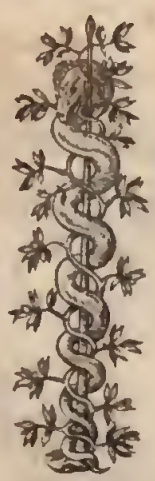
BIBLIOTECA NAZIONALE CENTRALE ROMA
RC 17 226

RC 996

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΟΥΣΤΙΝΟΥ ΦΙΛΟΣΟ
ΦΟΥ ΚΑΙ ΜΑΡΤΥΡΟΣ,

ΖΗΝΑ καὶ Σεραφίωνα.
ΛΟΓΟΣ πρὸς ἑλληνικὸς πρὸς Ἕλληνας.
ΠΡΟΣ ΤΡΥΦΩΝΑ Ἰουδαῖον διάλογος.
ΑΠΟΛΟΓΙΑ ὑπὲρ Χριστιανῶν πρὸς τὴν Ρωμαίων Σύγκλητον.
ΑΠΟΛΟΓΙΑ β' ὑπὲρ Χριστιανῶν πρὸς Ἀντωνῖνον τὸν βασιλέα.
ΠΕΡΙ Θεοῦ μοναρχίας.
ΕΚΘΕΣΙΣ πίστεως περὶ τῆς ὀρθῆς ὁμολογίας, ἥτοι περὶ τῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίου Τριάδος.
ΑΝΑΤΡΟΠΗ δογμάτων ψευδῶν Αἱρετικῶν.
ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ Χριστιανικὰ πρὸς τοὺς Ἕλληνας, καὶ Ἑλληνικὰ ἀποκρίσεις, καὶ τῶν αὐτῶν ἀποκρίσεων ἔλεγχοι.
ΑΠΟΚΡΙΣΕΙΣ πρὸς τοὺς ὀρθοδόξους περὶ ψευδῶν ἀμφιλογίων ζητημάτων.
ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ Ἑλληνικὰ πρὸς τοὺς Χριστιανοὺς περὶ τῆς ἀσωμάτου, καὶ περὶ τοῦ Θεοῦ, καὶ περὶ τῆς διαπάσης τῆς κτίσεως, καὶ πρὸς τὰς αὐτὰς ἐρωτήσεις ἀποκρίσεις Χριστιανικαί.

EX BIBLIOTHECA REGIA.



Βασιλεῖ τ' ἀγαθῷ κρατερῷ τ' αἰχμητῇ.

LVTETIAE,
Ex officina Robe[illegible]hani typographi Regii, Regiis typis.
I. I.

Cum priuilegio Regis.

Biblio[illegible]nanx Pauperum
M. m Piarum.

RC 226

Cum privilegio Regis.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΟΥΣΤΙΝΟΥ ΕΚ ΤΗΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΦΩΤΙΟΥ ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑΣ ΤΗΣ ΕΠΙΓΡΑΦΟΜΕΝΗΣ ΜΥΡΙΟΒΙΒΛΟΥ.

ΑΝΕΓΝΩΣΘΗ Ιουστίνου τῦ μάρτυρος ἀπολογία ὑπὲρ Χριστιανῶν, καὶ πρὸς Ἑλλήνων. καὶ πρὸς Ἰουδαίων, καὶ ἐτέρα αὐτῦ πραγματεία πρὸς τὸν α' καὶ β' τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως, ἤτοι πρὸς εἴδους, καὶ ὕλης, καὶ στερήσεως, διὰ χρημάτων καὶ βίαιοι λόγοι καὶ χρεώδεις, καὶ πρὸς τὸν ε' σώματος ὁμοίως, καὶ πρὸς τῆς ἀϊδίου κινήσεως, ἐν ᾗ Αριστοτέλης δηλότητα λογισμῶν οὐκ ἀπέτεκεν· ἔτι τε ἀπορίαν πρὸς τῆς εὐσεβείας κεφαλαιώδης διάλυσις. ἔστι δὲ φιλοσοφίας μὲν ὁ ἀνὴρ τὰ πρῶτα καὶ ἡμᾶς, ἐν μέλισσά γε τὸ θύραθεν, εἰς ἄκρον ἀνημμένος, πολυμαθείας τε καὶ ἱστορίαν πρεμπόλλων πλούτῳ. ῥητορικῆς δ' ἐπίσης οὐκ ἔχει ἀσυδιλῶ διατρέψασαν ὃ ἔμφυτον αὐτῦ τὸ φιλοσοφίας κάλλος· διὸ καὶ οἱ λόγοι αὐτῦ ἀνῶς ὄντες δυνατοί, καὶ ὁ διατεθμενικὸν διασάζοντες, τῶν ἐκ ἔθνων οὐκ εἰσὶν ἀπασάζοντες ἡδυσμάτων, ὁσὸν τῷ ἐπαγωγῷ καὶ θελκτηρίῳ τοῖς πολλοῖς τῶν ἀκροατῶν ἐφελκόμενοι. σὴ δὲ πραγματείας καὶ τῶν ἐθνῶν ζωνέταξε, ὧν τὸ μὲν α' Αντωνίνῳ τῷ διτίκλῳ Γίῳ, καὶ τοῖς υἱέσι, τῇ τε συγκλήτῳ ἐπέδωκε. τὸ δὲ β' ὁμοίως τοῖς ἐκείνου ἀφοδίοις. ὁ δὲ τῇ γ' πρὸς φύσεως δαιμόνων διείλεκται. ὁ δὲ σὴ αὐτῦ λόγος ἐμοίως κατὰ τῶν ἐθνῶν συγκείμενος, ἔλεγχος διτηραφὲς ἔχει. ἔστι δὲ αὐτῦ καὶ ὁ πρὸς Θεοῦ μοναρχίας, καὶ ὁ διτηραφόμενος ψάλτης, καὶ μέλη κατὰ Μαρκίωνος ἀσκῆσοι λόγοι, καὶ ἡ κατὰ πασῶν αἱρέσεων χρήσιμος πραγματεία. ἔτι υἱὸς μὲν ἔφυ Πρίσκου Βακχείου. πατρίδα σὴ εἶχε Νεάπολιν, τὸ ὑπὸ τὸ ἐπαρχίαι τελοῦσαν Παλαιστίνης. ἐν Ρώμῃ δὲ τὰς διατριβὰς ἔσχε, φιλοσοφῶν καὶ τοῖς λόγοις, καὶ τῷ βίῳ, καὶ τῷ σχήματι. διάπυρος δὲ ὢν τῆς θεοσεβείας ἐραστὴς, ἔσχε κρίσεται τινα τῶν καλυμμένων Κυνικῶν, μὴ πολιτευόμενον αὐτῷ, καὶ ᾧ βίῳ, καὶ τῇ θρησκείᾳ. ὑφ' οὗ καὶ συσκιαζόμενος, ἀξίως τῆς ὅλης τοῦ βίου προαιρέσεως, καὶ τὸ διατριβὴν συνδιέθηκε. μάρτυρίου γὰρ τῶν τὸ ὑπόστασιν ἐστεφάνωσε, λαμπρῶς καὶ χαίρων ὅτι ὑπὲρ Χριστοῦ θάνατον ἀνεδέξατο.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΕΚ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ Εὐσεβίου τῦ Παμφίλου.

ΜΕΤΑ τὸν τῦ διατριβῆς ἔτος τὸν γ' τοῦ τελευτήσαντος, Γάϊος διάκονος Ρώμης ἐλαμπρίζετο τὸ λειτουργίαι. κατά γε μὴν τὸ Αλεξάνδρεια Μάρκος ἀνεδέξατο ποιμένι, Εὐμένους ἔτι τὰ πρότερα δίκα πρὸς τετρασὶ ἐκπλήσαντος. ὧ τε Μάρκου διάκονα ἔτη δ' λειτουργίας ἀναπαυσαμένου, Κελαδίων τῆς Αλεξανδρέων ἐκκλησίας τὸ λειτουργίαν παρέλαμβανε. ἐν κατὰ τὸ Ρωμαίων δὲ πόλιν πεντεκαιδεκάτῳ τῆς διατριβῆς ἑαυτῷ Πίου μεταλλάξαντος, Ανίκητος τῶν ἐκεῖσε προΐσταται. καθ' ὃν Ηγήσιππος ἱστορεῖ ἑαυτὸν διατριβῆσαι τῇ Ρώμῃ, παραμεῖναί τε

αὐτὴ μέχρι τῆς ὑπατείας Ἐλευθέρου. μάλιστα δ' ἂν μάθοι τις ὅτι τῶν δι' Ἰουστῖνος
ὁ φιλοσόφου λόγων τὸν περὶ θεοῦ λόγον, καὶ τοῖς ὑπὲρ τῆς πίστεως ἀγωνιζόμενος συγγράμμασιν· ὃς δὴ καὶ χρόνος καὶ Μαρκίωνος σύγγραμμα, μνημονεύει ὡς καθ' ὃν σωτήριος καιρὸν γνωριζόμενον ἐν βίῳ τοῦτον. Φησὶ δὲ οὕτως,
" Μαρκίωνα δέ τινα Ποντικὸν ὃς καὶ νῦν ἔτι διδάσκων τοὺς πειθομένους, μείζονά τινα
" ὀνομάζειν μείζω τοῦ δημιουργοῦ Θεόν, ὃς καὶ κατὰ πολλοὺς ἀνθρώπους ἀφ' ὧν τὴν
" δαιμόνων συλλήψεως, πολλοὺς πείσαντα βλάσφημα λέγειν, καὶ ἀρνεῖσθαι δι' αὐτοῦ τὸν
" τοῦδε τοῦ παντὸς, πατέρα εἶναι τοῦ Χριστοῦ· μείζονα δέ τινα ὡς ὄντα μείζονα παρὰ
" τοῦτον ὁμολογοῦντας πεποιηκέναι· καὶ πολλοὺς οἱ ἀπὸ τούτων ὁρμηθέντες ὡς ἔφαμεν Χρι
" στιανοὶ καλοῦνται· οὐ μέντοι καὶ οὐ κοινὰ ὄντων δογμάτων τοῖς φιλοσόφοις, ὃ δὴ κα
" λούμενον ὄνομα τῆς φιλοσοφίας κοινόν ἐστι. τούτοις ὑπιφέρει λέγων, Εἰσὶ δ' ἡμῖν καὶ
" συντάγματα κατὰ πασῶν ὧν μεμηνύκαμεν αἱρέσεων, ἃ εἰ βούλεσθε σὺν χρόνῳ δώσομεν.
Ὁ δ' αὐτὸς οὗτος Ἰουστῖνος καὶ πρὸς Ἕλληνας ἐκθέσθαι πεποίηται, καὶ ἑτέρους λόγους ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας πίστεως ἀπολογίαν ἔχοντας, βασιλεῖ Ἀντωνίνῳ τῷ δὲ ὑπικληθέντι Εὐσεβεῖ, καὶ τῇ Ῥωμαίων συγκλήτῳ βουλῇ προσφωνεῖ· καὶ μάλ' ὅτι τῆς Ῥώμης ταῖς ἀφετεριάσι ἐποίητο. ἐμφαίνει δὲ αὐτὸν ὅσος καὶ πόθεν ὢν ἀφ' ὧν ἀπολογεῖται, οὑτοσί,
" Αὐρηλίῳ Τίτῳ Αἰλίῳ Ἀδριανῷ, Ἀντωνίνῳ θείῳ Καίσαρι Σεβαστῷ, καὶ
" Οὐήρῳ παιδὶ, υἱῷ φιλοσόφου, καὶ Λουκίῳ φιλοσόφου Καίσαρος φύσει υἱῷ, καὶ θείοις
" εἰσεβέσι τῷ, ἐκγόνῳ παιδείας, ἱερεῖ τε συγκλήτῳ καὶ πάντι δήμῳ Ῥωμαίων, ὑπὲρ τῶν
" ἐκ παντὸς ἔθνους ἀδίκως μισουμένων καὶ ἐπηρεαζομένων, Ἰουστῖνος
" Πρίσκου τοῦ Βακχείου, τῶν ἀπὸ Φλαυίας νέας πόλεως Συρίας τῆς Παλαιστίνης, εἷς
" αὐτῶν, τάδε προσφώνησι καὶ ἔντυξιν ποιοῦμαι. Καὶ μετ' ἔτερα. Καπὶ τοῖς
δὲ καὶ ὁ μικρῷ πρόσθεν ἡμῖν δηλωθεὶς Ἰουστῖνος, δεύτερον ὑπὲρ τῶν καθ' ἡμᾶς δογμάτων βιβλίον ἀναδοὺς τοῖς δεδηλωμένοις ἄρχουσι, δείκνυσι καὶ τάδε μάρτυρι, φιλοσόφου Κρίσκεντος (ὃν φερώνυμον δὴ τοῦτ' τῇ κυνικῇ προσηγορίᾳ βίον τε καὶ τρόπον ἐζηλωκότι) τὸν ὑπὲρ ἡμῶν ἀντιβουλεύσαντα. ἐπεὶ γὰρ πλειόνας ὁ διαλόγους ἀκροατὰν προῆκτο ὑβρίσας αὐτὸν, καὶ νικητήρια τελεστὰν, ἧς ἐπρέσβευσε δηλείας, δίκῃ τῶν μαρτυρίων τῶν κατ' αὐτὸν ἀνέδησατο. ἔνθα δὲ καὶ αὐτὸς ὁ τῆς δηλείας φιλοσοφώτατος ἐν τῇ δεδηλωμένῃ ἀπολογίᾳ σαφῶς ἔστιν, ὡς γὰρ οἶδα κἀμοὶ ἔμελλεν ὅσον οὔπω τοῦτ' αὐτὸν συμβήσεσθαι, προλαβὼν ἀποσημαίνει τούτοις αὖθις τοῖς ῥήμασι, Κἀγὼν οἶμαι προσδοκῶ ὑπό τινος τῶν ὠνομασμένων ὑπιβουλευθῆναι καὶ ξύλῳ ἐντυπανισθῆναι, ἢ καὶ ὑπὸ Κρίσκεντος τοῦ ἀφιλοσόφου καὶ φιλοκόμπου· οὐ γὰρ φιλόσοφον εἰκὸς ἄξιον ὄντα ἀνδρὸς, ὅς γε τοῦτ' οὐκ ἠπίστατο δημοσίᾳ καταμαρτυρεῖσθαι, ὡς ἀθέων καὶ ἀσεβῶν Χριστιανῶν ὄντων, πρὸς χάριν καὶ ἡδονὴν τῶν πολλῶν τῶν πεπλανημένων τοῦτο πρᾶττον· εἴτε γὰρ μὴ ἐντυχὼν τοῖς τοῦ Χριστοῦ διδάγμασι κατατρέχει ἠγνοηκὼς, παμπόνηρός ἐστι καὶ ἰδιωτῶν πολλῷ χείρων, οἳ φυλάττονται πολλάκις τοῦτ' ὂν οἶδ' ὑπίσχνεσθαι διδάσκειν καὶ ψευδομαρτυρῶν· καὶ εἰ σύνοιδεν μὴ σῶντα τὰ ἐν αὐτοῖς μεγαλεῖα, ἢ σωτῆρις πρὸς τὸ μὴ ἐντὸς πλανᾶσθαι ζῶντες τοιοῦτα ποιεῖ, πολὺ μᾶλλον ἀληθὴς καὶ παμπόνηρος, ἰδιωτικῆς καὶ ἀγοραίου δόξης καὶ φόβου ὢν ἐλάττων. καὶ γὰρ προλέγω πάντα μοι καὶ ἐρωτήσαντα αὐτὸν ἐρωτήσεις τινὰς τοιαύτας, μαθεῖν καὶ ἐλέγξαι ὅτι ἀληθῶς μηδὲν ὑπίσχνεται, εἰ δοίην ὑμᾶς βούλομαι, καὶ ὅτι

" ἄγη. δῆ λέγω, εἰ μὴ ἀμέλει ἐρήσεσθε ὑμᾶς αἱ κοινωνίαι τῆ λόγου, ἔτι μᾶλλον καὶ ἐφ' ὑμῖν
" κοινωνῆσ ὧν ἐρωτήσεων πάλιν· βασιλικὴ σὴ δὴ καὶ τοῦτο ἔργον εἶη. εἰ δὲ καὶ ἐγκώ-
" θησεν ὑμῖν αἱ ἐρωτήσεις μου ἡ αἱ ἐκείνου ἀποκρίσεις, φανερὸν ὑμῖν ὅτι ἐστὶν ὅτι σοφὸν
" τῆ ἡμετέρων ὠτίσαται, ἢ εἰ ὠτίσαται, ἀλλ' οἷς ἀκούουσις δὲ οὐ θέλομεν λέγειν. ὡς
" ἀληθῶς ἔφην, οὐ φιλόσοφος, ἀλλὰ φιλόδοξος ἀνὴρ δείσυται, ὅς τι μὴ ὃ Σω-
" κρατικὸν ἀξιόρηστον ὑμᾶς. ἰαῦτα μὲν δὴν ὁ Ιουστῖνος. Οτι δὲ κῆ τῶν αὐτῶν ἀποῤῥή-
σεων ὧς Κρίσκεντος συσκιαζόμενος ἐτελῴδη, Τατιανὸς ἀνὴρ τ' ἀληθῶς αὐτὸ ζῆον
σοφιζόμενος ἐν τοῖς Ελλήνων μαθήμασι, καὶ δόξαν οὐ σμικρὰν ἐν αὐτοῖς ἀπενεγκά-
μενος, πλησιάσ τε ἐν συνεφόμμασιν αὐτὸ καταλιπὼν μνημεῖα, ἐν τῷ πρὸς Ελ-
" λήνας ἰσορῷ λέγων ὧδέ πως, Καὶ ὁ θαυμασιώτατος Ιουστῖνος ὀρθῶς ἐξεφώνησεν
" ἐοικέναι τοὺς ἀφρημόνους ληστᾶς. εἶτ' ἐπιπόνων ἵνα πρὸς τὴν φιλοσόφων, ὀπιλέ-
" γλωττα, Κρίσκης γοῦν ὁ σινεθίσας τῇ μεγάλῃ πόλει, παιδερασία μὲν πρώ-
" τως ἐπαφρόδιτος ἦν, φιλαργυρίᾳ δ' πάνυ πρόσοχος ἦν θανάτου δ' ὁ καταφρονῆσ συμ-
" βουλεύων, οὔτως αὐτὸς ἐδεδίει τὸν θάνατον, ὡς καὶ Ιουστῖνον καθάπερ μεγάλῳ κακῷ,
" τῷ θανάτῳ προσβαλεῖν πρεσμαλεύσασθαι. δίκῃ κηρύττων τινὰ ἀληθῆναι, λίχνους
" τοὺς φιλοσόφους καὶ ἀπατεῶνας σεσηπλεγκε. καὶ ὁ μὲν δὴ Ιουστῖνον μαρτύρειον τε-
λευτὴν εὕληχεν αἰτίας.

Ο δ' αὖτε ἀνὴρ πρὸς τῷ κατ' αὐτὸν ἀγῶνος, ἑτέρων πρὸς αὐτὸ μαρτυρησάμε-
νων ἐν τῇ πρὸς τέρα μνημονευθείσῃ ἀπολογίᾳ, χρησίμως τῇ ἀναγνόσῃ καὶ ταῦτα ἴσω-
" ρον. χαίρειν δὲ ὧδε, Γνώμης σεμνείσῃ ἀνδρὶ ἀκολαστήσαντι, ἀκολαστήσασα καὶ
" αὕτη πρότερον. ὅθεν δὲ τὰ τῶν Χριστοῦ διδάγματα ἔγνω, ἐσωφρονίσθη, καὶ τ' ἀν-
" δρα ὁμοίως σωφρονῆσ πέπαυτο, διδάγματα ἀφέσασα, πλεῖ τε μόνον
" τοῖς οὐ σωφρόνως ζῆν λέγουσι ὀρθοῦ βιοῦσιν, ἑστᾶσα ἐν αἰσχίσ πυελ κλάσιν
" ἀπαγγέλλουσα. ὁ δὲ ταῖς αὐταῖς ἀσελγείαις ὀπτόμενος, ἀκολουθείαν ἀφ' τῆ πρά-
" ξεων ἐποιεῖτο πλεῖ γαμετεῖ· ἀσπάζεσ γὰρ ἦν μόνη δὲ λοιπὸν ἡ γυνὴ συγκατακλί-
" σθαι ἀνδρὶ πολλὰ δὲ τ' φύσεως νόμον, καὶ πολλὰ τὸ δίκαιον, πόρνης ἡδονῆς ἐν πόρ-
" νοις πειρόμενος ποιεῖσθαι, τ' συζυγίας χωσθῆναι ἐβουλήθη. καὶ ἐπεὶ ὀξέως ἐπαύσατο
τοῦ κατὰ ὧν αὐτῆς ἔτι πρὸς ἐλπίδ συμβουλευόντων, ὡς εἰς ἡδονὰς μεταβολῆς ἥ-
" ξοντός ποτε τῆ ἀνδρὸς, βιαζόμενη ἑαυτὴν ἐπέμενεν. ὅθεν δὲ ὁ τούτης ἀνὴρ εἰς τ'
" Αλεξάνδρειαν πορευθεὶς, χαλεπώτερα πρὸς πλῆθ ἀπηγγέλθη, ὅπως μὴ κοινωνὸς τῶν
" ἀδικημάτων καὶ ἀσεβημάτων ἡμῖν μόνον ἐν τῇ συζυγίᾳ, ἀλλὰ καὶ μεσίατος ἀλλ' ὁμό
" κτιος γενόμενον, ὃ λεχθὲν μόνον πρὸς ἡμῖν ῥεπούδιον δοῦσα, ἐχωρίσθη. ὁ δὲ καλὸς κἀ-
" γαθὸς τούτης ἀνὴρ, δίον αὐτὸν χαίρειν ὅτι ἃ πάλαι μὲν τῶν ὑπηρετῶν ἀλλ' ὧν μεθο-
" φόρων θύραθεν ἐπρεσβεύετο, μέγας χαίρουσα καὶ καλὰ πάσι, τούτων μόνον τῶν πρά-
" ξεων πέπαυτο, ἀλλ' αὐτὸν ἐκ αὐτὰ παύσασθαι πρόπαντα ἐβούλετο. μὴ βουλόμενος,
" ἀπαλλαγείσης κατηγορίαν πεποίηται, λέγων αὐτὸν Χριστιανὸν εἶ). ᾧ ἡ μὲν βι-
" βλίδιόν σοι τῶν αὐτοκρατόρων ἀνασέδωκε, πρότερον συγχωρηθῆναι αὐτῇ διοικῆσα τὰ
ἐκ αὐτῆς ἀξιοῦσα. ἔπειτα ἀπολογήσασθαι περὶ τῆ κατηγορήματος μὴ τῶν τῶν
πραγμάτων αὐτῆς διοίκησιν ὑπέμενε. καὶ συνεχώρησαν τοῦτο. ὁ δὲ τούτης ποτὲ
" ἀνὴρ πρὸς ἐκείνου μὲν μηδαμῶς τρόπῳ ἔτι λέγειν, πρὸς Πτολεμαῖόν τινα,
" ὃν Οὐρβίκιος ἐκολάσατο διδάσκαλον ἐκείνης τ' Χριστιανῶν μαθημάτων γνώμενον,
" ἐκπέπτωκε, διὰ τοῦδε τοῦ τρόπου· ἐκατόνταρχον εἰς δισμυριάδας ἐμβεβηότα τὸν Πτολεμαῖον

» φίλον αὐτῷ ὑπάρχοντα, ἔπεισι λαβέσθαι τῆ Πτολεμαίου, καὶ διερωτῆσαι εἰ αὐτὸ
» τοῦτο μόνον Χειτιανός ἐστι· ἢ ὃν Πτολεμαῖον φιλαλήθη, ἀλλ' οὐκ ἀπατηλὸν, οὐδὲ
» ψευδολόγον τὸν γνάμιμον ὄντα, ὁμολογήσαντα ἑαυτὸν εἶ) Χειτιανὸν, οὐ δισμοῖς
» ἡρέσθαι ὁ ἔσχατον τὸν ἄρχοντα πεποίηκε, καὶ ὅτι πολλῷ χρόνῳ οὐ τῷ δισμωτηρίῳ ἐκο-
» λάσαντο. τελευταῖον δὲ ὅτε ὅτι Οὐρβίκιον ἦλθεν ὁ ἀνθρωπος, ὁμοίως αὐτὸ τοῦτο μό-
» νον ἐξητάσθη εἰ εἴη Χειτιανός. καὶ πάλιν τὰ καλὰ ἑαυτῷ συνεπιτάμενος δῆθεν τὸν
» ἀπὸ τῆ Χειτοῦ διδασκάλου, ὃ διδασκάμενον τῆς ἡλίας ἀρετῆς ὡμολόγησεν· ὁ δὲ ἀρ-
» νούμενος ὅτι οὐκ εἴη, ἢ κατηγορικὸς τὸ πρᾶγματος ἔζαρνος ἦν, ἢ ἑαυτὸν ἀνάξιον
» ὑπισχνάμενος καὶ ἀηδότερον τῆ πρᾶγματος, τὴν ὁμολογίαν φθάνῃ· ὧν οὐδὲν πρόσ-
» εστι τῷ ἀγαθῷ Χειτιανῷ. ἢ τῆ Οὐρβικίου καλέσαντος αὐτὸν ἀπαθῶαι, Λούκι-
» ός τις καὶ αὐτὸς ὢν Χειτιανός, ὁρῶν τὸν ἀλόγως οὕτως ἡμερώτερον χρῆσιν, πρὸς ὃν
» Οὐρβίκιον ἔφη, τίς ἡ αἰτία, τῆ μήτε μοιχὸν, μήτε πόρνον, μήτε ἀνδροφόνον, μήτε λω
» ποδύτην, μήτε ἅρπαγα, μήτε ἁπλῶς ἀδίκημά τι πρᾶξαντα ἡγεμόνων, ὀνό-
» ματος δὲ Χειτιανοῦ πρόσωπον μίαν ὁμολογοῦντα ὃν ἀνθρωπον τοῦτον ἐκολάσω· ἢ
» φρένητα βύσσου αὐλοκέρτει, οὐδὲ φιλοσόφῳ Καίσαρος παιδὶ, οὐδὲ ἱερᾷ συγκλή-
» τῳ χρίνῃς ὦ Οὐρβίκιε. καὶ ὃς οὐδὲν ἀμφὶ ἀποκριτάμενος, καὶ πρὸς ὃν Λούκιον ἔφη,
» δοκεῖς μοι καὶ σὺ εἶ) Χιοῦντος. καὶ τῆ Λουκίου φήσαντος, μάλιστα, πάλιν ἢ αὐτὸν ἀπα
» γθῆναι ἐκέλευσεν. ὁ δ' ἥδεως εἰδέναι ὡμολόγη· ποτηρὸν γὰρ διαστῶν Χιούντων ἀ-
» πηλάγθαι ἐπέπτα, καὶ πολὺ ἀγαθὸν πατέρα καὶ βασιλέα ὃν Θεὸν πορίζεσθαι.
» καὶ ἄλλος δὲ τέτταρος ἐπηλθον, κολασθῆναι πρὸς τιμήν. Τούτοις ὁ Ἰουστῖνος εἰκότως
» ἀκολούθως αἷς πρόσεμπεμενβύσαμεν αὐτὸ φωνας ἐπάγει λέγων, Κἀγὼ οὖν
» πρὸς δικῶ ὑπὸ τινὸς ὧν ὠνομασμένων ὅτι βουλευθῆναι, ἢ τὰ λοιπά.

Πλῆσαι ἢ σοῦ καταλέλοιπεν ἡμῖν πεπαιδευμένης διανοίας ὑπομνήματα, πά
σης ὠφελείας ἔμπλεα. ἐφ' ἃ τοὺς φιλομαθεῖς ἀναπέμψομεν, τὰ εἰς ἡμετέραν γνῶ
σιν ἐλθόντα χρησίμως πρὸς σπουδὴν ἀκούσοντας. ὁ μὲν τῆς ἔστιν αὐτῷ λόγος πρὸς Αντω
νῖνον ὃν βύσσου πρεσβευθέντα, καὶ τοὺς τούτου παῖδας, τὸν τε Ρωμαίων σύγκλη
τον, πρεσφωνητικὸς ὑπὲρ τῶν καθ' ἡμᾶς δογμάτων. ὁ δὲ δεύτερος μὲν ἐλέγχου
ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας πίστεως ἀπολογίας, ἣν πεποίηται πρὸς τὸν τῆ Ἑλληνομένου
αὐτοκράτορος Ἀδριανοῦ τε καὶ ὁμώνυμον Αντωνῖνον Οὐῆρον, οὗ τὰ κῆ τοὺς χρόνους
ὅτι τῶν παρόντων διέξιμεν. καὶ μῆνος ὁ πρὸς Ἕλληνας, ἐν ᾧ μακρὰν πρὸς πλείονα
πρὸ ἡμῶν τε καὶ τοῖς Ἑλλήνων φιλοσόφοις ζητουμένων καταπεῖνας λόγον, πρὸς τῆς ὧν
δαιμόνων ἀφανισμὸν φύσεως· ἃ οὐδὲν δὴ ἐπιόντα νῦν πρᾶγματεῖσθαι. καὶ
αὖθις ἕτερον πρὸς Ἕλληνας εἰς ἡμᾶς ἤκηλυθεν αὐτῷ σύγγραμμα, ὃ καὶ ἐπέγρα-
ψεν ἔλεγχον. ἢ πρὸς τούτοις μῆνος περὶ Θεοῦ μοναρχίας, ἐν οὐ μόνον ἐκ τῶν πρὸ
ἡμῶν χρᾶφῶν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν Ἑλληνικῶν ζωπίσαι βιβλίων. ὅτι τούτοις ὑπισχνημένος ψάλτης, ἢ μῆνος χαλκοῦν περὶ ψυχῆς, ἐν ᾧ διαφόρους πύσης πρεσπίνας περὶ τῆ κῆ τῶν ὑπάρξαι πρεσβλήματος, τὰ πρὸ Ἕλληνα φιλοσόφων πρᾶ-
γθέντα τοὺς δόξας, αἷς καὶ μὴ πλέξῃ ὑπισχνῆται, τῶν τε αὐτὸς αὐτὸ δόξαν ἐν ἑτέρῳ πρᾶγθῆσθαι συγγράμμασι. καὶ διάλογον ἢ πρὸς Ἰουδαίους σεμνότερον, ὃν ὅτι τὸ Εφεσίων πόλεως πρὸς Τρύφωνα τὸν τότε Εβραίων ὑπισημότατον πεποίηται· ἐν ᾧ ἵνα ζῆσαι ἡ ἡλία χάρις αὐτὸν ὅτι τὸ τῆς πίστεως πρὸ ὥρμησι λόγον, δηλοῖ, ὁποίαν τέ ποτε ἦν ὅτι τὰ φιλόσοφα μεμαθήμενα σπουδὴν αἰσπασάμενος, ἢ ἔσην ἐποίησατο

τῆς ἀληθείας ἐκ θυμοπάθειαν ζήτησιν. ἴσως δ' ἂν τοιοῦτῳ τρόπῳ Ἰουδαίων, ὡς κατ' ἐμὲ τῆς Χερσονήσου διδασκαλίας ὑπεξουλιῶν συσκιάσαι μύθων, αὐτὰ τοῦτα πρὸς τὸν Τρύφωνα
" ἐπεφώνουμεν. Οὐ μόνον δὲ μετανοήσατε ἐφ' οἷς ἐπράξατε κακῶς, ἀλλὰ καὶ δῶρα ἐκ-
" λεκτὰ ἐκ λεξάμενοι τότε, ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ ἐξεπέμψατε εἰς πᾶσαν τὴν χώ-
" λέγοντες, αἵρεσιν ἀθέων Χερσιανῶν πεφάσθαι. καὶ ταῦτα, ἀφ' ἧς καὶ
" ἡμᾶς οἱ ἀγνοοῦντες ἡμᾶς ἄπαντες λέγουσιν. ὥστε οὐ μόνον ἑαυτοῖς ἀδικίας αἴτιοι
" ὑπάρχετε, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἁπλῶς ἀνθρώποις. Γέγραφε δὲ καὶ ὡς ὅτι μέχρι καὶ αὐτοῦ. χρείσματα πρὸς φυτικὰ διέλαμπεν ὅλῃ τῆς ἐκκλησίας. μέ-
μνηται δὲ τῆς Ἰωάννου ἀποκαλύψεως, σαφῶς τοῦ ἀποστόλου αὐτὴν εἰ) λέγων. καὶ
ῥητῶν δίχωρον πρὸς φητικὸν μεμνημένος, διελέγχων τὸν Τρύφωνα, ὡς δῆθεν ἐκλε-
λοιπότων αὐτὰ Ἰουδαίων ἀπὸ τῆς γραφῆς. πλάσματα δὲ καὶ ἕτερα τοιαῦτα πολλοῖς φέρεται
ἀδελφοῖς τῶν αὐτῶν πόνων. οὐκοῦν δὲ ἀσυνδέτως εἰ) ἄξιοι καὶ τοῖς παλαιοῖς ἐδόκουν οἱ
τοιοῦτος λόγοι, ὡς τὸν Εἰρηναῖον ἀπομεμνημένῳ αὐτοῦ φωνάς· τοῦτο μὲν οὖν τῶν τεταρ-
" τῶν πρὸς τοὺς αἱρέσεις, αὐτὰ δὲ τοῦτα ὑπολέλειπται. Καὶ καλῶς Ἰουστῖνος ἐν τῷ πρὸς
" Μαρκίωνα συντάγματι φησίν, ὅτι αὐτῷ τῷ Κυρίῳ οὐδὲν ἐπίστευσεν, ὡς θεὸν
" καταγγέλλοντι τοῦτον δημιουργόν. τοῦτο δὲ ἐν τῇ πέμπτῃ τῆς αὐτῆς ὑποθέ-
" σεως δῆλον τοῦτων, καὶ καλῶς ὁ Ἰουστῖνος ἔφη, ὅτι πρὸ μὲν τῆς τοῦ Κυρίου παρουσίας
" οὐδέποτε ἐτόλμησεν ὁ Σατανᾶς βλασφημῆσαι τὸν θεὸν, ἅτε μηδέπω εἰδὼς αὐ-
" τοῦ τὴν κατάκρισιν. Καὶ ταῦτα δὲ ἀναγκαίως εἰρήσθω εἰς πρόσκρουσιν τοῦ μὴ ἀσυν-
δέτους τοῖς φιλομαθέσι καὶ τοῖς τοιούτοις ἐπιπλήττειν λόγοις.

ΙΟΥΣΤΙΝΟΣ ΖΗΝΑ ΚΑΙ ΣΕΡΗΝΩ ΤΟΙΣ ΑΔΕΛΦΟΙΣ ΧΑΙΡΕΙΝ.

ΕΡΙ μὲν τῆς τοιαύτης ἐπιλήμματος, πάνυ δικαίου παιδείας, μακρότερόν τι συγγράφειν οὐκ ἀναγκαῖον ἡγοῦμαι, καὶ τοῖς ἄλλοις ἱκανῶς ἀποδεδόσθαι δοκοῦσιν· ἐπειδὴ τοῖς τῶν Ἑλλήνων καὶ Ἰουδαίων κλεινοτάτοις τῶν τε ὁμοίων τοῖς Φαρισαίοις τοιούτων τι καὶ τοιαῦτα πεποίηται, ὁ τῇ τοῦ Παύλου διατολῇ μὴ πάσης ἀκριβείας ἐξεκόμιον. ἵνα δὲ μὴ πάνυ μεμπτικὸς εἶναι δόξαιμι, παρέχειμι δὲ καὶ λαβὰς σωτηρίους τοῖς βουλομένοις εὖ πράττειν, ὁ τῇ χαριεστάτῃ τοῖς ἄρχουσί μοι, λίαν ἐπιμελῶς, ὡς ἐγὼ νομίζω, σπουδάσας, οὐκ ὤκνησα καὶ ὑμῖν ἐπιστεῖλαι, χάριν τῷ γνώσεσθαι ὑμᾶς τοὺς παιδαγωγοὺς ἅπαντι πολιτείας. ὃ γὰρ εἰδέναι τοὺς μὴ κατὰ λόγον πολιτευομένων τοὺς ἀναγκαιοτάτους, σωφρονίζει τοὺς μὴ ἐμπίπτοντας εἰς τὰ ὅμοια καταδίκας. ὑμᾶς μὲν οὕτω καλῶς ἔχειν, τοὺς οὐκ ἄσκοπον ἀνδραγαθεῖν· ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ τῶν αἰῶνος ταῖς φοραῖς τοὺς τῆς γνώμης λιμένας σωτηρίους πεπτωκότας καταστορέσαι εἰς τὸν κόσμον, ὅπερ ὁ Σωτὴρ οὐκ εἰς λέγων ἑαυτὸν τούτου, καὶ ἡμᾶς τῆς τοιούτου χειρώσεως ἀπέστρεψε, συμβουλεύων ἡμῖν φίλους τῆς ἀληθείας γίνεσθαι, καὶ ὃ ἀποτέλεσμα τῆς ἐν οὐρανοῖς δικαίως καταδεχομένους, πρὸ ὃ καὶ τὸ θέλημα τοῦ παντὸς τῶν αἰώνων ἀπαρτίζει, μάχης τινὰ καὶ ζηλοτυπίας κοσμικῆς μεκραὶ ἴσασθαι· διαφέρεται γὰρ ἑαυτῷ πᾶς ὁ ἐριζόμενος, καὶ ὃ τῆς φιλονεικίας εἶδος εἰς ἑαυτὸν καθαίρει. ἤδη γοῦν τινας ἴσμεν ἐφ' οἷς αὐχήσουσι τοὺς πλησίον, δι' οὓς τὰ τῆς λύπης αὐτοῖς ἀποβέβηκε, μηδὲν εἰδότας, ἑαυτοὺς δὲ ἐλαύνοντας καὶ ὀδυνῶντας. ῥᾴστου οὖν τοῖς δι' εὐσεβοῦσθαι πειρώμενοι χαλεπὸν μηδὲν, καθεσταμένῃ δὲ τῇ γνώμῃ, καὶ ἀπαρέσκῃ τῇ διαθέσει, τοσοῦτον, οὐχ οὕτως ἔσῃ ὃ τῆς ἰσχύος δυνατὸν, ἵνα μου κινήσῃς τοὺ προαιρέσει. προσηκοντέον δὲ καὶ τοῖς διαφερομένοις εἰρήνης, καὶ μὴ τοῦ δόγματι τῆς ὀργῆς συναποφερομένους λέγειν, ποτὲ μὲν, φύσεώς εἰμι τοιαύτης, καὶ οὐ δυνάμην μὴ ὀργίζεσθαι· ποτὲ δὲ, καὶ τῆς κοινωνίας κατὰ τοὺ βίβλου ἀποχωρεῖ. ὃ μὲν γὰρ ἔπι τῇ φύσει βιοῦν, οὐδέπω πεπιστευκότος ἐστί· ὃ δὲ ζηλοτυπεῖν διαφθόνου, μακραὶ τῆς ἀληθείας ἰσταμένου. παιδευτέον οὖν πρῶτα ὀπτέον ὡς ἀμετανόητος, μὴ καὶ τιτιτηδεύοντας τοὺ νουθετεῖσθαι· ἤδη δέ τινας ἴσμεν τῇ ὃ Σωτὴρ ἐν προκοπῇ γινομένους, ἕλκοντας προὺς τοὺ ἑαυτῶν ὀργίλου ὃ διαγέλιον, καὶ βουλομένους ἐφαρμόζειν τοῦ δόγματι τῆς καταφορᾶς αὐτῶν τὰ λόγια τοῦ σωτῆρος ἡμῶν· οἷς εἰ ἀποβέβηκεν ὃ δυνάσθαι ἐν γαστρὶ προδιδόναι τινὰς, καὶ ὁ κόσμος ὅλος ἐπ' αὐτῶν κατηγάλωτο· πλεῖον ὃ ὅσον ἐφ' ἑαυτοῖς καὶ καταρρήσεσι, καὶ τῶν πυρὸς τοὺ καμίνους ἀνοίγεσι. διὰ τοῦτο μὴ ὧδε λίμενες γένοιντο. καὶ ἔτι γνώμην ὑμῖν δίδωμι, βλέπειν ἃ

προσήκει ἡσυχάζειν, καὶ παιδεύεσθαι ὅτι πλησίον. ὡς δίκαιον ἐστὶν αὐτὸν τίνα προσῆκον μιμεῖσθαι πολλάκις ὃ ἐποιήσαμεν, μή τι ἄρα ψευδοδοξεῖ· εἰ δίκαιόν ἐστιν οὗ φροντίζειν, βουλεύεσθαι πότε μάχεσθαι αὐτῷ ἢ πείθειν τὸ συμβουλίαις, ἢ αὐτὸς αὐτὸ κατάφορον ποιήσῃ. πῶς ἔχομεν ἡμῖν ἀπαραξίας πολλὰ διώκομεν, ὃ μὴ κατεπιτηδεύειν προσῆκον ἀπολαύειν, μὴ δὲ εἰ βούλοιντό τινες εἶναι ἐκτὸς λυπεῖσθαι· πῶς δὲ χαίρειν δεῖ τοῖς εἰσκρίνουσιν ἑαυτοῖς, ἐφ' ἅπερ ὁ ἀντὶρ τοὺς πιστεύοντας οὐ προσεκλήκει. προσὸν δὲ τὸν κεκραγότα σιωπᾶν, καὶ ὅτι οἰόμενον προδεικνύειν τινὸς καταγελαστόν, μὴ ὑποπτεύειν κενοδοξίας μεταίρας ἀγόμενον, δεῖ δὲ τοὺς πρώτους καὶ ἀκούοντας, παῖς τὴν λόγων ἀθυποφορᾶς ὑπόπτους καὶ αὐτῶν τινὰ ἐπιθάσασιν κεφαλῆς. λογίζεσθαι μὲν γὰρ ὁ κακῶς ἀποφαινόμενος, ὅτι καὶ ἠδίκησα, καὶ ἀντεποιῶν οὐκ ἠδίκησα, ἢ οὐκ ἐτόλμησα. πρὸς δέ μοι δεῖ τινὰ ἀγαθὰ σῶν εἰδέναι, ἀφορμὰ καὶ ἀπαυστικόν, ὅ, τι ἀδικεῖν δοκῶν, μὴ ὑποφαινόμενος πείθειν ὅτι ἀδελφόν· καὶ ὁ βουλευόμενος, μὴ ὀργίζεσθαι, δεῖ καλεῖσθαι δὲ αὐτὸς ὅτι οἰκεῖον. σωφρονίζων γὰρ ἑαυτοῖς προσήκει τοὺς δύο, πρὸς τὸ εἰρηνικὸν καταλέγεσθαι ἀπὸ δοξάζοντας· ὅτι. ὁ πατὴρ τῷ μεταποιήσασθαι σωφρονίσας ὑφ' ἁπάντων, καὶ οὐ προμείνας, ἀθυμικῶν δὲ ἑαυτὸν προσῆκε τὸ ἐκείνου μετάνοιαν· χρηστὸς γὰρ ἡ κτῆσις ἐκατέρως ἐργάζεται τὸ εἰρηνικόν. καὶ ὁ μὲν ἀδικήσας πείθῃ δίκῃ τὸ ἁμάρτημα ὅτι φίλον, ὁ δὲ ἀδικηθεὶς μετανοήσῃ καὶ αὐτὸς, ὅτι προσῆκον οἰκεῖον ὠργίσθη. πάσης οὖν θυμικῆς καὶ ὀρέξεως ἐκτὸς εἶναι δεῖ ὅτι πιστόν· ληστεύει γὰρ ὁ μὴ βιοῦντος, καὶ τὸν ναὸν τοῦ Θεοδιεφθορυῖα, ἵνα θελήσητε εἰπεῖν μόνον, ἐκβάλλει ὅτι Θεὸν αὐτὸς ἀφ' ἑαυτοῦ· καὶ δίκῃ τὸ σωφρονίσαι ἀπηλγηκώς ἐστι, πρὸς τοὺς ἀναπεπτωκότας ἀλλοτρίως διακεῖσθαι· καὶ τὸ Ἀδὰμ προσβάλλεται, καὶ τῇ προφάσει τὸ Εὔας σημαίνεται, δίκαιον σῶν ἀποθήσεσθαι τῷ Χριστῷ. προσήκει δὲ ἡμᾶς πολλὰ σκεπτομένους πρὸς ἑαυτοὺς, ἀκαθηγήτους ποιεῖσθαι τὰς ὁμιλίας, μηδὲν λαλεῖν δίκῃ· ὃ βούλεσθαι φυλάσσειν σιωπῶντας δὲ ὃ πλέον, μεμετρημένως ἀποκρίνεσθαι πρὸς οὓς καὶ ἡ χρεία καταπίπτει. φθονητέον γὰρ καὶ νουθετήσεως πονηρᾶς, καὶ τὸν ὑπολήψεσθαι τὸ ἑαυτῶν δοκιμαστέον, καὶ ἡσυχαστέον μακροθυμοῦντα καὶ μὴ ὀργιζόμενον. ἀλλ' οὐδὲ φθονητέον φιλοσοφουμένῳ πῆ. τὸν τε ὑπηρεσίαν οὐκ ὀπτητευθέντεον, ὑπὲρ ὡς ἂν καὶ προσλημμα δουλευτέον, ὃ πικρὸν, ὥς φασιν, ἀκουσίως καταπίνοντα. προσηκτέον δὲ πρῶ ὃ καὶ πίστιν, ὀρθῶς κανόνι· πᾶς γὰρ ὁ μὴ βιοῦντος, καὶ ὅτι τῶν φοινίων ὡς ἂν βαδίζων, ὅσον ὑδέπω καταπεσεῖται, καὶ θαυμαστὸς πρὸν εἶναι δόξῃ τοῖς ἀφ' ἑαυτοῦ ἰδίαν ἀπαραξίαν κεχωσῶσι πρὸς τὸ ἑτέρων μεγαλαυχίας. ἁρμόζειν οὖν καὶ μὲν ὃ ὀπτητευθέντος δόξης ἕνεκα, ποτὰ πρὸν δὲ ὃ καὶ ἀληθῆναι προσηκόμενον. καὶ ἀφ' οὗπερ ἀκαιρότερον τὸν ἑαυτοῦ πᾶσα, μὴ καταψευδόμενον τῆς κυβερνητικῆς, μηδὲ δι' ἰδιότας τοὺς χάριτας, καὶ πρῶ ὃ ὀφ' ὑπάρξεως ἀποδεικνύμενον, προσδοκῶντα· ἔρικεν γὰρ ἀκμὴν ἐσμεν, καὶ οὐδὲν ἡμῖν ἀγαθὸν οἰκεῖον. προσληπτέον οὖν ὅτι ἁδῶν προσῆκον ἀπαραξίαν· ὁ γὰρ οὕτω δίκαιόμενος ἰαθήσεται, καὶ τὸν ὑπὸν φθύσεται. Σπουδαστέον δὲ μήτε ἰδιώτην προσὸν τὸν λόγον φαίνεσθαι, μήτε ἀνερώτητον τῷ στόμα καταχρῆσθαι· ὃ μὲν γὰρ, ὀκνηρὸν ἢ ἄπιστον· ὃ δὲ, ἀκαιρίαν τὸν χρόνον ὑπὸν ἀσπουδαίου δείκνυσι. Τερφαῖς δὲ χρηστέον, οὐ δίκῃ τὸν ἀπόλαυσιν, ἀλλὰ δίκῃ ὃ βούλεσθαι ζῆν ὅτι ἡ χρήσιμον. ἐὰν δέ ποτε καὶ ὑπὸ ἀνδρείας καταληφθῶμεν, προσὸν τὸν πιάναι ἀναιρεῖσθαι. καὶ εἰ θέλετε ἀκοῦσαι τῆς ἡμετέρας καὶ σωτηρίας ὃ εἶδος, ἐν πᾶσιν ἀνάγκαις γίνεσθε· ὃ οὔτε πλουτίσαντες

δξῳ τὼ μεγαλαυχίαι κεπαπισῖαθ· οὔτε ἐν εὐδίᾳ διάγοντες, ὑπὸ τῆς λύπης πλημμιθίσθαι, τ' εὐσείας ὑμῶν ἀεὶ χῦ ὃν εὐάρετον λόγον μονοπροσώπου φαινομένης. ἔτι δὲ ὑπολητέον πρῶτα ὃν κόσμον ἀλλότριον, καὶ μὴ ἴδιον, πλέον πίστιως. ὥτε οὖν φιλίαν ὀπίγκον ζητητέον, οὔτε ἀν πολυτέλειαν ὑπὸ δμοήτων μακαριζομένων ἐν μεγέθη πόλεως, ἢ δαψιλείαν τῶν ὀπιτηδείων, ὧν οὐδὲν ὀπιθυμητέον. οὐ γὰρ ἐσμεν ἐκ τούτου τῦ ἀγῶνος, χωρὶς εἰ μὴ συγγενὴς οἷ) τούτου τῦ κόσμου βουλόμεθα. σεμνελόντι δ' εἰπεῖν, ὁ ἥλιων ὃν διάγει, μήτε ὁρᾶτω πολλὰ, μήτε ἀκούει ὀπιτηδνόντα· μήτ' δὲ ἀκυὴ ἢ γεωρῆ, βλέπειν ἢ ἀκούει νομίζετω. ὃ γὰρ τ' ἀπαραξίας εἶδος ἐν τούτῳ λαμβανέι τὼ ἀρχῶ. ὁ δὲ πολλὰ πραγματευόμενος ἑαυτὸν ἀδικεῖ καὶ ὃν πλησίον· ἔτι καὶ ἀκυσίως ἁμαρτάνει. διὸ τὼ πρὸς αὐτὸν φιλανθρώπων πολῦ. πολλάκις οὖν διασκεπτέον ὃ ἐπιστημονικὸς πραγμα, καὶ τότε μόλις χωρειτέον ἀπ' αὐτ' τ' μήτε καυχῆσι, μήτε σμικρίοις τ' νόσον φυγεῖν δεδυνημένον. ὁμιλητέον γ' κοσμικὸν οὐδὲν, ἀλλ' ἃ ὃ καθαρίζον ἡμᾶς πρὸς τ' ἀρετὼ. τοῦτο γὰρ ἰῶ μὴ γένηται, πολλῶ ἡμῖν τ' βιοπαθείαν ἐργάζεται. κ' ὁ φιλόνικος ἐν τούτῳ λαμβανέι τὼ ἀφορμών. ἤδη γοῦν τινας ἴσμεν δόγματι τῆς ἑαυτῶν πραιρέσιως, ὃ ὄσον ἐφ' ἑαυτοῖς, τὼ ἡμέραν νύκτα ποιοῦντας, καὶ διὰ τὼ ἐσκιρωμένον φαντασίαν ἄλλο κτον, ἀπιστοῦντας τοῖς εἰσιν κατορθώμασιν, ἀχθομένους δὲ ὅτι τούτοις, καὶ ἅμα τῷ πονηρόν τι ἀκούσαι, τῷ καταψευδομένῳ μᾶλλον πιστεύοντας. ὧ γὰρ μοι λέγειν πρὸς τῶν διὰ τὸ δεισαιδαίμονον τοὺς ἀπὸ τῶν πλησίον ὁμιλίας εἰς ἑαυτοὺς ἐλκόντων, καὶ ἵνα ἄλλος φθέγξηται πρὸς αὐτὸν οὐτιδανῶς, οἰομένων αὐτὸς τινὰ ὃ λεγόμενον, ἁπλῶ τὸ χῦ ὃ εἰκὸς ἐκ τούτων δρᾶμα τῇ σκηνῇ; εἰς ἀπόχρη ὃ καθ' ὑπόκρισιν λέγειν καὶ γράφειν. γελάσαιμι δ' δὲ καὶ τοῖς ὁ πραγδαίῳ μετὰ τινος τ' πλησίον σεμνοπρεπῶς λόγων κεφάλαια, ὃ ὁμιλίας πρὸς μηδὲν θέλοντι ἀνήκουσας, μάχας δὲ διὰ τὼ ψιθυρισμῶν τὸ πολέμους ἐξαρτίζουσας, ἅπερ τε καὶ κάτω σκηνοβατοῦντας. καθάπερ ὁ λίαν μεγαλοφώνως ὃν Ορέστη ὑποκρινόμενος, φοβερὸς οἷ) καὶ μέγας πρὸς τοῖς ἀνοήτοις διὰ τὼ ξυλίνων ποδῶν, καὶ κοιλίας ὀπιπλάτου, καὶ στολῆς ἀλλοκότου, καὶ προσώπου ἱερατώδους ὑπαείλημμα· ὃ τῷ αὐτῷ καὶ οἱ ζῆλον ἔχειν ἐπαγγελλόμενοι, καὶ ὃ παῤῥησιαστικῶ ὀπιτηδνόντες, διὰ τ' βούλεσθαι ἁπλᾶν, πρῶ εἶδος ἀληθείας προσποιοῦνται ἑαυτοῖς οἱ φιλόνικοι, ὃν ζηλωτὰν καθάπερ πυκνότερ· ὥσθ' αἱ βάκχαι διὰ χήματος εἰρωνικὸν τοῖς λόγοις ὃ τοῖς ὑροῦσι προσφέρουσιν. ἔτι δὲ καὶ τοῦτο φυλακτέον, ὃ μὴ ποτὲ μὴ φαῦλρῷ ὧ προσώπῳ προϊέναι, ποτὲ δ' σκυθρωπῶ· κ' εἰ χρὴ τάληθὲς εἰπεῖν, πρ' αρτητέον πρῶ ὃ δωδεκαμερὲς καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀπαγγελλόμενον δρᾶμα. ὃ γοῦν ἐμοὶ δοκεῖ εἰπεῖν ἄν, ὅτι πᾶς ὁ τὼ γνώμιμον κοσμικὸς, κ' τῆ ὀρθοῦ καιρὸς ἔξω γινόμενος, αὐτοκατάκριτός ὅστιν, εἰδὼς ὃ πρέπει κατ' ὀπιτηδνσιν, κ' γνώσεται μὴν τὸν ὃ αὐτὸν πόλεμον, τὼ δὲ εἰρήνην ἐν τοῖς καλοῖς μὴ ὀπιτακτόμενος. φίλους δὲ τιμητέον πρῶτας, κ', τι ἐλεγκτικὸν οὐ πρακτέον μόνον, ἀλλ' ἔτι ὃ ἀκυστέον. οὕτω δὲ χρηστέον, ἐπειδὴ μηκέτι τοῖς διαγνώσμασι κολάζωμεν. ὁ μὲν γὰρ τοιοῦτος, αὐτόφλυξ τέ ὅστι ὃ τῇ γνώμῃ πρὸς φοβερὸς, καὶ θρασύνεται σεσωχῶς. καλεσῶντος δὲ τῦ πλησίον, οὔτε χλευαστέον, οὔτε κωλυτέον, ἑαυτὸν δὲ μέχρις δὴ διὰ τὼ σκοπὴν αἱδεσθεὶς, παύσεται. συμβουλευτέον δὲ ὃ συμφέρον δι' ἐνὸς κοινῇ πᾶσι. ψευδητητέον δὲ ὃν ἁμαρτάνοντα; μὴ

χῆ κοινόν, ἐκ τοῦ εἰ μὴ χρήζῃ δῆθ' ὃ ἐπαφοπλικὸν· καὶ γὰρ αἰσχρὸν ὁμιλητὸν ὑπισχνεῖσθαι δῆθ' ὃ ἐκτετυφωμένον αὐτῶν. μάχεσθαι γὰρ ὡς πρὸς βλαστὸν ἑαυτὸν ποιῇ, καὶ ὃ εἶ) γωνὴ προσβάλλεται, καὶ τὸ ἄπρακτον ὑπιτιτήδευκε, δηλαδὴ ὅτι, ἢ δῆθ' τῷ τοιούτῳ γνώμῃ οὐκ ἔστι πιστὴ· μήτε οὖν αὐτοῖς διώκωμεν, ἀλλὰ μήτε φυπεύωμεν. ὃ δ' ὅταν ἀγαπῶμεν, τὸ μὴ κακοδωθυμῶμεν προσήκωμεν. πολυμερὴς γὰρ αἱ τῆς κακίας προσχηματισεῖαι· δῆθ' τοῦτο χρηστηρίου, τοῖς λογίοις τοῦ σωτῆρος σχολάζουσας, μηδὲν πρὸς μηδενὸς φαῦλον λέγουσας ἢ ἀκούουσας. ψυχρὰ γὰρ ἡ γνώμη, ἐκ πολλῆς ἐμπίπλησι κακοχυμίας ἀπὸ τῶν ὁμιλιῶν. δῆθ' ἕπου ἀκουστέον μόνον τὰ ὠφέλιμα, καὶ ποιητέον καὶ ὃ διαφέλιον. τὰ δ' ὡς ἂν ἐπισκολίοντα τῇ γνώμῃ, παρατητέον. ζητητέον δὲ πρὸς τὴν λογίων, καλὸν εἰ σωεῖσθε· εἰ δ' οὔ, κἂν ὡς ἂν ἰδιώτη. ἀνοήτου γὰρ ἐστὶ ματαιόμυθα σοφίαν, σοφία λογισθήσεται. ὧν δὲ καὶ τῇ ἑαυτοῦ φαντασίᾳ δόξαντι φρονίμῳ εἶ), πολὺ ὃ τῆς ἀτιμίας προσχαφήσεται. λέγεται δὲ ἐπὶ τοῦ πνεύματος ἀνόητος, ὁ κατ' ἰδιωλισμὸν παρεμβὰς τῷ αἰσθήσει, ἵν' ᾖ τὸ ἀνόητον ἰδιωλικὸν, ὡς ἂν καὶ ὃ ἀφελές. χαίρει δὲ καὶ Παῦλος, ὡς ἔγωγε τῶν Κυρίου, ὃς συμβιβάσῃ αὐτὸν, ἐκ πάλιν, ἡμεῖς δὲ νοῦν Χριστοῦ ἔχομεν. ὁ γὰρ δῆθ' τῷ ἀγοντίᾳ τὰ μὴ δίοντα λέγων ἢ πρᾶττων, οὗτ' δόξας εἶ) φρόνιμος, μωρὸς λογισθήσεται. τὰ πειστέον δ' αὐτὸν οὐ λέγω μόνον, ἀλλ' ἔτι ἐκ τοῖς ἔργοις, ὅπως μὴ ὦμεν γόητες καὶ ψῶπες, πρᾶξις δὲ, ἢ μὴ κόλακες. ἐκ ἔτι πρὸς τὸ ὀρθῶς πολιθυόμενον ἡσυχάζῃ τε ἢ ἀπραγμονεῖν, μὴ ὀργιζόμενοι, μηδὲ νείκους ἕνεκα σιωπῶντα, σκεπτόμενοι δὲ πρῶ ὃ τὸ χρεία, εἰ καλῶς δυύπαται λέγεσθαι, ἢ τότε μάλις φθεγξόμενοι, ὕμνους τε ἢ ψαλμοὺς ἐκ ᾠδὰς ἢ αἴνους ῥητέον. μὴ ὡς ἂν τὸν Δεσπότην ὦμεν αὐτῷ καταχρίοντα πρᾶγκολουθεῖν εἰσίοις αἰσχυμπωδῶς, δῆθ' ψαλμῳδίας ὃν πλησίον λυπεῖν, ἵνα μήτε δοκῇ Δεσπότης ἄγειν, ἢ πῶς γοώσκῃ ὡς ἂν δῆθ' τέχνης νομίζων ἐκεῖνον, ἀκατηγόρητον ποιῆται τὴν φιλοσοφίαν. ἀκουστέον δὲ ἢ τοῦ συμβουλεύοντος, ἢ μόνον διδακτέον. πειστέον δὲ χῆ ὃ ὅμοιον, τῷ βούλεσθαι συγκαταινοῦντα αὐτῷ ὃν πλησίον γόητας. φρονίμους δ' ὑποληπτέον εἶ) ἀνόους, ἢ ὃ σωστὸν οὐκ ἀπονεμητέον ἑαυτῷ μόνον. δόγμασι δὲ τῆς περὶ αὐτῶν οἰήσεως οὐ κινδυνευτέον. ἀλλ' οὔτε καταφρονητέον τῷ παιδίοντος, ἀλλ' ἢ ὅτι μὴ ὀρθῶς φρονῇ περὶ αὐτῷ, διδακτέον ἢ κἂν ἀνήκοον, πειστέον τε αὐτῷ ἐκ ἀκολουθητέον. φιλόσοφος γὰρ ἀνὴρ διαπλασιάζῃ ὃ ἀδίκημα. καὶ δίον μεγαλαύχῃ, νικᾶν, ὥς φησιν ὁ μῦθος, τὸν Καδμείαν νίκην ἐκπαύδακεν. ὃ δ' αἴτιον, ἵνα τε κενοδοξῇ καθάπαξ αὐτὸ ἀνὴρ τάχιον, ἢ ὧ δόγματι τὸ κινδυνώδες αὐτῷ δῆθ' ἑκόντως ἐπφυαπαύηται. γελοῖοι γὰρ οἱ κεκραγότες ὁσημέραι δῆθ' ὃ πιστεύῃ ὑπικρατεῖν ἴσως προσήκαλος, εἰς οὐζύσας ἢ ἔρεις ἐμβαίνουσα ὃ μᾶλλον, ἐπειδὴ εἰρωνεύῃ νομίζωσι, προσήκῃ, πρὸς τὸν τὸ κόσμῳ δῆθ' φέρῃ νομιζομένων καλῶν προσηματευομένων. μεμῴδηκε δὲ ἢ ἄθλιοί τινες, οἱ μηδενὸς ἀπείρως ἔχοντες λέγοντες, δηλαδὴ τοῦτο μόνῳ, τεκτονικὴν, τοῦτο δὲ, σκυτοτομικὴν, ἐκ πρῶ ὃ ὑποβαλλόμενοι αὐτοῖς ὑπιπόδυμα χῆ χειρὸν εἰδέναι φάσκοντες· ἢ προὸς ὃν ἐπάρχοντα τὰ λόγον αὐτῶν διεφθάροντες. καινόδοξοι γ' ἢ οἱ δῆθ' τὰ ἀπὸ τῶν δυνατῶν ἔπαινοι, τῶν πλησίον ζῶν ὑπιμελείας ποιούμενοι. μέγας τε ὁ κίνδυνος προδῆθ' τοῖς τῶν ἰδιωτῶν Κυρίου ὑπικαλουμένοις. ἢ πιστεύῃ γὰρ δίον, ὅπως φύγῃ τὴν χρίσιν, ἢ ἢ τῶν πλησίον ἀφίεναι, χάριν τῷ ἐκ αὐτοῦ προδῆθ' Θεοῦ γόητας τὴν ἀνὴρ τηνάτων τὴν ἄφεσιν. οἱ δὲ τῇ προδιαφορᾷ τῆς ὀργῆς

δισμβύοισι καθ' ἑαυτῶν στωμαλλάγματα. Φυλακτέον γ' ἔτι καὶ τ' ἄνοιαν ἀφαζονείας, οἵ, δέον ἐπιμορθοῦν ἑαυτούς, πτοῆθρύμμοι τοῖς συμβουλεύουσι πρὸς ὀλιγωρίαν, οὐδ' ἀπολογεῖσθαί φασι, φασὶν ἔχειν τοῦτο καὶ ἐγὼ ἴσασιν ἐμοί. Εἰ γὰρ μοι λέγοι τις τῶν ἑαυτοῖς ἀρεσκόντων, ἐπειδή τις αὐτοὺς βούλεται νουθετεῖν, οἱ πρὸς κοσμικῶς, οὔτε σύ με, φασί, σώζεις, οὐδὲ καταφρονεῖς. γινώσκω γ' ἐγὼ πολλοὺς ἀφ' ὧν ὁ διεστραμμένος, καὶ τὸ μὴ καθαρὸν τῆς γνώμης, τοῖς τ' πλησίον ἁμαρτήμασιν ὀπτιχαίρουσας. Καταγνωστὸν δὲ τῶν ψυδομένων, ὅτι μὴ χαλεπαίνουσι δὲ τ' τροφῶς μὴ ὁμιλεῖν ὀπτιπαθοῦντος, ἀπὸ γ' τοῦ χρώματος καὶ τῶν ὀφθαλμῶν, δὲ τῆς λειλῆθότος κατήματος ἤ τι κεφαλῆς, ἢ ὀφρύων, ἢ χηρᾶν παπάγου ἀφαλλομένων. ἀδυνάτων γὰρ μὴ ἑαυτοῦ καθήψεσθαί τινα γλυέσθαι. πᾶς δὲ πιστὸς ἐπειδὴ ἀφαπαίξεσθαι νομίζηται ἀπό τινος, χ' τῷ τῆς οὕτω τροφῆς αὐτὸν ἀφαχειμένου σωίσειν, μὴ πόσου κολῆς τῷ ἐκείνου καιρίαν, ἐν τῷ γνώσκειν αὐτῆς τ' ἀγνωμοσυνίης τῷ ἀφέσεσιν. στωελόντι δ' εἰπεῖν, πᾶς ὁ κρίνων ἑαυτὸν, ἔξω πάντες ὅσι πλημμελήματος. τῶν δὲ κεκραγότων οὐδεὶς σώφρων ὅστιν. ὁ δὲ νῦν μὴ ὠχρᾷ, εἶτα ἐρυθρᾷ, τῷ δὲ συγκρίματι τῆς σώματος ποικιλόμυος, ὅσ' ὡς ἂν χαμαιλέων ἐν τῷ καύσωνι καὶ τῇ ἐρημίᾳ τρέφεται. καταγνωστέον δὲ ἔτι καὶ τὰς οἰόνει ἀφαθίσας, ὅτι τῆς τῶν αἰαγρωσμάτων ὀπτιπαθοῦσιν. ἅμα γὰρ τῆς ἀναγινώσκῃ, καὶ ὁ ἔμπρος αὐτῆς φερνίσεως δῆλος γίνεται τοῖς ἐρρωμένοις κριτικοῖς. ποιότητες δὲ ψυχῶν καὶ ἀπὸ τοῦ βίου δείκνυνται. ἀφ' ὧν τοῦ τρόπου ἀναστροφὴν ὀπτιπαθοῦμεν γινώσκονται καὶ τῶν μὴ φαινομένων αἱ ὑποστάσεις. παραιτητέον δὲ καὶ ὃν ἐρισικὸν ἀφ' ἑτέρης αὐτὸν ἀποτιθέμενον τὸ ὦ μὴ ἀντιφιλονεικεῖν νικᾶσθαι. ᾧ ἄμεινον ὑπὲρ τοῦ μὴ κινδυνεύειν νικᾶν σπουδάζοντα, ὃ μὴ καὶ ὃν ὀρθὸν λόγον ὀπτιπαθοῦμεν. Ὁμιλίας δὲ παιδιᾶς χρὴ τοῖς διστωφρόνοις. καὶ οἱ τοιοῦτοι ἀφ' ὧν σωμάτιον γινέσθωσαν, μὴ ἀφ' ἑνὸς τροφαμαιείας, στωαλλάγματα βίαια καὶ τ' πλησίον συγκατεύοντας. οὐκ ἄτοπον δὲ χαριεντιζομένους ἡμᾶς ὃ δεῖξαι ἀπαλεῖψαι τῶν ὑπὸ λίαν σώφρονων. ἀφ' ὧν ὃ καὶ φύσει ἀναίσχυντον, τοῦτο χάριν ἀποτέλεσαι ὅτι τόπων νῦν ἀφωρισμένων, ἐφ' ὃς ἔθος ὅστιν οἰόνει τροπαιοπαιπτῶς ὑποχωρῆν, καὶ ὃ τέλος τῆς καπάνων σκέλους ἐν τοῖς ἀφεδρῶσι στωπάπτειν. ὡς ἂν δὲ ὁ κωμικὸς παίπρ ἀσωτευόμενον ὃν ἐγὼ βασάζειν φησί, καὶν ὀσφρανθῇ τῆς μύρου, μὴ ὀσφραίνεσθαι λέγει, δικαίως τρέπεται αὐτῷ ὃ ἀμάρτημα πειρώμενος ὅπως κἀγὼ συμβουλεύω τοῖς ἄγαν ἐσπλεκτογωνιωμένοις τοῖς φερνιμωτέροις ἐμφανῆναι, ὅπως μήτε ἃ τροπάπτουσι ὀπίσανται, μήτε ἃ λέγουσι γινώσκουσιν. ὁ δὲ πρ' ἑαυτῷ φερνιμος οἶ) νομίζων, ἀντιπρούπ τροπὸς τοῦ νουθετεῖσθαι, καὶ ἀντιδοξῆ, χ' τῷ συμβουλεύοντος ἀντιδίκως γίνεται. χ' μιγιέλα καθ' ἑαυτὸν ὃ ἀνθρώπινον χ' ἄπιστον. διὸ τοῦτο πρὸ ἐχωμὲν ἑαυτοὺς ἀνήπιους, μὴ ὃ δοκῶ ἑαυτοῖς μόνοι τροπάπτοντες, ἀλλὰ χ' ὃ τ' πολλοί, ἵνα σωθῶσιν. Ὀργίσαι δέ, καλὸν μὲν εἰ μηδέποτε· μανίας γὰρ ὅστι ὃ τοιοῦτον εἶδος· εἰ δέ ποτε καὶ κατεπείγει, συγχωρητέον τῇ ὀργῇ τροπὸς τὸν τῆς πλησίον διαφθορέαν. ὁ γὰρ λόγον αὐτὸν τροπαματευόμενος, μισεῖ τροπον μὲν ἑαυτὸν, ἔπειτα δὲ χ' ὃν πλησίον· ἑαυτὸν μὲν παρέπτων, ἐκεῖνον δὲ ὀδυνῶν. γίγραπται γὰρ ὅτι πᾶς ὁ ὀργιζόμενος εἰκῇ ᾧ ἀδελφῷ αὐτοῦ, ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει. ὃ δὲ τῆς κινήματος αὐτὸς τις καθ' ἑαυτὸν γινόμενος καθαμαρτεῖν δύναται. ἤδη δέ τινας ἴσμεν ἀφ' τῆς τροπὸς τοὺς πλησίον νουθεσίας ἑαυτοὺς καθαιρήσοντας. ὃ γὰρ τις παιδεύῃ

ὃν ἕτερον, τοῦτ' αὐτὸς ποιείτω τοιοῦτον· μήπως λαβὴ ἀφ' τοῦ πλησίον, καθ' ἑαυτοῦ ποιούμενος τὴν ἀπόφασιν. ῥητέον οὖν τοῖς βουλομένοις τοιοῦτον ἑαυτὸν, ἐπειδὴ ὑμῶν ἀμύθητα ἀγαθὰ δι' ἑαυτοῦ χορηγῆσαι νοῶ, μήτι ἄρα καὶ γλυκὺ τοιοῦτος; Ὁ γὰρ οἶνος μήτε ὁσημέραι δεῖται δρέπω, μήτε ὡς ὕδωρ δεῖται διηθέω, ἐκάτερα μὲν γὰρ Θεοῦ ποιήματα ἐστιν· ἀλλὰ δὲ μὲν ὕδωρ, ἀναλήψιον· ὁ δὲ οἶνος, βοηθείας χάριν τοῦ σώματος γίγνεται. ὁ δὲ τοῖς τὸν μὲν τὴν γλῶτταν δεσμοῦσι, πῦρ δὲ ὥσπερ ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν λάμπειν, τρέμειν δὲ τὰς βάσεις, καὶ ἀναθέντων, φάρμακον τοῖς ἀπείροις δοκεῖ ἀσιμον· ὃν μὲν οἰδήσεις οὐ ποιοῦν δρέπανον, ἢ τὴν ἐργαζομένων τὴν γλῶτταν, μάχαιραν δὲ αὐτὴν ἢ λόγχην καθασκευάζων, καὶ μεταπλάττων τοῦ Θεοῦ τὴν οἰκονομίαν. ὁ γὰρ οἰνοποιῶν, δεῖται τοῦ μὲν χρόνου πίνειν, μίγνυσι τοῦ μὴ ῥιγοῦν· τοῦ δὲ θέρους, ἀφ' τὸν τῶν ὠρῶν πειρασμὸν· τοῦ χειμῶνος δ' αὖ, λιπαίνει, καὶ δίκην συσὶ ἢ κυσὶν, ῥύμαλλον τοῦ πειρασμὸν ὑπαρξίαν, ἀχημοσύνης. χρὴ δὲ μὴ καθάπερ ἀβλυθυμίους ἡμᾶς τοῦ χρῆσθαι τοῖς τοῦ Θεοῦ ποιήμασι, τὴν διῆρσιν εἰς τὴν μέθην ἕλκοντας, ἀλλὰ μεταλαμβάνειν ποτοῦ, χάριν τοῦ μὴ διψᾶν. ὅσοι γὰρ οἰνοφλυγοῦντες τὸν οἶνον, καθάπερ οἱ πυρίπνοντες καυσωνιζόμενοι πίνουσιν, ὅσον οὐδέπω διψᾷ τὴν ἀκρασίαν τεθηξόμενοι. Παραπλήσιον γὰρ τὴν λιχνείαν, ὀλίγων ὑδῶν τὴν ἀναλήψιον μεταλαμβάνοντα. καθάπερ γὰρ σῶμα νοσοῦν πολλοῦ δεῖται φαρμάκων, οὕτω καὶ ἡ δι' αὐτὴν ἀτυχοῦσα ψυχὴ, μονονουχὶ καὶ δερμάτων ἐμπίπλασθαι βούλεται. καὶ πύθηται ἵνα ὁ αἴλουρος, παθὸς ἀναπλάττῃ σωματικόν. τοῖς οὖν ῥητέον, ὑπὸ ὀλιγοπιστίαν μὲν δόγματα τῆς οὐσίας κεφαλαιούμενον, διαπολόγητον ἔχει τὴν ἀπόδειξιν, ὡς τὸν μίγνυσι μιχθοῦ καὶ φονέως τὸν θρασύτητα πολλὴν βλέπεσθαι τὴν ἀπλοτάτην, ὅτι καλῶς τοῖς πέπεται ὁ νόμος αὐτῶν γινόμενον. ὁ δὲ αὖπων τοῖς ὃν πεπλανημένον ὁ αἴτιον τοῦ κακοῦ, τὸν ἀποκρινόμενος, δόγμα πάνυ θαυμαστῶς ἐξεφώνησε· ἔφαγες ἄρα χρηστὸν, ὅτι ὁ μὴ πεινῶν. ὁ γὰρ τοιοῦτος, ἐκάστοτε ἁπλῶς ὁ ὅσον ἐφ' ἑαυτῷ βούλεται τοῖς πατεῖν, καὶ πεπηκεπακέφαλος, γηρύοντας τειχεφάλους τὸν ἐξάλφας ζηλῶν, πολλαῖς χερσὶ τὸν πλείοσι σώμασι λαμβάνειν ὑπὸ τετηδόκως. Εὔχωμαι οὖν ὁ πλοῦτον μὲν οὐδαμῶς, πενίαν δὲ ὑλοδρυτέον. ὁ μὲν γὰρ ἐξηλεγμένης ὕλης κεφαλοῦται, φθορεὺς ὁ τέλος τῆς ὕλης ὄντι, καὶ σκώληκες τὸν βύλαι, καὶ πῦρ, τὸν τοῖσις, καὶ λῃσαὶ, τὸν τύραννος. ἡ δὲ κεχώρισται μὲν τῶν νεῶν αἰσθησις, ζητεῖ ὁ τὸ δηθὲς μόνον, τὸν μηδενὸς τοῖς ἀπωλεμὸν τοῖς σκαίρου. Ταῦτα δὲ ὑμῖν ἐπεγράφως τὸν ἐλπίμιλον, νουθετῶν βουλόμενος τὸν ἀπάρεσχον, καθαρτίζον τε ὑμᾶς τοῖς ὁ πέλαγος τὸν σὸν ἄρτιον ἀπούδων. ὁ γὰρ μὴ τοιοῦτος, ἔξω τῶν χαρόνος βέλεμ ὃν δοθέντος αὐτῷ, τὸν ἀφ' τὸ ἄτακτον ἔξαθλος γένεται. κἂν πάνυ παλαιπώρως τὸν ἀπὸ τῶν γυναίων ἀθλητῶν ὀπτικουείας τύχῃ. βρώσιμον ἢ πόσιμον ἐσθῆτος ἀπλαύσας, οὐδὲν ἧττον ἀσεφαίωτός ἐστι. καὶ οἱ μὲν εἰσπλάσαντες εἰς τὴν ἡγαπημένην πόλιν τῶν παξῶν, ἥρας αἴδιον μεταλήψονται· τοῖς δὲ ἀποβήσονται ἀφ' τῆς σοφῆς θεοῦ σοφῆς, τὸν δὲ δηθέντας ἀπολαύσεως μὴ μεταλαμβάνειν. Γέγραφε δὲ πιμητέον, τοῖς νοεῖν μὴ ἄρα σφαλῶμεν, καὶ τοῖς σιτέον αὐτοῖς ὑγιῶς καὶ μὴ πλεονέργως, διδόντας τὸν μετ' αὐτῶν ἀναστροφῆς ὁ κινδυνώδες. καὶ τοῖς γινώσκοντας τὸ, τε βίου μεταβολὴν αὐτῶν, καὶ τὴν εἰς ὅσον εἶσονται γεγονέναι σωτείδησιν. Φυλακτέον δὲ τοῖς πάντων τοῖς ὁ παρεβούλῳ κοσμικὰς αὐτῶν ὀλιγοπιστίας, αἴλουρες κρύφα γινόμενα, καταγινώσκοντ' μὲν καὶ τὸν αὐτῶν, γίνονται δὲ ὅτι ὁ τοῖς πλησίον καταπάνω. συμβαίνει γοῦν ἐσίαις

κλεπτούσας ἑαυτάς. Διὰ δὲ μὴ ἐκ περιόδου ἁλμῆν καλλωπίζῃ ταῖς ὄψεσι διὰ τέχνης τοῦτο περιάπτῃ· εἰς ὕδωρ γὰρ ἢ ἔλαιον κατακύπτουσαι, χρίονται ἑαυτάς, ἐπὶ πρὸς τὴν ἀφροσύνην δυάωνται αὐτὰ πολεμεῖν. Ἀλλά τις καὶ ἔτι ἐσ τοῦτο τῆς ἰδιώτης ὑπεζουλῆς ἐπ' αὐτῶν περιγματεύεται· κρύφα γὰρ κεφαλῆς ὑπεφαύουσαν τὴν πλοκάμων, ἐκ πλησίον ὥσαν κλέπτουσαν διακοσμῆ τὰς ἐθείρας περιέργως, καὶ τὴν πρόφασιν ἐκ ὑπνώσης ἄκρους δακτύλους φαύσασι περιβλέπουσι δὲ ἐ ἑαυτάς, τῆς κεφαλῆς ἀκινήτου οὔσης. ὁμιλητέον οὖν πρὸς τὰς ἰδιώτας ῥωμαλεώτερον, ἐκ κεχυμένους κλάδους αὐτῶν ἀποκόπτουσας· ἅμα γὰρ τῇ καταληφθῆναι, κατεμέθυσται, ἐκ ὁ καρπὸς ἐπὶ τὸ ἡμιπίκων κατεδίεται τὸ φωλεύοντων εἰς τὸ γλῶ. Διὰ τοῦτο καὶ ὃν περιφήτης, Κεντητέον μᾶλλον τὸν ἔνον, μᾶσικτέον ἢ τὸν ἵππον· ἵνα διεγείρηται μᾶλλον ὁ νωθὴς, τύπτηται δὲ ἐπὶ τῶν νευρώσεων. Διὰ δὲ ἀχαλίνωτον, ὁ ἀφηνιάζον. ὥστε καὶ ὃν Ιερεμίας, Μὴ καλαπτίζωμεν ἑαυτοῖς ἵππους θηλυμανεῖς, μηδὲ περὶ τὴν γυναῖκα τὸ πλησίον χρεμετίζωμεν. γυνὴ δέ ἐστιν ἀδελφὴ μᾶλλον πᾶσα· τὸ δὲ πλησίον εἴρηται γυνή, τουτέστιν Ἰησοῦ Χριστοῦ τὸ σωτῆρος ἡμῶν, ἵνα μὴ τὴν περὶ Θεὸν καὶ πατέρα τῶν ὅλων ἀγάπην, ὅτι πλησίον ἐστὶν αὐτῷ, ἡμπτίον καὶ ἀγαπητόν, ὡς Παῦλος, ἁρμοσάμενος λέγει παρθένον ὑμᾶς ἑνὶ ἀνδρὶ, παρθένον ἁγνὴν παραστῆσαι τῷ Χριστῷ. ἔστι γὰρ καὶ πλησίον γυνὴ, ἐκκλησία ἐν ἡμῖν, ἐφ' ᾧ τὸ χρεμετιστέον· χρεμετίζει δὲ ὁ μεδέπω πεπαυκὼς τὸ ἐπιθυμίαν, ἀναθυμιωμένης αὐτῷ τὸ ὀρέξεως, καὶ μὴ λαμβάνῃ τὸ τέλος. περισκεπτέον δὲ καὶ παιδίοις, ὅτι τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. νοερῶν γὰρ οὐκ ἀμελητέον, οὐδὲ ῥητέον, ὅτι Διὰ σκληρὸν οὐκ ἔμαθον· ὁ γὰρ πανοῦργος ἢ ὁ ἀσεμνόηλος περιβαλλόμενος, ἵνα καὶ αὐτὸς τὰ αὐτὰ πεισόμενος· καὶ ἐπειδὴ πάσχει τοιοῦτον, τὸ γνώμης αὐτῷ τὸ αὐθεκατάκριτον αἰτιάσθω, συμβαρόντων αὐτῷ τῶν ἄλλων διέθηκε καὶ αὐτός. οὔτε οὖν τῷ ἀμελεῖ ἀμελητέον· Θεὸς γὰρ ὁ κρίνων ἐστί. καὶ ὁ βουλόμενος ἐν παιδίοις, ἠσαυριζέτω Διὰ τῆς ὑπούσας τὸ εἰς ἑαυτὸν ἀπὸ τὸ πλησίον ἐνεργοίας. αἰσχύνεσθαι δὲ οὐκ ὀρθῶς ἔχει· μήπως ἄρα Διὰ τὸ αὐτουργίαν, ἀθλίους ἡμᾶς καὶ ἀσωτήτους ἐπονομάζῃ· μόνον δὲ φυλακτέον, μή τις ὅτι κακία καὶ πατρῷ εἶσι δόγμα, τοῖς εἰδόσιν Θεὸν φάσκουσας. σπουδαίοτι ἢ εἰπεῖν, ἢ μᾶλλον τὸν κόσμου λύπη, θάνατον ἐργάζεται τοῖς ἐπ' αὐτῆς κεκτημένοις· ἡ δὲ κατὰ Θεὸν λύπη, ὅτι τὸ ζωῆς ζητεῖ νοεῖν. περὶ πάντων δὲ γινώσκωμεν ὅτι καὶ πόσος ἀπόκειται τοῖς ἁγίοις ἡμῶν καὶ ζημία καὶ ἔνδεια, καὶ ὁ ἀχαριστήσων, ἐγκλεῖ. καὶ Διὰ τοῦτο χρὴ περιμελεῖαι τὸ ἀποκτιζόμενον, ἵνα μὴ συμβαίνοι, θαῦμα καὶ ἔκπληξιν πρέχῃ ταῖς καρδίαις ἡμῶν· ὁ γὰρ τοιοῦτος ἐρεῖ περὶ τὸ συμβεβηκὸς πάθος, ἤδη ὅτι μηδὲν ὠφέλησα· τῆς περισσοδοξίας σου οὐκ ἀπέτυχον· περιελήλυθάς σου τὸ ἔφοδον. καὶ τοιοῦτός τις ἢ, τάχα καὶ οὐ καταπτοεῖται. Τὸ δὲ ὅτι τῶν ἀφθονίαν ἐφόπτεται, ἢ κερδῶναι, πολλάκις δὲ καὶ ὀδύρεσθαι, λίαν ἐστὶ ψυχαγωγοῦ γνώμης. περισκεπτέον οὖν τῇ ἀρετῇ μόνον, καὶ τοῖς ἐκ περὶ αὐτῆς διηγουμένοις περισκεπτέον· οἷς δ' ἂν μὴ πρόσῃ τῶν λεγομένων ἐν περιττῷ, τούτοις Διὰ τὸ ἐνεδρεύειν χαίρειν εἰπόντες, τοῖς συμπαίθουσιν ἡμῖν ὑπεζωτῶμεν. Ὁ γὰρ λέγων μὴ ὑπολαμβάνων, ὅτι οὐκ ἔζηλα εἰμὶ καὶ δικαστὴς, περιττῶν δὲ ἀγαθὸν οὐδέν, ἐπεὶ ὡς ἐπὶ τυραννίων πολλῶν κεκτημένος, λαμβάνει τὴν ἀμοιβὴν δουλεύων, καὶ ἀποδιδύσκων τοῖς ὁδῷ βαδίζουσι παιδάριοις. μακάριος οὖν ὁ τὴν καρδίαν καθαρὸς· ἐπὶ τοῦτο γὰρ ὁρᾶσθαι μόνον τὸ θεῖον δύναται. Φθόνου γὰρ βασκα-

νίας μακρὰν κεχωρίσθαι δεῖ τὴν πίστιν· θύγατρα δὲ ὁσημέραι, καὶ λόγῳ πλουσίους θυγατέρα δωσαπεί· μήτε γὰρ ἀλλήλων ἐσμέν· ἀλλὰ τοῦτο, τῷ μὲν πάσχοντι συμπάσχωμεν, τῷ δὲ δοξαζομένῳ συγχαίρωμεν· φυλαττόμενοι τοὺς μὴ οἰκείους τῆς Χριστοῦ νομοθεσίας. τοῦτο ὑμῖν ὦ ἀδελφοὶ συμβουλεύων τυγχάνω, ἔτι καὶ τοὺς λοιποὺς δι' ὑμῶν ὅπερ τὸ ποιῆσαι τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ τοῦ ἐπιτελέσαι μέλλω. ὁ δὲ Κύριος τῆς δόξης, ὁ ὢν εἰς τοὺς αἰῶνας, δώῃ πᾶσιν ὑμῖν τὸ μὴ τὸ ἐκλεκτὸν τιμῆς τῆς ἀναπαύσεως ὑστερεῖν. οὗ καὶ ἡ χάρις εἴη μεθ' πάντων ὑμῶν.

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΟΥΣΤΙΝΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ ΚΑΙ ΜΑΡΤΥΡΟΣ ΛΟΓΟΣ ΠΑΡΑΙΝΕΤΙΚΟΣ ΠΡΟΣ ΕΛΛΗΝΑΣ.

ΑΡΧΟΜΕΝΟΣ τῆς πρὸς ὑμᾶς παῤῥησίας ὦ ἄνδρες Ἕλληνες, εὔχομαι τῷ Θεῷ ἐμοὶ μὲν ἀπὸ ἀρξαμένῳ τὰ δίκαια πρὸς ὑμᾶς εἰπεῖν· ὑμᾶς δὲ, τὴν πρὸς πάτρας ἀφιλοσόφους φιλονεικίας, καὶ τῆς τῶν προγόνων πλάνης ἀπαλλαγήτας, ἐλέσθαι τὰ λειποτελοῦντα νυνὶ δὲ ἀορίστους πρὸς τοὺς προγόνους ὑμῶν ἔσεσθαι πλημμελεῖς παῤῥησίαν νυνὶ τῶν πρότερον μὴ καλῶς δοξάντων αὐτοῖς, χρήσιμα φαίνοιτο παῤῥησιάσασθαι. εἰ γὰρ τὰ πραγμάτων ἀκριβὴς ἐξέτασις, καὶ τὰ δόξαντα καλῶς ἔχει, πολλαχοῦ ἀλλοιότερα δείκνυσιν, ἀκριβεστέρα πεῖρα παλαιὰς βασανίσασα. ἐπεὶ τοίνυν ἡμῖν ὁ περὶ τῆς ἀληθοῦς θεοσεβείας πρᾶγμα λόγου, ἧς οὐδὲν εἶναι μεῖζον πρότερον τοῖς ἀκινδύνως βιοῦν προηρημένοις εἰ) νενόμισται, ἀφορμὴ τοῦ μηδὲν ἀσεβῆσαι μήτε τὰ πλείω τοῦ δὲ εὖ βίου ἕνεκα χρίσιν· (ἐπεὶ οὐ μόνον οἱ ἡμέτεροι τοῦ Θεοῦ κηρύττοντες προφῆται τε καὶ νομοθέται, ἀλλὰ καὶ οἱ παῤῥ' ὑμῖν νομιζόμενοι εἰ) σοφοί, οὐ ποιηταὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ φιλόσοφοι οἱ περὶ ἀληθῆ καὶ θείαν ἐπαγγελλόμενοι παῤῥ' ὑμῖν εἰδέναι γνῶσιν ἔδοξέ μοι καλῶς ἔχειν, πρῶτον μὲν περὶ τῆς θεοσεβείας ἡμῶν τε καὶ ὑμῶν ἐξετάσαι διδασκάλους, οἵτινες καὶ ὅσοι, καὶ καθ' οὓς γεγόνασι χρόνους· εἶτ' οἱ μὲν πρότερον τὰ ψευδώνυμα θεοσεβεῖν πεῖσαι τῶν προγόνων παῤῥησιασάμενοι, νῦν γοῦν ἀποθόμενοι, τῆς παλαιᾶς ἐκείνης ἀπαλλαγῶσι πλάνης· ἡμεῖς δὲ σαφῶς καὶ φανερῶς ἡμᾶς αὐτοὺς ἀποδείξωμεν τῇ τῶν χρ̄ν̄ Θεῶν προγόνων ἐποφθεῖσι θεοσεβείᾳ. Τίνας τοίνυν ὦ ἄνδρες Ἕλληνες, τὰ θεοσεβείας ὑμῖν διδασκάλους εἶναι φατέ; ποίους ποιητάς; ἀλλ' οὐ σῴουσί γε ὑμῖν τοὺς ἄνδρας τὰ τῶν ποιητῶν εἰδότας λέγειν. ἴσασι γὰρ τὰ μὲν ἀπ' αὐτῶν γελοιότατα περὶ θεῶν θεογονίαν λεγομένην, ὡς ἔστιν ἡμῖν ἀπὸ τῶν τὰ κερυφαιότατον παῤῥ' ὑμῖν καὶ πρώτου τῶν ποιητῶν Ὁμήρου μαθόντι. οὗτος γὰρ πρῶτον μὲν τὰ τῶν θεῶν γένεσιν ἐξ ὕδατος τὰ ἀρχὰ ἐφηκέναι φησὶν· οὕτω γὰρ γέγραφεν,

Ὠκεανόν τε θεῶν γένεσιν, καὶ μητέρα Τηθύν.

Ἔπειτα δὲ καὶ περὶ τοῦ πρώτου παρ' αὐτοῖς νομιζομένου θεοῦ λέγει, ὃν καὶ πατέρα νομίζει πολλαχοῦ ἀνδρῶν τε θεῶν τε, ἀναλαβόντα τὸν κεραυνὸν ἐπομπεύσαντα· ἔφη γάρ,

Ζεὺς ὅστ' ἀνθρώπων καμίνῳ πολέμοιο τέτυκται.

Αὐτὸν τοίνυν οὐ πολέμου καμίαις μόνον τῷ σφαλθέντι, ἀλλὰ καὶ πορνείας τροφὸν ἀφορᾷ τὸν αὐτοῦ· φυγαδεῖς αἴτιον γενέσθαι φησὶ· καὶ τοῦτον ἐρῶντα, καὶ μοιχευόμενον, καὶ ὀλοφυρόμενον, καὶ ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν θεῶν ὑπερβουλευόμενον Ὁμηρος εἰσάγει, καὶ ποτὲ μὲν ὑπὸ τῆς ἑαυτοῦ παιδὸς λέγοντα,

" Ωιμοι ἐγὼν, ὅτε μοι Σαρπηδόνα φίλτατον ἀνδρῶν
~ Μοῖρ' ὑπὸ Πατροκλοιο Μενοιτιάδαο δαμῆναι· ποτὶ δὲ φρεσὶ θῆκε Διὸς νόος,
" Ω πόποι, ἦ φίλον ἄνδρα διωκόμενον περὶ τεῖχος,
~ Ὀφθαλμοῖσιν ὁρῶμαι, ἐμὸν δ' ὀλοφύρεται ἦτορ.

Τίνα δὲ καὶ περὶ τῶν ἀλλων θεῶν καὶ τῆς τοῦ Διὸς βουλῆς λέγει, ἴσασιν οἱ ἐντυγχάνοντες τοῖς ἔπεσι τούτοις,

" Ὁππότε μιν ξανθὴ Ὀλύμπιοι ἤγαγον ἄλλοι,
" Ἠρη τ' ἠδὲ Ποσειδάων καὶ Παλλὰς Ἀθήνη.

Καὶ εἰ μὴ δὲ, Οἱ Βεμάρεων καλέουσι θεοὶ, ὑπερέδησαν οἱ μάκαρες θεοὶ, ἐδίδετο δὲ ὑπ' αὐτῶν ὁ Ζεύς. ὅσα δὲ καὶ περὶ τῆς ἐρωτικῆς τοῦ Διὸς ἀκολασίας Ὅμηρος λέγει, ἀναλεγόμενοι δ' αὐτῶν ὑμᾶς ὑπομνήσω ὧν εἴρηκε ῥητῶν. ἔφη γὰρ αὐτὸν ὅτι πρὸς τὴν Ἥραν λέγει,

" Οὐ γὰρ πώποτέ μ' ὧδε θεᾶς ἔρος, οὐδὲ γυναικὸς
" Θυμὸν ἐνὶ στήθεσι περιπροχυθεὶς ἐδάμασσεν·
~ Οὐδ' ὁπότ' ἠρασάμην Ἰξιονίης ἀλόχοιο,
" Οὐδ' ὅτε περ Δαναὴς καλλισφύρου Ἀκρισιώνης,
" Οὐδ' ὅτε Φοίνικος κούρης τηλεκλέιτοιο,
" Οὐδ' ὅτε περ Σεμέλης, οὐδ' Ἀλκμήνης ἐνὶ Θήβῃ,
" Οὐδ' ὅτε Δήμητρος καλλιπλοκάμοιο ἀνάσσης,
" Οὐδ' ὁπότε Λητοῦς ἐρικυδέος, οὐδὲ σεῦ αὐτῆς.

Τίνα δὲ ἐστὶ καὶ τὰ ἄλλων θεῶν ἐν τῇ Ὁμήρου ποιήσει ἔξεστι μαθεῖν, καὶ ὅσα ὑπὸ ἀνθρώπων πεπόηται, ἀκόλουθόν ἐστιν ὑπομνῆσαι νυνί. Ἀρεα μὲν γὰρ καὶ Ἀφροδίτην ὑπὸ Διομήδους τρῶσαι λέγει, πολλοῦ γε ἄλλων θεῶν διηνεῖται πάθη. οὕτω γὰρ ἔστιν ἡμῖν ἀπὸ τῆς παρ' Ὁμήρου μυθοποιίας τὴν θυγατέρα Διὸς μανθάνειν. ἔφη γὰρ πρὸς αὐτὴν,

" Τέτλαθι τέκνον ἐμὸν, καὶ ἀνάσχεο κηδεμόνι περ·
" Πολλοὶ γὰρ δὴ τλῆμεν ὀλύμπια δώματ' ἔχοντες
" Ἐξ ἀνδρῶν, χαλέπ' ἄλγε' ἐπ' ἀλλήλοισι φέροντες.
" Τλῆ μὲν Ἄρης, ὅτε μιν Ὦτος κρατερὸς τ' Ἐφιάλτης,
" Παῖδες Ἀλωῆος δῆσεν κρατερῷ ἐνὶ δεσμῷ,
" Χαλκείῳ· ἦ νύ κε κεῖτο δίδυτο τρισκαίδεκα μῆνας.
" Τλῆ δ' Ἥρη, ὅτε μιν κρατερὸς πάϊς Ἀμφιτρύωνος
~ Δεξιτερὸν κατὰ μαζὸν ὀϊστῷ τρυγλώχινι
" Βεβλήκει, τότε κέν μιν ἀνήκεστον λάβεν ἄγος.
" Τλῆ δ' Ἀΐδης ἐν θεῖσι πελώμενος ὠκὺν ὀϊστὸν,
" Εὖτέ μιν αὐτὸς ἀνὴρ υἱὸς Διὸς ἀγριόχοιο
" Ἐν Πύλῳ ἐν νεκύεσσι βαλὼν ὀδυνῇσιν ἔδωκεν·
" Αὐτὰρ ἔβη πρὸς δῶμα Διὸς, ἐν μακρὸν Ὄλυμπον,
" Κῆρ ἀχέων, ὀδύνῃσι πεπαρμένος· αὐτὰρ ὀϊστὸς
~ Ὠμῳ ἐνὶ στιβαρῷ ἠλήλατο, κῆδε δὲ θυμόν.

Εἰ δὴ καὶ τὴν τῶν λοιπῶν θεῶν ἐξ ἑναντίας μάχης ὑπομνησθῆναι ὑμᾶς προσήκει, αὐτὸς ὑμᾶς ὁ ὑμέτερος ποιητὴς ὑπομνήσει λέγων,

» Τόσσος ἆρα κτύπος ὦρτο θεῶν ἐς δῖαν ἰοῦσιν.
» Ἦτοι μὲν γὰρ ἔσαντο Ποσειδάωνος ἄνακτος
» Ἰσατ' Ἀπόλλωνι φοίβος, ἔχων ἴα πέρεντα.
» Ἀντα δ' Ἐνυαλίοιο θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη.
» Ἡρῃ δ' αὖτέῃ χρυσοπλόκαμος κικλήσκετο
» Ἀρτεμις ἰοχέαιρα, κασιγνήτη ἑκάτοιο.
» Λητὼ δ' αὖτέῃ σῶκος ἐριούνιος Ἑρμῆς.

Ταῦτα καὶ τοιαῦτα περὶ θεῶν ἐδίδαξεν ὑμᾶς Ὅμηρος, καὶ οὐχ Ὅμηρος μόνον, ἀλλὰ καὶ Ἡσίοδος. ὥστε εἰ μὲν πιστεύετε τοῖς κορυφαιοτάτοις ὑμῶν ποιηταῖς, τοῖς δὲ ψευδολογήσασι τοὺς θεοὺς ὑμῶν, ἀδίκως ὑμᾶς ἢ τοιούτους αὐτοὺς εἶναι νομίζειν, ἢ μηδ' ὅλως θεοὺς αὐτοὺς εἶναι πιστεύειν. Εἰ δὲ τοὺς ποιητὰς παραιτεῖσθε λέγειν, ὅτι μύθους τε αὐτοῖς πλάττειν ἐξεῖναι φατέ, καὶ πολλὰ πόρρω τῆς ἀληθείας περὶ θεῶν μυθωδῶς διεξιέναι, ἵνα ἑτέρους τῆς θεοσεβείας ὑμῶν διδασκάλους ἔχητε οἵεσθε, ἢ πῶς τοῦτο αὖθις μεμαθηκέναι φατέ; ἀδύνατον γὰρ τοὺς μὴ παρόντες παρὰ τῶν εἰδότων μεμαθηκέναι, τὰ οὕτω μεγάλα καὶ θεῖα πράγματα γινώσκειν. τοὺς σοφοὺς πάντως δήπου καὶ φιλοσόφους λέξετε; ὅτι τοῦτοι γὰρ, ὡς παρ' ὅτι τεῖχος ὀχυρὸν, καταφύγειν εἰώθατε, ἐπειδήπερ ὑμῖν ταῖς τῶν ποιητῶν περὶ θεῶν ἀπαιτήσεις δόξαις. σκοπῶμεν ἐπειδὴ καὶ παρὰ τῶν παλαιῶν καὶ παρόντων ἄρξασθαι προσήκει, ἑστιῶντι ἄρξάμενος, τινὰ ἑκάστου δόξαν ἐκθησόμεθα, πολλῷ γελοιότερον τῶν ποιητῶν θεολογίας οὖσαν. Θαλῆς μὲν γὰρ ὁ Μιλήσιος, ὁ πρῶτος τῆς φυσικῆς φιλοσοφίας ἄρξας, ἀρχὴν τῶν ὄντων ἀπάντων τὸ ὕδωρ ἀπεφήνατο· ἐξ ὕδατος γάρ φησι τὰ πάντα εἶναι, καὶ εἰς ὕδωρ τὰ πάντα διαλύεσθαι. Ἀναξίμανδρος δὲ μὴ τοῦτον, ἀπὸ τῆς αὐτῆς ὁρμώμενος Μιλήτου, τὸ ἄπειρον ἀρχὴν ἀπάντων ἔφησεν εἶναι· ἐκ τούτου γὰρ δὴ τὰ πάντα γίνεσθαι, καὶ εἰς τοῦτο τὰ πάντα φθείρεσθαι. Τέλος Ἀναξιμένης, καὶ οὗτος ἐκ τῆς Μιλήτου ὑπάρχων, ἀέρα τῶν πάντων ἀρχὴν εἶναι λέγει. ἐκ γὰρ τούτου τὰ πάντα γίνεσθαι, καὶ εἰς τοῦτον πάντα διαλύεσθαι φησίν. Ἡράκλειτος ὁ Μεταπόντιος ἀρχὴν τῶν πάντων τὸ πῦρ εἶναι λέγει. ἐκ τοῦ πυρὸς γὰρ τὰ πάντα γίνεσθαι, καὶ εἰς τὸ πῦρ τὰ πάντα τελευτᾶν. Ἀναξαγόρας ὁ Κλαζομένιος ἀρχὰς τῶν πάντων τὰς ὁμοιομερείας εἶναι ἔφη. Ἀρχέλαος ὁ Ἀπολλοδώρου Ἀθηναῖος ἀέρα ἄπειρον, καὶ τινὰ περὶ αὐτὸν πυκνότητα καὶ μάνωσιν, ἀρχὰς ἁπάντων εἶναι λέγει. Οὗτοι πάντες ἀπὸ Θαλοῦ τοῦ Μιλησίου ἐγγεγραμμένοι ἐγκύκλιοι, τινὲς Φυσικοὶ ὑπ' αὐτῶν καλούμενοι μετὰ λόγου φιλοσοφίας. εἶτ' ἐξῆς ἀφ' ἑτέρας ἀρχῆς, Πυθαγόρας Μνησάρχου, Σάμιος, ἀρχὰς τοὺς ἀριθμοὺς, καὶ τὰς συμμετρίας, καὶ τὰς ἐν ἀσωμάτοις ἁρμονίας καλῇ, τοῦτ' ἐξ ἀμφοτέρων συνθέτα στοιχεῖα, ἔτι μονάδα καὶ τὴν ἀόριστον δυάδα. Ἐπίκουρος Νεοκλέους Ἀθηναῖος ἀρχὰς τῶν ὄντων σώματα λέγων θεωρητὰ εἶναι λέγει, ἀμέτοχα κενοῦ, ἀμιγῆ, ἄφθαρτα, ὅτε θραυσθῆναι δυνάμενα, οὔτε διάπλασιν ἐν τῷ μεταξὺ λαβόντα, ὅτε ἀλλοιωθῆναι, ἀμφὶ τοῦτο καὶ λόγῳ θεωρητά. Ἐμπεδοκλῆς Μέτωνος ὁ Ἀκραγαντῖνος, τέσσαρα στοιχεῖα, πῦρ, ἀέρα, ὕδωρ, γῆν· δύο δ' ἀρχικὰς δυνάμεις, φιλίαν τε ἔνωσιν, ὧν ἡ μὲν ἕνωσιν ἐνεργεῖ, ἡ δὲ, διαίρεσιν.

Ὁρᾶτε τοίνυν τὴν ἀπαιδευσίαν τὴν ὑμῶν νομοθέτων γελᾶν ἀξίαν σοφῶν, οἳ διδασκάλους ὑμῖν τῆς θεοσεβείας γελοίας φασὶ, τὸν μὲν, ὕδωρ ἀπεφήνατο ἀρχὴν ἁπάντων εἶναι· τὸν δὲ, ἀέρα· τὸν δὲ, πῦρ· τὸν δ', ἀπό τε τῶν προφητῶν· καὶ πάντων

τούτων πιθανοῖς ἴσοι λόγοις περὶς καταφρονῶ τ̃ μὴ καλῶς δοξάντων αὐτοῖς χρωμένων, ἢ ὃ ἴδιον δόγμα περιμόνειν ὑπολαμβάνω δηκνύναι. ταῦτ' οὖν αὐτ̃ εἴρηται. πῶς οὖν ἀσφαλές, ὦ ἄνδρες ἕλληνες, τοῖς βούλεσθαι βουλομένοις, περὶ τούτων οἴεσθαι δεῖν ἀληθῆ ὑπολαμβάνειν μανθάνειν, τὴν μηδ' ἑαυτοῖς πίστιν δεδωκότων τὸ μὴ περὶς ἀλλήλους ταπεινῶς, μηδ' ὑπολαμβάντας ἀληθῆ φαίνεσθαι δόξης; ἀλλ' ἴσως οἱ τ̃ ἀρχαίας ἢ παλαιᾶς ἐκείνης ἀποστῆναι μὴ βουλόμενοι πλάνης, οὐ φασι περὶ ἀνδρὸς περιφρονῆσαι, ἀλλὰ περὶ τὴν εὐδοξοτάτων καὶ τελεσιτάτων τὸ ἀρετῆ νομισθέντων εἶ) πρὸ' αὐτοῖς φιλοσόφων τ̃ περὶ τ̃ θεοσεβείας πρὸ φιλοφρένειαν λόγον, Γλαύκωνος ἢ Αεισοτέλους. τούτους γὰρ τὴν τελείαν ἐν ἀληθῆ φασὶ μεμαθηκέναι θεοσέβειαν. ἐγὼ δ' οὐ περὶ τοσοῦτον μὴν λίαν δεινὸν ἀν πυθοίμην τὴν τοιῦτα λεγόντων, περὶ ὧν αὐτοὶ μεμαθηκότας εἰδέναι φασίν. ἀδύνατον γὰρ τοὺς τὰ οὕτω μεγάλα καὶ θεῖα μὴ περὶ πάντων εἰδότων μεμαθηκότας, ἢ αὐτοὺς εἰδέναι, ἢ ἑτέρους δύνασθαι διδάσκειν ὀρθῶς. δεύτερον δὲ οἶμαι δεῖν καὶ τὰς τούτων ἐξεπάσαι δόξας. εἰσόμεθα γὰρ εἰ μὴ ἢ τούτων ἑκάτερος ταναντία ματέρῳ φανήσεται λέγων. εἰ δ' καὶ τούτους μὴ συμφωνοῦντας ἀγνοίαις βέβαιον, ῥᾴδιον οἶμαι ἐκ τ̃ τούτων ἄγνοιαν γνῶναι σαφῶς. Γλαύκων μὲν γὰρ, ὡς δοκῶ καὶ πεπλυσμένος, καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ οὐρανοῦ ἅπαντα ἀκριβῶς μεμαθηκὼς ἐκ ἐφεξῆς, τὸν δυνατὸν θεὸν τὸ τῇ πυρώδη οὐσίᾳ εἶ) λέγει. Αεισοτέλης δὲ τὸ ὦ περὶς Αλέξανδρον τὸν Μακεδόνα λόγῳ συντόμῳ ἴσως τῆς ἑαυτοῦ φιλοσοφίας ἐκλιπόμενος ὄφεσι, ἐμφανῶς καὶ φανερῶς τ̃ Πλάτωνος δυναμῆ δόξαν, οὐκ ἐν τῇ πυρώδη οὐσίᾳ τ̃ Θεὸν εἶ) λέγων, ἀλλὰ πέμπτον αἰθέριόν τι καὶ ἀμετάβλητον δυναπλάτων σῶμα, ἐν τούτῳ αὐτὸν εἶ) φησί· γέγραφε γοῦν οὕτως, Οὐχ ὡς ἔνιοι τ̃ περὶ ὃ ἥλιον πλημμελεστάτων, ἐν τῇ πυρώδη οὐσίᾳ τ̃ Θεὸν εἶ) φασίν. εἶτα, ὥσπερ μὴ ἀρκούμενος ὅτι τῇ κῦ Πλάτωνος βλασφημίᾳ, καὶ τὸν ὑπ' αὐτ̃ τῆς πολιτείας ἐκβληθέντα ὡς ψεύστην καὶ πεῖσαι τὴν ἀπὸ τ̃ ἀληθείας εἰδώλων, ὡς αὖθις ἔφη, μιμητὴν ὄντα Ομηρον, εἰς ἀπόδειξιν τ̃ ὑπ' αὐτ̃ περὶ θεοῦ αἰθερίᾳ σῶμα τε λεγομένων καλῇ μάρτυρα· γέγραφε γὰρ, Οὕτω γοῦν καὶ Ομηρος ἔφη, Ζεὺς δ' ἕλκησι οὐρανὸν ὑψόθεν ἐν αἰθέρι καὶ νεφέλῃσι. βουλόμενος ἐκ τῆς Ομήρου μαρτυρίας ἀξιόπιστον τ̃ ἑαυτοῦ δηκνύναι δόξαν. ἀγνοεῖν ὅτι εἰ Ομήρῳ περὶς ἀπόδειξιν τ̃ ἀληθῆ ἑαυτὸν λέγειν μάρτυρι χρῆτο, πολλὰ τ̃ αὐτοῦ δοξάντων ἐκ ἀληθῆ φανεῖται ὄντα. Θαλῆς γὰρ ὁ Μιλήσιος ὁ περῶτος πρὸ' αὐτοῖς τ̃ φιλοσοφίας ἀρξας, τὸν περὶ φασιν πρὸ' αὐτ̃ λαβὼν, ἐκ περὶς αὐτοῦ καὶ ἀρχὴν ἀληθινοῦ δόξαν. αὐτ̃ γὰρ Αεισοτέλους Θεὸν καὶ ὕλην ἀρχὰς εἶ) τ̃ πάντων εἰρηκότος, ὁ περισσότατος τ̃ κατ' αὐτοῖς ἀποφάντων Θαλῆς ἀρχὴν ὧν ὅτων ὕδωρ εἶ) λέγει· ἐξ ὕδατος γὰρ φησι τὰ πάντα εἶ), καὶ εἰς ὕδωρ δύεσθαι τὰ πάντα. τοιαῦτα δὲ, περῶτον μὲν, ἀπὸ τ̃ πάντων τ̃ ζώων τὴν γονὴν ἀρχὴν οὖσαν, ὑγρὰν εἶ)· δεύτερον δὲ, ὅτι πάντα τὰ φυτὰ ὑγρῷ πέφεται καὶ καρποφορῇ, ἀμοιρωτάτῃ ἢ τ̃ ὑγροῦ, ξηραίνεται. εἶτ' ὥσπερ μὴ ἀρκούμενος οἷς τοιαῦτα λέγεται, καὶ τ̃ Ομηρον ὡς ἀξιόπιστον μάρτυρα παρίσταται, οὕτως λέγοντα,

Ωκεανός, ἔσπερ γένεσις πάντεσι τέτυκται.

Γοῦν οὐκ εἰκότως περὶς αὐτ̃ ὁ Θαλῆς φησὶ, Διὰ τοῦτο αἰτίαν ἔχει Αεισοτέλης, τὰς μὲν Πλάτωνος δυναμῆς ἐθέλων δόξας, ὡς ἀληθεύοντι περὶ σοφὸς Ομήρῳ ἡμῶν ἢ τ̃ σεμνοτάτην ἀποφαινόμενος δόξαν, οὐκ ἀληθεύειν Ομηρον οἴῃ; ὅτι τοίνυν οἱ σφόδρα θαυμαστοὶ

μᾶσοὶ καὶ ὑμᾶς σοφοὶ ὄντ' ἐν τοῖς ἀλλοις συμφωνοῦντες φαίνονται, καὶ ἀπὸ τούτων γνῶναι ῥᾴδιον. τὸν γὰρ Πλάτωνος τρόπος ἀρχαὶ τοῦ παντὸς εἶναι λέγοντος, Θεὸν καὶ ὕλλαν καὶ ἰδέας, Θεὸν μὲν τὸν πάντων ποιητὴν· ὕλλαν δὲ, τὸ ὑποκείμενον τῇ μεσότητι τῶν γινομένων γενέσθαι, καὶ τινὰ μορφὴν αὐτῷ τὸν δημιουργίας παρέχουσαν· ἰδέας δὲ, τὰ ἐκείνου τῶν γινομένων παραδείγματα. Ἀριστοτέλης τὸν μὲν ἰδέας ὡς ἀρχὰς οὐδαμοῦ μέμνηται, δύο δὲ ἀρχὰς Θεὸν καὶ ὕλλαν εἶναί φησι. καὶ αὖθις τοῦ Πλάτωνος ἐν τῇ μεσότητι τὰ μεταξὺ τοῦ οὐρανοῦ καὶ πλανήτης σφαῖραν τόν τε μεσίτην Θεὸν καὶ τὰς ἰδίας ἔφη λέγοντος, Ἀριστοτέλης μὲν ὅτι μεσίτην Θεὸν, οὐ τὰς ἰδίας, ἀλλὰ ὕλλαν νοητὴν δηλοῖ φησὶ λέγων. οὕτω μὲν οὖν περὶ τὴν ἐν οὐρανοῖς μεσότητα ἀμηχάνοις διαφέρονται μεταλλῶν, ὥστε εἰδέναι μεσοῦσι ὅτι εἰ μηδὲν τὰ πρὸς ἡμᾶς ἐνταῦθα γινόμενα διωκήσεις, ἀλλὰ καὶ περὶ τούτων μεσίτας διενεχθέντες, οὐκ ἀξιόπιστοι φανήσονται περὶ ὧν ἐν οὐρανοῖς διηγοῦνται. ὅλη δ' οὖν ἡ περὶ τῆς ἐνταῦθα λόγου συμφωνησάσης ἀνθρωπίνης ψυχῆς αὐτοῖς συμφωνήσας λόγος, δῆλον ἀπὸ τῶν ὑφ' ἑκατέρου αὐτῶν περὶ αὐτοῦ λεχθέντων. Πλάτων μὲν γὰρ τελεμερῆ αὐτὴν εἶναί φησι, καὶ τὸ μὲν, λογικὸν αὐτῆς, τὸ δὲ, θυμικὸν, τὸ δ', ὀρεκτικὸν ἔφη λέγων. Ἀριστοτέλης δὲ εὐχαριστέστερον τὴν ψυχὴν ἔφησεν, ἐν ᾗ περιείληπται καὶ τὰ τοῦ φθαρτοῦ μέρεα, ἀλλὰ τὸ λογικὸν μόνον. ἐν ᾧ μὲν Πλάτων, ψυχὴ πᾶσα ἀθάνατος, κἄφρων λέγων· Ἀριστοτέλης δὲ σοφὸν λέγων αὐτὴν ὀνομάζων, οὐκ ἀθάνατον, ἀλλὰ θνητὸν αὐτὴν ἔφη βούλεται. καὶ ὁ μὲν ἀκίνητον αὐτὴν ἔφη λέγων· Ἀριστοτέλης δ' ἀκίνητον αὐτὴν ἔφησεν, ἀπάσης κινήσεως μεταμορφούσαν. ἀλλ' ἐν τούτοις μὲν ὑπεναντία φρονοῦντες ἀλλήλοις φαίνονται· εἰ δέ τις ἀκριβῶς κατ' αὐτοὺς σκοπεῖν ἐθέλοι, οὐδὲν τῶν ἑαυτῶν δόξαις ἐμμένειν μεταπέπτωκεν. ὁ μὲν γοῦν Πλάτων ποτὲ μὲν τρεῖς ἀρχὰς τοῦ παντὸς εἶναί φησι λέγει, Θεὸν καὶ ὕλλαν καὶ ἰδέας· ποτὲ δὲ τέσσαρας, μεσιτεύειν γὰρ καὶ τὸ καθόλου ψυχὴν. καὶ αὖθις τὴν ὕλλαν ἀγένητον μεμένηκεν εἰρηκώς, ὕστερον γενητὴν αὐτὴν εἶναι λέγει. καὶ τὴν εἰδικὴν ἀρχὴν ἰδέαν μεμένηκεν διδοὺς, καὶ καθ' ἑαυτὸ ὑφεστάναι ἀποφήνας, ὕστερον ἐν τοῖς νοήμασιν αὐτὸ τοῦτ' εἶναι λέγει. ἔτι μέντοι καὶ πρὸ τοῦ γενόμενον, φθαρτὸν μεμένηκεν ἀποφαίνων, ὕστερον ἔνια τῶν γινομένων ἄφθαρτα διαμένειν φησί. Τί οὖν αἴτιον τοῦ μὴ πρὸς ἀνθρώπους μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἑαυτοὺς φασιάζειν τοὺς πρὸ ὑμᾶς γεγονότας Ἕλληνας σοφούς; ὃ μὴ βουληθῆναι δηλονότι πρὸς τῶν εἰδότων μεμφθῆναι, ἀλλ' ἑαυτοὺς εἴασε τῇ ἀνθρωπίνῃ αὐτῶν πειθοῖ τὰ ἐν οὐρανοῖς διαπεπλάσθαι γνώσκειν σαφῶς. κἀκεῖνοι μὲν τὰ ὅτι ἡ γῆς γεγένηται διωκήσεις. τινὰ γοῦν ἀνθρωπίνῃ ψυχῇ ἔνιοι μὲν τῶν πρὸ ὑμᾶς φιλοσόφων, τὸ ἡμῖν, ἕτεροι δὲ πρὸ ἡμᾶς ἔφασαν. οὐδὲ γὰρ τὸ ἐν τούτῳ συμφωνῆσαι ἀνθρώπους πεφήνηται, ἀλλ' ὡς περὶ τινὰ ἀγνοίαν διαφόρως μεμεισαμένους, καὶ περὶ ψυχῆς φιλονεικεῖν καὶ φασιάζειν πεφήνηται. οἱ μὲν γὰρ αὐτῶν φασὶ πῦρ ἔφη τὴν ψυχήν, οἱ δὲ ὕδωρ, οἱ δὲ ἀέρα, οἱ δ' ὀκτονοῦν, οἱ δὲ τινὰ κίνησιν, οἱ δὲ τινὰ διαθυμίασιν, ἄλλοι δέ τινες διαμεῖναι ἀπὸ τῶν ἄστρων ῥέουσαν, οἱ δ' ἀριθμὸν κινητικὸν, ἕτεροι δὲ ὕδωρ γονοποιόν. καὶ ὅλως ἄπαντες ὡς ἀσύμφωνος ἡ πρὸ αὐτοῖς κεκράτηκε δόξα, ἐνὶ μόνῳ τοῖς ὀρθῶς κρίνῃ διαναμύσεις ἐπαίνου ἀξία φαινομένῃ, ὅτι πλανωμένοις καὶ μὴ παλιῶν λόγοις ἀνθρώπους ἐλέγχειν πεφήνηται.

Οὐκοῦν ἐπειδὴ οὐδὲν ἀνθρώπῳ περὶ θεοσεβείας παρὰ τῶν ὑμετέρων διδασκάλων μεμάθηκεν ὅτι δίκαιον, ἐκφυλῶ ὑμῖν ἀπόδειξιν τῶν ἑαυτῶν ἀγνοίας ἀφ' ὧν τοῖς περὶ

ἀληθὲς φάσιν προεχόντων, ἀκόλουθον ἡγεμὼν ἀνελθεῖν. ὅτι τοὺς λίμνητίους προγόνους, τοὺς καὶ τοὺς χρόνους τῶν παρ' ὑμῖν διδασκάλων πολλῷ προέλληφότας, καὶ μηδὲν ἀπὸ τῆς ἰδίας αὐτῶν φαντασίας διδάξαντας ἡμᾶς, μηδὲ τοὺς ἀληθὲς διερμηνεύσαντας, ἵνα καὶ ἀλλήλων ἀνάπτειν πειρωμένους, ἀφιλονείκως καὶ ἀσπασίως τὴν τοῦ Θεοῦ δεξαμένους γνῶσιν, καὶ ταύτην διδασκομένους ἡμᾶς. οὔτε γὰρ φύσει, οὔτε ἀνθρωπίνη συνοίᾳ οὕτω μεγάλα καὶ θεῖα γνώσεται ἀνθρώπους δυνατὸν, ἀνάπτειν ὅτι τοὺς ἁγίους ἀνδρας πνεύματι θεοῦ φερομένους εἰρηκέναι, οἷς ἀλόγων ἐστὶ τέχνης, οὐδὲ τῇ ἐρεσιχθονίῳ ἢ καὶ φιλονείκως εἰπεῖν, ἀνάπτειν καθαρεύειν ἑαυτοὺς τῇ τοῦ θείου πνεύματος προσφερεῖν ἐνεργείᾳ, ἵνα αὐλὸν ὃ θεῖον ἐξ οὐρανοῦ καλοῦν πληκτρον, ὡσπερ ὀργάνῳ κιθάρας ἢ λύρας, τοῖς ἁγίοις ἀνδράσι χρώμενον, τὴν τοῦ θείου ἡμῶν καὶ οὐρανίου ἀποκαλύπτη γνῶσιν. Ἀλλὰ τοῦτο τοίνυν ὡσπερ ἐξ ἑνὸς στόματος καὶ μιᾶς γλώττης καὶ τοῦ Θεοῦ, καὶ τοῦ κόσμου κτίσεως, καὶ τοῦ πλάσεως ἀνθρώπου, καὶ τοῦ ἀνθρωπίνης ψυχῆς ἀθανασίας, καὶ τῆς μετὰ τὸν βίον τοῦτον μνηνούσης ἔσεσθαι κρίσεως, καὶ τοῦ πάντων ὧν ἀναγκαῖον ἡμῖν ὅσιν εἰδέναι, ἀκολούθως καὶ συμφώνως ἀληθὲς ἐδίδαξεν ἡμᾶς, καὶ ταῦτα οὐ διαφόροις τόποις τε καὶ χρόνοις τὴν θείαν ἡμῖν διδασκαλίαν προεκπόντες. Ἄρξομαι τοίνυν ἀπὸ τοῦ πρεσβυτάτου παρ' ἡμῖν προφήτου τε καὶ νομοθέτου Μωϋσέως, πρότερον τοὺς χρόνους καθ' οὓς γέγονε, κατὰ πάσης ἀξιοπίστου παρ' ὑμῖν μαρτυρείας ἐκθέμενος. οὐ γὰρ ἀπὸ τῶν θείων καὶ παρ' ἡμῖν ἱερέων μόνον ταῦτα ἀποδείξαι πειράσομαι, οἷς ὑμεῖς οὐδέπω ἀκμὴ τὴν παλαιὰν τῶν προγόνων ὑμῶν πλανίαν βούλεσθε, ἀνάπτειν ἀπὸ τῶν ὑμετέρων, καὶ μηδὲν τῇ ἡμετέρᾳ θρησκείᾳ διαφερουσῶν ἱστοριῶν· ἵνα γνῶτε ὅτι πάντων ὧν παρ' ὑμῖν, εἴτε ζωῆς, εἴτε ποιητῶν, εἴτε ἱστοριογράφων, ἢ φιλοσόφων, ἢ νομοθετῶν πολλῷ πρεσβύτατος γέγονεν ὁ προφήτης καὶ θεσπιῳδίας διδάσκαλος ἡμῶν Μωϋσῆς γεγονὼς, ὡς δηλοῦσιν ἡμῖν αἱ τῶν Ἑλλήνων ἱστορίαι. τὸ γὰρ τοῖς χρόνους Ὠγύγου τε καὶ Ἰνάχου, οὓς καὶ γηγενεῖς τινὲς παρ' ὑμῶν ὑπειλήφασι γεγονέναι, Μωϋσέως μεμνῆσθαι ὡς ἡγεμόνος τε καὶ ἄρχοντος τοῦ τῶν Ἰουδαίων γένους. οὕτω γὰρ Πολέμων τε ὁ τῆς περὶ τῶν Ἑλληνικῶν ἱστοριῶν μέμνηται), καὶ Ἀπίων ὁ Ποσειδωνίου ὁ τῆς κατ' Ἰουδαίων βίβλου, καὶ ὁ τῆς τετάρτης τῶν ἱστοριῶν, λέγων, κατ' Ἴναχον Ἄργους βασιλέα, Ἀμφίδας Αἰγυπτίων βασιλεύοντος, ἀποστῆναι Ἰουδαίους, ὧν ἡγεῖσθαι Μωϋσέα. καὶ Πτολεμαῖος δὲ ὁ Μενδήσιος τὰ Αἰγυπτίων ἱστορῶν, ἅπασι τούτοις σύμφωνος. καὶ οἱ τὰ Ἀσσυρίων καὶ Μηδικὰ ἱστοριογράφοντες Ἑλλανικός τε ὁ Φιλόχορος ὁ τὰς ἀτθίδας, Καφάρ τε καὶ Θεόπομπος, καὶ Ἀλέξανδρος ὁ πολυίστωρ, ἔτι δὲ καὶ οἱ συφώναρχοι Φίλων τε καὶ Ἰώσηπος οἱ τὰ κατ' Ἰουδαίους ἱστορήσαντες, ὡς σφόδρα ἀρχαίου καὶ παλαιοῦ τῶν Ἰουδαίων ἄρχοντος Μωϋσέως μεμνῆσθαι. Ὁ γοῦν Ἰώσηπος ὁ ἀρχαιότατος καὶ τὸ παλαιὸν τῆς ἱστορίας καὶ διὰ τῆς ὑπογραφῆς τῶν βιβλίων σαφέστατος, ἀρχόμενος τῆς ἱστορίας, ὕστερον γέγραφε, Φλαβίου Ἰωσήπου Ἰουδαϊκῆς ἀρχαιολογίας τὸ παλαιὸν τῆς ἱστορίας ἀρχαιολογίαν ὀνομάζων. καὶ ὁ εὐδοξότατος τῶν παρ' ὑμῖν τῶν ἱστοριογράφων Διόδωρος, ὁ τὰς βιβλιοθήκας ὑπομνήσας, τὸ πεπαίδευται ὅλοις ἔτεσιν Ἀσίαν τε καὶ Εὐρώπην, ὡς αὐτὸς γέγραφε, διὰ πολλῶν ἀκριβῶς διελθὼν, καὶ αὐτοπτης τῶν πλείστων γεγονὼς, παραδέδοκται τὰ ὅλα τῆς ἑαυτοῦ ἱστορίας βιβλία γέγραφεν. ὃς ὁ τῆς περὶ τῶν βίβλου φήσας τοὺς τῶν ὁ Αἰγυπτίων ἱερέων μεμαθηκέναι ὅτι ἀρχαῖος καὶ θεῖος νομοθέτης Μωϋσῆς γέγονεν, αὐτοῖς λέξεσιν οὕτω περὶ αὐτοῦ γέγραφε, Μετὰ γὰρ τὰ παλαιὰ τὰ κατ' Αἴγυπτον

πτον

τῶν βίου καλάσασι τὴν μυθολογουμένην ἡγεῖσθαι ὅτι θεῶν καὶ ἡρώων, πεῖσαι
φασὶν ἑλληνίδας νόμους τοσοῦτον χρόνον καὶ πλῆθη, καὶ βιοῦν Μωϋσῆν ἄνδρα ἐν τῇ
ψυχῇ μέγαν, καὶ τῷ βίῳ ἀκμιώτατον μεταβαλόμενον. εἶτα βραχύ τι προελθὼν,
καὶ τῶν παλαιῶν νομοθετῶν μεταθεῖναι βουλόμενος, πρώτου Μωϋσέως μέμνηται·
ἔφη γὰρ αὐτοῖς λέξεσιν οὕτως, Παρὰ μὲν τοῖς Ιουδαίοις Μωϋσῆν τὸν καλούμενον
Θεοῦ, εἴτε θαυμαστὴν καὶ θείαν ὅλως ἔσχεν εἰς κράτος τὴν μνήμην ὠφελήσαι
ἀνθρώπων πλῆθος, εἴτε προς τὴν ὑπεροχὴν καὶ δύναμιν τῶν ὀργίων λεγομένων
τοῖς νόμοις ἐπιβλέψαντα τὸ ὄχλον, μᾶλλον ὑπακούεσθαι δεδιότες. δεύτερον
δὲ νομοθέτην Αἰγύπτιον γενέσθαι φασὶ Σάουχιν, ἄνδρα σοφὸν διαφέροντα. τέ-
ταρτον δὲ λέγουσι Σεσόγχωσιν τὸν βασιλέα, μὴ μόνον πολεμικαῖς προέξεις ἐπιφανε-
στάτοις κατεργάσασθαι τῶν κατ' Αἴγυπτον, ἀλλὰ καὶ ὃ μάλιστα ἔθνος νομοθεσίαις
ἡσσᾶσθαι. πέμπτον δέ φασι νομοθέτην γεγονέναι Βόκχοριν βασιλέα, σοφόν τινα
καὶ πανοῦργον διαφέροντα. μετὰ δὲ τοῦτον προσεπιλεκτέον λέγεται τοῖς νόμοις Ἀμάσιν τὸν
βασιλέα, ὃν ἰσορροποῦσι καὶ πρὸς τοὺς νομάρχας διατάξαι, καὶ καθ' ἕκαστον σύμπαν οἰκο-
νομίαν τὴν Αἰγύπτου. ἕκτον δὲ λέγουσι τὸν Ξέρξου πατέρα Δαρεῖον τοῖς νόμοις ὑποτάξαι
τοὺς τῶν Αἰγυπτίων. Ταῦτα ὦ ἄνδρες Ελληνες οἱ ἔξωθεν τὴν ἡμετέραν θεοσεβείας πρὸς
τὴν ἀρχαιότητος Μωϋσέως ἰσορροποῦντες γεγράφασι. καὶ ταῦτα πρὸ μὲν τῶν Αἰγυ-
πτίων ἱερέων μεμαθηκέναι φιλοτιμίας, παρ' οἷς οὐκ ἐτέθη Μωϋσῆς μόνον, ἀλλὰ καὶ
πάσης τῆς Αἰγυπτίων παιδεύσεως μεταχεῖν ἠξιώθη, ἀφ' ὃ δὲ τὸν γαμβρὸν βασι-
λέως εἰς παιδὸς οἰκειωθῆναι χάριν, καὶ διὰ τοῦτο προφερομένου προέφασιν πολλὴν λα-
βεῖσθαι σπουδῆς, ὡς ἰσορροποῦσι οἱ σοφώτατοι τῶν ἰσορροπεῖν φασιν, οἱ καὶ τὸν βίον αὐτοῦ
καὶ τοὺς πρόξεις ἐν. ὃ τῶν ἡμῶν ἀξίωμα διαφανέστατα προσελόμενοι, Φίλων τε
καὶ Ιώσηπος. οὗτοι γὰρ τοὺς Ιουδαίων ἰσορροποῦντες πρόξεις, ἀπὸ μὲν τῶν Χαλδαίων γέ-
νους τὸν Μωϋσέα γεγονέναι φασὶ, ὧν δὲ προγόνων αὐτὸν ἀφ' ὑμῶν φασιν
ἀπὸ τῆς Φοινίκης ὅτε τὴν Αἴγυπτον μετῳκίσαντο, ἐκεῖ τὸν ἄνδρα τεκνῶσθαι φασὶ,
ὃν δι' ὑπερβάλλουσαν ἀρετὴν ὁ Θεὸς ἑαυτῷ ὁμιλῆσαι προσῆκεν, καὶ ἄρχοντα τῆς πρα-
τηνῆ καὶ νομοθέτην γενέσθαι τῶν ἐκεῖ γένους ἠξίωσεν, ὁπόσοι ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου τὸ
τῶν Εβραίων πλῆθος ὅτε τὴν οἰκείαν χώραν ἐπανελθεῖν ἐδικαίωσεν. Τούτῳ πρῶτον
ὁ Θεὸς καὶ τὴν ἄνωθεν ὅτε τοὺς ἀγίους ἄνδρας θείας τῆς προφητικῆς τιμιωτάτα
καταπουσάμενος προέχετο δωρεᾶς, καὶ πρῶτον τῆς θεοσεβείας ἡμῶν διδάσκαλον γε-
νέσθαι προεκάλεσεν· εἶτα μετ' αὐτὸν τοὺς λοιποὺς προφήτας τοὺς ἐν αὐτοῖς τὰ αὐτῆς
αὐτοῦ τυχόντας δωρεᾶς, ἐν τοῖς αὐτὰ ταῦτα τὰ αὐτῶν διδάξασθαι ἡμᾶς. Τούτους ἡμεῖς
τὰ ἡμέτερα θρησκείας διδασκάλους γεγονέναι φαμὲν, μηδὲν ἀπὸ τῆς ἀνθρωπίνης
αὐτῶν δόξης διδάξασθαι ἡμᾶς, ἀλλ' ὅσα τὰ αὐτοῖς παρὰ Θεοῦ διδόσης δωρεᾶς· ὑμεῖς δ', ὅπερ
ἀφ' ἑαυτοῦ προέταται τὰ πατέρων ὑμῶν πλανῶν, ἡδοναῖς πεῖθεσθαι οὐκ
οἴεσθε δεῖν, ἵνας διδασκάλους ὑμῶν αὐτοπτίσους τὰ θεοσεβείας γεγονέναι φατέ. ἀδύ-
νατον γὰρ, ὥσπερ πολλάκις ἔφην, καὶ οὕτω μεγάλα καὶ θεῖα τοὺς μὴ προέτερον παρὰ
τοῦ εἰδότων μεμαθηκέναι, ἢ αὐτοὺς εἰδέναι, ἢ ἑτέρους δυνάσθαι διδάσκειν ὀρθῶς. Οὐ-
κοῦν ἐπειδὴ πρὸς ἱκανῶς οὐκ ἔστι τὰ προφητῶν τὰ τῶν φιλοσόφων ὑμῶν ἐλλείπειν τὰ
προβλήματα πάσης ἀγνοίας καὶ ἀπάτης φανέντα πλήρη, ἀφέλησθε τοῦ λοιποῦ
πρώτως τοῦ φιλοσόφων, ὥσπερ προέτερον τῶν ποιητῶν, ὅτι τοῦ τοῦ χρησμῶν ἀπάτῃ
παπίσαθε· οὕτω γὰρ ἀκήκοα λεγόντων τινῶν. Οὐκοῦν ἀκόλουθον ἦν ὑμᾶς ἀπ'

ὑμῖν περὶ τούτων περὶ αὐτῶν ἀκήκοα λεγόντων, ταῦτα ἐν καιρῷ νυνὶ πρὸς ὑμᾶς εἰπεῖν. ἐρωτώντος γάρ τινος, ὡς αὐτοί φατε, ὃ πρὸ ὑμῶν χρησμόν, τίνας σώσειν δυνησθήσ ἄνδρας γεγωνᾶσθαί ποτε, οὕτω δὴ χρησμὸν εἰρηκέναι φατε,

„ Μοῦσοι Χαλδαῖοι σοφίῃ λάχον, ἠδὲ θεαῖοι,
„ Αὐτογόνῳ πάντα σιγαζόμενοι θεὸν ἀγνῶς.

Οὐκοῦν ἐπειδήπερ οἷόν τε πρὸς τῶν χρησμῶν ὑμῖν δυνατὸν παλιν δὴ μνησθῆναι, σύντομον τοῖς ἰσομοίρασι καὶ τοῖς περὶ τὸν βίον Μωϋσέως χαρίσεσθαι τὸν ἔξω τῆς ἡμετέρας θρησκείας, καὶ γνόντες ὅτι ἐκ τοῦ ὦν Χαλδαίων καὶ Ἑβραίων γένους Μωϋσῆς, καὶ οἱ λοιποὶ προφῆται, μηδὲν παράδοξον γεγονέναι νομίζητε, εἰ ἐκ γένους ὄντα θεοσεβῆ τὸν ἄνδρα, καὶ ἀξίως τῆς τῶν προγόνων θεοσεβείας βεβιωκότα ὁ Θεὸς τῇ μεγάλῃ ταύτῃ δωρεᾷ ἠμείψατο προσῆκον, καὶ πρέπον ἀπάντων ἀποφῆναι τὴν προφητῶν. ἀναλήψιν δὲ ἅμα καὶ τοὺς χρόνους σκοπεῖν, καθ' οὓς οἱ καθ' ὑμᾶς γεγόνασι φιλόσοφοι, ὅπως γνῶτε ὅτι νέος σοφόδρα καὶ βραχὺς ἔστιν ὁ τούτοις ὑμῖν ἐπείκων χρόνος· οὕτω γὰρ ὑμῖν ἔσται δυνατὸν καὶ τὸν Μωϋσέως ἀρχαιότητα ἐμφανέστερον γνῶναι. ἵνα δὲ μὴ πρὸς τὴν χρόνων διεξιὼν πρόφασιν μακρὸν ἐπιδείξω λόγον, ἀπὸ χρώμενος οἷμαι καὶ ἀπὸ τούτων δηλωτέον. Σωκράτης μὲν γὰρ Πλάτωνος, Πλάτων δὲ Ἀριστοτέλους διδάσκαλος γέγονεν. ὅτι δὲ καὶ τοῦ Φιλίππου καὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνος ἤκμασεν χρόνοις, καθ' οὓς καὶ οἱ Ἀθηναίων ῥήτορες, ὡς δηλοῦσιν ἡμῶν γραφαὶ καὶ οἱ Δημοσθένη καὶ Φιλίππου γραφέντες λόγοι. ὅτι δὲ καὶ Ἀριστοτέλης Ἀλεξάνδρῳ συνῆν τῆς βασιλείας χρόνῳ, οἱ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἱστορήσαντες πράξεις, ἱκανῶς δηλώσουσι. Πάντα γὰρ οὕτω γνῶναι ῥᾴδιον, ὅτι πολλῷ ἀρχαιοτάτην πασῶν τὴν ἔξωθεν ἱστορίαν τῆς Μωϋσέως ἱστορίας εἰ συμβαίη, μήπω τι καὶ τοῦτο ἀγνοεῖν ὑμᾶς προσήκει, ὅτι καὶ Ἕλλησι παρὰ τὴν ὀλυμπιάδων ἀκριβῶς ἱστόρηται, οὐδὲ ὅτι τι σύγγραμμα παλαιὸν, Ἑλλήνων ἢ βαρβάρων σημαίνον προέρχεται. μόνη δὲ ἡ τοῦ προφήτου Μωϋσέως προϋπάρχει ἱστορία, μᾶλλον δὲ τῆς θείας ὑπαρχούσης Μωϋσῆς γέγραφε τοῖς τῶν Ἑβραίων γράμμασι. ταῦτα γὰρ τῶν Ἑλλήνων ἁπάντων ἴσμεν, ὡς δηλοῦσι καὶ αὐτοὶ οἱ τῶν γραμμάτων διδάσκαλοι, Φάσκοντες Κάδμον πρότερον ἐκ Φοινίκης αὐτὰ κομίσασθαι, Ἕλλησι μεταδοῦναι. καὶ ὁ πρότερος ἢ τῶν πρὸ ὑμῶν φιλοσόφων μάρτυρες Πλάτων ὕστερον θύρασκε· αὐτὰ γέγραφε γὰρ ἐν τῷ Τιμαίῳ τῶν τοῦ σοφοῦ Σόλωνα ἐκ τῶν Αἰγυπτίων ἐπαμελούμενα Κελτικὰ λέγειν ταῦτα, ἀκηκοέναι Αἰγυπτίων τινὸς ἱερέως ἁμάλα παλαιὰ πρὸς αὐτὸν λέγοντος, Ὦ Σόλων Σόλων,

„ Ἕλληνες παῖδες ἐστὶ ἀεὶ, γέρων δ' Ἕλλην οὐκ ἔστιν. εἶτα αὖθις, νέοι, ἔφη, ἐστὲ τὰς ψυχάς πάντες· οὐδὲν μίαν γὰρ ἐν αὐτοῖς δόξαν ἀκραιὰν ἔχετε παλαιὰν δόξαν, οὐδὲ μάθημα χρόνῳ πολιὸν οὐδέν. φησὶ δὲ τὰς αἰτίας τούτων ἐπιφέρων, ὅτι πολλοὶ καὶ πολλαχῶς ἐμφανεῖς γεγόνασι πολλῶν ἀπολλύντες. Εἰδέναι τοίνυν προσήκει, ὅτι παρὰ ἴσον τοῖς τῶν Ἑλλήνων συγγράμμασι τὰ τῶν προφητῶν τοῖς τῶν Ἑλλήνων γεγραφόσι γράμμασιν. εἰ δέ τις φάσκοι καὶ τὸν Μωϋσέως καὶ τὰ λοιπῶν προφητῶν τοῖς τῶν Ἑλλήνων γεγράφθαι γράμμασι, γνώτω τὴν ἔξωθεν συντυχοῦσαν ἱστορίαν, ὅτι Πτολεμαῖος ὁ τοῦ Λαγοῦ βασιλεὺς βιβλιοθήκην ἐν τῇ Ἀλεξανδρείᾳ κατασκευάσας, καὶ πάντα χρήματα βιβλία, καὶ πληρώσας αὐτὴν, ἔπειτα μαθὼν ὅτι ἀρχαίας ἱστορίας τοῖς τῶν Ἑβραίων

γράμμασι

χράμμασι γεγραμμένας ἐξεδαν ἀκριβῶς συμβαίνῃ, γράψαι δὲ γεγραμμένα βουλόμενος, σοφοὶ ἄνδρες ἑβδομήκοντα τοῖς καὶ τὴν Ἑλλήνων καὶ Ἑβραίων διάλεκτον εἰδόσιν ἑρμηνεῦσαι αὐτοῖς τὰς βίβλους προσέταξεν ἀπὸ τῆς Ἱερουσαλὴμ μεταστέλλόμενος, καὶ ἵνα πάσης ὀχλήσεως ἐκτὸς ὄντες θᾶττον ἑρμηνεύσωσι, προσέταξεν αὐτοῖς μὴ ἐν αὐλῇ τῇ πόλῃ, ἀλλὰ ἀπὸ ἑπτὰ σταδίων ἔνθα τὴν Φάρον ᾠκοδομῆσθαι συμβαίνῃ, ἵνα εἰθισμένοις τὴν ἑρμηνευθεῖσαν οἰκείοις ἠθέσθαι μικροῖς, ὅτι τὰ ἕκαστον ἰδίᾳ καὶ ἐαυτὸν τὴν ἑρμηνείαν πληρώσαι, προσάξας τοῖς ἐφεξῆσιν ὑπηρέταις πάσης μὴν αὐτοῖς θεραπείας τυγχάνῃ, εἵρξας δὲ τῆς πρὸς ἀνθρώπους ὁμιλίας, ἵνα δὲ τῆς ἑρμηνείας ἀκριβὲς, καὶ ὅμοιον τὸ τούτων συμφωνίας γνωσθῆναι δυνηθῇ. ἐπεὶ δὲ ἔγνω τοὺς ἑβδομήκοντα ἄνδρας μὴ μόνον τῇ αὐτῇ διανοίᾳ, ἀλλὰ καὶ ταῖς αὐταῖς λέξεσι χρησαμένους, καὶ μηδὲ ἄχρι μιᾶς λέξεως τοὺς πρὸς ἀλλήλους συμφωνίας διημαρτηκότας, ἀλλὰ ταὐτὰ καὶ τὰ αὐτὰ καὶ πρὸς τὸ αὐτὸν γεγραφότας, ἐκπλαγεὶς, καὶ θεῖα δωρεὰν τὴν ἑρμηνείαν γεγράφθαι πιστεύσας, πάσης μὲν τιμῆς ἀξίους αὐτοὺς, ὡς φιλοσόφους ἄνδρας, διέγνω. μετὰ πολλῶν δὲ δώρων αὐτοὺς εἰς τὴν ἑαυτοῦ πατρίδα ἐπανελθεῖν προσέταξε. Τὰ οὖν περὶ μύθου ὑμῖν, ὦ ἄνδρες Ἕλληνες, ἐδοκεῖ πεπλασμένης ἱστορίας ἀπαγγέλλεσθαι, ἀλλ' αὐτοῖς ἐν τῇ Ἀλεξανδρείᾳ θεωμένοις καὶ ἴσχυν τοῦ οἰκείου ἐν τῇ Φάρῳ ἑωρακόσιν ἔπι ἐξέβημα, καὶ τὸν πρὸς τὸ ἔκεῖ, ὡς τὰ πάρια πρὸς πληθόντων ἀκηκοόσιν, ταῦτα ἀπαγγέλομεν, ἃ καὶ πρὸ ἑτέρων ἔξεστιν ὑμῖν μανθάνειν, καὶ μάλιστα πρὸ αὐτῶν τῶν περὶ τούτων ἱστορησάντων σοφῶν καὶ δοκίμων ἀνδρῶν, Φίλωνός τε καὶ Ἰωσήπου, καὶ ἑτέρων πλείονων. εἰ δέ τις φάσκοι τὴν προχείρως ἀπλέκειν εἰθισμένων, μὴ λίαν ταῖς βίβλοις ταύτας, ἀλλὰ Ἰουδαίοις προσοίκειν, ἀφ' ὅπερ καὶ τὸν τὴν ζωογονίας αὐτῶν ἐξεδαν, καὶ μάτην ὑμᾶς ἐκ τούτων φάσκειν τὴν θεοσέβειαν μεμαθηκέναι λέγειν, γνώτω ἀπ' αὐτῶν ὧν ἐν ταῖς βίβλοις γεγραμμένων, ὅτι οὐκ αὐτοῖς, ἀλλὰ ἡμῖν ἡ ἐκ τούτων ἀφορμὴ διδασκαλία. Τὸ δὲ πρὸς Ἰουδαίους ἕνεκα τῆς τῶν ἡμετέρα θεοσέβειαν ἀφορώσης σαφῆ τὰς βίβλους, θείας προνοίας ἔργον ὑπὲρ ἡμῶν γέγονεν. ἵνα γὰρ μὴ ἐκ τῆς ἐκκλησίας προσχημάζοντες προφάσει βαναυσίας τοῖς βουλομένοις βλασφημεῖν ἡμᾶς πρόφασιν, ἀπὸ τῶν Ἰουδαίων συναγωγῆς ἀξιοῦν μὴν προσχημάζειν, ἵνα ἀπ' αὐτῶν τὰ πρὸς αὐτοῖς ἐξομολόγων βιβλίων, ὡς ἡμῖν τὰ πρὸς διδασκαλίαν ἀπὸ ὧν ἀλλων ἀνδρῶν γεγραφότα δίκαια σαφῶς καὶ φανερῶς προσοίκειν, φανῇ. Διὰ τοίνυν ὑμᾶς, ὦ ἄνδρες Ἕλληνες, τὰ μηδαμοῦ προσορωμένους, καὶ εἰς τὸν ἀπὸ πόντου, οὐ μόνον θεοσέβειαν, ἀλλὰ καὶ τὰ ἔξωθεν χαριτομένων ἀφορμὰς χρίσιν, μὴ τὰ τῶν προγόνων ἡμῶν ἐξασθμίσῃ προσοίκειν πλανᾶσθαι, μηδ' εἴ τι σφαλερὸν αὐτοῖς πρὸ ἐδόκει ὑμῖν, τοῦτ' ἀνθρώπινον εἶναι νομίζειν, ἀλλ' εἰς ὃν τὸ ἄπαν δίκης ἀποτυχίας ἀφορμὰς κίνδυνον, ζητεῖν καὶ ἐρευνᾶν ἀκριβῶς καὶ τὰ ἀπ' αὐτῶν τὰ ὑμέτερα, ὡς αὐτοὶ φατὲ, διδασκάλων εἰρηκότα. πολλὰ γὰρ καὶ αὐτοῖς ἀπὸ τῆς θείας τῶν ἀνθρώπων προνοίας καὶ ἄκοντες ἀπ' ἡμῶν εἰπεῖν εὐαληθεύθη, καὶ μάλιστα οἱ ἐν Αἰγύπτῳ γεγονότες, καὶ ἀπὸ τῆς Μωϋσέως καὶ τὰ προγόνων αὐτῶν θεοσέβειας ὠφεληθέντες. ὃ γὰρ καὶθάπερ οἴκοις ὑμῖν οἶμαι, ἐντυγχάνοντας πόλεως παντὸς τὰ Διοσδώρου ἱστορία, καὶ τὰ τῶν λοιπῶν Ἰουδαίων τούτων ἱστορησάντων, ὅτι ἐκ Ὀρφέως καὶ Ὁμήρου, καὶ Σόλωνος ὁ τοὺς νόμους Ἀθηναίοις γεγραφώς, ἐκ Πυθαγόρας, καὶ Πλάτων, καὶ ἄλλοι τινὲς ἐν τῇ Αἰγύπτῳ γεγόνασι, καὶ ἀπὸ τῆς Μωϋσέως

ἱστορίας ὠφελησόντες, ὕστερον σοφία τ̃ παρόντες μὴ καλῶς περὶ θεῶν δοξασθῶν αὐτοῖς ἀπεφήναντο. Ορφεύς γ' οὖν ὁ τ̃ πολυθεότητος ὑμῖν, ὡς δοκεῖ τισι, πρῶτος διδάσκαλος γεγονὼς, οὐα πρὸς τ̃ ἰδίου αὐτοῦ Μουσαῖον, ἢ τοὺς λοιποὺς γνησίους ἀκροατὰς ὕστερον περὶ ἑνὸς τ̃ μόνου Θεοῦ κηρύττειν λέγων, ἀναλιπὼν ὑπομνῆσαι ὑμᾶς. ἔφη γ̃ οὕτως,

Φθέγξομαι οἷς θέμις ἐστὶ, θύρας δ' ἀπίθητοι βέβηλοι
Πάντες ὁμῶς· σὺ δ' ἄκουε Φαεσφόρου ἐκγονε μείλιχος
Μουσαίε· ἐξερέω γὰρ ἀληθέα, μηδέ σε κεῖθι
Ἐν φρεσὶ φαίεσθαι φίλης αἰῶνος ἀμέρσῃ.
Εἰς δὲ λόγον θεῖον βλέψας, τοῦτο προσέρθυε,
Ἰθὺνων κεφαλῆς νοερὸν κύτος, ὄφρ' ὀπίσαιο
Ἀπρεπιῶν, μοιρῶν δ' ἐσόψῃ κόσμιον ἀθάνατα.
Εἷς ἔστ', αὐτογενὴς, ἑνὸς ἔκγονα πάντα τέτυκται,
Ἐν δ' αὐτοῖς αὐτὸς πεφύγμενος· οὐδέ τις αὐτὸν
Εἰσορόα θνητῶν, αὐτὸς δέ τε πάντας ὁρᾷται,
Οὗτος δ' ἐξ ἀγαθοῖο κακὸν θνητοῖσι δίδωσι
Καὶ πόλεμον κρυόεντα, καὶ ἄλγεα δακρυόεντα,
Οὐδέ τις ἔσθ' ἕτερος χωρὶς μεγάλου βασιλῆος.
Αὐτὸς δ' οὐχ ὁρόω· πέπλος γὰρ νέφος ἐστιείλαι.
Πᾶσιν γὰρ θνητοῖς θνηταὶ κόραι εἰσὶν ὀπαδοὶ,
Ἀθανάτης δ' ἰδίῃ Δίκα δι πάντων μεδέουσα.
Οὗτος γὰρ χάλκειον ἐς οὐρανὸν ἐστιείλαι
Χρυσείῃ σὺν θριγκῷ, γαίης δ' ὑπὸ ποσσὶ βέβηκε,
Χερσί τε δεξιτερῇ σκῆπτρα τίθησιν ὀπιζομένοιο
Παντόθι· οὐρανίτῃσιν ἐπὶ γὰρ πρέμει οὔρεα μακρά,
Καὶ ποταμοὶ, πολιῆς τε βαθὺς χαροπὸς θαλάσσης.

Καὶ αὖθις ἀναχορεύσας οὕτως λέγει,

Εἷς Ζεύς, εἷς Αἰδης, εἷς ἥλιος, εἷς Διόνυσος,
Εἷς Θεὸς ἐν πάντεσσι· τί σοι δίχα ταῦτ' ἀγορεύω. Καὶ ἐν τοῖς ὄρκοις δ' οὕτως,

Οὐρανὸν ὁρκίζω σε Θεοῦ μεγάλου Σφοῦ ἔργον,

Αὐδὴν ὁρκίζω σε παγὸς, τ̃ φθέγξατο πρῶτον, Ηνίκα κόσμον ἄπαντα ἐὰς σπείξατο βουλὰς. Τί βούλεται δ' λέγειν αὐτὸν, Αὐδὴν ὁρκίζω σε παγὸς τ̃ φθέγξατο πρῶτον. Αὐδὴν ἐνταῦθα τὸν τ̃ Θεοῦ ὀνομάζει λόγον, δι' οὗ οὐρανὸς καὶ γῆ καὶ ἡ πᾶσα ἐγένετο κτίσις, ὡς διδάσκουσιν ἡμᾶς αἱ θεῖαι τ̃ ἁγίων ἀνδρῶν προφητεῖαι, ὧς ἐν μέρει καὶ αὐτὸς ἐν τῇ Ἀιγύπτῳ προσεχῶν, ἔγνω δὴ τὸν λόγον τ̃ Θεοῦ πᾶσα ἐγένετο ἡ κτίσις· διὸ καὶ μετ' ὀλίγα φησὶν, Αὐδὴν ὁρκίζω σε παγὸς ἣν φθέγξατο πρῶτον, τ̃δ' αὐτὰ σεμνοπρεπῆ λέγων, Ηνίκα κόσμον ἄπαντα ἐὰς σπείξατο βουλὰς. Εἰλαῦθα τὸν λόγον αὐδὴν ἁγίᾳ δ ποιητικὸν ὀνομάζει μέτρον. ὅτι δὲ τοῦτ' οὕτως ἔχει, δῆλον ἀπὸ τ̃ μικρῷ πρόσθεν τοῦ μέτρου συλλογισμοῦ τοῦτον λόγον αὐδὴν ὀνομάζει. ἔφη γάρ,

Εἰς δὲ λόγον θεῖον βλέψας, τοῦτο προσέρθυε.

Τίνα δ' καὶ τ̃ ἀρχαίαν καὶ σφόδρα παλαιὰν σιβύλλαν, ἣν δ Πλάτων καὶ Αριστοφάνης καὶ ἕτεροι πλείους ὡς χρησμῳδοῦσαν μεμνῆσθαι, ἁγὴ χρησμοὶ ὑμᾶς διδάσκειν πρὸς ἑνὸς καὶ μόνου Θεοῦ συμβαίνειν, ἀναλιπὼν ὑπομνῆσαι. λέγει δὲ οὕτως,

" Εἷς δὲ Θεὸς μόνος ἐστὶν ὑπερμεγέθης, ἀγήρατος,
" Γαστερόχειρ, ἀόρατος, ὁρῶν μύθους αὐτὸς ἄπαντα.
" Αὐτὸς δ' οὐ βλέπεται θνητῶν ὑπὸ σαρκὸς ἁπάσης.
Εἶπα δὲ καὶ αὖθις πάλιν,
" Ἡμεῖς δ' ἀθανάτοιο τεύχεσι πεπλαμένοι ἠμὲν,
" Ἔργα δὲ χερσὶν ποίπνα θραύομεν ἄφρονι μύθῳ,
" Εἴδωλα ξοάνων τε καταφθιμένων τ' ἀνθρώπων.
Καὶ πάλιν ἑτέρωθι πάλιν οὕτως,
" Ὀλβιοι ἀνθρωποι κεῖνοι κατὰ γαῖαν ἔσονται,
" Οἵτινες δ' ὄρξουσι μέγαν Θεὸν εὐλογέοντες
" Γεὺν φαγέμεν, πιέμεν τε, ποιηθέντες βιοτεύσειν·
" Οἵ τοι μὴ ἄπληστος ἀπρηνέσι παῖδες ἰδόντες,
" Καὶ βωμοὺς, εἰκῆ λίθων ἀφιερύματα καθαρὰ,
" Αἵματι ἐμψύχων μεμιασμένα καὶ θυσίαισι
" Τετραπόδων, θλέψουσι δ' ἑνὸς Θεοῦ ἐς μέγα κῦδος.

Ταῦτα μὲν οὖν ἡ σίβυλλα. ὁ γὰρ ποιητὴς Ὁμηρος τῇ τῆς ποιήσεως ἀπορρώμενος ὀρθῶς, τὴν τε ἀρχὴν τῆς πολυθεότητος Ορφέως ζηλώσας δόξαν, μυθωδῶς μὲν πλόκων θεῶν μέμνηται, ἵνα μὴ δόξῃ τῆς Ορφέως ἀπαιδευσίας ποιήσεως, ἣν οὕτως ζηλώσας τυγχάνει, ὡς καὶ ἀφ' τῆς τοιαύτης τῆς ποιήσεως ἔπεις τινὰ τοῖς αὐτὴν σπουδάζουσι· τῆς γὰρ Ορφέως,

" Μοῦνον ἄιδε καὶ Δημήτερος ἀγλαοκάρπου,
ἐν ἀρχῇ τῆς ποιήσεως εἰρηκότος, αὐτὸς
" Μοῦνον ἄιδε καὶ Πηληϊάδεω Ἀχιλῆος,

γέγραφεν, ἑλόμενος, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, ἐν ἀρχῇ καὶ τῆς καθ' ὅλου ποίησιν ἐκπεσεῖν μέλλου, ἵνα μὴ δόξῃ τῆς τῶν θεῶν ὀνόματος μεμνῆσθαι τοσοῦτος. μικρὸν δὲ ὕστερον ἐξ ἑαυτοῦ τοῦ ἑνὸς καὶ μόνου Θεοῦ σαφῶς καὶ φανερῶς ἐκδέδεται δόξαν, πρὸς μὲν ἀφ' τῆς Φοίνικος τοῖς Ἀχιλλέα λέγων,

" - οὐδὲ εἰ κέν μοι ὑπερτάμῃ Θεὸς αὐτὸς,
" Χῆρας ἀποξύσας θησῶ νέον ἠδὲ γυναῖκα. ἀφ' τῆς αὐτοκυμίας δῆλον ὅτι οὕτως ὅτι σημαίνων. Θεὸν πρὸς δὲ ἀφ' ἧς Ὀδυσσέως τοῖς τῶν Ελλήνων πλῆθος ὧδε λέγων,
" Οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη, εἷς κοίρανος ἔστω.

Οτι δὲ οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη, ἀλλὰ πονηροῖσι κακὸν, ἔργῳ δηλώσας προσθήκατο, πολέμους τε αὐτῶν ἀφ' ὧν πλῆθος, καὶ μάχας, καὶ φόνους, καὶ κατ' ἄλληλων ἐπιβουλὰς διηνεκέως. τὸν γὰρ μοναρχίαν ἄμεινον εἶναι συμβαίνει. Ταῦτα μὲν οὖν ὁ ποιητὴς Ὁμηρος. Εἰ δὲ καὶ τῶν ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῖς ἑνὸς Θεοῦ μαρτυρίας ἡμᾶς προσαθεῖναι δέοι, ἀκούσατε καὶ Σοφοκλέους οὕτω λέγοντος,

" Εἷς ταῖς ἀληθείαισιν, εἷς ὄντι Θεὸς,
" Ὃς οὐρανὸν τέθυκε, καὶ γαῖαν μακράν,
" Πόντου τε χαροπὸν εἶδμα, καὶ πνέμων βίας.
" Θνητοὶ δὲ πολλοὶ καρδίᾳ πλανώμενοι,
" Ἱδρυσάμενοι πημ' τῷδε ψυχῇ
" Θεῶν ἀγάλματ' εἰκὸν λίθου τε καὶ ξύλου,

» Η χρυσοθώκτων, ἢ ἐλεφαντίνων τύπους·
» Θεσίας τε τούτοις καὶ κελεὰς πομπεύσῃς
» Τύχοιτες, οὕτως θύσειδ' νομίζομεν.

Ταῦτα μὲν οὖν ὁ Σοφοκλῆς. ὁ δὲ Ὅμηρος Πυθαγόρας, ὁ τὰ δόγματα τὰ ἑαυτοῦ φιλοσοφίας ἀφ' συμβόλων μυστικῶς ἐκτιθέμενος, ὡς δηλοῦσιν οἱ τὸν βίον αὐτοῦ γεγραφότες, ἄξια καὶ αὐτὸς τῆς εἰς Αἴγυπτον ἀποδημίας τῷ ἑνὸς Θεοῦ φρονεῖν φαίνεται. τὸν μὲν γὰρ μονάδα ἀρχὴν ἀπάντων λέγων, καὶ τούτου τὴν ἀγαθὸν ἀπάντων αἰτίαν εἶναι, δι' ἀκηκοΐας ἴσως τε καὶ μόνον διδάσκειν Θεὸν εἶναι. ὅτι γοῦν οὕτως ἔχει δῆλον ἀφ' ὧν μονάδα καὶ ἓν πολλῷ ἀφέρειν ἀριθμῶν ἔφη. τὸν μὲν γὰρ μονάδα ἐν τοῖς νοητοῖς εἶναι λέγει, δυάδα δὲ ἐν τοῖς ἀριθμοῖς. Εἰ γὰρ ἀφεστήκασι ἀπόδειξιν τοῦ ἑνὸς Θεοῦ τῆς Πυθαγόρου δόξης ποιεῖσθαι χρεών, ἀκούσατε καὶ τῆς αὐτοῦ δόξης· οὕτω γὰρ ἔφη, Ὁ μὲν Θεὸς εἷς, αὐτὸς δὲ οὐχ ὡσαύτως ἐπιστήσει, ἀλλ' ὡς ἂν ἑαυτῷ ὅλος ἐν ὅλῳ τῷ κύκλῳ ἐπισκοπῶν πάσας τὰς γενέσεις ἐστί, κρᾶσιν ἐκ τοῦ ὅλων αἰώνων, καὶ ἐργάτης τοῦ αὐτοῦ δυνάμεων τε ἔργων, ἀρχὰ πάντων, εἷς, ἐν οὐρανῷ φωστὴρ, καὶ πάντων πατήρ, νοῦς καὶ ψυχωσις τῶν ὅλων, κύκλων ἀπάντων κίνησις. Οὕτω μὲν οὖν ὁ Πυθαγόρας· Πλάτων δ' ἀποδέχεται μὲν, ὡς ἔοικεν, τὸ περὶ ἑνὸς καὶ μόνου Θεοῦ Μωϋσέως καὶ τῶν ἀγίων προφητῶν διδασκαλίαν, ὧν ἐν Αἰγύπτῳ γενόμενος ἔγνω, ἀφ' ἧς συμβεβηκότα Σωκράτει δηλοῖ μήπως καὶ αὐτὸς Αὐτοῦ ἕνα καὶ τὸν Μέλητον καθ' ἑαυτὸν γενέσθαι σκυβάσῃ κατηγορεῖσθαι αὐτὸν πρὸς Ἀθηναίους καὶ λέγοντα, Πλάτων ἀδικεῖ καὶ περιεργάζεται, θεοὺς οὓς ἡ πόλις νομίζει οὐ νομίζων, φόβος δὲ κωτείου ποικίλου ἕνα καὶ ἐξημαθισμένου τὸν περὶ θεῶν γυμνάζει λόγον, εἶναί τε θεοὺς τοῖς βουλομένοις, καὶ μὴ εἶναι οἷς παναπλία δοκεῖ, τὸν λόγον καταστρέφων, ὡς ἔστι ῥᾴδιον ἀπ' αὐτῶν ὧν αὐτὸς λεγόντων γενέσθαι. πρῶτον μὲν ὁ γενόμενος ἄπιστος ἀποφαίνεται, ὕστερον θεὸς γενέσθαι λέγει. εἰ τοίνυν ἀρχὴν ἀπάντων ὁ Θεὸς καὶ τέλειον ἕνα βούλεται, δῆλον ὅτι ἀδίκως πᾶσα ἐξ ὕλης τοὺς θεοὺς γενέσθαι λέγει· εἰ δὲ ἐξ ὕλης, ἐξ ἧς καὶ τὸν κακὸν ὡρμῆσθαι ἔφη, ὥστε τοὺς θεοὺς τοὺς ἐξ ὕλης γενομένους οἷς αὐτὸς προσκεῖσθαι, τοῖς δὲ φρονοῦσι πρόνοιαν σκοπεῖν. Ἀφ' οὗτος γὰρ ἂν ἀγένητον τὴν ὕλην ἔφησεν εἶναι, ἵνα μὴ δόξῃ τὸν Θεὸν τοῦ κακοῦ ποιητὴν εἶναι λέγειν. καὶ περὶ μὲν τοῦ ἑνὸς Θεοῦ δημιουργηθέντων θεῶν τοῦτ' εἰρηκὼς φαίνεται, Θεοὶ θεῶν, ὧν ἐγὼ δημιουργός. περὶ δὲ τῆς ὄντως ὄντος Θεοῦ τὴν ὀρθὴν ἔχων φαίνεται δόξαν. ἀκηκοὼς γὰρ ὁ Αἰγύπτιος ὅτι Θεὸς ὁ Μωϋσῆ εἰρηκὼς, Ἐγώ εἰμι ὁ ὤν, ὁπηνίκα πρὸς τοὺς Ἑβραίους αὐτὸν ἀποστέλλειν ἔμελλεν, ἔγνω ὅτι οὐ κύριον ὄνομα ἑαυτῷ ὁ Θεὸς πρὸς αὐτὸν ἔφη· τὸν γὰρ ὄνομα ὅτι Θεοῦ κυριολογεῖσθαι δυνατόν. τὰ γὰρ ὀνόματα εἰς δήλωσιν καὶ διάγνωσιν τῶν ὑποκειμένων κεῖται πραγμάτων, πολλῶν καὶ διαφόρων ὄντων· θεῷ δὲ οὔτε ὁ ἁπλοῦς ὄνομα προσῆκται, οὔτε αὐτὸς ἑαυτὸν ὀνομάζειν φήσειν δεῖν, εἴς καὶ μόνος ὑπάρχων, ὡς αὐτὸς διὰ τῶν ἑαυτοῦ προφητῶν μαρτυρεῖ λέγων, Ἐγὼ Θεὸς πρῶτος, καὶ ἐγὼ μετὰ ταῦτα, καὶ πλὴν ἐμοῦ Θεὸς ἕτερος οὐκ ἔστι. Διὰ τοῦτο οὖν, ὡς καὶ πρότερον ἔφην, οὐδὲ ὀνόματος υἱὸς ὁ Θεὸς ἀποστέλλων πρὸς τοὺς Ἑβραίους ὃν Μωϋσέα μέμηται, ἀλλὰ διὰ ἕνος μετοχῆς ἵνα καὶ μόνου Θεὸν ἑαυτὸν εἶναι μυστικῶς διδάσκῃ. Ἐγὼ γὰρ, φησὶν, εἰμὶ ὁ ὤν, ἀντὶ διαστέλλων ἑαυτὸν δηλονότι ὁ ὢν τοῖς μὴ οὖσιν, ἵνα γνῶσιν οἱ πρότερον ἀπατηθέντες, ὅτι οὐχὶ τοῖς οὖσιν, ἀλλὰ τοῖς

μὴ οὖσι προσόντων. ἐπεὶ τοίνυν ὁ Θεὸς ἠπίστατο τοὺς πρώτους ἀνθρώπους τὴν παλαιᾶς τῶν προγόνων μεμνημένους ἀπάτης, ἵνα ἀπατῆσας αὐτοὺς ὁ μισάνθρωπος δαίμων ἠβουλήθη, φήσας πρὸς αὐτούς, Εἰ πιστεύετέ μοι τοῖς τοῦ Θεοῦ προφήταις ὑπολαμβάνειν ὑπόλοιπον, ἔσεσθε ὡς θεοί, θεοὺς ὀνομάζων τοὺς μὴ ὄντας, ἵνα οἱ ἄνθρωποι ἀπιστήσαντες καὶ ἑτέρους εἶναι θεοὺς, καὶ ἑαυτοὺς δύνασθαι γενέσθαι θεοὺς πιστεύσωσι, διὰ τοῦτο πρὸς ὄφιν Μωϋσέα ἔφη, Ἐγώ εἰμι ὁ ὤν, ἵνα διὰ τὴν μετοχὴς ὄντες τοῦ Θεοῦ ὄντος καὶ μὴ ὄντων διαφορὰν διδάξῃ. πιστεύσαντες τοίνυν οἱ ἄνθρωποι τῷ ἀπατηκότι δαίμονι, καὶ Θεοῦ προδιδόσαντο τολμήσαντες, ἐξῆλθον τοῦ παραδείσου, τοῦ μόνου ὄντος τῷ θεῷ μεμνημένοι, μηκέτι δὲ πρὸς Θεοῦ μὴ εἶναι θεοὺς ἑτέρους διδαχθέντες. οὐ γὰρ δίκαιον ἦν τοὺς τῷ προτέρῳ ὑπολόγῳ μὴ φυλάξαντας, ἵνα φυλάξαι ῥᾴδιον ἦν, διδάσκειν ἔτι, ἀλλὰ μισεῖσθαι αὐτοὺς ἐπάγειν δίκαιον. ἐκβληθέντες τοίνυν τοῦ παραδείσου, καὶ εἱόμενοι δεῖν τῷ προτέρῳ ὑπολόγῳ ὑπὸ βεβλῆσθαι μόνον, οὐ μόνον εἰδότες δεῖν καὶ θεοὺς μὴ ὄντας ὑπειληφέναι εἶναι, ὃ τὴν θεοῦ ὄνομα καὶ τοῖς μὴ οὖσι ἐξ αὐτῶν ἡμιόλιοις ἀνθρώποις παρέδοσαν. αὕτη τοίνυν πρώτη πρὸς θεοὺς ψευδὴς φαντασία ἀπὸ τοῦ ψεύστου παρῆκται ὄφεως. εἰδὼς τοίνυν ὁ Θεὸς τὴς πολυθεότητος μὴ ἀγαθὴν δόξαν, ὥσπερ ἵνα νόσον τὴν τῶν ἀνθρώπων ἀνοχλήσαν ψυχὴν, ἀνελεῖν καὶ ἀπαλλάξαι βουλόμενος, πρῶτον μὲν τὴν Μωϋσῆ φανεὶς ἔφη πρὸς αὐτὸν, Ἐγώ εἰμι ὁ ὤν. εἶδε γὰρ, οἶμαι, ὅτι ἀρχοῦσα καὶ γραπτὴ τοῦ ὄντος Ἑβραίων γλῶσσα ἔσεσθαι μόνον, πρῶτον ἀπόντων ὅτι ὄντα γνώσεσθαι Θεόν. διὸ καὶ τοῦτο πρῶτον φανεὶς, ὡς ἐν δυνατὸν ἀνθρώπῳ φανῆναι Θεὸν, ἔφη πρὸς αὐτὸν, Ἐγώ εἰμι ὁ ὤν. εἶτα ἀποστέλλει αὐτὸν πρὸς τοὺς Ἑβραίους μόνους, καίτοι αὐτὰ ταῦτα καὶ πρότερον λέγει, Ὁ ὢν ἀπέσταλκέ με πρὸς ὑμᾶς. Ταῦτα τοίνυν ὁ Αἰγύπτιος μαθὼν ὁ Πλάτων, καὶ σφόδρα ἀρεσθεὶς τοῖς περὶ ἑνὸς Θεοῦ εἰρημένοις, τὸ μὲν ὄνομα τοῦ Μωϋσέως ἀφεὶς ὃ ἕν καὶ μόνον διδάσκει Θεὸν μεταποιοῦσαν πρὸς Ἑλληνικοὺς ὠσὶ ἀσφαλὲς ἦν εἶναι, διὰτι ὃν Ἀρμοὶ πάντων. τὸ δὲ καλῶς εἰρημένον ἐκ αὐτοῦ οὐχ ὡς πρὸς ἐκείνου μαθὼν, ἀλλ' ὡς ἑαυτῷ ἐκλελεγμένος δόξαν ἐκ τοῦ ἑαυτοῦ διδασκαλείου αὐτὸ λέγων Τιμαίῳ, ἐν ᾧ περὶ τοῦ κόσμου ἐπιχείρει, ὃ οὖν ὁ περὶ Θεοῦ Μωϋσῆς, γένεσιν αὐτοῦ φησι. ἔφη γὰρ, Ἔστιν οὖν κατ' ἐμὴν δόξαν διαιρετέον πρῶτον, τί τὸ ὂν μὲν ἀεὶ, γένεσιν δὲ οὐκ ἔχον· καὶ τί τὸ γινόμενον μὲν, ὂν δὲ οὐδέποτε. Τοῦτο δὴ ἄνδρες Ἕλληνες τοῖς νοῦν δυναμένοις ὑπὸ δοκεῖ ἓν καὶ τοῦτον εἶναι; ὃ μὲν γὰρ Μωϋσῆς ὁ ὤν ἔφη, ὁ δὲ Πλάτων τὸ ὂν ἐκτέτεγκε δὲ τὸ εἰρημένον ἴσα ἀεὶ ὄντι Θεῷ προσήκειν φάσει. αὐτὸς γὰρ ὄντι μόνος ὁ ἀεὶ ὤν, γένεσιν δὲ μὴ ἔχων. τί τοίνυν ὄντι ἕτερον τὸ ὃ ἀεὶ ὄντι ἀνθίδια σελλόμενον, περὶ οὗ αὐτὸς ἔφη, Καὶ τί τὸ γινόμενον μὲν, ὂν δὲ οὐδέποτε, ἀκριβῶς προσήκει σκοπεῖν. βέβαιον μὲν αὐτὸν σαφῶς καὶ φανερῶς ὃν μὲν ἀγένητον εἶναι λέγοντα, τοὺς δὲ γενητοὺς καὶ δημιουργητοὺς (ὡς αὐτὸς περὶ τῶν εἰρηκέναι ἔφη, Θεοὶ θεῶν, ὧν ἐγὼ δημιουργὸς) γινομένους καὶ ἀπολυμένους· οὕτω ξητὸν δὲ αὐτὸς λέγει, Ἐστι γοῦν κατ' ἐμὴν δόξαν προῶτον διαιρετέον, τί τὸ ὂν μὲν ἀεὶ, γένεσιν δὲ οὐκ ἔχον· καὶ τί τὸ γινόμενον, ὂν δὲ οὐδέποτε. Τὸ μὲν οὖν ὄντως ὂν μετὰ τῆς λόγου περιλήπτου, ἀεὶ κατὰ ταὐτὰ ὄν· τὸ δὲ αὖ δόξῃ μετ' αἰσθήσεως ἀλόγου δοξαστὸν, γινόμενον καὶ ἀπολλύμενον, ὂν δὲ οὐδέποτε. Ταῦτα τὰ ῥητὰ τοῖς ὀρθῶς νοῦν δυναμένοις ἀναίρεσιν καὶ ἀπώλειαν τῶν γινομένων κηρύττει θεῶν. ἀναγκαῖον δὲ οἶμαι καὶ τούτῳ προσόντα δεῖν νοεῖν, ὅτι οὐδὲ ποιητὴν αὐτὸν ὁ Πλάτων, ἀλλὰ δημιουργὸν ὀνο-

μάζῃ θεὸν, κἀπὶ πολλῆς διαφορᾶς ἐν τούτοις οὔσης χῷ τ' αὐτ' Πλάτωνος δόξαν. ὁ μὲν γὰρ ποιητὴς, οὐδενὸς ἑτέρου παρεισδύοντος, ἐκ τῆς ἑαυτῆ δυνάμεως τὴν ἐξουσίας ποιῇ τὸ ποιούμενον· ὁ δὲ δημιουργὸς πλὴν τῆς δημιουργίας δυνάμιν ἐκ τῆ ὕλης εἰληφὼς, καζασκευάζῃ τὸ γινόμενον. Ἀλλ' ἴσως τινὲς τ τῆς πολυθεότητος δυσμάτων ἀπορῆναι μὴ βουλόμενοι, αὐτοὶ τ δημιουργὸν τοῖς δημιουργηθεῖσι θεοῖς ταὐτ' εἰρηκέναι φήσουσιν, Ἐπείπερ γε λῴονάδε, ἀθάνατοι μὲν οὐκ ἐστὲ, οὐδ' ἄμοιροι τοι παρεόντος. οὔ τοι μὲν δὴ λυθησεσθέ γε, οὔτε θανάτου μοίρας, τ ἐμῆς βουλῆσιος, μείζονος ἔτι δεσμοῦ τ ἰσχυροτέρου λαχόντες. Ἐγὼ δὲ ὁ Πλάτων τοῖς πολυθεότησι ἀσπαζομένοις διδοὺς, εὐσεβῆ ἑαυτῷ δόν κατ' αὐτὸν δημιουργὸν εἰσάγῃ λέγοντα· πρῶ γὰρ τὸ γενόμενον φθαρτὸν, πεφύτευσι εἰρηκέναι αὐτοὶ φύσας, νῦν ταναντία αὐτοὶ εἰσάγῃ λέγοντα, ἀγνοοῦν ὅτι ῥᾴδιόν οὕτω δυνατὸν τ ἧς ψυδολογίας ἐκφυγεῖν ἔλκημα. ἢ γὰρ τ πεφύτευσι εἰρηκὼς, πρῶ τ γενόμενον φθαρτὸν, ψεύδεται, ἢ νῦν τἀναντία τοῖς πεφύτευσι περὶ αὐτῶν εἰρημένοις ἐπαγγελλόμενος. εἰ γὰρ ἀνάγκη πᾶσα τ γενητὸν φθαρτὸν εἶ χῷ τ πεφύτευσι αὐτ' ὄφρι, πῶς συγχωρῆ τ κατ' ἀνάγκην ἀδιάλυτον γενέσθαι δυνατόν. ὥστε μάτην ἔοικεν ὁ Πλάτων ἀδύνατα χαρίζεσθαι τῷ κατ' αὐτὸν δημιουργῷ, τοῖς ἅπαξ, ἀφ' ὧν ἐξ ὕλης γεγονόσι, φθαρτοῖς καὶ αὐτοὶ γενομένοις, αὖθις δι' αὐτ' ἀφθάρτοις τε ἀγήρως ἐπαγγελλόμενος ἔσεσθαι. πλὴν γὰρ τ ὕλης δυνάμιν ἀγήρων τε ἰσόχρονον καὶ λιλιαίαν χῷ πλὴν αὐτ' δόξαν τῷ δημιουργῷ οὐσάν, ἀθάνατοῖν εἶχε τὴ αὐτ' βουλήσῃ. τῷ γὰρ μὴ πεποιηκότι ὑδεμία ἐξουσία πρὸς τὸ μὴ γεγονὸς ὥστε ὑδὲ βιαθῆναι αὐτὸν δυνατὸν τ ἔξωθεν πάσης ἀνάγκης ῥᾳδίαν οὖσαν. ἀφ' ὧνπερ τοίνυν κ αὐτὸς ὁ Πλάτων εἰς ταῦτα ἀφορᾶν, ὅτου γέγραφεν, Ἀνάγκη γ' οὖν θεὸν λέγεσθαι δυνατὸν βιάζεσθαι. πῶς οὖν Ομηρον τῆς ἑαυτῆ πολιτείας ἐκβάλλει Πλάτων, ὅτῳ ἐν τῇ πρὸς Αχιλλέα πρεσβείᾳ δι Φοίνικα πεποίηκε τῷ Αχιλλῆ λέγοντα, Σέβεσθαί δέ τε καὶ θεοὶ αὐτοί· κἀπὶ Ομήρου οὐ πρὸς τ βασιλέως ἐν χῷ Πλάτωνα δημιουργὸν τὴν θεὸν ταῦτα εἰρηκότος, ἀγαθὰ πρὸς ἄνδρων θεὸν ὧν πρὸ Ἕλλησι πολλὰ εἰ νομιζομένων, ὡς ἔστιν ἡμῖν κ τοῦδε τ Πλάτωνος μεμφόμενοι, θεοὶ θεὸν λέγοντος. τῷ γὰρ ἐνὶ κ πρὸς τὸν θεὸν τὴν ἐξουσίαν ἐν ὁ κόσμος ἀπεφύτευσε Ομηρος δίχα τῆς χρυσῆς ἐκείνης ἀναφέρῃ σφραῖς· τοῖς δὲ λοιποῖς θεοῖς ταυτὸν ἀπέχει ἔφη τῆς ἐκείνου θεότητος, ὥστε αὐτοὶ καὶ μὴ δύνασθαι ὀνομάζειν ἀξιοῦν· τὰ γ' οὖν Οδυσσέα χῷ τῶν Εκτορος πρὸς τ Αχιλλέα εἰσάγῃ λέγοντα,

Μαίνεται ἐκ παγχάλκου πίσεως Διὶ, οὐδέ τι οἶδ'

Ανέρας, οὐδὲ θεούς. Εἰλαῦθά μοι Ομηρος δοκεῖ πάντως που ἐν αὐτὸς, ὥσπερ ὁ Πλάτων, ἐν Αἰγύπτῳ μαθὼν πρὸς ἑνὸς Θεοῦ σαφῶς καὶ φανερῶς ταυτὶ ἐμφαίνῃ, ὅτι ὁ ὢν ὅτι πεποιηκὼς Θεῶν, τῶν μὴ ὄντων ἀμείνων. ὅτου γὰρ ὁ ποιητὴς κ ἀγαθοῦ τοῦ δι' ἑτέρας λέξεως ἰσοδυναμούσης, τῇ αὐτωνυμίᾳ ταύτῃ τῇ τοῦ Πλάτωνος εἰρημένῃ μετοχῇ, κέχρηται, ὃν ὅτα Θεὸν ἀπαγγέλλουσιν, πρὸς οὓς ὁ Πλάτων ἔφη, Τί δ' ὂν ἀεὶ, λόγοσιν ἧ οὐκ ἔχον. ἢ γὰρ ἁπλῶς εἰρῆσθαί μοι δοκεῖ δ τοῦ τῷ Φοίνικος εἰρημένον,

Οὐδ' εἰ κέν μοι τοσσάκι Θεὸς αὐτὸς,

Γῆρας ἀποξύσας δόσῃ νέον ἡβώοντα. ἢ γὰρ αὐτὸς αὐτωνυμία ἐν ὄντως ὄντα σημαίνῃ Θεόν. οὕτω γὰρ καὶ ὁ πρὸς τῷ Χαλδαίων ὑμῶν καὶ

Εβραίων εἰρηνικὸς σημαντικὸς χρησμός. πυθομένου γάρ τινος, Ἴνας πώποτε θεοσεβὴς ὧδῆς γεγλῦφθαι ζωϊδίου, οὕτως εἰρηκέναι αὐτὸν φασὶ,

" Μωϋσοῖ Χαλδαῖοι ζωφίλω λάχον, ἠδὲ θεράποι Ἑβραῖοι,
" Αὐτογλύφιτον ἄμακτα σεβαζόμενοι Θεὸν αὐτόν.

Πῶς οὖν ὁ Πλάτων Ομήρῳ μέμφεται τοὺς θεοὺς τρεπτοὺς εἶναι λέγοντι, καίτοι Ομήρου δῆλον ὅτι χρήσιμον τοῦτ' εἰρηκότος, ὡς ἔστι δῆλον ἀπ' αὐτῶν τῶν εἰρημένων. ἴδιον γὰρ τῶν δι' ἀρχῆς καὶ θυσιῶν φιλανθρωπίας τυγχανόντων ἀξιοπίστων, ὃ παύεσθαι καὶ μεταγινώσκειν ἐφ' οἷς ἤμαρτον. οἱ γὰρ ἀμετανόητοι ὅτι (ἀθεράπευτοι εἰσὶ) οὐδαμῶς ἀφίσασθαι τῆς ἀμυθητίας προσήκειν, οὐδὲν ὄφελος ἐκ τῆς μετανοίας ἔχειν οἰόμενοι. πῶς οὖν Ομήρου τοῦ ποιητοῦ καταγνοὺς ὁ φιλόσοφος Πλάτων, τρεπτοὺς δέ τε καὶ θεοὺς αὐτοὺς, εἰρηκότος, αὐτὸς ὃν τῶν Θεῶν δημιουργὸν εἰσάγει οὕτω ῥᾳδίως ζεπόμενον, ὡς ποτὲ μὲν θεοὺς ἄπατρις, ποτὲ δ' (θεοὺς αὐτοὺς ἀθανάτους εἶναι) λέγειν· καὶ ὁ μύθος τοῦτ', ἀλλὰ καὶ τοῦτ' ὕλης, ἀφ' ἧς καὶ θεοὺς δημιουργηθέντας θεοὺς, ὡς αὐτὸς φησι, γεγλῦφθαι ὠάλιχα, ποτὲ μὲν ἀγλύφιτον, ποτὲ δὲ γλυπτὸν (εἶναι) λέγει, ἀγνοῶν ὅτι οἷς Ομήρῳ μέμφεται, τούτοις αὐτὸς τοῦτ' ἐπιπλέον ἐλέγχεται, τὰ τῶν Θεῶν δημιουργὸν οὕτω ῥᾳδίως τρέπεσθαι λέγων, καίτοι Ομήρου τοῦ αὐτοῦ σαφῶς εἰρηκότος. ἔφη γὰρ αὐτὸν οὕτω τοῦτ' ἐαυτῷ λέγειν,

" Οὐ γὰρ ἐμὸν παλινάγρετον, οὐδὲ ἀπατηλόν,
" Οὐδὲ ἀτελεύτητόν γ', ὅ,τι κεν κεφαλῇ κατανεύσω.

Αλλὰ ταῦτα μὲν ἄκων, ὡς ἔοικεν, ὁ Πλάτων, τοῦ τῶν πολυθεότητα ἀσπαζομένους διδάσκοντα τοῦτ' Θεοῦ διεξιέναι φάσκειν. ὅσα δὲ τοῦτ' Μωϋσέως καὶ τῶν προφητῶν τοῦτ' εἰσὶ Θεοῦ μεμαθηκώς, οὐδεὶς δεῖν λέγειν, ταῦτα μυστικῶς προσήκειν λέγειν τοῖς θεοσεβῆ βουλομένοις, τὰ ἑαυτοῦ σημαίνων δόξαν. ἀρεσθεὶς γὰρ τῷ τοῦ Θεοῦ τοῦτ' ὃν Μωϋσέα εἰρηκέναι, Ἐγώ εἰμι ὁ ὤν, καὶ τοῦ βεβαίαν δηλοῦντος μετοχῆς εἰρηκέναι ῥῆσιν, μὴ πολλῆς θεωρίας δεόμενος, ἔγνω ὅτι τοῦ ἀϊδιότητα αὐτοῦ ὁ Θεὸς τῷ Μωϋσῇ σημῆναι θέλων, Ἐγώ εἰμι ὁ ὤν, ἔφη, ἵνα ὢν συλλαβὴν οὐκ ἔνα μόνον δηλοῦσης, ἀλλὰ τοὺς τρεῖς, τόν τε πρεσβύτατον, καὶ τὸν μέσον τε καὶ τὸν νεώτατον. οὕτω γὰρ καὶ ὁ Πλάτων τῶν ὢν ὅτι τοῦ τοῦ μέσου τοῦ χρόνου, ἐν ᾧ οὐδέποτε λέγων. ὃ γὰρ οὐδέποτε οὐκ ὄντι τῷ πρεσβυτάτου, ὡς οἴονταί τινες, ἀλλ' ὅτι τῷ μηδέποτε εἶναι χρόνου. τοῦτο γὰρ καὶ τοῖς ἔξωθεν ἠκρίβωται. διὰ τοῦτο τοίνυν ὡς ἂν ἐρμηνεύσαι τοῖς ἀγνοῦσι τὸ μυστικῶς τοῦ τὰ ἀϊδιότητος τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς μετοχῆς εἰρηκέναι βουλόμενος ὁ Πλάτων, αὐτοῖς λέξεσιν οὕτω γέγραφεν, ὁ μὲν δὴ Θεὸς, ὡς ἂν ἐγὼ ὁ παλαιὸς λόγος, ἐρρήθη, καὶ τελευτῶν, τὴν μέσα τῶν πάντων ἔχων. σαφῶς ὁ Πλάτων σαφὴς καὶ φανερὸς ὃν παλαιὸν λόγον, Μωϋσέως ὀνομάζει νόμον, τοῦ μὲν ὀνόματος Μωϋσέως, φόβῳ τοῦ κωτείου μεμυῆσθαι δεδιώς. λίπεσθαι γὰρ τοῦ τοῦ ἀνδρὸς διδασκαλίαν, ἐχθρὰν Ελλήνων οὖσαν. διὰ δὲ τῆς τοῦ λόγου παλαιότητος, τὸν Μωϋσέα σημῆναι σαφῶς. ὅτι γὰρ παλαιὸς ἐστὶ προφήτης ὁ Μωϋσέως νόμος, καὶ οὐκ Διοδώρου, καὶ τῶν λοιπῶν ἱστορικῶν ἰσχυρῶς ἡμῖν ἐν τοῖς προτέροισι ἀποδέδεικται. πρῶτον γὰρ ἀπόρρητον νομοθέτην αὐτὸν Διόδωρος τερατῶδες λέγει, μηδέπω μηδὲ τοῖς Ελλησι διὰ φερόντων ὑπερθέντων γραμμάτων, οἷς χρώμενοι τοῖς ἑαυτῶν τερατεύονται ἱστορίαις. θαυμαζέτω γὰρ μηδεὶς, εἰ Μωϋσῆ πειθεὶς ὁ Πλάτων περὶ τῆς ἀϊδιότητος τοῦ Θεοῦ οὕτω γέγραφεν. ὑρίσης γὰρ αὐτὸν μυστικῶς μὴ ὂν ὄντως ὄντα

Θεὸν καὶ τοὺς προφήτας τελεῖ ἀμηδὴ περὶ τῶν ἄλλων ἀμαφέρεται γνώσιν. οὕτω γὰρ
ὁ τοῦ Τιμαίου περὶ ἀνων ἀρχῶν δεξαλεγόμενος λέγεται, Τέλειὸν ἦ πυρὸς ἀρχεῖον,
καὶ τῶν ἀλλων ὁμοίως ἐκαστον ἐλάμεθα κατὰ δὲ μετ' ἀνάγκης εἰκότα λόγον προσυόμενοι.
τοὺς ἦ ἐπὶ τούτων ἀρχὰς ὁ Θεὸς εἶδεν ἀμώνει, καὶ ἀνθρώπους ὃς ἀν ἐκείνῳ φίλος ἦ. ἀν-
δρας δὲ ἀνας ἑτέρους τῷ Θεῷ φίλους εἶ) νομίζει, εἰ μὴ Μωϋσέα καὶ τοὺς λοιποὺς προ-
φήτας. ὧν τοὺ προφητείας ἐτυχεν, καὶ τὸν περὶ χρίστου πρ' αὐτῶν μεμαθηκὼς
λόγον, ἐν τοῦ προτέρου τῆς πολιτείας λόγου οὕτω προσαφῶς λέγων, Επειδὴ ὡς
ἐγὼ ἦ τὸ οἴεσθαι τελεβήσεσθαι, εἰσήρχεται αὐτῷ φόβος καὶ φροντὶς περὶ ὧν ἐν τοῦ
προσθεν οὐκ εἰσήει. εἴ τε γὰρ λεγόμενοι μῦθοι περὶ τῶν ἐν ἅδου, ὡς ὃν ἐνθάδε ἀ-
δικήσαντα δέοι ἐκεῖ δίκην δοῦναι δίκην, κολαζόμενοι τινες, ἦτε δὴ τρέφοιεν αὐτὸ περὶ
ψυχῆς, μὴ ἀληθῆς ὦσι· καὶ αὐτὸς ἦπει ἐκὼν ἦκω τῆς γήρως ἀφυείας, ἢ ἐν ὥσπερ ἐσ-
χατιᾷ ὢν τῶν ἐκεῖ, μᾶλλον καθορᾷ αὐτά. ἐκπλήσας γοιῶν ἐν διίμασπες μεσὸς γένε),
καὶ ἀναλογίζεται ἤδη, καὶ σκοπεῖ εἴ πιά ἢ ἠδίκησεν. ὁ μὲν οὖν ὡς βελόμενον ἑαυτῷ ἐν
τῷ βίῳ πολλὰ ἀδικήματα, καὶ ἐκ τῶν ὕπνων, ὥσπερ οἱ παῖδες, θαμὰ ἐγκεκλόμενος, δε-
μοῖτ', καὶ ζῆν μὴ κακῶς ἦ ἡδέως· τῷ ἦ μηδὲν ἄδικον ἑαυτῷ ξυνειδότι, γλυκεῖα ἐλ-
πὶς ἀεὶ πάρεστι, καὶ ἀγαθὴ γηροτρόφος, ὥσπερ καὶ Πίνδαρος λέγει. χαριέντως γάρ τι
ὁ Σώκρατες τοῦτ' ἐκεῖνος εἶπεν, ὅτι ὃς μὲν ὁσίως καὶ δικαίως τὸν βίον διαγάγῃ, γλυ-
κεῖά οἱ καρδίαν ἀλιτάλλουσα γηροτρόφος ξυναορᾷ ἐλπὶς, ἃ μάλιστα θνατῶν πολύ-
τροφον γνώμαν κυβερνᾷ. καὶ ταῦτα μὲν ἐν τῷ προτέρῳ τῆς πολιτείας λέγεται
λόγῳ. ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ σαφῶς καὶ φανερῶς, ἃ πρὸ τῶν προφητῶν περὶ χρίστου
μεμάθηκε, ταῦτα οὐχ ὥσπερ πρ' αὐτῶν μεμαθηκὼς, ἀλλὰ τοὺς Ελληνας θεὸς,
ἀλλ' ὡς περὶ ἀνος, ὡς αὐτῷ πλάττειν ἐδόκει, ἐν πολέμῳ ἀναιρεθέντος, καὶ δωδεκα-
ταίου μηνὸς θαπτεσθαι, καὶ ὅτι ἐκ τῆς πυρᾶς κείμενου, ἀναβιώσαντος, καὶ τἆλ' ἐ-
κεῖ διηγουμένου ἀκριβῶς, αὐταῖς λέξεσιν οὕτω λέγεται, Εφη γὰρ δὴ πρὸς αὐτὸν
ἐρωτωμένῳ ἑτέρῳ ὑπὸ ἑτέρου, ὅπου εἴη Αεωδᾶς ὁ μέγας. ὁ δὲ Αεωδᾶς ἐστὶ τοῦ
Γαμφυλίας ἐν τῇ πόλει τύραννος ἐπιγόνῃ, γέροντα πατέρα ἀποκτείνας, καὶ ἀδελ-
τοὺς ἀδελφοὺς, καὶ ἄλλα δὴ πολλὰ καὶ ἀνόσια ἐργασάμενος, ὡς ἐλέγετο. ἔφη γοιῶν τὸν
ἐρωτῶμενον εἰπεῖν οὐχ ἥκειν Φαίαν, οὐδὲ πω ἥξειν δοῦναι. ἐλαυνόμεθα γὰρ δὴ καὶ τοῦ
τοῦ δίνου θαμὰ, ὅθεν ἐπὶ τὸ τοῦ μέσου ἦλθον, μέλλοντες ἀνιέναι, καὶ τἆλλα πολλὰ
τὰ πεπονθότες, ἐκεῖνον τε κατείδομεν ἐξαίφνης, καὶ ἄλλους ἐκ δόντι αὐτοῦ τοὺς πλεί-
στους τυράννους. ὅσους δὲ καὶ ἰδιώται τινες τῶν μεγάλα ἠμπλακότων, οὓς οἰόμενοι ἂν
ἀνασώσασθαι, οὐκ ἐδέχετο ὁ τόμος, ἀλλ' ἐμυκᾶτο ὁπότε τις τῶν οὕτως ἀνιάτως
ἐχόντων εἰς πονηρίαν, εἰ μὴ ἱκανῶς δεδωκὼς δίκην, ὑπεκφεύγοι ἀνέκαθεν ἄνδρες
ἄγριοι, πυρὸς ἰδεῖν, παρεστῶτες, καὶ καταμανθάνοντες ὃ φθέγμα, τοὺς μὲν λαμ-
βάνοντες ἦγον, ὃν δὲ Αεωδᾶν καὶ ἄλλους, συμποδίσαντες χεῖράς τε καὶ πόδας καὶ
κεφαλὴν, καταβάλλοντες καὶ σπαίροντες, εἶλκον πρὸς τὴν ὁδὸν ἐκτὸς, ἐπ' ἀσπα-
λάθων γράμπτοντες, καὶ τοῖς παροδοῖ σημαίνοντες ὧν ἕνεκά τε, καὶ ὅτι εἰς ὃν Τάρτα-
ρον ἐμπεσούμενοι ἄφοιτο. ἔνθα δὴ φόβων ἔφη πολλῶν καὶ παντοδαπῶν σφίσι γε-
νέσθαι, ἕκαστον ἐπαφιέντος ἀνάβασιν, εἰ μυκήσαιτο ὁ τόμος ὅτε ἀναβαίνοιεν, ὡς δ' ἀσμενέ-
στατον ἕκαστον σιγήσαντος ἀναβαίνειν· καὶ τοὺς μὲν δίκης τε καὶ μισείας τοιαύτης τινὸς
τύχοι), καὶ αὖ τοὺς ὑπερβασίας τοιάσδε ἀντίποινα. ἐοίκασι δέ μοι δοκεῖ ὁ Πλάτων ὑ
μόνον ὅτι περὶ χρίστου τῶν προφητῶν μεμαθηκέναι λέγει, ἀλλὰ καὶ περὶ

τῆς ἀπιστουμένης παρ' Ελλησιν ἀναστάσεως. ὃ γὰρ μὴ σώματος χρίεσθαι τῷ ψυχρῷ φῆσαι, οὐδὲν ἕτερον δηλοῖ, ἢ ὅτι παρ' αὐτὸ τὸ αἰσθητὸν ἀνάστασιν οὐ πίστευσι λέγω. ἐπεὶ πῶς Λειβαῖος καὶ οἱ λοιποὶ ὃ ἔχον σῶμα κεφαλῇ καὶ χεῖρας καὶ πόδας καὶ δέρμα ὑπὲρ γῆς καταλιπόντες, διαύτῃ ὑπῆρχον ἐν ἅιδου ἀμοιβαίαι. οὐ γὰρ δή που τὸ ψυχρὸν κεφαλὴ καὶ χεῖρας καὶ πόδας καὶ δέρμα ἔχειν φήσουσιν. ἀλλ' ἐν Αἰγύπτῳ τῆς τῶν τεθνηκότων ἐστυχόν μυθολογίας ὁ Πλάτων, καὶ τῷ περὶ τῆς σώματος ἀναστάσεως δεξάμενος διδασκαλίαν, μὴ τὸ σώματος τῷ ψυχρῷ κρίνεσθαι διδάσκει, καὶ οὐχ ὁ Πλάτων μόνον, ἀλλὰ καὶ Ομηρος ὁμοίως καὶ αὐτὸς ἐν Αἰγύπτῳ μαθών, ὃν Τιτυὸν ὁμοίως πεμφθῆναι ἔφη. οὕτω γὰρ ἐν τῇ νεκυομαντείᾳ ὠδυσαμένῳ τῷ Αλκινόῳ διηγεῖσθαι ἔφη,

" Καὶ Τιτυὸν εἶδον γαίης ἐεικυῖα ἰόντα
" Κείμενον ἐν δαπέδῳ, ὃ δὴ ἐπὶ εἶκοσι κεῖτο πλέθρα·
" Γῦπε δέ μιν ἑκάτερθε παρημένω ἦπαρ ἔκειρον.

Ηπαρ γὰρ οὐ τῷ ψυχρῷ, ἀλλὰ ὃ σῶμα ἔχον δηλοῖ. ὃν αὖθις δὴ Σίσυφον, καὶ Ταίναλον μὴ σώματος τῷ τιμωρίαν ὑπέχειν γέγραφεν. ὅτι δὲ Ομηρος ἐν Αἰγύπτῳ γέγονε, καὶ πολλὰ ὧν ἐκεῖ μεμάθηκεν, εἰς τὰ ἑαυτοῦ μετεπλάσατο ποιήσεις, ἱκανῶς διδάσκει ἡμᾶς Διόδωρος, ὁ τῶν ἱστοριογράφων ἐνδοξότατος. ἔφη γὰρ αὐτὸν
" ἐν Αἰγύπτῳ γνώμονα μεμαθηκέναι, ὅτι ὃ ὑπερθὲν ἄχολόν τε καὶ ἀκίνητον ὑπόληψις ἀπρόσιτον φάρμακον ἡ Ελένη λαβοῦσα παρὰ τῆς Θέωνος γυναικὸς Πολυδάμνας, εἰς τὸν Σπάρτην ἐκόμισεν· καὶ κάνθῳ τῷ φαρμάκῳ ἔφη Ομηρος χρησαμένῳ τὴν Ελένην παῦσαι ὀδυνωμένην ἐν τῇ πρὸ Τροίας Τηλεμάχου παρὰ Μενελάου γνώμονα θρηνοῦντα. Καὶ χρυσῆν ἥ Αφροδίτην ὠνόμασεν ἐκ τῆς ἐν Αἰγύπτῳ ἱστορίας· ἔγνω γὰρ καὶ πόλιν χρυσῆς Αφροδίτης ἐν Αἰγύπτῳ λεγομένην, καὶ πεδίον χρυσῆς Αφροδίτης ὀνομαζόμενον. ἐκ τῆς χάρεως ταύτης γέγονε μίμημα νυί. ἵνα δείξωμεν τὸν ποιητὴν ἐκ τῶν ἀπὸ τῆς θείας τῶν περφηνῶν ἱστορίας πολλὰ εἰς τὰ ἑαυτοῦ μεταβαλόντα ποιήσεις· καὶ περὶ τῆς κοσμοποιίας ἐκ τοῦ Μωϋσέως τὸν εἰρημένον ἐζηλωκότα· οὕτω γὰρ Μωϋσῆς γέγραφεν, Εν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, εἶτα ἥλιον ἐκ σελήνην καὶ ἀστέρας. ταῦτα γὰρ ἐν Αἰγύπτῳ μαθών, ἐκ τῶν ἐν αὐτῇ ἐν τῇ τοῦ κόσμου γραφῇ σημειουμένων, ἐν τῇ τοῦ Αχιλλέως ἀσπίδι τὰ Ηφαιστον, ὡσαύτως εἰκόνα ἴσα τῆς κοσμοποιίας καταστησάμενον περιεσκύασεν· ὅτω γὰρ γέγραφεν,

" Εν μὲν γαῖαν ἔτευξ' ἐν δ' οὐρανὸν, ἐν δὲ θάλασσαν,
" Ηέλιον τ' ἀκάμαντα, σελήνην τε πλήθουσαν,
" Εν δέ τε τείρεα πάντα, τά τ' οὐρανὸς ἐστεφάνωται.

Καὶ τὰ περὶ δίσκου εἰκόνα ὃν Αλκίνου κῆπον ποιήσαι, ἀφθαλῆ τε αὐτὸν καὶ καρπῶν πλήρη ἀπὸ τῆς εἰκόνος ὑπεδήκατο. οὕτω γὰρ γέγραφεν,

" Ενθα δὲ δένδρεα μακρὰ πεφύκει τηλεθόωντα,
" Οχναι, ἐ ἐγκαι, καὶ μηλέαι ἀγλαόκαρποι,
" Συκῆ τε γλυκερὴ, καὶ ἐλαῖαι τηλεθόωσαι.
" Τάων οὔ ποτε καρπὸς ἀπόλλυται, οὐδὲ λείπει
" Χείμετος, οὐδὲ θέρεος ἐπητύος, ἀλλ' ἀεὶ αὔρη
" Ζεφυρίη πεύθουσα τὰ μὲν φύει, τὰ δὲ πέσσει.
" Οχνη ἐπ' ὄχνῃ γηράσκει, μῆλον δ' ὑπὸ μῆλῳ·

» Αὐτὰρ ὅτ' ἐς φυλὴν ἐς φυλὴν, σῦκον ἐπ' ὄπι σύκῳ.
» Ἐνθα δέ οἱ πολύκαρπος ἀγὼν ἐρρίζωται·
» Τῆς ἕτερον μὲν Ἡλύσιον λιθυρῷ ἐνὶ χώρῳ
» Τέρσεται ἠελίῳ, ἑτέρας δ' ἄρα τε πτυχώσιν,
» Ἄλλας δὲ πρὸ ποσὶν, πρόσθε δέ τ' ὄμφακες εἰσὶν
» Ἀιθοπι ἀφιδόεσσαι, ἕτεραι δ' ἐπιπερκάζοισι.

Ταῦτα δὲ ῥήματα οὐ φαύλως καὶ ἐμφρόνως μίμησιν τῶν ἀπὸ τοῦ πρώτου προφήτου Μωϋσέως ἐπὶ τὸν ἀνδρα διώσου λεχθέντων ἐποίει; εἰ δέ τις ἐν εἰς τὸ τοῦ πύργου ποίησιν ἀφορᾶν ἐθέλοι, δι' ἧς οἱ Βαβυλώνιοι ἄνδρες πρὸ εἰς οὐρανὸν ἄνοδον διὰ σαλ κατασκευάζειν ἑαυτοῖς ὥρμησε, βίβλῳ ἂν τοῦτο ἱκανῶς δι' ἀλληγορείας μίμησιν ἀπὸ τοῦ ποιητοῦ Δαβὶδ τε Ωπου καὶ Εφιάλτου γενομένου. οὕτω γὰρ καὶ ὁ ποιητὴς περὶ αὐτῶν ἔφη,

» Οἵ ῥα καὶ ἀθανάτοισιν ἀπειλήτην ἐν ὀλύμπῳ
» Φυλόπιδα στήσειν πολυαίχμης πολέμοιο.
» Οσσῃ ἐπ' οὐλύμπῳ μέμασαν βῆναι, αὐτὰρ ἐπ' Οσσῃ
» Πήλιον εἰνοσίφυλλον, ἵν' οὐρανὸς ἀμβατὸς εἴη.

Ομοίως δὲ καὶ περὶ τῶν ἀπ' οὐρανοῦ καταπεσόντος ἐχθροῦ τῆς ἀνθρωπότητος, ὃν διάβολον αἱ θεῖαι γραφαὶ καλοῦσιν, ἀπὸ τοῦ πρώτης αὖθις πρὸς τὸ ἀνθρωπον διαβολῆς, ζωύτης τοῦ πρωτοπλάστου τυχόντα· καὶ εἴ τις ἀκριβῶς σκοπεῖν ἐθέλοι, εὕροι ἂν ὃν ποιητὴν τῶν μὴ διαβόλου ὀνόματος οὐδαμῶς μεμνημένον, ἐκ δὲ τῆς κακίστης αὐτοῦ προσῆξεως τὴν ὀνομασίαν πεποιημένον· ἄτιμον γὰρ αὐτὸν ὁ ποιητὴς ὀνομάζων, ἀπὸ τοῦ κατ' αὐτοῦ Θεοῦ καθηρῆσθαι αὐτὸν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λέγει, ὡς ἂν ἀκριβῶς τὴν ἀπὸ Ησαΐου τοῦ προφήτου περὶ αὐτοῦ εἰρημένων μεμνημένος ῥητῶν· οὕτως ἐν τῇ ἑαυτοῦ ποιήσει γέγραφεν,

» Αὐτίκα δ' εἶλ' ἄτιμον κεφαλῆς λιπαροπλοκάμοιο
» Χωόμενος φρεσὶν ἦσι, καὶ ὤμοσε κρατερὸν ὅρκον,
» Μήποτ' ἐς οὐλυμπόν τε θ' οὐρανὸν ἀστερόεντα
» Αὖτις ἐλεύσεσθαι ἄτιμον, ἣ πρόφρασ ἀάσαι.
» Ὡς εἰπὼν, ἔρριψεν ἀπ' οὐρανοῦ ἀστερόεντος
» Χθιζὸν πρωϊσρίψας, ἅλα δ' ἵκετο ἔργ' ἀνθρώπων.

Καὶ Πλάτων δὲ μὴ ὃν Θεὸν καὶ τὸν ὕλην, ὃ εἶδος τίτλῳ ἐκκλησιαστικῷ λέγων, οὐκ ἀηδῶς πρᾶγμα, ἀλλὰ τοῦ Μωϋσέως τὸν πρόφασιν εἰληφὼς φαίνεται, ὃ μὲν τῆς ἰδέας ὄνομα ἀπὸ τῶν Μωϋσέως μεμαθηκὼς ῥητῶν, οὐ διδαχθεὶς δὲ τὸν ἀκριβῆ τοῦ ἐν εἰδόσιν, ὅτι οὐδὲν ἐκ τῆς μυστικῆς θεωρίας τῶν ἀπὸ Μωϋσέως εἰρημένων σαφῶς γνώσεται, δεῖ δῆλα που. γέγραφε γὰρ Μωϋσῆς ὡς ὁ Θεὸς περὶ τῆς σκηνῆς πρὸς αὐτὸν εἰρηκότος, ὅτως, Καὶ ποιήσεις μοι κατὰ πάντα ὅσα ἐγὼ δείκνυό σοι ἐν τῷ ὄρει, ὃ τοῦ δείγμα τῆς σκηνῆς. καὶ πάλιν, Καὶ ἀναστήσεις τὴν σκηνὴν κατὰ τὸ δεῖγμα πάντων τῶν σκευῶν αὐτῆς, καὶ ὅτως ποιήσεις. καὶ αὖθις μικρὸν ὕστερον, Οὕτως ἄρα ποιήσεις κατὰ τὸν τύπον, τὸν δεδειγμένον σοι ἐν τῷ ὄρει. Τούτοις οὖν ἐντυχὼν ὁ Πλάτων, καὶ μὴ τῆς προσηκούσης θεωρίας δεξάμενος τὰ γεγραμμένα ῥητὰ, φήθη εἶδός τι χωριστὸν προϋπάρχειν τῆς αἰσθητῆς, ὃ καὶ τοῦ δείγμα τῶν νοουμένων ὀνομάζει πολλαχοῦ· ὅπερ ὁ Μωϋσέως ὅτω περὶ τῆς σκηνῆς σημαίνει γράμμα, Κατὰ τὸ εἶδος ὃ

" δ᾽ ἀληθὲς ἐστὶ τὸ ῥηθέν, οὕτω ποιήσῃς αὐτό. Ὁμοίως δὲ καὶ ὅτι τῆς γῆς, καὶ τοῦ οὐρανοῦ,
" καὶ τοῦ ἀνθρώπου σφαλεῖς φαίνεται. Ἐκ τούτων γὰρ ἰδέας εἶναι. ὅτι γὰρ Μωϋσῆς
" οὕτω γέγραφεν, Εἰ ἀρχὴν ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, εἶτα πρὸ
" αὐτῶν σημαίνει λέγων, Ἡ δὲ γῆ ἦν ἀόρατος καὶ ἀκατασκεύαστος, φήσῃ ὅτι τούτων
" μὲν οὐκ ἦν ἔφη, ἡ δὲ γῆ ἦν, τὴν προϋπάρχουσαν εἰρηκὼς γῆν, ὅπερ Μωϋσῆς ἔ-
" φη, Ἡ γῆ ἦν ἀόρατος καὶ ἀκατασκεύαστος. τούτου δὲ οὕτως λεγομένου, Ἐποίησεν ὁ
" Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, φήσῃ ἑαυτὸν λέγειν αὐτὸν τὸ κατ᾽ ἐπίνοιαν ὂν εἶδος
" καὶ τύπον τοῦ Θεοῦ ἡμισφαίριον ἀόρατον. ὁμοίως δὲ καὶ τὸν ἡμισφαίριον οὐρανοῦ, τὸν
" μὲν πεποιηκέναι οὐρανὸν, ὃν καὶ τετράμορφον ὀνόμασεν, τοῦτον εἶναι τὸν ἡμισφαίριον ἀόρα-
" τον ἕτερον ἢ εἶναι τὸν νοητὸν, οὐκ οἶδ᾽ ὁ προφήτης ἔφη, Ὁ οὐρανὸς τοῦ οὐρανοῦ τῷ Κυ-
" ρίῳ· τὴν δὲ γῆν ἔδωκε τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων. Καὶ οὐκ ἀνθρώπου ὁμοίως, πρώ-
" τερον μὲν ὀνόματος ἀνθρώπου μέμνηται Μωϋσῆς, εἶτα μετὰ τὰ πολλὰ τῶν κτισμάτων,
" οὐκ πλάσιος ἀνθρώπου πεποίηται μνήμην, οὕτω λέγων, Καὶ ἐποίησεν ὁ Θεὸς
" τὸν ἄνθρωπον, χοῦν ἀπὸ τῆς γῆς λαβών. φήσῃ γοῦν τὸν μὲν προτέρως ὀνομασθέν-
τα ἄνθρωπον προϋπάρχειν τοῦ ἡμισφαίριου, τὸ δὲ ἐκ τῆς γῆς πλασθέντα ὕστερον καὶ τὸ
προϋπάρχον εἶδος γεγονέναι. ὅτι δὲ ἐκ γῆς ἄνθρωπος πέπλασται, καὶ Ὁμηρος
" ἀπὸ τῆς παλαιᾶς καὶ θείας ἱστορίας μαθὼν ἔλεγεν λέγουσης, Γῆ εἶ, καὶ εἰς γῆν ἀπελεύ-
" σῃ, ὃ ἄψυχον τὸ Ἕκτορος σῶμα κυφὸν ὀνομάζει γῆν. ἔφη γάρ που καὶ τὸ Ἀχιλ-
λέως μὴ θάπτειν τὸ τοῦ Ἕκτορος σύνεγγυς σῶμα,
" Κυφὸν γὰρ δὴ γαῖαν ἀφίζειν μυκαίνων.
καὶ αὖθις ἀναχωρεῖ που τὸ Μενέλαον λέγοντα τοῖς μὴ ἐπίμους δέκα μῆνας τὸν τοῦ
Ἕκτορος τοῦ τῆς μονομαχίας προέσεσθαι,
" Ἀλλ᾽ ὑμεῖς μὲν πάντες ὕδωρ καὶ γαῖαν γεύεσθε,
δι᾽ ὑπερβάλλουσαν ὀργὴν, εἰς τὸν ἔγχειαν καὶ προτέρειν αὐτοὺς ἐκ γῆς ἀναλύων πλάσιν. Ταῦτα ἀπὸ τῶν ἔγχειων ἱστορεῖν ἐν Αἰγύπτῳ μεμαθηκότες Ὁμηρος καὶ Πλάτων ἐν τοῖς ἑαυτῶν γεγράφασι λόγοις. ἐπεὶ πόθεν ἀνόητοι μεμαθηκὼς ὁ Πλάτων τοῦτον ἄρμα ἐλαύνειν ὃν Δία ἐν οὐρανῷ λέγει, εἰ μὴ παῖς τῶν προφητῶν ἐντυχὼν ἱστορίας· ἔγωγε γὰρ ἀπὸ ὧν τοῦ προφήτου ῥητῶν τοῦ τῶν
" Χερουβὶμ οὕτως εἰρηκότος, Καὶ ἐξῆλθε δόξα Κυρίου ἀπὸ τοῦ οἴκου, ἐπιβὰς ὑπὸ
" Χερουβίμ· καὶ ἐφάνησαν τὰ Χερουβὶμ τὰ πτέρυγας αὐτῶν, καὶ οἱ τροχοὶ ἐγήγερνται
" αὐτοῖς, ἐκ δόξα Κυρίου Θεοῦ Ἰσραὴλ ἐπ᾽ αὐτοῖς ἐπαναπαύσεται. εἶδεν ὁρμώμε-
" νος ὁ μεγαλόφωνος Πλάτων μετὰ πολλῆς περιφρονήσεως βοᾷ λέγων, ὁ μὲν δὴ μέγας
" ἐν οὐρανῷ Ζεὺς πτηνὸν ἅρμα ἐλαύνων. ἐπεὶ πόθεν ἀνόητος μεμαθηκὼς ταῦτα
ἔγραψεν, εἰ μὴ παρὰ Μωϋσέως καὶ τῶν προφητῶν. πόθεν δὲ τὸν προφάσεις εἰληφὼς καὶ ἐν τῇ πυρώδει οὐσίᾳ τὸν Θεὸν εἶναι ἔφη. οὐκ ἀπὸ τῆς τρίτης τῶν βασιλειῶν
" ἱστορίας; οἶδα γέγραπται, Οὐκ ἐν τῷ πνεύματι Κύριος, καὶ μετὰ τὸ πνεῦμα σει-
" σμός· οὐκ ἐν τῷ σεισμῷ Κύριος, καὶ μετὰ τὸν σεισμὸν πῦρ· οὐκ ἐν τῷ πυ-
" ρὶ Κύριος, καὶ μετὰ τὸ πῦρ, φωνὴ αὔρας λεπτῆς. ἀλλ᾽ ἐκεῖνα μὲν κατ᾽ ἀναγωγὴν
μετὰ πολλῆς θεωρίας τοῖς θεοσεβέσι νοεῖν ἀναγκαῖον· Πλάτων δὲ οὐ μετὰ τῆς προσηκούσης θεωρίας προσέσχων τοῖς ῥητοῖς, ἐν τῇ πυρώδει οὐσίᾳ τὸν Θεόν εἶναι ἔφη. Εἰ δέ τις καὶ περὶ τῆς λύρας τοῦ Θεοῦ καπηλεύσῃ ὅτι τοὺς ἁγίους λύρας δωρεᾶς, καὶ πνεῦμα ἅγιον ὀνομάζουσιν οἱ ἱεροὶ προφῆται, ἀκριβῶς σκοπεῖν ἐθέλοι, φέρε δὴ ἐκ τού-

τὴν ὑπὸ Γλάτωνος ἐν τῷ πρὸς Μένωνα λόγῳ δι' ἑτέρου ὀνόματος κηρυττομένην. διὸ καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ δωρεὰν πνεῦμα ἅγιον ὀνομάζει, ἵνα μὴ δόξῃ τῇ τῶν προφητῶν ἐπόμβιος διδασκαλία ἐχθρὸς Ἕλλησιν εἶναι, ὃ μὴν ἄνωθεν αὐτὸ τοῦ Θεοῦ κεκτῆσθαι ὁμολογεῖ, οὐ μὴν πνεῦμα ἅγιον, ἀλλ' ἀρετὴν ὀνομάζει αὐτὸ ἠξίωσεν. οὕτω γὰρ πρὸς ὃν Μένωνα ἐν τῷ περὶ δυναμένης λόγῳ πολλὰ προήτιται περὶ τῆς ἀρετῆς ζητήσας, πότερον πόσι διδακτὸν ἢ ἄρετή, ἢ οὐ διδακτὸν, ἀλλ' ἀσκητὸν· εἴτε οὔτε ἀσκητὸν, οὔτε μαθητὸν, ἀλλὰ φύσει παραγινόμενον τοῖς ἀνθρώποις, ἢ ἄλλῳ τινὶ τρόπῳ, ὕστερον αὖτ' λέξεσιν οὕτως ἀποφαίνεται λέγων, Εἰ δὲ νῦν ἡμεῖς ἐν πρώτῳ λόγῳ τούτῳ καλῶς ἐζητήσαμέν τε καὶ λέγομεν, ἀρετὴ ἂν εἴη ὔτε φύσει, οὔτε διδακτὸν, ἀλλὰ θεία μοίρᾳ παραγινομένη ἄνευ νοῦ, οἷς ἂν παραγένηται. Τοῦτο μέν, οἶμαι, σαφῶς παρὰ τῶν προφητῶν περὶ τῆς ἁγίου πνεύματος μεμαθηκὼς Γλάτων οἷς ὃ τῆς ἀρετῆς ὄνομα μεταφέρων φαίνεται. ὁμοίως γὰρ ὥσπερ οἱ ἱεροὶ προφῆται ὃ ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πνεῦμα εἰς ἑπτὰ πνεύματα μερίζειν φασὶ, οὕτω καὶ αὐτὸς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ὀνομάζων ἀρετὴν, ταύτην εἰς τέτταρας ἀρετὰς μερίζειν λέγει, ὧν μὴν ἁγίου πνεύματος οὐδαμοῦ μεμνημένος ἐστὶν, ἀφ' οὗ δέ τινος ἀληθείας τὸ ὑπὸ τῶν προφητῶν περὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος εἰρημένα ἀπαγγέλλων σαφῶς. οὕτω γὰρ πρὸς τὴν τέλος τοῦ λόγου πρὸς ὃν Μένωνα ἔφη, Ἐκ μὲν τούτου τοῦ λογισμοῦ, ὦ Μένων, θεία μοῖρα φαίνεται ἡμῖν παραγινομένη ἡ ἀρετὴ, οἷς ἂν παραγένηται· ὃ ἂν σαφὲς τότε ἀνθ' ἑαυτοῦ εἰσόμεθα τοῦτο, ὁποίῳ τινὶ τρόπῳ τοῖς ἀνθρώποις παραγίνεται ἡ ἀρετὴ, ὅταν πρότερον ὅτι χρησώμεθα αὐτὸ καθ' αὑτὸ ζητεῖν, τί ποτέ ἐστιν ἀρετή. Οὐ δοκεῖ ὅπως τὴν ἄνωθεν καταδοθεῖσαν δωρεὰν ἀρετὴν μόνον ὀνομάζῃ; ἔτι δὲ ζητήσεως ἄξιον ἂν εἶναι νομίζῃ, πότερον πόσι ἀρετὴν, ἢ ἕτερόν τι αὐτὸ ὀνομάζεσθαι πρέπει, διὸ καὶ αὐτὸ φανερὸς ἅγιον ὀνομάζει πνεῦμα, ἵνα μὴ δόξῃ τῇ τῶν προφητῶν ἐπαγγελίᾳ διδασκαλία. Πόθεν δὲ μαθὼν ὁ Γλάτων τὸν χρόνον μετ' οὐρανοῦ τετελεσμένης ἔγνω· οὕτω γὰρ γέγραφε, Χρόνος δή τις ἦν μετ' οὐρανοῦ γέγονεν ἵνα ἅμα γεγόνασι ἅμα καὶ λυθῶσιν, ἂν ποτε λύσις αὐτῶν γένηται. οὐκοῦν ἡ τοῦτο ἀπὸ τῆς θείας Μωϋσέως ἱστορίας μεμαθηκώς; ἔγνω γὰρ ὅτι ἡ ὑ χρόνου γένεσις ἔκτε ἡμερῶν καὶ μιᾶς ἢ ἑπταπλασίων τὸν ἀριθμὸν τῆς συστάσεως εἴληφεν. ὡς οὖν ἡ τοσούτης μιᾶς ἡμέρας τῆς μετ' οὐρανὸν γεγενημένης ἀριθμὸν τὸ πρώτου χρόνου προσηγορεύκας (οὕτω γὰρ Μωϋσῆς γέγραφεν, Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν, καὶ τὴν γῆν· εἶτα πρὸ αὐτὰ σαφῶς λέγων, Καὶ ἐγένετο ἡμέρα μία) ὡς ἀπὸ μέρους ὁ Γλάτων τὸ πρώτου σημαίνων χρόνου, τὴν ἡμέραν ὀνομάζει χρόνον, ἵνα μὴ δόξῃ ἡμέρας μεμυθῶδες, ὡς πρώτῃ τοῖς Μωϋσέως ἐπόμβῃ ῥητοῖς, πρὸς Ἀθηναίους καθηγορεῖσθαι. Πόθεν δὲ καὶ λύσεως οὐρανῶ φαινομένης οὕτω γέγραφεν· οὐκοῦν καὶ τοῦτο παρὰ τῶν ἱερῶν προφητῶν μεμαθηκὼς, καὶ οὕτως εἰρῆσθαι πρὸς αὐτῶν νομίσας; Εἰ δὲ ὃν περὶ τῶν ἀγαλμάτων τις ἐξεπάζει λόγον, πόθεν ὁρμώμενοι οἱ προφῆται τοὺς θεοὺς ὑμῶν καλασκευάσθαι λίθων μορφὰς ἔχειν αὐτοὺς διέγνωσαν, εὑρόντες καὶ τοῦτο ἀπὸ τῆς θείας ἱστορίας μεμαθηκότες· ἡ γὰρ Μωϋσέως ἱστορίας ἐκ προσώπου τοῦ Θεοῦ λεγούσης, Ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ ὁμοίωσιν, ὡς οὕτως εἰρῆσθαι τὸν ἀνθρώπων κατὰ τὸν μορφὴν ἐοικότων τῷ Θεῷ, οὕτω καλασκευάζειν τοὺς θεοὺς αὐτῶν ἤρξαντο, ἐκ τοῦ ὁμοίου τὸ ὅμοιον δημιουργεῖν οἰόμενοι. Τοῦ χάριν μεμοιβύσαι τοῦτον τὸν προκείμενον, ὦ ἄνδρες Ἕλληνες; ἵνα γνῶτε ὅτι τὴν ἀληθῆ θεο-

σθαι οὐ δυνατὸν τοῦτων μεμαθηκότι μηδὲ ἐν οἷς ἐστὶ τὸ ἔξωθεν ἐπαυμάζεσθαι ἴδιόν τι χρήμα δυνηθείσαν, ἀλλὰ ἀμφότερος ἐκείνης ἀληθείας ἐστὶ Μωϋσέως καὶ τῶν λοιπῶν προφητῶν ἐν τοῖς ἑαυτῶν συγγράμμασιν ἀπηγγελκότων. Καμοὶ δοκεῖ νῦν πειθόντας ὑμᾶς, ὦ ἄνδρες Ἕλληνες, ἀπὸ τῶν ἔξωθεν ἰσρειῶν, ὅτι πολλῷ πρεσβύτατος Μωϋσῆς καὶ οἱ λοιποὶ προφῆται γεγόνασι πάντων τῶν παρ' ὑμῖν σοφῶν γεγενῆσθαι νομιζομένων, τὰ παλαιὰς μὲν ὑμᾶς ὄντων προγόνων ἀποφῆναι πλείστης, ἐντυχεῖν δὲ ταῖς θείαις τῶν προφητῶν ἱστορίαις, καὶ γνῶναι παρ' αὐτῶν τὴν ἀληθῆ θεοσέβειαν, οὐ λόγων ὑμῶν ἀπαγγελτικῶν τέχνας, οὐδὲ πιθανὰς καὶ πιστευτικῶς λεγομένων· τοῦτο γὰρ ἴδιον τῆς τῶν ἀληθῶν κλεπτῶν ἐπαλήτου· ἀλλὰ ἁπλῶς τοῖς ὀνόματι χρῶσιν ὀνόμασί τε καὶ ῥήμασι χρωμένων, ἃ τοῦτο παρ' ὑμῶν ἀπαγγελθέντων, ἃ δ' ἄλλοι ἐπ' αὐτοῖς κατειλοῦσι πολὺ μᾶλλον τοῖς τῆς ἀληθοῦς θεοσεβείας μεμαθηκόσι βουλομένοις δι' αὐτῶν διδάσκεσθαι προῄρηται. πάσης οὖν αἰδοῦς, καὶ παλαιᾶς ἀνθρώπων πλάνης, καὶ ὅτι παρ' ὅλων φαντασιώδη πεπρωσμένοι ὦφον, δι' οὗ καὶ τῶν πάσης ἀπόλαυσιν ἔχειν οἴεσθε, ἔχεσθε παρ' ὑμῶν συμφερόντων· οὐδὲν γὰρ ἔσται παρ' ὑμῖν οὐδὲ πρὸς τοὺς προγόνους ὑμῶν πλημμελὲς, εἰ εἰς τὴν ἀναβίωσιν τρέπεσθαι νῦν τὸ ἐξ ἐκείνων βούλεσθε πλάνης, οὗς εἰκὸς ἐν ᾅδου νῦν ἐκπρεπόμενον μετάνοιαν μετανοοῦντας ὀδύρεσθαι· οἷς εἰ δυνατὸν ἦν ἐκεῖθεν δηλοῦν ὑμῖν τὰ μὴ τελεῖσθαι τοῦδε τοῦ βίου συμβεβηκότα αὐτοῖς, ἔγνωτε ἂν ὅσων ὑμᾶς ἀπαλλάξαι κακῶν προσῆκον· νῦν δὲ ὅπερ μὴ δυνατὸν ἐν τῷ παρόντι μήτε παρ' ἐκείνων ὑμᾶς μαθεῖν, μήτε μὴν παρὰ τῶν ἐνθάδε νῦν ψευδώνυμον ταύτην φιλοσοφίαν φιλοσοφούντων ἐπαγγελλομένων, ἀκόλουθον ὑμῖν ἔσται λοιπὸν τὴν τῶν προγόνων ὑμῶν ἀπωσαμένους πλάνην, ἐντυχεῖν ταῖς τῶν ἱερῶν ἀνδρῶν προφητείαις, μὴ δοκιμάσαντα φαύσεως παρ' αὐτῶν ἀπαιτοῦντας (οὐ γὰρ ἐν λόγοις, ἀλλ' ἐν ἔργοις τὰ τῆς ἡμετέρας θεοσεβείας προσήκοντα) καὶ μαθεῖν παρ' αὐτῶν τὰ αἴτια ὑμῖν τῆς αἰωνίου ζωῆς ἐσόμενα. οἱ γὰρ μάτην τὸ τῆς φιλοσοφίας ἐπωνυμάζοντες ὄνομα, οὐδὲν εἰδότες ἐλέγχονται, ὡς καὶ αὐτοὶ ὁμολογεῖν ἀναγκαζόμενοι, δι' ὧν οὐ προσέχουσι μάλιστα τασιάζοντες μόνον, ἀλλὰ καὶ ταῖς ἑαυτῶν ἀνάγκαις ἐναντίαν δόξαν. εἰ δὲ ἡ ταλαιπωρὸς αἵρεσις ὄφελος τῆς λέγει) παρ' αὐτοῖς φιλοσοφίας, πῶς οἱ τῆς ἀληθοῦς μὴ τυγχάνοντες γνώσεως, τῆς δὲ φιλοσοφίας ὀνόματος εἶεν ἄξιοι. εἰ γὰρ ὁ παρ' ὑμῖν σοφὸς σοφώτατος Σωκράτης, ᾧ καὶ ὁ χρησθεὶς ὑμῶν, ὡς αὐτοὶ φατὲ, μάρτυρα λέγει, Ἀνδρῶν ἀπάντων Σωκράτης σοφώτατος, ὁμολογεῖ μηδὲν εἰδέναι, πῶς οἱ μετ' αὐτὸν καὶ τὰ ἐν οὐρανοῖς ἐπιγιγνώσκοντο εἰδέναι. Σωκράτης γὰρ ἑαυτὸν σοφὸν ἀφ' τοῦτ' εἰρῆσθαι ἔφη, ὅτι τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων ἃ μὴ ἴσασι προσποιοῦνται εἰδέναι, αὐτὸς οὐκ οἶδε μηδὲν ὁμολογεῖν εἰδέναι. ἔφη γὰρ ὅτως, Ἔοικε γ' οὖν αὐτῷ τούτῳ τῷ σμικρῷ σοφώτερος εἶναι, ὅτι ἃ μὴ οἶδα οὐδὲ οἴομαι εἰδέναι. μηδεὶς ἡγείσθω εἰρωνευόμενον ἄγροικα προσποιεῖσθαι Σωκράτην, ὅπερ πολλάκις ἐν τοῖς ἀφανέσι τοῦτο ποιεῖ· εἰ γὰρ τελειοτάτη ῥῆσις τῆς ἀπολογίας ἐστὶν ὅτι ὁ δεσμωτήριον ἀπιὼν ἔφη, δηλοῖ μὴ κατοιδεῖν αὐτὸν τὴν ἀληθείας τῆς ἄγροικον ὁμολογεῖν. ἔφη γὰρ οὕτως, Ἀλλὰ γὰρ ἤδη ὥρα ἀπιέναι ἐμοὶ μὲν τεθνηξομένῳ, ὑμῖν δὲ βιωσομένοις· ὁπότεροι δὲ ἡμῶν ὅτι ὁ ἄμεινον πρᾶγμα ἔρχονται, ἄδηλον παντὶ πλὴν ἢ τῷ Θεῷ. Ἀλλὰ Σωκράτης μὲν τοιοῦτον ὑστάτην ἐν τῷ Ἀρείῳ πάγῳ φωνὴν ἀφεὶς, ὅτι ὁ δεσμωτήριον ὥρμησε, ᾧ Θεῷ μόνῳ τὴν παρ' ἡμῖν ἀδηλον προσῆκεν

ἀμφέρων γνώσιν. οἱ δὲ μετ' αὐτὸν μηδὲ τὰ ὅτι γῆς γνῶναι δυνάμενοι, τὰ ἐν ὑρανῷ ὡς ἐωρακότες εἰδέναι ἐπαγγέλλονται). ὁ γοῦν Αριστοτέλης ὡς ἀκριβέστερον Πλάτωνος τὰ ἐν οὐρανοῖς ἑωρακώς, οὐχ ὥσπερ ὁ Πλάτων ἐν τῇ πυρώδει οὐσίᾳ τὸν Θεὸν εἶναι λέγει, οὕτω καὶ αὐτὸς ἔφη, ἀλλ' ἐν τῷ αἰθερώδει πέμπτῳ στοιχείῳ εἶναι) αὖθις ἀπεφήνατο, καὶ περὶ τούτων πιστεύεσθαι ἑαυτὸν μᾶλλον δοκιμότητα φέρουσιν ἀξιῶν, ἐπεὶ τῷ τῆς Εὐρώπης φύσει τοῦ ὄντος ἐν Χαλκίδι γνῶναι δυνηθείς, μᾶλλον πολλῷ ἀδοξίᾳ καὶ αἰχμαλώτου λυπηθείς, μετέτρεψε τὸν βίον. Μηδεὶς οὖν ὑπὸ βυθρεσιωπίων τοσούτων ἐμοῦ ἐπὶ πλεῖστον χρόνον ἀπαιδεύτου ἐπιστήμης ἀπειρίᾳ τῇ παλαιᾷ ἐκείνων ἰσοτιμίᾳ, κηρῷ τὰ ὦτα φραξάμενος, τῷ ἐκ τῶν σφρίγων αὐλῷ ἐπόχλησόν μου ἀδείᾳ φθονείτω βλάβῃ· οἱ γὰρ παρεμπεφυσημένοι ἀῶδρες ὥσπερ ἡ δίλεαρ τῷ βυγλωττίᾳ παρεσχημένοι, πολλοὺς ἀπάγει τῆς ὀρθῆς δοσιβείας παρήρωται, μιμούμενοι δὲ τὴν πολυῤῥότητα τοὺς παρόντας ἀῶ θεόντους διδάξαι παλαιόσοφα, οἷς μὴ πείθεσθε ὑμᾶς ἀξιῶ, σὺν τυχόντες δὲ τῆς τῶν ἱερῶν ἀῶδρῶν παρεμφυτείας. εἰ δέ τις ὄκνος, ἢ παλαιὰ τῶν παρόντων ὑμῶν δεισιδαιμονία τύχοις σὺν τυχόντες ὑμᾶς τὸ ἐὸν ἀγίων ἀῶδρῶν παρεμφυτείαις κωλύει, δι' ὧν δυνατὸν μανθάνειν ὑμᾶς ἵνα καὶ μόνον εἶναι Θεὸν, ὃ παρὸν ὄντως ἐστὶ τῆς ἀληθοῦς δοσιβείας γνώρισμα, ᾧ γοῦν παρόντες ὑμᾶς τὴν πολυῤῥότητα διδάξωμεν, ὕστερον δὲ λεπτομερῆ καὶ ἀναγκαίαν παλιμῳδίαν ᾆσαι παρελεύσομαι πείθοντι Ορφεῖ, ταῦτ' εἰρηκότι ἀ μικρῷ πρόσθεν γέγραφα· καὶ τοῖς λοιποῖς, καὶ τοῖς τὰ αὐτὰ περὶ ἑνὸς Θεοῦ γεγραφόσι πείθεσθε. θείας γὰρ ὑμῖν παρουσίας ἔργον γέγονε, ὃ καὶ ἄκοντας τούτους μάρτυρας τὰ ὑπὸ τῶν παρόντων περὶ ἑνὸς Θεοῦ εἰρημένα δηλοῦν εἶναι), ἵνα πρὸς πάντων ὁ τῆς πολυῤῥότητος ἀληθεύμενος λόγος ἀφορμὴν ὑμῖν παρέχῃ τὸ δηλοῦν γνώσεως. ἔσται δ' ὑμῖν ῥᾴδιον τὸ ὀρθῶν δοσιβεῖσθαι ἐν μέσοις πρόσθεν τὰ παλαιᾶς σιβύλλης ἔκ τινος δυνατὸν ὑπεπτοίας δεῖξαι χρησμοὺς ὑμᾶς διδασκούσης, μανθάνειν τοιοῦτ' ἄττα ἐπὶς εἶναι) δοκεῖ τῆς τῶν παρόντων διδασκαλίας. ταύτην δὲ ἐκ μιᾶς Βαβυλῶνος ἁρμηνεῦσαί φασι, Βηρώσσου τοῦ τὴν Χαλδαϊκὴν ἱστορίαν γράψαντος δυνατέστερον θεοῦ, εἰς ἣν τὰ μέρη τῆς Καμπανίας ἐκ οἶδ' ὅπως δεδαῶσθαι, ἐκεῖ τοὺς χρησμοὺς ἐξαγορεύειν ἔν τινι Κύμῃ ὕστερον καλουμένῃ πόλει. ἔξ σημείοις διεγνώσθη Βαΐαις, εἶναι τὰ θερμὰ τῆς Καμπανίας συμβαίνειν. ἐθαυμάσαμεν δὲ ἐν τῇ πόλει γενόμενοι καί τινα τόπον ἐν ᾧ βασιλικὴν μείζονι ἐξ ἑνὸς ἐξεσμένου λίθου ἐγνωμεν, περίβλεμα μέγιστον, καὶ πέντε θαύματος ἄξιον, ἔνθα τοὺς χρησμοὺς αὐτοῖς ἀπαγγέλλειν οἱ ὡς τὰ πάντα πρόφηται πρὸς τῶν ἑαυτῶν περιόντων, ἔφασκον. ἐν μέσῳ δὲ τῆς βασιλικῆς ἐπεδείκνυον ἡμῖν τῆς δεξαμενὰς ἐκ τοῦ αὐτοῦ ἐξεσμένας λίθου, ὧν πληρουμένων ὕδατος, λούεσθαι αὐτοῖς ἐν αὐταῖς ἔλεγον, ἐν σολαῖς θαλαμεύουσαν, εἰς ὃν ἐν δόπαν τὸ βασιλικὸς βαδίζει οἶκον ἐκ τοῦ αὐτοῦ ἐξεσμένον λίθου, καὶ ἐν μέσῳ τοῦ οἴκου καθεζομένῳ ὑπὲρ ὑψηλοῦ βήματος καὶ θρόνου, οὕτω τοὺς χρησμοὺς ἐξαγορεύειν. Ταύτης δὲ τῆς σιβύλλης ὡς χρησμῳδοῦ πολλοὶ μέν εἰσι οἱ συγγεγραφέναι μέμνηνται, ἐν Πλάτων ἐν τῷ Φαίδρῳ. δοκεῖ δέ μοι τοῖς τούτου χρησμοῖς ἐντυχὼν ὁ Πλάτων τοὺς χρησμῳδοὺς ἐκ ἠάζειν. ἐώρα γὰρ τὰ ὑπ' αὐτοῦ πάλαι παρεμφερόμενα ἔργοις πλεονάζοντα, καὶ διὰ τοῦτο φαμένους ἐν ᾧ ποτὲ Μέντορα λόγῳ αὐτοῖς λέξεσιν ἐπαινεῖν τοὺς χρησμῳδούς, οὕτω γέγραφεν, Ορθῶς ἀεὶ δὴ καλοῖμεν θείους τε αὖ τοὺς οἷς δὴ νῦν λέγομεν χρησμῳδούς· οὐκ ἤκιστα φαίμεν δ' ἂν τούτους θείους εἶναι) καὶ ἐνθουσιάζειν ὑπὸπτους ὄντας, ἐν κατεχομένους ἐκ τοῦ Θεοῦ, ὅταν καταρθῶσι λέγοντες

πολλὰ δὲ μεγάλα προέγματα, μηδὲν εἰδότες ὧν λέγουσι, σαφῶς καὶ φανερῶς εἰς
τοὺς σιβύλλης ἀφορᾷν χρησμούς. αὗται γὰρ οὐχ ὡς περ οἱ ποιηταί, τὴν μοῦσαν πρὸς
ποίημα εἶχον ἐξουσίαν διορθοῦσθαι, δὲ ὅπερ ἐθέλουσι μάλιστα δηλοῦν τὴν τῶν μέτρων ἀκρί-
βειαν, δηλοῦσι δὲ τὴν ὑπηρεσίας καιρὸν καὶ τὴν προφητείας ἀπλότητα. πανταχόθεν
γὰρ τῆς ὑπηρεσίας, ἐπέπαυτο καὶ ἡ τῶν εἰρημένων μνήμη. τοῦτ' οὖν αἴτιον τὴν μὴ πᾶσι
τοῖς μέτροις τὴν ἐπῶν τῶν σιβύλλης σώζεσθαι. αὐτοὶ γὰρ οἱ τῇ πολλῇ ῥᾳθυμίᾳ τοῦτο τὸ πε-
ριεργότερον μεμαθηκόσι, τὴν καὶ τοὺς τόπους ἐν οἷς ἐχρησμῴδουν ἡμῖν ὑποδιδάσκουσιν,
δὲ φασὶν αὐτὰ ἐκ χαλκοῦ κατεσκευασμένου, οἱ ὧν τοῖς λείψανα αὐτῆς σώζεσθαι ἔ-
λεγον. ἔφασκον γὴ μὴ πᾶσιν ὧν διηρθροῦτο καὶ τοῦτο, ὡς τοῦτο τὴν τῶν γόνων ἀκη-
κοότες, ὅτι οἱ ἐκλαμβάνοντες τοὺς χρησμούς, πλωικοῦτα ἐκ τῆς παιδοῦσιος ὄντες
πολλαχοῦ τὴν τῶν μέτρων ἀκριβείας διημάρτον, καὶ τοιούτῳ ἔλεγον αἰτίᾳ τὸ εἰ) τὴν οἰῶν
ἐπῶν ἀμετρίας, τῆς μὴ χρησμῳδοῦ μὴ δὲ πεπαῦσθαι τὴν κατοχῆς δὲ τῆς ὑπηρεσίας,
μὴ μεμνημένης τῶν εἰρημένων, τὴν δὲ ὑποχαφέων δι' ἀπαιδευσίαν τῆς οἷν μέτρων
ἀκριβείας ἐκπεπλωκότων. δηλοῦ τοῦτο τοίνυν τὸ Γλάτωνα εἰς τοὺς τῆς σιβύλλης ἀφο-
ρῶντα χρησμοὺς τοῦτ τὸ χρησμῳδῶν τοῦτ' εἰρηκέναι δῆλον. ἔφη γὰρ ὅτως, Οτάν κα-
τρῷῶσι λέγοντες πολλὰ καὶ μεγάλα προέγματα, μηδὲν εἰδότες ὧν λέγουσι. Πλὴν
ἀλλ' ἐπειδή περ, ὦ ἄνδρες Ελληνες, οὐκ ἐκ ποιητικῆς μέθοδος καὶ τὴν ἀληθοῦς θεοσεβείας
προέγματα, οὐδὲ ἐκ τῆς πρὸ' ὑμῖν βδελυκτοῦσης παιδοῦσης, ἀφέλκοντες λοιπὸν τὴν τῶν
μέτρων καὶ λόγων ἀκριβείας, τοῖς ἐπ' αὐτοῖς εἰρημένοις ἀφιλονείκως προσέχοντες,
γνῶτε πόσων ὑμῖν ἀγαθῶν αἴτια ἔσται, τὸ δ' ἐφεξῆς ἡμῶν Ιησοῦ Χριστοῦ ἄφιξιν σα-
φῶς καὶ φανερῶς προαγορεύσασα, ὃς τῷ Θεοῦ ὑπῆρχεν λόγος ἀχώριστος δυνάμει,
τὴν κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν Θεοῦ πλασθέντα ἀνάλογον ἀνθρώποις, τὴν τῶν ἀρχαίων
ἡμᾶς προγόνων ἀθέμιτον θεοσεβείας, ἐν οἱ δὲ αὐτῶν γνόμενοι ἄνθρωποι καθαλι-
πόντες, διδασκαλίᾳ βασκάνου δαίμονος ὑπὸ τὴν τῶν μὴ θεῶν ἐξαπατηθέν θρησκείαν.
εἰ δέ τις ὄκνος ὑμῖν ἐσοχλῇ πίστεως περὶ τῆς τῶν ἀνθρώπου πλάσεως, πείθεσθαι τού-
τοις, οἷς ἔστι προσέχειν εἰκὸς δεῖν, ἐν γνῶτε ὅτι ὃ πρὸ' ὑμῖν χρησθὲν ἀξιοῦσθαι ὑπό
τινος ὕμνου τῶν πρωτοκτίστων ἐκδοῦναι Θεῶν, οὕτως ἐν μέσῳ τῷ ὕμνου ἔφη, Οτι
ἔστιν πλάσας μορφὴν, Αδὰμ δὲ καλέσας. Εν τούτοις σώζεσθαι ὃν ὕμνον περὶ
πολλοῖς ὧν ἴσμεν συμβαίνῃ, εἰς ἔλεγχον τὴν μὴ πίστεως τῇ ὑπὸ πάντων μαρτυρου-
μένῃ ἀληθείᾳ βουλομένων. εἰ τοίνυν ὦ ἄνδρες Ελληνες μὴ προπετῶς ἡγεῖσθε τὸ
ὑμῶν αὐτῶν σωτηρίας πρὸς τὸ μὴ ὅλων θεῶν ψευδῶν φαντασίαν, πίσθητε, ὡς περ ἔ-
φη, τῇ ἀρχαιοτάτῃ καὶ σοφόδρα παλαιᾷ σιβύλλῃ, ἧς ταῖς βίβλοις ἐν πάσῃ τῇ οἰκουμένῃ
σώζεσθαι συμβαίνῃ πρὸς μὲν τὸ λεγομένων θεῶν, ὡς μὴ ὅλων ἀπὸ τινος δυνατῆς ὑπη-
ρεσίας δηλοῦ χρησμοὺς ὑμᾶς διδασκούσῃ πρὸς δὲ τὸ σωτῆρος ἡμῶν Ιησοῦ Χριστοῦ
μονογόνου ἔσεσθαι παρουσίας, καὶ πρὸς πολλοῖς τὸ ἐπ' αὐτῷ γένεσθαι μονογόνων σαφῶς καὶ
φανερῶς προαναφωνοῦσῃ. ἔσται γὰρ ὑμῖν ἀναλογῶν προγύμνασμα καὶ τούτων γνῶσις
τὸ τῶν ἱερῶν ἀνδρῶν προφητείας. Εἰ δέ τις οἴοιτο πρὸς τὸ πρεσβυτάτων παρ' αὐτοῖς ὀνο-
μαζόντων Φιλοσόφων τὸ πρὸς Θεοῦ μεμαθηκέναι λόγον, Αγαθοῦ τε καὶ Ερμοῦ ἀ-
κουέτω, Αγαθος μὲν ἐν τοῖς πρὸς αὐτῷ λόγοις παίγνιον τὸ Θεὸν ὀνομάζοντος, Ερμοῦ
δὲ σαφῶς καὶ φανερῶς λέγοντος, Θεὸν νοῆσαι μὲν ὅτι χαλεπὸν, φράσαι δὲ ἀδύνατον,
ὃ καὶ νοῆσαι δυνατόν. Γάστα χόθεν τοίνυν εἰδέναι προσήκει, ὅτι ὕδαμῶς ἑτέρως πρὸς
Θεοῦ ἡ τῶν ὀρθῆς θεοσεβείας μαθημάτων οἷόν τε, ἢ πρὸς τὸ προφητῶν μόνον τὴν δι' αὐ-
τῶν ἁγίας ὑπηρεσίας διδασκόντων ὑμᾶς.

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΟΥΣΤΙΝΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ ΚΑΙ ΜΑΡΤΥΡΟΣ ΠΡΟΣ ΤΡΥΦΩΝΑ ΙΟΥΔΑΙΟΝ ΔΙΑΛΟΓΟΣ.

ΕΡΙΠΑΤΟΥΝΤΙ μοι ἔωθεν ἐν τοῖς τοῦ Ξύστου περιπάτοις, συναντήσας τις μοι καὶ ἄλλοι, Φιλόσοφε χαῖρε, ἔφη. τοὺς δὲ μετ' ἐμοῦ εἰπών τι, ὑπεστράφην συμπεριπάτει μοι· συνεπιστρέφει δή μοι καὶ ὁ φίλος αὐτοῦ. κἀγὼ ἔμπαλιν προσαγορεύσας αὐτὸν, τί μάλιστα, ἔφην. ὁ δέ, ἐδιδάχθην, ἔφη, ὑπὸ Κορίνθου τοῦ Σωκρατικοῦ, ὅτι οὐ διὰ καλαφρονῆσαι οὐδὲ ἀμελῆσαι τῶν περικειμένων τόδε τὸ ἱμάτιον, ἀλλ' ἐκ πάντος φιλοφρονήσασθαι, προσομιλῆσαί τε αὐτοῖς, εἴ τι ὄφελος ἐκ τῆς ξυνουσίας γένοιτο ἢ αὐτῷ ἐκείνῳ, ἢ ἐμοί. ἀμφοτέροις δὲ ἀγαθὸν ὄντι, καὶ ἡδέως ἂν ὠφελημένῳ. τοῦτον οὖν χαίρειν ὕσην ἴδων καὶ τοιοῦτον σχῆμα, ἀσμένως αὐτῷ προσήρχομην· οἵ τι κἀγὼ αὐτὰ ἡδίως νῦν προσοῖτον, οὗτοί τε συνεφέποντό μοι, προσδοκῶντες καὶ αὐτοὶ ἀκούσεσθαί τι χρηστὸν ἐκ σοῦ. Τὶς δὲ σύ ἐστι φέριστε βροτῶν, οὕτως προσπαίζων αὐτὸν ἔλεγον. Ὁ δὲ καὶ τοῦτό μοι ἡδὺ ὂν γέλως ἐξεῖπεν ἁπλῶς, Τρύφων, φησὶ, καλοῦμαι. εἰμὶ δὲ Ἑβραῖος ἐκ περιτομῆς, φυγὰν δὲ νῦν γεγονὼς πόλεμον, ὃν τῇ Ἑλλάδι καὶ τῇ Κορίνθῳ τῷ πολλὰ διέχων. Καὶ τί ἀν, ἔφην ἐγὼ, ἔστιν ἐκ φιλοσοφίας σύ τ' ἂν ὠφεληθείης, ἔσπερ προσῆκόν τ' σὺ νομοθέτου καὶ τῶν προσφατῶν; Τί γάρ, οὐχ οἱ φιλόσοφοι περὶ Θεοῦ δὲ ἅπαντα ποιοῦνται τὸν λόγον; ἐκεῖνος ἔλεγε· καὶ περὶ μοναρχίας αὐτοῖς δὲ προνοίας αἱ ζητήσεις γίνονται ἐκάστοτε· ἢ οὐ ταῦτ' ἔργον ἐστὶ φιλοσοφίας εἰδέναι περὶ τοῦ θείου; Ναὶ ἔφην, οὕτω καὶ ἡμεῖς δεδόξακαμεν. ἀλλ' οἱ πλεῖστοι οὐδὲ τοῦτον πεφροντίκασιν, εἴτε εἰσὶ, εἴτε καὶ πλείονες εἰσὶ θεοὶ, καὶ εἴτε προνοοῦσιν ἡμῶν ἑκάστου, εἴτε καὶ οὔ· ὡς μηδὲν προσεῖναι βλάβης τῆς γνώσεως ταύτης σωτηρίοις, μηδὲ καὶ ὑμᾶς ὑπολαμβάνειν πείθειν, ὡς τῷ λόγῳ σύμπαντες, καὶ αὐτῶν τῶν ἔργων καὶ εἰδότων ὑπομεῖναι τὸν Θεὸν, ἐμοῦ δὲ καὶ σοῦ οὐκ ἔπι δὲ τῷ κακίᾳ, ἐπεὶ οὐδὲ πώ ἠνεχόμεθα αὐτοῦ δι' ὅλης νυκτὸς καὶ ἡμέρας. ἴσως δὲ ὅπως αὐτοῖς τελεσθησόμενον οὐ χαλεπὸν συνιδεῖν. ἄδικα γὰρ καὶ ἐλευθερίᾳ λέγειν καὶ ἔπεσθαι τοῖς δοξάζουσι ταῦτα ποιεῖν τι ὅ, τι βούλονται καὶ λέγειν, μήτε κόλασιν φοβουμένοις, μήτε ἀγαθὸν ἐλπίζουσί τι ἐκ Θεοῦ. πῶς γὰρ οἷόν τε ἀεὶ ταῦτα ἕπεσθαι λέγουσι, καὶ ἐπ' ἐμὲ δὲ ἐς ἔμπαλιν βιώσεσθαι ὁμοίως, μήτε κρείσσονας, μήτε χείρους γεγονότας. καὶ δέ τινες ὑποστησάμενοι ἀθάνατον καὶ ἀσώματον τὸν ψυχὴν, οὔτε κακόν τι δράσαντες ἠμείψαντο δίκην, (ἅπασι γὰρ δὴ τὸ ἀσώματον) ὅτι ἀθανάτου αὐτῆς ὑπὸ χρόνου, δίκην τοῦ Θεοῦ ἔπ. Καὶ ὃς ἀσχέτως ὑπομειδιάσας, σὺ δὲ πῶς, ἔφη, περὶ τούτων φρονεῖς, καὶ ἵνα γνώμην περὶ Θεοῦ ἔχῃς,

καὶ τὶς

καὶ τίς ἡ σὴ φιλοσοφία, εἶπε πρὸς ἡμᾶς. Ἐγώ σοι, ἔφην, ὦ γέμοι καὶ χαίρειν, ἔστι γὰρ τοῦτο φιλοσοφία μέγιστον κτῆμα, καὶ διαφέρον θεῷ, ὅτε προσάγει τὴν στοργὴν ἡμᾶς μόνη· καὶ ὅσοι ὡς ἀληθῶς οὗτοί εἰσιν, οἱ φιλοσοφίᾳ ὄντως προσηκόντες. Ἆ ποτε δὲ ὅστις φιλοσοφία, καὶ οὐ χαίρειν καταπέμφθη εἰς τοὺς ἀνθρώπους, τοὺς πολλοὺς λέληθεν οὐ γὰρ ἀν Πλατωνικοὶ ἦσαν, οὐδὲ Στωϊκοὶ, οὐδὲ Περιπατητικοὶ, οὐδὲ Θεωρητικοὶ, οὐδὲ Πυθαγορικοὶ, μιᾶς οὔσης ταύτης ἐπιστήμης. ἧς δὲ χαίρειν πολύκερως ἐλήνθη, θέλω εἰπεῖν. σπείσαι τοῖς προφήταις ἀφανέσιν αὐτῆς, καὶ ἀφάσθαι σανδάλοις ἡμονέσιν, ἀκολουθῆσαι τοῖς ἔπεσι, μηδὲν ἐξεπάσασθαι ἡδονῆς πέρι, καὶ πλανᾶσθαι δὲ μόνοι τῶν καρτερίας αὐτῶν καὶ τῆ ἐγκρατείας, ἃ δὴ ξένοι τῆ λόγων, ταῦτα ἡγοῦνται ἀ πρὸς τὴν διδασκάλου ἕκαστος ἔμαθεν· εἶπε καὶ αὐτοῖς τοῖς ἔπεσι πρὸς δόξας ἰδιώτας ἄπτα, ἃ δὴ τούτοις προσοικεῖτα, ἵνα τὸ κληδόνας τοῦνομα ἔσῃ ἐκφεύγῃ ὁ πατὴρ τῆ λόγου. ἐγώ τι κατ' ἀρχὰς οὕτω ποιῶν καὶ αὐτὸς συμβαλεῖν, τούτων ἐνί ἐπίδοκα ἐμαυτὸν Στωϊκῶν τινι· ἃ δ' ἐφαντάσθη ἐκεῖνος μὴ αὐτῷ χρόνον, ἐπεὶ οὐδὲν πλέον ἐγίνετό μοι πρὸς Θεοῦ (οὐδὲ γὰρ αὐτὸς ἐπίστατο, οὐδὲ ἀμαθίαν ἔλεγε τοῦτον τὸν τρόπον) τοῦτο μὲν ἀπεπλάγην, ἐπ' ἄλλον δὲ ἦκα Περιπατητικὸν καλούμενον, δριμύν, ὡς ἔφη καί μου ἀμαχόμενος τοῖς προφήταις ἡμέρας, ἠξίου με ἕπεσθαι μισθὸν θέμενος, ὡς μὴ ἀνωφελὴς ἡ συνουσία γένοιτο ἐμοί. καὶ αὐτὸν ἐγὼ ἀφῆκα τοῦτον τὸν αἰῶνα καταλιπόντα, μηδὲ φιλόσοφον οἰηθεὶς ὅλως. Τῆς δ' ψυχῆς ἔτι μᾶλλον ἀπαργούσης ἀκηδοῦσαν ὅ ἴδιον ἐξαίρετον φιλοσοφίας, προσῆλθον δὴ δοκιμωτάτῳ μάλιστα Πυθαγορείῳ ἀνδρὶ πολὺ δοκοῦντι τῆ σοφίᾳ φέρειν τι καὶ πάπτα ὡς διελεχθῆναι αὐτῷ, βουλόμενος ἀκροατὴς αὐτοῦ καὶ συνουσιαστὴς γενέσθαι, τί δαί, ὠμίλησας, ἔφη μουσικῆ, ἢ ἀστρονομίᾳ, καὶ γεωμετρίᾳ; ἃ δοκεῖς καταφρονῆσαί τι τῶν εἰς εὐδαιμονίαν συντελούντων, εἰ μὴ ταῦτα προσῆκεν διδαχθῆναι, ἃ τοῦ ψυχοῦ ἀπὸ τῶν αἰσθητῶν ἀφίστησι, καὶ τοῖς νοητοῖς αὐτοῦ προσφυέστερ' ἀπεργάζεται, ὥστε ἀνὸ καθορᾶν τὸ καλὸν, ἃ αὖ ἐστιν ἀγαθόν; πολλά τε ἐπαρέσας ταῦτα τὰ μαθήματα, καὶ μάλα ἡδέα εἰπὼν, ἀπέπεμπτό με, ἐπεὶ αὐτῷ ὡμολόγησα μὴ εἰδέναι. ἐδυσφόρησεν οὖν, ὡς ἔοικε, ἀποτυχὼν τῆς ἐλπίδος, καὶ μᾶλλον ἢ ὑπέστασθαί τι αὐτὸν ὁμόσαι. πάλιν τὸν χρόνον σκοπῶν ὅτι ἔμελλον ἀπτεῖσθαι πρὸς ἐκεῖνα τὰ μαθήματα, οὐκ ἐώχρουν εἰς μακρὸν ἀπολιθούμενος. ὁ δὲ μουσικὴ δέ μου ὄντος, ἔδοξέ μοι καὶ τοῖς Πλατωνικοῖς ἐντυχεῖν· πολὺ γὰρ καὶ τούτων ἐῶ κλέος, καὶ δὴ νεανίσκῳ ὄντι δηλονότι σπουδαιοτάτῳ ἀνδρὶ, καὶ προσῆκοντι τοῖς Πλατωνικοῖς, σὺν διατέλεσα ὡς τὰ μάλιστα, καὶ προσέκοπτον, καὶ πλῆσαι ὅσον ἐκείνης ἡμέρας ἐπεδίδουν. καί με ἦρε σφόδρα ἡ τῆ ἀσωμάτου νοήσεως, καὶ ἡ ἀκρόασις τῆ ἰδιαζούσης ἀνεπλέρου μοι πρὸς τὴν φύσιν, ὀλίγου τε ὁποῖς χρόνου ἄμεινον ὀφθῆναι μοι γενέσθαι, καὶ ἐπὶ βραχείας ἤλπιζον αὐτίκα καταφανθήσεσθαι τὸν Θεόν. τοῦτο γὰρ τέλος τῆς Πλάτωνος φιλοσοφίας. καί μου οὕτως διακειμένου, ἐπεὶ ἔδοξέ ποτε πολλῆς ἡρεμίας ἐμφορηθῆναι, καὶ τὸν τῆ ἀνθρώπων ἀλεγεινὰ πάντα, ἐπορεύομεν εἴς τι χωρίον οὐ μακρὰν θαλάσσης. πλησίον δέ μου γνωρίμου ἐκείνου τῆ τόπου, οἷπερ ἐώθει ἀφικνούμενος πρὸς ἐμαυτὸν ἔσεσθαι, παλαιᾶς ὡς πρεσβύτης ἰδιαζούσης οἰκίας φέροντος, πρόσω καὶ σμικρὸν ἦδος ἐμφαίνων, ὀλίγον ἀποδέων μου, προέπεμψεν. ὡς δὲ ἐπεστράφην εἰς αὐτὸν, ἰδοῦσας ὀπτέτα ἐποίησα ἡρεμώτερον αὐτῷ, καὶ ὅς, γνωρίζῃς με; ἔφη. ἠρνησάμην ἐγώ. Τί οὖν, μοι ἔφη, οὕτως με κατημφίε-

Θαυμάζω, ἔφην, ὅτι ἔτυχες τὸ ᾧ αὐτῷ μοι ἡμέᾳ. οὐ γὰρ προσεδόκησα ἕψεσθαί τινα λύσιν σοφοῦ τοιούτου. Ὁ δέ, ἀκούων ταῦτα, Φησί μοι, πεφεύγατε· οὗτοι δέ μοι εἰσὶν ἀπόδημοι· ἔρχομαι οὖν ζητήσων τὸν τοιοῦτον, εἴ ἄρα φαίνονταί που ἐνόντες. σὺ δὲ τί σοφόν, ἐμοὶ ἐκεῖνος. Χαίρω, ἔφην, τοιούτοις διαπειλαῖς· ἀνεμπόδιστος γάρ μοι ὁ διάλογος πρὸς ἐμαυτὸν ἦν, μὴ ἑναντία δρώσαις ὥσπερ εἰ, φιλολογίᾳ τε αὖτε καὶ παιδιᾷ χαίρειν. Φιλολόγος οὖν τις εἶ σύ, ἔφη, φιλερμῆς δὲ οὐδαμῶς οὐδὲ φιλαλήθης, οὐδὲ πειρᾷ προσχρῆσθαι μᾶλλον ἢ σοφιστῇ; Τί δ' αὖ, ἔφην ἐγώ, τούτου μεῖζον ἀγαθὸν αὖ τις ἐργάσαιτο, τῶν δεῖξαι μὴ ὀρθῶς λόγων ἡγεμονεύοντα πόντων, συλλαβόντα δὲ τὸν ἐπ' αὐτῷ ὀχούμενον καθορᾶν τοῦ τῆς διήνεκες πλάνης τὸ ἐκείνων ὀλίγα δύμπαντα, ὡς οὐδὲν ὑγιὲς δρῶσιν, οὐδὲ Θεῷ φίλον· αὖθις δ' ἡ φιλοσοφίας τὸν ὀρθοῦ λόγου οὐκ αὖ τῷ πρεῖν φέρησις. δεῖ γὰρ πάντα ἄνθρωπον φιλοσοφεῖν, καὶ τοῦτο μέγιστον τὸν ἁμιώπατον ἔργον ἡγεῖσθαι, τὰ δὲ λοιπὰ δεύτερα καὶ τρίτα· καὶ φιλοσοφίας μὲν ἀπηρτημένα μίσους καὶ ἀποδοχῆς ἄξια, στρεβλότατα δὲ τούτης τὸν μὴ πρεπομένης τοῖς μεταχειριζομένοις αὐτὰ φόρμικα τὸν βαίνουσα. Ἡ οὖν φιλοσοφία εὐδαιμονίας ποιεῖ; ἔφη ὑπαντιάσας ἐκεῖνος. Καὶ μάλιστα, ἔφην ἐγώ, τὸν μάντ. Τί γάρ ἐστι φιλοσοφία, φησί, καὶ τίς ἡ εὐδαιμονία αὐτῆς, εἰ μή τι κωλύει φράζειν, φράσον. Φιλοσοφία μέν, οἶμαι ἔγωγε, ἐπιστήμη ἐστὶ τῶν ὄντων τὸν ἀληθοῦς ἐπίγνωσις, εὐδαιμονία δὲ τούτης τὸν ἐπιστήμης τὸν εὐπραξίας χάριν. Θεοὶ δὲ σὺ τί καλεῖς, ἔφη. Τὸν αὐτὸν καὶ ὡσαύτως ἀεὶ ἔχοντα, καὶ τῶν εἶναι πᾶσι τοῖς ἀλλοις αἴτιον, τοῦτο δή ἐστιν ὁ Θεός. οὕτως ἐγὼ ἀπεκρινάμην αὐτῷ, καὶ ἐπέρρωτο ἐκεῖνος ἀκούων μου, οὕτως τί με ἤρετο πάλιν. Ἐπιστήμην οὖν ἔφη κοινὸν ὄνομα διαφόρων πραγμάτων; εἴ τι γὰρ τῶν τέχνας ἁπάσας ὁ ὀνομάζομεν τούτων τινά, ἐπιστήμην καλεῖται, εἴ τε στρατηγικὴν, καὶ κυβερνητικὴν, τε ἰατρικὴν, ὁμοίως εἴ τε τοῖς θείοις τὸν ἀνθρωπίνοις, οὐχ οὕτως ἔχει; Ἐπιστήμη ἐστὶν ἡ πᾶν ἔχουσα αὐτῶν τὸν ἀνθρωπίνων τὸν θείων γνῶσιν. Ἐπειτα δὲ τούτων ἡδίστης καὶ δικαιοσύνης ἐπίγνωσιν; Καὶ μάλα, ἔφην. Τί οὖν, ὁμοίως ἐστὶν ἀνθρωποι εἰδέναι τὸν Θεόν, ὡς μουσικὴν, τὸν ἀριθμητικὴν, καὶ ἀστρονομίαν, ἢ τὸν τοιοῦτον; Οὐδαμῶς, ἔφην. Οὐκ ὀρθῶς ἄρα ἀπεκρίθης ἐμοὶ, ἔφη ἐκεῖνος· εἰ μὲν γὰρ ἐκ μαθήσεως προσγίνοιτο ἡμῖν, ἦ ἀληθεύεις τινός, εἰ δὲ ἐκ τοῦ εἰδέναι παρέχοιτο τὸν ἐπιστήμην. εἶεν σοι λέγει ὡς ὅτι ἐστὶν ὁ Ινδικὸς ζῶον φυλὴ οὐχ ὁμοιον τοῖς ἀλλοις πᾶσιν, ἀλλὰ ζῶον ἢ ζῶον, πολυμιδὲς καὶ ποικίλον, οὐκ αὖ προτέρων εἰδείης ἢ ἴδιος αὐτὸ, ἀλλ' οὐδὲ λόγον αὖ ἔχοις εἰπεῖν αὐτοῦ τινά, εἰ μὴ ἀκούσας τε ἐωρακότος. Οὐ γὰρ, φημί. Πῶς οὖν αὖ, ἔφη, περὶ Θεοῦ ὀρθῶς φρονεῖεν οἱ φιλόσοφοι, ἢ λέγοιέν τι ἀληθές, ἐπιστήμην αὐτοῦ μὴ ἔχοντες, μηδὲ ἰδόντες ποτὲ, ἢ ἀκούσαντες. Ἀλλ' οὐκ ἔστιν ὀφθαλμοῖς, οἶμαι ἔγωγε, αὐτοῖς πάντερ ὁρατὸν τὸ θεῖον ὡς τὰ ἄλλα ζῶα, ἀλλὰ μόνῳ τῷ καταληπτῷ, ὥς φησι Πλάτων, καὶ ἐγὼ πείθομαι αὐτῷ. Ἐστιν οὖν, φησὶ, τῷ νῷ ἡμῶν τοιαύτη τις καὶ τοσαύτη δυνάμις, ὃ μὴ τάχιον δι' αἰσθήσεως ἔλαβεν, ἢ ὅτι Θεὸν ἀνθρώπου νοεῖ ἔφυταί ποτε μὴ ἀκούσαντος πώποτε κεκοσμημένος; Φησὶ γὰρ Πλάτων, οἶμαι ἔγωγε, αὐτὸ τοιοῦτον εἶναι τὸ τοῦ νοῦ ὄμμα, καὶ πρὸς τοῦτο ἡμῖν δεῖσθαι, ὡς δυνάμεως καθορᾶν αὐτὸ· ὃν ἔφη τὸ ὃν εἰλικρινὲς αὐτῷ ἐκείνῳ, τὸ τῶν νοητῶν ἀπάντων ὄντως αἴτιον, οὐ χρῶμα ἔχον, οὐ σχῆμα, οὐ μέγεθος, οὐδὲ οὗ ὀφθαλμὸς βλέπει, ἀλλά τι τοῦτ' αὐτὸ, φημὶ, ὃν

ἐπέκεινα πάσης οὐσίας, οὔτε ῥητὸν, οὔτε ἀγνωστὸν, ἀγαθὸν μόνον καλὸν καὶ ἀγαθόν, ἐξαίφνης ταῖς δὴ πεφυκυίαις ψυχαῖς ἐγκινούμενον ἀφ' ὧ συγγενὲς καὶ ἔρωτα ἴδιον.

Τίς οὖν ἡμῖν, ἔλεγα, συγγένεια πρὸς Θεόν ἐστιν· ἢ καὶ ἡ ψυχὴ θνητὸν ἀθάνατος ἐστι, καὶ αὐτὸ ἐκείνου τοῦ βασιλικοῦ νοῦ μέρος; ὡς δὲ ἐκεῖνος ὁρᾷ τὸν Θεὸν, οὕτω καὶ ἡμῖν ἐφικτὸν τῷ ἰδίῳ μετέρᾳ τῷ συλλαβεῖν ὃ θεῖον, καὶ τοιοῦτον ἤδη δύναμον;

Παύ μοὶ οὖν, ἔφην. Πᾶσαι ἡ αὐτὴ ἀφ' πάντων αἱ ψυχαὶ χωροῦσι τὴν ζώων, ἠρώτα, ἢ ἀνὴρ μὲν ἀνθρώπου, ἀνὴρ δὲ ἵππου καὶ ὄνου; Οὐκ, ἀλλ' αἱ αὐταὶ σε πᾶσιν εἰσιν, ἀπεκρινάμην. Ὥσπερ ἄρα, φησὶ, καὶ ἵπποι καὶ ὄνοι, εἰ εἶδόν ποτε θεόν; Οὐκ, ἔφην· οὐδὲ γὰρ οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων, εἰ μή τις σε δίκην βιώσαιτο, καθηράμενος δικαιοσύνῃ καὶ τῇ ἀνὴρ ἀρετῇ πάσῃ. Οὐκ ἄρα, ἔφη, ἀφ' οὗ συγγενὲς ὁρᾷ θεὸν, οὐσῆ ὅτι νοερὸν ἐστι, ἀλλ' ὅλη σώφρων καὶ δικαία; Ναὶ, ἔφην, ἀφ' ὧν ἔχει τὸ νοῦν τοῦ θεοῦ. Τί οὖν, ἀδικοῦσί τινα αἱ ψυχαὶ ἢ πονηρεύονται; Οὐδὲν οὐδένα, ἐγὼ ἔφην. Ὥσπερ ἄρα, φησὶ, κατὰ τὸν σὸν λόγον καὶ τῶν τὰ ζῷα; Οὔ· τὸ γὰρ σῶμα αὐτοῖς τοιοῦτον ἐν ἐμπαθείᾳ ἐστίν. Εἰ λάβοιεν φωνὴν τὰ ζῶα ταῦτα, ἴσως τυχὸν ἐκεῖνος, ᾧ ἴσθι ὅτι πολὺ μᾶλλον βούλομαι ἐκεῖνα ᾧ ἡμετέρᾳ σώματι λοιδορεῖσθαι· νῦν ἡ εἰσωμεν οὕτω, ἀφ' σοὶ ὡς λέγεις συγχωρήσω· ἐκεῖνο δέ μοι εἰπὲ, ἕως ἐν ᾧ σώματί ἐστιν ἡ ψυχὴ, βλέπει, ἢ ἀπαλλαγεῖσα τούτου; Καὶ ἕως μέν ἐστιν ἐν ἀνθρώπου εἴδει, δυνατὸν αὐτὴν, φημὶ, ἐγγενέσθαι ἀφ' τοῦ νοῦ, μᾶλιστα ἂν ἀπολυθεῖσα τῶν σωμάτων, καὶ αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν γυμνωθεῖσα, τυγχάνῃ οὖ ἦρξε πάντα τὸ χρόνου πάντων. Ἡ μὲν μέμνηται τούτου πάλιν ἐν ἀνθρώπῳ γυμνωθεῖσα; Οὐ μοι δοκεῖ, ἔφην. Τί οὖν ὄφελος ταῖς ἰδούσαις, ἢ ἵνα πλέον τῆς μὴ ἰδούσης εἰδὼς ἔχῃ, εἰ μηδὲ αὖθις τοῦτο ὅτι εἶδε μέμνηται. Οὐκ ἔχω εἰπεῖν, ἐγὼ ἔφην. Αἱ δ' ἀνάξιαι ταύτης τῆς θέας κριθεῖσαι, ἵνα πάσχωσιν, ἔφη. Εἰς ἵνα γὰρ μένουσι τὰ δεσμεύοντα σώματα, ἐν αὐτῇ δοκεῖ κόλασις αὐτῶν. Οἴδασιν οὖν ὅτι ἀφ' ἑαυτῶν τινὰ αἰτίαν ἐν τούτοις εἰσὶ σώμασι, καὶ ὅτι ἐξ ἡμῶν τόν τινα; Οὐ νομίζω. Οὐδὲ ταύταις ἄρα ὄφελός τι τῆς κολάσεως, ὡς ἔοικεν· ἀλλ' οὐδὲ κολάζεσθαι αὐτὰς λέγομεν, εἰ μὴ ἀνάγκαιόν τε κολάσεως. Οὐ γάρ. Οὔτε οὖν ὁρῶσι τὸν Θεὸν αἱ ψυχαὶ, ὅταν μεταβαίνουσιν εἰς ἕτερα σώματα. ἤδεσαν γὰρ ἂν ὅτι κολάζονται οὕτως, ἐφοβοῦντο ἂν καὶ ὃ τυχὸν ἐξαμαρτεῖν ὕστερον. νοῆν δὲ αὐτὰς δυνατὸν ὅτι ἔστι Θεός, καὶ δικαιοσύνη καὶ εὐσέβεια καλὸν, καὶ ἀγαθὸν σεμνύνεσθαι, ἔφη. Ὀρθῶς λέγεις, εἶπον. Οὐδὲν οὖν ἴσασι περὶ τούτων ἐκεῖνοι οἱ φιλόσοφοι· οὐδὲ γὰρ ὅ, τί ποτέ ἐστι ψυχὴ ἔχουσιν εἰπεῖν. Οὐκ ἔοικεν. Οὐδὲ μὴν ἀθάνατον χρὴ λέγειν αὐτὸ· ὅτι εἰ ἀθάνατός ἐστι, καὶ ἀγήρατος δηλονότι. ἀγήρατος δὲ καὶ ἀθάνατος ἐστι κατὰ χρόνον λεγομένους πλατωνικοὺς, ἢ καὶ σὺ κόσμον συνάγηρων λέγεις; Εἰσὶν οἱ λέγοντες, οὐ μέντοι γε αὐτοῖς συγκατατίθεμαι ἐγώ. Ὀρθῶς ποιῶν. Ἵνα γὰρ λόγον ἔχῃ σῶμα θνητὸν τοιοῦτον τερετὸν καὶ μιξιτυπίαν ἔχον, καὶ στεῦται, καὶ δημιεύμενον, καὶ φθίνον, καὶ γινόμενον ἑκάστης ἡμέρας, μὴ ἀπ' ἀρχῆς χρόνου ἠγεῖσθαι γεγονέναι. εἰ δὴ ὁ κόσμος γηρατὸς, ἀναίτιος καὶ ταῖς ψυχαῖς γεγονέναι, καὶ οὐκ εἶναί ποι τοῖχα. Ἀφ' οὗ δὲ οὐδέποτε ἐγένοντο καὶ τὰ ὄντα ζῶα, εἰ ὅλως κατ' ἰδίαν, καὶ μὴ μιᾷ τῶν ἰδίων σωμάτων φύσις αὐτοὺς γεγονέναι. Οὕτως δοκεῖ ὀρθῶς ἔχειν. Οὐκ ἄρα ἀθάνατοι. Οὐκ, ὅπερ καὶ ὁ κόσμος γηρατὸς ἡμῖν ἐφαίνη. Ἀλλὰ μὲν οὖν ἀποθνήσκειν φημὶ πάσας ταῖς ψυχὰς ἐγώ. ἔρμαιον γὰρ ἂν ὀφθῶς τοῖς κακοῖς, ἀγαθὸν δὲ· τοῖς μὲν τῶν βίοις, οὐ

χρείττονί που χώρῳ μοίρᾳ, ἓως δὲ ἀδίκους καὶ πονηρὰς ἐν χείρονι, ὃτι τῆς κρίσεως ἐκδικητικὰς χρεών ποτε· οὕτως αἱ μοῖραι ἄξιαι τοῦ Θεοῦ φαυλοθαλοῦσιν ἔτι· αἱ δὲ κολαζόμεναι ἕως τ' ἂν αὖθις καὶ εἰ) καὶ κολάζεσθαι ὁ Θεὸς θέλῃ· ἆρα διοδύτην ὄντα ὁ λέγλς, οἷ καὶ Πλάτων ἐν Τιμαίῳ αἰτιᾶται τοῦ τῦ κόσμου λέγων, ὅτι αὐτὸς μὲν ἐν φθαρτὸς ὄντα ἢ γέγονεν, οὐ λυθήσεται δὲ, οὐδὲ θέλξεται θανάτου μοίρας ἄλλο τινὸ βούλησιν τοῦ Θεοῦ, ἕνδ' αὐτὸ σοι δοκεῖ ἓ τοῦ ψυχῆς καὶ ἁπλῶς πάντων πέρι λέγεσθαι; Ὅσα γὰρ ὄντι μὴ ὄντι Θεὸν ἢ ἔσται ποτὲ, ἕωθεν φύσει φθαρτὰ ἔχει, ἐν εἰά τ' ἐξαφανισθῆναι ἐν μὴ εἰ) ἔτι. μόνος γὰρ ἀθάνατος ἐν ἄφθαρτος ὁ Θεὸς, ἐν ὅσα ὅτι Θεός ὄντι· τὰ δ' λοιπὰ πάντα μὴ ὄντι θνητὰ ἐν φθαρτά. ἕνθεν χρὴν ἐν ἀπαθανάτους αἱ ψυχαὶ ἐν κολάζειν· ἐπεὶ εἰ ἀθάνατοι ἦσ, οὔτ' ἂν ὀξὺ μὴ πάθοιεν, οὔτε ἀφροσύνης ἀπλοῦς ἦσ, ἕνδ' δίκαι καὶ θρασεῖαι πάλιν, ἀλλ' ἕνδ' ἐκδοσαι ποτὲ εἰς σύας ἐχέφρων ἐν ὄφις καὶ κύνας, ἕνδ' μᾶλλον ἀναλκάζεσθαι αὖθις θέμις, εἴπερ εἰσὶν ἀθάνατοι. ὃ γὰρ ἀθάνατον τῷ ἀθανάτῳ ὅμοιόν ὄντι ἴσον καὶ ἕωυτὸν, ἓ οὔτε δυνάμει, οὔτε ἕμὴ προσχρῆσθαι ἂν ἕτερον, ὅθεν ἕνδ' πολλά ὄντι τὰ ἀθάνατα. εἰ γὰρ ἀφορᾷ ἓς ἓν ἐν αὐτῶν, ἐκ ἂν βίαις ἀναζητῶν ὃ αἴτιον τῆς διαφορᾶς, ἀπ' ἐπ' ἄπειρον ἀεὶ τὸν ἀφίσιαν πέμπων, ἕστ' ἐνός ποτε στῆσαι ἀθανάτου καμόν, ἐν ἕωθε φάσις ἀπάντων αἴτιον. Εἶτα ἔλεγε, φημὶ ἐγὼ, Πλάτωνα καὶ Πυθαγόραν ἕφοις ἂν ὧδρας, εἰ ὡς ἂρ τεῖχος ἡμῖν καὶ ἔρυσμα φιλοσοφίας ἀξεθρύπτοντο; Οὐδὲν ἐμοὶ, ἔφη, μᾶλλ Πλάτωνος, ἕνδ' Πυθαγόρου, ἕνδ' ἁπλῶς ἕνδενὸς ὅλως ἕιαῦτα διαζάζοντος· ὃ γὰρ ἀληθὲς οὕτως ἔχει· μάθοις δ' ἂν εἰδῶν, ἢ ψυχὴ ἔστι ζωὴ ὄντι, ἢ ζωὴν ἔχει· εἰ μὲν δὴν ζωὴ ὄντι, ἀφ' τί ἂν ποιήσῃς ζῶν, οὐχ ἑαυτὸ, ὡς καὶ κίνησις ἀφ' τί κινήσῃς μᾶλλον ἢ ἑαυτό. ὅλη ἓ ζῆ ψυχὴ ἕνδὲς ἂν τέποι· εἰ δὲ ζῆ, οὐ ζωὴ οὖσα ζῆ, ἀλλὰ μεταλαμβάνουσα τ' ζωῆς. ἕτερον δέ τι ὃ μετέχει ἑνὸς ἐκείνου οὗ μετέχει· ζωῆς δὲ ψυχὴ μετέχει, ἐπεὶ ζῶν αὐτὸν ὁ Θεὸς βούλεται· οὕτως ἆρα καὶ οὐ μεθέξει ποτὲ, ὅταν αὐτὸν μὴ θέλει ζῶν. οὐ γὰρ δι' αὐτῆς ὄντι ὃ ζῶν ὡς τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ ὡς ἂρ ἄνθρωπος οὐ διαφθαρτός ὄντι, ἕνδ' σωίεσιν ἀεὶ τῇ ψυχῇ ὃ σῶμα, ἀλλ' ὅτε ἂν δέῃ λυθῆναι τὸν ἁρμονίαν ἕωυτῶν, καταλείπει ἡ ψυχὴ ὃ σῶμα, καὶ ὁ ἄνθρωπος ἐκέτι ἔστιν· οὕτως ἐν ὅταν δέῃ τὸν ψυχὸν μηκέτι εἰ), ἀπίεσι ἀπ' αὐτῆς ὃ ζωτικὸν πνεῦμα, καὶ ἐκέτι ἔστιν ἡ ψυχὴ ἔτι, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ὅθεν ἐλήφθη, ἐκεῖσε χωρῇ πάλιν. Τίνι δῆτα, φημὶ, ἔτι ἂς χρήσαιτο διδασκάλῳ, ἢ πόθεν ὠφεληθείη τις, εἰ μηδὲ ἐν ἕοις ὃ ἀληθὲς ὄντι. Ἐγένοντό τινες πρὸ πολλοῦ χρόνου πάντων τῶν νομιζομένων φιλοσόφων παλαιότεροι, μακάριοι, καὶ δίκαιοι, καὶ θεοφιλεῖς, θείᾳ πνεύματι καλούμενοι, οἳ δὴ μόνοι ἐκ θεασάμενοι, ἃ δὴ καὶ ὧν ἓς (προφῆται δὲ αὐτοὺς καλοῦσιν) οὗτοι μόνοι ὃ ἀληθὲς καὶ εἶδον καὶ ἐξήγγειλαν ἀνθρώποις, μήτ' ὀλιγωθέντες τινὰ, μήτε δυσπαθήσαντες τινὰ, μὴ ἡδονῆς δόξης, ἀλλὰ μόνα ἕωυτῶν εἰπόντες ἃ ἤκουσαν καὶ ἃ εἶδον, ἀγίᾳ πληρωθέντες πνεύματι. συγγράμματα δὲ αὐτῶν ἔτι ἐ καὶ καὶ ὧν ἐξαμβῆ, καὶ ἔστιν εὐτυχόντα ἕωυτοὺς πλῆσαι ὠφελησθείας ἐ ταῖς ἐρχαῖς, καὶ ταῖς τέλοις, ἐ ἂν χρὴ εἰδέναι τὸν φιλόσοφον, πιστεύσαντα ἐκείνοις. οὐ γὰρ μᾶ ἀποδείξεως πεποίηνται τότε ἕοις λόγοις, ἅτε κρείττονα πάσης ἀποδείξεως ὄντες ἀξιόπιστοι μάρτυρες τῆς ἀληθείας. ἐν δὲ ἀποδεῖται καὶ ἀποδείνυται ἐξαναλάζ σεσωῖσθαι ἕοις λελαλημένοις δι' αὐτῶν. κρίτει γε καὶ ἀφ' ἕας δυνάμεως ἂς ἐπιτέλεσαν, πιστεύεσθαι δίκαιοι ἦσαν· ὃτ' καὶ πον-

τὸν τῶν ὅλων Θεὸν καὶ πατέρα ἐδόξαζον, καὶ τὸν παῖδα αὐτοῦ Χριστὸν ὁμολόγουν αὐτὸν εἶναι. οἱ ἀπὸ τοῦ πλάνου καὶ ἀκαθάρτου πνεύματος ἐμπεπλησμένοι ψευδοπροφῆται οὔτε ἐποίησαν, οὔτε ποιοῦσιν, ἀλλὰ δυνάμεις τινὰς ἐνεργεῖν εἰς κατάπληξιν τῶν ἀνθρώπων τολμῶσι, καὶ τοὺς τῆς πλάνης πνεύματα καὶ δαιμόνια δοξολογοῦσιν. οὐχοῦν δέονται προσπόντων φωτὸς ἀνοιχθῆναι πύλας. οὐ γὰρ σεσωσμένα, ἀλλὰ ζημιούμενα πᾶσιν ἔστιν, εἰ μὴ τῷ Θεὸς δῷ σωθῆναι διὰ Χριστοῦ. ταῦτα καὶ ἔτι πλείονα εἰπὼν εἰκαῖος, ἃ νῦν γραφὴς οὐκ ἔστι λέγειν, ᾤχετο, καλέσας διώκειν αὐτὸν καὶ οὐκ ἔτι αὐτὸν εἶδον. ἐμοὶ δὲ προσκρῆμα πῦρ εἰς τὴν ψυχὴν ἀνῆφθη, καὶ ἔρως ἔχει μὴ τῶν προφητῶν, καὶ ὧν ἀνέρχεται ἐκεῖνοι οἱ εἰσι Χριστοῦ φίλοι. διαλογιζόμενός τε πρὸς ἐμαυτὸν τοὺς λόγους αὐτοῦ, ταύτῃ μόνῃ ἔφασκον φιλοσοφίαν ἀσφαλῆ τε καὶ σύμφορον, οὕτως δὲ καὶ διὰ ταῦτα φιλόσοφος ἐγώ· βουλοίμην δ' ἂν καὶ πάντας ὅσοι ἐμοὶ ὑμῶν ποιοῦσιν ἐκείνους, μὴ ἀφίστασθαι τῶν τοῦ Σωτῆρος λόγων. δεινὸν γάρ τι ἔχουσιν ἐν ἑαυτοῖς, καὶ ἰσχυροὶ δυσωπῆσαι τοὺς ἐκτρεπομένους τῆς ὀρθῆς ὁδοῦ, ἀνάπαυσίς τε ἡδίστη τοῖς ἐκμελετῶσιν αὐτούς. εἰ οὖν τί σοι περὶ σεαυτοῦ μέλει, καὶ μὴ ποιῇ ὀκνηρίας, ἵνα τοῦ Θεοῦ πεποιθὰς, ἀνὴρ ἐκ μαθητείας τοῦ προφήτου, πρέσειν ὑπηγόρῃ σοι ὃν Χριστὸν τοῦ Θεοῦ, καὶ τελείῳ γνωσθῆναι δύνασθαι.

Ταῦτά μου φίλτατε εἰπόντος, οἱ μὲν τοῦ Τρύφωνος ἀνέχυσαν· αὐτὸς δὲ ὑποσιωπήσας, ἔφη μόνα σου, φησὶν, ἀπεδέχομαι, καὶ ἄγαμαι τῆς περὶ ὃ θεῖον ὁρμῆς· ἄμεινον γὰρ ἐν τῷ φιλοσοφεῖν ἔπεσι τὸν Πλάτωνος ἢ μόνον τὸν φιλοσοφίαν, ἀσκιωτὰ καρτερεῖν καὶ ἐγκράτειαν καὶ φρόνησιν, ἢ λόγοις ἐξαπατηθῆναι ψευδέσι, καὶ μύθοις ἀκολουθῆσαι οὐδενὸς ἀξίοις. μόνοι γάρ σοι ὁ ἐκείνῳ τῶν τῆς φιλοσοφίας ζήτῳ, καὶ ζῶντι ἀμεμπτῶς ἢ τὰς ὑπολείπεται ἀμείνονος μοίρας· καταλιπόντι δὲ θεὸν, καὶ εἰς ἄνθρωπον ἐλπίσαντι, ποία ἔτι περιλείπεται σωτηρία. εἰ οὖν καὶ ἐμοὶ θέλεις ἀκοῦσαι (φίλον γάρ σε ἤδη νενόμικα) πρῶτον μὲν περιτεμοῦ, εἶτα φύλαξον ὡς νενόμισται τὰ σάββατα, καὶ τὰς ἑορτὰς, καὶ τὰς νουμηνίας τοῦ Θεοῦ, καὶ ἁπλῶς τὰ τῷ νόμῳ γεγραμμένα πάντα ποιῆσαι, καὶ τότε σοι ἴσως ἔλεος ἔσται παρὰ Θεοῦ. Χριστὸς δὲ εἰ μὴ γεγόνατο, καὶ ἔστι που, ἄγνωστός ἐστι, κἂν δὲ αὐτὸς πω ἑαυτὸν ὁπτίσαται, οὐδὲ ἔχει δυνάμιν τινα μείζονα δι' ἣν Ἠλίας χρείαν αὐτὸν, καὶ φανερὸν πᾶσι ποιήσῃ. ὑμεῖς δ' ἂν ταῦτα ἀκούσαντες παρὰ δόξαν ἄνθρωποι, Χριστὸν ἑαυτοῖς τινὰ δυνατὸν εἶναι, καὶ αὐτὸν χάριν τοῦ νῦν ἀσκόπως ἀπόλλυσθε. Συγγνώμη σοι, ἔφην, ὦ ἄνθρωπε, καὶ ἀφελείη σοι. οὐ γὰρ εἶδας ὃ λέγεις, ἀλλὰ πειθόμενος τοῖς διδασκάλοις οἱ οὐ σωτήριοι καὶ γραφαὶ, καὶ ἀπομνημονεύσας λέγεις ἅ, μὰ σοι ὅτι ὑμῶν ἔλθοι. εἰ δὲ βούλοιο τοῦτον παρεδέξασθαι λόγον, ὡς ὑπὲρ ἡμῶν ὑπομένομεν, οὐδὲ παυσόμεθα ὁμολογοῦντες τοῦτον, κἀν τοῖς ἐξ ἀνθρώπων ἡμῖν ὑπαφέρωνται ὀνείδη, κἂν ὁ δυνάτος ἀπειπεῖν ἀναλήξῃ τύραννος· πρέσειν γὰρ δίδωμι, ὅτι οὐ κενοῖς ὑπιστεύσαμεν μύθοις, οὐδὲ ἀνοήτοις λόγοις, ἀλλὰ μεστοῖς πνεύματος θείου, καὶ δυνάμει βρύουσι, καὶ τεθηλόσι χάριτι. ἀνεχώρησαν οὖν πάλιν οἱ μετ' αὐτοῦ, καὶ ἄκοσμον ἀνέφθεγκτο. ἐγὼ δὲ ἀνασχόμενος, οἷός τ' ἦμην ἀπέρχεσθαι· ὁ δέ μου τῷ ἱματίου λαβόμενος, οὐ πρὶν ἀνύσειν ἔφη, πρὶν ὃ ὑπισχόμην σε πληρώσαι. Μὴ οὖν, ἔφην, θορυβείτωσαν οἱ ἑπόμενοί σοι, μηδὲ ἀχθομενείτωσαν οὕτως, ἀλλ' εἰ μὲν βούλονται μετ' ἡσυχίας ἀκροάσθωσαν· εἰ δὲ ἀσχολία τις αὐτοῖς ὑπέρτερος ἐμποδὼν ἔστι, ἀπίτωσαν· ἡμεῖς δὲ ἀνασχησόμενοί σοι καὶ ἀναπαυσόμενοι, ὡραίαν ἡμῖν τὸν λόγον ἔδοξε

καὶ τοῦ Τρύφωνι οὕτως ἡμᾶς ποιῆσαι· καὶ δὴ ἐκινδυνεύσαμεν, εἰς ὃ μέσου τοῦ Ξύστου γάδου ἡμῶν· τῶν γὰρ σωμάτων αὐτῶν δύο χιλιάσαντες, καὶ τὰ κατὰ δύναμιν ἡμῶν ὀπισκώψαντες, ἀπηλλάγησαν. ἡμεῖς δὲ ὡς ἐλαμβάνομεν τὸ ἑκάστῳ ἐν τόπῳ εἶναι ἕκαστα ῥᾴδιον λύειν εἶναι ἴσχυε, τὸ τοῦ ἑτέρου καταδύντες οἱ μετὰ τοῦ Τρύφωνος, ἐμβαλόντες τινὰς αὐτῶν λόγοι περὶ τοῦ καὶ τοῦ Ἰουδαίου πολέμου, διεφθάλωμεν. ὡς δὲ ἀπεπαύσαντο, ἐγὼ οὕτως αὖθις πάλιν ἠρξάμην, Μὴ μήτε τι ὄντα ὑπὲρ ἐμὲ φεύγετε ἡμᾶς ἄνδρες φίλοι, ἢ τοῦτο, ὅτι οὐ κατὰ τὸν νόμον βιοῦμεν; οὐδὲ ὁμοίως τοῖς προγόνοις ὑμῶν περιτεμνόμεθα τῷ σώματι; οὐδὲ ὡς ὑμεῖς σαββατίζομεν; ἢ οὐ βίος ἡμῶν καὶ ἦθος διαβέβληται πρὸς ὑμῶν; τοῦτο γέ ἐστιν ὃ λέγω, μὴ οὐχ ὑμεῖς πεπιστεύκατε περὶ ἐμοῦ, ὅτι δὴ ἐαλώκαμεν ἀνθρώποις, καὶ μετὰ τοῦ εἰλαπίνῃ ἀποσεισώτες τοὺς λύχνους, ἀθέσμοις μίξεσιν ἐγκυλόμεθα; ἢ αὖθ' ὅτι καταγαώσκετε ἡμῶν μόνον, ὅτι τοιαύτης προσέχομεν λόγοις, καὶ οὐκ ἀληθεῖ ὡς οἴεσθε πιστεύομεν δόξῃ;

Τοῦτ' ἔστιν ὃ θαυμάζομεν, ἔφη ὁ Τρύφων· περὶ δὲ ὧν εἰ πολλοὶ λέγουσιν, οὐ πιστεῦσαι ἄξιον· πόρρω γὰρ κεχώρηκε τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. ὑμῶν γὰρ τὸ καὶ τὸ τοῦ λεγομένου θαλλέλιφ παράπτελμα θαυμαστὰ οὕτως ἐστὶ μεγάλα ὀπίσαμεν εἶ), ὡς ὑπολαμβάνειν μηδένα δύνασθαι φυλάξαι αὐτό· ἐμοὶ γὰρ ἐμβήσει σύντυχῶν αὐτῆς. ἐκεῖνο δὲ ἀπορεῖσθαι μάλιστα, εἰ ὑμεῖς θύσιας λέγοντες, καὶ τὴν σὴν σὺν μόνοι ἀφιέρθαι, κατ' οὐδὲν αὐτῶν ἀπολείπεσθε, οὐδὲ ἀφαλλάσσετε ἀπὸ τῆς ἐθνῶν ὅτι ἡμέτερον βίον, οὐ τοῦ μήτε ταῖς ἑορταῖς, μήτε τὰ σάββατα τηρῆν, μήτε τινὰ περιτεμνὸν ἔχειν, καὶ ἔτι ἐπ' ἄνθρωποι τρωθέντα ταῖς ἐλπίσιν πιστεύομεν· ὅμως ἐλπίζετε ἰδίᾳ ἀγαθοῦ τινὸς παρὰ τοῦ Θεοῦ, μὴ ποιοῦντες αὐτὰ ταῖς ἐντολαῖς. ἢ οὐκ ἀκέγνως ὅτι ἐξολοθρευθήσεται ἡ ψυχὴ ἐκείνη ἐκ τῆς γῆσις αὐτῆς, ἥτις οὐ περιτμηθήσεται τῇ ὀκτάτῃ ἡμέρᾳ; ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τῶν ἀλλοφύλων, καὶ περὶ ἰσάν ἀχρωμάτων διέσαλται. Τούτοις οὖν ἡ διαθήκης βιβλίων καταφρονήσαντες ὑμεῖς, ἀμελήσετε καὶ τῶν ἔπειτα, καὶ πείθει ἡμᾶς ὑπερβάλλετε ὡς εἰδότες τὸν Θεὸν, μηδὲν προσέχοντες ὧν οἱ φοβούμενοι τὸν Θεόν. εἰ οὖν ἔχεις περὶ τούτων ἀπολογήσασθαι, καὶ ὑπόδειξαι ᾧ τινι τρόπῳ ἐλπίζετε ὁ ποιῶν, καὶ μὴ φυλάσσοντες τὸν νόμον, τοῦτό σε ῥᾴδιως ἀκούσαμεν μάλιστα, καὶ τὰ λοιπὰ δὲ ὁμοίως συνεξεπάσωμεν. Οὕτω ἔστιν πατὴρ λόγος Θεός, ὦ Τρύφων, ἔστε καὶ ἀπ' αἰῶνος (ἐγὼ οὕτως προσὼν αὐτὸν) πλὴν τῶν ποιήσαντος καὶ διαπάξαντος τόδε τὸ πᾶν, οὐδὲ λόγον μὲν ἡμῶν, λόγον δὲ ὑμῶν λεγόμενα Θεόν, ἀλλ' αὐτὸν ἐκεῖνον τὸν ἐξαναγόντα τοὺς πατέρας ὑμῶν ἐκ γῆς Αἰγύπτου ἐν χειρὶ κραταιᾷ καὶ βραχίονι ὑψηλῷ, οὐδὲ εἰς λόγον καὶ ἐλπίκαμεν· οὐ γὰρ ἔστιν· ἀλλ' εἰς τοῦτον εἰς ὃν καὶ ὑμεῖς τὸν Θεὸν τῶν Αβραὰμ καὶ Ισαὰκ καὶ Ιακὼβ· ἠλπίκαμεν δὲ οὐ διὰ Μωσέως, οὐδὲ διὰ τὸν νόμου. ἢ γὰρ ἂν τὰ αὐτὰ ὑμῖν ἐπιστεύομεν· νυνὶ δὲ ἀνέγνων γὰρ ὦ Τρύφων, ὅτι ἔσται καὶ τελευταῖος νόμος, καὶ διαθήκη καινοτάτη πασῶν, καὶ ἣν δεῖ φυλάσσειν πάντας ἀνθρώπους, ὅσοι τῆς τοῦ Θεοῦ κληρονομίας ἀντιποιοῦνται. ὁ γὰρ ὁ Χωρὴβ, παλαιὸς ἤδη νόμος, καὶ ὑμῶν μόνων ὁ ἦν, πρὸς ἀπλῶς νόμος ἦν καὶ νόμου τελεῖς ὃν πρὸς αὐτὸν ἔπαυσεν· καὶ διαθήκη μετ' ἔκεινα καινὴ τετάρτη ἐμοῖς ἔστιν· ἀμοιός τε ὑμῶν νόμος καὶ τελευταῖος, ὁ Χριστὸς ἐδόθη, καὶ ἡ διαθήκη πιστὴ, λοιπὸν οὐ νόμος, ἀλλ' ἐπαγγελία, οὐκ ἐντολή. ἢ τοῦ τοῦτα οὐκ αἰνίγμασιν ἃ φησιν Ησαΐας; Ἀκούσατέ μου, ἀκούσατέ μου λαός μου, καὶ οἱ βασιλεῖς πρὸς με ἐνωτίζεσθε, ὅτι νόμος παρ' ἐμοῦ ἐξελεύσεται, καὶ κρίσις μου εἰς φῶς ἐθνῶν, ἐγ-

" γίζ ἔαχ ἡ δικαιοσύνη μου, ⸗ ἐξελεύσεται ὁ σωτήριόν μου, καὶ εἰς τὸν βραχίονά
" μου ἔθνη ἐλπιοῦσι. Καὶ ἀφ' Ιερεμίου πάλιν ταύτης αὖθις ἡ γραφὴ λέγει οὕτω
" φησὶ, Ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται, λέγει Κύριος, ⸗ διαθήσομαι τῷ οἴκῳ Ισραὴλ, καὶ τῷ οἴκῳ
" Ιούδα διαθήκην καινὴν, οὐχ ὡς διεθέμην τοῖς πατράσιν αὐτῶν ἐν ἡμέρᾳ ἡ ἐπιλα-
" βόμην τῆς χειρὸς αὐτῶν ἐξαγαγεῖν αὐτοὺς ἐκ γῆς Αἰγύπτου. Εἰ οὖν ὁ Θεὸς διαθή-
κην καινὴν ἐκήρυξε μέλλουσαν διατίθεσθαι, ⸗ ταύτην εἰς φῶς ἐθνῶν, ὁρῶμεν
δὲ καὶ πεπεισμένα διὰ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ τοῦ σταυρωθέντος Ιησοῦ Χριστοῦ, ἀπὸ τῶν
εἰδώλων ⸗ τῆς ἀθέου πλάνης μεταπεπλάσθαι τῷ Θεῷ, καὶ μέχρι θανάτου ὑπομεί-
νασαν τὴν ὁμολογίαν καὶ βίου ἁγίου ποιήσασθαι, καὶ ἐκ τῶν ἔργων, καὶ ἐκ τῶν ἀδιαλ-
είπτων δυνάμεως σωτείας πᾶσι δυνατὸν ὅτι ὄντως ἐστὶν ὁ καινὸς νόμος, καὶ ἡ καινὴ
διαθήκη, καὶ ἡ προσδοκία τῶν ἀπὸ πάντων ὧν ἐθνῶν διαμενόντων τῶν ἀδιαλ-
είπτων τοῦ Θεοῦ ἀγαθῶν. Ισραηλιτικὸν γὰρ ὄνομα τὸ, πνευματικὸν, καὶ Ιούδα γένος, καὶ Ια-
κὼβ, καὶ Ισαὰκ, καὶ Αβραὰμ τῷ ἐν ἀκροβυστίᾳ ὄντι τῇ πίστει μαρτυρηθέντος ὑπὸ τοῦ
Θεοῦ, ⸗ εὐλογηθέντος, καὶ πατὴρ πολλῶν ἐθνῶν κληθέντος, ἡμεῖς ἐσμὲν οἱ διὰ τούτου
τοῦ σταυρωθέντος Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ πεισθέντες, ὡς ⸗ προεπόμενον ἡμῶν τοὺς λό-
γους ἀποδεξάμενοι). Ελεγον δὲ ἔτι ⸗ προσφέρειν, ὅλα καὶ ἐν ἄλλοις λόγοις Ησαΐας
" βοᾷ, Ακούσατέ μου τοὺς λόγους, ⸗ ζήσεται ἡ ψυχὴ ὑμῶν, καὶ διαθήσομαι ὑμῖν δια-
" θήκην αἰώνιον, τὰ ὅσια Δαυὶδ τὰ πιστά. ἰδοὺ μάρτυρα αὐτὸν ἔθνεσι δέδωκα· ἔθνη ἃ
" οὐκ οἴδασί σε, ἐπικαλέσονταί σε· λαοὶ ἃ οὐκ ἐπίσαντό σε, καταφεύξονται ἐπὶ σέ.
" ἕνεκεν τοῦ Θεοῦ σου τοῦ ἁγίου Ισραὴλ, ὅτι ἐδόξασέ σε. Τίνες αὐτὸν ὑμεῖς ἠθετήσατε
" ὄντα νόμον, καὶ τὸν καινὸν ἀγαθὸν αὐτοῦ διαθήκην ἐφαυλίσατε· καὶ οὐδὲ νῦν μετα-
νοεῖτε, οὐδὲ μετέθεσθε προσέχοντες κακῶς. ἔτι γὰρ τὰ ὦτα ὑμῶν πέφρακται, αἱ
" ὀφθαλμοὶ ὑμῶν πεπήρωνται, καὶ πεπάχυται ἡ καρδία, κέκραγεν Ιερεμίας, καὶ οὐδὲ
" οὕτως ἀκούετε. πρέσβυς ὁ νομοθέτης, ⸗ οὐχ ὁρᾶτε· πτωχοὶ εὐαγγελίζονται, τυφλοὶ
βλέπουσι, ⸗ οὐ σωίετε. δύστηρας ἔδη χρεία τετριμμένης, καὶ ὑμεῖς ὅτι τῇ χειρὶ μέγα
φρονεῖτε. βαβαΐζει ὑμᾶς ὁ καινὸς νόμος ἀφ' ἑτέρων ἐλήλυθε, καὶ ὑμεῖς μίαν ἀγο-
νιῶντες ἡμέραν διοδεύετε, δοκεῖτε, μὴ νοοῦντες ἀφ' ἑτέρων προσιέναι· καὶ ἐὰν ἄζυμον ἄρτον φάγητε, πεπλήρωκέναι ὃ πλήρωμα τοῦ Θεοῦ φατέ. οὐκ ἐν τούτοις εὐδο-
κεῖ Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν· εἴ τις ἔστιν ἐν ὑμῖν ὀρθόχρους ἢ κλέπτης, παυσάσθω· εἴ τις
μοιχὸς, μετανοησάτω, καὶ βεβαβάτικε τὰ γυφερὰ καὶ ἀηδιὰ σάββατα τῷ Θεῷ·
εἴ τις καθαρὰς οὐκ ἔχει χεῖρας, λουσάσθω, καὶ καθαρός ἐστιν, οὐδὲ δή γε εἰς βαλανῖον
ὑμᾶς ἔπεμπεν Ησαΐας ἀπολουσομένους ἐκεῖ τὸν φόνον καὶ τὰς ἀδίκους ἀμαρτίας, οὐ γὰρ
δὴ ὅ τῆς θαλάσσης ἰχθὺς πᾶν ὕδωρ καθαρίσει, ἀλλ' ὡς εἰκὸς πάλαι τοῦτο ἐκεῖνο
ὁ σωτήριον λουτρὸν ἦν, ὃ εἶπεν τοῖς μεταγινώσκουσι, καὶ μηκέτι ἁμάρτωσι πράγμασι καὶ
πονηροῖς, ἢ κασσίτερον δαμάλεως, ἢ στιμμάλεως πορφύρας καθαριζομένους, ἀλλὰ
πίστει δι' αἵματος τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ὃς δι' αὐτὸ ἀπέθανεν, ὡς αὐτὸς
" Ησαΐας ἔφη, ὧδε λέγων, Απεκαλύφθη Κύριος τὸν βραχίονα αὐτοῦ τοῦ ἁγίου ἐνώπιον
" πάντων τῶν ἐθνῶν, καὶ ὄψονται ⸗ πάντα τὰ ἔθνη ⸗ τὰ ἄκρα τῆς γῆς τὸ σωτήριον τοῦ πα-
" ρὰ τοῦ Θεοῦ. ἀπόστητε, ἀπόστητε, ἀπόστητε, ἐξέλθατε ἐκεῖθεν, καὶ ἀκαθάρτου μὴ ἅ-
" φησθε· ἐξέλθατε ἐκ μέσου αὐτῆς· ἀφορίσθητε οἱ φέροντες τὰ σκεύη Κυρίου, ὅλα
" οὐ μὴ βαστάσητε πορεύεσθε· πορεύσεται γὰρ πρὸ προσώπου ὑμῶν Κύριος, ⸗ ὁ θεὸς τοῦ
" Ισραὴλ συνάγων ὑμᾶς Κύριος ὁ Θεὸς Ισραὴλ. ἰδοὺ συνήσει ὁ παῖς μου, καὶ ὑψωθήσεται,

» καὶ δοξασθήσεται σφόδρα, ὅτι ζῇ που ἐκ τούτου πολλοὶ ὅτι σὲ, οὕτως ἀδοξήσῃ ἀπὸ
» τῆς ἀνθρώπων δόξης καὶ ἡ δόξα σου οὕτω θαυμασθήσεται ἔθη πολλὰ ἐπ' αὐτῷ,
» καὶ σωνέξουσι βασιλῆς τὸ στόμα αὐτῶν, ὅτι οἷς οὐκ ἀνηγγέλη περὶ αὐτοῦ, ὄψονται· καὶ
» οἳ οὐκ ἀκηκόασι, συνήσουσι. Κύριε τίς ἐπίστευσε τῇ ἀκοῇ ἡμῶν, καὶ ὁ βρα-
» χίων Κυρίου ἵνα ἀποκαλυφθῇ. ἀνηγγείλαμεν ἐναντίον αὐτοῦ ὡς παιδίον, ὡς ῥί-
» ζα ἐν γῇ διψώσῃ. οὐκ ἔστιν εἶδος αὐτῷ, οὐδὲ δόξα· καὶ εἴδομεν αὐτὸν καὶ οὐκ εἶ-
» χεν εἶδος οὐδὲ κάλλος· ἀλλὰ τὸ εἶδος αὐτοῦ ἄτιμον, καὶ ὀκλοῦσι παρὰ τοὺς υἱοὺς τῶν
» ἀνθρώπων. ἄνθρωπος ἐν πληγῇ ὢν, καὶ εἰδὼς φέρειν μαλακίαν, ὅτι ἀπέστραπται
» τὸ πρόσωπον αὐτοῦ· ἠτιμάσθη καὶ οὐκ ἐλογίσθη. οὗτος τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν φέρει,
» καὶ περὶ ἡμῶν ὀδυνᾶται. καὶ ἡμεῖς ἐλογισάμεθα αὐτὸν ἐν πόνῳ καὶ ἐν πληγῇ
» καὶ ἐν κακώσει· αὐτὸς δὲ ἐτραυματίσθη διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, καὶ μεμαλάκισται
» διὰ τὰς ἀνομίας ἡμῶν. παιδεία εἰρήνης ἡμῶν ἐπ' αὐτόν. τῷ μώλωπι αὐτοῦ ἡμεῖς
» ἰάθημεν. πάντες ὡς πρόβατα ἐπλανήθημεν. ἄνθρωπος τῇ ὁδῷ αὐτοῦ ἐπλανήθη, καὶ
» Κύριος παρέδωκεν αὐτὸν ταῖς ἁμαρτίαις ἡμῶν, καὶ αὐτὸς διὰ τὸ κεκακῶσθαι οὐκ
» ἀνοίγει τὸ στόμα αὐτοῦ· ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη, καὶ ὡς ἀμνὸς ἐναντίον τοῦ κεί-
» ροντος ἄφωνος, οὕτως οὐκ ἀνοίγει τὸ στόμα αὐτοῦ· ἐν τῇ ταπεινώσει αὐτοῦ ἡ κρίσις
» αὐτοῦ ἤρθη. τὴν δὲ γενεὰν αὐτοῦ τίς διηγήσεται; ὅτι αἴρεται ἀπὸ τῆς γῆς ἡ ζωὴ αὐτοῦ.
» ἀπὸ τῶν ἀνομιῶν τοῦ λαοῦ μου ἦκεν εἰς θάνατον, καὶ δώσω τοὺς πονηροὺς ἀντὶ τῆς τα-
» φῆς αὐτοῦ, καὶ τοὺς πλουσίους ἀντὶ θανάτου αὐτοῦ· ὅτι ἀνομίαν οὐκ ἐποίησε, καὶ οὐχ
» εὑρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ. Καὶ Κύριος βούλεται καθαρίσαι αὐτὸν τῆς πλη-
» γῆς, ἐὰν δῶται περὶ τῆς ἁμαρτίας ἡ ψυχὴ ὑμῶν, ὄψεται σπέρμα μακρόβιον. Καὶ βού-
» λεται Κύριος ἀφελεῖν ἀπὸ τοῦ πόνου τὴν ψυχῆς αὐτοῦ, δεῖξαι αὐτῷ φῶς, καὶ πλάσαι
» τῇ συνέσει, δικαιῶσαι δίκαιον εὖ δουλεύοντα πολλοῖς· καὶ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν αὐτὸς
» ἀνοίσει. διὰ τοῦτο αὐτὸς κληρονομήσει πολλοὺς καὶ τὴν ἰσχυρὰν μερεῖ σκύλα, ἀνθ' ὧν
» παρεδόθη εἰς θάνατον ἡ ψυχὴ αὐτοῦ, καὶ σὺν τοῖς ἀνόμοις ἐλογίσθη, καὶ αὐτὸς ἁμαρτίας
» πολλῶν ἀνήνεγκε, καὶ διὰ τὰς ἀνομίας αὐτῶν παρεδόθη. Εὐφράνθητι στεῖρα ἡ οὐ τί-
» κτουσα, ῥῆξον καὶ βόησον ἡ οὐκ ὠδίνουσα· ὅτι πολλὰ τὰ τέκνα τῆς ἐρήμου μᾶλλον ἢ τῆς
» ἐχούσης τὸν ἄνδρα. εἶπε γὰρ Κύριος, πλάτυνον τὸν τόπον τῆς σκηνῆς σου, καὶ τὰς δέρρεις τῶν
» αὐλέων σου πῆξον, μὴ φείσῃ, μάκρυνον τὰ σχοινίσματά σου, καὶ τοὺς πασσάλους σου
» κραταίωσον· εἰς γὰρ δεξιὰ καὶ εἰς τὰ ἀριστερὰ ἐκπετάσει, καὶ τὸ σπέρμα σου ἔθνη κληρο-
» νομήσει, καὶ πόλεις ἠρημωμένας κατοικιεῖς. μὴ φοβοῦ ὅτι κατῃσχύνθης, μηδὲ ἐντρα-
» πῇς ὅτι ὠνείδισθης, οὐ μὴ αἰσχυνθῇς αἰώνιον ὀπλήσῃ, καὶ ὄνειδος τῆς χηρείας σου οὐ μνη-
» σθήσῃ· ὅτι Κύριος ἐποίησεν ὄνομα ἑαυτῷ, καὶ ῥυσάμενός σε αὐτὸς Θεὸς Ισραὴλ
» πάσῃ τῇ γῇ κληθήσεται. ὡς γυναῖκα κεκλημένην καὶ ὀλιγόψυχον, κέκληκέ σε ὁ
» Κύριος, ὡς γυναῖκα ἐκ νεότητος μεμισημένην. Διὰ τοῦ λουτροῦ οὖν ἡ μετανοίας
καὶ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ ὁ πλοῦτος τῆς ἀνομίας τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ γέγονεν, ὡς Η-
σαΐας βοᾷ, ἡμεῖς βαπτισθέντες καὶ γνωρίζομεν, οὐ τοῦτο ἐκεῖνο ὃ προηγόρευε τὸ βά-
πτισμα, τὸ μόνον καθαρίσαι τοὺς μετανοήσαντας δῶρον ἡμῶν, τοῦτό ἐστι τὸ ὕδωρ τῆς
ζωῆς. οἱ δὲ ὑμεῖς ῥύπτετε λάκκους ἑαυτοῖς, συντετριμμένοι εἰσὶ καὶ σαθροὶ ὑμῖν χρή-
σιμοι. οὐ γὰρ ὄφελος ἐκείνου τοῦ βαπτίσματος, ὃ τοῦ σῶμα καὶ μόνον τὸ σῶμα φαιδρύ-
νει· βαπτίζονται τοῦ ψυχικοῦ ἀπὸ ὀργῆς καὶ ἀπὸ πλεονεξίας, ἀπὸ φθόνου, ἀπὸ μί-
σους, καὶ ἵνα τὸ σῶμα καθαρὸν ᾖ. τοῦτο γὰρ ἐστὶ τὸ σύμβολον τοῦ ἀζύμου, ἵνα μὴ

τὰ παλαιὰ τῆς καινῆς ζύμης ἔργα προσήκητε. ὑμεῖς γὴ πάντα τρόπον καινοποιήσατε, καὶ ἡγεῖσθε βδελύσσεσθαι, ἐὰν τοιοῦτοι ποιοῦντες τὰς ψυχὰς μεμεστωμένοι ἦτε δόλου καὶ πάσης κακίας ἁπλοῦς. δεῖ γὰρ μὴ τὰς ἐπὶ τὰ ἡμέρας τῶν ἀζυμοφαγιῶν, φάναι ζύμην φυσῶσαν ἑαυτοῖς ὁ Θεὸς παρηγγειλε. ταύτην δηλῶν ἔργων πονηρίαν, καὶ μὴ τῶν παλαιῶν καὶ φαύλων τινὰ μίμησιν. καὶ ὅτι τοῦτό ἐστιν ὃ ἄξιοί ὑμᾶς εἶναι ὁ κύριος νομοθέτης, τοὺς παρηλεγμένους ἐπ' ἐμοῦ λόγους πάλιν ἀνιστορήσω, μὴ καὶ τῶν ἄλλων τῶν παραλειφθέντων. εἴρηται δὲ ἐπὶ τοῦ Ησαΐου οὕτως, Εἰσακούσεταί μου καὶ ζήσεται ἡ ψυχὴ ὑμῶν, καὶ δόξασμα ὑμῖν δόξασμα αἰώνιον, τὰ ὅσια τοῦ Δαυὶδ τὰ πιστά. ἰδοὺ μάρτυρα, Αὐτὸν ἔθηκα δίδωκα ἄρχοντα καὶ προστάσσοντα ἔθνεσιν. ἔθνη ἃ οὐκ οἴδασί σε, ἐπικαλέσονταί σε· καὶ λαοὶ οἳ οὐκ ἐπίστανταί σε, ἐπί σε καταφεύξονται, ἕνεκεν τοῦ Θεοῦ σου τοῦ ἁγίου Ισραὴλ, ὅτι ἐδόξασέ σε. ζητήσατε τὸν Θεὸν, καὶ ἐν τῷ ἐπικαλέσασθαι αὐτὸν, ἐπικαλέσασθε, λίπῃ δὲ ἐγκαταλίπῃ ὑμῶν ἀσεβὴς τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ, καὶ ἀνὴρ ἄνομος τὰς βουλὰς αὐτοῦ, καὶ ἐπιστραφήτω ἐπὶ Κύριον, καὶ ἐλεηθήσεται, ὅτι ἐπὶ πολὺ ἀφήσει τὰς ἁμαρτίας ὑμῶν. οὐ γὰρ εἰσὶν αἱ βουλαί μου ὥσπερ αἱ βουλαὶ ὑμῶν, οὐδὲ αἱ ὁδοί μου ὥσπερ αἱ ὁδοὶ ὑμῶν· ἀλλὰ ὅσον ἀπέχει ὁ οὐρανὸς ἀπὸ τῆς γῆς, τοσοῦτον ἀπέχει ἡ ὁδός μου ἀπὸ τῆς ὁδοῦ ὑμῶν, καὶ τὰ διανοήματα ὑμῶν ἀπὸ τῆς διανοίας μου. ὡς γὰρ οὐ κατακρίνει χιὼν ἢ ὑετὸς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ οὐκ ἀποστραφήσεται ἕως ἂν μεθύσῃ τὴν γῆν, καὶ ἐκτέκῃ, καὶ ἐκβλαστήσῃ, καὶ δῷ σπέρμα τῷ σπείραντι, καὶ ἄρτον εἰς βρῶσιν, οὕτως ἔσται ὃ ῥῆμα μου ὃ ἂν ἐξέλθῃ ἐκ τοῦ στόματός μου. οὐ μὴ ἀποστραφῇ ἕως ἂν πάντα ἐκτελεσθῇ πάντα ὅσα ἠθέλησα, καὶ εὐοδώσω τὰ ἐντάλματά μου. ἐν γὰρ εὐφροσύνῃ ἐξελεύσεσθε, καὶ ἐν χαρᾷ διδαχθήσεσθε. τὰ γὰρ ὄρη καὶ οἱ βουνοὶ ἐξαλοῦνται προσδεχόμενοι ὑμᾶς, καὶ πάντα τὰ ξύλα τοῦ ἀγροῦ ἐκπετάσει τοὺς κλάδους, καὶ ἀντὶ τῆς τοιαύτης ἀναβήσεται κυπάρισσος, ἀντὶ δὲ τῆς κνύζης ἀναβήσεται μυρσίνη, καὶ ἔσται Κύριος εἰς ὄνομα καὶ εἰς σημεῖον αἰώνιον, καὶ οὐκ ἐκλείψει. Ταῦτα λέγων ταύτων καὶ τοιούτων εἰρημένων ἐπὶ τοῦ προφητοῦ, ἔλεγον, ὦ Τρύφων, οἱ μὲν εἰρῶ εἰς τὸ προτέρως προφητεία δ' Ἰεζεκιήλ κεκηρυγμένος ἐστὶν· οἱ δὲ εἰς τινὰ δευτέραν αὐτοῦ προφητείαν, ὅτε ἐν δόξῃ καὶ ἐπάνω τῶν κεφαλῶν πτέρυγες, καὶ ὤφθαι ὁ λαὸς ὑμῶν, καὶ γνωσθῆναι εἰς ὃν ἐξεκέντησαν, ὡς Ωσηὲ εἰς τὸν δώδεκα προφητῶν καὶ Δανιὴλ προφητεύει, καὶ εἰρημένοι εἰσὶ, Καὶ τὸ ἀληθινὸν οἶδα τοῦ Θεοῦ πνεῦμα μάθετε πνεῦσαι, ὡς Ησαΐας φησὶν, ἵνα ὦ Θεῷ εὐαρεστῆτε. κέκραγε δὲ Ησαΐας οὕτως, Ἀναβόησον ἐν ἰσχύϊ, καὶ μὴ φείσῃ, ὡς σάλπιγξι ὕψωσον τὴν φωνήν σου, καὶ ἀνάγγειλον τῷ λαῷ μου τὰ ἁμαρτήματα αὐτῶν, καὶ τῷ οἴκῳ Ιακὼβ τὰς ἀνομίας αὐτῶν. ἐμὲ ἡμέραν ἐξ ἡμέρας ζητοῦσι, καὶ γνῶναι τὰς ὁδούς μου βούλονται ὡς λαὸς δικαιοσύνην πεποιηκὼς, καὶ κρίσιν Θεοῦ οὐκ ἐγκατέλιπε. αἰτοῦσι με νῦν κρίσιν δικαίαν, καὶ ἐγγίζειν Θεῷ βούλονται λέγοντες, Ἵνα τί ὅτι ἐνηστεύσαμεν καὶ οὐκ εἶδες· ἐταπεινώσαμεν τὰς ψυχὰς ἡμῶν καὶ οὐκ ἔγνως; ἐν γὰρ ταῖς ἡμέραις τῶν νηστειῶν ὑμῶν εὑρίσκετε τὰ θελήματα ὑμῶν, καὶ πάντας τοὺς ὑποχειρίους ὑμῶν ὑποτάσσετε· ἰδοὺ εἰς κρίσεις καὶ μάχας νηστεύετε, καὶ τύπτετε πυγμαῖς ταπεινόν. ἵνα τί μοι νηστεύετε, ὡς σήμερον ἀκουσθῆναι ἐν κραυγῇ τὴν φωνὴν ὑμῶν. οὐ τοιαύτην νῆστιν ἐγὼ ἐξελεξάμην, καὶ ἡμέραν ταπεινοῦν ἄνθρωπον τὴν ψυχὴν αὐτοῦ· οὐδ' ἂν κάμψῃς ὡς κρίκον τὸν τράχηλόν σου, καὶ σάκκον καὶ σποδὸν ὑποστρώσῃς, οὐδ' οὕτω καλέσετε νηστείαν καὶ ἡμέραν δεκτὴν τοῦ Κυρίου,

οὐχὶ τοιαύτην νηστείαν ἐγὼ ἐξελεξάμην, λέγει Κύριος· λῦε πᾶσαν συνδέσμον ἀδικίας, ἀφίνε συναγωγὰς βιαίων σὺν ἀγράμμασιν, ἀπόστειλε τεθραυσμένους ἐν ἀφέσει, καὶ πᾶσαν συγγραφὴν ἄδικον διάσπασα. Ἀφίει πεινῶντι τὸν ἄρτον σου, καὶ πτωχοὺς ἀστέγους εἰσάγαγε εἰς τὸν οἶκόν σε. ἐὰν ἴδῃς γυμνὸν, περίβαλε, καὶ ἀπὸ τῶν οἰκείων τοῦ σπέρματός σου οὐκ ὑπερόψῃ. τότε ἐραγήσεται ὡσεὶ μῦον τὸ φῶς σου, καὶ τὰ ἰάματά σου ταχὺ ἀνατελεῖ· καὶ προπορεύσεται ἔμπροσθέν σου ἡ δικαιοσύνη σου, καὶ ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ περιστελεῖ σε. τότε βοήσῃ, καὶ ὁ Θεός εἰσακούσεταί σου· ἔτι λαλοῦντος σου, ἐρεῖ, ἰδοὺ πάρειμι. ἐὰν δὲ ἀφέλῃς ἀπὸ σοῦ σκῶδισμον καὶ χειροτονίαν, καὶ ῥῆμα γογγυσμοῦ, καὶ δῷς πεινῶντι τὸν ἄρτον σου ἐκ ψυχῆς, καὶ ψυχὴν τεταπεινωμένην ἐμπλήσῃς, τότε ἀνατελεῖ σοι τὸ σκότος τὸ φῶς σου, καὶ τὸ σκότος σου ὡς μεσημβρία. καὶ ἔσται ὁ Θεός σου μετὰ σοῦ διαπαντός, καὶ ἐμπλησθήσῃ καθὰ ἐπιθυμεῖ ἡ ψυχή σου, καὶ τὰ ὀστᾶ σου πιανθήσεται, καὶ ἔσῃ ὡς κῆπος μεθύων, καὶ πηγὴ ὕδατος, ἧς οὐκ ἐκλείπουσιν ὕδατα. Περιτέμεσθε οὖν τὴν ἀκροβυστίαν τῆς καρδίας ὑμῶν, ὡς οἱ λαοὶ τοῦ Θεοῦ διὰ παντὸς τοῦτον τὸν λόγον ἀκούουσι, καὶ διὰ Μωϋσέως κέκραγεν ὁ Θεὸς αὐτὸς, οὕτως λέγων, Καὶ περιτμεῖσθε τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν, καὶ ὑμεῖς πάλιν οὐ σκληρυνεῖτε ἔτι. ὁ γὰρ Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν, καὶ Κύριος τῶν κυρίων, Θεὸς μέγας καὶ ἰσχυρὸς, καὶ φοβερὸς, ὃς οὐκ οὐ θαυμάζει πρόσωπον, οὐδὲ μὴ λάβῃ δῶρον. ὁ δὲ τοῦ Λευϊτικοῦ, Οὐκ ἐπιβήσῃ καὶ ἐμπροσθόν μου, καὶ ὅτι ἐπορεύθησάν σοι πλάγιοι, καὶ ἐγὼ ἐπορεύθην μετ' αὐτῶν πλαγίως, καὶ ἀπολῶ αὐτοὺς ἐκ τῆς γῆς τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν. τότε ἐκτήσῃ) ἡ καρδία ἡ ἀνεξέτμητος αὐτῶν. Ἡ γὰρ ἀπὸ Ἀβραὰμ καὶ Σάρρας περιτομὴ, εἰς σημεῖον ἐδόθη· ἵνα ἦτε ἀπὸ τῶν ἀλλων ἐθνῶν ἠμῶν ἀφωρισμένοι· καὶ ἵνα μόνοι πάθητε ἃ νῦν ἐν δίκῃ πάσχετε· καὶ ἵνα γένωνται αἱ χῶραι ὑμῶν ἔρημοι, καὶ αἱ πόλεις πυρίκαυστοι, καὶ τοὺς καρποὺς ἐνώπιον ὑμῶν καταθλῶσιν ἀλλότριοι, καὶ μηδεὶς ἐξ ὑμῶν ὑπελείφθη εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ. οὐ γὰρ ἐξ ἑνὸς γένους γνωρίζεσθε τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις, ἢ ἀπὸ τῆς ἐν σαρκὶ ὑμῶν περιτομῆς. σαφὲς γὰρ ὑμῶν ὡς νομίζω, πολλάκις εἰπεῖν ὅτι μὴ καὶ γνώσεσθαι μαθόντων ἐμοῦ καὶ ὅστις ὁ Θεὸς, καὶ τὰ ἄξια ἐκείνῳ προσεπιμέλεσθαι. καὶ ὑμῖν οὕτω ταῦτα καλῶς καὶ δικαίως γέγονεν· ἀπεκτόνατε γὰρ τὸν δίκαιον, καὶ προσῆτας τοὺς φθάσαντας αὐτὸν· καὶ νῦν τοὺς ἐπιζητοῦντας ἐπ' αὐτὸν, καὶ τὸ πέμψαντα αὐτὸν παντοκράτορα καὶ ποιητὴν τῶν ὅλων Θεὸν ἀθετεῖτε, καὶ ὅσον ἐφ' ὑμῖν ἀπομάζετε, καταρώμενοι ἐν ταῖς συναγωγαῖς ὑμῶν τοὺς πιστεύοντας ὅτι τὸν Χριστόν. ὑμῖν γὰρ ἐξουσίαν ἔχετε αὐτοκράτορες γένεσθαι ἡμῶν ἀπὸ τοὺς νῦν ὑπακροωμένους. ὁσάκις δὲ ἂν ἐδυνήθητε, καὶ τοῦτο ἐποιήσατε. διὸ καὶ ἐμβοᾷ ὑμῖν ὁ Θεὸς διὰ τοῦ Ἡσαΐου λέγων, Ἰδετε ὡς ὁ δίκαιος ἀπώλετο, καὶ οὐδεὶς κατανοεῖ· ἀπὸ γὰρ προσώπου τῆς ἀδικίας ἦρται ὁ δίκαιος. ἔσται ἐν εἰρήνῃ ἡ ταφὴ αὐτοῦ, ἦρται ἐκ τοῦ μέσου. ὑμεῖς προσαγάγετε ὧδε υἱοὶ μοιχῶν καὶ τέκνα πόρνης. ἐν τίνι ἐνεφανίσατε, καὶ ἐπὶ τίνα ἠνοίξατε τὸ στόμα, καὶ ἐπὶ τίνι ἐμαλακύνατε τὴν γλῶσσαν. Οὐχ οὕτως γὰρ τὰ ἀνόμως ἔθνη εἰς τοιοῦτον τὴν ἀδικίαν τὴν εἰς ἡμᾶς καὶ ὅτι Χριστὸν ἐνέχεσθαι, ὅσον ὑμεῖς, οἷς κἀκείνοις τῆς κρίσεως τῆς δικαίου καὶ ἡμῶν τῶν ἀπ' ἐκείνου κακῆς προσλήψεως αἴτιοι ὑπάρχετε. μᾶλλον γὰρ θαυμάσας ὑμᾶς ἐκεῖνος ὅτι μόνοι ἄμωμοι καὶ δίκαιοι ἀνθρωποι, δι' οὗ τῶν μωλώπων ἴασις ἡμῖν, οἷς δι' αὐτὸν ὅτι ὁ πατὴρ προσχωρεῖ σου, ὅπῃ ἐγνώκατε αὐτὸν ἀναστάντα ἐκ νεκρῶν, καὶ ἀναβάντα εἰς τὸν οὐρανὸν, ὡς αἱ

προφητῖαι προεμήνυον ἡμῖν σάρθμον, οὐ μόνον δ' μετενόησατε ἐφ' οἷς ἐπράξατε κακοῖς, ἀλλ' ἄνδρας ἐκλεκτοὺς ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ ἐκλεξάμενοι πάντι, ἐξεπέμψατε εἰς πᾶσαν τὴν γῆν λέγοντες, αἵρεσιν ἄθεον Χριστιανῶν πεφυτεύκαμεν, καὶ ταῦτα λέγοντες ταῦτα ἀφ' ἡμῶν οἱ ἀγνοοῦντες ἡμᾶς πάντες λέγουσιν· ὥστε οὐ μόνον ἑαυτοῖς ἀδικίας αἴτιοι ὑπάρχετε, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἁπλῶς ἀνθρώποις. δ δικαίως βοᾷ Ησαΐας, Διʼ ὑμᾶς τὸ ὄνομά μου βλασφημεῖται ἐν τοῖς ἔθνεσι. Καί, Οὐαὶ τῇ ψυχῇ αὐτῶν, ὅτι βεβούλευνται βουλὴν πονηρὰν καθʼ ἑαυτῶν, εἰπόντες, δήσωμεν τὸν δίκαιον, ὅτι δύσχρηστος ἡμῖν ἐστί. τοίνυν τὰ ῥηθέντα τῷ ἔργῳ αὐτῶν φάναι). οὐαὶ τῷ ἀνόμῳ· πονηρὰ καὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν αὐτοῦ συμβήσεται αὐτῷ. Καὶ πάλιν ἐν ἄλλοις, Οὐαὶ οἱ ὀπίσω μένοι ταῖς ἀμαρτίαις αὐτῶν ὡς ὄφεσι μακροῖς, καὶ ὡς ζυγοῖ ἰσχύσι δυσμάλεως ταῖς ἀνομίαις· οἱ λέγοντες, ὃ τάχος αὐτοῦ ἐγγισάτω, καὶ ἐλθέτω ἡ βουλὴ τοῦ ἁγίου Ισραήλ, ἵνα γνῶμεν. οὐαὶ οἱ λέγοντες τὸ πονηρὸν καλόν, καὶ τὸ καλὸν πονηρόν· οἱ τιθέντες τὸ φῶς σκότος, καὶ τὸ σκότος φῶς· οἱ τιθέντες τὸ πικρὸν γλυκύ, καὶ τὸ γλυκὺ πικρόν. Καὶ διὰ τοῦτο μόνοι ἀμώμητοι καὶ δικαίως φωτὸς τοῖς ἀνθρώποις πεμφθέντος τοῦ Θεοῦ, ταῖς πικραῖς καὶ σκοτειναῖς καὶ ἄδικοις καρδίαις ἐπὶ πάσῃ τῇ γῇ ἐπανεστάσατε. δίκαιος γὰρ ὑμῖν ἔδοξεν εἶ)· βοᾷ πρὸς ὑμᾶς λέγεσθαι, Ὁ οἶκός μου, οἶκος προσευχῆς ὅτι, ὑμεῖς δὲ πεποιήκατε αὐτὸν σπήλαιον λῃστῶν. Καὶ ταῖς πρακτέαις τοῦ τὸν τρόπον κολυόντων κατέστρεψε, καὶ ἔβοα, Οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί· ὅτι ἀποδεκατοῦτε τὸ ἡδύοσμον καὶ τὸ πήγανον, τὴν δὲ ἀγάπην τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν κρίσιν οὐ κατανοεῖτε· ταφοι κεκονιαμένοι, ἔξωθεν φαινόμενοι ὡραῖοι, ἔσωθεν δὲ γέμοντες ὀστέων νεκρῶν. Καὶ τοῖς γραμματεῦσιν, Οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς, ὅτι ταῖς κλεῖδας ἔχετε, καὶ αὐτοὶ οὐκ εἰσέρχεσθε, καὶ τοὺς εἰσερχομένους κωλύετε, οἱονεὶ τυφλοί. Επειδὴ γὰρ ἀνέγνως, ὦ Τρύφων, ὡς αὐτὸς ὁμολογήσας εἶφης, ταῦτα ἐκείνου τοῦ Χριστοῦ ἡμῶν διδαχθέντα, οὐκ ἄτοπον νομίζω πεποιηκέναι καὶ βραχέα τῶν ἐκείνου λόγια προσθεῖναι τοῖς προφητικοῖς ὑπομνηθείς. Λύσασθε οὖν, καὶ νῦν καθαροὶ γένεσθε, καὶ ἀφέλεσθε ταῖς πονηρίαις ἀπὸ τῶν ψυχῶν ὑμῶν. ὡς δὲ λύσασθαι ὑμῖν τοῦτο τὸ λυτρὸν κελεύει ὁ Θεός, καὶ ἀποστέμψαι τὴν ἀληθινὴν ἀποστολήν· ἡμεῖς γὰρ καὶ ταύτην τὴν τῶν ἀποστόλων τοῦ Χριστοῦ τοῦ κηρύξαντος, καὶ ταῖς ἑορταῖς πάσας ἁπλῶς ἐφυλάξαμεν, εἰ μὴ ἔγνωμεν δι' ἃ αὐτὰς καὶ ὑμῖν προσέταξε, τυγχάνει δηλονότι ταῖς ἀνομίαις ὑμῶν καὶ τὴν σκληροκαρδίαν. Εἰ γὰρ ἐγνώμεμεν πάντα τὰ ὑπὲρ ἀνθρώπων καὶ δαιμόνων φαῦλον ἐσπερμολόγημα εἰς ἡμᾶς φέρῃ, ὡς καὶ μέχρι τῆς ἀῤῥήτου, θαυμαστοῦ καὶ ὑμετέρων ἀνθρώπων ἐλεηθῆναι, καὶ τοὺς τὰ τοιαῦτα πλημμελοῦντας ἡμᾶς, καὶ μηδὲ μικρὸν ἀμείβεσθαι μηδένα βουλόμενοι, ὡς ὁ κύριος νομοθέτης ἐκέλευσεν λιμῶν, πῶς οὐχὶ καὶ τὰ μηδὲ βλάπτοντα ἡμᾶς· περιτομὴν γὰρ σαρκικὴν λέγω καὶ σάββατα καὶ ταῖς ἑορταῖς ἐφυλάξαμεν, ὦ Τρύφων. τοῦτό ἐστιν ὃ ἄνθρωπον ἄξιόν ἐστιν, ὅτι τοιαῦτα ἐσπερμολογοῦντες, οὐχὶ καὶ τὰ μὴ πάντα περὶ ὧν νῦν ζητοῦμεν φυλάξαμεν. οὐ γὰρ πᾶσιν ἀναγκαῖα αὐτὰ ἡ περιτομή, ἀλλ' ὑμῶν μόνοις, ἵνα ὡς προέφθη ταῦτα πάθητε ἃ νῦν ἐν δίκῃ πάσχετε. οἷόν γὰρ τὸ βάπτισμα ἐκεῖνο τὸ ἀναφελὲς τῆς λεπρας προσαναμένομεν. οἷόν γὰρ τοῖς τὸ βάπτισμα τοῦτο τὸ τῆς ζωῆς ἐστί· διὸ καὶ κέκραγεν ὁ Θεός, ὅτι ἐγκατέλιπετε μέν με τὴν πηγὴν ζωῆς, καὶ ὠρύξατε ἑαυτοῖς λάκκους συντετριμμένους, οἳ οὐ δυνήσονται χωρέσαι ὕδωρ. Ἐ ὑμεῖς μὲν οἱ τῆς περιτομῆς δεόμενοι, χρήζετε τῆς ἡμετέρας περιτομῆς· ἡμεῖς δὲ ταύτην ἔχοντες,

οὐδὲ ἐκείνης δεόμεθα. εἰ γὰρ ἦν ἀναλγησία ὡς δοκεῖτε, οὐκ ἂν ἀκρόβυστον ὁ Θεὸς ἔπλασε τὸν Ἀδάμ, οὐδ' ἐπέβλεψεν ὅτι τῇ δόξῃ τῆς ἐν ἀκροβυσίᾳ ζηλοῦς προσενέγκαιτο θυσίας Ἄβελ, οὐδ' ἂν ἠνέσχετο ἐν ἀκροβυσίᾳ Ἐνὼχ, ᾧ οὐχ ἥδετο, διότι μετέθηκεν αὐτὸν ὁ Θεός. Λὼτ ἀπερίτμητος ὢν Σοδόμων ἐσώθη, αὐτῶν ἐκείνων τὴν ἀγέλων αὐτὸν ἐκ τοῦ Κυρίου προπεμψάντων. Ναὶ δέχῃ γένους, φησὶ, τοῦτο ἄμωμον τοῖς τάφοις ἀπερίτμητος εἰς τὸν κόλπον εἰσῆλθεν. ἀπερίτμητος ἦν ὁ ἱερεὺς τοῦ ὑψίστου Μελχισεδὲκ, ᾧ καὶ δεκάτας προσφορὰς ἔδωκεν Ἀβραὰμ ὁ πρῶτος τὸν κτῆσιν ἀπερίτμητον λαὸν, καὶ εὐλόγησεν αὐτόν· οὐ κτῆσιν τοῦ ζῆν δὲ αἰώνιον ἱερέα ὁ Θεὸς καθίστησιν ἀλλὰ τοῦ Δαβὶδ μεμνῆσθαι. ὑμῖν δὲ μόνοις ἀναλγησία ἦν ἡ ἀπερισπαστία αὕτη· ἵνα ὁ λαὸς οὐ λαὸς ᾖ, καὶ τὸ ἔθνος οὐκ ἔθνος, ὡς καὶ Ὡσηὲ εἶς τῶν δώδεκα προφητῶν φησί. καὶ γὰρ μὴ βαπτισθῆσε οἱ προγεγονότες πάντες δίκαιοι, ᾧ Θεῷ εὐηρέστησαν, καὶ μετ' αὐτοὺς Ἄβραὰμ, καὶ οἱ τούτου υἱοὶ ἅπαντες μέχρι Μωϋσέως· ἐφ' οὓς ἄδικος καὶ ἀχάριστος εἶς ὁ Θεὸν ὁ λαὸς ὑμῶν ἐφάνη διὰ τὴν ἐρημωμοχροποίησας. ἔθετο ὁ Θεὸς ἀφωρισμένους τοὺς τὸν λαὸν ἐκεῖνον, καὶ θυσίας φέρῃ ὡς τοὺς ὄνομα αὐτοῦ ἐπιτέλεσε, ἵνα μὴ εἰδωλολατρήσητε· ὅσῳ οὐδὲ ἐφυλάξατε, ἀλλὰ καὶ τὰ τέκνα ὑμῶν ἐθύετε τοῖς δαιμονίοις. καὶ βαπτίζει οὖν ὑμῖν προσέταξεν, ἵνα μηκέτι λαμβάνητε τὸ Θεοῦ. καὶ γὰρ ὁ λόγος αὐτὸ τοῦτο σημαίνει λέγων, Τοῦ γινώσκειν ὅτι ἐγώ εἰμι ὁ Θεὸς ὁ λυτρωσάμενος ὑμᾶς. Καὶ γὰρ βρωμίζει ἔνδον ἀπέχεσθαι προσέταξεν ὑμῖν, ἵνα καὶ ἐν τῷ ἐσθίειν καὶ πίνειν προσέχητε τοῖς ὀφθαλμοῖς ἔχητε τὸν Θεὸν, διὰ παφορᾶν ὄντες καὶ διὰ χειρὸς τοῦ ἀφίστασθαι τῆς γνώσεως αὐτοῦ, ὡς καὶ Μωϋσῆς φησὶν, Ἔφαγε καὶ ἔπιεν ὁ λαὸς, καὶ ἀνέστη τοῦ παίζειν. ἐν πάλαι, Ἐφαγεν Ἰακὼβ καὶ ἐνεπλήσθη καὶ ἐλιπάνθη, ἐν ἀπελάκτισεν ὁ ἠγαπημένος· ἐλιπάνθη, ἐπαχύνθη, ἐπλατύνθη, ἐγκατέλιπε Θεὸν τὸν ποιήσαντα αὐτόν. Τῷ δὲ Ναὶ ὅτι συγκεχώρηται παρὰ τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν ὄντως πολὺ ἐμψυχον ἀδίαφον, πολλῷ κρέας ἐν αἵματι, ὅπερ ἐστὶν οὐκ ἔμψυχον, ἀφῃρῆσθαι ὑμῖν ἐν τῇ βίβλῳ τῆς Γενέσεως. καὶ βουλομένου αὐτοῦ εἰπεῖν ὡς λάχανα χόρτου, προσέθηκεν ἐγὼ, ὃ ὡς λάχανα χόρτου, τὸ μὴ ἀκούσασθαι ὡς εἴρηται παρὰ τοῦ Θεοῦ, ὅτι ὡς τὰ λάχανα εἰς ἔφλω τὴν ἀνθρώπου ἐπεποίηκεν ὁ Θεὸς, οὕτως καὶ τὰ ζῶα εἰς κρεωφαγίαν ἐδίδωκεν· ἀλλ' ἐπεὶ ἦνα τὴν χόρτων οὐκ ἐαδιόμην, οὕτω καὶ ἀφεστολὴν ἔκτοτε τὴν Ναὶ διεσάλθαι φατέ, οὐχ ὡς ὀξηγεῖσθε πιστευτέον. προῆτον μὲν γὰρ ὅτι πολὺ λάχανον χόρτος ὄζει καὶ βιβρώσκεσθαι δυνάμενος λέγει καὶ κατεῖδε, οὐκ ἐν τούτῳ ἀχληθήσομεν, ἀλλὰ εἰ τὰ λάχανα τοῦ χόρτου ἀφαιρούμεθα, μὴ πάντα ἐαδιόντες, ἃ ἀφὸ ὃ εἶ) αὐτὰ καινὰ ἢ ἀκάθαρτα οὐκ ἐαδιόμεθα, ἀλλὰ ἢ ἀφὸ τὸ πικρὸ, ἢ θανάσιμα, ἢ ἀκαθαρσίαν· τὴν δὲ γλυκέων πάντων καὶ ἐμφιμωτάτων καὶ καλλίστων, θαλασσίων τε καὶ χερσαίων ἐφιέμεθα καὶ μετέχομεν· οὕτω καὶ τὴν ἀκαθάρτων καὶ ἀδίκων καὶ παρανόμων ἀπέχεσθαι ὑμᾶς ἐκέλευσεν ὁ Θεὸς ἀφὸ Μωϋσέως. ὅπερ καὶ ὁ μόνα ἐαδιόντες ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ τὰ θαυμάσια πάντα ὁρῶντες ὑμῶν ἐναντίον τοῦ Θεοῦ γινόμενα, μόγις ὑν χρύσεον ποιήσαντες, προσεκυνήσατε. ὥστε δικαίως ἀεὶ βοᾷ, Υἱοὶ ἀσυνέτοι, οὐκ ἔστι πίστις ἐν αὐτοῖς. Καὶ ὅτι ἀφὸ τὰ ἀδικίας ὑμῶν ἐν τὴν πατέρων ὑμῶν εἰς σημεῖον, ὡς προέφθη, καὶ ὃ σάββατον ἐνετείλατο ὁ Θεὸς φυλάσσειν ὑμᾶς, καὶ τὰ ἄγια προστάγματα προσηλέπαγε· ἐν σημαίνει ὅτι ἀφὸ τὰ ἔθνη, ἵνα μὴ βεβηλωθῇ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐπ' αὐτοῖς, ἀφωδεῖτο εἶναι λαὸς ἐξ ὑμῶν ὅλως ζῶντας.

αὐτοῦ αἱ φωναὶ αὐτοῦ τοῦ ἀποδεῖξαι ποιήσασθαι δυνάσται ὑμῖν. εἰσὶ δὲ εἰρημέναι διὰ
τοῦ Ἰεζεκιὴλ οὕτως; Ἐγὼ Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν, ἐν τοῖς προστάγμασί μου πορεύ-
εσθε, καὶ τὰ δικαιώματά μου φυλάσσεσθε, καὶ ἐν τοῖς διαστολαῖς μου Αἰγύπτου μὴ
συναναμίγνυσθε, καὶ τὰ σάββατά μου ἁγιάζετε· καὶ ἔσται εἰς σημεῖον διὰ μέσου ἐ-
μοῦ καὶ ὑμῶν, τοῦ γινώσκειν ὅτι ἐγὼ Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν. καὶ πορεύεσθε μέ, καὶ τὰ
τέκνα ὑμῶν ἐν τοῖς προστάγμασί μου οὐκ ἐπορεύθητε, καὶ τὰ δικαιώματά μου
οὐκ ἐφυλάξασθε, τοῦ ποιεῖν αὐτά, ἃ ποιήσας αὐτὰ ἄνθρωπος ζήσεται ἐν αὐτοῖς. Καὶ
τὰ σάββατά μου ἐβεβήλωσαν· καὶ εἶπα τοῦ ἐκχέαι θυμόν μου ἐπ' αὐτοὺς ἐν τῇ ἐ-
ρήμῳ, τοῦ συντελέσαι ὀργήν μου ἐπ' αὐτοὺς, καὶ οὐκ ἐποίησα, ὅπως ὄνομά μου τὸ
βεβηλούμενον μὴ βεβηλωθῇ ἐνώπιον τῶν ἐθνῶν. ἐξήγαγον αὐτοὺς κατ' ὀφθαλμοὺς αὐ-
τῶν, καὶ ἐγὼ ἐξῆρα τὴν χεῖρά μου ἐπ' αὐτοὺς ἐν τῇ ἐρήμῳ, τοῦ διασκορπίσαι ἐν
τοῖς ἔθνεσι, καὶ διασπεῖραι αὐτοὺς ἐν ταῖς χώραις, ἀνθ' ὧν τὰ δικαιώματά μου οὐκ ἐ-
ποίησαν, καὶ τὰ προστάγματά μου ἀπώσαντο, καὶ τὰ σάββατά μου ἐβεβήλωσαν, καὶ
ὀπίσω τῶν ἐνθυμημάτων ὧν πατέρων αὐτῶν ἦσαν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν. καὶ ἐγὼ ἔδωκα
αὐτοῖς προστάγματα οὐ καλὰ καὶ δικαιώματα, ἐν οἷς οὐ ζήσονται ἐν αὐτοῖς. καὶ μιανῶ
αὐτοὺς ἐν τοῖς δόμασιν αὐτῶν, ἐν τῷ διαπορεύεσθαί με. πρῶτον διανοῖγον μήτραν ὅπως
ἀφανίσω. Καὶ ὅτι διὰ τοῦτο ἀμύητίας τοῦ λαοῦ ὑμῶν, καὶ διὰ τοῦτο εἰδωλολατρείας, δι'
οὐ διὰ τοῦτο ἐνδιὴς εἶ) τῶν τοιούτων προσφορῶν, ἐνετείλατο ὑμῖν ὁ Θεὸς ταῦτα γίνεσθαι,
ἀκούσατε πῶς περὶ τούτων λέγει διὰ Ἀμὼς ἑνὸς τῶν δώδεκα, βοᾷ, Οὐαὶ οἱ ἐπι-
θυμοῦντες τὴν ἡμέραν τοῦ Κυρίου. ἵνα τί αὕτη ὑμῖν ἡ ἡμέρα τοῦ Κυρίου· καὶ αὐτὴ ἐστὶ
σκότος καὶ οὐ φῶς, ὃν τρόπον ὅταν εἰς φίλην ἄνθρωπος εἰς προσώπου τοῦ λέοντος, καὶ
συναντήσῃ αὐτῷ ἡ ἄρκτος, καὶ εἰσπηδήσῃ εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ· καὶ ἀπερείσηται τῇ χεῖ-
ρα αὐτοῦ ἐπὶ τὸν τοῖχον, καὶ δάκῃ αὐτὸν ὁ ὄφις. οὐχὶ σκότος ἡ ἡμέρα τοῦ Κυρίου καὶ
οὐ φῶς, καὶ γνόφος οὐκ ἔχων φέγγος αὐτῆς; μεμίσηκα, ἀπώσομαι τὰς ἑορτὰς ὑμῶν,
καὶ οὐ μὴ ὀσφρανθῶ ἐν ταῖς πανηγύρεσιν ὑμῶν. διόπερ ἐὰν ἐνέγκητέ μοι τὰ ὁλοκαυ-
τώματα καὶ τὰς θυσίας ὑμῶν, οὐ προσδέξομαι αὐτὰ, καὶ σωτηρίου ἐπιφανείας ὑμῶν
οὐκ ἐπιβλέψομαι. ἀπόστησον ἀπ' ἐμοῦ πλῆθος ᾠδῶν σου καὶ ψαλμῶν· ὀργάνων σου
οὐκ ἀκούσομαι· καὶ κυλισθήσεται ὡς ὕδωρ κρίμα, καὶ ἡ δικαιοσύνη ὡς χειμάρρους ἀέ-
ναος. μὴ σφάγια καὶ θυσίας προσηνέγκατέ μοι ἐν τῇ ἐρήμῳ, οἶκος Ἰσραὴλ; λέγει
Κύριος. καὶ ἀνελάβετε τὴν σκηνὴν τοῦ Μολὸχ, καὶ τὸ ἄστρον τοῦ θεοῦ ὑμῶν Ραφὰν,
τοὺς τύπους οὓς ἐποιήσατε ἑαυτοῖς; καὶ μετοικιῶ ὑμᾶς ἐπέκεινα Δαμασκοῦ, λέγει Κύ-
ριος, ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ ὄνομα αὐτῷ. Οὐαὶ οἱ καθεσταπαλαίνες Σιὼν, καὶ τοῖς
πεποιθόσιν ἐπὶ τὸ ὄρος Σαμαρείας, οἱ ὀνομασμένοι ἐπὶ τοῖς ἀρχηγοῖς ἀπερύγης
ἀρχαὶ οἴκου· εἰσπλθον ἑαυτοῖς οἶκος Ἰσραήλ. διέλθοντε πρὸς εἰς Χαλάνην, καὶ ἴδετε,
καὶ πορεύθητε ἐκεῖθεν εἰς Ἀμαθὰ τὴν μεγάλην, καὶ καταβῆτε ἐκεῖθεν εἰς Γέθ, τὴν
ἀλλοφύλων· μὴ κρείσσονες ἐν πασῶν τῶν βασιλειῶν τούτων, εἰ πλείονα ἐστὶ τὰ ὅρια
αὐτῶν τῶν ὁρίων ὑμῶν. οἱ ἐρχόμενοι εἰς ἡμέραν πονηρὰν, οἱ ἐγγίζοντες, καὶ ἐφαπτόμε-
νοι καθέδρας ἀνομίας, οἱ κοιμώμενοι ἐπὶ κλινῶν ἐλεφαντίνων, καὶ καταπαλαίν-
τες ἐπὶ ταῖς στρωμναῖς αὐτῶν, οἱ ἐσθίοντες ἄρνας ἐκ ποιμνίων, καὶ μοσχάρια ἐκ μέ-
σου βουκολίων Γαλααδιτῶν· οἱ ὑπεροπτεύοντες πρὸς τὴν φωνὴν τῶν ὀργάνων, ὡς
ἑαυτοῖς ἐλογίσαντο, καὶ οὐχ ὡς φθέγγονται. οἱ πίνοντες ἐν φιάλαις οἴνου, καὶ τὰ πρῶτα
μύρα χρίόμενοι, καὶ οὐκ ἔπαθον συντριβὴν ἐπὶ τῇ συντριβῇ τοῦ Ἰωσήφ. διόπερ νῦν

αἰχμάλωτοι ἔσονται ἀπὸ ἀρχῆς διωκόντων τὸν ἀποικιζομένων, καὶ μεταγραφήσεται οἴκημα κακούργων, ὃ ἐξαρθήσεται χρεμετισμὸς ἵππων ἐξ Ἐφραίμ. Καὶ πάλιν λέγει Ἱερεμίου, Συναγάγετε τὰ κρέα ὑμῶν καὶ τὰς θυσίας, καὶ φάγετε· ὅτι οὐτε τοῖς θυσιῶν ἃ ἐνετειλάμην τοῖς πατράσιν ὑμῶν, ἡνίκα ἐπελαβόμην τῆς χειρὸς αὐτῶν, ἐξαγαγεῖν αὐτοὺς ἐκ γῆς Αἰγύπτου. Καὶ πάλιν λέγει Δανιὴλ ὁ προφήτης· ἐπὶ τὸν ναὸν ἐφανερώθη ἁλμυρὸν, οὕτως ἔφη, Θεὸς ἰσχύει Κύριος ἐλάλησε, καὶ ἐκάλεσε τὴν γῆν ἀπὸ ἀνατολῶν ἡλίου μέχρι δυσμῶν. ἐκ Σιὼν ἡ εὐπρέπεια τῆς ὡραιότητος αὐτῆς· ὁ Θεὸς ἐμφανῶς ἥξει· ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ οὐ σιωπήσεται. πῦρ ἐνώπιον αὐτοῦ καυθήσεται, καὶ κύκλῳ αὐτοῦ καταιγὶς σφόδρα. προσκληθήσεται ὁ οὐρανὸν ἄνω τὴν γῆν τοῦ διακρῖναι τὸν λαὸν αὐτοῦ· συνάγετε αὐτῷ τοὺς ὁσίους αὐτοῦ, τοὺς διαθηκὴν θέντας τὴν διαθήκην αὐτοῦ ἐπὶ θυσίαις. καὶ ἀναγγελοῦσιν οἱ οὐρανοὶ τὸ δικαιοσύνην αὐτοῦ, ὅτι ὁ Θεὸς κριτής ἐστιν. ἄκουσον λαός μου καὶ λαλήσω σοι, Ισραὴλ καὶ διαμαρτυροῦμαί σοι. ὁ Θεὸς ὁ Θεός σου εἰμὶ ἐγὼ, οὐκ ἐπὶ ταῖς θυσίαις σου ἐλέγξω σε; τὰ δὲ ὁλοκαυτώματά σου ἐνώπιόν μου ἐστὶ διαπαντός· οὐ δέξομαι ἐκ τοῦ οἴκου σου μόσχους, οὐδὲ ἐκ τῶν ποιμνίων σου χιμάρους· ὅτι ἐμά ἐστι πάντα τὰ θηρία τοῦ ἀγροῦ, κτήνη ἐν τοῖς ὄρεσι καὶ βόες· ἔγνωκα πάντα τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ὡραιότης ἀγροῦ μετ' ἐμοῦ ἐστιν. ἐὰν πεινάσω οὐ μή σοι εἴπω· ἐμὴ γάρ ἐστιν ἡ οἰκουμένη καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς· μὴ φάγωμαι κρέα ταύρων, ἢ αἷμα τράγων πίωμαι; θῦσον τῷ Θεῷ θυσίαν αἰνέσεως, καὶ ἀπόδος τῷ ὑψίστῳ τὰς εὐχάς σου, καὶ ἐπικάλεσαί με ἐν ἡμέρᾳ θλίψεώς σου, καὶ ἐξελοῦμαί σε, καὶ δοξάσεις με. τῷ δὲ ἁμαρτωλῷ εἶπεν ὁ Θεὸς, ἵνα τί σὺ ἐκδιηγῇ τὰ δικαιώματά μου, καὶ ἀναλαμβάνῃς τὴν διαθήκην μου διὰ στόματός σου σὺ δὲ ἐμίσησας παιδείαν καὶ ἐξέβαλες τοὺς λόγους μου εἰς τὰ ὀπίσω. εἰ ἐθεώρεις κλέπτην, συνέτρεχες αὐτῷ, καὶ μετὰ μοιχοῦ τὴν μερίδα σου ἔθηκας. ὁ στόμα σου ἐπλεόνασε κακίαν, καὶ ἡ γλῶσσά σου περιέπλεκε δόλους. καθήμενος κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ σου κατελάλεις, καὶ κατὰ τοῦ υἱοῦ τῆς μητρός σου ἔθηκας σκάνδαλον. ταῦτα ἐποίησας, καὶ ἐσίγησα· ὑπέλαβες ἀνομίαν ὅτι ἔσομαί σοι ὅμοιος. ἐλέγξω σε καὶ παραστήσω κατὰ πρόσωπόν σου τὰς ἁμαρτίας σου. σύνετε δὴ ταῦτα οἱ ἐπιλανθανόμενοι τοῦ Θεοῦ, μή ποτε ἁρπάσῃ, καὶ οὐ μὴ ᾖ ὁ ῥυόμενος. θυσία αἰνέσεως δοξάσει με, καὶ ἐκεῖ ὁδὸς ᾗ δείξω αὐτῷ τὸ σωτήριόν μου. Οὔτε οὖν θυσίας περὶ ὑμῶν λαμβάνει, οὔτε ὡς ὀφειλὴς τῷ ἄρχοντι ἐνετείλατο ποιεῖν, ἀλλὰ διὰ τὰς ἁμαρτίας ὑμῶν. καὶ γὰρ ὅταν τὸν ἐν Ἱερουσαλὴμ, ὑπολαμβάνητε εὐχὰς ὡς ἐνδεὴς ὢν, ὡμολόγησεν εἶναι αὐτοῦ ἃ αὐλιὰ, ἀλλ' ὅπως ἂν καὶ ὅταν προσέρχησθε αὐτῷ μὴ ἐνδοιάζητε πιστεῦσαι. καὶ ὅτι τοῦτό ἐστιν Ησαΐας λέγει, Ποῖον οἶκον οἰκοδομήσατέ μοι, λέγει Κύριος. ὁ οὐρανός μοι θρόνος, καὶ ἡ γῆ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν μου. Εἰ δὲ ταῦτα οὕτως μὴ ὁμολογήσωμεν, συμβήσεται ἡμῖν εἰς ἄπαντα ἐμπίπτειν νοήματα, ὡς ὑπὲρ αὐτοῦ Θεοῦ μὴ ὄντος τῷ κυρίῳ ὄντι Ενωχ καὶ τοῖς ἁγίοις πάντας, οἳ μήτε προστιμίαν τῷ κυρίῳ ἔχοντες, μήτε σάββατα ἐφύλαξαν, μήτε δὲ τὰ ἅγια, Μωσέως ὑποτιθεμένου ταῦτα ποιεῖν, ἢ τὰ αὐτὰ αὐτῶν δίκαια μὴ ἀεὶ πάντα γήινος ἀνθρώπων βουλεύεσθαι προφάσιν, ἄνω γηΐοις καὶ μόνοις ὁμολογεῖν φάσκοντας· διὰ αὐτὸν δὲ τὸν ἀμαρτωλὸν ἀνθρωπον τὸν αὐτὸν ὄντα ἀεὶ ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα ὑποτάσσεσθαι ὁμολογεῖν, καὶ φιλάνθρωπον, καὶ προγνώστην, καὶ ἀγαθὸν, καὶ δίκαιον, καὶ ἀγαθὸν ἀποφαίνειν ἐστίν. ἐπεὶ εἰ μὴ ταῦτα οὕτως ἔχει, ἀποκρίνασθέ μοι ὦ ἄνδρες, πρὸς τὴν ζη-

γουμένων τούτων ὅ,τι φρονῆτε. καὶ μηδὲν μηδενὸς ἀποκρινομένου, λέγω τοῦτό τοι, ὦ Τρύφων, καὶ τοῖς βουλομένοις προσπλύτοις γενέσθαι κηρύσσω ἐγὼ ταῦτα λέγων, ὅτι πρὸ ἐκείνου ὕσχυσα τῷ λιθρός· ὁρᾶτε ὅτι τὰ τοιαῦτα οὐκ ἀρκεῖ, οὐδὲ βέβαιόν ἐστι; μένατε ὡς μάθητε. εἰ γὰρ περὶ τοῦ Ἀβραὰμ οὐκ ἦν χρεία περιτομῆς, οὐδὲ περὶ Μωϋσέως ἐβουλόμεθα ἑορτῶν ἢ προσφορῶν, οὐδὲ νῦν μὴ δεῖ τῶν τοῦ βουλήματος τοῦ Θεοῦ λόγια ἀποδεῖξαι τῆς ἀπὸ μέρους τοῦ Ἀβραὰμ πρὸ ἡμῶν γεγενῆσθαι τοῦ Θεοῦ Ἰησοῦ Χριστόν, ὁμοίως ὄντι χρεία. καὶ γὰρ αὐτὸς ὁ Ἀβραὰμ ἐν ἀκροβυστίᾳ ὢν, διὰ τὴν πίστιν ἣν ἐπίστευσε τῷ Θεῷ ἐλογίσθη, καὶ εὐλογήθη ὡς ἡ γραφὴ σημαίνει· τὴν δὲ περιτομὴν εἰς σημεῖον, ἀλλ' οὐκ εἰς δικαιοσύνην ἔλαβεν, ὡς καὶ αἱ γραφαὶ καὶ τὰ πράγματα ἀναλίσκει ἡμᾶς ὁμολογεῖν. ὥστε δικαίως εἴρηται περὶ ἐκείνου τοῦ λαοῦ, ὅτι ἐξολεθρευθήσεται ἡ ψυχὴ ἐκείνη ἐκ τοῦ γένους αὐτῆς, ἣ οὐ περιτμηθήσεται τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ. Καὶ ὃ μὴ δύνασθαι δι' ὅλου γένους τὴν σαρκικὴν περιτομὴν λαμβάνειν, δείκνυσιν ὅτι εἰς σημεῖον ἡ περιτομὴ αὕτη δέδοται, ἀλλ' οὐχ ὡς ἔργον δικαιοσύνης. τὰ γὰρ δίκαια καὶ εὐάρεστα ἀπάντων ὁμοίως καὶ τοῖς ἀπὸ γενῶν δύναται φυλάσσειν ὁ Θεός· ἀλλὰ σῆμα μόνον ὃ ἡ σαρκὸς ἕτερον καὶ ἕτερον ἐρῶμεν γεγενῆσθαι ἀξιόχρεως καὶ γενεᾶς· διὰ δὲ τοῦτο, οὐδὲ δίκαιον, οὐδὲ ἄδικον οὐδέ τερον αὐτῶν ὑπάρχομεν, ἀλλὰ διὰ βούλεσθαι καὶ δικαιοσύνην, ὡς καὶ πρόσθεν ἐκηρύξαμεν, πιστεύσαντες μετὰ χάριτος. καὶ τοῦτο μόνον οὗτοι δύνανται ἐν ἡμῖν ὑπολείπειν ὦ ἄνδρες, ἔλεγον, ὅτι εἰ ἡμέρᾳ ἡ ὀγδόη μυστηρίου τι εἶχε κηρυσσόμενον διὰ τοῦτο τοῦ Θεοῦ μᾶλλον τῆς ἑβδόμης. ἀλλ' ἵνα τὰ νῦν μὴ ἐπ' ἀμφότερα ἐκπέσωμεν λόγους δοκῶ, σκοπεῖτε, βούλεσθε, ὅλα ὃ αἷμα τῆς περιτομῆς ἐκείνης κατήργηται, καὶ αἵματι σωτηρίᾳ πεπιστεύκαμεν· ἀλλ' ἡμᾶς ἡ γῆ τὰ νῦν, ἢ ἀλλὰ ὄξηλθεν ἐκ Σιὼν νόμος. Ἰησοῦς Χριστὸς πάντας τοὺς βουλομένους περιτμηθῆναι, ὡς διὰ λόγου ἐκηρύξατο, πεπεισμένους μετὰ χάριτος, ἵνα λάβητε ἔθνος δίκαιον, λαὸς φυλάσσων πίστιν, ἀλλὰ μὴ καὶ ἀνόμους ἀληθείας, καὶ φυλάσσων εἰρήνην. Δεῦτε σὺν ἐμοὶ πάντες οἱ φοβούμενοι τὸν Θεόν, οἱ θέλοντες τὰ ἀγαθὰ Ἱερουσαλὴμ ἰδεῖν. δεῦτε προβῶμεν τῷ φωτὶ Κυρίου· ἀπῴκισε γὰρ ὁ λαὸς αὐτοῦ τὸν οἶκον Ἰακώβ. δεῦτε πάντα τὰ ἔθνη, σὺν αὐτῷ ὑμᾶς εἰς Ἱερουσαλὴμ τὴν μηκέτι πολεμουμένην διὰ τὰς ἀνομίας τοῦ λαοῦ. Ἐμφανὴς γὰρ ἐτοιμάσθην τοῖς ἐμὲ μὴ ζητοῦσιν, εὑρέσθαι τοῖς ἐμὲ μὴ ἐπερωτῶσι, βοᾷ διὰ Ἡσαΐου. εἶπα, ἰδοὺ εἰμὶ ἐγὼ εἰμὶ, οἳ οὐκ ἐπεκαλέσασθέ μου τὸ ὄνομα. ἐξεπέτασα τὰς χεῖράς μου ὅλην τὴν ἡμέραν ὁδὸν οὐ καλὴν, ἀλλὰ ὀπίσω τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν. λαὸς ὁ παροξύνων με ἐναντίον μου. σὺ δὲ ὑμῖν δὲ κληρονομήσατε βουλήσεται, καὶ ὄλίγον τόπον οὗτοι οἱ δικαιοῦντες ἑαυτούς, δὲ λέγοντες εἶναι τέκνα Ἀβραάμ, ὡς διὰ τοῦ Ἡσαΐου βοᾷ τὸ ἅγιον πνεῦμα, ὡς ἀπὸ προσώπου αὐτῶν λέγων τάδε, Ἐπίστρεψον οὐκ ἔτι οὐρανοῦ, καὶ ἴδε ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ ἁγίου σου καὶ δόξης· ποῦ δή ἐστιν ὁ ζῆλος σου καὶ ἡ ἰσχύς· ποῦ ἐστὶ τὸ πλῆθος τῶν ἐλέους σου, ὅτι ἐλείφθην ἡμῶν Κύριε. σὺ γὰρ ἡμῶν εἶ πατήρ, ὅτι Ἀβραὰμ οὐκ ἔγνω ἡμᾶς, καὶ Ἰσραὴλ οὐκ ἐπέγνω ἡμᾶς, ἀλλὰ σὺ Κύριε πατὴρ ἡμῶν· ῥῦσαι ἡμᾶς. ἀπ' ἀρχῆς τὸ ὄνομά σου ἐφ' ἡμᾶς ἐστι. ἵνα ἐπλάνησας ἡμᾶς Κύριε ἀπὸ τῆς ὁδοῦ σου ἐσκλήρωσας ἡμῶν τὴν καρδίαν τοῦ μὴ φοβεῖσθαί σε· ἐπίστρεψον διὰ τοὺς δούλους σου, διὰ τὰς φυλὰς τῆς κληρονομίας σου, ἵνα μικρὸν κληρονομήσωμεν τὸ ὄρος τὸ ἅγιόν σου· κληρονομοῦμεν ὡς τὸ ἀπ' ἀρχῆς ὅτι οὐκ ἦρξας ἡμῶν, οὐδὲ ἐπεκλήθη τὸ ὄνομά σου ἐφ' ἡμᾶς. ἐὰν ἀνοίξῃς τὸν οὐρανὸν, ἵνα σοῦ

λήψεται ἀπὸ Θεοῦ ὄρη, καὶ ἔκπωσιν ὡς ἀπὸ πυρὸς κηροῦ τήκεται. ἡ καῦσις καυσόμενον πῦρ ἔσται ὑπεναντίοις, ἡ φανερὸν ἔσται τὸ ὄνομά σε τοῖς ὑπεναντίοις ἀπὸ προσώπου σου ἔθνη ταραχθήσονται. ὅταν ποιῇς τὰ ἔνδοξα, ἔσμεν λήψεται ἀπὸ σοῦ ὄρη. ἀπὸ τοῦ αἰῶνος οὐκ ἠκούσαμεν, οὐδὲ οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν εἶδον Θεὸν, πλὴν σοῦ· καὶ τὰ ἔργα σε ἃ ποιήσεις τοῖς μετανοοῦσιν ἔλεον. σεσωσμένοι ἐσόμεθα τοῖς ποιοῦσι τὸ δίκαιον, καὶ τὴν ὁδόν σου μνησθήσονται. ἰδοὺ σὺ ὠργίσθης, καὶ ἡμεῖς ἡμαρτήκαμεν· ἐν τούτοις ἐπλανήθημεν καὶ ἐγενόμεθα ἀκάθαρτοι πάντες, καὶ ὡς ἔρικος ἀπεκαλύφθη πᾶσα ἡ δικαιοσύνη ἡμῶν· καὶ ἐξερρύημεν ὡς φύλλα ἀπὸ τῆς ἀνομίας ἡμῶν, οὕτως ἄνεμος εἰσῆρε ἡμᾶς· καὶ οὐκ ἔστιν ὁ ἐπικαλούμενος τὸ ὄνομά σου, καὶ οὐ μνησθήσεται σοῦ, ὅτι ἀπέστρεψας τὸ πρόσωπόν σου ἀφ' ἡμῶν, καὶ παρέδωκας ἡμᾶς ἀπὸ τῆς ἀνομίας ἡμῶν. καὶ νῦν ἐπίστρεψον Κύριε, ὅτι λαός σου πάντες ἡμεῖς· ἡ πόλις τοῦ ἁγίου σου ἐγενήθη ἔρημος, Σιὼν ὡς ἔρημος ἐγενήθη, Ιερουσαλὴμ εἰς κατάραν· ὁ οἶκος, ὁ ἅγιον ἡμῶν, καὶ ἡ δόξα ἣν εὐλόγησαν οἱ πατέρες ἡμῶν, ἐγενήθη πυρίκαυστος, καὶ πάντα τὰ ἔνδοξα συνέπεσε, καὶ ὅτι τούτοις οὐκ ἦρχου Κύριε καὶ ἐσιώπησας, καὶ ἐπαπίωσας ἡμᾶς σφόδρα. Καὶ ὁ Τρύφων, Τί οὖν ἐστὶν ὃ λέγεις, ὅτι οὐδεὶς ἡμῶν κληρονομήσει τὸ τοῦ ὄρους τοῦ ἁγίου τοῦ Θεοῦ σοῦ; Κἀγὼ, οὐ τοῦτο, φημὶ, ἀλλ' οἱ ὅτι Χριστὸν ἀθετήσαντες, καὶ ἀθετοῦντες, καὶ μὴ μετανοοῦντες οὐ κληρονομήσουσι τὸ τοῦ ὄρους τοῦ ἁγίου οὐδέν· τὰ δὲ ἔθνη τὰ πιστεύσαντα εἰς αὐτὸν, καὶ μετανοήσαντα ἐφ' οἷς ἥμαρτον, αὐτοὶ κληρονομήσουσι μετὰ τῶν πατριαρχῶν καὶ τῶν προφητῶν καὶ ἁγίων δικαίων ὅσοι ἀπὸ Ιακὼβ γεγόνασι· εἰ καὶ μὴ σαββατίζοιεν, μηδὲ περιτέμνοιντο, μηδὲ τὰς ἑορτὰς φυλάσσοιεν, πάντως κληρονομήσουσι τὴν ἁγίαν τοῦ Θεοῦ κληρονομίαν. λέγει γὰρ ὁ Θεὸς διὰ Ησαΐου οὕτως, Ἐγὼ Κύριος ὁ Θεὸς ἐκάλεσά σε ἐν δικαιοσύνῃ, καὶ κρατήσω τῆς χειρός σου, καὶ ἰσχύσω σε, καὶ ἔδωκά σε εἰς διαθήκην γένους, εἰς φῶς ἐθνῶν, ἀνοῖξαι ὀφθαλμοὺς τυφλῶν, ἐξαγαγεῖν ἐκ δεσμῶν πεπεδημένους, καὶ ἐξ οἴκου φυλακῆς καθημένους ἐν σκότει. Καὶ πάλιν, Ἐξάρατε σημεῖον εἰς τὰ ἔθνη. ἰδοὺ γὰρ Κύριος ἐποίησεν ἀκουστὸν ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς. εἴπατε τῇ θυγατρὶ Σιών, ἰδοὺ σοι ὁ σωτὴρ παραγέγονεν ἀπέχων ὃν ἑαυτοῦ μισθὸν, καὶ τὸ ἔργον ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ, καὶ καλέσουσιν αὐτὸν λαὸν ἅγιον λελυτρωμένον ὑπὸ Κυρίου. σὺ δὲ κληθήσῃ ἐπιζητουμένη πόλις, καὶ οὐ καταλελειμμένη. ὡς ἔστ' ὁ παραγινόμενος ἐξ Εδὼμ, ἐρύθημα ἱματίων αὐτοῦ ἐκ Βοσόρ. οὗτος ὡραῖος ἐν στολῇ, δυναζόμενον βίᾳ μετ' ἰσχύος. ἐγὼ διαλέγομαι δικαιοσύνῃ, καὶ κρίσιν σωτηρίου. διὰ τί σου ἐρυθρὰ τὰ ἱμάτια, καὶ τὰ ἐνδύματά σου ὡς ἀπὸ πατητοῦ λαοῦ πλήρης καθαπερ πατημένης. ληνὸν ἐπάτησα μονώτατος, καὶ τῶν ἐθνῶν οὐκ ἔστιν ἀνὴρ μετ' ἐμοῦ, καὶ κατεπάτησα αὐτοὺς ἐν θυμῷ, καὶ κατέθλασα αὐτοὺς ὡς χοῦν, καὶ κατήγαγον τὸ αἷμα αὐτῶν εἰς γῆν. ἡμέρα γὰρ ἀνταποδόσεως ἦλθεν αὐτοῖς, καὶ ἐνιαυτὸς λυτρώσεως παρῆν, καὶ ἐπέβλεψα καὶ οὐκ ἦν βοηθὸς, καὶ προσενόησα καὶ οὐδεὶς ἀντελάβετο, καὶ ἐρρύσατο ὁ βραχίων, καὶ ὁ θυμός μου ἐπέστη, καὶ κατεπάτησα αὐτοὺς ἐν τῇ ὀργῇ μου, καὶ κατήγαγον τὸ αἷμα αὐτῶν εἰς γῆν. Καὶ ὁ Τρύφων, Διατί ἄνδρ βουλῇ σκληρύμ ἀπὸ τῶν προφητικῶν λόγων λέγεις, ἃ δὶ διαρρήδην κελεύει βαβδατίζειν οὐ μέμνησαι; διὰ γὰρ Ησαΐου οὕτως εἴρηται, Ἐὰν ἀποστρέψῃς ἀπὸ πόδα σου ἀπὸ τῶν βαβδάτων, τοῦ μὴ ποιῆσαι τὰ θελήματά σου ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἁγίᾳ, καὶ καλέσῃς τὰ σάββατα τρυφερὰ ἅγια τοῦ Θεοῦ σου, οὐκ ἄρχῃ ἀπὸ πόδα σου ἐπ' ἔργοις, οὐδὲ μὴ λαλήσῃς λόγοις ἐκ τοῦ στόμα-

σόματός σου, καὶ ἔση πεποιθὼς ὅτι Κύριον, καὶ ἀναβιβάσει σε ὅτι πὶ ἀγαθὰ τῆς γῆς· καὶ φωμιεῖ σε τὸν κληρονομίαν Ιακὼβ τὸν πατέρα σου· ὁ γὰρ στόμα Κυρίου ἐλάλησε ταῦτα. Κἀγὼ, οὐχ ὡς σοφιζομένων μου τὸν ἐνιαύτιον τοῦ φητικοῦ, ὦ φίλοι, πρὸ ἔλιπον αὐτούς, ἀλλὰ ὡς ὑμᾶς νεοπικότων καὶ νοουμένων, ὅτι καὶ διὰ πάντων τῶν τοῦ φητῶν καλούμενα ὑμῖν τὰ αὐτὰ ποιεῖ, ἃ καὶ διὰ Μωϋσέως ἐκάλεσε, διὰ δὲ σκληροκαρδίαν ὑμῶν καὶ ἀγάπησιν εἰς αὐτὸν ἀεὶ τὰ αὐτὰ βοᾷ, ἵνα καὶ ὕστερος ποτὲ μετανοήσαντες θεραπεύητε αὐτόν, καὶ μήτε τὰ τέκνα ὑμῶν τοῖς δαιμονίοις θύητε, μήτε κοινωνοὶ κλέπτωσι, καὶ φιλεώντες δῶρα, καὶ διώκοντες ἀνταπόδομα, ὀρφανοῖς οὐ κρίνοντες, καὶ κρίσει χήρας οὐ τοῦ σοῦ χοντες, ἀλλ' ὁδὸν πλήρεις τὰς χεῖρας ἄμαστος. καὶ γὰρ αἱ γυναῖκες Σιὼν ἐπορεύθησαν τὸ ὑψηλῷ παχήλῳ, καὶ τὸ νεύμασιν ὀφθαλμῶν ἅμα παίζουσαι, καὶ σύρουσαι τοῖς χιτῶσας. Καὶ πάντες γὰρ ἐξέκλιναν, βοᾷ, πάντες ἅμα ἠχρεώθησαν. οὐκ ἔστιν ὁ ποιῶν, οὐκ ἔστιν ἕως ἑνός. ταῖς γλώσσαις αὐτῶν ἐδολιοῦσαν, τάφος ἀνεῳγμένος ὁ λάρυγξ αὐτῶν. ἰὸς ἀσπίδων ὑπὸ τὰ χείλη αὐτῶν, συντέλεσμα καὶ κατάραισία τὰς ὁδοὺς αὐτῶν, καὶ ὁδὸν εἰρήνης οὐκ ἔγνωσαν. Ὥστε οὐ φόβος τοῦ θεοῦ ἀπὸ τῶν κακιῶν ὑμῶν ταῦτα ἐποίησε, ὁμοίως διὰ τοῦ τὸ ὑπομονῶ, μᾶλλον δὲ ὅτι πᾶσιν, διὰ τὸ αὐτῶν εἰς ἀνάμνησιν αὐτοῦ καὶ γνῶσιν ὑμᾶς καλῶ. ὑμεῖς δὲ λαὸς σκληροκάρδιος καὶ ἀσυνέτους, καὶ τυφλοὺς, καὶ χαλοὺς, καὶ ἰδοὺ οἷς οὐκ ἔστι πίστις ἐν αὐτοῖς, ὡς αὐτὸς λέγει, ἐστὶ τοῖς χείλεσιν αὐτοὺ μόνον ἁμῶντες, τῇ δὲ καρδίᾳ πόρρω αὐτοῦ ὄντες, ἰδίας διδασκαλίας καὶ μὴ τὰ ἐκείνου διδάσκοντες· ἐπεὶ εἰπατέ μοι, τοὺς ἀρχιερεῖς ἀμῶν τοὺς σάββασι τοσοφέρειν τὰς ἀπορφορὰς ἐβούλετο ὁ Θεός; ἢ τοὺς περιτεμνομένους καὶ περιτέμνειν τὴν ἡμέραν τῶν σαββάτων, κεκωλυκὼς τὴν ἡμέραν τὴν αὐτὴν οὐκ πάντας περιτέμνεσθαι τοὺς ἡμετέρους ὁμοίως, κἂν ᾖ ἡμέρα τῶν σαββάτων; ἢ οὐκ ἐκώλυσε τοσοῦτον ἡμέρας, ἢ μᾶλλον ἡμέραν τὸ σαββάτου ἐργεῖν τοὺς ἡμετέρους, εἰ ἀπίστατο κακὸν εἶναι ἐν τοῖς σάββασι; διὰ καὶ τοὺς τοσοῦτον Μωϋσέως καὶ Αβραὰμ ὠνομασμένους δικαίους καὶ θαρέστους αὐτοῦ ἡμεροῦσθαι, μήτε τὴν ἀκροβυστίαν περιτετμημένους, μήτε τὰ σάββατα φυλάξαντας, διὰ τοῦτο οὐκ ἐδίδασκε ταῦτα ποιεῖν.

Καὶ ὁ Τρύφων, καὶ τοσοῦτον ἀκηκοὰ μου τοῦτο τοσοβάλλοντος, καὶ ἐπεσήσαμεν· ἄξιον γὰρ ὡς ἀληθῶς εἰπεῖν, ὑπισχύσιος, καὶ ὅ μοι τοῖς πολλοῖς δοκεῖ λέγειν, ὅτι ἔδοξεν αὐτοῦ. τοῦτο γὰρ ὅτι τοσοῦτον φασὶ ἀεὶ τοῖς μὴ δυναμένοις ἀποκρίνασθαι τοσὸ ζητοῦντος. Κἀγὼ ὅπως ἀπὸ τὸ τῶν γραφῶν καὶ ἰδοὺ τοσούτων, τοῦ τε ἀποδείξεις καὶ τοῦ ὁμιλίας ποιοῦμαι, ἔλεγον, μὴ ἀπὸ ἀδικεῖσθαι, μηδὲ διψάζετε πιστεύσαι τοῦ ἀκεῖνος τοῦτο ἐμοί· βραχὺς σοῦ ὑμῖν καὶ λείπεται τοσοῦτος χρόνος· ἐὰν φθάσῃ ὁ Χριστὸς ἔλθῃ, μὴ τὸν μετανοήσητε, μάτην κλαύσητε· οὐ γὰρ εἰσακούσεται ὑμῶν. Νεώσατε ἑαυτοῖς νεώματα, Ἱερεμίας τοῦ λαοῦ κέκραγε, καὶ μὴ σπείρετε ἐπ' ἀκάνθας. περιτέμνεσθε τῷ Κυρίῳ, καὶ περιτέμνεσθε τὴν ἀκροβυστίαν τῆς καρδίας ὑμῶν· μὴ γὰρ εἰς ἀκάνθας σπείρετε καὶ ἀνήροσον χωρίον, ὅτι ὑμῖν καρπὸς οὐκ ἔστι. γνῶτε δὲ Χριστὸν, καὶ ἰδοὺ πρὸς καλὴν, καλὴν καὶ πίων τὴν καρδίας ὑμῶν. Ἰδοὺ γὰρ ἡμέραι ἔρχονται, λέγει Κύριος, καὶ ἐπισκέψομαι ὅτι πάντας περιτετμημένους ἀκροβυστίας αὐτῶν· ἐπ' Αἴγυπτον καὶ ὅτι Ἰούδαν, καὶ ὅτι Ἐδὼμ, καὶ ὅτι υἱοὺς Μωάβ· ὅτι πάντα τὰ ἔθνη ἀπερίτμητα, καὶ πᾶς οἶκος Ισραὴλ ἀπερίτμητος καρδίας αὐτῶν. Ορᾶτε ὡς οὐ ταυτὸν τὴν περιτομὴν εἰς σημεῖον

δοκῆσαι ὁ Θεὸς ἡλί; οὐδὲ γὰρ Αἰγυπτίοις χρήσιμος, οὐδὲ τοῖς υἱοῖς Μωάβ, οὐδὲ τοῖς υἱοῖς Εδώμ, ἀλλ' ἀεὶ Σκύθης ἦτις, ἢ Πέρσης, ἔχει τὴν τιμὴν τοῦ Θεοῦ γνῶσιν καὶ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ, καὶ φυλάσσει τὰ αἰώνια δίκαια, ἃ ἔστιν μισθὸς τοῦ καλῶς καὶ ὠφέλιμον ἔστιν ἐμοί. Φίλος ὅστις τῷ Θεῷ, καὶ ὅτι τοῖς δόγμασιν αὐτοῦ, καὶ τῇ τροσφορᾷ χαίρει. Πρέπει δὲ ὑμῖν ἄνδρες φίλοι, καὶ αὐθυρημάτα τοῦ Θεοῦ, ὁπότε τοῖς ὅν λαὸν εἶπε διὰ Μαλαχίου ἐνὸς τῶν δώδεκα τροφητῶν. ἔστι γὰρ τοῦτο, Οὐκ ἔστι θέλημά μου ἐν ὑμῖν, λέγει Κύριος, καὶ θυσίας ὑμῶν οὐ τροσδέξομαι ἐκ τῶν χειρῶν ὑμῶν· διότι ἀπὸ ἀνατολῆς ἡλίου ἕως δυσμῶν τὸ ὄνομά μου δεδόξασται ἐν τοῖς ἔθνεσι, καὶ ἐν παντὶ τόπῳ θυσία τροσφέρεται τῷ ὀνόματί μου, καὶ θυσία καθαρά· ὅτι μεγάλη τὸ ὄνομά μου ἐν τοῖς ἔθνεσι, λέγει Κύριος· ὑμεῖς δὲ βεβηλοῦτε αὐτό. Καὶ διὰ τοῦ Δανιὴλ ἔφη, Λαὸς ὃν οὐκ ἔγνων, ἐδούλευσέ μοι, εἰς ἀκοὴν ὠτίου ὑπήκουσέ μου. Δοξάσωμεν οὖν Θεὸν ἅμα καὶ ἔθνη συνελθόντα, ὅτι καὶ ἡμᾶς ἐπεσκέψατο· δοξάσωμεν αὐτὸν διὰ τοῦ βασιλέως τῆς δόξης, διὰ τοῦ Κυρίου τῶν δυνάμεων. αὐδίκησε γὰρ καὶ εἰς τὰ ἔθνη, καὶ τὰς θεσίας ἤδιον τὰς ἡμῶν ἢ τὰς ὑμῶν λαμβάνει. Τίς οὖν ἔτι μοι τροφητῶν λόγος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ μαρτυρηθέντι· Τίς ἐκείνου τοῦ βαπτίσματος χρεία ἁγίῳ πνεύματι βεβαπτισμένῳ· Ταῦτα ἅμα λέγων πείσῃ καὶ τοὺς βραχὺ νοῦν κεκτημένους. οὐ γὰρ ὑπ' ἐμοῦ ζωοσκευασμένοι εἰσὶν οἱ λόγοι, οὐδὲ τέχνῃ ἀνθρωπίνῃ κεκαλλωπισμένοι, ἀλλὰ Τύπος Δανιὴλ μὲν ἔφαλλεν, Ησαΐας δὲ διηγεῖτο, Ζαχαρίας δὲ ἐκήρυξε, Μωϋσῆς δὲ ἀνέγραψεν. διηγησάσθω αὐτοῖς Τρύφων· ἐν τοῖς ὑμετέροις ἀπόκειται χαράγμασι, μᾶλλον δὲ οὐχ ὑμετέροις, ἀλλ' ἡμετέροις· ἡμεῖς γὰρ αὐτοῖς πειθόμεθα· ὑμεῖς δὲ ἀναγινώσκοντες οὐ νοεῖτε τὰ ἐν αὐτοῖς νοούμενα. μὴ οὖν ἀχθεσθε, μηδὲ ὀκνίζεσθε ἡμῖν τὰ ὦτα ἀκροδυσίας, ἵνα αὐτὸς ὁ Θεὸς ἔπλασε, μηδὲ ὅτι θερμὸν πνεύμα ἐν τοῖς σάββασι, δίκαιον ἡγεῖσθε· διὸ καὶ ὁ Θεὸς τὴν αὐτὴν διοίκησιν τοῦ κόσμου ὁμοίως καὶ ἐν ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ πεποίηκεν, καθάπερ καὶ ἐν τῇ ἑβδόμῃ ἀπάσας. Καὶ οἱ ἀρχιερεῖς τὰς προσφορὰς καθὰ καὶ τῇ ἑβδόμῃ ἡμέρᾳ, καὶ ἐν ταύτῃ κεκελευσμένοι ἦσαν ποιεῖν· καὶ οἱ ταῦτα δίκαιοι μηδὲν τούτων τῶν νομίμων τροέσθαι μεμαρτύρηνται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ αὐτοῦ. ἀλλὰ τῇ αὐτῇ κακίᾳ ἐκκαίεσθε, ὅτι καὶ συνεφωνήθη δυνατὸς ὅστιν ὁ Θεὸς ὑπὸ τὸν νοῦν μὴ ἐχόντων, ὡς καὶ αὐτὰ δίκαια μὴ πράσσειν ἀεὶ διδάσκας. πολλοῖς γὰρ ἀνθρώποις δόγμα καὶ οὐκ ἄξια Θεοῦ καὶ τοιαῦτα διδάγματα ἔδοξεν εἶναι, μὴ λαβοῦσι χάριν τοῦ γνῶναι, ὅτι ὃν λαὸν ὑμῶν τοτηριάζοντα, καὶ τὸ νῶτον ψυχὴν ὑπερχόντα, εἰς ὕπτιον φρονοῦντα καὶ μετάνοιαν οὐ ταχὺς κέκληκε, καὶ αἰώνιος ὅστι μὴ ὃν Μωϋσέως διάταξιν τροελθοῦσα ἡ τροφητεία. Καὶ διὰ τοῦ ψαλμοῦ τοῦτο εἴρηται ὦ ἄνδρες, καὶ ὅτι γλυκύτερα ὑπὲρ μέλι καὶ κηρίον ὁμολογοῦμεν αὐτὰ οἱ προφητεύοντες ἀπ' αὐτῶν, ἐκ τοῦ καὶ μέχρι θανάτου ἀνεξαρνήτους ἡμᾶς γίνεσθαι τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, φάσκοντας. Ὅτι δὲ καὶ αἰτούμεθα αὐτὸν οἱ πιστεύοντες εἰς αὐτὸν, ἵνα ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων, τουτέστιν ἀπὸ τῶν πονηρῶν καὶ πλανῶν πνευμάτων σώσῃ ἡμᾶς, ἀπὸ τροσώπου ἑνὸς τῶν εἰς αὐτὸν πιστευόντων χρηματοποιήσας ὁ λόγος τῆς τροφητείας λέγει, πᾶσι φανερὸν ὅστιν. Ἀπὸ γὰρ τῶν δαιμονίων ἃ ἐστὶν ἀμύητα τῆς θεοσεβείας τοῦ Θεοῦ, οἷς πάλαι τροσκεκρούμεθα, ὃν Θεὸν ἀεὶ διὰ Ιησοῦ Χριστοῦ σωτηρηθῆναι τροσκαλούμεθα, ἵνα μὴ ὑπερφρονήσαντες τοῦ Θεὸν δι' αὐτοῦ, ἀμύητοι ὦμεν. βοηθὸν γὰρ ἐκεῖνον καὶ λυτρωτὴν καλούμεθα, οὗ καὶ τὴν τοῦ ὀνόματος ἰσχὺν καὶ τὰ δαιμόνια φεύγει, καὶ σημεῖον ἐξορκιζόμενα καὶ τὸ ὄνομα Ιησοῦ Χριστοῦ τοῦ σταυρωθέντος ὅτι Ποντίου Πιλάτου τοῦ γραμματέως ὅστις Ιουδαίας, ὑπὸ-

ζωότητα· ὡς ἡ ἐκ τούτου πᾶσι φανερὸν εἶναι ὅτι ὁ πατὴρ αὐτῷ τοσαύτην ἔδωκεν αὐτῷ δύναμιν, ὥστε καὶ τοὺς δαιμόνια ὑποτάσσεσθαι τῷ ὀνόματι αὐτοῦ, καὶ τὴν ὑμετέραν πόλιν ἐν τῇ ὑμετέρᾳ πόλει οἰκουμένην. εἰ δὲ τὴν τοῦ πάθους αὐτοῦ οἰκονομίαν τοσαύτην δύναμιν δείκνυται τοῖς καλουμένοις καὶ τοῖς καλουμένοις, πόσῃ ἂν τῇ ἐνδόξῳ γινομένῃ αὐτοῦ παρουσίᾳ. ὡς γὰρ καὶ Δανιὴλ ἐμήνυσεν, αὐτὴν ζὼ αὐτῷ ἀφικνουμένων. εἶδεν δὲ οἱ λόγοι οὗτοι, Ἐθεώρουν ἕως ὅτου θρόνοι ἐτέθησαν, καὶ ὁ παλαιὸς ἡμερῶν ἐκάθητο, ἔχων περιβολὴν ὡσεὶ χιόνα λευκήν, καὶ τὸ τρίχωμα τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ὡσεὶ ἔριον καθαρόν. ὁ θρόνος αὐτοῦ ὡσεὶ φλὸξ πυρός, οἱ τροχοὶ αὐτοῦ πῦρ φλέγον. ποταμὸς πυρὸς εἵλκυεν ἐκ προσώπου αὐτοῦ· χίλιαι χιλιάδες ἐλειτούργουν αὐτῷ, καὶ μύριαι μυριάδες παρειστήκεισαν αὐτῷ. βιβλία ἠνεῴχθησαν, καὶ κριτήριον ἐκάθισεν· ἐθεώρουν ὅτι τὸ φωνὴν τῶν μεγάλων λόγων, ὧν τὸ κέρας ἐλάλει, καὶ ἀπετυμπανίσθη τὸ θηρίον, καὶ ἀπώλετο τὸ σῶμα αὐτοῦ, καὶ ἐδόθη εἰς καῦσιν πυρός· καὶ τὰ λοιπὰ θηρία μετεσάθη τὴν ἐξουσίαν αὐτῶν, καὶ χρόνους ζωῆς τοῖς θηρίοις ἐδόθη, ἕως καιροῦ καὶ χρόνου. ἐθεώρουν ἐν ὁράματι τῆς νυκτὸς, καὶ ἰδοὺ μετὰ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ ὡς υἱὸς ἀνθρώπου ἐρχόμενος· καὶ ἦλθεν ἕως τοῦ παλαιοῦ τῶν ἡμερῶν, καὶ παρῆσαν ἐνώπιον αὐτοῦ, καὶ οἱ παρεστηκότες προσήγαγον αὐτὸν, καὶ ἐδόθη αὐτῷ ἐξουσία καὶ τιμὴ βασιλική· καὶ πάντα τὰ ἔθνη τῆς γῆς κατὰ γένη, καὶ πᾶσα δόξα λατρεύουσα. καὶ ἡ ἐξουσία αὐτοῦ, ἐξουσία αἰώνιος, ἥτις οὐ μὴ ἀρθῇ· καὶ ἡ βασιλεία αὐτοῦ οὐ μὴ φθαρῇ. καὶ ἔφριξε τὸ πνεῦμά μου ἐν τῇ ἕξει μου, καὶ αἱ ὁράσεις τῆς κεφαλῆς μου ἐτάραξάν με. καὶ προσῆλθον πρός ἕνα τῶν ἑστώτων, καὶ παρ' αὐτοῦ κατὰ πάντων τούτων. ἀποκρίνεται δή μοι, καὶ τὴν κρίσιν τῶν λόγων ἐδήλωσέ μοι. Ταῦτα τὰ θηρία τὰ μεγάλα εἰσὶ τέσσαρες βασιλεῖαι, αἳ ἀπολοῦνται ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ οὐ παραλήψονται τὴν βασιλείαν ἕως αἰῶνος, καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος τῶν αἰώνων. τότε ἤθελον ἐξακριβώσασθαι παρὰ τοῦ τετάρτου θηρίου τοῦ καταφθείροντος πάντα τὰ παρὰ φόβον, καὶ οἱ ὀδόντες αὐτοῦ σιδηροῖ, καὶ οἱ ὄνυχες αὐτοῦ χαλκοῖ, ἐσθίον καὶ λεπτῦνον, καὶ τὰ ὑπόλοιπα αὐτοῦ τοῖς ποσὶ κατεπάτει· καὶ περὶ τῶν δέκα κεράτων αὐτοῦ ὑπὲρ τῆς κεφαλῆς, καὶ ἐν τοῦ ἑνὸς τοῦ προσφύεντος, καὶ ἐξέπεσον ἐκ τῶν προτέρων δι' αὐτοῦ τρία, καὶ τὸ κέρας ἐκεῖνο εἶχεν ὀφθαλμοὺς καὶ στόμα λαλοῦν μεγάλα, καὶ ἡ πρόσοψις αὐτοῦ μείζων παρέφερε τὰ λοιπά· καὶ κατενόουν τὸ κέρας ἐκεῖνο πόλεμον συνιστάμενον πρὸς τοὺς ἁγίους, καὶ ἐνικᾶτο αὐτοὺς, ἕως τοῦ ἐλθεῖν τὸν παλαιὸν ἡμερῶν, καὶ τὴν κρίσιν ἔδωκε τοῖς ἁγίοις τοῦ ὑψίστου, καὶ ὁ καιρὸς ἐγένετο, καὶ τὸ βασίλειον κατέσχον ἅγιοι ὑψίστου. καὶ ἐρρέθη μοι περὶ τοῦ τετάρτου θηρίου, βασιλεία τετάρτη ἔσται ἐπὶ τῆς γῆς, ἥτις διοίσει παρὰ πάσας τὰς βασιλείας ταύτας, καὶ καταφάγεται πᾶσαν τὴν γῆν, καὶ ἀναξήσουσα αὐτὴν, καὶ καταλεανεῖ αὐτήν. καὶ τὰ δέκα κέρατα, δέκα βασιλεῖς ἀναστήσονται μετ' αὐτούς, καὶ τοῦτο διοίσει κακοῖς παρὰ τοὺς πρώτους, καὶ τρεῖς βασιλεῖς ταπεινώσει, καὶ ῥήματα πρὸς τὸν ὕψιστον λαλήσει, καὶ ἑπτὰ ἁγίους τοῦ ὑψίστου καταφθερεῖ, καὶ προσδέξεται ἀλλοιῶσαι καιροὺς καὶ χρόνους, καὶ παραδοθήσεται εἰς χεῖρας ἕως καιροῦ αὐτοῦ καὶ καιρῶν, καὶ ἥμισυ καιροῦ. καὶ ἡ κρίσις ἐκάθισε, καὶ τὸ ἀρχεῖον μεταστήσουσι τοῦ ἀφανίσαι καὶ τοῦ ἀπολέσαι ἕως τέλους. καὶ ἡ βασιλεία, καὶ ἡ ἐξουσία, καὶ ἡ μεγαλειότης τῶν τόπων ὧν ὑπὸ τὸν οὐρανὸν βασιλέων, ἐδόθη λαῷ ἁγίῳ ὑψίστου βασιλεύσαι βασιλείαι αἰωνίῳ· καὶ πᾶσαι ἐξουσίαι ὑποταγήσονται αὐτῷ, καὶ

πιθαρχήσεσιν αὐτῷ. ἕως ὧδε ὁ τέλος τοῦ λόγου· ἐγὼ Δανιὴλ ἐκστὰς ἐδιελογόμην σφόδρα, καὶ ἡ λέξις διεώχετο ἐμοί, καὶ ὁ ῥῆμα ἐν τῇ καρδίᾳ μου ἐτήρησα.

Καὶ ὁ Τρύφων παυσαμένου μου εἶπεν, ὦ ἄνθρωπε αὗται ἡμῖν αἱ γραφαὶ καὶ ταῦται ἔνδοξοι καὶ μέγαν ἀναμένουσι τὸν ἐκ τοῦ παλαιοῦ τῶν ἡμερῶν ὡς υἱὸν ἀνθρώπου παραγενόμενον τὰ αἰώνια βασιλείαν ἀναλήψεσθαι· σὺ δὲ ὁ ὑμέτερος λεγόμενος Χριστὸς, ἄτιμος καὶ ἄδοξος γέγονεν, ὡς καὶ τῇ ἐσχάτῃ κατάρᾳ τῇ ἐν τῷ νόμῳ τοῦ Θεοῦ περιπεσεῖν· ἐσταυρώθη γάρ. Κἀγὼ πρὸς αὐτὸν, εἰ μὴ ὦ ἄνδρες, μὴ ἀπὸ τῶν γραφῶν ὧν προσανεγνώσθη, ὃ εἶδες αὐτὸν ἄδοξον, καὶ τὸ ῥῆμα αὐτοῦ ἀδιήγητον, καὶ ὡς θανάτου αὐτοῦ τοὺς πλουσίους θανατωθήσεσθαι, καὶ τοῦ μέλλοντι αὐτοῦ ἡμᾶς ἁγιασθῆναι, καὶ ὡς προέβατον ἀχθήσεσθαι ἐλέγετο, καὶ δύο πρόσωπα αὐτοῦ γνώσεσθε ἐξηγησάμενον, μᾶλλον μὴν ὃ ἐξεκεντήθη ὑφ' ὑμῶν, δεύτερον ὃ ὅτε ἐπιγνώσεσθε εἰς ὃν ἐξεκεντήσατε, καὶ κόψονται αἱ φυλαὶ ὑμῶν, φυλὴ πρὸς φυλὴν, αἱ γυναῖκες κατ' ἰδίαν, καὶ οἱ ἄνδρες κατ' ἰδίαν, ἀσαφῆ καὶ ἄπορα ἐδόκουν λέγειν· νῦν δὲ ἀφ' πάντων τῶν λόγων ἀπὸ τῶν γραφῶν ὧν ὑμῖν ἀνέγνων καὶ προφητικῶν γραφῶν ἃς πάσας ἀποδείξω ποιοῦμαι, βούλεσθαί τινά σε ἐκ ὑμῶν δυνατὸν εὑρεθῆναι ἐκ τοῦ κλήρου τοῦ ἀπὸ τοῦ Κυρίου σαβαὼθ πρεσβεύοντος εἰς τὸν αἰῶνα τῶν αἰώνων. ἵνα οὖν καὶ σοφίσεσιν ὑμῖν ὁ ζητούμενος νῦν γένηται, ἐρῶ ὑμῖν καὶ ἀγίους λόγους τοὺς εἰρημένους ἀφ' Δαυὶδ τοῦ μακαρίου, ἐξ ὧν καὶ Κύριον ὄντα Χριστὸν ἐκ τοῦ ἁγίου προφητικοῦ πνεύματος λεγόμενον νοήσετε, καὶ ὅτι Κύριον πάντων πατέρα ἀνάγοντα αὐτὸν ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ καθίζοντα αὐτὸν ἐν δεξιᾷ αὐτοῦ, ἕως ἂν θῇ τοὺς ἐχθροὺς ὑποπόδιον τῶν ποδῶν αὐτοῦ· ὅσῳ γὰρ ἐξότου εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνελήφθη μὴ ὃν ἐκ νεκρῶν ἀναστῆναι, ὁ ἡμέτερος Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς, τῶν χρόνων συμπληρουμένων, καὶ τοῦ βλάσφημα καὶ παλμηνὰ εἰς ὃν ὑμᾶς μιμούντος λαλεῖν ἤδη ὅτε θύραις ὄντος, κριτὴν καὶ κριτὴς καὶ ἥμισυ κριτοῦ ἀφικνεῖσθαι Δανιὴλ μεμήνυκε. καὶ ὑμεῖς ἀγνοοῦντες πίστιν χρόνων ἀφικνεῖσθαι μέλλει, ἀφὸ ἡνείδετε· ὃν γὰρ κριτὴν ἑκατὸν ἔτη ἐξηγεῖσθε λέγεσθαι. εἰ δὲ τοῦτ' ὄντα, εἰς ὃ ἐλάχιστον τῶν τῆς ἀνομίας ἀνθρώπων τελεσίσια πεντήκοντα ἔτη βασιλεύσαι δεῖ, ἵνα ὁ εἰρημένος ὑπὸ τοῦ ἁγίου Δανιὴλ, καὶ κριτὴν, δύο μήνας κριτοῦ λέγεσθαι ἀριθμήσωμεν. καὶ ταῦτα ἡ πρώτη ἀπόκρισις ἐγένετο πρὸς ὑμᾶς, ἵνα ἤδη ποτὲ πειθέντες ὦ εἰρηνικῶ καὶ ὑμεῖς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ὅτι υἱοὶ ἀσυνέτοι ἐστε, καὶ ὅ, Διαβόητο ἰδοὺ προσθήσω τοῦ μαθεῖν τὸν λαὸν τοῦτον, καὶ μεταθήσω αὐτοὺς, καὶ ἀφελῶ τὴν σοφίαν τῶν σοφῶν, καὶ τὴν συνέσιν ὧν ζητητῶν αὐτῶν κρύψω, παύσασθε καὶ ἑαυτοὺς καὶ τοὺς ὑμῶν ἀκούοντας πλανῶντες, καὶ πρὸς ἡμᾶς μανθάνοντες τῶν σοφισθέντων ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ χρήσεσθε. εἰσὶ δὲ καὶ οἱ λόγοι οἱ ἁγίου Δανιὴλ λεγόντες οὕτω, Εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου. ῥάβδον δυνάμεως ἐξαποστελεῖ σοι Κύριος ἐκ Σιὼν, καὶ κατακυριεύσεις ἐν μέσῳ τῶν ἐχθρῶν σου. μετὰ σοῦ ἡ ἀρχὴ ἐν ἡμέρᾳ τῆς δυνάμεώς σου ἐν τῇ λαμπρότητι τῶν ἁγίων σου. ἐκ γαστρὸς πρὸ ἑωσφόρου ἐγέννησά σε. ὤμοσε Κύριος καὶ οὐ μεταμεληθήσεται, σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ. Κύριος ἐκ δεξιῶν σου· συνέθλασεν ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς αὐτοῦ βασιλεῖς· κρινεῖ ἐν τοῖς ἔθνεσι, πληρώσει πτώματα. ἐκ χειμάρρου ἐν ὁδῷ πίεται· διὰ τοῦτο ὑψώσει κεφαλήν. Καὶ τοῦτον τὸν ψαλμὸν ὅτι εἰς τὸν Ἐζεκίαν τὸν βασιλέα εἰρῆσθαι ἐξηγεῖσθε πολλαχοῦ, οὐκ

ἀγνοεῖ, ἐπεῖπον· ὅτι δὲ πεπλάνηται, ἐξ αὐτῶν τῶν λόγων αὐτοῦ ὑμῖν ἀποδείξω.
" Ὤμοσε Κύριος καὶ οὐ μεταμεληθήσεται, εἴρηται, καὶ, Σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τά-
" ξιν Μελχισεδέκ, καὶ τὰ ἑπόμενα. τὰ προάγοντα. ἱερεὺς ἦν ὅτι οὔτε γέγονεν Ε-
ξεκίας, οὔτε ἔστιν αἰώνιος ἱερεὺς τοῦ Θεοῦ, σοὶ δὲ ὑμεῖς ἀντιπίπτετε· ὅτι δὲ
περὶ τοῦ ἡμετέρου Ἰησοῦ εἴρηται, καὶ αὐτοὶ αἱ φωναὶ σημαίνουσι. τὰ γὰρ ὧτα ὑμῶν πέ-
" φραγται, καὶ αἱ καρδίαι πεπήρωται. Ὃ γὰρ, Ὤμοσε Κύριος καὶ οὐ μεταμεληθήσεται, σὺ
" ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ, μετ' ὅρκου ὁ Θεὸς διὰ τὴν ἀπι-
στίαν ὑμῶν ἀχειρέα αὐτὸν κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ εἶναι) ἐδήλωσεν, τουτέστιν ὅτι
ἔμελλεν ὁ Μελχισεδὲκ ἱερεὺς ὑψίστου γενέσθαι ὑπὸ Μωϋσέως ἀναγέγραπται γεγονέναι, καὶ
οὐκ ἦν τῷ ἐν ἀκροβυστίᾳ ἱερεὺς ὤν, καὶ τὸν ἐν περιτομῇ δικαίως αὐτὸν προσειλήφα-
τε Ἀβραὰμ εὐλογῆσαι, οὕτως ὃν αἰώνιον αὐτὸν ἱερέα, καὶ Κύριον γενόμενον τοῦ ἁγίου
πνεύματος καλεύμενον ὁ Θεὸς τῷ ἐν ἀκροβυστίᾳ γεγονέναι ἐδήλωσεν, καὶ τοὺς ἐν περι-
τομῇ προσιόντας αὐτῷ, τουτέστι πιστεύοντας αὐτῷ, καὶ τὰς εὐλογίας περὶ αὐτῶν ζη-
τοῦντας, ἃ αὐτοὶ προσδέχεται, καὶ εὐλογήσῃ. καὶ ὅτι ταπεινὸς ἔσται προῆλθεν ἄνθρω-
" πος, εἶτα ὑψωθήσεται, τὰ ὅτι τέλος τοῦ ψαλμοῦ δηλοῖ· Ἐκ χειμάρρου γὰρ ἐν ὁδῷ
" πίεται, καὶ ἄρα, Δοξάζουσιν ὑψοῦσι κεφαλήν. ἔτι δὲ καὶ προῆλθεν ὁ πεῖσαι ὑμᾶς ὅτι τῇ
γραφῇ ταύτῃ συνήκατε, καὶ ἄλλου ψαλμοῦ ᾧ Δαβὶδ ἐστὶ τοῦ ἁγίου πνεύμα-
τος εἰρηκότος ἀκούσεσθε, ἐν οἷς Σαλομῶνα ὃν ἠγάπησεν καὶ αὐτὸν βασιλέα ὑ-
μῶν εἰρῆσθαι λέγετε· εἰς δὲ τὸν Χριστὸν ἡμῶν ἐξ αὐτὸς εἴρηται. ὑμεῖς δὲ ἀπὸ τῶν ὀ-
μοιούμων λέξεων ἑαυτοῖς ἕλκα παράγετε. ὅπου γὰρ ὁ νόμος τοῦ Κυρίου ἄμωμος εἴρη-
ται, οὐχὶ ὃν μετ' ἐκεῖνον μόνον, ἀλλὰ τὸν Διὰ Μωϋσέως ἐξηγεῖσθε, ἵν' Θεοῦ ἔσον-
" τος, καινὸν νόμον καὶ καινὴν διαθήκην διαθήσῃ. καὶ ὅπου λέλεκται, Ὁ Θεὸς ὁ χρῖ-
" σάς σου τοῦ βασιλῆς δός, ὅτι βασιλεὺς Σαλομὼν γέγονεν, εἰς αὐτὸν τὸν ψαλμὸν
εἰρῆσθαι φατὲ, τὸν λόγον τοῦ ψαλμοῦ διαρρήδην κηρυσσόντων εἰς τὸν αἰώνιον βασιλέα,
τουτέστιν εἰς τὸν Χριστὸν εἰρῆσθαι. ὁ γὰρ Χριστὸς βασιλεὺς, καὶ ἱερεὺς, καὶ Θεὸς, καὶ Κύριος,
καὶ ἄγγελος, καὶ ἄνθρωπος, καὶ ἀρχιστράτηγος, καὶ λίθος, καὶ παιδίον γενόμενος,
καὶ παθητὸς γεγόμενος προῆλθεν, εἶτα εἰς οὐρανοὺς ἀνερχόμενος, καὶ πάλιν προσκυνούμε-
νος μετὰ δόξης, καὶ αἰώνιον τὴν βασιλείαν ἔχων κεκήρυκται, ὡς ἀπὸ πασῶν τῶν γρα-
φῶν ἀποδείκνυμι. ἵνα δὲ καὶ ὃ εἶπον νοήσητε, τοὺς τοῦ ψαλμοῦ λόγους λέγω, εἰσὶ
" δὲ οὗτοι, Ὁ Θεὸς ὁ κρίματά σου ᾧ βασιλῆς δός, καὶ τὴν δικαιοσύνην σοῦ τῷ υἱῷ τοῦ
" βασιλέως, κρίνει δὲ λαόν σου ἐν δικαιοσύνῃ, καὶ τοὺς πτωχούς σου ἐν κρίσει. ἀνα-
" λαβέτω τὰ ὅρη εἰρήνην τῷ λαῷ, καὶ οἱ βουνοὶ δικαιοσύνην. κρινεῖ τοὺς πτωχοὺς τοῦ
" λαοῦ, καὶ σώσει τοὺς υἱοὺς τῶν πενήτων, καὶ ταπεινώσει συκοφάντην, ἐκ συμπαρα-
" μενεῖ τῷ ἡλίῳ, καὶ πρὸ τῆς σελήνης εἰς γενεὰς γενεῶν. καταβήσεται ὡς ὑετὸς ἐπὶ πό-
" κον, καὶ ὡσεὶ σταγὼν ἡ στάζουσα ἐπὶ τὴν γῆν. ἀνατελεῖ ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ δικαιο-
σύνη, καὶ πλῆθος εἰρήνης ἕως οὗ ἀνταναιρεθῇ ἡ σελήνη· καὶ κατακυριεύσει ἀπὸ θα-
" λάσσης ἕως θαλάσσης, καὶ ἀπὸ ποταμοῦ ἕως περάτων τῆς οἰκουμένης. ἐναντίοι αὐτῷ
" προπεσοῦνται Αἰθίοπες, καὶ οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ χοῦν λείξουσι. βασιλῆς Θαρσεῖς καὶ νῆσοι
" δῶρα προσάξουσι· βασιλῆς Ἀράβων καὶ Σαβᾶ, δῶρα προσάξουσι, καὶ προσ-
κυνήσουσιν αὐτῷ πάντες οἱ βασιλῆς τῆς γῆς, καὶ πάντα τὰ ἔθνη δουλεύσουσιν αὐ-
" τῷ, ὅτι ἐῤῥύσατο πτωχὸν ἐκ δυνάστου, καὶ πένητα ᾧ οὐκ ὑπῆρχε βοηθός. Φείσεται
" πτωχοῦ καὶ πένητος, καὶ ψυχὰς πενήτων σώσει· ἐκ τόκου καὶ ἐξ ἀδικίας λυτρώσεται

» ζὰς ψυχὰς αὐτῶν, ζ ὀνόματα αὐτῶν ἐπώπιον αὐτοῦ. καὶ ζήσονται, καὶ δοθήσε-
» ται αὐτοῖς ἐκ τοῦ χρυσίου τῆς Ἀραβίας, καὶ προσεύξονται περὶ παντὸς τοῦ αὐτοῦ.
» ὅλην τὴν ἡμέραν εὐλογήσουσιν αὐτόν. καὶ ἔσται στήριγμα ἐν τῇ γῇ, ἐπ' ἄκρων τῶν ὀ-
» ρέων ὑψωθήσεται· ὑπὲρ δὲ Λίβανον ὁ καρπὸς αὐτοῦ, καὶ ἐξαναθήσουσιν ἐκ πόλεως
» ὡσεὶ χόρτος τῆς γῆς. ἔσται τὸ ὄνομα αὐτοῦ εὐλογημένον εἰς τοὺς αἰῶνας. πρὸ τοῦ ἡλίου
» διαμενεῖ τὸ ὄνομα αὐτοῦ, καὶ ἐνευλογηθήσονται) ἐν αὐτῷ πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς, πάντα
» τὰ ἔθνη μακαριοῦσιν αὐτόν. εὐλογητὸς Κύριος ὁ Θεὸς τοῦ Ισραὴλ ὁ ποιῶν θαυμάσια
» μόνος, καὶ εὐλογημένον τὸ ὄνομα τῆς δόξης αὐτοῦ εἰς τὸν αἰῶνα καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος.
» καὶ πληρωθήσεται) τῆς δόξης αὐτοῦ πᾶσα ἡ γῆ, γένοιτο γένοιτο. Καὶ ὅτι τέλος ψαλ
» μοῦ τούτου οὗ ἔφθη, λέγε πάλαι, Ἐξέλιπον οἱ ὕμνοι Δαβὶδ υἱοῦ Ιεσσαί. Καὶ ὅτι μὲ
βασιλεὺς ἐγένετο ὀνειφανὴς καὶ μέγας ὁ Σολομών, ἐφ' οὗ ὁ ἄγιος Ιερουσαλὴμ ὀνει-
κληθεὶς ἀνέκδημήθη, ὀνείσαμεν· ὅτι ἡ σοφία τοῦ θεοῦ ἐν τῷ ψαλμῷ εἰρημένων σοφίαν
αὐτῷ, φάσκεται. οὔτε γὰρ πάντες οἱ βασιλεῖς προσκυνοῦσιν αὐτῷ, οὔτε μέχρι τῶν
περάτων τῆς οἰκουμένης ἐβασίλευσαν, οὔτε οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ ἔμπροσθεν αὐτοῦ πε-
σόντες, χοῦν ἔλειξαν· ἀλλὰ καὶ τολμῶ λέγειν ἃ γέγραπται ἐν ταῖς βασιλείαις ὑπὲρ
αὐτοῦ προφήτης, ὅτι Δαβὶδ γυναῖκα ἐκ Σιδῶνος εἰδωλολάτριν, ὅθεν οὐκ ἐπετρέποντο
προφῆται οἱ ἀπὸ τῆς ἐθνικῆς Δαβὶδ τοῦ προφήτου ὀνειγόντες ὃν ποιητὴν
τῶν ὅλων Θεὸν, ἀλλὰ πάσης αἰτίας καὶ ἁμαρτίας μόνον ἐαυτοῦ θανάτου ὑπερ-
βάσεσι τοῦ μήτε εἰδωλολατρῆσαι, μήτε εἰδωλόθυτα φαγεῖν. Καὶ ὁ Τρύ-
φων, καὶ μετὰ πολλοὺ τῶν τοῦ Ιησοῦ λεγόντων ὁμολογεῖν, καὶ λεγομένων Χριστια-
νῶν, πεπαῦσθαι μὴ ἐαυτῶν τοῦ εἰδωλόθυτα, ζ μηδὲν ἐκ τούτου βλασφημεῖσθαι λέγει.

Καγὼ ἀποκρινάμενος, καὶ ἐκ τοιούτων εἰσὶ) ἄνδρας, ὁμολογοῦντας ἑαυτοὺς
εἶ) Χριστιανοὺς, καὶ ὃν τρώγοντα Ιησοῦν ὁμολογεῖν ζ Κύριον καὶ Χριστὸν, καὶ μὴ τοῦ
ἐκείνου διδάγματα διδάσκοντας, ἀλλὰ τοῦ ἀπὸ τῆς πλάνης πνεύματος, ἡμεῖς οὐ
δ' ἀγνοῦντες Ιησοῦ Χριστοῦ καὶ καθαρᾶς διδασκαλίας μαθηταί, πιστότεροι καὶ βεβαιό-
τεροι γινόμεθα ἐν τῇ ἐλπίδι τῇ κατηγγελμένῃ ὑπ' αὐτοῦ. ἃ γὰρ προλαβὼν μάλ-
λον γίνεσθαι ἐν ὀνόματι αὐτοῦ ἔφη, τοῦτο ὅ-ρᾳ καὶ ἐνεργείᾳ ὁρῶμεν τελούμενα. εἶ-
» πε γάρ, Πολλοὶ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἔξωθεν ἐνδεδυμένοι δέρματα
» προβάτων, ἔσωθεν δέ εἰσι λύκοι ἅρπαγες. καὶ, Ἔσονται) σχίσματα καὶ αἱρέσεις. καὶ, Γενόμε-
» νοί τε ἀπὸ τῶν ψευδοπροφητῶν, οἵτινες ἐλεύσονται πρὸς ὑμᾶς, ἔξωθεν ἐνδεδυ-
» μένοι δέρματα προβάτων, ἔσωθεν δέ εἰσι λύκοι ἅρπαγες. καὶ, Ἀναστήσονται πολ-
» λοὶ ψευδάγγελοι καὶ ψευδαπόστολοι, ζ πολλοὺς τῶν πιστῶν πλανήσουσιν. Εἰσὶν οὖν
καὶ ἐλεύσονται ὦ φίλοι ἄνδρες, πολλοὶ οἱ ἄθεα ζ βλάσφημα λέγοντες καὶ πράττοντες ἐδί-
δαξαν, ἐν ὀνόματι τοῦ Ιησοῦ προσελθόντες· καὶ εἰσιν ὑφ' ἡμῶν ἀπὸ τῆς προσωνυ-
μίας τῶν ἀνδρῶν, ἐξ οὗπερ ἑκάστη διδαχὴ καὶ γνώμη ἦρξατο. ἄλλοι γὰρ κατ' ἄλλον
τρόπον βλασφημεῖν ὃν ποιητὴν τῶν ὅλων, καὶ τὸν ὑπ' αὐτοῦ προφητευόμενον ἐ-
λεύσεσθαι Χριστὸν, ζ ὃν Θεὸν Αβραὰμ καὶ Ισαὰκ καὶ Ιακὼβ διδάσκουσιν, ὧν οὐ-
δενὶ κοινωνοῦμεν, οἱ γνωρίζοντες ἄθεον καὶ ἀσεβῆ, καὶ ἀδίκους καὶ ἀνόμους αὐτοὺς ὑ-
πάρχοντας, καὶ μόνῃ τῇ τοῦ Ιησοῦ σφραγῖδι, ὀνόματι μόνον ὁμολογεῖν, καὶ Χριστιανοὺς ἑαυ-
τοὺς λέγουσιν, οὐ ποιοῦσι τὰ ἔθνη τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ διὰ τοιαύτας φωνὰς τοῖς χρη-
στοήθεσι, καὶ ἀνόμοις, καὶ ἀθέοις τελεταῖς κοινωνοῦσι. καί εἰσιν αὐτῶν οἱ μὲν Γνῶσ-
τικοὶ καλούμενοι Μαρκιανοί, οἱ δὲ Οὐαλεντιανοί, οἱ δὲ Βασιλιδιανοί, οἱ δὲ Σατορνιλιανοί, ζ

ἀλλοι ἀλλῳ ὀνόματι, ἀπὸ τοῦ ἀρχηγέτου τῆς γνώμης ἕκαστος ὀνομαζόμενος. οὐ μόνον δὲ ἕκαστος τῶν φιλοσοφίαν νομιζόντων, ὡς ἐν ἀρχῇ προεφθέγξατο, ἀπὸ τοῦ παντὸς τοῦ λόγου τὸ ὄνομα τῆς φιλοσοφίας φιλοσοφίας ἠνέγκατο φέρειν. ὡς δὲ ἐκ τούτων ἡμεῖς, ὡς ἔφην, ὃν Ἰησοῦν καὶ τὸν μετ' αὐτὸν ἡμῖν κηρυχθέντα γνώριμον ὄντες ἀσπαζόμεθα, καὶ ὀρθῶς ἀλλοι πολλοὶ ὄντες προεφθέγξατο ἡμῖν σαφῶς ἀκούσεσθαι τοῖς πιστεύουσι καὶ ὁμολογοῦσιν αὐτὸν Χριστὸν. καὶ γὰρ ἐγὼ πάρεμι πρότερον ἀναμεμιγμένος ἐκείνοις, προεφθέγξατο ἡμῶν μιμεῖσθαι, ὡς καὶ μηδένα ὑμῶν ὑπολαμβάνειν αὐτοῦ λόγον ἢ προφάσιν φαίνεσθαι. διὸ καὶ ἐπαρῶ ὑμῖν, καὶ ἐπαρῶ τοῖς ἀλλοις ἀπάντων ὧν ἐξωμοσάμεθα ἡμῖν βλάπτειν, ἵνα μεταγνόντες σὺν ἡμῖν, μὴ βλασφημῆτε τὸν ἅγιον τοῦ ἔργου, καὶ ὧν ἀπὸ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ καὶ τῶν γινομένων δυνάμεων, καὶ ἀπὸ τῶν τῆς διδαχῆς λόγων, ἐκ ἀπὸ τῶν προφητῶν εἰς αὐτὸν προφητευθέντων, ἄμωμον καὶ ἀνέγκλητον τοῦ πατρὸς Χριστὸν Ἰησοῦν· ἀλλὰ πιστεύσαντες εἰς αὐτὸν τὸ τῇ πάλιν ἡμέρᾳ τῇ δόξῃ αὐτοῦ παρουσίᾳ ζωθῆτε, καὶ μὴ κατακριθῆτε εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον. Καὶ καίπερ ἀπιστήσαντα, ἔφην, καὶ ταῦτα οὕτως ἔχοντα ὡς λέγω, καὶ ὅτι παθητὸς Χριστὸς προεφητεύθη μέλλειν ἔρχεσθαι, καὶ λίθος κέκληται, ἐκ ἐνδοξος μέντοι τῷ προφητικῷ αὐτοῦ παρουσίᾳ, ἀλλ' ἤδη παθητὸς φανεὶς καὶ κεκήρυκται, βουλόμενος καὶ κριτὴς πάντων γενέσθαι, καὶ αἰώνιος βασιλεὺς, καὶ ἱερεὺς ὑψιστος· οἱ ἔστι δὲ ὅτι καὶ οὗτος ταῦτα προεφητεύθη, ἀποδείξω. Καίτοι, ὡς βούλει, ὦ Τρύφων, ἐλεύσομαι καὶ εἰς ἃς βούλει ταῦτας ἀποδείξεις σε περὶ ἑκάστου τούτων, ἔφην· καὶ νῦν δὲ συγχωρήσεις μοι πρότερον ἐπιμνησθῆναι ὧν ἕνεκα ἐβουλόμην προφητεῖαι, εἰς ἐπίδειξιν ὅτι ἐκ Θεὸς καὶ Κύριος τῶν δυνάμεων ὁ Χριστὸς, καὶ Ἰακὼβ καλεῖται τὸ πρόβατον ἀπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος, καὶ οἱ παρ' ὑμῖν ἐξηγηταὶ ὡς Θεὸς βοᾷ, μονότατί εἰσι, μὴ εἰς τὸν Χριστὸν εἰρημένας λέγοντες, ἀλλ' εἰς Σαλομῶνα, ὅτε εἰσέφερε τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου εἰς τὸν ναὸν ὃν ᾠκοδόμησεν. ἔστι δὲ ψαλμὸς τοῦ Δαυὶδ ἔστ, Τοῦ Κυρίου ἡ γῆ, καὶ ὁ πλήρωμα αὐτῆς, ἡ οἰκουμένη, καὶ πάντες οἱ κατοικοῦντες τὸ αὐτῆ. αὐτὸς ὅτι θαλασσῶν ἐθεμελίωσεν αὐτὴν, καὶ ὅτι ποταμῶν ἠτίμασεν αὐτήν. Τίς ἀναβήσεται εἰς τὸ ὄρος τοῦ Κυρίου, ἢ τίς στήσεται ἐν τόπῳ ἁγίῳ αὐτοῦ. ἀθῷος χερσὶ καὶ καθαρὸς τῇ καρδίᾳ, ὃς οὐκ ἔλαβεν ὅτι μάταιον τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, καὶ οὐκ ὤμοσεν ὅτι δόλῳ τὸν πλησίον αὐτοῦ. οὗτος λήμψεται εὐλογίαν παρὰ Κυρίου, καὶ ἐλεημοσύνην παρὰ Θεοῦ σωτῆρος αὐτοῦ. αὕτη ἡ γενεὰ ζητούντων τὸν Κύριον, ζητούντων τὸ πρόσωπον τοῦ Θεοῦ Ἰακώβ. ἄρατε πύλας οἱ ἄρχοντες ὑμῶν, καὶ ἐπάρθητε πύλαι αἰώνιοι, καὶ εἰσελεύσεται ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης. τίς ὅστιν οὗτος ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης. Κύριος κραταιὸς καὶ δυνατὸς ἐν πολέμῳ. ἄρατε πύλας οἱ ἄρχοντες ὑμῶν, καὶ ἐπάρθητε πύλαι αἰώνιοι, καὶ εἰσελεύσεται ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης. τίς ὅστιν οὗτος ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης. Κύριος τῶν δυνάμεων; αὐτὸς ὅστιν ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης. Κύριος οὖν τῶν δυνάμεων οὐκ ἔστιν ὁ Σαλομὼν ἀποδεδειγμένος, ἀλλὰ ὁ ἡμέτερος Χριστός. ὅτι ἐν τῷ κρανίῳ αὐτοῦ καὶ ἀνέβαινεν εἰς τὸ ὕψωμα, κελεύονται οἱ ἐν τοῖς οὐρανοῖς καθεζόμενοι ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ἄρχοντες ἀνοῖξαι τὰς πύλας τοῦ οὐρανοῦ, ἵνα εἰσέλθῃ ἔστ ὃς ὅστι βασιλεὺς τῆς δόξης, καὶ ἀναβὰς καθίσῃ ἐν δεξιᾷ τοῦ πατρὸς, ἕως ἂν θῇ τοὺς ἐχθροὺς ὑποπόδιον τῶν ποδῶν αὐτοῦ, ὡς ἤδη τοῦ ἀνωτέρω ψαλμοῦ δεδήλωται. ὅτι γὰρ οἱ ἐν οὐρανῷ ἄρχοντες ἐώρων ἀφθῆ, καὶ ἄνθρωπον ἄειδες καὶ ἄδοξον ἔχοντα αὐτὸν, οὐ γινωσκόντες αὐτὸν, ἐπεπυθάνοντο, Τίς ὅστιν οὗτος ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης· καὶ ἀποκρίνεται αὐτοῖς ὁ πνεύματι τὸ ἅγιον ἢ ἀπὸ προσώπου τοῦ

παξης, ἢ ἀπὸ τῦ ἰδίου, Κύριος τῶν δυνάμεων, αὐτὸς αὐτός ἐστιν ὁ βασιλεὺς τ δόξης. ὅτι γὰρ οὔτε τοῖς Σαλομῶνος ἐνδόξου οὔτε βασιλέως ὄντος, οὔτε τοῖς σκιωῖς τῦ μαρτυρίου ὧν ἐφεστώτων ταῖς πύλαις τῦ ναοῦ τῶν Ιερουσαλὴμ ἐτίλμησεν ἄν τις εἰπεῖν, Τίς ἐστιν οὗτος ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης, πᾶς ὁ σῳζόμενος ὁμολογήσει. ἐν δὲ τῷ ψαλμῷ τεσσαρεσκαιδεκάτου ἔκτου ψαλμοῦ, ἔφην, εἰς τὸν Χριστὸν οὕτως εἴρηται, Ανέβη ὁ Θεὸς ἐν ἀλαλαγμῷ, Κύριος ἐν φωνῇ σάλπιγγος. ψάλατε τῷ Θεῷ ἡμῶν, ψάλατε, ψάλατε τῷ βασιλεῖ ἡμῶν, ψάλατε· ὅτι βασιλεὺς πάσης τῆς γῆς ὁ Θεός· ψάλατε συνετῶς. ἐβασίλευσεν ὁ Θεὸς ἐπὶ τὰ ἔθνη, ὁ Θεὸς κάθηται ἐπὶ θρόνου ἁγίου αὐτοῦ. ἄρχοντες λαῶν συνήχθησαν μετὰ τῦ Θεοῦ Αβραάμ, ὅτι τῷ Θεῷ οἱ κραταιοὶ τῆς γῆς σφόδρα ἐπήρθησαν. Καὶ ἐν ἑνὶ τούτων τῶν ψαλμῶν ὀνειδίζει ὑμᾶς ὁ πνεύματος ἅγιον, ἐν τούτοις οἷς μὴ θέλετε βασιλέα εἶναι, βασιλέα καὶ Κύριον, καὶ τῦ Σαμουὴλ, καὶ τοῦ Ααρὼν, καὶ Μωϋσέως, καὶ τῶν ἀνδρῶν πάντων ἁπλᾶς ὄντα, μιλυσμένα. εἰσὶ δὲ οἱ λόγοι τοῦ ψαλμοῦ οὗτοι, Ο Κύριος ἐβασίλευσεν, ὀργιζέσθωσαν λαοί· ὁ καθήμενος ἐπὶ τῶν Χερουβὶμ, σαλευθήτω ἡ γῆ. Κύριος ἐν Σιὼν μέγας καὶ ὑψηλός ἐστιν ἐπὶ πάντας τοὺς λαούς. ἐξομολογησάσθωσαν τῷ ὀνόματί σου τῷ μεγάλῳ, ὅτι φοβερὸν καὶ ἅγιόν ἐστι, καὶ τιμὴ βασιλέως κρίσιν ἀγαπᾷ· σὺ ἡτοίμασας εὐθύτητας, κρίσιν καὶ δικαιοσύνην ἐν Ιακὼβ σὺ ἐποίησας. ὑψοῦτε Κύριον τὸν Θεὸν ἡμῶν, καὶ προσκυνεῖτε τῷ ὑποπodίῳ τῶν ποδῶν αὐτοῦ, ὅτι ἅγιός ἐστι. Μωσῆς καὶ Ααρὼν ἐν τοῖς ἱερεῦσιν αὐτῦ, καὶ Σαμουὴλ ἐν τοῖς ἐπικαλουμένοις τὸ ὄνομα αὐτοῦ. ἐπεκαλοῦντο, φησὶν ἡ γραφὴ, τὸν Κύριον, καὶ αὐτὸς εἰσήκουεν αὐτῶν. ἐν στύλῳ νεφέλης ἐλάλει πρὸς αὐτούς· ὅτι ἐφύλασσον τὰ μαρτύρια αὐτῦ, καὶ τὸ πρόσταγμα ὃ ἔδωκεν αὐτοῖς. Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν σὺ ἐπήκουες αὐτῶν· ὁ Θεὸς σὺ εὐίλατος ἐγένου αὐτοῖς, καὶ ἐκδικῶν ὅτι πᾶσι τοῖς ἐπιτηδεύμασι αὐτῶν. ὑψοῦτε Κύριον τὸν Θεὸν ἡμῶν, καὶ προσκυνεῖτε εἰς ὄρος ἅγιον αὐτοῦ, ὅτι ἅγιος Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν. Καὶ ὁ Τρύφων εἶπεν, ὦ ἄνθρωπε, καλὸν ἐὰν πειθόμενος ἡμᾶς τοῖς διδασκάλοις νομοθετήσασι μηδενὶ ὄχλῳ ὑμῶν ὁμιλῇς, μηδὲ σοι τούτων χαίρουσαν τὴν λόγων. βλάσφημα γὰρ πολλὰ λέγεις, ὃν τρόπον τοῦτον ἀξιοῖ πείθειν ἡμᾶς γενέσθαι μὴ Μωϋσέως καὶ Ααρὼν, καὶ λελαληκέναι αὐτοῖς ἐν στύλῳ νεφέλης· εἶτα ἄνθρωπον γενόμενον, τρωθῆναι καὶ ἀναβεβηκέναι εἰς ὄρος οὐρανοῦ, καὶ πάλιν παραγενέσθαι ὅπου ἦν τὸ πρότερον, καὶ παρεσκευακέναι εἶναι. Καὶ ἀποκριναμένου, οἶδα ὅτι ὡς ὁ τῦ Θεοῦ λόγος ἔφη, κέκρυπται ἐν ὑμῖν ἡ σοφία ἡ μεγάλη αὐτὴ τῦ ποιητοῦ τῶν ὅλων καὶ παντοκράτορος Θεοῦ· δεῖ συμπαθῶν ὑμῖν παρακάμψαι ἀγωνίζομαι, ὅπως τὰ παράδοξα ἡμῶν ζητήματα νοήσητε· εἰ δὲ μή, ἵνα καὶ αὐτὸς ἀθῶος ὦ ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως. ἔτι γὰρ καὶ παραδοξότερον δοκοῦντας ἀνδρὸς λόγοις ἀκούσεται· μὴ παρέλθητε ἡμᾶς, ἀλλὰ μᾶλλον παρορμήσατε ἡμᾶς μᾶλλον ἀκροᾶσαι καὶ ἐξετάσαι μᾶλλον, καὶ φρονιμώτερος τῶν παρόντων διδασκάλων· ἐπεὶ οὐ τὰ δόξαντα τῷ Θεοῦ ἐστὶ τοῦ παρόντος πνεύματος ἐλέγχεσθαι νῦν, ἀλλὰ τὰ ἴδια μᾶλλον διδάσκειν παρεσκευασμένοι, ἐν τεσσαρεσκαιδεκάτῳ οὖν τοῦτο τῷ μέρει ψαλμῷ ὁμοίως εἴρηται εἰς τὸν Χριστὸν ὧν τὰ, Εξηρεύξατο ἡ καρδία μου λόγον ἀγαθόν, λέγω ἐγὼ τὰ ἔργα μου τῷ βασιλεῖ ἡ γλῶσσά μου κάλαμος γραμματέως ὀξυγράφου. ὡραῖος κάλλει παρὰ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων· ἐξεχύθη χάρις ἐν χείλεσί σου· διὰ τοῦτο εὐλόγησέ σε ὁ Θεὸς εἰς τὸν αἰῶνα. παρίζωσαι τὴν ῥομφαίαν σὺ ἐπὶ τὸν μηρόν σου δυνατέ, τῇ ὡραιότητί σου

" καὶ τῷ κάλλει σου. Ἐπίτεινε, καὶ κατεύοδου, καὶ βασίλευε, ἕνεκεν ἀληθείας καὶ πραότη-
" τος καὶ δικαιοσύνης· καὶ ὁδηγήσει σε θαυμαστῶς ἡ δεξιά σου. Τὰ βέλη σου ἠκονημένα
" δυνατέ, λαοὶ ὑποκάτω σοῦ πεσοῦνται, ἐν καρδίᾳ τῶν ἐχθρῶν τοῦ βασιλέως. Ὁ θρό-
" νος σου ὁ Θεὸς εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος, ῥάβδος εὐθύτητος ἡ ῥάβδος τῆς βασιλείας
" σου. Ἠγάπησας δικαιοσύνην, καὶ ἐμίσησας ἀνομίαν· διὰ τοῦτο ἔχρισέ σε ὁ Θεός σου
" ἔλαιον ἀγαλλιάσεως παρὰ τοὺς μετόχους σου. σμύρναν καὶ στακτὴν καὶ κασίαν ἀπὸ τῶν
" ἱματίων σου, ἀπὸ βάρεων ἐλεφαντίνων, ἐξ ὧν εὐφράναί σε. θυγατέρες βασιλέων ἐν
" τῇ τιμῇ σου· παρέστη ἡ βασίλισσα ἐκ δεξιῶν σου, ἐν ἱματισμῷ διαχρύσῳ περι-
" βεβλημένη, πεποικιλμένη. ἄκουσον θύγατερ, καὶ ἴδε, καὶ κλῖνον τὸ οὖς σου, καὶ ἐπιλά-
" θου τοῦ λαοῦ σου, καὶ τοῦ οἴκου τοῦ πατρός σου, καὶ ἐπιθυμήσει ὁ βασιλεὺς τοῦ κάλλους σου·
" ὅτι αὐτός ἐστι Κύριός σου, καὶ προσκυνήσουσιν αὐτῷ. καὶ θυγάτηρ Τύρου ἐν δώροις. Τὸ
" πρόσωπόν σου λιτανεύσουσιν οἱ πλούσιοι τοῦ λαοῦ. πᾶσα ἡ δόξα τῆς θυγατρὸς τοῦ
" βασιλέως ἔσωθεν ἐν χρυσωτοῖς χρυσοῖς περιβεβλημένη, πεποικιλμένη. ἀπενεχθήσε-
" ται τῷ βασιλεῖ παρθένοι ὀπίσω αὐτῆς, αἱ πλησίον αὐτῆς ἀπενεχθήσονται σοι· ἀπε-
" νεχθήσονται ἐν εὐφροσύνῃ καὶ ἀγαλλιάσει, εἰσελεύσονται εἰς ναὸν βασιλέως. ἀντὶ τῶν πα-
" τέρων σου ἐγενήθησάν σοι υἱοί σου· κατασταθήσῃ αὐτοὺς ἄρχοντας ἐπὶ πάσαν τὴν γῆν.
" μεμνήσομαι τοῦ ὀνόματός σου ἐν πάσῃ γενεᾷ καὶ γενεᾷ. διὰ τοῦτο λαοὶ ἐξομολογή-
" σονταί σοι εἰς τὸν αἰῶνα καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος. Καὶ πρόσεχε θαυμαστὲ, ἐπιτίμησον, εἰ
δὲ ἡμᾶς μισεῖτε τοὺς τοῦτο ποιοῦντας, καὶ ἐλέγχοντας ὑμῶν τὴν ἀεὶ σκληροκάρδιον γνώ-
" μην. καὶ γὰρ Ἠλίας περὶ ὑμῶν πρὸς τὸν Θεὸν ἐντυγχάνων οὕτως λέγει, Κύριε τοὺς
" προφήτας σου ἀπέκτειναν, καὶ τὰ θυσιαστήριά σου κατέσκαψαν. κἀγὼ ὑπολεί-
" φθην μόνος, καὶ ζητοῦσι τὴν ψυχήν μου. καὶ ἀποκρίνεται αὐτῷ, ἔτι εἰσί μοι ἑπτακι-
" σχίλιοι ἄνδρες, οἵτινες οὐκ ἔκαμψαν γόνυ τῇ Βάαλ. ὅτι οὖν ἔξεστιν ἀφ' ὧν τοὺς ἑπτακισχι-
λίους ἐκείνους τὴν ὀργὴν οὐκ ἐπέφερε τότε ὁ Θεὸς, ὅτε αὐτὸν ἔξεστιν καὶ νῦν οὐδέ πω
τὴν κρίσιν ἐπήνεγκεν ἢ ἐπάγει, γινώσκων ἔτι καθ' ἡμέραν τινὰς μεθιστορουμένους εἰς τὸ
ὄνομα τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ, καὶ ἀποπλείποντας τὴν ὁδὸν τῆς πλάνης, οἵ καὶ λαμβάνου-
σι δόματα ἕκαστος, ὡς ἄξιοί εἰσι, φωτιζόμενοι διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ τούτου.
ὁ μὲν γὰρ λαμβάνει συνέσεως πνεῦμα, ὁ δὲ βουλῆς, ὁ δὲ ἰσχύος, ὁ δὲ ἰάσεως, ὁ δὲ
προγνώσεως, ὁ δὲ διδασκαλίας, ὁ δὲ φόβου Θεοῦ. Καὶ ὁ Τρύφων πρὸς ταῦ-
τα εἶπέ μοι, ὅτι σοφὸς εἶ ταῦτα λέγων, ὑπέλαβόν σε βούλεσθαι. Κἀγὼ
πρὸς αὐτὸν, ἄκουσον ὦ οὗτε, ἔλεγον, ὅτι οὐ μέμνημαι, οὐδὲ σοφὸς, ἀλλὰ μᾶλλον τοῦ
Χριστοῦ εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνελθόντος πρεσφυέστερον αἰσχυνθῆναι αὐτὸν ἡ-
μᾶς ἀπὸ τῆς πλάνης, καὶ δοῦναι ἡμῖν δόματα. εἰσὶ δὲ οἱ λόγοι οὗτοι, Ἀνέβη εἰς ὕ-
ψος ᾐχμαλώτευσεν αἰχμαλωσίαν, ἔδωκε δόματα τοῖς ἀνθρώποις. Οἱ λαβόντες
οὖν ἡμεῖς δόματα πρὸς τὸ εἰς ὕψος ἀναβαίνοντα Χριστοῦ ὑμᾶς τοὺς ζῶντας ἐν ἑαυ-
τοῖς καὶ ἐνώπιον ἑαυτῶν ὑπισχνούμενος ἀπὸ τῆς πρεσφυτικῆς λόγων ἀποδιαστυμβά-
νοντας, καὶ χείλεσι μόνοι τιμᾶντας τὸν Θεὸν, καὶ τὸν Χριστὸν αὐτοῦ· ἡμεῖς δὲ καὶ ἐν ἔρ-
γοις, καὶ γνώσει, καὶ καρδίᾳ μέχρι θανάτου οἱ ἐκ πάσης τῆς ἀληθείας μεμεθηθμένοι
τιμῶμεν. ὑμεῖς δὲ ἴσως καὶ διὰ τοῦτο διεστάζετε ὁμολογῆσαι ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ Χριστὸς,
ὡς αἰχμαφαὶ ἀποδεικνύοισι τὰ φαρόμενα, καὶ τὰ γινόμενα ὑπὸ τοῦ ὀνόματι αὐ-
τοῦ, ἵνα μὴ διώκηται ὑπὸ τῶν ἀρχόντων, οἱ οὐ παύσονται ἀπὸ τῆς τῦ πονηροῦ καὶ
πλάνου πνεύματος τῦ ὄφεως ἐνεργείας, θανατοῦντες καὶ διώκοντες τοὺς τὸ ὄνομα τοῦ

Χριστοῦ ὁμολογοῦσας, ἕως πάλιν παρῇ, ἐκ καταλύσῃ πολέμους, καὶ ὃ κατ' ἀξίαν ἐκάστῳ προσήμῃ. Καὶ ὁ Τρύφων, Εἶδες, ἔφη, ὅτι λόγου ἄπορός ἡμῖν, ὅτι ἐοικὼς ὁ φὴς ἐγράφθαι καὶ ἀνεληλυθέναι εἰς τὸν οὐρανὸν, ὅστις ὁ Χριστὸς τοῦ Θεοῦ. ὅτι γὰρ ἡ παθητὸς ὁ Χριστὸς ἀφ' ἑαυτοῦ γραφαῖς κηρύσσεται, ἡ μὴ δόξης πάλιν παρουσίας, καὶ ἀϊδίου βασιλείας πάντων τῶν ἐθνῶν λήψεσθαι, πάσης βασιλείας αὐτῷ ὑποτασσομένης, ἱκανῶς ἀφ' ὧν προεισηνεγμένων ὑπὸ σοῦ γραφῶν ἀποδέδεικται· ὅτι δὲ οὗτός ἐστιν, ἀποδέδεικται ἡμῖν. Κἀγὼ, ἀποδέδεικται μὲν ἤδη ὦ ἄνδρες, ταῖς ὑπ' ἔχοισι ἡ ἐκ τῶν ὁμολογουμένων ὑφ' ὑμῶν, ἀλλ' ὅπως μὴ νομίσητε ἀπορεῖν με καὶ μὴ δύεσθαι ἡ προὲς ἃ ἀξιοῦτε ἀποδείξεις ποιεῖσθαι, ὡς ὑπεχόμενοι εἰς τὰ προσήκοντα πάντα ποιήσομαι· τὰ νῦν δὲ ὅτι τῷ σῷ ἀφεῖσαι ὧν ἐπιούμεθα λόγων ἀποτέτηκα. Ὁ μυσήριον οὖν τοῦ πάθους ὃ ὁ πάσχα ἦν, εἰλέπαλται ὁ Θεὸς, τύπος ἦν τοῦ Χριστοῦ, οὗ τὰ ἅγια καὶ ὁ λόγος τῆς εἰς αὐτὸν πίστεως χρίονται ταῖς οἴκοις ἑαυτῶν, τουτέστιν ἑαυτοῖς, οἱ πιστεύοντες εἰς αὐτόν. ὅτι γὰρ ὁ πλάσμα ὃ ἔπλασεν ὁ Θεὸς τὸν Ἀδὰμ, εἶπος ἐγένετο τοῦ ἐμφυσήματος ὃ παρὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ πάντες νοεῖν δύνασθε. ἐ ὅτι προφητικῶς ἦν καὶ αὐτὸ τὸ ἔκπαλαι, οὕτως ἀποδείκνυμι, οὐδαμοῦ γέγραπται ὃ προέβαλον τοῦ πάσχα ὁ Θεὸς συγχωρῆσαι, εἰ μὴ ὅτι πάντα ᾧ ὁπωσοῦν ἐκλήθη ὄνομα αὐτοῦ, εἰδὼς ὅτι ἐλεύσονται ἡμέραι μίαν ὃ πάλιν τὸν Χριστὸν, ὅτε καὶ ὁ πόνος τοῦ Ἰερουσαλὴμ ταῖς ἐχθραῖς ὑμῶν παραδοθήσεται, ἐ παύσονται ἅπασαι ἁπλῶς προσφοραὶ γινόμεναι. καὶ ὃ καλυδὼν προέβαλον ἐκεῖνο ὁπωσοῦν ὅλον γένεσθαι, τῆς πάθους τοῦ σωτῆρος δι' οὗ πάσχει ἔμελλεν ὁ Χριστὸς, σύμβολον ἦν. ὃ γὰρ ὁπλούμενον προέβαλον σημαίζόμενον ὁμοίως τῷ σηματι τῷ σωτῆρος ὑπέλαβον· εἰς γὰρ ὄρθιος ὀβελίσκος ἀφιερεύεται ἀπὸ τοῦ κατωτάτω μέρους μέχρι τῆς κεφαλῆς, καὶ εἰς πάλιν κὰ ὃ μεταφρενον, ᾧ προσαρτῶνται αἱ χεῖρες ὃ προβάτου. αἱ οἱ ἐν τῇ ἡσείᾳ δὲ τράγοι δύο ὅμοιοι καλυδεῶντες γένεσθαι, ὧν ὁ εἷς ἀποπομπαῖος ἐγένετο, ὁ δὲ ἕτερος ὡς προσφορὰ, τοῦ δύο πρόσωσιν τῶν Χριστοῦ καταγγελία ἦσαν, μιᾶς μὲν ἐν ἧ ὡς ἀποπομπαῖον αὐτὸν προεπεμψάντο οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ ὑμῶν καὶ οἱ ἱερεῖς, ἐπιβαλόντες αὐτοῦ τὰς χεῖρας, καὶ θανατώσαντες αὐτὸν καὶ τῆς δευτέρας ἐν αὖθις προσίσεως, ὅτι ἐν ᾧ αὐτῷ τόπῳ ὧν Ἱερουσαλὴμ ἐπιγνωσθήσεσθε αὐτὸν ὅτι ἀπεμάξατε ὑφ' ὑμῶν, ἐ προσφορὰ ἦν ὑπὲρ πάντων τῶν μετόχων βουλομένων ἀμύητωλῶν, καὶ πιστευόντων ἐν καλέσῃ Ἡσαίας πεῖσαι, δέρματα τραγάλιας βιαίων στεφανισμῷ, καὶ τὰ ἀγία ὁμοίως τὰ κατεσθιόμενα ὑπ' αὐτῶν, ἃ ἐ αὐτὸς ἀνίστησι, φυλάσσοντες, ἃ πείθουσι οἱ ὃ Ἰησοῦ πιστεύοντες. καὶ ὅτι ἡ τῶν δύο τράγων ὧν ἡσεία καλυδεόντων προσφέρεσθαι προσφορὰ οὐδαμοῦ ὁμοίως συγκεχώρηται γένεσθαι, εἰ μὴ ἐν Ἱερουσαλὴμ, δέδεικται. ἡ ἡ τῆς σεμιδάλεως δὲ προσφορὰ, ὦ ἄνδρες, ἔλεγον, ἡ ὑπὲρ τῶν καθαριζομένων ἀπὸ τῆς λέπρας προσφέρεσθαι προέβαλεν, τύπος ἦν τοῦ ἄρτου τῆς εὐχαριστίας, ὃν εἰς ἀνάμνησιν τοῦ πάθους ᾧ ἔπαθεν ὑπὲρ τῶν καθαιρομένων τὰς ψυχὰς ἀπὸ πάσης πονηρίας ἀνθρώπων, Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ Κύριος ἡμῶν παρέδωκε ποιεῖν, ἵνα ἅμα τε εὐχαριστῶμεν τοῦ Θεῷ ὑπὲρ τε τοῦ ὄντος κόσμου ἐκτίσθαι σὺν πᾶσι τοῖς ἐν αὐτῷ δι' ἀνθρώπου, καὶ ὑπὲρ τῶν ἀπὸ τῆς κακίας ἐν ᾗ γεγόναμεν ἠλευθερῶσθαι ἡμᾶς, καὶ τὰς ἀρχὰς, καὶ τὰς ἐξουσίας καθαλελυκέναι τελείαν καὶ πάλιν ὃ παντὸς ἡμαρτηκότος τῷ βουλῇ αὐτοῦ. ὅθεν καὶ ἡμῶν τῶν ὑφ' ὑμῶν τότε προσ-

φερομένων θεσπισθῆναι λέγει ὁ Θεὸς, ὡς προέφθη, διὰ Μαλαχίου τοῦ τῶν δώδεκα,
» Οὐκ ἔστι θέλημά μου ἐν ὑμῖν, λέγει Κύριος, καὶ θυσίαν ὑμῶν οὐ προσδέξομαι
» ἐκ τῶν χειρῶν ὑμῶν. διότι ἀπὸ ἀνατολῆς ἡλίου ἕως δυσμῶν τὸ ὄνομά μου δεδό-
» ξασται ἐν τοῖς ἔθνεσι, καὶ ἐν παντὶ τόπῳ θυμίαμα προσφέρεται τῷ ὀνόματί μου,
» καὶ θυσία καθαρά, ὅτι μέγα τὸ ὄνομά μου ἐν τοῖς ἔθνεσι, λέγει Κύριος· ὑμεῖς δὲ βε-
» βηλοῦτε αὐτό. Γραφὴ δὲ τοῦ ἐν παντὶ τόπῳ ὑφ' ἡμῶν ἤδη ἐθνῶν προσφερομένων
αὐτῷ θυσιῶν, τουτέστι τοῦ ἄρτου τῆς εὐχαριστίας, καὶ τοῦ ποτηρίου ὁμοίως τῆς εὐχα-
ριστίας, προλέγει τότε εἰπὼν καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ δοξάζειν ἡμᾶς, ὑμᾶς δὲ βεβηλοῦν.
Ἡ δὲ ἐπιοῦσα τῆς προτεμοῦς κελεύουσα τὴν ὀγδόην ἡμέραν ἐκ παντὸς προεπιτέμνειν τὰ
γινώμενα, τύπος ἦν τῆς ἀληθινῆς περιτομῆς ἣν περιετεμόμεθα ἀπὸ τῆς πλάνης καὶ πονηρίας διὰ τοῦ ἀπὸ νεκρῶν ἀναστάντος τῇ μιᾷ τῶν Σαββάτων ἡμέρᾳ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν. μία γὰρ οὖσα σαββάτων, πρώτη οὖσα τῶν πασῶν ἡμερῶν καὶ πάλιν τῶν πασῶν ἡμερῶν τῆς κυκλοφορίας ὀγδόη, καλεῖται, καὶ πρώτη οὖσα μένει. Καὶ τὸ δώδεκα κώδωνας ἐξῆφθαι τοῦ ποδήρους τοῦ ἀρχιερέως προδιδόσθαι, τῶν δώδεκα ἀποστόλων ἡμῶν ἐξαφθέντων ἀπὸ τῆς δυνάμεως τοῦ αἰωνίου ἱερέως Χριστοῦ, δι' ὧν τῆς φωνῆς εἰς πᾶσαν γῆν τῆς δόξης καὶ χάριτος τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ ἐπληρώθη, σύμβολον ἦν. διὸ καὶ ὁ Δαβὶδ λέγει, Εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος αὐτῶν,
» καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὰ ῥήματα αὐτῶν. καὶ ὁ Ἡσαΐας ὡς ἀπὸ προσώπου τῶν ἀποστόλων λεγόντων τῶν Χριστῶν, ὅτι οὐχὶ τῇ ἀκοῇ αὐτῶν πιστεύουσιν, ἀλλὰ
» τῇ αὐτοῦ τοῦ πέμψαντος αὐτοὺς δυνάμει, διὰ λέγει οὕτως, Κύριε τίς ἐπίστευσε τῇ
» ἀκοῇ ἡμῶν, καὶ ὁ βραχίων Κυρίου τίνι ἀπεκαλύφθη. ἀνηγείλαμεν ἐνώπιον αὐτοῦ
» ὡς παιδίον, ὡς ῥίζα ἐν γῇ διψώσῃ, καὶ τὰ ἑξῆς τῆς προφητείας προλελεγμένα.
Ὃ δὲ εἶπεν ἐν λόγῳ ὡς ἀπὸ προσώπου πολλῶν, ἀνηγείλαμεν ἐνώπιον αὐτοῦ, καὶ ἐπαγαγεῖν, ὡς παιδίον, δηλωτικὸν τοῦ ὅτι πονηρᾷ ὑπηκόους αὐτοῦ γενομένους ὑπηρετῆσαι τῇ κελεύσει αὐτοῦ, καὶ πεῖσαι ὡς ἐν παιδίον γεγενῆσθαι, ὁπόσον καὶ ὅτι τὸ σῶμα τοῦτο ἐστιν ἰδεῖν, πολλῶν ἀριθμουμένων μελῶν, τὰ σύμπαντα ἓν κεκλῆσθαι ἔστι σῶμα· καὶ γὰρ δῆμος καὶ ἐκκλησία πολλοὶ ὄντες ἀριθμὸν ὄντες ἄνθρωποι, ὡς ἓν ὄντες πρᾶγμα τῇ μιᾷ κλήσει καλοῦνται καὶ προσαγορεύονται. καὶ τὰ μὴ διὰ δὲ πεπῶσι ἁπλῶς, ὦ ἄνδρες, ἔφην, τὰ ὑπὸ Μωσέως διὰ παραβάσεως δυνάμει κεκλεισμένων ἀποδεχομένους τύπους καὶ σύμβολα καὶ παραβολὰς τοῦ ἐν Χριστῷ γίνεσθαι μεμυημένων, καὶ τὰ εἰς αὐτὸν πιστεύειν προγεγνωσμένων, καὶ τὰ ὑπ' αὐτοῦ διὰ Χριστοῦ ὁμοίως γίνεσθαι μεμυημένων. Ἀλλὰ διὰ τί καὶ ἃ κατεσκευασάμην τὰ νῦν, ἐνθυμεῖσθαι μοι ἔδοξεν, ὅτι τὸν λόγον τὴν τάξιν πρίσιν ἔρχομαι. Ὡς οὖν ἀπὸ Ἀβραὰμ ἤρξατο προτομή, καὶ ἀπὸ Μωσέως σάββατα, καὶ θυσίαι, καὶ προσφοραί, καὶ ἑορταί, καὶ ἀπαρχαί· διὰ τοῦ σκληροκάρδιον τοῦ λαοῦ ὑμῶν τοῦτα διατεταχθῆναι, οὕτως παύσασθαι ἐδεῖ κατὰ τὴν τοῦ παντὸς βουλήν, εἰς ὃν διὰ τῆς ἀπὸ τοῦ ἡμῶν τοῦ Ἀβραὰμ, καὶ Φυλῆς Ἰούδα, καὶ Δαβὶδ πρόγονου γεγενῆσθαι υἱὸν τοῦ Θεοῦ Χριστόν, ὃς ἦν καὶ αἰώνιος νόμος, καὶ καινὴ διαθήκη τῷ πάντα κόσμῳ ἐκηρύσσετο προσδοκώμενος, ὡς αἱ προλελεγμέναι προφητεῖαι σημαίνουσι. καὶ ἡμεῖς οἱ διὰ τούτου προσχωρήσαντες τῷ Θεῷ, οὐ τοῦτον τὸν κατὰ πρόσκαιρα ἐκπρόσωπον προσελάβομεν προτομὴν, ἀλλὰ πνευματικὴν, ἣν Ενὼχ καὶ οἱ ὅμοιοι ἐφύλαξαν. ἡμεῖς δὲ διὰ τοῦ βαπτίσματος αὐτοῦ ὅτε ἁμαρτωλοὶ ἐγενό-

ημῶν, ἀφ' ὃ ἔλεος τὸ παρὰ τοῦ Θεοῦ, ἐλαβόμεθα, καὶ πᾶσιν ἐφετὸν ὁμοίως λαμβάνῃ. περὶ δὲ τῆς τοῦ ἡμέτερου λύτρου μυστηρίου οὐδὲν λέγειν κατεπείγοντος, λέγω. Ησαΐας οὖν περὶ τοῦ ἡμέρας αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ, ὅτι ἀνεκδιήγητόν ἐστιν ἀνθρώποις, οὕτως ἔφη, ὡς καὶ παρεγκλήσεται, Τίς ἡμερὰν αὐτοῦ τίς διηγήσεται; ὅτι αἴρεται ἀπὸ τῆς γῆς ἡ ζωὴ αὐτοῦ· ἀπὸ τῶν ἀνομιῶν τοῦ λαοῦ μου ἤχθη εἰς θάνατον. ὡς ἀνεκδιήγητον οὖν ὄντος τοῦ ἡμέρας τούτου ἀποθήσομεν μηδόντες, ἵνα τοῦ μόλωπι αὐτοῦ ἰαθῶμεν οἱ ἁμαρτωλοὶ ἄνθρωποι, τὸ παραφυτικὸν πάθημα τοῦτο εἶπεν· ἔτι καὶ ἵνα οὐχ ἕτερον γένηται τὸ κύσμῳ ἡμνηθὲν ὑπεναντίαν ἔχωσιν οἱ πιστεύοντες αὐτῷ ἄνθρωποι, ἀφ' τοῦ αὐτοῦ Ησαΐου τὸ παραφυτικὸν πάθημα ὡς μηδὲ γένεσθαι παραφυτεύσιν ὕστερ, Καὶ παρεσήμανε Κύριος καλῆσαι τὸν Αχαζ λέγων, Αἴτησον σεαυτῷ σημεῖον παρὰ Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου εἰς βάθος, ἢ εἰς ὕψος. καὶ εἶπεν Αχαζ, οὐ μὴ αἰτήσω, οὐδὲ μὴ πειράσω Κύριον. καὶ εἶπεν Ησαΐας, ἀκούετε δὴ ὁ οἶκος Δαβίδ, μὴ μικρὸν ὑμῖν ἀγῶνα παρέχειν ἀνθρώποις, καὶ πῶς Κυρίῳ παρέχετε ἀγῶνα. διὰ τοῦτο δώσει Κύριος αὐτὸς ὑμῖν σημεῖον· ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ λήψεται καὶ τέξεται υἱόν, καὶ καλέσεται τὸ ὄνομα αὐτοῦ Εμμανουήλ. βούτυρον καὶ μέλι φάγεται, πρὶν ἢ γνῶναι αὐτὸν ἢ παιδίον καλέσαι πατέρα ἢ μητέρα, λήψεται δύναμιν Δαμασκοῦ, καὶ σκῦλα Σαμαρείας εἰσαπὶ βασιλέως Ασσυρίων. καὶ καταληφθήσεται ἡ γῆ ἐν ᾗ σὺ σκληρὸς οἴσῃς ἀπὸ προσώπου τῶν δύο βασιλέων. ἀλλ' ἐπάξει ὁ θεὸς ὅτι σὲ καὶ ὅτι ὁ λαός σου καὶ ὅτι ἡ οἶκος τοῦ πατρός σου ἡμέρας, αἳ οὐδέπω ἦκασιν ὅτι σὲ, ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἧς ἀφῆλεν Εφραὶμ, ἀπὸ Ιούδα τὸν βασιλέα τῶν Ασσυρίων. Οτι μὲν οὖν ὡς ὦ ἡμῖν τοῦ Χριστοῦ ἀρχὴ τοῦ Αβραὰμ οὐδεὶς οὐδέποτε ἀπορήσει γενήσεται, οὐδὲ λέλεκται τετελεσμένως, ἀλλ' ἢ σαφῶς ὁ μέσιτης Χριστὸς, πᾶσι φανερόν ἐστι. ἐπεὶ δὲ ὑμεῖς καὶ οἱ διδάσκαλοι ὑμῶν τολμᾶτε λέγειν, μηδὲ ἁρπαθῆναι τὸ τῆς προφητείας τοῦ Ησαΐου, Ιδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἕξει, ἀλλ', Ιδοὺ ἡ νεᾶνις ἐν γαστρὶ λήψεται καὶ τέξεται υἱόν, καὶ ἐξηγεῖσθε τὸν προφητείαν ὡς εἰς Εζεκίαν τὸν γενόμενον ὑμῶν βασιλέα, πειρασόμεθα καὶ ἐν τούτῳ καθ' ὑμῶν βραχέα ἐξηγήσασθαι, καὶ ἀποδείξαι εἰς τοῦτον εἰρῆσθαι τὸν ὁμολογούμενον ὑφ' ἡμῶν Χριστόν. οὕτω γὰρ κἀγὼ πάντα αὐτῶν ὑμῶν μᾶλλον εὑρεθήσομεν, εἰ ἀποδείξας πειούμενος ἀγαπήσομεν ὑμᾶς πιθανῶν· ἐὰν δὲ ὑμεῖς σκληροκάρδιοι μένοντες, καὶ ἀθετήσῃς τὸν γενόμενον ἀφ' ὃν ἀφωσιωμένον τοῖς Χριστιανοῖς θάνατον, παρ' ἀνθρώπου σεαυτὸν θεὸν μὴ βουλήσεσθε, ἑαυτοῖς αἴτιοι φανήσεσθε, καὶ ἐξαπατᾶτε ἑαυτούς, ὑποποιοῦντες ἀφ' ὃ ἐστὶν ὁ Αβραὰμ κτίσμα, πάντων κληρονομήσαν τὰ κατηγελμένα παρὰ τοῦ Θεοῦ παρὰ τοῦ Χριστοῦ δηλονότι ἀγαθά. οὐδεὶς γὰρ οὐδὲν ἐκείνων ὠδαμόθεν λαβὼν ἔχει πλὴν οἱ τῇ γνώμῃ ὁμοιωθέντες τῇ πίστει τοῦ Αβραὰμ, καὶ ὑπηγόντες τὰ μυστήρια πάντα. λέγω δὲ ὅτι ὡς μὲν ἐπολὴ εἰς ἀποστόλους καὶ διακονοφόρους διετάχθη· ὡς δὲ ἐπολὴ καὶ παρουσία ὁμοίως εἴρηται, καὶ εἰς μυστήριον τοῦ Χριστοῦ παρὰ τοῦ σκληροκάρδιον τοῦ λαοῦ ὑμῶν. καὶ ὅτι τοῦτό ἐστιν, ὁ τοῦ Ιεζεκιὴλ περὶ τούτου ἀποφαινόμενος ὁ Θεὸς εἶπεν, Ἐὰν Νῶε καὶ Ιακὼβ, καὶ Δανιὴλ ἐξαιτήσωνται τὰ υἱοὺς ἢ θυγατέρας, οὐ μὴ δοθήσεται αὐτοῖς. καὶ ὁ τοῦ Ησαΐου εἰς τοῦτο αὖθις ἔφη, Οὕτως εἶπε Κύριος ὁ Θεὸς, καὶ ἐξελθόντα καὶ ὄψονται τὰ κῶλα τῶν παραβεβηκότων ἀνθρώπων. ὁ γὰρ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευ-

τησ, καὶ ὁ πῦρ αὐτῶν οὐ σβεσθήσεται, καὶ ἔσονται εἰς ὄρασιν πάσῃ σαρκί. Ὡς τιμίους ὑμᾶς ἀπὸ τῶν ψυχῶν ὑμῶν τῷ ἐλπίδα ταύτην, ἀπευδάσαι διὰ βαπτίσματος δι' ἧς ὁδοῦ ἄφεσις ὑμῖν τῶν ἁμαρτιῶν γένοιτο, καὶ ἐλπὶς τῆς κληρονομίας τῶν κατηγγελμένων ἀγαθῶν· ἔστι γὰρ οὐκ ἀλλη ἡ αὕτη, ἵνα γνόντες ὅτι Χριστὸν βαπτισθέντες, καὶ λυσιτελοῦντες ἀφέσεως ἁμαρτιῶν ἀπὸ Ησαίου κηρυχθὲν λουτρὸν, μὴ μετάπτωτοι λοιπὸν ζήσητε. Καὶ ὁ Τρύφων, εἰ καὶ ἐκόπασεν δακρύων τοῖς λόγοις τούτοις οἷς λέγεις ἀναγκαίοις οὖσιν ἐξεπαθεῖτο, ἀλλ' οὖν καταπέπληκτο ἔτι ἐπερωτήσειν, ὁ ἐξεπάσας βούλομαι, μάθοιμι μετ' ἐκείνου. Κἀγὼ, ὅσα βούλῃ ἐξέταζε ὡς σοὶ ἐπέρχεται· ἐγὼ γὰρ καὶ μᾶλλον ἐξεπάσω ἂν ἀπορήσας τοὺς λόγους ἀναλαμβάνων πιεζόσομαι καὶ πλησιῶν. Καὶ κεῖνος, εἰπέ οὖν μοι, ἔφη, οἱ ζήσαντες κατὰ τὸν νόμον τὸν ἀπὸ Μωσέως, ζήσονται ὁμοίως τῷ Ιακὼβ, καὶ τῷ Ενὼχ, καὶ τῷ Νῶε ἐν τῇ τῶν νεκρῶν ἀναστάσει, ἢ οὔ; Κἀγὼ πρὸς αὐτὸν, εἰ πόντος μου, ὦ ἄνθρωπε, τὰ λελεγμένα ὑπὸ τοῦ Ιεζεκιὴλ, ὅτι καὶ Νῶε, καὶ Δανιὴλ, καὶ Ιακὼβ ἐξαιτήσονται υἱοὺς καὶ θυγατέρας, οὐ δοθήσεται αὐτοῖς, ἀλλ' ἕκαστος τῇ αὐτοῦ δικαιοσύνῃ δικαιοῦσθαι φήσεται, ὅτι καὶ τοῖς κατὰ τὸν νόμον τὸν Μωσέως πολιτευσαμένοις ὁμοίως φήσαι εἶπεν. καὶ γὰρ ἐν τοῖς Μωσέως νόμοις τὰ φύσει καλὰ, καὶ βύσιβα, καὶ δίκαια νενομοθέτηται πρὸς πᾶν τοῖς πεπολιτευμένοις αὐτοῖς, καὶ πρὸς σκληροκαρδίαν δὲ τοῦ λαοῦ δέδεται γένεσθαι ὁμοίως δικαιόχρεσται, ἃ καὶ ἔπρεπεν οἱ ὑπὸ τὸν νόμον ἐπὶ οὐ τὰ καθόλου καὶ φύσει καλὰ ἐποίουν, διάφοροί εἰσι τῷ Θεῷ, ἃ ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ τούτου ἐν τῇ ἀναστάσει ὁμοίως τοῖς προγεγονόσιν αὐτῶν δικαίοις, Νῶε καὶ Ενὼχ, καὶ Ιακὼβ, ἃ εἴ τινες ἄνδρες γένοιντο, φήσονται σεμνοῖς βαπτισθεῖσι τοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἰόντι, ὃς ἃ προεγνώσθη καὶ σιλώνης ἦν, καὶ ἀπὸ τῆς πέτρας ταύτης τῆς ἀπὸ τοῦ γένους τοῦ Δαβὶδ γεγενημένης χαρακοποιηθεὶς ὑπέμεινεν, ἵνα ἀπὸ τῆς οἰκονομίας ταύτης ὁ πονηρευσάμενος τὸν ἀρχαῖον ὄφιν, καὶ οἱ ὁμοιωθέντες αὐτῷ ἄγγελοι καταλυθῶσι, καὶ ὁ θάνατος καταφθαρῇ, καὶ ἐν τῇ δυτέρᾳ αὖθις τοῦ Χριστοῦ παρουσίᾳ ἀπὸ τῶν πιστευόντων αὐτῷ καὶ διαφέρειν ζωὴν παύσηται τέλεον ὑστερεῖν μηκέτ' ὦν, ὅτεν οἱ μὲν εἰς κρίσιν καὶ κατάδικοι ἢ πυρὸς ἀπαύστου κολάζεσθαι πιμφθῶσιν, οἱ δὲ ἐν ἀπαθείᾳ, καὶ ἀφθαρσίᾳ, καὶ ἀγιότητι, καὶ ἀθανασίᾳ σωθῶσιν. ἐὰν δέ τινες καὶ νῦν ζῆν βούλωνται, φυλάσσοντες τὰ ἀπὸ Μωσέως ἀπαταξόντα, καὶ πιστεύσουσιν ὅτι τοῦτον ὃν ἐσταυρώθη Ιησοῦν, βαπτισθέντες ὅτι αὐτὸς ὅστις ὁ Χριστὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ αὐτὸς δέδοται ὁ κρίναι πάντας ἁπλῶς, καὶ αὐτοῦ ὄντος ἡ αἰώνιος βασιλεία. Δοκῶ γὰρ ἀπιστεῖσθαί μου; ἐπῳδάνετό μου. Κἀγὼ πάλιν, συσκεψώμεθα κἀκεῖνο, εἰ ἔνεστιν, ἔλεγον, φυλάσσειν τὰ ἀπὸ Μωσέως ἀπαταξόντα ἄπτωτα πάντα. Κἀκεῖνος ἀπεκρίνατο, οὐ γὰρ ἐβουλόμην ἔτι, ὡς ἔφης, οὔτε πρόβατον τῷ πάσχα ἀλλαχόσε θύειν δυνατὸν, οὔτε τοῖς τῇ νηστείᾳ κελευσθεῖσι προσφέρεσθαι χερμάδες, οὔτε τὰς ἀγὰς ἁπλῶς ἀπάσας προσφοράς.

Κἀγὼ, ἵνα οὖν ἀδυνατόν ὄντι φυλάσσειν, οὕτω καλῶς λέγε αὐτὸς· πειθόμην γὰρ ὅτι μὴ φυλάσσων τὰ αἰώνια δικαιώματα ἧς ἢ προέξας, σωθῆναι ἐλπίδας ἔχεις. Κἀκεῖνος, ὃ σβεστὸν μένει, καὶ τὸ τὰ ἔμμηνα φυλάσσειν, καὶ ὃ καπνίζειν ἀλάστορον ὄντα ὧν ἀπηγόρευε ὑπὸ Μωσέως, ἢ ὁ σωτὴρ ἡμῶν. Κἀγὼ ἔφην, Αβραὰμ, καὶ Ισαὰκ, καὶ Ιακὼβ, καὶ Νῶε, καὶ Ιὼβ, καὶ εἴ τινες ἄνδρες γένοιντο πρὸ τούτων ἢ μετὰ τούτους ὁμοίως δίκαιοι, λέγω ὅ τε Σάρ-

ρας τῷ γυναῖκα τῦ Αβρααμ, καὶ Ρεβέκκαν τ̀ τ̃ Ισαὰκ, Ϲ Ραχὴλ τῷ τ̃ Ιακὼβ, ἢ Λείαν, ἢ τὰς λοιπὰς ἀῤῥας τὰς ταύτας, μέχρι τ̀ Μωσέως τ̃ πατρὸς ἡμῶν ποιησάντων μηδὲν τούτων φυλάξαντας, εἰ δοκεῖ ὑμῖν Ϭεμιτὸν εἶναι; Καὶ ὁ Τρύφων ἀπεκρίνατο, οὐ πεπείρασται Αβρααμ ἢ οἱ μετ' αὐτόν; Κἀγὼ, ὅτι ἔγνω, ἔφην, ὅτι πεπείρασται Αβρααμ καὶ οἱ μετ' αὐτόν. διὰ τοῦτο δὲ ἐδόθη αὐτοῖς ἡ περιτομὴ, εἰς πολλοῖς τοῖς προλελεγμένοις εἶπον, ἢ εἰ μὴ δυσωπῶ ὑμᾶς τὰ λεγόμενα, πάλιν ἐξετάσωμεν τὸν λόγον. ὅτι δὲ μέχρι Μωϋσέως οὐδεὶς ἁπλῶς δίκαιος οὐδὲ ὅλως τούτων περὶ ὧν ἐζητοῦμεν ἐφύλαξεν, οὐδὲ σὰ πλεῖον ἔλαβε φυλάσσειν, πλεῖον τῷ ἀρχαῖον λαβοῦσα ἀπὸ Αβρααμ τῆς περιτομῆς, ὁλίγα θέ.

Καὶ εἶπος, ὁλίγα μέθα, ἔφη, καὶ ὅτι Ϭέλομεν ὁμολογοῦμεν. Κἀγὼ πάλιν, διὰ δὲ σκληροκαρδίαν τ̃ λαοῦ ὑμῶν πρὸ τοῦ τὰ ὁμοπαθῆ τοῦτε ὃν Θεὸν διὰ Μωσέως ἐντειλάμενον ὑμῖν, ἵνα διὰ παντὸς περιέχῃ περὶ ὀφθαλμῶν ἀεὶ ἔχητε τ̀ Θεὸν, καὶ μήτε ἀδικεῖν, μήτε ἀσεβεῖν ἄρχησθε. καὶ γὰρ ὃ κόκκινον βάμμα περιτιθέναι αὐτοῖς ἐνετείλατο ὑμῖν, ἵνα διὰ τούτου μὴ λήθῃ ὑμᾶς λαμβάνῃ τοῦ Θεοῦ, καὶ φυλακτήριον τὸ ὑμέτερον λευκογραμμένον χαρακτήρων τινῶν, ἃ πρέπως ἄγια νοεῖσθαι ἔοικε), περιτεῖσθαι ὑμᾶς ἐκέλευσε, Ϲ διὰ τούτων δυσωπῶν ὑμᾶς, ἀεὶ μεμνῆσθαι ἔχητε τ̃ Θεοῦ, ἅμα τε ἢ ἔλεγχον τὸ ταῖς καρδίαις ὑμῶν, οὐδὲ μικρὰν μεμνῆσθαι ἔχετε τ̃ προσταγῆναι, ἢ οὐδὲ οὕτως ἐπείσθητε μὴ εἰδωλολατρῆσαι, ἀλλ' ὅτι Ηλίου ὀνομάζων ὃν ἀριθμὸν τ̃ μὴ καμψάντων γόνυ τῇ Βάαλ, ἑπτακισχιλίους ὄντας εἶπε, ἢ ἐν τ̃ Ησαΐᾳ καὶ τὰ τέκνα ὑμῶν θυσίαν πεποιηκέναι τοῖς εἰδώλοις ἐλέγχει ὑμᾶς. λίμνης δὲ ὑπάρχ τῆς μὴ θυσαζούσης οἷς πάλαι ἐθύομεν, ὑπομένομεν τὰς ἐκάστας ὑμῶν ἐπιθυμίας, ἢ θανατούμενοι χαίρομεν· πιστεύοντες ὅτι ἑκάστῳ ἡμᾶς ὁ Θεὸς διὰ τ̃ Χριστοῦ αὐτοῦ, καὶ ἀφθάρτους ἢ ἀπαθεῖς Ϲ ἀθανάτους ποιήσει, ἢ οὐδὲν συμβαίνειν τοῖς δικαιοπραγήσασιν ἢ βιώσασι τὰ διὰ τὴν σκληροκαρδίαν τ̃ λαοῦ ὑμῶν διαπραττόμενα γινώσκομεν. Καὶ ὁ Τρύφων πάλιν, ἐὰν δέ τις εἰδὼς ὅτι τοῦτο οὕτως ἔχει μὴ ϑ καὶ τοῦτον εἶ) ὃν Χριστὸν ὁλίσασθαι δηλονότι, ἢ πεπιστευκέναι, καὶ πείθεσθαι αὐτῷ βούλεται, καὶ τοῦτο φυλάσσειν, Ϭεμιτόν) ἐστιν ἢ οὔ; Κἀγὼ, ὡς μὲν ἐμοὶ δοκεῖ, ὦ Τρύφων, λέγω ὅτι Ϭεμιτόν ὁ τοιοῦτος, ἐὰν μὴ τοὺς ἀῤῥενοφθόρους, λέγω δὴ τοὺς ἀπὸ τ̃ ἐθνῶν διὰ τοῦ Χριστοῦ ἀπὸ τῆς πλάνης περιτμηθέντας, σκανδαλίζηται, τοῦτο αὐτὸ φυλάσσειν, λέγων οὐ Ϭεμιτὸν αὐτοῖς, ἐὰν μὴ τοῦτο φυλάξωσιν, ὁπόιον ἐν ἀρχῇ τ̃ λόγων καὶ σὺ ἔπροσκεῖσθαι, ἀποφαινόμενος οὐ Ϭεμιτόν μοι, ἐὰν μὴ τοῦτο φυλάξω. Κἀκεῖνος, διὰ τί οὖν εἶπας, ὡς μὲν ἐμοὶ δοκεῖ Ϭεμιτὸν ὁ τοιοῦτος, εἰ μή τινές εἰσιν οἱ λέγοντες ὅτι οὐ Ϭεμιτὸν οἱ τοιοῦτοι. Εἰσὶν, ἀπεκρινάμην, ὦ Τρύφων, καὶ μᾶλλον πλείονες ὁμιλίας ἢ ἑστῶς τοῖς τοιούτοις τολμῶντες, οἷς ἐγὼ οὐ συνάρεσκός εἰμι· ἀλλ' ἐὰν αὐτὸ διὰ τὸ ἀδύνατον ἢ γνώμης ἢ τὸ ὅσα δύνασται νῦν ὑπ' τ̃ Μωσέως, ἃ διὰ τὸ σκληροκάρδιον τ̃ λαοῦ νοεῖσθαι διὰ τὸ μὴ ϑ καὶ τοῦτον ὃν Χριστὸν ἐλπίζειν, καὶ τὰς αἰωνίους ἢ φύσει δικαιοπραγίας, ἢ βιώσεως φυλάσσειν βούλονται, καὶ αἱρεῖται συζῆν τοῖς Χριστιανοῖς ἢ πιστοῖς ὡς μάλιστα, μὴ πείθοντες αὐτοὺς μήτε περιτέμνεσθαι ὁμοίως αὐτοῖς, μήτε Ϭβαλλίζειν, μήτε ἄλλα ὅσα τοιαῦτά ἐστι πράσσειν, ἢ προσλαμβάνεσθαι, Ϲ κοινωνεῖν ἀπόντων, ὡς ὁμοπαθέσιν ἢ ἀδελφοῖς, δεῖν ἀποφαίνεσθαι. ἐὰν δὲ οἱ ἀπὸ

τῆ γλώσῃ τοῦ ὑμετέρου πιστεύω, λέγοντες ὅτι τοῦτον ὁ Χριστὸν, ὦ Τρύφων, ἔλεγον, ὁ καὶ πάντες τὸ ἀφ' Μωσέως διαταχθέντα νόμοι φυλάσσοντες ζῶσι ζωὴν τοῖς ἐξ ἐθνῶν, πιστεύοντας ὅτι οὗτος ὁ Χριστὸς, ἢ μὴ κοινωνῆσι αὐτοῖς τῆς τοιαύτης συνδιαγωγῆς αἱρῶμαι, ὁμοίως καὶ οὐκ ἀποδέχομαι. τοῖς δὲ πιθομένοις αὐτοῖς ὅτι καὶ ἔνομον πολιτείαν, μετὰ τοῦ φυλάσσειν καὶ εἰς ὁ Χριστὸς τοῦ Θεοῦ ὁμολογίαν, καὶ βαπτίσασθαι ἴσως ἐπολαμβάνω· τοῖς δὲ ὁμολογήσασι καὶ βλασφημοῦσι τοῦτον τὸν Χριστὸν, καὶ ἐπὶ τούτῳ αἰτίᾳ μεταβαίνουσι ὅτι καὶ ἔνομον πολιτείαν, ἐρώτησα μάθειν ὅτι οὔτε ὄντι ὁ Χριστὸς, καὶ ἐν τῇ τελευτῇ μὴ μετανοοῦσι, οὐδαμῶς βαπτίσασθαι ἀποφαίνομαι. καὶ τοῖς ἀπὸ τοῦ σπέρματος τοῦ Ἀβραὰμ ζῶσι καὶ τὸν νόμον, καὶ ὅτι τοῦτον ὁ Χριστὸν μὴ πιστεύουσι ἐν τῇ τελευτῇ τοῦ βίου, οὐ βαπτίσασθαι ὁμοίως ἀποφαίνομαι, καὶ μάλιστα τοῖς ἐν ταῖς συναγωγαῖς καταθεματίζουσι καὶ καταθεματίζουσι ἐπ' αὐτὸν ὕστερ ὁ Χριστὸς, καὶ πρὸ ὅπως τύχωσι τῆς σωτηρίας, ἐν ᾗ μακαρίας ὁ ἐν τῷ πυρὶ ἀπαλλαγῶσι. εἰ γὰρ χρηστότης καὶ ἡ φιλανθρωπία τοῦ Θεοῦ καὶ ὁ ἄμεσος τοῦ πλούτου αὐτοῦ ὁδοὶ μετάνοιαν ἀπὸ τῶν ἁμαρτημάτων, ὡς δι' Ἰεζεκιὴλ μαρτυρεῖ, ὡς δίκαιον καὶ μὴ ἁμάρτημα ἔχει· καὶ τὸν ἀπὸ βδελυρίας ἢ δικαιοσύνης μεταβάλλοντα ὅτι ἀδικίαν καὶ ἀθεότητα, ὡς ἁμαρτωλὸν καὶ ἄδικον καὶ ἀσεβῆ ὀφείλειν. διὸ καὶ ὁ εἰρημένος Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς εἶπεν, Ἐν οἷς σὺν ὑμᾶς καταλήψω, ἐν τούτοις καὶ κρινῶ. Καὶ ὁ Τρύφων, καὶ σοὶ τούτων ὅσα φθέγξῃ ἀκηκόαμεν, εἶπεν· μάταιος ὧν ὁ λόγος ὅλος ἐπαύσω, πέραινε· σοὶ δόξος τις γὰρ πολὺ καὶ μὴ δυνάμενος ὅλως ἀποδείξαι δοκεῖ μοι εἶναι. Ὃ γὰρ λέγω σε σεσυμπλέχθαι Θεὸν ὅπερ σοὶ αἰώνιον τοῦτον τὸν Χριστὸν, εἶπε δ' γυμνὸν ἄνθρωπον γενόμενον ἐκ παρθένου, δ' ὅτι οὐκ ἄνθρωπος ἐξ ἀνθρώπου, μόνον σοὶ δόξαν δοκεῖ μοι εἶναι, ἀλλὰ καὶ μωρόν. Κἀγὼ σοὶ τοῦτο ἔφην, φησὶ ὅτι σοὶ δόξος ὁ λόγος δοκεῖ εἶναι, καὶ μάλιστα τοῖς ἀπὸ τῆς γλώσσης ὑμῶν, εἵτινες τὰ τοῦ Θεοῦ οὔτε νοοῦσι, οὔτε ποιοῦσι ποτὲ βουλόμενοι, ἀλλὰ τὰ τῶν διδασκάλων ὑμῶν, ὡς αὐτὸς ὁ Θεὸς ἔφη μάρτυρι ὦ Τρύφων, εἶπον, οὐκ ἀπόλλυται ὁ τοιοῦτον εἶναι. Χριστὸν τῷ Θεοῦ, ἐὰν ἀποδείξω μὴ δυνάμενον ὅτι καὶ σοὶ ὑπάρχει υἱὸς ὁ ποιητοῦ τῶν ὅλων Θεὸς ὤν, καὶ γεγενῆσθαι ἄνθρωπος ἐξ αὐτῆς τῆς παρθένου, ἀλλὰ οὐκ ἀποδείκνυμι ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ Χριστὸς ὁ τοῦ Θεοῦ, ὅσπερ ἔστι ἔσται· ἐὰν δὲ μὴ ἀποδείκνυμι ὅτι σοὶ ὑπάρχει, καὶ γεγενῆσθαι ἄνθρωπος ὁμοιοπαθὴς ἡμῖν, σάρκα ἔχων, καὶ τοῦτο ὁ παρὼν βουλεύομενον, οὐ τοῦτο πεπλανῆσθαί με μόνον λέγε δίκαιον, ἀλλὰ μὴ ἀγνοῆσαί ὅτι θεός ἐστιν ὁ Χριστὸς, ἐὰν φάσκῃ ὡς ἄνθρωπος ἐξ ἀνθρώπων γεγενῆσθαι, καὶ ἐκλογὴ γεγονέναι εἰς τὸν Χριστὸν εἶναι ἀποδείκνυται. καὶ γάρ εἰσί τινες, ὦ φίλοι, ἔλεγον, ἀπὸ τοῦ ἡμετέρου γένους ὁμολογοῦντες αὐτὸν Χριστὸν εἶναι, ἀνθρώπου δὲ ἐξ ἀνθρώπων γεγονέναι ἀποφαινόμενοι, οἷς οὐ συνθέμεθα· οὐδ' ἂν πλῆθος τοῦτο μὴ δοξάσωμεν εἶπον, ὅτι οὐκ ἀνθρωπείοις διδάγμασι κεκελεύσμεθα ἐπ' αὐτῷ τῷ Χριστοῦ πιστεύεσθαι, ἀλλὰ τοῖς ὑπὸ τῶν μακαρίων προφητῶν κηρυχθεῖσι καὶ δι' αὐτοῦ διδαχθεῖσι. Καὶ ὁ Τρύφων, ἐμοὶ μὲν δοκοῦσιν, εἶπεν, οἱ λέγοντες ἀνθρώπου γενέσθαι αὐτὸν, καὶ κατ' ἐκλογὴν κεχρίσθαι, καὶ Χριστὸν γενέσθαι, πιθανώτεροι ὑμῶν λέγειν τῶν τοῦτο ἀφ' ἧς λεγόντων. καὶ γὰρ πάντες ἡμεῖς ὅτι Χριστὸν ἄνθρωπον ἐξ ἀνθρώπων προσδοκῶμεν γεγονέναι, καὶ ὅτι Ἠλίαν χρίσαι αὐτὸν ἥξοντα. ἐὰν δὲ φάσκῃ ὦ ὁ Χριστὸς, ἄνθρωπον μὲν ἐξ ἀνθρώπων γεγονέναι ἐκ σπορᾶς ὑπό-

σαθαι δεῖ· ἐκ δὲ τῆς μετὰ Ηλίαν ζηλωτύπου, οὐδὲ ζῶντι ἀποφαίνομαι εἶναι.

Καὶ γὰρ πάλιν ἐπυθόμην αὐτοῦ, οὐχὶ Ηλίαν φησὶν ὁ λόγος λέγειν Ζαχαρίου ζηλώσαντος τὴν ἡμέραν τῆς μεγάλης καὶ φοβερᾶς ταύτης τοῦ Κυρίου; Κἀκεῖνος ἀπεκρίνατο, μάλιστα. Εἰ οὖν ὁ λόγος ἀναγκάζει ὁμολογεῖν, ὅτι δύο προσιαὶ τοῦ Χριστοῦ προεφητεύοντο γενησόμεναι, μία μὲν ἐν ἧ παθητὸς καὶ ἄτιμος, ἐν ἀδόξοις φασκόντων· ἡ δὲ ἑτέρα ἐν ἧ καὶ ἔνδοξος, καὶ κριτὴς ἀπάντων ἐλεύσεται, ὡς ἐν ἐν πολλοῖς τοῖς προειρημένοις ἀποδέδεικται, οὐχὶ τῆς φοβερᾶς ἐν μεγάλης ἡμέρας ταύτης τῆς δευτέρας παρουσίας αὐτοῦ προεφητεύθαι δεῖν Ηλίαν νοήσωμεν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ κεκηρυχέναι; Μάλιστα, ἀπεκρίνατο. Καὶ ὁ ἡμέτερος δεῦρο Κύριος, ἔφην, ὅτι αὐτὸ τοῦτο ἐδόκει γενησόμενον, εἰπὼν ἐν Ηλίαν ἐλεύσεσθαι, καὶ ἡμεῖς τοῦτο ὁπερεσάμεθα γενησόμενον, ἔστιν μὴ ἐν δόξῃ ἐξ οὐρανοῦ παραγίνεσθαι ὁ ἡμέτερος Κύριος Ιησοῦς Χριστός, οὗ ἐν τῇ πρώτῃ τῆς φανερώσεως κήρυξ προῆλθε· ὁ δὲ Ηλίας γενόμενον πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, ὁ Ιωάννης ὁ γενόμενος ἐν ᾧ γένει ὑμῶν προφήτης, μᾶλλον ὅτι δὲ Ιεροβοὰμ ποτὲ μὲν καθεζόμενος ἔσται, Ἐγὼ μὲν ὑμᾶς βαπτίζω ἐν ὕδατι εἰς μετάνοιαν· ἔρχεται δὲ ὁ ἰσχυρότερός μου, οὗ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς τὰ ὑποδήματα βαστάσαι· αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν πνεύματι ἁγίῳ, καὶ πυρί· οὗ τὸ πτύον αὐτοῦ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ διακαθαριεῖ τὴν ἅλωνα αὐτοῦ, καὶ ὅταν σιτάρξῃ εἰς τὴν ἀποθήκην· τὸ δὲ ἄχυρον κατακαύσει πυρὶ ἀσβέστῳ. Καὶ ἵνα μὴ τὸ προφητικὸν συνεκκλείσῃ ὁ βασιλεὺς ὑμῶν Ηρῴδης εἰς φυλακήν, ἐν ἡμέραις τελευτῶν, ἀρχόμενος τῆς ἐξ ἀδελφῆς αὐτοῦ τῆς Ηρῴδου διαφέρεται αὐτῷ, εἰπεῖν αὐτῷ αἰτήσασθαι ὃ ἐὰν βούληται. καὶ ἡ μήτηρ ἡ παιδὸς ὑπέβαλλεν αὐτῇ, αἰτήσασθαι τὴν κεφαλὴν Ιωάννου τοῦ ἐν τῇ φυλακῇ· ἐν αἰτήσασθαι, ἔπεμψε καὶ ὅτι πίναξι ἐν ἀγορᾷ τὴν κεφαλὴν Ιωάννου ἐκέλευσε. δῆλα καὶ ὁ ἡμέτερος Χριστὸς εἰρήκει ὅτι γὰρ τότε τοῖς λέγουσι περὶ τοῦ Χριστοῦ Ηλίαν δεῖν ἔλθειν, Ηλίας μὲν ἐλεύσεται καὶ ἀποκαταστήσει πάντα. λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι Ηλίας ἤδη ἦλθε, καὶ οὐκ ἐπέγνωσαν αὐτὸν, ἀλλ' ἐποίησαν αὐτοῦ ὅσα ἠθέλησαν· καὶ γέγραπται ὅτι τότε συνῆκαν οἱ μαθηταὶ ὅτι περὶ Ιωάννου τοῦ βαπτιστοῦ εἶπεν αὐτοῖς. Καὶ ὁ Τρύφων, καὶ τοῦτο προσέδοξεν λέγειν μοι δοκεῖς, ὅτι ὃ ἐν Ηλίᾳ ἦν Θεοῦ πνεῦμα προεφητεύθη πνεῦμα καὶ ἐν Ιωάννῃ γέγονε. Καὶ γὰρ τοῦτο, οὐ δοκεῖσί μοι ὅτι Ιησοῦν ὃν ἡ Ναυῆ τὸν διαδεξάμενον τὴν λαοπομπίαν μετὰ Μωσέα ὁ αὐτὸς γεγενῆσθαι; ὅτε ἐρρέθη τῷ Μωσεῖ ὅτι θήσω τὸ Ιησοῦ τοῦ χεῖρας, εἰ πότερος αὐτῷ ἡ Θεοῦ, Καὶ γὰρ μεταθήσω ἀπὸ σοῦ τὸ πνεῦμα τὸ ἐν σοὶ ἐπ' αὐτόν. Κἀκεῖνος, μάλιστα. Ὡς οὖν φημὶ, ἔστι ὅτε τότε τὸ αὐθεντικὸν τοῦ Μωσέως μεμήνυκε ὅτι ὃν Ιησοῦν ὁ Θεὸς ἀπὸ ἡ ἐν Μωσεῖ πνεῦμα τος, οὕτως ἐν ἀπὸ τοῦ Ηλίου ὅτι ὃν Ιωάννην ἐλθεῖν ὁ Θεὸς δυνατὸς ἐστὶ ποιῆσαι· ἵνα ὥσαρ ὁ Χριστὸς τῇ πρώτῃ παρουσίᾳ ἄδοξος ἐφάνη, οὕτως ἐν ἡ πνεύματος ἦν ἐν Ηλίᾳ πάλιν τε καθαρίσαντος ἡ Χριστῷ, ἄδοξος ἡ πρώτη παρουσία γενήσεται. κρυφίᾳ δὲ χρεὶ ὁ Κύριος πολεμεῖν ὃν Αμαλὴκ εἶπεν, καὶ ὅτι ἔπεσεν ὁ Αμαλὴκ οὐκ ἐγνώσατε· εἰ δὲ ὁ τῇ ἐνδόξῳ παρουσίᾳ τοῦ Χριστοῦ πολεμήσεσθαι ὃν Αμαλὴκ μόνα λέγεις, ποῖος καιρὸς ἔσται ἡ λόγου, ὃς φησι, Κρυφίᾳ χρεὶ ὁ Θεὸς πολεμεῖν τὸν Αμαλὴκ, νοῆσαι δυνάσθαι ὅτι κρυφία δυνάμις ἡ Θεοῦ γέγονε τῷ γραφέντι Χριστῷ, ὃν καὶ τὰ δαιμόνια φεύγουσι, καὶ πᾶσαν ἁπλῶς αἱ ἀρχαὶ καὶ ἐξουσίαι

τῆς

τ῀ γῆς. Καὶ ὁ Τρύφων, Ἔοικάς μοι ὦ πολλῆς παρασκευῆς τῆς παρὰ πολλοῖς παρὰ πᾶσιν τὴν ζητουμένων γεγονέναι, καὶ λίαν ἐπιμελῶς ἔχειν ἀποκρίνεσθαι παρὰ πάντα ἃ ἂν ἐπερωτηθῇς. Ἀπόκριναι οὖν μοι παρ' ὅτι ἔφης, πῶς ἔχεις ἀποδεῖξαι ὅτι ὑπὸ θεοῦ παρὰ τὸν ποιητὴν τῶν ὅλων· καὶ πότε ἀποδείξεις ὅτι ὑπὸ γυναικῶν λίαν τῆς πρὸ νόου ὑπέμεινε. Κἀγὼ ἔφην, παρακαλῶ μοι συγχώρησον εἰπεῖν λόγους ὧν ἐν τῇ Ἡσαΐου παραφρασίᾳ περὶ τῆς ἐρημώσεως καὶ τῆς παραλήψεως ἵνα παραγένηται αὐτὸς ὁ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστὸς ὁ τοῦτο Ἰωάννης ὁ βαπτιστὴς ὑπὸ παραφήτης γνώριμος. Κἀκεῖνος, συγχωρῶ. Κἀγὼ εἶπον, Ἡσαΐας οὕτω περὶ τῆς Ἰωάννου παραγενήσεως, οὕτως παρέφη, Καὶ εἶπεν Ἐζεκίας παρὰ Ἡσαΐαν, ἀγαθὸς ὁ λόγος Κυρίου ὃν ἐλάλησεν· γενέσθω εἰρήνη καὶ δικαιοσύνη ἐν ταῖς ἡμέραις μου, καὶ παρακαλέσατε αὐτὴν, ὅτι ἐπλήσθη ἡ ταπείνωσις αὐτῆς. λέλυται αὐτῆς ἡ ἁμαρτία, ὅτι ἐδέξατο ἐκ χειρὸς Κυρίου διπλᾶ τὰ ἁμαρτήματα αὐτῆς· φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἑτοιμάσατε τὰς ὁδοὺς Κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους τοῦ Θεοῦ ἡμῶν· πᾶσα φάραγξ πληρωθήσεται, καὶ πᾶν ὄρος καὶ βουνὸς ταπεινωθήσεται, καὶ ἔσται πρόπαν τὰ σκολιὰ εἰς εὐθείαν, καὶ ἡ τραχεῖα εἰς ὁδοὺς λείας· καὶ ὀφθήσεται ἡ δόξα Κυρίου, καὶ ὄψεται πᾶσα σὰρξ τὸ σωτήριον τοῦ Θεοῦ, ὅτι Κύριος ἐλάλησεν. φωνὴ λέγοντος, βόησον· καὶ εἶπον, τί βοήσω· πᾶσα σὰρξ χόρτος, καὶ πᾶσα δόξα ἀνθρώπου ὡς ἄνθος χόρτου. ἐξηράνθη ὁ χόρτος καὶ τὸ ἄνθος αὐτοῦ ἐξέπεσεν, τὸ δὲ ῥῆμα Κυρίου μένει εἰς τὸν αἰῶνα. ἐπ' ὄρους ὑψηλοῦ ἀνάβηθι ὁ εὐαγγελιζόμενος Σιών. ὕψωσον τῇ ἰσχύι τὴν φωνήν σου ὁ εὐαγγελιζόμενος Ἰερουσαλήμ. ὑψώσατε, μὴ φοβεῖσθε, εἶπον ταῖς πόλεσιν Ἰούδα· ἰδοὺ ὁ Θεὸς ὑμῶν, Κύριος ἰδοὺ μετ' ἰσχύος ἔρχεται, καὶ ὁ βραχίων μετ' ἐξουσίας ἔρχεται. ἰδοὺ ὁ μισθὸς μετ' αὐτοῦ, καὶ τὸ ἔργον ἐναντίον αὐτοῦ. ὡς ποιμὴν ποιμανεῖ τὸ ποίμνιον αὐτοῦ, καὶ τῷ βραχίονι συνάξει ἀρνας, καὶ τὴν ἐν κατρὶ ἔχουσαν παρακαλέσει. τίς ἐμέτρησεν τῇ χειρὶ τὸ ὕδωρ, καὶ τὸν οὐρανὸν σπιθαμῇ, καὶ πᾶσαν τὴν γῆν δρακί. τίς ἔστησε τὰ ὄρη σταθμῷ, καὶ τοὺς νάπας ζυγῷ. τίς ἔγνω νοῦν Κυρίου, καὶ τίς αὐτοῦ σύμβουλος ἐγένετο, ὃς συμβιβάσει αὐτόν. ἢ τοὺς ἵνα συνεζευγμένους καὶ συνεβίβασεν αὐτόν. ἢ τίς ἔδειξεν αὐτῷ κρίσιν, ἢ ὁδὸν ξυνέσεως τίς ἐγνώρισεν αὐτῷ. πρόπατα τὰ ἔθνη ὡς σταγὼν ἀπὸ κάδου, καὶ ὡς ῥοπὴ ζυγοῦ ἐλογίσθησαν, καὶ ὡς τρύφελος λογισθήσεται. ὁ δὲ Λίβανος οὐχ ἱκανὸς εἰς καῦσιν, οὐδὲ τὰ τράπεδα οὐχ ἱκανὰ εἰς ὁλοκάρπωσιν, καὶ πρόπατα τὰ ἔθνη οὐδέν, καὶ εἰς οὐδὲν ἐλογίσθησαν.

Καὶ παυσαμένου μου εἶπεν ὁ Τρύφων, ἀμφίβολα μοι πρόπατε οἱ λόγοι τῆς παραφητείας ὧν φῂς σύ, ὦ ἄνθρωπε, καὶ οὐδὲν ὑγιὲς εἰς ἀπόδειξιν οὐδαμῇ βουλῇ ἀποδεῖξαι ἔχοντες. Κἀγὼ ἀπεκρινάμην, εἰ μοὶ μὴ ἐπαύσαντο καὶ οὐκέτι ἐλέγοντο οἱ παραφῆται ἐν ὑμῖν ἡμῖν, ὦ Τρύφων, μὴ τοῦτον ἂν Ἰωάννην, δῆλον ὅτι ἃ λέγω εἰς Ἰησοῦν τὸν Χριστὸν, ἴσως ἀμφίβολα ἐνόησε εἶναι τὰ λεγόμενα· εἰ δὲ Ἰωάννης μὲν παρεγένετο βοῶν τοῖς ἀνθρώποις μετανοεῖν, καὶ Χριστὸς ἐπ' αὐτοῦ καλεῖσθαι τοῦ Ἰορδάνου ποταμοῦ, ἐπλήρου ἕπασά τε αὐτὴν τὴν παραφητείαν καὶ βαπτίζει, καὶ ἀνηγέλιζεν, καὶ αὐτὸς λέγων ὅτι ἐγγύς ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, καὶ ὅτι δεῖ αὐτὸν πολλὰ παθεῖν ἀπὸ τῶν γραμματέων καὶ φαρισαίων, καὶ σταυρωθῆναι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστῆναι, καὶ πάλιν παραγενήσεσθαι ἐν Ἰερουσαλήμ, καὶ τότε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ συμπαρεῖναι πάλιν καὶ συμφαγεῖν, καὶ ἐν τῷ μεταξὺ τῆς παρουσίας αὐτοῦ

χρόνῳ ὡς προφέρω λυπεῖσθαι ἱερῆς καὶ ψευδοπροφήτας ὅτι τῷ ὀνόματι αὐτοῦ προσεμαύσουσι, καὶ οὕτω φάσκειν ὅτι. πῶς ἔτι ἀμφιβολία ἐστὶν, ἔργα πεποιθῶμεν ὑμῶν ἐχόντων· εἰρηκὼς δὲ πρὸ τῆς μηκέτι λυπεῖσθαι ἐν ᾧ λυπεῖ ὑμᾶς προφήτης, καὶ πρὸ τῆς ὀπτασίαν ὅτι ἡ πάλαι κηρυσσομένη ὑπὸ θεοῦ καινὴ διαθήκη διαβεβαιοῦται, ἥδη ποτὲ πρῶτον, λουτέστιν αὐτὸς ὢν ὁ Χριστὸς· οὕτως ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται μέχρι Ιωάννου τοῦ βαπτιστοῦ, ἐξότου ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν βιάζεται, καὶ βιασταὶ ἁρπάζουσιν αὐτήν. καὶ εἰ θέλετε δέξασθαι, αὐτός ἐστιν Ηλίας ὁ μέλλων ἔρχεσθαι· ὁ ἔχων ὦτα ἀκουέτω, ἀκουέτω. καὶ περὶ Ιακὼβ δὲ τοῦ πατριάρχου προεφητεύθη ὅτι δύο τοῦ Χριστοῦ πρόσοψαι ἔσονται, ἤτοι ὅτι ἐν τῇ προτέρᾳ παθητὸς ἔσται, καὶ ὅτι μὴ ὁ αὐτὸς ἐλπιεῖ οὔτε προφήτης, οὔτε βασιλεὺς ἐν τῷ λαῷ ὑμῶν· ἐπίστευκα καὶ ὅτι τοῦ ἔθνη πιστεύσουσι τῷ ὅτι ὁ παθητὸς Χριστὸς, πάλιν δοξασθήσεται προσδοκήσῃ· ἐν δὲ καὶ δοξολογῇ ἢ καὶ δοξοκαταλυμμένως ὁ πνεῦμα τὸ ἅγιον δηλοῦσι αὐτὰ ψελαλήκει, ἔφην, οὕτως δὲ εἰρηκέναι ἐπίστευκα, Ιούδα ἡ νεοσσιά σου, οἱ ἀδελφοί σου, αἱ χεῖρες σου ὅτι νώτου τῶν ἐχθρῶν σου· προσκυνήσουσί σοι οἱ υἱοὶ τοῦ πατρός σου. σκύμνος λέοντος Ιούδα ἐκ βλαστοῦ υἱέμου ἀνέβης, ἀναπεσὼν ἐκοιμήθη ὡς λέων καὶ ὡς σκύμνος· τίς ἐγερεῖ αὐτόν. οὐκ ἐκλείψει ἄρχων ἐξ Ιούδα, καὶ ἡγούμενος ἐκ τῶν μηρῶν αὐτοῦ, ἕως ἂν ἔλθῃ τὰ ἀπόκειμενα αὐτῷ, καὶ αὐτὸς ἔσται προσδοκία ἐθνῶν, δεσμεύων πρὸς ἄμπελον τὸν πῶλον αὐτοῦ, καὶ τῇ ἕλικι τὸν πῶλον τῆς ὄνου αὐτοῦ· πλυνεῖ ἐν οἴνῳ τὴν στολὴν αὐτοῦ, καὶ ἐν αἵματι σταφυλῆς τὴν περιβολὴν αὐτοῦ· χαροποὶ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ὑπὲρ οἶνον, καὶ λευκοὶ οἱ ὀδόντες αὐτοῦ ὑπὲρ γάλα. Οὐ πῶν οὐδέποτε ἐκ τοῦ ἡγοῦ ὑμῶν ἐπαύσατο οὔτε προφήτης, οὔτε ἄρχων, ἐξότου ἤρξατο ἐλαύνειν, μέχρις οὗ ἔσται Ιησοῦς Χριστὸς ἐλεύσεται, καὶ ἔπαθεν, οὐδὲ δυνατοῦ τοῦτο πλημμῦσαι εἰπεῖν, ἢ ἀποδεῖξαι ἔχετε. καὶ γὰρ Ηρῴδου ἀφ' οὗ ἔπαθεν Ασκαλωνίτου γενόμενοι λέγοντες, ὅμως ἐκ τοῦ ἡγοῦ ὑμῶν ὅτι λέγετε ἀχρεῖα, ὥστε ἐκ τότε ὄντες ὑμῖν καὶ ὑπὸ νόμον τῶν Μωσέως καὶ προφορὰς προσφέροντες, καὶ ἐκ δηλονότι νόμιμα φυλάσσοντος, καὶ προφητῶν καὶ διαδοχὴν μέχρις Ιωάννου γεγενημένων, ὡς καὶ ὅτι εἰς Βαβυλῶνα ἀπῆχθη ὁ λαὸς ὑμῶν, πολεμηθέντος τῆς γῆς, καὶ τῶν ἱερῶν σκευῶν ἀρθέντων, μὴ παύσασθαι ἐξ ὑμῶν προφήτων, ὃς κύριος ἐκ ἡγούμενος καὶ ἄρχων τοῦ λαοῦ ὑμῶν ἦν. Ὃ γὰρ ἐν τοῖς προφήταις πνεῦμα καὶ τοῖς βασιλεῦσι ὑμῶν ἔχρισεν καὶ κεκήρυκε· μὴ ἦν τὸ Ιησοῦ τοῦ ἡμετέρου Χριστοῦ ἐν τῷ ἡγοῦ ὑμῶν φανέρωσιν καὶ θάνατον οὐδαμοῦ προφήτης γέγονε, οὐδέ ἐστιν, ἀλλὰ ἐκ ὃ εἶ) ὑμᾶς ὑπὸ ἴδιον βασιλέα ἐπαύσατε, καὶ προσέτι ἡ γῆ ὑμῶν ἠρημώθη, καὶ ὡς ὁπωσοῦν φυλάσσουσι καθαλέλειπται. Ὃ δὲ εἶπεν τὸν λόγον περὶ τοῦ Ιακώβ, Καὶ αὐτὸς ἔσται προσδοκία ἐθνῶν, συμβολικῶς δύο προσοψίας αὐτοῦ ἐσήμανε, καὶ τὰ ἔθνη μὴ ἐν αὐτῷ πιστεύσειν, ὅσῳ ὀλίγα ποτὲ πρέσειν ἰδίων ὑμῶν. οἱ γὰρ ἀπὸ τῶν ἐθνῶν ἀπόντων διὰ τὴν πίστεως τῆς τοῦ Χριστοῦ δοσιδοξίας καὶ δίκαιοι νομόμενοι, πάλιν δοξαζόμενοι αὐτὸν προσδοκῶμεν, ἐν ᾧ, Δεσμεύων πρὸς ἄμπελον τὸν πῶλον αὐτοῦ, καὶ τῇ ἕλικι τὸν πῶλον τῆς ὄνου, καὶ τῶν ἔργων ὧν ὅτι τὴν προφήτης αὐτοῦ προσοψίας γνωρίζων ἐν αὐτοῦ, καὶ τῶν ἐθνῶν ὁμοίως ἴδῃ μαθόντων πιστεύειν αὐτῷ, προσδόκωσιν ὦσι. οὕτω γὰρ ὡς πῶλος ἀσαγὴς, καὶ ζυγὸν ὅτι αὐχένα μὴ ἔχων ὃν ἑαυτοῦ, μέχρις ὁ Χριστὸς ἔσται ἥδῃ ἐν τῷ μαθητῶν αὐτοῦ, πέμψας ἐμαθήτευσεν αὐτούς, καὶ τὸν ζυγὸν τοῦ λόγου αὐτοῦ βαστάζαντες, ὃν τοῦτο ὑπέδηκαν πρὸς ὃ πνεῦμα ἐπορεύθη, δηλοῖ καὶ προσ-

δοκώμενα ἢ ἐπ' αὐτοῦ κατηγγελμένα ἀγαθά. Ἐ ὅσοι δέ ἐισα ἀγνῶτες σεμ πόλῃ αὐτ προσδεδεμένοι ἔτ ἐισι εἰσόδῳ κώμης Βηθσφαγῆς λεγομένης, ὅτι ἔμιλλεν εἰσέρχεσθ εἰς τὰ Ιεροσόλυμα ὁ Κύριος ὑμῶν Ιησοῦς Χριστὸς, ἐκέλευσι τοῖς μαθηταῖς αὐτ ἀγαγεῖν αὐτ. Ἐ ὀλίγα φήσας ἐπεισελήλυθεν εἰς τὰ Ιεροσόλυμα, ὃ πῶς ἐπιτροφήτευτο διαῤῥήδην γινώσκεσθαι ἐπὸ τῦ Χριστοῦ, γινόμενον ἐπ' αὐτοῦ καὶ γεγραμμένον ὅτι Χριστὸν ὄντα αὐτὸν φανερὸν ἐποίησ. καὶ τούτων ἀποβάντων γινομένων, ἢ ἀπὸ τῶν γραφῶν ἀποδεικνυμένων, ὑμεῖς ἔτι σκληροκάρδιοί ἐστε. προφητεύθη γὰρ ἐπὶ Ζαχαρίου ἐνὸς τῶν δώδεκα, ὅτι μέλλει γίνεσθαι, οὕτως, Χαῖρε σφόδρα θύγατερ Σιών, ἀνάκραξον, κήρυσσε θύγατερ Ιερουσαλήμ· ἰδοὺ ὁ βασιλεύς σου ἥξει σοὶ δίκαιος, καὶ σώζων αὐτὸς, ἢ πραΰς, Ἐ πῶλος, ὑποζύγιον καὶ πῶλον ὄνου. Τὸ γὰρ ὄνον ὑποζύγιον ἤδη μὲν τῦ πώλου αὐτῆς ὀνομάζει τὸ προφητικὸν πνεῦμα μὲν τοῦ πατριάρχου Ιακὼβ ἐπὶ τῇ κλίσει αὐτὸν ἔχειν, ἀλλὰ καὶ αὖθις τοῖς μαθηταῖς αὐτῦ, ὡς προεφην, ἀμφότερα γὰρ τὰ ζῶα κελεῦσαι ἀγαγεῖν, προαναγγέλλων ἡμῖν ἢ ἀπὸ τῆς συναγωγῆς ὑμῶν ἅμα τοῖς ἀπὸ τῶν ἐθνῶν πιστεύσ ἐπ' αὐτὸν μαθήσεσθαι. ὡς γὰρ τοῖς ἀπὸ τ ἐθνῶν συμβολικῶς ὁ ἀσταγὴς πῶλος, οὕτως ἢ τοῖς ἀπὸ τῦ ὑμετέρου λαοῦ ἡ ὑποσαγὴς ὄνος. Ὃν γὰρ λόγῳ τῶν προφητῶν νόμιμον ὑπεκείμενον ἔχετε. Αλλὰ καὶ λόγῳ τῦ προφήτου Ζαχαρίου ὅτι παραδόσεως αὐτὸς ἕνεκεν ὁ Χριστὸς, καὶ διασκορπισθήσονται οἱ μαθηταὶ αὐτῦ, προεφητεύθη, ὅπερ καὶ γέγονε. μὴ γὰρ ὃ ἐρωτῶσαι αὐτὸν οἱ σεμ αὐτῷ ὅτις μαθητὰς αὐτῦ διεσκεδάσθησαν μέχρις ὅτε ἀνέστη ἐκ νεκρῶν, καὶ πέπεικεν αὐτοὺς ὅτι οὕτως προεπεφήτευτο περὶ αὐτῦ παθεῖν αὐτὸν· καὶ οὕτω πεισθέντες, καὶ εἰς πᾶσαν οἰκουμένην ἐξελθόντες, ταῦτα ἐδίδαξαν. ὅθεν καὶ ἡμεῖς βέβαιοι ἐπὶ τῇ πίστει καὶ μαθητείᾳ αὐτῦ ἐσμὲν, ὅπερ ἐκ ἀπὸ τῶν προφητῶν, ἢ ἀπὸ ὧν κατ' ἐκεῖνα ἐποίησεν ἐν τῷ οἰκουμένῃ εἰς ὄνομα τ ἐσταυρωμένου ἐκείνου ἀνθρώπων καὶ γινομένων θυσιῶν, τῷ πεποιθέναι ἔχομεν. ἔστι δὲ τὰ λεχθέντα ὑπὸ τῦ Ζαχαρίου ταῦτα, Ρομφαία ἐξεγείρθητι ἐπὶ τὸν ποιμένα μου, καὶ ἐπ' ἄνδρα τὸν λαοῦ μου· λέγει Κύριος τῶν δυνάμεων, πάταξον τὸν ποιμένα, καὶ διασκορπισθήσονται τὰ πρόβατα αὐτοῦ. Καὶ ὁ ὑπὸ Μωσέως δὲ ἀνισορημένος, Ἐ ὑπὸ τ πατριάρχου Ιακὼβ προεπεφήνθη, ὅ, Πλυνεῖ ἐν οἴνῳ τὴν στολὴν αὐτοῦ, Ἐ ἐν αἵματι σταφυλῆς τὴν περιβολὴν αὐτοῦ, τὸ ὡς αἷμα τὸ αὐτῦ ἀπὸ πλυνόντων μέλλειν τοὺς πιστεύοντας αὐτῷ ἐρεῖν. στολὴν γὰρ αὐτοῦ ἐκάλεσε τὸ ἅγιον πνεῦμα τοὺς δι' αὐτοῦ ἀφεσιν ἁμαρτιῶν λαβόντας, ἐν οἷς ἀεὶ δυνάμει μᾶλλον πρέσει, καὶ ἐναργῶς δὲ πρέσας ἐν τῇ δευτέρᾳ αὐτοῦ παρουσίᾳ. Τὸ γὰρ αἷμα τῆς σταφυλῆς εἰπὼν ἐ λόγῳ, δηλῶν τῆς τέχνης διδάσκει, ὅτι αἷμα μὲν ἔχει ὁ Χριστὸς οὐκ ἐξ ἀνθρώπου σπέρματος, ἀλλ' ἐκ τῆς τῦ Θεοῦ δυνάμεως. ὃν γὰρ τρόπον τὸ τῆς ἀμπέλου αἷμα οὐκ ἀνθρωπος ἐποίησεν, ἀλλὰ Θεὸς, οὕτως καὶ τὸ τῦ Χριστοῦ αἷμα οὐκ ἐξ ἀνθρωπείου γόνους ἔσεσθαι, ἀλλ' ἐκ Θεοῦ δυνάμεως προεμαρτύρησεν. ἵν δὲ προφητεία αὕτη ὦ ἄνδρες, ἐμοῦ ἔλεγεν ἀποδεικνύῃ ὅτι οὐκ ἔστιν ὁ Χριστὸς ἄνθρωπος ἐξ ἀνθρώπων, καὶ τὸ ποιητὸν τ ἀνθρώπων γνωρίζει. Καὶ ὁ Τρύφων ἀπεκρίνατο, μεμνησόμεθα καὶ ἡμεῖς τῆς σ ἐξηγήσεώς σου, ἐὰν Ἐ δι' ἀνάγκην κρατῶμεν καὶ ζητῶμεν τὸ ἀπόρημα· τὰ νῦν δ' ἤδη ἀναλεγώμεθα λύσιν, ἀποδέξον ἡμῖν ὅπως ἕτερος Θεὸς παρὰ τὸν ποιητὴν τ ὅλων ὑπὸ τῦ προφητικοῦ πνεύματος ὡμολόγηται εἶναι. Φυλέξ ἀπόκρινος λέγει· Ὁν ἅλιον καὶ τὴν σελήνην, ἃ μέχρι ἀπλῶς τοῖς ἔθνεσι συγχωρηθέντα ὑπὸ Θεὸν ὡς ἀγαθοῖς προ-

σκωφῆ, ἢ τούτῳ τῷ λόγῳ ὡσαύτως χρώμενοι πολλάκις, λέγουσιν ὅτι ὁ Θεὸς σου Θεὸς τῶν θεῶν ἐστι, καὶ Κύριος ὢν κυρίων, μεγάλων τε καὶ ἰσχυρὸς, καὶ φοβερὸς πολλάκις. οὐ γὰρ ὡς ὄντων θεῶν ταῦτα λέγεται, ἀλλ' ὡς τοῦ λόγου διδάσκοντος ἡμᾶς, ὅτι τῶν νομιζομένων θεῶν καὶ κυρίων ὁ τῶν ὅλων Θεὸς ὁ τὸν πάντα ποιήσας, Κύριος μόνος ἐστίν. ἵνα γὰρ καὶ τοῦτο ἐλέγξῃ ὁ ἅγιον πνεῦμα, λέγει τοῦ ἁγίου Δαβὶδ εἰπόντος, οἱ θεοὶ τῶν ἐθνῶν νομιζόμενοι θεοὶ, εἴδωλα δαιμονίων εἰσὶν, ἀλλ' οὐ θεοί· καὶ ἐπάγει καταράν τοῖς ποιοῦσιν αὐτὰ, καὶ προσκυνοῦσι. Κἀγὼ, οὐ τούτους μόνον τοὺς ἀποδιίξεις ἔμαθον φέρειν, εἶπον, ὦ Τρύφων, δι' ὧν κατεδικάζεσθε τοὺς τοιαῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα προσκυνοῦντας ὑπάρχειν, ἀλλὰ τοιούτους προὸς οὓς οὐκ ἐπιτρέπει μόνον σωθῆναι· ξένας δέ σοι δόξουσιν εἶναι, καθ' ἡμέραν διαγινωσκόμενα ὑφ' ὑμῶν· ὡς καὶ ἐκ τούτου σεσῶφθαι ὑμᾶς, ὅτι διὰ τὴν ὑμετέραν κακίαν ἀπέκρυψεν ὁ Θεὸς ἀφ' ὑμῶν τὸ δύνασθαι νοεῖν τὴν τοῦ Χριστοῦ τὸν ἐν τοῖς λόγοις αὐτοῦ, πλὴν ὀλίγων οἷς κατὰ χάριν τῆς πολυσπλαγχνίας αὐτοῦ, ὡς ἔφη Ησαΐας, ἐγκατέλιπε σπέρμα εἰς σωτηρίαν, ἵνα μὴ ὡς Σοδομιτῶν καὶ Γομορραίων τέλεον τὸ ὑμέτερον γένος ἀπόληται. προσέχητε τοίνυν οἷς πρὸ μικροῦ διὰ μιμητικῆς ἀπὸ τῶν ἁγίων γραφῶν σοφὴ ἔξηγησις δεικνύων, ἀμφὶ μόνον ἀκουσθῆναι. Μωσῆς οὖν ὁ μακάριος καὶ πιστὸς θεράπων Θεοῦ, μιμούμενον ὅλη ὁ ὀφθεὶς τῷ Αβραὰμ πρὸς τῇ δρυῒ τῇ Μαμβρῇ Θεὸς, σαφῶς οἶδε περὶ τῆς ἅμα αὐτῷ ὅτι τὴν Σοδόμων κρίσιν πεμφθεῖσι δύο ἀγγέλοις κατὰ μῆνα τὸν ἐν τοῖς οὐρανίοις ἀεὶ μένοντος, καὶ σωθῆναι ὀφείλοντος, ἢ ὁμιλήσοντος δι' ἑαυτοῦ ποτέ, ὃν ποιητὴν τῶν ὅλων καὶ πατέρα νοεῖν ὤφειλεν· οὕτω γὰρ
" φησιν, Ὤφθη δὲ αὐτῷ ὁ Θεὸς πρὸς τῇ δρυῒ τῇ Μαμβρῇ, καθημένου αὐτοῦ ὅτι τῇ
" θύρᾳ τῆς σκηνῆς μεσημβρίας. ἀναβλέψας δὲ τοῖς ὀφθαλμοῖς εἶδε, καὶ ἰδοὺ τρεῖς
" ἄνδρες εἰστήκεισαν ἐπάνω αὐτοῦ· καὶ ἰδὼν συνέδραμεν εἰς συναντησιν αὐτοῖς ἀπὸ
" τῆς θύρας τῆς σκηνῆς αὐτοῦ, καὶ προσεκύνησεν ὅτι τὸν γλῶ, καὶ εἶπε. καὶ τὰ λοιπὰ μέ-
" χρι τοῦ, Ὡρθρισε δὲ Αβραὰμ ὃ πρωῒ εἰς τὸν τόπον οὗ εἱστήκει ἐναντι Κυρίου, καὶ ἐ-
" πέβλεψεν ὅτι προσώπου Σοδόμων καὶ Γομόρρας, καὶ ὅτι προσώπου τῆς γῆς τῆς πε-
" ριχώρου, καὶ εἶδε· καὶ ἰδοὺ ἀνέβαινε φλὸξ ἐκ τῆς γῆς ὡσεὶ ἀτμὶς καμίνου. Καὶ παυσαμένου λοιπὸν τοῦ λέγειν, ἐπυθόμην αὐτοῦ εἰ ἐνενοήκεισαν τὰ εἰρημένα. Οἱ δὲ ἔφασαν νενοηκέναι μόνον, μηδὲν ἔχειν εἰς ἀπόδειξιν τοῖς λελεγμένοις λόγοις, ὅτι Θεὸς ἢ Κύριος ἀγγελίας ἐστὶν, ἢ λελεχέναι ἀπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος, πλὴν τοῦ ποιητοῦ τῶν ὅλων. Κἀγὼ πάλιν, ἃ λέγω, πειράσομαι ὑμᾶς πεῖσαι νοήσαντας τὰς γραφὰς, ὅτι ἐστὶ καὶ λέγεται Θεὸς καὶ Κύριος ἕτερος παρὰ τὸν ποιητὴν τῶν ὅλων, ὃς καὶ ἄγγελος κέκληται, διὰ τὸ ἀγγέλλειν τοῖς ἀνθρώποις ὅσα παρὰ βούλεται αὐτοῖς ἀγγέλλειν ὁ τῶν ὅλων ποιητὴς, παρ' ὃν ἄλλος Θεὸς οὐκ ἔστι. καὶ ἀκριβῶς πάλιν τὰ προειρημένα, ἐπυθόμην τοῦ Τρύφωνος, δοκεῖ σοι ὀφθῆναι κατὰ τὴν δρυῒ τῇ Μαμβρῇ ὁ Θεὸς τῷ Αβραὰμ, ὡς ὁ λόγος λέγει; Κἀκεῖνος, μάλιστα. Καὶ εἰς, ἔφην, ἐκείνων ἐν τῶν τριῶν οἳ ἄνδρες ἐνομάσθησαν ὃν Αβραὰμ τὸ ἅγιον προφητικὸν πνεῦμα λέγει; Κἀκεῖνος, οὔ· ἀλλὰ ὁπότε μὲν αὐτῷ ὁ Θεὸς προὸς τῶν τῆς τριάδος ὀνομασίας, εἶπε οἱ τρεῖς ἐκεῖνοι οἳ ἄνδρες ὁ λόγος ὀνομάζει, ἄγγελοι ἦσαν, δύο μὲν αὐτῶν πεμφθέντες ὅτι τὴν Σοδόμων ἀπώλεσαν, εἷς δὲ διαγγελιζόμενος τῇ Σάρρᾳ ὅτι τέκνον ἕξει, ἐφ' ᾧ ἐπέπεμπτο, καὶ ἀπρεπήσας ἀπήλλακτο. Πῶς οὖν, εἶπον, ὁ εἷς
" τῶν τριῶν γενόμενος ἐν τῇ σκηνῇ, ὁ καὶ εἰπὼν, Εἰς ὥρας ἀναπέμψω προὸς σε, καὶ τῇ

» Σάῤῥα ὑὸς γυνήσιαν, φάσκειαν ἐπάνω ἐλθὼν γυναικὸς τῆ Σάῤῥα υἱοῦ, καὶ Θεὸν αὐτὸν ὄντα ὁ προφητικὸς λόγος κἀκεῖ σημαίνει. ἵνα δὲ φανερὸν ὑμῖν γένηται ὁ λέγω, ἀκούσατε τῶν ἐπὶ Μωσέως διαῤῥήδην εἰρημένων· ἔστι δὲ ταῦτα, Ἰδοῦσα δὲ Σάῤῥα τὸν υἱὸν Ἀγὰρ τῆς παιδίσκης τῆ Αἰγυπτίας, ὃς ἐγέννησε τῷ Αβρααμ, παίζοντα μετὰ Ισαὰκ τοῦ υἱοῦ αὐτῆς, εἶπε τῷ Αβρααμ, ἔκβαλε τὴν παιδίσκην ταύτην καὶ τὸν υἱὸν αὐτῆς· οὐ γὰρ κληρονομήσει ὁ υἱὸς τῆς παιδίσκης ταύτης μετὰ τοῦ υἱοῦ μου Ισαάκ. σκληρὸν δὲ ἔφαινε τὸ ῥῆμα σφόδρα σφόδρα Αβρααμ, περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ· εἶπε δὲ ὁ Θεὸς τῷ Αβρααμ, μὴ σκληρὸν ἔστω σφόδρα σοι περὶ τοῦ παιδίου καὶ περὶ τῆς παιδίσκης. πάντα ὅσα ἂν εἴπῃ σοι Σάῤῥα, ἄκουε τῆς φωνῆς αὐτῆς, ὅτι ἐν Ισαὰκ κληθήσεταί σοι σπέρμα. Νενοήκατε οὖν ὅτι ὁ εἰπὼν πρὸς τὸν θεὸν ἐπανατρέψαι, ὡς προσηπείλατο ἀναίτιον εἶναι τῷ Αβρααμ συμβουλεύσας ἀφ' ἑαυτοῦ ἐβάλετο αὐτὴν Σάῤῥα, ἐπομένως ἐλύθη ὡς γέγραπται, καὶ Θεός ἐστιν ὡς οἱ λόγοι σημαίνουσιν οὕτως εἰρημένοι, Εἶπε δὲ ὁ Θεὸς τῷ Αβρααμ, μὴ σκληρὸν ἔστω σοι περὶ τοῦ παιδίου καὶ περὶ τῆς παιδίσκης; ἐπακουσάτω μου. Καὶ ὁ Τρύφων ἔφη, μάλιστα· σὺν σοὶ δὲ ἀποδέξας ὅτι ἀληθές ἐστιν ὁ Θεὸς τοῦτο ὃν ὠφέλητε τῷ Αβρααμ, ὃς καὶ τοῖς ἀγγέλοις παρεκάλεσε, καὶ προφήταις ὤφελε, ἀλλ' ἡμᾶς ἀποδέξας σὺν ὀρθῶς ποιοῦσιν, ὅτι οἱ τρεῖς οἱ ὀφθέντες τῇ σκιᾷ τῆς δρυὸς τῷ Αβρααμ γενόμενοι, ὅλοι ἄγγελοι ἦσαν. Καὶ πάλιν ἐγώ, εἰ οὕτω καὶ ἀπὸ τῶν γραφῶν μὴ εἴχομεν ἀποδεῖξαι ὑμῖν, ὅτι εἷς ὧν πρὸς ἐκείνους ἐστὶν ὁ Θεὸς ὅστις, καὶ ἄγγελος καλεῖται, σὺν τῇ ἀληθείᾳ ὡς προέφημεν εἶναι βούλεται τὸν πρὸ αὐτοῦ τῶν ὅλων ποιητὴν Θεὸν, τοῦτον τὸν ὑπὸ τῆς γῆς τὸν ἰδίᾳ ὑδρὸς ὁμοίως τοῖς σοῖς αὐτοῦ προγόνοις δυσὶν ἀγγέλοις φαινόμενον τῷ Αβρααμ, ὃν καὶ πρὸ ποιήσεως κόσμου ὄντα θεὸν, τοῦτον νοῆσαι ὑμᾶς βούλομαι ἐγώ, ὅσῳ δὲ πρῶτον ἕτερος ὑμῶν νοῆσαι. Καὶ πρῶτον, ἔφην· οὕτως γὰρ καὶ μᾶλλον τῆ δευτέρᾳ εἴχομεν. Καγὼ πάλιν εἶπον, ὅτι ταῖς γραφαῖς ἐπομένοις, πειρήσομαι πεῖσαι ὑμᾶς, ὅτι ἔστιν οὗτος, τε ὢν Αβρααμ, καὶ ὢν Ιακὼβ, καὶ τῷ Μωσεῖ ὤφθαι λεγόμενος, καὶ γεγραμμένος Θεὸς, ἕτερός ἐστι τοῦ πρὸ παντὸς ποιήσαντος Θεοῦ, ἀριθμῷ λέγω, ἀλλὰ οὐ γνώμῃ. Οὐδὲν γὰρ φημι αὐτὸν πεποιηκέναι ποτὲ, ἢ ἂν αὐτὸς ὁ τὸν κόσμον ποιήσας ὑπὲρ οὗ λόγος σὺν ἔστι Θεὸς, βεβούληται καὶ πεφῆχθαι καὶ ὁμιλῆσαι. Καὶ ὁ Τρύφων, ὅτι οὕτω καί ἐστιν ἀποδέξον ἤδη, ἵνα καὶ τούτῳ συνῶμεν. οὐ γὰρ πρὸς γνώμην τῶν ποιητῶν τῶν ὅλων φάσκειν τι ἢ πεποιηκέναι αὐτὸν, ἢ λελαληκέναι λέγειν σε ὑπολαμβάνομεν. Καγὼ εἶπον, εἰ γραφὴ οὖν ἡ προλελεγμένη πρὸ ἐμοῦ τοῦτο φανερὸν ὑμῖν ποιήσῃ. ἔστι δὲ ταῦτα, Ὁ ἥλιος ἐξῆλθεν ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ Λὼτ εἰσῆλθεν εἰς Σηγὼρ, καὶ ὁ Κύριος ἔβρεξεν ἐπὶ Σόδομα θεῖον καὶ πῦρ παρὰ Κυρίου ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ κατέστρεψε τὰς πόλεις ταύτας, καὶ πᾶσαν τὴν περίοικον. Καὶ ὁ τέταρτος τῶν σὺν Τρύφωνι παραμειναντων, ἔφη, ὃν οὖν ὁ λόγος λέγει Μωσέως τῶν δύο ἀγγέλων καταβάντων εἰς Σόδομα, καὶ Κύριον ἕνα ὠνόμασε, παρὰ ὅτου, καὶ τίς ὁ Θεὸς αὐτὸν ὃν ὀφείλετε τῷ Αβρααμ λέγειν ἀνάγκη.

Οὐ μὰ τοῦτο, ἔφην, μόνον, ὅσῳ μὲν οὖν ἐκ πάντος τρόπου ὁμολογεῖν ἔδει, ὅτι καὶ παρὰ τὸν ποιητὴν τῶν ὅλων ἄλλος τις κυριολογεῖται ὑπὸ τῆς ἁγίου πνεύματος· οὐ μόνον δὲ ἐμοὶ Μωσέως, ἀλλὰ καὶ τοῦ Δαυίδ. καὶ γὰρ δι' ἐκείνου εἴρηται, Λέγει ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου, ὡς προείρηκα· Καὶ πάλιν τὸ ἄλλος λόγος, Ὁ θρόνος σου

" ὁ Θεὸς εἰς ὃν αἰῶνα τῶν αἰώνων. ἐξόδος οὐδύτητος ἡ ἐξόδος τῆς βασιλείας σου·
" ἠγάπησας δικαιοσύνην, καὶ ἐμίσησας ἀνομίαν· διὰ τοῦτο ἔχρισέ σε ὁ Θεὸς, ὁ Θεός σου
" ἔλαιον ἀγαλλιάσεως παρὰ τοὺς μετόχους σου. Εἰ οὖν τινα θεολογεῖν, καὶ κυ-
" ειολογεῖν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον φατὲ ὑμεῖς παρὰ τὸν πατέρα ὃν ὅλων καὶ τὸν Χρι-
στὸν αὐτοῦ; ἀποκρίνασθέ μοι, ἐμοῦ ἀποδεῖξαι ὑμῖν ὑπερουμένου ἀπ' αὐτοῦ τὴν
γραφὴν, ὅτι οὐχ εἷς τῶν δύο ἀγγέλων ἦν παραγενόμενον εἰς Σόδομα ὅστις ὃν ἔφη ἡ
γραφὴ Κύριον, ἀλλ' ἕτερον τοῦ σοὶ αὖθις δὲ Θεὸν λεγόμενον ὀφθέντα τῷ Αβρααμ.

Καὶ ὁ Τρύφων, ἀποδείκνυε· καὶ γὰρ ὡς ὁρᾷς, ὅτε ἡμέρας παρεκάλεσε, καὶ ὑμεῖς
παρὰ τοὺς ὅτων ὄντως ἀπίστους ἀποκρίσεις οὐκ ἐσμὲν ἕτοιμοι· ὅπως οὐδενὸς οὐδέ ποτε τοῦτο ἐρωτήσαντος, ἢ ζητοῦντος, ἢ ἀποδέχεσθαι θέλοντος ἀκηκόαμεν· καί σε λέγοντος οὐκ
ἰώμεθα, εἰ μὴ πάντα ὅτι τοὺς γραφὰς λέγεις· ἐξ αὐτῶν γὰρ τοὺς ἀποδείξεις
ποιεῖσθαι σπουδάζεις, καὶ μηδένα νοεῖν ὃν ποιητὴν τῶν ὅλων εἶναι Θεὸν ἀποφαίνῃ.

" Κἀγὼ, ὅτι σαφῶς οἶδα, ἔφην, ὅτι ἡ γραφὴ λέγει, Καὶ εἶπε Κύριος πρὸς Αβρααμ,
" Ὅτι ὅτι ἐβόησε Σάρρα λέγουσα, ἆρά γε ἀληθῶς τέξομαι· ἐγὼ δὲ γεγήρακα. μὴ ἀ-
" δυνατεῖ παρὰ τοῦ Θεοῦ ῥῆμα; εἰς ὃν καιρὸν τοῦτον ἀναστρέφω πρός σε εἰς ὥρας,
" καὶ τῇ Σάρρᾳ υἱὸς ἔσται, Καὶ μετὰ μικρὸν, Ἐξαναστάντες ἦσαν ἐκεῖθεν οἱ ἄνδρες, κατέβλε-
" ψαν ὅτι πρόσωπον Σοδόμων καὶ Γομόρρας· Αβρααμ δὲ συνεπορεύετο μετ' αὐ-
" τῶν, συμπέμπων αὐτοῖς. ὁ δὲ Κύριος εἶπεν, οὐ μὴ κρύψω ἐγὼ ἀπὸ Αβρααμ τοῦ
" παιδός μου ἃ ἐγὼ ποιῶ. Καὶ μετ' ὀλίγον πάλιν οὕτως φησὶν, Εἶπε Κύριος, κραυγὴ
" Σοδόμων καὶ Γομόρρας πεπλήθυνται, καὶ αἱ ἁμαρτίαι αὐτῶν μεγάλαι σφόδρα· κα-
" ταβὰς οὖν ὄψομαι εἰ κατὰ τὴν κραυγὴν αὐτῶν τὴν ἐρχομένην πρός με συντετελεσ-
" ται· εἰ δὲ μή, ἵνα γνῶ. καὶ ἀποστρέψαντες οἱ ἄνδρες ἐκεῖθεν, ἦλθον εἰς Σόδομα. Α-
" βρααμ δὲ ἔτι ἐστὼς ἔναντι Κυρίου, καὶ ἐγγίσας Αβρααμ εἶπεν, μὴ συναπο-
" λέσεις δίκαιον μετὰ ἀσεβοῦς; καὶ τὰ ἑξῆς. οὐ γὰρ γράφει πάλιν τὰ αὐτὰ τῶν πρώτων
παραγεγραμμένων δοκεῖ μοι, ἀλλ' ἑτέρα δι' ὧν ἐν τῷ ἀποδεῖξαι τῷ Τρύφωνι καὶ
τοῖς σοὶ αὐτῷ πεποίημαι, λέγει ἀναγκαῖον. ὅτε οὖν ἦλθον ὅτι τὰ ἑξῆς, ἐν οἷς λέλε-
" κται τοῦτο, Ἀπῆλθε δὲ Κύριος ὡς ἐπαύσατο λέγων πρὸς Αβρααμ, καὶ ἀπῆλθεν
" εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ. ἦλθον δὲ οἱ δύο ἄγγελοι εἰς Σόδομα ἑσπέρας. Λὼτ ἐκάθητο
" παρὰ τὴν πύλην Σοδόμων. καὶ τὰ ἑξῆς ὁμοίως μέχρι τοῦ, Ἐκτείναντες δὲ οἱ ἄν-
" δρες τὰς χεῖρας, ἐπίασαν ὃν Λὼτ πρὸς ἑαυτοὺς εἰς ὃν οἶκον, καὶ τὴν θύραν ὃν οἴκου
" προσεκλείσαν. καὶ τὰ ἑπόμενα μέχρι τοῦ, Καὶ ἐκέλευσε οἱ ἄγγελοι τῆς χεῖρας αὐτοῦ,
καὶ τῆς χεῖρας τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, καὶ τῶν θυγατέρων αὐτοῦ ὧν ἐφείσαντο
Κύριον αὐτοῦ. καὶ ἐλέγετο λίαν ἐξηγαγον αὐτοὺς ἔξω, καὶ εἶπον, σῶζε σῶζε τὴν σαυ-
τοῦ ψυχήν, μὴ ἐπιβλέψῃς εἰς τὰ ὀπίσω, μηδὲ στῇς ἐν πάσῃ τῇ περιχώρῳ· εἰς τὸ ὄ-
ρος σώζου, μή ποτε συμπαραληφθῇς. εἶπε δὲ Λὼτ πρὸς αὐτοὺς, δέομαι Κύριε,
ὅπως εὕρῃ ὁ παῖς σου ἔλεος ἐνώπιόν σου, καὶ ἐμεγάλωσας τὴν δικαιοσύνην σου, ὃ
ποιεῖς ἐπ' ἐμὲ τῷ ζῶντι τὴν ψυχήν μου· ἐγὼ δὲ οὐ δύναμαι διασωθῆναι εἰς τὸ ὄ-
ρος, μὴ καταλάβῃ με τὰ κακὰ καὶ ἀποθάνω· ἰδοὺ ἡ πόλις αὕτη ἐγγὺς τοῦ καταφυτεῦ-
σαι ἐκεῖ μικρὰ, ἐκεῖ διασωθήσομαι, ὡς μικρά ἐστι, καὶ ζήσεται ἡ ψυχή μου. καὶ εἶπεν
αὐτῷ, ἰδοὺ ἐθαύμασά σου τὸ πρόσωπον, καὶ ὅτι περὶ τοῦτο τοῦ ῥήματι τούτῳ τοῦ μὴ καταστρέ-
ψαι τὴν πόλιν περὶ ἧς ἐλάλησας· σπεῦσον τοῦ διασωθῆναι ἐκεῖ. οὐ γὰρ δυνήσομαι ποιῆ-
σαι πρᾶγμα ἕως τοῦ εἰσελθεῖν σε ἐκεῖ. διὰ τοῦτο ἐκάλεσε τὸ ὄνομα τῆς πόλεως Ση-

" γὰρ. ὁ ἥλιος ἐξῆλθεν ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ Λὼτ εἰσῆλθεν εἰς Σηγώρ. καὶ ὁ Κύριος ἔ-
" βρεξεν εἰς Σόδομα καὶ Γομόρρα θεῖον καὶ πῦρ παρὰ Κυρίου ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ κα-
" τέστρεψε τὰς πόλεις ταύτας, καὶ πᾶσαν τὴν περίοικον. Καὶ πάλιν παυσάμενος ἐπίφε-
ρεται, καὶ πάλιν οὐ γινώσκετε φίλοι, ὅτι ὁ εἷς τὴν τριάδα ὁ τῶν Θεὸς καὶ Κύριος ὢν τῶν
οὐρανῶν ὑπηρετῶν, Κύριος τῶν δύο ἀγγέλων, παρεσταλότων γὰρ αὐτῶν εἰς Σόδο-
μα, αὐτὸς ὑποφήτης παρεσωμίλει τῷ Αβραὰμ τὰ ἀναγεγραμμένα ὑπὸ
Μωσέως· οὗ δὲ αὐτῶν ἀπελθόντος μὴ τῆς ὁμιλίας, ὁ Αβραὰμ ὑπέστρεψεν εἰς ὃν
τόπον αὐτὸς ἦν, ἐκεῖ δὲ δύο ἄγγελοι ὁμιλοῦσι τῷ Λὼτ, ἀλλ' αὐτὸς, ὡς ὁ λό-
γος δηλοῖ, καὶ Κύριός ἐστι, παρὰ Κυρίου τοῦ ἐν τῷ οὐρανῷ, τουτέστι τοῦ ποιητοῦ τῶν ὅλων,
λαβὼν ὁ τοῦτο ἐπιτετραπῆναι Σοδόμοις δὲ Γομόρροις, ἅτε ὁ λόγος καταριθμεῖ, ὅτων
" εἰπών, Κύριος ἔβρεξεν ὅτι Σόδομα καὶ Γομόρρα θεῖον καὶ πῦρ παρὰ Κυρίου ἐκ τοῦ
" οὐρανοῦ. Καὶ ὁ Τρύφων, σιγήσαντός μου, εἶπεν, Ὅτι μὲν ἡ γραφὴ τοῦτο διαγ-
κέλλῃ ὁμολογεῖν ἡμᾶς φαίνεται· ὃ, ἂν δὲ ἀπορῆσαι ἄξιον ὅτι παρὰ τοῦ λεγομένου, ὅτι
ἔφαγε παὶ ἐπότισε παρὰ τοῦ Αβραὰμ καταπεπαιδευμένα καὶ παρὰ τηλίκα, ἅ σὺ δὴ ὁμο-
λογήσας; Κἀγὼ ἀποκρινάμενον, ὅτι μὲν βεβρῶκεσι γέγραπται· εἰ δὲ τις τῆς
ἀκοῆς σου μὴν λελέχθαι βεβρωκέναι, καὶ μὴ τοὺς δύο μόνους, οἵτινες ἄγγελοι τοῦ ὄντος ἦσαν,
καὶ τοῦτο τοῖς οὐρανοῖς, δῆλόν ἐστι ἡμῖν, τεκμαιρόμενοι, καὶ μὴ ὁμοίαν ἔχοντι ἡμῖν εἰ
μὴ ἀνθρώποις χρώμεθα, τρέφονται. ἀλλ' εἰ γὰρ τῆς ἕξεως τὴν μάνναν ἐκείνην ἐτράφησαν οἱ πα-
τέρες ὑμῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἵνα γραφὴ οὕτω λέγῃ, ὅτι ἄρτον ἀγγέλων ἔφαγον, εἴποιμ' ἂν
ὅτι ὁ λόγος ὁ λέγων βεβρωκέναι, οὕτως ἂν λέγοι, ὡς ἂν καὶ αὐτοὶ εἴποιμεν ὅτι
πυρὸς, ὅτι πόντα κατέφαγον· ἀλλὰ μὴ πάντως τοῦτο ἐξακούῃ, ὅτι ὀδοῦσι καὶ γνά-
θοις μασώμενοι βεβρώκασι, ὥστε οὐδὲ ἐνταῦθα ἀπορήσαμεν ἂν περὶ οὐδενός, εἰ
μὴ πολλάκις ἔμπειροι καὶ μικρὰ ὑπερχώμεν. Καὶ ὁ Τρύφων, δυνατὸν καὶ
ταῦτα οὕτω λεγόμενα ἀποδεῖξαι περὶ βρώσεως, περὶ ἣν ἀναλώσαντας τὰ παρασκευασθέντα ὑπὸ τοῦ Αβραὰμ, βεβρωκέναι γεγραμμένον ὅτων· ὥστε ἔρχου ἤδη
ἀποδιδοὺς ἡμῖν ὃν λόγον, πῶς ἐστὶ ὁ ὢν Αβραὰμ ὀφθεὶς Θεὸς, καὶ ὑπηρέτης
ὢν τοῦ ποιητοῦ τῶν ὅλων Θεοῦ, ἀλλὰ τῆς πρὸ τούτου γεννητὸς, ἀνθρώπου ὁμοιοπαθὴς
πᾶσιν ὡς περ ἔφης, γέγονεν. Κἀγὼ, συγχαίρω ὦ Τρύφων, περ ἔστιν, εἶπον, καὶ
ἀγαπῶ ὑμᾶς ἀποδιδόντας ὧν κεφαλαίῳ ἴσως σπουδάζειν ἀλλὰ πολλοὺς, ἵνα δὲ ὑμεῖς πε-
πεισμένοι ὦτε περὶ τούτου ἦτε, καὶ μὴ ὅτι ὃν ἀπαρτῆς λόγον ἀποδώσω. Κἀκεῖ-
νος, ὡς σοὶ δοκεῖ, ἔφη, περ ἄριστε· καὶ ἐμοὶ γὰρ πάνυ πολλὴν περ ἔννοιαν περίεξ.
Κἀγὼ εἶπον, γέγραφας ὑμῖν σύνταγμα, οὐ καταβαλὼ λόγων ἐν μέσῃ τέχνῃ
ὅτι δύνασθαι σπουδὴν· οὐδὲ γὰρ δυνάμεις ἐμοὶ τοιαύτη τις ἐστὶν, ἀλλὰ χάρις παρὰ
Θεοῦ μόνη εἰς ὃ συνιέναι τὰς γραφὰς αὐτῷ ἐδόθη μοι, ἧς χάριτος ἐν πάντας κτίσ-
νους ἀμελῶν ἐν ἀφθόνως παρακαλῶ γίνεσθαι, ὅπως μὴ καὶ τούτου χάριν κρί-
σιν ὀφλήσω, ἐὰν ἦ μὴ κρίσῃ διὰ τοῦ Κυρίου μου Ἰησοῦ Χριστοῦ ὁ ποιητὴς τῶν
ὅλων Θεὸς παίσῃ. Καὶ ὁ Τρύφων, ἀξίως μὲν θεοσεβείας καὶ τοῦτο περ ἔπῃς·
ἐρωτᾶσθαι δὲ μοι δοκεῖς, λέγων δυνάμιν λόγων τεχνικῶν μὴ κεκτῆσθαι.
Κἀγὼ πάλιν ἀποκρινάμενος, ἐπί σοι δοκεῖ τοῦτο οὕτως ἔχειν, ἐχέτω· ἐγὼ δὲ
πέπεισμαι ἀληθῶς εἶ). Ἀλλ' ἵνα μᾶλλον διὰ ἀποδείξεως διὰ λοιπὰς ἤδη ποιήσωμαι,
περ ἔστιν ὃν νοεῖν. Κἀκεῖνος, λέγε. Κἀγὼ, ὑπὸ Μωσέως ὦ ἀδελφοὶ πά-
λιν γέγραπται, ἔλεγον, ὅτι ἐστὶν ὁ ὀφθεὶς τοῖς πατριάρχαις λεγόμενος Θεὸς, ἢ ἄγ-

γῆγος ϗ Κύριος λέγεται, ἵνα ϵ̓ν τούτοις ὀπτηνωθῆτε αὐτὸν ὑπηρετοῦντα τῷ τ̃ ὅ-
λων πατρί, ὡς ἤδη στενέχεσθε, ϗ δέχ. πλούσιον πεπτισμένοι βεβαίως μόνῃτε. ἐξη-
γούμενος οὖν Ἀβ. Μωσῆς ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ τὸ πρὸς Ιακὼβ τὸν υἱὸν τοῦ Α-
βρααμ, ὅτως φησί, Καὶ ἐγένετο λίαν ἐκίνουν τὸ πρόβατα ὁ γαστὴρ λαμβάνον-
τα, ϗ εἶδον τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτὰ ὁ τοῦ ὕπνου, ϗ ἰδοὺ οἱ τράγοι, ϵ̓ οἱ κριοὶ ἀναβαί-
νοντες ἐπὶ τὰ πρόβατα καὶ τὰς αἶγας, ἀσφάλυκες ϗ ποικίλοι ϗ ἀποδιδεῖς ῥαντί.
ϗ εἶπέ μοι ὁ ἄγγελος τ̃ Θεοῦ καθ' ὕπνους, Ιακὼβ Ιακώβ. ἐγὼ δὲ εἶπον, Τί ἐστι Κύ-
ριε. ϗ εἶπεν, ἀνάβλεψον τοῖς ὀφθαλμοῖς σου, ϗ ἴδε τοὺς τράγους, καὶ τοὺς κριοὺς
ἀναβαίνοντας ἐπὶ τὰ πρόβατα, καὶ τὰς αἶγας, ἀσφάλυκες ϗ ποικίλους καὶ ἀποδιδ-
δεῖς ῥαντούς· ἑώρακα γὰρ ὅσα σοι Λάβαν ποιῶ. ἐγώ εἰμι ὁ Θεὸς ὁ ὀφθείς σοι ἐν τῷ τό-
πῳ Θεοῦ, οὗ ἤλειψάς μοι ἐκεῖ στήλην, ϗ ηὔξω ἐκεῖ βωμόν. νῦν οὖν ἔξελθε ϵ̓ ἀ-
νάστηθι ἐκ τ̃ γῆς ταύτης, καὶ ἄπελθε εἰς τὴν γῆν τῆς γενέσεώς σου, ϗ ἔσομαι μετὰ
σοῦ. Καὶ πάλιν ὁ ἀγγέλος λόγοις πρὸς αὐτὸν τ̃ Ιακὼβ λέγων, οὕτως φησίν, Ἀναβὰς
δὲ τὴν νύκτα ἐκείνην, ἔλαβε τὰς δύο γυναῖκας, καὶ τὰς δύο παιδίσκας, ϗ τὰ ἕνδεκα
παιδία αὐτ̃, ϗ διέβη τὸν Ἀβάββαν τ̃ Ιαβὼκ, καὶ ἔλαβεν αὐτούς, ϗ διέβη τ̃ χει-
μάῤῥουν, καὶ διεβίβασε πάντα τὰ αὐτ̃· ὑπελείφθη δ' Ιακὼβ μόνος. ϗ ἐπάλαιεν
ἄγγελος μετ' αὐτ̃ ἕως πρωΐ. εἶδε δ' ὅτι οὐ δύναται) πρὸς αὐτὸν, ϵ̓ ἥψατο τ̃ πλά-
τους τοῦ μηροῦ αὐτοῦ, καὶ ἐσκίρτησε τὸ πλάτος τ̃ μηροῦ Ιακὼβ ἐν ᾧ παλαίε-
αὐτὸν μετ' αὐτ̃. ϗ εἶπεν αὐτῷ, Ἀπόστηθί με· ἀνέβη γὰρ ὁ ὄρθρος. ὁ δὲ εἶπεν, οὐ μά
σε ἀποστέλω, ἀλλ' μή με εὐλογήσῃς. εἶπε δὲ αὐτῷ, Τί ὄνομά σου ἐστίν. ὁ δ' εἶπεν, Ια-
κώβ. εἶπε δὲ αὐτῷ, οὐ κληθήσῃ τὸ ὄνομά σου Ιακώβ, ἀλλὰ Ισραὴλ ἔσται τὸ ὄνομά
σου, ὅτι ἐνίσχυσας μετὰ τ̃ Θεοῦ, ϵ̓ μετὰ ἀνθρώπων δυνατὸς ἔσῃ. ἐπήρώτησε δὲ Ιακώβ,
καὶ εἶπεν, ἀνάγγειλόν μοι τὸ ὄνομά σου. ϗ εἶπεν, ἵνα τί τοῦτο ἐρωτᾷς τὸ ὄνομά μου. καὶ
εὐλόγησεν αὐτὸν ἐκεῖ, ϗ ἐκάλεσεν Ιακὼβ τὸ ὄνομα τοῦ τόπου ἐκείνου, εἰδὼς Θεοῦ
εἶδον γὰρ Θεὸν πρόσωπον πρὸς πρόσωπον, ϗ ἐχάρη ἡ ψυχή μου. Καὶ πάλιν ὁ ἐ-
τέρωις πρὸς τ̃ αὐτὸν Ιακὼβ ἐξαγγέλλων, τοῦτό φησιν, Ἦλθε δ' Ιακὼβ εἰς Λυζᾶ,
ἥ ἐστιν εἰς γῆν Χαναᾶν, ἥ ἐστι Βαιθὴλ, αὐτὸς ϗ πᾶς ὁ λαὸς ὃς ἦν μετ' αὐτ̃, ϗ ὡκο-
δόμησεν ἐκεῖ θυσιαστήριον, καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα τ̃ τόπου ἐκείνου Βαιθὴλ· ἐκεῖ γὰρ
ἐφάνη αὐτῷ ὁ Θεὸς ὅτε ἔφυγε ἀπὸ προσώπου τ̃ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ησαῦ.
ἀπέθανε δ' Δεβόῤῥα ἡ τροφὸς Ρεβέκκας, ϗ ἐτάφη κατωτέρω Βαιθὴλ ὑπὸ τ̃ δρυὸς,
ϗ ἐκάλεσεν Ιακὼβ τὸ ὄνομα αὐτ̃ Βαλάνου πένθους. Ὤφθη δ' ὁ Θεὸς τῷ Ιακὼβ ἔτι
ἐν Λουζᾷ, ὅτε παρῆν ἐκ Μεσοποταμίας τ̃ Συρίας, ϗ εὐλόγησεν αὐτὸν, ϵ̓ εἶπεν
αὐτῷ ὁ Θεὸς, Τὸ ὄνομά σου Ιακὼβ οὐ κληθήσεταί ἔτι, ἀλλὰ Ισραὴλ ἔσται τὸ ὄνο-
μά σου. Θεὸς καλῶ σε, καὶ Θεὸς ὀφθείς, ϗ ἔσομαι. Καὶ στενοχωρουμένων τ̃ κεφαλαίων
ἀπόντων, ἔφην ἐγὼ, καὶ ταῦτα λόγοις οἱ ἀγγέλοιοι πῶς ὤφθη αὐτῷ φεύγοντι τὸν ἀ-
δελφὸν Ησαῦ, εἷς καὶ ἄγγελος, ϗ Θεὸς, ϗ Κύριος, ϗ τὸ ἰδίᾳ μόνος τοῦ Α-
βρααμ φανεὶς, καὶ ἐν ἰδίᾳ μόνῃ αὐτῷ τῷ Ιακὼβ παλαίσας, μᾶλλον οὖν)
εἰπεῖν ὑμῖν λογιζόμενος λέγω· εἰσὶ δὲ οὗτοι, Καὶ ἐξῆλθεν Ιακὼβ ἀπὸ τ̃ φρέατος
τ̃ ὅρκου, ϵ̓ ἐπορεύθη εἰς Χαρὰν, καὶ ἀπήντησε τόπῳ, ϗ ἐκοιμήθη ἐκεῖ. ἔδυ γὰρ ὁ
ἥλιος, καὶ ἔλαβεν ἀπὸ τῶν λίθων τ̃ τόπου, ϵ̓ ἔθηκε πρὸς κεφαλῆς αὐτοῦ, καὶ ἐκοι-
μήθη ἐν τῷ τόπῳ ἐκείνῳ, ϗ ἐνυπνιάσθη, ϗ ἰδοὺ κλίμαξ ἐστηγμένη ἐπὶ τῆς γῆς, ἧς ἡ
κεφαλὴ ἀφικνεῖτο εἰς τὸν οὐρανὸν, ϗ οἱ ἄγγελοι τ̃ Θεοῦ ἀνέβαινον ϗ κατέβαινον ἐπ'

αὐτῆς. ὁ δὲ Κύριος ἐπῆρεν ἐπ' αὐτὸν. ὃ δὴ εἶπεν, ἐγώ εἰμι Κύριος ὁ Θεὸς Α-
βραὰμ τοῦ πατρός σου καὶ Ισαὰκ· μὴ φοβοῦ, ἡ γῆ ἐφ' ἧς σὺ κατεύδεις ἐπ' αὐτῆς,
σοὶ δώσω αὐτὴν καὶ τῷ σπέρματί σου, καὶ ἔσται ὁ σπέρμά σου ὡς ἡ ἄμμος τῆς γῆς,
καὶ πλατυνθήσεται εἰς θάλασσαν, καὶ νότον, καὶ βορρᾶν, καὶ ἀνατολάς, καὶ εὐλογηθή-
σονται ἐν σοὶ πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς, καὶ ἐν τῷ σπέρματί σου. καὶ ἰδοὺ ἐγὼ μετὰ σοῦ
εἰμι φυλάσσων σε ἐν ὁδῷ πάσῃ ἣ ἂν πορευθῇς, καὶ ἀποστρέψω σε εἰς τὴν γῆν ταύ-
την, ὅτι οὐ μή σε ἐγκαταλίπω ἕως τοῦ ποιῆσαί με πάντα ὅσα ἐλάλησά σοι. καὶ ἐξε-
γρθὴς Ιακὼβ ἐκ τοῦ ὕπνου αὐτοῦ, καὶ εἶπεν, ὅτι ἔστι Κύριος ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ, ἐγὼ δὲ
οὐκ ἤδειν· καὶ ἐφοβήθη, καὶ εἶπεν, ὡς φοβερὸς ὁ τόπος οὗτος· οὐκ ἔστι τοῦτο ἄλλο ἢ οἶ-
κος τοῦ Θεοῦ, καὶ αὕτη ἡ πύλη τοῦ οὐρανοῦ. καὶ ἀνέστη Ιακὼβ πρωΐ, καὶ ἔλαβε τὸν
λίθον ὃν ὑπέθηκεν ἐκεῖ πρὸς κεφαλῆς αὐτοῦ, καὶ ἔστησεν αὐτὸν στήλην, καὶ ἐπέχεε ἔ-
λαιον ἐπὶ τὸ ἄκρον αὐτοῦ, καὶ ἐκάλεσεν Ιακὼβ τὸ ὄνομα τοῦ τόπου, οἶκος Θεοῦ, καὶ Οὐ-
λαμμαοὺς ἦν ὄνομα τῇ πόλει τὸ πρότερον. Καὶ τοῦτα εἶπεν, ἀναγκαῖά μοι, ἔλεγεν,
καὶ ἀπὸ τῆς βίβλου τῆς ἐξόδου ἀποδεικνύοντος ὑμῖν, πῶς ὁ αὐτὸς οὗτος καὶ ἄγγε-
λος, καὶ Θεὸς, καὶ Κύριος, καὶ ἀνὴρ, καὶ ἄνθρωπος Αβραὰμ καὶ Ισαὰκ φανεὶς, οὐ πυρὶ
φλογὸς ἐκ βάτου πίφαυ), καὶ ὡμίλησε τῷ Μωυσῆ. Καὶ εἰ οὕτω ἤδιον καὶ ἀκαμά-
των καὶ προθύμως ἀκούειν λεγόντων, ἐπίφερον, τοῦτα δέ ἐστιν ἐκ τῆς βίβλου ἣν ἔπι-
γραφεν ἔξοδος· Μετὰ δὴ τὰς ἡμέρας τὰς πολλὰς ἐκείνας ἐτελεύτησεν ὁ βασιλεὺς
Αἰγύπτου, καὶ κατεστέναξαν οἱ υἱοὶ Ισραὴλ ἀπὸ τῶν ἔργων, καὶ τὰ λοιπά, μέχρι τοῦ,
Ἐλθὼν σωσάτω τὸν ἡγούμενον Ισραὴλ, καὶ ἱερεῖς πρὸς αὐτοὺς, Κύριος ὁ Θεὸς τῶν
πατέρων ὑμῶν ὤφθη μοι, ὁ Θεὸς Αβραὰμ, καὶ ὁ Θεὸς Ισαὰκ, καὶ ὁ Θεὸς Ιακώβ,
λέγων, ἐπισκοπῇ ἐπισκεψομαι ὑμᾶς, καὶ ὅσα συμβέβηκεν ὑμῖν ἐν Αἰγύπτῳ. Καὶ
ὅτι τούτοις ἐπίφερον, ὦ ἄνδρες, γενοίκατε, λέγων, ὅτι οὐ λέγει Μωσῆς ἄγγελον ἐν
πυρὶ φλογὸς λελαληκέναι αὐτῷ, ὅστις αὐτὸς Θεὸς ὤν, σημαίνει τῷ Μωσῆ ὅτι αὐτὸς
ὅστιν ὁ Θεὸς Αβραὰμ, καὶ Ισαὰκ, καὶ Ιακώβ; Καὶ ὁ Τρύφων, οὐ τοῦτο νοοῦμεν
ἀπὸ τῶν λόγων ὧν προλελεγμένων, ἔλεγεν, ἀλλ' ὅτι ἄγγελος μὲν ὢν ὁ ὀφθεὶς ἐν
φλογὶ πυρὸς, Θεὸς δὲ ὁ ὁμιλῶν τῷ Μωσῆ, ὥστε καὶ ἄγγελον καὶ Θεὸν δύο ὁμοῦ
ὄντας ἐν τῇ τότε ὁπτασίᾳ σεσημῆνθαι. Κἀγὼ πάλιν ἀπεκρινάμην, εἰ καὶ τοῦτο
γέγονε τότε, ὦ φίλοι, ὡς καὶ ἄγγελον καὶ Θεὸν ὁμοῦ ἐν τῇ ὁπτασίᾳ τῇ πρὸς Μωσῆ γε-
νομένῃ ὑπάρξαι, ὡς καὶ ἀποδείκνυμεν ὑμῖν ἀφ' ὧν προεγράψαμεν λόγων, οὐχ ὁ
ποιητὴς τῶν ὅλων ἔστω Θεὸς ὁ τῷ Μωσῆ εἰπὼν αὐτὸν εἶναι Θεὸν Αβραὰμ, καὶ Θεὸν
Ισαὰκ, καὶ Θεὸν Ιακώβ, ἀλλ' ὁ ἀποδεικνὺς ὑμῖν ὤφθαι τῷ Αβραὰμ, καὶ τῷ Ιακώβ,
τῇ τοῦ ποιητοῦ τῶν ὅλων βουλήσει ὑπηρετῶν, καὶ σὺν τῇ χρίστῳ αὐτοῦ Σοδόμων τὴν βουλὴν
αὐτοῦ ὁμοίως ὑπηρετήσας· ὥστε κἂν ὡς φατὶ, εἴπῃ, ὅτι δύο ἦσαν καὶ ἄγγελος καὶ Θεὸς,
οὐ δι' ποιητικὸν τῶν ὅλων καὶ πατέρα καταλιπόντα καὶ τοὺς οὐρανοὺς ἄπαντα, ἐν ὀ-
λίγῳ γῆς μέρει πεφαίνθαι πῶς ὀφθήσεται μικρὸν νοῦν ἔχων, τολμήσῃ εἰπεῖν.

Καὶ ὁ Τρύφων, ὅλως ἤδη προαποδέδεκται, ὅτι ὁ ὀφθεὶς τῷ Αβραὰμ Θεὸς
καὶ Κύριος ὠνομασμένος, καὶ Κύριος τοῦ ἐν οὐρανοῖς λαοῦ καὶ ἐπαγγέλτης, τῇ
Σοδόμων γῇ ἐπῆγαγε, καὶ νῦν καὶ ἄγγελος ὢν σοῦ τῷ φανέντι τῷ Μωσῆ Θεὸς
καταμηνύθης, ὁ Θεὸς ἀπὸ τῆς βάτου ὁμιλήσαντα τῷ Μωσῆ, οὐ δι' ποιητικὸν τῶ ὅ-
λων Θεὸν νοούσαμεν γεγενῆσθαι, ἀλλ' ἑκάτερον καὶ τῷ Αβραὰμ, καὶ τῷ Ισαὰκ, καὶ
τῷ Ιακὼβ ἀποδεικνύντα πεφανερῶσθαι, ὃς ἐστὶ ἄγγελος τοῦ τῶν ὅλων ποιητοῦ Θεοῦ

καλῆται καὶ νοῆται εἶ), ἐκ τῆς διαλέκλῳ τοῖς ἀνθρώποις τοῦ τοῦ τῆς παῖδος καὶ ποιητοῦ τ' ἀπάντων. Καίγε, πάλιν ἤδη λάμπει, ὦ Τρύφων, ἀποδείξω, ὅτι περὶ τῆς Μωσέως ὁσιότητος αὐτὸς ἐστὶ μόνος ὁ ἄγγελος καλούμενος, καὶ Θεὸς ὑπάρχων, ὤφθη καὶ προσωμίλησε τῷ Μωσῆ. οὕτως γὰρ ἔφη ὁ λόγος, Ὤφθη δὲ αὐτῷ ἄγγελος Κυρίου ἐν πυρὶ φλογὸς ἐκ βάτου· καὶ ὁρᾷ ὅτι ἡ βάτος καίεται πυρί, ἡ δὲ βάτος οὐ κατεκαίετο. ὁ γὰρ Μωσῆς εἶπε, Παρελθὼν ὄψομαι τὸ ὅραμα τοῦτο τὸ μέγα, ὅτι οὐ καῆται καίεται ἡ βάτος. ὡς δὲ εἶδε Κύριος ὅτι προσάγει ἰδεῖν, ἐκάλεσεν αὐτὸν Κύριος ἐκ τῆς βάτου. ὅτι οὖν ἔφην ὅτι τῷ Ιακὼβ ὤφθη καὶ τοῖς ὕπνοις ἄγγελος λέγει, εἶτα αὖτον ὅτι ὤφθη καὶ τοῖς ὕπνοις ἄγγελος εἰρηκέναι αὐτῷ, ὅτι ἐγώ εἰμι ὁ Θεὸς ὁ ὀφθείς σοι ὅτε ἀπεδίδρασκες ἀπὸ προσώπου Ησαῦ τοῦ ἀδελφοῦ σου· καὶ ὅτι τοῦ Αβραὰμ ἐν τῇ κρίσει τῶν Σοδόμων Κύριον τοῦδε Κυρίου τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς πλὴν κρίσιν ἐπιλογίζεται ἔφη· οὕτως δὲ ἐνταῦθα ὁ λόγος λέγων ἄγγελον Κυρίου ὤφθαι τῷ Μωσῆ, δὲ μετέπειτα Κύριον αὐτὸν ὄντα, καὶ Θεὸν σημαίνων, τὸν αὐτὸν λέγει ὃν καὶ πολλῶν τῶν λελεγμένων ὑπηρετοῦντα τῷ τῶν κόσμων Θεῷ, τοῦ ὃς ἐστι σημαίνει. μαρτύρομαι δὲ καὶ ὑμῖν, ὦ φίλοι, ἔφην, ἀπὸ τῶν γραφῶν δώσω, ὅτι ἔρχεται πρὸ πάντων τῶν κτισμάτων ὁ Θεὸς γεγέννηκε δύναμιν τινὰ ἐξ ἑαυτοῦ λογικήν, ἥτις καὶ δόξα Κυρίου τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου καλῆται, ποτὲ δὲ υἱός, ποτὲ δὲ σοφία, ποτὲ δὲ ἄγγελος, ποτὲ δὲ Θεός, ποτὲ δὲ Κύριος καὶ λόγος· ποτὲ δὲ ἀρχιστράτηγος ἑαυτὸν λέγει, ὃν ἀνθρώπου μορφὴν φανέντα τῷ τοῦ Ναυῆ Ιησοῦ· ἔχει γὰρ πάντα προσονομάζεσθαι, ἔκ τε τοῦ ὑπηρετεῖν τῷ πατρικῷ βουλήματι, καὶ ἐκ τοῦ ἀπὸ τῆς παρθένου γεγεννῆσθαι, ἀνθ' οὗ τοιοῦτον ὑποῖον καὶ ἐφ' ἡμῶν γινόμενον ἐρῶμεν. λόγου γάρ τινα προβαλλόμενοι, λόγου γενησόμενον, ὃν καὶ ἀπτομεν, ὡς ἐλαττωθέντα ὃν τὸ ἡμῶν λόγου προβαλλόμενοι. καὶ ὁποῖον ὅτι πρὸς ὁρῶμεν ἀνθρωπον γινόμενον, ἐκ ἐλαττουμένου ἐκείνου ἐξ οὗ ἡ ἀνάμνησις γέγονεν, ἀλλὰ τῷ αὐτῷ μένοντος, καὶ ὃ ἐξ αὐτοῦ ἀναφθέν, καὶ αὐτὸ ὃ φανέν, ἐκ ἐλαττωθὲν ἐκεῖνο ἐξ οὗ ἀνήφθη. μαρτυρεῖ δέ μοι ὁ λόγος τῆς σοφίας, αὐτὸς ὢν οὗτος ὁ Θεὸς ἀπὸ τῆς παρθένου τῶν ὅλων γενητὴς, καὶ λόγος, καὶ σοφία, καὶ δύναμις, καὶ δόξα τοῦ γενήσαντος ὑπάρχων, καὶ Δαβὶδ Σολομῶνος φήσαντος ταῦτα, Εαὶ ἀναγείλω ὑμῖν τὰ καθ' ἡμέραν γινόμενα, μνημονεύσω τὰ ἐξ αἰῶνος ἀριθμήσας. Κύριος ἔκτισέ με ἀρχὴν, ὁδὸν αὐτοῦ εἰς ἔργα αὐτοῦ. πρὸ τῆς αἰῶνος ἐθεμελίωσέ με ἐν ἀρχῇ, πρὸ τοῦ τὴν γῆν ποιῆσαι, καὶ πρὸ τοῦ τὰς ἀβύσσους ποιῆσαι, πρὸ τοῦ τὰς πηγὰς προελθεῖν τῶν ὑδάτων, πρὸ τοῦ τὰ ὄρη ἑδραιωθῆναι· πρὸ δὲ πάντων ἐν βουνοῖς γεννᾷ με· ὁ Θεὸς ἐποίησε χώραν, καὶ ἀοίκητον, καὶ ἄκρα οἰκούμενα ἐν οὐρανοῖ. ἡνίκα ἡτοίμαζε τὸν οὐρανὸν, συμπαρῆμην αὐτῷ, καὶ ὅτε ἀφώριζε τὸν αὐτοῦ θρόνον ἐπ' ἀνέμων· ἡνίκα ἰσχυρὰ ἐποίει τὰ ἄνω νέφη, καὶ ὡς ἀσφαλῆς ἐποίει πηγὰς ἀβύσσου. ἡνίκα ἰσχυρὰ ἐποίει τὰ θεμέλια τῆς γῆς, ἥμην παρ' αὐτῷ ἁρμόζουσα. ἐγὼ ἤμην ᾗ προσέχαιρε· καθ' ἡμέραν δὲ εὐφραινόμην ἐν προσώπῳ αὐτοῦ ἐν παντὶ καιρῷ, ὅτι εὐφραίνετο τὴν οἰκουμένην σὺν τελέσας, καὶ εὐφραίνετο ἐν υἱοῖς ἀνθρώπων. νῦν οὖν υἱέ ἄκουέ μου· μακάριος ἀνὴρ ὃς εἰσακούσεταί μου, καὶ ἄνθρωπος ὃς τηρήσει ὁδοὺς μου φυλάξει, ὑπνῶν ἐπ' ἐμοῖς θύραις καθ' ἡμέραν, πρὸς σταθμοὺς ἐμοὺς εἰσόδων· καὶ γὰρ ἔξοδοί μου ἔξοδοι ζωῆς, καὶ ἡτοίμασται ἕλκυσις παρὰ Κυρίου. οἱ δὲ ἐξ ἐμοῦ ἁμαρτάνοντες ἀσεβοῦσι εἰς τὰς ἑαυτῶν ψυχάς· καὶ οἱ μισοῦντές με ἀγαπῶσι θά-

" ναπι. Καὶ τοῦτο αὖθ' ὦ φίλοι, εἶπε καὶ ἀφ' Μωσέως ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος, μιμούμενον ἡ-
" μᾶς ὅτι ἐδίλωσε τοῖς Θεοῦ λεγόμενοι τοῦτο αὐτῷ τῷ νοήματι ὅτι ἵνα ποιήσεως τοῦ ἀν-
" θρώπου, λέγει τοῦτο, Γοιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίω-
" σιν, καὶ ἀρχέτωσαν τῶν ἰχθύων τῆς θαλάσσης, καὶ τῶν πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ, καὶ τῶν
" κτηνῶν, καὶ πάσης τῆς γῆς, καὶ πάντων τῶν ἑρπετῶν τῶν ἑρπόντων ἐπὶ τῆς γῆς. Καὶ ἐ-
" ποίησεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, κατ' εἰκόνα Θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν, ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίη-
" σεν αὐτούς, καὶ εὐλόγησεν ὁ Θεὸς αὐτοὺς λέγων, Αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε, καὶ πληρώ-
" σατε τὴν γῆν, καὶ καταχυριεύσατε αὐτῆς. Καὶ ὅπως μὴ ἀγαάσοντες τοῖς προλε-
λεγμένοις λόγοις, ἐκεῖνα λέγητε ἃ οἱ διδάσκαλοι ὑμῶν λέγουσιν, ἢ ὅτι πρὸς ἑαυ-
τὸν ἔλεγεν ὁ Θεὸς, Ποιήσωμεν, ὁποῖον δὲ ἡμεῖς μιμούμενοι ἢ ποιοῦντα πολλάκις πρὸς
ἑαυτοὺς λέγομεν, ποιήσωμεν· ἢ ὅτι πρὸς τὰ στοιχεῖα, τουτέστι τὴν γῆν δὲ καὶ ἃ ὁ-
μοίως, ὡς ὧν νοοῦμεν τὸν ἄνθρωπον γεγονέναι, Θεοῦ εἰρηκέναι, ποιήσωμεν, λόγους τοῖς
εἰρημένοις ἐπ' αὐτῷ τῷ Μωσέως πάλιν ἰσχύσαι, ἐξ ὧν ἀναμφιλέκτως πρὸς ἕ-
να καὶ ἀριθμὸν ὄντα ἕτερον, λογικὸν ὑπάρχοντα, ὁμιληκέναι αὐτὸν δύναται ἔχο-
" μεν. εἰσὶ δὲ οἱ λόγοι οὗτοι, Καὶ εἶπεν ὁ Θεὸς, Ἰδοὺ Ἀδὰμ γέγονεν ὡς εἷς ἐξ ἡμῶν, τοῦ
" γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρόν. Οὐκοῦν εἶπεν, Ὡς εἷς ἐξ ἡμῶν, καὶ ἀριθμὸν τὸν ἀλλή-
λοις σύνοντων, καὶ δ' ἐλάχιστον δύο μεμήνυσεν. οὐ γὰρ ὅσον ἡ παρ' ὑμῖν λεγομένη
αἵρεσις δογματίζει, φαίην ἂν ἐγὼ ἀγνοῆς οὖσ), ἢ οἱ ἐκείνης διδάσκαλοι ἀποδεῖξαι δύ-
νανται, ὅτι ἀπ' ἀρχῆς ἔλεγεν, ἢ ὅτι ἀπ' ἀρχῆς ποίημα ἦν ὃ σῶμα τὸ ἀνθρώπειον, ἀλλ'
οὗτος δὲ τῷ ὅτι ἀπὸ τοῦ παρ' ἐμοῦ προβληθὲν γένημα, προὸ πάντων τῶν ποιημά-
σεων ἔφη πατρὶ, καὶ τοῦτο ὁ πατὴρ προσομιλῶν, ὡς ὁ λόγος ἀφ' τοῦ Σολομῶ-
νος ἐδήλωσεν, ὅτι δὲ ἀρχὴ προὸ πάντων τῶν ποιημάτων οὗτ' αὖθ' δὲ γένημα ἐπὸ
τοῦ Θεοῦ ἐγεγένητο, ὃ Σοφία ἀφ' Σολομῶνος καλεῖται, καὶ δι' ἀποκαλύψεως τὸ
τεγονὸς ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ ἔφη τοῦ Ναυῆ, εἶπον, τοῦτο αὖθ' εἰπόντος. ἵνα δὲ δὲ ἐκ τούτων φα-
νερὸν ὑμῖν γένηται ὃ λέγω, ἀκούσατε δὲ τῶν ἀπὸ τοῦ βιβλίου Ἰησοῦ· ἔστι δ' τοῦτο,
" Καὶ ἐγένετο ὡς ἐν τῷ Ἰησοῦ ἐν Ἰεριχὼ, ἀναβλέψας τοῖς ὀφθαλμοῖς ὁρᾷ ἄνθρωπον ἑστη-
" κότα κατέναντι αὐτοῦ· καὶ προσελθὼν ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, ἡμέτερος εἶ, ἢ τῶν ὑπε-
" ναντίων; καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἐγὼ ἀρχιστράτηγος δυνάμεως Κυρίου νῦν παραγέγονα.
" καὶ Ἰησοῦς ἔπεσεν ὕπτιος ἐπὶ πρόσωπον ὑπὸ τὴν γῆν, καὶ εἶπεν αὐτῷ, δέσποτα τί προστάσ-
" σεις τῷ σῷ οἰκέτῃ. καὶ λέγει ὁ ἀρχιστράτηγος Κυρίου πρὸς Ἰησοῦν, λῦσαι τὰ ὑποδή-
" ματα τῶν ποδῶν σου· ὁ γὰρ τόπος ἐφ' οὗ ἕστηκας, γῆ ἁγία ἐστί· καὶ ἡ Ἰεριχὼ συνε-
κλῃσμένη ἦν καὶ ὠχυρωμένη, καὶ οὐδεὶς ἐξ αὐτῆς ἐξεπορεύετο. Καὶ εἶπε Κύριος πρὸς
" Ἰησοῦν, Ἰδοὺ παραδέδωμί σοι τὴν Ἰεριχὼ ὑποχείριον, καὶ τὸν βασιλέα αὐτῆς τὸ
" ν αὐτῆ, δυνατοὶ ὄντες ἰσχύι. Καὶ ὁ Τρύφων, ἰχυρὰς καὶ ἀφ' πολλὰ διείρευ-
ται ταῦτα φίλε, ἔφη. λοιπὸν οὖν καὶ ὅτι σοὶ ἀφ' τῆς προφήτου ἀνθρώπου γίνε-
σθαι καὶ τῷ τῶ παρ' αὐτοῦ βουλήσει ὑπέμεινεν, ἀπόδειξον, καὶ σπουδαῖα, καὶ
ἀπαθανίζη· δῆλον δὲ καὶ ὅτι μὴ ταῦτα δύνασαι ἀνελήλυθεν εἰς τὸν οὐρανόν, ἀπό-
δειξον. Καὶ ἐγὼ ἀπεκρινάμην, ἤδη δὲ τοῦτο ἀποδέδεικταί μοι, ὦ ἄνδρες, καὶ τοῖς
προφητικοῖς λόγοις τῶν προφητῶν, οὓς δι' ὑμᾶς πάλιν δύναμιν μιμησχόμε-
νος καὶ ἐξηγούμενος, πειρήσομαι καὶ εἰς τὸν τρόπον τοῦτον συγκατάθεσιν ἀγαγεῖν
" ὑμᾶς. ὁ γοῦν λόγος ὃν ἔφη Ησαΐας, Τὸν γένεσιν αὐτοῦ τίς διηγήσεται, ὅτι αἴρεται ἀπὸ
" τῆς γῆς ἡ ζωὴ αὐτοῦ, οὐ δοκεῖ σοι λελέχθαι ὡς οὐκ ἐξ ἀνθρώπων ἔχοντος τὸ γένος;

τῆ Ἀβρὰ τῆς δμωμίας τοῦ λαοῦ εἰς θάνατον παραδεδόσθαι εἰρηκόσιν ὑπὸ θεοῦ, ἐκεῖ οὖν καὶ Μωσῆς τῷ ἄρματος, ὡς προεῖφον, ἅρματι ταφυλῆς ὁ παραβολὴν εἰπών, τὸν σταλὸν αὐτοῦ πλουῶντα ἔφη, ὡς τοῦ ἅρματος αὐτοῦ οὐκ ἐξ ἀνθρωπίου σπέρματος γεγονότος, ἀλλ' ἐκ θελήματος θεοῦ· καὶ τὸ ὑπὸ Δαβὶδ εἰρημένον, Ἐν ταῖς λαμπρότησι τῶν ἁγίων σου, ἐκ γαστρὸς πρὸ ἑωσφόρου ἐγέννησά σε. ὥμοσε Κύριος καὶ οὐ μεταμεληθήσεται, σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ, ἅ σημαίνει ὑμῖν ὅτι ἀνθρωπείας ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τῶν ὅλων θελήσεως ἄθεσι αὐτὸν ἔρριψε; καὶ τὰ ἑτέρωθι εἰπὼν τοῖς καὶ αὐτοῖς προλελεγμένοις, Ὁ δεσπότης σου ὁ θεὸς σὺ εἶ ὅτι αἰῶνα τὸν αἰῶνος, ἐφόδους διὰ τὴν πορείαν ἐφόδους τῆς βασιλείας σου· διαπεπρασμένους καὶ ἐμίσησας ἀνομίαν· διὰ τοῦτο ἔχρισέ σε ὁ θεὸς, ὁ θεός σου ἔλαιον ἀγαλλιάσεως παρὰ τοὺς μετόχους σου. σμύρναν, καὶ στακτὴν, καὶ κασσίαν ἀπὸ τῶν ἱματίων σου, ἀπὸ βάρεων ἐλεφαντίνων, ἐξ ὧν εὐφράνασί σε· θυγατέρες βασιλέων ἐν τῇ τιμῇ σου. παρέστη ἡ βασίλισσα ἐκ δεξιῶν σου, ἐν ἱματισμῷ διαχρύσῳ περιβεβλημένη, πεποικιλμένη. ἄκουσον θύγατερ, καὶ ἴδε, καὶ κλῖνον τὸ οὖς σου, καὶ ἐπιλάθου τοῦ λαοῦ σου, καὶ τοῦ οἴκου τοῦ πατρός σου, καὶ ἐπιθυμήσει ὁ βασιλεὺς τοῦ κάλλους σου, ὅτι αὐτός ἐστι Κύριός σου, καὶ προσκυνήσεις αὐτῷ. ὅτι γοῦν καὶ προσκυνητός ἐστι καὶ θεὸς, ἐκ Χριστοῦ ὑπὸ τῶν τοιούτων ποιήσεως μαρτυρούμενος, καὶ οἱ λόγοι οὗτοι διαρρήδην σημαίνουσι, ἐπὶ τοῖς εἰς αὐτὸν πιστεύουσιν ὡς οὖσι μιᾶς ψυχῆς, καὶ μιᾶς συναγωγῆς, καὶ μιᾶς ἐκκλησίας, ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ὡς θυγατρὶ τῇ ἐκκλησίᾳ τῇ ἐξ ὀνόματος αὐτοῦ ἡμωνυμένῃ, καὶ μεταχρόσει τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ (Χριστιανοὶ γὰρ πρώτως καλούμεθα) ὁμοίως φανερῶς οἱ λόγοι κηρύσσουσι, διδάσκοντες ἡμᾶς καὶ τῶν παλαιῶν πατέρων ἐθῶν ὑπολαμβάνεσθαι, οὕτως ἔχοντες, Ἄκουσον θύγατερ, καὶ ἴδε, καὶ κλῖνον τὸ οὖς σου, καὶ ἐπιλάθου τοῦ λαοῦ σου, καὶ τοῦ οἴκου τοῦ πατρός σου, καὶ ἐπιθυμήσει ὁ βασιλεὺς τοῦ κάλλους σου, ὅτι αὐτός ἐστι Κύριός σου, καὶ προσκυνήσεις αὐτῷ. Καὶ ὁ Τρύφων, ἔτω ὑμῖν τὸ ἐξ ἐθνῶν Κύριος, καὶ Χριστὸς, καὶ Θεὸς γνωριζόμενος, ὡς αἱ γραφαὶ σημαίνουσιν, οἵτινες καὶ ἀπὸ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ Χριστιανοὶ καλεῖσθαι πάντες ἐφήκατε· ὑμεῖς δὲ τοῦ θεοῦ τὸν καὶ αὐτὸν τοῦτον ποιήσεως λαμβάνοντες ὄντες, οὐ δεόμεθα τῆς ὁμολογίας αὐτοῦ, οὐδὲ τῆς προσκυνήσεως. Κἀγὼ πρὸς τοῦτο εἶπον, ὦ Τρύφων, εἰ ὁμοίως ὑμῖν φιλέριστος καὶ κενὸς ὑπῆρχον, οὐκ ἂν ἔτι προσέμενον κοινωνεῖν ὑμῖν τῶν λόγων οὐ σπουδάζοντας, ἀλλ' ἃ λέγω μόνον ἀκούειν ἐπαγγελλόμενος· νῦν γ' ἐπεὶ κρίσιν θεοῦ δέδοικα, οὐ φθάνω ἀποφαίνεσθαι πρὸς ὀλίγους τῶν ἀπὸ τοῦ γένους ὑμῶν, εἰ μήτις ὄντως ἀπὸ ἴσου καὶ χάριν τινὰ ἀπὸ Κυρίου Σαβαὼθ ἐπιθυμῶν δυνάμενος· ἐξ ὧν ὑμεῖς πονηρεύεσθε, προσμένας προσέρχεσθαι, καὶ ἀκούειν προσβάλλεσθε, καὶ ἀντιλέγετε, ἀποκρινόμενος, καὶ ὃ αὐτὸ καὶ πρὸς πόρρω ἁπλῶς τοῖς ἐκ πάντος γένους ἀνθρώποις συζητεῖν ἢ πιστεύεσθαί μου πρὸς τούτων βουλομένοις προσέπω. ὅτι οὖν καὶ οἱ ἐξόμενοι ἀπὸ τοῦ γένους τοῦ ὑμετέρου Ἀβρὰ τούτου σώζονται, καὶ ἐν τῇ τούτου μερίδι εἰσὶ, τοῖς προλελεγμένοις ὑπ' ἐμοῦ ἀπὸ τῶν γραφῶν εἰ προσέχετε, ἐσεσήκειτε ἂν ἤδη, κἀμὲ δηλονότι πρὸς τούτου ἐκ ἂν ἠρωτήσατε. πάλιν γ' ἐρῶ τὰ προλελεγμένα μοι ἀπὸ τοῦ Δαβὶδ, ἐξαίρω ὑμᾶς πρὸς ὃ σύνιεμι, μὴ πρὸς ὃ πονηρεύεσθαι, καὶ ἀντιλέγειν μόνον ἑαυτοῖς ὀκνοῦντας. εἰσὶν οὖν οἱ λόγοι οὓς φησιν ὁ Δαβὶδ οὕτω, Ὁ Κύριος ἐβασίλευσεν, ὀργιζέσθωσαν λαοί. ὁ καθήμενος ὑπὲρ τῶν χερουβὶμ, σαλευθήτω ἡ

γῆ, Κύριος ὁ Σιὼν μέγας, καὶ ὑψηλός ἐστιν ὑπὲρ πάντας τοὺς λαούς. ἐξομολογησάσθωσαν τῷ ὀνόματί σου τῷ μεγάλῳ, ὅτι φοβερὸν καὶ ἅγιόν ἐστι, καὶ μὴ βασιλέως κρίσιν ἀγαπᾷ· σὺ ἡτοίμασας εὐθύτητας, κρίσιν καὶ δικαιοσύνην σὺ Ιακὼβ σὺ ἐποίησας. ὑψοῦτε Κύριον τὸν Θεὸν ἡμῶν, καὶ προσκυνεῖτε τῷ ὑποποδίῳ τῶν ποδῶν αὐτοῦ, ὅτι ἅγιός ἐστι. Μωσῆς καὶ Ααρὼν ὁ τοῖς ἱερεῦσιν αὐτοῦ, καὶ Σαμουὴλ ἐν τοῖς ἐπικαλουμένοις τὸ ὄνομα αὐτοῦ. ἐπεκαλοῦντο τὸν Κύριον, καὶ αὐτὸς εἰσήκουεν αὐτῶν· ἐν στύλῳ νεφέλης ἐλάλει πρὸς αὐτούς· ὅτι ἐφύλασσον τὰ μαρτύρια αὐτοῦ, καὶ τὰ προστάγματα αὐτοῦ ἃ ἔδωκεν αὐτοῖς. Καὶ ὁ ἀνὴρ τοῖς καὶ αὐτοῖς προφητικῶς ἀφὶ τοῦ Δαβὶδ λεγόντων λόγοις, οὓς φησι Σολομῶνα ὑποπτεύειν φάσκετε εἰρῆσθαι ὑπ' αὐτοῦ γεγραμμένους, εἰς Σολομῶνα, ἐξ ὧν καὶ ὅτι φησὶ Σολομῶνα οὐκ εἴρηκε) ἀποδείκνυται, καὶ ὅτι ἐστὶ καὶ περὶ τοῦ Ἰλίου ἰδοῦ, καὶ οἱ ἀπὸ τοῦ λαοῦ ὑμῶν ἐξ ὀμμάτων δι' αὐτοῦ ἐφήσονται. εἰσὶ δὲ οὗτοι, Ὁ Θεὸς τὸ κρίμα σου τῷ βασιλεῖ δὸς, καὶ τὴν δικαιοσύνην σου τῷ υἱῷ τοῦ βασιλέως, κρῖναι τὸν λαόν σου ἐν δικαιοσύνῃ, καὶ τοὺς πτωχούς σου ἐν κρίσει· ἀναλαβέτωσαν τὰ ὄρη τὸν λαὸν εἰρήνην, καὶ οἱ βουνοὶ δικαιοσύνην. κρινεῖ τοὺς πτωχοὺς τοῦ λαοῦ, καὶ σώσει τοὺς υἱοὺς τῶν πενήτων, καὶ ταπεινώσει συκοφάντην, καὶ συμπαραμενεῖ τῷ ἡλίῳ, καὶ πρὸ τῆς σελήνης εἰς γενεὰς γενεῶν· καὶ τὰ λοιπὰ ἄχρι τοῦ, Πρὸ τοῦ Ἰλίου ἀφανισθήσεται ὄνομα αὐτοῦ, καὶ εὐλογηθήσονται ἐν αὐτῷ πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς. πάντα τὰ ἔθνη μακαριοῦσιν αὐτόν. εὐλογητὸς Κύριος ὁ Θεὸς Ισραὴλ ὁ ποιῶν θαυμάσια μόνος, καὶ εὐλογητὸν τὸ ὄνομα τῆς δόξης αὐτοῦ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος, καὶ πληρωθήσεται πᾶσα ἡ γῆ. γένοιτο γένοιτο. Καὶ ὅτι τὸν μὲν ὧν προφητικῶς ὁμοίως ἀφὶ τοῦ Δαβὶδ λελέχθαι λόγων, ὅτι ἀπ' ἄκρων τῶν οὐρανῶν προέρχεσθαι ἔμελεν, καὶ πάλιν εἰς τοὺς αὐτοὺς τόπους ἀπιέναι ἐμελλούσης, ἀναμνήσθητε, ἵνα καὶ Θεὸν ἀνῶσιν προσελθόντα, καὶ ἄνθρωπον τὸν ἀνθρώποις γνώριμον γνωρίσητε· καὶ πάλιν ἐκεῖνον τὸν ἀγνοούμενον, οἳ ὁρᾶν μέλλουσι καὶ κλαύσεσθαι οἱ ἐκκεντήσαντες αὐτόν. εἰσὶ δὲ οὗτοι, Οἱ οὐρανοὶ διηγοῦνται δόξαν Θεοῦ· ποίησιν τῶν χειρῶν αὐτοῦ ἀναγγέλλει τὸ στερέωμα. ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ ἐρεύγεται ῥῆμα, καὶ νὺξ τῇ νυκτὶ ἀναγγέλλει γνῶσιν. οὐκ εἰσὶ λαλιαὶ οὐδὲ λόγοι ὧν οὐχὶ ἀκούονται αἱ φωναὶ αὐτῶν· εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος αὐτῶν, καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὰ ῥήματα αὐτῶν. ἐν τῷ ἡλίῳ ἔθετο τὸ σκήνωμα αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς ὡς νυμφίος ἐκ παστοῦ αὐτοῦ, ἀγαλλιάσεται ὡς γίγας δραμεῖν ὁδόν· ἀπ' ἄκρου τοῦ οὐρανοῦ ἡ ἔξοδος αὐτοῦ, καὶ τὸ κατάντημα αὐτοῦ ἕως ἄκρου τοῦ οὐρανοῦ, καὶ οὐκ ἔστιν ὃς ἀποκρύψεται τὴν θέρμην αὐτοῦ. Καὶ ὁ Τρύφων ἔφη, Ἐπεὶ τὴν ζητουμένην γραφὴν δυσπαρόμοιον, οὐκ οἶδα εἰ φανεῖ ἡ γραφῆς ἐστιν ἔφη Ησαΐας, καθ' ἣν ὁ Θεὸς τοῦτον ἑτέρῳ δοῦναι τὴν δόξαν αὐτοῦ λέγει, ὅταν εἴπῃ, Ἐγὼ Κύριος ὁ Θεός, τοῦτό μου ὄνομα, τὴν δόξαν μου ἑτέρῳ οὐ μὴ δώσω, οὐδὲ τὰς ἀρετάς μου. Κἀγώ, εἰ μὴ ἁπλῶς καὶ μὴ μετὰ κακίας ταύτας τοὺς λόγους εἶπον, ἐσίγησας, ὦ Τρύφων, μήτε τοὺς περὶ αὐτῶν προφήτας, μήτε τοὺς ἐπακολουθοῦντας ζωνάρας, συγχυσιν· εἰ δὲ χάριν τοῦ νομίζειν δύνασθαι εἰς ἀπορίαν ἐμβάλλειν σὲ λόγῳ, ἵν' εἴπω σοφίας ἕνεκα) τὰς γραφὰς ἀλλήλαις, πεπλάκησαν. οὐκ ἂν τολμήσω τοῦτό ποτε, ἢ σὺ μνημονεύσας, ἢ εἰπών, ἀνῇ ἐὰν τοιαύτη τις δοκοῦσα εἶναι) γραφὴ προβληθῇ, καὶ προφανὲς ἔχῃ ὡς σοφία οὖσα, ἐκ πάντως πεπεισμένος ὅτι σοφία γραφὴ τῇ ἑτέρᾳ σοφίᾳ ὑπεύθυνός ἐστιν, αὐτὸς μὴ νοῶν μᾶλλον ὁμολογήσω τὰ εἰρημένα, καὶ τοῖς σοφίας τὰς

χραφὰς ὑπολαμβάνοις, ὃ αὐτὸ φεύγειν μᾶλλον ἐμοὶ πᾶσαν ἀγωνίσασθαι. ὅπως δ' ἀν ἧς παρατηρικὸς ὁ παρόλημα, Θεὸς ὁπάσαιτο· ἐγὼ γὰρ ὡς εἴρηται ὁ λόγος ἀναμνήσω ὑμᾶς, ὅπως ἐξ αὐτοῦ τούτου γνωρίσητε ὅτι ὁ Θεὸς τῷ Χριστῷ αὐτοῦ μόνῳ τὴν δόξαν δίδωσιν. ἀναλήψομαι δὲ βραχεῖς τινας λόγους, ὦ ἄνδρες, τοὺς ὑπὲρ σωφρόνων τὴν εἰρημένων ὑπὸ τοῦ Τρύφωνος, ἢ τοὺς ὁμοίως ζωηρμένους κατ' ἐπαχθολούθησιν. οὐ γὰρ ἐξ ἑτέρας παρεκκλησίας αὐτοὺς ἐρῶ, ἀλλ' ὑφ' ἓν ὡς εἶσι συνημμένους· καὶ ὑμεῖς ὃν τρόπον χρήσασθέ μοι. εἰσὶ δὲ οὗτοι, Οὕτω λέγει Κύριος ὁ Θεὸς ὁ ποιήσας τὸν οὐρανὸν, καὶ πήξας αὐτὸν, ὁ στερεώσας τὴν γῆν καὶ τὰ ἐν αὐτῇ, καὶ δόντες πνοὴν τοῦ λαοῦ τοῦ ἐπ' αὐτῆς, καὶ πνοὴν τοῖς πατοῦσιν αὐτήν· ἐγὼ Κύριος ὁ Θεὸς ἐκάλεσά σε δικαιοσύνῃ, καὶ κρατήσω τῆς χειρός σου, καὶ ἰσχύσω σε, καὶ ἔδωκά σε εἰς διαθήκην γένους, εἰς φῶς ἐθνῶν, ἀνοῖξαι ὀφθαλμοὺς τυφλῶν, ἐξαγαγεῖν ἐκ δεσμῶν πεπεδημένους, καὶ ἐξ οἴκου φυλακῆς καθημένους ἐν σκότει. ἐγὼ Κύριος ὁ Θεός, τοῦτό μου ὄνομα· τὴν δόξαν μου ἑτέρῳ οὐ μὴ δώσω, οὐδὲ τὰς ἀρετάς μου τοῖς γλυπτοῖς. τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἰδοὺ ἥκει, καινὰ ἃ ἐγὼ ἀναγγέλλω, καὶ πρὸ τοῦ ἀναφεῖλαι ἐδηλώθη ὑμῖν. ὑμνήσατε τῷ Θεῷ ὕμνον καινὸν, ἀρχὴ αὐτοῦ ἀπ' ἄκρου τῆς γῆς· οἱ καταβαίνοντες εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ πλέοντες ἀεὶ, νῆσοι καὶ οἱ κατοικοῦντες αὐτάς. εὐφράνθητι ἔρημος, καὶ αἱ κῶμαι αὐτῶν, καὶ αἱ ἐπαύλεις, καὶ οἱ κατοικοῦντες Κηδὰρ εὐφρανθήσονται, καὶ οἱ κατοικοῦντες πέτραν. ἀπ' ἄκρου τῶν ὀρέων βοήσονται, δώσουσι τῷ Θεῷ δόξαν, καὶ ἀρετὰς αὐτοῦ ἐν ταῖς νήσοις ἀναγγελοῦσι. Κύριος ὁ Θεὸς τῶν δυνάμεων ἐξελεύσεται, σεισμὸν ἐγείρων πολέμου, ἐπιβλέψει ζῆλον, καὶ βοήσεται ὅπλοις ἐχθροὺς μετ' ἰσχύος. Καὶ ταῦτα εἰπὼν, ἔφην πρὸς αὐτοὺς, γενοίμεθα, ὦ φίλοι, ὅτι ὁ Θεὸς λέγει δώσειν τούτῳ οὓς εἰς φῶς ἐθνῶν κατέστησε, δόξαν, καὶ ἐκ μέρους τινὶ, ἀλλ' οὐχ ὡς ἔφη Τρύφων, ὡς ἑαυτῷ κατέχοντος τὴν Θεοῦ τιμὴν δόξαν; Καὶ ὁ Τρύφων ἀπεκρίνατο, γενοίμεθα μὲν καὶ ταῦτα πειρασόμενοι συμφρονεῖν καὶ τὰ ὑπόλοιπα τοῦ λόγου.

Κἀγὼ πάλιν ἀναλαβὼν τὸν λόγον, ὁπόθεν τὴν ἀρχὴν ἐποιησάμην ἀποδεικνύων ὅτι ἐκ παρθένου γεννητὸς, καὶ ἀπὸ παρθένου γεννηθῆναι αὐτὸν ἀπὸ Ἡσαΐου ἐπροφήτευσε, καὶ αὐτὴν τὴν προφητείαν πάλιν ἔλεγον. ἔστι δὲ αὕτη, Καὶ προσέθετο Κύριος λαλῆσαι τῷ Ἄχαζ λέγων, αἴτησαι σεαυτῷ σημεῖον παρὰ Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου εἰς βάθος, ἢ εἰς ὕψος. ἐἶπεν Ἄχαζ οὐ μὴ αἰτήσω, οὐδὲ μὴ πειράσω Κύριον· καὶ εἶπεν Ἡσαΐας, ἀκούσατε δὴ οἶκος Δαυὶδ, μὴ μικρὸν ὑμῖν ἀγῶνα παρέχειν ἀνθρώποις; καὶ πῶς Κυρίῳ παρέχετε ἀγῶνα. διὰ τοῦτο δώσει Κύριος αὐτὸς ὑμῖν σημεῖον· ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ λήψεται, καὶ τέξεται υἱὸν, καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ, Ἐμμανουήλ· βούτυρον καὶ μέλι φάγεται πρὶν ἢ γνῶναι αὐτὸν ἢ παραιτήσασθαι πονηρὰ, ἐκλέξεται τὰ ἀγαθόν. ἕως πρὶν ἢ γνῶναι τὸ παιδίον καλὸν ἢ ἀγαθὸν, ἀπειθεῖ πονηρὰ τῷ ἐκλέξασθαι τὰ ἀγαθόν· ἕως πρὶν ἢ γνῶναι τὸ παιδίον καλῶ πατέρα ἢ μητέρα, λήψεται δυνάμεις Δαμασκοῦ, καὶ τὰ σκῦλα Σαμαρείας ἐναντι βασιλέως Ἀσσυρίων, καὶ καταλειφθήσεται ἡ γῆ, σκυλευομένη ὑπὸ προσώπου τῶν δύο βασιλέων. ἀλλ' ἐπάξει ὁ Θεὸς ἐπί σε, καὶ ἐπὶ τὸν λαόν σου, καὶ ἐπὶ τὸν οἶκον τοῦ πατρός σου ἡμέρας οἵας οὐδέπω ἦκασιν ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἧς ἀφῆλε Ἐφραὶμ ἀπὸ Ἰούδα, τὸν βασιλέα Ἀσσυρίων. Καὶ ἐπίφερε, ὅτι μὲν οὖν τὸ ὃν γένος τὸ τῆς Σάρρας Ἀβραὰμ οὐδὶς οὐδέποτε ἀπὸ παρθένου γεγένηται, οὐδὲ λελείψεται τοιοῦτος, ἀλλ' ἢ ἔστι, ὁ ἡμέτερος Χριστὸς, πᾶσι φανερὸν ἐστι. Καὶ ὁ Τρύφων ἀπεκρίνατο,

» λί γεγραφὴ οὐκ ἔχει, Ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ λήψεται, καὶ τέξεται υἱόν, καὶ Ἰδοὺ ἡ κα-
» νῆ ἐν γαστρὶ λήψεται, καὶ τέξεται υἱόν, καὶ τὰ ἑξῆς λοιπὰ ὡς ἔφης. ἔστι δὲ ἡ πᾶσα προφητεία λελεγμένη εἰς Ἐζεκίαν, ᾧ ὅτι καὶ ἀποδείκνυμι καὶ πολὺ προφητείαν ταύτην. ἐν δὲ τοῖς παρ' ἑλληνικοῖς μύθοις, λέλεκται ὅτι Περσεὺς ἐκ Δανάης παρθένου οὔσης ἐν χρυσοῦ μορφῇ ῥυέντος ἐπ' αὐτὴν τοῦ παρ' αὐτοῖς Διὸς κεκλημένου γεγένηται· καὶ ὑμεῖς τὰ αὐτὰ ἐκείνοις λέγοντες, αἰδεῖσθε ἐφείλετε, καὶ μᾶλλον ἀνθρώπων ὄντες ἀνθρώπων λεγόμενοι λέγειν ὅτι Ἰησοῦν ἔσται, καὶ ἐὰν ἀποδείκνυτε ἀπὸ τῆς γραφῆς ὅτι αὐτὸς ὁ Χριστός, ᾧ ἐν ὁσίως καὶ τελέως πολιτεύεσθαι αὐτὸν, κατηξιώσατε τοῦ ἐκλεγῆναι εἰς Χριστόν, ἀλλὰ μὴ περισπασθῆναι τολμάτε, ὅπως μήτε ὁμοίως τοῖς Ἕλλησι μωραίνητε ἐλέγχεσθε. Καὶ ἐγὼ πρὸς ταῦτα ἔφην, ὦ Τρύφων, ἐκεῖνό σε πεπεῖσθαι βούλομαι, καὶ πάντας ἁπλῶς ἀνθρώπους, ὅτι καὶ γνοιάζοντες ἢ ὑπονοοῦντες χείρονα λέγητε, οὐκ ἐκπίπτει με τῆς προκειμένης, ἀλλ' ἐξ αὐτῶν εἰς ἔλεγχον νομίζετε προβαλλόμενοι λόγων τι ἢ προσωπεῖον, ἐξ αὐτῶν τὰς ἀποδείξεις τῆς ὑπ' ἐμοῦ λεγομένης μὴ μαρτυρίας τῆς γραφῆς αἰεὶ ποιήσομαι. οὐκ ὀρθῶς μέντοι οὐδὲ φιλαλήθως ποιεῖς, καὶ εἶπα πρότερον ὧν αἰεὶ συγκαταθέσεις ἡμῖν γενήσεται, ὅτι ἀφ' ὁ σπερματικὸς λόγος τοῦ λαοῦ ὑμῶν ἀφ' Μωσέως ἡνίκα τῆς ἐπαγγελίας εἰσὶν, ἀναλύει πειρώμενος. ἔφης γὰρ ἀφ' ὁ ἐννόμως πολιτεύεσθαι, οὐκ ἐλεύσεσθαι αὐτὸν, καὶ Χριστὸν γεγενῆσθαι, εἰ ἄρα τοῦτ' ἀποδεῖξαι ὤν.

Καὶ ὁ Τρύφων, σὺ γὰρ ὡμολόγησας ἡμῖν, ἔφη, ὅτι καὶ προεῖμήν, ἐγὼ δὲ μᾶλλον τὰ νόμιμα τὰ ἀφ' Μωσέως ἀφορίζοντα ἐφύλαξε. Καὶ γὼ ἀπεκρινάμην, ὡμολόγησά τι καὶ ὁμολογῶ, ἀλλ' οὐχ ὡς δικαιούμενον αὐτὸν ἀφ' τούτων ὡμολόγησα ἐντολῶν μεμυημένον πάντα, ἀλλὰ τὸν οἰκονομίαν ἀπορίζοντα, ὡς ἤθελεν ὁ πατὴρ αὐτοῦ καὶ τῶν ὅλων ποιητὴς, καὶ Κύριος, καὶ Θεός. ἐγὼ γὰρ ἀποθανεῖν φαυλοτάτην ὁμολογῶ ἐντολὴν αὐτὸν, καὶ ὃν ἀνθρωπον γενέσθαι, καὶ ὁσαῦτα παθεῖν ὅσα διέθηκε αὐτὸν οἱ ἀπὸ τοῦ γένους ὑμῶν, ἐπεὶ πάλιν, ὦ Τρύφων, μὴ σεαυτὸν ἀπατᾶτε οἷς φαύλως συντεθείμεθα, ἀπόκρυφά μοι, οἱ παρὰ Μωσέως γεγόμενοι δίκαιοι, καὶ πατριάρχαι, μηδὲν φυλάξαντες τῶν ὅσα ἀποδέδεικται ὁ λόγος ἀρχαὶ διαταγῆς εἰληφέναι ἀφ' Μωσέως, σώζου) ἐν τῇ τῶν μακαρίων κληρονομίᾳ, ἢ οὔ; Καὶ ὁ Τρύφων ἔφη, αἱ γραφαὶ ἀναγκάζουσί με ὁμολογεῖν. Ὁμοίως δὲ ἀνερωτῶ σε πάλιν, ἔφην, τὰς προφορὰς καὶ τὰς θεσίας δι' ἔνδειαν ὁ Θεὸς ἐνετείλατο ποιεῖν τοὺς πατέρας ὑμῶν, ἢ ἀφ' ὁ σπερματικὸς αὐτῶν ἐν δι' χεῖρες προσῆλθε εἰδωλολατρείαν; Καὶ οὕτω, ἔφη, αἱ γραφαὶ ὁμοίως ἀναγκάζουσιν ὁμολογεῖν ἡμᾶς. Καὶ ὅτι, φημὶ, κεκρικὼ διαθήκην ἀφ' ἁπάντων ὁ Θεὸς ἐπῆγελται τῷ τῷ τὸ ὄρος Χωρὴβ, ὁμοίως αἱ γραφαὶ προφέρουσι; Καὶ οὗτο ἀπεκρίνατο προφρόνως. Καγὼ πάλιν, ἡ δὲ παλαιὰ διαθήκη, ἔφην, μὴ φόβου ἐν ζήλου διεπάγη τοῖς πατράσιν ὑμῶν, ὡς μηδὲ δύνασθαι αὐτοὺς ἐπαΐειν τοῦ Θεοῦ; Καὶ ἐκεῖνος ὡμολόγησε. Τί οὖν, ἔφην, ἑτέραν διαθήκην ἔστασθαι ὁ Θεὸς ὑπέσχετο, οὐχ ὡς ἐκείνη διεπάγη, καὶ δι' φόβου, ἐν ζήλου, ἐν ἀσπασμῶν διαπαλῶσαι αὐτοῖς ἔφη, καὶ δέκατον σταθμὸν, ἵνα μὴ ὡς αἰώνιον ἐν πάντη γένῃ ἀχρεῖον, καὶ ἔσται λιμὸς, καὶ ἔργον ὁ Θεὸς ὀνόμασται, ἵνα δὲ πρὸς τὸ σπερματικὸν τοῦ λαοῦ ὑμῶν ἁρμοσάμενος, ὡς καὶ ἀφ' τῶν προφητῶν βοᾷ, ἐσκέπασται;

Καὶ οὕτω σεαυτὸν ἔφη οὐκ πάντες ἐσμὲν Φιλαλήθης, ἀλλὰ μὴ Φιλέλληνας ἀναγκάζει. Καγὼ, οὐκ οἶδ' ὅπως, ἔφην, Φιλεείσιους ὑμᾶς ἀποκαλῶ, αὐτὸς

πολλάκις ὸ τοῦτο ἐφασκες τῷ ἔργῳ ὢν, ἀντεικὼν πολλάκις οἷς σὺ νετίθης.

Καὶ ὁ Τρύφων, ἅπιστον γὰρ καὶ ἀδύνατον φαίνεται τοῦτο ἀπὸ τῆς γραφῆς ἀποδεικνύναι, ὅτι Θεὸς ὑπέμεινε γυναῖκα λαβεῖν, καὶ ἄνθρωπος γενέσθαι. Εἶπον, ἔφην, ἐπ' ἀνθρωπίνοις διδάγμασιν ἢ ἀπορήμασιν ἐπιζητοῦμεν ἀποδεικνύναι, ἃ μὲ θαυμάζειν μου οὐκ ἄν ἔδει ὑμᾶς· εἰ δὲ γραφὰς εἰς τοῦτο εἰρημένας ποιούμεθα, πλείστακις αὐτὰς λέγων, ἀξιοῦ ὑμᾶς ἐπιγνῶναι αὐτάς, σκληροκάρδιοι πρὸς τὸ γνῶναι νοῦν καὶ θέλημα τοῦ Θεοῦ γένεσθε. εἰ δὲ βούλεσθε τοιοῦτοι ἀεὶ μένειν, ἐγὼ μὲν οὐκ ἂν βλάπτοιμι· τὰ δὲ αὐτὰ ἀεὶ ἔχων ἃ καὶ πρὸς τὴν συμβαλεῖν ὑμῖν εἶχον, ἀπαλλάξομαι ὑμῶν. Καὶ ὁ Τρύφων, ὅρα ὦ φίλε, ἔφη, ὅτι μὴ πολλοῦ κόπου καὶ μάτην γένηταί σοι ὃ κτήσασθαι αὐτά· ἐκ γὰρ ὑμῶν τῶν βασανιζόντων πάντα τὰ ὑπάρχοντα, σεσωφρόνηκεν δεῖ οἷς ἀναλαμβάνουσιν ἡμᾶς αἱ γραφαί. Κἀγὼ πρὸς ταῦτα, οὐκ ἀξιοῦ, εἶπον, ὑμᾶς μὴ πάντη ἕνεκα ἀγωνιζομένους πρὸς ἐξέτασιν τῶν ζητουμένων ποιεῖσθαι, ἀλλ' ἐκείνοις μὴ πάλιν ἀντιλέγειν μηδὲν ἔχοντας λέγειν οἷς ἔφην ζωνθήσεσθαι.

Καὶ ὁ Τρύφων ἔφη, ζητῶμεν πειρασόμεθα πρᾶξαι. Πάλιν, ἐγὼ ἔφην, πρὸς τοὺς ἀπροκατηλήπτους καὶ νεωτέρους ἐμοῦ πάλιν ἀπερωτήσαι ὑμᾶς βούλομαι· ἀφ' ἧς γὰρ τὴν ἀπερώτησιν ταύτην καὶ προαιρεῖσθαι σπεύδετε, ἐν λόγοις ἀγωνοῦμαι.

Καὶ ὁ Τρύφων ἔφη, ἀπερώτα. Κἀγὼ εἶπον, μήτι ἀνὴρ τις ἀπὸ προσωπείου, ἢ Κύριος, καὶ Θεὸν λεγόμενον τὸν παῖδα γραφῆς νοῆσαι εἴη), πλὴν τοῦτο ποιήσομεν ὃ πρὸ, καὶ τῶν Χριστοῦ, ὃς ἀφ' ἧς τοσούτων γραφῶν ἀπεδείχθη ὑμῖν ἄνθρωπος γεγόμενος; Καὶ ὁ Τρύφων, πῶς τοῦτο δυνατόν ἐστιν) ὁμολογῆσαι, ὅποτε εἰ καὶ ἀνὴρ τις ὄντ πλὴν τῆς παρ' ἐξ μόνου, τοσαύτην ζήτησιν ἐποιησάμεθα. Κἀγὼ πάλιν, ἀναλογιοῦ ὅτι ἐκ τούτων ὑμᾶς ἠρωτῆσαι, ὅπως γνῶ μήτι ἀνὴρ φαίνεται τῷ Θεῷ, ὁμολογήσατε. Κἀκεῖνος, οὔ, ἄνθρωπε, ἔφη. Κἀγὼ πάλιν, ὑμεῖς οὖν τούτοις ἀγνῶς συνευδοκοῦντες, καὶ τῷ λόγου λέγοντες, Τίνι γένεται αὐτοῦ τὴν διηγήσεται, ὃν ἤδη καὶ νοεῖν ὀφείλετε ὅτι οὐκ ἔστι γένος ἀνθρώπου ἀπόμενος; Καὶ ὁ Τρύφων, πῶς οὖν ὁ λόγος λέγει τῷ Δαβίδ, ὅτι ἀπὸ τῆς ὀσφύος αὐτοῦ κλήσεται ἑαυτῷ εἶον ὁ Θεός, καὶ καθιεῖ αὐτὸν ἐπὶ τὸν βασιλείαν, καὶ καθίσει αὐτὸν ἐπὶ δεξιοῦ τὴν δόξης αὐτοῦ. Κἀγὼ ἔφην, ὦ Τρύφων, εἰ μὲν καὶ τὴν προφητείαν ἐν ἔφη Ησαΐας οὐ φησὶ πρὸς τὸν οἶκον τοῦ Δαβίδ, Ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ λήψεται, καὶ πρὸς ἕτερον ἦκον τὴν δώδεκα Φυλῶν, ἴσως ἂν ἀπεῖχε καὶ τὸ πρᾶγμα· ὅτι δὲ καὶ αὐτὴ ἡ προφητεία πρὸς τὸν οἶκον Δαβὶδ εἴρηται, ὃ εἰρημένον πρὸς Δαβὶδ ὑπὸ Θεοῦ ἐν μυστηρίῳ, ὡς φησὶ Ησαΐου ὡς ἔφην γένεσθαι ἐξηγήσθη. εἰ μή τι τοῦτο οὐκ ἐπίστασθε, ὦ φίλοι, ἔφην, ὅτι πολλοὺς λόγους τοὺς ἀποκεκαλυμμένως ἐν τοῖς ἐκδοχαῖς, ἢ μυστηρίοις, ἢ ἐν συμβόλοις ἔργων λελεγμένους, οἱ μετ' ἐκείνους τοὺς εἰπόντας ἢ πρᾶξαντας ἡμῶν πρὸς προφητείαν ἐξηγησόμεθα. Καὶ μάλα ἔφη ὁ Τρύφων. Εἰ οὖν ἀποδείξω τὴν προφητείαν ταύτην τοῦ Ησαΐου εἰς τοῦτον τὸν ἡμέτερον Χριστὸν εἰρημένην, ἆρ' οὐκ ἐν τῷ Ἐζεκιήλου, ὡς φατὲ ὑμεῖς, οὐχὶ καὶ ὁ τοῦτο δυσωπήσω ὑμᾶς μὴ πείθεσθαι τοῖς διδασκάλοις ὑμῶν, οἵτινες πάλαι λέγειν τὸν ἐξήγησιν ἢ ἐξηγήσασθαι οἱ Ἑβδομήκοντα ὑμῶν πρεσβύτεροι πρὸ Πτολεμαίου τοῦ Αἰγυπτίων βασιλέως ἡμῶν ὁμόσαι, μὴ εἶναι ἄλλην ἀληθῆ· ἃ δὲ αὐ διαρρήδην ὁ τὸν γραφῆς φαίνονται ἐλέγχοντα αὐτῶν τὴν ἀθέσιν καὶ φίλαυτον γνώμην, ταῦτα πάλαι σὺν λέγειν μὴ ὅτι γεγράφθαι· ἃ δὲ αὖ καὶ ἔλαττον πρὸς ἃ νομίζουσι δύνασθαι

ἀμύζειν,

ἀρνοῦζι, προφῆς ἀνθρωπίνους, ζῶν τε οὐκ εἰς θεὸν ὃν ἡμεῖς λέγομεν Ἰησοῦν Χριστὸν εἰρῆσθαι λέγουσιν, ἀλλ' εἰς ὃν αὐτοὶ ἐξηγοῦνται ὁποιοσοῦν, ὁποῖοι καὶ τὴν γραφὴν ταύτην ἐφεῖς ἣ νῦν ὁμιλία ἐστὶν, ἐδίδαξαν ὑμᾶς, λέγοντες εἰς Ἐζεκίαν αὐτὴν εἰρῆσθαι· ὅσαπερ ὡς ὑπερβαλλόντως ἀποδείξω ψευδεῖς αὐτούς. ἃς δὴ λέγω μὴν αὐτοῖς γραφὰς, αἳ διαρρήδην ὃν Χριστὸν, καὶ παθητὸν, καὶ προσκυνητὸν, καὶ θεὸν ἀποδεικνύουσιν, ἃς καὶ προαισόρησα ὑμῖν, ζητῶ εἰς Χριστὸν μὴν εἰρῆσθαι δύνασθαι ξύλινοι στενάζοντα, ζητοῦντι δὲ μὴ εἶναι ὃν Χριστὸν πλανῶσι λέγειν· ἔβύσσεσθαι γὰρ καὶ παθητὸν, καὶ βασιλεύσαι, καὶ προσκυνητὸν ἡμεῖς Θεοῦ ὁμολογοῦσιν, ὅσαπερ ἡμεῖσι καὶ ἀνίσησι, ἃ ὁμοίως ἀποδείξω. ἀλλ' ἐπεὶ κατεπείγῃ με πρός τε σὲ καὶ τοὺς σοὶ σὺν τῷ λοιπῷ ξύμπαντι εἰρηνικὰ ἀποκρίνασθαι, πρὸς ταῦτα τοῖς ἀποκρίσεις ποιήσομαι, καὶ πρὸς τὰ ἐπίλοιπα ἐς ὕστερον τοῖς ἀποδείξεις δώσω. εὖ ἴσθι οὖν, ὦ Τρύφων, λέγων ἐπιφέρων, ὅτι ἃ πρόφασιν ὁ λεγόμενος Ἀβραὰμ ὁ τοῖς Ἕλλησι πεποίησεν, ὡς καὶ ἀφῆκεν τὴν ἐν Μεσοποταμίαν σπέρμασι, καὶ Ἀβραὰμ ὅτι Ἠλίᾳ ψευδοπροφήτῃ, καὶ ταῦτα βεβαίαν μου τὴν ἐν ταῖς γραφαῖς γνῶσιν καὶ πίστιν κατίσησιν. ὅτε γὰρ Διόνυσον μὲν ἐκ μηρῶν Διὸς ἐκ μίξεως ἑνὸς μεμίχθαι αὐτὸν τῇ Σεμέλῃ γεγενῆσθαι λέγουσι, καὶ τοῦτον αἱρετὸν ἀμπέλου γενόμενον, καὶ διαπαρασχίσαντα, καὶ ἀποθανόντα ἀναστῆναι, εἰς οὐρανόν τε ἀνεληλυθέναι ἱστοροῦσι, καὶ οἶνον ἐν τοῖς μυστηρίοις αὐτοῦ παραφέρουσιν, οὐχὶ τὴν προπεπλεγμένην ὑπὸ Μωσέως ἀναγραφὴν τοῦ Ἰακὼβ τοῦ πατριάρχου προφητεύσαι μεμιμῆσθαι αὐτὸν νοοῦσι; ἐπειδὴ δὲ τὸν Ἡρακλέα ἰσχυρὸν καὶ ἀθάνατον γενόμενον πάσην τὴν γῆν, καὶ αὐτὸν ταῦτα Διὸς ἐξ Ἀλκμήνης γενόμενον, καὶ ἀποθανόντα εἰς οὐρανὸν ἀνεληλυθέναι λέγουσιν, οὐχὶ τὴν ἰσχυρὸν ὡς γίγας δραμεῖν ὁδὸν αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ πεπλεγμένην γραφὴν ὁμοίως μεμιμῆσθαι νοοῦσι; ὅτε δὲ τὸν Ἀσκληπιὸν κεραυνοῖς ἀνῃρῆσθαι, καὶ τὰ ἀγαθὰ πάθη ἐκπεπόνθασι τοῦτον φέρειν, οὐχὶ τοῦ ἀθανάτου Χριστοῦ ὁμοίως προφητείας μεμιμῆσθαι τοῦτον καὶ ὑπὸ τούτου φημί; ἐπεὶ δὲ οὐκ ἀνέκρινα ὑμᾶς τοιαύτην γραφὴν ἡ σημαίνει τὸν Χριστὸν παθητὸν, καὶ μιᾶς τινὸς ἀναγκαίως ὀπτιμνηθήσομαι, ἐξ ἧς καὶ σύνεσιν ὑμῖν δώσω τοῦτο, πῶς καὶ τοῖς ἐρήμοις γνώσεως Θεοῦ, λέγω δὲ τοῖς ἔθνεσιν, οἳ καὶ ὀφθαλμοὺς ἔχοντες οὐχ ἑώρων, καὶ ὦτα ἔχοντες οὐκ ἤκουον, καὶ καρδίαν ἔχοντες συνίεσαν, τὰ ἐξ ὕλης κατασκευάσματα προσκυνοῦντες, ὁ λόγος προεμήνυσεν ἐρημίαν αὐτὰ, καὶ ἔφησεν ὅτι τοῦτον ὃν Χριστόν.

" εἴρηται δὲ οὕτως, Εὐφράνθητι ἔρημος ἡ διψῶσα, ἀγαλλιάσθω ἔρημος· καὶ ἐξανθήτω
" ὡς κρίνον, καὶ ἐξανθήσει, καὶ ἀγαλλιάσεται τὰ ἔρημα τοῦ Ἰορδάνου· καὶ ἡ δόξα τοῦ Λι-
" βάνου ἐδόθη αὐτῇ, καὶ ἡ τιμὴ τοῦ Καρμήλου· καὶ ὁ λαός μου ὄψεται τὸ ὕψος Κυρίου
" καὶ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ. ἰσχύσατε χεῖρες ἀνειμέναι, καὶ γόνατα τὰ παραλελυμένα· πα-
" ρακαλέσατε οἱ ὀλιγόψυχοι τῇ καρδίᾳ· ἰσχύσατε, μὴ φοβεῖσθε· ἰδοὺ ὁ Θεὸς ἡμῶν κρί-
" σιν ἀνταποδίδωσι, καὶ αὐτὰ ἀνταποδώσει· αὐτὸς ἥξει καὶ σώσει ἡμᾶς· τότε ἀνοιχθήσονται ὀ-
" φθαλμοὶ τυφλῶν, καὶ ὦτα κωφῶν ἀκούσουσι). τότε φησὶν ὡς ἔλαφος ὁ χωλὸς, καὶ σα-
" φὴ ἔσαι γλῶσσα μογιλάλων, ὅτι ἐῤῥάγη ἐν ἐρήμῳ ὕδωρ, καὶ φάραγξι ἐν τῇ διψώσῃ,
" καὶ ἡ ἄνυδρος ἔσαι εἰς ἕλη, καὶ εἰς διψῶσαν γῆν· πηγὴ ὕδατος ἔσαι. Πηγὴ ὕδατος
ζῶντος τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ ἐρήμῳ, γνώσεως Θεοῦ, ἣν τὴν ἐπιδημίαν ἀνέδυσεν ἐσθῆτι ὁ Χριστὸς, ὃς καὶ ἐν τοῖς ἡμῶν πόδας), καὶ τοιοῦτος ἐν γενεᾷ, καὶ κεῖται ἐν ἀρχῇ πηγαί, καὶ κωφοὺς, καὶ χωλοὺς ἰάσατο, τὸν μὲν ἀκούειν, τὸν δὲ καὶ ἀκούειν, τὸν δὲ καὶ ὁρᾶν τοῖς λόγοις αὐτοῦ ποιήσας, καὶ νεκροὺς ἐξαναστήσας, καὶ ζωὴν ποιήσας, καὶ δείκνυσι τὰ ἔργα ἐδυσώπει

ζοις ποτὲ ὄντας δικαίους, ὑπογράψαι αὐτόν. οἱ δὲ ἐν τῷ πατρὶ ὀργίλοις γενόμενοι, φαντασίαν μοχθηρὰν ἔλεγον. καὶ γὰρ μάχην εἶναι αὐτὸν ἐπλημμέλειαν λέγω, ἐν λαοπλανίᾳ. αὐτὸς δὲ ἐν τῷ πατρὶ ἐποίει πείθων τοὺς ἐπ' αὐτὸν πιστεύειν μόνον τὸν, ὅτι καὶ ἂν ἐν λάθρᾳ τινὶ τῶν ἱερέων ὑπάρχων, φύλαξ τῶν παραδεδομένων ὑπ' αὐτοῦ διδασκαλιῶν ὑπάρξῃ, ὁλόκληρον αὐτὸν τὴν δυτικὴν αὐτοῦ πατρικὴν οὐσίαν, μὴ τὸν θάνατον, καὶ ἄφθαρτον, ἐν ἀγύπνῳ ποιῆσαι, διαιτήσει. ὅτε γὴ οἱ ἐν τοῖς μίθραις μυστήρια παραδιδόντες, λέγουσιν ἐκ πέτρας γεγεννῆσθαι αὐτὸν, καὶ σπήλαιον καλοῦσι τὸν τόπον, ἐνθα μυοῦσι τοὺς πειθομένους αὐτῷ παραδιδοῦσιν, ἐνταῦθα οὐχὶ ὁ εἰρημένος ὑπὸ Δανιὴλ, ὅτι λίθος ἄνευ χειρῶν ἐτμήθη ἐξ ὄρους μεγάλου, μεμιμῆσθαι αὐτοὺς ὑπέλαβεν, καὶ ταῦτα ποιῆσαι ὁμοίως, οὐ μὴν τοὺς λόγους πάντας μιμήσασθαι ἐπεχείρησεν; δικαιοπραξίας γὰρ λόγους καὶ πρᾶξιν ἐκείνους λέγεσθαι ἐτεχμήρατο· τοὺς δὲ εἰρημένους λόγους ὑπὸ Ἡσαΐου, μιαλγείως μυσαρήσαι ὑμᾶς, ὅπως ἐξ αὐτῶν γνῶτε ταῦτα οὕτως ἔχειν. εἰσὶ δὲ οὗτοι, Ἀκούσατε οἱ πόρρωθεν ἃ ἐποίησα, καὶ γνώσεσθε οἱ ἐγγίζοντες τῇ ἰσχύι μου· ἀπέστησαν οἱ ἐν Σιὼν ἄνομοι, ἄνομοι λήψεται ἐξ ὑμῶν τοὺς ἀσεβεῖς. Οὐαὶ ἀναγέλλω ὑμῖν ὃν τόπον τὸν αἰώνιον, πορευόμενον ἐν δικαιοσύνῃ, λαλοῦντα βδηλίαν ὁδὸν, μισοῦντα ἀνομίαν, καὶ ἀδικίαν, καὶ ταῖς χερσὶν ἀφωσιωμένον ἀπὸ δώρων. βαρυώσω ὦτα, ἵνα μὴ ἀκούσῃ κρίσιν ἄδικον ἄμαχος· καμμύσω τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἵνα μὴ ἴδῃ ἀδικίαν. ἔσται οἰκήσει ἐν ὑψηλῷ πέτρας ἰσχυρᾶς ἄρτος δοθήσεται αὐτῷ, καὶ ὕδωρ αὐτοῦ πιστόν. βασιλέα μὲν δόξῃ ὄψεσθε, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ ὑμῶν ὄψονται πόρρωθεν. ἰδοὶ ψυχὴ ὑμῶν μιγεῖσα φόβου Κυρίου. ποῦ ἐστὶν ὁ γραμματικὸς, ποῦ εἰσὶν οἱ βουλεύοντες, ποῦ ἐστὶν ὁ ἀριθμῶν τοὺς πεφορημένους, μικρὸν καὶ μέγαν λαὸν, ᾧ οὐ συνεβουλεύσαντο, οὐδὲ ἤκουσαν βαθὺ φωνῆς, ὥστε μὴ ἀκοῦσαι· λαὸς πεφορημένος, ὃς οὐκ ἔστι τῷ ἀκούοντι σύνεσις. Ὅτι μὲν οὖν καὶ ἐν τούτῃ τῇ προφητείᾳ δεῖ τὸν ἄρτον ὃν πρόεδωκεν ἡμῖν ὁ ἡμέτερος Χριστὸς παιδὶ εἰς ἀνάμνησιν τοῦτο σῶμα ποιήσασθαι αὐτὸν λέγω τοὺς πιστεύοντας εἰς αὐτὸν, δι' οὗ καὶ παθητὸς γέγονε, καὶ περὶ τοῦ ποτηρίου ὃ εἰς ἀνάμνησιν τοῦ αἵματος αὐτοῦ πρόεδωκεν εὐχαριστήσαντας ποιῆσαι, φάσκειν· καὶ ὅτι βασιλέα τοῦτον αὐτὸν μὴ δόξῃ ὀψόμεθα, αὖτη ἡ προφητεία δηλοῖ· ἐν ὅτι λαὸς ὁ εἰς αὐτὸν πιστεύων προεγνωσμένος μιγεῖσα φόβου Κυρίου, προέγνωσται, αὗται αἱ λέξεις τῆς προφητείας βοῶσι· καὶ ὅτι οἱ τὰ γράμματα τῶν γραφῶν διδάσκαλοι λογιζόμενοι, καὶ ἀκούοντες ὧν προφητεύει, οὐκ ἔχουσι σύνεσιν, ὁμοίως αὗται αἱ γραφαὶ κεκράγασιν. ὅτε γὴ δὲ ὁ Τρύφων, ἔφη, ὅτι πρῶτόν σε λυπῆσθαι ὅτι Περσέα ἀκούσας, ἐν ὅτι μιμησάμενος τὸ παλαιὸν ὄφιν σεσύσημε. Ἀλλ' οὐχὶ τοῖς διδασκάλοις ὑμῶν πείθομαι μὴ συντεθειμένοις καλῶς ἐξηγεῖσθαι τὰ ὑπὸ τῶν προφητῶν γεγραμμένα ὑπὸ τοῦ Γαληλαίου τοῦ Αἰγυπτίων γλωμιδίου βασιλέως ἑβδομηκοντα πρεσβυτέρων. ἵνα αὐτοὶ ἐξηγεῖσθαι πειρῶνται, καὶ ὅτι πολλὰς γραφὰς τέλεον παρεῖλον ἀπὸ τῆς ἐξηγήσεως ἰδὼν πεπληρωμένων ὑπὸ τοῦ παιδὸς Πτολεμαίου πεπληρωμένων παρεσυτέρων, ἐξ ὧν διαρρήδην ἔστιν αὐτὸς ὁ σταυρωθεὶς, ὅτι Θεὸς, ἐν ἄνθρωπος, ἐν σταυρούμενος, καὶ ἀποθνήσκων κεκηρυγμένος ἀποδείκνυται, εἰδέναι ὑμᾶς θέλομεν, ὡς ὅπερ ἀρνεῖσθαι πάντας τοὺς ἀπὸ τῆς γλώσσης ὑμῶν ὀπτῆσαι, ταῖς τοιαύταις ζητήσεσιν οὐ προσέχω, ἀλλ' ὅτι ταῖς ἐκ τῶν ὁμολογουμένων ἐπ' ἐμοῦ, ταῖς ζητήσεις ποιεῖν ἔρχομαι. καὶ γὰρ ὅσους ὑμῶν ἀκηκόειν, θαυμάσια γνωρίζειν, πλὴν ὅτι περὶ τῆς λέξεως τῆς, Ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ λήψεται, ἀντέπατε λέγοντες εἰρῆσθαι, Ἰδοὺ ἡ νεᾶνις ἐν γαστρὶ λήψεται, καὶ ὑπομένειν ἀποδεῖξαι ποιήσασθαι οὐκ

εἰς Ἐζεκίαν, ὡς ἐδιδάχθητε, τὸν προφητείαν εἰρῆσθαι, φησ' ἡς τοῦτον ὃν ἐμὸν Χριστὸν καὶ δι' τοῦ ἀποδέξει πεποιημαι. Καὶ ὁ Τρύφων εἶπε, προτον ἀξιοῦμεν εἰπεῖν ἡμῖν, καὶ ἵνας ὧν λέγεις τέλεον προσαναγράφαι γραφῶν. Κἀγὼ εἶπον, ὡς ὑμῖν φίλον, προσέξω. Ἀπὸ μὲν οὖν τῶν ἐζητήσεων ὧν ἐζητήσατο Ἔσδρας ἡς ὃν νόμον τ προεῖπε τῷ πάσχα, τοῦτο ἐζήτησιν τοιοῦτον ἀφείλετο. Καὶ εἶπεν Ἔσδρας τῷ λαῷ, τοῦτο τὸ πάσχα ὁ Σωτὴρ ἡμῶν, καὶ ἡ καταφυγὴ ἡμῶν, καὶ ἐαὶ διανοηθῆτε, καὶ ἀναβῇ ὑμῶν ὅτι τοῦτο καρδίαν ὅτι μέλλομεν αὐτὸν ζητεῖσθαι ἐν σημείῳ· ὃ μὴ τοιοῦτα ἐλπίσωμεν ἐπ' αὐτὸν, οὐ μὴ ἐρημωθῇ ὁ τόπος οὗτος εἰς ὃν ἅπαντα χρόνον, λέγει ὁ Θεὸς τῷ δι' ἐμοῦ· ἐαὶ ἢ μὴ πιστεύσητε αὐτῷ, μηδὲ εἰσακούσητε τ κηρύγματος αὐτοῦ, ἔσεσθε ὀπίσχερμα τοῖς ἔθνεσι. Καὶ ἀπὸ τ Ἰερεμίου λεχθέντων, τοιοῦτα προείκοφεν, Ἐγὼ ὡς ἀρνίον φερόμενον τ θυθῆναι, ἐπ' ἐμὲ ἐλογίζοντο λογισμὸν λέγοντες, δεῦτε ἐμβάλωμεν ξύλον εἰς τὸν ἄρτον αὐτοῦ, καὶ ἐκτρίψωμεν αὐτὸν ἐκ γῆς ζώντων, καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ οὐ μὴ μνησθῇ ἔτι. Καὶ ὅπῃ αὕτη ἡ προφητεία ἐκ τῶν λόγων τοῦ Ἰερεμίου ἔτι ὄντων ἐγγεγραμμένη ἐν ταῖς βιβλοις τῶν ἐν συναγωγαῖς Ἰουδαίων· προτερον γὰρ ὀλίγου χρόνου τοιοῦτα ἐξέκοφεν. ἐπειδὴ καὶ ἐκ τούτων τῶν λόγων ἀποδείκνυται ὅτι ἐβουλεύσαντο Ἰουδαῖοι προτὶ αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ ἀναιρεῖν αὐτὸν φαυλώσαντες, βουλευσάμενοι, καὶ αὐτὸς μαντεύεται ὡς ἐκ τοῦ Ἡσαΐου προεφήθη, ὡς προεῖπον ὅτι σφαγὴ ἀγόμενος, καὶ ὡσεὶ ὡς ἄρνιον ἄφωνον οὕτως οὐκ ἀνοίξει τὸ στόμα αὐτοῦ· ὧν ἀπορεύσεσθαι, ὅτι ὃ βλασφημεῖν χωρεῖσι. καὶ ἀπὸ τ λόγων τοῦ αὐτοῦ Ἰερεμίου ὁμοίως τοῦτο προείκοφεν, Εμνήσθη δὲ Κύριος ὁ Θεὸς ἀπὸ Ἰσραὴλ τῶν νεκρῶν αὐτοῦ ὄντων κεκοιμημένων εἰς γῆν χώματος, καὶ κατέβη προτὸς αὐτοὺς εὐαγγελίσασθαι αὐτοῖς τὸ σωτήριον αὐτοῦ. Καὶ ἀπὸ τ ἑβδομηκοστοῦ πέμπτου ψαλμοῦ τῷ δι' Δαβὶδ λεχθέντων λόγων, λέξις βεβαίας ἀφείλετο τοιοῦτος, Ἀπὸ τοῦ ξύλου. εἰρημένου γὰρ τ λόγου, Εἴπατε ἐν τοῖς ἔθνεσι, ὁ Κύριος ἐβασίλευσεν ἀπὸ τοῦ ξύλου, ἀφῆκεν, Εἴπατε ἐν τοῖς ἔθνεσι, ὁ Κύριος ἐβασίλευσεν. ἐν δὲ τοῖς ἔθνεσι προτὸν οὐδενὸς ὡς Θεοῦ, καὶ Κυρίου ἐλέχθη ποτὲ ἀπὸ τῶν τ γένους ὑμῶν αἰθρώπων ὅτι ἐβασίλευσεν, ἀλλ' ἢ προτὶ τοῦτον μόνον τ σταυρωθέντος, ὃν κατεπισωμεν δυνάμενοι ἐν ᾧ αὐτῷ ψαλμῷ τὸ πνεῦμα τ ἁγίου λέγει, μέλλουσί ὅτι οὐκ ἔσεσθε ὅμοιος ταῖς τῶν ἐθνῶν θεοῖς. ἐκεῖνα γὰρ εἴδωλα ὄντι δαιμονίων. ἀλλ' ὅπως ὃ λεγόμενον νοήσητε, ὃν πρόπαν ψαλμὸν ἀπαγγελῶ ὑμῖν. ἔστι δὲ οὗτος, Ἄσατε τῷ Κυρίῳ ᾆσμα καινὸν, ᾄσατε τῷ Κυρίῳ πᾶσα ἡ γῆ, ᾄσατε τῷ Κυρίῳ, καὶ εὐλογήσατε τὸ ὄνομα αὐτοῦ. εὐαγγελίζεσθε ἡμέραν ἐξ ἡμέρας τὸ σωτήριον αὐτοῦ. διαγγείλατε ἐν τοῖς ἔθνεσι τὴν δόξαν αὐτοῦ, τὰ θαυμάσια αὐτοῦ, ὅτι μέγας Κύριος, καὶ αἰνετὸς σφόδρα, φοβερός ἐστιν ὑπὲρ πάντας τοὺς θεούς, ὅτι πάντες οἱ θεοὶ τῶν ἐθνῶν δαιμόνια· ὁ δὲ Κύριος τοὺς οὐρανοὺς ἐποίησεν. ἐξομολόγησις καὶ ὡραιότης ἐνώπιον αὐτοῦ, ἁγιωσύνη καὶ μεγαλοπρέπεια ἐν τῷ ἁγιάσματι αὐτοῦ. ἐνέγκατε τῷ Κυρίῳ αἱ πατριαὶ τῶν ἐθνῶν, ἐνέγκατε τῷ Κυρίῳ δόξαν καὶ τιμὴν, ἐνέγκατε τῷ Κυρίῳ δόξαν ὀνόματι αὐτοῦ. ἄρατε θυσίας, καὶ εἰσπορεύεσθε ἐς τὰς αὐλὰς αὐτοῦ, προσκυνήσατε τῷ Κυρίῳ ἐν αὐλῇ ἁγίᾳ αὐτοῦ σαλευθήτω ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ πᾶσα ἡ γῆ, εἴπατε ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ὁ Κύριος ἐβασίλευσεν· καὶ γὰρ κατώρθωσεν τὴν οἰκουμένην, ἣ οὐ σαλευθήσεται. κρινεῖ λαοὺς ἐν εὐθύτητι. εὐφραίνεσθωσαν οἱ οὐρανοὶ, καὶ ἀγαλλιάσθω ἡ γῆ. σαλευθήσεται ἡ θάλασσα, καὶ τὸ πλήρωμα

αὐτῆς. χαρήσεται τὰ παιδία καὶ πόρτα τὰ ἐν αὐλαῖς. ἀγαλλιάσονται πόρτα τὰ ξύλα τῦ δρυμοῦ ἀπὸ προσώπου Κυρίου, ὅτι ἔρχεται, ὅτι ἔρχεται κρῖναι τὴν γῆν. κρινεῖ τὴν οἰκουμένην ἐν δικαιοσύνῃ, καὶ λαοὺς ἐν τῇ ἀληθείᾳ αὐτοῦ. Καὶ ὁ Τρύφων, εἰ μὲν ὡς ἔφης, εἶπε, πρὸς ἐγκαλεῖν ἢ ἀπὸ τῶν γραφῶν οἱ ἄρχοντες τῦ λαῦ, Θεὸς δυνάται ὑπίσασθαι· ἀπίστῳ δὲ ἔοικα ὅ γε οὗτος. Ναὶ, ἔφην, ἀπίστῳ ἔοικας. φοβερώτερον γὰρ ὅτι τῆς μοχθηρίας ἐπὶ σοὶ ὅτι γῆς, μόνα πεπλησμένοις, καὶ τῦ τὰ τέκνα φονεύειν τοῖς δαιμονίοις, ἢ τοῦ αὐτοῖς τὰς προφήτας ἀποκτείναι. ἀλλὰ δὴ, ἔφην, μοι νομίζεται μηδὲ ἀκηκοέναι ἂν εἶπον περὶ τῦ κεκλοφέναι αὐτοὺς γραφάς. ἐπεὶ αὐταρκέως γὰρ αἱ ἔσαται προφητικαὶ εἰσὶν εἰς ἀπόδειξιν τῦ ζητουμένου, μὴ τῦ λεληθέναι μόνους τῦ ἡμῶν τὰς γραφὰς φυλαττόντων. Καὶ ὁ Τρύφων ἔφη, ὅτι δι' ἡμᾶς ἀξιοῖτε ἡμᾶς ἀποστρέψας αὐτοὺς, ὑπίσασθαι· δεῖ δὲ ἓν ψαλμοῦ τοῦτο, ὃν τελευταῖον ἔφης ἀπὸ τῦ Δαβὶδ λέγειν, οὐ δοκεῖ μοι εἰς ἡμᾶς λεγόμενα εἰρῆσθαι, ἀλλ' ἢ εἰ ὅτι πατέρα τὸν καὶ ἡμῶν καὶ τῶν οὐρανοῦ, ὡς τινὰ χλιῶ ποιήσαντα· σὺ δὲ αὐτὸν φὴς εἰς ὃν παθητὸν τοῦτον ὄντα καὶ Χριστὸν εἶναι) ἀποδέξαι ἀποδεικνύουσα, εἰρῆσθαι.

Καὶ ἀποκρινάμενος, Ἀλλὰ λέξεως ἕνεκα ὃ ἄγιον πνεῦμα ἐν τούτῳ τῷ ψαλμῷ ἀνεφθέγξατο, νοήσατε λέγοντός μου, ὦ διδάσκαλοι, καὶ γνώσεσθε οὔτε κακῶς με λέγειν, οὔτε ὑμᾶς ὄντως κεκληρῶσθαι· οὕτως γὰρ ἂν καὶ πολλὰ ἄλλα νοῆσαι τὴν τοῦτο ἅγιον πνεῦμα εἰρηκὸν ἐν ἑαυτοῖς ἡμᾶς δυνήσεσθε. Ἀγάτε ὦ Κυρίᾳ ἅγιοι, ἅσατε τῷ Κυρίῳ πᾶσα ἡ γῆ, ἄγατε τῷ Κυρίῳ καὶ εὐλογήσατε τὸ ὄνομα αὐτοῦ. εὐαγγελίζεσθε ἡμέραν ἐξ ἡμέρας τὸ σωτήριον αὐτοῦ, τὰ θαυμάσια αὐτοῦ. Ὡς ὦ Θεῷ τῷ πατρὶ τῶν ὅλων ἀδύνατος, καὶ ψάλλοντας τοὺς ἀπὸ πάσης τῆς γῆς γόνατας τὸ σωτήριον τοῦτο μυστήριον, τουτέστι τὸ πάθος τῦ Χριστοῦ, δι' οὗ τύπος ἔσωσεν, ἐναβάθρους, κελεύει, ὀπτηγόνους ὅτι καὶ αἰρετὸς, καὶ φοβερὸς, καὶ ποιητὴς τοῦ τε οὐρανοῦ, τῆς τε γῆς, ὁ τοῦτο τὸ σωτήριον ἐπὶ τῶν ἀνθρωπείου γένους ποιήσας, ὃν καὶ αὐτῷ τὸ σωματοειδὲς ἀποθήσεται, καὶ βασιλεύῃ πάσης τῆς γῆς κατεξουσιάσων ἐπ' αὐτοῦ, ὡς καὶ Ἀβραὰμ τῆς γῆς εἰς ἣν ἔσται εἰσπορεύεται εἰς αὐτὴν, καὶ εἴκασι λείψουσί με, καὶ διασκεδάζουσι τὸν ὁμόφυλον μου ἣν διεθέμην αὐτοῖς τὴν ἡμέραν ἐκείνην, καὶ καταλείψω αὐτοὺς, καὶ ἀποστρέψω τὸ πρόσωπόν μου ἀπ' αὐτῶν· καὶ ἔσαι κατάδρομα, καὶ εὑρήσουσιν αὐτὸν κακὰ πολλὰ, καὶ θλίψεις· καὶ ἐρεῖ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, οὐχὶ ὅτι οὐκ ἔστι Κύριος ὁ Θεός μου ἐν ἡμῖν, εὕρηκέν με τὰ κακὰ ταῦτα. ἐγὼ δὲ ἀποστροφὴν ἀποστρέψω. τὸ πρόσωπόν μου ἀπ' αὐτῶν τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ὅταν πάσας τὰς κακίας ἃς ἐποίησαν, ὅτι ἐπέστρεψαν ὀπίσω θεοὺς ἀλλοτρίους. Εὐδοκεῖ ὦ βουλεύσασθαι ὁδόν, ὅπως αὐτοῦ τὸ ὄνομα τῦ Θεοῦ, καὶ Ἰησοῦς ἓν, ὃ λέγει ὦ Ἀβραὰμ μὴ διδαχθῆναι, μηδὲ τῷ Ἰακὼβ, ὅταν Μωσῆς ἐν μυστηρίῳ ὁμοίως ἐξηγήσατο, καὶ ἡμεῖς γενόμεθα. οὕτως δὲ εἶπε, Καὶ εἶπε Κύριος τῷ Μωσῆ, εἰπὲ τῷ λαῷ τούτῳ, ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ἵνα φυλάξῃ σε ἐν τῇ ὁδῷ, ὅπως εἰσαγάγῃ σε εἰς τὴν γῆν, ἣν ἡτοίμασά σοι. πρόσεχε αὐτῷ, καὶ εἰσάκουε αὐτοῦ, μὴ ἀπίθει αὐτῷ. οὐ γὰρ μὴ ἀποστείλῃταί σε· ὄνομά μου ἐστὶν ἐπ' αὐτῷ. Τίς οὖν εἰς τὴν γῆν εἰσήγαγε τοὺς πατέρας ὑμῶν, ἴδωμεν ποτὲ νοήσατε, ὅτι ὁ ἐν τῷ ὀνόματι τούτῳ ἐπονομασθεὶς Ἰησοῦς, πρότερον Αὐσῆς καλούμενος. εἰ γὰρ τοῦτο νοήσετε, καὶ ὅτι ὃ ὄνομα αὐτοῦ εἰπόντος ὦ Μωσῆ, Τὸ γὰρ ὄνομά μου ὅστι ἐπ' αὐτῷ, Ἰησοῦς ἓν, ὅτι γνώσεσθε. καὶ γὰρ ἡ Ἰσραὴλ αὐτὸς ἓν καλούμενος, καὶ ὅτι Ἰακὼβ τούτῳ ὦ ὀνόματι

ὁμοίως μετανομάκει. ὅτι δὲ καὶ ἄγγελοι τῷ ἀποστολικῷ τοῦ Θεοῦ λέγονται οἱ ἀγγελλόμενοι παρ' αὐτοῦ ἀποστελλόμενοι προφῆται, ὁ τοῦ Ησαΐα δεδήλωται. λέγει γὰρ οὕτως ὁ Ησαίας, Απόστειλόν με. Καὶ ὅτι προφήτης ἰσχυρὸς, καὶ μέγας γέγονεν ὁ ἐπονομασθεὶς τῷ Ιησοῦ ὀνόματι, φανερὸν πᾶσί ἐστιν. Εἰ οὖν ἐν ὀλίγαις μορφαῖς οἷδα μόνῳ πεφανερωμένον τὸν Θεὸν ἐκείνῳ τῷ Αβραὰμ, καὶ τῷ Ιακὼβ, καὶ τῷ Μωσεῖ, πῶς ἀπορῶ μόνον, καὶ ἀπιστῶ μόνῳ τῷ παρὰ τοῦ παντὸς τοῦ ὅλων βουλεύ, καὶ ἄνθρωπον αὐτὸν ἀπὸ τῆς Μαρίας γεγενῆσθαι μὴ δεδωκέναι, καὶ ταῦτα ἔχοντες γραφὰς ὁμολογούσας, ἐξ ὧν συνοπτικῶς ὅτι διαρρήδην ὅτι καὶ τῷ τοῦ παντὸς βουλεύ ὁ τοῦτο γέγονεν ὅτι μόνον ὡς υἱὸν ἀνθρώπου λέγη Δανιὴλ ὃν προσλαμβάνοντα τὴν αἰώνιον βασιλείαν, οὐκ αὐτὸν τοῦτο αἰτίαται; ὃ γὰρ ὡς υἱὸν ἀνθρώπου εἰπεῖν, φανόμενον μόνον καὶ γενόμενον ἄνθρωπον μόνον, οὐκ ἐξ ἀνθρωπίνου ὑπάρχοντα δηλοῖ. καὶ ὃ λίθον τοῦτον εἰπεῖν ἄνευ χειρῶν ἡμισθῆναι, ὡς μυστήριόν ἐστι κείμενον· τὸ γὰρ ἄνευ χειρῶν εἰπεῖν αὐτὸν οὐκ ἀτελεσθῆναι, ὅπερ οὐκ ἔστιν ἀνθρώπινον ἔργον, ἀλλὰ τῆς βουλῆς τοῦ παντὸς αὐτὸν παρόντος τοῦ ὅλων Θεοῦ· καὶ ὃ Ησαΐου φάσκειν, Τίνα γενεὰν αὐτοῦ ἂν διηγήσηται, ἀνεκδιήγητον ἔχοντα ὃ γόμος αὐτὸν ἐδήλου· οὐδεὶς γὰρ ἄνθρωπος ὢν ἐξ ἀνθρώπου ἀνεκδιήγητον ἔχει ὃ γόμος. καὶ ὃ τὸν Μωσέα εἰπεῖν πλινθεῦσαι αὐτὸν τοῦτο τοῦ λαοῦ αὐτοῦ τὸ αἷμα τῆς φυλῆς ὑμῶν ὃ καὶ πολλάκις πρὸς ὑμᾶς παρακεκαλυμμένως περὶ φιλονεικίαν αὐτὸν εἶπεν, ὅτι; ὅτι αἷμα μόνον ἔχει αὐτὸν προσελεύσεσθαι, ἀλλ' οὐκ ἐξ ἀνθρώπων· ὃν ἔμπροσθεν ὃ τοῦ ἀμπέλου αἷμα οὐκ ἄνθρωπος ἐγέννησεν, ἀλλ' ὁ Θεός. καὶ Ησαΐας δὲ μεγάλης βουλῆς ἄγγελον αὐτὸν εἰπὼν, οὐχὶ τούτων ὧν ἕνεκεν ἐδίδαξεν ἥκειν, διδάσκαλον αὐτὸν γενήσεσθαι προσεκήρυττε; ἃ γὰρ μεγάλα ἐβεβούλευτο ὁ πατὴρ εἴς τε πάντας καὶ διαφέροντας· γνωσθήσεσθαι αὐτῷ καὶ γνησιωθήσεσθαι ἀνθρώπους, καὶ τοὺς ἀποστάντας τῆς βουλῆς αὐτοῦ ὁμοίως ἀνθρώπους καὶ ἀγγέλους, οὓς μόνος ἀπαρακαλύπτως ἐδίδαξεν, εἰπὼν, Ἤκουσιν ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν, καὶ ἀνακλιθήσονται μετὰ Αβραὰμ, καὶ Ισαὰκ, καὶ Ιακὼβ ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν· οἱ δὲ υἱοὶ τῆς βασιλείας ἐκβληθήσονται εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον. Καὶ; Πολλοὶ ἐροῦσί μοι τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, Κύριε, Κύριε, οὐ τῷ σῷ ὀνόματι ἐφαγόμεθα καὶ ἐπίομεν, καὶ προεφητεύσαμεν, καὶ δαιμόνια ἐξεβάλομεν; καὶ ἐρῶ αὐτοῖς, ἀπέχωρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ. Καὶ ἐν ἄλλοις λόγοις οἷς κατὰ δικαίους μὴ ζῶσας μόνῳ ἔφη, Γάμητε εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον, ὃ ἡτοίμασεν ὁ πατὴρ τῷ Σατανᾷ, καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ. Καὶ πάλιν ἐν ἑτέροις λόγοις ἔφη, Δίδωμι ὑμῖν ἐξουσίαν πατεῖν ἐπάνω ὄφεων, καὶ σκορπίων, καὶ σκολοπενδρῶν, καὶ ἐπάνω πάσης δυνάμεως τοῦ ἐχθροῦ. Καὶ πῶς ἡμεῖς οἱ πιστεύοντες ὅτι τὸ σταυρωθὲν ὅτι Ποντίου Πιλάτου Ιησοῦ Κύριον ἡμῶν, τῷ δαιμόνια πάντα καὶ πνεύματα ποτὲ ἐξορκίζοντες, νῦν τὰ αὐτὰ μόνα ἡμῖν ἔχομεν. εἰ γὰρ ἀπὸ τῶν προφητῶν προκεκαλυμμένως κεκήρυκτο παθητὸς γενησόμενος ὁ Χριστὸς, καὶ μὴ ταῦτα πάντων κυριεύσαν, ἀλλ' οὖν γε τῶν δαιμόνων νοσοῦσαν ἐδύνατο, μέχρις αὐτὸς ἔπεισε τοὺς ἀποστόλους τὸ παῖς χρηφὰς ταῦτα κεκηρύχθαι διαρρήδην. ἐπεὶ γὰρ ποτὲ τὸ σταυρωθῆναι, ἀφ' οὗ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου πολλαχοῦ παλιγγενεσίαν ἀποδεικνύμενον τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, καὶ σταυρωθῆναι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστῆναι. καὶ Δαβὶδ ὃ προφήτης καὶ σπλάγχνα οὐκ ἀγαθὸν γνησίως αὐτὸν καὶ τέλειον τοῦ παντὸς βουλεύ ἐκήρυξε, καὶ Θεὸν ἰσχυρὸν, καὶ προσκυνητὸν Χριστὸν ὄντα ἐδήλωσε. Καὶ ὁ Τρύφων εἶπεν, ὅτι μόνον οὖν καὶ Ιακὼ-

πα, καὶ ζσαῦτα ἰχθυὰ δυσωπῆσαί ὅστι, σύμφημί ζοι· ὅτι δὲ ἀπαρτῶσι ὃν λόγον ὧν πολλάκις προεδηλώσου ἀποδεῖξαι, εἰδέναι βούλομαι. παραίωσον οὖν καὶ αὐτὸν ἡμῖν, ἵνα ἴδωμεν καὶ ὡς ἐκεῖνον εἰς Χριστὸν ζοῦτον ὃν ὑμέτεροι ἀποδεικνύμενος εἰρῆσθαι, ἡμεῖς γὲ εἰς Ἐζεκίαν αὐτὸν λέγομεν πεπροφητεῦσθαι. Κἀγὼ ἔφην, ὡς βούλεσθε καὶ ζοῦτο προέξω, ἀποδείξατε δέ μοι ὑμεῖς πρῶτον, ὅτι εἰς ὃν Ἐζεκίαν εἴρηται, ὅτι πρὶν ἢ γνῶναι αὐτὸν καλῶ πατέρα ἢ μητέρα, ἔλαβε δύναμιν Δαμασκοῦ, καὶ τὰ σκῦλα Σαμαρείας ἔναντι βασιλέως Ασσυρίων. οὐ γὰρ ὡς βούλεσθε ἐζηπατῆσθαι συγχωρήσομεν ὑμῖν, ὅτι Ἐζεκίας ἐπολέμησε ζοῖς ἐν Δαμασκῷ, ἢ ἐν Σαμαρείᾳ εἶναι ζασιλέως Ασσυρίων. Γρὶν ἢ γνῶναι ὃ παιδίον καλῶ πατέρα ἢ μητέρα, ὁ προφητικὸς λόγος ἔφη, λήψεται δύναμιν Δαμασκοῦ, καὶ σκῦλα Σαμαρείας ἔναντι ζασιλέως Ασσυρίων. εἰ γὰρ μὴ μὴ προσθήκης ζοῦ πα εἶπε ὁ προφητικὸν πνεῦμα, Πρὶν ἢ γνῶναι ὃ παιδίον καλῶ πατέρα ἢ μητέρα, λήψῃ δύναμιν Δαμασκοῦ, καὶ σκῦλα Σαμαρείας, μόνα ἂν εἰρήκει, Καὶ τίξεται υἱός, καὶ λήψεται δύναμιν Δαμασκοῦ, καὶ σκῦλα Σαμαρείας, ἐδύνατο λέγειν· ὅτι προγίνωσκει ὁ Θεὸς μᾶλλον αὐτὸν λήψεσθαι ζοῦτα, προφθάνει· νῦν δὲ μὴ τῆς προθήκης ζαύτης εἰρηκὼς ἡ προφητεία, Πρὶν ἢ γνῶναι ὃ παιδίον καλῶ πατέρα ἢ μητέρα, λήψεται δύναμιν Δαμασκοῦ, καὶ σκῦλα Σαμαρείας. καὶ ζοῦτο τῷ ἐν Ιουδαίοις ποτὲ συμβεβηκέναι ζοῦτο ἀποδεῖξαι ἔχομεν· ἡμεῖς δὲ ἔχομεν ἀποδεῖξαι ζοῦτο γενόμενον ἐν ζῇ ἡμετέρᾳ Χριστῷ. ἅμα γὰρ τῷ γεννηθῆναι αὐτὸν, μάγοι ἀπὸ Ἀραβίας παραγενόμενοι, προσεκύνησαν αὐτῷ, προτερον ἐλθόντες πρὸς Ηρῴδην τὸν τῆ γῆ ὑμῶν πότε βασιλεύοντα, ὃν ὁ λόγος καλῶ βασιλέα Ασσυρίων, ἵζῃ τοῦ ἄγιον καὶ ἄμωμον αὐτὸν γενόμενον. δείξασθε γὰρ ζοιαῦτα, ἔφην, ἐν παραβολαῖς, καὶ ὁμοιώσει πολλάκις λαλοῦν ὃ ἅγιον πνεῦμα, οἷ πεποίηκε καὶ προς τὸν λαὸν ἀπλῶς τὸν Ιερουσαλήμιος, πολλάκις φῆσαν προς αὐτοὺς, ὁ πατὴρ σου Αμορραῖος, καὶ ἡ μήτηρ σοῦ Χεττιαία. καὶ γὰρ ὅτι ὁ βασιλεὺς Ηρῴδης, μαθὼν παρ' ἐκείνου τῶν προσβυτέρων τοῦ λαοῦ ὑμῶν, πότε ἐλθόντων προς αὐτὸν ἀπὸ Ἀραβίας μάγων, καὶ εἰπόντων, ὅτι ἀστέρος τὸν ἐν τῷ οὐρανῷ φαινέντος ἐγνωκέναι ὅτι βασιλεὺς γεγέννηται ἐν τῇ χώρᾳ ὑμῶν, καὶ ἥλθομεν προσκυνῆσαι αὐτῷ, καὶ ἐν Βηθλεὲμ τῆ προσβυτέρων εἰπόντων, ὅτι γέγραπται ἐν τῷ προφήτῃ οὕτως, Καὶ σὺ Βηθλεὲμ γῆ Ιούδα ὐδαμῶς ἐλαχίστη εἶ ἐν ζοῖς ἡγεμόσιν Ιούδα· ἐκ σοῦ γὰρ ἐξελεύσεται ἡγούμενος, ὅστις ποιμανεῖ τὸν λαόν μου. Τῶν ἀπὸ Ἀραβίας οὕτω μάγων ἐλθόντων εἰς Βηθλεὲμ, καὶ προσκυνησάντων τὸ παιδίον, καὶ προσενεγκόντων αὐτῷ δῶρα, χρυσὸν καὶ λίβανον καὶ σμύρναν, ὅλῃ τῇ ἀποκάλυψει μὴ ὁ προσκυνῆσαι τὸν παῖδα ἐν Βηθλεὲμ, ἐκελεύσθησαν μὴ ἐπάνελθεῖν προς τὸν Ηρῴδην. καὶ Ιωσὴφ δὲ ὁ τῆ Μαρίαν μεμνηστευμένος, βουληθεὶς προτερον ἐκβαλεῖν τῆ μνηστὴν αὐτοῦ Μαριὰμ, νομίζων ἐκ μοιχείας αὐτῆ ἀπὸ σπουδαίας ἀνδρὸς, ζουτέστιν ἀπὸ πορνείας, δι' ὀράματος κεκέλευστο μὴ ἐκβαλεῖν τῆ γυναῖκα αὐτοῦ, εἰπόντος αὐτῷ τοῦ φαινέντος ἀγγέλου, ὅτι ἐκ πνεύματος ἁγίου ὃ ἔχει ἐν γαστρός ὅστι. Φοβηθεὶς οὖν, ὅτι ἐκ βέλτιον αὐτὸν, ἀλλὰ ἀποχαφῶς οὔσης τὸ τῆ Ιουδαίᾳ πότε προφητικὸν ὅτι Κυρήνης, ἀπελεύσῃ ἀπὸ Ναζαρὲτ εἰς ἣν ἔρχει, εἰς Βηθλεὲμ ὄντως, ἀποχαφαθαι· ἀπὸ γὰρ τῆ κατοικήσεως τῆ γῆ ἐκείνου Φυλῆς Ιούδα ὃ γένος ἦν· καὶ αὐτὸς ἅμα τῆ Μαρίᾳ κελεύεται ἐξελθεῖν εἰς Αἴγυπτον, καὶ εἶ) ἐκ ἅμα ὃ παιδίον, ἄγγελος αὖ αὐτοῖς πά-

λω ἀποκαλυφθῆ ἐπὶ μελλητὴν ἐς τὴν Ιουδαίαν. γλυπτόν τε δὴ τότε τῷ παιδίου ἐν Βηθλεὲμ, ὅπου Ιωσὴφ σὺν εἶχεν ἐν τῇ κώμῃ ἐκείνῃ ποῦ καταλῦσαι, ἐν ἀπλαίᾳ τινὶ σπηλαίᾳ τῆς κώμης κατέλυσεν. ἐν τούτῳ αὐτῶν ὄντων συνῆν, ἐπιτέτοκει ἡ Μαρία τὸν Χριστὸν, καὶ ἐν φάτνῃ αὐτὸν ἐτεθείκει· ὅπου γνόντες οἱ ἀπὸ Ἀραβίας μάγοι ἦλθον αὐτόν. ὅτι δὲ Ἡσαΐας ἐν τοῖς τοῦ συμβόλου τοῦ κυ ὁ ἀπλαῖον τοῦτο εἰρηκὼς, αἰνίσσεται ὑμῖν, ἔφην, καὶ δι' αὐτοῦ δὲ τοῦ σήμερον σπήλαιον ὑμῖν γνόντες πάλιν τοῦτο ἐξηγήσομαι, εἶπον, καὶ ἀκούσεσθε ἃ ἀπὸ τοῦ Ἡσαΐου εἰρηκὼς, εἶπον δηλονότι τοὺς λόγους ἐκείνους περὶ τοῦ μέλλειν μυστήρια τοῦτον διδόναι ἐν τόπῳ ὀπισθαλυμμένῳ πρὸ αὐτοῦ ἀπλαίᾳ μυεῖσθαι ὑπ' αὐτῶν, ὑπὸ τοῦ δηλοῦσθαι εἰπεῖν. καὶ ὁ Ἡρώδης μὴ ἐπιστρέψαντας πρὸς αὐτὸν τοὺς ἀπὸ Ἀραβίας μάγους, ὡς ἠξίωσεν αὐτοὺς ποιῆσαι, ἀλλὰ κατὰ τὰ κελευσθέντα αὐτοῖς δι' ἄλλης ὁδοῦ εἰς τὴν χώραν αὐτῶν ἀπαλλαγῆναι, καὶ τοῦ Ιωσὴφ ἅμα τῇ Μαρίᾳ καὶ τῷ παιδίῳ, ὡς καὶ αὐτοῖς ἀποκεκάλυπτο, ἤδη ἐξελθόντων εἰς Αἴγυπτον, οὐ γινώσκων ὃν παῖδα οἱ γεγένηντο μάγοι, πέμψας ἁπλῶς τοὺς παῖδας πάντας τοὺς ἐν Βηθλεὲμ ἐκέλευσεν ἀναιρεθῆναι. καὶ οὕτω ἐπιστρεφὴς ἦν μηδὲ γένεσθαι δῆθεν Ἱερεμίου, εἰ πάντως δι' αὐτοῦ τοῦ ἁγίου πνεύματος ὅτως, Φωνὴ ἐν Ραμᾶ ἠκούσθη, κλαυθμὸς καὶ ὀδυρμὸς πολύς, Ραχὴλ κλαίουσα τὰ τέκνα αὐτῆς, καὶ οὐκ ἠθέλησε παρακληθῆναι, ὅτι οὐκ εἰσί. Διὰ οὖν τοῦ φωνὴν ἠκούσθαι ἀπὸ Ραμᾶ, τουτέστιν ἀπὸ τῆς Ἀραβίας (ἔστι γὰρ καὶ μέχρι τοῦ νῦν τόπος καλούμενος ἡ Ἀραβία Ραμᾶ) κλαυθμὸς ἐμνήσθη ὃν τόπον καλέσαμεν, ὅπου Ραχὴλ ἡ γυνὴ Ιακὼβ τοῦ ὀνομασθέντος Ισραὴλ τὸν ἅγιον πατριάρχου τέθαπται, τουτέστι τοῦ Βηθλεὲμ, κλαιουσῶν τῶν γυναικῶν τὰ τέκνα τὰ ἴδια καὶ ἀνῃρημένα, καὶ μὴ παρακληθῆναι ἐχουσῶν ὅτι τῶν συμβεβηκότων αὐταῖς. καὶ γὰρ ὃ εἶπεν ὁ Ἡσαΐας, Λήψεται δύναμιν Δαμασκοῦ, καὶ σκῦλα Σαμαρείας, τοῦ τοῦ πονηροῦ δαίμονος τοῦ ἐν Δαμασκῷ εἰκοῦτος δύναμιν ἐπήμυνε νικηθῆσαι τῷ Χριστῷ, ἅμα ᾧ ἠμυνήθησαν, ὥσπερ δύνανται γὰρ ἠμυνήθησαν. οἱ γὰρ μάγοι οἵτινες ἐσκυλευμένοι ἦσαν τοῖς πάσας κακὰς παρεξήγησις τοῦ ἐναργουμένου ὑπὸ τοῦ δαιμονίου ἐκείνου, ἐλθόντες καὶ προσκυνήσαντες τῷ Χριστῷ, φάναντες ἀποστάντες τῆς σκυλεύσεως αὐτοῦ δυνάμεως ἐκείνης, ἵνα τὸ μυστήριον ἐπιμένῃ ἡμῖν ὁ λόγος οὗτος ἐν Δαμασκῷ· ἀμφοτέρων δὲ ἄδηλον οὖσαν τὸ παρελθὸν τοῦ δυνάμεν ἐκείνου κελεύει Σαμάρειαν καλεῖ· ὅπερ ἦν Δαμασκὸς τῆς Ἀραβικῆς γῆς ἵνα ᾖ ἔστι, εἰ καὶ νῦν προσεπεμήνατο τῇ Συροφοινίκῃ λεγομένῃ, οὐδὲ ὑμᾶς τινὲς ἠρώτησαν δυνάμεως· ὥστε κελεύω ὑμῖν, ὦ ἄνδρες, ἃ μὴ γεγόνατε, παρὰ τῶν λεγόντων χάριν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἐν Χριστιανοῖς μανθάνειν, ἀλλὰ μὴ τὰ πάντα ἀγωνίζεσθαι τὰ ὑμέτερα διδάγματα κεκτῆσθαι, ἀλλὰ μείζονας παρὰ τοῦ Θεοῦ. δῆλον καὶ εἰς ἡμᾶς μεμελετῆσθαι τὴν χάριν αὐτὴν, ὡς Ἡσαΐας φησὶν, εἰπὼν οὕτως, Ἐγήλθε μοι ὁ λαὸς ὃν ἔσωσε· τοῖς χείλεσιν αὐτῶν τιμῶσί με, ἡ δὲ καρδία αὐτῶν πόρρω ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ· μάτην δὲ σέβονταί με, διδάσκοντες διδασκαλίας διδάσκοντες. Διὰ τοῦτο ἰδοὺ ἐγὼ προσθήσω τοῦ μεταθεῖναι τὸν λαὸν τοῦτον, καὶ μεταθήσω αὐτοὺς, καὶ ἀφελῶ τὴν σοφίαν τῶν σοφῶν αὐτῶν, καὶ τὴν συνέσιν τῶν συνετῶν ἀθετήσω. Καὶ ὁ Τρύφων, ὑπαγανακτήσας μᾶλλον, αἰδούμενος τοῖς χαραῖς, ὡς ἐδήλου ἀπὸ τοῦ προσώπου αὐτοῦ, εἶπε πρός με, τὰ μὲν τοῦ Θεοῦ ἀγαθὰ ὄντα ἃ ὑμέτερα ἐξηγήσεις τέλεχασμένα εἶναι, ὡς φαίνῃ καὶ σὺ τὸν ἐξηγημένων ὑπὸ

συ, μᾶλλον δὲ ἃ βλάσφημει· ἀγγέλους γὰρ πονηρευσαμένους καὶ ἀποστάτας τοῦ Θεοῦ λέγεις. Κἀγὼ ὁ δὲ δικαίως τῇ φωνῇ ταύτῃ ἀναστενάσας αὐτὸν βουλόμενος ἐκ τοῦ ἀκούειν μου, ἀπεκρινάμην λέγων, ἄγαμαί σου ἄνθρωπε ὃ βλασφημεῖς ὅτι, καὶ οὐχ ὁμολογῶ τοῖς αὐτοῖς Δαβὶδ φησὶν καὶ οἱ ἄγγελοι, ὡς Δανιὴλ φησὶν, ὅτι ὡς υἱὸς ἀνθρώπου ἦλθεν ὁ παλαιὸς τῶν ἡμερῶν παρεγένετο, καὶ αὐτῷ ἐδόθη πᾶσα βασιλεία εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἵνα δὲ γνωρίζῃς, εἶπον, ὦ ἄνθρωπε, μὴ ἡμετέρᾳ τόλμῃ χρησάμενοι τοῖς ἐξηγήσει ταύτῃ ἐπιμένῃ πεποιῆσθαι λέγομεν, μαρτυρῶ σοι ἀπ' αὐτοῦ τοῦ Ἡσαΐου δώσω, ὅτι ποιηρεῖς ἀγγέλους κατωκηκέναι, καὶ κατοικεῖν λέγει καὶ ὁ Ταὴ τῇ Αἰγυπτίᾳ χώρᾳ. εἰσὶ δὲ οἱ λόγοι οὗτοι, Οὐαὶ τέκνα ἀποστάται· τάδε λέγει Κύριος, ἐβουλεύσατε βουλὴν οὐ δι' ἐμοῦ, καὶ συνθήκας οὐ διὰ τοῦ πνεύματός μου, παραθεῖναι ἁμαρτίας ἐφ' ἁμαρτίαις, οἱ πορευόμενοι καταβαίνειν εἰς Αἴγυπτον. ἐμὲ δὲ οὐκ ἠρώτησαν τοῦ βοηθηθῆναι ὑπὸ Φαραὼ, καὶ σκεπασθῆναι σκέπῃ Αἰγυπτίων. ἔσται γὰρ ὑμῖν ἡ σκέπη Φαραὼ εἰς αἰσχύνην, καὶ τοῖς πεποιθόσιν ἐπ' Αἰγυπτίοις ὄνειδος, ὅτι εἰσὶν ἐν Ταὴ ἄρχοντες ἄγγελοι πονηροί· μάτην κοπιάσουσι πρὸς λαὸν, ὃς οὐκ ὠφελήσει αὐτοὺς εἰς σοφίαν, ἀλλ' εἰς αἰσχύνην καὶ ὄνειδος. Ἀλλὰ καὶ Ζαχαρίας φησὶν, ὡς καὶ αὐτὸς ὑπομνήσθησαν, ὅτι ὁ Διάβολος εἱστήκει ἐκ δεξιῶν Ἰησοῦ τοῦ ἱερέως, ἀντικεῖσθαι αὐτῷ καὶ εἰπεῖν, ἐπιτιμήσαι σοι Κύριος ὁ ἐκλεξάμενος Ἱερουσαλήμ. καὶ πάλιν ὁ τοῦ Ἰὼβ γέγραπται, ὡς δὲ αὐτὸς ἔφης, ὅτι οἱ ἄγγελοι ἦλθον στῆναι ἔμπροσθεν Κυρίου, καὶ ὁ Διάβολος ἅμα αὐτοῖς ἦλυθε. καὶ πάλιν Μωσῆς ἐν ἀρχῇ τῆς ἐξόδου, ὅθεν πλανῶσιν τὸν Ἔθναι γεγραμμένον ἔχομεν, ὃ καὶ ἐπεγράψαμεν. καὶ ὁ Αἰγύπτιος ὅτι μόνοι ἦμεν, ἐξισοῦσθαι ἐν δυνάμει τῇ ὑπερφυεῖ ἀφ' ὑψηλοῦ ἐποίησεν Μωσῆς ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ἐγνώκαμεν. καὶ Δαβὶδ ὅτι οἱ θεοὶ τῶν ἐθνῶν δαιμόνια εἰσιν εἶπεν, ὑπέρασθε.

Καὶ ὁ Τρύφων πρὸς ταῦτα ἔφη, εἶπον πρός σε, ὦ ἄνθρωπε, ὅτι ἀσεβὴς ὁ πᾶσι σπουδάζῃς εἶναι τοῖς γραφαῖς παραπλεκόμενος. εἰπέ δέ μοι ἀληθῶς, ὑμεῖς ἀνοικοδομεῖσθαι δοκεῖτε τόπον Ἱερουσαλὴμ τοῦτον ὁμολογεῖτε, καὶ συναθροίσαι τὸν λαὸν ὑμῶν, καὶ εὐφρανθῆναι σὺν τῷ Χριστῷ ἅμα τοῖς πατριάρχαις, καὶ τοῖς προφήταις, καὶ τοῖς ἀπὸ τοῦ ἡμετέρου γένους, ἢ καὶ τῶν προσηλύτων γενομένων, τῶν ὄντων ὑμῶν ὁ Χριστὸς προσδοκᾶτε, ἢ ἵνα δόξης ἀξιωθῆτε εἶναι ὑμῶν ὁ Χριστὸς προσδοκᾶτε, ἢ ἵνα δόξης ἀξιωθῆτε ἐν τοῖς ζητήσεσι πρὸς ταῦτα ὁμολογεῖν ἐχώρησας; Κἀγὼ εἶπον, οὐχ οὕτω πάλαι ἐγώ, ὦ Τρύφων, ὡς ἕτερα λέγει πρὸς ἃ φρονῶ. ὡμολόγησα οὖν σοι καὶ προτέρων, ὅτι ἐγὼ μὲν καὶ πολλοὶ ταῦτα φρονοῦμεν, ὡς καὶ πάντως γενήσεσθε, τοῦτο γνησίως· πολλοὶ δὲ οὐ καὶ τὸν καθαρῶς καὶ εὐσεβοῦς ὄντων Χριστιανῶν γνώμης τοῦτο μὴ γνωρίζειν ἐσπουδακέναι. τοὺς γὰρ λεγομένους μόνον Χριστιανοὺς, ὄντας δὲ ἄθεους, καὶ ἀσεβεῖς αἱρέσεσιν, ὅτι κατὰ πάντα βλάσφημα, καὶ ἄθεα, καὶ ἀνόητα διδάσκουσι, ἐδήλωσά σοι. ὅτι δὲ οὐκ ἐφ' ὑμῖν μόνον τοῦτο λέγω μεγαλυνόμενον ἡμῖν λόγων ἀπόντων, ὡς δυνάμις μου, σὺν τάξει ποιήσομαι, ἐν οἷς καὶ ὅτι ὁμολογήσω σοί με ὃ καὶ πρὸς ὑμᾶς ὁμολογῶ, ἐπιφέρω. οὐ γὰρ ἀνθρώποις μᾶλλον ἢ ἀνθρωπίνοις διδάγμασιν ἀρεστὸν ἡμῖν ἀκολουθεῖν, ἀλλὰ Θεῷ καὶ τοῖς παρ' ἐκείνου διδάγμασιν. εἰ γὰρ καὶ στενοχωρεῖσθε ὑμεῖς ὑπὸ λεγομένους Χριστιανοῖς, καὶ τοῦτο μὴ ὁμολογοῦσιν, ἀλλὰ καὶ βλασφημεῖν πολλῶν τὸν Θεὸν Ἀβραὰμ, καὶ τὸν Θεὸν Ἰσαὰκ, καὶ τὸν Θεὸν Ἰακὼβ, οἱ δὲ λέγουσι μὴ εἶναι νεκρῶν ἀνάστασιν, ἀλλὰ ἅμα τῷ ἀποθνήσκειν, ταῖς ψυχαὶ αὐτῶν ἀνα-

λαμβάνεσθαι εἰς ὃν οὐρανὸν, μὴ ὑπολάβητε αὐτοὺς Χριστιανοὺς, ὡς καὶ οἱ Ἰουδαῖοι δῆλός ὁρᾶτε ἐξεπάση, ὁμολογήσω ὑμῖν) πᾶς Σαδδουκαῖος, ἢ ἄλλης ὁμοίας αἱρέσεως Γενικῶν, καὶ Μεσιτῶν, καὶ Γαλιλαίων, καὶ Ἑλλησιανῶν, καὶ Φαρισαίων βαπτιστῶν· (καὶ μὴ ἁπλῶς ἀπεύσητέ μου πάντα ἃ φρονῶ λέγοντος) ἀλλὰ λεγομένους μὲν Ἰουδαίους καὶ τέκνα Ἀβραὰμ, καὶ χίλιαν ὁμολογουμένως ὑπὸ Θεοῦ, ὡς αὐτὸς εἶπεν ὁ Θεὸς, πλὴν τῆς καρδίας πέρρω ἔχει ἀπ' αὐτοῦ. ἐγὼ δὲ, καὶ εἴ τινες εἰσὶν ὀρθογνώμονες καὶ πάντα Χριστιανοὶ, καὶ ὀρθῶς φρονοῦντες πανταχόθεν γνήσιοι ἐσόμεθα, καὶ χίλια ἔτη ἐν Ἱερουσαλὴμ οἰκοδομηθείσῃ, καὶ κοσμηθείσῃ, καὶ πλατυνθείσῃ, οἱ προφῆται Ἰεζεκιὴλ, καὶ Ἡσαΐας, καὶ οἱ λοιποὶ ὁμολογοῦσιν. οὕτως γὰρ Ἡσαΐας περὶ τῆς χιλιονταετηρίδος ταύτης εἶπεν, Ἔσται γὰρ ὁ οὐρανὸς καινὸς, καὶ ἡ γῆ καινὴ, καὶ οὐ μὴ μνησθῶσι τῶν προτέρων, οὐδὲ μὴ ἐπέλθῃ αὐτῶν ὅτι πλὴν καρδίαν, ἀλλ' εὑφροσύνην καὶ ἀγαλλίαμα θρήσουσιν ἐν αὐτῇ ὅσα ἐγὼ κτίζω. ὅτι ἰδοὺ ἐγὼ ποιῶ τὴν Ἱερουσαλὴμ ἀγαλλίαμα, καὶ τὸν λαόν μου εὐφροσύνην, καὶ ἀγαλλιάσομαι ἐπὶ Ἱερουσαλὴμ, καὶ εὐφρανθήσομαι ἐπὶ τῷ λαῷ μου· καὶ οὐκέτι οὐ μὴ ἀκουσθῇ ἐν αὐτῇ φωνὴ κλαυθμοῦ, οὐδὲ φωνὴ κραυγῆς, καὶ οὐ μὴ γένηται ἔτι ἐκεῖ ἄωρος ἡμέρας, καὶ πρεσβύτης ὃς οὐκ ἐμπλήσει τὸν χρόνον αὐτοῦ. ἔσται γὰρ ὁ νέος υἱὸς ἑκατὸν ἐτῶν· ὁ δὲ ἀποθνήσκων ἁμαρτωλὸς υἱὸς ἑκατὸν ἐτῶν, καὶ ὑπὸ κατάρας ἔσται. καὶ οἰκοδομήσουσιν οἰκίας, καὶ αὐτοὶ οἰκοικήσουσι, καὶ καταφυτεύσουσιν ἀμπελῶνας, καὶ αὐτοὶ φάγονται τὰ γενήματα αὐτῶν, καὶ τὸν οἶνον πίονται, ὃ μὴ οἰκοδομήσουσι, καὶ ἄλλοι κατοικήσουσι· καὶ οὐ μὴ φυτεύσουσι, καὶ ἄλλοι φάγονται. κατὰ γὰρ τὰς ἡμέρας τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς αἱ ἡμέραι τοῦ λαοῦ μου ἔσονται· τὰ ἔργα τῶν πόνων αὐτῶν πλεονάσουσι. οἱ ἐκλεκτοί μου οὐ μὴ πονέσουσιν εἰς κενὸν, οὐδὲ τεκνοποιήσουσιν εἰς κατάραν, ὅτι σπέρμα εὐλογημένον ὑπὸ Κυρίου ἔσονται, καὶ ἔγγονα αὐτῶν μετ' αὐτῶν. καὶ ἔσται πρὶν ἢ κεκραγέναι αὐτοὺς, ἐγὼ ἐπακούσομαι αὐτῶν· ἔτι λαλούντων αὐτῶν, ἐρῶ, τί ὅτι· τότε λύκοι καὶ ἄρνες ἅμα βοσκηθήσονται, καὶ λέων ὡς βοῦς φάγεται ἄχυρα, ὄφις δὲ γῆν ὡς ἄρτον· οὐκ ἀδικήσουσιν οὐδὲ λυμανοῦνται ὅτι τῷ ὄρει τῷ ἁγίῳ, λέγει Κύριος. Τὸ οὖν εἰρημένον ὑπ' ἐμοῦ τοῖς λόγοις τούτοις ἔφην. Κατὰ γὰρ τὰς ἡμέρας τοῦ ξύλου αἱ ἡμέραι τοῦ λαοῦ μου ἔσονται, τὰ ἔργα τῶν πόνων αὐτῶν πεποιηκόσιν, οὓς χίλια ἔτη ὑπὸ μυστηρίῳ μιλυᾷ. ὡς γὰρ τῷ Ἀδὰμ εἴρητο, ὅτι ἢ ἡ' ἂν ἡμέρᾳ φάγῃ ἀπὸ τοῦ ξύλου, ἐν ἐκείνῃ ἀποθανεῖται, ἔγνωμεν αὐτὸν μὴ ἂν πληρώσαντα χίλια ἔτη, ζωποιηκόσιν καὶ ὃ εἰρημένον, ὅτι ἡμέρα Κυρίου ὡς χίλια ἔτη, εἰς τοῦτο σημαίνει. καὶ ἄλλος τις παρ' ἡμῖν ἀνὴρ εἷς ᾧ ὄνομα Ἰωάννης εἷς τῶν ἀποστόλων τοῦ Χριστοῦ, ἐν ἀποκαλύψει γνωσθείσῃ αὐτῷ χίλια ἔτη ποιήσειν τοὺς ὦ ἡμέτερα Χριστῷ πιστεύσαντας προφήτευσε, καὶ μετ' ταῦτα τὴν καθολικὴν, καὶ σωματικήν φασαν, ἁπλῶς ὁμοῦ πάντων ἁπάντων γνήσιον ἅμα πάντων ἁπάντων γνῶσιν ὅσαν καὶ ὁ Κύριος εἶπεν, οὓς οὔτε γαμήσουσιν, οὔτε γαμηθήσονται, ἀλλ' ἰσάγγελοι ἔσονται, τέκνα τοῦ Θεοῦ τῆς ἀναστάσεως ὄντες. ταῦτα γὰρ ἡμῖν καὶ μέχρι νῦν προφητικὰ χαρίσματα ἐστιν, ἐξ οὗ καὶ αὐτοὶ σωθῆναι ὀφείλετε, ὅτι τὰ πάλαι ὑπὸ τοῦ λόγου ὑμῶν ὄντα εἰς ἡμᾶς μεταπέπτωκεν. ὅταν δὲ εἴπῃ καὶ ψευδοπροφήτας ὅτι τῶν παρ' ὑμῖν γνωμόνων ἀγίων προφητῶν ἔσεσθε, καὶ παρ' ἡμῖν νῦν πολλοί εἰσι καὶ ψευδοδιδάσκαλοι, οὓς φυλάττεσθαι παρήγγειλεν ὁ ἡμέτερος Κύριος ὡς ἐν μηδενὶ ὑστερῆσθαι ἡμᾶς, γνόντας ὅτι προγνώσεις ἐσῶν τῶν μὴ τῷ ἀνάστασιν αὐτοῦ τὴν ἀπὸ τῶν νεκρῶν, καὶ ἄνοδον τῷ εἰς οὐρανὸν

μθγόντων γίνεσθε ἡμῖν. εἶπε γὰρ ὅτι Φανήσεσθαι, ἐν μισεῖσθε διὰ τὸ ὄνομα αὐτοῦ μθγλουμθ, ἢ ὅτι ψευδοπροφῆται, ἐν ψευδόχρισοι πολλοὶ ὅτι τοῦ ὀνόματι αὐτῶν πορελθύσονται, ἐν πολλοὺς πλανήσουσιν, ὅταν καὶ ὅτι. πολλοὶ γὰρ ἄθικα, καὶ βλάσφημα, ἢ ἄδικα ἐν ὀνόματι αὐτῶν προφασιστάντες ἐδίδαξαν, καὶ τὰ ἀπὸ τῶ ἀκαθάρτου πνθύματος διαβόλου ἐμβαμθόμθνα ταῖς διανοίαις αὐτῶν ἐδίδαξαν, ἐν διδάσκουσι μέχρι νῦν, εἰς ὁμοίως ὑμᾶς μεταπείθειν μὴ πλανᾶσθαι ἀγανιζόμθα, εἰδότες ὅτι πᾶς ὁ δυνάμθνος λέγει ὃ ἀληθὲς ἢ μὴ λέγων, κριθήσεται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ὡς διὰ τοῦ Ιεζεκιὴλ διεμαρτύρατο ὁ Θεὸς εἰπών, ὅτι σκοπὸν τέθεικά σε τοῦ οἴκου Ιούδα. ἐὰν ἀμαρτῃ ὁ ἁμαρτωλὸς ἢ μὴ διαμαρτύρῃ αὐτῷ, αὐτὸς μθν τῇ ἁμαρτίᾳ αὐτοῦ ἀποθλῆται, τὸ δὲ αἷμα αὐτοῦ ἐκ ζητήσω ἐγὼ ἢ διαμαρτύρῃ αὐτῷ, ἀθῷος ἔσῃ· διὰ δίος οὖν καὶ ἡμεῖς ἀπουδάζομθν ὁμιλεῖν τοῖς γραφαῖς, ἀλλ' οὐ διὰ φιλογενμοσύναν, ἢ φιλοδοξίαν, ἢ φιληδονίαν. ἐν οὐδενὶ γὰρ τούτων ἔλεγξαι ἡμᾶς ὅτας δυνατόν ἐστι· οὐδὲ γὰρ ὁμοίως τοῖς ἀρχουσι τοῦ λαοῦ τοῦ ὑμετέρου θέλομθν ζῆν, ὃς ὀνειδίζει ὁ Θεὸς λέγων, Οἱ ἄρχοντες ὑμῶν κοινωνοὶ κλεπτῶν, φιλοῦντες δῶρα, διώκοντες ἀνταπόδομα. Εἰ δὲ ἴνας καὶ ἐν ἡμῖν τοιούτους γνοείητε, ἀλλ' οὖν τοῖς γραφαῖς ἐν ὅτι Χριστὸν διὰ τοὺς τοιούτους μὴ βλασφημῆτε, ἐν προεξηγεῖται ἀπου δάζητε. καὶ γὰρ ὁ, Λέγει Κύριος τῷ Κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου, ὡς Εζεκίας εἰρῆσθαι ἐπόλμησεν ὑμῶν οἱ διδάσκαλοι ἐξηγησάμθνος, ὡς καθεδεῖται αὐτὸς ἐν δεξιᾷ τοῦ ναοῦ καθαθλῶν, ὅτε προσέπεμψεν αὐτῷ ὁ βασιλεὺς Ασσυρίων ἀπειλῶν, καὶ ἐσημαίνθη αὐτῷ διὰ τοῦ Ησαΐου μὴ φοβεῖσθαι αὐτόν· ἐν ὅτι μθν γέγονε τὰ λεχθέντα ὑπὸ τοῦ Ησαΐου οὕτως, Καὶ ἀπέστρεψε ὁ βασιλεὺς Ασσυρίων τῶ μὴ πολεμῆσαι τὴν Ιερουσαλὴμ ἐν ἡμέραις τοῦ Εζεκίου· καὶ ἄγγελος Κυρίου ἐξῆλθεν ἐκ τῆς παρεμβολῆς τῶν Ασσυρίων εἰς ἑκατὸν ὀγδοήκοντα πέντε χιλιάδας, ἢ ὄρθριζόμθνα, καὶ ὁμολογοῦμθν· ὅτι δὲ εἰς αὐτὸν ἐκ εἴρηται ὁ ψαλμὸς, δῆλον· ἔχει γὰρ οὕτως, Λέγει Κύριος τῷ Κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου. ἐξέδοτο δυνάμεως ἐξαποστελεῖ ὅτι Ιερουσαλὴμ, καὶ κατακυριεύσεις ἐν μέσῳ τῶν ἐχθρῶν σου. ἐν λαμπρότητι τῶν ἁγίων, πρὸ ἑωσφόρου ἐγέννησά σε. ὤμοσε Κύριος καὶ οὐ μεταμεληθήσεται, σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ. ὅτι οὖν Εζεκίας οὐκ ἔστιν ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ, ὡς οὐχ ὁμολογεῖται ὅτι οὐκ ἔστιν ὁ λυτρούμθνος τὴν Ιερουσαλὴμ, τὴς οὐκ ἐλίσσεται. καὶ ὅτι ἐμβόδον δυνάμεως αὐτὸς οὐκ ἀπέστειλεν εἰς Ιερουσαλὴμ, ἢ κατεκυρίευσεν ἐν μέσῳ τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ, ἀλλ' ὁ Θεὸς ἐῶ ὁ ἀποστρέψας ἀπ' αὐτοῦ κλαίοντος ἐν ὀδυρομθνου τοὺς πολεμίους, ὡς οὐ γινώσκει. ὁ δὲ ἡμέτερος Ιησοῦς οὐδέπω ἐν δόξῃ ἦλθεν, ἐμβόδον δυνάμεως εἰς Ιερουσαλὴμ ἐξαπέστειλε, ὃν λόγον ἵνα κλήσεως καὶ τῆς μετανοίας ποιῆσῃ ἔθνη ἄπιστα, ὅπου τὰ δαιμόνια ἀπεκυρίευσεν αὐτῶν, ὡς φησὶ Δαβίδ, Οἱ θεοὶ τῶν ἐθνῶν δαιμόνια. καὶ ἰσχυρὸς ὁ λόγος αὐτοῦ πέπτωκε πολλοὺς καταλιπεῖν δαιμόνια οἷς ἐδούλευον, ἢ ὅτι ὃν πιστεύσῃ, ὅτι δαιμόνια εἰσιν οἱ θεοὶ τῶν ἐθνῶν. Καὶ ὁ, Εν τῇ λαμπρότητι τῶν ἁγίων, ἐκ γαστρὸς πρὸ ἑωσφόρου ἐγέννησά σε, τῷ Χριστῷ εἴρηται ὡς προέφημεν. Καὶ ὁ, Ιδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ λήψεται, ἢ τέξεται υἱὸν, εἰς τοῦτον προείρηται. εἰ γὰρ μὴ ἐκ παρθένου ἔδει γεννᾶσθαι τὸν Ησαΐαν ἔλεγεν ἔμβρυον γυναῖκας, ὡς ἂν ὁ ἅγιον πνεῦμα ἔσται, Ιδοὺ Κύριος αὐτὸς

δώσ σημεῖον, ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ λήψεται, καὶ τέξε υἱόν. Εἰ γὰρ ὁμοίως τοῖς ἄλλοις ἅπασι προφητικοῖς καὶ τοῦτ' ἠνάδαθαι ἐκ συνουσίας ἔμελε, ἵν' καὶ ὁ Θεὸς σημεῖον ὃ μὴ πᾶσι τοῖς προφητικοῖς κοινόν ἐστιν, εἶπεν ποιῆσ· ἀλλ' ὅπερ ὄντως ἀληθῶς σημεῖον, καὶ πιστὸν τῷ ἡμᾶ τῶν δυνάμεων ἔμελε γίνεσθαι, τοῦτέστι διὰ παρθενικῆς μήτρας ὃν προφητικὸν τῶν πάντων ποιητὴν ἀρκοποιηθέντα ἀληθῶς παιδίον ἡμᾶ ἀναι, προλαβὼν αὐτὸ διὰ τοῦ προφητικοῦ πνεύματος κατ' ἀνόμασι καὶ ἀνόμασι ἕκαστον ἀνιστόρησε ὑμῖν, προεκήρυξεν, ἵνα ὅταν γένηται, δυνάμει καὶ βουλῇ τοῦ τῶν ὅλων ποιητοῦ γινόμενον γνωσθῇ· ὡς καὶ ἀπὸ πλευρᾶς μιᾶς τοῦ Ἀδὰμ ἡ Εὔα γέγονε, καὶ ὡς ἄρ πάλλα πάντα ζῶα λόγῳ Θεοῦ τὸν ἀρχὴν ἐγένετο. ὑμεῖς γ' οὖν καὶ τοῦτο προφάσει τοῦ ἐξηγήσεις αὐ ἐξηγήσασθε οἱ προεσβύτεροι ὑμῶν προφῆ Πτολεμαίῳ τῷ τῶν Αἰγυπτίων βασιλεῖ γενομένῳ, πλανᾶτε λέγοντες μὴ ἔχειν τὸν γραφέα ὡς ἐκεῖνοι ἐξηγήσαντο, ἀλλ' Ἰδοὺ, φησὶν, ἡ παῖς ἐν γαστρὶ ἕξει, ὡς μεγάλων προσμένων, εἰ γυνὴ ἀπὸ συνουσίας τέξεται ἔμελεν, ὅπερ πᾶσαι αἱ παῖδες γυναῖκες ποιοῦσι πάλαι τῶν γραφῶν, ἃς καὶ αὐτοῖς βουληθεὶς ὁ Θεὸς γενέσθαι ποιῆσαι δυνατός. Ἰὲ μήτηρ γὰρ τοῦ Σαμουὴλ μὴ τέκτουσα, προβουλῇ Θεοῦ τέκτε, καὶ ἡ γυνὴ τοῦ ἁγίου πατριάρχου Ἀβραὰμ, καὶ Ἐλισάβετ ἡ ὄντι βαπτιστὴν Ἰωάννην τεκοῦσα, καὶ ἄλλαι πλείονες ἁγίαι. ὥστε οὐκ ἀδύνατον νομίζεσθαι δεῖ ὑμᾶς πάντα δύνασθαι τὸν Θεὸν ὅσα βούλεται· καὶ μάλιστα ὅτι ἐπροφήθη μέλλειν γίνεσθαι, μὴ προγράφῃ ἡ παρεξηγεῖσθε πλανᾶτε τοὺς προφητείας, ἐπὶ ἑαυτοὺς μόνους ἀδικήσετε, τὸν δὲ Θεὸν οὐ βλάψετε. καὶ γὰρ τὸν προφητεύω τὰ λεγόμενα, Ἄρατε πύλας οἱ ἄρχοντες ὑμῶν, καὶ ἐπάρθητε πύλαι αἰώνιοι, ἵνα εἰσέλθῃ ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης, ὁμοίως εἰς τὸν Ἐζεκίαν πολλοί τινες ἐξ ὑμῶν ἐξηγεῖσθαι, εἰρῆσθαι, ἀλλοι δὲ εἰς Σολομῶνα· οὐδὲ ἐς τοῦτον, οὐδὲ εἰς ἐκεῖνον, οὔτε ἐς ἄλλον ἁπλῶς λεγόμενον ὑμῶν βασιλέα δυνατὸν ἀποδεχθῆναι εἰρῆσθαι, εἰς δὲ μόνον τοῦτον τὸν ἀμήτορα Χριστὸν, τὸν ἀΐδιον καὶ ἄπαιδα φανέντα, ὡς Ἡσαΐας ἔφη, καὶ Δαβὶδ, καὶ πᾶσαι αἱ γραφαί, ὅς ὅστι Κύριος τῶν δυνάμεων λεγόμενον τὸ ἅλλομα τοῦ λίθου αὐτὸ παῖδες, ὃς καὶ ἀνέστη ἐκ νεκρῶν, καὶ ἀνῆλθεν εἰς τὸν οὐρανὸν, ὡς καὶ ὁ ψαλμὸς, καὶ αἱ ἄλλαι γραφαὶ ἐδήλωσαν, καὶ Κύριον αὐτὸν τῶν δυνάμεων κατήγγελλον, ὡς καὶ νῦν ἐκ τοῦ ἔργου γνωσθῆναι ῥᾴδιον ὑμᾶς πεισθῆναι, ἐὰν θέλητε. καὶ γὰρ τῷ ὀνόματος αὐτοῦ τοῦτον τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, καὶ προφητικοῦ πάσης κτίσεως, καὶ προ πάντων ποιητοῦ, καὶ παθητοῦ γενομένου ἀνθρώπου, καὶ σταυρωθέντος ὑπὸ Ποντίου Πιλάτου ἀπὸ τοῦ λαοῦ ὑμῶν, καὶ ἀποθανόντος καὶ ἀναστάντος ἐκ νεκρῶν, καὶ ἀναβάντος εἰς τὸν οὐρανὸν, πάντα δαιμόνια ἐξορκιζόμενον νικᾶται καὶ ὑποτάσσεται· ἐάν γε καὶ πάντες ὀνόματος τοῦ πρὸ ὑμῶν γεγενημένου ἢ βασιλέως, ἢ δικαίου, ἢ προφήτου, ἢ πατριάρχου ἐξορκίζητε ὑμεῖς, οὐχ ὑποταγήσεται οὐδὲν ὧν δαιμόνων. ἀλλ' εἰ ἄρα ἐξορκίζοι ὑμᾶς ὑμῶν καὶ τοῦ Θεοῦ Ἀβραὰμ, καὶ Θεοῦ Ἰσαὰκ, καὶ Θεοῦ Ἰακὼβ, ἵνες ὑποταγήσ· ἴδοι μόνοι οἱ ἐξ ὑμῶν ἐπορκισταὶ τῇ τέχνῃ, ὡς ἄρ τὰ ἔθνη, χρώμενοι ἐξορκίζοισι, καὶ θυμιάμασι, καὶ καταδέσμοις χρῶνται, εἶπον. Ὅτι δὲ καὶ ἄγγελοι, καὶ δυνάμεις εἰσὶν, οἷς ὁ λόγος ὁ τῆς προφητείας τὰ ἀπὸ Δαβὶδ ἐπάραι τὰς πύλας, ἵνα εἰσέλθῃ τοῦτ' ὁ ἐκ νεκρῶν ἀναστὰς Κύριος τῶν δυνάμεων καὶ ὁ λίθος τὰ παῖδες Ἰησοῦς Χριστὸς, ὁ λόγος τοῦ Δαβὶδ ὁμοίως ἀπέδειξεν, οὗ ἐς πάλιν ὀπίσω μνησθήσομαι ἀπὸ τούτου τοῦ μὲν καὶ ἐξ ἄλλων συνάξεως ὑμῖν, δι' οὗ καὶ πολλὰ τῶν ἐξ εἰρημένων ὑπὸ κυφα-

λαίων λέγω, καὶ νῦν πρὸς ὑμᾶς ἐὰν τοῦτο λέγω, εἰ καὶ ἐπαυτολόησα πολλάκις, οὐκ ἄτοπον εἰπεῖν ὑπίσαμεν. γλῶσσον μὲν γὰρ πρᾶγμά ἐστιν ὁρᾶν ὃν ἥλιον, καὶ τὸν σελήνην, καὶ τὰ ἄστρα τὸ αὐτὸν ὁδὸν ἀεὶ, καὶ ἴσας τὰς ὥρας ποιεῖσθαι, καὶ ὃν ὑφιστικὸν ὕδωρ εἰ ἐξεπάζοι ὁ τὰ δὶς δύο ποσά ἐστι, Δαβὶδ ὁ πολλάκις εἰρηκέναι ὅτι τέσσαρα, παύσασθαι τὸν πάλιν λέγειν ὅτι τέσσαρα, καὶ τὰ ὅμοια ὁμοίως ὅσα παύσεως ὁμολογεῖται ἀεὶ ὡσαύτως λέγεσθαι, καὶ ὁμολογεῖσθαι. ὃν δὲ ἀπὸ τῆς γραφῆς τὸ προφητικὸν ὁμιλίας ποιούμενον ἐὰν δὲ μὴ τὰς αὐτὰς ἀεὶ λέγειν γραφὰς, ἀλλ' ἡγεῖσθαι ἑαυτὸν βέλτιον τῆς γραφῆς γνησόμενα εἰπεῖν. ἔστιν οὖν ὁ λόγος δι' οὗ ἐσήμανε ὃν Θεὸν δηλονῶ ὅτι καὶ ἄγγελοί εἰσιν ὁ οὐρανῷ, καὶ δυνάμεις, σαφῶς, Αἴνεῖτε τὸν Κύριον ἐκ τῶν οὐρανῶν, αἰνεῖτε αὐτὸν οἱ ἐν τοῖς ὑψίστοις, αἰνεῖτε αὐτὸν πάντες οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ, αἰνεῖτε αὐτὸν πᾶσαι αἱ δυνάμεις αὐτοῦ. Καὶ Μυσίας δὲ ὃς ἐνόμαζε τῶν σωζομένων αὐτοῖς τὴν δευτέραν ἡμέραν, εἶπε, καὶ ὑμεῖς χαίρετε πάλιν πειρωμένου σοῦ τὰ αὐτὰ λέγειν δι' ἡμᾶς. Κἀγὼ εἶπον, ἀκούσατε φίλοι, ὅτι γραφὴν πειθόμενος τοῦτο ποιῶ. Ἰησοῦς ἐκέλευσεν ἀγαπᾶν καὶ τοὺς ἐχθροὺς, ὅσαν καὶ Δαβὶδ Ησαΐου ἐκεκήρυκτο δι' πλείονων, ὃ οἷς καὶ ὁ μυστήριον πάλιν τῆς γνώσεως ἡμῶν· καὶ ἁπλῶς πάντων τὸν ὃν Χριστὸν τὸ Ιερουσαλὴμ φανήσεσθαι ποιοῦντων, καὶ δι' ἔργων ἀναιρεῖν αὐτὸ κατορθοῦντων. εἰσὶ δὲ οἱ Δαβὶδ Ησαΐου λόγοι οὗτοι, Ἀκούσατε ὃ ῥῆμα Κυρίου οἱ τρέμοντες τὸ ῥῆμα αὐτοῦ· εἶπατε ἀδελφοὶ ἡμῶν τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς, καὶ βδελυσσομένοις ὃ ὄνομα Κυρίου δοξασθῆναι, ὥφθη ἐν τῇ εὐφροσύνῃ αὐτῶν, καὶ αἰσχυνθήσονται. φωνὴ χαυνῆς ἐκ πόλεως, φωνὴ ἐκ ναοῦ, φωνὴ Κυρίου ἀποδιδόντος ὑπὲρ πάσαν τοῖς ἐχθροῖς αὐτοῦ. πρὶν ἢ τὸν ὠδίνουσαν τεκεῖν, καὶ πρὶν ἐλθεῖν τὸν πόνον τῆς ὠδῖνος, ἐξέτεκεν ἄρσεν. τίς ἤκουσε τοιοῦτον, καὶ τίς ἑώρακεν οὕτως, εἰ ὠδῖνει ἡ γῆ ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ. εἰ δὲ ἔτεκε ἔθνος εἰσάπαξ, ὅτι ὠδῖνε καὶ ἔτεκε Σιὼν τὰ παιδία αὐτῆς. ἐγὼ γὰρ ἔδωκα τὴν προσδοκίαν ταύτην, καὶ οὐ μὴ νύσω, εἶπε Κύριος. ἰδοὺ ἐγὼ μὴ νύσω καὶ τείρω ἐποίησα, λέγει Κύριος, ἀλλὰ εὐφράνθητι Ιερουσαλὴμ, καὶ πανηγυρίζατε πάντες οἱ ἀγαπῶντες αὐτήν. χαίρετε πάντες ὅσοι πενθεῖτε ἐπ' αὐτῇ, ἵνα θηλάσητε, καὶ ἐμπλησθῆτε ἀπὸ μαστοῦ παρακλήσεως αὐτῆς, ἵνα ἐκθηλάσητε ἐνφρανθῆτε ἀπὸ εἰσόδου δόξης αὐτῆς. Καὶ ταῦτα εἶπον, προστέθηκα, ὅτι δὲ μὴ ὁ σταυρωθῆναι τοῦτον, ὃν ἔνδοξον πάλιν παρὰ μηδενὸς ἀποδεικνύσιν αἱ γραφαὶ, σύμβολον εἶχε τὸ ξύλον τῆς ζωῆς ὁ ἐν τῷ παραδείσῳ πεφυτευμένος ἐλέγετο, καὶ τῶν γνησιωμένων πᾶσι τοῖς δικαίοις, ἀκούετε. Μωσῆς μὲν ἐράβδου ὑπὲρ τοῦ τοῦ λαοῦ ἀπολύτρωσιν ἐπέμφθη· καὶ τούτου ἔχων μὲν χεῖρας ὁ ἀρχηγὸς τοῦ λαοῦ διέτεμε τὸν θάλασσαν. Δαβὶδ τούτης ἀπὸ τῆς πέτρας ὕδωρ ἀναλύει ἐώρα, καὶ ξύλον βαλὼν εἰς ὃ ὁ Μερρᾶ ὕδωρ πικρὸν ὄν, γλυκὺ ἐποίησε· ῥάβδους ἑλὼν Ιακὼβ εἰς τοὺς λιμνοὺς τῶν ὑδάτων, εἰσιοῦσαι τὰ πρόβατα τοῦ μητραδέλφου, ἵνα τὰ γνώριμα ἐξ αὐτοῦ κτήσηται, ἐπέτυχεν. ὁ ῥάβδος αὐτοῦ διχελυληθέναι τὸ ποταμὸν ὁ αὐτὸς Ιακὼβ κευχᾶται, κλίμακα ἔφη ἑωρᾶσθαι αὐτῷ, καὶ ὃν Θεὸν ἐπ' αὐτῆς ἑστηρίχθαι ἡ γραφὴ δεδήλωκε. καὶ ὅτι οὐχ ὁ πατὴρ ἡμῶν, ἀπὸ τῆς γραφῆς ἀποδείξαμεν. καὶ ὅτι λίθος Χριστὸς Δαβὶδ πολλαχῆς γραφῆς συμβολικῶς ἐκηρύσσετο, ὁμοίως ἀποδείξαμεν· καὶ ὅτι ὁ χρίσμα πρῶν εἴτε ἐλαίου, εἴτε σακτῆς, εἴτε τῶν ἀγίων ὧν ἡ συμβόσεως

τῦ μύρου χρισμάτων τούτου ἐῶ, ὁμοίως ἀποδείξαμεν, ὅτι λόγου λέγοντος, Διατί ἔχρισέ σε ὁ Θεὸς, ὁ Θεός σου, ἔλαιον ἀγαλλιάσεως παρὰ τοὺς μετόχους σου. Καὶ γὰρ οἱ βασιλῆς πρῶτοι καὶ οἱ χρισοὶ ἀπὸ τούτου μετέχοι τὸ βασιλῆς κεκλῆσθαι, καὶ χρισοί· ὅτι δὲ καὶ αὐτὸς ἀπὸ τῆ παλῆς ἔλαβε τὸ βασιλεύς, καὶ Χρισὸς, καὶ ἱερεύς, καὶ ἄγγελος, καὶ ὅσα ἀλλα τοιαῦτα ἔχει, ἢ ἔχει. ἐξόδου ἡ Ααρὼν λαβὼν τὸν μίσγουσα ἀρωματικὰ αὐτὸν ἀπέδυξε. ἐξόδου δὲ καὶ ῥίζης Ιεσσαὶ γνῶσεσθαι· ὅτι Χρισὸν Ησαίας προεφήτευσε· καὶ Δαβὶδ, ὡς ὃ ξύλον τὸ πεφυτευμένον παρὰ τὰς διεξόδους τῶν ὑδάτων, ὃ τὸν καρπὸν αὐτῦ δώσει ἐν καιρῷ αὐτῦ, καὶ τὸ φύλλον αὐτῦ οὐκ ἀποῤῥυήσεται, φησὶν ἔτι) ὅτι δίκαιον καὶ ὡς φῶτις κόσμου ὁ δίκαιος εἴρηται. ἀπὸ ξύλου δὲ Αβραὰμ ὤφθη ὁ Θεὸς, ὡς μέγα πάλαι, πρὸς τῇ δρυῒ τῇ Μαμβρῆ. ἑβδομήκοντα ἔτεσι καὶ δώδεκα πηγαὶ ὕδατος ὁ λαὸς διέβησαν ὅτι Ιερεμίου. ἐν ἐξόδῳ καὶ βακτηρία παρεκελεύθησαν ἐπὶ τῦ Θεοῦ Δαβὶδ λέγει. ξύλον Ελισσαῖος βαλὼν εἰς ὃν Ιορδάνου ποταμὸν, ἀνέκλινε ὅτι σίδηρον τῆς ἀξίνης, ὃν ἦ πεπορευμένοι ἦσαν οἱ υἱοὶ τῶν προφητῶν, κόψαι ξύλα εἰς οἰκοδομὴν τῦ οἴκου, ἐν ᾧ τὸν νόμον, καὶ τὰ προστάγματα τοῦ Θεῦ λέγει, καὶ μαθηταὶ ἐβούλοντο, ὡς καὶ ἡμᾶς βεβαπτισμένους τῷ βαρυτάτης ἀμαρτίας ἀπολύσας ἐποιήσαμεν, διὰ τῦ σταυρωθέντος ὑπὲρ τοῦ ξύλου, καὶ δι' ὕδατος ἀγίσας, ὁ Χρισὸς ἡμᾶς ἐλυτρώσατο, καὶ οἴκων δυνάμεως ἐποίησε. καὶ ἐξόδου ἐν ἡ δείξασα Ιούδαν πατέρα τῶν ἀπὸ Θάμαρ δι' μέγα μυστήριον γνωσθέντων. Καὶ ὁ Τρύφων, εἰπόντος μου ταῦτα, Ἔφη, μή με λοιπὸν ὑπολάμβανε ἀναπείθειν πειρώμενον τὰ ὑπό σου λεγόμενα, πεπαίδευσθαι ὅσα αὖ πεπαίδευμαι, ἀλλὰ βούλεσθαι μανθάνειν περὶ τούτων αὐτῶν ὧν λέγεις. εἰπὲ οὖν μοι, διὰ τῦ Ησαΐου εἰπόντος τοῦ λόγου, Ἐξελεύσεται ἐξόδος ἐκ τῆς ῥίζης Ιεσσαὶ, καὶ ἄνθος ἀναβήσεται ἐκ τῆς ῥίζης Ιεσσαὶ, καὶ ἀναπαύσεται ἐπ' αὐτὸν πνεῦμα Θεῦ, πνεῦμα σοφίας καὶ συνέσεως, πνεῦμα βουλῆς καὶ ἰσχύος, πνεῦμα γνώσεως καὶ εὐσεβείας, καὶ ἐμπλήσει αὐτὸν πνεῦμα φόβου Θεοῦ. Καὶ ὁμολογήσας ταῦτα πρός με, ἔλεγε, εἰς Χρισὸν εἰρῆσθαι, καὶ Θεὸν αὐτὸν προϋπάρχοντα λέγεις, καὶ τῷ τινὶ βουλῇ τῷ Θεοῦ σαρκοποιηθέντα αὐτὸν λέγεις διὰ τῆς παρθένου γεγονέναι ἀνθρωποπρεπῶς δυνάμεως ἀποδεχθῆναι προϋπάρχειν, ὅς ἐστι διὰ τῆ δυνάμεως τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου εἰς καταισθησιν ὁ λόγος διὰ Ησαΐου, πλεονάζεται, ὡς εὐδηλος τούτων, ὑπάρχων. Κἀγὼ ἀπεκρινάμην, νουνεχέστατα μοι, καὶ συνετώτατα ἠρώτησας. δηλῶσαι γὰρ ἀπόρημα δοκεῖ ἐστί), ἀλλ' ἵνα εἰδῇς καὶ ὅτι περὶ τούτου λόγου, ἄκουε ὧν λέγω. Ταύτας ἐκ τοῦ καταισθησιν τὰς πνεύματος δυνάμεις, οὐχ ὡς εὐδηλους αὐτοῦ τούτων ὄντας, φησὶν ὁ λόγος ἐπιπλυθῆναι ἐπ' αὐτὸν, ἀλλ' ὡς ἐπὶ ἐκεῖνον ἀναπαυσιν μέλλουσαν ποιεῖσθαι, τουτέστιν ἐπ' αὐτὸ πέρας ποιεῖσθαι τῦ μηκέτι ἐν τῇ γενεᾷ ὑμῶν κτῦ ὃ παλαιὸν ἔθος προφήτας χρίεσθαι, ὅπερ καὶ ὅλῃ ὑμῖν ἐδόθη ὅτι· μετ' ἐκεῖνον γὰρ οὐδεὶς ὅλως προφήτης παρ' ὑμῖν γεγένηται. καὶ ὅτι οἱ παρ' ὑμῖν προφῆται ἕκαστος μίαν ἢ καὶ δευτέραν δυνάμιν παρὰ τῦ Θεῦ λαμβάνοντες, ταῦτα ἐποίουν καὶ ἐλάλουν, ἃ καὶ ἡμῖν ἀπὸ τῆ γραφῆ ἐμάθομεν, κατεμήνυσατε, καὶ τὰ ὑπ' ἐμοῦ λεγόμενα. Σοφίας μὲν γὰρ πνεῦμα Σολομῶν ἔσχε, συνέσεως δὲ καὶ βουλῆς Δανιὴλ, ἰσχύος δὲ καὶ εὐσεβείας Μωσῆς, καὶ Ηλίας φόβου, καὶ γνώσεως Ησαΐας, καὶ οἱ μὲν οὖν ὁμοίως, ἢ μᾶλλον ἕκαστος, ἢ οὐδενὶ μὲν ὑστερεῖ μετ' ἄλλης δυνάμεως ἔσχον, οἷς καὶ Ιερεμίας, καὶ οἱ δώδεκα, καὶ Δανιὴλ, καὶ οἱ λοιποὶ ἁπλῶς ὅσοι γεγό-

ναι πρὸ ὑμῶν προφῆται. ἀνέπαυσατο οὖν, τουτέστιν ἐπαύσαντο ζῶντες ἐκείνου· ὅτι τῆς οἰκονομίας ταύτης τοῖς ἐν ἀνθρώποις αὐτοῦ ἡμερησίοις χρόνοις παύσασθαι ἔδει αὐτὰ ἀφ' ὑμῶν, ἐν ᾧ τοῦτο ἀνάπαυσιν λαβόντα πάλιν ὡς ἐπιστρέψῃ θεὸς ἡμῶν τὰ δόματα, ἃ ἀπὸ τῆς χάριτος τὴν δυνάμεως τὰ πνεύματα ἐκείνου τοῖς ἐπ' αὐτὸν πιστεύουσι δίδωσιν, ὡς ἄξιον ἕκαστον ἐποίησαν· ὅλα ἐπιστρέψῃ τοῦτο μηδὲν γίνεται ἐπ' αὐτῷ μὴ πρὶν εἰς οὐρανὸν ἀνέλθωσιν ἀνθρωποι, εἶπον καὶ ἤδη, ἐν πάλιν λέγω. εἶπεν οὖν, Ἀνέβη ὕψος, ἠχμαλώτευσεν αἰχμαλωσίαν, ἔδωκε δόματα τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων. Καὶ πάλιν ἡ ἑτέρα προφητεία εἴρηται, Καὶ ἔσται μετὰ ταῦτα, ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα, καὶ ἐπὶ τοὺς δούλους μου, καὶ ἐπὶ τὰς δούλας μου, καὶ προφητεύσουσι. Καὶ πρὸ ἡμῶν ἐστιν ἰδεῖν καὶ γνῶναι, καὶ ἀγάπησαι, χαίσματα ἀπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ Θεοῦ ἔχοντας, ὥστε οὐ δεῖ ἀπὸ τοῦ εἶναι αὐτὸν τὸν δεῖνα δυνάμεως ἐπιστρέψῃ ἐλθόντας ἐπ' αὐτὸν τὰς δυνάμεις τὰς κατηριθμημένας ὑπὸ Ἡσαΐου, ἀλλὰ δεῖ ἐπέκεινα μὴ μηδὲν ἔσεσθαι. μαρτύσιον δὲ καὶ τοῦτο ἔστω ὑμῖν, ὁ ἔφην πρὸς ὑμᾶς γεγονέναι ἀπὸ τῆς Ἀραβίας μάγων, οἵτινες ἅμα τῷ γνῶναι τὸ παιδίον, ἔζητησαν αὐτό. καὶ γὰρ γνῶναι, δυνάμιν τινὰ αὐτῷ ἔχειν, καὶ αὐξάνειν κατὰ τὸ κενοῦν τὸν ἄνθρωπον ἀνθρώπων χρῶμα τοῖς ἀρχομένοις, ἐκείνῃ αὐξήσει τὸ οἰκεῖον ἀπενέγκαι, πρεσβύτερος τὰς πάσας ἡλικίας, καὶ τελείαν τὰ ἔτη ἢ πλείονα, ἢ καὶ ἐλάσσονα μείναι, μέχρις οὗ παρελήλυθεν Ἰωάννης κῆρυξ αὐτοῦ τῆς παρουσίας, καὶ τὸ βαπτίσματος εἶδος παρῇ, ὡς καὶ παραπέμψαι· καὶ τότε ἐλθόντας τὸν Ἰησοῦν ὅτι τὸν Ἰορδάνην ποταμόν, εἶδε ὁ Ἰωάννης ἐβάπτιζε, καταλθόντας τὸν Ἰησοῦν ὅτι τὸ ὕδωρ, καὶ πῦρ ἀνῆφθη ἐν τῷ Ἰορδάνῃ, καὶ ἀναδυόντος αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ὕδατος, ὡς θεάσεται τὸ ἅγιον πνεῦμα βαπτισθῆναι ἐπ' αὐτὸν ἐγκαλεῖν οἱ ἀπόστολοι αὐτοῦ τούτου τοῦ Χριστοῦ ἡμῶν· καὶ οὐχ ὡς ἐδεῖτο αὐτὸν τοῦ βαπτισθῆναι, ἢ ὡς ἐπλήρωτο ἐν εἴδει θεάσεται πνεύματος, οἶδα μὲν αὐτὸν ζηλοῦν ὅτι δι ποταμοῦ, ὡς καὶ αὐτὸ τὸ ἡμᾶς αὐτὸν, καὶ σταυρωθῆναι ὡς ἐδεῖτο τούτων ὑπέμεινεν, ἀλλ' ἵνα τὸ ἡμῶν τοῦ τῶν ἀνθρώπων, ὃ ἀπὸ τοῦ Ἀδὰμ ἐπὶ θάνατον καὶ πλανᾶν τὸν τοῦ ὄφεως ἐπιστρώφει, τοῦτο τὸν ἰδίαν αἰτίαν ἑκάστου αὐτῶν ποτηρυάσασθαι. βουλόμενος γὰρ τούτοις τὸ ζηλωτὰς ποιήσασθαι, καὶ αὐτεξουσίους ἡμοιρημένους τοὺς τε ἀγγέλους, καὶ τοὺς ἀνθρώπους ὁ Θεὸς ποιήσῃ ὅσα ἕκαστον ἐδυνάμωσι δυνάσθαι πεῖσαι, ἐπέπεισεν· εἰ μὲν τὰ θέλεσα αὐτοῦ αἱρεῖντο, καὶ ἀφθαρτοι, καὶ ἀθανάτους αὐτοὺς τηρῆσαι· ἐὰν δὲ ποτηρύσωνται, ὡς αὐτοῦ δοκεῖ ἕκαστον κολάζειν. καὶ γὰρ οὗτοι ὁ καθεζόμενος αὐτὸν ὄνῳ εἰσιλθεῖν εἰς Ἱερουσαλήμ, ὡς ἀποδείξασθαι πεπροφήτευται, δυνάμιν αὐτοῦ σωτηρικὴν εἰς ὁ Χριστὸν εἶναι, ἀλλὰ τοῖς ἀνθρώποις γνώρισμα ἔφερεν, ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ Χριστός· ὅταν δέ ποτε καὶ ὅτι τοῦ Ἰωάννου ἔδει γνώρισμα τοῖς ἀνθρώποις εἶναι, ὅπως γινώσκωσι τίς ἐστιν ὁ Χριστός. Ἰωάννου γὰρ καθεζομένου ὅτι τοῦ Ἰορδάνου, καὶ κηρύσσοντος βάπτισμα μετανοίας, καὶ ζώνην δερματίνην, καὶ ἔνδυμα ἀπὸ τριχῶν καμήλου μόνον φορεῖν τε, καὶ μηδὲν ἐσθίοντος πλὴν ἀκρίδας, καὶ μέλι ἄγριον, οἱ ἀνθρωποι ὑπελάμβανον αὐτὸν εἶναι ὅτι Χριστὸν, πρὸς οὓς καὶ αὐτὸς ἔφη, Οὐκ εἰμὶ ὁ Χριστός, ἀλλὰ φωνὴ βοῶντος. λέγει γὰρ ὁ ἐρχόμενός μου, οὗ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς τὰ ὑποδήματα βαστάσαι. καὶ ἐλθόντος τοῦ Ἰησοῦ ὅτι ὃν Ἰορδάνην, καὶ νομιζομένου Ἰωσὴφ τοῦ τέκτονος υἱοῦ ὑπάρχειν, καὶ ἀγνοεῖς ὡς οὐ γεγραφὰς ἐκήρυσσον φανερόν, καὶ τέκτονος νομιζομένου (τοῦτο γὰρ τὰ τεκτονικὰ ἔρ-

γα εἰργάζετο ἐν δὲ τοῖς ἄνθρωποις ὦν, ἄσεβῆ καὶ ἄνομα, ἀφ' ὧν τοῦτων καὶ τὰ τῆ δικαιοσύνης σύμβολα διδάσκων, καὶ ἀεργῆ εἶναι τὸ πνεῦμα οὗτον τὸ ἅγιον, ἐν ἀφ' ὧν τοῖς ἀνθρώποις, ὡς προεῖφον, ἐν εἴδει τριγώνου ἐπέπτη αὐτῷ, καὶ φωνὴ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἅμα ἠκολούθη, ἥτις καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ λεγομένη, ὡς ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ λέγοντος ὅσα αὐτῷ ἀπὸ τοῦ πατρὸς ἔμελλε λέγεσθαι, Υἱός μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε. πότε γέγονεν αὕτη λέγων γενέσθαι τοῖς ἀνθρώποις, ἐξόν γε ἦν γενέσθαι αὐτοῦ ἔμελλε γένεσθαι, Υἱός μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε. Καὶ ὁ Τρύφων, Οὐ ἔοικε, ἔφη, ὅτι καὶ πᾶν τὸ γένος ἡμῶν ὅτι Χριστὸν ἐκδέχεται, καὶ ὅτι πᾶσαι αἱ γραφαὶ αἷς ἔφης, εἰς αὐτὸν βίβλωνται, ὁμολογοῦμεν, καὶ ὅτι ὁ Ἰησοῦς ὄνομα δεδυσώπηκέ με τοῦ τῶν Ναυῆ ὑφ' ἑπτακληθέν, ἐκ δόξης ἔχει καὶ προῆλθε τοῦτο, καὶ ἅτινά φημι· εἰ δὲ καὶ ἄτιμος οὕτως φαινομένην ὁ Χριστὸν, ἀπορῶμεν. ὑπακούσεται γὰρ ὁ φανερούμενος ἐν τῷ νόμῳ λέγεται εἶναι)· ὥστε προῆλθε τοῦτο ἀκμὴν δυσπείστως ἔχομεν. παλαιὸν μὲν ὁ Χριστὸν ὅτι αἱ γραφαὶ κηρύσσουσι, φανερόν ἐστιν· εἰ δὲ ἀφ' τῆ ἐν τοῦ νόμῳ κεκαίνισμένου παθοῦς, βουλόμεθα μαθεῖν, εἰ ἔχεις καὶ περὶ τούτου ἀποδεῖξαι. Εἰ μὲν μὴ ἔμελλε παρεῖναι ὁ Χριστὸς, φημὶ αὐτῷ ἐγὼ, μηδὲ προσῆκον εἶναι προσφῆται ὅτι ἀπὸ τῆ ἀνόμων τοῦ λαοῦ ἀρξόμενα εἰς θάνατον, καὶ ἀτιμωθήσεται, καὶ μαστιχθήσεται), καὶ ἐν τοῖς ἀνόμοις λογισθήσεται, καὶ ὡς πρόβατον ὅτι σφαγὴν ἀχθήσεται, οὗ ὁ λόγος ἐξηγήσασθαι ἔχει σαφῶς φησὶν ὁ προφήτης, καλῶς εἶχε θαυμάζειν. εἰ γὰ τοῦτ' ὅτι ὁ χαρακτηρίζων αὐτὸν ἐκ πᾶσι μόνοις, πῶς οὐχὶ καὶ ἡμεῖς θαῤῥοῦντες πεπιστεύκαμεν εἰς αὐτὸν, καὶ ὅσοι γνησίως ἐκ τῆ προφητῶν, τοῦτον φάσιν οὐκ ἀγνοεῖν εἰ μόνον ἀκούσαι, ὅτι σοὶ ἐσταυρωμένος. Καὶ ἡμᾶς οὖν, ἔφη, προβίβασον ἐκ τῆ γραφῶν, ἵνα σὺν πιθώμεθα καὶ λίμεις. παλαιὸν μὲν γὰ, καὶ ὡς πρόβατον ἀχθήσεσθαι οἴδαμεν· εἰ δὲ ἐσταυρωμένος, καὶ οὕτως αἰσχρῶς ἐκ ἄλλως ἀποθανεῖν ἀφ' τῆ κεκατηραμένου ἐν τοῦ νόμῳ θανάτου, ἀπόδειξον ἡμῖν. λίμεις γὰ οὐδ' εἰς ἔννοιαν τούτου ἐλθεῖν δυνάμεθα. Οἶδα, ἔφην, ὅτι ὅσα εἶπον, καὶ ἐπίσασθε οἱ προφῆται, ὡς καὶ ὡμολογήθη ὑμῖν, ἀσχολίας καὶ τύπος ἀπεκάλυψαν, ὡς μὴ ῥᾳδίως ἐκ πλάσαι ἀπὸ πάντων νοεῖσθαι, κρύπτοντες πλὴν ἐν αὐτοῖς δηλῆσαι, ὡς καὶ ποιέσαι τοὺς ζητοῦντας βίβλον καὶ μαθεῖν. Οἱ γὰ ἔφησθε, καὶ ὡμολογήθη ἡμῖν. Ἀκούσεσθε δὴ οὖν, φημὶ, ὃ μεταξύ. Μωσῆς γὰ προφήτης ἐξέφανεν αὐτοῦ τοῦτον τὸν δικαιοῦσθαι καταράσασθαι, δι' ὧν ἐποίησε σημείων. Τίνων τούτων, ἔφη, λέγεις. Ὅτι ὁ λαὸς, φημὶ, ἐπολέμει τῷ Ἀμαλήκ, ὁ δὲ τῆ Ναυῆ υἱὸς ὁ ἐπονομασθεὶς τῷ Ἰησοῦ ὀνόματι τῆς μάχης ἦρχεν, αὐτὸς Μωσῆς ἤυχετο τῷ Θεῷ, ἐπὶ χεῖρας ἑκατέρας ἐκπετάσας· Ὥρᾳ δὲ καὶ Ἀαρὼν ὑποβάσαι αὐτῷ πέτραν, ἵνα μὴ καταπονῆται αὐτοῦ χαλασθῶσιν. εἰ γὰ ἐσεδέδοκει ἢ ἓν ῥήματος τούτου τῆ ὅτι σταυρῷ μυστηρίου, ὡς γέγραπται ἐν ταῖς Μωσέως γραφαῖς, ὁ λαὸς ἡττᾶτο· εἰ δὲ ἐν τῇ ἴδιᾳ ἔμελλε τοῦτο, Ἀμαλὴκ ἐνικᾶτο τοσοῦτο, καὶ ἰσχύων, ἀφ' τῆ σταυρῷ ἴσχυεν. οὐ γὰ ὅτι οὕτως ηὔχετο Μωσῆς, ἀφ' τοῦτο κρείσσων ὁ λαὸς ἐγίνετο, ἀλλ' ὅτι ἐν ἀρχῇ τῆς μάχης τοῦ ὀνόματος τῆ Ἰησοῦ ὄντος, αὐτὸς ὃ σημεῖον τοῦ σταυροῦ ἐποίει. Ἵς γὰ οὐκ ἔπίσαται ὑμῶν, ὅτι μάλιστα μὲν ἢ μὴ οἴκοι καὶ δακρύων βύκη μειλίσσεται τὸν Θεὸν, καὶ ἢ ἐν πρώτῳ κατακλίσει, καὶ ἐν γήρασιν ὀκλάσσαντός τινος. Τοῦτον δὲ τὸν ἔξωθεν ὅτι λίθου καθεζόμενος, οὔτε αὐτὸς ἤυξατο, οὔτε ἄλλος ὑπὲρ ἐγένετο. ἔχει δὲ καὶ ὁ λίθος σύμβολον, ὡς ἀπέδειξα, προφῆ τὸν Χριστόν· καὶ γὰ δι' ἄλλου μείζονα πλὴν ἰσχὺν τῆ μυστηρίου

εἴρηται· περὶ αὐτοῦ οὕτως, Ἐπίστευσε δὲ τῷ Θεῷ Ἀβραάμ, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δι-
καιοσύνην. Καὶ ἡμεῖς ἄρα οἱ ἀκροβυστίᾳ τὸν ὁμοίως ἡμῖν πεπιστευκότες τῷ Θεῷ διὰ
τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἀδιστόμιτοι ἔχοντες τὸν ὠφελοῦσάν ἡμᾶς τοὺς κεκλημένους, συ-
νέσει τῆς καρδίας, δίκαιοι καὶ διάφοροι τῷ Θεῷ γίνεσθαι φανεῖται· ὅτι καὶ ἤδη με-
μαρτυρήμεθα διὰ τῆς προφητικῆς λόγου πρὸς αὐτόν. Ὃ δὲ σαββατίζειν, καὶ τὰς
προσφορὰς φέρειν καλυσθῆναι ὑμᾶς, καὶ πόνοις εἰς ὄνομα τοῦ Θεοῦ ὑπακηθῆναι
φύσαι χάσθαι ὃν Κύριον, ἵνα ὡς εἴρηται μὴ εἰδωλολατρεύοντες, καὶ ἀμεμπτεύοντες τῷ
Θεοῦ, ἀσιδῆς καὶ ἄχοι γίνησθε, ὡς ἀεὶ φαίνεσθε γεγονότες· καὶ ὅτι διὰ τοῦτο ἐπε-
τάλη ὁ Θεὸς τοῖς περὶ σαββατίσαι καὶ προσφορὰς ὁτιοῦν, προφανῶς ἐστὶν, προφανῶς
μοι δοκεῖ τῶν προφητῶν. Διὰ τί δὲ τοῦτο σημεῖον γινώσκω, καὶ τοῦτο αὐτὸ μόνον
βούλομαι ἀναλαμβάνειν, ἐπεὶ εἰ μὴ τοῦτο ἦν, συνεφαίνησεται ὁ Θεὸς, ὡς μήτε
προσήνεσιν ἔχων, μήτε τοῦ αὐτοῦ δίκαια πρώτως διδάσκων καὶ εἰδέναι καὶ προτί-
θησι· πολλαὶ γὰρ γραφαὶ ἀνθρώπων προφητῶν Μωσέως φέρονται γεγυμνωμέναι· καὶ οὐκ ἔστι λό-
γος ὁ λέγων, ὡς οὐκ ἀληθὴς ὁ Θεὸς καὶ δίκαιος, καὶ πᾶσαι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ κρίσις, καὶ οὐκ
ἔστιν ἀδικία ἐν αὐτῷ. Οὕτω γὰρ ἀληθὴς ὁ λόγος, καὶ Θεὸς ὑμᾶς τοιούτους μὴ εἶναι ἀσυνέ-
τους, καὶ φιλαύτους ἀεὶ βούλεται, ὅπως ζητῆτε μετὰ τοῦ Χριστοῦ τὰ διάρεσιν ποιοῦν-
τα τῷ Θεῷ, καὶ μεμαρτυρημένου, ὡς προέφην, διὰ τῶν ἀγίων προφητικῶν λόγων τὴν ἀ-
πόδειξιν ποιησώμεθα. Τοῖς δὲ ἀεὶ καὶ δι' ὅλου δίκαια καὶ πᾶσιν δικαιοσύνην πρέπει ἐν
πᾶσι γὰρ ἀνθρώποις· καὶ ἔστι πᾶσι γένεσι γνωρίζοντα ὅτι μοιχεία κακὸν, καὶ πορνεία,
καὶ ἀνδροφονία, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα. κἂν πάντες προσπίπτωσιν αὐτοῖς, ἀλλ' οὖν γε τῷ
ὑπάρχειν ἀδικοῦντες ὅπου προσπίπτουσιν, οὐκ ἀπηλλαγμένοι εἰσὶ, πλὴν ὅσοι
κατὰ ἀκαθάρτου πνεύματος ἐμπεφορημένοι, καὶ ἀναίσθητοι, καὶ ἐθῶν φαύλων, καὶ
νόμων πατρῴων διὰ φθαρέντες, τοῖς φυσικοῖς συνοράσεσθαι, μᾶλλον δὲ ἐσχέσθαι,
ἢ ἐπεγνωμένοις ἔχουσι. Ἰδιῶν γάρ ὅτι καὶ τοῖς μὴ τοῖς αὐτοῖς παθεῖν βουλομένοις,
ἄφρ αὐτοὶ τοῖς λόγοις διὰ Ἰησοῦ, καὶ οὐ σπουδάσασι ἐμφρανῶς ζῶντας ὀφείλοντας δι-
καίοις ἄφρ ἐργάζεται· ὅθεν μοι δοκεῖ καλῶς εἰρῆσθαι τοῦ τοῦ ἡμετέρου Κυρίου,
καὶ Χριστοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, οὐ δυσὶ ἐντολαῖς πᾶσαν δικαιοσύνην καὶ βίωσιν πλη
ρεῖσθαι. εἰσὶ δὲ αὗται, Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου, καὶ ἐξ
ὅλης τῆς ἰσχύος σου, καὶ τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν. Ὁ γὰρ ἐξ ὅλης τῆς καρδίας, καὶ ἐξ
ὅλης τῆς ἰσχύος ἀγαπῶν τὸν Θεόν, πλήρης ἐστὶ δικαιοσύνης γνώμης ὑπάρχων, τοῦτό ἐστιν ἀρέσκον
αὐτῷ Θεῷ, καὶ ἀπέχεται ἐκείνου διὰ βλασφημίαν Θεοῦ βλασφημοῦντος, τὸ ἀγαπώμενον ὑπὸ
αὐτοῦ τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ· καὶ ὁ τὸν πλησίον ὡς ἑαυτὸν ἀγαπῶν, ἄφρ αὐτῷ βούλε-
ται ἀγαθὰ, κἀκείνῳ βουλήσεται· οὐδεὶς γὰρ ἑαυτῷ κακὰ βουλήσεται· ταῦτ' οὖν ὁ
πλησίον καὶ δύναται αὐτῷ, καὶ ἐργάσαιτο ἡμῖν ἄφρ ἑαυτῷ· ὁ τὸν πλησίον ἀγαπῶν·
πλησίον δὲ αὐτοῦ οὐδεὶς ἀλλ' ἢ ὅσοι, ἢ ὅμοιοπαθεῖς καὶ λογικοὶ ζῶσιν ἄνθρωποι.
διὰ τοῦτο πᾶσιν δικαιοσύνης τιμητὴς προσῆκεν Θεὸν, καὶ αὐτοῦ πάντας, ὅσοις, φη-
σὶν ὁ λόγος, ἀγαπᾷ Κύριον τὸν Θεὸν ἐξ ὅλης τῆς καρδίας, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος, καὶ τὸν
πλησίον ὡς ἑαυτὸν, δίκαιος ἀληθῶς ἂν εἴη. ὑμεῖς δὲ οὔτε πρὸς Θεὸν, οὔτε πρὸς τοὺς
προφήτας, οὔτε πρὸς ἑαυτοὺς φιλίαν ἢ ἀγάπην ἔχοντες, οὐδέποτε ἐδιώξητε, μᾶλ-
λον δὲ ἐτύπτετε, καὶ εἰδωλολατρήσαντα πάντοτε, καὶ φονεῖς τῶν δικαίων βιάσασθε, ὡς καὶ μέχρις
αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ τὰς χεῖρας ὑπερβάλλειν ὑμᾶς, καὶ μέχρι νῦν ὑπερμαίνειν τῇ κακίᾳ ὑμῶν,
καταρωμένους καὶ τοὺς ὑμῶν ὑποδεικνύοντας εἰς τὸν Χρι-

σὸν· καὶ πρὸς τούτοις, ἐκεῖνοι μᾶλλον ὡς ἐμφρόνων Θεοῦ καὶ καλῶς μᾶλλον ἀξιοῦντε ἀποδέχεσθαι ἑαυτῶν ἅδαι· ὅταν τῆς ἀληθείας ὑμῖν γνώμης ἔργον ᾖ. ἔχοντες δὲ ἀφορμὰς ἀπὸ τῶν ἡμερῶν σημείων ἀφ' ὧν Μωσῆς σημαίνει ὅτι οὗτός ἐστιν, οὗ βούλεται, ἀγαθὰ καὶ πρὸς τούτοις ἡμᾶς ἀλογεῖν δυνάμενα ἐπολαμβάνοντες, σκοπεῖτε ὅταν ὑμῖν συμβαίνῃ, καὶ ὑμεῖς ἀπορῆτε λόγων, ὅτε μὴ αὐτῷ τῷ Χριστῷ συμβάλητε. εἶπατε γάρ μοι, οὐχὶ Θεὸς ἦν ὁ ἀντειπάμενος ἀφ' ὧ Μωσῆς, μήτε εἰκόνα, μήτε ὁμοίωμα μήτε τῶν ἐν οὐρανῷ ἄνω, μήτε τῶν ὑπὸ γῆς ὅλως ποιῆσαι, ἢ αὐτὸς ἐν τῷ ἐρήμῳ ἀφ' οὗ Μωσῆς ὄφιν χαλκοῦν ὤφθη ἐποίησε, καὶ ὅτι σημεῖόν ἐστιν, δι' οὗ σημεῖα ἐσώζοντο οἱ ὀφιόδηκτοι, καὶ ἀψευδής ὅτιν ἀληθείας; μυστήρια γὰρ ἀφ' ὑπὸ τούτου, ὡς προεφθέγξατο, ἐκήρυσε, δι' οὗ καὶ ἀνεκάλυψε μᾶλλον πλὴν δυνάμει τοῦ ὄφεως τοῦ ἢ πεποιήκασιν ἐπὶ τοῦ Ἀδὰμ γλυφέντα ἐργασάμενοι, ἐκήρυσε· τροπεῖαι δὲ τοῖς πεφευγόσιν ὅτι τοῦτον τὸν ἀφ' τοῦ σημείου τούτου, ζωὴν τε ἑαυτοῖς μέλλοντας ἀπὸ τῶν δηγμάτων τοῦ ὄφεως, ἅπερ εἰσὶν αἱ κακαὶ προσῆξις, εἰδωλολατρίαι, καὶ πᾶσαι ἀδικίαι· ἐπεὶ εἰ μὴ τοῦτο νοηθήσεται, δότε μοι λόγον ὅτου χάριν ὁ χαλκοῦν ὄφις Μωσῆς ὅτι σημεῖόν ἔστι, καὶ προσβλέπειν αὐτὸν τοὺς δακνομένους ἐκέλευσε, καὶ ἐθεραπεύοντο οἱ δακνόμενοι, καὶ ταῦτα αὐτὸς κελεύσας, μηδενὸς ὅλως ὁμοίωμα ποιῆσαι.

Καὶ ὁ ἕτερος τῶν τῇ δευτέρᾳ ἀφιγμένων εἶπεν· ἀληθῶς εἶπας, οὐκ ἔχομεν λόγον δοῦναι· καὶ γὰρ ἐγὼ πολλάκις τοὺς διδασκάλους ἠρώτησα, καὶ οὐδείς μοι λόγον ἀπέδωκεν, ὥστε λέγε σὺ ἃ λέγεις. προσέχομεν γάρ σοι μυστήρια ἀποκαλύπτοντι δι' ὧν καὶ τὰ τῶν προφητῶν διδάγματα συνεφαίνετό ἐστι. Καὶ ὁ, ὅταν οὖν εἶπεν ὅτι σημεῖον ἀφ' τοῦ χαλκοῦ ὄφεως ἠμέλησαν οἱ Θεὸς ἐκέλευσε, καὶ ἀναίμως ἐστίν, οὕτω δὲ καὶ ἐν τῷ νόμῳ κατάρα κεῖται κατ' τῶν ξυλοβολούντων ἀνθρώπων, οὐκ ἔλυ δὲ καὶ κατὰ τοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ κατάρα κεῖται, δι' οὗ σώζῃ πάντας τοὺς καθαρὰς ἄξια προσῆξας. καὶ γὰρ πᾶν γένος ἀνθρώπων εὑρεθήσεται ὑπὸ κατάραν ὄν κατ' ὀν νόμον Μωσέως· ὅτι καθάπαξ γὰρ εἴρηται πᾶς ὃς οὐκ ἐμμένει ἐν τοῖς γεγραμμένοις ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ νόμου τοῦ ποιῆσαι αὐτά· καὶ οὐδεὶς ἀκριβῶς πάντα ἐποίησεν, οὐδ' ὑμεῖς τολμήσετε φάσκειν, ἀλλ' εἰσὶν οἱ μᾶλλον καὶ ἧττον ἀλλήλων τὰ ἐναντία μᾶλλον ἐφύλαξαν· εἰ δὲ οἱ ὑπὸ τὸν νόμον ὄντων ὑπὸ κατάραν φαίνοιτ' ἂν ἀφ' ὧν μὴ πάντα φυλάξαι, οὐχὶ πολὺ μᾶλλον πάντα τὰ ἔθνη φανήσονται ὑπὸ κατάραν ὄντα καὶ εἰδωλολατρεύοντα, καὶ παιδοφθορεῦντα, καὶ τὰ ἄλλα κακὰ ἐργαζόμενα; εἰ οὖν τὸ ὅτι ἐσταυρῶσθαι Χριστὸν ὑπὸ τῶν ἐκ πάντων ἡμῶν ἀνθρώπων ὁ πατὴρ τῶν ὅλων τοὺς πάντων κατάρας ἀναδέξασθαι ἐβουλήθη, εἰδὼς ὅτι ἀναστήσει αὐτὸν σωρεύοντα καὶ ἀποθανόντα, ἀφ' ὧν καλῶς μᾶλλον τῶν ὑπομεινάντος τὸ πρὸ τοῦ παθεῖν βουλὴν τοῦτα παθεῖν τὸν λόγον ποιεῖτε, θεοῦ μᾶλλον ἑαυτοὺς ἀφίστατε. εἰ γὰρ καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς παθεῖν τοῦτα αὐτὸν ὑπὲρ τοῦ ἀνθρωπείου γένους εὐήρεστον, ὑμεῖς οὐχ ὡς γνώμονες Θεοῦ ὑπάρχοντες τοῦτο ἐναντίζατε· οὐδὲ γὰρ τοὺς προφήτας ἀναιρεῖτε, ἀσεβεῖν εἰργάσασθε. καὶ μή τις ὑμῶν λεγέτω, εἰ ὁ πατὴρ αὐτὸν ἠθέλησε τοῦτα παθεῖν, ἵνα τῶν μώλωπι αὐτοῦ ἴασις γένηται τῷ γένει τῶν ἀνθρώπων, ἡμεῖς οὐδὲν ἠδικήσαμεν. εἰ μὲν οὖν μετανοοῦντες ὅτι τοῖς ἡμετέροις, καὶ ὁμολογοῦντες τοῦτον εἶναι ὃν Χριστὸν, καὶ φυλάσσοντες αὐτοῦ τὰς ἐντολάς, τοῦτα φήσετε, ἄφεσιν ὑμῖν τῶν ἁμαρτιῶν ὅτι ἔστι, προεφήτευσε· εἰ δὲ αὐτῷ τε ἐκείνου, καὶ τῶν εἰς ἐκεῖνον πιστευόντων καταφρονεῖτε, καὶ ὁπότε ἐξουσίαν ἔχητε, διαρ-

ρ῾ητε, πῶς οὐχὶ & ὁ ἐκεῖνῳ ὑπιβεβλημέναις τὰς χεῖρας ὑμῶν, ὡς πρόδηλα ἀδίκων τὰ ἀμύητα λαλῶν, καὶ μίγεις ὅλου σκληροκαρδίαν, καὶ ἀσυνέτων ἐκζητητὴν ὄντα. καὶ γὰρ ὁ εἰρημένος ἐν τῷ νόμῳ, ὅτι ὑπικαλέσεται πᾶς ὁ κρεμάμενος ὑπὸ ξύλου, οὐχ ὡς τῷ Θεοῦ κεκαρωμένου τοῦτο τῷ ἐσταυρωμένου, ἵνα μὴ τοιοῦτῳ τινὶ ἔχωμεν ἐλπίδα ἐκκρεμαμένῳ ἀπὸ τοῦ σταυρωθέντος Χριστοῦ, ἀλλ' ὡς προφήτου τοῦ Θεοῦ ὄντος τοῦ ὑφ' ὑμῶν πρώτων καὶ τῶν ὁμοίων ὑμῖν μὴ ὑπισταμένων, ὕστερον εἰ) ὃν προεῖπον ὄντα, & ἀρχιερέα τοῦ Θεοῦ ἱερέα, καὶ βασιλέα, καὶ Χριστὸν μηδόλως γίνεσθαι. ὅσαπερ καὶ ὅλῃ ἰδίᾳ ὑμῖν δέδεικται γενόμενον· ὑμεῖς γὰρ & τὰς συναγωγὰς ὑμῶν κεκαρᾶσθε πρώτων τῶν ἀπ' ἐκείνου γνωρίμων Χριστιανῶν, καὶ τὰ σὰ ἔθνη, ἃ & συεργῶντα τῷ καιρῷ ἐργάζονται, ἀναγεγραπται μόνον ὁμολογοῦντας ἑαυτοὺς εἰ) Χριστιανοὺς, εἰς ἡμᾶς ἅπαντα λέγοντας, ὅτι ἀδελφοὶ ἡμῶν ἐστέ. ὑπίγωτε μᾶλλον τῷ βουλήματι τοῦ Θεοῦ, καὶ μὴ πειθομένων ἡμῖν μήτε ἐκείνων, μήτε ὑμῶν, ἀλλὰ ἁρπάζεσθαι ἡμᾶς & ὄνομα τοῦ Χριστοῦ ἀγαπῶντων, θανάτου μᾶλλον αἱρούμεθα & ὑπομένομεν, πεπεισμένοι ὅτι πρὸ ὅσα ὑπέσχηται ὁ Θεὸς διὰ τοῦ Χριστοῦ ἀγαθὰ, ἀποδοῦναι ἡμῖν· & περὶ τούτου πάσιν, οὗ χόμεθα ὑπὲρ ὑμῶν, ἵνα ἐλεηθῆτε ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ. οὕτω γὰρ ἐδίδαξεν ἡμᾶς καὶ ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν εὔχεσθαι, εἰπών, Γίνεσθε χρηστοὶ ὡς οἰκτίρμονες, ὡς & ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος. καὶ γὰρ ὅτι πρωτοκρίτους Θεὸν χρηστὸν ὡς οἰκτίρμονα ὁρῶμεν τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλοντα ὅτε ἀγαθίσους ὡς δικαίους, & βρέχοντα ὅτε ὁσίους ὡς πονηρούς, οὓς πρώτως ὅτι ὡς κρίνει μεμψιμοιρεῖ, ἐδίδαξε. καὶ γὰρ οὗτος ὁ μίγεις ἐπαίρας μεῖναι ὅτι προφήτην Μωσῆν, ὅτε τὰς χεῖρας αὐτοῦ ὑπερέχοντος Ὥρ, ὡς Ἀαρὼν ὅτι τῷ σχήματος τούτου, εἶχε γένους. & γὰρ ὁ Κύριος ἀεὶ δὲ μίγεις ἐπαίρας ἔμενεν ὅτι τοῦ ξύλου, καὶ προεῖπε ἐπαίρας ἔθαλψε αὐτὸν· εἶτα ἀνέστη τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ.

" τοῦτο μὲν Δαβὶδ οὕτως ἐκπεφώνηκε, Φωνῇ μου πρὸς Κύριον ἐκέκραξα, καὶ ἐ-
" πήκουσέ μου ἐξ ὄρους ἁγίου αὐτοῦ. ἐγὼ ἐκοιμήθην καὶ ὕπνωσα· ἐξηγρύθην, ὅτι Κύ-
" ριος ἀντιλήψεταί μου. Καὶ διὰ Ησαΐου ὁμοίως εἴρηται περὶ τούτου, δι' οὗ τρόπου ἀπο-
" θανεῖται ἔμελλεν, οὕτως, Ἐξεπέτασα μου τὰς χεῖρας ὅτι λαὸν ἀπειθοῦντα, καὶ ἀντι-
" λέγοντα, τοῖς πορευομένοις ἐν ὁδῷ οὐ καλῇ· Καὶ ὅτι ἔμελλεν λύσασθαι, αὐτὸς Η-
" σαΐας ἔφη, Η παφὴ αὐτοῦ ἦν) ἐκ τοῦ μέσου, καὶ δώσω τοῖς πλουσίους ἀντὶ τοῦ θανάτου
" αὐτοῦ. Καὶ ἐν ἄλλοις πάλιν λόγοις Δαβὶδ εἰς ὃ πάθος καὶ τὸν σταυρὸν ἐν τοῦτοις συ-
" λλῆ μυσταγωγῶν οὕτως εἶπεν ἐν εἰκοστῷ τετάρτῳ ψαλμῷ, Ὤρυξαν χεῖράς μου καὶ πό-
" δας μου, ἐξηριθμησάμην πάντα τὰ ὀστᾶ μου· αὐτοὶ δὲ κατενόησάν & ἐπεῖδόν με. διε-
" μερίσαντο τὰ ἱμάτιά μου ἑαυτοῖς, καὶ ἐπὶ τὸν ἱματισμόν μου ἔβαλον κλῆρον. Ὅτε
γὰρ ἐσταύρωσάν αὐτὸν, ἐμπήξαντες τοὺς ἧλους, τὰς χεῖρας & τοὺς πόδας αὐτοῦ ὤρυ-
ξαν· καὶ οἱ σταυρώσαντες αὐτὸν ἐμέρισαν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἑαυτοῖς, λαχμοὶ βαλόντες
ἕκαστος τῷ τῶν κλήρου ὑπερβολῇ, ὃ ἐκλέξασθαι ἐβεβούλητο. καὶ τοῦτον αὐτὸν
ὃν ψαλμὸν οὐκ εἰς τὸν Χριστὸν εἰρῆσθαι λέγετε καὶ πρώτως τυφλώττοντες, καὶ μὴ
συνιέντες, ὅτι σαφῶς ἐν τῷ ἡμῖν ὑμῖν λεχθεὶς ποτὲ βασιλεὺς Χριστὸς, πόδας καὶ
χεῖρας ὠρύγη ζῶν, καὶ διὰ τούτου τοῦ μυστηρίου ἀποθανὼν, τοῦτέστι σταυρωθῶν, εἰ
μὴ μόνος σαφῶς ὁ Ἰησοῦς· καὶ τὸν πρώτον ὃ ψαλμὸν εἶπον μοι, ὅπως καὶ ὃ πρὸς τὸν
πατέρα βοήσῃς αὐτὸν ἀκούσαντα, καὶ ὡς εἰς ἐκεῖνον πρώτως ἀναφέρῃ, ὡς αὐτὸς διὰ ἐκεί-
νου καὶ σωθῆναι ἀπὸ τοῦ θανάτου τούτου αὐτῶν, ἅμα τε δηλῶν ἐν ᾧ ψαλμῷ, ὁποῖοι
ἦσαν οἱ ὑπεστανισταμένοι κατ' αὐτοῦ, & ἀποδεικνύων ὅτι ἀληθῶς γέγονεν ἄνθρωπος

" ἀθλιότητός μου. ἔτι δὲ σοί, Ο Θεός, ὁ Θεός μου προσέχω μοι· ἵνατί ἐγκατέ-
" λιπές με. μακρὰν ἀπὸ τῆς σωτηρίας μου οἱ λόγοι τῶν παραπτωμάτων μου. ὁ Θεός μου,
" κεκράξομαι ἡμέρας καὶ σοί, καὶ οὐκ εἰσακούσῃ, καὶ νυκτὸς, καὶ οὐκ εἰς ἄνοιαν ἐμοί.
" σὺ δὲ ἐν ἁγίῳ κατοικεῖς ὁ ἔπαινος τοῦ Ισραήλ· ὅτι σοὶ ἤλπισαν οἱ πατέρες ἡμῶν,
" ἤλπισαν καὶ ἐρύσω αὐτούς· πρὸς σὲ ἐκέκραξαν, καὶ ἐσώθησαν· ὅτι σοὶ ἤλπισαν, καὶ οὐ
" κατῃσχύνθησαν. ἐγὼ δέ εἰμι σκώληξ καὶ οὐκ ἄνθρωπος, ὄνειδος ἀνθρώπων, καὶ ἐξου-
" θένημα λαοῦ. πάντες οἱ θεωροῦντές με ἐξεμυκτήρισάν με, καὶ ἐλάλησαν χείλε-
" σιν, ἐκίνησαν κεφαλὴν· ἤλπισεν ὅτι Κύριον, ῥυσάσθω αὐτὸν, σωσάτω αὐτόν, ὅτι θέλει
" αὐτόν. ὅτι σὺ εἶ ὁ ἐκσπάσας με ἐκ γαστρός, εἰς ἐλπίς μου ἀπὸ μαθῶν τῆς μητρός
" μου, ὅτι σὺ ἐπερρίφην ἐκ μήτρας, ἀπὸ γαστρὸς μητρός μου Θεός μου εἶ σύ, μὴ ἀ-
" ποστῇς ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι θλῖψις ἐγγύς, ὅτι οὐκ ἔστιν ὁ βοηθῶν μοι. περιεκύκλωσάν με
" μόσχοι πολλοὶ, ταῦροι πίονες περιέσχον με. ἠνοιξαν ἐπ' ἐμὲ τὸ στόμα αὐτῶν, ὡς λέων
" ἁρπάζων καὶ ὠρυόμενος· ὡσεὶ ὕδωρ ἐξεχύθη καὶ διεσκορπίσθη πάντα τὰ ὀστᾶ μου. ἐ-
" γένετο ἡ καρδία μου ὡσεὶ κηρὸς τηκόμενος ἐν μέσῳ τῆς κοιλίας μου, ἐξηράνθη ὡς ὄ-
" στρακον ἡ ἰσχύς μου, καὶ ἡ γλῶσσά μου κεκόλληται τῷ λάρυγγί μου, καὶ εἰς χοῦν θα-
" νάτου κατήγαγές με, ὅτι ἐκύκλωσάν με κύνες πολλοὶ, συναγωγὴ πονηρευομένων
" περιέσχον με. ὤρυξαν χεῖράς μου καὶ πόδας μου, ἐξηριθμήσαντο πάντα τὰ ὀστᾶ μου.
" αὐτοὶ δὲ κατενόησάν καὶ ἐπεῖδόν με. διεμερίσαντο τὰ ἱμάτιά μου ἑαυτοῖς, καὶ ἐπὶ τὸν
" ἱματισμόν μου ἔβαλον κλῆρον. σὺ δὲ Κύριε μὴ μακρύνῃς τὴν βοήθειάν σου ἀπ' ἐ-
" μοῦ. εἰς τὴν ἀντίληψίν μου πρόσχες· ῥῦσαι ἀπὸ ῥομφαίας τὴν ψυχήν μου, καὶ ἐκ χει-
" ρὸς κυνὸς τὴν μονογενῆ μου. σῶσόν με ἐκ στόματος λέοντος, καὶ ἀπὸ κεράτων μονο-
" κερώτων τὴν ταπείνωσίν μου. διηγήσομαι τὸ ὄνομά σου τοῖς ἀδελφοῖς μου, ἐν μέσῳ
" ἐκκλησίας ὑμνήσω σε. οἱ φοβούμενοι τὸν Κύριον αἰνέσατε αὐτὸν, ἅπαν τὸ σπέρμα
" Ιακὼβ δοξάσατε αὐτόν. φοβηθήτωσαν ἀπ' αὐτοῦ ἅπαν τὸ σπέρμα Ισραήλ. Καὶ
" εἶπαν ταῦτα, ἐπήνεσα, ὅλοι οἱ ὄντες ὑμνῳδοῦσιν ἀποδίδωμι ὑμῖν εἰς τὸν Χριστὸν εἰ-
" ρηνεύοντες, πάλιν αὐτὸν δι' ὧν ἐζητοῦμεν. ὁ οἱ μὲν ὕβρεις λέγει, Ο Θεός, ὁ Θεός μου πρό-
" σχες μοι· ἵνα τί ἐγκατέλιπές με, τοῦτο ἀνθρωπικῶς προσῆκεν, ὅταν ὅτι Χριστὸς ἔμελλε
" λέγεσθαι. σαρκικὸς γὰρ εἶπεν, Ο Θεός, ὁ Θεός ἵνα τί ἐγκατέλιπές με. καὶ τὰ ἑξῆς,
" Μακρὰν ἀπὸ τῆς σωτηρίας μου οἱ λόγοι τῶν παραπτωμάτων μου. ὁ Θεός μου κεκρά-
" ξομαι ἡμέρας πρὸς σε, καὶ οὐκ εἰσακούσῃ, καὶ νυκτὸς, καὶ οὐκ εἰς ἄνοιαν ἐμοί, ὡς ἐπ' αὐ-
τὰ ἃ ποιεῖν ἔμελλε, γέλεκτο. τῇ γὰρ ἡμέρᾳ ἧπερ ἔμελλε σταυροῦσθαι, τῆς τῶν μα-
θητῶν αὐτοῦ προδοσίας εἰς ὃ ὄρος τὸ λεγόμενον Ελαιών, προσκείμενον βύθιον τοῦ
" ναοῦ ᾧ ὁ Ιερουσαλὴμ, εὔχετο λέγων, Πάτερ εἰ δυνατόν ἐστι, παρελθέτω ὃ πο-
" τήριον τοῦτο ἀπ' ἐμοῦ· καὶ μὴ τοῦτο βιαίμενος λέγει, Μὴ ὡς ἐγὼ βούλομαι. ἀλλ' ὡς
" σὺ θέλεις, δηλαδὴ σαφῶς τούτων ὅτι ἀληθῶς παθητὸς ἄνθρωπος γεγένηται. ἀλλ' ἵνα
" μὴ ὡς λέγῃ, ἠγνόει ὅτι ὧδε μέλλει πάσχειν, ἐπάγει ἐν ᾧ ψαλμῷ βύθιε, Καὶ οὐκ εἰς ἄ-
" νοιαν ἐμοί, ὅταν ᾖ που σταθεὶς τῷ Θεῷ εἰς ἄνοιαν ἐμοὶ ὃ ἐρωτᾷ τὸν Αδάμ, ποῦ ἐστι,
σταθεὶς δὲ Καΐν, ποῦ Αβελ, ἀλλ' εἰς ὃ ἕκαστον ἐλέγξαι ὁποῖός ἐστι, καὶ εἰς ἡμᾶς τὴν
γνῶσιν πάντων ἐφ' ᾧ ἀναγραφῶναι ἔμελλεν, καὶ οὕτως ἐσήμηνεν οὐκ εἰς ἄνοιαν τὴν
ἑαυτοῦ, ἀλλὰ τὴν νομιζόντων μὴ εἶναι αὐτὸν Χριστὸν, ἀλλ' ἠγνοημένον θανατοῦσθαι αὐ-
" τὸν, καὶ ὡς κοινὸν ἄνθρωπον τὸ ἄδου μολεῖν. Τὸ δὲ ἀκόλουθον, Σὺ δὲ ἐν ἁγίῳ κατοικεῖς ὁ
" ἔπαινος τοῦ Ισραήλ, ἐσήμηνεν ὅτι ἐπαίνου ἄξιον καὶ θαυμασμοῦ μέλλει ποιεῖν, μὴ τὸ

ϛαυρωθῆναι μὴ ἰσταθαι μηνῶν τῆ τετάρτη ἡμέρᾳ ὀκ νεκρὸν, ὃ ἀπὸ τῦ παῖδος αὐτοῦ λαβὼν ἔχῃ. ὅτι γὰρ καὶ Ιακὼβ, καὶ Ισραὴλ κεκλῆται ὁ Χριστὸς, ἀπέδειξα· καὶ οὐ μόνον ἐν τῆ βίβλῳ τῆ Ιωσὴφ, καὶ Ιούδα τὰ περὶ αὐτοῦ κεκηρύχθαι ὡς μυστηρίῳ ἀπέδειξα· καὶ ὡς τῶν βιαστῶν δὲ λόγῳ ἁπλᾶ εἰπὼν, Παῦσαι μοι τῶν λόγων δέδοται ὑπὸ τῦ παιδὸς, καὶ γινώσκει ὃν πατέρα εἰ μὴ ὁ υἱὸς, οὐδὲ τὸν υἱὸν εἰ μὴ ὁ πατὴρ, ἃ εἶς μῦ ὁ υἱὸς ἀπεκάλυψε. Απεκάλυψεν οὖν ἡμῖν πάντα ὅσα καὶ ἀπὸ τῶν γραφῶν δείξω τῆς χάριτος αὐτοῦ πεποίηκεν μοι, γνόντες αὐτὸν προσηκόντως μὲ τῦ Θεοῦ, καὶ προσπόντων τῶν κτισμάτων, ἃ ὧν παντοκράτωρ υἱὸς, ὅπερ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἦν, ἀπὸ τῦ πνεύματος αὐτῦ προφήτου ϛόματος ἀκοῦσαι, καὶ ἀνθρώπους ἀδόλους, ἀτίμους καὶ παθητὰς ὑπάρχειν γνῶναι· ὅταν καὶ ἐν τοῖς λόγοις αὐτῦ ἔφη, ὅτε περὶ τῦ πάσχειν αὐτὸν μνήμην ἐποιεῖτο, Οτι δεῖ τὸν υἱὸν τῦ ἀνθρώπου πολλὰ παθεῖν, καὶ ἀποδοκιμασθῆναι ὑπὸ τῶν Φαρισαίων καὶ γραμματέων, καὶ ϛαυρωθῆναι, καὶ τῆ τρίτη ἡμέρᾳ ἀναστῆναι. Υἱὸν οὖν ἀνθρώπου ἑαυτὸν ἔλεγεν, ἅτε ἀπὸ τῆς γενέσεως τῦ Αδὰμ πατρὸς, ἥτις ἐστὶν ὡς ἔφην, ἀπὸ τῦ Δαυὶδ, καὶ Ιακὼβ, καὶ Ισαὰκ, καὶ Αβραὰμ γενόμενος· ἢ ὅτι ὁ Αδὰμ πατὴρ, καὶ τούτων τῶν καθεξῆς γενῶν, ἐξ ὧν καταγὴ ἡ Μαρία ὁ γένος. καὶ γὰρ πατέρας τῶν γενῶν ταῖς θυγατράσιν αὐτῶν τίκτων, ἐκ τούτων γενεαλογεῖται

παρελέλυμ. Οὐ γὰρ ἡμῖν τοῖς εἰς αὐτὸν πιστεύουσιν ἀνθρώποις πάντα χρῶ ὅσ' ἐξουδένημα δὲ τῦ λαοῦ, ὅτι ὑπὸ τ' λαοῦ ὑμῶν ἐξουδενωθεὶς καὶ ἀπιμαθὴς ταῦτα ἔπαθεν ἀνθ' ἁμῶν ἀπέθανεν αὐτόν. καὶ τὰ ἀκόλουθα, Πάντες οἱ θεωρεῦντές με ἐξεμυκτήρισάν με, καὶ ἐλάλησάν ἐν χείλεσιν· ἐκίνησε κεφαλὴν· ἤλπισεν ὅτι Κύριον· ῥυσάσθω αὐτὸν, ὅτι θέλει αὐτὸν, ταῦτα αὐτὰ ὁμοίως εἰρῆσθαι αὐτῷ παρ' ἡμῶν. οἱ γὰρ θεωροῦντες αὐτὸν ἐσαρωμάνων ταῖς κεφαλαῖς ἕκαστος ἐκίνουν, καὶ τὰ χείλη διέστρεφον, ἐν τοῖς μυζοστῆρσιν ὡς ἀηδῶς διεστομοῦντες ἔλεγον εἰρωνευόμενοι ταῦτα ἃ καὶ ἐν τοῖς ἀπομνημονεύμασι τῶν ἀποστόλων αὐτῦ γέγραπται, Υἱὸν Θεῦ ἑαυτὸν ἔλεγε· καταβὰς νῦν περιπατείτω· σωζέτω αὐτὸν ὁ Θεός· καὶ τὰ ἑξῆς, Ἡ ζωή μου ἀπὸ μαθῶν ἡ μὴ ἐξ μν, ὅτι οἱ ἐναντίοι ὡς μάχαιρα, ἀπὸ χαιρὸς μὴ ἐξ μου Θεός μν εἶ σύ· ὅτι οὐκ ἔστιν ὁ βοηθῶν μοι. περιεκύκλωσάν με μόσχοι πολλοί. ταῦροι πίονες περιέσχόν με, ἠνοίξαν ἐπ' ἐμὲ τὸ στόμα αὐτῶν, ὡς λέων ἁρπάζων καὶ ὠρυόμενος. ὡσεὶ ὕδωρ ἐξεχύθη, καὶ διεσκορπίσθη πάντα τὰ ὀστᾶ μου. ἐγενήθη ἡ καρδία μν ὡσεὶ κηρὸς τηκόμενος ἐν μέσῳ τ κοιλίας μν. ἐξηράνθη ὡς ὄστρακον ἡ ἰσχύς μου, καὶ ἡ γλῶσά μν κεκόλληται τῇ λαρυγγί μου, καὶ εἰς τὸν χοῦν τ θανάτου κατήγαγέν με. Ὅτι ἐκύκλωσάν με κύνες πολλοί, συναγωγὴ πονηρευομένων περιέσχόν με· ὤρυξαν χεῖράς μου καὶ πόδας μου. ἐξηρίθμησαν πάντα τὰ ὀστᾶ μου. αὐτοὶ δὲ κατενόησαν καὶ ἐπεῖδόν με. διεμερίσαντο τὰ ἱμάτιά μου ἑαυτοῖς, καὶ ἐπὶ τὸν ἱματισμόν μου ἔβαλον κλῆρον. Σὺ δὲ, Κύριε, μὴ μακρύνῃς τὴν βοήθειάν σου ἀπ' ἐμοῦ· πρόσχες εἰς τὴν ὑπεράσπισίν μου. ῥῦσαι ἀπὸ ῥομφαίας τὴν ψυχήν μου, καὶ ἐκ χειρὸς κυνὸς τὴν μονογενῆ μου. σῶσόν με ἐκ στόματος λέοντος, καὶ ἀπὸ κεράτων μονοκερώτων τὴν ταπείνωσίν μου. Καὶ τὰ ἑξῆς, Διηγήσομαι τὸ ὄνομά σου τοῖς ἀδελφοῖς μου· ἐν μέσῳ ἐκκλησίας ὑμνήσω σε. Οἱ φοβούμενοι τὸν Κύριον αἰνέσατε αὐτόν· πᾶν τὸ σπέρμα Ἰακὼβ δοξάσατε αὐτόν· φοβηθήτω ἀπ' αὐτοῦ πᾶν τὸ σπέρμα Ἰσραήλ. ὅτι οὐκ ἐξουδένωσεν οὐδὲ προσώχθισε δέησιν πτωχοῦ, οὐδὲ ἀπέστρεψε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἀπ' ἐμοῦ· καὶ ἐν τῷ κραυγάσαι με πρὸς αὐτὸν ἐπήκουσεν. Παρὰ σοῦ ἡ αἴνεσίς μου ἐν ἐκκλησίᾳ μεγάλῃ· τὰς εὐχάς μου ἀποδώσω ἐναντίον τῶν φοβουμένων αὐτόν. Φάγονται πτωχοὶ καὶ ἐμπλησθήσονται, καὶ αἰνέσουσι Κύριον οἱ ἐκζητοῦντες αὐτόν· ζήσεται ἡ καρδία αὐτῶν εἰς τὸν αἰῶνα τ αἰῶνος. Ἐμνήσθησαν καὶ ἐπεστράφησαν πρὸς Κύριον πάντα τὰ πέρατα τ γῆς, καὶ προσκυνήσουσιν ἐνώπιον αὐτοῦ πᾶσαι αἱ πατριαὶ τ ἐθνῶν. Ὅτι τῦ Κυρίου ἡ βασιλεία, καὶ αὐτὸς δεσπόσει τ ἐθνῶν. Ἔφαγον καὶ προσεκύνησαν πάντες οἱ πίονες τ γῆς· ἐνώπιον αὐτοῦ ἐξομολογήσονται πάντες οἱ καταβαίνοντες εἰς γῆν, καὶ ὁ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ οὐ μὴ ζωοποιήσῃ. Καὶ τὸ σπέρμα μου δουλεύσει αὐτῷ· ἀναγγελήσεται τῷ Κυρίῳ ἡ γενεὰ ἡ ἐρχομένη, καὶ ἀναγγελοῦσι τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ τῷ λαῷ τῷ τικτομένῳ, ὃν ἐποίησεν ὁ Κύριος. Καὶ τὰ τοιαῦτα ἐξηράνθη ὡς ὄστρακον ἡ ἰσχύς μου, καὶ ἡ γλῶσά μου κεκόλληται τῇ λαρυγγί μου, ἐμοὶ τῷ ἐπ' αὐτοῦ μνησθέντων γένεσθαι καὶ τὸ τῦ παθῶς θέλημα, παραλελεῖφθαι ἐμοῦ. Ἐκ γὰρ τοῦ ἱματισμοῦ αὐτοῦ λόγου ἐνώμασε, δι' ἧς αἰεὶ πλεῖστα τοὺς συζητοῦντας αὐτῷ Φαρισαίους, καὶ γραμματεῖς, καὶ ἁπλῶς τοὺς ὁτιῦν ἡμῖν διδασκάλους, ἐπιγελῶ ἔχε δίκην πολυύδρου καὶ ἰσχυρᾶς πηγῆς, ἧς τὸ ὕδωρ ἀπεστράφη παγέντος αὐτοῦ, καὶ μηκέτι ὅτι Πιλάτου ἀποκριναμένου μηδὲν μηδενὶ βουλομένου, ὡς ἐν τοῖς ἀπομνημονεύμασι τῶν ἀποστόλων αὐτοῦ δεδήλωται, ὅπως καὶ τὸ Ψαλμῳδικὸν εἰρημένον καρτὸν ἐνεργῆ ἔχῃ, ὅπου εἴρηται, Κύριος δίδωσί μοι γλῶσαν τοῦ γνῶναι ἐν καιρῷ λόγον. Τὸ δὲ καὶ εἰπεῖν αὐτὸν, Θεός μου εἶ σύ, μὴ ἀποστῆς ἀπ' ἐμοῦ· διδάσκοντος ἅμα ὅτι ὅτι Θεὸν ὄν πάντα ποιοῦμεν ἡμεῖς πάντα δεῖ πάντως, καὶ παρ' ἐκείνου μόνου βοηθείαν καὶ βοήθειαν ζητεῖν· ἀλλὰ μὴ ὡς τοῖς λοιποῖς τῶν ἀνθρώπων ὀφθ' ἡμῖν,

ἢ πλῆτον, ἢ ἱμάτιον, ἢ ὑφάσματα νομίζῃ δύνασθαι σώζεσθαι, ὁποῖοι δ' ὑμεῖς ἀεὶ ἐστε ξάτε, ποτὲ μὲν μαχοποιούμενοι, ἀεὶ δ' ἀχάριστοι, καὶ φονῆς τ δικαίων, καὶ τὸν φωλήθοι ὄφεσι δὲ ὁ λόγος φανερόν μοι. εἰ γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ φάσκεται δι' τὸ εἶναι υἱὸς, μήτε καὶ ὁ εἶναι ἱερεὺς, μήτε δι' ὃ σοφὸς λέγων δύνασθαι σώζεσθαι, ἀλλὰ τοῖς τὰ ἀναμάρτητος εἶναι), ὡς Ησαΐας φησὶν μηδὲ μέχρι φωνῆς ἡμᾶς τηκέναι αὐτὸν (ἀνόμιλον γὰρ ὄκ ἐποίησεν οὐδὲ δόλον τῷ στόματι) λέγειν τοῦ Θεοῦ. Ὑμᾶς δὲ ἐπίστασθαι μὴ δύνασθαι, πῶς ὑμεῖς ἢ καὶ οἱ λοιποὶ οἱ λέγοντες τῆς ἀληθείας τούτης ἐπίστασθαι τοὺς σοφοὺς ὄντας, οὐχ ἑαυτοὺς ἀπατᾶν λογίζεσθε. Τὰ δ' ἑξῆς εἰρημένα ὑπὸ τοῦ ψαλμῷ, Οὐ θλίψις ἐγγίζει, ὅτι οὐκ ἔστιν ὁ βοηθῶν μοι. Περιεκύκλωσάν με μόχθοι πολλοὶ, ταῦροι πίονες περιέσχόν με. Ἤνοιξαν ἐπ' ἐμὲ τὸ στόμα αὐτῶν, ὡς λέων ἁρπάζων καὶ ὠρυόμενος. ὡσπὶ ὕδωρ ἐξεχύθη, καὶ διεσκορπίσθη πάντα τὰ ὀστᾶ μου, ἦν ὁμοίως αὐτῷ συμβαίνειν τοῖς ἁγγελίαις ἐκείνης γὰρ τῆς νυκτὸς ὅτε ἀπὸ τῆς ὄρεως τὴν ἐλαίαν ἐπῆλθον αὐτῷ οἱ ἀπὸ τοῦ λαοῦ ὑμῶν, ὑπὸ τὴν φαρισαίων καὶ γραμματέων καὶ τὴν διδασκαλίαν ὅπως πεμφθέντες, ἐκύκλωσάν αὐτὸν, οὓς μόχθους καλοῦσας καὶ προφήτας ὁ λόγος ἔλεγε. καὶ ὅ, Ταῦροι πίονες περιέσχόν με, εἶπεν, τοὺς δὲ αὐτοὺς μὲν τὰ ὅμοια τοῖς μόχθοις ποιήσαντας, ὅτι ἦλθε πρὸς τοὺς διδασκάλους ὑμῶν, προέλεγε· οὐ ὡς ταῦροις δηλοῦτο ὁ λόγος εἶπεν, ὅπερ τοὺς ταῦρους τὴν εἰ) μόχθους αἰσίους αἰδαλθε. ὡς οὖν πατέρες εἰσὶ τῶν μόχθων οἱ ταῦροι, οὕτως οἱ διδάσκαλοι ὑμῶν τοῖς τέκνοις αὐτῶν αἴτιοι ἦσαν τοῦ ἐξελθόντας εἰς τὸ ὄρος τὴν ἐλαίαν συλλαβεῖν αὐτὸν, καὶ ἄγειν ἐπ' αὐτούς. καὶ ὅ εἶπεν, Ὅτι οὐκ ἔστιν ὁ βοηθῶν, δηλωτικὸν καὶ αὐτὸ τῆς γλωσσῆς. οὐδεὶς γὰρ οὐδὲ μέχρις ἐνὸς ἀνθρώπου βοηθεῖν αὐτῷ ὡς ἀναμάρτητος βοηθὸς ὑπῆρχε. καὶ ὅ, Ἤνοιξαν ἐπ' ἐμὲ τὸ στόμα αὐτῶν, ὡς λέων ὠρυόμενος, δηλοῖ τὸν βασιλέα τῶν Ιουδαίων τότε ὄντα, καὶ αὐτὸν Ηρῴδην λεγόμενον, διὰ δοχὴν γεγενημένου Ηρῴδου τοῦ ὅτε ἐγεννήθη, ἀναιρόντος πάντας τοὺς ἐν Βηθλεὲμ ἐκείνου τοῦ χρόνου γεννηθέντας παῖδας, διὰ ὃ ὑποπτεῦσαι ἐν αὐτοῖς πάντως εἶναι) ὃν περὶ οὗ εἰρήκεισαν αὐτῷ οἱ ἀπὸ Αἰγύπτου ἥκοντες μάγοι, μὴ βεβαίως ὑπὸ τοῦ ἱεροστατεύσαι πάντων τοιοῦτον, ὡς εἰς Αἴγυπτον τὸν Ιωσὴφ, καὶ τὴν Μαρίαν ἐκκεκλεῖσθαι ἀπαλλαγῶναι λαβοῦσι τὸ παιδίον, καὶ εἶ) ἐκεῖ ἄγειν αὖ πάλιν αὐτοῖς ἀποκαλυφθὲν ἐπιμελεῖν εἰς τὴν χώραν αὐτῶν· καὶ εἰ ἦσαν ἀπελθόντες ἄγειν αὖ ἀπέθανεν ὁ ἀποκτείνας τὰ ἐν Βηθλεὲμ παιδία Ηρῴδης, καὶ Αρχέλαος αὐτὸν διεδέξατο· καὶ ταῦτ' ἐτελεύτα πρὶν ὃν Χριστὸν τὸν οἰκονομίαν τ καὶ τὸ βούλημα τῆς παρ' ἐκείνου γεγενημένου ὑπ' αὐτοῦ ὅτι τῶν σταυρωθῆναι βλῆναι. Ηρῴδου δὲ τὸν Αρχέλαον διαδεξαμένου, λαβόντος τὴν ἐξουσίαν τ ἀπενεμηθῆσαν αὐτῷ, ᾧ καὶ Πιλάτος χαριζόμενος δεδεμένον ὃν Ιησοῦν ἔπεμψε, καὶ τοῦτο γεγενημένον προφὰς ὁ Θεὸς εἰρήκει οὕτως, Καί σε αὐτὸν εἰς Ασσυρίου ἀπήνεγκαν ξένια τῷ βασιλεῖ. Η λέοντα τὸν ὠρυόμενον ἐπ' αὐτὸν ἔλεγε δι' ὃ βολον, ὃν Μωϋσῆς μὲν ὄφιν καλεῖ, ὁ δὲ τοῦ Ιὼβ καὶ τῶν Ζαχαρίου διάβολος κέκληται, καὶ κατὰ τοῦ Ιησοῦ βατόμασι περισκήρυπται, ὄνομα ἀπὸ τῆς πράξεως ἧς ἔπραξε σωθῆναι κίνδυνον ὑμῶν μέλλοντων. ὃ γὰρ σατανᾶ τῇ Ιουδαίων καὶ Σύρων φωνῇ, ἀποστάτης ἐστί· ὃ δὲ ναὶ ὄνομα, ἐξ οὗ ἡ ἑρμηνεία ὅθεν ἐκλήθη, ἕωσπερ ὄφις σατανᾶ τῇ Εβραίων ἑρμηνευθείσῃ φωνῇ. ἐξ ὧν ἀμφοτέρων τὴν εἰρηνεύσαν, ἓν ὄνομα γίνεται σατανᾶς. καὶ γὰρ ταῦτ' ὁ διάβολος ἅμα τῷ ἀφεθῆναι αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τοῦ Ιορδάνου, τῆς φωνῆς αὐτῷ λεχθείσης, Υἱός μου εἶ σύ· ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε, τὸ

" ζοῖς ἀπομνημονεύμασι τῶν ἀποστόλων γεγραμμένα, Παρελθὼν αὐτοῦ καὶ πιεράζων, μίαν τοῦ εἰπεῖν αὐτῷ, Παρακαλῶ σε, καὶ ἀποκρίνασθαι αὐτῷ Ὁ Χριστὸς,
" Γράφεται ὀπίσω μου Σατανᾶ· Κύριον τὸν Θεόν σου προσκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις. Ὡς γὰρ ὁ Ἀδὰμ ἐπλάσθη, ἔλεγε καὶ ὁ Σὴθ δωρεὰν ἐργάσασθαι
" τι. καὶ ὁ, Ὡσπὶ ὕδωρ ἐξεχύθη, καὶ διεσκορπίσθη πάντα τὰ ὀστᾶ μου· ἐλιώθη ἡ καρδία
" μου ὡσεὶ κηρὸς τηκόμενος ἐν μέσῳ τῆς κοιλίας μου, ὅταν γένηται αὐτῷ ἐκείνης τῆς
νυκτὸς, ὅτε ἐπ' αὐτὸν ἐξῆλθον εἰς ὃ ὄρος τῶν ἐλαιῶν συλλαβεῖν αὐτὸν, προαγγελία
ἐστίν. ἐν γὰρ τοῖς ἀπομνημονεύμασιν ἃ φημι ὑπὸ τῶν ἀποστόλων αὐτοῦ καὶ τῶν ἐκείνοις παρακολουθησάντων συντέτακται, ὅτι ἱδρῶτες αὐτοῦ κατέσταζον αὐτοῦ
" θρόμβοι καὶ λέγοντος, Παρελθέτω, εἰ δυνατόν, ὃ ποτήριον τοῦτο, ἐν ἐμοὶ τῇ καρδίᾳ ἀλγούσῃ οὔσης, καὶ τῶν ὀστῶν ὁμοίως, καὶ ἑαυτὸν ὡς ἐκ τῆς καρδίας κηρῷ τηκομένῳ ἐοικυίας τῆς καρδίας ἐν τῷ κοιλίᾳ, ὅπως εἴδωμεν ὅτι ὁ πατὴρ τὰ ἑαυτοῦ υἱὸν καὶ ἐν τοιούτοις πάθεσιν ἀληθῶς γενόμενα δι' ἡμᾶς βεβούληται, καὶ μὴ λέγωμεν ὅτι ἐκεῖνος τῷ Θεοῦ υἱὸς ὢν οὐκ
" ἀπελαμβάνετο τῶν γινομένων καὶ συμβαινόντων αὐτῷ. καὶ ὁ, Ἐξηράνθη ὡς ὄστρακον
" ἡ ἰσχύς μου, καὶ ἡ γλῶσσά μου κεκόλληται τῷ λάρυγγί μου, ὅταν προφητεύσῃ, τῆς σιγῆς, ἐν μηδενὶ μηδὲν ἀποκρινόμενος, ὁ πολλὰς ἐλέγχων ἀσόφους τοὺς πρὸ ὑμῶν διδασκάλους,
" προαγγελία ἐστίν. καὶ ὁ, Εἰς χοῦν θανάτου κατήγαγές με, ὅτι ἐκύκλωσάν με κύνες
" καὶ συναγωγὴ πονηρευομένων περιέσχον με. ὤρυξαν χεῖράς μου, καὶ πόδας μου, ἐξηριθμήσαντο πάντα τὰ ὀστᾶ μου. αὐτοὶ δὲ κατενόησάν καὶ ἐπεῖδόν με. διεμερίσαντο τὰ ἱμάτιά μου ἑαυτοῖς, καὶ ἐπὶ τὸν ἱματισμόν μου ἔβαλον κλῆρον, ὡς προέφην, προαγγελία ἐστίν. δεῖ πρῶτον θανάτου καταδικασθῆναι αὐτὸν ἔμελλεν ἡ συναγωγὴ τῶν πονηρευομένων, οὓς καὶ κύνας κατὰ τὸ συνηγορικὸν αὐτῶν ἐμήνυεν· οἱ συνηγοροῦντες δὲ σαφῶς ἐδηλώθησαν οἱ ἀγανακτοῦντες ὅτι δὴ κατεδικάσαμεν αὐτόν, ὅταν καὶ ἐν τοῖς ἀπομνημονεύμασι τῶν ἀποστόλων αὐτοῦ γεγραμμένα θεωρήσωμεν. ἐπεὶ μὴ ὅτι σταυρωθῆναι αὐτὸν, ἐμὲ καὶ ἑαυτοῖς οἱ σταυρώσαντες αὐτὸν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, ἐδήλωσα. τὰ δὲ ἀκόλουθα τοῦ Ψαλμοῦ, Σὺ δὲ Κύριε μὴ μακρύνῃς τὴν βοήθειάν σου ἀπ' ἐμοῦ, εἰς τὴν ἀντίληψίν μου
" προσχές. ῥῦσαι ἀπὸ ῥομφαίας τὴν ψυχήν μου, καὶ ἐκ χειρὸς κυνὸς τὴν μονογενῆ μου.
" σῶσόν με ἐκ στόματος λέοντος, καὶ ἀπὸ κεράτων μονοκερώτων τὴν ταπείνωσίν μου, ὁμοίως πάλιν διδασκαλία, καὶ προαγγελία τῶν ὄντων αὐτοῦ, καὶ συμβαινόντων μοι ὀφθέντα. μονογενὴς γὰρ ὅτι ἐν τῷ πατρὶ ἦν ὅλων οὗτος, ἰδίως ἐξ αὐτοῦ λόγος, καὶ δυνάμεως γεννηθεὶς, καὶ ὕστερον ἄνθρωπος διὰ τῆς παρθένου γενόμενος, ὡς ἀπὸ τῶν ἀπομνημονευμάτων ἐμάθομεν, προεδήλωσα. καὶ ὅτι σταυρωθεὶς ἀπέθανεν, ὁμοίως προέφη. Ὃ
" γὰρ, Ῥῦσαι ἀπὸ ῥομφαίας τὴν ψυχήν μου, καὶ ἐκ χειρὸς κυνὸς τὴν μονογενῆ μου· σῶσόν με ἐκ στόματος λέοντος, καὶ ἀπὸ κεράτων μονοκερώτων τὴν ταπείνωσίν μου, ὁμοίως μείνοντος δι' οὗ πάθους ἔμελλεν ἀποθνήσκειν, τοιοῦτος σταυροῦσθαι. Ὃ γὰρ κεράτων μονοκερώτων ὅτι ὃ χῆμα τοῦ σταυροῦ ὅτι μόνου, προεξηγησάμεθα ὑμῖν. καὶ τὸ ἀπὸ ῥομφαίας, καὶ στόματος λέοντος, καὶ ἐκ χειρὸς κυνὸς αἰτεῖται αὐτὸν τὴν ψυχὴν σῶσαι, ἵνα μηδὲν κωλύσῃ τὴν ψυχῆς αὐτοῦ ἔξοδος, ἵνα λοιπὸν ἡμεῖς τὸν τῆς ἐξόδου τοῦ βίου χρόνον, καὶ αὐτὰ αἰτώμεθα ὃν Θεὸν τὸν δυνάμενον ἀποσῴζειν πάντα δύναται, ποιεῖν ἄγγελον μὴ λαβέσθαι ἡμῶν τῆς ψυχῆς. Ὅτι δὲ μόνοις αἱ ψυχαὶ, ἀπέδειξα ὑμῖν ἐκ τοῦ Ὅτι Σαμουὴλ ψυχὴν κληθῆναι ὑπὸ τῆς ἐνθαρρυμένου, ὡς ἠξίωσεν ὁ Σαούλ. φάσκειν δὲ Ὅτι πᾶσαι αἱ ψυχαὶ τῶν οὕτως δι-

κρίων καὶ τῶν φιλτῶν ὑπὸ ἐξουσίας ἐπιτεθέν τῆς Ἰουδαίων δυνάμεως, ὁποῖα δὴ καὶ ἐν τῇ ἐκλαυσριμένῃ ἐκείνῃ ἐξ αὐτῶν τῶν προφητῶν ὁμολογεῖται. ὅθεν καὶ ὁ Χριστὸς διδάσκει ἡμᾶς καὶ ἀξιοῖ τὸν ἡμέτερον αὐτὸν ὃν πρέπει ἀγαπᾶσθαι δι' οὗ γένεται, καὶ προσεύχεσθαι τῇ ἐξόδῳ αἰτεῖν μὲν ὑπὲρ τοιαύτων τινὰ δυνάμεων ὑπάρχειν ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν, φάσκοντα· καὶ γὰρ ἀποδιδοὺς ὁ πνεύμα ὅτι ὦ φωρῷ, εἶπε, Πάτερ εἰς χεῖράς σου παρατίθεμαι τὸ πνεῦμά μου, ὡς καὶ ὁκ τῶν ἀπομνημονευμάτων καὶ τοῦτο ἔμαθον. καὶ γὰρ τοὺς ὑποβαλομένους τὴν Φαρισαίων πολιτείαν τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ σώζωσιν, εἰ καὶ μή γε ὑπίσασθαι ὅτι οὐ ζητήσονται, ταῦτα εἰρηκέναι ὑπὸ τοῖς ἀπομνημονεύμασι γέγραπται, Ἐὰν μὴ περισσεύσῃ ὑμῶν ἡ δικαιοσύνη πλέον τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Καὶ ὅτι ἠπίσατο ὁ πατὴρ αὐτοῦ πρέπειν αὐτῷ, ὡς ἦν δίκαιον, καὶ ἀνίστησιν αὐτὸν ὁκ τῶν νεκρῶν, καὶ πρώτους τοὺς φοβουμένους ὁ Θεὸν προσέπεμπεν αἰτῆσαι τὸν Θεὸν δι' οὗ ἐλεῆσαι καὶ ἀφεῖναι τὰ ἁμαρτήματα τοῦτον πᾶν γένος τῶν πιστευόντων δι' αὐτοῦ· καὶ ὅτι ὑπὸ μέσον τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ ἔστη Ἰωάννου ἀποστόλων, οἵτινες μετὰ τὸ ἀναστῆναι αὐτὸν ὁκ νεκρῶν, καὶ πιστεῦσαι ὑπ' αὐτοῦ, ὅτι καὶ προεῖπε τὰ παθεῖν ἔλεγεν αὐτοῖς ὅτι ταῦτα αὐτὰ δεῖ παθεῖν, καὶ ἀπὸ τῶν προφητῶν ὅτι προεκεκήρυκτο ταῦτα, μετενόησαν ὅτι ὦ ἀφίεσθαι αὐτοῦ ὅτε ἐσταυρώθη, καὶ μετ' αὐτῶν διῆγεν ὑμνῶν τὸν Θεὸν, ὡς ἐν τοῖς ἀπομνημονεύμασι τῶν ἀποστόλων δεδήλωται γεγραμμένον, τὰ λείποντα δὲ ψαλμοῦ ἐδήλωσεν. ἔστι δὲ ταῦτα, Διηγήσομαί σου τοῖς ἀδελφοῖς μου, ἐν μέσῳ ἐκκλησίας ὑμνήσω σε. οἱ φοβούμενοι τὸν Κύριον αἰνέσατε αὐτόν· ἅπαν τὸ σπέρμα Ἰακὼβ δοξάσατε αὐτόν· φοβηθήτωσαν αὐτὸν ἅπαν τὸ σπέρμα Ἰσραήλ. Καὶ ὅτι εἶπεν μετωνομακέναι αὐτὸν Πέτρον ἕνα τῶν ἀποστόλων, ἐν γεγράφθαι ἐν τοῖς ἀπομνημονεύμασιν αὐτοῦ γεγραμμένον, καὶ ὅτι μὲν τὰ δύο δύο ἀδελφοὺς υἱοὺς Ζεβεδαίου ὄντας μετωνομακέναι ὀνόματα Βοανεργές, ὅ ἐστιν υἱοὶ βροντῆς, σημαίνειν ἴσως τὰ αὐτὸν ἐκεῖνον εἶ· δι' ὃ καὶ τὸ ἐπώνυμον Ἰακὼβ ᾧ Ἰσραὴλ ὑπεκρίθη τὸ ἐδόθη, καὶ ὁ Αὐσῆ ὄνομα Ἰησοῦς ἐπεκρίθη, δι' οὗ ὀνόματος καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν ἐπαγγελίαν τοῖς πατριάρχαις γένος ὁ ἀδελφὸς ἀπὸ τῶν ἀπ' Αἰγύπτου ἐξελθόντων λαός. καὶ ὅτι ὡς ἄστρον ἔμελλεν ἀνατέλλειν αὐτὸς διὰ τῶν γένους τοῦ Ἀβραάμ, Μωϋσῆς προεδήλωσεν οὕτως εἰπών, Ἀνατελεῖ ἄστρον ἐξ Ἰακὼβ, καὶ ἀναστήσεται ἐξ Ἰσραήλ. καὶ ἄλλη δὲ γραφή φησιν, Ἰδοὺ ἀνὴρ, ἀνατολὴ ὄνομα αὐτῷ. ἀνατείλαντος οὖν καὶ ἐν οὐρανῷ ἄλλου τινὸς ἀστέρος, ὡς γέγραπται ἐν τοῖς ἀπομνημονεύμασι τῶν ἀποστόλων αὐτοῦ, οἱ ἀπὸ Ἀραβίας μάγοι ὁκ τοῦτον ὑπαγόντες, προελθόντι καὶ προσκυνήσῃ αὐτῷ. Καὶ ὅτι τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἔμελλεν ἀναστήσεσθαι μὲν ὁ φωρωθῆναι, γέγραπται ἐν τοῖς ἀπομνημονεύμασιν, ὅτι οἱ ἀπὸ τῶν γένους ὑμῶν συζητοῦντες αὐτῷ ἔλεγον, Ποῖον δεῖξον ἡμῖν σημεῖον· καὶ ἀποκρίνατο αὐτοῖς, γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς σημεῖον ἐπιζητεῖ, καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτοῖς, εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ. Καὶ ταῦτα λέγοντος αὐτοῦ, προσκεκλυμμένα εἶναι νοεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀκουόντων, ὅτι μὲν ὁ φωρωθῆναι αὐτὸν, τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσει, καὶ πανηγυρίσαι τὴν γενεὰν ὑμῶν, καὶ μοιχαλίδα μᾶλλον τὴν Νινευϊτῶν πόλεως ἐδήλου, εἴπερ ὁ Ἰωνᾶ κηρύξαντος αὐτοῖς μὲν ὁ ὁκ βεφωθῆναι αὐτὸν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀπὸ τῆς χειλίας τοῦ ἀσφοδ ἐχθρούς, ὅτι μὲν τὸ σημεῖον * τεσσαρεσκαιδεκάτης ἡμέρας παμπληθὲς ἀπολουῶται, πεῖσαι ἁπλῶς πάντων ζώων ἀνθρώπων τε καὶ ἀλόγων μὲν ὁκ-

κοφορίας, καὶ ἐκ τενοῦς ὀλολυγμοῦ, καὶ ἀπὸ τῆς καρδίας ἀγαθῆς μετανοίας αὐτῶν, καὶ ἀποταγῆς τῆς πρὸς ἀδικίαν, ἐκήρυξαν, πιστεύσαντες ὅτι ἐλεήμων ὁ Θεὸς καὶ φιλάνθρωπός ἐστιν ὅτι πάντας τοὺς μεταβεβηκότας ἀπὸ τῆς κακίας· ὡς καὶ αὐτὸν τὸν βασιλέα τῆς πόλεως ἐκείνης, καὶ τοὺς μεγιστᾶνας ὁμοίως ἐκκοφορήσαντας πρεσμεμπτείαν τῇ νηστείᾳ, καὶ τῇ ἱκεσίᾳ, καὶ ἐπιτυχεῖν μὴ καταστραφῆναι τὴν πόλιν αὐτῶν. ἀλλὰ καὶ τῷ Ἰωνᾶ ἀνωμολόγουν ὅτι τῇ τεσσαρακοστῇ τελείᾳ ἡμέρᾳ, ὡς ἐκήρυξε, μὴ καταστραφῆναι τὴν πόλιν, ἀφ' ἧς οἰκονομίας τοῦ ἐκ τῆς γῆς ἀναπεῖλαι αὐτὴν σικυάδα ὑφ' ὃν καθεζόμενος ἐσκιάζετο ἀπὸ καύματος (ἐν δὲ ὁ σικυὸς κολόκυνθα αἰφνίδιος) μήτε φυλάσσοντος τῷ Ἰωνᾶ, μήτε πονέσαντος, μηδ' ἐξαίφνης ἐπανατείλας αὐτὴν σκιὰν πῦρ ἐγεῖρε, καὶ τῆς μιᾶς ξηρανθείσης αὐτὸν, ἐφ' ᾗ ἐλυπεῖτο Ἰωνᾶς, καὶ εἶπεν ἀλλ' οὐ δικαίως ἀθυμοῦντα ὅτι τὴν μὴ καταστραφῆναι τὴν Νινευϊτῶν πόλιν λέγων, Σὺ ἐφείσω τοῦ τῆς σικυάδος οὐκ ἐκπάσας ἐν αὐτῇ, οὔτε ἐξέθρεψας αὐτὸν, ὃς ὑπὸ νύκτα αὐτῆς ἦλθε, καὶ ὑπὸ νύκτα ἀπώλετο· κἀγὼ οὐ φείσομαι ὑπὲρ Νινευϊτῶν τῆς πόλεως τῆς μεγάλης, ἐν ᾗ κατοικοῦσι πλείους ἢ δώδεκα μυριάδες ἀνθρώπων, οἳ οὐκ ἔγνωσαν ἀνὰ μέσον δεξιᾶς αὐτῶν, καὶ ἀνὰ μέσον ἀριστερᾶς αὐτῶν, καὶ κτήνη πολλά; Καὶ ταῦτα οἱ ἀπὸ τῆς ἡμῶν ὑμῶν ἀπεσταλμένοι ἄπαντες ἐνεμνήσθησαν ὑπὸ τοῦ Ἰωνᾶ, καὶ τοῦ Χριστοῦ πρὸ ὑμῶν βοήσαντος ὅτι ὃ σημεῖον Ἰωνᾶ δώσει ὑμῖν, προεπόμενος ἵνα καὶ μὴ ὃ ἀνασῇναι αὐτὸ ἀπὸ τῶν νεκρῶν, μετανοήσητε ἐφ' οἷς ἐπράξατε κακοῖς, καὶ ὁμοίως Νινευΐταις προσκαύσητε τῷ Θεῷ, ὅπως καὶ ὃ ἔθνος, ἡ πόλις ὑμῶν μὴ ἀλῷ καταστραφῆσα ὡς κατεστράφη· καὶ οὐ μόνον οὐ μετενοήσατε, μᾶλλον τες αὐτὸν ἀνασάντα ἐκ νεκρῶν, ἀλλ' ὡς πρόσθεν, ἀνδρας ψευδοπόντους ἐκλεκτοὺς, εἰς πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ἐπέμψατε, κηρύσσοντας ὅτι αἵρεσίς τις ἄθεος καὶ ἄνομος ἐγήγερται ἀπὸ Ἰησοῦ τινὸς Γαλιλαίου πλάνου, ὃν φαυροσθέντων ἡμῶν, οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ κλέψαντες αὐτὸν ἀπὸ τοῦ μνήματος νυκτὸς, ὁπόθεν καθεστῶσι ἀφανισθῆναι ἀπὸ τῆς φαυλότητος, πλανῶσι τοὺς ἀνθρώπους λέγοντες ἐγηγέρθαι αὐτὸν ἐκ νεκρῶν, καὶ εἰς οὐρανοὺς ἀνεληλυθέναι, κατεπόνησε διδασκάλους καὶ ταῦτα ἀπὸ τῆς ὁμολογουμένων Χριστιανῶν, καὶ διδάσκαλον, καὶ υἱὸν Θεοῦ εἶναι, πάντα γὰρ ἀνθρώπων ἄθεα, καὶ ἄνομα, ἃ αἰσχρὰ λέγετε. πρὸς τούτοις, καὶ δημοσίᾳ ὑμῶν τῆς πόλεως, καὶ τῆς γῆς ἐρημωθείσης, οὐ μετεμοήσατε, ἀλλὰ καὶ καταφρονᾶτε αὐτοῦ, καὶ τῶν πιστευόντων εἰς αὐτὸν πάντων πολεμᾶτε· καὶ ἡμεῖς ὑμᾶς καὶ τοὺς δι' ὑμᾶς τοιαῦτα καθ' ἡμῶν ὑπειληφότας οὐ μισοῦμεν, ἀλλ' εὐχόμεθα κἂν νῦν μετανοήσαντας πάντας ἐλέους τυχεῖν παρὰ τοῦ φιλανθρώπου καὶ πολυελέου παντὸς τοῦ ὅλων Θεοῦ. ἀλλ' ὅτι τὰ ἔθνη μετανοοῦσιν ἀπὸ τῆς κακίας ἐν ᾗ πλανώμενοι ἐπολιτεύοντο, ἀκούσατε ὃν ἀπὸ τῶν ἀποστόλων αὐτοῦ ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ κηρυχθέντα δι' αὐτῶν παθόντα λόγον, καὶ λόγους βραχεῖς λέγοντες μου ἀπὸ προφητείας Μιχαίου ἑνὸς τῶν δώδεκα, μάθητε· εἰσὶ δὲ οὗτοι, Καὶ ἔσται ἐπ' ἐσχάτου ἡμέρᾳ ἐμφανὲς τὸ ὄρος Κυρίου, ἕτοιμον ὑπὲρ ἄκρου τῶν ὀρέων ἐπηρμένον αὐτὸ ὑπὲρ τοὺς βουνοὺς, καὶ ποταμοὶ ῥυήσονται ἐπ' αὐτὸ λαοὶ, καὶ πορεύσονται ἔθνη πολλὰ, καὶ ἐροῦσι, δεῦτε ἀναβῶμεν εἰς τὸ ὄρος Κυρίου, καὶ εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ Ἰακώβ, καὶ φωτιοῦσιν ἡμᾶς τὰ ὁδὸν αὐτοῦ, καὶ πορευσόμεθα ἐν τοῖς τρίβοις αὐτοῦ· ὅτι ἐκ Σιὼν ἐξελεύσεται νόμος, καὶ λόγος Κυρίου ἐξ Ἱερουσαλὴμ, καὶ κρινῶ ἀνὰ μέσον λαῶν πολλῶν, καὶ ἐλέγξω ἔθνη ἰσχυρὰ ἕως μακρὰν· καὶ συντρίψουσι τὰς μαχαίρας αὐτῶν εἰς

" ἄρητα, καὶ τὰς ζιφύας αὐτῶν εἰς δρέπανα· καὶ οὐ μὴ λάβῃ ἔθνος ἐπ' ἔθνος μάχαι-
" ραν, καὶ οὐ μὴ μάθωσιν ἔτι πολεμεῖν. Ἕ καθίσεται ἀνὴρ ὑπὸ κάτω ἀμπέλου αὐτῦ,
" καὶ ὑπὸ κάτω συκῆς αὐτῦ· καὶ οὐκ ἔσται ὁ ἐκφοβῶν, ὅτι τὸ μα Κυρίου τῦ δυνάμεων
" ἐλάλησεν· ὅτι πάντες οἱ λαοὶ πορεύσονται ἑκάστου τὸ ὀνόματι θεῶν αὐτῶν· ἡμεῖς δὲ πορευ-
" σόμεθα τὸ ὀνόματι Κυρίου Θεοῦ ἡμῶν εἰς τὸν αἰῶνα. καὶ ἔσται τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ,
" σωτάξω τὸν ἐκπεθλιμμένον, Ἕ τὸν ὠθισμένον ἀθετήσω, καὶ ὃν ἐκάκωσα, καὶ ἧ-
" σον τὸν ἐκπεθλιμμένον εἰς ὑπόλειμμα, καὶ τὸ ἐκπεπτωκὸς εἰς ἔθνος ἰσχυρόν,
" καὶ βασιλεύσει Κύριος ἐπ' αὐτῶν ἐν τῷ ὄρει Σιὼν ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος. Καὶ
τελέσας ταῦτα, ἐπεῖπεν, καὶ ὅτι οἱ διδάσκαλοι ὑμῶν, ὦ ἄνδρες, ταῖς πάλαι λόγοις
τῆς ἀθεκπῆς ταύτης εἰς δὲ Χριστὸν ὁμολογοῦσιν εἰρῆσθαι, δεῖξαμεν, καὶ αὐτὸν ὅτι
οὐδέπω φασὶν ἐληλυθέναι, καὶ τοῦτο γινώσκω· εἰ δὲ καὶ ἐληλυθέναι λέγουσιν, οὐ γι-
νώσκεται ὃς ἐστιν, ἀλλ' ὅταν ἐμφανὴς, καὶ ἔνδοξος ᾖ πάντα, τότε γνωσθήσεται ὃς ἐστι,
φασὶ καὶ τότε τὰ εἰρημένα ἐν τῇ ἀθεκπῇ ταύτῃ φασὶν ἀποδόσεσθαι, ὡς μηδενὸς
μηδέπω καιρὸν ἀπὸ τῶν λόγων τῦ ἀποφθιτείας ἠνομηκότος· ἀλόγιστοι, μὴ συνιέν-
τες ὅταν ἅπαξ πάντων τῶν λόγων ἀποδέδεκται, ὅτι δύο παρουσίαι αὐτῦ καταγε-
γραμμέναι εἰσί· μία μὲν, ἐν ᾗ παθητὸς, καὶ ἄδοξος, καὶ ἄτιμος, καὶ σταυρούμενος κεκήρυκ-
ται· ἡ δὲ δευτέρα, ἐν ᾗ μετὰ δόξης ἀπὸ τῶν οὐρανῶν παρέσται, ὅταν καὶ ὁ τῆς ἀποστασίας
ἀνθρωπος, ὁ καὶ εἰς ὕψιστον ἔξαλλα λαλῶν, ὀλεῖ τῆς γῆς ἄνομα τολμήσῃ εἰς ἡμᾶς
τοὺς Χριστιανούς, οἵτινες ἀπὸ τῦ νόμου καὶ τοῦ λόγου τῦ ἐπηλθόντος ἀπὸ Ἱερουσα-
λὴμ ἀφ' ἑνὸς τῶν τῦ Ἰησοῦ ἀποστόλων τὸν δεσπόζειν ὁπτηρότες, ὀλεῖ τὸν Θεὸν Ἰακὼβ,
καὶ Θεὸν Ἰσραὴλ κατεφύγομεν, καὶ εἰ πολέμου, καὶ ἀληλοφονίας, Ἕ πάσης κακίας
μεμεστωμένοι ἀπὸ πάσης τῆς γῆς τὰ πολεμικὰ ὄργανα ἕκαστος, τὰς μαχαίρας εἰς
ἄροτρα, καὶ τὰς ζιφύας εἰς γεωργικὰ μετεβάλομεν, καὶ γεωργοῦμεν θεοσέβειαν, δικαιο-
σύνην, φιλανθρωπίαν, πίστιν, ἐλπίδα τὸν παρ' αὐτοῦ τοῦ πάντων ἀφ' ἑνὸς σταυρωθέν-
τος, κατὰ τὸν ἄμπελον τῦ ἑαυτοῦ ἕκαστος καθεζόμενοι, τοῦτέστι μόνῃ τῇ γαμετῇ γυ-
ναικὶ ἕκαστος χρώμενοι. ὅτι γὰρ ὁ λόγος ὁ ἀποφηλικὸς λέγει, Καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ὡς
" ἄμπελος θυλώδεσα, ὀλεῖ σαφὲς. Καὶ ὅτι οὐκ ἔστιν ὁ ἐκφοβῶν καὶ δυσαγωγῶν ἡμᾶς
τοὺς ὀλεῖ τὸν Ἰησοῦν πεπιστευκότας καὶ πᾶσι τῦ γένους, φανερόν ἐστι. κεφαλοτομούμενοι γὰρ,
καὶ σταυρούμενοι, καὶ θηρίοις παραβαλλόμενοι, καὶ δεσμοῖς, Ἕ πυρὶ, καὶ πάσαις τὰς δοκι-
βασμοῖς, ὅτι οὐκ ἀφιστάμεθα τῆς ὁμολογίας, δῆλόν ἐστιν· ἀλλ' ὅσῳπερ μᾶλλον τοιαῦτα
ποιοῦμεθα, τοσοῦτῳ μᾶλλον ἄλλοι πλείονες πιστοὶ, καὶ εὐσεβεῖς ἀφ' ἑνὸς τῦ ὀνόματος τοῦ
Ἰησοῦ γίνονται· ὁποῖόν ἐστιν ἄμπελον ἧς οὐκ ἐτάμη τὰ καρποφορούσματα μέρη, εἰς δὲ
ἀναβλαστῆσαι ἑτέρους κλάδους, καὶ βότρυς, καὶ καρποφόρους ἀναδίδωσι, δν αὐτὸν
τρόπον καὶ ἐφ' ἡμῶν γνῶθι. ἡ γὰρ φιλοθυσία τοῦ Θεοῦ ἄμπελος, καὶ ποιητὴς Χρι-
στοῦ, ὁ λαὸς αὐτῦ ἐστι. τὰ δὲ λοιπὰ τῆς ἀποφηλικίας οὐ τῇ δευτέρᾳ αὐτῦ παρουσίᾳ
ἀποδόσεται. τὸν γὰρ ἐκπεθλιμμένον, τοῦτέστιν ἀπὸ τῦ κόσμου ὄντα ἐφ' ὑμῖν, καὶ τοῖς
ἀνθρώποις ἅπασιν ἀνθρώποις, οὐ μόνον ἀπὸ τῶν κλημάτων ὧν ἰδίων ἕκαστος τῶν Χριστιανῶν
ἐκβέβληται, ἀλλὰ καὶ τῦ κόσμου πάντες ζῶν μηδενὶ Χριστιανῷ συγχωρῶντες.
ὑμεῖς γ' ὅτι ὃν λαὸν ὑμῶν συμβεβηκέναι τοῦτο φατέ· εἰ δὲ ἐξεβλήθη τε πολεμη-
θέντες, δικαίως μὲν ὑμεῖς τοῦτο πεποιήκατε, ὡς αἱ γραφαὶ πᾶσαι μαρτυροῦσιν· ἡ-
μεῖς δὲ οὐδὲν ἐνοχοῦμεν παρεξάγοντες μὴ ὁμολογοῦντες τὸν ἀληθῆ τῦ Θεοῦ, μάρ-
τυρούμενα ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, σὺν πᾶσι δικαιοπάτῃ, καὶ μόνῳ ἀσεβεῖ, καὶ ἀνοσιοπάτῃ

" Χειστῷ, ὅτι ἀπὸ γῆς αἰρόμθα. βοᾷ γὰρ Ησαΐας, Ἰδοὺ ὡς ὁ δίκαιος ἀπώλετο, καὶ οὐ-
" δεὶς ἐνθυμεῖται τῇ καρδίᾳ· καὶ ἄνδρες δίκαιοι αἴρονται, καὶ οὐδεὶς κατανοεῖ. Καὶ ὅτι δύο
προβατίας συμβολικῶς ἠμνήσθαι τούτου τοῦ Χειστοῦ καὶ ὅτι Μωσῆς παρελείπετο,
παρεφέρετο δηλ. τῷ συμβόλῳ τὴν ἐν τῇ ἡσυχίᾳ παρασφαλιζόμθων πράξιν, καὶ πάλιν
ἐν οἷς ἐποίησεν Μωσῆς καὶ Ἰησοῦς ὁ αὐτὸ παρακηρυσσόμθον συμβολικῶς ἴδῃ, καὶ
λεγόμθον. ὁ μὲν γὰρ αὐτῶν ταῖς χερσὶν ἐκτείνας, ὅτι τῷ βουνῷ μίγνυται ἐπίφασις
ἔμθεν, ὑποδεικνυόμθον τὴν χάριν, ὃ τοῦτος ἀεὶ τύπον δείκνυσιν, ἢ τοῦ σταυροῦ·
ὁ δὲ τῷ Ἰησοῦ ὀνόματι μετονομασθείς, ἦρξε τῆς μάχης, καὶ εἶπε Ἰσραήλ. ἴδῃ ἢ καὶ
τοῦτο ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ἀγίων ἀνδρῶν ἐκείνων, καὶ παρφητῶν τοῦ Θεοῦ, νοήσας γε-
γυμνωμένον, ὅτι ἀμφότερα τὰ μυστήρια εἰς αὐτὸν βαστάσας ἐκ ἴδῃ δυνατός· λέγω
δὲ δι τύπον τοῦ σταυροῦ, καὶ τὸν τύπον τοῦ ὀνόματος ὁπηνίκα. ἑνὸς γὰρ μόνου ἡ ἰ-
σχὺς αὕτη ὑπέστη, καὶ ἴδῃ, καὶ ἔσῃ, οὗ ἡ ὄνομα πᾶσα ἀρχὴ δέδιεν, ὡδύνουσα ὅτι δι' αὐ-
τοῦ καθαλύεσθαι μαθήσεσιν. ὁ οὖν παθητὴς ἡμῶν, καὶ σταυρωθεὶς Χειστὸς, οὐ κατεφά-
νη κατὰ τὸ νόμου, ἀλλὰ μόνος σώσει τοὺς μὴ ἀφίσταμθους τῆς πίστεως αὐτοῦ ἐδόλου·
καὶ τοῖς ἐν Αἰγύπτῳ δὲ ἐφθάσας ὅτε ἀπώλλυντο τὰ πρωτότοκα τῶν Αἰγυπτίων, ὃ
τοῦ πάσχα ἐρρύσατο αἷμα ὃ ἑκατέρωσε τῶν σταθμῶν, καὶ τῆς ὑπερθύρου χρισθέν. ἰδοὺ
" γὰρ ὁ πάσχα ὁ Χειστὸς, ὁ τυθεὶς ὕστερον, ὡς καὶ Ησαΐας ἔφη, Αὐτὸς ὡς πρόβατον
" ὅτι σφαγὴν ἤχθη. Καὶ ὅτι ἐν ἡμέρᾳ τῷ πάσχα σπουδάζετε αὐτὸν, καὶ ὁμοίως ἐν τῷ
πάσχα ἐσταυρώσατε, γέγραπται. ὡς δὲ τοῖς ἐν Αἰγύπτῳ ἔδοσε τὸ αἷμα τοῦ πάσχα,
οὕτως καὶ τοῖς πιστεύσασιν ῥύσεται ἐκ θανάτου τὸ αἷμα τοῦ Χειστοῦ. ἔμθεν οὖν
ὁ Θεὸς πλανᾶσθαι, εἰ μὴ τὸ σημεῖον τοῦτο ὅτι τῷ ξυλῳ ἐνεγκόντι, ἃ φημὶ ἐγὼ, ἀλλ'
ὅτι παρεκήρυσε τὸν μθούσθαι δι' αἵματος τοῦ Χειστοῦ ἡμῖσθαι σωτηρίαν τῷ
κόσμῳ τῶν ἀνθρώπων. καὶ γὰρ ὃ σύμβολον τῆς κοκκίνου σπαρτίου οὗ ἔδωκεν ὁ Ιεσι-
χὼ οἱ ἀπὸ Ἰησοῦ ὁ Ναυῆ πεμφθέντες κατάσκοποι Ραὰβ τῇ πόρνῃ, εἰ πάντες παρα-
δῶσιν αὐτὸν τῇ ξυρίδι δι' ἧς αὐτοὺς ἐχάλασεν, ὅπως λάθωσι τοὺς πολεμίους, ὁμοίως ὃ
σύμβολον ὃ αἵματος τοῦ Χειστοῦ ἐδόλου, δι' οὗ οἱ πάλαι πόρνοι καὶ ἄδικοι ἐκ πάν-
των τῶν ἐθνῶν σώζονται, ἀφέσει ἁμαρτιῶν λαβόντες, καὶ μηκέτι ἁμαρτάνοντες. ὑ-
μεῖς δὲ τοῦτα ταπεινῶς ἐξηγούμθοι, πολλὰ ἀθύμως καταφρίζετε τοῦ Θεοῦ,
εἰ τοῦτα οὕτως φιλῶς ἀκούοντε, καὶ μὴ τῷ δυνάμει ἐξεπάζοντε τῶν εἰρημένων,
ἐπεὶ καὶ Μωϋσῆς ὕτω παρόμοιος δὺ χριλίοις, αὐτὸς παραπείλας μηδενὸς ὁμοίωμα
γίνεσθαι μήτε τῶν ὅτι τοῦ οὐρανοῦ, μήτε ἰδὼν ὅτι γῆς ἢ θαλάσσης, ἔπειτα ὄφιν χαλ-
κοῦν ἀνὸς ἐποίῃ, καὶ σήσας ὅτι σημείου ἕνεκεν, ἐκέλευσεν εἰς αὐτὸν ὁρᾶν τοὺς δεδηγμέ-
νους· οἱ δ' ἐσώζοντο εἰς αὐτὸν ἀποβλέποντες. ὁ ὄφις ἄρα νοηθεὶς σωτηρία τ' λαοῦ
πότε, ὃν (παρεφέρετο) κατεφίσατο ὁ Θεὸς τῷ ἀρχῇ, καὶ ἀνέφλε ἀφὸ τῆς μεγάλης
μαχαίρας, ὡς Ησαΐας βοᾷ· καὶ οὕτως ἀφεθέντες παρὰ δεξόμεθα τὰ τοιαῦτα ὡς οἱ
διδάσκαλοι ὑμῶν φασὶ, καὶ οὐ σύμβολα· οὐχὶ δ' ἀνάσομεν ὅτι τῷ εἰκόνα τοῦ σταυ-
ροῦντος Ἰησοῦ ὃ σημεῖον, ἐπεὶ δὲ Μωϋσῆς ἀφεὶς τ' ἐκπάσιος τὴν χάριν (ὃ ὅτι-
κληθέντι Ἰησοῦ ὀνόματι, καὶ νικᾷ ὃν λαὸν ὑμῶν εἰργάζοντο· ὅταν γὰρ καὶ τοῦ ἀπορ-
ῥῆ παρῇ ὧν ἐποίησεν ὁ νομοθέτης παυσόμεθα. οὐ γὰρ καταλιπὼν τὸν Θεὸν ὅτι ψη-
φίσι δι' οὗ τ' παρέβασις καὶ παρὰ τῷ ἀρχῷ ἔλαβεν, ἔπειτα τ' λαὸν ἐλπίζει.
καὶ ταῦτα μὴ πολλοῦ νοῦ καὶ μυστηρίου γέγονε, ἃ ἐρρέθη ἀφὸ τοῦ μακαρίου παρ-
φήτου· ἃ σαφῶς ὅτι ὃ ὡς μέμφασθαι δικαίως ἔχῃ τῶν λελεγμένων, ἢ γεγυμνωμένων

ὑπὸ πάντων ἁπλῶς τῶν προφητῶν, ἐὰν τὸν γνῶσιν τὸ ἐν αὐτοῖς ἔχητε. ἐὰν δὲ ὡς οἱ διδάσκαλοι ὑμῶν, δόξητε καὶ μηλοι μοὶ ἠλφαι ἐν τῷ δε τῷ τόπῳ οὐ λέγονται, ἢ ὅτι εἰσὶν αἱ λεγόμεναι καὶ μηλοι ἠλφαι, ἢ δόξητε σιμιδάλεως μέτρα τέσσαρα, καὶ ζέας μέτρα ἓξ ἐν τῇ προσφορᾷς μόνα, ἐξηγοῦνται ὑμῖν, καὶ ταῦτα ταπεινὸς καὶ χαμερπῶς· τὰ δὲ μεγάλα καὶ ἄξια ζητήσεως μηδέποτε τολμῶσι λέγειν, μηδὲ ἐξηγεῖσθαι, ἢ καὶ ἡμῖν ἐξηγουμένων τοῖς ἑβδομηκοντα ὑμῖν μηδὲ ἄλως ἐπαίειν, μηδὲ ἓς χειονίαν λόγων ζητῶν, οὐχὶ δικαίως ἀκούσονται ἅπαξ τοῖς αὐτοῖς ἔφη ὁ ἡμέτερος Κύριος Ἰησοῦς Χριστός· Τάφοι κεκονιαμένοι, ἔξωθεν φαινόμενοι ὡραῖοι, καὶ ἔσωθεν γέμοντες ὀστέων νεκρῶν, ὃ ἐστὶ δύσοσμον ἀποδεικνύοντες, τοῖς δὲ καμήλοις καταπίνοντες, τυφλοὶ ὁδηγοί. Εἰ οὖν μὴ ὧν διδαγμάτων τῶν ἑαυτοῖς ὑφωμένων καὶ θελόντων Ραββὶ Ραββὶ καλεῖσθαι, καταφρονήσητε, καὶ μὴ τοιαύτης ἐνστάσεως καὶ νοσοῦσης τοῖς προφητικοῖς λόγοις προσέλθητε, ἵνα τὰ αὐτὰ πάθητε ὑπὸ τῶν ὑμετέρων διδασκάλων ἃ καὶ αὐτοὶ οἱ προφῆται ἔπαθον, οὐ δυνάσθε ὅλως σωθῆναι ἀπὸ τῶν προφητικῶν ὠφέλιμον λαβεῖν. ὃ δὲ λέγω τοιοῦτόν ἐστιν, Ἰησοῦν ὡς πρόβατον πολλάκις Αὐσῆν καλούμενον εὑρεῖν ὅτι μὴ δὲ Χαλὲβ κατάσκοπον εἰς τὴν Χαναὰν ὀπτὴ τῷ γλῶσσῃ ἀποσταλέντα, Ἰησοῦν Μωσῆς ἐκάλεσε. Τοῦτο σὺ οὐ ζητεῖς, δι' ὃ αἰτίαν ἐποίησε, οὐκ ἀπορᾷς, οὐδὲ φιλοπευστεῖς. Τοιγαροῦν λέληθέ σε ὁ Χριστὸς, καὶ διαγινώσκων ἑαυτὸν σεσωϊσμένον, οὐδὲ νῦν ἀκούων ὅτι Ἰησοῦς ἐστὶν ὁ Χριστὸς ἡμῶν, συλλογίζῃ ἐκ ἀργᾶς ἕως ὡς ἔτυχεν ἐκείνῳ τεθεῖσθαι τοὔνομα· ἀλλὰ δόξητε μοὶ ἓν ἅλφα προστεθῆναι τῷ Αβραὰμ ὀνόματι ὁμολογεῖς, καὶ Δόξητε ἓν ῥῶ Σάῤῥας ὀνόματι ὁμοίως καὶ μολογεῖς· δόξητε δὲ ὃ παρὸν ὄνομα τῷ Αυσῆ τῷ υἱῷ Ναυῆ ὅλον μεταποιήσαι τῷ Ἰησοῦ, οὐ ζητεῖς· ὁμοίως ὀφθὲν ἂν μόνον μεταποιήσαι αὐτὸ ὄνομα, δηλαδὴ τὸ δόξαν ἡμῶν ἀποδοχὴν ἡμόμενος Μωσέως, μόνος τῶν ἀπ' Αἰγύπτου ἐξελθόντων ἐν χιλιάσι τοιαύτῃ ὄντων, εἰσῆλθεν εἰς τὴν ἀγίαν γῆν τὸν προφητικὸν λαόν· καὶ ὃν τρόπον ἐκεῖνος εἰσῆλθεν εἰς τὴν ἁγίαν γῆν ὃν λαόν, οὐχὶ Μωσῆς· καὶ ὡς ἐκεῖνος ἐν κλήρῳ διεκρίθη αὐτὴν τοῖς εἰσελθοῦσι μετ' αὐτοῦ, ὅτως καὶ Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς τὴν Δροσοφορὰν τοῦ λαοῦ διατρέφει, καὶ δόξαν τὸν ἀγαθὴν γῆν ἐκάστῳ· οὐκέτι δὲ τῷ τρόπῳ. ὁ μὲν γὰρ προσκαίρως ἔδωκεν αὐτοῖς τὴν κληρονομίαν, ἅτε οὐ Χριστὸς ὁ Θεὸς ὤν, οὐδὲ υἱὸς Θεοῦ· ὁ δὲ μετὰ τὴν ἁγίαν διάσασιν, αἰώνιον λίμνην τὴν κατάσχεσιν δώσει. Ὃν ἦλιον ἔστησεν ἐκεῖνος μετονομασθεὶς προτέρως τῷ Ἰησοῦ ὀνόματι, ἐκ λαβὼν ἀπὸ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ ἰσχύν· ὅτι γὰρ Ἰησοῦς ὁ Μωσῆ, καὶ τῷ Αβραὰμ, καὶ τοῖς ἁγίοις ἁπλῶς πατριάρχαις φανεὶς, καὶ ὁμιλήσας, τῷ δὲ παρόντι θελήματι ὑπηρετῶν, ἀπέδειξα· ὃς καὶ ἀνθρωπος γνωσθῆναι δόξας τῆς παρθένου Μαρίας ἦλθε, καὶ ὢν ἀεὶ, ἐστί. οὗτός γάρ ἐστιν ἀφ' οὗ καὶ ὁ οὐρανὸς, καὶ τὴν γῆν, καὶ δι' οὗ ὁ πατὴρ πάντα κτίσας ποιεῖ· ὅτος ἐστὶν ὁ ἐν Ιερουσαλὴμ αἰώνιος φῶς λάμπειν μέλλων· οὗτός ἐστιν ὁ κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδὲκ βασιλεὺς Σαλὴμ, καὶ αἰώνιος ἱερεὺς ὑψίστου ὑπάρχων. ἐκεῖνος λέγεται δευτέραν περιτομὴν μαχαίρας πετρίνας ἐκ λαὸν προστεθεικέναι, ὅταν κήρυγμα ἐν τῆς περιτομῆς ταύτης ἧς προέτεμεν ἡμᾶς αὐτὸς Ἰησοῦς Χριστὸς ἀπὸ τῶν λίθων, καὶ τῶν σκληρῶν εἰδώλων, καὶ ἀμαθείας ποιήσας ἐν ἀπὸ ἀκροβυστίας, τουτέστιν ἀπὸ τῆς πλάνης τοῦ κόσμου, ἐν πολλοῖς τόποις προτεμηθέντων πετρίναις μαχαίραις τοῖς Ἰησοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν λόγοις. ὅτι γὰρ λίθος καὶ πέτρα ἐν προφητείαις ὁ Χριστὸς ἀπὸ τῶν προφητῶν ἐκηρύχθη, ἀποδέδεικται μοι. καὶ τὰς μαχαίρας οὖν τὰς πετρί-

ναις τοις λόγοις αὐτῦ ἀκουσόμεθα, δι' ὧν ἀπὸ τ ἀκροβυστίας οἱ πλανώμενοι τοσῦτοι, καρδίας περιτμιῶ περιτμήσομ, ἵω περιτμηθῶσι καὶ τοις ἔχουσι πλὴ ἀπὸ τῦ Αβρααμ ἀρχὴ λαβοῦσαν περιτομὴ ὁ Θεὸς ἀφῆ τοῦ Ιησοῦ προῦτεινεν ἐκτίν· καὶ πως εἰσελθόντας εἰς τὸ γλῶ ἐκείνω τὸ ἁγίαν, δευτέρω περιτομὴ πιστέυσαι μεχαίραις εἶπεν ὅτι Ιησοῦ περιτέμνεσθαι αὐτοις. ἔαδ' ὅτι γὰ ὁ ἅγιος πνῦμα καὶ ὁ ἀργῶς προφῆτεαδαί τι, ὁ τύπος τῦ μὴ μέλλοντος γίνεαδαι ἵω, ἐποίη· ἔαδ' ὅτε δὲ καὶ λόγοις ἐφόβηξατο περὶ τῆ ἀποβαίνειν μὴ μόντων, φιλονόμως αὐτοις ὡς τότε γινομένων ἢ κ ἐγίνοντο. ἵω τέχνω ἐαὶ μὴ εἰδῶσιν οἱ ἐντυγχάνοντες, σὺν προσκαλεσῆσαι τοις τῆ προφητῶν λόγοις ὡς δεῖ δωρήσονται. παράδειγματος δὲ χάριν, λόγοις χρᾶς προφητικοις εἴποιμ' ἄν, ὅπως προσκαλεσῆσθε τῆ λεγομένω, ὅταν λέγη Ησαΐου, Αὐτὸς ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη, καὶ ὡς ἀμνὸς ἐναντίον τῦ κείραντος, ὡς ἦδη τοῦ πάλαι λεγόμενον λέγ· καὶ ὅταν πάλιν λέγη, Ἐγὼ ἐξεπέτασα τὰς χεῖράς μου ἐπὶ λαὸν ἀπειθοῦντα, καὶ ἀντιλέγοντα· ἔ ὅταν λέγη, Κύριε τίς ἐπίστευσε τῆ ἀκοῆ ἡμῶν, ἤδη γεγενημένων προφανῶς ἐξαγγελίαν οἱ λόγοι σημαίνοντες, λελεγμένοι εἰσί. καὶ γὰ ἐν παραβολῆ λίθον πολυτελῆ καλῶ ἀπίδοξα ὁ Χριστὸν, καὶ ἐν ἐξομολογία, Ιακὼβ καὶ Ισραὴλ. καὶ πάλιν ὅταν λέγη, Οὐρανοὶ τὰς οὐρανοὺς ἔργα τῶν δακτύλων σου, ἐαὶ μὴ ἀκούω ὧν λόγων αὐτῶν τὸ ἐργασίαν, ἃ συνετῶς ἀκούσομεν, ὥσπερ ὑμῶν οἱ διδάσκαλοι ἀξιοῦσιν, οἰόμενοι χεῖρας, καὶ πόδας, καὶ δακτύλους, καὶ ψυχὴ ἔχειν, ὡς συνῆγον ζῶσι, ὃν πατέρα τῶν ὅλων, καὶ ἀθάνατον Θεὸν, οἵπινες καὶ δόξαν ὤφθη τῶν Αβραὰμ, καὶ ᾧ Ιακὼβ αὐτὸν ὃν πατέρα διδάσκουσι. μακάριοι δῶν ἡμεῖς οἱ περιτμηθέντες πιστέυσαις μαχαίραις τὸ δευτέραν περιτομὴν. ὑμῶν μὲν γὰ ἡ προῆτα Ιησοῦ σήμερον γέγονε καὶ γὰ, σκληροκάρδιοι γὰ μένετε· ἡμῶν δὲ ἡ περιτομὴ, ἥτις δευτέρα ἀριθμῶ μὲν τ ὑμετέραν φανερωθῖσα, δόξῃ λίθων ἀκροτόμων, τουτέστι δόξῃ τῆ λόγων τ δόξῃ ὧν ἀποστόλων τ ἀκροβυστίαν λίθου, καὶ ὃ ἀΐδιν χρῶν τμηθέντος, περιτέμνῃ ἡμᾶς ἀπὸ τε εἰδωλολατρείας καὶ πάσης ἁπλῶς κακίας· ὧν αἱ καρδίαι οὕτως περιτέτμηνται εἰσὶν ἀπὸ τῆς ποιητείας, ὡς καὶ χαίρειν ἀποθησκούσης δόξῃ ὃ ὄνομα τὸ τῆς καλῆς πέτρας, καὶ ζῶν ὕδωρ πᾶσις καρδίαις τῆ δι' αὐτὸ ἀγαπησάντων ὃν πατέρα τ ὅλων βρυούσης, καὶ πολυζούσης τοις βουλομένοις ὃ τ ζωῆς ὕδωρ πεῖν. ἀλλὰ ζῶντα μὲν οὐ νοῆτε λέγοντος· ἃ γὰ ποιῆσαι τὸν Χριστὸν πρεσφήσθαι, οὐ νενοήκατε, οὐδὲ ἡμῶν προσάρασιν ὑμᾶς τοις γεγραμμένοις πιστεύετε. Ιερεμίας μὲν γὰρ οὕτως βοᾷ, Οὐαὶ ὑμῖν, ὅτι ἐγκατελίπετε πηγὴν ζωῆς, καὶ ὠρύξατε ἑαυτοις λάκκους συντετριμμένους, οἳ οὐ δυνήσονται συνέχειν ὕδωρ· μὴ ἔρημον ἢ οὖ ὄρος Σιὼν, ὅλη Ιερουσαλὴμ βιβλίον ἀποστασίου ἔδωκα ἔμπροσθεν ὑμῶν. ὁμοῦ Ζαχαρίας ὁ παραβολῆ δείκνυσι ὃ μυστήριον τῦ Χριστοῦ, καὶ ἀποκεκρυμμένως κηρύσσουσι πιστεύσαι ὀφείλετε. ἔστι δὲ τὰ λεγόμενα ταῦτα, Χαῖρε καὶ εὐφραίνου θύγατερ Σιών. ὅλι ἰδοὺ ἐγὼ ἔρχομαι, καὶ κατασκηνώσω ἐν μέσῳ σοῦ, λέγ Κύριος, καὶ προσετεθήσονται ἔθνη πολλὰ τῷ Κύριον ἐν τῆ ἡμέρα ἐκείνη. ἔ ἔσονταί μοι εἰς λαὸν, ἔ κατασκηνώσω ἐν μέσῳ σοῦ, καὶ γνώσονται ὅτι Κύριος τῶν δυνάμεων ἀπέσταλκέ με πρὸς σε. καὶ κατακληρονομήσῃ Κύριος τὸν Ιούδαν, καὶ τ μερίδα αὐτῦ ὅτι τ γῆ τοῦ ἁγίου, καὶ ἐκλέξεται ὅτι τὸ Ιερουσαλὴμ. πᾶσα σὰρξ ἀπὸ προσώπου Κυρίε, ὅτι ἐξεγήγρται ἐκ νεφελῶν ἁγίων αὐτῦ. καὶ ἔδειξέ μοι Ιησοῦν τὸν ἱερέα τὸν μέγαν

" ἑστῶτα πρὸ τοῦ προσώπου ἀγγέλου, καὶ διαβολος εἰστήκει ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ τοῦ ἀντικεῖ-
" σθαι αὐτῷ· καὶ εἶπε Κύριος πρὸς τὸν διάβολον, ἐπιτιμήσαι Κύριος ἐν σοὶ, ὁ ἐκ-
" λεξάμενος τὴν Ιερουσαλήμ. οὐχὶ ἰδοὺ οὗτος δαλὸς ἐξεσπασμένος ἐκ πυρός; Μέλ-
λοντά τε τὸν Τρύφωνα ἀποκρίνεσθαι τῷ ἀντιλέγειν μοι, ἔφην, πρῶτον ἀκούσατέ μου καὶ
ἄκουσον ἃ λέγω. οὐ γὰρ ἐγὼ ἐπολεμικὰς ἐξήγησιν ποιοῦμαι μόνος, ὡς μὴ γεγυμ-
νωμένου ἱερέως ἐμοῦ ὄντος τοῦ ἐν τῇ Βαβυλωνίᾳ γῇ, ὅπου αἰχμάλωτος ὁ λαὸς
ὑμῶν, ὅθεν εἰ καὶ ἐπίοιμι, ἀπιδεῖν ἔστι· ἀλλ' ἐγὼ μόνος Ἰησοῦς ἱερεὺς ὢν ὑμῶν. ἵνα τοί-
νυν δεῖξω αὐτὸν ὄντα ὑπὸ τοῦ προφήτου, ὥσπερ καὶ τὸν Διάβολον, καὶ ὃν τοῦ Κυρίου ἄγγελον ὄντα αὐτὸν ἐμαρτυρήσατε ὑμεῖς καταστάντα ὃν ἑωράκει, ἀλλ' ὄντα ἐκ-
κλησίαν, ἀποκαλύψεως αὐτοῦ γεγενημένης. νῦν δὲ λέγω ὅτι ὅσπερ ἔστιν ἀληθῶς τοῦ
Ἰησοῦ ὀνόματος τοῦ Ναυῆ ἡ ψυχὴ καὶ δυνάμεις, καὶ προεξέλιξε γυναῖκας προεκηρυσσούσας
τὸν ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου Κυρίου μέλλοντα γίνεσθαι πεποιηκέναι ἔφη, οὕτω δὲ τὴν ὅτι
τοῦ ἐν Βαβυλῶνι Ἰησοῦ ἱερέως γυμνωθέντος ἐν ᾧ λαῷ ὑμῶν ἀποκάλυψιν, ἔρχομαι
νῦν ἀποδείξας ἀποκήρυξιν εἶ) τὴν ἐπὶ τοῦ τοῦ ἡμετέρου ἱερέως, τοῦ Θεοῦ, καὶ Χριστοῦ
γενησομένην τῶν παρ' ὅλων γένεσθαι μαθητῶν. ἤδη μέντοι ἐθαύμαζον, ἔφην, διατί καὶ
πρὸ μικροῦ ἡσυχίαν ἠγάγετε ἐμοῦ λέγοντος, ἢ πῶς οὐκ ἐπελάβεσθέ μου εἰπόν-
τος ὅτι ὁ τῶν Ναυῆ υἱὸς τὴν ἐξελθόντων ἀπ' Αἰγύπτου ὁμηλίκων, μόνος εἰσῆλθεν εἰς
τὴν ἀγίαν γῆν, καὶ οἱ τιτραμμένοι ἀφήλικες τῆς γλυκείας ἐκείνης. ὥσπερ γὰρ αἱ μῆλαι
ὅτι τὰ ἕλκη προσηγόρευτε καὶ ἐφίσταδε, κἀν γὰρ μύεια τις εἴπῃ καλῶς· ἐν ᾧ μι-
κρὸν ὀτιοῦν εἶπε μὴ θαρέσαν ὑμῖν, ἢ μὴ νοήμασιν, ἢ μὴ προφορᾷ ὃ ἀκριβές, ἵνα μὲ πολ-
λοῦ καλῶν οὐ παρεγλύκαντε, τὸ δὲ μικρὸν ῥημάδιον ὑπελαμβάνεδε, καὶ κατα-
σκευάζω αὐτὸ ὡς ἀσέβημα καὶ ἀδίκημα κατασκάζετε, ἵνα τῇ αὐτῇ ὁμοίᾳ κρίσει ὑπὸ
τοῦ Θεοῦ κρινόμενοι, πολὺ μᾶλλον ὑπὸ τὸ μεγάλων πολυμηχ, εἴτε καὶ κα-
κῶν παρέξεσι, εἴτε φαύλων ἐξηγήσεων ἃς ἀδιαπειρώτως ἐξηγεῖδε, λόγον δώσητε. ὁ γὰρ
κρίμα κρίνετε, δίκαιόν ἐστιν ὑμᾶς κριθῆναι. ἀλλ' ἵνα δὲ λόγον τὸν περὶ τῆς ἀποκα-
λύψεως Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ ἁγίου ἀποδιδῶ ὑμῖν, ἀναλαμβάνω τὸν λόγον, καὶ φημι
καὶ κεῖνον τὸν ἀποκαλυφθέντα εἰς ἡμᾶς τοὺς ὄντας ὃν Χριστὸν ἀρχιερέα τοῦτον τ' σαυ-
ρωθέντα πιστεύοντας γεγενῆσθαι, οἳ πίνες οὐ πορνείας καὶ ἁπλῶς πάσῃ ῥυπαρᾷ παρέξ-
ει ὑπάρχοντες, διὰ τῆς παρὰ τοῦ ἡμετέρου Ἰησοῦ χριστοῦ θελήματι τοῦ παρόντος αὐτοῦ
χαίρετος, τὰ ῥυπαρὰ πάντα ἀπωσάμεθα καὶ, ἀπεδυσάμεθα· οἷς ὁ Διάβολος
ἐφέστηκεν ἀεὶ ἀντικείμενος, καὶ παρὰ ἑαυτὸν ἕλκειν πάντας βουλόμενος· καὶ ὁ ἄγγε-
λος τοῦ Θεοῦ, τυτίσιν ἡ δύναμις τοῦ Θεοῦ ἡ παμφθεῖσα ἡμῖν Διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ,
ἐπιτιμᾷ αὐτῷ, καὶ ἀφίσταται ἀφ' ἡμῶν· καὶ ὥσπερ ἀπὸ πυρὸς ἐξεσπασμένοι ἐσμέν,
ἀπὸ μὲν τοῦ ἀμαρτιῶν τῶν προτέρων καθαιρεθέντες, ἀπὸ δὲ τῆς θλίψεως δι' τ πυ-
ρώσεως ἣν πυρεῦσιν ἡμᾶς ὅ, τι διάβολος καὶ οἱ αὐτοῦ ὑπηρέται πάντες, ἐξ ὧν καὶ πάλι-
ν ἀπαναστᾶ ἡμᾶς Ἰησοῦς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἐνδύσας ἡμᾶς τὰ ἡτοιμασμένα ἐνδύ-
ματα ἃ καὶ προσέρχομαι αὐτῷ ἵνα ἐντελὲς, ὑπέχετο, καὶ αἰώνιον βασιλείαν προσηνο-
σαν ἐπήγελται. ὃν γὰρ τρόπον Ἰησοῦς ἐκ φυλῆς ὁ λεγόμενος ὑπὸ τοῦ προφήτου ἱε-
ρεὺς ῥυπαρᾶ ἱματία ἐφαίνη φορῶν, διὰ τὸ γενέσθαι πάντα λελέσθαι εἰληφέναι
αὐτὸν, καὶ δαλὸς ἐξεσπασμένος ἐκ πυρὸς ἐκλήθη, διὰ τὸ ἄφεσιν ἁμαρτιῶν εἰληφέ-
ναι, ὅτιπερ μηδέποτε καὶ τοῦ ἀντικειμένου αὐτοῦ Διαβόλου· οὕτως ἡμεῖς οἱ διὰ τ Ἰη-
σοῦ ὀνόματος ὡς εἷς ἀνθρωπος πάντες ἐσμεν εἰς ὃν ποιητὴν ὅλων Θεόν, διὰ

τοῦ ὀνόματος τῦ προφητικοῦ αὐτοῦ εἰσὶ τοῖς ῥυπαροῖς μιαρίαι, τουτέστι τοῖς ἀμαρτίαις ἀπημφιεσμένοι, πυρωθέντες δηλ τῦ λόγου τῆς κλήσεως αὐτοῦ, ἀρχιερατικὸν δ' ἀληθινὸν γλῶς ἐσμὲν τοῦ Θεοῦ, ὡς καὶ αὐτὸς ὁ Θεὸς μάρτυρ ἡμῖν ὅτι ἐν πάντι τόπῳ ἐν τοῖς ἔθνεσι θυσίας θυαρέστους αὐτῷ καὶ καθαρὰς προσφέρομεν. οὐ δίκαιον ἦν πᾶν ὁντινοῦν θυσίας ὁ Θεὸς, εἰ μὴ ἀφ' τῶν ἱερέων αὐτοῦ· πόθεν οὖν οἱ δηλ τῦ ὀνόματος τούτου θυσίας ἃς προέδωκεν Ιησοῦς ὁ Χριστὸς γίνεσθαι, τουτέστι διὰ τῆ θυσιαστηρίε τοῦ ἄρτου, καὶ τοῦ ποτηρίου, ἐν ὁπαντὶ τόπῳ τῆς γῆς γινομένας ἀπὸ τῶν Χριστιανῶν προσλαβὼν ὁ Θεὸς μάρτυρ θυαρέστους ὑπὲρ ἐμοῦ αὐτοῦ· ἐν δὲ ὑφ' ὑμῶν, ἢ δι' ἐκείνων ὑμῶν τῶν ἱερέων γινομένας ἀπαναίρεται λέγων, Καὶ ἐν θυσίας ὑμῶν οὐ προσδέξομαι ἐκ τῶν χειρῶν ὑμῶν· δηλονότι ἀπὸ ἀνατολῆς ἡλίου ἕως δυσμῶν, ὅτι ὄνομά μου δεδόξασται, λέγει, ἐν τοῖς ἔθνεσιν. ὑμεῖς δὲ βεβηλοῦτε αὐτό. Καὶ μέχρι νῦν φιλονεικοῦντες λέγετε, ὅτι ἐν μὲν τῷ Ιερουσαλὴμ ὅτε τὸ ἐκεῖ τότε οἰκοῦντων Ισραηλιτῶν κεκλυσμένων θυσίας οὐ προσδέχεται ὁ Θεός· ἐν δὲ δηλ τῶν ἐν τῇ διασπορᾷ τότε δὲ ὄντων ἀπὸ τῦ ἡλίου ἀνατολῶν ἕως δυσμῶν θυσίας εὐθὺς προσδέεσθαι αὐτὸν εἰρηκέναι, καὶ ἐν θυσίας αὐτῶν θυσίας καθαρὰς. ὅτι μὲν οὖν ἐν θυσίαι, καὶ θυσιαστήριον ὑπὸ τῶν ἀξίων γενόμενα, τέλεια μέντοι καὶ θυάρεστοί εἰσι τῷ Θεῷ θυσίαι, ἐν αὐτὸς φημι. ἐν τὰ γὰρ μέτα ἐν Χριστιανοὶ πρὸ ἐλαχίστου ποιῶμεν, καὶ ἐπ' ὀνόματος δὲ τῆς ἐξόδου αὐτῶν ξηρᾶς τε καὶ ὑγρᾶς, ἐν ᾗ καὶ τοῦ πάθους ὃ πέπονθε δι' αὐτοῦ ὁ Θεὸς τῦ Θεοῦ μέμνηται, οὗ τὸ ὄνομα βεβηλωθῆναι καθ' πᾶσαν τὴν γῆν, καὶ βλασφημεῖσθαι οἱ ἀρχιερεῖς τοῦ λαοῦ ὑμῶν καὶ διδάσκαλοι εἰρήκασιν, ἃ ῥυπαρὰ καὶ αὐτὰ ἐνδύματα ἐστὶ τὰ ἐπὶ τοῖς ὑφ' ὑμῶν πᾶσι τοῖς ἀπὸ τῦ ὀνόματος τοῦ Ιησοῦ γινομένοις Χριστιανοῖς, δίδωμι αἰρόμενα ἀφ' ἡμῶν ὁ Θεὸς, ὅταν πάντως δύνασθαι, καὶ ἐν τοῖς μὲν ἐν αἰσθήσει καὶ ἀγύπτῳ βασιλεία ἀφθάρτοις, καὶ ἀθανάτοις, καὶ ἀγύπτοις καθίστασθαι· ἐν δὲ εἰς κόλασιν αἰώνιον πυρὸς παραπέμψῃ. ὅπου ἐν ἑαυτοῖς πλανᾶτε καὶ ὑμεῖς καὶ οἱ διδάσκαλοι ὑμῶν, ἐξηγούμενοι ὅτι πρὸ ἀπὸ τῦ ἡλίου ἐν τῇ διασπορᾷ ὄντων ἔλεγεν ὁ λόγος, ὅτι ἐν θυσίας αὐτῶν καὶ θυσίας καθαρὰς, ἐν θυαρέστους ἐν παντὶ τόπῳ γινομένας ἔλεγεν, ἐπίγνωτε ὅτι φεύδεσθε, καὶ ἑαυτοῖς καὶ πάντα ἀπατᾶν πειρᾶσθε· ὅτι προσῆν μὲν οὐδὲ νῦν ἀπὸ ἀνατολῶν ἡλίου ἕως δυσμῶν ὅσον ὑμῶν τὸ γλῶς, ἀλλ' ἔστι ἐν ἔθνη ἐν οἷς οὐδέπω οὐδεὶς ὑμῶν τοῦ γλῶς ὤκησεν. οὐδὲ ἐν γὰρ ὅλως ὅτι τὸ γλῶς ἀνθρώπων, εἴτε βαρβάρων, εἴτε Ελλήνων, εἴτε ἁπλῶς ὁτῳοῦν ὀνόματι προσαγορευομένων, ἢ ἀμφιοδίων, ἢ ἀοίκων καλυμμένων, ἢ ἐν σκηναῖς κτίνων ἐφ' ἁρμάτων ἐν οἷς μὴ ἐφ' τοῦ ὀνόματος τῦ σταυρωθέντος Ιησοῦ εὐχαὶ ἐν εὐχαριστίαι ἐν πατεῖ ἐν ποιητὴ τῶν ὅλων γίνονται· εἰδότες ὅτι κατ' ἐκεῖνο τὸ καιρὸν ὅτε ὁ προφήτης Μαλαχίας τοῦτο ἔλεγεν, οὐδέπω ἡ διασπορὰ ὑμῶν ἐν πάσῃ τῇ γῇ ἐν ὅσῃ νῦν γέγονε, ἐπλήρου, ὡς καὶ ἀπὸ τῶν χαρτῶν ἀποδείκνυται. ὥστε μᾶλλον παυσάμενοι τῦ φιλεριστεῖν, μετάνοήσατε περὶ ἐλπίδι τοῦ μεγάλου ἡμέραν τῦ κρίσεως, ἐν ἧ κάμπτεσθαι μέλλουσι πάντες οἱ ἀπὸ τῶν φαύλων ὑμῶν ἐπικεκλημένοι τοῦτον ὄν Χριστὸν, ὡς ἀπὸ γραφῆς ἀποδέξα προφημένου. καὶ ὅτι ὦμοσε Κύριος καὶ τὸ ῥῆμα Μελχισεδὲκ, ἐν ᾧ ὃ προφημένον ἐστὶν, ἐξηγησάμενον· καὶ ὅτι περὶ τῦ θαπτεσθαι μέλλοντος, ἐν ἀνίσταται Χριστοῦ ἡ προφητεία τοῦ Ησαΐου φάσκοντος, Ἡ ταφὴ αὐτοῦ ἦρται ἐκ τοῦ μέσου, προεφη· καὶ ὅτι κριτὴς ζώντων καὶ νεκρῶν ἀποφαίνων αὐτὸν ὁ Χριστὸς, εἶπεν ἐν πολλοῖς· καὶ Νάθαν ὁ ὁμοίως περὶ τούτου λόγων πρὸς

Δαβὶδ,

" Δαβίδ, οὕτως ἐπένευσεν, Ἐγὼ ἔσομαι αὐτῷ εἰς πατέρα, καὶ αὐτὸς ἔσταί μοι εἰς υἱόν,
" καὶ τὸ ἔλεός μου οὐ μὴ ἀποστήσω ἀπ' αὐτοῦ, καθὼς ἐποίησα ἀπὸ τῶν ἔμπροσθεν αὐ-
" τοῦ, καὶ στήσω αὐτὸν ἐν τῷ οἴκῳ μου, καὶ ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ ἕως αἰῶνος. Καὶ ὁ λί-
θινός μου δὲ ἐν τῷ οἴκῳ σὺν μὴν Ἰεζεκιὴλ λέγει ὃ τοῦτον αὐτόν. τοῦτο γὰρ ἐξαίρετος
ἱερεὺς καὶ αἰώνιος βασιλεύς, ὁ Χριστός, ὡς υἱὸς Θεοῦ, οὗ ἐν τῇ πάλιν προῤῥήσει μὴ δέ-
ξητε λέγειν Ἡσαΐαν, ἢ τοὺς μὴν τοὺς προφήτας θυσίας ἀφ' αἱμάτων ἢ σπονδῶν ὅτι ὁ
θυσιαστήριον ἀφαιρεθῆναι, ἀλλὰ πνευματικὰς καὶ πνευματικὰς ἄνους, ἢ εὐχαριστίας· καὶ
οὐ μόνον ἡμεῖς εἰς τοῦτον πεπιστεύκαμεν, οὐδὲ ἐπλανήθημεν διὰ τοῦ οὕτως διδα-
σκαλεῖσθαι, ἀλλὰ καὶ πᾶν μᾶλλον γένος ἀνθρώπων τοῦτο γέγονεν, ἵνα ἡμεῖς ὑμῶν τὸ νο-
μιζόμενον, οὐκ ὄντων ἢ οὔτε φιλοθέων, οὔτε σωφρόνων, ζωντανὸν περὶ καὶ ἀσεβέστε-
ρον εὑρεθῶμεν διὰ τῆς κλήσεως τοῦ ὀνόματος, καὶ αἰῶνος διαθήκης, τουτέστι τοῦ Χριστοῦ.
" Τοῦτο μᾶλλον Ἡσαΐας ἔφη, Καὶ σωνέξουσι βασιλεῖς τὸ στόμα αὐτῶν, ὅτι οἷς οὐκ
" ἀπηγγέλη περὶ αὐτῶν ὄψονται, καὶ οἱ οὐκ ἀκηκόασι συνήσουσι. Κύριε τίς ἐπίστευσε τῇ
" ἀκοῇ ἡμῶν, καὶ ὁ βραχίων Κυρίου τίνι ἀπεκαλύφθη. Καὶ ταῦτα λέγων, ἔφην, ὦ Τρύ-
φων, ὡς εἶχον, διὰ τοὺς σήμερον σοὶ ἀφιγμένους ταῦτα λέγειν πειρῶμαι, βραχέως μάλιστα καὶ πεπερασμένως. Καὶ εἶπος, οὐ ποιεῖς, ἔφη, καὶ διὰ πλάνου ἢ καὶ
ταὐτὰ πάλιν λέγεις, χαίρω με καὶ τοῖς σοῖς ὅσοις τῇ ἀκροάσει γνώσκε. Ἐγὼ τε
αὖ εἶπον, οἴεσθε δῶ ἡμᾶς ποτέ, ὦ ἄνδρες, πεπεικέναι δυνηθῆναι ἐν τῷ χαρτῷ ταῦτα, εἰ μὴ ἀληθές τι τῷ ἀληθοῦντος αὐτὰ ἐλαβόμην χάριν τοῦ νοῆσαι; ἵνα γένηται καὶ
" ὃ λελεγμένον ὅτι Μωσέως, Παρώξυναί με ἐπ' ἀλλοτρίοις, ἐν βδελύγμασιν αὐ-
" τῶν ἐξεπίκρανάν με, ἔθυσαν δαιμονίοις οἷς οὐκ οἴδασι· καινοὶ καὶ προσφάτως ἥκα-
" σιν οἷς οὐκ ἤδεσαν οἱ πατέρες αὐτῶν. Θεὸν δὲ ἐλησμόνησάν σε ἐγκατέλιπες, καὶ ἐπε-
λάθου Θεοῦ τοῦ τρέφοντός σε· καὶ εἶδε Κύριος, καὶ ἐζήλωσε, καὶ προσώξυνθη δι' ὀργὴν υἱῶν
" αὐτοῦ καὶ θυγατέρων, καὶ εἶπεν, ἀποστρέψω τὸ πρόσωπόν μου ἀπ' αὐτῶν, καὶ δείξω τί
" ἔσαι αὐτοῖς ἐπ' ἐσχάτων· ὅτι γενεὰ διεστραμμένη ἐστίν, υἱοὶ οἷς οὐκ ἔστι πίστις ἐν αὐτοῖς,
" αὐτοὶ προὐζήλωσάν με ἐπ' οὐ Θεῷ, προὐώργισάν με ἐν τοῖς εἰδώλοις αὐτῶν· κἀγὼ
" προσζηλώσω αὐτοὺς ἐπ' οὐκ ἔθνει, ἐπ' ἔθνει ἀσυνέτῳ προοργιῶ αὐτούς· ὅτι πῦρ
" ἐκκέκαυται ἐκ τοῦ θυμοῦ μου, καὶ καυθήσεται ἕως ᾅδου, καὶ καταφάγεται τὸν γῆν καὶ
" τὰ γενήματα αὐτῆς, φλέξει θεμέλια ὀρέων, συνάξω εἰς αὐτοὺς κακά. Καὶ μὴ δὲ ἀναμεθῶσι δίκαιον ἐκεῖνον, ἡμεῖς λαὸς ἕτερος ἀνεδήλαμεν, καὶ ἐλαχήσαμεν
" σάρκες καιναὶ καὶ βύσταλις, ὡς ἔφασαν οἱ προφῆται, Καὶ καταφθύσονται ἔθνη πολλὰ
" ὅτι τὸ Κύριον ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ εἰς λαὸν, καὶ καταπαύσουσιν ἐν μέσῳ τῆς γῆς πά-
" σης. Ἡμεῖς δὲ οὐ μόνον λαὸς, ἀλλὰ καὶ λαὸς ἅγιος ἐσμεν ὡς ἐδείξαμεν ἤδη. Καὶ κα-
" λέσουσιν αὐτὸν λαὸν ἅγιον, λελυτρωμένον ὑπὸ Κυρίου. Οὐκοῦν οὐκ ἄκαιρον ἔφη-
πτος δῆμος ἐσμεν, οὐδὲ βάρβαρον φῦλον, οὐδὲ ὁποῖα Καρῶν ἢ Φρυγῶν ἔθνη, ἀλλὰ καὶ ἡμᾶς ἐξελέξατο ὁ Θεὸς, καὶ ἐμφανὴς ἐγένετο τοῖς μὴ ἐπερωτῶσιν αὐτόν.
" Ἰδοὺ Θεός εἰμι, φησὶ, τῷ ἔθνει οὐκ ἐπεκαλέσαντό μου τὸ ὄνομά μου. Τοῦτο γάρ ἐστιν
ἐκτενὲς τὸ ἔθνος ὃ πάλαι τῷ Ἀβραὰμ ὁ Θεὸς ὑπέσχετο, καὶ πατέρα πολλῶν ἐθνῶν
ἔφησεν ἐπονομάσαι αὐτόν, οὐκ Ἀράβων, οὐδὲ Αἰγυπτίων, οὐδὲ Ἰδουμαίων λέγων, ἐπεὶ καὶ
Ἰσμαὴλ μεγάλου πατὴρ ἔθνους ἐγένετο, καὶ Ἡσαῦ, καὶ Ἀμμανιτῶν ἔστι νῦν πολὺ πλῆ-
θος. Νοῆσαι δὲ καὶ αὐτὸ Ἀβραὰμ πατέρα ὢν, καὶ ἁπλοῦς πόντε ἀνθρώπων ὄχλους, ἄγαν
ἀγαθοὺς δὲ ἀνδρῶν προφήτας. Ἢ οὖν πλέον ὠφελεῖ ὁ Χριστὸς χαρίζεται τῷ Ἀβραὰμ· ὃ

ἀφ' τῆς ὁμοίας κλήσεως φωνῇ ἐκάλεσεν αὐτὸν, εἰπὼν ἐξελθεῖν ἀπὸ τῆς γῆς σὺ ἦ ᾖχεν· καὶ ἡμᾶς δὲ ἀπάντας δι' ἐκείνης τῆς φωνῆς ἐκάλεσε, ἐξ οὗ ἐξηλθομεν ἤδη ἀπὸ τ πολιτείας σὺ ἦ ἐζωμεν ἐν τ κακῇ τ ἀνῶν τῆς γῆς οἰκητόρων κακῶς ζῶντες, καὶ σὺν τῷ Αβρααμ τῷ ἀγίῳ κληρονομήσομεν γῆν, εἰς τ ἀπέραντον αἰῶνα τ κληρονομίαν ληψόμενοι, τέκνα τ Αβρααμ διὰ τὴν ὁμοίαν πίστιν ὄντες. ὃν γὰρ ἔφπον ἐκήρυξε τῇ φωνῇ τὸ Θεοῦ ἐπίστευσεν, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην, ὅτι αὐτὸν ἔφπον καὶ ἡμεῖς τῇ φωνῇ τὸ Θεοῦ, τῇ διὰ τε τῶν ἀποστόλων τοῦ Χριστοῦ κηρυχθείσῃ πάλιν, καὶ τῇ διὰ τῶν προφητῶν κηρυχθείσῃ ἡμῖν πιστεύσαντες, μένει τὸ ἀποθνήσκειν, πᾶσι τοῖς ἐν τῷ κόσμῳ ἀπαραξάμενα. ὁμοίως οὖν ὁ ἔθνος, καὶ δικαιοσθείς, καὶ δίκαιον σύφραίνει ὅτι πατέρα ὑπισχνῆται αὐτῷ, ἀλλ' οὐχ ὑμᾶς οἷς οὐκ ἔστι πίστις ἐν αὐτοῖς· ἐρεῖτε μήποτε ὡς καὶ τῷ διὰ Ισαὰκ τὰ αὐτὰ καὶ τῷ Ιακὼβ ὑπισχνῆται. οὕτω γὰρ λέγει τῷ Ισαάκ, Καὶ εὐλογηθήσονται ἐν τῷ σπέρματί σου πάντα τὰ ἔθνη τῆς γῆς· τῷ δὲ Ιακώβ, Καὶ εὐλογηθήσονται ἐν σοὶ πᾶσαι αἱ φυλαὶ τ γῆς, καὶ ἐν τῷ σπέρματί σου. Οὐκέτι ἕτερα τῷ Ησαῦ, οὐδὲ τῷ Ρουβὶμ λέγει, οὐδὲ ἀνῷ ἑνὶ, ἀλλ' ἐκείνοις ἐξ ὧν ἔμελλεν ἔσεσθαι καὶ τὸν οἰκουμένην τὸν διὰ τ προφήτου Μαλαίας ὁ Χριστός. εἶτε δὲ καὶ τὸν εὐλογίαν Ιούδα καταμάθοις, ἴδοις ἂν ὃ λέγω. μελίζεται γὰρ ὁ σπέρμα ἐξ Ιακὼβ, καὶ διὰ Ιούδα, καὶ Φαρὲς, καὶ Ισσαὶ, καὶ Δαβὶδ καταρχεται. ταῦτα δ' ἐν συμβολαῖς ὅτι ἐνὸς τῶν φύσει ὑμῶν διαρεθήσονται τέκνα Αβρααμ, καὶ ἐν μελεῖ τῷ Χριστοῦ διεσκόμενοι, ἀνῷοι δὲ τέκνα μὲν τῷ Αβρααμ, ὡς ἡ ἄμμος δὲ ἡ ὅτι ὁ χείλος τῆς θαλάσσης ὄντες, ἧτις ἄγονός τε καὶ ἄκαρπος, πολλὴ μὲν ἀναρίθμητος οὖσα πρὸς χρόνου, οὐδὲν ἧττον ὅλως καρποφορουῦσα, ἀλλὰ μόνον ὁ ὕδωρ τ θαλάσσης πάντα, ὅσῳ ἐν ὁ ἐν τῷ γῇ ὑμῶν πολὺ πλῆθος ἐλέγχεται, πικρίας μὲν διδάγματα καὶ ἀθεότητος συμπάντων, ὅτι δὲ τῷ Θεοῦ λόγου ἀποβλέποντος. φησὶ γοῦν ἡ ἐν τῇ Ιούδα, Οὐκ ἐκλείφθη ἄρχων ἐξ Ιούδα, καὶ ἡγούμενος ἐκ τῶν μηρῶν αὐτῷ, ἕως ἂν ἔλθῃ ᾧ ἀπόκειται αὐτῷ· ἡ αὐτὸς ἔσται προσδοκία ἐθνῶν. Καὶ τοῦτο ὅτι οὐχ εἰς Ιούδαν ἐρρέθη, ἀλλ' ὡς ὅτι Χριστὸν, φαίνεται, ἡ γὰρ Ιούδαν πάντες οἱ ἀπὸ τῶν ἐθνῶν πάντων οὐ προσδοκῶμεν, ἀνῷ δὲ Ιησοῦν τὸν ἡ τοὺς πατέρας ὑμῶν ἐξ Αἰγύπτου ἐξαγαγόντα. μέχρι γὰρ τῆς παρουσίας τὸ Χριστοῦ ἡ προφητεία προεκήρυσσεν, ἕως ἂν ἔλθῃ ᾧ ἀπόκειται· καὶ αὐτὸς ἔσται προσδοκία ἐθνῶν. ἐλήλυθε τοίνυν ὡς ἡ ἐν πολλοῖς ἀποδέδεικται, καὶ προσδοκᾶται πάλιν παρέσεσθαι ἐπάνω τῶν νεφελῶν Ιησοῦς, οὗ τὸ ὄνομα βεβλασφήμηται ὑμεῖς, ἐν βεβλασφῆσθαι ἐν πάσῃ τῇ γῇ ἐξεραζέσθε. δυνατὸν δὲ ἐστιν μοι, εἰπεῖν, ὦ ἄνδρες, μάχεσθαι προὸς ὑμᾶς, περὶ τ λέξεως ἣν ὑμεῖς ἐξηγεῖσθε, λέγοντες εἰρῆσθαι, Ἕως ἂν ἔλθῃ τὰ ἀποκείμενα αὐτῷ. ὅτῳ οὐχ οὕτως ἐξηγήσαντο οἱ ἑβδομήκοντα, ἀλλ', Ἕως ἂν ἔλθῃ ᾧ ἀπόκειται. ὅτῳ δὲ τὰ ἀκόλουθα μᾶλλον ὅτι περὶ Χριστοῦ εἴρηται (οὕτω γὰρ ἔχουσι, Καὶ αὐτὸς ἔσται προσδοκία ἐθνῶν) οὐ περὶ τῶ λεξιδίου συζητήσας ὑμῖν ἔρχομαι, ἵνα μὴ ἔφπον οὐδὲ ἀπὸ τῶν μὴ ὁμολογουμένων ὑφ' ὑμῶν γραφῶν, ὧν καὶ ἀνίστρησα, ἀπὸ λόγων Ιερεμίου τῶ προφήτου, καὶ Εσδρα, καὶ Δαβὶδ, τὴν ἀπόδειξιν τὴν περὶ τοῦ Χριστοῦ ποιήσασθαι ἐσπουδασα, ἀνῷ ἀπὸ τ ὁμολογουμένων μέχρι τῶν ὑφ' ὑμῶν· ἃ εἰ ἐσεσιώπεισθε οἱ διδάσκαλοι ὑμῶν, δῆλον ἦν ὅτι ἀφαιρῆ ἐπὶ ποιήσεσθε, ὡς καὶ τὰ περὶ τ θανάτου Ησαΐου, ὃν πρίοντι ξυλίνῳ ἐπρίσατε, μυστήριον ἐν αὐτῷ τῷ Χριστοῦ τ τιμῆς ὑμῶν ὃ γῆνος δικῆ μένοντος, καὶ τοὺς μὲν ἀξίους σὺν τοῖς ἁγίοις πατρι ἀρχαις καὶ

προφήτας τῆς αἰωνίου βασιλείας καταξιοῦ μόνους· τοῖς δὲ ὅτι πλὴν καὶ δικαίων τῶν ἀπὸ τοῦ αἰῶνος υἱοῖς ὁμοίοις ἀπειδέα, καὶ ἀμεταθέτοις ἀπὸ πάντων τῶν ἐθνῶν πέμψω, ἤδη φησόμενος. Ἥξουσι γὰρ, εἶπεν, ἀπὸ δυσμῶν, καὶ ἀνατολῶν, καὶ ἀνακλιθήσονται μετὰ Ἀβραὰμ, καὶ Ἰσαὰκ, καὶ Ἰακὼβ ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. οἱ δὲ υἱοὶ τῆς βασιλείας ἐκβληθήσονται εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον. Καὶ ταῦτα εἶπεν, ὅτι ἐκεῖνος φεγγίζων ἢ τοῦ τ' ἀληθῆς λέγω, λέγοιμι, οὐδένα δυνασπίσασθαι μόνον, καὶ δὴ πρὸ αὐλικὰ ὑφ' ὑμῶν μιαθῆναι. Οὐδὲ γὰρ ἀπὸ ἔθνους τοῦ ἐμοῦ, λέγω δὴ Ἰδοῦ Σαμαρέων, ἀνὸς φεγγίδα ποιούμενος, ἐκλεφθῶς καίπερ προσομιλῶν, εἶπον πλανᾶσθαι αὐτοὺς πιθηκίσεως τῷ ὀνόματι αὐτῶν, μόνῳ Σίμωνι, ὃν Θεὸν ὑπὲρ ἀνω πάσης ἀρχῆς, καὶ ἐξουσίας, καὶ δυνάμεως εἶναι λέγουσι. καὶ ἡστυχίαν ἀγόντων αὐτῶν, ἔφερεν ἡμῖν Δαβὶδ ταῦτα τοῦτον λέγων τὸν Χριστόν, ὦ φίλοι οὐκέτι οὐ τοῦ ἀπόρμαλα αὐτὸ εἶπεν βλασφημῆσαθαι τὰ ἔθνη, ἀλλὰ οὐ αὐτὸ. οὕτω δὲ ἐκεῖ ἔστι, Τὸ ὄνομα αὐτοῦ εἰς τὸν αἰῶνα, ὑπὲρ ἥλιον διατελεῖ, καὶ εὐλογηθήσεται οὐ αὐτῷ πάντα τὰ ἔθνη. Εἰ δὲ οὐ τοῦ Χριστοῦ βλασφημεῖται τὰ ἔθνη πάντα, καὶ ἐκ πάντων τῶν ἐθνῶν ὅτι τοῦτον πιστεύομεν, καὶ αὐτός ἐστιν ὁ Χριστὸς, καὶ ἡμεῖς οἱ διὰ αὐτὸν βλασφημούμεθα. τὸν μὲν ἥλιον ὁ Θεὸς ἐδημιούργησεν εἰς ὃ προσκυνῆν αὐτὸν, ὡς γέγραπται, καὶ οὐδὲν οὐδὲ ποτὲ ἰδεῖν ἔστιν ὑπομένοντα ἀεὶ τὸ πρὸς τὸν ἥλιον πίστιν ἀποβαλεῖν· διὰ δὲ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ, ἐκ πάντως γένους ἀνθρώπων καὶ ὑπομένοντας, καὶ ὑπομένοντας πάντα πάλιν ὑπὲρ τοῦ μὴ ἀρνήσασθαι αὐτὸν, ἰδεῖν ἔστι. πειρωδέστερος γὰρ αὐτοῦ ὁ τῆς ἀληθείας καὶ σοφίας λόγος, καὶ φωτεινότερος μᾶλλον ἢ ἡλίου δυνάμεών ἐστι, καὶ εἰς τὰ βάθη τῆς καρδίας καὶ τοῦ νοῦ εἰσδυών· ὅθεν καὶ ὁ λόγος ἔφη, Υπὲρ τὸν ἥλιον διατελεῖ τὸ ὄνομα αὐτοῦ· καὶ πάλιν αἰατολὴ ὄνομα αὐτῷ Ζαχαρίας φησὶ, καὶ τοῦτο τοῦ αὐτοῦ λέγων εἶπεν, Οτι ὄψονται φυλὴ κατὰ φυλήν. Εἰ δὲ οὐ τῇ ἀξίᾳ, καὶ ἀγαθῇ, καὶ ἐξουσιαστικῇ προσοίᾳ αὐτοῦ τοσοῦτον ἔλαμψε καὶ ἴσχυσεν, ὡς οὐ μηδενὶ ἥλιῳ ἀγνοεῖσθαι αὐτὸν, καὶ ἀπὸ πάντος μεταποιεῖσθαι πεποίηται ἀπὸ τῶν παλαιᾶς κακῆς ἑκάστου ἔθνους πολιτείας, ὡς καὶ τὰ δαιμόνια ὑποτάσσεσθαι αὐτοῦ τῷ ὀνόματι, καὶ πάσας τὰς ἀρχὰς, καὶ τὰς βασιλείας τούτου ὄνομα πᾶσαι πάντως ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων διαδεδεκέναι, οὐ ἐκ πάντως ἐστὶ τῇ ἐνδίξῳ αὐτοῦ δυνάμει καταλύσαι πάντας τοὺς μισοῦντας αὐτὸν, καὶ τοὺς αὐτοῦ αἰτίους ἀποστάντας· τοὺς δὲ ἰδίους ἀναπαύσαι, ἀποδιδοὺς αὐτοῖς τὰ προσδοκώμενα πάντα. ἡμῖν οὖν ἐδόθη καὶ ἀκοῦσαι, καὶ συνῆναι, καὶ γνῶναι διὰ τούτου τοῦ Χριστοῦ, καὶ τὰ τῶν παρόντων ἐπιγνῶναι πάντα· διὸ τοῦτο ἔλεγε πρὸς αὐτὸν, Μέγα σοί ἐστι τοῦ κληθῆναί σε παῖδά μου, τοῦ στῆσαι τὰς φυλὰς τοῦ Ἰακὼβ, καὶ τὰς διασπορὰς τοῦ Ἰσραὴλ ἐπιστρέψαι. τέθεικά σε εἰς φῶς ἐθνῶν, τοῦ εἶναί σε εἰς σωτηρίαν αὐτῶν, ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς. Ταῦτα ὑμεῖς μὲν εἰς ὄρη Γιόραν καὶ τοὺς προσηλύτους εἰρηνῆς νομίζετε· τοῦ ὄντος δὲ εἰς ἡμᾶς εἰρῆσθαι τοὺς διὰ Ἰησοῦ πεφωλισμένους. ἢ γὰρ δὴ καὶ χείρονες ἐμάρτυρε ὁ Χριστὸς· νῦν δὲ διπλότερον ὑμῶν γείνης, ὡς αὐτὸς εἶπε, γίνεσθε. οὐ προσῆκε ἐκείνοις ἔτι οὐδὲ τὰ διὰ τῶν προφητῶν εἰρημένα λελέχθαι, ἀλλὰ προσῆκε ἡμᾶς, περὶ ὧν ὁ λόγος λέγει, Αξω σε ὁδῷ τυφλοὺς ἣν οὐκ ἔγνωσαν, καὶ τρίβους οὐκ ἤδεσαν πατήσουσι, καὶ ἀγῶ μάρτυς, λέγει Κύριος ὁ Θεὸς, καὶ ὁ παῖς μου ὃν ἐξελεξάμην. Τίνων οὖν μάρτυρε ὁ Χριστὸς, ἆρα ὡς τῶν πεπιστευκότων· οἱ δὲ προσήλυτοι οὐ μόνον οὐ πιστεύουσιν, ἀλλὰ διπλότερον ὑμῶν βλασφημοῦσιν εἰς τὸ ὄνομα

αὐτῶ, ϗ ἡμᾶς ζωὴς εἰς ἐκεῖνον πιστεύοντας καὶ φονεύῃ ϗ αἰχίζῃ βούλεσθαι. ϗ πάν-
" τα γὰρ ὑμῖν ἐξομοιοῦσθαι ἀπόδοσι. ϗ πάλιν ἐν ἀγίοις βοᾷ, Ἐγὼ Κύριος ἐκάλεσά
" σε τῇ δικαιοσύνῃ, ϗ κρατήσω τῆς χειρός σε, καὶ ἰσχύσω σε, ϗ δώσω σε εἰς διαθήκην γέ-
" νους, εἰς φῶς ἐθνῶν, ἀνοῖξαι ὀφθαλμοὺς τυφλῶν, ἐξαγαγεῖν ἐκ δεσμῶν πεπεδη-
" μένους. Ἐπεὶ καὶ ζῶντα, ὦ ἄνδρες, πρὸς τὸν Χριστὸν, ϗ πρὸ τῶν ἐθνῶν ὧν πεφω-
τισμένων εἴρηται, ἢ πάλιν ὑμεῖς ἐρᾶτε, πρὸς ὃν νόμον λέγῃ, καὶ τοὺς πρεσβυτέρους
ζῶντας; ϗ ὡσπερ ἐν ἀπορίᾳ ἀΐτερα ἀμφότερα ἀφιγμένων. Ἀλλὰ
ζῇ· οὐ πρὸς τὸν νόμον λέγῃ, ϗ τοὺς φωτιζομένους ὑπ' αὐτοῦ; οὗτοι δέ εἰσιν οἱ πρε-
σβύτεροι. Οὐκ, ἔφην ἀποδοὺς πρὸς τὸ Τρύφωνα, ἐπεὶ εἰ νόμος ἦν ὁ φωτίζων
ζῶ ἔθνη καὶ ζωὴς ἔχοντας αὐτῶ, ὡς χρεία καινῆς διαθήκης, ὀπίσω κεκρίκω διαθήκην, ϗ
νόμου αἰωνίου, ϗ πρόσταγμα ὁ Θεὸς προεκήρυσσε πέμψειν, οὐχὶ τὸν παλαιὸν νό-
μον ἀκουσόμεθα ϗ ζωὴς προσπλύτους ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ ϗ τοὺς προσπλύτους αὐ-
τοῦ, ἡμᾶς ζῶ ἔθνη οἷς ἐφώτισεν, ὡς που φησὶν, Οὕτω λέγῃ Κύριος, καιρῷ δεκτῷ ἐ-
" κάκουσά σου, καὶ ἐν ἡμέρᾳ σωτηρίας ἐβοήθησά σοι, ϗ ἔδωκά σε εἰς διαθήκην ἐθνῶν
" τοῦ καθίσαι τὴν γῆν, ϗ κληρονομῆσαι κληρονομήσας ἐρήμους. Τίς οὖν ἡ κληρο-
νομία τοῦ Χριστοῦ, οὐχὶ ζῶ ἔθνη; ζίς ἡ διαθήκη τοῦ Θεοῦ, οὐχ ὁ Χριστός; ὡς ϗ ἀμφο-
τέρου φησὶν, Υἱός μου εἶ σύ· ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε. αἴτησαι παρ' ἐμοῦ, ϗ δώσω σοι
" ἔθνη τὴν κληρονομίαν σου, ϗ τὴν κατάσχεσίν σου ζῶ πέρατα τῆς γῆς. Ὡς οὖν πολ-
λαχοῦ ζῶντα εἴρηται πρὸς τὸν Χριστὸν καὶ τὰ ἔθνη, οὕτως κἀκεῖνα εἰρῆσθαι νομίζετε.
Οὐδὲν γὰρ χρήζουσιν οἱ προσπλυτοι διαθήκης, εἰ ἑνὸς ϗ τοῦ αὐτοῦ πᾶσι ζοῖς τεθεσ-
" μοθετημένοις κειμένου νόμου, πρὸς ἐκείνων οὕτως ἡ γραφὴ λέγῃ, Καὶ προστεθήσεται
" καὶ ὁ Γηώρας πρὸς αὐτούς, καὶ προστεθήσεται πρὸς τὸν οἶκον Ιακώβ. Καὶ ὅτι νῦν
προσπλυτος ὁ τεθεσεμοθέτος, εἰ τῷ λαῷ προσκεχωρηκέναι ὄντι ὡς αὐτόχθονι, ἡ-
μεῖς ὄ λαὸς κεκλῆσθαι ἠξιωμένοι, ὁμοίως ἔθνος ἐσμὲν διὰ τὸ ἀπεῖπται εἶ). πρὸς
δὲ ϗ γηγοῖον ὄντι ἠγεῖσθαι ὑμᾶς τῶν μὴ προσπλύτων αὐτῶν μένειν ζὰ ἄμμα-
τα, ἡμῶν δὲ οὔ· καὶ ἡμᾶς μὴ ἀκούειν τυφλοὺς ϗ κωφοὺς ἐκ εἶναι πεφωτισμένους.
καὶ ὅτι γηγοιότερον ἀποδώσεται ὑμῖν τὸ πρόσταγμα, εἰ ὄν νόμον ζοῖς ἔθνεσι διδόσθαι
φήσετε, ὑμεῖς οὔτε ἐκεῖνον τὸν νόμον ἔγνωτε. ἰοὐλαβέσθε γὰρ τὸν τοῦ Θεοῦ ὀργὴν,
καὶ ἰμὴ ἀῶμοι, ϗ ῥεμβόμενοι ἐκ ἀῶ ὅτι δυσωπούμενοι ἀκούειν ἐκέλευτε λέγοντος
" αὐτοῦ, Υἱοὶ οἷς ἐκ ἔστι πίστις ἐν αὐτοῖς· ϗ ζίς τυφλὸς, ἀνῆ ἢ οἱ παῖδές μου· ϗ κωφὸς,
" ἀλλ' ἢ οἱ κυριεύοντες αὐτῶν· καὶ ἐτυφλώθησάν οἱ δοῦλοι τοῦ Θεοῦ. Εἰ δέ γε πολ-
λαχοῦ ϗ ἐφυλάξασθε ἀνεφγμένα ζὰ ὦτα ὑμῶν, ἐ ἐκ ἠκούσατε εἰ καλὸς ὑ-
μῖν ὁ ἔπαινος τοῦ Θεοῦ, ϗ Θεοῦ μαρτυρία δούλοις ἁρέπουσα, ἐκ αἰσχύνεσθε πολ
λαχοῦ ζῶντα ἀκούοντες, οὐδὲ ἀπειλοῦντος τοῦ Θεοῦ φείσεται, ἀλλ' ἢ λαὸς μισθὸς,
" ϗ σκληροκάρδιός ἐστι. Διαβλέπετε ἰδοὺ πρόσθεν τῆς μεταθέσεως τὸν λαὸν τοῦτον, λέ-
γῃ Κύριος, καὶ μεταθήσω αὐτοὺς, ϗ ἀπολῶ τὴν σοφίαν τῶν σοφῶν, καὶ τὴν σύνεσιν
" τῶν συνετῶν κρύψω. Εὐλόγως. οὐ γὰρ σοφοί ἐστι, οὐδὲ συνετοί, ἀλλὰ δριμεῖς ϗ πα-
νοῦργοι· σοφοὶ εἰς τὸ κακοποιῆσαι μόνον γεγόνασι δὲ ζαλλὼ Θεοῦ κεκρυμμένην, ἢ δια-
" θήκην Κυρίου πιστὴν, ἢ βίβλους αἰωνίους διῆλθε. ζιγλωσσῶ Ἐβραῖοι, φησὶ τῷ Ἰσ-
ραὴλ, ϗ τῷ Ἰούδα σπέρμα ἀνθρώπων ϗ σπέρμα κτηνῶν. Καὶ διὰ Ἡσαΐου πρὸς ἀγίους
Ἰσραὴλ οὕτω φησὶ, Τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἔσται πεῖπος Ἰσραὴλ ἐν ζοῖς Ἀσσυρίοις ϗ Αἰ-
γυπτίοις, εὐλογημένῃ ἐν τῇ γῇ ᾗ εὐλόγησε Κύριος σαβαὼθ λέγων, εὐλογημένῃ ἔσται ὁ

λαός μου ὁ ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ ὁ ἐν Ασσυρίοις, καὶ ἡ κληρονομία μου Ισραὴλ. Εὐλογημένος σὺν τῷ Θεῷ, καὶ Ισραὴλ τοῦτον τὸν λαὸν καλέσας, καὶ κληρονομίαν αὐτὸν βοήσας εἶ), πῶς δὲ μετέμοσε τὸν ὅτι τι ὧν ἑαυτοῖς ἁπαπᾶ ὡς μόνοι Ισραὴλ ὄντες, καὶ ὅτι τῷ καθαρεύσαι δι' ὕδατος μόνοι ὁ Θεὸς λαόν. καὶ γὰρ ὅτι περὶ τῆς Ιερουσαλὴμ, καὶ τῶν πέριξ αὐτῆς ἔλεγε χώρας, οὕτω πάλιν ἐπιπλήττει, Καὶ ἠκούσατε ἐφ' ὑμᾶς, ἀνδρες ἄρχοντες τοῦ λαοῦ μου Ισραὴλ, καὶ κληρονομήσουσιν ὑμᾶς, καὶ ἔσεσθε ἄνδρες εἰς κατάβρεσιν, καὶ οὐ μὴ περισταλῆτε ἔτι ἀπὸ ἀπειθείας ὑμῶν ἐπ' αὐτῶν. Τί οὖν, φησὶν ὁ Τρύφων, ὑμεῖς Ισραὴλ ἐστε, καὶ ταῦτα ὑμῖν λέγει τοῦτο; Εἰ μοὶ, ἔφην, αὐτῷ μὴ καὶ τούτων καὶ πολλῶν λόγων πεποιήμεθα, κἂν ἀμφέδοξον μή τι σοὶ σεσημάνθαι τοῦτο ἐρωτᾷς· ἔστι γὰρ καὶ μὴ ἀποδείξεως, καὶ συγκαταθέσεως καὶ τοῦτο σεσημάνθαι τὸ ζήτημα, οὐ νομίζω σε ἀγνοεῖν· μᾶλλον τὰ περιφρονοῦντα, σὺν δὲ πάλιν φιλεριστεῖν, ἀλλὰ περικαλεῖσθαί με καὶ τούτοις τοῖς αὐτοῖς ἀποδεῖξαι ποιήσασθαι. Ἐπεὶ τῷ ὄντι τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡμῶν σεσήμανται, πάλιν, ἔλεγον ἐγὼ, ἐν τῇ Ησαΐᾳ, ὡσὰν ἀκούοντες εἰ ἄρα ἀκούετε, ταῦτα τῷ Χριστῷ λέγων ὁ Θεὸς ἐν πολλοῖς, Ιακὼβ αὐτὸν καλεῖ, καὶ Ισραὴλ· οὕτω λέγει, Ιακὼβ ὁ παῖς μου, ἀντιλήψομαι αὐτοῦ· Ισραὴλ ὁ ἐκλεκτός μου, ἡσυχάσει δὲ πνεῦμά μου ἐπ' αὐτῷ, καὶ κρίσιν τοῖς ἔθνεσιν ἐξοίσει. Οὐκ ἐρίσει, οὐδὲ κράξει, οὐδὲ ἀκούσεται ἔξω ἐν ταῖς πλατείαις τὴν φωνὴν αὐτοῦ. κάλαμον συντετριμμένον οὐ κατεάξει, καὶ λίνον τυφόμενον οὐ μὴ σβέσει· ἀλλὰ εἰς ἀλήθειαν ἐξοίσει κρίσιν ἀναλήψεται, καὶ οὐ μὴ θρασυνθήσεται ἕως ἂν θῇ ἐπὶ τῆς γῆς κρίσιν· καὶ ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ἔθνη ἐλπιοῦσιν. Ὡς οὖν ἀπὸ τοῦ ἑνὸς Ιακὼβ ἐκείνου τοῦ καὶ Ισραὴλ ὀνομασθέντος, ὃ πᾶν γένος ὑμῶν προσηγόρευται Ιακὼβ καὶ Ισραὴλ, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἀπὸ τοῦ γνησίως ἡμᾶς εἰς Θεὸν Χριστοῦ, ὡς καὶ Ιακὼβ, καὶ Ισραὴλ, καὶ Ιούδας, καὶ Ιωσὴφ, καὶ Δαβὶδ, καὶ Θεοῦ τέκνα ἀληθινὰ καλούμεθα καὶ ἐσμέν, οἱ ἐκ τοῦ λαοῦ τοῦ Χριστοῦ φυλάσσοντες. καὶ ὅτι εἶδον αὐτοὺς σεσωματωμένους ὅτι τοῦ εἰπεῖν με, καὶ Θεοῦ τέκνα ἐστὲ) ἡμᾶς, προσλαβὼν τὸ ἀνέρωτον, εἶπον, ἀκούσατε, ὦ ἄνδρες, πῶς ὁ ἅγιος πνεῦμα λέγει περὶ τοῦ λαοῦ τούτου, ὅτι υἱοὶ ὑψίστου πάντες εἰσὶ, καὶ ὁ τῆς συναγωγῆς αὐτῶν πρόεδρος αὐτὸς ἔσται ὁ Χριστὸς τοῦ κρίσει ἀπὸ πάντας ἡμᾶς ἀνθρώπων τοιοῦτος. εἴρηται δὲ καὶ λόγῳ Δαβὶδ, ὡς μοὶ ὑμεῖς ἐξηγεῖσθε οὕτως, Ο Θεὸς ἔστη ἐν συναγωγῇ θεῶν· ἐν μέσῳ δὲ θεοὺς διακρίνει. ἕως πότε κρίνετε ἀδικίαν, καὶ πρόσωπα ἁμαρτωλῶν λαμβάνετε. κρίνατε ὀρφανῷ καὶ πτωχῷ, καὶ ταπεινὸν καὶ πένητα δικαιώσατε. ἐξέλεσθε πένητα καὶ πτωχὸν, ἐκ χειρὸς ἁμαρτωλοῦ ῥύσασθε. οὐκ ἔγνωσαν, οὐδὲ συνῆκαν, ἐν σκότει διαπορεύονται, σαλευθήσονται πάντα τὰ θεμέλια τῆς γῆς. ἐγὼ εἶπα, θεοί ἐστε, καὶ υἱοὶ ὑψίστου πάντες. ὑμεῖς δὲ ὡς ἄνθρωποι ἀποθνήσκετε, καὶ ὡς εἷς τῶν ἀρχόντων πίπτετε. διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς, κρῖνον τὴν γῆν, ὅτι σὺ κατακληρονομήσεις ἐν πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν. Ἐγὼ δὲ τῷ τοῦ ἑβδομήκοντα ἐξηγήσω, εἴρηται, Ἰδοὺ δὴ ὡς ἄνθρωποι ἀποθνήσκει, καὶ ὡς εἷς τῶν ἀρχόντων πίπτετε, ἵνα δηλώσῃ καὶ τὸν παραπεπτωκότα τῶν ἀνθρώπων, τὸν Ἀδὰμ λέγω καὶ τὴν Εὔαν, καὶ τοὺς πίπτοντας τῶν ἐκ τοῦ ἑνὸς τῶν ἀρχόντων, τουτέστι τοῦ κατακληρούχου ἐκείνου ὄφεως πεσόντας πίπτειν μεγάλως, ὅτε ὁ ἀποπλανήσας τὸν Εὔαν. Ἀλλ' ὅτι οὐ περὶ τούτου μοι νῦν ὁ λόγος λέλεκται, ἀλλὰ περὶ τοῦ δεῖξαι ὑμῖν ὅτι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἀνθρώπους, τοὺς καὶ Θεῷ ὁμοίως ἀπαθεῖς, καὶ ἀθανάτους, ἐὰν φυλάξωσι τὰ προστάγματα αὐτοῦ γενομένους, καὶ καταξιωθέντας ἐπ' αὐτῷ υἱοὺς αὐτῷ κα-

λῆσθαι, καὶ οὕτω ὁμοίως τῷ Ἀδὰμ καὶ τῇ Εὔᾳ ἐξομοιούμενοι, θάνατον ἑαυτοῖς ἐργάζονται. ἐχέτω καὶ ἡ ἐρμηνεία τὸ ψαλμοῦ ὡς βούλεσθε, καὶ οὕτως ἀποδίδωμι, ὅτι θεοὶ κατηξίωται γενέσθαι, καὶ υἱοὶ ὑψίστου. πότε δυνάμεθα γενέσθαι κατηξίωται, εἰ μὴ ἐκ τοῦ ἐκπορεύεσθαι καὶ χρίεσθαι, καὶ καθαπτίζεσθαι μόνοισιν, ὡς καὶ Ἀδὰμ, εἰ Εὔα· ὅτι δὲ καὶ Θεοῦ ὁ Χριστὸς κλῆσις, ἐν πολλοῖς ἀποδέδεικται· ἐβουλόμην, λέγω, ὑμῖν μαθεῖν, ὦ ἄνδρες, τίς ἡ δύναμις τῆς Ισραὴλ ὀνόματος. καὶ προσχόντων αὐτῶν, ἐπῆνεσα, ἐγὼ δὲ ὑπέσταμην ἐρεῖ· οὔτε γὰρ εἰδότα μὴ λέγειν δίκαιον ἡγεῖσθαι, ὅτε ἐπιστάμενον ὑπόσταθαι ὑμᾶς, καὶ ἅμα φθόνου, ἢ δι' ἀπιστίαν τινὰ τοῦ βουλεύσασθαι ὑπέσταμεν αὐτὸς φροντίζειν ἀεί, ἀλλὰ πάντα ἁπλῶς καὶ ἀδόλως λέγειν, ὡς ὁ ἡμῶν Κύριος εἶπεν, Ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπεῖραι τὸν σπόρον, καὶ ὁ μὲν ἔπεσεν εἰς τὴν ὁδὸν, ὁ δὲ εἰς τὰ ἀκάνθας, ὁ δὲ ὑπὲρ τὰ πετρώδη, ὁ δὲ ὑπὲρ τὴν γῆν τὴν καλήν· ἐλπίδι δὲν τοῦ εἶναί που καλὴν γῆν, λέγει δεῖ, ἐπειδήγε ἐκεῖνος ὁ ἡμῶν Κύριος ὡς ἰσχυρὸς καὶ δυνατὸς τὰ ἴδια πάντων ἀπαιτήσῃ ἅγιον, καὶ τὸν οἰκεῖόν μου ἑαυτοῦ οὐ καταδικάσῃ, εἰ γνωρίζει αὐτὸν δίκῃ ὃ ὑπέσταμαι ὅτι δυνατός ἐστιν ὁ Κύριος αὐτὸν, καὶ ἐλθὼν ἀπαιτήσῃ τὰ ἴδια, ὑπὲρ πάσαν πρᾶξιν διδύντα, ἀμὴ οὐ δι' αἰτίαν οἱασδηποτοῦν κατρύξομαι. εἰ δὲ οὖν Ισραὴλ ὄνομα τοῦτο σημαίνῃ, ἄνθρωπος νικῶν δυνάμενος. ὁ μὲν Ισρα ἄνθρωπός ὅστι, τὸ δὲ Ηλ δυνάμεως. ὅταν καὶ δίκῃ τῶν μυστηρίων τῆς πάλης τῷ ἐπάλαισεν Ιακὼβ μετὰ τοῦ Φαρισαίου μόνου, ἐκ τῆς τῆ ἁγίας βουλῆς ὑπηρετῶν· Θεοῦ δὲ, ἐκ τοῦ εἶναι τέκνον προσφόρων τὴν ὅλων κτισμάτων, ἐπεστροφῆσθαι, οὕτως καὶ ἄνθρωπος γενόμενος ὁ Χριστὸς ποιήσῃ. ὅτε γὰρ ἄνθρωπος γέγονεν, ὡς προσῆλθεν, προσῆλθεν αὐτῷ ὁ διάβολος, τουτέστιν ἡ δυνάμις ἐκείνη ἡ καὶ ὄφις κεκλημένη καὶ Σατανᾶς, πειράζων αὐτὸν, καὶ ἀναπτύσσων καταβαλεῖν, δίκῃ τῆς ἀξιοῦν προσκυνῆσαι αὐτόν· ὁ δὲ αὖθις κατέλυσε, καὶ κατέβαλεν ἐλέγξας ὅτι ποιητὴς ὄντι, οὐ δίκῃ τοῦ γραφῆναι ἀξιοῦν προσκυνῆσθαι ὡς Θεὸς, ἀποστάντος τοῦ Θεοῦ γνώμης τυγχάνοντος. ἀπεκρίνατο γὰρ αὐτῷ, Γέγραπται, Κύριον τὸν Θεόν σου προσκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις· καὶ ἠπατημένος, καὶ ἐλπιζόμενος ἀπέβυσε τότε ὁ διάβολος. ἀλλ' ἐπεὶ καὶ σαρκὸς ἔμελλε, τουτέστιν ἐν πόνῳ καὶ ἐν ἀνθρωπότητι τοῦ πάθους, ὅτε σωτῆρος ἔμελλεν ὁ Χριστὸς ὁ ἡμέτερος, καὶ τούτου προκήρυξιν ἐποίησε δίκῃ τῆς ἄλλαθαι τὸν μηρὸν τοῦ Ιακὼβ, καὶ σαρκῆσαι ποιῆσαι. ὁ δὲ Ισραὴλ ἐκ τοῦ ὄνομα αὐτῷ ἀνῶνται, ὃ ἐποιήσατε τὸν μακάριον Ιακὼβ ἐλέγχων τοῦ ἑαυτοῦ ὀνόματι, κηρύσσων καὶ δίκῃ τούτου ὅτι πάντες οἱ δι' αὐτοῦ ὡς πατρὶ προσφεύγοντες, ἐλεύθεροι Ισραὴλ ὄντι. ὑμεῖς δὲ μηδὲν τούτων νενοηκότες, μηδὲ τοῦ προσκυλιζόμενοι, ὅπερ ἐκ τοῦ ἀρχικὸν σπέρμα τοῦ Ιακὼβ τέκνα ἐστὲ, πάντως φοβήσεσθαι προσδοκᾶτε. ἀμὴ ὅτι καὶ ἐκ τούτου ἑαυτοὺς πλανᾶτε, ἀποδέδεικταί μοι ἐν πολλοῖς. ὃς δ' ὅστιν ἐστὶ ὃς καὶ ἄγγελος μεγάλης βουλῆς ποτὲ, καὶ ἀνὴρ δίκῃ Ιεζεκιὴλ, καὶ ὡς υἱὸς ἀνθρώπου δίκῃ Δανιὴλ καὶ παιδίον δίκῃ Ησαΐου, καὶ Χριστὸς, καὶ Θεὸς προσκυνητὸς, καὶ Δαυῒδ, καὶ Χριστὸς, εἰ λίθος δίκῃ πολλαὶ, καὶ σοφία δίκῃ Σολομῶνος, καὶ Ιωσὴφ, εἰ Ἰούδας, καὶ ἄστρον δίκῃ Μωσέως, καὶ ἀνατολὴ δίκῃ Ζαχαρίου, καὶ παντὸς, καὶ Ιακὼβ, εἰ Ισραὴλ πάλιν δίκῃ Ησαΐου, εἰ ῥάβδος, καὶ ἄνθος, εἰ λίθος ἀκρογωνιαῖος κέκληται, καὶ υἱὸς Θεοῦ, εἰ ἐγνώκειτε, ὦ Τρύφων, ἔφην, οὐκ ἂν ἐβλασφημεῖτε εἰς αὐτὸν ἴδιον καὶ παθόντα μόνον, εἰ γνωτὸν ἦν, καὶ παθόντα, καὶ ἀναβάντα εἰς τὸν οὐρανὸν, ὃς καὶ πάλιν πρὸ ἔσης, καὶ τότε κέκληται ὑμῶν αἱ δώδεκα φυλαί· ἐπεὶ εἰ

νοήκασι τὰ ἠρημένα ὑπὸ τῶν προφητῶν, οὐκ ἂν ἐξηρτήσθη αὐτοῦ τὸ θεῖον, τοῦ μόνου, καὶ ἀληθινοῦ, καὶ ἀρρήτου θεοῦ υἱόν. εἴρηται γὰρ που καὶ διὰ Μωϋσέως οὕτω
" ἐξόδου ἔτους, Ἐλάλησε δὲ Κύριος πρὸς Μωσῆν, καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν, ἐγώ εἰμι Κύ-
" ριος καὶ ὤφθην πρὸς τὸν Αβρααμ, καὶ Ισαακ, καὶ Ιακὼβ, Θεὸς αὐτῶν, καὶ τὸ ὄνομά
" μου οὐκ ἐδήλωσα αὐτοῖς, καὶ ἔστησα τὸ διαθήκην μου πρὸς αὐτούς· καὶ οὕτω πάλιν
" λέγει, Μετὰ Ιακὼβ ἀνθρωπος ἐπάλαιε, καὶ Θεὸν φησιν εἶδεν. εἶδον γὰρ Θεὸν πρόσω-
" πον πρὸς πρόσωπον, καὶ ἐσώθη ἡ ψυχή μου, λέγει εἰρηκέναι ὅτι Ιακὼβ, καὶ ὅτι καὶ
τὸν τόπον ὅπου αὐτῷ ἐπάλαιστε, καὶ ὤφθη, καὶ διέλεγοντο, καὶ ἐκάλεσεν, εἶδος Θεοῦ ἀνέ-
" γραψε. καὶ τῷ Αβρααμ ὁμοίως, Μωσῆς φησὶν, ὤφθη ὁ Θεὸς πρὸς τῇ δρυῒ τῇ
" Μαμβρῇ καθημένῳ ὅτε τῆς θύρας τῆς σκηνῆς αὐτοῦ μεσημβρίας. εἶτα ζῶντα εἶπεν,
" ὕστερον, Ἀνακέλευσαι δὲ τοῖς ὀφθαλμοῖς εἶδε, καὶ ἰδοὺ τρεῖς ἄνδρες εἰστήκεισαν ἐπάνω
" αὐτοῦ· καὶ ἰδὼν συνέδραμεν εἰς ὑπαντησιν αὐτοῖς. μετ' ὀλίγον δ' εἷς ἐξ αὐτῶν ὑπο-
" κρίνεται τῷ Αβρααμ ὑιόν. ἵν' ὅπερ ἐθέλασε Σάρρα λέγουσα, ἄρα γε τίκτομαι, ἐγὼ δὲ
" γεγήρακα· μὴ ἀδύνατόν τῷ θεῷ ῥῆμα; εἰς δὲ καιρὸν τοῦτον ἀποστρέφω εἰς
" ὥρας, καὶ ἔσται τῇ Σάρρᾳ υἱός. ἐπαλλάσσονται δὲ ἀπὸ Αβρααμ· καὶ οὕτω πρὸς αὐτὸν
πάλιν λέγει, Ἐξαναστάντες δὲ ἐκεῖθεν οἱ ἄνδρες, κατέβλεψαν ὅπῃ πρόσωπον Σο-
δόμων. εἶτα πάλιν πρὸς ὃν Αβρααμ ὃς ἰὼ καὶ ἔστιν, ὡς λέγει, Οὐ μὴ κρύψω ἀπὸ
τοῦ παιδός μου Αβρααμ ἐγὼ ἃ μέλλω ποιεῖν. καὶ τὰ ἐξῆς ἀνεστρημμένα ἀπὸ τοῦ τῶ
Μωϋσέως, καὶ ἀξηγημένα ὑπ' ἐμοῦ πάλιν ἔλεγεν, δι' ὧν ἀποδέδεικται ὑπὸ τοῦ
πατρὸς, καὶ Κυρίου πάντων, καὶ ὑπηρετῶν τῇ βουλῇ αὐτοῦ· ὅστις ὃς ὤφθη τοῦ τε
Αβρααμ, καὶ τῷ Ισαακ, καὶ τοῦ Ιακὼβ, καὶ τοῖς ἀνωτέροις πατριάρχαις ἀνατεταμέ-
νοις θεὸς, ἔλεγον· ἐπέφερον δὲ, εἰ καὶ μὴ εἶπον ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, οὕτω γὰρ ὅτε
χρέας ἐπενήνεκται ὁ λαὸς φαγεῖν, καὶ ἀπιστεῖ Μωσῆς τῷ λελεγμένῳ καὶ κεῖ ἀγγέλῳ,
ἐπαγγελλομένῳ δώσειν αὐτοῖς ὃν θεὸν εἰς πλησμονὴν, αὐτὸς ὢν ὁ θεὸς, καὶ ἄγγελος
πρὸς τὸ παρὸν πεπεμμένος, ζῶντα εἰπεῖν καὶ πρᾶξαι δηλοῦται. οὕτως γὰρ ἐπά-
" γει διὰ τῆς φωνῆς λέγουσα, Καὶ εἶπε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν, μὴ ἡ χεὶρ Κυρίου οὐκ
" ἐξαρκέσει; ἤδη γνώσῃ εἰ συντελεσθήσεταί σοι ὁ λόγος μου, ἢ οὔ. καὶ πάλιν ἐν ἑτέροις λό-
" γοις ὕστερον φησὶ, Κύριος δὲ εἶπε πρὸς με, οὐ προσθήσῃ τὸν Ιορδάνην τοῦτον, Κύριος
" ὁ θεός σου ὁ προπορευόμενος τὸ πρόσωπόν σου, αὐτὸς ἐξολεθρεύσει τὰ ἔθνη. Καὶ
τὰ ἑξῆς δὲ τοιαῦτα ὄντα εἰρημένα τοῦ νομοθέτου, καὶ τοῖς προφήταις, καὶ ἱκανῶς εἰρῆ-
" σθαί μοι ὑπολαμβάνω, ὅτι ὅταν μὲν ὁ Θεὸς λέγῃ, Ἀνέβη ὁ θεὸς ἀπὸ Αβρααμ,
" ἢ Ἐλάλησε Κύριος πρὸς Μωσῆν, καὶ Κατέβη Κύριος τὸν πύργον ἰδεῖν ὃν ᾠκοδόμησαν
" οἱ υἱοὶ τοῦ ἀνθρώπου; ἢ ὅτι Ἐκλείσει ὁ Θεὸς τὴν κιβωτὸν Νωε ἔξωθεν, μὴ ἡγεῖσθε
αὐτὸν ὃν ἀγέννητον Θεὸν καταβεβηκέναι, ἢ ἀναβεβηκέναι ποθέν· ὁ γὰρ ἄρρητος πα-
τὴρ καὶ Κύριος τῶν πάντων, οὔτε που ἀφῖχται, οὔτε περιπατεῖ, οὔτε καθέζεται, οὔτε
ἀνίσταται, ἀλλ' ἐν τῇ αὐτοῦ χώρᾳ ὅπου ποτὲ μέμηκε, ὁρᾷ, καὶ ὁρᾶται ἀκούων, οὐκ ὀφθαλ-
μοῖς, οὐδὲ ὠσὶν, ἀλλὰ δυνάμει ἀῤῥήκτῳ καὶ πάντα ἐφορᾷ, καὶ πάντα γινώσκει, καὶ οὐ-
δεὶς ἡμῶν λέληθεν αὐτὸν, οὔτε κινούμενος ὁ τόπος τοῦ ἀχωρήτου, καὶ τῷ κόσμῳ ὅλῳ,
ὃς γε ἰὼ καὶ πρὸ τοῦ κόσμου ἦν θεὸς· πῶς δὴ οὖν οὗτος ἢ λαλήσας πρός τινα, ἢ
ὀφθεὶς τινὶ, ἢ ἐν ἐλαχίστῳ μέρει γῆς φανείς, ὁπότε μὲ οὐδὲ τὸν δίξαν τῶν πρὸ αὐ-
τοῦ πεμφθέντος ἴσχυεν ὁ λαὸς ἰδεῖν ἐν Σινᾷ, φησὶ αὐτὸς Μωσῆς ἴσχυσιν εἰσελθεῖν εἰς
τὸν σκηνὸν ἰὼ ἐποίησεν, εἰ μὴ ἐπληρώθη τῆς πρὸς τοῦ Θεοῦ δόξης· οὐδὲ μὲν

ὁ ἱερὰς ὑπέμενε κατενώπιον τοῦ λαοῦ ἔφην ὅτε τῷ κιβωτὸν Σολομὼν εἰσηγάγετο εἰς ὃν ᾠκοδόμησε τὸν ὃν Ιερουσαλήμ, ὃν αὐτὸς ὁ Σολομὼν ᾠκοδόμησε· οὔτε οὖν Αβραάμ, οὔτε Ισαὰκ, οὔτε Ιακὼβ, οὔτε ἄλλος ἀνθρώπων εἶδε θεὸν πατέρα καὶ ἄρρητον Κύριον τῶν ὅλων ἁπλῶς, καὶ αὐτὸν τὸν Χριστόν, ἀλλ' ἐκεῖνον τὸν κατὰ βουλὴν τοῦ ἐκείνου καὶ Θεοῦ ὄντα υἱὸν αὐτοῦ, καὶ ἀγγέλους ὄντας τοῦ ὑπηρετεῖν τῇ γνώμῃ αὐτοῦ, οἷς ὁ ἄθρωπος γενηθῆναι διὰ τῆς παρθένου βεβούληται, ὃς δὲ πῦρ ποτὲ γέγονε τῇ πρὸς Μωσέα ὁμιλίᾳ τῇ ἀπὸ τῆς βάτου· ἐπεὶ ἐὰν μὴ οὕτω νοήσωμεν ταῖς γραφαῖς συμβήσεται θεὸν πατέρα καὶ Κύριον τῶν ὅλων μὴ γεγονέναι πώποτε
" ὃν τοῖς οὐρανοῖς, ὅτι διὰ Μωσέως λέλεκται, Καὶ Κύριος ἔβρεξεν ἐπὶ Σόδομα πῦρ
" καὶ θεῖον παρὰ Κυρίου ἐκ τοῦ οὐρανοῦ. Καὶ πάλιν διὰ Δαβὶδ ὅτε λέλεκται οὕτως,
" Ἄρατε πύλας οἱ ἄρχοντες ὑμῶν, καὶ ἐπάρθητε πύλαι αἰώνιοι, καὶ εἰσελεύσεται ὁ
" βασιλεὺς τῆς δόξης. Καὶ πάλιν ὅτε φησὶ, Λέγει Κύριος τῷ Κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δε-
" ξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου. Καὶ ὅτι Κύριος ὢν
ὁ Χριστὸς, καὶ Θεὸς Θεοῦ υἱὸς ὑπάρχων, καὶ δυνάμει φαινόμενος ποτέ τισιν ὡς ἀνὴρ, καὶ ἄγγελος, καὶ ἐν πυρὶ ὀφθῆναι ὡς ἐν τῇ βάτῳ πέφανται, καὶ ὅτι τῆς κρίσεως τὸ γεγονέναι ὅτι Σόδομα, ἀποδέδεκται ἐν πολλοῖς τοῖς εἰρημένοις. ὑστέρως δὲ πάλιν ἃ καὶ προεξήγαμεν ἀπὸ τῆς ἐξόδου πεύσῃ, ἐπεί τι τὸ ὀπτασίας τῆς ὅτι ἡ βάτου, καὶ τὸ ὁπτικλήσεως τοῦ Ιησοῦ ὀνόματος, ἐπίλεγον, Καὶ μὴ νομίζητε ὦ οὗτοι, ὅτι παρεπολογοῦμαι ταῦτα λέγων πολλάκις, ἀλλ' ἐπεὶ γινώσκω καὶ τινὰς προσλέγειν ταῦτα βουλομένους, καὶ φάσκειν τὴν δύναμιν τὴν πρὸς τοῦ παῖδος τῶν ὅλων φανῆναι τῷ Μωσεῖ, ἢ τῷ Αβραὰμ, ἢ τῷ Ιακὼβ, ἄγγελον καλεῖσθαι διὰ τὴν πρὸς τοὺς ἀνθρώπους πρόοδον, ὅπερ δι' αὐτῆς τὰ πρὸς τοῦ παῖδος τοῖς ἀνθρώποις ἀγγέλλεται· δόξαι γ' ὅπερ ἂν ἀχωρήτου ποτὲ φαντασίᾳ φαίνεται, ἀνδρὰ δὲ πολὺ ἂν ἄθρωπον καλεῖσθαι, ὅπερ ἂν μορφαῖς τοιαύταις ἐναρμοζόμενος φαίνεται, αἷς ἂν βούλεται ὁ πατὴρ, καὶ λόγοι καλοῦσι, ὅπερ τὰ πρὸς τοῦ παῖδος ὁμιλίας φέρει τοῖς ἀνθρώποις. ἀτμητον δὲ καὶ ἀχώριστον τῷ παῖδος τοιοῦτόν τι δύναμιν ὑπάρχει, ὃν τρόπον ὃ τοῦ ἡλίου φασὶ φῶς ὅτι γῆς ἐστὶν ἄτμητον καὶ ἀχώριστον ὄντος τοῦ ἡλίου ἐν τῷ οὐρανῷ, ὅταν δύσῃ σωματοφέρεται τὸ φῶς, ὅτου ὁ πατὴρ ὅταν βούλῃται, λέγεσι, δύναμιν αὐτὸ προπέμπει, καὶ ὅταν βούλῃ πάλιν ἀναγάγῃ εἰς ἑαυτὸν· καὶ ὅτου τὸ ζῆν καὶ τοῖς ἀγγέλοις ποιεῖν αὐτὸν διδάσκουσιν. ἀγγέλους μὲν οὖν εἰσιν ἄγγελοι, καὶ ἀεὶ μένοντες, καὶ μὴ ἀναγυόμενοι εἰς ἐκεῖνο ἐξ οὗ πρὸ γεγόνασιν, ἀποδέδεκται· καὶ ὅτι δύναμις αὕτη καὶ Θεοῦ καλεῖ ὁ προφητικὸς λόγος, ἀπὸ πολλῶν ἀσαύτως ἀποδέδεκται, καὶ ἄγγελον οὐχ ὡς ὃ τοῦ ἡλίου φῶς ὀνόματι μόνον ἀριθμεῖται, ἀλλὰ καὶ ἀριθμῷ ἕτερόν τι ὄντι, καὶ ὃ τοῖς προφητικοῖς διὰ προσώπων τὸν λόγον ἐξήτασα, εἰπὼν τὴν δύναμιν ταύτην γεγεννῆσθαι ἀπὸ τοῦ παντὸς, δυνάμει καὶ βουλῇ αὐτοῦ, ἀλλ' οὐ κατὰ ἀποτομὴν, ὡς ἀποτεμνομένης τῆς τοῦ παντὸς οὐσίας, ὁποῖα τὰ ἄλλα πάντα μεριζόμενα καὶ τεμνόμενα, ἃ τὰ αὐτὰ ὄντα ἃ πρὶν γεννηθῆναι· καὶ τοῦτο δείγματος χάριν προβεβλήκαμεν τὰ ὡς ἀπὸ πυρὸς δυνατὸν μεριζόμενα πυρὰ ἕτερα ὁρῶμεν, οὐδὲν ἐλαττουμένου ἐκ τοῦ πυρὸς ἐξ οὗ αἀφθῆναι πολλὰ δύναται, ἄλλα τοιοῦτος·
" καὶ νῦν ἴσως ἔτι καὶ οὐκ εἴποι λόγους εἰς ἀπόδειξιν τούτου ἐραῖ, ὅταν λέγῃ, Εβρεξε Κύριος
" πῦρ παρὰ Κυρίου ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, δύο ὄντας ἀριθμῷ μεμυθῆ ὁ λόγος ὁ προφητικός· ὃν μὲν ὅτι γῆς ὄντα, ὃς φησι κεκαθεδηκέναι ἰδίᾳ τῷ χρεωλῷ Σοδόμων τὸν

ἢ σὺ τοῖς ὑραιοῖς ὑπάρχοντα, ὅς ἐστι γῆς Κυρίου Κύριός ἐστιν, ὡς πατὴρ καὶ Θεός, αἴτιός τε αὐτοῦ τοῦ εἶναι, καὶ δυνατῶς, καὶ Κύριος, καὶ Θεὸς καὶ πάλιν ὅτε μὲν λέγει ὁ λόγος εἰρηκέναι ὅτι Θεὸν οὐκ ἀρχήν, Ἰδοὺ Ἀδὰμ γέγονεν ὡς εἷς ἐξ ἡμῶν· ὅτε δὲ ὡς εἷς ἐξ ἡμῶν καὶ αὖθις ἀριθμοῦ δηλωτικόν ἐστιν, ἀλλ' οὐ τρόπου λόγου χωροῦσιν οἱ λόγοι, ὡς ἐξηγεῖται ὑπολαμβάνουσιν οἱ σοφισταί, καὶ μηδὲ λέγειν τινὰ δύνασθαι, μηδὲ νοεῖν δύνασθαι. καὶ ὅτι τῇ σοφίᾳ εἴρηται, Ἐὰν μὴ ἀγαγείλω ὑμῖν τὰ καθ' ἡμέραν γενόμενα, μνημονεύσω τὰ ἐξ αἰῶνος ἀριθμήσας, Κύριος ἔκτισέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ εἰς ἔργα αὐτοῦ· πρὸ τοῦ αἰῶνος ἐθεμελίωσέ με ἐν ἀρχῇ πρὸ τοῦ τὴν γῆν ποιῆσαι, καὶ πρὸ τοῦ τὰς ἀβύσσους ποιῆσαι, καὶ πρὸ τοῦ προελθεῖν τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων, πρὸ τοῦ ὄρη ἑδραιωθῆναι· πρὸ δὲ πάντων βουνῶν γεννᾷ με. Καὶ εἰπὼν ταῦτα, ἐπήγαγον, νοήσατε, ὦ ἀκροαταί, εἰ γε καὶ ὀλίγον προσέχετε, καὶ ὅτι ἀγνοίας ἀπὸ τοῦ παρόντος τοῦτο τὸ γένος πρὸ πάντων ἁπλῶς ὦν κεκτημένων ὁ λόγος ἐδήλου· καὶ τὸ γενόμενον γεννῶντος ἀριθμῷ ἕτερόν ἐστι, πᾶς ὁρίζων ὁμολογήσει. Καὶ σωφρονεστέρων πρῶτον, εἶπον καὶ λόγους δέ τινας ὧν μὲν ἀπεμνημόνευσα πρότερον, εἶπον· ἀλλ' ἄρτι εἰσὶ γὰρ εἰρημένοι ὑπὸ τοῦ προφήτου πάντως Μωσέως ὀλιγοστιχα λυμένως. εἶπεν δὲ οὕτως, Εὐφραίνητε ὑραιοὶ ἅμα αὐτῷ, καὶ προσκυνησάτωσαν αὐτῷ πάντες ἄγγελοι Θεοῦ, καὶ τὰ ἑξῆς ὧν λόγου ἐπιφέρει ταῦτα, Εὐφράνθητε ἔθνη μετὰ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, καὶ ἐνισχυσάτωσαν αὐτῷ πάντες ἄγγελοι Θεοῦ, ὅτι τὸ αἷμα τῶν υἱῶν αὐτοῦ ἐκδικεῖται, καὶ ἐκδικήσει, καὶ ἀνταποδώσει δίκην τοῖς ἐχθροῖς, καὶ τοῖς μισοῦσιν αὐτὸν ἀνταποδώσει, καὶ ἐκκαθαριεῖ Κύριος τὸν λαὸν αὐτοῦ. καὶ εἰπὼν ταῦτα, ἡμᾶς τὰ ἔθνη λέγει εὐφραίνεσθαι μετὰ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, λέγω Ἀβραὰμ, καὶ Ἰσαὰκ, καὶ Ἰακὼβ, καὶ τοὺς προφήτας ἁπλῶς, καὶ τοὺς ἀπ' ἐκείνου τοῦ λαοῦ πόλεις εὐαρεστουμένους τῷ Θεῷ κατὰ τὰ προμολογημένα ἡμῖν· ἀλλ' οὐ πόλεις τοὺς ἀπὸ τῆς γῆς υἱοὺς ἀκουσόμεθα, ὅπερ ἔγνωμεν καὶ ἀπὸ Ἡσαΐου τὰ κῶλα τῶν προβεβηκότων ἀπὸ σκώληκος καὶ ἀπαύστου πυρὸς διαβιβρώσκεσθαι μηδὲ, ἀλλάττα μένοντα, ὥστε καὶ εἰς ὄρασιν πάσης σαρκὸς. ἐπιπεῖν δὲ ὑμῖν βούλομαι καὶ πρὸς τούτοις, ὦ ἄνδρες, ἔφην, καὶ ἄλλους τινὰς λόγους ἀπ' αὐτῶν τῶν Μωσέως λόγων, ἐξ ὧν καὶ νοῆσαι δύνασθε, ὅτι μόνους μὲν πόλεις τοὺς δικαίους ὁ Θεὸς διεσκόρπισε, καὶ τὰ ἔθνη, καὶ Ἰσραήλας. οὐκ πόλεις δὲ τῶν ἔθνων, ἔθνος ἑαυτῷ λαβὼν ὃ ὑμέτερον, ἔθνος ἄγιον, καὶ ἀπειθὲς, καὶ ἄπιστον, δείξας τοὺς ἀπὸ πόλεως ἔθνους αἱρετιζομένους πεπεῖσθαι αὐτὸ τῇ βουλῇ δόξῃ τοῦ Χριστοῦ, ὃν καὶ Ἰακὼβ καλεῖ, καὶ Ἰσραὴλ ὀνομάζει, τούτοις καὶ Ἰακὼβ, καὶ Ἰσραὴλ, ὡς πρόσθεν, οὐ πολλοῖς εἶναι δεῖ. Εὐφραίνητε γὰρ ἔθνη μετὰ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ εἶπεν, τὸν λαὸν ὁμοίως αὐτοῖς ἐπαινέσαι κληρονομίαν, καὶ τὸν ὁμοίως ὀνομασθέντα δίδωσιν. ἔθνη δὲ αὐτοὺς καὶ εὐφραινομένους μετὰ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ λέγων, εἰς ὀκλάδα τὸ ὑμέτερον λέγει ἔθνος· ὃν γὰρ ὑμεῖς εἴπατε πρωρίσατε εἰδωλολατρήσαντες, οὕτω καὶ αὐτοὺς εἰδωλολατρήσαντας ὄντας κατηξίωσε γονεῖς τῷ βουλῇ μετὰ καὶ κληρονομήσαντας τὴν κληρονομίαν τῷ πρὸ αὐτοῦ. ἐρῶ δὲ καὶ τοὺς λόγους δι' ὧν δηλοῦται μεμισῆσθαι τὰ ἔθνη ὁ Θεός. εἰσὶ δὲ οὗτοι, Ἐπερώτησον τὸν πατέρα σου, καὶ ἀναγγελοῦσί σοι τοὺς πρεσβυτέρους σου, καὶ ἐροῦσί σοι, ὅτε διεμέριζεν ὁ ὕψιστος ἔθνη, ὡς διέσπειρεν υἱοὺς Ἀδάμ. ἔστησεν ὅρια ἐθνῶν κατὰ ἀριθμὸν υἱῶν Ἰσραήλ, καὶ ἐγένετο μερὶς Κυρίου λαὸς αὐτοῦ Ἰακὼβ, σχοίνισμα κληρονομίας αὐτοῦ Ἰσραήλ. Καὶ εἰπὼν ταῦτα, ἐπήνεγκα λέγων, ὅτι οἱ ἐδοδομήκοντα ἐξηγήσαντο, ὅτι ἔστησεν ὅρια ἐθνῶν κατὰ ἀριθμὸν ἀγγέλων Θεοῦ, ἀλλ' ἐπὶ καὶ

ἐκ τούτου πάλιν οὐδέν μοι ἐλαττοῦται ὁ λόγος, πλὴν ὑμετέραν ἐξήγησιν εἶπον· καὶ ὑμεῖς δή, εἰ βούλεσθε τὴν ἀλήθειαν ὁμολογῆσαι, ὅτι πιστότεροι τοῖς τὸν Θεὸν ἐσμεν, οἵτινες ἀφ' ἧς ἐξουδενημένου, καὶ ὀνείδους μεσοῦ μυχείου τοῦ σωροῦ κληθέντες ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ὧν καὶ τῇ ὁμολογίᾳ, καὶ τῇ ὑπακοῇ, καὶ τῇ θυσιεσίᾳ, κολάσεις μέχρι δαιμόνου· ὑπὸ τῶν δαιμονίων καὶ τῆς γραπτῆς τοῦ ἀβραάμου δέμας ὁ ὑφ' ὑμῶν ἐκείνοις γεγονυμένης ὑπηρεσίας, τοῖς τετιμωμένοις, πόσῳ ὑπερμένομεν ὑπὲρ ἃ μηδὲ μέχρι φωνῆς ἀρίσθαι ὅτι Χριστιανοί, δι' οὗ ἐκλήθημεν εἰς ζωὴν αἰώνιον τῷ προκατημασμένῳ τοῦτο τοῦ παντὸς ὑμῶν τῶν ὑπερβαλλόντων ὑψηλῷ καὶ ὑπερκειμένῃ μεγάλης δόξης λυτρωθέντων ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου, θαλάσσης ὑμῶν τιμωρίσης, καὶ γλυφομένης ὁδοῦ ξηρᾶς, ὑπὸ ἧς τοὺς διώκοντας ὑμᾶς μὴ δυνάμενος πολλῆς πόνου, καὶ ὑπόδεξον ἁγνῆς, ὑπεκλύσας αὐτοῖς τὸ δι' ὑμᾶς ὁδοποιηθῆσαν θαλάσσης, ἀπεκλύσην· οἷς ἡ φύλος φωτὸς ἔλαμπεν, ἵνα δὲ τοῦτο τὸ πάντα ἀνθρώπου λαοῦ τὸ ἐν τῷ κόσμῳ, ἰδίᾳ καὶ ἀμελλητῇ καὶ μὴ δυνάμενοι φωτὶ χρῆσθαι ἔχητε· οἷς ἄρτον εἰς ἔφιππον δι' αἰγλήεν οὐρανίων ὃ μόνα ἔβρεξεν, ἵνα μηδὲ σιτοποιοῦντες δεόμενοι ζητήσητε· καὶ ὃ ἐν Μερρᾷ ὕδωρ ἐγλυκάνθη, καὶ σημεῖον τοῦ σωρεῦσθαι μόνον τὸ ὅπου τῶν ὄφεων τῶν διδασκόντων ὑμᾶς, ὡς τοιοῦτον, στηλοῦσθαι, πάντα τοιαῦτα ὄντος τοῦ τῶν ἰδίων καιρῶν τὰ μυστήρια χαρίζεσθαι ὑμῖν τοῦ Θεοῦ· τοῖς δὲ ἀγαθοῖσι ἐλέησθαι ἀεὶ στηλοῦσθαι. καὶ ἀφ' οὗ τὸ τύπου τῆς ἐκπάσεως τῶν χειρῶν Μωϋσέως, καὶ ὡς τοῦ ἐπονομασθέντος Ἰησοῦ πολεμοῦντων ὧν Ἀμαλήκ, τοῦ οὗ εἶπεν ὁ Θεὸς ἀναγραφῆναι τὸ στηλοῦσθαι, φήσας καὶ εἰς τοῦ ὑμῶν ἀκοὰς Ἰησοῦ τοῦ θέσθαι τὸ ὄνομα, εἰπὼν ὅτι οὗτος ἔστιν ὁ μηνίων ἐξαλείφω ἀπὸ τῆς ὑπὸ τὸν οὐρανὸν ὃ μνημόσυνον τοῦ Ἀμαλήκ· καὶ ὅπου ὃ μνημόσυνον τοῦ Ἀμαλήκ ἐν μέσῳ τοῦ τοῦ Ναυῆ υἱὸν μόνα. Φαίνεται· ἀφ' ἧς τοῦ Ἰησοῦ τοῦ σωρωθῆναι, οὗ δὲ τὰ σύμβολα ἐκεῖνα τοιαῦτα κηρύγματα ἐν τῷ κατ' αὐτοῦ ἀπόρρητον, ὅτι μηδὲ ἐξολεθρευθῆσεσθαι τὰ δαιμόνια, καὶ διδύσεις ὃ ὄνομα αὐτοῦ καὶ πάσας τὰς ἀρχὰς, καὶ τὰς καταστολὰς ὁμοίως ὑφορᾶσθαι αὐτὸν, καὶ ἐκ πόντου ἡμέρας ἀνθρώπων θεοσεβῆς καὶ εἰρωνικοὺς δείκνυσθαι εἰς τοὺς εἰς αὐτὸν πιστεύοντας, φασιεῖν ποιῆς, καὶ τὰ τοιαυτοφρονήματα ὑπὸ ἐμοῦ Τρύφων, σημαίνοντα. καὶ ἴσαυτα δὲ ὀρτυγομήρα ἐδόθη ὑμῖν ὑπομνήσασι χρεωφαγίας, ὅσπερ ἀνάθεμα εἰπεῖν· οἷς καὶ ἐκ πέτρας ὕδωρ ἀνέβλυσεν, καὶ νεφέλη εἰς σκιὰν ἀπὸ καύματος, καὶ φυλακὴ ἀπὸ κρύους εἶπεν, ἀπὸ οὐρανοῦ καινοῦ ζύπον καὶ τοιαυτελίαν ἀπαγγέλλουσα· ὧν καὶ οἱ ἱμάτιοι τῶν ὑποδημάτων οὐκ ἐρράγησαν, οὐδὲ αὐτὰ τὰ ὑποδήματα ἐπαλαιώθη, οὐδὲ τὰ σὺν δύματα κατατείθη, ἀλλὰ καὶ τὰ τῶν νεωτέρων συνηύξανε. καὶ τοιοῦτοις ἐμοχθοποιήσατε, καὶ τοῖς τοῖς δυνατέρας τῶν ἀγομένων πορισθύσας, καὶ εἰδωλολατρήσας ἐποιήσατε· καὶ μὴ τοῦτο πάλιν τῆς γῆς ὑμῖν τοῦ δολίσπος μὴ δυνάμενος ἴσαυτος, ὡς καὶ τὸν ἥλιον θαύσασθαι ὑμᾶς τοιοῦτο τῇ ἀνδρὸς ἐκείνου τοῦ ἐπονομασθέντος τοῦ Ἰησοῦ ὀνόματι, σταθὲν τὸ ὃ οὐρανῷ· καὶ μὴ δυνάσται μέχρι ὥρας τελικοῦ, καὶ τὰς ἡμέρας πάσας δυνάμεις τοῦ καὶ καιρὸν γεγονυμένας ὑμῖν, ὧν καὶ ἡμέραν μίαν καταμεμῆσαι τοῦτο εἶναί μοι δοκεῖ. σωαίρεται γὰρ τοῖς ὃ καὶ ἐξ αὐτῆς σωτηρίαν ὑμᾶς ὃν Ἰησοῦν, ὃν καὶ ἡμεῖς ἐπιγνόντες Χριστὸν υἱὸν Θεοῦ σωρωθέντα, καὶ ἀναστάντα, καὶ ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς, καὶ πάλιν τοῦ γεγονυμένου κριτοῦ πάντων ἁπλοῦς ἀνθρώπων μέχρις αὐτοῦ Ἀδάμ· ὑπάρξαντα οὖν ἔλεγον, ὅτι τὸ σκληρὸν καὶ μυρτυρίου ὑπὸ τοῦ περὶ Ἀζωθίους πολεμίων ἀρπαγέν-

σης, καὶ πληγῆς αὐτοῖς τελμημένης Φοβερᾶς, καὶ δύσπου ἐβουλεύσαντο ἐφ' ἁμάξης ὑφ' ἣ διαμάλλης νεοσσοὺς ἔζευξαν, ὀπτηθῆναι, εἰς πεῖραν τῆς γνώσης, εἰ δυνάμει Θεοῦ ἀφεθῆναι μέλλουσι σκηνῇ σπιλημένοι εἰσὶ, ἢ βούλεται ὁ Θεὸς ἀπενεχθῆναι αὐτοὺς ὅθεν ἐλήφθη. καὶ τοσαῦτα τοῦτο, αἱ διαμάλλης ὅταν μηδενὸς ὀδηγοῦντος ἀφ' ἑαυτῶν, οὐκ ἦλθον μέχρι εἰς τὸν τόπον ὅπου εἵλκυσεν ἡ σκηνή, ἀφ' ἧς χωρίον ὑπὸ ὑδάτων καλουμένου Αὐσῶν, ὁμωνύμου ἐκείνου τῷ μετανομασθέντος τοῦ Ἰησοῦ ὀνόματι, ὡς τοσαῦτα ἐλέλεκτο, ὃς καὶ εἰσήγαγε τὸν λαὸν εἰς τὴν γῆν, ἣ κατεκληροδότησεν αὐτοῖς αὐτὴν εἰς ὃ χωρίον ἐλθοῦσαι, μεμυκήκασι, δηκνυμένου ὑμῶν τοῦ ὄφεως τούτων, ὅτι ἐν τῇ δυνάμει ὀνόματι ὠδηγήθησαν, ὡς τοσαῦτα καὶ ὁ ἀδελφὸς λαὸς ἀπὸ τῆς ἀπ' Αἰγύπτου ἐξελθόντων διὰ τοῦ λαοῦ τοῦ Ἰησοῦ ὄνομα, Αὐσῶ τοσαῦτα καλουμένου, εἰς τὴν γῆν ὠδηγήθη. καὶ τούτων, καὶ πάντων τῶν τοιούτων παραδόξων καὶ θαυμαστῶν ὑμῖν γνωσθέντων τε ἐξ ὁρωμένων, καὶ χειρὶ ἐλέγχεσθε καὶ διὰ λόγου τοσαῦτα φητῶν, μέχρι τοῦ καὶ ἑαυτῶν τέκνα τεθυκέναι τοῖς δαιμονίοις· καὶ ὅτε τούτοις πᾶσι τοιαῦτα πεπολεμηκέναι εἰς τὸν Χριστὸν, ἐπὶ πολλαῖς, ἐφ' οἷς πᾶσι γνοίητε ὑμῖν ἔλεος παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ λαβοῦσι, σῴζεσθαι. διὰ γὰρ τοῦτο προφήτης Ἡσαΐου προεπισάθμιος ὁ Θεὸς ταῦτα μηνῦσαι ὑμᾶς ποιῶν, κατηφόσαντο οὕτως, Οὐαὶ τῇ ψυχῇ αὐτῶν, βεβούλευνται βουλὴν πονηρὰν καθ' ἑαυτῶν, εἰπόντες, δήσωμεν τὸν δίκαιον ὅτι δύσχρηστος ἡμῖν ἐστι. τίνων τὰ γνώμασα τῶν ἔργων αὐτῶν φάγονται. οὐαὶ τῇ ψυχῇ αὐτῶν, πονηρὰ κατ' τὰ ἔργα τῶν χειρῶν αὐτῶν συμβήσεται αὐτοῖς. λαός μου οἱ προάγοντες ὑμῶν καλαμῶνται ὑμᾶς, καὶ οἱ ἀπαντῶντες κυκλεύουσιν ὑμῶν. λαός μου οἱ μακαρίζοντες ὑμᾶς πλανῶσιν ὑμᾶς, καὶ τὸν τρόπον τῶν ὁδῶν ὑμῶν ταράσσουσιν. διὰ τοῦτο κατάσται εἰς κρίσιν τῷ λαῷ αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς Κύριος εἰς κρίσιν ἥξει μετὰ τῶν πρεσβυτέρων τοῦ λαοῦ καὶ τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ· ὑμεῖς δὲ τὸ σπεύσατε τὴν ἁμπελῶνά μου, καὶ οἱ ἁρπαγὴ τοῦ πτωχοῦ ἐν τοῖς οἴκοις ὑμῶν. ὑμεῖς δὲ ἀδικεῖτε τὸν λαόν μου, καὶ τὸ πρόσωπον τῶν πενήτων καταισχύνατε. Καὶ ἐν ἑτέρῳ πάλιν λόγῳ ὁ αὐτὸς προφήτης εἶς ὃ αὖθις εἶπεν, Οὐαὶ οἱ ὀπισθούμενοι τὰς ἀμαρτίας αὐτῶν, ὡς ἐν σχοινίῳ μακρῷ, καὶ ὡς ζυγοῦ ἱμάντι διαμάλεως τὰς ἁμαρτίας. οἱ λέγοντες, ὃ τάχος αὐτοῦ ἐγγισάτω, καὶ ἥξετω ἡ βουλὴ τοῦ ἁγίου Ἰσραὴλ, ἵνα γνῶμεν· οὐαὶ οἱ λέγοντες τὸ πονηρὸν καλὸν, καὶ τὸ καλὸν πονηρόν· οἱ θέντες τὸ φῶς σκότος, καὶ τὸ σκότος φῶς· οἱ θέντες τὸ πικρὸν γλυκὺ, καὶ τὸ γλυκὺ πικρόν. οὐαὶ οἱ σοφοὶ ἐν ἑαυτοῖς, καὶ ἐνώπιον αὐτῶν ἐπιγνώμονες. οὐαὶ οἱ ἰσχύοντες ὑμῶν, οἱ δὲ οἶνον πίνοντες, καὶ οἱ δυνάσται, καὶ οἱ κιρνῶντες τὸ σίκερα· οἱ δικαιοῦντες τὸν ἀσεβῆ ἕνεκεν δώρων, καὶ τὸ δίκαιον τοῦ δικαίου ἀφαιροῦντες. Διὰ τοῦτο ὡς τόπον καυθήσεται καλάμη· ὅταν λάθεσκος πυρὸς, καὶ συγκαυθήσῃ· ὅταν φλογὸς κατανάλωσις, ἡ ῥίζα ὡς χοῦς ἔσται, καὶ ὁ ἄνθος αὐτῶν ὡς κονιορτὸς ἀναβήσεται. οὐ γὰρ ἠθέλησαν τὸν νόμον Κυρίου σαβαὼθ, ἀλλὰ τὸν λόγον Κυρίου τοῦ ἁγίου Ἰσραὴλ παρώξυναν, καὶ ἐθυμώθη ὀργῇ Κύριος σαβαὼθ· καὶ ἐπέβλεψε ταῖς χερσὶν ἐπ' αὐτοὺς, καὶ ἐπάταξεν αὐτοὺς, καὶ παρώξυνθη ὅτι τὰ ὄρη, καὶ ἐγένοντο τὰ θνησιμαῖα αὐτῶν ὡς μέσον ὁδοῦ. καὶ ἐν πᾶσι τούτοις οὐκ ἀπέστραφησαν, ἀλλ' ἔτι ἡ χεὶρ αὐτῶν ὑψηλή. Επὶ γὰρ ἀληθῶς ἡ χεὶρ ὑμῶν τοσαῦτα κακοποίησε ὑψηλὴ, ὅτι καὶ ὃν Χριστὸν ἀπεκτείναντες, οὐδὲ οὕτως μετεμοήσατε, ἵνα καὶ ὑμᾶς ὑπὲρ πιστεύσωμεν διὰ αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ, ἐν παντὶ τῷ ὅλῳ, μισεῖτε καὶ φονεύετε, ὡσάκις αὐ λάβητε ἐξουσίαν· ἀδιαλείπτως δὲ καταρᾶσθε αὐτοῦ τε

ἐκείνῳ, καὶ τοῖς ἀπ' αὐτοῦ, πάντων ἡμῶν διχομηνὸν ὑμῶν, καὶ ὑπὲρ πάντων
ἁπλῶς ἀνθρώπων, ὡς ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ ἡμῶν, καὶ Κυρίου ποιῆ ἐδιδάχθημεν,
τοῦ μὴ φείλαστος ἡμῖν διχοθαι καὶ ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν, καὶ ἀγαπᾶν τοὺς μισοῦντας, καὶ
εὐλογεῖν τοὺς καταρωμένους. εἰ οὖν καὶ ὑμᾶς δυσωπῶ τὰ τε τῶν προφητῶν διδάσ-
καλα, καὶ τὰ ἐκείνου αὐτοῦ, βέλτιόν ἐστιν ὑμᾶς παρ' Θεῷ ἐπαθαι ἢ τοὺς ἀσεβεῖς
καὶ τυφλοὺς διδασκάλους ὑμῶν, οἵτινες καὶ μέχρι νῦν καὶ τέτταρας, καὶ πέντε ἔχειν
ὑμᾶς γυναῖκας ἔκρινον συγχωροῦσι. καὶ ἐὰν εὔμορφός τις ἰδὼν ἐπιθυμήσῃ αὐτῆς, ἁρπά-
σας τὸν Ἰσραὴλ, καὶ τῶν ἀνδρῶν πατριάρχων προέχεται δύσεβοῦντες. καὶ μηδεὶς
ἀδικεῖν λέγοντες τοὺς τὰ ὅμοια προσποιοῦντας πάλαι καὶ νῦν καὶ ἀεὶ τοῦτο ὄντες.
ὡς προέφην γάρ, οἰκονομίαι τινὲς μεγάλων μυστηρίων εἰσὶν ἐκεῖσε καὶ διαύτη προσά-
ξει ἀπειλοῦντο. εἰ γὰρ τοῖς γάμοις τοῦ Ἰακὼβ ἦς οἰκονομία καὶ προκήρυξις ἀ-
πειλῆτο, ἐρεῖ, ὅπως καὶ εἰ τούτοις ὀπτεγῶτε ὅτι οὐδὲν προσὸ ἡδονῆς ἐστιν· ἀλλ' ὅτι ἐκεῖσε
ἐκεῖσε προσῆξις γίγνεται, ἀπεῖδον ὑμῶν ἀεὶ οἱ διδάσκαλοι, ἀλλὰ προσὸς τὸ χαμαιπε-
τῆ, καὶ τὰ διαφθορᾶς μᾶλλον παθη· προσέχετε διηνεκῶς οἷς λέγω, τοῖς ἀπὸ τοῦ
Χριστοῦ μηνύουσι ἀπορρίζεσθαι προσέξεως τύπει ἦσαν οἱ γάμοι τοῦ Ἰακώβ. δύο
γὰρ ἀδελφὰς ἐν ὁ αὐτὸ οὐ ἐκαιτὸν γαμῆσαι τὸν Ἰακώβ· καὶ δουλεύσῃ τοῦ Λάβαν
ὑπὲρ τῶν θυγατέρων, καὶ φανερὸς ὅτι τῇ νεωτέρᾳ, πάλιν ἐδούλευσεν ἑπτὰ ἔτη.
ἀλλ' ἡ Λεία μὲν, ὁ λαὸς ὑμῶν καὶ ἡ συναγωγὴ, Ραχὴλ δὲ ἡ ἐκκλησία ἡμῶν· καὶ
ὑπὲρ τούτων δουλεύῃ μέχρι νῦν ὁ Χριστὸς ἐν τῶν ἐν ἀμφοτέραις δούλων. ἐπεὶ γὰρ
ἐν τοῖς δυσὶ μέρεσι ὃ τέκνα σπέρμα εἰς δουλείαν ὁ Νῶε ἔδωκε, πῶς πάλιν εἰς ἀποκατά-
στασιν ἀμφοτέρων τὸ τῶν ἐλευθέρων τέκνων, καὶ ὧν ἐν αὐτοῖς δούλων Χριστὸς ἐλή-
λυθε, τῶν αὐτῶν πάντως καλέσαι τοὺς φυλάσσοντας τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, ὅτι ἔφην καὶ
οἱ ἀπὸ τῶν ἐλευθέρων, καὶ οἱ ἀπὸ τῶν δούλων γενόμενοι τῷ Ἰακὼβ πάντες υἱοὶ, καὶ
ὁμότιμοι γενῶσι. κἂν δὲ τῷ τέλει, καὶ κἂν τῷ προγνῶσι, ὁποῖος ἕκαστος ἔσται
προελέλεκται. ἐδούλευσεν Ἰακὼβ τῷ Λάβαν ὑπὲρ τῶν ῥαντῶν καὶ πολυμόρφων
προβάτων· ἐδούλευσε καὶ τῷ μέχρι σαυτοῦ δουλείαν ὁ Χριστὸς ὑπὲρ τῶν ἐν
πάντοτε ἡθῶν ποικίλων καὶ πολυειδῶν ἀνθρώπων, δι' αἵματος καὶ μυστηρίου ἑ σαυ-
τοῦ κτησάμενος αὐτοῦ. Λείας ἀσθενὴς ἦσαν οἱ ὀφθαλμοὶ· καὶ γὰρ ὑμῶν σφόδρα οἱ
τῆς ψυχῆς ὀφθαλμοί. ἔκλαυσε Ραχὴλ τοὺς ἡθοὺς Λάβαν, καὶ κατέκρυψεν αὐτοὺς ἕως
τῆς σήμερον ἡμέρας· καὶ ἡμῶν ἀπολώλασιν οἱ πατρικοὶ καὶ ὑλικοὶ ἡθοί. τὸ χρόνον πάν-
τα ἐμισεῖτο ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ ὁ Ἰακώβ· καὶ ἡμεῖς νῦν, ἐν αὐτὸς ὁ Κύριος ἡμῶν μι-
σεῖται ὑφ' ὑμῶν, καὶ ὑπὸ τῶν ἀλλοτρίων ἁπλῶς ἀνθρώπων ὅλων πάντων τῇ φύσει ἀ-
δελφῶν. Ἰσραὴλ ἐπεκλήθη Ἰακώβ· καὶ Ἰσραὴλ ἡ ὁ Χριστὸς ἀποδέδεκται ὁ ὤν,
" ἐν καλούμενος Ἰησοῦς· ἡ ὅτε ἡ γραφὴ λέγει, Ἐγὼ Κύριος ὁ Θεὸς ὁ ἅγιος Ἰσραὴλ,
" ὁ καθαίρας Ἰσραὴλ βασιλέα ὑμῶν, οὐχὶ δήπου ὅτι Χριστὸν τὸν αἰώνιον βασιλέα
" ἀνεύρισκε; καὶ Ἰακὼβ γὰρ ὁ τοῦ Ἰσαὰκ υἱὸς, ὅτε οὐδέποτε βασιλεὺς γέγονεν, ὠνό-
" μασθη. καὶ Δαβὶδ ἡ γραφὴ πάλιν ἐξηγουμένη ἡμῖν ἵνα λέγῃ βασιλέα Ἰακώβ
" καὶ Ἰσραὴλ οὕτως ἔφη, Ἰακὼβ ὁ παῖς μου, ἀντιλήψομαι αὐτοῦ· καὶ Ἰσραὴλ ὁ ἐκ-
" λεκτός μου, προσδέξεται αὐτὸν ἡ ψυχή μου. δέδωκα τὸ πνεῦμά μου ἐπ' αὐτὸν, καὶ
" κρίσιν τοῖς ἔθνεσιν ἐξοίσει. οὐ κεκράξεται, οὐδὲ ἀκουσθήσεται ἔξω ἡ φωνὴ αὐτοῦ. κά-
" λαμον τεθραυσμένον οὐ συντρίψει, καὶ λύχνον τυφόμενον οὐ σβέσει, ἕως οὗ νίκησε
" ἐξοίσει κρίσιν ἀληθείᾳ, καὶ οὐ θραυσθήσεται ἕως ἂν θῇ ὅλῃ τῆς γῆς κρίσιν· καὶ ὅτι

τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ἤλπιοῦσιν ἔθνη. Μὴτι οὖν ὅτι τὸν Ιακὼβ ὁ πατριάρχης οἱ ἀπὸ τῆς ἐθνῶν ἐλπίζουσιν, ἀλλ' οὐχ ὅτι τὸν Χριστὸν ὑμεῖς δὲ αὐτοί; ὡς οὖν Ισραὴλ τὸν Χριστὸν, καὶ Ιακὼβ οὕτως λέγει, καὶ ἡμεῖς ἐκ τῆς χιλιάδος τοῦ Χριστοῦ λαβόμενοι, Ισραηλιτικὸν ὃ ἀληθινὸν ἐσμεν γένος. αὐτῷ δὲ μᾶλλον ὃ ῥητῷ προσέχωμεν, Καὶ ἔξαγάγω, φησὶ, ὃ ἐξ Ιακὼβ σπέρμα, καὶ ἐξ Ιούδα, καὶ κληρονομήσῃ τὸ ὄρος ὃ ἅγιόν μου, καὶ κληρονομήσουσιν οἱ ἐκλεκτοί μου, καὶ οἱ δοῦλοί μου, καὶ κατοικήσουσιν ἐκεῖ, καὶ ἔσονται οἱ τῆς δρυμῶ ἐπαύλεις προβάτων, καὶ Φάραγξ Αχὼρ εἰς ἀνάπαυσιν βουκολίων τῷ λαῷ οἱ ἐζήτησάν με. ὑμεῖς δὲ οἱ ἐγκαταλείποντές με, καὶ ἐπιλαθόμενοι ὃ ὄρος τὸ ἅγιόν μου, καὶ ἑτοιμάζοντες τῇ δαιμονίοις τράπεζαν, καὶ πληροῦντες τῷ δαίμονι κέρασμα, ἐγὼ παραδώσω ὑμᾶς εἰς μάχαιραν. πάντες σφαγῇ πεσεῖσθε, ὅτι ἐκάλεσα ὑμᾶς, καὶ οὐχ ὑπηκούσατε, καὶ ἐποιήσατε τὸ πονηρὸν ἐνώπιόν μου, καὶ ἃ οὐκ ἐβουλόμην ἐξελέξασθε. Καὶ τὰ μὲν τῆς γραφῆς ταῦτα· σύνοιδα δὲ κἀγὼ αὐτοῖς, ὅτι μέγα τι ἔδει ὃ ἐξ Ιακὼβ σπέρμα τῶν λεγομένων, οὐχ ὡς οἰηθέντες ἡμᾶς τοὺς ἀπὸ τοῦ λαοῦ λέγεσθαι. οὐ γὰρ ἐνόμιζον τοῖς ἐξ Ιακὼβ πεφυτευμένοις ἀπολιπεῖν ἐπίσαξιν τοὺς ἐξ Ιακὼβ ἀπαρθέντας, οὐδὲ ὀφείλοντα τῷ λαῷ, ὡς μὴ ἀξίῳ τῆς κληρονομίας, πάλιν ὡς ἔτι λαὸν ὁμοῦ τοῖς αὐτοῖς ὑπισχνεῖσθαι· ἀλλ' ὅπερ οὖν καὶ φησὶν ὁ προφήτης, Καὶ νῦν σὺ οἶκος τοῦ Ιακὼβ, δεῦτε καὶ πορευθῶμεν ἐν φωτὶ Κυρίου· μένει γὰρ ὁ λαὸς αὐτοῦ ὁ οἶκος Ιακὼβ, ὃν ἐπλήσθη ἡ χώρα αὐτῶν ὡς τὰ ἀπαρχῆς, μαστιοῦν δὲ κληρονομοῦν. Οὕτω δὲ οὐδαμοῦ δεῖ νοεῖν ἡμᾶς δύο σπέρματα Ιούδα, δύο δὲ γένη, ὡς δύο οἴκους Ιακώβ, ὃν μὲν ἐξ αἵματος καὶ σαρκὸς, τὸν δὲ οὐκ πίστεως καὶ πνεύματος τετιμημένον. ὁρᾶτε γὰρ ὡς πρὸς τὸν λαὸν νῦν λέγει, μᾶλλον εἰπὼν, Οὐ δύο εὑρεθήσεται ἐξ ὃ βόηνεν, καὶ ἐρεῦσι, μὴ λυμαίνῃ αὐτὴν, ὅτι εὐλογία ἐν αὐτῇ ἐστιν, οὕτω ποιήσω ἕνεκεν τῶν δουλευόντων μοι· τούτου ἕνεκεν οὐ μὴ ἀπολέσω πάντας. Καὶ μετ' ὀλίγα φησὶν, Καὶ ἐξάξω ὃ ἐξ Ιακὼβ, καὶ ἐξ Ιούδα. Δῆλον οὖν εἰ ἐκείνοις οὕτως ὀργίζεται, καὶ ὀλιγωροῦσι καλοῦντος ἀπειλῇ, μόνους τινὰς ἐξάξειν ἐπαγγέλλεται, οἳ κατοικήσουσιν ἐν τῷ ὄρει αὐτοῦ. οὔτοι δέ εἰσιν οὓς εἶπε σπέρμα, καὶ γένη σφῶν. ὑμεῖς γὰρ οὔτε καλοῦντος αὐτοῦ ἠκούσατε, οὔτε καλοῦντος ἀκούετε, ἀλλὰ καὶ ὃ πονηρὸν ἐποιήσατε ἐνώπιον Κυρίου. ὃ δὲ προφητικὸν ὑμῶν τῆς κακίας ὃ καὶ μισεῖν, ἐφονεύσατε δίκαιον, καὶ τοὺς ἀπ' αὐτοῦ λαβόντας εἴ τι ὑπέρ εἰσιν, βυσιβῆς καὶ δίκαιοι, καὶ φιλάνθρωποι. ἐνυβρίζων, Ουαὶ τῇ ψυχῇ αὐτῶν, λέγει Κύριος· ὃ βεβουλεύονται βουλεύσαντο πονηρὰ καθ' ἑαυτῶν, εἰπόντες, Δήσωμεν τὸν δίκαιον, ὅτι δύσχρηστος ἡμῖν ἐστιν. Οὐ γὰρ ἐν ὑμεῖς τῇ Βάλῃ ἐβύσετε, ὡς οἱ πατέρες ὑμῶν, οὐδὲ ἐν συσκίοις ἢ μετεώροις τόποις πέμματα ἐποιήσατε τῇ στρατιᾷ τοῦ οὐρανοῦ, ἀλλ' ὅτι οὐκ ἐδέξασθε τὸν Χριστὸν αὐτοῦ. ὁ γὰρ τοῦτον ἀγνοῶν, ἀγνοεῖ καὶ τὸν βουλὴν τοῦ Θεοῦ· καὶ ὁ τοῦτον ὑβρίζων καὶ μισῶν, ἐν τῷ πέμψαντα δηλονότι καὶ μισεῖ καὶ ὑβρίζει· καὶ εἰ οὐ πιστεύῃ τις εἰς αὐτὸν, οὐ πιστεύῃ τοῖς τῶν προφητῶν κηρύγμασι τοῖς αὐτὸν εὐαγγελισαμένοις, καὶ κηρύξασιν εἰς πάντας. μὴ δή, ὦ ἀδελφοὶ, καθ' ἡμῶν τι εἴπητε εἰς ἐκεῖνον τὸν ἐσταυρωμένον, μηδὲ χλευάσητε αὐτοῦ τοὺς μώλωπας οἷς ἰαθείσαι πᾶσι δυνατόν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἰάθημεν. καλὸν γὰρ, ἵνα πειθόντες τοῖς λόγοις προσέχητε τῷ σκληροκαρδίαν, μᾶλλον ἔχει δι' ὑμῶν ἐκλογὴν γενέσθαι ἕνεκεν· ὅπερ εἰς σημεῖον ἐν δεδομένη, ἀλλ' οὐκ εἰς δικαιοπραξίας ἔργον, οἱ λόγοι ἀναλίσκοιτο· συμφάνθησαν οὖν μὴ

λειδρῆτε ὅτι τὸν υἱὸν τῦ Θεοῦ, μηδὲ Φαρισαίοις πειθόμενοι διδασκάλοις, ὃν βασιλέα τῦ Ισραὴλ ὑπισχνῆτό ποτε, ὁποῖα διδάσκουσιν οἱ ἀρχισυνάγωγοι ὑμᾶς μᾶλλον τὰ τῶν προσευχῶν. εἰ γὰρ ὁ ἀπαθόμενος τῆς μὴ ἀναφέσεως τῆς Θεῦ, ὡς ὁ ἀπαθόμενος κύριος τῦ Θεοῦ, πολὺ μᾶλλον ὁ τοῦ ἡμαρτηκότος καθαπτόμενος. ὅτι δὲ ἐσταὶ αὐτὸς ὅστις καὶ ἐκρυφῶς ἀποδέδεικται. καὶ σιγῶντων αὐτῶν εἶπον, ἐγὼ ὦ φίλοι, καὶ ἐκ γραφᾶς λέγω νῦν ὡς ἐξηγήσωμαι οἱ ἐξοδομήκοντα· εἰπὼν γὰρ αὖθις προστέθειν, ὡς ὑμεῖς αὖθις ἔχετε, πῖραν ὑμῶν ἐποιούμην, πῶς ἀληθεύετε ἢ δι᾽ τῶν γραμμάτων.
» λέγων γὰρ τῶν γραφῶν ἡ λέγη, Οὐαὶ αὐτοῖς, ὅτι βεβούλωνται βυθὸν πατρὶ καὶ
» ἑαυτῶν, εἰπόντες, ὡς ἐξηγήσωμαι οἱ ἐξοδομήκοντα ἐπήνεγκα, Ἀρωμῶν τὸν δίκαιον, ὅτι
» δύσχρηστος ἡμῖν ὅστιν, ἐμοῦ ἐν ἀρχῇ τῆς ὁμιλίας καὶ εἰπόντος ὅταν ὑμεῖς εἰρηνεύειν θέλεσθε, εἰπόντες, Δήσωμεν τὸν δίκαιον, ὅτι δύσχρηστος ἡμῖν ὅστιν. ἀλλὰ δὲ ἵνα ἐπισάξατε, καὶ οὐ δοκεῖτέ μοι λοιπὸν τῶν λόγων ἐπακηκοέναι· ἀλλ᾽ ἐπεὶ γὰρ νῦν ἤδη δὲ ἡμέρας πέρας ποιῆσθαι μοὶ φαίνεται, πρὸς δυσμὰς γὰρ ἤδη ὁ ἥλιος ὅστι, ἐν ᾧ ἡ προφητεία τοῖς εἰρηνεύουσι, παύσομαι· τοῦτο δ᾽ αὖθις καὶ ἐν τοῖς εἰρηνεύουσι μοι ἐρρήθη, ἀλλὰ πάλιν αὐτῷ ἐπεξεργάσασθαι ἀν δίκαιον εἶναί μοι δοκεῖ. γινώσκετε οὖν, ὦ ἄνδρες, ἔφην, ὅτι ἐν τῷ Ησαΐα λέλεκται ὑπὸ τῦ Θεοῦ πρὸς τὴν Ιερουσαλὴμ, ὅτι ὅτε τὸν κατακλυσμὸν τῦ Νῶε ἔσεσθαί φησι. τοῦτο δὲ ὅστιν ὃ ἔλεγεν ὁ Θεὸς, ὅτι ὃ μυστήριον τῶν ἐθνῶν ἀνθρώπων ὅτι τῦ κατακλυσμοῦ γένοιτο. ὁ δίκαιος γὰρ Νῶε μόνος ἀνθρώπων ὅτι τῦ κατακλυσμοῦ, τουτέστι γῆς τε γυναικὸς τ᾽ αὐτοῦ, καὶ τ᾽ τέκνων τ᾽ αὐτῶν, καὶ τῶν γυναικῶν τῶν υἱῶν αὐτοῦ, οἵ τινες ἀριθμῷ ὄντες ὀκτὼ, σύμβολον εἶχον τῆς ἀριθμῷ μόνῃ ὀγδόης ἡμέρας ἐν ᾗ ἔφαμεν ὁ Χριστὸς ἡμῶν ἀπὸ νεκρῶν ἀναστὰς, δεικνύμενος ἡμῖν ἀεὶ προσόντες ὑπὲρ χούσης. ὁ γὰρ Χριστὸς προσπάτορος πάσης κτίσεως ὤν, καὶ ἀρχὴ πάλιν ἀνθρώπου γένοιτο ἂν ἀναγεννηθέντες ὑπ᾽ αὐτοῦ διὰ ὕδατος, καὶ πίστεως, ἧ ξύλου τοῦ ὃ μυστήριον τῦ σταυροῦ ἔχοντος· ὃν τρόπον ἧ ὁ Νῶε ἐν ξύλῳ διεσώθη ἐποχούμενος τοῖς ὕδασι μᾶλλον τῶν ἰδίων. ὅτε δὴ οὖν εἶπεν ὁ προφήτης, ὅτι Νῶε ἔσεσθαί φησι, προσέφθη, τῷ ὁμοίως πιστῷ λαῷ πρὸς Θεὸν ὅτι ἧ τὰ σύμβολα ταῦτα ἔχοντα λέγει. καὶ γὰρ ἐρράδδει ἔχων ὁ Μωσῆς μᾶλλον χεῖρα, ἀφ᾽ τῆς θαλάσσης δηλαδὴ ὑμῶν ὃν λαόν. ὑμεῖς δὲ ὑπολαμβάνετε ὅτι τῷ γλυφῇ ὑμῶν μόνων ἔλεγεν, ἢ τῇ γῇ. ὅτι γὰρ πᾶσα ἡ γῆ, ὡς ἡ γραφὴ λέγει, κατακλυσθῆναι, καὶ σωθῆναι ὃ ὕδωρ ἐπθρώ πθρότων ὀρέων πήχεις δεκαπέντε· ὥστε οὐ τῇ γῇ φαίνεται εἰρηνεύειν, ἀλλὰ ᾧ λαῷ τῷ πεπιστευμένῳ αὐτῷ, ᾧ ἧ ἀναπαύσει προσεπιμένειν ἐν Ιερουσαλὴμ, ὡς προαποδέδεικται ἀφ᾽ πθρότων τῶν ὅτι τῦ κατακλυσμοῦ συμβόλων. εἶπον δὲ, δι᾽ ὕδατος, καὶ πίστεως, ἧ ξύλου οἱ προπαρασκευαζόμενοι, καὶ μετανοοῦντες ἐφ᾽ οἷς ἡμάρτον, σὺν φθόξοις τῶν μελλούσαν ἐπάρχειν τῦ Θεοῦ κρίσιν. ἧ γὰρ ἀλλο μωσέως ὅτι τῦ Νῶε προεφηνύθη τελούμενα, ὃ σὺν ὅτι σαθ. ἔστι δὲ τοῦτο, σὺν ταῖς βύλοιαις αἷς βύλοιτ᾽ ὁ Νῶε τοὺς δύο υἱοὺς αὐτοῦ, καὶ τὸν υἱὸν τῦ υἱοῦ αὐτοῦ καταφῦται. ὃν γὰρ υἱὸν σωβυλογηθέντα ὑπὸ τῦ Θεοῦ τὸ προφηνὲν πνεῦμα καλεῖσθαι σὺν ἔμοιγε, ἀλλ᾽ ἐπὶ δι᾽ ὅλου τοῦ ἡμοῦς τῦ ὀνηγάσαντος τὴ γυμνώσει υἱοῦ αὐτοῦ, ἵν᾽ προσλίμψεις τοῦ ἁμαρτήματος εἰ) ἔμοιγε, ἀπὸ τῦ υἱοῦ τοῦ καταράσπτοιη). σὺν δὲ οἷς εἶπε, προσέλεγεν ὅτι ἧ οἱ ἀπὸ Σὴθ ἡμησόμενοι, δίκαιοι ἔσοιτο τοῖς κτίσοις, καὶ οἰκήσοις τῦ Χαναάν· ἧ πάλιν οἱ ἀπὸ τ᾽ Ιάφεθ, αὐτοῖς αἳ δίκαιοι τοῦτ᾽ τ᾽ τ᾽ Χαναὰ, οἱ ἀπὸ Σὴθ προσλαβόντες καὶ ἀπὸ τῦ Ιάφεθ, δίκαιοι ἔσοιτο, ἀφιλό-

μῶν τοὺς ἀπὸ Σὴμ ἡμοιωμένους, οὐ ζῶσιν ἀφαιρεθέντων αὐτὰ τῶν υἱῶν Χαναάν, αὐτὰ δηλονότι. καὶ ὅτι οὕτω γέγονεν ἀκούσατε· ὑμεῖς γὰρ οἱ ἀπὸ τοῦ Σὴμ καλούμενοι ὄφεις, ἐπήλθετε κατὰ τὴν τοῦ Θεοῦ βουλὴν τῇ γῇ τῶν υἱῶν Χαναάν, καὶ δηλονότι ἔχετε αὐτήν· καὶ ὅτι οἱ υἱοὶ Ἰάφεθ κατὰ τὴν τοῦ Θεοῦ κρίσιν ἐπιλθόντες τοῖς αὐτοῖς ὑμῶν ἀφείλοντο ὑμῶν τὴν χώραν, καὶ δηλονότι ἔχουσιν αὐτήν, φαίνεται. εἰρηκὼς γὰρ ταῦτα οὕτως, Ἐξέπνευσε δὲ Νῶε ἀπὸ τοῦ οἴνου, καὶ ἔγνω ὅσα ἐποίησεν αὐτῷ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ νεώτερος, καὶ εἶπεν, ὀπτικὰ ἔργα Χαναὰν παῖς, οἰκέτης ἔσῃ τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ· καὶ εἶπεν, εὐλογητὸς Κύριος ὁ Θεὸς Σήμ, καὶ ἔσῃ Χαναὰν παῖς αὐτοῦ. πλατύναι Κύριος τὸν Ἰάφεθ, καὶ κατοικησάτω ἐν τοῖς οἴκοις Σήμ, καὶ γενηθήτω Χαναὰν παῖς αὐτοῦ. Δύο οὖν λαοὺς εὐλογημένους τοὺς ἀπὸ τοῦ Σὴμ καὶ τοῦ Ἰάφεθ, καὶ προφητευθέντας κληρονομεῖν τοὺς οἴκους τοῦ Χαναὰν ἐγνωσμένους τοὺς ἀπὸ Σήμ, καὶ πάλιν δηλονότι δεδέχθαι παρ' αὐτῶν τοὺς αὐτοὺς κτήσεις τοὺς ἀπὸ Ἰάφεθ προφητευθέντας, καὶ τοῖς δυσὶ λαοῖς τοῦ ἑνὸς λαοῦ τοῦ ἀπὸ Χαναὰν εἰς δουλείαν παραδοθέντος, ὁ Χριστὸς κατὰ τὴν τοῦ πατρὸς εὐδοκίαν παρεγένετο, εἰς φιλίαν, καὶ εὐλογίαν, καὶ μετάθεσιν, καὶ σωτηρίαν καλῶν, τοὺς ἐν τῇ αὐτῇ γῇ τοῦ ἁγίου πνεύματος μηδενὸς γίνεσθαι, ὡς προαποδέδεκται, δηλονότι ἔχουσιν ἐπηγγελται, ὅθεν οἱ πάροθεν ἄνθρωποι εἴτε δοῦλοι, εἴτε ἐλεύθεροι πιστεύοντες διὰ τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἐγνωκότες τὸν ὑπὸ τοῖς λόγοις αὐτοῦ καὶ τῶν προφητῶν αὐτοῦ δηλήσαντας, ὀπίσω τοῦ ἅμα αὐτῷ ἐν τῇ γῇ ἐκείνῃ γενησόμενοι, καὶ τὰ αἰώνια καὶ ἄφθαρτα κληρονομήσαι. ὅθεν καὶ Ἰακὼβ, ὡς προεῖπον, τύπος ὢν καὶ αὐτὸς τοῦ Χριστοῦ, καὶ τοὺς δύο δούλας τῶν δύο γυναικῶν αὐτοῦ γυναικῶν ἐγκαμπήλ, καὶ ἐξ αὐτῶν ἐπίκτησιν υἱοὺς, εἰς ὃ προεμηνυθῆναι ὅτι ὁ Χριστὸς προσλήψεται καὶ τοὺς ἐν τῇ Ἰάφεθ ὄντας ἀπὸ τοῦ Χαναὰν πολίτας, ὁμοίως τοῖς ἐλευθέροις καὶ τέκνα συγκληρονόμα ἕξει, ἅτε ἡμεῖς ὄντες, σωτῆρα ὑμεῖς οὐ δυνάμενοι, ἀφ' ὃ μὴ δύνασθαι ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ζώσης πηγῆς πίνειν, ἀλλὰ ἀπὸ τῶν ζωντετειμμένων λάκκων, καὶ ὕδωρ μὴ δυναμένων σωθῆναι, ὡς ἡ γραφὴ λέγει. εἰσὶ γὰρ λάκκοι σωληνοτειμμένοι, καὶ ὕδωρ μὴ σωθέντες, οὓς ὤρυξαν ὑμῖν οἱ διδάσκαλοι ὑμῶν αὐτῶν, ὡς καὶ ἡ γραφὴ διαρρήδην λέγει, διδάσκοντες διδασκαλίας, ἐντάλματα ἀνθρώπων· καὶ πρὸς τούτοις ἑαυτοὺς καὶ ὑμᾶς βουκολοῦσιν, ἐπολλαμβάνοντες ὅτι πάντως τοὺς ἀπὸ τῆς σπορᾶς τοῦ κατὰ Ἀβραὰμ οὖσι, καὶ ἀμαρτωλοὶ ὦσι, καὶ ἄπιστοι, καὶ ἀπειθεῖς πρὸς τὸν Θεὸν, εἰ βασιλεία ἡ αἰώνιος δοθήσεται, ἅτε ἀπόδοξοι αἱ γραφαὶ εἰσὶν ὅτε. ἢ γὰρ τοῦτο οὐκ ἀνθ' εἵπεν Ησαΐας, Καὶ εἰ μὴ Κύριος Σαβαὼθ ἐγκατέλιπεν ἡμῖν σπέρμα, ὡς Σόδομα ἂν ἦμεν καὶ Γόμορρα ἐγενήθημεν. Καὶ Ιεζεκιὴλ, ὅτι Κάτω Νῶε, καὶ Ιακὼβ, καὶ Δανιὴλ ἐξαιτήσωνται υἱοὺς ἢ θυγατέρας, ἵνα μὴ δοθῇ αὐτοῖς· ἀλλ' οὔτε πατὴρ ὑπὲρ υἱοῦ, οὔτε υἱὸς ὑπὲρ πατρὸς, φησὶν ἕκαστος τῇ ἁμαρτίᾳ αὐτοῦ ἀπολεῖται, καὶ ἕκαστος τῇ ἑαυτοῦ δικαιοσυνῇ ζήσεται. Καὶ πάλιν Ησαΐας, Οἱ τὰ κῶλα τῶν βεβρωκότων· ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ παύσεται, καὶ τὸ πῦρ αὐτῶν οὐ σβεσθήσεται, καὶ ἔσονται εἰς ὅρασιν πάσῃ σαρκί; Καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν τοῦ θέλημα τοῦ πέμψαντος αὐτὸν παθεῖν, καὶ διακόσιον τὸν ὄλεθρον, οὐκ ἂν εἵπεν, Ἔξουσιν ἀπὸ δυσμῶν καὶ ἀνατολῶν, καὶ ἀνακλιθήσονται μετὰ Ἀβραὰμ, καὶ Ισαὰκ, καὶ Ιακὼβ ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν· οἱ δὲ υἱοὶ τῆς βασιλείας ἐκβληθήσονται εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον; Ἀλλὰ καὶ ὅτι οὐκ αἰτία τοῦ Θεοῦ οἱ προγινωσκόμενοι καὶ γενησόμενοι ἄδικοι, εἴτε ἄγγελοι, εἴτε ἄνθρωποι γένονται φαῦλοι, ἀλλὰ τῇ ἑαυτῶν ἑκάστου αἰτίᾳ τοιοῦτοί εἰσιν ὁποῖος ἕκαστος φα-

νησεται, ἀπόδιξα καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν. ἵνα ἢ μὴ προφασιν ἔχητε λέγειν ὅτι ἔδιξε τὸν Χριστὸν σταυρωθῆναι, ἢ καὶ ἐν τῷ ἡμᾶς ἢ (τοὺς προσκαίροις, καὶ οὐκ ἀϊδίως ἐδυνάτο ἡμέσθαι, φάσας διὰ βραχέων εἶπον, ὅτι βουλόμενος τοὺς ἀληθῶς καὶ τοὺς ἀϊδεσπότους ἕπεσθαι τῇ βουλῇ αὐτοῦ ὁ Θεὸς, ἐβουλήθη ποιῆσαι τοὺτους αὐτεξουσίους προὸς δικαιοπραξίαν, μὴ λόγου τοῦ ὑπίσασθαι αὐτοὺς ὑφ' οὗ γεγόνασι, ἐπὶ δι' ὃν εἰσι πρότερον ὄντες, καὶ μὴ νόμου τοῦ ὑπ' αὐτοῦ κρίνεσθαι, ἐαὶ πρός τ ὀρθὸν λόγον προάπωσι· ἐν δι' ἑαυτοὺς ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι, ἐπ οἱ ἄγγελοι ἐλεγξθησόμεθα πονηρευσάμενοι, ἐαὶ μὴ φυάσωμεν μετανοῆσαι· εἰ δὲ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ προμηνύῃ πόντας τινὰς καὶ ἀληθῶς, καὶ ἀϊδεσπότους κολασθήσεσθαι μόνους, διὰ τί προεγίνωσκεν αὐτοὺς ἀμεταβλήτους γησομένους πονηρεύεσθαι, προφήτας τοῦτο, ἀλλ' ὄχ ὅτι αὐτοὺς ὁ Θεὸς τοιούτους ἐποίησεν· ὥστε ἐαὶ μετάνοιαν πόντες βουλόμενοι τυχεῖν τοῦ προὸς τοῦ Θεοῦ ἐλέους, δυνανται, καὶ μακαρίους αὐτοὺς ὁ λόγος προλέγει εἰπών, Μακάριος ᾧ οὐ μὴ λογήσηται Κύριος ἁμαρτίαν. Τοῦτο δί ἐστιν ὡς μετανοήσας ὅπι τοῖς ἁμαρτήμασι, τὴν ἁμαρτημὸν προὸς τοῦ Θεοῦ λαβεῖν ἄφεσιν, ἀλλ' οὐχ ὡς ὑμεῖς ἀπατᾶτε ἑαυτοὺς, καὶ ἀϊδοι λυες ὑμῖν ὅμοιοι χρ ὕτ οἱ λέγουσιν, ὅτι κἂν ἁμάρτωλοὶ ὦσι, Θεὸν δὲ γνώσκωσιν, ἁ μὴ λογήσηται αὐτοῖς Κύριος ἁμαρτίαν. μάρτυρον ἢ τούτου, πλὴν μίαν τῆ Δαυεὶδ διὰ τ κατάκρισιν αὐτ ἡμολόγησαν προάπωσιν ἔχοντα, ἥτις τότε ἀφείθη, ὅτε οὕτως ἔκλαυσε, καὶ ἐθρήνησεν, ὡς γέγραπται. εἰ δὲ τὴν τοιαύτην ἄφεσιν περὶ μετανοῆσαι οὐκ ἐδόθη, ἀλλ' ὅτι τοιαῦτα ἔκλαυσε, καὶ ἔπραξεν ὁ μέγας οὗτος βασιλεὺς, καὶ χριστὸς, καὶ προφήτης, πῶς οἱ ἀκάθαρτοι, καὶ πόντα ἀπρονοήτοι, ἐαὶ μὴ θρηνήσωσι, καὶ κόψωνται, καὶ μετανοήσωσιν, ἢ πίδα ἔχειν δυνανται, ὅτι ἁ μὴ λογήσηται αὐτοῖς Κύριος ἁμαρτίαν. ἢ μία ἢ αὕτη τ προάπωσεως τ Δαυεὶδ προὸς τ ὑὸν Οὐρίου γυναῖκα προῆξις, ὦ ἄνδρες, ἔφην, δίκνυσιν ὅτι ὄχ ὡς πορνεύοντες πολλὰς ἔχον γυναῖκας οἱ πατριάρχαι, ἀλλ' οἰκονομία τις, καὶ μυστήρια πόντα δι' αὐτῶν ἀπετελέσθη· ἐπεὶ εἰ σῶν χωρὶς τοῦτο ἐβούλετο, καὶ ὡς ἐβούλετο, καὶ ὅσας βούλεται λαμβάνειν γυναῖκας, ὁποῖον προήκησεν οἱ ἀπὸ τοῦ γένους ὑμῶν ἄνθρωποι χρ παῦλον λέγοντα οὕτω αὐ ὑπιδημήσῃ, ἢ προσαπιφήσῃ, ἀγάμου ὀνόματι γάμου γυναῖκας, πολὺ μᾶλλον ἐν τοῖς Δαυεὶδ ὗτο συνεχωρήθη προάξαι. Ταῦτα εἰπὼν, ὦ φίλ Πλὲ Μάρκε Πομπήϊε, ἐπαυσάμην. ὅτι ποσὸν ἢ ὁ Τρύφων ὑπιχνεῖν, Ορᾶς, ἔφη, ὅτι οὐκ ἀπὸ ὑπιτηδεύσεως γέγονεν ὑπὸ τῶν ἡμᾶς συμβαλόντων, καὶ ὅτι ἐξαιρέτως πάθλιον τὴν συνουσίαν, ὁμολογῶ· καὶ ὑμεῖς ἢ ἄμεινον ὁμοίως ἐμοὶ διῆλθηθῆναι. πλέον γὰρ βούλομαι ἢ προσδοκᾶν, καὶ προσδοκηθῆναι ποτὲ δυνατὸν ἦν. εἰ ἢ ἐνεχέστερον ἦν τοῦτο ποιῆσαι ἡμᾶς, μᾶλλον δὲ ὠφελησόμεν, ἐξεπαίζοντες αὐτοὺς τοὺς λόγους· ἀλλ' ἐπειδὴ, φημὶ, προὸς τῇ ἀναγκῇ εἶ, καὶ καθ' ἡμέραν τὰ λοιπὰ προσδοκᾷς, μὴ ὄκνει ὡς φίλων ἡμῖν μεμνᾶσθαι ἐαὶ ἀπαλλαγῆς. Ἐμοῦ ἢ χάριν, ἔφη, εἰ ἐπέμνου, καθ' ἡμέραν ἕτοιμόν μοι τοῦτο γίνεσθαι· ἀναβήσεσθαι ἢ ἤδη προσδοκῶ, ὑπιτρέποντος τοῦ Θεοῦ τὰ συνεργοῦντος, ὑμᾶς προτρέπομαι ὑπομεῖναι μὴ ἐπὶ τ ἑαυτῶν ὑπτείας μένειν τοῦτον ἀγῶνα, τ διδασκάλων ὑμῖν ἀποστόλων προκηρυξάντων μᾶλλον τ τῶ πιστοκράτορος Θεοῦ Χριστοῦ. μὴ ἀ ἀπήεσθ λοιπὸν, βούλομαί τέ μοι ὑπτείας, καὶ ἀπὸ τοῦ πλοῦ, καὶ ἀπὸ πάσης κακίας ἐγώ τε ὑπὲρ αὐτ βούλομ', ἔφην, ὑδὲν ἧττον ὑμῶν βούλεσθαι δυνάμην, ὦ ἄνδρες, ἵνα ὑπιγούσης τῆς τούτης τ ὁδοῦ δίδασκ πάντα ἄνθρωπον νῦν, πάλιν τε αὖθις ἡμῶν ὅμοια ποιήσητε, τ ἡμῖν ἢ τ Χριστὸν τοῦ Θεοῦ.

ΤΟΥ

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΟΥΣΤΙΝΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ ΚΑΙ ΜΑΡΤΥΡΟΣ ΑΠΟΛΟΓΙΑ ΥΠΕΡ ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ, ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΡΩΜΑΙΩΝ ΣΥΓΚΛΗΤΟΝ.

ΚΑΙ τὰ μὲν δὴ καὶ πρόσθεν ὑπὲρ τῆς πόλεως ὑμῶν ἠνάγκασμαι ποιεῖσθαι τοὺς λόγους, ὦ Ρωμαῖοι, καὶ τὰ πάντα χρὴ ὁμοίως ὑπὲρ τῶν ἠδικημένων λόγους προφέρεσθαι, ἐξεταίζεσθαί με ὑπὲρ ὑμῶν ὁμοιοπαθῶν ὄντων, καὶ ἀδελφῶν, καὶ ἀγαπητῶν, καὶ μὴ ἧκιστα διὰ τὴν δόξαν τὴν ἠμελημένων ἀξιωμάτων, διὰ τὴν δὲ ὧν λόγων σπουδὴν ποιήσασθαι. πάντα γὰρ ὅσα ἂν ὠφελεῖσθαι ὑπὸ παίδων, ἢ γέροντος, ἢ τέκνων, ἢ φίλου, ἢ ἀδελφῶν, ἢ ἀνδρὸς, ἢ γυναικὸς κατ' ἔλλειψιν, χωρὶς τῶν πιθανόντων ἐπὶ ἀδίκους καὶ ἀκολάστους ἐν αἰωνίῳ πυρὶ κολασθήσεσθαι τοὺς μὴ σωφρόνως, καὶ ὁμοίως χρησαμένους βιώσεσθαι, ἐν ἀπαθείᾳ συγγενέσθαι τῷ Θεῷ (λέγομεν δὲ τὴν ἡμετέραν Χριστιανῶν) ἀφ' ὧν δυσμεταθέτου καὶ φιλήδονον, καὶ δυσκόπτου πρὸς τὸ καλὸν ὁρμῆσαι,

καὶ οἱ φαῦλοι δαίμονες ἐξῃρήκοντες ἡμῖν, καὶ τοὺς τοιούτους δικαστὰς ἔχοντες ὑποχθονίους, καὶ λαοπλάνους, ὡς οὖν ἂν χρὴ τοὺς δαιμονιῶντας φοβεῖσθαι ἀξιοῦσιν. ὅπως δὲ καὶ ἡ αἰτία τῆς πάντων ἡμετέρων ὑπὸ Οὐρβίκου φανερὰ ὑμῖν γένηται, τὰ πεπραγμένα ἀπαγγελῶ. Γυνὴ τις σπουδαίου ἀνδρὸς ἀκολασταίνοντι ἀκολασταίνουσα καὶ αὐτὴ πρότερον ἐπεὶ ἦ πρὸς τοῦ Χριστοῦ διδάγματα ἔγνω αὐτὴ, παθήματος δὲ Χριστοῦ προσωνυμίαν ὁμολογοῦντα ὃν ἄνθρωπον τοῦτον ἐκολάσω, οὐ πρέπον βίοις βιοῦν αὐτὸν ἔφησε, οὐδὲ φιλοσόφου Καίσαρος παιδὶ, οὐδὲ τῇ ἱερᾷ συγκλήτῳ κρίνεις, ὦ Οὔρβικε. καὶ ὃς οὐδὲν ἀνόητον ἀπεκρινάμενος, καὶ πρὸς ὃν Λύκιον ἔφη, δοκεῖς μοι σὺ οἷ) τοιοῦτος. καὶ Λουκίου φήσαντος, μάλιστα, πάλιν ὁ αὐτὸν ἀπαχθῆναι ἐκέλευσεν. ὁ δὲ ὁρῶν εὐδήλως ὁμολογῶν, πονηροὺς διασαφῶν τοὺς τοιούτους ἀπηλλάχθαι γινώσκων, καὶ πρὸς τὸν πατέρα καὶ βασιλέα τῶν ὅλων πορεύεσθαι. ὁ δὲ ἄνος δὲ τρίτος ἀπηλθών, κολασθῆναι προσημήνη. ὅπως δὲ μή τις εἴπῃ, πάντες οὖν ἑαυτοὺς φονεύσωμεν πορεύεσθε ἵνα δι' ὃν τῷ Θεῷ, καὶ ἡμῶν πράγματα μὴ πρέχητε, ἐρῶ δι' ὧν αἰτίας τοῦτο οὐ προτίθεμαι, καὶ δι' ὧν ἐξεταζόμενοι ἀφόβως ὁμολογοῦμεν. οὐκ εἰκῇ τὸν κόσμον πεποιηκέναι τὸν Θεὸν δεδιδάγμεθα, ἀλλ' ἵνα ἀφ' ὧν ἀνθρώπινον γένος, χαίρῃ τε τοῖς τὰ προσήκοντα αὐτῷ μιμουμένοις προσέρηται, ἀπρεπέσκεσθαι δὲ τοῖς τὰ φαῦλα ἀσπαζομένοις, ἢ λόγῳ, ἢ ἔργῳ. εἰ οὖν πάντες ἑαυτοὺς φονεύσομεν, πολὺ ὁ γένος ἀνθρώπων γυναῖκας καὶ μαθήτριας εἰς τὰ θεῖα διδάγματα,

ἢ καὶ μὴ εἶ) ὃ ἀνθρώπειον γλῶς, ὅσον ἐφ' ἡμῖν αἰτίοι ἐσόμεθα, εὐαυλίον τῇ τοῦ Θεοῦ βουλῇ καὶ αὐτοὶ ποιοῦντες, ἐαυτοὺς προάξομεν· ἐξεπαζόμενοι δὲ οὐκ ἀρνούμεθα, ἀφ' ὃ ζωοπίσας ἑαυτῆς μηδὲν φαῦλον, ἀσεβὲς ἢ ἠνυόμενοι μὴ κτῆ πράττα ἀγνοῦμεν, ὃ καὶ φίλον τῷ Θεῷ γινώσκομεν, ὑμᾶς δὲ καὶ τῆς ἀδίκου προσλήψεως ἀπαλλάξαι πᾶσι σπεύδοντες. εἰ δέ τινα ὑπέλθοι καὶ ἡ ἔννοια αὐτὸν, ὅτι εἰ Θεὸν ὁμολογοῦμεν βοηθὸν, οὐκ ἀν ὡς λέγομεν ὑπὸ ἀδίκων ἐκρατούμεθα, καὶ ἐπιμοιρούμεθα, καὶ ζημιούμεθα· ὁ Θεὸς τὰ πάντα κόσμον ποιήσας, καὶ τὰ ὑπ' ὄψιν ἀνθρώποις ὑποτάξας, καὶ τὰ οὐράνια στοιχεῖα εἰς αὔξησιν καρπῶν, καὶ ὡρῶν μεταβολὰς κοσμήσας, καὶ ἡμῖν ζῆν νόμοις ταξας, ἃ καὶ αὐτὰ δι' ἀνθρώπους φάρετρα πεποίηκεν, τιμῶν μὲν τὸν ἄνθρωπον, καὶ ὧν ὑπὸ τὸν οὐρανὸν προφοίας ἀγγέλοις, οὓς ὅτι ζῶντες ἔταξε, πῦρ ἐδωκεν· οἱ δ' ἄγγελοι παραβαίντες τινὲς τὴν τάξιν, γυναιξὶν μίξεσιν ἠπίθησαν, καὶ παῖδας ἐτέκνωσαν, οἵ εἰσιν οἱ λεγόμενοι δαίμονες· καὶ προσέτι λοιπὸν ὁ ἀνθρώπειος γλοῦς ἑαυτοῖς ἐδούλωσαν, τὰ μὲν ὑφ' μαγικῆν γραφὴν, τὰ δὲ ὑφ' φόβων καὶ θυμοειδῆ ἐπίφεροι, τὰ δ' ὑφ' διδαχῆς θυμῷ, καὶ θυμομαΐων, καὶ κονιδῶν, ὧν οὐδεὶς τυγχάνει, μὴ ὁ πάντων ὑπερθυμιῶν δουλωθῆναι, καὶ εἰς ἀνθρώπους φόνους, πολέμους, μοιχείας, ἁρπαγὰς, καὶ πᾶσαν κακίαν ἐκπορνεῦσαι· ὅθεν καὶ ποιηταὶ, καὶ μυθολόγοι ἀγνοοῦντες τοὺς ἀγγέλους, καὶ τοὺς ὑπ' αὐτῶν γεννηθέντας δαίμονας θεοὺς τοὺς προσῆξαν εἰς ἀρέτειαν, καὶ θηλείας, καὶ πόλεις, καὶ ἔθνη, ἄνδρας στεφάναφαν εἰς αὐτῶν τὸν Θεὸν, καὶ τοὺς ὡς ἀπ' αὐτοῦ ἐκπεφυκότας γνωρίμους ὑμῶν, καὶ τῶν λεγομένων ἐκείνου ἀδελφῶν, καὶ τέκνων ὁμοίως τῶν ἀπ' ἐκείνων, Γιγαντῶνος καὶ Πλουτῶνος, ἀνωνύμους ἔχων. ὀνόματα γὰρ ἔκαστον, ὅπερ ἕκαστος ἑαυτῷ τῶν ἀγγέλων, καὶ τοῖς τέκνοις ἔθετο, προσηγόρευσεν. ὄνομα δὲ ᾧ πάντων πατρὶ θεὸν ἀγνοήτῳ ὄντι οὐκ ἔστιν· ᾧ γὰρ οὐ καὶ ὀνόματι προσαγορεύεται, πρεσβύτερον ἔχει τὸν γνῶναι· ὃ ὄνομα· ὃ δὲ πατὴρ, καὶ Θεὸς, καὶ κτίστης, καὶ Κύριος, καὶ δεσπότης, οὐκ ὀνόματά ἐστιν, ἀλλ' ἐκ τῶν εὐποιιῶν καὶ ὧν ἔργων προσρήσεις. ὁ δὲ υἱὸς ἐκείνου ὁ μόνος λεγόμενος κυρίως υἱὸς, ὁ λόγος προφορικὸν τῶν ποιημάτων καὶ σεσωκὼς, καὶ γνωρίζόμενος, ὅτε τινὶ ἀρχικῶν δι' αὐτοῦ πράττα ἔκτισε καὶ ἐκόσμησε· Χριστὸς μὲν κτῆ ὃ κεχρίσθαι, καὶ κεκοσμῆσαι τὰ πράττα δι' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ λέγεται, ὄνομα καὶ αὐτὸ περιέχει ἄγνωστον σημασίαν, ὃν τρόπον καὶ ὁ Θεὸς προσαγορεύεται, οὐκ ὄνομά ἐστιν, ἀλλὰ προφήματος δυσεξηγήτου ἔμφυτος τῇ φύσει τῶν ἀνθρώπων δόξα· Ἰησοῦς δὲ καὶ ἀνθρώπου, καὶ σωτῆρος ὄνομα καὶ σημασίαν ἔχει· καὶ γὰρ καὶ ἄνθρωπος ὡς προέφημεν γέγονε, κτῆ τοῦ Θεοῦ καὶ παθὼν βληθεὶς ἀποκτηθεὶς ὑπὲρ τῶν πιστευόντων ἀνθρώπων, καὶ καθελὼν ὧν δαιμόνων· καὶ νῦν ὁρῶντες ὑπ' ὄψιν γινομένων μαθεῖν δύνασθε. δαιμονιολήπτους γὰρ πολλοὺς κτῆ πράττα τὸ κόσμον, καὶ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ πόλει, πολλοὶ τῶν ἡμετέρων ἀνθρώπων ὧν Χριστιανῶν ἐπορκίζοντες κτῆ τῷ ὀνόματος Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ σταυρωθέντος ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου, ὑπὸ τῶν ἀλλων πάντων ἐπορκιστῶν, καὶ ἐπαοιδῶν, καὶ φαρμακευτῶν μὴ ἰαθέντας, ἰάσαμην· καὶ ἔτι νῦν ἰῶντα καθαργοῦντες καὶ ἐκδιώκοντες τοὺς κατέχοντας τοὺς ἀνθρώπους δαίμονας. ὅθεν καὶ ὑπομιμνήσκει ὁ Θεὸς τιμῶν σύγχυσιν καὶ κατάλειψιν τοῦ πάντος κόσμου μὴ ποιῆσαι, ἵνα καὶ οἱ φαῦλοι ἄγγελοι, καὶ δαίμονες, καὶ ἄνθρωποι μηκέτι ὦσι, ἀφ' ὃ σπέρμα τῶν Χριστιανῶν, ὃ γινώσκει ἐν τῇ φύσει ὅτι αἴτιόν ἐστιν· ἐπεὶ εἰ μὴ τοῦτο ἦν, οὐκ ἀν σοὶ ὑμῖν ταῦτα ἔτι ποιῆν, καὶ ἐνεργεῖσθαι ὑπὸ τῶν φαύλων δαιμόνων δυνατὸν ἦν, ἀλλὰ ὃ πῦρ τὸ τῆς κρίσεως κατελθὸν, ἀνέδην πάντα

διέκρινεν, ὡς ἡ παρέτεινεν ὁ καθεκάστου μισθὸς μηδένα λιπὼν ἄλλ' ἢ τὸ μόνον σεμνὸν τοῖς ἰδίοις πᾶσι· ἡμῖν κελεύομεν Νῶε, πᾶσι· ὑμῖν δὲ Δωδεκαλίθωα, ἐξ οὗ πάλιν οἱ θεοσέβειαν ἐπήσκησαν, ὧν οἱ μὲν φαῦλοι, οἱ δὲ σπουδαῖοι. ὅτου γὰρ ἡμεῖς τὴν ἐκπύρωσιν φαμὲν γίνεσθαι, ἀνὰ οὐχ ὡς οἱ Στωϊκοὶ κατ' ὀλιγηλασίαν πάντων μεταβολὴν λόγον, ὃ αἴρεσιν ἐφαμεν· ἀλλ' ἐσθὶ καθ' εἱμαρμένου παρέπεσθαι τοῖς ἀνθρώποις ἢ πάσχειν τὰ γινόμενα, ἀνὰ κατὰ μὲν τὴν παρεμφασιν ἑκάστου καταρθοῦν, ἢ ἁμαρτάνειν, καὶ κατὰ τὴν τῶν φαύλων δαιμόνων ἐνέργειαν τοῖς σπουδαίοις, οἷς Σωκράτην καὶ τοὺς ὁμοίους διώκεσθαι, ἐκ ὁ δεσμοῖς εἰ)· Σαρδαναπάλου δὲ, καὶ Ἐπικούρου, καὶ τοὺς ὁμοίους ἐν ἀφθονίᾳ, καὶ δόξῃ δοκεῖν εὐδαιμονεῖν. ὃ μὴ ποιοῦντες οἱ Στωϊκοὶ, καθ' εἱμαρμένης ἀνάγκην πάντα γίνεσθαι ἀπεφήναντο. ἀλλ' ὅτι αὐτεξούσιον τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων ἐστὶ, καὶ τὰ μὲν ἀνθρώπων τὰ ἀρχὰ ἐποίησεν ὁ Θεός, δικαίως ἐπ' ἂν μὲν πλημμελήσωσι τοῦ ἀιωνίου πυρὸς κομίσονται)· φανερὸν δὲ πᾶσιν ἤδη ἡ φύσις, κακίας καὶ ἀρετῆς δικαίων εἶ)· οὐ γὰρ ἀνάγκη ἐπαινετὸν εἶναι αὐτῶν, εἰ ἐκ ἐξῆν ἐπ' ἀμφότερα τρέπεσθαι καὶ δυνάμενον ἦν· δηλοῦσι δὲ τοῦτο καὶ οἱ πάντα κατ' ἀνάγκην ὃν ὀρθὸν νομοθετήσαντες, καὶ φιλοσοφήσαντες ἀνθρωποι, ἐκ ἂν ὑπαγορεύειν τοῦτο μὴ παραίτητον, τοῦτο δ' ἀπέχεσθαι· καὶ οἱ Στωϊκοὶ φιλόσοφοι ἐν ᾧ τρόπῳ ἡδονὴν λόγῳ τὰ αὐτὰ ἀμῶσι κατηγοροῦσι, ὡς δηλοῦσθαι ἐν ᾧ τρόπῳ ἀρχὰν καὶ ἀσωμάτῳ λόγῳ ἐσθὶ σύσταται ἀνθρώπους. εἶτα γὰρ καθ' εἱμαρμένην φήσουσι τὰ γινόμενα παρὰ ἀνθρώπων γίνεσθαι, μὴ μηδὲν εἶ) Θεὸν, πάντα γε παρόντα, καὶ ἀπόντα, καὶ ἀνθρώπινα, καὶ ἀνθρώπινα εἰς τὰ αὐτὰ ἀεί· φθαρτῶν μόνων φασήσονται καθ' ἁπλῶν ἐφικέσθαι, καὶ αὐτὸν τὸν Θεὸν ἅμα τε τῶν μερῶν, καὶ ἅμα τοῦ ὅλου ἐν πᾶσι κακία γινόμενον, ἢ μηδὲν εἶ) κακίαν, μηδ' ἀρετὴν, ὅπερ καὶ πάσαν σύφορα ἔννοιαν, καὶ λόγον, καὶ νοῦν ἐστί. καὶ τοῖς ἀπὸ τῆς Στωϊκῶν ἢ δογμάτων, ὅτῳ πάντα τὰ ἠθικὰ λόγον κόσμοι γενέσθαι, ὡς καὶ ἐν ὕσπι οἱ ποιηταὶ, ἅμα δ' ἔμφυτον πάντα γένος ἀνθρώπων ἀπόμοιον τοῦ λόγου, μεμισῆσθαι καὶ πεφοβῆσθαι οἴδαμεν. Ἡσίοδος μὲν, ὡς προέφημεν, καὶ Μουσαῖον δὲ ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς, καὶ ἀνδρῶν οἴδαμεν. ὡς γὰρ ἐσπουδάκαμεν, πάντως τινὲς καὶ ὀπισθόπορτε καὶ λόγων βιοῦν σπουδάζοντας, καὶ κακίαν φεύγειν, μισεῖσθαι ἀεὶ ὑπὸ τῶν δαιμόνων. οὐδὲν γὰρ θαυμαστὸν, εἰ τοῖς καὶ ἀπερμαθικοῦ λόγου μέρος, ἀλλὰ καὶ τοῖς τὸ πάντος λόγου ὃ ἐστι Χριστὸς, γνῶσιν καὶ θεωρίαν, πολὺ μᾶλλον μισεῖσθαι οἱ δαίμονες ὑφ' ἑαυτῶν ὑπερηφάνους, οἳ τοῖς ἀξίας κλήσιν καὶ ἁμαρτίας κομίσονται, ὑπ' αἰωνίου πυρὸς ἐγκλεισθέντες. εἰ γὰρ ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ἤδη ἅμα τῷ ὀνόματος Ἰησοῦ Χριστοῦ πεπῶνται, δίδαγμά ἐστι καὶ μαγούσης αὐτοῖς, καὶ τοῖς λατρεύουσιν αὐτῷ ἐσομένης ὑπὸ πυρὸς αἰωνίου κολάσεως. οὕτως γὰρ οἱ προφῆται πάντες προεκήρυξαν γενέσθαι, καὶ Ἰησοῦς ὁ ἡμέτερος διδάσκαλος ἐδίδαξε. κἀγὼ οὖν προσδοκῶ ὑπό τινος τῶν ὀνομασμένων ὑπερβουλευθήσεσθαι, καὶ ξύλῳ ἐμπαγήσεσθαι, ἢ κἂν ὑπὸ Καίσαρος τοῦ Φιλοσόφου, καὶ Φιλοκόμπου· οὐ γὰρ Φιλόσοφον εἰπεῖν ἄξιον τὸν ἄνδρα, ὅς γε κατὰ ἡμῶν ἃ μὴ ὑπάρχειν δημοσίᾳ καθ' ἱστορίαν, ὡς ἀληθῆ, καὶ ἀπίθανα Χριστιανῶν ὄντων, πρὸς χάριν καὶ ἡδονὴν τῶν πολλῶν τῶν παραπεμπόντων ταῦτα πρεσβύτων. εἶτα γὰρ μὴ συντυχὼν τοῖς τοῦ Χριστοῦ διδάγμασι, καθ' ἡσυχίαν ἡμῶν, παμπόνηρός ἐστι, καὶ ἰδιωτῶν πολὺ χείρων, οἳ φυλάσσονται πολλάκις κατὰ ὧν οὐκ ὑπίσανται ἀληθεύειν καὶ ψευδομαρτυρεῖν· ἢ εἰ συντυχὼν ᾧ τὸ αὐτοῖς μεγαλεῖον, ἢ στενοὶ πρὸς τὸ μὴ ὑποπεσεῖν τοιοῦτος, τοῦτο ποιεῖ, πολὺ μᾶλλον ἀληθὴς, καὶ παμπόνηρος ἰδιωτικῆς καὶ

δόξης, καὶ φόβου ἐλαττῶν ὤν. καὶ γὰρ παρεσκεύαζόν με καὶ ἐρωτήσεσί μοι αὐτὸν ἐρωτήσας ἁπλᾶς τοιαύτας, καὶ μαθεῖν, καὶ ἐλέγξαι ὅτι ἀληθῶς μανδὲν ὠφέλησαται, εἰδέναι ὑμᾶς βούλομαι. καὶ ὅτι ἀληθῆ λέγω, εἰ μὴ ἀνέβησόμην ὑμῶν αἱ κοινωνίαι τῶν λόγων, ἕτοιμος καὶ ἐφ' ὑμῖν κοινωνῆσαι τῆς ἐρωτήσεως πάλιν βασιλικὸν γὰρ τοῦτο ἔργον εἶη. εἰ δὲ καὶ ἐγκαλέσησόμην ὑμῖν αἱ ἐρωτήσεις μου, καὶ αἱ ἀπόκρισις, φανερὸν ὑμῖν ἔσται, ὅτι οὐδὲν ὠφέλησαται, ἢ εἰ καὶ ὠφέλησαι), ἀλλὰ τοῖς ἀκούουσι δὲ οὐ πάλαι λέγω, ὁμοίως Σωκράτει, ὡς παρέφθη, οὐ φιλόσοφος, ἀλλὰ φιλόδοξος ἀνὴρ δείκνυται, ὅς γε μηδὲν Σωκρατικὸν ἀξιέρασεν ὃν ὑμᾶς, ἀλλ' οὔτε τοῦ ἀληθοῦς ὑμνητὴς ἀνήρ. ἀδύνατον δὲ κακῶν ἀδόφοβον τὸ τέλος παρεμβῶ τὸ ἀγαθὸν εἰδέναι πλὴν ἀθανασίας. ἵνα δὲ μή τις εἴπῃ ὃ λεγόμενον ὑπὸ τῶν νομιζομένων φιλοσόφων, ὅτι κόμπει καὶ φύσηρά ἐστι τὰ λεγόμενα ὑφ' ἡμῶν, ὅτι καλάζονται εἰ αἰωνίῳ πυρὶ οἱ ἄδικοι, καὶ ἀλλὰ φόβου, ἀλλ' οὐ ἀλλὰ ὃ καλόν ἐστι), καὶ ἄριστον εὐαρέτως βιῶναι τοὺς ἀνθρώπους ἀξιοῦμεν, βεβαιοτέρως παρὰ τοῦτο ἀποκρινούμεθα, ὅτι εἰ μὴ τοῦτό ἐστιν, οὔτε ἔστι Θεός, ἢ εἰ ἔστιν, οὐ μέλει αὐτῷ τῶν ἀνθρώπων, καὶ οὐδέν ἐστιν ἀρετή, ἀλλὰ κακία, καὶ ὡς παρέφθημεν, ἀδίκως ζημιοῦσιν οἱ νομοθέται τοὺς παραβαίνοντας τὰ ἀλλεπαγμένα καλά· ἀλλ' ἐπεὶ οὐκ ἄδικοι ἐκεῖνοι, καὶ ὁ αὐτῶν πατὴρ τὰ αὐτὰ αὐτῷ παρήγγειλε ἀλλὰ τοῦ λόγου διδάσκων, οἱ τοῦτις στωμυλήμενοι, οὐκ ἄδικοι. ἐὰν δέ τις τοὺς ἀλλοφόβους νόμους τῶν ἀνθρώπων παραβαίνῃ, λέγων ὅτι πρὸς οὓς μὲν ἀνθρώπους ταῦτα καλά, τὰ δὲ αἰσχρὰ νενόμισται, πρὸς ἄλλους ἢ τὰ πρὸς ἐκείνους αἰσχρὰ καλά, καὶ τὰ καλὰ αἰσχρὰ νομίζεται, ἀκινδύνως δὲ τὴν εἰς τοῦτο λεγομένων, καὶ νόμους ἀλλαξάσθαι τῇ ἑαυτῶν κακίᾳ ὁμοίους τοὺς ποιητὰς ἀληθεῖς ὀπισάμενα, οἷς χαίρουσιν οἱ ὅμοιοι ἠθοποιοὶ καὶ ὀρθὸς λόγος παρελθών, οὐ πάσας δόξας, ἀλλὰ πάντα δόγματα καλὰ ἀποδείκνυσιν, ἀλλὰ τὰ μὲν φαῦλα, τὰ δὲ ἀγαθά· ἔστι μοι καὶ πρὸς τοὺς τοιούτους τὰ αὐτὰ καὶ τὰ ὅμοια εἰρήσεται, καὶ λεχθήσεται ἀλλὰ πλείονων, ἐὰν χρεία ᾖ. τοσοῦτο δὲ ὅτι ὃ παρακείμενον ἀνέρχομαι. μεγαλοπρεπὲς μὲν οὖν πάσης ἀνθρωπείου διδασκαλίας φαίνεται τὰ ἡμέτερα, ἀλλοῖόν τε λογικὸν ὃ ὅλον τε φανέντα δι' ἡμᾶς Χριστὸν γενόμενον, καὶ σῶμα, καὶ λόγον, καὶ ψυχήν. ὅσα γὰρ καλῶς αἱ ἐφθέγξατο καὶ οὗτοι οἱ φιλοσοφήσαντες, ἢ νομοθετήσαντες, κατὰ λόγου μέρος εὑρέσεως, καὶ θεωρίας ἐστὶ παρ' αὐτοῖς. ὁπόσα δὲ οὐ πάρεστι τὰ τοῦ λόγου ἐγκαλεσόμενα, ὅς ἐστι Χριστός, καὶ σαφῶς ἑαυτοῖς πολλάκις εἶπον, καὶ οἱ παρεγγεγραμμένοι τοῦ Χριστοῦ κατ' ὀλίγον λόγῳ πεισθέντες τὰ παράγματα θεωρῆσαι καὶ ἐλέγξαι, ὡς ἀσεβῆς καὶ παράφρων εἰς δικαστήρια ἤχθησαν. ὁ πάντων δὲ αὐτῶν δυσωπούμενος παρὸν ἕτο ἡμῶν Σωκράτης, τὰ αὐτὰ ἡμῖν ἐνεκλήθη. καὶ γὰρ ἔφασαν αὐτὸν καινὰ δαιμόνια εἰσφέρειν, καὶ οὓς ἡ πόλις νομίζει θεοὺς, μὴ ἡγεῖσθαι αὐτόν· ὁ δὲ δαίμονας μόνον τοὺς φαύλους, καὶ τοὺς παράξυλους ἃ ἔφασαν οἱ ποιηταὶ, ἐκβαλὼν τῆς πολιτείας, καὶ Ὁμήρου, καὶ τοὺς ἄλλους ποιητὰς πρατείας τοὺς ἀνθρώπους ἐδίδαξε· παρὸν Θεὸν
" ἢ δ' ἀγαθοῦ αἰτίας, ἀλλὰ λόγου ζητήσεως ὑπάγωσιν παρὰ τρέπειν εἰπών, Τὸν μὲν πατέρα καὶ δημιουργὸν πάντων οὔθ' εὑρεῖν ῥάδιον, οὗ δ' εὑρόντα εἰς πάντας εἰπεῖν ἀ-
" σφαλές. ἃ ὁ ἡμέτερος Χριστὸς ἀλλὰ τ' ἑαυτοῦ δυνάμεως ἔπαρξε. Σωκράτει μὲν γὰρ οὐδεὶς ὑπεύθυνος πάρ' αὐτοῦ τῷ δόγματος ἀποθνήσκειν· Χριστῷ δὲ τῷ καὶ ὑπὸ Σωκράτους ἀπὸ μέρους γνωσθέντι (λόγος γὰρ ὢν καὶ ὅστις ὁ ἐν πάντι ὤν, καὶ ἀλλὰ τ' ἀνθρώπων ἀνθρώπων τὰ μόνοντα γίνεσθαι, καὶ δι' ἑαυτοῦ ὁμοιοπαθοῦς ἡμοιμένου

& διδάξαντες ταῦτα) ὐ φιλόσοφοι, οὐδὲ φιλολόγοι μόνοι ἐπείσθησαν, ἀλλὰ & χλευτέχναι, καὶ πανοῦργοι ἰδιῶται, καὶ δίζης, & φόβου, καὶ θανάτου καταφρονήσαντες, ὅπερ δυνάμεις ὄντι ὑ ῥήτου παῤῥησίας, & ψυχῆς ἀνθρωπείας λόγου τὰ σκύβαλα. ἐκ δὴ τοῦ οὐδὲ ἐφοβούμεθα, οὐδὲ δυνατώτερον ἡμῶν ἦν εἴ τι ἄδικοι ἄνθρωποι καὶ δαίμονες, εἰ μὴ πάντως πανταχοῦ ἡνωμένην δυνατὸν καὶ θανεῖν ὠφείλετο, ὅθεν & τὸ ὄφλημα ἀπεδίδοσαν, ἀνχωρισοῦμεν. κἀκεῖ τε καὶ ὁ Ξενοφῶντειον ἐκεῖνο τῶν τοὺς τὴν Κύρου παῖδα, & τοὺς ὁμοίους αὐτῷ ἀφραίνοντας, καλὸν καὶ ἡδὺ νικᾶν εἰπεῖν ἠγούμεθα. τὴν Ἡρακλέα ὅτι βίαιόν τινα ἔφη ὁ Ξενοφῶν βασίζοντα, ἀρχὴν τινὰ τῆς ἀρετῆς καὶ τὴν κακίαν, ὧν γνωρίσμασι μορφὰς φαντασίας· & τὴν μὲν κακίαν, ἁβρᾷ ἑαυτὴν, καὶ ἐρωτοπεποιημένῃ, καὶ ἀνθρωπίνῃ ἐκ τὴν τοιούτων προσώπων, ἡλικιακήν τε αὖθις πρὸς τὰς ὅλας οὖσαν, εἰπεῖν πρὸς δὲ Ἡρακλέα, ὅτι ἐμὲ αὐτὴν ἕπηται, ἡδονήν τε καὶ κακοσκεπασμένην τῶν λαμπροσλάτῳ, καὶ ὁμοίᾳ ὡς μάλιστα αὐτῇ κόσμῳ διατησάν· ἀεὶ ποιήσω· & τὴν ἀρετὴν ἐν ἀγχιμαχῷ μὴν τῶν προσώπων, καὶ τὴν παρεσκολὴν οὖσαν, εἰπεῖν, ἀλλ' ἐμοὶ πείθη, οὐ κόσμῳ, οὐδὲ κάλλει τῷ ῥέοντι, καὶ φθειρομένῳ ἑαυτὴν κοσμήσῃς, ἀλλὰ τοῖς ἀϊδίοις καὶ καλοῖς κόσμοις· καὶ πρὸς ὀλίγον ἐστὶν πεπίσμεθα, φθάρτα τὰ δεκτὰ καλά· τὰ δὲ νομιζόμενα σκληρὰ καὶ μόχθα μετερχόμενον, διδαμονίαν ἐκ δέχεσθαι. εἰ γὰρ κακία προβολήμα ἑαυτῆς τὴν προέξεων τὰ προσόντα τῇ ἀρετῇ καὶ ὄντως ὄντα καλὰ, ἀφ' μιμήσεως φθαρτῶν παρεδομένην (ἄφθαρτον γὰρ οὐδὲν ἔχει, οὐδὲ ποιῆσαι δυνατὸν) δουλαγωγεῖ τοῖς χαμηπετέσιν ὧν ἀνθρώπων, τὰ προσόντα αὐτῇ φαῦλα τῇ ἀρετῇ παρεικῆσα. οἱ δὲ κεκτημένοι τὰ προσόντα τῷ ὄντι καλὰ, καὶ ἄφθαρτα τῇ ἀρετῇ, ὃ καὶ παρὰ Χρυσίππου, & τὴν ἀπὸ τοῦ ἄθλου τῶν ἀνθρώπων, καὶ τὴν τοιοῦτα προεξαίτων ὁποῖα ἔφασαν οἱ ποιηταὶ παρὰ ὧν νομιζομένων θεῶν ἐστολίζου δεῖ· πόθεν οὖν ἔχει ἐκ τοῦ καὶ τοὺς φθονεροὺς καταφρονεῖν ἡμᾶς θανάτου, λογισμὸν ἔλαβεν καὶ γὰρ αὐτὸς ἐγὼ τοῖς Γλαύκωνος χαίρων διδάγμασι, δίχα δογμοποιούμενος ἀκούων Χρυσίππου, ὁρᾶν δὲ ἀφόβους πρὸς θάνατον, καὶ πόθεν τὰ δίχα νομιζόμενα φοβερὰ, ἐνεόουσιν ἀδυνάτου εἶ) ἐν κακίᾳ. καὶ φιλοδοξία ὑπῆρχεν αὐτοῖς. ὃς γὰρ φιλόδοξος, ἢ ἀκρατὴς, καὶ δυσθεράπευτος ὑπὸ ἀγαθὸν ἡγούμενος, δυνάμενον δὲ θάνατον ἀναπαύεσθαι, ὅπως τὴν αὐτοῦ ἀγαθῶν στερηθῇ· ἀλλ' οὐκ ἐκ πάντως ζῆν μὲν ἀεὶ τὸν σπουδαῖον βιοτικὸν, καὶ λανθάνοντα τοῖς ἄρχουσιν ἐπιεικῆ· οὐχ ὅπου γε ἑαυτὸν κατήγαγε φονευθησόμενον· ἤδη καὶ τοῦτο ἐνήργησαν οἱ φαῦλοι δαίμονες διὰ ὑπνου πονηροὺς ἀνθρώπων προσηγόρευσαν· φονεύοντες γὰρ αὐτοὺς ὑπὸ συκοφαντίας τῆς εἰς ἡμᾶς, καὶ εἰς βασιλέως εἰλκυσθησόμενοι εἰκότως τὸν ἡμετέρων, ἢ παῖδας, ἢ γυναῖκα, καὶ δι' αἰκισμοῦ φοβεροῦ ἐξαναγκάζουσι κατειπεῖν ταῦτα τὰ μυθολογούμενα, ἃ αὐτοὶ φανερὰ προτίθεσιν, ὡς ὅπερ οὐδὲν προσόντα ἡμῖν, οὐ φοβούμεθα, θεὸν τὸν ἀγήρατον καὶ ἄῤῥητον μάρτυρα ἔχοντες ἴσασι τε λογισμοῦ καὶ τὸν προέξεων. ἴσως γὰρ χάριν οὐκ καὶ ταῦτα δημοσίᾳ ὁμολογοῦμεν ἀγαθὰ, & φιλοσοφίαν ἰδίαν αὐτὰ ἀποδείκνυμεν, φάσκοντες, Κρῆναι μὲν μυστήρια τελεῖν ἐν τῷ ὑδροφορεῖν, καὶ ἐν τῷ αἵματος ἐμπίπλασθαι ὡς λέγεται τὰ ἴσα ᾧ πῦρ ὑμῖν ἡμφιεσμένῳ εἰδώλῳ, ᾧ οὐ μόνον ἀλόγων ζώων αἵματα προσφέρεται· ἀλλὰ καὶ ἀνθρώπεια, ἀφ' τῶν πῦρ ὑμῖν ὑπεσπυρωμένων καὶ ὑγρεσάτου ὑδρὸς τὴν προσχυσιν τῶν τῆς φονευθέντων αἵματος ποιούμενοι· Διὸς δὲ καὶ τῶν ἀνθρώπων θεῶν μεμπτὰ ἡγούμενοι ἐν τῷ ὑδροβατεῖν καὶ γυναιξὶν ἀδελφὸς μίγνυσθαι, Ἐπιχύσου μὴν

καὶ τὰ τῶν ποιητῶν συγγράμματα ἀπλοϊκῶς φέροντες· ἐπειδὴ δὲ ταῦτα τὰ μαθήματα, καὶ τοῖς ταῦτα πεφιλοσοφηκόσι καὶ μεμυθολογημένοις φθόνον πεποιήμεθα, ὡς καὶ πρὸ τοῦδε τῶν δι' ὧν λόγων ἠγωνισάμεθα, ποικίλως πολεμούμενα, ἀλλ' οὐ φεύγομεν, ἐπεὶ θεὸν τῶν ὅλων ἐπόπτην δίκαιον οἴδαμεν. εἰ δὲ καὶ νῦν τις ἡμῶν, πρακτικὴν φωνὴν ἀφιεὶς ὁπόσον ὅτι μὴ βῆμα ὑψηλὸν ἀναβας, ἀφ' οὗ ἅπασι, ἀφ' οὗπερ ἂν φανερὸς πεφήνῃ, εἰς ἀμφίβολον αἰσθέσεως φέροντες, καὶ τὰ πεφασμένα ἐξ ἑαυτῶν καὶ τῆς ὑμετέρας ἡμῶν, πεπεδημένοντες τύποις, ὧν οὐδὲν οὐσῃ ὅτι ποσὸν μετουσία ὀφείλει μεταλαβεῖν, ἐφεσιάσῃ. καὶ γὰρ ἐγὼ μαθὼν πεπλανημένον ποτὲ εἰς ἀποστροφὴν τὴν μῶν αἰδεσίμων πεπεισμένον ὑπὸ τῶν φαύλων δαιμόνων τοῖς Χριστιανῶν ἡμῶν διδάγμασι, καὶ ψευδολογούμενον ταῦτα, καὶ ἐξ ἐναντίας πεπλασμένα, καὶ ἐξ ἀπείρου τοῖς πολλοῖς δόξης, Χριστιανὸς εἶναι ἐβουλόμην, καὶ παμμάχως ἀγωνιζόμενος ὁμολογῶ· οὐχ ὅτι μισητέα ἐστὶ τὰ Πλάτωνος διδάγματα ἢ Χριστοῦ, ἀλλ' ὅτι οὐκ ἔστι πάντα ὅμοια, ὡς ἂν οὐδὲ τὰ τῶν μῶν, Στωϊκῶν τε, καὶ ποιητῶν, ἐς συγγραφέων. ἕκαστος γὰρ ἡμῶν ἀπὸ μέρους ἕκαστον σπερματικοῦ θείου λόγου ὀρθῶς συνορᾷ, καλῶς ἐφθέγξατο· οἱ δὲ παντελῆ αὐτοῖς τὸ κυριώτερον εἰρηκότες, οὐκ ὀλίγῳ τῷ ἀπιστεῖσθαι, καὶ γνῶσιν τινὰ ἀμέλει τὴν φαινομένην ἐσχηκέναι. ὅσα οὖν παρὰ πᾶσι καλῶς εἴρηται, ἡμῶν τῶν Χριστιανῶν ἐστί. σέβομεν γὰρ καὶ τιμῶμεν μετὰ τὸν θεὸν λόγον τὸν τοῦ θεοῦ γεννητὸν καὶ ἄναρχον, καὶ ἀόρατον καὶ ἀπαθῆ θεὸν ἄνθρωπον γενόμενον, ὅπως καὶ ἡμῖν παθῶν ὧν ἡμετέρων συμμέτοχος γενόμενος, καὶ ἰᾶσιν ποιήσῃ). οἱ γὰρ συγγραφεῖς πάντες διὰ τῆς ἐνούσης ἐμφύτου τοῦ λόγου σπορᾶς, ἀμυδρῶς ἐδυνάσθησαν ὁρᾶν τὰ ὄντα. ἕτερον γάρ ἐστι σπέρμα τινὸς καὶ μίμημα κατὰ δύναμιν δοθὲν, καὶ ἕτερον αὐτοῦ οὗ κατὰ χάριν τὴν ἀπ' ἐκείνου ἡ μετουσία καὶ μίμησις γέγονε. καὶ ὑμᾶς οὖν ἀξιοῦμεν ἀναγράψαντας ὃ ὑμῖν δοκεῖ, παραδοῦναι τοῦτο τὸ βιβλίον, ὅπως καὶ τοῖς μῶν τὰ ἡμέτερα γνωσθῇ, καὶ δυνῶν τὰ ψευδοδοξίας καὶ ἀγνοίας τῶν καλῶν ἀπαλλαγῆναι οἱ παρὰ τινὰ ἑαυτῶν αἰτίαν ὑπεύθυνοι τοῖς μιμεῖσθαι γίνονται, εἰς δὲ γνωσθῆναι τοῖς ἀνθρώποις ταῦτα. δίκη δὲ τῇ φύσει τῇ ὧν ἀνθρώπων τὸ γνῶναι τὸν καλὸν καὶ ἀληθῆ καὶ δίκαιον τὸν ἡμῶν, οὓς οὐκ ὀκνήσαι) τοιαῦτα ὑπὲρ ἡμῶν λέγουσιν αἰσχρὰ καταψηφιζόμενοις, καὶ παρὰ τὸ χαίρειν τοιαῦτα πεφύκασι πεῖσαι, καὶ ἐπὶ πᾶσι ἀπαιτοῦσι παρὰ ἀνθρώπων τὰ ὅμοια, οὐκ ἔστι καὶ ἡμῖν ὡς τοιαῦτα πεφύτευσι, θάνατον, ἢ δεσμὰ, ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον πεφύτευμεν ἑαυτοῖς κατὰ χρῆσθαι, ὡς μὴ δίκαια μῶν δικαίων, καὶ τῷ ὄντι παρὰ ἡμῶν ἔνδικα ἀσεβοῦς καὶ πλανοῦ σημαντικοῦ διδάγματος, κατηφέρησα. ἐὰν δὲ ὑμεῖς τοῦτο πεφύκατε, ἡμᾶς τοῖς πᾶσι φανερὸν ποιήσαμεν, ἵνα εἰ δυνάμεθα μεταλάβωμεν). τοῦτο γε μόνον χάριν τοῖς δὲ τοῖς λόγοις συνεπάξαμεν. οὐκ ἔστι δὲ ἡμῖν τὰ διδάγματα κατὰ χρῆσιν φέροντα αἰσχρὰ, ἀγαθὰ πᾶσιν ἡμῖν φιλοσοφίας ἀνθρωπίου ὑπάρχοντα· εἰ δὲ μὴ κατὰ διοίκησιν καὶ φιλαμπελοῦσιν καὶ ὀρχηστικοῖς, καὶ ὀπτικευτικοῖς, καὶ τοῖς μῶν τοῖς τοιούτοις ποιηλικοῖς διδάγμασιν οὐχ ὅμοια, οἷς ἐντυγχάνῃ πᾶσι, καὶ ἡμυθολογημένοις, καὶ γεγραμμένοις συγκεχώρηται, καὶ παυσόμεθα λοιπὸν ὅσον ἐφ' ἡμῖν ὧν πεφύκαντες, καὶ πεφυτευκάμενοι τῆς ἀληθείας καταξιωθῆναι τοὺς πάντα πανταχοῦ ἀνθρώπους. εἴη οὖν καὶ ὑμᾶς ἀξίως εὐσεβείας, καὶ φιλοσοφίας τὰ δίκαια κατ' ἑαυτῶν κρῖναι.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΟΥΣΤΙΝΟΥ ΑΠΟΛΟΓΙΑ ΔΕΥΤΕΡΑ ΥΠΕΡ ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ ΠΡΟΣ ΑΝΤΩΝΙΝΟΝ ΤΟΝ ΕΥΣΕΒΗ.

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙ Τίτῳ Αἰλίῳ Ἀδριανῷ, Ἀντωνίνῳ εὐσεβεῖ σεβαστῷ Καίσαρι, καὶ Οὐηριμίῳ υἱῷ φιλοσόφῳ, καὶ Λυκίῳ φιλοσόφῳ Καίσαρος φύσει υἱῷ, καὶ εὐσεβοῦς εἰς ποιητὸν, ἐρασῇ παιδείας, ἱερᾷ τε συγκλήτῳ, καὶ δήμῳ πάσῃ Ρωμαίων, ὑπὲρ τῶν ἐκ παντὸς ἔθνους ἀδίκως μισουμένων, καὶ ἐπηρεαζομένων, Ἰουστῖνος Πείσου τοῦ Βακχείου, τῶν ἀπὸ Φλαουίας νέας πόλεως τῆς Συρίας Παλαιστίνης εἷς, αὐτῶν τούτων τῶν ἀσεβουμένων καὶ διώκειν πεποίημαι.

Τοὺς μὲν ἀληθείας εὐσεβεῖς καὶ φιλοσόφους μίσους παλαιοῦ καὶ ἔργων ὁ λόγος ὑπαγορεύει, πρᾶγμα δυσμενῶν δόξαις παλαιαῖς ἐξακολουθεῖν, δι' ἃς φαῦλαι ὧσιν. οὐ γὰρ μόνον μὴ ἐπαινεῖσθαι τοῖς ἀδίκως εἰωθόσιν, ἢ δογματίζουσιν ὁ σώφρων λόγος ὑπαγορεύει· ἀλλ' ἐκ παντὸς τρόπου, καὶ σὺν τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς τῇ φιλανθρωπίᾳ, κἂν θάνατος ἀπειλῆται, τὰ δίκαια λέγειν τε καὶ πράττειν αἱρεῖσθαι δεῖ. ὑμεῖς μὲν δὴ ὅτι λέγεσθε εὐσεβεῖς, καὶ φιλόσοφοι, καὶ φύλακες δικαιοσύνης, καὶ ἐρασταὶ παιδείας ἀκούετε πάρεστι δὲ καὶ ὑπάρχειν τοιούτους. οὐ γὰρ κολακεύοντες ὑμᾶς ἀφ' ὧν δι' ὧν γράμμασιν, οὐδὲ σοφοῖς λόγοις ὁμιλήσοντες, ἀλλ' ἀπαιτήσοντες τὸν ἀκριβῆ καὶ ἐξεταστικὸν λόγον τοῦ κρίναι ποιήσασθαι, σοφιστικὴν ὑπόκρισιν, μὴ σοφιστὴν, μήτε δυσθρωπαρεσκείᾳ τῇ δόξαι δαιμόνων κατεγνωσμένους, ἢ ἀγόντων ὁρμῇ, καὶ χρονίᾳ συνηθείᾳ φήμῃ κακῇ, τοῦ καθ' ἑαυτῶν ψόφου φέροντας. ἡμεῖς μὲν γὰρ τοὺς ὑδίνους πίστασθαί τι κακὸν δυσωπῶμεν λελογίσμεθα, ἵνα μὴ κακίας ἐργάται ἐλεγχόμενοι, ἢ ποτε διεγνώσμεθα· ὑμεῖς δ' ἀποκτίναι μὴ δυνάσθαι, βλάψαι δ' οὐ· ἀλλ' ἵνα μὴ ἄλογοι φανῶσι, καὶ παλαιαὶ δόξῃ τις ζωῦται εἴη, ἀξιοῦμεν τὰ κατηγορούμενα αὐτῶν ἐξετάζεσθαι, καὶ εἰ οὕτως ἔχοντα ἀποδεικνύωνται, κολάζεσθαι, ὡς πρέπον ὄντι, μᾶλλον δὲ κολάζειν· εἰ δὲ μηδὲν ἔχοιεν ἐλεγχθῆναι, οὐχ ὑπαγορεύει ὁ ἀληθὴς λόγος ἀφ' ἑνὸς ψήφου ποτὲ δυσὶ μὴ δικαίοις δυσσεβεῖς ἀδικεῖν, μᾶλλον δὲ ἑαυτοὺς, οἱ οὐ κρίσει, ἀλλὰ πάθει τὰ πράγματα ἐπάγειν ἀξιοῦτε. καλῶς δὲ καὶ μόνως δικαίως ποιήσουσι τούτου πᾶς ὁ ἔφεσιν ἀποφαίνων, ὃ τοῖς ἀρχομένοις τοῦ βίου τῶν ἑαυτοῦ βίου καὶ λόγου ἀγαθὸν πρέπει· ὁμοίως δ' ἂν καὶ τοῖς ἄρχουσι μὴ βίᾳ, μηδὲ τυραννίδι, ἀλλ' εὐσεβείᾳ, καὶ φιλοσοφίᾳ ἀκολουθοῦσι, τοῦ ψόφου ἀφεῖναι· οὕτως γὰρ ἂν καὶ οἱ ἄρχοντες, καὶ οἱ ἀρχόμενοι ἀπολαύσειεν τῆς ἀγαθοδ. ἔφη

" γὰρ που καὶ τῆς τῶν παλαιῶν, Αν μὴ οἱ Ἀχαιοὶ φιλοσοφήσωσι, καὶ οἱ Ἀχαιόμυιοι,
" οὐκ ἂν εἴη ταῖς πόλεσι εὐδαιμονῆσαι. Ἡμέτερον οὖν ἔργον, καὶ ἐμὸν, καὶ μεθημέρας τε καὶ
ὀψὲ σπεύδειν πᾶσι περὶ ἐκείνου, ὅπως ὡς τάχιστα τὰ ἡμέτερα νομιζόμενα, τὰ ἡμέτερα
εἶναι δόξῃ πληθυνθῶσι τυφλώττοντες αὐτῶν, αὐτοῖς ὀφλήσωμεν. ὑμέτερον δὲ
ὡς αἰρεῖ λόγος, ἀκινδύνους ἀγαθοὺς βουλεύεσθαι χρείας. ἀναπολόγητοι γὰρ λοιπὸν μα-
θοῦσιν, ἵνα μὴ τὰ δίκαια ποιήσητε, ὑπὲρ τῆς θεοῦ. ὀνόματος μὲν οὖν τοσαυ-
τομιᾶς οὔτε ἀγαθὸν, οὔτε κακὸν κρίνει· ἀλλὰ τῶν ὑποπιπτόντων ἑκάστῳ ὀνόματι τοσού-
τεων ἐπεὶ ὅσόν τι σὺν τῷ κατηγορουμένου ἡμῖν ὀνόματος χρηστόν τι ὑπάρχοιμεν.
ἀλλ' ἐπεὶ οὐ τοῦτο δίκαιον ἡγούμεθα, ἀφ' ὧν ὄνομα, ἐὰν κακοὶ ἐλεγχώμεθα, αἰτίαν
ἀφίεσθαι, πάλιν εἰ μηδὲν ἀφ' ὧν τιμῶ τοσουτείαι τῷ ὀνόματος, ἢ ἀφ' ὧν πο-
λιτείαν βουισκόμεθα ἀδικοῦντες, ὑμέτερον ἀγωνιᾶσαι ὅτι, μὴ ἀδίκως κολάζοιεν
τοὺς μὴ ἐλεγχομένους, τῇ δίκῃ κόλασιν ὀφλήσητε. ἐξ ὀνόματος μὲν γὰρ ἡ ἔπαινος, ἡ
κόλασις οὐκ ἀν βλάπτως γένοιτο, ὧν μή τι σύαρετον, ἢ φαῦλον δι' ἔργων ἀποδείκνυ-
σθαι δυνήται. καὶ γὰρ τοὺς κατηγορουμένους ἐφ' ὑμῶν πρότερος ἐλεγχθῆναι οὐ
δύναμαι τε· ἐφ' ἡμῖν δὲ ὄνομα ὡς ἔλεγχοι λαμβάνετε, καίτοι ὅσον τι σὺν τῷ ὀνό-
ματος τοὺς κατηγορουμένους μᾶλλον κολάζειν ὀφείλετε. Χριστιανοὶ γὰρ εἶ κατηγο-
ρούμεθα· ὃ δὲ χρηστὸν μισεῖσθαι οὐ δίκαιον. Ἢ πάλιν ἐὰν μὴ τις τῶν κατηγορου-
μένων ἔξαρνος γένηται τῇ φωνῇ μὴ εἶ φήσας, ἀφίετε αὐτὸν, ὡς μηδὲν ἐλέγχου ἔ-
χοντες ἀμαρτάνοντα· ἐὰν δέ τι ὁμολογήσῃ εἶ, ἀφ' ὧν ὁμολογίας κολάζετε, δίον
καὶ ὃν τῇ ὁμολογοῦντος βίον εὐθυῶμεν, ἢ τὸ ὄνομα, ὅπως ἀφ' ὧν τοσούτεων
ὁποῖός ὅστιν ἕκαστος φαίνηται. ὃν γὰρ τρόπον τοὺς ἀγαθοὺς ὄντας ἀνεν τοῦ διδασκά-
λου Χριστοῦ μὴ ἀρνήσασθαι ἐξεταζόμενοι τοσούτους καλοῦνται, τὸν αὐτὸν τρόπον κακῶς
ζῶντες ἴσως ἀφορμὰς παρέχοιτο τοῖς μὴ ὡς καλὰ λέγειν τῶν πάντων Χριστιανῶν ἀσε-
βεῖσθαι καὶ ἀδικίαν αἰρουμένους. οὐκ ὀρθῶς μὲν οὖν τοῦτο τοσούτεται· καὶ γὰρ τοι
φιλοσοφίας ὄνομα καὶ σχῆμα ὑπηρεάφοντάι τινες οἱ οὐδὲν ἄξιον τῆς ὑποκρίσεως τοσούτοισι.
γινώσκετε δ' ὅτι καὶ εἰ τὰ σαυτῶν δοξάσαντες καὶ δογματίσαντες τῶν
παλαιῶν, τῷ ἐπὶ ὀνόματι τοσαγορεύονται Φιλόσοφοι· καὶ τούτων τινὲς ἀθεότη-
τα ἐδίδαξαν, καὶ τὸν Δία ἀσεβῆ ἅμα τοῖς αὐτῶν παισὶν οἱ γινόμενοι ποιηταὶ κατα-
γηλοῦσι, καὶ ἐκείνων τὰ διδάγματα οἱ μετερχόμενοι, οὐκ εἰρηνεῖ τοσὲς ὑμῶν. ἆθλα δ'
ἐν ὑμᾶς τοῖς εὐφώνως ὑποζήλοισι τούτοις θήσετε. ἃ δὴ οὖν τοῦτ' ἀν εἴη ἐφ' ἡμῖν ὑπε-
χρεούμενον μηδὲν ἀδικεῖν, μηδὲ τὰ ἄθεα τούτων δοξάζειν. οὐ κρίσις ἐξετάζεται, ἀλλὰ
ἀλόγως πάντα καὶ μάτην δαιμόνων φαύλων ἐξελαυνόμενοι, ἀκρίτως κολάζεσθε μὴ
φρονοῦντες· εἰρήσεται γὰρ πάλαι, ἐπεὶ ὁ παλαιὸν δαίμονες φαῦλοι ὑπὸ φαντασίας
ποιησάμενοι, καὶ γυναῖκας ἐμοίχευσαν, καὶ παῖδας διέφθειραν, καὶ φόβητρα ἀνθρώ-
ποις ἔδειξαν, ὡς κακὰ πλανῶσι τοὺς οὐ λόγῳ τὰς γενομένας τοσούτεις οὐκ ἔκρινον,
ἀλλὰ δέει στυπτριασμένοι, καὶ μὴ ὑβρισάμενοι δαίμονας εἶ φαύλους, ἵνοις τοσου-
νομάζουσι, καὶ ὀνόματι ἕκαστον τοσοπορθοῦσι, ὅπερ ἕκαστος αὐτῶν τῶν δαιμόνων ἐπ-
ῆκτο. ὅτι γὰρ Σωκράτης λόγῳ δηλοῖ καὶ ἐξεπιστικῶς ταῦτα εἰς φασερὸν ἐπιεσεῖτο φέ-
ρει, καὶ ἀπάγει τῶν δαιμόνων τοὺς δῶδεκάπους, καὶ αὐτοὶ οἱ δαίμονες δέει ὧν χαιρόν-
των τῇ κακίᾳ ἀνθρώπων ἐνήργησαν ὡς ἄθεον καὶ ἀσεβῆ ἀπακτεῖναι, λέγοντες κα-
νὰ εἰσφέρει αὐτὸν δαιμόνια, καὶ ὁμοίως ἐφ' ἡμῖν ὃ αὐτὸ ἐνεργοῦσιν. οὐ γὰρ μόνον
Ἕλλησι ἀφ' Σωκράτους ἐπὶ λόγου ἠλέγχθη ταῦτα, ἀλλὰ καὶ ἐν βαρβάροις ἐπ'

αὐτὸ τῦ λόγου μορφωθέντος ἓ ἀνθρώπου γλυομένου, καὶ Ιησοῦ Χριστοῦ κληθέντος, ὧ πειθόμενοι ἡμεῖς τοὺς τῶν τοιῶνδε δαίμονας οὐ μόνον μὴ ὀρχοῦ εἶ) φαμὲν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ὑμετέρους δαίμονας, οἱ δοκοῦσί τοῖς ἀρετὴν πονοῦσιν ἀνθρώποις ἐπὶ τοιαύτης ὁμιλίας ἔχοντες, ὑπόνδικοι καὶ ἄθεοι κεκλήμεθα. καὶ ὁμολογοῦμεν τὴν τούτων νομιζομένων θεῶν ἀθεότητα εἶ), ἀλλ' οὐχὶ τῦ ἀληθεστάτου, καὶ παντὸς δικαιοσύνης, ἓ σωφροσύνης, καὶ τῶν ἀλλων ἀρετῶν, ἀμεπιμίκτου τε κακίας Θεοῦ· ἀλλ' ἐκεῖνον τὸ, καὶ ὅτι πρὸ αὐτοῦ ἰόν, ἥδομεν, καὶ διδάξαντα ἡμᾶς ταῦτα καὶ τὴν τῶν ἀλλων ἐπομένων, καὶ ἐξομοιουμένων ἀγαθῶν ἀγγέλων στρατὸν, πνεῦμά τε τὸ προφητικὸν σεβόμεθα, καὶ προσκυνοῦμεν, λόγῳ καὶ ἀληθείᾳ διδάσκοντες, καὶ πάντα βουλομένοις μανθάνειν, ὡς ἐδιδάχθημεν, ἀφθόνως μεταδιδόντες. Αλλὰ φήσει τις, ἤδη τινὲς ληρώδεις ἠλέγχθησαν καὶ ψευδεῖς· καὶ γὰρ πολλοὶ πολλάκις ὅταν ἐκέσται τὴν καθηγεμονίαν τὸ ἴδιον ἐξεπάζητε, ἀλλ' οὐ μόνον τοὺς μεταδιδόντας καταδικάζετε. καὶ τοῦτο μὲν καὶ ἡμεῖς ὁμολογοῦμεν, ὅτι οὐ δεῖπον οἱ ἐν Ελλησι τὰ αὐτοῖς ἀρεστὰ δογματίσαντες ἐκ πορρω τὴν ἐπὶ ὀνόματι Φιλοσοφίας προσαγορεύονται, καίτοι τὴν διδασκαλίαν ὄντων, οὕτως ἓ τὴν ἐν βαρβάροις γνωμένων, καὶ δοξάντων σοφῶν, ὃ ὑπεκφεύγομεν ὄνομα καινὸν ὄντι· Χριστιανοὶ γὰρ πρότερον προσαγορεύονται. ὅθεν πρότερον ὧν καταγνωσθέντων ὑμῶν τοὺς τρόπους κρίνεσθαι ἀξιοῦμεν, ἵνα ὁ ἐλεγχθεὶς ὡς ἄδικος κολάζηται, ἀλλὰ μὴ ὡς Χριστιανός· ἐὰν δέ τις ἀνέλεγκτος φαίνηται, ἀπολύηται, ὡς Χριστιανὸς οὐδὲν ἀδικῶν. οὐ γὰρ τοὺς καθηγεμονεύοντας κολάζειν ὑμᾶς ἀξιοῦμεν· ἀρκοῦνται γὰρ τῇ τοιαύτῃ πονηρίᾳ, καὶ τῇ τῶν κακῶν ἀγνοίᾳ λογίσασθε δὴ ὅτι ὑπὲρ ὑμῶν ταῦτα ἔφημεν, ἐκ τῦ ἐφ' ἡμῖν εἶ) ἀρνεῖσθαι ἐξεπαιτοῦμενοι, ἀλλ' οὐ βουλόμεθα ζῆν ψευδολογοῦντες. Τοῦ γὰρ αἰωνίου καὶ καθαροῦ βίου ὀρεγόμενοι τὸν μετὰ Θεοῦ τῦ πάντων παῖδα, ἓ δημιουργὸν ἀγαθοποιούμεθα, καὶ ἀπόδομεν ὅτι ὃ ὁμολογεῖν, οἱ πεπεισμένοι καὶ πιστεύοντες τυγχάνειν τούτων δικαίως τοὺς τὸν Θεὸν δι' ἔργων πείσαντας ὅτι αὐτῷ εἵποντο, ἓ τῆς πρὸ αὐτοῦ διδασκαλίας ἦραν, οὐδὲν κακία ὄντι ἀλλότριοι. Ως μὲν οὖν ἀπὸ βραχέων εἰπεῖν, ἃ τε προσδοκῶμεν, ἓ μεμαθήκαμεν παρὰ τῦ Χριστοῦ, καὶ διδάσκομεν ταῦτά ἐστι. Πλάτων δὲ ὁμοίως ἔφη Ραδάμανθυν, καὶ Μίνω κολάσειν τοὺς ἀδίκους πρὸ αὐτοὺς ἥξοντας· ἡμεῖς γε ὃ αὐτὸ φαῦλμα φαμὲν ἡμῖσεσθαι, μὴ ὑπὸ τῦ Χριστοῦ, καὶ τοῖς αὐτοῖς σώμασι μετὰ τῶν ψυχῶν γνομένων, ἓ αἰωνίως κολασθησομένων, ἀλλ' οὐχὶ χιλιοστεῖ τῷ εἰσοδεῖ, ὡς ἐκεῖνος ἔφη μόνοι. εἰ μὲν οὖν ἄπιστον ἢ ἀδύνατον τοῦτο φήσει τις παρὰ ἡμᾶς, ἤδη ἡ πλάνη ὅστις μὴ οὖσα παρὰ ἕτερα, μέμφεις οὐ ἔργα μηδὲν ἀδικοῦντες ἐλεγχόμεθα. ἀλλ' οὐδὲ θυσίαις πολλαῖς, καὶ πλουσίαις ἀνῶν ἀμωμήτους ἀνθρώπους μορφώσαντες, καὶ οἰκοῖς ἱδρυσάμενοι θεοὺς παρασωσόμεσθα, ἐπεὶ ἄψυχα καὶ νεκρὰ ταῦτα γινώσκομεν, καὶ Θεοῦ μορφὴ μὴ ἔχοντα. οὐ γὰρ τοιαύτην ἡγούμεθα ὃν Θεὸν ἔχειν τὴν μορφὴν ἐοῦ. φασί τινες ἐς τιμὴν μεμιμῆσθαι, ἀλλ' ἐκείνων τῶν φαινέντων κακῶν δαιμόνων καὶ ὀνόματα, καὶ σχήματα ἔχειν. Ἃ γὰρ δεῖ εἰδέναι ὑμᾶς λέγειν, ἃ τινὲς ὕλαν οἱ τεχνῖται ἀφαιρεῖσθαι, ξέοντες καὶ τέμνοντες, καὶ χανδύοντες, καὶ τύποντες, καὶ ἐξ ἄλλων πολλαχόθεν σκευῶν, ἀφ' τέχνης ὃ σχῆμα μόνον ἀναξαντες, καὶ μορφωποιήσαντες, θεοὺς ἐπονομάζουσιν· ὧν οὐ μόνον ἀγνοοῦμεν ἡγούμεθα, ἀλλὰ ἓ ἐφ' ὕλῃ τῦ Θεοῦ γένεσθαι, ὃς ἀχώριστον δόξαν καὶ μορφὴν ἔχων ὅτι φθαρτῆς καὶ διομένους ἀφανείας τοιαῦτα ἐπονομάζεται. καὶ ὅτι οἱ τούτων τεχνῖται ἀσελγεῖς τε, ἓ πᾶσαν κακίαν, ἵνα

μὴ καθειθμῶμεν, ἔχοισιν, ἀκριδῶς ὑπίσασθε· ἓ τοὺς ἑαυτῶν παιδίσκας σωεργαζομένας φθείρεσιν· ὧ τῆς ἐμβεγίησίας, ἀνθρώπους ἀκηλέτους, θεοὺς εἰς ὃ τροσκυνῆσθαι πλάσιν λέγεσθε, καὶ μεταποιῆ, ἢ τῶν ἱερῶν εἶδα ἀναλίσκεται φύλακας τοιούτους καθισάναι, μὴ σίνορῶντας ἀλέμπον καὶ ὃ νοῆ· ἢ λέγει ἀνθρώπους θεοὺς εἶ) φύλακας. ἀνθ' ὧν δίδας τῆς τοῦδε ἀνθρώπων ὑλικῆς τροσφορᾶς τροσφιλήφαμεν τ' Θεὸν, αὐτὸν τ' ἔχοντα πάντα ὁρῶντες· ἐκείνους δὲ τροσδέχεται αὐτὸ μόνον διδιδάγμεθα, ἢ πεπείσμεθα, ἓ πιστεύομεν, καὶ τὰ τροσόντα αὐτῷ ἀγαθὰ μιμουμένους, ὡφελοσοιοῦν ἓ δικαιοσυνοῦν, καὶ φιλανθρωπίαν, ἓ ὅσα οἰκεῖα Θεῷ ὄντι, παῦ μηδεὶ ὀνόματι ἄλλῳ καλουμένῳ· καὶ πάντα τοῦ ἀγαθοῦ ὄντα δημιουργήσαντα αὐτὸν ἐξ ἀμόρφου ὕλης δι' ἀνθρώπους διδιδάγμεθα· εἰ ἐαὶ ἀξίους ὦ ἐκείνου βουλεύματι ἑαυτοὺς δι' ἔργων δείξωσι, τ' μετ' αὐτοῦ ἀθανατοφῆς καταξιωθῆναι τροσηλήφαμεν συμβασιλεύοντας, ἀφθάρτους καὶ ἀπαθεῖς γενομένους. οὐ γὰρ τοῦτον γὰ τοῦ ἀρχικοῦ ὄντας ἐποίησι, τὸν αὐτὸν ἡγούμεθα ὄντα τρόπον ἀφ' ὧ ἐλεάθαι τοὺς αἰεγενομένους ἓ αὐτοῦ ἄρεστά, ἓ ἀφθαρσίας, καὶ σωφροσύνας καταξιωθῆναι. ὃ μὲν γὰ τοῦ ἀρχικοῦ γένεσις, οὐχ ἡμέτερον ἴσως· τὸ δ' ἐξαγοραζόμενον οἷς φίλον αὐτοῦ αἰεγενομένους δι' ὧν αὐτὸς ἐδωρήσατο λογικῶν δυνάμεων, πιθῆ τε καὶ εἰς πίστιν ἄγει ὑμᾶς· καὶ ὅσα πάντων ἀνθρώπων ἡγούμεθα εἶ) τοῦ μὲ εἰρῆσθαι ὑπὸ τοῦτο μανθάνειν, ἀλλὰ καὶ τροτρέπεσθαι ὅπῃ ὑπὸ τοῦτο· ὅσα γὰ οὐκ ἀνθρώπινοι νόμοι τροτάξαι, τοῦτο ὁ λόγος θεῖος ὢν εἰργάσατο, εἰ μὴ οἱ φαῦλοι δαίμονες κατεσκέδασάν πολλὰ ψευδῆ καὶ ἄθεα καλλιρήματα, σύμμαχον λαβόντες τὸν ὀφέως τὸν ἐκεῖσε κακὸν τροὸς πάντα καὶ ποικίλιον φύσιν ὑπάρχοντα, ὧν οὐδὲν τροσήκει ἡμῖν. καὶ ὑμεῖς ἀκούσαντες βασιλεῖς τροσδοκῶντας ἡμᾶς, ἀκρίτως ἀνθρώπινον λέγετε ἡμᾶς ὑπειλήφατε, ἀλλ' οὐ τὸν μετὰ Θεοῦ λεγόμενον, ὡς καὶ ὑμᾶς τὰ ὑπεναντιούμενα ὑφ' ὑμῶν ὁμολογεῖν εἶ) Χριστιανούς, γινώσκοντες τ' ὁμολογοῦντα θάνατον τὸν ζημίαν κεῖσθαι, φαίνεται. εἰ γὰ ἀνθρώπινον βασιλείαν τροσδοκῶμεν, καὶ ἠρούμεθα ὅπως μὴ ἀναιρώμεθα, καὶ λανθάνοντες ἐπιρρέμεθα, ὅπως τ' τροσδοκωμένου τύχωμεν· ἀλλὰ ἐπεὶ οὐκ εἰς τὸν νῦν τοῦ ἐλπίδας ἔχομεν, ἀναιρούμενοι οὐ περιορώμεθα, τοῦ καὶ πάντως ἀποθανεῖν ὀφείλομεν. ἐρῶμαι δ' ὑμῖν καὶ σύμμαχον τροσὸς εἰρήνην ἐσόμενον πάντων μᾶλλον ἀνθρώπων, οὗ τοῦτο δεξάζομεν, ὡς λαθεῖν Θεὸν, κακοῦργον, ἢ πλεονέκτην, ὃ βπιβουλεύοι, ἢ σπάρεται, ἀδικοῦντα εἶ), καὶ ἕκαστον ἐπ' αἰωνίαν κόλασιν, ἢ σωτηρίαν κατ' ἀξίαν τῆ τροέξεως παρδίδοσθαι· εἰ γὰ οἱ πάντες ἀνθρωποι τοῦτο ἐνόουν, οὐκ ἂν ἦς τὸν κακίαν τροσὸς ὀλίγον ἦρτο, γινώσκων παρδίδοσθαι ἐπ' αἰωνίαν ἀφ' πυρὸς καιόμενον, ἀλλ' οὐκ πάντες ἔσπευδον ἑαυτοὺς σωφρονεῖν ἓ εὐσεβεῖν, ὅπως τῆ τοῦδε τοῦ Θεοῦ τύχωσιν ἀγαθῶν, καὶ τῆ κολαστηρίου ἀπολλαγμένοι εἶεν. οὐ γὰ ἀφ' ὑμῶν κειμένους νόμους ἢ κολάσεις πειρῶνται λανθάνειν ἀδικοῦντες· ἀνθρώπους δ' οὐδεὶς λανθάνει ὑμᾶς δυνατὸν ὄντας ἁμαρτάνοντι, εἰ ἔμαθον ἢ ἐπίσθησθε Θεὸν ἀδικοῦντα εἶ) λανθάνειν τινά, οὐ μόνον τροσηκόμενοι, ἀλλὰ καὶ βουλευόμενοι, καὶ ἀφ' ὧν τὰ ὑπεκείμενα οὐκ πάντες ἴσμεν οἱ ἄνθρωποι, ὡς ἢ ἡμεῖς συμφήσετε. ἀλλ' ἔοικατε διδύναι μὴ πάντες διαγινοτροσγήσωσι, καὶ ὑμεῖς οἷς κολάζετε ἐπὶ οὐκ ἔζετε· δημίων δ' ἀν εἴη ὃ τοιοῦτον ἔργον, ἀλλ' οὐκ ἀρχόντων ἀγαθῶν. πεπείσμεθα δ' οὐκ δαιμόνων φαύλων, οἳ καὶ τοῦδε τῆ ἀγόγως βιοιόντων αἰτοῦσι θύματα, ἓ θεραπείας, ἢ τοῦ-

τα ὡς πρὸς φιλίαν, ἐναντία ἐαυτοῖς· ἀλλ' οὐχ ὑμᾶς οἵ γε δίκαιοι εὐσεβείας, καὶ φιλοσοφίας ὀρέγεσθε, ἡγοῦμαι ὑπ' ἄξιον ὑπειληφέναι ὑμᾶς. εἰ δὲ καὶ ὑμεῖς ὁμοίως τοῖς ἀνοήτοις τὰ ἔθη πρὸς τῆς ἀληθείας νομίζετε, πρόσεστι ὃ δικάσετε. ἐσόμεθα δὲ δικάσαι τὰ ἔθη τῶν ἀρχόντων πρὸς τῆς ἀληθείας δόξαν νομίζοντες, ὅσοι καὶ λήσαι ἐν ἐρημίᾳ. ὅτι δὴ οὐ καλλιερήσετε, ὁ λόγος ἀποδείκνυσιν. οὐ βασιλικώτατον καὶ δικαιότατον ἄρχοντα μὴ τὰ ἡμέτερα θεῶν, ἀλλ' ἕνα οἴδαμεν ὄντα. ὃν γὰρ ἔστιν ἀφ' ἑνὸς δέχεσθαι πειρᾶσθαι, ἢ πάθη, ἢ ἀδοξίας πατρικὰς ὑφαιρούμενοι πρόσεστι, οὕτως καὶ ὅσα νῦν ὑπαγορεύει ὁ λόγος μὴ δεῖν αἱρεῖσθαι, ὁ νουνεχὴς οὐχ αἱρήσεται. ἡμῖν δὲ τοῦτο πρόσεστι, φημί, ὁ ἡμέτερος διδάσκαλος καὶ τῶν πάντων πρώτων, καὶ δι' αὐτοῦ θεοῦ υἱός, καὶ ἀπόστολος ὢν Ἰησοῦς Χριστός, ἀφ' οὗ καὶ ὁ Χριστιανοὶ ἐπονομάζεσθαι ἐφήκαμεν, ὅτι καὶ βέβαιοι νομίζομεθα πρὸς τὰ διδαχθέντα ὑπ' αὐτοῦ πρώτου, ὅπερ ἔργῳ φαίνεται γινόμενα ὅσα φθάσας ἡμέτερα πρόσεστι, ὅταν θεοῦ ἔργον ᾖ· πρὶν δὲ ἡμέτερα εἶναι, καὶ οὕτως δηλοῦσθαι γινόμενα ὡς προείρηται. ἵνα μὲν οὖν καὶ ὅτι τούτοις παυόμεθα μηδὲν πρόσθεν, λελογισμένοι ὅτι δίκαιά τε καὶ ἀληθῆ ἀξιοῦμεν, ἀλλ' ἐπεὶ γεγείτονα οὐ ῥᾴδιον ἀγνοίᾳ κατεχόμενον ψυχὴν σωτηρίως μεταδιδόναι, ὑπὲρ τοῦ πεῖσαι τοὺς φιλανθρώπως μᾶλλον προσθεῖναι προσεθυμήθημεν, εἰδότες ὅτι οὐκ ἀδύνατον ἀληθείας πρόσκτησίν, ἄγνοιαν φυγεῖν. ἄθροι μὲν οὖν ὡς οὐκ ἐσμέν, ὃν δημιουργὸν τοῦδε τοῦ παντὸς σεβόμεθα, λόγῳ δὲ καὶ φρονήσει αὐτῷ, καὶ σοφίᾳ, καὶ δυνάμει αὐτοῦ λέγοντες, λόγῳ δὲ καὶ βουλήσει ἐφ' οἷς πρόσφορόν ἐστι παῖδα θεὸν δυνάμεις ἀνθρώπων, μόνῳ ἀξίως αὐτῷ ἡμῖν τοῦτον προσκαλοῦντες, ὃς καὶ ὑπὲρ ἐκείνου εἰς δόξαν φωτὸς ἡμόμεθα, οὐ πυρὶ δαπάνᾳ, ἀλλ' ἑαυτοῖς καὶ τοῖς ὁμοίοις προσφέρειν, ἐκείνῳ δὲ βλαβέσιν ὄντας, ἀφ' οὗ λόγου πομπάς, καὶ ὕμνους πέμπειν, ὑπὲρ τε τῶν γεγονέναι, καὶ τῶν εἰς διαμονὴν πόρων πάντων, ποιότητος μὲν ἡμᾶς, καὶ μεταβολαῖς ὥραις, καὶ τῷ πάλιν ἐν ἀφθαρσίᾳ ἡμᾶς ἀπὸ πίστιν τοῦ ἐν αὐτῷ αἰτήσεως πέμποντες, ἵνα προφερόμεθα οὐχ ὁμολογήσαντ· τὸν διδάσκαλόν τε τούτων ἡμόμενον ἡμῖν, καὶ εἰς τοῦτο γεγενῆσθαι Ἰησοῦν Χριστὸν, ὃν σταυρωθέντα ὑπὸ Γαΐου Πιλάτου, ἡγεμονεύοντος ἐν Ἰουδαίᾳ ὑπὸ χρόνοις Τιβερίου Καίσαρος ὑπάτου, υἱὸν αὐτῷ τῶν ὅλων θεοῦ μαθόντες, καὶ ἐν δευτέρᾳ χάρᾳ ἔχοντες, πνεῦμα τε προφητικὸν ἐν τρίτῃ τάξει ὅτι μὴ λόγου ἡμῶν ἀποδείξομεν. ἐσοῦσι γὰρ μανίαι ἡμῖν καταφέρονται, δευτέραν χάριν μὴ ὃν ἀγεννῆ, καὶ ἀεὶ ὄντα θεὸν, καὶ ἡγεμόνα τῶν ἀπάντων, ἀνθρώπῳ σταυρωθέντι δίδοναι ἡμᾶς λέγοντες, ἀγνοοῦντες τὸ ἐν τούτῳ μυστήριον, ᾧ προσέχειν ὑμᾶς ἐξηγούμενοι ἡμῖν προσβολὰς προσλέγομεν γὰρ ὑμῖν φυλάξαι μὴ οἱ προδιαβεβλημένοι ὑφ' ἡμῶν δαίμονες ἐξαπατήσωσι ὑμᾶς, καὶ ἀποτρέψωσι τοῦ ὅλως ἐντυχεῖν καὶ σωθῆναι τὰ λεγόμενα. ἀγωνίζονται γὰρ ἔχειν ὑμᾶς δούλους, καὶ ὑπηρέτας, καὶ ποτὲ μὲν δι' ὀνείρων ἐπιφανείας, ποτὲ δὲ διὰ μαγικῶν τροφὰς χορηγοῦντα πόλεις τοὺς οὐκ ἔδει· ὅπως ὑπὲρ τῶν αὐτῶν σωτηρίας ἀγωνιζόμενοι· οἱ δὲ ἡμεῖς μὴ τὸν λόγον πειθθῆναι, ἐκείνων μὲν ἀπέχεσθαι, θεῷ δὲ μόνῳ τῷ ἀληθινῷ δέχεσθαι τὸν υἱὸν ἐπόμεθα, οἱ πάλαι μὲν πορνείας χαίροντες, νῦν δὲ σωφρονεῖν μόνοι ἀσπαζόμενοι· εἰ δὲ καὶ μαγικῆς τέχνης χρώμενοι, ἀγαθῷ καὶ ἀληθινῷ θεῷ ἑαυτοὺς ἀνατεθήκοτες· χρημάτων δὲ καὶ κτημάτων οἱ πόρους πάντων μᾶλλον φέροντες, νῦν καὶ ἃ ἔχομεν εἰς κοινὸν φέροντες, καὶ πάσῃ δυνάμει κοινωνοῦντες· οἱ μισάλληλοι δὲ καὶ ἀλληλοφόνοι, καὶ πρὸς ἔθνος οὐκ ὁμοφύλους

δίκαι ζῶ ἔθη καὶ ἑτέρας καινὰς μὴ ποιούμενοι, οὐδὲ μὴν τὰ ὑπὸ φιλοψυχίας τοῦ Χριστοῦ, ὁμοίαρτοι γινόμενοι, καὶ ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν δεόμενοι, ἢ τοὺς ἀδίκως μισοῦντας πείθειν πειρώμενοι, ὅπως οἱ κατὰ τὸ τοῦ Χριστοῦ καλὸν ἐπιθυμητικῶς βιώσαντες, σὺν ἡμῖν τῶν αὐτῶν ἀπολαύσωσιν ἐλπίδος ὄντες, σὺν ἡμῖν τὰ αὐτὰ πάντων δικαιοζώντες Θεοῦ τυγχάνωσιν. ἵνα δὲ μὴ σοφίζεσθαι ὑμᾶς δόξωμεν, ὀλίγων λόγων τῶν πρὸ αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ διδασκάλων ἐπιμνησθέντες καλῶς ἔχειν τοῦ τῆς ἀποδείξεως ἡγησάμεθα, ἡ ὑμέτερον ἕκαστος ὡς δυνατὸν βασιλέων, ἐξετάσαι εἰ ἀληθῶς ταῦτα διδάσκομεν καὶ διδάσκομεν. βραχεῖς δὲ καὶ σύντομοι πρὸς αὐτοῦ λόγοι γενήσονται. οὐ γὰρ σοφιστὴς ὑπάρχει, ἀλλὰ δυνάμις
" Θεοῦ ὁ λόγος αὐτοῦ ἐστιν. τοῦτο μὲν οὖν τῶν Ἑλληνικῶν σοφῶν, τοσοῦτον εἶπεν, Ὃς ἂν ἐμβλέψῃ
" γυναικὶ πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτῆς, ἤδη ἐμοίχευσε τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ τὸν Θεόν. καὶ,
" Εἰ ὁ ὀφθαλμός σου ὁ δεξιὸς σκανδαλίζοι, ἔκκοψον αὐτόν· συμφέρει γάρ σοι μονόφθαλμον εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἢ μὴ τοὺς δύο πεμφθῆναι εἰς τὸ αἰώνιον πῦρ. τὸ, Ὃς γαμεῖ ἀπολελυμένην ἀφ' ἑτέρου ἀνδρός, μοιχᾶται. τὸ, Εἰσὶ γάρ τινες οἵτινες εὐνουχίσθησαν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων· εἰσὶ δὲ οἱ ἐνευνουχίσθησαν εὐνοῦχοι· εἰσὶ δὲ
" οἱ εὐνούχισαν ἑαυτοὺς διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν· πλὴν οὐ πάντες τὸν λόγον τοῦτον χωροῦσιν. ὥσπερ καὶ οἱ νόμῳ ἀνθρωπίνῳ δι' γαμίας ποιούμενοι, ἀμάρτωλοί τοῦ τῶν
" ἡμετέρων διδασκάλων εἰσί, καὶ οἱ τοῦ συλλέποντες γυναικὶ πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτῆς. οὐ γὰρ μόνον ὁ μοιχεύων ἔργῳ ἐκβέβληται πρὸ αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ὁ μοιχεῦσαι βουλόμενος, ὡς οὐ τῶν ἔργων φανεροῦ μόνον τοῦ Θεῷ, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐνθυμημάτων, καὶ πολλοί τινες καὶ πολλαὶ, ἐξικνοῦνται τοῦτο καὶ ἐδεδιμηκότες, οἳ ἐκ παίδων ἐμαθητεύθησαν τῷ Χριστῷ, ἄφθορον διαμένουσι· τὸ δύνασθαι καὶ πᾶν γένος ἀνθρώπων τοιοῦτος δεῖξαι. ἃ γὰρ καὶ λέγομεν ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐξ ἀνελπίστου μεταβαλόντων καὶ τοῦτο μαθόντων. οὐ γὰρ τοὺς δικαίους, οὐδὲ τοὺς σώφρονας εἰς μετάνοιαν
" ἐκάλεσεν ὁ Χριστὸς, ἀλλὰ τοὺς ἀσεβεῖς, καὶ ἀνελπίστους, καὶ ἀδίκους. εἶπε δὲ οὕτως, Οὐκ
" ἦλθον καλέσαι δικαίους, ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν. θέλει γὰρ ὁ πατὴρ ὁ οὐράνιος τὸν μετάνοιαν τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ἢ τὸν κόλασιν αὐτοῦ. τὸ δὲ τοῦ τέρατι ἀπόντας τοῦτο ἐδίδαξεν, Εἰ ἀγαπᾶτε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, τί καινὸν ποιεῖτε. καὶ γὰρ οἱ τέλῶναι τοῦτο ποιοῦσιν. ἐγὼ δὲ ὑμῖν λέγω, μὴ χαίρετε ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν ὑμῶν, τὸ ἀγαπᾶτε τοὺς μισοῦντας ὑμᾶς, καὶ εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς, καὶ μὴ χαίρετε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς. εἰς δὲ τὸ κεκωφῶσθαι τοῖς διαλόγοις, τὸ μηδὲν πρὸς δόξαν ποιεῖν, τοῦτο ἔφη, Παντὶ τῷ αἰτοῦντί σε δίδοτε, καὶ τὸν βουλόμενον δανείσασθαι, μὴ ἀποστραφῆτε. εἰ γὰρ δανείζετε παρ' ὧν ἐλπίζετε λαβεῖν, τί καινὸν ποιεῖτε· τοῦτο τὸ οἱ τελῶναι ποιοῦσιν. ὑμεῖς δὲ μὴ ἀποκαμεῖτε ἑαυτοῖς ὅπου γῆς, ὅπου σὴς, καὶ βρῶσις ἀφανίζει, καὶ λῃσταὶ διορύσσουσιν. θησαυρίζετε δὲ ἑαυτοῖς ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὅπου οὔτε σὴς, οὔτε βρῶσις ἀφανίζει. τί γὰρ ὠφελεῖται ἄνθρωπος, ἐὰν τὸν κόσμον ὅλον κερδήσῃ, τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ἀπολέσῃ, ἢ τί δώσει ἀντὶ τῆς ἀνταλλάγματος. θησαυρίζετε οὖν ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὅπου οὔτε σὴς, οὔτε βρῶσις ἀφανίζει· καὶ, Γίνεσθε δὲ γρηγοροὶ καὶ οἰκτίρμονες, ὡς καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν γρηγορός ἐστι, καὶ οἰκτίρμων, καὶ τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ἐπὶ ἁμαρτωλοὺς, καὶ δικαίους, καὶ ποιημοὺς· μὴ μεριμνᾶτε τί φάγητε, ἢ τί φάγητε· οὐχ ὑμεῖς τὴν πίστιν καὶ ὧν ἴδιον ἀφαιρεῖτε. ὁ Θεὸς τρέφει αὐτά· μὴ οὖν μεριμνήσητε τί φάγητε, ἢ τί ἐνδύσησθε· οἶδε γὰρ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος ὅτι τούτων χρείαν ἔχετε· ζητεῖτε δὲ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, καὶ ταῦτα πάντα προστε-

" θησεται ὑμῖν. ὅπου γὰρ ὁ θησαυρός ἐστιν, ἐκεῖ καὶ ἡ καρδία τοῦ ἀνθρώπου. καὶ, Μὴ ποιεῖτε
" τὴν δικαιοσύνην ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὸ θεαθῆναι αὐτοῖς· εἰ δὲ μήγε, μισθὸν οὐκ ἔχετε
" παρὰ τῷ πατρὶ ὑμῶν τῷ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Περὶ δὲ τῆς ἀνεξικακίας ἔφη, καὶ ὑπηρέτας
" καὶ πᾶσι, καὶ ὀργίλους, ἃ ἔφη καὶ πάλιν ἐστί, Τῷ τύπτοντί σε ἐπὶ τὴν σιαγόνα, πάρεχε καὶ
" τὴν ἄλλην· καὶ ὃν αἴρει τὰ σὰ ἱμάτια, μὴ κωλύσῃς· ὃς δ' ἂν ἀγγαρεύσῃ σε, ἕν' ὑπάγῃς,
" ὁδὸς ἐστὶν εἰς ὃ πύρ· πάντα δὲ ἀγγαρεύσει σοι μίλιον, ἀκολούθησον δύο. λαμπάτω δὲ ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ἵνα βλέποντες θαυμάζωσι τὸν
" πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Οὐ γὰρ ἀνταίρει δεῖ· οὐδὲ μιμηταὶ εἶναι τῶν φαύλων
βουλόμεθα ἡμᾶς, ἀλλὰ δι' ἧς τὴν ἀτονομίαν καὶ προσότητος, ἐξ ἀρχῆς ἐδιδάσκομεν
μίας τὴν κακὴν ἀγέλην πάντας προσεταίριστο. ὁ γὰρ καὶ ὅπη πολλαὶ εἰσὶ παρ' ἡμῖν
γεγυμνασίων ἀποδείξαι ἔχομεν, οὐκ ἰδιώτας καὶ τυράννων μετιόντας ἢ πεπονθότας, ἢ γα-
τόνων καρτερεῖν βίου προκαλουμένους, ἢ στρατοδιπόρων πλεονεκτουμένους ὑ-
πομένειν ξένιον καταφρονήσεις, ἢ συμπροσαγμαίβυομένων πειρᾶσθαι. πρὸ γὰρ
" μὴ ὀμνύειν ὅλως, πάλαι ἦν λεγόμενον ἀεὶ, οὕτως παρεκελεύσατο, Μὴ ὀμόσητε ὅλως·
" ἔστω δὲ ὑμῶν τὸ ναὶ ναὶ, καὶ τὸ οὒ οὔ· τὸ δὲ περισσὸν τούτων ἐκ τοῦ πονηροῦ. Ὡς δὲ καὶ
" τὸν Θεὸν μόνον δεῖ προσκυνεῖν, οὕτως ἔφασκεν εἰπών, Μεγάλη ἐντολή ἐστι, Κύριον τὸν
" Θεόν σου προσκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅ-
" λης τῆς ἰσχύος σου, Κύριον τὸν Θεόν σου ποιήσῃ τὰ πάντα σε. Καὶ προσελθόντες αὐτῷ τινες,
" καὶ εἰπόντες, Διδάσκαλε ἀγαθὲ, ἀπεκρίναντο λέγων, Οὐδεὶς ἀγαθὸς εἰ μὴ μόνος ὁ
" Θεὸς ὁ ποιήσας τὰ πάντα. Οἱ δ' ὧν μὴ βουλόμενοι συνιῶντες ὡς ἐδίδαξε, γραμ-
ματίζεσθαι μὴ ὄντες Χριστιανοὶ, καὶ λέγουσι διὰ γλώσσης τὰ τοῦ Χριστοῦ διδάγ-
ματα· οὐ γὰρ τοὺς μόνον λέγοντας, ἀλλὰ τοὺς καὶ τὰ ἔργα προσάπτοντας, ἐθέσπισεν
" ἔφη. εἶπε γὰρ οὕτως, Οὐχὶ πᾶς ὁ λέγων μοι, Κύριε, Κύριε, εἰσελεύσεται εἰς τὴν βα-
" σιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. ὃς
" γὰρ ἀκούσῃ μου, καὶ ποιήσει ἃ λέγω, ἀκούσῃ τοῦ ἀποστείλαντός με. πολλοὶ δὲ ἐροῦσί μοι,
" Κύριε, Κύριε, οὐ τῷ σῷ ὀνόματι ἐφάγομεν, καὶ ἐπίομεν, καὶ δυνάμεις ἐποιήσαμεν;
" καὶ τότε ἐρῶ αὐτοῖς, ἀποχωρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ ἐργάται τῆς ἀνομίας· ἐκεῖ κλαυθμὸς ἔσται,
" καὶ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. ὅταν οἱ μὲν δίκαιοι λάμψωσιν ὡς ὁ ἥλιος, οἱ δὲ ἄδικοι
" πέμπωνται εἰς τὸ αἰώνιον πῦρ. πολλοὶ γὰρ ἔξουσιν ὅτι τῷ ὀνόματί μου ἔζωσεν μὲν
ἐνδεδυμένοι δέρματα προβάτων, ἔσωθεν δὲ ὄντες λύκοι ἅρπαγες· ἐκ τῶν ἔργων
αὐτῶν ὑπογράψατε αὐτούς. πᾶν δὲ δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν, ἐκκόπτεται καὶ
" εἰς πῦρ βάλλεται). Κολάζεσθαι δὲ τοὺς οὐκ ἀκολούθως τοῖς διδάγμασιν αὐτοῦ βιοῦν-
τας, λεγομένους δὲ μόνον Χριστιανούς, καὶ ὑφ' ὑμῶν ἀξιουμένους. Φόβους δὲ καὶ εἰσφορὰς
τοῖς ὑφ' ὑμῶν πεπλασμένοις πάνυ καλῶς προσῆκεν φέρειν, ὡς ἐδιδά-
" χθημεν πρὸ αὐτοῦ. Κατ' ἐκεῖνο γὰρ τοῦ καιροῦ προσελθόντες τινες, ἠρώτων αὐτὸν, εἰ
" δεῖ Καίσαρι φόρους τελεῖν καὶ ἀπεκρίνατο, Εἰπατέ μοι, τίνος εἰκόνα ὁ νόμισμα ἔχει.
" οἱ δὲ ἔφασαν, Καίσαρος. καὶ πάλιν ἀπεκρίνατο αὐτοῖς, Ἀπόδοτε οὖν τὰ Καίσαρος
" τῷ Καίσαρι, καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ. ὅθεν Θεὸν μὲν μόνον προσκυνοῦμεν· ὑμῖν
δὲ προὸς τὰ ἄλλα χαίρειν, ὑπηρετοῦμεν, βασιλεῖ καὶ ἄρχουσι πάντων ὁμο-
λογοῦντες, καὶ βουλόμενοι μετὰ τῆς βασιλικῆς δυνάμεως καὶ σώφρονα τὸν λογισμὸν
ἔχοντας ὑμᾶς εὑρεθῆναι. εἰ δὲ καὶ ἡμῶν βουλομένων καὶ πάντα εἰς φανερὸν ἀγόντων
ἀφεθῆναι τὸν, οὐδὲν ἡμεῖς βλαπτόμεθα, πιστεύοντες, μᾶλλον δὲ καὶ πεπεισμένοι,

κατ' ἀξίαν τὴν προσήκουσαν ἕκαστον ἴσως δι' ἃ πυρὸς αἰωνίου δίκας, καὶ προὸς ἀνάλογίαν ὧν ἔλαβε δωρεάν παρὰ Θεοῦ, τ' λόγῳ ἀπαντᾶσθαι, ὡς ὁ Χριστὸς ἐμιμήσατο εἰπών, Ω πλέον ἔδωκεν ὁ Θεὸς, πλέον δ' ἀπαντᾶσθαι πρὸς αὐτόν. ἀποβλέψατε γὰρ προὸς τὸ τέλος ἐκείνου τ' ἡμερησίων βασιλέων, ὅτι ὃν καινὸν πᾶσι θάνατον ἀπέθανον, ὅσῳ εἷς ἀναθησίαν ἐχώρησεν, ἔρημον δι' ἑαυτὸν τοῖς ἀδίκοις πᾶσιν· διὸ ἐπεὶ καὶ ἄμαθησις πᾶσι ἡμερησίοις μᾶλλον, δ' κόλασις αἰωνία ἀπόκειται, μὴ ἀμφιβάλητε πιστεύειν τι ἢ πιστεύσαι ὅτι ἀγήρω ταῦτά ἐστι. νεκρομαντείαν μὲν γὰρ, καὶ αἰ ἀδελφοφόρων παίδων ἐπιστολαί, ἢ ψυχῶν ἀνθρώπων κλῆσις, καὶ οἱ λεγόμενοι παρὰ τοῖς μάγοις ἀνδριαντοποιοί, ἢ πνεύματα, καὶ τὰ μιαίνοντα τὸν ταῦτα εἰδότων, πεισάτωσαν ὑμᾶς, ὅτι καὶ μὴ θάνατον ὑπομένουσαι αἱ ψυχαί. ἢ οἱ ψυχαῖς ἀποθανόντων λεγόμενοι, δ' μετοίκιοι ἄνθρωποι, οὓς δαιμονολήπτους ἢ μανιομένους καλοῦσι πολῖται, ἢ τὰ πρὸ ὑμῶν λεγόμενα μαντεῖα Αμφιλόχου, δ' Δωδώνης, ἢ Πυθοῦς, δ' ὅσα ἀγάλματα ἴσασι ταῦτά ἐστι, δ' τὰ τῶν συγγραφέων διδάγματα, Εμπεδοκλέους, ἢ Πυθαγόρου, Πλάτωνός τε, ἢ Σωκράτους, καὶ ὁ παρ' Ομήρῳ βόθρος, δ' ἡ κάθοδος Οδυσσέως εἰς τὸν ζοφον τοῦτον ὑπόσκεψιν, καὶ τὸν τὰ αὐτὰ ζοφον εἰπόντων, οἷς κἀν ὁμοίως ἡμᾶς ἀποδέξασθε οὐχ ἧττον ἐκείνων θεῷ πιστεύοντας, ἀλλὰ μᾶλλον, οἳ καὶ τὰ νεκρόμαντα, δ' εἰς χλοῦν δαιμόνια πάλιν ἀποπλήσαντες ἑαυτῶν σώματα προσδοκῶσι, ἀδύνατον μηδὲν εἶναι θεῷ λέγοντες· ἢ κατανοοῦντι ἀπιστότερον δὴ μᾶλλον δόξαι, ἢ εἰ τὸ σῶμα μὴ ὑπάρχοιμεν, καὶ ὡς ἔλεγεν, ἐκ μικρᾶς πινὸς ῥαιδὸς τ' τῆς ἀνθρωπίνου σπέρματος, δυνατὸν ὀστᾶ τε καὶ νεῦρα, ἢ σάρκας εἰκονοποιῆσαι, εἶτα ὁρῶμεν γινόμενα· ἔστω γὰρ νῦν ἐφ' ὑποθέσεως λεγόμενον· εἴ τις ὑμῖν μὴ οὖσι τοιούτοις, μηδὲ τοιούτων, ἔλεγε δὲ σπέρμα τὸ ἀνθρώπειον δεῖναι, ἢ εἰκόνα χαράξαι ἐκ τῆς τοιοῦδε οἵου τε γίνεσθαι ζῴου βεβαιούμενος, πρὸν ἰδεῖν γινόμενον ὑπισχνούμενον; ἐκ δὴ τίς τολμήσειν ἀντειπεῖν. ὃν αὖθις οὕτω ζῴου τὸ μήπω ἑωρακέναι ὑμᾶς αἰσχύνοντα νεκρὸν, ἀπιστία ἔχει. ἀλλ' οὐ ζῴου τινὸς ἀρχὴν ἐκ δὴ ὑπισχνούμενον ἐκ τῆς μικρᾶς ῥαιδὸς δυνατὸν τοιούτους γίνεσθαι, καὶ ὁρᾶτε γινομένους, τ' αὐτὸν ζῴου λογίσασθε, ὅτι ζῳογονήσει, δ' δίκην σπέρματος εἰς χλοῦν ζῳογονήσαι τὰ ἀνθρώπεια σώματα, κ' καιρὸν προσδοκίας Θεοῦ ἀναστῆναι, ἢ ἀφθαρσίαν ἐνδύσασθαι, ἐκ ἀδυνατον. ποίαν γὰρ ἀξίαν Θεοῦ δυνάμιν λέγουσιν οἱ φάσκοντες εἰς ἐκεῖνο χαρὴν ἔχασιν, ἐξ οὗπερ ἐγένετο· καὶ πρὸς ταῦτα μηδὲν δεῖν δυνατὸν μηδὲ ὃν Θεὸν, ἐκ ἔχομεν λέγειν, ἀλλ' ἐκ ἧττον σεσωρεύκαμεν, ὅτι ἐκ ἂν ὑπίσχνεῖτο δυνατὸν εἶναι) τοιούτους ποτὲ γίνεσθαι, οἵποιοί καὶ ἑαυτοὶ, ἢ τ' σύμπαντα κόσμον, δ' ἐξ οἵπερ γεγόνασιν ὁρῶσι. κρεῖττον γὰρ πιστεύειν, καὶ τὰ τῆς ἑαυτῶν φύσεως, ἢ δυνατὸν ἀδύνατα, ἢ ὁμοίως τοῖς ἀγνοοῦσι προσφιλονεικεῖν. ὅθεν ἢ τ' ἡμέτερον διδάσκαλον Ιησοῦν Χριστὸν ἔγνωμεν εἰπόντα, Τὰ ἀδύνατα παρὰ ἀνθρώποις, δυνατὰ παρὰ Θεῷ· καὶ, Μὴ φοβεῖσθε τοὺς ἀναιροῦντας ὑμᾶς, καὶ μέλλοντα μὴ δυναμένους τι ποιῆσαι, εἶπε· φοβήθητε γὴ τὸν μὴ δ' ἀποθανεῖν δυνάμενον ἢ ψυχὴν, καὶ σῶμα εἰς γέενναν ἐμβαλεῖν. Η δὲ γέεννά ἐστι πόπε εἴθα κολάζεσθαι μηνύουσι οἱ ἀδίκως διώσαντες, καὶ μὴ πιστεύοντες ταῦτα μηνῆσαι ὅσα ὁ Θεὸς διὰ τοῦ Χριστοῦ ἐδίδαξε. ἢ Σίβυλλα δὲ καὶ Γοργασις, μηνῆσαι τὴν φθορὰν ἀνάγουσιν διὰ πυρὸς ἔφασαν. οἱ λεγόμενοι δὲ Στωϊκοὶ φωσφόροι, ἢ αὐτὸν τ' Θεὸν εἰς πῦρ ἀναλύεσθαι δογματίζουσι, ἢ αὖ πάλιν τ' μεταβολὴν τὸν κόσμον γενέσθαι λέγουσιν· ἡμεῖς δὲ χρεῖόν τι

τῶν μεταδαιμονιόντων νοοῦμεν, τὸ πάντων ποιητὴν Θεόν. εἰ δεῖ καὶ ὁμοίως τισὶ τοῖς παρ' ὑμῖν λεγομένοις ποιηταῖς καὶ φιλοσόφοις λέγομεν, ἵνα δὲ καὶ μείζονος καὶ θείας, καὶ μόνοι μὴ ἀποδείξεως, ἢ τοῦδε πάντας ἀδίκως μισοῦμεν. τὸν γὰρ λέγειν λέμμας ἐκεῖνον Θεοῦ πάντα κεκοσμῆσθαι καὶ γεγηνῆναι, Πλάτωνος δόξομεν λέγειν δόγμα· τὸν δὲ ἐκπύρωσιν γινέσθαι, Στωϊκῶν· ὃν ἢ κολάζειν ἐν αἰσθήσει καὶ μὴ θανάτου οὔσας τὰς τῶν ἀδίκων ψυχάς, ἢ τὴν κατουσίαν ἀπηλλαγμένας τοῦ σώματος ἐῶν διάγειν, ποιηταῖς καὶ φιλοσόφοις ἴσα αὐτὰ λέγειν δόξομεν· τὸν δὲ καὶ μὴ δεῖν χάριν ἀνθρώποις προσκινεῖν, Μενάνδρου τοῦ κωμικοῦ, καὶ τοῖς ταῦτα φήσασι, ταὐτὰ φρονοῦμεν· μείζονα γὰρ ὄντ' δημιουργὸν τῶν σκυβαλισμάτων ἀπεφηνάμεθα. τὸν δὲ καὶ τὸν λόγον ὅτι προῆκεν γίνεσθαι τοῦ Θεοῦ, ἀνθ' ὅτου μιξίας φάσκειν ἡμᾶς γεγενῆσθαι Ἰησοῦ Χριστὸν τὸν διδάσκαλον ἡμῶν, καὶ τοῦτον σταυρωθέντα, καὶ ἀποθανόντα, καὶ ἀναστάντα εἰς τὸν οὐρανόν, οὐ μόνον τοῖς παρ' ὑμῖν λεγομένοις υἱοῖς τοῦ Διὸς κοινὸν ἡ φέρομεν. πόσοις γὰρ υἱοῖς φάσκουσι τὸν Διὸς οἱ παρ' ὑμῖν ἡμίμονοι συγγραφεῖς, ἐπίστασθε. Ἑρμεῖαν μὲν, λόγον τὸν ἑρμηνευτικὸν καὶ πάντων διδάσκαλον, Ἀσκληπιὸν δὲ καὶ Διονύσου δὲ βροντοβόλον, κεραυνωθέντα ἀνελθεῖν εἰς οὐρανὸν, Διόσκουρον δὲ βροντᾶν, Ἡρακλέα δὲ φυγῇ πόνων ἑαυτὸν πυρὶ δόντα, τοῖς ἐκ Λήδας δὲ Διοσκούροις, καὶ τὸν ἐκ Δανάης Γερσέα, καὶ ὃν ἐξ ἀνθρώπων δὲ ὑφ' ἵππου Πηλέως Βελλεροφόντην. ἃ γὰρ λέγομεν τῷ Ἀσκλήπιῳ, καὶ τοῖς ὁμοίοις αὐτῷ κατηγορίας λεγομένοις. καὶ ἃ γὰρ τοῖς ἀποθνήσκουσι παρ' ὑμῖν αὐτοκρατόρας ἀεὶ ἀπαθανατίζεσθαι ἀξιοῦντες, καὶ ὁμηρώτατα πάντα παράγετε ἐωρακέναι ἐκ τῆς πυρᾶς ἀνερχόμενον εἰς ὃν οὐρανὸν τὸν Καισαρέα Καίσαρα. καὶ ὁποίαν ἐκείνου τῶν λεγομένων ὑμῶν τῷ Διὶ ἰσορροπῶσιν αἱ παρέξεις, παρὸν εἰδότας λέγειν ἐκ ἀνάγκη, πλὴν ὅτι εἰς ἀφορμὰς, καὶ παρέχοντι τῶν ἐκ παιδουργιῶν ταῦτα γέγραπται· μιμηταὶ γὰρ θεῶν καλοῦνται πάντες ἡγεμόνες· ἀπεικὼν δὲ ἐφέστηκε ψυχῆς ἕκαστα τοιαύτη παρὰ θεῶν, ὡς καὶ αὐτὸν ὃν ἡγεμόνα τὸν ὑπατον πάντων κατ' αὐτοὺς Δία, παλλακίδων τε καὶ παίδων τοιούτου γεγονέναι, ἔρωτί τε κακῷ καὶ ἀρρένων ἡδοναῖς ἥττω γεγενῆσθαι, ὅτε Γανυμήδους, καὶ τὰς πολλὰς μοιχευθείσας γυναῖκας ζηλῶν, καὶ τοῖς αὐτῶν παῖδας τὰ ὅμοια παρέχασθαι παρὰ δίκαν. ἀλλ' ὡς παρέφημεν, οἱ φαῦλοι δαίμονες ταῦτα ἔπραξαν. ἀπαθανατίζεσθαι δὲ ἡμεῖς μόνοις διδιδάγμεθα τοὺς ὁσίως καὶ εὐαρέστως ἐγνῶς Θεῷ βιοῦντας, κολάζεσθαι δὲ τοὺς ἀδίκως, καὶ μὴ μεταδοήσαντας ἐν ἀκοῇ πυρὶ πιστεύομεν. υἱὸς δὲ Θεοῦ ὁ Ἰησοῦς λεγόμενος, εἰ καὶ κατὰ μόνον ἄνθρωπος, δικαίᾳ σοφίᾳ ἄξιος υἱὸς Θεοῦ λέγεσθαι· πατέρα γὰρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε πάντες συγγραφεῖς τὸν Θεὸν καλοῦσιν· εἰ δὲ καὶ ἰδίως παρὰ τὸ κοινὸν γνῶσιν γεγενῆσθαι αὐτὸν ἐκ Θεοῦ λέγομεν λόγον Θεοῦ, ὡς προέφημεν, κοινὸν τοῦτο ἔχω ὑμῖν τοῖς τὸ Ἑρμεῖαν λόγον ὃν παρὰ Θεῶν ἀγγελικὸν λέγουσιν. εἰ δὲ αἰτιάσαιτό τις ἐσταυρῶσθαι αὐτὸν, καὶ τοῦτο κοινὸν τοῖς προκαλεσθεμένοις παθοῦσιν υἱοῖς καθ' ὑμᾶς τοῦ Διὸς ὑπάρχει. ἐκείνων τε γὰρ οὐχ ὅμοια τὰ πάθη τοῦ θανάτου, ἀλλὰ διάφορα ἱστόρηται, ὥστε μηδὲ ὃ ἴδιον τοῦ παθόντος ἤθους ἄπρεπα δοκεῖν εἶναι τοῦτον, ἀνθ' ὡς ὑπερόμεθα προϊόντος τοῦ λόγου, καὶ χρείττονα ἀποδείξομεν· μᾶλλον δὲ καὶ ἀποδέδεικται· ὁ γὰρ χρείττων ἐκ τῶν προτέρων φαίνεται. εἰ δὲ καὶ διὰ παθημάτων γεγενῆσθαι φέρομεν, κοινὸν καὶ τοῦτο πρὸς ὃν Γερσέα ἔχω ὑμῖν· ᾧ δὲ λέγομεν χωλοὺς, καὶ παραλυτικοὺς, καὶ ἐκ γενετῆς τυφλοὺς, ὑγιᾶς ποιησαι, καὶ ἀνα-

τὸν, καὶ νεκροὺς ἀνεγείραι, ὅμοια τοῖς ὑπὸ Ασκληπιοῦ γεγενῆσθαι λεγομένοις, καὶ ταῦτα φάσκειν δόξομεν. ἵνα γὰρ ἤδη καὶ τοῦτο φανερὸν ὑμῖν γένηται, ὅτι ὁπόσα λέγομεν μαθόντες παρὰ τοῦ Χριστοῦ, καὶ τῶν προφητῶν αὐτοῦ προφητῶν, μόνα ἀληθῆ ἐστι, καὶ πρεσβύτερα πάντων γεγενημένων συγγραφέων. καὶ οὐχὶ δεῖ τὰ ταῦτα λέγειν αὐτοῖς παρὰ δὲ ἡμῶν ἀκούειν ἀξιοῦμεν, ἀνθ' ὅτι τὸ ἀληθὲς λέγομεν, καὶ Ιησοῦς Χριστὸς μόνος ἰδίως υἱὸς τοῦ Θεοῦ γεγένηται, λόγος αὐτοῦ ὑπάρχων καὶ πρωτότοκος, καὶ δύναμις· καὶ τὴ βουλῇ αὐτοῦ γενόμενος ἄνθρωπος ταῦτα ἡμᾶς ἐδίδαξεν, ἐπ' ἀγαθῷ γὰρ καὶ ἐπὶ σωτηρίᾳ τοῦ ἀνθρωπείου γένους. πρὶν δὲ οὗτος ἀνθρώπους αὐτὸν γενέσθαι, ἄνθρωποι, φαύλως ζῶντες καὶ ὑπὸ τοὺς πονηροὺς καὶ ψευδεῖς δαίμονας, διὰ τῶν ποιητῶν ὡς γενόμενα εἶπον, ἃ μυθοποιήσαντες ἔφασαν, οἵ τε ἄλλοι καὶ ὁ καθ' ἡμᾶς λεγόμενα δύσφημα, καὶ ἀσεβῆ ἔργα ἐπήγασαν. ὧν οὐδὲν μάρτυς, οὐδὲ ἀπόδειξίς ἐστι, τοῦτο ἔλεγχον ποιησόμεθα· πρῶτον μὲν, ὅτι τὰ ὅμοια τοῖς Ελλησι λέγοντες, μισοῦμεθα δι' ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, καὶ μηδὲν ἀδικοῦντες, ὡς ἀμάρτωλοι δοκοῦμεν, φεύγοντες ἄλλαχοῦ τε δένδρα σεβόμενον, καὶ ποταμοὺς, καὶ μῦς, καὶ αἰλούρους, καὶ κροκοδείλους, καὶ τῶν ἀλόγων ζώων τὰ πολλά· καὶ οὐ μόνον αὐτοῦ ὑπὸ ποιητῶν μεμυθεύσθαι, ἀλλὰ καὶ ἄλλαχόσε, ὡς τις εἰδὼς ἀληθείας πρόσωπα, διὰ τοῦτο τὰ αὐτὰ σέβομεν· ὅταν μόνον ἐγκαλῶσιν ἡμῖν ἔχητε, ὅτι μὴ θεοὺς αὐτοὺς ὑμῖν σέβομεν θεοὺς, μηδὲ τοῖς ἀποθνῄσκουσι χοὰς, καὶ κρίσας, καὶ σπονδὰς φέρομεν. ὅλως γὰρ οὐ τὰ αὐτὰ περὶ οἷς μὲν θεοὶ, περὶ οἷς δὲ θεῖα, περὶ οἷς δὲ ἱερὰ νενομισμένα ἐστὶν, ἀκριβῶς ἐπίστασθε. δεύτερον δὲ, ὅτι ἐκ πάντος γένους ἀνθρώπων οἱ παλαιοὶ σεβόμενοι Διόνυσον ὃν Σεμέλης, καὶ Απόλλωνα τὸν Λητοΐδην, οἳ δι' ἔρωτας ἀρρήτων ὅσα ἐπράξαν, αἴσχος καὶ λέγειν, καὶ οἱ Γεροφόνιον, καὶ Αφροδίτην τὴν διὰ τὸν Αδωνιν αἰσχυνθέντας, ὧν καὶ τὰ μυστήρια ἄγετε, ἢ Ασκληπιὸν, ἢ τινὰ τῶν ἀνθρώπων ὀνομαζομένων θεῶν, καίτοι γε ἀπειλουμένου διὰ Ιησοῦ Χριστοῦ, τούτων μὲν κατεφρόνησαν. Θεῷ δὲ τῷ ἀληθεῖ, καὶ ἀπαθεῖ ἑαυτοὺς ἀνέθηκαν, ὃν οὔτε ἐπ' Αντίοπτη, καὶ τὰς ἀνάγας ὁμοίως, οὐδὲ ὅτι Γανυμήδη δι' οἶνον ἁρπασθῆναι πιθόμεθα, οὐδὲ λυθῆναι βοηθείας τυχόντα διὰ Θέτιδος ὑπὸ δ' ἑκατοντάχειρος ἐκείνου, οὐδὲ μεμεμῶπα διὰ τοῦτο τὸν τῆς Θέτιδος Αχιλλέα διὰ τὴν παλλακίδα Βρισηΐδα ὀλέσαντα πολλοὺς τῶν Ελλήνων, καὶ τοὺς πεισθέντας ἡγεῖσθαι· τοὺς δὲ τούτων αἰτίους δαίμονας γνωρίζομεν. τεῖνον δὲ, ὅτι καὶ μὴ τὴ παρουσίᾳ τοῦ Χριστοῦ εἰς οὐρανὸν, προεθεώμενοι οἱ δαίμονες ἀνθρώπους ἴνας λέγοντας ἑαυτοὺς εἶναι θεούς· οὐ μόνον οὐκ ἐδιώχθησαν ὑφ' ὑμῶν, ἀλλὰ καὶ ὑμῶν κατηξιώθησαν. Σίμωνα μὲν τινα Σαμαρέα τὸν ἀπὸ κώμης λεγομένης τεῖνον, ὃς ἐπὶ Κλαυδίου Καίσαρος διὰ τῶν ἐνεργουμένων δαιμόνων τέχνης δυνάμεις ποιήσας μαγικὰς ἐν τῇ πόλει ὑμῶν βασιλίδι Ρώμῃ, Θεὸς ἐνομίσθη, καὶ ἀνδριάντι παρ' ὑμῶν ὡς Θεὸς τετίμηται· ὃς ἀνδριὰς ἀνεγλύφθαι ἐν τῷ Τίβερι ποταμῷ, μεταξὺ τῶν δύο γεφυρῶν, ἔχων ἐπιγραφὴν Ρωμαϊκὴν τοιαύτην, Σίμωνι Δεῷ σαγκτῷ. καὶ σχεδὸν πάντες μὲν Σαμαρῆς, ὀλίγοι δὲ καὶ ἐν ἄλλοις ἔθνεσιν, ὡς ὃν πρῶτον Θεὸν ἐκεῖνον ὁμολογοῦντες, ἐκεῖνον καὶ προσκυνοῦσι. καὶ Ελένην τινὰ τὴν συνεκπόρευσιν αὐτοῦ κατ' ἐκεῖνο καιροῦ, πρότερον ὀνομαζομένην τύρειν, τὴν ὑστέραν αὐτοῦ ἔννοιαν πρώτην γενομένην λέγουσι. Μένανδρον δέ τινα καὶ αὖθις Σαμαρέα ὃν ἀπὸ κώμης Καπαρεταίας, γενόμενον μαθητὴν τοῦ Σίμωνος, ἐνεργηθέντα καὶ ὑπὸ τῶν δαιμονίων, καὶ ἐν Αντιόχειᾳ γενόμενον,

μῶν πολλοὺς ὀξαπατῶσαν δι᾽ μαγικῆς τέχνης αὐδαμῶ· ὃς καὶ τοὺς αὐτῷ ἐπομένους ὡς μηδὲ ἀποθνήσκειν ἔπεισε· καὶ νῦν εἰσί τινες ἀπ᾽ ἐκείνου τοῦτο ὁμολογοῦντες. Μαρκίωνα δέ τινα Ποντικὸν, ὃς καὶ νῦν ἔτι ὄντ᾽ διδάσκων τοὺς πειθομένους ἄλλον τινὰ νομίζειν μείζονα τ᾽ δημιουργοῦ Θεὸν, ὃς κτίσ᾽ πᾶν ὅσον ἀνθρώπων ἕνεκ᾽ τῶν δαιμόνων συλλήβδην, πολλοὺς πεποίηκε βλασφημίας λέγειν, καὶ ἀρνεῖσθαι τὸν ποιητὴν τοῦδε τοῦ παντὸς Θεόν· ἄλλον δέ τινα ὡς ὄντα μείζονα, τοῦ μείζονα τοῦδε τοῦτον ὁμολογεῖν πεποιηκέναι· πάντες οἱ ἀπὸ τούτων ὁρμώμενοι, ὡς ἔφημεν, Χεισιανοὶ καλοῦνται, ὃν τρόπον καὶ οἱ οὐ κοινωνοῦντες τῶν αὐτῶν δόγμασι τοῖς φιλοσόφοις, ὃ ὁπερ καταγελᾶσθαι ὅσον ἐστὶ τὰ δύσφημα ἐκεῖνα μυθολογούμενα ἔργα τοιαῦτα, λευκοίας μὲν ἀνατροπὴν, καὶ τοῦ αἰτιάσθαι μίξεις, καὶ ἀνθρωπίνων σαρκῶν βορὰς, οὐ γινώσκομεν· ἀλλ᾽ ὅτι μὲν διώκονται, μηδὲ φονεύονται ὑφ᾽ ὑμῶν, καὶν ἀφ᾽ τῶν δόγματα, ὅπερ ἐσμέν. ἔστι δὲ ἡμῖν καὶ στοιχεῖον πασῶν τῶν ἐγκεκλημένων αἱρέσεων σωτήριον, ὡ εἴ τις βούλεται σύντυχεῖν, δώσομεν. Ἵνα μὲν οὖν μηδένα διώκωμεν, μηδὲ ἀποδώμεν, ἐκ μιᾶς καὶ τῶν ἡμετέρων ποιητῶν ἐκμαθεῖν διδασκόμεθα· τοιοῦτον μέν, ὅτι τοὺς πάντας ἀεὶ ὁρῶμεν ὅτι πορεία τοιαύτης οὐ μόνον ταῖς κόραις, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄρσεσιν· καὶ ὃν τρόπον λέγονται οἱ παλαιοὶ ἀγῶνας βοᾶν, ἢ αἰγῶν, ἢ τοιούτων ῥέφη, ἢ ἵππων φορβάδων, οὕτω νῦν καὶ παῖδας εἰς ὃ αἰσχρὸς χρῆσθαι μόνον, καὶ ὁμοίως ἡλᾶσθαι, καὶ διώρυχας, καὶ ἀρρήτων ποιᾶν πλῆθος καὶ τοιοῦτον ἔθνος ὅτι τούτου τοῦ ἄγους ἔσχηκε· καὶ τούτων μαθοῦσι, καὶ εἰσφορὰς, καὶ τέλη λαμβάνετε, δέον ἐκ κοινῆς ἀπὸ τῆς ἡμετέρας οἰκουμένης, καὶ τῶν τούτοις χρωμένων ὑμῖν, τοῖς τῇ ἀληθείᾳ καὶ ἀσεβέσι, καὶ ἀκρατεῖ μίξει εἰ τύχοι, τέκνῳ, ἢ συγγενεῖ, ἢ ἀδελφῷ μίγνυται. οἱ δὲ καὶ ἑαυτῶν τέκνα, καὶ τοὺς ὁμοζύγους τοιαγωγεύονται, καὶ φανερῶς εἰς κυναιδίαν ἀποκύπτοντας κύνες, καὶ ἃς μητέρας θεῶν τὰ μυστήρια ἀναφέρουσι, καὶ τοῦδε πάντ᾽ τῶν νομιζομένων πρ᾽ ὑμῶν Θεῶν, ὅφις σύμβολον μέγα καὶ μυστήριον ἀναγράφει)· καὶ τὰ φανερῶς ὑμῖν τοιαπόρρητα, καὶ ἀμύητα, ὡς αἰσχρὰ μὲν οὐ πρόσωπα φωτὸς θεῖον, ἡμῖν τοιοῦτα γράφετε, ὅταν ἀπηλλαγμένοις ἡμῖν τῆς τοιαύτης ἢ τούτων ὑβρέως φέρῃ, ἀλλὰ τοῖς τοιούτοις καὶ ψευδομάρτυρσι μᾶλλον. πρ᾽ ἡμῖν μὲν γὰρ ὁ ἀρχηγέτης τῶν κακῶν δαιμόνων ὄφις καλεῖται, καὶ σατανᾶς, καὶ διάβολος, ὡς καὶ ἐκ ὧν ἡμετέρων συγγραμμάτων ἐρευνήσαντες, μαθεῖν δύνασθε, ὃν εἰς τὸ πῦρ πεμφθήσεσθαι μετ᾽ τῆς αὐτοῦ στρατιᾶς καὶ τῶν ἐπομένων ἀνθρώπων, κολασθησομένους τ᾽ ἀπέραντον αἰῶνα, τοιεμιλύσιν ὁ Χριστός. καὶ γὰρ ἡ ὕστερονικὴ τῶν μηδέπω τοῦτο τοιᾶξαι τὸν Θεὸν, ὅτι ὃ ἀνθρώπινον ἦλθε γενέσθαι. τοιγαροῦν οὐ γὰρ ἴσμεν ἐκ μετεμψίας θησόμενα μαθήσεις, καὶ τινας μηδέπω ἴσως ἡμᾶς· καὶ τὸν ἀρχικὸν τοῦτον καὶ δυνάμενον αἱρεθῆναι πάλιν, καὶ οὗ τοιάττειν ὃ ἦλθε τὸ ἀνθρώπινον πεπόηκεν, ὡς ἀναπολόγητον εἶναι τοῖς πᾶσιν ἀνθρώποις τοῦτο τῶν Θεῶν· λογικοὶ γὰρ καὶ θεαρχικοὶ γεγόνασιν)· εἰ δέ τις ἀπιστεῖ μόνῳ τούτων τῷ Θεῷ, ἢ μὴ εἶναι αὐτὸν ὑπὸ τέχνης ὁμολογήσῃ, ἢ ὅτα χαίρῃ κακίᾳ φήσῃ, ἢ λίθῳ ἐοικότα μόνον, καὶ μηδὲν εἶναι, μηδὲ κακίαν, δέξῃ γ᾽ μόνον τοὺς ἀνθρώπους ἢ ἀγαθὰ, ἢ κακὰ ταῦτα ἡγεῖσθαι· ἦσαν μείζοσι ἀσέβειά τε καὶ ἀδικία ὄντι. καὶ πάλιν μὴ τῶν ἐκλελοίπότων ἂν μὴ ἀνάγκη θανατωθῆναι, καὶ ὧμόν ἀνθρωφόνον, ἀλλ᾽ ἢ τοῦ ἀρχικοῦ ἐκ ἐγκαλοῦμεν, εἰ μὴ ὅτι παῖδων αἰσθέσθαι, ἢ πρ᾽ αὐτούμενοι ὃ γήμασθαι, τέλεον ἐνεχόμεθα. καὶ ἤδη ἂν τῶν ἡμετέρων ἴσως δ᾽ πεῖσαι ὑμᾶς ὅτι ἐκ ἔστι

λίμῶν μυρίων ἢ δισχιλίων μίξις, βιβλίδιον ἀπέδωκεν ὁ Αλεξανδρεὺς Φίλωνι ἡγεμονεύοντι, ἀξιῶν ὑπηρέτας ἑαυτῷ τοὺς διδύμους αὐτοῦ ἀφεῖναι. μόνοι γὰρ τῆς τοῦ ἡγεμόνος ὑπηρεσίας τοῦτο προεῖπον ἀπειρηκέναι οἱ ἐκ τῶν ἱερῶν ἔλεγον. καὶ μηδόλως βουληθέντος Φίλωνος ἀνοχὰς ἆραι, ἐφ' ἑαυτοῦ μείνας ὁ νεανίσκος, ἠρέθη τῇ ἑαυτοῦ καὶ τῶν ὁμογνωμόνων σωφροσύνῃ. οὐκ ἄτοπον γ' ὑπομνησθῆναι ὧν τοῦτοις ἡγησάμεθα καὶ Αντιόχου τοῦ νέου γεγηνυθέντος, ὃν καὶ πάντες ὡς Θεὸν ἀφ' ὑψους σέβειν ὥρμηντο, ὑπισχνούμενοι ὅς τε ἦν, ὃ πόθεν ὑπῆρχεν. ὅπως δὲ μή τις ἀμφιβολίαν ἡμῖν, ἢ κωλύσῃ καὶ ὃν περ' ἡμῖν λεγόμενον Χριστὸν, ἀνθρωπον ἐξ ἀνθρώπων ὄντα, μαγικῇ τέχνῃ ἀλλόκοτα δυνάμεις ποιησάμενον, καὶ δόξαν ἀφ' οὗτος ὑὸν Θεοῦ εἶναι, τοῦτο ἀπόδειξιν ἤδη ποιησόμεθα, οὐ τοῖς λόγοις πιστεύοντες, ἀλλὰ τοῖς προφητεύουσι πρὸ ἢ γενέσθαι, κατ' ἀνάγκην πειθόμενοι, ἀφ' οὗ καὶ ὅλη ὡς προεφητεύθη ὁρᾶται γενόμενα καὶ γινόμενα, ἅπερ μεγίστη καὶ ἀναγκαιοτάτη ἀπόδειξις ἂν ὑμῖν ὡς νομίζομεν φανήσεται. ἄνθρωποι οὖν ἦσαν οἱ παρ' Ιουδαίοις λεγόμενοι Θεοῦ προφῆται, δι' ὧν ὁ προφητικὸς πνεῦμα προεκήρυξε τὰ γενήσεσθαι μέλλοντα, πρὸ ἢ γενέσθαι. καὶ τούτων οἱ παρ' Ιουδαίοις κατὰ καιροὺς γενόμενοι βασιλῆς, ἅμα προφητείας ὡς ἔξεστιν ὅτε προεφητεύοντο τῇ ἰδίᾳ αὐτῶν ἑκάστοι φωνῇ παρ' βιβλίοις ἐπ' αὐτῶν τῶν προφητῶν συντιθεμένας κτέμενοι, ἀνέγνων. ὅτε γ' Πτολεμαῖος ὁ Αιγυπτίων βασιλεὺς βιβλιοθήκην κατεσκεύαζε, καὶ τὰ πάντων ἀνθρώπων συγγράμματα ζωάγλῳ ἐπιεικείᾳ, πυνθόμενος καὶ περὶ τῶν προφητειῶν τούτων, προσέπεμψε δὲ τῷ Ιουδαίων τότε βασιλεύοντι Ηρώδῃ, ἀξιῶν διαπεμφθῆναι αὐτῷ τὰς βίβλους τῶν προφητειῶν. καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς Ηρώδης τῇ προφερομένῃ ἑκάστων φωνῇ γεγραμμένας διεπέμψατο. ὅπερ γ' οὐκ ἔστι νῦν γινόμενα τὰ ἐν αὐταῖς γεγραμμένα τοῖς Αἰγυπτίοις, πάλιν αὖθις ἠξίωσε πέμψας τοὺς μεταβαλοῦντας αὐτὰς εἰς τὴν Ελλάδα φωνὴν ἀνθρώπους ἀποστεῖλαι. ἐν τούτου γενομένου, ἔμειναι αἱ βίβλοι ἐπ' Αἰγυπτίοις μέχρι τῆς δεῦρο, καὶ πανταχοῦ παρὰ πᾶσίν εἰσιν Ιουδαίοις· οἳ καὶ ἀναγινώσκοντες οὐ συνίασι τὰ εἰρημένα, ἀλλ' ἐχθροὺς ἡμᾶς ἐν πολεμίοις ἡγοῦνται, ὁμοίως ὑμῖν ἀναγορεύοντες καὶ κολάζοντες ἡμᾶς ὁπόταν δύνωνται, ὡς ἐν πανθήμῳ δυνάμει. καὶ γὰρ ἐν τῷ νῦν γεγενημένῳ Ιουδαϊκῷ πολέμῳ, Βαρχωχέβας ὁ τῶν Ιουδαίων ἀποστάσεως ἀρχηγέτης, Χριστιανοὺς μόνους εἰς ὑμωμοσίας δεινὰς εἰ μὴ ἀρνοῦντ' Ιησοῦ τὸν Χριστὸν ἐπ' βλασφημεῖν, ἐκέλευεν ἀπάγεσθαι. ἐν δὲ τοῖς προφητῶν βίβλοις εὕρομεν προκηρυσσόμενον ἅμα καὶ γινόμενον γενεὰν πονηρὰν, καὶ μοιχαλίδα, ἐπ' σημεῖον ἐπιζητοῦσαν, καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ εἰ μὴ τὸ τοῦ προφήτου Ιωνᾶ, ἐν τῷ τριήμερον καὶ τρινύκτιον αὐτὸν ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους γενέσθαι. ἐν τούτῳ γὰρ τῷ σημείῳ καὶ τὸν Χριστὸν ἀποθανόντα καὶ ταφέντα, καὶ ἀναστάντα τριήμερον, καὶ εἰς οὐρανοὺς ἀνερχόμενον, καὶ ὑὸν Θεοῦ ὄντα καὶ κεκληκόμενον, καὶ πάντας πεπτωκότας ἐπ' αὐτῷ εἰς πᾶν γένος ἀνθρώπων κηρύσσοντας τοῦτο, καὶ τοὺς ἐξ ἐθνῶν ἀνθρώπους μᾶλλον αὐτῷ πιστεύσαι. προεφητεύθη γ' ἀρὰ ἢ φανῆναι αὐτὸν, ἔτεσι ποτὲ μὲν πεντακισχιλίοις, ποτὲ δὲ τετρακισχιλίοις, ποτὲ δὲ διακισχιλίοις, καὶ πάλιν χιλίοις, καὶ ἐννέα ὀκτακοσίοις. καὶ γὰρ ταῖς διαφοραῖς τῶν γενεῶν ἕτεροι καὶ ἕτεροι ἐγένοντο προφῆται. Μωσῆς μὲν οὖν προφήτης ὢν προεφήτευ-
" σεν, εἶπεν αὐτὸν λέξει οὕτως, Οὐκ ἐκλείψει ἄρχων ἐξ Ιούδα οὐδὲ ἡγούμενος
" ἐκ τῶν μηρῶν αὐτοῦ, ἕως ἂν ἔλθῃ ὃ ἀπόκειται· καὶ αὐτὸς ἔσται προσδοκία ἐθνῶν,
" δεσμεύων πρὸς ἄμπελον τὸν πῶλον αὐτοῦ, πλυνῶν ἐν οἴνῳ τὴν στολὴν

αὐτ. Υμέτερον οὖν ὅτι ἀκριβῶς ἐξετάσαι τὸ μυστήριον, μέχρι τίνος ἰσχύει ἔχων, καὶ βασιλεὺς ὁ Ιουδαίοις ἴδιος αὐτῶν· μέχρι τῆς φανερώσεως Ιησοῦ Χριστοῦ τοῦ ἡμετέρου διδασκάλου, καὶ τῶν ἁγιογραφικῶν προφητειῶν ἐζήτησεν, ὡς προεῤῥέθη ὑπὸ τοῦ θείου ἁγίου προφητικοῦ πνεύματος διὰ τοῦ Μωϋσέως, μὴ ἐκλείπειν ἄρχοντα ἀπὸ Ιουδαίων ἕως οὗ ἔλθῃ ᾧ ἀπόκειται ὁ βασιλεύειν. Ιούδας γὰρ προπάτωρ Ιουδαίων, ἀφ' οὗ καὶ ὁ Ιουδαῖοι κεκλήθασι, καὶ ὑμεῖς μὲν τὸν ὀνομαζόμενον αὐτῶν
Φαρὲς φασι τὸν Ιουδαίων ἐβασιλεύσαι, καὶ τὰ ἐκείνου πάσης γῆς ἐκράτησε. Τὸ δὲ Αὐτὸς ἕξει προσδοκία ἐθνῶν, μυστικῶς οὐ πάντων τῶν ἐθνῶν προσδοκήσουσιν αὐτὸν πάλιν προλαμβάνομαι, ὅπερ ὀλίγῳ ὑμῶν πρόσθεν ἐδείκνυον, καὶ ἔργῳ πιστοῦσθαι. οὐ πάντων γὰρ ὀνομάτων προσδοκῶσι τὸν ἐκ Ιουδαίας σωτῆρα, μόνον δὲ θαθὶς δεομένους ὑμῶν ἡ γῆ Ιουδαίων παρέδοθη. Τὸ δὲ Δεσμεύων προὸς ἄμπελον τὸν πῶλον αὐτοῦ, καὶ πλυνῶν τὴν στολὴν αὐτοῦ ἐν αἵματι σταφυλῆς, σύμβολον δηλωτικὸν οὐ τῶν ὀνομαζομένων παρὰ Χριστῷ, καὶ τῶν ἐπ' αὐτῷ προσδοκωμένων. πῶλος γάρ ἐστιν ὄνου εἰσήκει ἐν οἰκίαν εἰσόδῳ κώμης προὸς ἄμπελον δεδεμένος, ὃν ἐκέλευσεν ἀγαγεῖν αὐτοῦ τότε τοὺς γνωρίμους αὐτοῦ, καὶ ἀμφότερα ὁπτικὰς ἐκάθισε, καὶ εἰσελήλυθεν εἰς τὰ Ιεροσόλυμα, οὗθα δὲ μέγιστον ἱερὸν τοῦ Ιουδαίων, ὃ ὑφ' ὑμῶν ὕστερον κατεσκάφη. καὶ μὴ ζῶντα ἐσωρώθη, ὅπως τὸ λοιπὸν τῆς προφητείας σώζεται. τὸ γὰρ Γνωρίσον τὸν πῶλον αὐτοῦ ὁ ἄμπελον σταφυλῆς, προσαγγελικὸν οὐ τῶν πάλαι οὐ πάλαι ἔμελλε, διὰ αἵματος καθαίρων τοὺς πιστεύοντας αὐτῷ. Ἐν γὰρ κακλημένῳ ὑπὸ τοῦ θείου πνεύματος λοιπὸν τοῦ προφήτου σοφῇ, οἱ πιστεύοντες αὐτῷ εἰσὶν
ἀνθρωποι, ὁ οἷς οἰκεῖ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ σπέρμα, ὁ λόγος. τὸ δὲ εἱρημένον, Αἵματι τῆς σταφυλῆς, σημαντικὸν τοῦ ἔχειν μέλλοντος αἷμα τὸν Φανησόμενον, ἀλλ' οὐκ ἐξ ἀνθρωπείου σπέρματος, ἀλλ' ὑπὸ θείας δυνάμεως. ἡ δὲ προφητικὴ δύναμις μὲν τὸν πατέρα πάντων καὶ δεσπότην Θεὸν, καὶ ὡς ὁ λόγος ὅτι, ὃς ἵνα μὴ ποτὲ ὑποποιηθεὶς ἀνθρωπος γένηται, τοῖς ἔξωθεν ἐφυλάξατο. ὅτι μὲν γὰρ ὁ τῆς ἀμπέλου αἷμα οὐκ ἀνθρωπος πεποίηκεν, ἀλλ' ὁ Θεὸς, οὕτως καὶ ἔδοτο ἐμφανέστερον, οὐκ ἐξ ἀνθρωπείου σπέρματος γεγενῆσθαι τὸ αἷμα, ἀλλ' οὐκ δυνάμεως Θεοῦ, ὡς προεφήνθη. καὶ Ησαΐας ὁ ἅγιος προφήτης ἐν αὐτὰ δι' ἁγίων ῥήσεων προφητικῶν, οὕτως εἶπεν, Ανατελεῖ ἄστρον ἐξ Ιακὼβ, καὶ ἀνθρωπος ἀναβήσεται ἀπὸ τῆς ῥίζης Ιεσσαὶ, καὶ ὅτι ὄνι βαστάζοντα αὐτὸν ἔσται ὑποζύγιον. Ἀστρον δὲ φωτεινὸν ἀνέτειλε, καὶ ἄνθρωπος ἀνέβη ἀπὸ τῆς ῥίζης Ιεσσαὶ, ὅστις ὁ Χριστός. Ἀφ' ὧν μὲν πρόκειται τὸ ἀπὸ τοῦ σπέρματος Ιακὼβ τοῦ ἁγιωμένου παῖς Ιούδα ἐστὶ δεδηλωμένου Ιουδαίων παῖς Ἀφ' δυνάμεως Θεοῦ ἀπεκυήθη, καὶ Ιεσσαὶ προπάτωρ μὲν τῶν ὁ λόγιον γεγένηται. τὸ δὲ Ιακὼβ, καὶ ὁ Ιούδα τῶν γόνους Ἀφ' ἑκάτερα ὑὸς ὑπῆρχεν. καὶ πάλιν ὡς ἀνατελεῖ ἀφ' προφήτου μὲν τεθησόμενος Ἀφ' τοῦ Ησαΐου προεφητεύθη, ἀκούσατε. ἐλέχθη οὕτως, Ιδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἕξει, καὶ τέξεται υἱόν· καὶ ἐρεῖται ὄνομα αὐτῷ, μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός. Λαὸν ἐν ἄπιστα καὶ ἀδύνατα νομιζόμενα παρὰ τοῖς ἀνθρώποις γενήσεσθαι, ταῦτα ὁ Θεὸς προεμήνυσεν ἀφ' τοῦ προφητικοῦ πνεύματος μηνῦσαι γένεσθαι, ἵν' ὅταν γένηται μὴ ἀπιστηθῇ, ἀλλ' ἐκ τοῦ προπεφάνθαι πιστευθῇ. ὅπως δὲ ἵνες μὴ νοήσαντες τὸν δεδηλωμένον προφητείαν ἐξαπατέσθωσιν ἡμῖν ἄφρ ἐνεκαλέσαμεν τοῖς ποιηταῖς εἰπεῖν ἀφροδισίων χάριν γεγενῆσθαι ὅτι γυναῖκος τοῦ Δία, ἀφασαφῆσαι τοὺς λόγους προσφόμεθα. Ὃ οὖν, Ιδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἕξει, σημαίνει οὐ σεῶν-

σαθεῖσθμ τὼ πρ̃ήνει συλλαβ̃ν. εἰ γὰρ ἐσωσισάθη ὑπὸ ὀπυσιῶ, ὐκ ἔπ
ιῶ πρ̃ήνος, ἀλλὰ δωάμις Θεοῦ ἐπιλθοῦσα τῇ πρ̃ήνῳ, ἐπεσκίασεν αὐτιὼ, καὶ
κυοφορῆσαι πρ̃ήνει οὖσθμ πεποίηκε. καὶ ὁ ἀποσταλεὶς δὲ προ̃ς αὐτιὼ τὼ πρ̃-
ήνει κατ' ἐκεῖνο τὸ καιρο̃ ἄγγελος Θεοῦ ὐπηγελίσατο αὐτιὼ εἰπών, Ἰδοὺ συλλή-
ψῃ ἐν γαστρὶ ὐκ πνεύματος ἁγίου, καὶ τέξῃ υἱὸν, καὶ ὑός ὑψίστου κληθήσεται· καὶ καλέ-
σῃς τὸ ὄνομα αὐτ̃ Ἰησοῦν· αὐτὸς γὰρ σώσῃ τὸ λαὸν αὐτ̃ ἀπὸ τ̃ ἁμαρτιῶν αὐτῶν,
ὡς οἱ ἀποστομνημονεύσαντες πάντα τὰ περὶ τ̃ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐδί-
δαξαν, οἷς ὑπισχύσαμεν ὅτι καὶ τὸ ἅγιο Ἡσαΐου τ̃ προφήτου τὸ προφητι-
κὸν πνεῦμα τὸν γλυπτόμενον ὡς προεμαρτύρατο ἔφη. Τὸ πνεῦμα οὖν καὶ τὴ δωά-
μει τιμὼ πρὸς τὸν Θεοῦ ὑπὸν ἀῆρ νοήσαι ἡμᾶς, ἢ ὅτι λόγον, ὃς καὶ προσκύνησις ὢν
Θεῷ ὑπάρχει, Μωσῆς ὁ προδεδηλωμένος προφήτης ἐμαρτύρησε. καὶ τοῦτο γοῦν ὑπὸ τιμὼ
πρ̃ήνει καὶ ὑπισκιάσθαι, οὐ δῆλον σωσισίας, ἀλλὰ δι' δωάμεως, εἰκότως κατέ-
σπασε. Τὸ δὲ Ἰησοῦς ὄνομα τῇ Ἑβραΐδι φωνῇ Σωτὴρ τῇ Ἑλληνίδι διαλέκτῳ δηλοῖ· ὅθεν
καὶ ὁ ἄγγελος προ̃ς τὸν πρ̃ήνει εἶπε, Καὶ καλέσῃς τὸ ὄνομα αὐτ̃ Ἰησοῦν· αὐτὸς
γὰρ σώσῃ τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τ̃ ἁμαρτιῶν αὐτῶν. Ὅπερ ὑπὸ θεοῦ δῆλον προφερομένου καὶ οἱ
προφητεύοντες εἰ μὴ λόγῳ ἦσαν, καὶ ὑμεῖς ὡς ὑπολαμβάνω φήσετε. ὅπου δὲ καὶ
τ̃ς γ̃ς γεννᾶσθαι ἔμελλεν, ὡς προ̃ῆπεν ἕτερος προφήτης ὁ Μιχαίας, ἀκούσατε.
ἔφη γοῦν οὕτως, Καὶ σὺ Βηθλεὲμ γ̃ Ἰούδα, οὐδαμῶς ἐλαχίστη εἶ ἐν τοῖς ἡγεμόσιν Ἰού-
δα· ἐκ σοῦ γὰρ ἐξελεύσεται ἡγούμενος, ὃς ποιμανεῖ τὸν λαόν μου. Κώμη δέ τίς ἐστιν
ἐν τῇ χώρᾳ Ἰουδαίων, ἀπέχουσα σταδίους τεσσαρακοντάπεντε Ἱερουσαλύμων, ἐν ᾗ ἐγεν-
νήθη Ἰησοῦς Χριστὸς, ὡς καὶ μαθεῖν δύνασθε ἐκ τ̃ς ἀπογραφ̃ς ὧν γεγραμμένων ἐπὶ
Κυρηνίου τ̃ ὑμετέρου ἐν Ἰουδαίᾳ πρώτου γεγραμμένου ἐπιτρόπου. ἐκ δὲ τ̃ς λοιπ̃ς
ἔμελλε τοὺς ἀῆρ ὠνθρώπους γεννηθεὶς ὁ Χριστὸς, ἄγγελος ὑπέδειξεν, ὅσπερ καὶ γόησεν,
ἀκούσατε τ̃ς προφητείας εἰς ταῦτα. ἔστι δὲ ταῦτα, Παιδίον ἐγεννήθη ἡμῖν, καὶ πα-
ιδίσκος ἡμῖν ἀπεδόθη, οὗ ἡ ἀρχὴ ἐπὶ τ̃ ὤμων· μιμητικὸν τ̃ δωάμεως τ̃ σταυ-
ροῦ, ᾧ προσήγαγε τοὺς ἄμους σταυρωθεὶς, ὡς προεῖπον τ̃ λόγου σφᾶς ἀφέσεως ἀφῆ-
σαι. καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς προφήτης Ἡσαΐας γεννούμενον τὸν πνεῦμα ὃν προ-
φητικὸν, ἔφη, Ἐγὼ ἐξεπέτασα τὰς χεῖράς μου ὅλην τὴν ἡμέραν πρὸς λαὸν ἀπειθοῦντα καὶ ἀντιλέγον-
τα, ὅστις τοὺς πορευομένους ἐν ὁδῷ οὐ καλὴ αἰτοῦσί με νῦν κρίσιν, ἃ ἐλήλυθε θεῷ πλη-
σίον. Καὶ πάλιν ἐν ἄλλοις λόγοις δι' ἑτέρου προφήτου λέγει, Αὐτὸ ὤρυξαν μου πό-
δας καὶ χεῖρας, καὶ ἐδύναντο κλῆσαι ὅλα τὰ ὀστᾶ μου. Καὶ ὁ μὲν Δαυὶδ ὁ βα-
σιλεὺς καὶ προφήτης ὁ εἰπὼν ταῦτα, οὐδεὶς τούτων ἔπαθεν· Ἰησοῦς δὲ Χριστὸς, ἐξεπά-
θη ταῖς χεῖρας, σταυρωθεὶς ὑπὸ τ̃ν Ἰουδαίων ἀνθρώπων αὐτ̃ καὶ φασκόντων μὴ
εἶ αὐτὸν Χριστόν. καὶ γὰρ ὡς εἶπεν ὁ προφήτης, ἀφασυέρητις αὐτὸν, ἐκάθισαν ὅπι
βήματος, καὶ εἶπον, Κρῖνον ἡμᾶς. Τὸ δὲ Ὠρυξαν μου χεῖρας καὶ πόδας, ἐξήγησις τ̃ ὃν ὧν
σταυρῷ παθόντων ὑπὸ ταῖς χερσὶ καὶ τοῖς ποσὶν αὐτ̃ ἦλοι ἦσαν. καὶ μετ̃ ὃ σταυρώσαι αὐ-
τὸν, ἔβαλον κλῆρον ὅπι τὸν ἱματισμὸν αὐτ̃, καὶ ἐμερίσαντο ἑαυτοῖς οἱ σταυρώσαντες
αὐτόν. καὶ ταῦτα ὅτι γέγονε, δύνασθε μαθεῖν ὐκ τ̃ν ὑπὸ Ποντίου Πιλάτου γενο-
μένων ἄκλων. καὶ ὅτι ῥητῶς καθεσταυρώθη ὅπι πᾶλον ὄνου, καὶ εἰσελθούσθμενος εἰς τὰ
Ἱερουσόλυμα προεφήτευσε, ἑτέρου προφήτου τ̃ Σοφονίου ταῖς τ̃ προφητείας λέξεις
ἐρευνᾶ· εἰσὶ γὰρ αὗται, Χαῖρε σφόδρα θύγατερ Σιὼν, κήρυσσε θύγατερ Ἱερουσαλήμ,
ἰδοὺ ὁ βασιλεύς σου ἔρχεταί σοι προφήτης, ὑπιβεβηκὼς ὅπι ὄνον, καὶ πῶλον υἱὸν ὑπο-

" ζυγίου. Οτὰν ὖ ζᾷς λέξῃς τὴν τροφητῶν λεγομένας ὡς ἀπὸ τροσώπου ἀκούοντες
μὴ ἀπ' αὐτῶν τὴν ἐμπιπτθυσμένων λέγεσθαι νομίσητε, ἀλλ' ἀπὸ τῆ κυριωῖτος αὐ-
τοὺ θείᾳ λόγου. ποτὲ μὲ γὰ ὡς τροσωπικῶς τὰ μέλοντα γινόσιαζ λέγᾳ, ποτὲ δὲ
ὡς ἀπὸ τροσώπου τῆ διασόντου πάντων καὶ παζὸς Θεοῦ φθέγγεται, ποτὲ δὲ ὡς
ἀπὸ τροσώπου τῆ Χριστοῦ, ποτὲ ὖ ὡς ἀπὸ τροσώπου λαῶν ἀποκριυομένων
Κυρίῳ, ἢ ὃ πάντες αὐτοῦ· ὁπόταν ὖ ὅτι τὴν πρὸ ὑμῶν συμφορὰν ἰδίαν ὄντα, εἶτα μέν
γὰ τὰ πάντα συμφέροντα ὄντα, τροσωπικῶ ὖ τὰ δέοντα λεγόμενα τοῦ φέροντα. ὅταν
μὴ τοιοῦτοι εἰ ἔχοντες ζᾷς βίβλους τὴν τροφητῶν Ιουδαῖοι, οὐκ ἐγνώρισαν αὐτὸν
τοῦ γνόμενον † Χριστόν, ἀλλὰ καὶ ἡμᾶς τοὺς λέγοντας τοῦ γνῶναι αὐτόν,
καὶ ὡς τροσεκρούκτο ἀποδείκνυσι ζᾷς ἐσαυρῶσθαι ὑπ' αὐτῶν, μισοῦσιν. ἵνα δὲ τὸ
τοῦτο ὑμῖν φανερὸν γένηται, ἀπὸ τροσώπου τῆ παζὸς βλέψατέ μου Δαβὶδ Ησαΐου τοῦ
" τροφήτου οὕτω οἱ λόγοι, Εγὼ βοιῆς ὅτι κέκραγα, καὶ ὄνες τὸν φάτ-
" νὸν τῆ Κυρίου αὐτοῦ· Ισραὴλ δέ με οὐκ ἔγνω, καὶ ὁ λαός μου οὐ συνῆκεν. οὐαὶ ἔ-
" θνος ἁμαρτωλόν, λαὸς πλήρης ἁμαρτιῶν, σπέρμα πονηρόν, υἱοὶ ἄνομοι ἐγκατελίπε-
" τε τὸν Κύριον. Καὶ πάλιν ἄλλα χρὸ, ὅταν λέγῃ ὁ αὐτὸς τροφήτης ὁμοίως ἀπὸ τοῦ
" παζὸς, Γραῖόν μοι εἶκεν οἰκοδόμησόν με, λέγᾳ Κύριος· ὁ οὐρανός μοι θρόνος, καὶ ἡ γῆ
" ὑποπόδιον τῶν ποδῶν μου. Καὶ πάλιν δηλαχρὸ, Τὰς συναγωγὰς ὑμῶν καὶ τὰ σάβ-
" βατα μισεῖ ἡ ψυχή μου, Ἐ μεγάλων ἡμέραν ἡσίας, καὶ ἑορτὰς οὐκ ἀνέχομαι· ὅσᾳ
" ἂν ἔρχησθε ὀφθῆναί μοι, εἰσακούσομαι ὑμῶν· πλήρεζ αἵματος αἱ χεῖρες ὑμῶν· καὶ ἂν
" φέρητε σεμίδαλιν, θυμίαμα, βδέλυγμά μοί ἐστι· σίαρ ἀργὸν καὶ αἷμα ταύρων οὐ
" βούλομαι. Ὅις γὰ ἐζεζήτησα ταῦτα οὐκ ἐκ τῶν χειρῶν ὑμῶν. ἀλλὰ βλέψατε πάντα συνά-
" δεσμον ἀδικίας, Δέσματα τραπαλιαὶ βιαίων ζωοθηκμάτων, ἄστρον καὶ γυμνὸν
" σκέπε, βλέθρυσθε πτωχῶντι ὅτι ἄρτον σου. Οποῖα μὰν ἄδικα ἐστὶ καὶ τὰ διδασκόμενα
Δαβὶδ τῶν τροφητῶν ἀπὸ τῆ Θεοῦ, νοεῖν δυνάσθε· ὅταν ὖ ἀπὸ τροσώπου † Χριστοῦ
" λέγῃ ὁ τροφητικὸν πνεῦμα, οὕτως φθέγγεται, Εγὼ ἐζεπέτασα ζᾷς χεῖράς μου
" ὅτι λαῶ ἀπειθοῦντα, καὶ ἀντιλέγοντα, ὅτι ὁδοῖς πονηραῖς ἐν ὁδῷ οὐ καλῇ. Καὶ
" πάλιν, Τὸν νῶτόν μου τέθηκα εἰς μάστιγας, καὶ ζᾷς σιαγόνας μου εἰς ῥαπίσματα. Ὃ δὲ
" τροσωπόν μου οὐκ ἀπέστρεψα ἀπὸ αἰσχύνης ἐμπτυσμάτων· καὶ ὁ Κύριος βοηθός
" μου ἐγένετο. διὰ τοῦτο οὐκ ἐνετράπην, ἀλλ' ἔθηκα Ὃ τροσωπόν μου, ὡς στερεὰν πέ-
" τραν, καὶ ἔγνων ὅτι οὐ μὴ αἰσχυνθῶ, ὅτι ἐγγὺζ ὁ δικαιώσας με. Καὶ πάλιν ὅταν λέγῃ,
" Αυτοὶ ἔδοσάν μοι κρῆναι ὅτι τὰ ἱμάτιόν μου, καὶ ὄρυξαί μου τόδαζ καὶ χεῖρας. ἐγὼ δὲ
" ἐκοιμήθην καὶ ὕπνωσα, καὶ ἀνέστην· ὅτι Κύριος ἀντιλήβετό μου. Καὶ πάλιν ὅταν λέγῃ,
" Ελάλησάν σοι χείλεσιν, ἐκίνησάν κεφαλὴν λέγοντες, ῥυσάσθω ἑαυτόν. Α τινα τάντα γένοιτο ἂν τῶν
Ιουδαίων τῆ Χριστῶ μαθεῖν δυνάσθε. σαφῶς γὰ αὐτοῦ,
" ἐζέστρεφον ζᾷ χεῖλη, καὶ ἐκίνουν ζᾷ κεφαλᾶζ λέγοντες, Ο νεκροὺζ ἀνεγείρας ῥυσά-
" σθω ἑαυτόν. Οταν δὲ ὡς τροφήτου ζᾷ μέλοντα γένεσθαι λαλῇ Ὃ τροφητικὸν
" πνεῦμα, οὕτως λέγᾳ, Ἐκ γὰρ Σιὼν ἐζελεύσεται νόμος, καὶ λόγος Κυρίου ἐζ Ιε-
" ρουσαλήμ, καὶ κρινῶ ἀνὰ μέσον ἐθνῶν, καὶ ἐλέγξῳ λαοὺς πολλούζ, καὶ συνκόψουσι ζᾷ
" μαχαίρας αὐτῶν εἰζ ἄροτρα, καὶ ζᾷ ζιβύας αὐτῶν εἰζ δρέπανα, καὶ οὐ μὴ λή-
" ψονται ἔθνος ὅτι ἔθνος μάχαιραν, καὶ οὐ μὴ μάθωσιν ἔτι πολεμεῖν. Καὶ ὅτι οὕ-
τως γέγονε, πειθόμενοι δύνασθε. ἀπὸ γὰρ Ιερουσαλήμ, ἄνδρες δεκαδύο τὸν ἀ-
ριθμὸν ἐζῆλθον εἰς τὸν κόσμον, καὶ οὗτοι ἰδιῶται, λαλοῦ μὴ δυνάμενοι, ἀφ' ὧν Θεοῦ

δυναμεως ἐμελλησαν πανται ἡμεις ἀνθρωποι, ὡς ἀπεσταλησαν ὑπο τῦ Χεισοῦ διδαξαι παντας ὁν τῦ Θεοῦ λογον. καὶ αἱ παλαι διαιλοφοιται οὐ μονον ου πολεμειν ἡμιν τοις ἐχθροις, ἀλλ' ὑπερ τῦ μηδε φονευσαι, μηδ' ἐξαπατησαι τοις ἐξεπαιζοντας, ἡδεως ὁμολογησωτες τ Χεισὸν, ἀποθνησκομεν. δυναται γαρ ἰδειν ὁ λεγομενος, Η γλωσσα ὁμφ μοικεν, ἰς δε φρενων ἀνωμοτος, ποιφ ἡμεις εις τοσοτον ἠδη τοξευμα, ὑμιν μονοις τοις σωφρονεσταις, καὶ καλλιεξομενοις γραφωσας, καὶ τοις τῆς ἑαυτων ζωης καὶ γενους, καὶ πατρις, καὶ πανταχου ὡν οἰκειων, τινα ὑμετερων ἀποστελλειν ὁμολογουμενον, μηδεν ἀφθαρτον δυναμενων ὑμιν αὐτοις τοιουτον ὠφελειν· ἡμας δε ἀφθαρσιας ἐρωντας, μη πανυ ὑποπτευειν ὑπερ τῦ τα παντυ μικρα τοιουτον δυναμενου δυνασθαι λεγειν. ἀκουσατε δε πως καὶ περι τῦ κηρυξαντος τινα διδασκαλιαν αὐτυ, καὶ μιμησασθαι τινα ὑπαφαιαν, τοις ἐρρηθη, τῦ τοις ἀφρονιμου τοις φρονιμου ἐ βασιλεως οὕτως εἰποντος ἐξω τῦ τοις φρονιμου πανυμητους, Ημερα τῃ ἡμερᾳ ἐρευξεται ῥημα, καὶ νυξ τῃ νυκτι ἀναγγελει γνωσιν· οὐκ εισι λαλιαι οὐδε λογοι ὡν οὐχι ἀκουονται αἱ φωναι αὐτων. εις πασαν τινα γαν ἐξηλθεν ὁ φθογγος αὐτων, καὶ εις τα περατα τῆς οἰκουμενης τα ῥηματα αὐτων. ἐν τῳ ἡλιῳ ἐθετο ὁ σκηνωμα αὐτυ, καὶ αὐτος ὡς νυμφιος ἐκπορευομενος ἐκ παστου αὐτου, ἀγαλλιασεται ὡς γιγας δραμειν ὁδον. Γεγς τουτους δε καὶ λογων ἑτερων τῶν τοις φιλοθεοντων δι' αὐτυ τ Δαβιδ, καλως ἐχον καὶ δικαιως ὑπομνηματιῶαι λελογισμεθα, ἐξ ὡν μαθειν ὑμας πανυ ἐστι, πως τοις τοιουτοις πανται ζωῦ τοις ἀνθρωποις τ τοις φονικον πνευμα· καὶ πως μιμυνται τ γενεηλογημενον Ηρωδου τῦ βασιλεως Ιουδαιων, καὶ αὐτων Ιουδαιων, ἐ Πιλατου τῦ ὑμετερου πανυ αὐτοις ἡγουμενου ὑπεξεσπευσαν συν τοις αὐτυ σταυρωσαντας κ τῦ Χεισοῦ συνελθοντ· καὶ ὁτι πιστευεσθαι ἐμελλεν ὑπο τῶν ἐκ πανυ τινων ἀνθρωπων καὶ ὁτι αὐτον ἡν καλως ὁ Θεος, καὶ ὑποστασιν αὐτῳ πανυ τοις ἐχθροις ἐποιησεν. καὶ πως οἱ δαιμονες ὅσοι ἐπ' αὐτοις, τινα τε τῦ παντος πανυτων καὶ δεσποτου Θεου, καὶ τ αὐτοις τ Χεισοῦ ἐξουσιαν φυγειν πειρωνται· καὶ ὡς εις μετανοιαν καλως πανυτας ὁ Θεος, παρεκαλειν τ ἡμερων τ κρισιως. εἰρηται γ οὕτως, Μακρεος αἰων ὡς ὠκ ἐπερρηθη ὁ βουλη ἀσεβων, καὶ ὁ ὁδος ἁμαρτωλων οὐκ ἕστη, καὶ ὁπου καθεδραι λοιμων οὐκ ἐκαθισαν· ὁτι γ οἶδε ὁ κυριος νομους δικαιους, καὶ ὁ τα νομιμα αὐτοις μελετησει ἡμερας ἐ νυκτος. καὶ ἐσται ὡς τὸ ξυλον τὸ πεφυτευμενον παρα τας διεξοδους τ ὑδατων, ὁ τ καρπον αὐτοις δωσει ὁ καιρῷ αὐτου, ἐ τὸ φυλλον αὐτυ οὐκ ἀπορρυησεται, καὶ παντα ὅσα ἀν ποιῆ κατευοδωθησεται. οὐχ οὕτως οἱ ἀσεβεις, οὐχ οὕτως μη γενοιτο, ὁν τροπον ἐκβαλλει ὁ ἀνεμος ἀπο προσωπου τῆς γῆς. διοτι οὐκ ἀναστησονται ἀσεβεις ἐν κρισει, οὐδε ἁμαρτωλοι ἐν βουλῃ δικαιων. ὁτι γινωσκει Κυριος ὁδον δικαιων, καὶ ὁδος ἀσεβων ἀπολειται. Ινα τι ἐφρυαξαν ἔθνη καὶ λαοι ἐμελετησαν κενα; παρεστησαν οἱ βασιλεις τ γῆς, καὶ οἱ ἀρχοντες συνηχθησαν ὁμου ἐπι τὸ αὐτο κ τῦ Κυριου, καὶ κ τοῦ Χεισοῦ αὐτυ, λεγοντες, διαρρηξωμεν τους δεσμους αὐτων, καὶ ἀπορριψωμεν ἀφ' ἡμων τον ζυγον αὐτων. ὁ κατοικων ἐν οὐρανοις ἐκγελασεται αὐτους, καὶ ὁ Κυριος ἐκμυκτηριει αὐτους. τοτε λαλησει προς αὐτους ἐν ὀργῃ αὐτυ, καὶ ἐν τῳ θυμῷ αὐτου ταραξει αὐτους. ἐγω γ κατεσταθην βασιλευς ὑπ' αὐτ, ὁπι Σιων ὄρος τ ἁγιον αὐτου, διαγγελλων τὸ προσταγμα Κυριου. Κυριος εἰπε προς με, υἱος μου εἶ συ, ἐγω σημερον γεγεννηκα σε. αἰτησαι παρ' ἐμου καὶ δωσω σοι ἔθνη τ κληρονομιαν σου, καὶ τ κατασχεσιν σου τα περατα τῆς γῆς. ποιμανεις αὐτους ἐν ῥαβδῳ σιδηρᾳ, ὡς σκευη κεραμεως

" σωτελῆς αὐτοῖς. καὶ νῦν βασιλεὺς σώζετε, παῖδες ὄντες πρότερον οἱ κρίνοντες τὸν
" γλυκὺν. δουλεύσατε τῷ Κυρίῳ ἐν φόβῳ, καὶ ἀγαλλιᾶσθε αὐτῷ ἐν τρόμῳ. πράξασθε
" παιδείαν, μήποτε ὀργισθῇ Κύριος, καὶ ἀπολεῖσθε ἐξ ὁδοῦ δικαίας, ὅταν ἐκκαυθῇ ἐν
" τάχει ὁ θυμὸς αὐτοῦ. μακάριοι πάντες οἱ πεποιθότες ἐπ' αὐτόν. Καὶ πάλιν δι' ἡδυ-
πάθειας μιμούμενον ὁ προφητικὸν πάθημα δι' αὐτοῦ τοῦ Δαβὶδ, ὅτι μὴ τὸ σταυ-
" ρωθῆναι βασιλεύσῃ ὁ Χριστὸς, οὕτως εἶπεν, Ἀσατε τῷ Κυρίῳ πᾶσα ἡ γῆ, καὶ ἀγαλ-
" λιάσατε ἡμέραν ἐξ ἡμέρας τὸ σωτήριον αὐτοῦ, ὅτι μέγας Κύριος καὶ αἰνετὸς σφόδρα,
" φοβερὸς ἐπὶ πάντας τοὺς θεούς· ὅτι πάντες οἱ θεοὶ τῶν ἐθνῶν, εἴδωλα δαιμονίων
" εἰσίν· ὁ δὲ Θεὸς τοὺς οὐρανοὺς ἐποίησε. δόξα καὶ αἶνος ἐνώπιον αὐτοῦ, καὶ ἰσχὺς, καὶ
" καύχημα ἐν τόπῳ ἁγιάσματος αὐτοῦ. δότε τῷ Κυρίῳ ὦ πατριαὶ τῶν ἐθνῶν δόξαν.
" λάβετε χάριν καὶ εἰσέλθατε ἐνώπιον αὐτοῦ, καὶ προσκυνήσατε ἐν αὐλαῖς ἁ-
" γίαις αὐτοῦ. φοβηθήτω ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ πᾶσα ἡ γῆ, καὶ κατορθωθήτω, καὶ μὴ σα-
" λευθήτω. εὐφρανθήτωσαν ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ὁ Κύριος ἐβασίλευσεν ἀπὸ τοῦ ξύλου. Ὅταν
γὰρ ὁ προφητικὸν πάθημα τὰ μάταια γέλωτος ὡς ἥδυ γλύκισμα λέγῃ, ὡς καὶ ἐν τοῖς
προφητικοῖς δοξάσαι ἔστι, ὅπως ἀπολογίαν μὴ προσέχῃ τοῖς συντυχάνουσιν, καὶ
τοῦτο δηλοῦσα φήσομεν, τὰ πάντως ἐγνωσμένα γλυκάσματα προλέγῃ ὡς ἥδυ γλύ-
κισμα. ὅτι δὲ ὅτως δεῖ ἐκδέχεσθαι, ἐνατενίσαι τῷ νοῒ τοῖς λεγομένοις. Δαβὶδ ἔ-
τεσι χιλίοις καὶ πεντακοσίοις πρὶν ἢ Χριστὸν ἄνθρωπον γλύκυνον σταυρωθῆναι, τὰ
προφητικὰ ἔφη, καὶ οὐδὲν τῶν περὶ ἐκείνου γλυκυτήτων σταυρωτὴν διήγησιν πρόσεχε τοῖς ἔθνεσιν, ἀλλ' οὐδὲ τῶν μετ' ἐκεῖνον. ὁ καθ' ἡμᾶς ἦ Ἰησοῦς Χριστὸς σταυ-
ρωθεὶς καὶ ἀποθανὼν ἀνέστη, καὶ ἐβασίλευσεν ἀνελθὼν εἰς οὐρανὸν, καὶ ὅτι τοῖς πρὸ αὐ-
τοῦ δηλονότι τῶν ἀποστόλων ἐν τοῖς πᾶσιν ἔθνεσι κηρυχθεῖσιν διήγησιν ὅτι προσδο-
κώντων τὸν κατηγγελμένον ἐπ' αὐτοῦ ἀφαρπάσαι. ὅπως ἂν μή τινες ἐν τῷ προ-
λελεγμένῳ ὑφ' ὑμῶν δοξάσωσι καθ' εἱμαρμένης ἀνάγκην φάσκειν ἡμᾶς τὰ γινό-
μενα γίνεσθαι ἐν τῷ προφητεῦσθαι προεγνωσμένα, καὶ τοῦτο δηλοῦσθαι, ἵνα ἡμεῖς
μὲν, καὶ ἵνα κολάσεις, καὶ ἵνα ἀγαθὰς ἀμοιβὰς, κατ' ἀξίαν τῶν πραξέων ἑκάστου
ἀποδίδοσθαι, δηλονότι ὧν προφητῶν μαθόντες, καὶ ἀγνῶς ἀποφαινόμεθα· ἐπεὶ εἰ μὴ
τοῦτό ἐστιν, ἀλλὰ κατ' εἱμαρμένην πάντα γίνεσθαι, οὔτε τὸ ἐφ' ἡμῖν ἐστιν ὅλως. εἰ γὰρ εἱ-
μαρται γίνεσθαί τινα ἀγαθὸν εἶναι, καὶ τὸν δὲ φαῦλον, οὔτε τοῦτο ἀποδεκτὸς, οὐδὲ ἐκεῖνος
μεμπτέος· καὶ ὧν εἰ μὴ προαιρέσει βουλόμενος πρὸς τὸ φεύγειν τὰ αἰσχρὰ, καὶ αἱρεῖσθαι
τὰ καλὰ, δυνάμιν ἔχει τὸ ἀνθρώπινον γένος, ἀναίτιόν ἐστι τῶν ὁπωσδήποτε προπε-
πραγμένων. ἀλλ' ὅτι βουλόμενος προαιρέσει καὶ κατορθοῖ, καὶ σφάλλεται, οὕτως ἀποδείκνυ-
μεν· ὅτι οὐδὲν ἄνθρωπον τῶν ἐναντίων τοῦ μετέλθοιεν ποιούμενον ὁρῶμεν· εἰ δὲ εἱ-
μαρτο ἢ φαῦλον, ἢ σπουδαῖον εἶναι, οὐκ ἂν ποτε τῶν ἐναντίων δεκτικὸς ἦν, καὶ πλεί-
στάκις μετέβλητο· ἀλλ' οὐδὲ οἱ μὲν ἦσαν σπουδαῖοι, οἱ δὲ φαῦλοι, ἐπεὶ τοῦ εἱμαρ-
μένου αἰτίαν φαύλων, καὶ ἐναντία ἑαυτῇ προφέρουσαν ἀποφαίνομεθα· ἢ ἐκεῖνο ὃ προφητικὸν δόξαι ἀληθὲς εἶναι, ὅτι οὐδέν ἐστιν ἀγαθὸν, οὐδὲ κακία, ἀλλὰ δόξῃ μόνον ἢ ἀγαθὰ, ἢ κακὰ νομίζεται· ἴσως, ὡς δείκνυσιν ὁ ἀληθὴς λόγος, μεγίστη ἀσέβεια καὶ ἀδικία ἐστίν. ἀλλ' εἱμαρμένου φαμὲν ἀπαρέβατον τοῦτο εἶναι, τοῖς τὰ καλὰ ἐκλεγομένοις τὰ ἄξια ἐπιτίμια, καὶ τοῖς ὁμοίως τὰ ἐναντία τὰ ἄξια ἐπιτίθεσθαι. οὐ γὰρ ὥσπερ τὰ ἄλλα, οἷς δίνδρα καὶ τετράποδα, μηδὲν δυνάμενα προαιρέσει προπίπτειν, ἐπρίσαν ὁ Θεὸς ὃν ἄνθρωπον. οὐδὲ γὰρ ἴσως

ἄξιος ἀμοιβῆς ἢ ἐπαίνου, οὐκ ἀφ' ἑαυτοῦ ζήλωσας ὃ ἀγαθόν, ἀλλὰ θεοῦ ἡμῖν
δόντος· οὗ εἰ καὶ ὑπῆρξε, δικαίως κηλώσεως ἐτύγχανεν, οὐκ ἀφ' ἑαυτοῦ τοιοῦ-
τος ὤν, ἀλλ' οὗπερ δυνάμενος εἶ ἕτερον πρὸ ὁ ἐγενήθη. ἐδίδαξε δὲ ἡμᾶς ταῦτα
ὁ ἅγιον προφητικὸν πνεῦμα διὰ Μωσέως, φήσαν τῷ προφήτῃ πλασθέντι ἀνθρώ-
" πῳ εἰρῆσθαι οὕτω τοῦ Θεοῦ οὕτως, Ἰδοὺ πρὸ προσώπου σου ὃ ἀγαθόν, καὶ τὸ κα-
" κόν, ἔκλεξαι ὃ ἀγαθόν. Καὶ πάλιν διὰ Ἡσαΐου τοῦ ἑτέρου προφήτου, ὡς ἀπὸ τοῦ
" παντὸς τῆς ὅλων γῆς διαστήματος Θεοῦ εἰς ἕνα τινὰ λελαλῆσθαι οὕτως, Λούσασθε, καθαροὶ
" γένεσθε, ἀφέλεσθε τὰς πονηρίας ἀπὸ τῶν ψυχῶν ὑμῶν, μάθετε καλὸν ποιεῖν, κρίνατε
" ὀρφανῷ, καὶ δικαιώσατε χήραν, καὶ δεῦτε, καὶ διαλεχθῶμεν λέγει Κύριος· καὶ ἐὰν ὦ-
" σιν αἱ ἁμαρτίαι ὑμῶν ὡς φοινικοῦν, ὡσεὶ ἔριον λευκανῶ· καὶ ἐὰν ὦσιν ὡς κόκκινον, ὡς
" χιόνα λευκανῶ· καὶ ἐὰν θέλητε, καὶ εἰσακούσητέ μου, τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς φάγεσθε· ἐὰν
" δὲ μὴ εἰσακούσητέ μου, μάχαιρα ὑμᾶς κατέδεται). Ὃ γὰρ στόμα Κυρίου ἐλάλησε ταῦ-
" τα. Τὸ δὲ προφητικὸν, Μάχαιρα ὑμᾶς καταέδεται, ἐστὶ λέγειν διὰ μαχαιρῶν φονευ-
θήσεσθαι τοὺς παρανόμους, ἀλλ' ἡ μάχαιρα τοῦ Θεοῦ ἐστὶ πῦρ, οὗ βορὰ γί-
" νονται οἱ τὰ φαῦλα προαιρούμενοι· διὸ καὶ οὕτω λέγει, Μάχαιρα ὑμᾶς κατέδε-
"ται. Ὃ γὰρ στόμα Κυρίου ἐλάλησεν· εἰ δὲ καὶ πεῖσαι συνέβη, καὶ αὐλίκια ἀπαλλαττού-
" σης μαχαίρας ἔλεγεν, οὐκ ἂν εἶπε, κατέδεται)· ὥστε καὶ Πλάτων εἶπεν, Αἰτία ἑλομέ-
" νου, Θεὸς ἀναίτιος, παρὰ Μωσέως τοῦ προφήτου λαβὼν εἶπε. προσοῦτος γὰρ
Μωσῆς καὶ πάντων τῶν ὑπ' Ἕλλησι συγγραφέων, καὶ πάντα ὅσα περὶ ἀθανασίας ψυ-
χῆς, ἢ ἁμαρτιῶν ὧν μὴ θάνατον, ἢ θεοείας ἐρρωμένων, ἢ τῶν ὁμοίων δογμάτων, καὶ φι-
λόσοφοι, καὶ ποιηταὶ ἔφασαν, παρὰ τῶν προφητῶν ταῖς ἀφορμαῖς λαβόντες, καὶ νοή-
σαντα δεδυνῆσθαι), καὶ ἐξηπάσθησαν· ὅθεν παρὰ πᾶσι πίστεως τὰ ἀληθείας δοκεῖ εἶ). ἤγγε-
νονται δὲ μὴ ἀκριβῶς νοήσαντες, ὅταν σεαυτοῖς αὐτοὶ ἑαυτοῖς λέγωσιν, ὥστε ὃ φα-
μὲν προφητεύεσθαι τὰ μέλοντα γίνεσθαι, οὐ διὰ τὸ εἱμαρμένης ἀνάγκη προτίθε-
σθαι λέγομεν, ἀλλὰ προγινώσκει τοῦ Θεοῦ ὄντος τῶν μελλόντων οὐκ ἀνθρώ-
πων προαρθῆσθαι· καὶ δόγματος ὄντος παρ' αὐτῶν, κατ' ἀξίαν ὧν πράξε-
ων ἕκαστον ἀμείφεσθαι μέλλοντα τῶν ἀνθρώπων, καὶ τὰ παρ' αὐτοῦ κατ' ἀξίαν τῶν
προτιμωμένων ἀπαντήσεσθαι, διὰ τὸ προφητικοῦ πνεύματος προλέγειν, εἰς ὑπό-
στασιν τὸ ἀνάμεσον ἀεὶ ἄγων τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος, δηλονότι ὅτι ἐν μέσῳ ὄντι αὐτῷ
καὶ προτιθεμένῳ αὐτῶν. κατ' εὐέργειαν γὰρ τῶν φαύλων δαιμόνων, θάνατος ὠείθη καὶ
τῶν ἐκ Γεδεὼν, ἢ Σιβύλλης, ἢ τῶν προφητῶν βίβλους ἀναγινωσκόντων, ὅπως διὰ
τοῦ φόβου ἀποτρέψωσιν ἐντυγχανούσας τοὺς ἀνθρώπους τῶν καλῶν γνῶσιν λαβεῖν,
αὐτοῖς δὲ δουλεύοντας κατέχωσιν· ὅπερ εἰς τέλος οὐκ ἴσχυσεν προβῆναι. ἀφόβως μὲν
γὰρ οὐ μόνον ἐντυγχάνομεν αὐταῖς, ἀλλὰ καὶ ὑμῖν ὡς ἐρῶντες εἰς ὑπόσκεψιν φέρο-
μεν, ὑπισχνούμενοι πᾶσιν βιάρεσα φανήσεσθαι· καὶ ὀλίγοις δὲ πιστοῦμεν, τὰ μέγιστα
κερδήσαντες ἐσόμεθα· ὡς γεωργοὶ γὰρ ἀγαθοὶ παρὰ τὸ διασπόζοντες τὴν ἀμπελῶ
ἔξομεν. ἔτι δὲ ἀναγκαῖον ὃν Χριστὸν εἰς τὸν οὐρανὸν ὁ πατὴρ τῶν πάντων Θεὸς μὴ ὃ
ἀναστῆσαι ἐκ νεκρῶν αὐτὸν ἔμελλε, καὶ κατέχειν ἕως ἂν πατάξῃ τοὺς ἐχθραίνοντας αὐτῷ
δαίμονας, καὶ στενοτελεσθῇ ὁ ἀριθμὸς τῶν προγεγνωσμένων αὐτῷ ἀγαθῶν γενομέ-
νων, καὶ σπαρέντων, δι' οὓς καὶ μηδέπω τὴν ὑπεκκύρωσιν πεποίηται, ἐπαισχύσατο τὸ εἰ-
" ρηκόσιν διὰ Δαβὶδ τοῦ προφήτου. ἔστι γὰρ ταῦτα, Εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου
" κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου. ἐάν-

δυ δυνάμεως ἐξαποστελῇ σοι Κύριος ἐξ Ιερουσαλήμ, καὶ κατακυριεύσεις ἐν μέσῳ τῶν ἐχθρῶν σου. μεθ' οὗ ἡ ἀρχὴ ἐν ἡμέρᾳ τῆς δυνάμεώς σου ἐν ταῖς λαμπρότησι τῶν ἁγίων σου· ἐκ γαστρὸς πρωϊνοφόρου ἐξήνεγκά σε. Τὸ οὖν εἰρημένον, Ράβδον δυνάμεως ἐξαποστελῇ σοι ἐξ Ιερουσαλήμ, προσαγγελτικὸν τοῦ λόγου τοῦ ἰσχυροῦ, ὃν ἀπὸ Ιερουσαλὴμ οἱ ἀπόστολοι αὐτοῦ ἐξελθόντες, πανταχοῦ ἐκήρυξαν. καὶ γὰρ θανάτου ἐναντίοντες τῷ διδασκόντων, ἢ ὅλως ὁμολογούντων τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, ἡμεῖς πανταχοῦ καὶ ἀσπαζόμεθα, καὶ διδάσκομεν. εἰ δὲ καὶ ὑμεῖς ὡς ἐχθροὶ ἐνίδρυσθε τοῖς δὲ τοῖς λόγοις, οὐ πλέον τι δυνάσθε, ὡς προεφήμεν, τοῦ φονεύειν, ὅπερ ἡμῖν μόνον εὐσεβείας βλάβην φέρει· ὑμῖν δὲ καὶ πᾶσι τοῖς ἀδίκως ἐχθραίνουσι, καὶ μὴ μετανοοῦσιν, κόλασιν αἰῶνος πυρὸς αἰωνίου ἐργάζεται. ἵνα δὲ μή τινες ὑπολαμβάνοντες εἰς ἀπορίαν τῶν διδαχθέντων ὑφ' ἡμῶν εἴπωσι, πρὸ ἐτῶν ἑκατὸν πεντήκοντα γεγονέναι τὸν Χριστὸν λέγει ἡμᾶς ὅτι Κυρηνίου, δεδιδαχέναι δὲ ἃ φαμὲν διδάξαι αὐτὸν ὕστερον χρόνοις ὅτε Ποντίου Πιλάτου, καὶ ὅτε καλῶσιν, ὡς ἀνθυπάτου ὄντος τῆς Ιουδαίας πάντων ἀνθρώπων, φθάσωμεν τὴν ἀπειλὴν λυσώμεθα. τὸν Χριστὸν προφητικῶς τοῦ Θεοῦ εἶναι διδάξαντες, καὶ προεμηνύσαμεν λόγῳ ὅτι, οὐ πάντων ἡμῶν ἀνθρώπων μετέχει, οἱ μὴ λόγου βιοῦντες, Χριστιανοί εἰσι, κἂν ἄθεοι νομίζωνται, οἷοι ἐν Ελλησι μὲν Σωκράτης καὶ Ηράκλειτος, καὶ οἱ ὅμοιοι αὐτοῖς· ἐν βαρβάροις δὲ Αβραάμ, καὶ Ανανίας, καὶ Αζαρίας, καὶ Μισαὴλ, καὶ Ηλίας, καὶ ἄλλοι πολλοί, ὧν τὰς πράξεις ἢ τὰ ὀνόματα καταλέγειν μακρὸν οἶμαι ὅτι ἀναγκαῖον ἡγούμεθα· ὥστε καὶ οἱ πρὸ ἡμῶν ἄνθρωποι λόγου βιοῦντες, ἄθεοι ἦσαν καὶ ἐχθροὶ τοῦ Χριστοῦ ὄντος καὶ φονῆς τῶν μὴ λόγου βιούντων· οἱ δὲ μετὰ λόγου βιώσαντες καὶ βιοῦντες, Χριστιανοί, καὶ ἄφοβοι, καὶ ἀπερίσχοι ὑπάρχουσι. διὰ τοῦτο δὴ αἰτίαν ἔσχε δυνάμεως τοῦ λόγου καὶ τοῦ τῆς παρ' ἄνθρωπον καὶ διανοητοῦ Θεοῦ βουλεύσεως, ἵνα ὁ πρὸ τούτου ἄνθρωπος ἀπεκυήθη, καὶ Ιησοῦς ἐπωνομάσθη, καὶ σαρκωθεὶς ἀποθανὼν ἀνέστη, καὶ ἀνελήλυθεν εἰς οὐρανόν, ἐκ τοῦ ἵνα τοσούτων εἰρημένων ὁ τοιαῦτα καταλαβὼν δυνήσεται. ἡμεῖς δὲ οὐκ ἀναγκαίως ὄντες τεθνεῶτι τῷ περὶ τῆς ἀποδείξεως τούτου λόγου, ὅτι ταῦτα ἐπιτηρήσας ἀποδείξας πρὸς ὃ πρὸν χωρήσωμεν. ὅτι οὖν καὶ ἐκ παρθένου ἐσεσθαι ἡ γῆ Ιουδαίων ἔμελλεν, ἀκούσατε τῶν εἰρημένων ὑπὸ τοῦ προφητικοῦ πνεύματος. εἴρηται δὲ οἱ λόγοι ὡς ἀπὸ προσώπου λαοῦ θαυμαζόντων τὰ γεγονότα. εἰσὶ δὲ οἵδε, Εγενήθη ἔρημος Σιών, ὡς ἔρημος ἐγενήθη Ιερουσαλήμ, εἰς κατάραν ὁ οἶκος ὁ ἅγιος ἡμῶν, καὶ ἡ δόξα ἐν ᾗ ἐλογήσαμεν οἱ πατέρες ἡμῶν, ἐγενήθη πυρίκαυστος, καὶ πάντα τὰ ἔνδοξα αὐτῆς συνέπεσε, καὶ ὅτι ταῦτα ἀνέῳκται, καὶ ἐσιώπησας, καὶ ἐταπείνωσας ἡμᾶς σφόδρα. Καὶ ὅτι ἠρήμωτο Ιερουσαλήμ, ὡς προείρητο γεγονέναι, πεπεισμένοι ἐσμέν. εἴρηται δὲ καὶ τοῦ τῆς ἐρημώσεως αὐτῆς, καὶ τοῦ τὴν μὴ ὅτε παρῆν μηδένα αὐτῶν οἰκεῖν, διὰ Ησαΐου τοῦ προφήτου ὕστερον, Η γῆ αὐτῶν ἔρημος, ἔμπροσθεν αὐτῶν οἱ ἐχθροὶ αὐτῶν αὐτὴν φάγονται, καὶ οὐκ ἔσται οὐδεὶς ὁ κατοικῶν ἐν αὐτῇ. Οτι δὲ Φυλάσσεται ὑφ' ὑμῶν, ὅπως μηδεὶς ἐν αὐτῇ γένηται, καὶ θάνατος τοῦ καταλαμβάνοντος Ιουδαίου εἰσόντος ὕστερον, ἀκριβῶς ἴστε ἄθεοι. ὅτι δὲ καὶ θεραπεύσει πάσας νόσους, καὶ νεκροὺς ἀναστήσει ὁ ἡμέτερος Χριστὸς προεφητεύθη· ἀκούσατε τῶν λελεγμένων. ἔστι δὲ ταῦτα, Τῇ πρόσοδίᾳ αὐτοῦ ἀλεῖται χωλὸς ὡς ἔλαφος, καὶ τραυλὴ ἔσται γλῶσσα μογιλάλων· τυφλοὶ ἀναβλέψουσι, καὶ λεπροὶ καθαρισθήσονται, καὶ νεκροὶ ἀναστήσονται, καὶ περιπατήσουσιν. Οτι τε ταῦτα ἐπὶ τῆ-

σει, ὀκ τῷ ὅτι Γοσλίου Πιλάτου γνωμθῶν αὐτῷ μαθῆν δυνάσθι, πῶς τὸ τεθ-
μεμιλύσθαι ὑπὸ τῦ τεθφητικοῦ πνεύματος ἀναιρεθήσόμθος ἅμα τοῖς ἐπ' αὐτ-
" ῷ πίζοισιν ἀνθεφπος, ἀκούσατε τῷ λεχθέντων ἀφ' Ησαΐου. ἔστι δὲ τοῦτο, Ιδε ὡς ὁ
" δίκαιος ἀπόλετο, καὶ ὐδεὶς ὀκ δέχεται τῇ καρδίᾳ· καὶ ἄνδρες δίκαιοι αἴρονται, καὶ οὐ-
" δεὶς κατανοεῖ. ἀπὸ τεθσώπου ἀδικίας ἦρται ὁ δίκαιος, καὶ ἔσται ὸ εἰρήνη ἡ ταφὴ
" αὐτ, ἦρται ὀκ ἐ μέσου. Καὶ πάλιν πῶς δι' αὐτ Ησαΐου λέλεκ), ὅτι οἱ οὐ τεθσ-
δοκήσαντες αὐτὸν λαοὶ τῷ ἐθνῶν, τεθσκυνήσουσιν αὐτόν· οἱ δ ἀεὶ τεθσδεχόμενοι
Ιουδαῖοι ἀγνοήσουσι τὸν ἁγιασμόν αὐτ· γέγραπ δὲ οἱ λόγοι ὡς ἀπὸ τεθσώπου
" αὐτ τῦ Χεισ. εἰσὶ δὲ οὗτοι, Εμφανὴς ἐγενήθην τοῖς ἐμὲ μὴ ἐπερωτῶσι, εὑρέθην
" τοῖς ἐμὲ μὴ ζητοῦσιν· εἶπον, ἰδοὺ εἰμι. ἔθνει οἳ ὀκ ἐκάλεσάν ὄ ὄνομά μου. ἐξεπέτα-
σα τὰς χεῖράς μου ὅλην τὴν ἡμέραν λαῷ ἀπειθοῦντι, καὶ ἀντιλέγοντι, ὅτι τοῖς πορευομένοις ὸ
" ὁδῷ οὐ καλῇ, ἀλλ' ὀπίσω τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν. ὁ λαὸς ὁ προξυνῶν σε αὐλίου μου.
Ιουδαῖοι γὰρ ἔχοντες τὰς τεθφητείας, καὶ ἀεὶ τεθσδοκήσαντες τ Χεισὸν τὸν ἁ-
γιασόμθον, ἠγνόησαν, οὐ μόνον δὲ ἀγνοήσαντες καὶ προσέκοψαν τ Χεισῷ· οἱ δ ἀπὸ τῶν ἐθνῶν μη-
δέποτε μηδὲν ἀκούσαντες περὶ τῦ Χεισ, μέχρις οὗ οἱ ἀπὸ Ιερουσαλὴμ ἐξελ-
θόντες ἀπόστολοι αὐτ ἐμαθήτευσαν τὰ περὶ αὐτ, καὶ τὰς τεθφητείας συνέγνωσαν,
πληρωθέντες χάριτος καὶ πίστεως, τοῖς εἰδώλοις ἀπεπάξαντο, καὶ τῷ ἀληθινῷ Θεῷ
διὰ τ Χεισ ἑαυτοὺς ἀνέθηκαν. Οτι δὲ τεθσεγινώσκετο τὰ δύσφημα τοῦτα λε-
χθησόμθα κ ὡς τ Χεισὸν ὁμολογοῦντων, καὶ ὡς εἶεν πάλαι οἱ δυσφημοῦντες
αὐτόν, τὰ παλαιὰ ἔθη καλεῖ) ταῦτ λέγοντες, ἀκούσατε τῷ βεβαίως εἰ-
" ρημένων διὰ Ησαΐου. ἔστι δὲ τοῦτο, Οὐαὶ τοῖς λέγουσι τὸ γλυκὺ πικρὸν, καὶ τὸ πι-
" κρὸν γλυκύ. Οτι γὰρ καὶ ἐφ' ἡμῶν γνόμθος ἄνθρωπος, παθῶν κ ἀπιμαθίαν ὑ-
πέμεινε, καὶ πάλιν μ δόξης τεθφητικῆς, ἀκούσατε ἃ εἰρημένων εἰς τοῦτο
" τεθφητικῶν. ἔστι δὲ τοῦτο, Ανθ' ὧν παρέδωκάν εἰς θάνατον τὴν ψυχὴν αὐτ, καὶ
" μ ὢν ἀνόμων ἐλογίσθη, αὐτὸς ἁμαρτίας πολλῶν εἴληφε, καὶ τοῖς ἀνόμοις ἐξιλά-
" σεται. ἴδε γὰρ σωθήσ ὁ παῖς μου, καὶ ὑψωθήσεται, κ δοξασθήσεται σφόδρα· ὃν τρό-
" πον ὀκ ἐπήσαντο πολλοὶ ὅτι σὲ, οὕτως ἀδοξήσ ἀπ' ἀνθρώπων ὸ εἶδός σου· καὶ ἡ
" δόξα σου ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων, οὕτως θαυμάσονται ἔθνη πολλά, καὶ συνέξουσι βα
σιλῆς ὸ στόμα αὐτῶν· ὅτι οἷς οὐκ ἀνηγγέλη περὶ αὐτ, καὶ οἵ οὐκ ἀκηκόασι ζωήσου-
σι. Κύριε τίς ἐπίστευσε τῇ ἀκοῇ ἡμῶν· καὶ ὁ βραχίων Κυρίου τίνι ἀπεκαλύφθη. ἀ-
νηγείλαμεν ἐνώπιον αὐτ ὡς παιδίον, ὡς ῥίζα ἐ γῇ διψώσῃ· ὀκ ἔστιν εἶδος αὐτ,
οὐδὲ δόξα, καὶ εἴδομεν αὐτὸν, ὃ ὀκ εἶχεν εἶδος, οὐδὲ κάλλος, ἀλλὰ τὸ εἶδος αὐτ ἄ-
τιμον καὶ ἔλαττον τῶν εἰς τοὺς ἀνθρώπους. ἄνθρωπος δὲ πληγῆ ὤν, κ εἰδὼς φέρειν
μαλακίαν, ὅτι ἀπέστραπται τὸ τεθσωπον αὐτ, ἠτιμάσθη, καὶ ὀκ ἐλογίσθη. οὗτος
τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν φέρει, καὶ περὶ ἡμῶν ὀδυνᾶται, κ ἡμεῖς ἐνομίσαμεν αὐτὸν εἶ)
ὸ πόνῳ, καὶ ὸ πληγῇ, ὃ ὸ κακώσ. αὐτὸς δ ἐτραυματίσθη διὰ τὰς ἀνομίας ἡ-
μῶν, καὶ μεμαλάκισται διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν. παιδεία εἰρήνης ἐπ' αὐτόν· ᾧ μώ-
λωπι αὐτ ἡμεῖς ἰάθημεν. πάντες ὡς πρόβατα ἐπλανήθημεν, ἄνθρωπος τῇ ὁδῷ
αὐτ ἐπλανήθη, καὶ παρέδωκεν αὐτὸν ταῖς ἁμαρτίαις ἡμῶν, καὶ αὐτὸς διὰ τ κακω-
θῆναι ὀκ ἀνοίγει ὸ στόμα αὐτ, ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη, καὶ ὡς ἀμνὸς
ἐναντίον τ κείροντος αὐτὸν ἄφωνος, οὕτως ὀκ ἀνοίγει ὸ στόμα αὐτ. ἐ τῇ ταπει-
νώσ αὐτ ἡ κρίσις αὐτ ἦρθη. Μετὰ τοῦτ ὸ σταυρωθῆναι αὐτὸν, καὶ οἱ γνώσεμοι αὐ-

τοῦ πνεύματος ἀπέστησε, δειλιασάμενοι αὐτόν. ὕστερον δὲ ὁμοῦ πάντες ἀναστάντες, καὶ ὀφθέντες αὐτοῖς, καὶ τὰς προφητείας συντυχεῖν σὺν αἷς πάντα ταῦτα προείρητο γλυκασάμενα διδάξαντος, καὶ εἰς οὐρανὸν ἀνερχόμενον ἰδόντες, καὶ πιστεύσαντες, καὶ δυνάμει ἐκείθεν αὐτοῖς πεμφθῆσεσθαι παρ' αὐτοῦ λαβόντες, καὶ εἰς πᾶν ἔθνος ἀναδραμόντες ἐλθόντες, ταῦτα ἐδίδαξαν, καὶ ἀπέστελλον προσηρυθήσεσθαι. ἵνα δὲ μάλιστα ἡμῖν ὁ προφητικὸς πόθος, ὅτι ὁ ταῦτα πάσχων ἀνεκδιήγητον ἔχει τὸν ἔπαινον, καὶ βασιλεὺς τῶν ἐχθρῶν, ἔφη οὕτως, Τίνι ἔλεγεν αὐτὸν ἵνα διηγήσεται· ὅτι αἴρεται ἀπὸ τῆς γῆς ἡ ζωὴ αὐτοῦ· ἀπὸ τῶν ἀνομιῶν αὐτῶν ἦκεν εἰς θάνατον. καὶ δώσω τοὺς πονηροὺς ἀντὶ τῆς ταφῆς αὐτοῦ, καὶ τοὺς πλουσίους ἀντὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ὅτι ἀνομίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ εὑρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ· καὶ Κύριος βούλεται καθαρίσαι αὐτὸν ἀπὸ πληγῆς. ἐὰν δῶται περὶ ἁμαρτίας ἡ ψυχὴ ὑμῶν, ὄψεται σπέρμα μακρόβιον. καὶ βούλεται Κύριος ἀφελεῖν ἀπὸ πόνου τὴν ψυχὴν αὐτοῦ· δεῖξαι αὐτῷ φῶς, καὶ πλάσαι τῇ συνέσει, δικαιῶσαι δίκαιον εὖ δουλεύοντα πολλοῖς, τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν αὐτὸς ἀνοίσει· διὰ τοῦτο αὐτὸς κληρονομήσει πολλοὺς, καὶ τὴν ἰσχυρὰν μεριεῖ σκύλα· ἀνθ' ὧν παρεδόθη εἰς θάνατον ἡ ψυχὴ αὐτοῦ, καὶ σὺν τοῖς ἀνόμοις ἐλογίσθη, τὰς αὐτὸς ἁμαρτίας πολλῶν ἀνήνεγκε, καὶ διὰ τὰς ἀνομίας αὐτῶν αὐτὸς παρεδόθη. Ὡς δὲ καὶ εἰς τὸν οὐρανὸν ἐμνήσθη ἀνιέναι καθὼς προεφητεύθη, ἀκούσατε. ἐλέχθη γὰρ οὕτως, Ἄρατε πύλας οὐρανοὶ, ἀνοίχθητε, ἵνα εἰσέλθῃ ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης. Τίς ἐστιν οὗτος ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης. Κύριος κραταιὸς καὶ Κύριος δυνατός. Ὡς δὲ ἐξ οὐρανοῦ προσῆλθεν μὴ δόξης μνήσθῆναι, ἀκούσατε καὶ τῶν εἰρημένων εἰς τοῦτο διὰ Ἱερεμίου τοῦ προφήτου. ἔστι γὰρ ταῦτα, Ἰδοὺ ὡς υἱὸς ἀνθρώπου ἔρχεται ἐπάνω ὧν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ, καὶ οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ σὺν αὐτῷ. Ἐπειδὴ τοίνυν τὰ γεγραμμένα ἤδη πάντα ἀποδείκνυμεν πρὸν ἢ γενέσθαι προκεκηρύχθαι διὰ τῶν προφητῶν, ἀνάγκη καὶ περὶ τῆς ὁμοίως προφηθέντων, μανθάνειν δὲ γινέσθαι, πίστιν ἔχειν ὡς πάντως γενησομένων. ὅτι γὰρ ἔστιν τὰ ἤδη γεγραμμένα προκεκηρυγμένα καὶ ἀγωνίσματα ἀπίθανα, τὰ αὐτὰ ἔστιν καὶ τὰ λείποντα, κἂν ἀγνοῶνται καὶ ἀπιστοῦνται, ἀποδήσονται. δύο γὰρ αὐτὰ προεισὶν προκεκήρυξαν οἱ προφῆται, μίαν μὲν τὴν ἤδη γεγενημένην, ὡς ἀληθῆ καὶ παντὸς ἀνθρώπου· τὴν δὲ δευτέραν, ὅταν μὴ δόξης ἐξ οὐρανοῦ μὴ τῆς ἀγγελικῆς αὐτοῦ παραδιάς προσγενήσεσθαι κεκήρυκται, ὅτε καὶ τὰ σώματα ἀνέξει πάντων τῶν γεγενημένων ἀνθρώπων· καὶ ἵνα μὲν ἀξίων εἰς δόξαν ἀφθαρσίας, τῶν δὲ ἀδίκων εἰς αἰσθησιν αἰωνίας μὴ ὧν φαύλων δαιμόνων εἰς τὸ αἰώνιον πῦρ πέμψῃ. ὡς δὲ καὶ ταῦτα προείρηται γεγενησόμενα, ἀκούσατε. ἐρρέθη γὰρ διὰ Ἰεζεκιὴλ τοῦ προφήτου οὕτως, Σωσθήσονται ἀρμονίαι πρὸς ἁρμονίας, καὶ ὀστέον πρὸς ὀστέον, καὶ σάρκες ἀναφυήσονται, καὶ πᾶν γένος κάμψῃ τὴν Κυρίαν, καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσεται αὐτῷ. Ἐν οἷς δὲ αἰσθήσει καὶ καλῶς γενέσθαι μάθοισιν οἱ ἄδικοι, ἀκούσατε τῶν ὁμοίως διὰ τοῦτο εἰρημένων. ἔστι γὰρ ταῦτα, Ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ παυθήσεται, καὶ τὸ πῦρ αὐτῶν οὐ σβεσθήσεται, καὶ τότε μετεμέσονται ὅτε οὐδὲν ὠφελήσουσι. Γοῶσι δὲ μάθοισιν οἱ λαοὶ τῶν Ἰουδαίων λέγοντες, ὅταν ἴδωσιν αὐτὸν ἐν δόξῃ παραγενόμενον, διὰ Ζαχαρίου τοῦ προφήτου προεφητεύθη οὕτως, Ἐπιλεοῦμαι τοῖς τέσσαρσιν ἀνέμοις συναγαγεῖν τὰ ἐσκορπισμένα τέκνα, ἐπιλεοῦμαι τῷ βορρᾷ φέρειν, καὶ τῷ νότῳ μὴ προσκόπτειν· καὶ τότε ἐν Ἱερουσαλὴμ κοπετὸς μέγας, οὐ κοπετὸς στόματος ἢ χαλκέων, ἀλλὰ κοπετὸς καρδίας· καὶ οὐ μὴ χάσωσιν αὐτῶν τὰ ἱμάτια, ἀλλὰ τὰς διανοίας κα-

φονται Φυλὴ πρὸς Φυλήν, καὶ ὅτε ὁδεύονται εἰς δν ἐξεκέντησαν, καὶ ἐροῦσι, Τί Κύ-
ριε ἐπλάνησας ἡμᾶς ἀπὸ τῆς ὁδοῦ σου· ἡ δόξα ἰῶ βλήθησαν οἱ πατέρες ἡμῶν, ἐ-
λιμάθη ἡμῶν εἰς ὅλεθρον. Πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἕτερα προφητείας ἔχοντες εἰπεῖν, ἐπαυ-
σάμεθα, αὐτάρκεις καὶ ταύτας εἰς πεισμονὴν τοῖς τὰ ἀκριβῆ καὶ νοερὰ ὧν ἔχου-
σιν, εἰ λογισάμενοι, καὶ νοῆσαι δυνάσθαι αὐτοὺς ἠξιώσαμεν· ὅτι οὐχ ὁμοίως τοῖς μυ-
θοποιηθεῖσι περὶ τῶν νομιζόντων εἶναι τοῦ Διός, καὶ ἡμεῖς μόνον λέγομεν, ἀλλ' ἐπι-
δεῖξαι ἔχομεν. Ἵνα γὰρ αὖ λόγῳ ἀνθρώπου σταυρωθῆναι ἐπιθυμήσωμεν, ὅτι προ-
πάντων τῶν ἀληθινῶν Θεῶν ἐστι, καὶ αὐτὸς τῇ κρίσει τοῦ παντὸς ἀνθρωπίνου γένους
ποιήσεται, εἰ μὴ μαρτύρια περὶ ἑνὸς ἀνθρώπου γενόμενα καὶ περιμμένα προ-
αὐτοῦ βλέπομεν, ἃ οὕτως γενόμενα ὁρῶμεν. γῆς μὲν Ἰουδαίων ἐρήμωσιν, καὶ ἔθνες ἀπὸ
παντὸς ἔθνους ἀνθρώπων ἀφ' ὧν τοῦ παντὸς τῶν ἀποστόλων αὐτοῦ διδαχῆς πειθοῖ, καὶ
πράγμασι μόνοις τοῖς παλαιοῖς, οὐ οἷς πλανώμενοι ἀφεστήκαμεν ἔθη, ἑαυτοὺς ἡμᾶς
ὁρῶντες πλείονάς τε ἐν ἀληθείᾳ θεοὺς ἐξ ἐθνῶν τῶν ἀπὸ Ἰουδαίων καὶ Σαμαρέων
Χριστιανοὺς εἰδότες. Τὰ μὲν γὰρ ἀνάγκῃ πάντα γένη αἰνιγμάτων τὸν τοῦ προφη-
τικοῦ πνεύματος καλῆται ἔθνη· ὃ δὲ Ἰουδαϊκὸν καὶ Σαμαρειτικὸν φῦλον, Ἰσραὴλ τε
ὄνομα Ἰακὼβ κέκληται· ὡς δὲ προεφήθη ὅτι πλείονες οἱ ἀπὸ ὧν ἐθνῶν πιστεύον-
τες τῷ ἀπὸ Ἰουδαίων καὶ Σαμαρέων, τὰ προφητευθέντα ἀπαγγελοῦμεν. ἐλέχθη
δὲ οὕτως, Εὐφράνθητι στεῖρα ἡ οὐ τίκτουσα, ῥῆξον καὶ βόησον ἡ οὐκ ὠδίνουσα, ὅτι πολ-
λὰ τὰ τέκνα τῆς ἐρήμου μᾶλλον, ἢ τῆς ἐχούσης τὸν ἄνδρα. Ἔρημα γὰρ ἦν πάντα τὰ
ἔθνη ἀληθινοῦ Θεοῦ, χάριν ἔργων λαμβάνοντα· Ἰουδαῖοι δὲ καὶ Σαμάρεις ἔχοντες τὸν
λόγον τοῦ Θεοῦ λόγῳ τῶν προφητῶν δοθέντα αὐτοῖς, καὶ ἀεὶ προσδο-
κήσαντες τὸν Χριστὸν, παραγενόμενον ἠγνόησαν, πλὴν ὀλίγων δικαίων, οὓς προφητι κὸν
ἅγιον προφητικὸν πνεῦμα ἔφη Ἡσαΐου ὑπολειφθῆναι· εἶπε γὰρ ὡς ἀπὸ προσώπου αὐ-
τῶν, Εἰ μὴ Κύριος ἐγκατέλιπεν ἡμῖν σπέρμα, ὡς Σόδομα καὶ Γόμορρα ἂν ἐγενήθη-
μεν. Σόδομα γὰρ καὶ Γόμορρα, πόλεις τινὲς ἀσεβῶν ἀνθρώπων ἱστορεῖται ὑπὸ Μω-
σέως γενόμεναι, ἃς πυρὶ καὶ θείᾳ καύσει ὁ Θεὸς, κατέστρεψε, μηδενὸς τὸ ὑπ' αὐταῖς
ὑφέντος, πλὴν ἀλλοεθνοῦς τινὸς Χαλδαίου τὸ γένος, ᾧ ὄνομα Λώτ· σὺν ᾧ καὶ θυ-
γατέρες διεσώθησαν, καὶ τὴν πᾶσι αὐτῶν χώραν ἔρημον, τε κεκαυμένην οὖσαν, καὶ
ἄγονον μένουσαν, οἱ βουλόμενοι ὁρᾶν ἔχουσι. ὡς δὲ καὶ ἀληθέστεροι οἱ ἀπὸ τῶν ἐθνῶν
καὶ πιστότεροι προεγνώσκοντο, ἀπαγγελοῦμεν τὰ εἰρημένα ὑπὸ Ἡσαΐου τοῦ προ-
φήτου. ἔφη δὲ οὕτως, Ἰσραὴλ ἀπόστητε τῆς καρδίας, τὰ δὲ ἔθνη τῆς ἀκροβυ-
στίας. Τὰ τοσαῦτα γοῦν ὁρώμενα πειθοῖ καὶ πίστει τῆς ταληθοῦς ἀσπαζομένους καὶ μὴ
φιλοδοξοῦσι, μεθ' ὑπὸ παθῶν ἀεχομένους, μὴ λόγου ἐμφορῆσαι δυνάμενοι. οἱ δὲ
παρὰ διδόντες τὰ μυθοποιηθέντα ὑπὸ τῶν ποιητῶν, σοφίαμα ἀπόδειξιν φέρουσι
τοῖς ἀκριβεστάτοις νέοις· καὶ ὅτι ἀπάτη καὶ ἀπαγωγὴ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους εἰρῆ-
σθαι ἀποδίκνυμι κατ' ἐνέργειαν τῶν φαύλων δαιμόνων. ἀκούσαντες γὰρ διὰ τῶν
προφητῶν κηρυσσόμενον παραγενόμενον τὸν Χριστὸν, καὶ κολασθησομένους διὰ
πυρὸς τοὺς ἀσεβεῖς τῶν ἀνθρώπων, προεδρόμους πολλοὺς λεγομένους ἐπὶ
τῷ Διΐ, νομίζοντες δυνήσασθαι ἐνεργῆσαι τερατολογίαν ἡήσασι τοὺς ἀνθρώπους
τὰ περὶ τὸν Χριστὸν, καὶ ὁμοίως τοῖς ὑπὸ ὧν ποιητῶν λεγομένοις. τε ταῦτα σὺ γέγραφε,
καὶ ὁ Ἕλλησιν, τε ὁ ἔθνεσι πᾶσιν, ὅπου μᾶλλον ἐπήκουον τῶν προφητῶν πιστευθέ-
σεσθαι τὸν Χριστὸν προκηρυσσόντων. ὅτι γὰρ καὶ ἀκούοντες τὰ διὰ τῶν προφητῶν λε-

ῥήματα οὐκ ἐνόουν ἀκριβῶς, ἀλλ' ὡς πλανώμενοι ἐμιμήσαντο τὰ περὶ τὴν ἡμετέραν Χριστὸν, ἀφ' ἑαυτῶν φθεγγόμενοι. Μωσῆς οὖν ὁ προφήτης, ὡς προεῖπομεν, θεοῦ τυγχάνων ἰὼν πάντων συνήρανε φέων· καὶ δι' αὐτὸ ὡς προεμηνύσαμεν προεφηβώντων, Οὐκ ἐκλείψει ἄρχων ἐξ Ἰούδα, καὶ ἡγούμενος ἐκ τῶν μηρῶν αὐτοῦ, ἕως ἂν ἔλθῃ ὃ ἀπόκειται, καὶ αὐτὸς ἔσται προσδοκία ἐθνῶν, δεσμεύων πρὸς ἄμπελον ὄνον πῶλον αὐτοῦ, πλυνῶν τὴν στολὴν αὐτοῦ ἐν αἵματι σταφυλῆς. Τούτων οὖν τῶν προφητικῶν λόγων ἀκηκοότες οἱ δαίμονες, Διάνυσον μὴ ἔφασαν γενόμενον υἱὸν τοῦ Διός, θύρετλω δὲ ἡμέαθαι ἀμπέλου πρέδακτον, καὶ οἶνον ἐν τοῖς μυχείοις αὐτοῦ ἀναχαράφοισι, καὶ ἁγιασαρχῶντα αὐτὸν ἀνελπλυθέναι εἰς οὐρανὸν ἐδίδαξαν. Ἐξ ὅπερ ἀφὴ τῆς Μωϋσέως προφητείας οὐ ῥητῶς ἐσημήνετο, εἴτε υἱὸς τοῦ Θεοῦ ὁ προαγορευόμενος ἐστί, καὶ εἰ ὀχούμενος ὅτι πῶλου ὅτι γῆς ῥυμός, ἢ εἰς οὐρανὸν ἀνελεύσεται, καὶ ὃ τοῦ πώλου ὄνομα καὶ ὄνου πῶλον καὶ ἵππου σημαίνει ἐδυνάτο, μὴ ὅτι σάρκινοι εἴτε ὄνου πῶλον ἄγαν ἔσαι σύμβολον ἡ προϊσίας αὐτοῦ, εἴτε ἵππου, ὁ προκηρυσσόμενος, καὶ υἱὸς Θεοῦ ἐστὶν, ὡς προεφήμην, ἢ ἀνθρώπου, τὸν Βελλεροφόντην καὶ αὐτὸν ἐφ' ἵππου Πηγάσου αἴθρωπον ἐξ ἀνθρώπου ὀχούμενον εἰς οὐρανὸν ἔφασαν ἀνελαυνέναι· ὅτε δὲ ἤκουσαν ἀφὴ τοῦ ἀνδρὸς τῆς Ἡσαΐου λεγόντων, ὅτι ἀφ' παρθένου τεκοῦσα, καὶ δι' ἑαυτοῦ ἀνελεύσεται εἰς τὸν οὐρανὸν, ὃν Περσέα λεγόμενα προεδήλωσε. καὶ ὅτε ἔγνωσαν εἰρημένον ὡς προλέλεκται ἐν ταῖς προγεγραμμέναις προφητείαις, ἰσχυρὸς ὡς γίγας δραμεῖν ὁδὸν, ὃν Ἡρακλέα ἰσχυρὸν, καὶ ἐκ πολυποσήμια τινὰ πᾶσαν γῆν ἔφασαν. ὅτε γὰ πάλιν ἔμαθον προφητευόμενα θεραπεύσειν αὐτὸν πᾶσαν νόσον, καὶ νεκροὺς ἀνεγεῖραι, τὸν Ἀσκληπιὸν πρόωλεγκαν. Ἀλλ' οὐδαμοῦ οὐσὴ ὅπῃ τίνος τῶν λεγομένων υἱὸν τοῦ Διὸς ὃ σωτηρωθῆναι ἐμιμήσαντο. οὐ γὰ ἐνόησαν αὐτοῖς, συμβολικῶς ὡς προδεδήλωται τὴν εἰς τοῦτο εἰρημένων πάντων λελεγμένων, ὅσαπερ ὡς προεῖπεν ὁ προφήτης, ὃ μέγιστον σύμβολον τῆς ἰσχύος, ἐξ ἀρχῆς αὐτοῦ ὑπῆρχε, ὡς καὶ ἐκ τῶν ἔμπροσθεν ὀφθέντων δείκνυται. κατανοήσατε γὰ πάντα τὰ ἐν τῷ κόσμῳ, εἰ ἄνευ τοῦ σχήματος τούτου διοικεῖται, ἢ χρησίμως ἔχειν δύναται. θάλασσα μὲν γὰ οὐ τέμνεται, ὡς μὴ τοῦτο ὃ ἔσπαρον ὁ καλάμης ἐστὶν ἐν τῇ πρῷ σῶσι μείνῃ· γῆ δὲ οὐκ ἀρόῦται μάνευ αὐτοῦ· σκαπάνης ἢ τινὸς ἐργασίμου ὑ ποιοῦνται, οὐδὲ βαυαυσυργοὶ ὁμοίως, εἰ μὴ ἀφ' τοῦ ὃ σχῆμα τοῦτο ἐχόντων ἐργαλείων. ὃ δὲ ἀνθρώπειον σχῆμα οὐδενὶ ἀνήρ τῶν ἀγόνων ζώων ἀφαίρεμ, ἢ τῶν ὀρθόν τε οἷ), καὶ ἔκπαισιν γλῶν ἔχειν, καὶ ἐν ὄψ προσώπῳ ἀπὸ τοῦ μετωπίου τέλαμνον τὸ λεγόμενον μυξωτῆρα φέρειν, δι' οὗ ἥ τε ἀναπνοὴ ὄντων τῷ ζώῳ, καὶ οὐδὲν ἀνήρ δείκνυσιν, ἢ ὃ σχῆμα τοῦ σαυτοῦ. καὶ ἀφ' τοῦ προφήτου δὲ ἐλέχθη οὕτως, Γνοῦμα προσώπου ἡμῶν, Χριστὸς Κύριος. καὶ τὸ πρὸ ἡμῶν ἢ σύμβολα τοῦ τοῦ σχήματος τούτου δυνάμιν δηλοῖ. + λλωλθε δὲ τὸ ἔσπαρον δι' ὧν αἵ τε προόδοι ὑμῖν πάντα χρόνον γίνονται, τῆς ἀρχῆς δὲ δυνάμεως τὰ σημεῖα, ἐν τούτοις δηκνύντες, εἰ καὶ μὴ νοοῦντες τοῦτο προέπετε· καὶ τὴν πρὸ ὑμῶν ἀποθνησκόντων ἀδοκιμάτων τὰ εἰκόνας ὅτι τούτῳ ὃ σχήματι δώδεκα, καὶ ἑπτὰ ἀφ' γραμμάτων ἐπονομάζετε. ἐξ ἀφ' λόγου οὖν καὶ σχήματος τοῦ φανερωθέντος, ὅσα δυνάμεις προτρεψάμενοι ὑμᾶς, δώδεκα μὲν ἀδαμῶν λοιπὸν ὄντες, κἀν ὑμεῖς ἀπιστεῖτε· ὃ γὰ ἡμέτερον γέγονε καὶ πεπίρασται· οὐκ ἠρέσθησαν δὲ οἱ φαῦλοι δαίμονες προφ' φανερώσεως τοῦ Χριστοῦ εἰπεῖν τοῦ λεγόμενα υἱὸς τοῦ Διὸς γεγονέναι· ἀλλ' ὅπερ φανερώτατος αὐτοῦ καὶ γνωμένου

φονται Φυλὴ πρὸς Φυλὴν, καὶ πότε ὄψονται εἰς ὃν ἐξεκέντησαν, καὶ ἐροῦσι, Τί Κύριε ἐπλάνησας ἡμᾶς ἀπὸ τῆς ὁδοῦ σου; ἡ δόξα ἣν βλέπομεν οἱ πατέρες ἡμῶν, ἐγένετο ἡμῖν εἰς ὄνειδος. Πολλαὶ μὲν δὴ καὶ ἑτέρας προφητείας ἔχοντες εἰπεῖν, ἐπαυσάμεθα, αὐτάρκεις καὶ ταύτας εἰς πεῖσιν τοῖς τὰ ἀκριβέστερα καὶ νεωτέρα ὧν ἔχουσιν, οἱ λογισάμενοι καὶ νοῦν δυνάσθαι αὐτοὺς ἡγούμενοι· ὅτι οὐχ ὁμοίως τοῖς μυθοποιηθεῖσι περὶ τῶν νομιζόντων ἡμῶν τὸν Διὸς, καὶ ἡμεῖς μόνον λέγομεν, ἀλλ' ὅτι ἀποδεῖξαι ἔχομεν. Ὅτι γὰρ αὖ λόγῳ μὲν θεόπεμπτα φαυλωθέντα ἐπιδεικνύμεθα, ὅτι προφητικὸς τῶν ἀνθρώπων Θεὸς ἐστι, καὶ αὐτὸς τὴν κρίσιν τῶν πάντων ἀνθρωπείου γένους ποιήσεται, εἰ μὴ μάρτυσι καὶ ἀνὴρ ἢ ἄγγελος αὐτὸν ἄνθρωπον γενόμενον κεκηρυγμένα περὶ αὐτοῦ βεβιωμένα, ἢ οὕτως γενόμενα ὁρῶμεν. γῆς μὲν Ἰουδαίων ἐρήμωσιν, καὶ ζωὴν ἀπὸ πάντων ἐθνῶν ἀνθρώπων δι' ἣν τῶν ἀπὸ τῶν ἀποστόλων αὐτοῦ διδαχῆς παιδεύσεως, καὶ πραγτησαμένους τὰ παλαιὰ, ὧν εἷς πλανώμενοι ἀνεγράφησαν ἔθη, ἑαυτοὺς ἡμᾶς ὁρῶντες πλείστας τε ἀληθεστέρους τοὺς ἐξ ἐθνῶν τῶν ἀπὸ Ἰουδαίων καὶ Σαμαρέων Χριστιανοὺς εἰδότες. Τὰ μὲν γὰρ αἰσχρὰ πάντα γένη ἀνθρώπεια κατὰ τὴν προφητικὴν πνεύματος καλύψαι ἔθνη· ὃ δὲ Ἰουδαϊκὴν καὶ Σαμαρειτικὴν φύλον, Ἰσραὴλ ἢ οἶκος Ἰακὼβ κέκληκεν). ὡς δὲ προεφητεύθη ὅτι πλείονες οἱ ἀπὸ ὧν ἐθνῶν πιστεύοντες τῷ ἀπὸ Ἰουδαίων καὶ Σαμαρέων, τὰ προεφητεύθησαν ἀπαγγελοῦμεν. ἐλέχθη δὲ οὕτως, Εὐφράνθητι στεῖρα ἡ οὐ τίκτουσα, ῥῆξον καὶ βόησον ἡ οὐκ ὠδίνουσα, ὅτι πολλὰ τὰ τέκνα τῆς ἐρήμου μᾶλλον, ἢ τῆς ἐχούσης τὸν ἄνδρα. Ἐρημον γὰρ ἦν πάντα τὰ ἔθνη ἀληθινοῦ Θεοῦ, χρόνῳ ἔργοις λατρεύοντα· Ἰουδαῖοι δὲ καὶ Σαμαρῆς ἔχοντες τὰ προφητικὰ τοῦ Θεοῦ λόγου δῆλα πάντα αὐτοῖς, καὶ ἀεὶ προσδοκήσαντες τὸν Χριστὸν, πρόδηλον ἠγνόησαν, πλὴν ὀλίγων τινῶν, οἷς προεφητεύθη ἄλλοι προφητικὸν πνεῦμα δι' Ἡσαΐου ζωθήσεσθαι. εἶπε γὰρ ὡς ἀπὸ προσώπου αὐτῶν, Εἰ μὴ Κύριος ἐγκατέλιπεν ἡμῖν σπέρμα, ὡς Σόδομα καὶ Γόμορρα ἂν ἐγενήθημεν. Σόδομα γὰρ καὶ Γόμορρα, πόλεις τινὲς ἀσεβῶν ἀνθρώπων ἱστορεῖται ὑπὸ Μωσέως γενόμεναι, ἃς πυρὶ καὶ θείῳ καύσας ὁ Θεὸς, κατέστρεψε, μηδενὸς τῶν ἐν αὐταῖς ζώντος, πλὴν ἀλλοεθνῶν τινὲς Χαλδαίου ὃ γένος, ᾧ ὄνομα Λώτ· σεσώθη ᾧ καὶ θυγατέρες διεσώθησαν, καὶ τὴν πᾶσι αὐτῶν χώραν ἔρημον, καὶ κεκαυμένην οὖσαν, καὶ ἄγονον μένουσαν, οἱ βουλόμενοι ὁρᾶν ἔχουσι. ὡς δὲ καὶ ἀληθέστεροι οἱ ἀπὸ τῶν ἐθνῶν καὶ πιστότεροι προεγινώσκοντο, ἀπαγγελοῦμεν τὰ εἰρημένα διὰ Ἡσαΐου τοῦ προφήτου. ἔφη δὲ οὕτως, Ἰσραὴλ ἀπειθοῦντος τῇ καρδίᾳ, τὰ δὲ ἔθνη τῇ ἀκροβυστίᾳ. Τὰ τοιαῦτα γοῦν ὁρώμενα πείθω καὶ πίστιν τῆς ἀληθοῦς ἀσφαλομένους καὶ μὴ φιλοδοξοῦσι, μηδὲ ὑπὸ παθῶν ἐχομένους, μὴ λόγου ἐμφορῆσαι δυνάμενοι. οἱ δὲ τὰ διδόντες τὰ μυθοποιηθέντα ὑπὸ τῶν ποιητῶν, οὐδεμίαν ἀπόδειξιν φέρουσι τοῖς ἐκμεμαθήκοσι νέοις· καὶ ὅτι ἀπάτη καὶ ἀπαγωγὴ τὸ ἀνθρωπείου γένους εἰρῆσθαι ἀποδείκνυμεν κατ' ἐνέργειαν τῶν φαύλων δαιμόνων. ἀκούσαντες γὰρ δι' Ἰωὴλ προφητῶν κηρυσσόμενον τὸν Χριστὸν, καὶ καλοῦντος ἡμᾶς δι' αὐτοῦ πρὸς τὴν ἀσεβῆ τῶν ἀνθρώπων, προσεδόκησαν πολλοὶ λεχθῆναι λεγομένους ὑπὸ Διὸς, νομίζοντες δυνήσεσθαι ἐνεργῆσαι τερατολογίαν ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους τὰ τοῦ Χριστοῦ, καὶ ὁμοίως τοῖς ὑπὸ ὧν ποιητῶν λεχθεῖσι. ἐπὶ τοῦτο δὲ ἦλθεν, καὶ ὑπ' Ἕλλησι, ἐν ἔθνεσι πᾶσιν, ὅπου μᾶλλον ἐπήκουον τῶν προφητῶν πιστευθῆσθαι τὸν Χριστὸν προκηρυσσόντων. ὅτι γὰρ καὶ ἀκούοντες τὰ δι' αὐτῶν λε-

γήμασι οὐκ ἀκριβῶς, ἀλλ' ὡς πλανωμένοις ἐμιμήσαντο τὰ περὶ τὸν ἡμέτερον Χριστὸν, διεσαφήσομεν. Μωσῆς οὖν ὁ προφήτης, ὡς προεφήμεν, πρεσβύτερος ὢν πάντων συνεσφέων· καὶ δι' αὐτῶν ὡς προεμηνύσαμεν προεφητεύθη ὑπ-
" τως, Οὐκ ἐκλείψει ἄρχων ἐξ Ἰούδα, καὶ ἡγούμενος ἐκ τῶν μηρῶν αὐτοῦ, ἕως ἂν
" ἔλθῃ ᾧ ἀπόκειται, καὶ αὐτὸς ἔσται προσδοκία ἐθνῶν, δεσμεύων πρὸς ἄμπελον τὸν
" πῶλον αὐτοῦ, πλυνῶν τὴν στολὴν αὐτοῦ ἐν αἵματι σταφυλῆς. Τούτων οὖν τῶν προφητικῶν λόγων ἀκούσαντες οἱ δαίμονες, Διάνουσον μὲν ἔφασαν γεγονέναι υἱὸν τοῦ Διὸς, ὑπηρετεῖν δὲ ἡμέαθαι ἀμπέλου πρέδυκεν, ᾗ οἶνον ἐν τοῖς μυστηρίοις αὐτοῦ ἀναγράφουσι, καὶ διασαφοῦντα αὐτὸν ἀνελευθέραν εἰς οὐρανὸν ἐδίδαξαν. Ἐπεὶ δὲ διὰ τῆς Μωϋσέως προφητείας οὐ ῥητῶς ἐσημαίνετο, εἴτε υἱὸς τοῦ Θεοῦ ὁ προσημαινόμενος ἐστι, καὶ εἰ ὀχούμενος ὅτι πώλου ὅτε γῆς ἐλεύσεται, ἢ εἰς οὐρανὸν ἀνελεύσεται, καὶ ὃ τοῦ πώλου ὄνομα καὶ ὄνου πῶλον ᾗ ἵππου σημαίνειν ἐδυνάτο, μὴ ὅτι σάφως εἴτε ὄνου πῶλον ἄγαν ἔσται σύμβολον τῆς προθεσίας αὐτοῦ, εἴτε ἵππου, ὁ προκηρυσσόμενος, καὶ υἱὸς Θεοῦ ἐστὶν, ὡς προεφήμεν, ἢ ἀνθρώπου, τὸν Βελλεροφόντειον καὶ αὐτὸν ἐφ' ἵππου Γηγάσου αἴθρωπον ἐξ ἀνθρώπου ἐλθόμενον εἰς οὐρανὸν ἔφασαν ἀνελαυνόμενον. ὅτε δὲ ἤκουσαν ἐξ τοῦ ἀγίου προφήτου Ησαΐου λεγόντος, ὅτι Ἀφ' πέτρης τραχείσης, καὶ δι' ἐαυτοῦ ἀνελεύσεται εἰς τὸ οὐρανὸν, ὃν Περσέα λεγόμενον προσεδόκησαν. ᾗ ὅτε ἔγνωσαν εἰρημένον ὡς προλέλεκται ἐπὶ τῆς προτιγραμμένης προφητείας, ἰσχυρὸς ὡς γίγας δραμεῖν ὁδὸν, ὃν Ηρακλέα ἰσχυρὸν, καὶ ἐκ πόνων ἐσόμενα τινὰ πᾶσαν γῆν ἔφασαν. ὅτε γὰρ πάλιν ἔμαθον προφητευόμενα θεραπεύσειν αὐτὸν πᾶσαν νόσον, καὶ νεκροὺς ἀνεγερεῖν, τὸν Ασκληπιὸν προεύρισκον. ἀλλ' οὐδαμοῦ οὐδὲ ὅτε τινος τῶν λεγομένων υἱῶν τοῦ Διὸς ὃ σταυρωθῆναι ἐμιμήσαντο. οὐ γὰρ ἐνόησαν αὐτοῖς, συμβολικῶς ὡς προδεδήλωται τὴν εἰς τοῦτο εἰρημένων πάντων λελεγμένων, ὅσαπερ ὡς προῆκεν ὁ προφήτης, ὃ μέγιστον σύμβολον τῆς ἰσχύος, ᾗ ἀρχῆς αὐτοῦ ὑπῆρχε, ὡς καὶ ἐκ τῶν ὧν ὕστερον πεπόνθοντα δείκνυται. κατεμηνύσατε γὰρ πρότερα ἐν τῷ κόσμῳ, εἰ μὴν τοῦ χρήματος τούτου διοικεῖται, ἢ κυριείαν ἔχειν δύναται. θαλάσσαν μὲν γὰρ οὐ τέμνεται, ἵνα μὴ τοῦτο ὃ ζεύγματον ὃ καλεῖται ἴσιον ἐν τῇ πλεῖ σῶσι μείνῃ· γῆν δὲ οὐκ ἀροῦται μὴν αὐτοῦ σκαπάνῃς ἢ τινὶ ἐργασίᾳ ὑ ποιοῦνται, οὐδὲ βαυκυσυργεῖ ὁμοίως, εἰ μὴ ἀφ' τοῦ ὃ χῆμα τοῦτο ἐχόντων ἐργαλείων. ὃ δὲ μὴν θεάτειον χῆμα οὐδενὶ ἀνῆκε τῶν ἀλόγων ζώων διαφέρειν, ἢ τοῦ ὀρθόν τε εἶναι, ᾗ ἔκπασιν γλῶσσαν ἔχειν, καὶ ἐν ᾧ προσώπῳ ἀπὸ τοῦ μετωπίου τὴν λαμβάνον τὸν λεγόμενον μυξωτῆρα φέρειν, δι' οὗ ἥ τε ἀναπνοὴ ὅτι τοῦ ζώου, καὶ οὐδὲν ἄλλο διάκρισιν, ἢ
" ὃ χῆμα τοῦ σταυροῦ. ᾗ ἀφ' τοῦ προφήτου δὲ ἐλέχθη οὕτως, Γενεσθαι προσώπου ἡμῶν, Χριστὸς Κύριος. καὶ τὰ περὶ ἡμῶν ᾗ σύμβολα τὴν τοῦ χήματος τούτου δυνάμει δηλοῖ. * λλωρθῶ ἐπὶ τὸ ζυγὸν δι' ὧν αἴ τε προόδοι ὑμῶν πάντα χορηγούμενα, τῆς ἀρχῆς ἐπὶ δυνάμεως τοῦ σημεῖα, ἐν τούτοις δείκνυτε, εἰ καὶ μὴ νοοῦντες τοῦτο πράττετε· καὶ τῶν περὶ ὑμῶν ἀποδεδεικτῶν αὐθεκαστέρων τοῦ εἰκόνας ὅτι τούτῳ ὃ χήματι δύναστε, καὶ ἀκοὴ ἀφ' γραμμάτων ἐπονομάζετε. ᾗ ἀφ' λόγου οὖν καὶ χήματος τοῦ φαινομένου, ὅσα δύναμις προτρεφάμενοι ὑμᾶς, δύθυνοι οἴδαμεν λοιπὸν ὄντες, κἂν ὑμεῖς ἀπιστῆτε· ὃ γὰρ ἡμέτερον γένος ᾗ πεπείρασται· οὐκ ἠρκέθησαν δὲ οἱ φαῦλοι δαίμονες προτὸ φανερώσεως τοῦ Χριστοῦ εἰπεῖν τοὺς λεγθέντας υἱοὺς τοῦ Διὸς γεγονέναι· ἀλλ' ὅτε φανερωθέντος αὐτοῦ καὶ γνωσθέντος

ὁ ἀνθρώπους· καὶ ὅπως ἀληθῆ τῶν προφητῶν προεκηρύχθη ἕκαστα, καὶ ὁ πάντα
μᾶλλον πιστεύομεν καὶ προσδοκώμενα ἔγνωσθαι, πάλιν ὡς προεδηλώσαμεν προ-
δηλοῦντα ἀνέμους· Σίμωνα μὲν καὶ Μένανδρον ἀπὸ Σαμαρείας, οἱ καὶ μαγικαῖς δυνά-
μεσι ποιήσαντες πολλοὺς ἐξαπάτησαν, καὶ ἔτι ἀπατῶσιν ὑμᾶς. ὃ γὰρ πρὸ ὑμῶν,
ὡς προέφημεν, ἐν τῇ βασιλίδι Ῥώμῃ ὑπὸ Κλαυδίου Καίσαρος ἠνέσθη ὁ Σί-
μων, καὶ τῷ ἱερᾷ σύγκλητο καὶ τῷ δήμῳ Ῥωμαίων εἰς θεοῦ τιμὴν κατεπλάγη, ὡς
θεὸς νομισθῆναι, καὶ ἀθρόαις ὡς θεοῖς πρὸ ὑμῶν ὑμνῳδίους ἄσεις ὑμνῳδῆ-
σαι. ὅθεν τῷ τε ἱερᾷ συγκλήτῳ, καὶ τῷ δήμῳ τῷ ὑμετέρῳ, σωφρονοῦμεν ἡμεῖς
ἡμῶν τῆς ἀξιώσεως προσκαλεῖσθαι αὐτοὺς μὴ· ἵν' εἴπῃς εἴη τοῖς ἀπ' ἐκείνου διδάγμασι
κατεχόμενος, παλαιὸς μαθητὴς, τῷ παλαιῷ φυγεῖν δυνηθῇς, καὶ τὰ ἀθέμιτα εἰ βού-
λεσθε καθαιρήσατε. οὐ γὰρ μὴ γένηται τῷ ἐκπύρωσιν ὅτι κολασθῆναι τὸν ἀσεβῶν
οἱ φαῦλοι δαίμονες πεῖσαι δύνανται· ὅταν δ' ὅπου ἐστὶ καθεῖν τὰ Χριστια-
νόμενον ἴχνος θεάσαι, ἀνὴρ ἐκεῖνο μόνον, τοὺς ἀλόγως βιοῦντας, καὶ ἐμπαθῶς ἐν
ἔθεσι φαύλοις τεθραμμένους, καὶ φιλοδόξους ὄντας, ἀναιρῆν ἡμᾶς δὲ μισεῖν δύνανται
ποιῆσαι. οὓς οὐ μόνον οὐ μισοῦμεν, ἀνὴρ ὡς δείπνου, ἑλεοῦντες, μεταπλάττειν πεῖσαι βου-
λόμεθα. οὐ γὰρ δεδικαιώμεθα θανάτου, τοῦ πάντως ἀποθανεῖν ὁμολογουμένου, καὶ μη-
δενὸς ἀνόου κρίνοντος, ἀλλ' ἢ τῶν αὐτῶν ἐν τῇδε τῇ διοικήσει ὄντων, ὧν εἰ μὴ κρεῖσσόν τις
μεταχείρισιν κἀν ἑαυτοῦ ἔχῃ, ἵνα ἀεὶ ὦσι καὶ ἀπαλεῖς, καὶ ἀνενδεεῖς, τοῖς ἡμετέροις
διδάγμασι προσέχῃ· δεῖ σὲ ἀπιστοῦσι μηδὲν εἶναι μὴ θάνατον, ἀνὴρ εἰς ἀναισθη-
σίαν χωρῆν τοὺς ἀπεσθησίας ἀποφαίνει), παθῶν τῶν ἐνόντων δὲ χειρώσασθαι ἡμᾶς ῥώ-
μῃ θύεσθαι σπουδάζουσιν, ἑαυτοὺς δὲ φαύλους καὶ μισοάγαθους, δὲ φιλοδόξους δεικνύου-
σιν. οὐ γὰρ ὡς ἀπαλλάξοντες ἡμᾶς ἀναιρεῦσιν, ἀλλ' ὡς ἀπιστοῦντες ζωῆς καὶ ἡ-
δονῆς φοβοῦνται. καὶ Μαρκίωνα δὲ τὸν ἀπὸ Πόντου, ὡς προέφημεν, προεδιδάσκοντα οἱ
φαῦλοι δαίμονες, ὃς ἀρνεῖσθαι μὲν ὅτι ποιητὴν τῶν οὐρανίων, καὶ γῆινων ἁπάντων
θεὸν, καὶ τὸν προκηρυχθέντα διὰ τῶν προφητῶν Χριστὸν υἱὸν αὐτοῦ, καὶ νῦν διδά-
σκει· ἄλλον δέ τινα καταγγέλλει τοῦ ὄντος δημιουργὸν τῶν ἁπάντων θεὸν, καὶ ὁμοίως ἕτε-
ρον υἱὸν, ᾧ πολλοὶ πειθόμενοι ὡς μόνῳ πάλιν ὄντως ἀληθῆ ὄντα μόνῳ, ἡμῶν καταγνῶσιν, ἀπο-
δεξίων μηδεμίαν τοῖς ὧν λέγουσιν ἔχοντες, ἀλλὰ ἀγόγγως ὡς ὑπὸ λύκου ἄρνες
ζωπρεπασμένοι, δορᾷ τῷ αὐτῶν δαιμόνων γένους). οὐ γὰρ ἄλλο τι ἀγαπᾶζονται οἱ λεγόμενοι δαίμονες, ἢ ἀπάγειν τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τοῦ ποιήσαντος θεοῦ,
καὶ τοῦ προφητεύσαντος αὐτοῦ Χριστοῦ. καὶ τοὺς μὲν τῆς μὴ ἐπαίρεσθαι δυναμένους, τοῖς
γήινοις καὶ χειροποιήτοις προσήλωσον, καὶ προσπλάσει· τοὺς δὲ ὑπὸ πλούτου ἢ τιμῶν
ὁρμωμένας, ὑπερηφρονοῦντας, ἵνα μὴ λογισμὸν σώφρονα καὶ καθαρὸν καὶ ἀπαθῆ βίον ἔ-
χωσιν, εἰς ἀσέβειαν ἐμβαλόντες. ἵνα ἢ καὶ τοῦτο τῶν ἡμετέρων διδασκάλων (λέγομεν
δὲ τὸν λόγον τοῦ υἱοῦ τοῦ ὄντος τῶν προφητῶν) λαβόντα τὸ πλάσμα μάθητε ὃ εἰπεῖν, ὕλλιον
ἄμορφον οὖσαν γρέψαντα τὸν θεὸν, κόσμον ποιῆσαι, ἀκούσατε τῶν ἀληθεστέρων εἰρη-
μένων διὰ Μωσέως τοῦ προδεδηλωμένου προφήτου προφήτου, καὶ παρεσόμενον
τῶν ὑπὸ Ἑλλήνων συγγραφέων, δι' οὗ μᾶλλον ὁ προφητικὸς πνεῦμα. πῶς τὸ ἀρχῆ,
καὶ ἐν ἄνθρωπον ἐδημιούργησεν ὁ θεὸς τὸν κόσμον, ἔφη οὕτως, Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ θεὸς
τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. ἡ δὲ γῆ ἦν ἀόρατος καὶ ἀκατασκεύαστος, καὶ σκότος ἐπάνω
τῆς ἀβύσσου· καὶ πνεῦμα θεοῦ ἐπεφέρετο ἐπάνω τοῦ ὕδατος. καὶ εἶπεν ὁ θεὸς, γε-
νηθήτω φῶς, καὶ ἐγένετο οὕτως. Ὡς τὸ λόγῳ θεοῦ ἐκ τῶν ὑποκειμένων καὶ προ-

δηλωθέντων δέ Μωσέως γενομένης πρὸς πόντα κύσμου, καὶ Γλάτων, καὶ οἱ ταῦτα λέγοντες, καὶ ἡμεῖς ἐμάθομεν, καὶ ὁμεῖς πεισθῆναι δυνάσθε. καὶ ὃ καλούμενον ἔρεβος ἔδει τοῖς ποιηταῖς, εἰρῆσθαι περὶ τοῦ Μωσέως εἴδαμεν. καὶ ὃ ἐν τῷ ἔδει
" Πλάτωνι ὑμνήσῃ φυσιολογούμενον περὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, ὅτε λέγει, Ἐχίασεν αὐ-
" τὸν ἐν τῷ πόντῳ, ἔδει Μωσέως λαβὼν ὁμοίως εἶπεν. ἐν γὰρ ταῖς Μωσέως γραφαῖς ἀναγέγραπται, ὡς κατ' ἐκεῖνο τὸ καιρὸν ὅτε ἐξῆλθον ἀπὸ Αἰγύπτου οἱ Ισραηλῖται, καὶ γενόμενοι ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἀπήντησαν αὐτοῖς ἰοβόλα θηρία ἔχιδναί τε καὶ ἀσπίδες, καὶ ὄφεων πᾶν γένος, ὃ ἐθανάτου τὸν λαὸν καὶ κατ' ὀλίγον καὶ ἐνεργέστερον τοῦ ἔδει τοῦ Θεοῦ λεγομένου λαβεῖν τὸν Μωσέα χαλκὸν, καὶ ποιῆσαι τύπον σταυροῦ, καὶ θεῖ-
" ναι ἔμπροσθεν τῆς ἀγίας σκηνῆς, καὶ εἰπεῖν τῷ λαῷ, Ἐὰν προσβλέψητε πρὸς τύπῳ τούτῳ,
" καὶ πιστεύητε, ἐν αὐτῷ σωθήσεσθε. καὶ γενομένου τούτου, τοὺς μὲν ὄφεις ἀπέθανεν ἀνέγραφε· ὅτι δὲ λαὸν ἐκ φυγεῖν τὸν θάνατον. οὕτως πρέπει δυνατοὺς Γλάτων, καὶ μὴ ἀκριβῶς βαπτισμένους, μηδὲ νοήσαντας τύπον εἶναι σταυροῦ, ἀλλὰ χάσμα νοήσας, τὸ μὴ τὸν προτον Θεὸν δυνάμει κεχάσθαι ἐν τῷ πόντῳ εἶπε. καὶ ὃ εἰπεῖν αὐτὸν τέλειον, ὅτι ὡς προείπομεν ἐπόμνω τὸ ὑδάτων ἀνέγνω ἐπὶ τοῦ Μωσέως εἰρημένου βαπτιφέρεσθαι ὃ τοῦ Θεοῦ πνεῦμα. δεύτερον μὲν γὰρ χάρημα τοῦ ἔδει Θεοῦ λέγω, ὃν κεχάλακε ἐν τῷ πόντῳ ἔφη, δίδωσι· τὸν δὲ τέλειον, ὃν λεγόντι βαπτιφέρεσθαι τῷ ὕ-
" δατι πνεύματι, εἰπών· Τὰ δὲ τέλεια ἔδει ὃν τέλειον. ἐς ὡς ἐκπορεύσεται ἡμῖν ἀπὸ Μωσέως προεμαύνει ὃ προφητικὸν πνεῦμα, ἀκούσατε. ἔφη δὲ οὕτως, Κατα-
" βήσεται ἀείζωον πῦρ, καὶ καταφάγεται μέχρι τῆς ἀβύσσου κάτω. Οὐ γὰρ αὐτὰ οὕτω ἡμεῖς ἀκούσαντες ἐδεξάμεθα, ἀλλ' οἱ πόντες τὰ ἡμέτερα μιμούμενοι λέγουσι. πρὸ ὑμῶν οὖν ὅτι ταῦτα ἀκούσας καὶ μαθὼν ἔδει τὸν αὐτὸν τοὺς χαρακτῆρας τῶν στοιχείων βαπτισμένων, ἰδιωτῶν μὲν καὶ βαρβάρων ὃ φθόγμα, σφῶν δὲ καὶ πιστῶν τοιούτων ὄντων, καὶ πηρῶν, ἐς χεῖρων ἴσως ἔχοις ὄψις, ὡς σωφρονεῖν οὐ σοφίᾳ ἀνθρωπείᾳ ταῦτα γεγονέναι, ἀλλὰ δυνάμει Θεοῦ λέγεσθαι. ὃν ἔστιν δὲ καὶ ἀνέθηκεμεν ἑαυτοὺς τῷ Θεῷ, καὶ ποιηθέντες ἀφ' οὗ Χριστοῦ, ἐξηγησόμεθα· ὅπως μὴ ταῦτα παραλιπόντες, δόξωμεν ποτηρίῳ ἢ ἐν τῇ ἐξηγήσῃ, ὅσοι δυνατοὶ πεισθῶσι καὶ πιστεύσωσιν ἀληθῆ ταῦτα τὰ ἐφ' ἡμῖν διδασκόμενα, καὶ λεγόμενα εἶναι), καὶ βιοῦν οὕτως δυνάσθαι ὑπισχνοῦνται, εὔχεσθαί τε καὶ αἰτεῖν πιστεύοντας τοῦ ἔδει Θεοῦ τῶν προημαρτημένων ἄφεσιν διδάσκονται, ἐπὶ μὲν σωφρονοῦσιν καὶ ζωοπιστεύουσιν αὐτοῖς. ἔπειτα ἄγονται ὑφ' ἡμῶν ἔνθα ὕδωρ ἔστι, καὶ ἔστιν ἀναγέννησις ὃν καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ ἀνεγεννήθημεν, ἀναγεννῶνται. ἐπ' ὀνόματος γὰρ τοῦ παντὸς ἀπὸ ὅλων καὶ δεσπότου Θεοῦ, καὶ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ιησοῦ Χριστοῦ, καὶ πνεύματος ἁγίου, ὃ ἐν τῷ ὕδατι τότε λουσθέν-
" τα ποιοῦνται. καὶ γὰρ ὁ Χριστὸς εἶπεν, Ἂν μὴ ἀναγεννηθῆτε, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βα-
" σιλείαν τῶν οὐρανῶν. ὅτι δὲ καὶ ἀδύνατον εἰς τὰς μήτρας τῶν τεκουσῶν τοὺς ἅπαξ γεννωμένους ἐμβῆναι φανερὸν πᾶσίν ἐστι. καὶ περὶ Ησαΐου τοῦ προφήτου, ὡς προεγράφαμεν, εἴρηται, ἵνα ἔσονται φθέξονται αἱ ἀμαρτίαι οἱ ἀμαρτησάμενοι, καὶ μετα-
" νοοῦντες. ἔδει δὲ οὕτως, Λούσασθε, καθαροὶ γένεσθε, ἀφέλετε τὰς πονηρίας ἀπὸ
" τῶν ψυχῶν ὑμῶν, μάθετε καλὸν ποιεῖν, κρίνατε ὀρφανῷ, καὶ δικαιώσατε χήραν. καὶ δεῦ-
" τε, καὶ διαλεχθῶμεν λέγει Κύριος· καὶ ἐὰν ὦσιν αἱ ἁμαρτίαι ὑμῶν ὡς φοινικοῦν, ὡσεὶ ἔριον λευκανῶ· καὶ ἐὰν ὦσιν ὡς κόκκινον, ὡς χιόνα λευκανῶ. ἐὰν δὲ μὴ εἰσακού-
" σητέ μου, μάχαιρα ὑμᾶς κατέδεται. ὃ γὰρ στόμα Κυρίου ἐλάλησε ταῦτα· Καὶ

λόγοι δὲ εἰς τοῦτο τῶν ἀποστόλων ἐμαθομὲν τοῦτο, ὅτι τῷ πρώτῳ ἡμέσι ἡμῶν ἀγνοοῦντες, κατ' ἀνάγκην γεγενήμεθα ἐξ ὑγρᾶς σπορᾶς καὶ μίξεως τῶν γονέων πρὸς ἀλλήλους, καὶ ἐσμὲν φαῦλοι, καὶ πονηραῖς ἀναστροφαῖς τεθράμμεθα, ὅπως μὴ ἀνάγκης τέκνα, μηδὲ ἀγνοίας μένωμεν, ἀλλὰ προαιρέσεως καὶ ἐπιστήμης, ἀφέσεώς τε ἁμαρτιῶν τύχωμεν ἐν τῷ ὕδατι, ἐπειδὴ ἁμαρτάνομεν ἐν ἐλευθερίᾳ ἀναγεννηθῶμεν, καὶ μετανοήσωμεν ὅτι ἐν τοῖς ἡμαρτημένοις, ὃ τῆς πάσης τῶν ὅλων καὶ δεσπότου Θεοῦ ὄνομα· αὐτὸ τοῦτο μόνοι ἐπιλέγοντες, τοῦτον λουσόμενοι ἄγουσιν ἐπὶ τὸ λουτρόν. ὄνομα γὰρ ᾧ ἀῤῥήτῳ Θεῷ οὐδεὶς ἔχει εἰπεῖν· εἰ δέ τις τολμήσειε εἰπεῖν, μέμψιν τοῖς ἀσόφοις μόνοις. καλεῖται δὲ τοῦτο τὸ λουτρὸν φωτισμός, ὡς φωτιζομένων τοῖς διανοήμασιν ἐν τούτοις μανθανόντων. καὶ ἐπ' ὀνόματος δὲ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ σταυρωθέντος ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου, καὶ ἐπ' ὀνόματος πνεύματος ἁγίου, ὃ διὰ τῶν προφητῶν προεκήρυξε τὸν τοῦ Ἰησοῦ πάθον, ὁ φωτιζόμενος λούεται. καὶ ὃ λουτρὸν δὲ τοῦτο ἀκούσαντες οἱ δαίμονες διὰ τοῦ προφήτου κεκηρυγμένον, ἐνήργησαν καὶ ῥαῳδίᾳ ἑαυτοὺς θεοὺς εἰς τὰ ἱερὰ αὐτῶν ὀπτεσίας, καὶ προσπέραν αὐτοῖς μάντεις, λουσαὶ καὶ κρίσας ἀποτελοῦντας· τέλεσι δὲ καὶ λούεσθαι ἀπόνοιαν φρὶν ἢ θῆται ὅτι τὰ ἱερὰ σῶα ἵδρωται, ἐνεργοῦσι. καὶ γὰρ ὁ κωλύεσθαι ὀπτεσάγοντας τοῖς ἱεροῖς, καὶ τοῖς αὐτοῖς τοὺς θρησκεύοντας κελεύεσθαι κωλῦσαι τῶν ἱερομενούντων, ἐκ τῶν συμβαινόντων Μωσεῖ τῷ εἰρημένῳ προφήτῃ μαθόντες οἱ δαίμονες ἐμιμήσαντο. κατ' ἐκεῖνο γὰρ ἔφη ὁ προφήτης ὅτι Μωσῆς ἐκελεύσθη καταλῦσαι εἰς Αἴγυπτον ἐξαγαγεῖν τὸν λαὸν τῶν Ἰσραηλιτῶν, ποιμαίνοντες αὐτὸν ἐν τῇ Ἀραβικῇ γῇ προβατα τοῦ πενθερὸς Ἰοθόρ, ὃς προσελθὼν
" ἄκουσον. ὁ δὲ κωλυσάμενος καὶ προσελθὼν, ἀκήκοε καταλῦσαι εἰς Αἴγυπτον, καὶ
" ἐξαγαγεῖν τὸν λαὸν ὧν Ἰσραηλιτῶν, καὶ δυνάμει ἰσχυρᾷ ἔλαβε τοῦτο τὸ λαλήσαντος αὐτῷ ἐν ἰδίᾳ πυρὸς ἐκ βάτου προσωμίλησεν αὐτῷ ὁ ἡμέτερος Χριστός, καὶ εἶπεν, Γὼ πόλυσαι σὲ κωδὴμα τοῦ ζυγὸ, ὃς προσελθὼν ἄκουσον. ὁ δὲ κωλυσάμενος καὶ προσελθὼν, ἀκήκοε καταλῦσαι εἰς Αἴγυπτον, καὶ ἐξαγαγεῖν τὸν λαὸν ὧν Ἰσραηλιτῶν, καὶ δυνάμει ἰσχυρᾷ ἔλαβε τοῦτο τὸ λαλήσαντος αὐτῷ ἐν ἰδίᾳ πυρὸς Χριστοῦ, καὶ καταλῦσαι ἐξήγαγε τὸν λαὸν, ποιήσας μεγάλα καὶ θαυμάσια· ἃ εἰ βούλεσθε μαθεῖν, ἐκ τῶν συγγραμμάτων ἐκείνου ἀκριβῶς μαθήσεσθε. Ἰουδαῖοι δὲ πάντες καὶ νῦν διδάσκουσι τὸν δυνάμεσιν Θεὸν λελαληκέναι τῷ Μωσεῖ· ὅθεν ὁ προφητικὸν πνεῦμα διὰ Ἡσαΐου τοῦ προμεμυνυμένου προφήτου ἔλεγεν αὐτοῖς, ὡς προειρήκαμεν, εἶπεν, Ἐγὼ βοῦς τὸν κτησάμενον, καὶ ὄνος τὸν φάτνην τοῦ Κυρίου αὐτοῦ, Ἰσραὴλ δέ με οὐκ ἔγνω, καὶ ὁ λαός
" μου οὐ συνῆκε· Καὶ Ἰησοῦς δὲ ὁ Χριστὸς, ὅτι οὐκ ἔγνωσαν Ἰουδαῖοι τὸν πατέρα, καὶ τὸν υἱόν, ὁμοίως ἐλέγχων αὐτοὺς, καὶ αὐτὸς εἶπεν, Οὐδεὶς ἔγνω τὸν πατέρα, εἰ μὴ ὁ υἱός· οὐδὲ τὸν
" υἱὸν, εἰ μὴ ὁ πατὴρ, καὶ οἷς ἂν ἀποκαλύψῃ ὁ υἱός. Ὁ λόγος δὲ τοῦ Θεοῦ ὢν ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ὡς προέφημεν, καὶ ἄγγελος δὲ καλεῖται, καὶ ἀπόστολος. αὐτὸς γὰρ ἀπαγγέλλει ὅσα δεῖ γνωσθῆναι, καὶ ἀποστέλλεται μεμυῦσαι ὅσα ἀγγέλλεται, ὡς καὶ αὐτὸς ὁ Κύριος ἡμῶν εἶπεν, Ὁ ἐμοῦ ἀκούων, ἀκούει τοῦ ἀποστείλαντός με. Καὶ ἐκ τῶν τοῦ Μωσέως δὲ συγγραμμάτων φανερὸν τοῦτο γενήσεται. λέλεκται δὲ ἐν αὐτοῖς οὕτως, Καὶ ἐλάλησε Μωσεῖ ἄγγελος Θεοῦ ἐν φλογὶ πυρὸς ἐκ τοῦ βάτου, καὶ εἶπεν, Ἐγώ εἰμι ὁ ὤν, Θεὸς
" Αβραὰμ, Θεὸς Ισαὰκ, Θεὸς Ιακὼβ, ὁ Θεὸς τῶν πατέρων σου· κατάβηθι εἰς Αἴγυπτον, καὶ ἐξάγαγε τὸν λαόν μου. Τάδε ἐπόμενα ἐξ ἐκείνου βουλόμενοι μαθεῖν δυνήσεσθε. οὐ γὰρ δυνατὸν ἐν τούτοις δύο γράμμασι πάντα, ἀλλ' εἰς ἀπόδειξιν μεγάλαι εἰσὶν οἵδε οἱ λόγοι, ὅτι υἱὸς Θεοῦ καὶ ἀπόστολος Ἰησοῦς ὁ Χριστός ἐστι, πρότεροι λόγοι

ὢν, καὶ

ὢν, καὶ ἐν ἰδίᾳ πυρὸς ποτὲ φανείς· ποτὲ μὲν γὰρ ἐν εἰκόνι ἀσωμάτῳ· τοῦτο δὲ ἀφ' ἑαυτοῦ ῥηθὲν ἡμᾶς Θεοῦ [illegible] τῶν ἀνθρώπων ἡμνόμενος, ὑπέμεινε καὶ παθεῖν ὅσα αὐτὸν ἐνήργησαν οἱ δαίμονες διὰ τε Ἡρῴδου [illegible] τῶν ἀνόητων Ἰουδαίων, οἵτινες ἔχοντες ῥητῶς εἰρημένον ἐν τοῖς Μωσέως συγγράμμασι, Καὶ ἐλάλησεν ἄγγελος τοῦ Θεοῦ τῷ Μωσεῖ ἐν πυρὶ φλογὸς ἐν βάτῳ, καὶ εἶπεν, Ἐγώ εἰμι ὁ ὤν, ὁ Θεὸς Ἀβραάμ, καὶ ὁ Θεὸς Ἰσαάκ, καὶ ὁ Θεὸς Ἰακώβ, τὸν τῶν ὅλων πατέρα καὶ δημιουργὸν ὄντα τοῦτο εἰπόντα λέγουσιν· ὅθεν ἐν τῷ προφητικῷ πνεύματι ᾄδουσι εἰπόντι, Ἰσραὴλ δέ με οὐκ ἔγνω, καὶ ὁ λαός με οὐ συνῆκε. Καὶ πάλιν ὁ Ἰησοῦς ὡς ἐδηλώσαμεν πρὸ μικροῦ ὤν, εἶπεν, Οὐδεὶς ἔγνω τὸν πατέρα εἰ μὴ ὁ υἱός, οὐδὲ τὸν υἱὸν εἰ μὴ ὁ πατήρ, καὶ οἷς ἂν ὁ υἱὸς ἀποκαλύψῃ. Ἰουδαῖοι οὖν ἠγνοήκασιν ἀεὶ τὸν πατέρα τῶν ὅλων λελαληκότα τῷ Μωσεῖ, τὸν λαλήσαντα αὐτῷ ὄντα υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, ὃς καὶ ἄγγελος, καὶ ἀπόστολος κέκληται, διὰ τὸ ἐν τῷ προφητικῷ πνεύματι, καὶ διὰ αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ, ὡς οὔτε τὸν πατέρα, οὔτε τὸν υἱὸν ἔγνωσαν. οἱ γὰρ τὸν υἱὸν πατέρα φάσκοντες εἶναι, ἀγνοοῦσι καὶ τὸν πατέρα βλασφημοῦντες, μὴ εἰδότες ὅτι ὄντος, υἱὸς τοῦ πατρὸς τῶν ὅλων γινώσκεται· ὃς καὶ λόγος προφορικὸς ὢν τοῦ Θεοῦ, καὶ Θεὸς ὑπῆρχε. καὶ φαίνεται διὰ τῆς τοῦ πυρὸς μορφῆς, καὶ εἰκόνος ἀσωμάτου τοῦ Μωσεῖ καὶ τοῖς ἑτέροις προφήταις ἐφάνη. νῦν δὲ ἐν χρόνοις τοῖς ὑμετέροις ἐλθὼν ὡς προεῖπομεν, ἀφ' ἑαυτοῦ ἄνθρωπος γενόμενος κατὰ τὸ τοῦ Πατρὸς βούλημα, ὑπὲρ ὑμῶν πιστευόντων αὐτῷ, καὶ ἐξουθενηθῆναι καὶ παθεῖν ὑπέμεινεν, ἵνα ἀποθανὼν δὲ ἀναστὰς νικήσῃ τὸν θάνατον. Ὃ δὲ εἰρημένον ἐν βάτῳ τοῦ Μωσεῖ, Ἐγώ εἰμι ὁ ὤν, ὁ Θεὸς Ἀβραάμ, καὶ ὁ Θεὸς Ἰσαάκ, καὶ ὁ Θεὸς Ἰακώβ, καὶ ὁ Θεὸς τῶν πατέρων σου, σημαντικὸν τοῦ καὶ ἀποθανόντας ἐκείνους μνήμῃ, καὶ εἶναι αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ ἀνθρώπους. καὶ γὰρ πρῶτοι τῶν πρώτων ἀνθρώπων ἐκεῖνοι τῷ Θεοῦ ζήτησιν ἠχολήθησε, Ἀβραὰμ μὲν πατὴρ ὢν τοῦ Ἰσαάκ, Ἰσαὰκ δὲ τοῦ Ἰακώβ, ὡς καὶ Μωσῆς ἀνέγραψε. καὶ ὃ αἰνιγμὸν δὲ ὃ εἴδωλον τῆς λεγομένης Κόρης ὅτι τὰς τῶν ὑδάτων πηγὰς ἐσέργησαν τοῖς δαίμοσιν, λέγοντας θυγατέρα αὐτὸν εἶναι· ὃ Διὸς, μεμνησαμένους ὃ ἀφ' Μωσέως εἰρημένου, ἐκ ἴσαν προφερόμενον τοῦτον δυνάμενοι. ἔφη γὰρ ὁ Μωσῆς ὡς προεγράψαμεν, Εἰ ἄρχῃ ἐπίπονον ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὸν γῆν· ἡ δὲ γῆ ἀόρατος, καὶ ἀκατασκεύαστος, καὶ πνεῦμα Θεοῦ ἐπεφέρετο ἐπάνω τῶν ὑδάτων. Εἰς μίμησιν οὖν τοῦ λεγόντος ὅτι φερομένου τοῦ ὕδατι πνεύματος Θεοῦ, τὸν κόρην θυγατέρα τοῦ Διὸς ἔφασαν. καὶ τὸ Ἀθηνᾶν δὲ ὁμοίως πεπηρώμενοι, θυγατέρα τοῦ Διὸς ἔφασαν, οὐκ ἀπὸ μίξεως, ἀλλ' ὅτι ἐννοηθὲν ὂν Θεοῦ ἀφ' λόγου τὸν κόσμον ποιῆσαι ἔγνωσαν, ὡς τὸν προφητικὸν ἕποιαι ἔφασαν τὸ Ἀθηνᾶν. ὅσαν γὰρ σοφωτάτην ἡγούμεθα εἶναι, τὸ ἐννοίας εἰκόνα τοῦδε φέρειν θηλέων μορφὴν· καὶ ὁμοίως τοὺς ἄλλους λεγομένους υἱοὺς τοῦ Διὸς αἰνίττεσθαι. Ἡμεῖς δὲ μὴ οὕτως λοῦσαν ὃν πεπεισμένοι, καὶ συγκαταθέμενοι, ὅτι τοὺς λεγομένους ἀδελφοὺς ἄγομεν, οὓς ζωπλουμένους εἶναι, κοινὰς οἰκίας ποιουμένους ἀπ' τε ἑαυτῶν, καὶ τῶν φιλαδέλφων, καὶ ἀγαθοποιεῖν μεμαθηκότας, καὶ δι' ἔργων ἀγαθοὺς πολιτευομένους, καὶ φύλακας τῶν σεσεπαλμένων βίου θεωμένους· ὅπως τὸν αἰώνιον ζωὴν εἰσαῦθις σωθῶμεν, ἀνηλεῶς φιλήματι ἁγίῳ ἀσπαζόμενοι παυσάμενοι τῶν οἴκων ἔπειτα προσφέρεται τῷ προεστῶτι τῶν ἀδελφῶν ἄρτος, καὶ ποτήριον ὕδατος, καὶ κεράσματος. καὶ οὗτος λαβὼν, αἶνον καὶ δόξαν τῷ πατρὶ τῶν ὅλων ἀφ' τοῦ ὀνόματος τοῦ υἱοῦ,

καὶ τῷ πνεύματος τοῦ ἁγίου ἀφαπέμπει· καὶ βίβλους ἱστᾶσι ἐπὶ τῆς κατηχεῖσθαι τοὺς τούτων παῖδας αὐτῶν ὅτι πολὺ παιδίον· οὐ σωτελέσματος ἕνεκα βίβλοι καὶ τιμὴ βίβλου ἱστᾶσι, πᾶς ὁ παρὼν λαὸς ἐπὶ φωνεῖ λέγων, Ἀμήν. Τὸ δὲ ἀμὴν τῇ Ἑβραΐδι φωνῇ, Ὃ γένοιτο σημαίνει. βίβλοι προσφόρων ἢ τῶν προσευχῶν, καὶ ἐπὶ φωνήσαντος τοῦ λαοῦ, οἱ καλούμενοι παρ' ἡμῖν διάκονοι, διδόασιν ἑκάστῳ τῶν παρόντων μεταλαβεῖν ἀπὸ τοῦ βλασφημένου ἄρτου καὶ οἴνου, καὶ ὕδατος, καὶ τοῖς οὐ παροῦσιν ἀποφέρουσι. καὶ ἡ τροφὴ αὕτη καλεῖται παρ' ἡμῖν εὐχαριστία, ἧς οὐδενὶ ἄλλῳ μεταλαβεῖν ἔξόν ἐστιν, ἢ τῷ πιστεύοντι ἀληθῆ εἶναι τὰ διδασκόμενα ὑφ' ἡμῶν, καὶ λελουσμένῳ τὸ ὑπὲρ ἀφέσεως ἁμαρτιῶν καὶ εἰς ἀναγέννησιν λουτρόν, καὶ οὕτως βιοῦντι ὡς ὁ Χριστὸς παρέδωκεν. οὐ γὰρ ὡς κοινὸν ἄρτον, οὐδὲ κοινὸν πόμα ταῦτα λαμβάνομεν, ἀλλ' ὃν τρόπον διὰ λόγου Θεοῦ σαρκοποιηθεὶς Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ Σωτὴρ ἡμῶν, καὶ σάρκα, καὶ αἷμα ὑπὲρ σωτηρίας ἡμῶν ἔσχεν, οὕτως καὶ τιμὴ διὰ λόγου τοῦ παρ' αὐτοῦ εὐχαριστηθέντος τροφὴ, ἐξ ἧς αἷμα καὶ σάρκες κατ' μεταβολὴν τρέφονται ἡμῶν, ἐκείνου τοῦ σαρκοποιηθέντος Ἰησοῦ καὶ σάρκα, καὶ αἷμα ἐδιδάχθημεν εἶναι). εἰ γὰρ ἀπόστολοι ἐν τοῖς γενομένοις ὑπ' αὐτῶν ἀπομνημονεύμασιν, ἃ καλεῖται εὐαγγέλια, οὕτως παρέδωκαν ἐντεταλθαι αὐτοῖς τὸν Ἰησοῦν, λαβόντα ἄρτον, εὐχαριστήσαντα εἰπεῖν, Τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἀνάμνησίν μου· τοῦτέστι, Τὸ σῶμά μου· καὶ τὸ ποτήριον ὁμοίως λαβόντα καὶ εὐχαριστήσαντα εἰπεῖν, Τοῦτό ἐστι τὸ αἷμά μου, καὶ μόνοις αὐτοῖς μεταδοῦναι. ὅπερ καὶ ἐν τοῖς τοῦ μίθρα μυστηρίοις παραδέδωκαν γίνεσθαι μιμησάμενοι οἱ πονηροὶ δαίμονες. ὅτι γὰρ ἄρτος καὶ ποτήριον ὕδατος τίθεται ἐν ταῖς τῶν μυουμένων τελεταῖς μετ' ὀλίγων λόγων, ἢ ὀπίσω, ἢ μαθεῖν δύνασθε. ἡμεῖς δὲ μετὰ ταῦτα λοιπὸν ἀεὶ τούτων ἀλλήλους ἀναμιμνήσκομεν, καὶ οἱ ἔχοντες τοῖς λεπομένοις πᾶσιν ὀπιχορηγοῦμεν, καὶ ζῶμεν ἀγαπῶντες ἀεί. ὅτι πᾶσι τοῖς προσφερομένοις, θέλοντος ἡμῶν τοῦ ποιητοῦ τῶν πάντων διὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ διὰ πνεύματος τοῦ ἁγίου· καὶ τὴν τοῦ ἡλίου λεγομένην ἡμέραν πάντων κατὰ πόλεις ἢ ἀγρούς μενόντων ὅτι ὁ αὐτὸς συνέλθουσις γίνεται, καὶ τὰ ἀπομνημονεύματα τῶν ἀποστόλων, ἢ τὰ συγγράμματα ὧν προφητῶν ἀναγινώσκεται μέχρις εἴληφε. εἶτα παυσαμένου τοῦ ἀναγινώσκοντος, ὁ προεστὼς διὰ λόγου τινὰ νουθεσίαν καὶ προτροπὴν τῶν καλῶν τούτων μιμήσεως ποιεῖται· ἔπειτα ἀνιστάμεθα κοινῇ πάντες, καὶ βίβλοι πέμπονται· καὶ ὡς προέφημεν παυσαμένων ἡμῶν τῆς βίβλου, ἄρτος προσφέρεται καὶ οἶνος, καὶ ὕδωρ· καὶ ὁ προεστὼς βίβλοι ὁμοίως καὶ εὐχαριστίας ὅσην δύναμις αὐτῷ ἀναπέμπει, καὶ ὁ λαὸς ἐπιφωνεῖ λέγων Ἀμήν· καὶ ἡ διάδοσις καὶ ἡ μετάληψις ἀπὸ τῶν εὐχαριστηθέντων ἑκάστῳ γίνεται, καὶ τοῖς οὐ παροῦσι διὰ τῶν διακόνων πέμπεται. εἰ δύνανται δὲ καὶ βουλόμενοι, κατὰ προαίρεσιν ἕκαστος τιμὴ ἑαυτοῦ, ὃ βούλεται δίδωσι· καὶ τὸ συλλεγόμενον παρὰ τῶν προεστῶτι ἀποτίθεται, καὶ αὐτὸς ἐπικουρεῖ ὀρφανοῖς τε καὶ χήραις, καὶ τοῖς διὰ νόσον, ἢ δι' ἄλλην αἰτίαν λεπομένοις, καὶ τοῖς ἐν δεσμοῖς οὖσι, καὶ τοῖς παρεπιδήμοις οὖσι ξένοις, καὶ ἁπλῶς πᾶσι τοῖς ἐν χρείᾳ οὖσι κηδεμὼν γίνεται· τιμὴ δὲ τῆς κυριακῆς ἡμέρας, διότι ἡμέρα, ἐν ᾗ ὁ Θεὸς τὸ σκότος, καὶ τὴν ὕλην τρέψας, κόσμον ἐποίησε· καὶ Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ ἡμέτερος Σωτὴρ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἐκ νεκρῶν ἀνέστη. τῇ γὰρ πρὸ τῆς χρονικῆς ἐσταύρωσαν αὐτόν· καὶ τῇ μετὰ τὴν χρονικήν, ἥτις ἐστὶν ἡλίου ἡμέρα, φανεὶς τοῖς ἀποστόλοις αὐτοῦ καὶ μαθηταῖς, ἐδίδαξε ταῦτα· ἅπερ εἰς ἐπίσκεψιν καὶ ὑμῖν ἀνεδώκαμεν. καὶ εἰ μὴ δοκεῖ ὑμῖν λόγον, καὶ

ἀγαθίας ἔχεσθαι, ἡμῖν σὰ εἰ δὲ λῆρος ὑμῖν δοκεῖ, ὡς ληρώδων πεφυμάτων καταφρονήσατε, καὶ μὴ ὡς κατ' ἐμοῦ, καὶ τῶν μηδὲν ἀδικούντων θάνατον ἐπίζητε. προλέγομεν γὰρ ὑμῖν ὅτι οὐκ ἐκφεύξεσθε τὴν ἐσομένην τῆς Θεοῦ κρίσιν, ἐὰν ὑπομένητε τὴν ἀδικίαν, καὶ ἡμεῖς ὑπακούσομεν ὃ φίλον τῷ Θεῷ, τοῦτο ἡγεόμεθα. καὶ ἐξ ἀποστολῆς δὲ τοῦ μεγίστου καὶ ὑπατικωτάτου Καίσαρος Ἀδριανοῦ τῷ πατρὶ ὑμῶν, ἔχοντες ἀπαιτεῖν ὑμᾶς κατὰ ἠξιώσαμεν κελεῦσαι τοὺς κρίσεις ἡμέτας, οὐκ ἐκ τοῦ κεκρίσθαι τοῦτο ἀπὸ Ἀδριανοῦ μᾶλλον ἠξιώσαμεν, μὴ ἐκ τῆς ὑπάτου δίκαια ἀξιοῦν, τὰ πεπισφώνησαι καὶ ἐξήνεγκαν πεποιήμεθα. Ὑπετάξαμεν δὲ καὶ τῆς ὑποστολῆς Ἀδριανοῦ τὸ ἀντίγραφον, ἵνα καὶ ἐκ τούτου γνῶτε ἡμᾶς γνησίζητε, καὶ ἔστι τὸ ἀντίγραφον τοῦτο.

ΑΔΡΙΑΝΟΥ ΥΠΕΡ ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ ὑποστολή.

Μινουκίῳ Φουνδανῷ. Ἐπιστολὴν ἐδεξάμην γραφεισήν μοι ἀπὸ Σερηνίου Γρανιανοῦ λαμπροτάτου ἀνδρὸς, ὃν τινα σὺ διεδέξω. οὐ δοκεῖ οὖν μοι τὸ πρᾶγμα ἀζήτητον καταλιπεῖν, ἵνα μήτε οἱ ἄνθρωποι ταραττῶνται, καὶ τοῖς συκοφάνταις χορηγία κακουργίας παρασχεθῇ. ἂν οὖν σαφῶς εἰς τοῦτον τὸν αἴτησιν οἱ ἐπαρχιῶται δυνῶνται διαμάχεσθαι κατ' αὐτοῦ Χρηστιανῶν, ὡς καὶ πρὸ βήματος ἀποκρίνεσθαι, ὑπὲρ τούτου μόνον πρατπώσιν, ἀλλ' οὐκ αἰτήσεσιν, οὐδὲ μόναις βοαῖς. πολλῷ γὰρ μᾶλλον προσῆκεν εἴ τις κατηγορεῖν βούλοιτο, τοῦτό σε διαγινώσκειν. εἴ τις οὖν κατηγορεῖ, καὶ δείκνυσί τι παρὰ τοὺς νόμους πραττόντας, οὕτως κρίνειν κατὰ τὸν δύναμιν τοῦ ἁμαρτήματος, ὡς μὰ Ἡρακλέα, εἴ τις συκοφαντίας χάριν τοῦτο προτείνοι, διαλαμβάνειν σὰ τῆς δυνότητος, καὶ φρόντιζε ὅπως αὐ ἐκδικήσῃς.

ΑΝΤΩΝΙΝΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΟΣ ΤΟ κοινὸν τῆς Ἀσίας.

Αὐτοκράτωρ Καῖσαρ Τίτος, Αἴλιος, Ἀδριανὸς, Ἀντωνῖνος, Σεβαστὸς, Ἀρμενιακὸς, Δακικὸς, μέγιστος δημαρχικῆς ἐξουσίας ὕπατος τὸ δ'. πατὴρ πατρίδος τὸ κα'. τῷ κοινῷ τῆς Ἀσίας χαίρειν. Ἐγὼ ἤμην ὅτι καὶ τοῖς Θεοῖς ὑπηρχῆς ἔσεσθαι μὴ λανθάνῃ τοῖς τοιούτοις. πολὺ γὰρ μᾶλλον ἐκείνους κολάσουσιν, εἴπερ δυνατοὶ, τοὺς μὴ βουλομένους αὐτοῖς προσκυνεῖν, οἷς παρακελεύεσθε ὑμεῖς ἐμβοᾶν τε καὶ τὸν γρόμμον αὐτῶν ἱκανὸν ἔχουσιν ὡς ἀθέων καταγορεῖν, καὶ ἕτερά τινα ἐμβοᾶν, ἃ τινα οὐ δυνάμεθα ἀποδεῖξαι. εἰ μὲν οὖν ἐκείνους χρήσιμον, ὃ δοκεῖν ὅτι τοῦ καταγορεύεσθαι, καὶ νικῶσιν ὑμᾶς προϊέμενοι τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς, εἴπερ πειθόμενοι εἰς ἀξιοῦτε φάσσειν αὐτοῖς. εἰ δὲ τὴν σφαγὴν τῶν γινομένων, καὶ ἴσην γινομένων, οὐκ εἰκὸς ἀποφεύγειν ὑμᾶς ἀθυμοῦντας, ὅτι μὴ πρὸς ὥσι, παραβαίνοντες τὰ ὑπὸ τοῦ ἐκείνων, ὅτι βλασφημοῦσι ὑμῶν γίνονται πρὸς τὸν Θεόν· καὶ ὑμεῖς μὲν ἀγνοῦν δοκεῖτε πρὸ ἐκείνου τὸ χρέος τοῖς θεοῖς, καὶ τὴν ἱεράν ἀμύνετε. θρησκείαν δὲ τοῦ περὶ Θεὸν οὐκ ὑπέρασθε, ὅθεν καὶ τοῖς θρησκεύουσιν ἐζηλώκατε, καὶ διώκετε ἕως θανάτου. ἐπεὶ ὧν τοιούτων καὶ ἄλλοι τινὲς τὴν περὶ τὰς ἐπαρχίας ἡγεμόνων, ᾧ Φοντάτῳ μου πατρὶ ἔγραψαν, οἷς οὐ δυνάτο μηδὲν ὀχλεῖν τοῖς τοιούτοις, εἰ μὴ φαίνοιντό τι ὑπὲρ τοῦ ἡγεμονίαν Ρωμαίων ἐγκλημάτων. οὐ ἐμοὶ δὲ περὶ τῶν τοιούτων πολ-

λοὶ ἐσήμαναν οἷς δὴ ἐξ αὐτίχα φασὶ, τῇ τῶν παίδων μου κεφαλῇ ἐπιβουλεύων γράμμα. εἰ δέ τις ἔχει τοῦς πίνακας τῶν Ἰουδαίων τοῦτο γράμμα καταφέρῃ ὡς Ἰουδαίου, ἐκεῖνος ὁ καταφερόμενος ἀπολελύσθω τῆς ἐγκλήματος, κἂν φαίνηται Ἰουδαῖος ὢν ἐκεῖνος δὲ ὁ καταφέρων, ἔνοχος ἔστω τῇ δίκῃ.

ΜΑΡΚΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ τοῦς τῶν Συρίαν, ὑπὲρ ἧς μάρτυρας Χριστιανοὺς αἰτίας γεγόνασι τῆς νίκης αὐτῶν.

Αὐτοκράτωρ Καῖσαρ, Μάρκος, Αὐρήλιος, Ἀντωνῖνος, Γερμανικὸς, Παρθικὸς, Σαρματικὸς, δήμῳ Ρωμαίων καὶ τῇ ἱερᾷ συγκλήτῳ χαίρειν. Φανερὰ ὑμῖν ἐποίησα ἐν τῷ ἐμοῦ σχεδὸν μεγίστῃ, ὁποῖα ἐν τῇ Γερμανίᾳ ἐπὶ τοῦς ἐπιτάσεως δηλαδὴ τοῦς βουλῆς ἐπανελθὼν μετὰ ἐποίησα ἐν τῇ μεθορίᾳ κατὰ μὲν καὶ ἀπαλῶν, ἐν χώρᾳ καταλαμβανομένου μὲν ὑπὸ δρακόντων ἑβδομήκοντα τεσσάρων ἀπὸ μιλίων ἑπτά. ἠμυνάμην δὲ αὐτῶν ἐγὼ ἡμῶν, ἐξέπλωσάτωρες ἐμιμούσαμ ἡμῖν, ἐν Πομπηιανὸς ὁ ἡμέτερος πολέμαρχος ἐδήλωσεν ἡμῖν ἃ πίνα εἴδομεν. καὶ λαμβανόμενος ἡμῖν ἐν μεγάλῃ πλήθους ἀμύκτου, καὶ τραθυμίᾳ λεγεῶνος, πρίμας δικάτης, γεμεαφρεττησία μίγμα καὶ πειθμηλμόν, πλήθη πρᾶναι παμμίκτου ὄχλου χιλιάδων ἑπτακοσίων ἑβδομήκοντα πέντε. ἐξεπάσας οὖν ἐμαυτὸν καὶ ὁ πλῆθος τὸ ἐμὸν τοῦς ὁ μέγεθος τῶν βαρβάρων καὶ πολεμίων, κατέδραμεν εἰς ὃ θεοῖς ὕμνεσθαι παρόμοις. ἀμυνόμενος δὲ ὑπ' αὐτῶν, καὶ τὸν στρατείαν μου χωρήσας τῆς δυνάμεως, πρεκάλεσα τοὺς πρὸ ἡμῶν λεγομένους Χριστιανούς· καὶ ἐπειρώτησας, ὧν πλῆθος ἡ μέγεθος αὐτῶν, καὶ ἐμβεβυσμένος εἰς αὐτοὺς, ὅπερ οὐκ ἔφερεν, ἀφ' ὃ ὕστερον ἐπεγνωκέναι με τὴ δυνάμιν αὐτῶν, ὅθεν ἀρξάμενοι οὐ βέλων πρόφρτησιν, οὔτε ὅπλων, οὔτε σαλπίγγων, ἀφ' ὃ ἐχθρὸν εἶ) ὃ Ἰουδαῖοι ἀῶς τὸν θεὸν ὃν φοβοῦσι καὶ σεβίδησιν. εἰκὸς οὖν ὅτι, οὐ ὑπολαμβάνομεν ἀθέους εἶ), Θεὸν ἔχοντι αὐτὸ μάτων ἐν τῇ ζωφόνῃ πεφυλαγμένον. ῥίψαντες γὰρ ἑαυτοὺς ὅτι πρὸ τῶν γῆν, οὐκ ὑπὲρ ἐμοῦ μόνον ἐδεήθησαν, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῶν πρόντος στρατεύματος, παρήγγειλαν γενέσθαι δίψας, καὶ λιμοῦ τῆς παρούσης. πεπιστεύκασι γὰρ ὕδωρ ἐκ εἰληφέναι δηλαδὴ ὃ μὴ πρόσφατον. ἦλθον γὰρ ἐν τῷ μεσομφάλῳ τῆς Γερμανίας, καὶ τῆς ὄρεσι αὐτῶν. ἀμφὶ δὲ ὃν Ἰουδαῖοι ῥίψαντες ὅτι πρὸ τῶν γῆν ἑαυτοὺς, καὶ εὔχεσθαι Θεῷ, ᾧ ἐγὼ ἠγόουν, εὐθέως ὕδωρ ἠκολούθησε οὐρανόθεν, ὅτι μὲν ἡμᾶς ψυχρότατον, ὅτι ἡ τοὺς Ρωμαίων ὑπεδούλους, χάλαζα πυρώδης, ἀλλὰ καὶ εὐθὺ Θεοῦ πρόνοιαι ἐν εὐχῇ γινομένῳ πρᾶγμα, ὡς ἀνυπερβλήτου καὶ ἀκαταλύτου. αὐτόθεν οὖν ἀρξάμενοι, συγχωρήσωμεν τοῖς Ἰουδαίοις εἶ) Χριστιανοῖς, ἵνα μὴ καὶ ἡμῖν τι τοιοῦτον αἰτησάμενοι ὅπλον, ὑπὸ τύχωσι. ὃν δὲ τοιοῦτον συμβουλεύω ἀφ' ὃ Ἰουδαῖον εἶ) Χριστιανὸν, μὴ ἐγκαλεῖσθαι. εἰ δὲ εὑρεθείη τις ἐγκαλῶν τῷ Χριστιανῷ, ὅτι Χριστιανός ἐστι, τὸ μὲν πρόσωπον γενόμενον Χριστιανὸν πρόδηλον εἶ) βούλομαι γίνεσθαι ὁμολογήσαντα τοῦτο, ἀλλο ἕτερον μηδὲν ἐγκαλούμενον, ἢ ὅτι Χριστιανός ἐστι μόνον· ὃν πρόσωπα δὲ τοῦτον, ζῶντα κτείνεσθαι· ὃν δὲ Χριστιανὸν ὁμολογήσαντα, καὶ σωσασφαλισάμενον πρὸ τοῦ Ἰουδαίου, τὸν πεπιστευμένον τῷ ἐπαρχίαν εἰς μετάμοιαν καὶ ἀπελθυθείαν τοῦτον μὴ μεταγνῶ. τοῦτο δὲ καὶ τῆς συγκλήτου δόγματι κυρωθῆναι βούλομαι, καὶ κελεύω τοῦτο μου τὸ ἀφόρημα ἐν τοῖς φόρῳ τοῦ Τραϊανοῦ πρὸ τεθῆναι, πρὸς

δ δυάδαθαι ἀναγνώσκεθαι, φερέτω ὁ γραφέντος Βηρίσιος Πολλίων εἰς τὰς πέριξ ἐπαρχίας πεμφθῆναι· πάντα δὲ ὅτι βουλόμενοι χρῆσθαι καὶ ἔχειν, μὴ κωλύεσθαι λαμβάνειν ἐκ τῶν ἐκκλησιαστικῶν παρ' ἡμῶν.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΟΥΣΤΙΝΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ ΚΑΙ ΜΑΡΤΥΡΟΣ ΠΕΡΙ ΜΟΝΑΡΧΙΑΣ.

ΤΗΣ δυθεμπίνης φύσεως ἐκκαταρχὰν συζυγίαν ζωόσεως καὶ σωτηρίας λαβούσης, εἰς ὑπόγνωσιν ἀληθείας, θρησκείας τε τοῦ καὶ εἷς τὸν ἕνα τῶν πάντων δεσπότην, παρῳδοῦσα εἰς εἰδωλοποιΐας ἐξέπεσε βασκανία ὁ ἀνθρωπάρεσκος τῆς τῶν δυθεμπων μεγαλοφρόνητος, καὶ πολλῷ χρόνῳ μείναν ὁ σωτήριον ἔθος ὡς οἰκείαν τὴν ἀληθῆ τιμὴν πλανήσαν τοῖς πολλοῖς παρέδωκεν. Φιλοσοφεῖν δὲ τοῦ μᾶλλον φιλοθέου ἔργον ὄντος, ἐκνομήσαντες τοὺς ἀνθρώπους εἰδώλων παρελειποτάκτησαν. ἐν μόνῳ γὰρ καὶ αὐτῷ ἐγκεκτῆσθαι ἡ ἀληθῆ δικαιοσύνη ἐκ ἴσον συνεχόντων ἐκκοτὸ τὸν κόσμον τῷ δημιουργήσαντος ζῶντα ζάζειν· λήθη δὲ ὄντος ὁ μακρόθυμος τοῦ Θεοῦ περιεκαλύψασα τὸν τῶν δυθεμπων γνώμης, ἐραδιούργησε, ὁ μόνῳ τῷ ὄντως Θεῷ πρέπον ὄνομα ὅλῃ ἀνθρωπῇ μεταφέρουσα· καὶ δι' ὀλίγων νομίζω πονηρίας ἔχειν οἱ πολλοί, ἀμφισβήτησιν τῇ εἰς ὃ βέλαιον καὶ ἀγενεσίου γνώσῃ, ὀχλικῇ συνηθείᾳ. οἱ μὲν γὰρ τοκαταρχὰν εἰς ἅμιλλαν τῶν ὑπερεχόντων, τελεταῖς καὶ λειτουργίαις τελοῦντες, ἀμνησίαν τοῖς μετ' αὐτοὺς τῆς καθολικῆς δόξης ἐνέβαλον. ἐγὼ δὲ ὡς μικρῷ πρόσθεν ὑπέσχην, φιλοθέῳ τῇ γνώμῃ καχρημένος, φιλανθρώπῳ χρήσομαι τῇ φωνῇ, καὶ πρίσημι τοῖς τε νοῦν ἔχουσι δίον ὑπάρχειν πᾶσι τοῖς καχρημένοις τῇ τῶν ὅλων διοικήσῃ, ἀγεσπίον ἔχειν τὸν εἰς τὸν πάντων γνῶσιν θρησκείαν. τοῦτο δὲ οὐ λόγῳ καλλωπίζων φέρω, ἀποδείξῃ δὲ τῇ ἐκ τῶν κρ̄ῖ· ὃ παλαιὸν εἰς ὃ πάντελες τῆς Ἑλληνικῆς ἱστορίας ποιήσῃ καχρημένος, ἐκ ὧν πᾶσι κοινῇ δεδηλώσω γραμμάτων. ἐξ ὧν γὰρ οἱ πάνυ ζῆλ τῶν εἰδώλων θρησκείας νόμον τοῖς πολλοῖς παρέδοσαν, μαθόντες ἐξ αὐτῶν ἀγνῶτες νοῦ ἐλεξιθήσονται ἐκκοτὸ τῶν παρ' αὐτοῖς ποιητῶν καὶ μυθογράφων. πρῶτος μὲν γὰρ Αἰσχύλος τὸν ὧν καὶ αὐτὸν λόγων συνάπτων ἐκ θέλει, καὶ τὸν τοῦ Θεοῦ τὸν μόνου ἐξενίσκε φωνὴν, ὡς λέγει,

Χώρις θνητῶν Θεόν, καὶ μὴ δόκει
Ὅμοιον σαυτῷ βρότειον καθῆσθαι,

" Οὐκ οἶδα σ' αὐτὴν ποτε μᾶλλον ὡς πῦρ φαίνεται,
" Ἁπλατος ὁρμὴ, ποτὲ σ' ὕδωρ, ποτὲ γλῶφος,
" Καὶ θηρσὶν αὐτὸς ἅπασι προσφερής,
" Ἀνέμῳ, νεφέλῃ τε, καὶ σκιρτητῇ, βεβηκυῖ·
" Ὑπηρετεῖ σ' αὐτῷ θάλασσα, καὶ πέτραι,
" Καὶ πᾶσα πηγὴ, καὶ ὕδατος συστήματα·
" Τρέμει σ' ὄρη, καὶ γαῖα, καὶ πελώριος
" Βυθὸς θαλάσσης, κἀρέων ὕψος μέγα·
" Οτὲν θυτῆλλέψῃ χαρᾶν ὄμμα διασσόπου·
" Γαῖαν δυώδεκα γὰρ· δέξαι ἦ ὑψίστου Θεοῦ.

Οὐ μόνον δὲ οἱ ἔξω πεῖραι Θεοῦ ἐμυήθη γνῶσιν, ἀλλὰ καὶ Σοφοκλῆς πεῖρᾳ τῷ μόνου ποιητοῦ τῶν ὅλων καὶ ἑνὸς Θεοῦ ἴσορροπῆ ζάξιον οὕτως,

" Εἷς ταῖς ἀληθείαισιν, εἷς ὅστις Θεός,
" Ος οὐρανόν τ' ἔτευξε, καὶ γαῖαν μακρὰν,
" Πόντου τε χαρπτὸν οἶδμα, κἀνέμων βίας.
" Θνητοὶ δὲ πολλοὶ καρδίαν πλανώμενοι
" Ἱδρυσάμεσθα πημονὰς ταῖς ψυχαῖς
" Θεῶν ἀγάλματ' ἐκ λίθων, ἢ χαλκέων,
" Ἢ χρυσοβύκτων, ἢ ἐλεφαντίνων τύπους,
" Θυσίας τε ζώντων, καὶ καλὰς πανηγύρεις
" Τελοῦντες, οὕτως εὐσεβεῖν νομίζομεν.

Ἀλλὰ καὶ Φιλήμων τὰ ἀρχαῖα εὐπορήσας φρενῶν, κατωκῆ τῇ περὶ τῶν ὅλων γνώσῃ, ὡς γράφῃ,

" Θεὸν δὲ ποῖον, εἰπέ μοι, νομιστέον.
" Τὸν πρῶτ' ὁρῶντα, καὐτὸν οὐχ ὁρώμενον.

Μαρτυρήσῃ δὲ μοι καὶ Ορφεὺς ὁ παρῳσάμενος τοὺς τελεταρχοῦντας ἐξήκοντα θεοὺς ἐν τῷ Ἁγαθήμιδος ὀνομαζομένῳ βιβλίῳ, ὅπου περὶ τούτων φαίνεται ἐξ ὧν γράφῃ,

" Μουσαῖε ἀξερέω γὰρ ἀληθέα, μηδέ σε τρὼ
" Ἐν στήθεσι φαεινὰ φίλης αἰῶνος ἀμέρσῃ,
" Εἰς ἢ λόγον θεῖον βλέψας, τούτῳ παρασώζεο,
" Ἰθύνων κραδίης νοερὸν κύτος, ἠδ' ὀπίσσαιε
" Ἀτραπιτοῦ, μοῦνον σ' ἐσορᾷ κόσμοιο ἄναντα.
" Εἷς ἔς· αὐτογενὴς, ἑνὸς ἔκγονα πάντα τέτυκται·
" Ἐν σ' αὐτοῖς αὐτὸς παρεγείνεται, οὐδέ τις αὐτὸν
" Εἰσορᾷ θνητῶν, αὐτὸς δέ γε πάντας ὁρᾷται.
" Οὗτος ἐξ ἀγαθοῖο κακὸν θνητοῖσι δίδωσι,
" Καὶ πόλεμον κρυόεντα, καὶ ἄλγεα δακρυόεντα·
" Οὐδέ τις ἄλλ' ἕτερος, χωρὶς μεγάλοιο ἄνακτος·
" Αὐτὸν σ' οὐχ ὁρόω. παρὲξ γὰρ νέφος ἐστήρικται·
" Γᾶσι γὰρ θνητοῖς θνηταὶ κόραι εἰσὶν ὀπαδοὶ,
" Ἀθανάτης σ' ἰδέῃ τ' ἄλλῃ πάντων μεδέουσα.

" Οὗτος γὰρ χάλκειον ἐπ' οὐρανὸν ἐσήεικται,
" Χρυσείῳ εἴνι θρόνῳ, γαίης δ' ὑπὲρ πουλὺ βέβηκε,
" Χερσί τε δεξιτερῇσιν ὑπὲρ τέρματος ὠκεανοῖο
" Πάντθεν ἐπιτέταχεν. τρεῖ γὰρ τρέμει οὔρεα μακρά,
" Καὶ πόταμοί, πολλῆς τε βαθὺς χέρσοιο θαλάσσης.

καὶ ταῦτα οὕτως φησίν, ὡς αὐτόπτης γεγονὼς τῆς μεγίστης Θεοῦ κυβερνήσεως ὁ αὐτὸς δὲ Πυθαγόρας ἐν οἷς γράφει,

" Εἴ τίς ἐρῇ, Θεός εἰμι πρὸς ἐνὸς, ὃστις ὀφείλῃ
" Κόσμον ἴσον τούτῳ φῆσαι εἰπεῖν, ἐμὲς ὃστις,
" Οὐχὶ μόνον φῆσαι εἰπεῖν ἐμὸς, ἀλλὰ καὶ οἰκεῖν
" Αὐτὸς ἐν ᾧ περ ποίησε, περ ποίησεν δ' ἀπὸ τούτου,
" Καὶ πρὸς τοῦδε. Ὅτι μόνος δυνατός ἐστι, καὶ τῷ ἐν τῇ ἰδίᾳ στοιχειουμένῳ προσέξεως, καὶ τῆς πρὸς τὸ θεῖον ἀγνωσίας χρίσιν ἐνέσεσθαι, οἰκείους μύστορας τούτῳ φησὶν ἔχων· καὶ πρῶτόν γε Σοφοκλέα ἐν τοῖς τούτου λέγοντα,

" Ἐσᾶν γὰρ ἔσᾶν κεῖνος αἰώνων χρόνος,
" Ὅτου πυρὸς γέμουσα θησαυρῶν χάσῃ
" Χρυσωπὸς αἰθήρ, ἡ δὲ βοσκηθεῖσα φλὸξ
" Ἀπόλλα πάντα καὶ μετάρσια
" Φλέξῃ μανεῖσα, ὅτου δὲ σκλίπῃ τὸ πρίν,
" Φερῶδος μολὼν ἔσᾶν κυμίνῳ ἅπας βυθὸς,
" Γῆ θ' ἑδραίων ἔρημος, οὐδὲ ἔτι·
" Πτερωτὰ φῦλα βασιλέως πυρευμάτων.
" Καὶ γὰρ καὶ ἄδλιον δύο τέλεους νομίζομεν,
" Μίαν δικαίων, χἀτέραν τῶν ἀδίκων,
" Εἶναί τε ὄρθρον, κἄπειτα σώσῃ πρόφ' ἃ πρεσβεύσαι πόλλει.

Ἀλλὰ καὶ Φιλήμων πάλιν,

" Οἴει σὺ τοὺς θανόντας, ὦ Νικήρατε,
" Τρυφῆς ἁπάσης μεταλαβόντας σὺν βίᾳ,
" Καὶ γλῶ καλύψαι, ὡς ἀπὸ τῆς πρώτ' εἰς χρόνου
" Πεφυτευκέναι θεῖον ὡς λελησόμεθα;
" Ἔστιν δίκης ὀφθαλμὸς ὃς τὰ πρόσθ' ὁρᾷ.
" Εἰ γὰρ ὁ δίκαιος καὶ ἀσεβὴς ἔξουσιν ἴσα,
" Ἁρπαζ' ἀπιλθών, κλέπτ', ἀποστέρει, κύκα·
" Μηδὲν πλανηθῇς, ἔστι καὶ ᾅδου κρίσις,
" Ἢν γὰρ ποινὴν Θεὸς ὁ πρώτων διασώστης,
" Οὗ τοῦνομα φοβερὸν, οὐσὶ δ' ὦ ἐνομάσαιμ' ἐγώ.

Καὶ Εὐριπίδης,

" Ἄφθονον βίου μῆκος δίδωσι τοῖς κρίσιν·
" Ὃς δὲ δὴ θνητῶν οἴεται τύφῳ ἡμέρας,
" Κακόν τι πρᾶσσων ὄν Θεὸν λελυθέναι,
" Δοκεῖ πονηρὸς, καὶ δικῇ ἁλίσκεται
" Ὅταν χρόνῳ ἄγουσα τυγχάνῃ δίκη.

" Ορᾷς ὅσοι νομίζετ' οὐκ εἶ Θεὸν,
" Δὶς ἑξαμαρτάνοντες οὐκ ἀγνωμόνως.
" Εστιν γὰρ ἔστιν εἴ τίς ἐστ' ἐξαίρετος κακῶς,
" Κακὸς πτωχὸς, τ' χρόνον κερδαίνετω,
" Χρόνῳ γὰρ οὗτος ὕστερον δώσει δίκην.

καὶ ὅτι οὐ κατορθοῖ τὰ ψυμιάματα κακοῦργον τὸ σοφίσμα ὁ Θεὸς, ἀλλ' ἀθύτητι τὰς ὑμωσίας τοῦ στόματος ἐκάστου, μαρτυρήσω μοι Φιλήμων πάλιν,

" Εἴ τις θυσίαν τοῦ σοφίσμα τῶ Πάμφιλε,
" Ταύρων τὴ πλῆθος, ἢ ἐλέφων, ἢ τὴ Δία
" Ετέρων τοιούτων, ἢ κατασκευάσματα,
" Χρυσᾶς ποιήσας χλαμύδας, ἅτοι πορφύρας,
" Η δι' ἐλέφαντος, ἢ σμαραγδου ζώδια,
" Εὔτοιον νομίζῃ τὸν Θεὸν καθίζεσθαι,
" Γλαυκᾶτ' ἐκεῖνος, καὶ φρένας κούφας ἔχει.
" Δεῖ γὰρ τὸν ἄνδρα χρήσιμον καθίζεσθαι,
" Μὴ πρᾶγμος φλύαρον τα, καὶ μοιχώμενον,
" Κλέπτοντα, καὶ σφάζοντα χρημάτων χάριν,
" Τἀλλότρια βλέποντα, καὶ πομπεύοντα
" Ητι γυναικὸς πολυτελοῦς, ἢ δώματος,
" Η κτήσεως, παιδὸς τι, παιδίσκης ἢ ἁπλῶς,
" Ἱππων, βοῶν ὃ σιώλου, ἢ κτίσεως, ἢ δή·
" Μηδὲ βελτίστης ἐν ἅμιλλ' ὑπερθυμήσῃς Γάμφιλε.
" Ο γὰρ Θεὸς βλέπει σε πλησίον πρῶν,
" Ος ἔργοις δικαίοις ἥδεται, οὐκ ἀδίκοις·
" Ποιοῦντα δ' ἐᾷ τ' ἴδιον ὑφῶσαν βίον,
" Τῷ γλῶ ἀεργῶντα νύκτα καὶ τῷ ἡμέρᾳ.
" Θεῷ δὲ ζῶε μᾶλλον τέλειος δίκαιος ὤν,
" Μὴ λαμπρὸς ὢν χλαμύσιν ὡς τῇ καρδίᾳ,
" Βορυτῆς ἀκούσας μηδαμῶς πόρρω φύγῃς,
" Μηδὲν σεαυτὸν αὐτὸς σαυτῷ δέσποτα,
" Ο γὰρ Θεὸς βλέπει σε πλησίον πρῶν.

πάλιν τὸ Γλάυκων ὁ Τιμοθέῳ, Εἰ δέ τις τούτων τῶν ἔργων σκυβάλους λαμβάνοιτο, τὸν ἀνθρωπίνης τῆς ἰδίας φύσεως ἠγεμονικῶς δὴ εἴη ὃ δοξάζοιεν, ὅτι Θεὸς μὲν πόντος εἰς ἓν συνκεκραίνυται, ἰχθυδς ὀκτισάμενος ἅμα καὶ δωματὸς ὢν· ἀνθρωπος δὲ ὁ τούτοις σύμπαντες οὔτ' ὄντ' νεῶν, οὔτ' εἰσαῦθις ἔσαι ποτέ· Γεελδὲ τὴν δοκιμώτων τοῦδε ἴσοι μετέχοντ' ἄγιος ὁ τελείου ὀνόματος, ὅσοι τοῦδε δώσι μεταίρα ψυχὰς ἀπενέγκωσι τῷ Θεῷ, Μένανδρος ὁ λιπόχω λέγει,

" Οὐδείς μ' ἀρέσκει τῶν πατῶν ἔξω Θεός,
" Οὐδεὶς οἰκέτης πρᾶγμα τὴ σεμνίου·
" Τὸν δίκαιον δεῖ Θεὸν
" Οἴκοι μόνον σώζοντα τοὺς ἱδρυμένους.

ὁ αὐτὸς Μένανδρος ὁ ἱερεία,

" Οὐδεὶς δ' ἀνδρὸς θεὸς σώζεται κακῶς,
" Ἐτέρου δ' ἕτερον· εἰ γὰρ ἔλκει τινὰ θεὸν
" Τοῖς κυμβάλοις ἀνθρωπος εἰς ὃ βούλεται,
" Ὁ τοῦτο ποιῶν ὄντι μείζων τοῦ θεοῦ.
" Ἀλλ' ἔστι τόλμης καὶ βίου τῶν τ' ὄργανα,
" Εὑρημὰ' ἀνδρὸς ἀναιδέσιν Ῥόδῃ
" Εἰς κηλαγήσιτα τὰ βίῳ πεπλασμένα.

ὁ μισυμβρὸς δὲ πάλιν ἀποφαίνων τὴν εἰς θεοὺς καταμεδεμομένων τὰς γνώμας, μᾶλλον δὲ ἐλέγχων ὡς οὐκ ὄντας ὁ αὐτὸς Μένανδρος,

" Εἰ γὰρ ὁλίσθημι τοῦτο, καὶ ψυχὴ
" Λάβοι μ' ἐγώ. νικᾷ γὰρ, ἀλλὰ ποῦ θεοὶ
" Οὕτως δικαίοις ὄντες ὀργὴν ὦ Γέτα.

Καὶ ὁ καταμεδεμομένη,

" Ἔστιν κρίσις ἄδικος ὡς ἔοικε, κἀπὶ θεοῖς.

Καὶ Εὐριπίδης ὁ τραγῳδιοποιὸς ὁ Ὀρέστῃ,

" Φοῖβος καλύσας μηδὲν οὐκ ἀφεξόμην φόνου,
" Ἀμαθέστερος γ' ὢν τοῦ καλοῦ καὶ τῆς δίκης·
" Δουλεύομεν θεοῖς ὅτι ποτ' εἰσὶ θεοί·
" Ὁρᾷς δ' Ἀπόλλων' ὃς μεσομφάλοις ἕδραις
" Ναίων, βεστηρίοισι τόμοις νέμει σαφέστατον,
" Ὃ πειθόμεσθα πάντες ὅσ' ἀν ἐκεῖνος λέγῃ.
" Τούτῳ πειθόμενος τλὰς τεκοῦσαν ἔκτανον.
" Ἐκεῖνον ἡγεῖσθ' ἀνόσιον, καὶ κτίσετε·
" Ἐκεῖνος ἦρτ', οὐκ ἐγώ· τί χρὴ με δρᾶν.
" Ἡ οὐκ ἀξιόχρεως ὁ Θεὸς ἀναφέρεσθαί μοι
" Μιάσμα, σῶσαι. ὁ αὐτὸς καὶ ὁ Ἱππολύτῳ.
" Ἀλλ' οὐ γὰρ ὀρθῶς ταῦτα κρίνουσιν θεοί.

Καὶ ὁ τῷ Ἰωνι.

" Ἀπαρθενεύσας τῆς Ἐρεχθέως τί μοι
" Μέλῃ, πεσοῦσα μ' οὐδὲν, ἀλλὰ χρυσέοις
" Τροχοῖσιν κ' εἰς ἀπρᾶκτα σεμνὰ
" Δέσσει καυθήσω, οὐ θέλητὸς δέ μοι
" Φοῖβός τι πρέσβ', πρὸ θνητοὺς βίᾳ γάμους,
" Παρδίδωσι παῖδας ἐκ τεκνούμενος λάθρᾳ,
" Θνήσκοντας ἀμῇ, μὴ σύγε ἀλλ' ὀκνεῖτε,
" Ἀρετὰς δίωκε· καὶ γὰρ ὅς τις ἀν βροτῶν
" Κακὸς πεφύκῃ, ζημιοῦσιν οἱ θεοί·
" Πῶς οὖν δίκαιον τοὺς νόμους ὑμᾶς βροτοὺς,
" Γραφὰς μιᾶς, αὐτοὺς ἀδικίας ὀφλισκάνειν,
" Εἰ σὴ οὐ πρέσει, τῷ λόγῳ κεχρήσομαι,
" Δίκης βιαίων δώσετ' ἀνδρὸς γάμους;
" Σὺ καὶ Ποσειδὼν Ζεῦ πάτερ ὃς οὐρανοῦ κρατεῖς.

" Ναὶ οἱ ζῶντες ἀδικίας κατώσατε·
" Τὰς ἡδονὰς γὰρ τῆς παρουσίας πέρας
" Σπεύδοντες, ἀδικεῖτ'· οὐκέτ' ἀθάνατοι κακοὶ
" Λέγει δίκαιον, εἰ τὰ τῶν θεῶν καλὰ
" Μιμούμεθα, ἀλλὰ ποὶ διδάξαιλας ταῦτ.

Καὶ ὁ Αρχελάϊ,

" Πολλῷ τέκνων σφήλοισιν ἀθάνατοι θεοί.

Καὶ ὁ Βελλεροφόντη,

" Εἰ θεοί τι δρῶσι φαῦλον, οὐκ εἰσὶ θεοί.

Καὶ πάλιν ὁ τοῦ αὐτοῦ,

" Φησίν τις εἶναι δῆτ' ὁ οὐρανῷ θεούς,
" Οὐκ εἰσὶν, οὐκ εἶσ', εἴ τις ἀθανάτων λέγει,
" Μὴ τοῦ παλαιοῦ μῶρος ὢν χρήσθω λόγῳ.
" Σκέψασθε δ' αὐτὰ μὴ δι' ἡμᾶς τοῖς ἐμοῖς λόγοις,
" Γνώμην ἔχοντες, φήμ' ἐγὼ τυραννίδα
" Κτείνειν τε πλείους, κλημῖδ' τ' ἀποστερεῖν,
" Ορκους τε καὶ θεῶν γαμηλίας οὐκ πορθεῖν πόλει·
" Καὶ ζῶντα δρῶντες, μᾶλλον εἶσ' εὐδαίμονες
" Τῶν εὐσεβούντων ἡσυχῇ καθ' ἡμέραν.
" Πόλις τε μικρὰς εἶδα μισούσας θεοὺς
" Αἳ μείζονων κλύουσι, δυσσεβεστέρου
" Λόγου ἀριθμῷ πλείονος κρατούμεναι.
" Οἶμαι δ' ἂν ὑμᾶς εἴ τις ἀρχὰς ὢν θεοῖς
" Εὔχοιτο, καὶ μὴ χρεὼ συλλέγει βίον,
" Τὰ θεῖα πυρσεῦσιν αἱ κακαί τε συμφοραί.

Καὶ Μένανδρος ὁ Διφίλε,

" Διότι δ' ὅτι ὄντα Κύριον πάντων ἀεὶ,
" Καὶ πατέρα, δοῦναι δεῖ τέλειος ἡμᾶν μόνα,
" Αγαθῶν δοσούτων αἰρετὼ καὶ κλύειν.

ὁ αὐτὸς καὶ ὁ αὐλιβύσι,

" Τὸ γὰρ πρέφον με, δοῦτ' ἐγὼ
" Κεῖνο θεὸν, ὃ δὴ εἰδισμένον πρέφει
" Οὐ δεῖπαν τῆς παρὰ τὸ διομιδοῦ χορηγίας.

ὁ αὐτὸς ὁ ἀδελφοῖς,

" Θεός ἐστι τοῖς χρησοῖς ἀεὶ,
" Οποῖς γὰρ ὡς ἔοικεν οἱ σοφώτατοι.

Καὶ ὁ αὐλητρίσι,

" Γαστ' ἔστι τοῦ καλοῦ λόγου,
" Ιερὸν, ὁποῖς γὰρ ἔστιν ὁ καλήσων θεός.

Εν Φειδίῳ ὁ παγκὺς,

" Εἰ δ' εὐσεβὴς ὢν τοῖς δυσσεβεστάτοις
" Εστ' αὖθ' ἑταῖρον, πῶς σοφὸς ἀκαλῶς ἔχει,

» Εἰ Ζεὺς ὁ λῴστος, μηδὲν ἔνδικον φρονῇ.
Εν Φιλοκτήτῃ,
» Ορᾷτε δ' ὡς καὶ θεοῖσι κερδαίνῃ
» Καλὸν θαυμάζεται δ' ὁ πλέξας τὰ ναοῖς
» Εχων χρυσόν· εἶδεν καί σε κωλύει,
» Κέρδος πρόσω γε, κἀξομοιοῦσθαι θεοῖς.
Εν Εκάβῃ,
» Ζεὺς ὅστις εἶ, Ζεὺς· οὐ γὰρ οἶδα πλὴν λόγῳ,
» Καὶ Ζεὺς εἴτε φύσεως, εἴτε τοῖς βροτῶν,
» Προσπεσάμην σε. Ἐγὼ τοίνυν ὅτι ἔλεγχος ἀρετῆς ἐν γνώμης στάσει ἀγαπῶσης, ἐπιφανδρα μεῖν ὅπῃ πλεῖστος τῆς συζυγίας κοινωνίαν, καὶ προσάψαι ἑαυτὴν στενῇ εἰς ὑπηρεσίαν, αἱρεῖσθαί τε τὸν χρηστὸν ἐκλογίζω, καὶ ὅτι ἐπ' ἀνδρὶ κείμενοι αὐτεξούσιοι, μὴ τοὺς ἀνθρωποπαθεῖς ἡγεμονεύοντας τῶν ὅλων δεσπότας, ὅπου γε οὐδὲ ἀνθρώπους ἴσην ἔχοντες φαίνονται. πρὸ Ομήρου γὰρ ὁ μὲν Δημοδόκος αὐτοδίδακτος φησὶν εἶναι),
» Θεὸς δέ μοι ἔμβαλεν οἴμους. Οτιπερ ὧν Ασκληπιὸς καὶ Απόλλων, τοῦτο Χείρωνι τῷ κενταύρῳ ἰᾶσθαι διδάσκονται, ὃ κρατιστον τοῦτο ἀνθρώπῳ θεοί. Οἱ γὰρ δίδυμοι τοῦ Διοσκούρου, ὃν μυθολογοῦσι Φησὶν ὁ ποιητὴς Ηρακλέους, ὃν καὶ αὐτὸν ἀρέσκειν λέγει. Οἱ δέ μοι λύσαιντο Αρη καὶ Αφροδίτην τοὺς τῆς μοιχείας ἀρχηγούς, ἐξ ἀπορρήτων τούτων χρῖσιν ἐπάγει τοῖς δεκυμυθίοις. εἰ γὰρ ὡς μὴ μαθοῦσι τοῦ τὰ λεγόμενα θεῖας προέξεις μιμήσασθαι, κἂν ἐπὶ τῶν κιθαρίστου ἀλλότριος βίου, καὶ ἀνθρωποπαθείας λοιδορεῖν γνοὺς δέ ὡς, βλέπουσιν ἐξὸν τοῦ ὑμᾶς εἰδέναι ἀποφυγεῖν, οὐ τοῦτο νόμιμον δεκνύουσι τοῦ τῶν θεῖων τολμημάτων μίμησιν· εἰ δ' ἄρα τοῖς ἔργοις ὑπεμέμψαντο, ἀμελεῖ καὶ τοῦτων γνωσθέντα ὀνόματα, καὶ μηδὲ πιθανωμένοις καὶ τερπνοῖς ῥήσεσιν ὑπεισκαπάσαι αὐτοῖς. ἀσπάζεσθαι γὰρ ὁ ἀγνοῶν καὶ ἀπρεπῆ ὄνομα, οὐχὶ δεῖ τῆς ἐμῆς φωνῆς μόνον, ἀλλὰ καὶ δεῖ τῶν εἰσαγαγόντων ἡμᾶς εἰς τοῦ ἀρχεῖν τῆς παιδείας κηρυσσόντων, ἵνα μὴ ἀργῶς πλεῖστοι ὦμεν ὅτι ἐκείνων τῶν ζῶν χρείαν, οὐ μόνον ὡς ἀγνῶτες τῆς οὐρανίου δόξης, ἀλλὰ καὶ ὡς ἀγαθοὶ τῶν κρειττόνων δεόμενοι προσέχωμεν.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΟΥΣΤΙΝΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ ΚΑΙ ΜΑΡΤΥΡΟΣ, ΕΚΘΕΣΙΣ ΠΙΣΤΕΩΣ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΟΡΘΗΣ ΟΜΟΛΟΓΙΑΣ ΗΤΟΙ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΚΑΙ ΟΜΟΟΥΣΙΟΥ ΤΡΙΑΔΟΣ.

ΚΑΝΩΣ ὅτι χ̄ῡ Ιουδαίων καὶ Ἑλλήνων λέξαντες ἐλέγχου, ἀκολούθως αὖθις τ̄ ὑγιᾶ τῆς πίστεως ἐκθησόμεθα λόγον. ἐγχεῖν γὰρ δέ που μὴ τοῖς τ̄ ἀληθείας ὑποδέχεσθαι, ὅπως καὶ φρονῆσαι περὶ αὐτῆς προσῆκε προσῆλθεν εἰδέναι. οὐ γὰρ ἁπλῶς ἡ προσὼ τ̄ πατέρα, καὶ τὸν υἱὸν δοξολογία τοῖς ἔθνεσιν ἡμῶν ποιεῖ, ἀλλ' ἡ ὑγιὴς τῆς πεπαίδευς ὁμολογία τ̄ ἀποκειμένων τοῖς δικαίοις ἀγαθῶν τ̄ ἀπόλαυσιν δωρεῖται· ἐπεὶ καὶ τῶν ἑτεροφώνων ἀκούσεται ἡ τ̄ πατέρα, καὶ υἱὸν δύμορφοτάτων, ἀλλ' οὐ κατ' ὀρθὸν ἔννοιαν ὃ σέβας προσαγόντων· ὅθεν ἀναγκαίως ἡμῖν ἡ τοῦδε τοῦ γράμματος ἔκθεσις, εἰς τοῦτο ἀφαιρεῖν τῆς ἀληθείας ἀπάγουσα τοὺς ἐντυγχάνοντας κατάμονσιν. Ενα τοίνυν Θεὸν σέβῃ ἡμᾶς αἵ τε θεῖαι γραφαὶ διδάσκουσιν, αἵ τε τ̄ πατέρων διδασκαλίαι παιδεύουσι. δεῖ γὰρ ἕνα πάντων αἰτιώτατον εἶναι, ἵνα μηδὲν ἔξωθεν προσεισάγειν λυμήνηται τὰ γενόμενα. καὶ γὰρ εἴ τι τ̄ ἀρχικὸν ἔξωθεν ἐπῆν τοῦ τοῦδε, οὐδὲ πάντως ἀναγκαῖον ἦν Θεὸν ὁμολογεῖν, ἢ δυνάμει ἑτέρων ὑπάρχειν. ἀλλ' εἰ μόνον Θεὸν εἴποις τις, διέγραψε τὰς θείας φωνὰς ἀναφωνοῦν βοώσας, Ἐγὼ Θεὸς πρῶτος, καὶ ἐγὼ μετὰ ταῦτα, καὶ πλὴν ἐμοῦ οὐκ ἔστι Θεός. Εἰ δὲ οὐ Θεὸν, ἀληθῆ ἢ δυνάμεις φήσεις δηλονότι· ἀλλὰ καὶ οὕτως ἀθετήσεις τὰς θείας γραφὰς πολλαχοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ λαοῦ γεγραμμένα λεγούσας, Αἴνεσατε τ̄ Θεὸν τ̄ οὐρανοῦ, αἴνεσατε αὐτὸν ἐν τοῖς ὑψίστοις, αἴνεσατε αὐτὸν πάντες οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ· αἴνεσατε αὐτὸν πᾶσαι αἱ δυνάμεις αὐτοῦ. Καὶ μὴ βραχύ, ὅτι αὐτὸς εἶπε καὶ ἐγενήθη, αὐτὸς ἐνετείλατο καὶ ἐκτίσθησαν. Οὐκοῦν ὁμολογοῦμεν μὲν εἶναι μηδὲν τὸν ἀρχικὸν τοῦ Θεοῦ τῶν ὅλων συνυπάρχειν, ἐπεὶ δ' ἀπορία πρόεισιν πρὸς αὐτοῦ διεξιέναι. εἷς οὖν τ̄ ἀληθείας ὅστις ὁ ὢν ἀπάντων Θεὸς, ὁ πατὴρ, καὶ υἱῷ, καὶ ἁγίῳ πνεύματι γνωριζόμενος. ἐπεὶ γὰρ ἐκ τῆς οἰκείας οὐσίας ὁ πατὴρ τ̄ υἱὸν ἀπεγέννησεν, ἐκ δὲ τῆς αὐτῆς ὃ πνεῦμα προήγαγε, εἰκότως μὲν τοῦ τ̄ αὐτῆς καὶ μιᾶς οὐσίας μετέχοντα, τ̄ αὐτῆς καὶ μιᾶς θεότητος ἀξιοῖ). Γνῶς οὖν, ἐρῶ τις, μὴ ἀφαιρεῖσθαι τὸ γνωστὸν τῆς γνωσθησόμου, καὶ ὃ ἐκ προβατῶν τῆς ἀφ' οὗπερ ἐκπεπόρευται. ἔστι δὲ ὁ πατὴρ ἀγέννητος ἀφ' οὗ καὶ ὁ υἱὸς γεγέννηται, καὶ τὸ πνεῦμα προῆλθε· ὑπὸ τοῦτον οὖν τῷ πατρὶ ὁ υἱὸς, καὶ ὃ

πνεῦμα δὲ ἅγιον· ὅτι δὲ μὴ ἀγέννητον καὶ γενητὸν ἢ ἐκ παρυπάρξεως οὐκ οὐσίας ὀνόματα, ἀλλὰ ἐξ ὑποστάσεως· ὁ δὲ ἐξ ὑπάρξεως τοῖς ὀνόμασι χαρακτηρίζεται τοῦτο. διὸ ἡ τῆς οὐσίας δήλωσις τῇ Θεὸς ὀνομασίᾳ σημαίνεται, ὡς ἔστι) τὸ διαφορὰν ἔχειν πατρὶ πρὸς τὸ εἶναι ἢ τὸ πνεῦμα, ἢ τὸν τῆς ὑπάρξεως ἐξ ὑπου· τὸ δὲ ταυτὸν, ἢ τὸ τῆς οὐσίας λέγειν· εἰ γὰρ ὁ μὲν ἀγέννητος ἔχει τὸ εἶναι), ὁ δὲ γενητὸς, ὁ δὲ ἐκ παρυπάρξεως, τὰ τῆς διαφορᾶς ὑπεδηλωσάμεθα πίφυκεν· εἰ δὲ καὶ τὸ ὑποστάσεως αὐτῷ τὸ κατ' οὐσίαν ἔστι) σημαίνει, ᾧ κοινῷ τῆς θεότητος ὀνόματι πρόσεστιν δηλοῦται. οὕτως δ' ἂν ὁ λέγων διαφέρειν γένοιτο. ὁ πρὸς τῆς ὑπάρξεως δὲ Ἀδὰμ σκεπτόμενος, ὅπως εἰς τὸ ἔστι) πρόηκεν, εὑρήσει τοῦτον οὐ γενητόν. (οὐ γὰρ ἐξ ἄλλου τινὸς ἀνθρώπου, ἀλλ' ἐκ τῆς οὐσίας διαπλασθέντα χρεὼν) ἀλλ' ἡ διάπλασις τὸ ἐξ ὑπου τὸ ὑπάρξεως δηλοῖ· τὸ γὰρ ὅπως ἐγένετο σημαίνει. ὡσαύτως πάλιν ὁ τῆς ὑπάρξεως ἐξ ὑπου τῷ διάπλασιν χαρακτηρίζει. δηλοῖ γὰρ ὁμοίως ὅτι τὸ πλασθὲν ὑπῆρξεν. εἰ δὴ αὐτῷ τὸ οὐσίαν ζητοῦντος καὶ ἓν ὧν τῆς ἐξ αὐτοῦ κοινωνίας σεσωμάτωται, ἄνθρωπον εὑρήσεις· ὃ ὑποκείμενον· ὡς γὰρ οὖν ἡ πλάσις τὸ ἐξ ὑπου τὸ ὑπάρξεως δηλοῖ, ὁ δὲ τῆς οὐσίας λόγος ἄνθρωπον τὸ ὑποκείμενον δείκνυσιν· οὕτως ὅτι τοῦ Θεοῦ καὶ παῖδες εὑρήσομεν. εἰ μὲν γὰρ τὸ ἐξ ὑπου τὸ ὑπάρξεως αὐτοῦ ζητοῦντες, ἐξ οὐδενὸς ἑτέρου γεγυμνωμένον ὀφθήσεται, ἀγέννητον προσαγορεύσεις· εἰ δὲ τῷ ἀγεννήτως προσηγορίαν σκοποῦντες, τῆς ὑπάρξεως τὸ ἐξ ὑπου ἐρμηνεύουσαν εὑρήσεις. εἰ δὲ τῷ οὐσίαν αὐτῷ γνωρίζειν ἐθέλοις καὶ ἓν ὧν ἐξ αὐτοῦ πνεύματι προσῆκε κοινωνίαν (συνάπτεται, τῇ Θεὸς ὀνομασίᾳ δηλώσεις· ὥστε τὸ μὲν ἀγέννητον καὶ τῆς ὑπάρξεως ὁ ἐξ ὑπου, ἀλλήλων εἰσὶ γνωρίσματα· τῆς δὲ οὐσίας τὸ Θεὸς δηλωτικόν. ὡς γὰρ ὁ Ἀδὰμ, κἂν ποτὲ γένηται μὴ προσηκόμενος τοῖς ἐξ αὐτοῦ γνησίοις καὶ τὸ τῆς οὐσίας ταυτὸν εἰς κοινωνίαν σεσωμάτωται, οὕτως ὁποῖός λόγος τὸ κοινὸν τῆς οὐσίας παῖδας προσῆκε τὸ υἱὸν καὶ τὸ πνεῦμα διαπασῶν ἀφ' τὸ ἀγέννητον δεωρήσεται· ὥστε τὸ ἀγέννητον καὶ γενητὸν καὶ ἐκ παρυπάρξεως οὐκ οὐσίας δηλωτικά, σημαντικὰ δὲ τῶν ὑποστάσεων ὄντα· ἱκανὰ γὰρ ἡμῖν διακρίνειν τὰ προσώπα, καὶ τὸ παῖδες καὶ υἱὸς, καὶ ἁγίου πνεύματος ἰδιαζόντως δηλοῦν ὑποστάσιν. καθάπερ γὰρ σφραγὶς ἡμῖν ὡς λεχθὲν ὁ ἀγέννητον ὑπὲρ ἀφορίζειν τὸν παῖδες ὑποστάσιν· καὶ πάλιν ὡς τὸ σημεῖον τὸ τοῦ γεννητοῦ προσηγορίαν ἀκριβοῦσιν, τὸν υἱοῦ λαμβάνομεν ἔννοιαν· καὶ αὖθις ἀφ' τῆς τοῦ ἐκ παρυπάρξεως σημασίας ὁ ἰδιωτικὸν τὸ πνεύματος προσωπον παραδυόμεθα. καὶ ταῦτα μὲν ἐπαρκεῖ πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ μὴ τὸ οὐσίαν αὐτὸν δηλοῦν ὁ ἀγέννητον καὶ γενητὸν ἢ ἐκ παρυπάρξεως· ἀφοριστικὰ γὰρ τῶν ὑποστάσεων ἐστί), προσῆκε τοῦ καὶ τὸ ἐξ ὑπου τῆς ὑπάρξεως δηλοσημαίνειν. Ὑπολοιπον δὴ δὲ εἶναι τὸ οὐσίας δηλοῦσθαι, πῶς μία παῖδες, καὶ υἱοῦ, καὶ ἁγίου πνεύματος. ὁρῶμεν γοῦν ἐν τῇ κοινῇ σεσωμένοις τὸ αὐτῆς οὐσίας ὑπάρχοντα τοῖς γενητοῖς τὰ γενώμενα. μᾶλλον δὲ λέγωμεν ἡμῖν ἀρκτέον, ὡς δὲ μὴ ὃ σύνεγγυς τῷ λόγῳ διαφεύγοι ζητημά τι πρεμπεσὸν εἰς μέσον· καὶ προῖτόν γε τὰ ὄντα διαιρήσομεν. διήσομεν γὰρ εἴς τε κτιστὸν καὶ ἄκτιστον τὰ πάντα διαιρούμενα. εἴ τι γὰρ ὄντι ἐν τοῖς οὖσιν, ἢ ἄκτιστος φύσις ὄντι, ἢ κτιστή. Ἀλλ' ἡ μὲν ἄκτιστος, δεσποτικὴ καὶ πάσης ἀρχῆς βουλήσεως· τὰ δὲ κτιστὴ, δουλικὴ καὶ νόμοις δεσποτικοῖς ἑπομένη. καὶ ἡ μὲν κατ' ἐξουσίαν ἃ ἂν βούλεται τὰ ποιοῦσα, καὶ δυναμένη· ἡ δὲ τῆ δεσποίας μόνων ἓν πρὸς αὐτῆς ἀρότητος εἴληφε, καὶ δυναμένη, τὰ πληροῦσα. ὅταν ἡ διαιρέσεως ἐχούσης, τὰ ἀπὸ τοῦ μέσου τοῦ διαλήμματος φωνὰς, σκόπει μὴ μὴ ἀκρι-

ξείας, ἵνα σὺν πάσῃ παῤῥησίᾳ τὸν υἱὸν, καὶ τὸ πνεῦμα. διὸ γὰρ τοὺς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐφίμους μὴ λογισμοῖς ἀνθρωπίνοις διδυσωπῶ τὰ θεῖα, ἀλλὰ τοὺς τοῦ βουλήματος τοῦ διδασκαλίας τοῦ πνεύματος, τῷ λόγῳ πεισθῆναι τῆς ἔκθεσιν. καὶ τοῦτο ἡμᾶς Δαβὶδ διδασκέτω. ὕμνοι γὰρ ἐστὶ σωτηρίας ἐξ ὁλοκλήρου τοῦ κλίσιως τῷ τοῦ ἀπορρήτου Θεοῦ, εἶτα τοῦ τῶν κατ' οὐρανὸν ἀπορρήτων δέησιν, πάσας τὰς τοῖς ἐν αὐτῷ δυνάμεις ἀπαριθμησάμενος· ἐμοίως δὲ καὶ τοῦ γῆς καὶ τῶν ἐν αὐτῇ ἀπορρήτων τὴν ἀφήγησιν ποιησάμενος, οὐ συμπαρελαμβανεῖ τῇ δοξολογίᾳ ταύτῃ τοῦ υἱοῦ, καὶ τὸ πνεῦμα, ὡς τῇ θείᾳ φύσει σωνεζευγμένα δηλονότι. οὐ γὰρ δὴ εἰ τοῦ κλίσεως οὐσίας ἠπίστατο, ταῦτα μόνον ἀφῆκεν ἀκατονόμαστα· ἂν γε τοῦτο καὶ μᾶλιστα τῶν ἀνω ἀπασῶν δυνάμεων εἰκότως δὴ ἐμνημόνευσεν. ὁμοίως ὁ καὶ ὁ μακάριος Γαῦλος θείᾳ πυεὶ κέκτηχος ὤν, καὶ τὸ ἀφῃκεὶς τοῦ δι' Θεοῦ ἀγάπης ἐνδηκύμενος, τὸ βέβαιον τοῦ φίλτρου μαρτυρούμενος, οὕτω φησὶ, Πέπεισμαι γὰρ ὅτι οὔτε ζωὴ, οὔτε κόσμος, οὔτε θάνατος, οὔτε ἄγγελοι, οὔτε δυνάμεις, οὔτε ἀρχαὶ, οὔτε ἐνεστῶτα, οὔτε μέλλοντα, οὔτε ὕψωμα, οὔτε βάθος, οὔτε τις κλίσις ἑτέρα δυνήσεται ἡμᾶς χωρίσαι ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ τοῦ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν. Ομοίως γὰρ καὶ αὐτὸς ἀπαριθμησάμενος καὶ κόσμον, καὶ ζωὴν, καὶ θάνατον, καὶ ἀγγέλους, καὶ ἀρχαγγέλους, καὶ ἀρχὰς, καὶ δυνάμεις, ἔτι τε ἐνεστῶτα καὶ μέλλοντα, ὕψωμά τε καὶ βάθος, ἐπὶ μηδὲν δέεσθαι ὑπολιμπάνομενον τῆς κλίσεως φύσεως· ἔτι δὲ τοῦ βοᾶν καὶ μαρτύρεσθαι τῆς ὁρμῆς ἐχόμενος, ὑπερβολικὸν ἂν ποιεῖσθαι, τοῦ λόγου πεπληρωκέναι ἑτέρῳ ἑπαγαγών· ἀρ' οὖν καὶ τῆς τοῦ λεχθέντος ὑπερβολῆς τὸν ἀπεριγράπτον αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ πόθον ποιήσασθαι, εἰ τῆς κλίσεως οὐσίας ὑπερῆρχε μηδὲ τοῦ υἱοῦ καὶ τὸ πνεῦμα, οὐκ ἂν αὐτῶν μὴ τῶν ἀνω τὴν ἀφήνησιν ἐποιήσατο; ἀλλ' ὅτι μὴ οὐ συνέζευκται τῇ κλίσεῃ φύσει ὁ υἱὸς καὶ τὸ πνεῦμα, ἀπὸ τούτων καὶ τῶν τοιούτων ἴσμεν. σὺν δὲ τοῦτο ἀκούσαι καὶ ἄνας ἀνῆς τοιαύτας παμπληθεῖς μαρτυρίας, ἀνῆ ἐπεὶ τοῦ ἐκκλησίας ἡμῖν ὁ λόγος, ἡμῖν ἦ ὁ σκοπὸς ἀνῆ σωτήριον εἰπεῖν, ἀπέχεσθω ἡμῶν καὶ τὰ ῥηθέντα. Υπόλοιπον δὴ δὲ εἰπεῖν ἀκούσαι, ὡς τῇ φύσει τῇ θείᾳ ὁ υἱὸς ζωτάκτιαι καὶ τὸ πνεῦμα, καὶ τοῦτον τε τῶν χαριστάτου μαθήσομαι. Ο Κύριος ἡμῶν Ιησοῦς Χριστὸς, μετὰ τὸν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν, τοῖς ἐν οὐρανοῖς ἀνόδου ποιήσαι μέλλων, καὶ τὸν ἐθνῶν μαθητεύσαι, καὶ τοῦ βαπτίσματος διδασκεῖν τοὺς ἀποστόλους ἐπαίδευσι λέγων, Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος. Καὶ Κορινθίοις δὲ γράφων ὁ μακάριος Γαῦλος, τῷ τέλει τῆς ὑπατολῆς οἱονεὶ σφραγῖδα τοῦ διδασκαλίαν τοιαύτης ἐπάγει, Η χάρις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ιησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, καὶ ἡ κοινωνία τοῦ ἁγίου πνεύματος, μετὰ πάντων ὑμῶν. Καὶ πάλιν τοῖς Εφεσίοις ὕστερον φησὶν, Οντες ἀκρογωνιαίου αὐτοῦ Ιησοῦ Χριστοῦ, ἐν ᾧ πᾶσα οἰκοδομὴ ζωαρμολογουμένη αὔξει εἰς ναὸν ἅγιον ἐν Κυρίῳ, ἐν ᾧ καὶ ὑμεῖς συνοικοδομεῖσθε εἰς κατοικητήριον τοῦ Θεοῦ ἐν πνεύματι. Βλέπετε πῶς πάντα οἰκοδομεῖ τοῦ ἐν Χριστῷ διδάσκων, δι' ἧς ναὸς Χριστοῦ γινόμεθα καὶ ὁ γεγραμμένον, Ενοικήσω ἐν αὐτοῖς καὶ ἐμπεριπατήσω, καὶ ἔσομαι αὐτῶν Θεὸς, καὶ λαός συνημμένως ἡμῖν ζωάγει τοῦτο. Οντες γὰρ φησιν ἀκρογωνιαίου αὐτοῦ Ιησοῦ Χριστοῦ. καὶ μετὰ βραχύ, Εν ᾧ καὶ ὑμεῖς συνοικοδομεῖσθε εἰς κατοικητήριον τοῦ Θεοῦ ἐν πνεύματι. Χριστὸν γὰρ Θεὸν καὶ πνεῦμα, τὴν μίαν θεότητα κατοικεῖν ἐν ἡμῖν κατ' ἐνέργειαν, τοῖς τῆς χάριτος ἀξίοις μέλεσι τοῦ τοιού-

" της διδασκαλίας ἐπαίδευσεν. καὶ τοῦτο δῆλον ἀφ' ὧν καὶ ὁ ἑτέρωθι φησὶν, Τοῦτον χά-
" ριν κάμπτω τὰ γόνατά μου πρὸς τὸν πατέρα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐξ
" οὗ πᾶσα πατριὰ ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς ὀνομάζεται· ἵνα δῴη ὑμῖν κατὰ τὸ πλοῦτος
" τῆς δόξης αὐτοῦ, δυνάμει κραταιωθῆναι διὰ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ εἰς τὸν ἔσω ἄνθρω-
" πον, κατοικῆσαι τὸν Χριστόν. Ἰδοὺ γὰρ πάλιν ἐνοικήσεως θείας μεμνημένος ὁ Παῦ-
" λος, καὶ πατέρα, καὶ υἱόν, καὶ πνεῦμα ἅγιον συμπαρειλημμένους δείκνυται. Ὁ πνευμα-
" τοῦ δὲ τῆς διδασκαλίας ζωοπαθῶν τὰ τέλια φαίνεται πρόσωπα· Κοσμοῦσιν γὰρ ἐν
" ὀπτασίᾳ δευτέρᾳ γράφων οὕτω φησὶν, Ὁ δὲ βεβαιῶν ἡμᾶς σὺν ὑμῖν εἰς Χριστὸν, καὶ
" χρίσας ἡμᾶς Θεὸς, καὶ σφραγισάμενος ἡμᾶς, καὶ δοὺς τὸν ἀρραβῶνα τοῦ πνεύματος
" ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν. Σαφῶς καὶ λαμπρῶς καὶ πατέρα Θεὸν, καὶ Χριστὸν υἱὸν, καὶ
" πνεῦμα ἅγιον ἐν τῇ διδασκαλίᾳ συζεύξας. καὶ αὖθις πρὸς Γαλάτας, Ὅτι δέ ἐστε υἱοὶ,
" ἐξαπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸ πνεῦμα τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ εἰς τὰς καρδίας ὑμῶν, κράζον Ἀββᾶ ὁ
" πατήρ. Ὁμοίως πάλιν σεσημειωμένους ἡμῖν τὸν τρόπον τῆς παρουσίας, ἐν υἱοῦ, καὶ πνεύμα-
" τος ἔννοιαν πρόδηλον διδοὺς. καὶ βλέπε ὅπως ἀκριβείας πάσης ζωοφόρους τὰ γραφείσματα. ὅ
" γὰρ ἁπλοῦς εἶπεν, Ἐξαπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸ πνεῦμα, ἵνα μὴ νῦν μὲν αὖθις σεσωπηκὼς ὑφ',
" ὧν ὑστερονέμων πατρὶ ὧν οἷς φησὶν, Ὑμεῖς δὲ οὐ τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου ἐλάβετε,
" ἵνα εἰδῆτε τὰ πνεύματα τὰ ἐκ Θεοῦ τῆς παρουσίας· καὶ πάλιν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ τὸ πνεῦμα τῆς ἀλη-
" θείας καλοῦντος, ὅταν ἐκεῖνος ἔλθῃ ὁ παράκλητος, καὶ αὖθις τῆς παρουσίας εἰς διδάσκοντος.
" ὁ γὰρ πρόδηλα τῆς παρουσίας ἐκπορεύεται, καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ ἁπλοῦς βεβαιούσης ἡμῖν τὰ
" θείας γραφῆς τὸν ἀφώνιαν, ἀχώριστον τοῦ παρόντος, καὶ υἱοῦ, καὶ ἁγίου πνεύματος κα-
" τηχῆσθαι τὸν ἔννοιαν· ἀλλ' οὐδὲ τῆς τοῦ πνεύματος δημιουργίας υἱοῦ, καὶ πνεύματος τὸν
" ἐνέργειαν κεχωρισμένην τοῦ παρόντος ὁ θεῖος ἡμᾶς ἐπαίδευσεν λόγον. καὶ τοῦτον σοι
" Δαβὶδ ὧδέπως λέγων γινέσθω διδάσκαλος· Καὶ σὺ κατ' ἀρχὰς Κύριε τὴν γῆν
" ἐθεμελίωσας, καὶ ἔργα τῶν χειρῶν σου εἰσὶν οἱ οὐρανοί· Σωματικῶς μὲν ἀφ' ὧν τοῦ
" Κυρίου σημασίας καὶ ὁ υἱὸς, καὶ τὸ πνεῦμα· οὐδὲν ἧττον δὲ ἀφ' ὧν τοὺς ἀγγέλους, καὶ τὴν
" κτίσιν τοῦ προσώπου χαρισάμενος διαρρήδην, ἐν οἷς φησὶ, Τῷ λόγῳ Κυρίου οἱ οὐρανοὶ ἐστερεώ-
" θησαν, καὶ τοῦ πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ πᾶσα ἡ δύναμις αὐτῶν. Ἀλλ' οὐδὲ τὸ τοῦ
" παρόντος ἐξουσίας ἀπορρήτου ἦν υἱὸς, καὶ ὁ πνεῦμα τοῦ ἀφ' ὧν τῆς θείας γραφῆς μεμα-
" θήκαμεν, καὶ πῶς, ἄκουε τοῦ γράμματος. Ὁ δὲ Θεὸς ἡμῶν, φησὶν, ἐν τοῦ οὐρανῷ ἐν
" ὑπὲρ γῆς, πόσα ὅσα ἠθέλησεν ἐποίησε· Τοῦτο πρὸς τὸν παρόντος ὁ Δαβὶδ φησι, Τούτων
" ὁ υἱὸς δέηται ὑπὲρ τοῦ λειτουργοῦντος ὀξουσίαν, Θέλω, φησὶ, καθαρίσθητι. Τούτων ὁ
" μακάριος Παῦλος καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος προσμαρτυρεῖ, ταῦτα γράφει, Ταῦτα
" δὲ πάντα ἐνεργεῖ ὁ ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πνεῦμα, διαιροῦν ἰδίᾳ ἑκάστῳ καθὼς βούλεται.
Εἰ τοίνυν ἐν τῇ τοῦ κόσμου μαθητείᾳ ἔν τε τῇ τοῦ βαπτίσματος διδαχῇ, ἔτι γεμοῦν
καὶ τοῦ τῆς δημιουργίας λόγου, καὶ ἴδῃ τὴν ἐξουσίας δυνάμει, σεσημειωμένος ἡμῖν ὁ
παράκλητος, ἐν υἱοῦ, καὶ ἁγίου πνεύματος ἐν ὄνομα προδεδόται, ὃς ἀφαιρήσεται λόγος
τὸν υἱὸν ἐν τὸ πνεῦμα, μὴ τῆς θείας οὐσίας καὶ μακαρίας ὑπάρχοντ, ἐν μή τις ἡμῖν ἐν-
αντιφέρῃ, ὡς δίχα μοῦ ἀποχρώμενοι, δίχα ἢ διεξελθοῦσιν, εἴπερ ὁ ταυτὸν τῆς ὑσίας
ἐπαγγελλόμενοι δείξει, ὅτι σεσωπηκὼς ἴδῃ τῷ παρεῖ ὁ υἱὸς, καὶ τὸ πνεῦμα, ἐκ τίνος πρε-
σβεύομεν. οὐ γὰρ ἄλλο τι τῆς ζωοποιήσεως ὁ λόγος πρόσωπον, ἀλλ' ἢ παρόν, ἐν υἱοῦ, καὶ
ἁγίου πνεύματος ὁ τὸ οὐσίας ταυτόν· καὶ μοι τοῦ διαίρεσιν ἀναλαβὼν ὁ ἀντιλέγων
δι' ἀκριβείας σκοπείτω· εὑρήσῃ γὰρ ἐκ τῆς οὐσίας τὸν λόγον ἐν τῇ ἐκ τοῦ σεσω-

φέας πληρούμθον. ἀμῶν τοίνυν ἡμῖν εἰς δύο τὰ ὅπερ διήρητο, εἴς τε ἄκλιτον καὶ κλιτὴν φύσιν· καὶ τῆς μὲν ἀκλίτου τὸ μέσον πρὸ ἡμῶν ὡμολόγηται, δεσποτική τε αὐτὴ οὖσα· ἢ πάσης ἀϊδίκης βλαπτέρα, ἔτι τε κατ' ἐξουσίαν ἃ ἂν βούληται καὶ ποιοῦσα, καὶ δυναμένη· τῆς δὲ κλιτῆς, δουλικήν τ' ἐξ ἀνθρώπου, καὶ νόμοις δεσποτικοῖς ἐπομένην, ἔτι τε τὴν ὑφ' ἑαυτὴν οὐσίαν ἐν τῷ δεῖσθαι τῆς θεότητος εἴληφε μείζω καὶ δυναμένην, καὶ πλησιοῦσαν· οὕτω δ' διαιρέσεως ἐχούσης, καὶ θεότητος, ἐπείπερ τοῦτο ἄκλιτον, καὶ κλίσεως μηδὲν ἔχ) ὃ μέσον, βεβαιούσης, πάντ' ὂν τῆς κλίσεως προήλακται, τῇ θείᾳ ἂν προήλακται δηλονότι. εἰ τοίνυν ἀφ' πλέονων πρὸ ἡμῶν ἐδίκαιουτο τῆς μὲν κλίσεως ἀφ' ἁλλάττειν ὁ υἱὸς καὶ ὁ πνεῦμα, ἐπεὶ μηδενὶ κλιτῷ σύνηνείθμηται, ὃ δὲ πατὴρ πάντα χρὴ ἐξῆκται, πῶς οὐ τῆς ἑκάστης ἀπονοίας ὄντ' ὂν μὴ τ' ἀκλίτου οὐσίας αὐτὰ νομίζειν. τὸν γὰρ δύο ὃ ἕτερον ἀναλογίως ἀφ' πιστεῖται· δεῖ γὰρ ἢ τ' κλιτῆς αὐτὰ ἀφκεῖσθαι τῆς ἀκλίτου ἀφορίζειν, ἢ τῆς ἀκλίτου ἀποδέκεσθαι τ' κλιτῆς ἀναλογίως χωρίζειν· ἀλλὰ καὶ τῆς κλιτῆς ἐφαπτόμενα, καὶ τῇ ἀκλίτῳ συνεζευγμένα· μέσον δὲ τούτων ὡμολογήθη μηδέν· ἁφορώμενον ἂν εἴη ὃ κοινωνεῖν αὐτὰ τ' οὐσίας, ᾧ καὶ πάντα χρὴ συνεζεύχθηναι· εἰ γὰρ ὅσαπερ εἴρηται (καλὸν γὰρ ἀναλαβεῖν τοῖς ἐντελεστέραν ἀπόδειξιν) ὅτι τε τ' ἐν κόσμῳ τῷ κόσμου μαθητείας, ὅτι τε τῆς διδαχῆς τῷ ἁγίου πνεύματος, ἔτι μὲν καὶ ὅτι τῆς ἡμᾶς διδασκούσης, καὶ τ' τοῦ πάντων δημιουργίας, οὐ μόνον ἀλλὰ καὶ ὅτι τῆς κατ' ἐξουσίαν ἀθανασίας τοῦ πλησίον, καὶ ζωτικὸν τοῦ παῖδος, καὶ ἰσον, ᾧ ἁγίου πνεύματος τοῦ δίδου), ἃς οὕτω σκαιὸς διαμφισβητεῖν τοῦ τῆς κατ' οὐσίαν ἀληθείας κοινωνίας· ἕνα τοίνυν Θεὸν τοῦ σῴζειν ὁμολογεῖν τὸ πατρὶ, καὶ υἱῷ, ᾧ ἁγίῳ πνεύματι γνωριζόμενον, ἢ μὲν πατὴρ, καὶ υἱὸς, καὶ πνεῦμα ἅγιον τῆς μιᾶς θεότητος τοῖς ὑποστάσεις γνωρίζοντας· ἢ ἢ Θεὸς, τὸ κατ' οὐσίαν κοινὸν τ' ὑποστάσεσιν νοοῦντας. μονὰς γὰρ ἐν τριάδι νοεῖται, καὶ τριὰς ἐν μονάδι γνωρίζεται· καὶ πῶς τοῦτο διέρωταν οὔτ' ἀθέοις ἐβουλόμην, οὔτ' αὐτὸς ἐμαυτὸν δυναίμην πείθειν τοῖς περὶ τὴν ἀπερρήτων λόγους ἁλώσαι πλάνῃ, καὶ ἁρκίῳ ῥυπῶντι καταλαμβάνειν. εἰ γὰρ καὶ νοῦς ἡμῖν καθαρὸς εἰσῆρυται, δι' οὗ τὴν ὑπὲρ ἡμᾶς πολλάκις τῶν λόγων περιφραπόμεθα, ἀλλά γε τῇ συζύγῳ ἁρκὶ βαρυνόμθος, ἀπορῇ τὸν ἀναρχῆ τὴν μείζονα καπάλυψιν, ἐπείπερ βεβηλοῖ ὁ γεώδης σκῆνος νοῦν πολυφόρητα. ὡσὰν οὖν ἂν ὕδατι ἀνθρώπους οὐσι δυνατὸν ἐξικέσθαι τ' πρώτης ἑκείνης καὶ μακαρίας οὐσίας· ᾗ ἃ λέγω τῆς ἡμᾶς οὐσίας· ἀλλ' ὡσὰν τὴν περὶ αὐτὸν
" μυστικῶς τελουμένων. ὡσὰν γὰρ ἀνθρώπους ὢν θείων ἁφῆς, ὡς Ἑλλήνων σοφὸς ἡμᾶς ἐφθέγξατο· ἐγὼ δὲ λεχθὲν ὡς ἀληθὲς δέχομαι. ὅταν γὰρ ἀκούσω τῷ Παύλου τοῦ σκεύους τῆς ἐκλογῆς, τὸν τρίτον οὐρανὸν ἐκ βεβηκότος, τὰ ῥητὰ ἀρρήτων ἀκηκοότος, ἃ μὴ ἐξὸν ἀνθρώπῳ λαλῆσαι, τοῦ λαλοῦντα τὸ ἑαυτῷ ἔχοντος τ' τὴν λόγων χορηγὸν, μεμικτὴν τινὰ γνῶσιν τὸ ἑαυτῷ τοῦ συμπαθοῦντος, καὶ
" λέγοντος, Ἀρὰ γινώσκω ἐκ μέρους· τότε δὲ ἐπιγνώσομαι καθὼς καὶ ἐπεγνώσθην.
" Καὶ πάλιν, Ἐκ μέρους γινώσκομεν, καὶ ἐκ μέρους προφητεύομεν, πῶς τ' τελείαν τ' θείαν γνῶσιν ἀνθρώπους οὖσι πιστεύσω. εἰ γὰρ τοῖς εἰς τὸ Παύλου μέτρον ἐφθακόσιν, ἀμυδρά τις καὶ μερικὴ γίνοιτ' (ὃ γὰρ δι' ἐσόπτρου, καὶ τὸ αἰνίγματι βλέπειν, ὃ ἀμυδρὸν προαιρεῖται) ἃς οὕτω τολμηρὸς τοῦ ἀπόνοιαν, ὡς τελείαν τ' θείαν γνῶσιν ἑαυτῷ τοῦ συμπαθοῦντος. αὐτίκα δὲ καὶ ἡμεῖς ὃ ἴσον ἀπερρήτων ἀπεξόδευτον εἰ-
" δότες, ᾧ ἃ Δαβὶδ τοῦ τὸν τ' ὅλων Θεὸν ὑπερφυῶς ὁμνοῦμεν, Ἐθαυμαστώθη ἡ γνῶ-

σις σε

σις τοῦ ἐξ ἐμοῦ ἐκπαταχθῆ, οὐ μὴ δυνώμεθα πρὸς αὐτὸν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐν λόγῳ ὅσιον, καὶ φρονεῖν ὁσιώτερον· τοῖς γὰρ θείοις πᾶσα χωρεῖν, βύσσοις μὲν βύσσος μᾶλλον εἰπεῖν ἢ σώφρονος. Ὁκνοῦμεν ὅσον μὲν τὸν θεῖον εἰς ἀσφαλῆ ἔρευναν, ὅσον ἢ πρὸς βύσσον ἀρετὴ σκείαν ἀνωφερῶς νοεῖν μόνον. οὐ γὰρ ὅπῃ πάμπαν ἀκατάληπτον τὸ θεῖον, ἀφ' ἑαυτοῦ τοῦ πάντως μηδόλως ζητεῖν περὶ αὐτοῦ προσῆκεν, ἀλλ' ἐν ῥᾳστώνῃ τὸ τῆς εἴσω κατομαλίσκειν χρόνον· κεῖ δὲ ὁ μέτριος τὸ μεμιγθὲν ἑκάστῳ πρὸς τὸ Κυρίου, τὸ γνώσεως τιμᾷ ἐξέπασιν φιλοπόνως ποιεῖσθαι, ὅτι μὲν ἀκατάληπτον ἀκριβῶς πεπεισμένους, ἐφ' ὅσον δὲ χωρεῖν μέν ἀφ' ἧς ἡμείας ἑαυτοὺς ἐκείνῳ σῶν ἀπορρᾶξας. οὕτω τοίνυν νοεῖν μὲν τὸ ἰσον ἐκ παίδος γεγηθέναι, ὡς φῶς ἐκ φωτὸς ἐκλαμφθέν. ἰκέσθαι γὰρ ἡ εἰκὼν πρὸς ἧς ἦσαν, τό, τε ζωοποιὸν, τό, τε τῆς οὐσίας αὐτοῦ, τό, τε τῆς ἀγνώστου ἀπαθές. ἢ γὰρ ἐξελάμφθη, παρ' ἐκλαμφάντι ἀχρόνως συνυπέρξη. ὥσπερ γὰρ φωτὸς ἔκλαμψις χρόνῳ μέσῳ ἀφανίσθοιτο· ἢ δὲ φῶς ἐκ φωτὸς, τὸ λόγον τοῦ φωτὸς δηλώσει, ἀφ' οὗ καὶ γεγένηται· ἢ ἵν' πάλιν φῶς καὶ ὃ γεννώμενον, ἀπαθὴς ἡ γέννησις μὲν εἴη. οὐ γὰρ κατὰ τομὴν, ἢ ῥεῦσιν, ἢ ἀφαίρεσιν, τοῦ φωτὸς ἡ ἔκλαμψις γίνεται, ἀλλ' ἐκ τῆς οὐσίας αὐτῆς ἀπαθῶς προέρχεται. Ἰδοὺ αὐτὸν δὲ γνῶσιν καὶ περὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος κατέχομεν, ὅτι ὥσπερ ὁ υἱὸς ἐκ τοῦ πατρὸς, οὕτως καὶ τὸ πνεῦμα, πλὴν τὸ δὲ παρ' ὑπόστασιν τὸ ὑπάρξεως διοίσει. ὁ μὲν γὰρ φῶς ἐκ φωτὸς γεννητῶς ἐξέλαμψε· ὁ δὲ φῶς μὲν ἐκ φωτὸς καὶ αὐτὸ, οὐ μὴν γεννητῶς, ἀλλ' ἐκπορευτῶς προῆλθεν· ὅτως σεμνοπρεπὲς πατρὶ, οὕτως τὸν υἱὸν ἑαυτὸν, οὕτως ἀπαθῶς ἐκεῖθεν ἐκπορευθὲν, οὕτως ἐν τῇ τριάδι τὸν μονάδα νοοῦμεν, καὶ ἐν τῇ μονάδι τὴν τριάδα γνωρίζομεν. Ταῦτα χαρισάμενος, καὶ ἵνα τὸ μέσον τοῦ τῆς Κυρίου τὸ γνώσεως λαβόντες, ἵνα ἡσυχάσωμεν τῆς ἐκκλησίας τὸ καταληφθὲν ἐκλιθέμενα, οὕτω μὲν φρονεῖν παρακαλοῦντες, ἕως ἂν τελεωτέραν τὸ γνώσεως τὴν ἔκλαμψιν δέξωνται, ἐπί γε τοῖς πρὸ ἡμῶν ἐκλεκτοῖς σεμνὴ ὀλιγομάθεια προσήκει, ὠφελιμόν. οὐ γὰρ τὸ κομψὸν, ἢ ὑπεροχὴν, ἢ μεγαλαυχίας ἔχον ἀπόδειξιν ἐφαπτόμενον· ὅσον δὲ θύσιδες μᾶλλον καὶ πρέπον τῇ θείᾳ γνώσει καὶ δυνάμει συλλέξαιες, τὸ μιᾶς ῥοπῆς τὸν ἐν τελείᾳς πεισὶν ἐπιστάσεσι γνῶσιν ἐξελόμενα. Οὕτω καὶ περὶ τὸ μακαρίας καὶ θείας τριάδος δοξάζοντες, ὅλῃ τὸ ἐξ οἰκονομίας χάριν τοῦ λόγου παρ' λόγῳ προσιλθωμεν. ἄρρητος μὲν γὰρ καὶ τὸ οἰκονομίας ὁ λόγος. παρ' ᾧ λόγῳ ᾧ προκείσθω καὶ δυνάμει πάλιν ἡμῖν καὶ ταῦτον ἐξεπαστέον. ὅτε γὰρ οἰκείων πλασμάτων σωφρόνει ὁ λόγος χρεῖαν τὸν ἀνάπλασιν γνοῖσθαι, καὶ τῆς τοῦ Ἀδὰμ ὑμοιότητος, ἵν' προβαὰς ὤφλησι, τὸ χρέος ἀποδοθεῖναι, πότε δὴ τὸν οὐρανὸν οὐκ ἀποστᾶς, προσῆς ἡμᾶς κατελήλυθεν. οὐ γὰρ ἵν' σώματος ἡ κατάβασις, ἀλλὰ θείας εὐεργείας βούλησις· μόνῃ δὲ πρόνοια οὐκ Δωϊτικοῦ καλαγωγίᾳ τοῦ γένους, ἀφ' ὧν καὶ προσ αὐτὸν ἐπαγγελίας προσῆς τὴν τῆς οἰκονομίας χρῆσιν χρησάμενος, ἐν ταύτης τὸν πόλιν εἰσδύς, οἱονεί τις θεῖος ἀστὴρ, πλατεῖᾳ ναὸν ἑαυτῷ τὸ τέλμον ἀνθρωπον, μέρος ἓν λαβὼν τὸ ἐκείνης φύσεως, καὶ ἓς ἵνα τῷ ναοῦ ἀφάπλασιν οὐσιώσας. ὁδὸς ἦν αὐτὸν κατ' ἄκρας ἕνωσιν, υἱὸς Θεοῦ προσῆλθεν ἄμφω ταῖς φύσεσι. ἐξ ἐκείνου γὰρ ὁ υἱὸς, ἐν Θεὸς, καὶ ἀνθρωπος. οὕτω τὸ καθ' ἡμᾶς οἰκονομίας ἐπλήρωσεν, ἐπειδὴ ἁμαρτὼν ὁ Ἀδὰμ, θανάτῳ τὸ γένος ὑπέδωκε, καὶ τῇ φύσει ὅλῃ ὑπεδύθυνον τοῦ χρέος πεποίηκε. Θεὸς ὑπῆρχεν ὁ υἱὸς καὶ ἀνθρωπος, ἀνακλῆσαι τοῦ Ἀδὰμ τὸ πρόπτωμα· ἐν ᾗ μὲν ἀνθρωπος, ἀμέμπτως πολιτεύσαι, ἐν θάνατον ἑκούσιον καθαιρῆσαι· ἀφ' μὲν τῆς ἄκρας πολιτείας

ἀφανίζων τὸ πρόσκαιρον. Διὸ δὲ τοῦ μὴ χρεωστουμένου θανάτου καταργῶν τὸ ὀφλόμενον· ἡ δὲ Θεὸς, καὶ τὸ λυθὲν ἀνίσας, καὶ τὸ θάνατον αὐτὸν πάντελῶς καταλύσ. εἷς οὖν ἐστὶν ὁ υἱὸς, ὅ, τε λυθεὶς, ὅ, τε τὸ λυθὲν ἀναστήσας. ἦν γὰρ ἄνθρωπος, ἐλύθη· ἦν δὲ Θεὸς, ἀνέστησεν. ὅταν οὖν ἀκούσῃς περὶ τοῦ ἑνὸς υἱοῦ Θεοῦ σπαργάνων φωνὰς, καταλλήλως μέσῳ τοῖς Φύσεσι τὰ λεγόμενα, μὴ μεγάλα καὶ θεῖα τῆς θείας φύσεως προσιέμενον, μὴ δὲ τὰ μικρὰ τῆς ἀνθρωπίνης λογιζόμενος. οὕτω γὰρ τὸ τῶν φωνῶν ἀσύμφωνον διαφεύξῃ, ἑκάστης τὰ πέφυκε διαιρουμένης Φύσεως, καὶ τὸν υἱὸν τὸ ἕνα, καὶ προσκυνητὸν καὶ ἀΐδιον, καὶ προσφατον τῆς θείας γραφῆς ὁμολογήσῃς. καὶ μὴ μέλλῃς τὴν ἑνώσεως διερωτᾶτε τὸν τρόπον. οὐ γὰρ αἰδεσθησόμεθα τὴν ἄγνοιαν ὁμολογῶν· τοῦναντίον ἧττον μᾶλλον καυχησόμεθα, τοῖς ἀπορρήτοις πιστεύων, καὶ μύστης τούτων ὑπάρχων, ὧν ὁ λόγος τοῖς νοῖς ἀπονενίψω καταλήψιν, ὥστε μηδὲ ἐπαρκέσῃ μοι πρὸς τοῦτων, μήτε πρὸ ἐμοῦ, μήτε πρὸ ἑτέρου μεμαθάναι ζητήσῃς· εἰ δ' ὅσον ὁ νοῦς ἡμῶν ἐχώρησε περὶ τούτου βούλῃ γνῶναι, Φθόνος μοὶ σοφὸς πρὸς παῖδας ἐκκλησίας· τοσοῦτον δὲ τοῖς λεγομένοις ὑπισημήνάμενος, ὡς δεῖ τοῖς ἐξηγεῖσθαι τὸν ἔκθεσιν τῆς ἀνωτέρω εὐσεβείας τε καὶ στενερολογίας, ὅτι τὸ εἰς δυάμεσι καταλήψιν εἶμι. Ἑνῶσε μοὶ τὴν ἕνωσιν, ὡς ψυχῆς πρὸς σῶμα νοήσαντες, οὕτως ἐκ δεδώκασι, καὶ ἑρμηνεῖον γε τὸ παράδειγμα, εἰ καὶ μὴ κατὰ πάντα, καὶ ἀ τὴ γραφῆ. ὡς γὰρ εἷς μοὶ ὅστις ὁ ἄνθρωπος, ἔχει δὲ φύσεις ἐν ἑαυτῷ διαφόρους δύο, καὶ κατ' ἀμφότερα μοὶ λογίζεται, κατ' ἀμφότερα δὲ τὸ λογικὸν ἐνεργεῖ. ψυχῇ μοὶ γὰρ λογικὰ μόνῳ, εἰ τύχοι, τὸ πλοίου τὸ σύμπηξιν, χερσὶ δὲ νοητὸν ἔργου πέρας ἄγει· οὕτως ὁ υἱὸς, εἷς ὢν ἐκ δύο Φύσεις, κατ' ἀμφότερα μοὶ τὰ θεοπρεπείας ἐργάζεται· κατ' ἀμφότερα ἦ τὰ ταπεινὰ παράδειξῃ). ἡ μὲν γὰρ ἐκ παθῶν, καὶ Θεὸς, ἐνεργεῖ τὰ θαυμαστὰ· ἡ δὲ ἐκ πνεύματος, τὸ σαυτὸν, ἐκ τοῦ πάθος, καὶ τὰ παράδοξα πλείονα ἐθέλων ὑπόμενε φυσικῶς. εἴ τις ἔσως τούτου τὰ τῶν παραδείγματος δέχοιτο, ἔχει καλῶς ἡ εἰκών· εἰ ἦ πάλιν ὅλον ὅλῳ τῷ παραδείγματι συγκρίνοι, τὰ τὰ διαφορὰς ἀναφανεῖται). ὁ γὰρ ἄνθρωπος, εἰ καὶ διπλᾶς ἐν αὐτῷ διῃρημένῃ φύσις, ἀλλ' ἐκ δύο φύσεις ἐστὶν, ἀλλ' ἐκ τρεῖς δύο. ὡς γὰρ τὸ σῶμα σύγκειται μοὶ ἐκ πυρὸς, καὶ ἀέρος, καὶ ὕδατος, καὶ γῆς, οὐκέτι ἦ τὸ σῶμα πῦρ εἶπος εἶ), οὐδὲ ἀέρα, οὐδὲ τι τῶν ἀλλων· οὐδὲ γὰρ ζωτὸν τοῖς ἐξ ὧν ἐστὶν, ἐπεὶ καὶ διαφορὰς ὁ λόγος τοῦ τε συγκειμένου, τῶν τε στοιχείων· οὕτως ὁ ἄνθρωπος, εἰ καὶ ἐκ ψυχῆς καὶ σώματός ἐστὶν, ἕτερος παράδοξα τὰ ἐξ ὧν ἐστὶν· ὥδε ἦ μεῖζον ὁ λέγω σαφέστερον, ἐκ διαφόρων ὑλῶν τὸ οἶκον οἰκοδομοῦμοὶ, ἀλλ' οὐκ ἄν τις εἴποι τὸν οἶκον ζωτὸν ὑπάρχειν ταῖς ὕλαις τὰ ἐξ ὧν ἐστίν· οὐ γὰρ ἁπλῶς οἱ λίθοι, καὶ τὰ ξύλα, καὶ τὰ λοιπὰ ὁ οἶκός ἐστιν. εἰ γὰρ ἦν τοῦτο ἐμοὶ, πρὸς τῆς οἰκοδομίας διῃρημένας αὐλὰς καὶ ὕλας οἶκον ἄν τις καλέσειεν, ἀλλ' ἡ διαίρεσις τῶν ὑλῶν πρὸς ἀλλήλα σύμπηξις τὰ οἶκον ἡμῖν ἀποτελῶ πέφυκεν, ἀμοιρῆ τὰ οἰκίας λυθείσης, μοίρισι μοὶ ὁμοίως αἱ ὕλαι τὸν οἰκεῖον ἐπέχουσαι λόγον· ἀποκαλεῖται δὲ φαμοὶ τὴν οἰκίαν, ἐὰν ἡ διαίρεσις ἔτι τῶν ὑλῶν σύγχυσις ἀπετέλεσεν, οὕτω καὶ ὅτε τὸν ἀνθρώπου. κἂν γὰρ ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος ὑπάρχῃ, ἀ ζωτὸν ἀμοῖρα ἐστὶν ἐξ ὧν ἐστὶν, ἀλλ' ἕτερον, ὡς εἶ) τὸν ἄνθρωπον ἐξ αὐτῆς τὰ συναφείας ψυχῆς πρὸς σῶμα, τρίτον ἀποτελούμοὶ ἀνθρωπον. καὶ τοῦτο δῆλον ἀφ' ὧν τῆς διαχύσεως τὰ τούτων γνωρίσῃς, μοὶ μὴ οὕτως τὸ σῶμα τὸ οἰκεῖον σῶζον λόγον. τεκμήριον γὰρ ὅτι διαφθαρτὸν, κἂν νεκρὸν ὑπάρχῃ, τὰ ψυχὴ τε ὁμοίως λογικὴ τυγχάνουσα, κἂν διαφθορῆ ἀπόλωλε ἦ ὁ ἄνθρωπος οὐ ἀπετέλεσεν ἑκατέρων ἡ σύγχυσις. ὁ δὲ Χριστὸς οὐκ ἐκ διαίρετος ἦ ἀνθρω-

πότητος ἀπετελέσθη Χριστός, οὐκ ἀμφοῖν ὢν τοῦτο τὰ δύο, ἀλλὰ καὶ Θεὸς, καὶ ἄνθρωπος ἑκάτερα τυγχάνων· Θεὸς μὲν νοουμένης τῆς τῶν τεράτων ἐνεργείας, ἄνθρωπος δὲ δηκνυμένης τῆς τῆς φύσεως ὁμοιοπαθείας, ἀμφοῖν ὂν τοιοῦτος ὁ τῆς ψυχῆς τῶν τοῦ σώματος πάθων καὶ τροπὴ πολλάκις τοῦ σώματος· συμπάσχει δὲ διὰ τοῦτο ἑκὼν ἄκων φαίνεται, πολλάκις τοῦ τρόπου τοῦ σώματος ἀγωνιῶσα, καὶ τοσοῦτον τῶν πάθους τοῦ σώματος ἀλλοιουμένη, καὶ μὴ τῶν τρόπου οὐδὲν ἔλαττον τοῦ τῆς ὀδύνης ἐμπαθῶς διεχομένη. ὅθεν ὅτι ὁ τρόπος τοῦ Χριστοῦ οὐκ ἀνθρωπίνως τὰ ὀφθέντα φερνῆς εἰωθότων, εἰ μὴ τελείως τοῦ νοῦ περιεχθῆ, πλημμύσειεν ἂν εἰπεῖν, ἢ τοῦτο δίξα λέγω· ὥστε τοῦ ἀνθρώπου ὂν τοῦτο τὸ μὴ δεκτέον, καὶ τὸ δὲ φθακτέον. ἡμεῖς δὲ τὰ πάλαι μὲν τοιαῦτα νομίσαντες τῆς ἀγνοίας ταύτης τὸν ἀρχὴν καταλήψει, μᾶλλον δὲ καὶ νῦν οὐδὲν ἔλαττον διαγωνιῶντες τῶν τῷ λόγῳ τὰ μέζονα τῶν ἀνθρώποις, ὅσοι τὰ τοιαῦτα δυσεβέστερον ἐνάρχῃ λόγον, τὰ τοῦ τοιούτου πάθη ἀπαυδάζομεν, καὶ τῶν ἕνωσιν οὐ μικρᾷ τινὶ τῷ τοῦ διτελοῦς εἰκόνι περιχαίζειν ἐθέλομεν, ἀλλὰ μεγάλῃ, τῇ τῆς γνησίας περιπούσῃ τῇ ὁμοῦ παζούς. ὅπερ γὰρ φῶς ἥλιος ἐστὶ κόσμου ὁ λόγος, οὐκ φωτὸς ἀπολείπεται τοῦ ἀνθρώπου, φῶς εἰ) καὶ τὸ τοιοῦτον βούλομαι τὴν ἑνώσεως νοεῖσθαι τοιοῦτον ὁ λόγος, φῶς εἰ) τὸ ἀρχέγονον, ὃ περὶτῃ φωνῇ τοῦ Θεοῦ δι' αὐτοῦ τοῦ λόγου γεγένηται. σῶμα δὲ ἡλιακὸν, τὸ σῶμα τὸ ἀνθρώπινον, ὃ κατ' ἀπόρρητον ὁ λόγος ἐνώθη. καὶ μή μοι τὸ ἥλιον φῶς ἕτερον τοῦτο τὸ περῶτον γνώμενον νόμιζε. οὐ γὰρ ὡς ἐκείνου τοῦ περῶτου φωτὸς τὸν τοῦ πάντος φωτισμὸν, ὁ ἥλιος γέγονε τὸ ἐκεῖνον ἀναπληρῶν. οὐ γὰρ τοιοῦτος ὁ τεχνίτης, ὡς μήτε περιδεῖσθαι τὸ τέλεον, μήτε τοῦ αὐτοῦ τοῦ περὸς τὸ ἐξ αὐτοῦ πρόχρημα δημιουργῆσαι χρείαν. εἰ τοίνυν ὅτι τὸ φῶς τὸ ἀρχέγονον, ὁ δὲ ἥλιος σῶμα τοῦτο καθεστηκυῖαν, ἐφ' οὗ ζωγραφεῖν τὸ φῶς πάντα χρὴ τοῦ ἀρχέτυπον κεχρημένον ἐπιχειρεῖ. τοῦτο δὲ τὴν ὥραν ἡμῖν τὴν ἡμέρας τὸ ἀρόμενον ἐκ τοῦ σώματος ἀμέμπτως ἀποπληρῇ. εἰ γὰρ μὴ ἐνεδίδη σώματι, ἀλλ' ὅλον ἐν ὅλῳ τῷ ἀεὶ περιεχέμενον, οὐκ ἂν ἦν οὔτε τὰ μέτρα τῆς ἡμέρας διώρισεν, ὅτε κόπτειν ὕπνον τῷ τε πεπονκότα πρέσπειν. εἰ δέ μοι λέγεις ὅτι καὶ περὶ τῆς τοῦ ἡλίου γνώσεως ἡμέρα, δὲ νύξ ἐγένετο, περῶτον μὲν ὁμολογήσῃς ὁμοίως, ὅτι ἦρκει τοῦ φωτὸς ἡ φύσις ἄπαυλα καὶ ἀναλάζειν. ἀκολούθως δὲ ζητήσῃς λοιπὸν τὰ γνώσεως τοῦ ἡλίου τοῦ αἰτίαν. εὑρήσεις γὰρ οὐκ ἀμέλει οὐσαν, ἢ τὰ πρὸ ἡμῶν ἀρχαίως εἰρημένα. πάλαι μὲν γὰρ ἄλλοι δι' ὅλου τὸ φῶς τοῦ ἀεὶ περιεχομένου, οὔτε κόπτειν ὁμαλοῦ διέπεσχεν, ὅτε τῆς ἡμέρας τὰ μέτρα διώρισεν, ἀλλὰ συστελλόμενοι, τῇ νυκτὶ τοῦ πρόσθεν ἐδίδου, ὥστε πάντες ἀγνοήσειεν, ἕτερον μὲν ἦν) τὸ φῶς, ἕτερον δὲ τὸ ἡλιακὸν σῶμα τὸ τοῦτο δεξάμενον. ὅτων ἔχοντος τοῦ φωτὸς περὸς τὸ ἡλιακὸν σῶμα, σκοπεῖτε λοιπὸν ὑμεῖς δι' ἀκριβείας τὸν λόγον. ὥσπερ γὰρ μετ' ἕνωσιν τῶν περιεχομένου φωτὸς περὸς τὸ ἡλιακὸν σῶμα, οὐκ ἀν ἂς ἀπ' ἀλλήλων αὐτὰ διέλοι, οὐδὲ τὸ μὲν ἥλιον ἰδιαζόντως καλέσοι, τὸ δὲ πάλιν φῶς διηρημένως, ἀλλ' εἷς ἥλιος τὸ φῶς λέγεται· οὕτως ὅτι τοῦ ἀγνήτου φωτὸς, καὶ τῶν πθρωμένου σῶματος οὐκ ἂν τις εἴποι μετ' ἕνωσιν, τὸ μὲν κεχωρισμένως ἰδίου, οἷ τὸν ἴδιον λόγον, τὸ δὲ ἀνθρώπου· ἀλλ' ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν ἑκάτερα νοήσῃ, ὡς ἓν φῶς καὶ ἕνα ἥλιον, τό, τε διεχθὲν φῶς, τό, τε δεξάμενον σῶμα. πάλιν ὡς ἓν μὲν φῶς, καὶ εἷς ἥλιος. φύσις δὲ δύο, ἡ μὲν φωτὸς, καὶ δὲ σώματος ἡλιακοῦ· οὕτω καὶ ἐνταῦθα, εἷς μὲν ὁ υἱός, καὶ Κύριος, καὶ Χριστὸς, καὶ μονογενὴς· φύσις δὲ δύο, ἡ μὲν θεία

ἡμᾶς, ἡ δὲ μήτηρ. καὶ αὖθις, ὡς πρὸ ὀλίγου ἔλεγον τοῦ φωτὸς φῶς ἐστι τῇ ἐνεργείᾳ, ὃ οὐκ ἀνθρώπου χωρίσαι τοῦ σώματος αὐτοῦ τοῦ δικαίου, τῷ λόγῳ δὲ δι' ἐλάττωσιν γνωρίσαι τὴν φύσιν, ἥτις ἐστὶν ἰδία ἡ ἐνέργεια· οὕτως ἐλέγετο ἐκεῖνος τοῦ θεοῦ, πάσαν μὲν ἐνέργειαν οὐκ ἀνθρώπου χωρίσαι τὴν μακαρίαν ὑπόστασιν, ἧς δὲ φύσεως ἧς ἐστὶν οἰκεῖον τὸ γινόμενον τῷ λόγῳ γνωρίσαι. ὕστερον ἡμεῖς τὸ παράδειγμα τῆς ἑνώσεως τῆς θείας ποιησάμενοι, ὡς ἂν ἐπὶ θυσιαστήριον ἔνιοι καταφύγωμεν, ἧς μὲν ἀγαθότητος αὐτῆς εἰ καὶ μὴ καθάπαξ ἐφικόμεθα, εἰκότα γοῦν ἐξαρκοῦσι ἡμῖν τοῖς θύσιν ζήτησιν συλλεξάμενοι. τοῦτον εἴ τί σοι δόξει ἐγκύτερόν πως τῆς ἀληθείας εἶναι, ἀνύμνει τὴν διδασκάλου τὴν γνῶσιν τὸ μέγα· εἰ δέ τι μᾶλλον θύσιν πρὸς ἀγῶνα μεμάθηκας, αὖθις πάλιν ἀνύμνει τὴν κηδεμόνα. αὐτὸς γὰρ πάλαι ὢν, ἡμᾶς ἀγῶνα ἐπήρησεν. ἀποχωρούντων οὖν ἡμῶν εἰς διαμονὴν τὴν ὀρθὴν ὁμολογίαν ἐκ θεοῦ, χαίρειν μὲν τοῖς τῆς ἐκκλησίας ὑμῖν εἰπόντες, χάριν δὲ τῷ διδασκάλῳ τοῦ λόγου ἅμα χορηγίαν ὁμολογήσαντες, ὅτι τῆς καθ' ἡσυχίαν ἀφαγωγῆς τὸν λόγον διασώσωμεν τοῖς λοιπὸν βιβλίοις ἀποδώσομεν. Ἀλλὰ γὰρ ὁρῶ τινὰς ἀνακαλυπτομένους τὸν λόγον, καὶ ζητήσεως ἑτέρας τάδε οἱονεὶ προδιηκονούσης, ἣν πρόχειρον αὖθις βιαζομένους, ἀλλά που καὶ πειρωμένους εἰ μὴ τοῖς προλαβοῦσι διαύλοις ἀπίρηκεν. ὁ δέ γε μιμεῖται πηλεύς, ἢ σιωπήσεται μᾶλλον, ἢ δὶς δίσεται περὶ τοῖς αὐτοῖς. ὅλος δὲ νενίκηκε πρὸς τὸν δρόμον, καὶ τὴν ψυχὴν οὐκ ἄδην ἔσω πρὸς ἐκκυλίει, καὶ δὴ σημαντῆρος ἀναμένει. ὃ σιωπήσομαι· σοὶ δὲ βουλόμενος τὸ ζήτημα σημῆναι· ἕτοιμος γὰρ ὁρμήσας καὶ καταβαλὼν τὸν ἀπιστίαν, καὶ ἐκκλησίας τοὺς νομάρχους ἐλάσας, καὶ δέξασθαι, ἃ μὲν δεῖ πρὸς τὴν ἀλήθειαν ζητεῖν, ἃ δὲ πιστεύειν, καὶ τοῦ δρόμου τὴν νόμιμον νικητὴς ἀναρρηθῆναι. Πῶς, φησὶν, ὁ λόγος πάντοθεν κατ' οὐσίαν ἐστὶ, καὶ πῶς ἐν τῷ οἰκείῳ ναῷ. εἰ γὰρ ὡς ἐν ἅπασι καὶ κεῖ, οὐδὲν πλέον ὁ ναὸς τῶν πάντων ἔξει· καὶ ποῦ μᾶλλον ἂν ᾧ κατοικεῖ πᾶν τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος σωματικῶς. εἰ δὴ ἐν τῷ ναῷ δοίη τις πλέον εἶναι, ἃ τοῖς πᾶσι κατ' οὐσίαν πάρεστιν, οὐκ ἂν ἴδιον θεοῦ σαφῆς ἔλεγχος ἀπιστίας ὃ πῶς περὶ θεοῦ λέγει. πῶς γὰρ οὐρανοῦ δημιουργός, πῶς γῆς, πῶς θαλάσσης, ἀέρος τε καὶ φυτῶν, καὶ ζώων ἀπλήστων, καὶ σοῦ γε αὐτοῦ, ὃ πάντα μὴ ἀκριβείας περὶ θεοῦ ζητοῦντος. πάντων μὲν εἴπωμεν, ὅτι δυνάμει περιουσίας ἄπαντα πεπλήρωκε. ἆρ' οὖν καὶ ἡ θεοῦ δύναμις τοῖς γινομένοις καὶ συμβεβηκόσι, ἢ κατ' οὐσίαν πάρεστι; εἰ μὲν οὖν καὶ συμβεβηκόσι, ὡς οὐσά γε, καὶ περὶ τοῦ ψεύδους, ἐπεὶ καὶ τὸ συμβεβηκὸς ἡ καθ' αὐτὸ πέφυκεν, ἀλλ' ἐν ἅπασι περιουσιοκεῖται ὑπάρχει. εἰ δὲ μηδαμοῦ τοῦτο, λείπει κατ' οὐσίαν τὴν δύναμιν πάρεναι πᾶσιν. ἆρ' οὖν ὅτῳ πᾶσι κατ' οὐσίαν ἡ δύναμις τοῖς γινομένοις πάρεστι, τοῦτο πλέον εἶναι αὐτὸς ὁ κεκτημένος ναός; ἄπορος τοῦτ' ὁ λόγος, ἄπορος καὶ κεῖνος, καὶ πίστις ἀμφοτέρων ἡ λύσις. εἶδες πῶς ὁρμήσας ὁ λόγος καταβάλῃ τὴν ἀπιστίαν; βλέπε περὶ κλοπῆς τοὺς νομάρχους ἐλάσας. εἴπατε ἡμῖν οἱ τὸν Χριστιανισμὸν παρεσβάλλοντες σπουδάζομεν, οἱ ἐπ' ἀναιρέσει τῶν δύο φύσεων τὰ διαφέροντα ζητοῦντες, καὶ περιγράφομεν, οἱ τὰ τῆς κράσεως καὶ συγχύσεως, καὶ τὸ ἀπὸ σώματος εἰς θεότητα μεταβολῆς, ἵνα κερδήσῃ, τὰς διαιρέσεις ἐπαπορήσαντες μιμαλλόμεθα· οἱ ποτὲ μὲν εἰς σῶμα τὸν λόγον πεπαφέναι λέγοντες, ποτὲ δὲ τὸν σῶμα εἰς λόγον οὐσιωθῆναι, καὶ δι' ἀμφοτέρας δὲ τοὺς ὑμᾶς παραπλησίους, μηδὲ ὁπωσοῦν φρονεῖν δόξαι καθιζάνομεν. λέγατε δέπου ἡμῖν, πῶς ὁ λόγος σαρξ γεγόνεν, ἐκ οὐρανοῦ οὐκ ἔλιπε. πάντως ἐρεῖτε, ὅτι μείνας θεὸς οὕτως ἐγένετο. πάλιν οὖν ἡμῖν εἴπατε, πῶς μείνας ἐγένετο. εἰ ἔμεινεν ὃ ἦν, πῶς γέγονεν ὃ οὐκ ἦν· εἰ δὲ γέγονεν ὃ οὐκ ἦν, πῶς ἔμεινεν ὅπερ ἦν. ἀπορῶ δὲ

ὑπόλειψιν; ἀπορῶ δὲ τῆς ἑνώσεως τὸν τρόπον. Ἀλλὰ πιστεύῃς ὅτι μείνας γέγονε; πίστευε δὲ πᾶσαν πάντα χοῦ κατ' οὐσίαν τὸν λόγον, καὶ κατ' ἐξαίρετον ὑπόστασιν ἐν τῷ οἰκείῳ ναῷ. πάλιν ἐρωτήσω μὴν, πῶς μὴ τὸ ἕνωσιν ἀπεθεώθη τὸ σῶμα· ἢ εἰς ἀϊδιότητος οὐσίαν μεταπεσὸν, ἔμεινε καὶ δι' ἄφθαρτον καὶ ἀθάνατον λόγῳ τὴν ἕνωσιν τοῦ λόγου λέγομεν; Ἀλλ' εἰ μὴ τοῦτο, μὴν μὴ τὸ σῶμα σῶμα, εἰ γὰρ οὐ σῶμα Θεὸς, μετείληφε δὲ θείας ἀξίας, οὐ φύσεως, ἀλλὰ δόξης τοῦ λόγου. Εἰ δὲ ὁ λόγος διὰ τὴν ἕνωσιν εἰς τὸν ἑαυτοῦ φύσιν τὸ σῶμα μετέβαλε, πάλιν ἡμῖν ἐρωτητέον, πῶς εἰς τὸν οὐσίαν τοῦ λόγου μετεβλήθη τὸ σῶμα· ἆρα μεταβληθὲν εἰς τὸν οὐσίαν τοῦ λόγου προσῆκεν τῇ ὑσίᾳ προσέρχεται; σκοπῶ ὅπως δὴ ἐν τούτου, ἢ γε προσῆκεν δεξαμένη. Ἀλλ' οὐδὲν ἀπὸ τούτου προσοίσεται; σκοπῶ τὸ μεταβληθὲν οὐδὲν αὖ εἶη. καὶ πῶς εἰς θείαν τὸ μηδὲν μετέπεσεν οὐσίαν. ἀλλ' οὐκ εἰς τὸν οἰκείαν, φήσουσιν, ὑσίαν ὁ λόγος ἀνέλυσε τὸ σῶμα, ἀλλ' εἰς θείαν τοῦτο μετεποίησε. πάλιν δῶμεν ἡμῖν ἀποκρινέσθωσαν, θείαν ὡς δηλόν προσῆκε τὸ αὐτὸ, ἢ ταυτὸν τῇ αὐτῇ; εἰ μὲν γὰρ ταυτὸ τῇ αὐτῇ, δύο θείας οὐσίας τὸ λόγου κεκρύξομεν· μίαν μὲν, καθ' ἣν οὐκ παθὸς γενητὸς εἶχεν· ἑτέραν δὲ, καθ' ἣν καὶ αὖθις τὸ σῶμα κατ' αὐτὸ πεποίηκεν· εἰ δὲ ἑτέραν προσῆκε τὸ αὐτὸ, ἢ θείαν δὲ, κτίσιν πόρρωθεν ἐρεῦσι. ἀϊδιότητος γὰρ καὶ κτίσεως οὐδὲν μέσον αὖ εἶη· καὶ εἰ μεταβολῆς ὢν σώματι τὸ ἀναλλοίωτον, εἶτα εἰς κτίσιν οὐσίαν πάλιν μετεποίησε. Ἀλλ' ἴσως ἐπὶ τὸ ἀπορήσουσι τάχα που, καὶ δίδυμα μή που τὰ τῶν εἰρημένων τὸ τὸ πίστεως ἡμῶν προσαλύσῃ λόγον· Ἀλλ' ὅταν ἐγὼ ζητῶν ἐπαπορήσω, τότε τὸ μυστηρίου τὸ Χριστιανῶν ἀναχωρῶ τὸ θαῦμα, ὅτι κατὰ νοῦν, κατὰ λόγον, κατὰ κατάληψιν κτίσις φύσεως τὰ ἡμέτερα. ὅταν δὴ οὖν τὰ τοιαῦτα ζητοῦντι ἀπορία τις ἐπείη, προσφέρε τοῖς ζητουμένοις ἑτοίμως λύσιν τὴν πίστιν, λογιζόμενος, ὅτι κατὰ ὅπου Θεὸς, κἀν ἀγνοηθῇ τὰ τῶν λεγομένων, ἢ δι' ὑπερβολὴν φύσεως, ἢ δι' οἰκειότητα τρόπου, οὐδὲ μία ἀπὸ τούτου βλάβη τοῖς ἀγνοοῦσιν εἴληπται. πῶς δὴ ὅλως οὐδὲ διὰ τὸ τὴν τόλμαν τὰ θεῖα διαθρύπτειν ὑπερβαίνοντες, ἢ τῶν θείων οὐκ ἀκηκόατε λόγων, οἳ τοὺς καθ' ὑμᾶς ἴσως τοιούτων ἐξηγήσεων διέργοντες, τὴν τὸ πλοῦ τὰ κεφαλαίως ἡμῖν εἰκόνα προσήκαν, ταύτῃ παιδεύοντες μὴ δεῖν ἡμᾶς προέρχεσθαι, ἢ ἐζητακὰς τῶν θείων καθίσαθαι, ἀλλ' εἴκειν τῇ βουλήσει τῇ θείᾳ, καθάπερ τὸ πλοῦ τὰ κεφαλαίου. βλαβήσεται γοῦν ὀλίγα ποτὲ, καὶ φρονήματι λίαν ὑπέχει τοὺς ἡμετέροις λογισμοὺς κεκμηκόσι, καὶ τὰ ὑπὲρ ἡμῖν ἐπαπορήσας πίστις ὑπολυέτω μόνη, καὶ τοὺς λόγους τοὺς θείους τὸ ὁ γεγραμμένον βέβαιε, ἵνα τὸ ἐπόμενα πάσεως τὸ θέας ἄξιοι γενόμενοι, τῶν μακαρίων ἐκείνων ῥημάτων προσῆκε θεοῦ τὸ ὅλων ἐπακούσητε, Ἐπὶ τίνα ὑπιδλέψω, λέγοντος, ἀλλ' ἢ ὑπὲ τὸν ταπεινὸν καὶ ἡσύχιον, καὶ τρέμοντα τοὺς λόγους μου. Τούτοις προσκληθεισῶν τῶν θεομάχων γλωσσῶν, προσὸς τὸν ἁγιοπολίτου ὁ λόγος ἐπεισερύμενος πρέπει· ὑμεῖς δὲ οἱ τῆς ἐκκλησίας υἱῆς, οἱ τὸν ζήτησιν θύσεως ποιούμενοι, καὶ τῶν ἐπαπορουμένων τὰ πάσης οὐ περιέζοντες, ἀλλ' εἰ δυνατὸν μεμνήσθε, προσσάρητε φόβῳ μοι τὸν νοῦν διερεπίσατε. πολυχιδὲς μὴν τῆς θείας διδασκαλίας τὸ σῶμα, σεσωμένη ἢ ὡς ἐν κεφαλαίῳ, εἴς τε μάθησιν ἐντολῶν καὶ φυλακὴν, εἴς τε τὸν θείαν γνῶσιν καὶ προσκύνησιν. οἱ τοίνυν τὸ εὐσεβείας ἐρασταὶ, ἵνα μὲν τῶν ἐντολῶν φυλακὴν καὶ μάθησιν κατ' οὐδὲν ἀγνοῆ πειρῶνται, καὶ περὶ τούτων γε τὸν θείαν προσκυνήσιν. τὸν τε μὲν τῶν θείων γνῶσιν βυλήσονται μὴν ἐγκύψαι εἰς δύναμιν ἀπονοῦντες ἢ, προσκυνήτωσαν ὡς ἀνέφικτον, ἵνα μὴ κενοῦνται τὰ τῆς πίστεως ἡμῶν. Ταύτῃ δὲ ὑπὸ-

σαμένων ἡμῶν, ἃ μὴ δεῖ ζητεῖν, ἃ ἢ πιστεύειν. ὅτι τοὺς ἀγῶνας θεῶν τὸ δρόμου τὸν λόγον ἐμβιβάσαντες, νικητὴν ἀποφῆναι οὐκ ἀνάσιμόν. ἔμοιγε λοιπὸν ὅτι τοὺς ἀγῶνας ὁ λόγος. ὁμολογούμενόν ἀγωνοθετεῖν τὸν ἐναργῆ τῆς ἀληθείας γνῶσιν, ἐπεὶ καὶ μέρος πολύ που τὸ νίκης. ὅσοι δὲ ἐφικτὸν ἀνθρώπου φύσει, θεὸν ἐξεπάσας, ἀσεβῶς ὑμῖν ὃ ζητούμενον λύσω. πῶς γὰρ φησιν, ὁ λόγος ἔν τῷ οἰκείῳ ναῷ κατ' οὐσίαν ὤκηται, ἔν τε τοῖς οὖσιν ἅπασιν ὁμοίως, καὶ ἐν πλοῦτον ὁ ναὸς τῶν ἀπάντων ἔχει. ἀκούσομαι δὴ τοῦ λόγου λέγοντος, Ὃς ὤκηται ἐν τοῖς κόλποις τοῦ πατρὸς κατ' οὐσίαν, πᾶσι πᾶσιν ἀμερίστως πάρεστι· καὶ οὐχ ἕτως αὖθις ἐν τῷ πατρὶ λέγομαι, ὡς ἐν τοῖς λοιποῖς εἶναι, οὐ γὰρ ἐν τῇ οὐσίᾳ ἐν τοῖς ἀγίοις γινόμενον συστέλλεσθαι, ἀλλὰ διχῇ τὸ τῶν διχομένων μέζον ἀπονοούντων τὸν εἰσδοχέα τῆς θείας· οὕτως ἐν τῷ οἰκείῳ ναῷ ἀχώριστον λέγοντες, ἐν οἱονεὶ ὃ πλήρωμα τῆς θεότητος κατοικεῖν ὁμολογοῦντες, καὶ τοῖς πᾶσιν αὖθις πάρεναι κατ' οὐσίαν λέγομεν, καὶ οὐχ ὁμοίως· ἡ γὰρ δέηται σῶμα ῥυπτοῦ ἀκτῖνας θεότητος. καὶ μαίθανε ὃ λεγθὲν πολλαπλασίως· ἡ γὰρ ἀνεπιδεὲς τὸ ζητουμένου ὃ μέγεθος, τὸ ἐκκλησίας ὑμῖν θεσπεσίως διαλεγόμενος. καὶ ὁ ἥλιος ἡμῖν καὶ ἑκάστῳ τοῖς πᾶσι παρέκειται, καὶ ἡ τοῦ μὲν ἔλαττον, ὃν δὲ πλέον παρασκευάζεται αὐτὸν τὸν ἐναργέστατον τοῖς πᾶσιν ὀπτῆρα ἀφίησιν· ἀλλ' εἴ τις ἐρρωμένας ἔχει ὄψεις δέχεται μὲν τοῦτον τῆς ἀκτῖνος ὃ πλέον, οὐχὶ διχῇ τὸ τοῦ ἥλιον ὡς μᾶλλον εἰς αὐτὸν τὸν λοιπῶν ἐφαπλούμενον, ἀλλὰ διχῇ τῆς οἰκείας τῆς ὄψεως δυνάμεως· ὁ δὲ τοῦ ὄψεις ἀσθενοῦς ἢ αὐτοῦ τοῦ φωτὸς τοῦ ἀπαυγάσματος παρορᾶν δυνήσεται, διχῇ τὸν τῶν ὀμμάτων ἀσθένειαν· οὕτω μοι νοεῖ τὸ τῆς δικαιοσύνης ἥλιον, πᾶσι μὲν ὁλόσους κατ' οὐσίαν ἄτε δὴ Θεὸν ὄντα, πάρεναι· λίμασι δὲ πόρρωθεν οἷς ἀσθενεῖς καὶ λημῶντας τοῦ ῥύπου τῶν ἁμαρτιῶν τοὺς ὀφθαλμοὺς τὸν εἰσδοχέα τῶν φωτὸς ἀπονοοῦντας· τὸ δὲ οἰκεῖον ναὸν, ὀφθαλμὸν καθαρώτατον καὶ χωρητικώτατα τοῦ φωτὸς ὅλον τὸν ἅγιον, ἄτε πλατυσθέντα μὲν ἐκ πνεύματος ἁγίου, ἀμβλυῶσαι δὲ καθάπαξ κεχωρισμένον. ὡς γὰρ ὁ ἥλιος ὁμοίως κατ' ἐναργέστατον τοῖς πᾶσι παρεσκευῶν, οὐχ ὁμοίως ὑπὸ πάντων χωρεῖται, οὕτως ὁ λόγος κατ' οὐσίαν τοῖς πᾶσι πάρων, οὐχ ὁμοίως τοῖς ἁγίοις καὶ τοῦ ναοῦ ᾧ οἰκείῳ πάρεσιν. ἴδε πῶς ἀθλήσας τὸν δρόμον ὁ λόγος νικητὴς ἀποφαίνει, στεφανοφορείτω λοιπὸν, καὶ πομπευέτω, καὶ τοῖς τῆς νίκης στεφάνοις ἐφαίζεσθω, καὶ θριαμβευέτω τὸν ἀνθ' ἁπάντων τὸν ἥπταν. ἡμεῖς δὲ οἱ τοῦ Χριστοῦ παρόντες τὸν ὀλυμπικὸν ἆθλον, τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν, βοῶντες, ὁ λόγος ἠγώνισαι, τὸν δρόμον τετέλεκας, τὴν πίστιν τετήρηκας, λοιπὸν ἀπόκειταί σοι ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος· μᾶλλον δὲ τὸν χορηγήσαντα τὴν νίκην ἀνυμνήσωμεν, τὸν ἥλιον τὸν λόγον, ὃν φῶς τὸ ἀληθινὸν, ὃν φωτίζον πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον, τὸν δι' οὗ ζῶμεν, καὶ κινούμεθα, καὶ ἐσμὲν, τὸν δι' οὗ τὰ πάντα, τὸν δι' ὃν τοῖς ἁγίοις τὸν λόγων τροφὰς διαλύομεν, τὸν κηδεμόνα, τὸν παρόντα, τὸν ἐνεργέτην, ᾧ καὶ ἀνοίγομεν ἀνεπιλήπτως θυσίαν αἰνέσεως, καὶ αὐτὸν δόλῳ ὡς Θεῷ δόξης εἰλικρινοῦς, καὶ ἀνόμεν ἀνεπιδιόρθωτον πορεύσεως, αὐτὸν ἑαυτοῖς ἀναστρέφοντες, αὐτὸν ἀναπνέοντες, αὐτὸν λογιζόμενοι, αὐτοῦ παρεσκευασμένοι, αὐτὸν τὸ πᾶσιν ὑμνοῦντες, τὸν μακαρίαν ἐλπίδα, καὶ χορηγὸν τῆς ἀνωτάτω βασιλείας.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΜΑΡΤΥΡΟΣ ΙΟΥΣΤΙΝΟΥ ΚΑΙ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ ΑΝΑΤΡΟΓΗ ΔΟΓΜΑΤΩΝ ΤΙΝΩΝ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΙΚΩΝ.

ΤΩΝ χ̃ τὼ ἀϑεφτίνω ασυδλὼ εἰς ϑεοσπίαν τῦ Θεοῦ ἀπὸ τῦ ἀϑέπτων γνομένων καλῶν, ὑδὲν οὕτως ὄϛι δεκτὸν τῷ Θεῷ, ὡς ὃ χ̃ δυάμει ασυδάζειν ἑλληνίοις ποιῶν τοὺς ἀϑέπτους. Τοιῦτόν ὦν τὼ παρεμυθίαν ἐν ὑμῖν, ὦ ἀμιώταλε πρεσβύτερε Παῦλε, σφόδρα οὐσάν ἀφέπυεν ἐπίμους ὑμῖν ὑπάκουσα περὶ ὧν ἐπετείλω μοι βραχέϊά τινα ποιήσασθαι τὼ ἐλλογιμῶ τῦ Ελληνικῦ περὶ Θεῦ καὶ κόσμου δογμάτων, οὐχ ἵνα τὴ γνῶϛ ἀληθῆς ἐξ αὐτῶν· πῶς γὰρ ἂν ὁ ἀμαθὴς ἔχοι τὼ ὄϛιν τῆ παρὰ τῶν ἀφπτῶν περὶ τούτων διδασκαλίαν, πρὶν αὐτὸ τὸ τὼ κόσμου ποιητὴν ποιησάμενος Θεοῦ· ἀλλ' ἵνα γνῶϛ, μὴ χ̃ τὴ ἀποδεικτικὴν ὀπτικήμην, καθὼ ἐπαγγέλονται Ελληνες περὶ Θεοῦ τε καὶ κόσμου τοῖς λόγοις ποιῶν, τοῦτο ποιησάμενος, ἀπ' εἰκασμῶ ὃ δοκοῦν ὁρισαμένους. τῆ περὶ Θεῦ καὶ κόσμου τοῖς λόγοις ποιησαμένων ἀνθρώπων, οἱ μὲν πρὶν αὐτὸ τὸ κόσμου ποιητὴν Θεὸν ὑπέλαβον διδασκαλίαν ἐδίξαντο περὶ Θεῦ καὶ κόσμου, ὄϛι τῶν ἀφπτῶν τὸ πρὸς ὕτο ἀπουργησάντων τῷ Θεῷ, οὐ πρῶτον ἡλίους ἔργοις τοῖς δ' αὐτῶν γενομένους ἀξίους πίϛεως ἀπέδιξεν, εἶτ' ὕτως περὶ τῶν τοῖς διδασκομένοις ἀδήλων τὴ διδασκάλιαν πρέφειν· οἱ δὲ τοῖς ὄϛι τῶν ἀφπτῶν ἀπιϛούμενοι λόγοις, τοῖς οἰκείοις αὐτῶν λογισμοῖς ἐπέβλεψαν γνωρίσεως τὸ εὑρεῖν. καὶ κατ' ἐκείνους μὲν τοὺς ἐκ διδασκαλίας Θεῦ, καὶ κόσμου ἐγνωκότας τὼ παρὰ ἀφορὰν, εἰς ὅϛι ὁ Θεὸς, κατ' ἐκάτερον τῆς ἀληϑείας τύπον ἀληθὴς ὤν· Θεὸς γὰρ ἦν ἀληϑὴς οὔτε πρὸ αὐτοῦ, οὔτε μετ' αὐτὸν ἐφικτὸς, σεμνοπρεπὴς ὢν· οὐκ ἔχων οὔτε ἀποκείμενον, ὅτε ἀποκείμενον, ἄφθαρτον ἔχων τὴ οὐσίαν, καὶ ἀνεμπόδιϛον τῶν ἐνέργειαν, δημιουργὸς ὢν τῦ κόσμου πάντος, ἐφικτὸν ἔχοντος ὅ ἐϛί, καὶ τοῦ τί ἐϛί, καὶ τοῦ πῶς ἔχειν, ἀλλὰ ἐκείνου θέλησιν. ἡ γὰρ τὸ ἀφθαρσία ἔχειν τὰ μέρη τοῦ κόσμου, ὡς ὁ οὐρανὸς καὶ οὐράνια, καὶ αἱ ἀόρατοι δυνάμεις· ἡ δὲ παρὰ γίνεσθαί τε καὶ φθείρεσθαι, ὡς τὰ ὑπὸ γῆς ζῶα τε καὶ φυτά. καὶ ὡς γὰρ ὃ γενητὸς ὢν οὐκ ἂν ἐβούλετο μὴ ἐκείνου ποιήσαντος, γενηθὲν ὅτως οὐκ ἂν διέμεινε μὴ ἐκείνου θελήσαντος τὸ μένειν· τοῖς μὲν ἀφθάρτοις, ὅ ἐϛὶν αἰὼν εἰς ὃν αἰῶνα ὅ αἰῶνος· τοῖς δὲ ἐν γενέσει καὶ φθορᾷ, ὅ αὐξάνεσθαι καὶ πληθύνεσθαι, καὶ πληρῶσαι τὴ γῆν. ποιᾷ δὲ τῆς γενέσεως αὐτῦ δυνάμεως, καὶ τοῦ μὴ νόμῳ φύσεως αὐτῶν δουλεύειν, ἀλλὰ αὐθεντίᾳ βουλήσεως ὃ δοκοῦν ἐργαζόμενον, τὰ μὲν ἐν ἀρχῇ τῆ ἐν γενέσει,

" καὶ φθορᾷ φύσεως ἐκ τῆς γῆς καὶ τῶν ὑδάτων ἐποίησε, πεφυκέναι, Ἐξαγαγέτω ἡ
" γῆ ψυχικὰ ζῶα κατ' γένος, καὶ φυτὰ ἔχοντα ἐν ἑαυτοῖς τὸ σπέρμα, κατὰ ξύλα ποιοῦν-
" τα καρπούς. Καὶ πάλιν, Ἐξαγαγέτω τὰ ὕδατα ψυχικὰ ζῶα κατ' γένος. Τὰ δὲ ἐκ
τῶν γυναικῶν γεννήματα ἐκ τῆς καταβολῆς τοῦ σπέρματος γίνεσθαι ὑείσατο. καὶ
ὡσεὶ τούτων πολλοὶ οἱ τῶν περὶ τοῦ Θεοῦ πεφυκότας δυσθέωτους ἀπορηλέντες
πεφῆται, ζωα τὰ φερομένους διετέλεσαν, καὶ διαφωνία ἐν αὐτοῖς γέγονεν ἀσυν-
μία· κατ' δὲ τοὺς ἀπιστούντας μὴ τοῖς τῶν πεφητῶν λόγοις, οἰκείῳ ἢ εἰκασμῷ
ὡσεὶ Θεοῦ καὶ κτίσεως ὁ δοκιμῶν διεισαγάγοις, πολλή τις ἔστιν ἡ πεφὶ ἀγγέλους τε
καὶ πεφὶ ἑαυτοὺς διαφωνία ἐν τοῖς ὡσεὶ τῶν ὄντων καὶ τ' τούτων ἀρχῆς, κατ' οὐ-
σίαν τε, καὶ ἀριθμὸν, καὶ κίνησιν, καὶ πέρας· καθὼς δείκνυται ἐκ τοῦ πεφότου λόγου
τῆς Φυσικῆς ἀκροάσεως Ἀριστοτέλους, μὴ δὲ μηδὲν αὐτὸν ἀγνοθέλη ὡσεὶ ὧν διείλη-
φε διεῖσαθαι πεφαγμάτων.

ΕΚ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΛΟΓΟΥ ΤΗΣ ΦΥ-
σικῆς ἀκροάσεως Ἀριστοτέλους.

" Ἀεὶ γὰρ ἔστι τι ὃ ὑποκείται, ἐξ οὗ γίγνεται ὃ γινόμενον, οἷον τὰ φυτὰ καὶ τὰ ζῶα
" ἐκ σπέρματος. γίγνεται δὲ τὰ γινόμενα ἁπλῶς, τὰ μὲν μεταβαλλόντος, οἷον ἀν-
" δριὰς· τὰ δὲ προσθέσει, οἷον τὰ αὐξανόμενα· τὰ δὲ ἀφαιρέσει, οἷον ἐκ τοῦ λίθου ὁ ἑρμῆς· τὰ δὲ
ζωγλύσει, οἷον οἰκία· τὰ δὲ ἀλλοιώσει, οἷον τὰ πεπτόμενα καὶ τὰ τοῦλλα. πάντα δὲ τὰ οὕτω
γινόμενα, φανερὸν ὅτι ἐξ ὑποκειμένων γίνεται· καὶ ἔστι διττόν· ἢ γὰρ ὃ ὑποκείμενον, ἢ τὸ
ἀντικείμενον· λέγω δὲ ἀντικεῖσθαι ὃ ἄμουσον, ὑποκεῖσθαι δὲ τὸ ἄνθρωπον. Εἰ πεφότον
ἔστι τὸ σπεῦσαι σπέρμα, ἔστιν ὃ ἐκ σπέρματος γινόμενον, καὶ ἄλλα ἀμφότερα,
τῇ μὲν ἄλλοίᾳ ἢ κινήσει ἐκ σπέρματος γινομένου ὑποκεῖται ὃ σπέρμα· τῇ δὲ ἄλλοίᾳ
ἢ σπάρασις ὑποκεῖσθαι τὸ σπέρμα· οὐ δυνατὸν δὲ ἐκ ἄπειρα ἀεὶ τὰ ζῶα καὶ τὰ φυτὰ
ἐκ σπέρματος εἶναι. Ἐπεὶ εἰ ζῶον ἄλλοτε ἐκάτερον, ὃ σπεῦσαι καὶ τὸ ἐκ σπέρματος
γινόμενον, καὶ οὐκ ἐκ τοῦ αὐτοῦ ὑποκειμένου ἐκάτερον, ἀλλὰ θάτερον μὲν ἐκ τοῦ
σπέρματος, ἕτερον δὲ οὐκ ἐκ τοῦ σπέρματος, πῶς οὐ ψευδὲς ὃ ἀεὶ τὰ ζῶα γίνε-
σθαι ἐκ τοῦ σπέρματος· καὶ ὡσεὶ τῶν φυτῶν ὁ αὐτὸς λόγος. Ἐπεὶ εἰ ἀρχὴ μὲν ἢ
ἐκ σπέρματος γινομένου ἔστι ὃ σπεῦσαι, ἄγνοσον δὲ ὕστερον ἐν τῇ πεφαγ-
ματείᾳ τῆς Φυσικῆς ἀκροάσεως Ἀριστοτέλους, ἕνεκεν ἐγράφη αὕτη ἡ πεφαγ-
ματεία, τῆς ἀρχῆς ἀγνοουμένης τοῦ πεφότου ζώου τὸ καὶ φυτοῦ· ἀκολουθεῖ γὰρ τῇ
ἀγνοσίᾳ τῆς ἀρχῆς ἡ ἀγνοσία τῶν ἐξ ἀρχῆς. Εἰ δὲ ζῶον, ὃ ἐκ σπέρματος γι-
γνόμενον, γίνεται δὲ κατὰ φύσιν, δηλονότι ἢ αὐτοῦ ζώου γινομένου μὲν, μὴ ἐκ σπέρ-
ματος δὲ, οὐ γίνεται κατὰ φύσιν· εἰ πάντωσθε οὖν οἱ Ἀριστοτελικοὶ, κατὰ τί γίνε-
ται ὃ ζῶον ὃ μὴ κατὰ φύσιν γινόμενον. Ἐπεὶ εἰ διαφορᾶς κατὰ ἡδέσεις τοῦ ζώου δοθείσης, ἔστι
τε ἐκ σπέρματος καὶ κατὰ φύσιν, καὶ τοῦ μὴ ἐκ σπέρματος, μήτε κατὰ φύσιν γινομέ-
νου, ἀνάγκη πεπερασμένων εἶναι τὰ ἡδέσει· πῶς οὖν στωϊκαρχα λέγουσιν Ἑλλήνες
ζῶά τε ζῶα καὶ τὰ φυτὰ τοῦ Θεοῦ, ζῶα κατὰ φύσιν γεγονότα, ζῶα μήτε ᾧ πεφότῳ ζώῳ
τὰ καὶ φυτῷ σύγχρονα εἶναι) δυνάμενα. Ἐπεὶ εἰ ἄπαξ ὃ γινόμενον ἀεὶ στωϊκὸν
ἔστι, πῶς ὃν ἔσται τοῦ κατὰ τοὺς στωϊκοὺς γινομένων τῇ οἰκείᾳ τοῦ ἔσπου διαφορᾷ, τὸ
ἀεῖναι τοῦ τῆς ἡδέσεως ἔσπου διέσχας. εἰ γὰρ ἅπαξ ἡδὺν στωϊκὸν, κατὰ στωϊ-
κοὺς ἀνάγκη γίνεσθαι. ἀεὶ δὲ ὁ ἔσπος τῆς κατὰ στωϊκοὺς ἡδέσεως πάσῃ ἡδέσῃ ἀν-

μάτη, πῶς ἔστιν ὃ ἀήρ ὡς τῆς ῥιπῆς ἔτι σῴζεται) τῇ οἰκείᾳ διαφορᾷ. Ἐπεὶ εἰ ζῷα ἐνυπάρχοντα ταῖς ῥηθείσαις ῥιπαῖσιν οὐσίαι εἰσί, ἆρ' ὅτι αὐταῖς θεωρεῖται ὃ διττὸν τῷ ἐνυπάρχοντι, τουτέστι ὃ ἐνυπάρχον καὶ τὸ ἀψυχόμενον· ἡ δὲ ὕλη οὐσία οὐκ ἔστι, πῶς ἀρμόττει ὁ ἔτι τῆς ῥιπῆς τὴν ἐξ οὐσιῶν γιγνομένων τοῦ ἔτι τῆς ῥιπῆς ὧν μὴ ἐξ οὐσίας γιγνομένων· ἀνάγκη ἄρα ἢ οὐσίαι εἶναι τινὰ ὕλην, ἢ ἔτι ἑτέρῳ γίγεσθαι ἐκ τῆς ὕλης γιγνόμενα πρὸς τοῖς ῥηθεῖσιν ἔτι ῥιπῆς ἔτι ῥιπῆς. Ἀλλ' ὅπῃ τῇ πραγματείᾳ τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως ἡ ὕλη διώρισται μὴ εἶναι οὐσία, καὶ ὁ ἔτι ῥιπῆς ἔτι ῥιπῆς τὴν ἐξ αὐτῆς γιγνομένων οὐ πρὸς δέδοται, πῶς οὐ πρέπει αὕτη ἡ πραγματεία, ἐν ᾗ ὃ σαφὲς ἄπορον. Ἐπεὶ οὖν ἀνάγκη τῇ φύσει καὶ τῇ τέχνῃ ὃ μὲν ἐκ τοῦ τυχόντος ποιεῖν πρὸς τὰ τυχόντα, ἀλλ' οὐκ ἐκ πάντων ὡρισμένων πρὸς ὡρισμένα, οὕτως ἀνάγκη καὶ τῷ Θεῷ οὐκ ἐκ πάντων ὡρισμένων ποιεῖν πρὸς ὡρισμένα, ἅτις ἐστὶν ὁ τοῦ Θεοῦ τούτου τέλος ὅρου ἕνεκεν. ὅτι δὲ τῇ φύσει καὶ τῇ τέχνῃ ὁ Θεὸς ἕνεκεν τούτου ὅρου, φανερόν. εἰ γὰρ ὁ Θεὸς ἐκ τοῦ τέλους ὅρου οὐκ ἔστιν, ἀλλὰ ποιεῖ οὐκ ἐκ τοῦ τυχόντος πρὸς τὰ τυχόντα, τῇ τοῦ ὅρου ἀνάγκῃ μὴ κωλυόμενος ὃ ποιεῖν ἃ βούλεται, πῶς οὐκ ἠλλοιῶται κατὰ τοῦ ὅρου τὸ ποιεῖν οὐκ ἐκ τῶν ἐνυπαρχόντων κατ' ἀνάγκην.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ
ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου.

Ἔστι γὰρ ὃ ἐνυπάρχον ἀριθμῷ μὲν ἕν, εἴδει δὲ δύο. ὁ μὲν γὰρ ἄνθρωπος, καὶ ὁ χρυσὸς, καὶ ὅλως ἡ ὕλη, ἀριθμητὰ· τόδε γάρ τι μᾶλλον, καὶ οὐ κατὰ συμβεβηκός ἐστιν αὐτά γε ὄντα. ὃ γὰρ ἐνυπάρχον· ἡ δὲ στέρησις καὶ ἡ ἐναντίωσις συμβεβηκός. ἓν γὰρ ὃ εἶδος, οἷον ἡ τοῦ ἴσου ἕξις ἡ μουσικὴ, καὶ τῶν μὲν ὄντων καὶ τῶν οὕτω κατηγορουμένων, δι' ὧν ὅτι μὲν ὡς δύο λεκτέον ἐστὶ τοῦ ἀρχαῖ, ἔστι γὰρ ὡς βῆς, καὶ ἔστι μὴ ὡς τὰ ἐναντία, οἷον εἴ τις λέγοι ὃ μουσικὸν καὶ τὸ ἄμουσον, ἢ ὃ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρόν, ἢ ὃ ἡρμοσμένον καὶ τὸ ἀνάρμοστον· ἔστι δὲ ὡς οὔ. τὰ γὰρ ἀλλήλων πάσχει τὰ ἐναντία ἀδιάφθορα. λύεται δὲ καὶ τοῦτο, διότι ὃ μὲν ἐστὶ τοῦ ἐστὶ τὸ ἐνυπάρχον· τοῦτο γὰρ οὐκ ἐναντίον· ὥστε οὔτε πλείους τῶν ἐναντίων αἱ ἀρχαὶ βῆς τινά, ἀλλὰ δύο ὡς εἰπεῖν τοῦ ἀριθμῷ, οὔτε αὖ πάντελῶς δύο, διότι ὃ ἕτερον ὑπάρχει τὸ ἐστὶ αὐτοῖς, ἀλλὰ τρῆς. Εἰ ἔστι ὃ ἐνυπάρχον ἀριθμῷ μὲν ἕν, εἴδει δὲ δύο, ἀφ' ὧν δεῖ ἓν τοῦ ἐνὶ ἐνυπάρχειν, πῶς οὐκ ἔστι ὃ ἐνυπάρχον αὐτὸ ἑαυτῷ ἐνυπάρχον· εἰ δὲ μὴ τοῦτο ἀδιάφορον, πῶς οὐκ ἔστι ψυδὲς, ὃ εἴδει δύο ἐστὶ τὸ ἐνυπάρχον. Ἐπεὶ δεῖ ἐνυπάρχειν τι ἀεὶ τῶν γιγνομένων, ἔστι δὲ τοῦτο ἡ ὕλη, πῶς οὐκ ἔστιν ἡ ὕλη ἀεὶ γλυπτή· ἀεὶ γὰρ τοῦ ἑνὶ τῶν ἐναντίων ἐνυπάρχειται. διὰ γὰρ τῆς στέρησις ἐνυπάρχειται, ἡ δὲ εἴδει ἐναντία ὅτι τῇ στέρησις· καὶ τοῦ εἴδει μὲν γένει) βώμορφος, τῇ στέρησις δὲ ἄμορφος· πῶς οὖν οὐκ ἔστιν οὐσία γλυπτὴ ἡ ὕλη, ἀεὶ δὲ ἐστὶ γλυπτῶς ἔχουσα. Ἐπεὶ εἰ ἡ στέρησις οὐδέν ἐστιν ἕτερον παρὰ τὴν ἀναίρεσιν πάντος τοῦ ὄντος, ἔχουσα δὲ ταύτην ἡ ὕλη, πῶς οὐκ ἀνῄρηται αὐτῆς γε ὃ ἐστὶ αὐτὴν ὕλην. Ἐπεὶ εἰ ἀπάντων τῶν εἴδους τῆς ὕλης ἄπεστιν αὐτῆς γε ὃ ἐστὶ αὐτὴν οὐσίαν, καὶ ὃ τόδε τι καὶ τὸ ὄν, οὐδαμοῦ ἄρα ἡ ὕλη ἀπέντος αὐτῆς τοῦ εἴδους.

Ἐπεὶ εἰ ἀριθμητὴ ἡ ὕλη, ζῷα ἂν ἡ οὐσία ταύτῃ συμβεβηκότα οὐκ ἀριθμητά, πῶς βῆς ἀρχαί, ἤτε ὕλη, καὶ τὰ ταύτῃ συμβεβηκότα. Εἰ οὐδὲν ὢν ἐν τῇ συσάσει τῶν φύσει γιγνομένων θεωρούμενόν ἐστιν οὐκ τῆς ὕλης, οὐδὲ τὸ ποιὸν, οὐδὲ ὃ ποσὸν, πῶς ἐξ αὐτῆς τὰ γιγνόμενα γίγνεται καθ' αὑτά. Εἰ ἀδιάφθορόν τι ἐστὶ

μὴ εἶ) καὶ τοῦτό τι, πῶς ἀφ' ὑλῆς τινὸς σήματος τοῦδέ τι μὴ οὔσα ἡ ὕλη ὅδε εἶ) ἔχῃ. Εἰ ἡ σύνθεσις καὶ ὁ εἶδος τῇ ὕλῃ συμβέβηκεν, οὐσία δὲ οὐκ ἔστιν ἡ ὕλη, πῶς τούτῳ συμβέβηκε τὸ σύνολον. τῇ γὰρ οὐσίᾳ συμβαίνει τὰ συμβεβηκότα. Εἰ ὥσπερ ἡ τάξις ἐν τοῖς τεταγμένοις, οὕτως καὶ ὁ εἶδος ἐν τῇ ὕλῃ, πῶς τὸ μὲν ἄτακτα τοῦδε τάξεως ὅδε εἶ) τόδε τι ἔχει. εἰ γὰρ ὕλη τοῦδε τοῦ εἴδους ὅδε εἶ) τόδε μὴ ἔχουσα, σώζεται ἐν τῇ ὕλῃ, ἡ ἀναλογία τῆς τάξεως ὡς τοῦδε ὅδε εἶδος. Εἰ ἐν τῇ συνθέσει μὲν τὼ γινομένω δύο θεωρεῖται μόναι ἀρχαί, ἥ τε ὕλη καὶ τὸ εἶδος, χωρὶς δὲ συνθέσεως τρεῖς εἰσὶν ἀρχαί, ἥ τε ὕλη καὶ ἡ σύνθεσις καὶ ὁ εἶδος, δῆλον ἄρα ὅτι μὴ ὄντος μὲν τοῦ γινομένου, κείμεναι τρεῖς ἴσαμεν ἀρχαί· ὄντος δὲ τοῦ γινομένου, οὐ τρεῖς, ἀλλὰ δύο. πῶς οὖν οὐκ ἔστι τὸ γινόμενον ἀρχὴ τῆς ἀπωλείας τὰ μιᾶς ἀρχῆς, ἢ εἰ μὴ ἀπόλετο, οὐκ ἂν ἐγένετο τὸ γινόμενον. Εἰ ὥσπερ πάλιν ὁ ἄνθρωπος ἐκ τοῦ μουσικοῦ καὶ τοῦ ἀμούσου, καὶ τὸ σῶμα ἐκ τοῦ ψυχροῦ καὶ θερμοῦ, καὶ ἡ φωνὴ ἐκ τοῦ ἁρμονίας τε καὶ ἀναρμοστίας, οὕτως πάλιν ἡ ὕλη ἐκ τοῦ εἴδους καὶ τῆς σύνθεσως, ἕως ἡ ὕλη οὐσία, ὡς ἄνθρωπος καὶ τὸ σῶμα, ἢ συμβέβηκὸς ὡς ἡ φωνή, ἵνα μὴ εἰς τὸ τῆς ἀναλογίας ἀκόλουθον. εἰ δὲ οὔτε οὐσία ἐστὶν ἡ ὕλη, οὔτε συμβεβηκὸς, οὐδὲν ἄρα πάλιν ἐκ τῶν στοιχείων.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΕΚ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΛΟΓΟΥ.

Πόσαι μὲν οὖν αἱ ἀρχαὶ τῶν κατὰ φύσιν φυσικῶν, καὶ πῶς, εἴρηται. καὶ δῆλόν ἐστιν ὅτι δεῖ ὑποκεῖσθαί τι τοῖς στοιχείοις, καὶ τὰ στοιχεῖα δύο εἶ). ζητῶν δέ τινα δηλοῖ, οὐκ ἀναγκαῖον. ἴσχυσε γὰρ ὁ ἕτερον τῶν στοιχείων ποιῆσαι τῇ προθυμίᾳ καὶ ἀπειρίᾳ τὸ μεταβολεύειν. ἡ δὲ ὑποκειμένη φύσις ὀνομάζεται καὶ ἀναλογίαι. ὡς γὰρ πρὸς ἀνδριάντα χαλκὸς, ἢ πρὸς κλίνην ξύλον, ἢ πρὸς τὸν ἄνθρωπον τὸ τῶν ἐχόντων μορφὴν, ἡ ὕλη ἐν ὁ ἄμορφον ἔχει πρὸν λαβεῖν τὴν μορφὴν, οὕτως αὕτη πρὸς οὐσίαν ἔχει, καὶ ὁ τόδε τι καὶ ὂν ὄν. μία μὲν οὖν ἀρχὴ αὕτη, οὐχ ὅτω μία οὖσα, οὐδὲ ὡς ὄντος τόδε τι, μία ἢ ἡ ὁ λόγος· ἔστι δὲ ὁ στερητὸν τοῦτο ἡ φύσις. πότερον δὲ οὐσία τὸ εἶδος, ἢ ὁ ὑποκείμενος.

Εἰ τὸ εἶδος τῇ προθυμίᾳ αὐτὸ εἰδοποιεῖ τὴν ὕλην, καὶ τῇ ἀπειρίᾳ αὖθις ποιεῖ ἀνείδεον, εἰσὶ δὲ ἀρχαὶ δύο, τό, τε εἶδος καὶ τὸ ἀνείδεον· ποιεῖ δ' αὐτὰ θεῶντα καὶ ἡ σύνθεσις τῇ προθυμίᾳ αὐτῆς καὶ τῇ ἀπειρίᾳ, ἔσονται ἄρα αἱ ἀρχαὶ ὑπ' ἀλλήλων γινόμεναί τε καὶ ἀναιρούμεναι, καὶ οὐκ ἀΐδιοι. τὸ γὰρ ἀΐδιον παρουσίας τινὸς καὶ ἀπουσίας οὐχ ἅπτεται τοῦδε τοῦ εἶ). Εἰ τῇ προθυμίᾳ καὶ ἀπειρίᾳ τὸ στοιχεῖον γίνεται τὴν ἀρχὴν ἡ μεταβολὴ, δῆλον ὅτι γὰρ ἡ μεταβολὴ οὐκ τοῦ εἶ) αὐτὰ ἀρχαί. πῶς οὖν δυνάσται μόναι ἀρχαὶ, αἱ ἀπεβεβληκυῖαι τὸ εἶ) ἀρχαί. Εἰ ἡ ἀρχὴ ἀρχὴ ἔχουσα οὐκ ἔστιν ἀρχὴ, πῶς ἡ ὕλη τοῦ μὴ εἶ) ἀρχὴ ἔχουσα ὅδε εἶδος, τοῦ δὲ μὴ εἶ) τὴν σύνθεσιν, δύναται εἶ) ἀρχή. Τὸ φύσει ὀνομαζόμενον τὴν σύνθεσιν, τὸ μήτε οὐσία ὄν, μήτε τόδε τι, μήτε ὄν, πῶς οὐκ ἔστι πολυτρόπως. Εἰ ἀρχαὶ οὔτε ἐξ ἀλλήλων εἰσὶν, οὔτε ἐξ ἀλλήλων, ἔστι δὲ οὐκ τῆς οὐσίας τοῦ εἴδους ἡ σύνθεσις, καὶ οὐκ τῆς ἀπειρίας τῆς συνθέσεως. τὸ εἶδος, πῶς οὐκ εἰσὶν ἐξ ἀλλήλων ἀρχαί, τό, τε εἶδος καὶ ἡ σύνθεσις. τῇ γὰρ ἀπειρίᾳ, ἀλλήλων πεπτωκέναι ἀλλήλων. Εἰ ὅτι ἔχει λόγον ὁ χαλκὸς τοῦδε τὸ μεμιγμένα ἐξ αὐτοῦ γίνεσθαι ἀνδριάντα, τοῦτον ἔχει ἡ ὕλη πρὸς τὴν οὐσίαν, καὶ ὁ τόδε τι καὶ τὸ ὄν, πῶς ὁ μὲν χαλκὸς ἐὰν μὴ ᾖ οὐσία, καὶ τόδε τι καὶ ὄν, λόγον ἔχει πρὸς τὸ ἀνδριάντα καὶ δύναται· εἰ δὲ ὕλη μήτε οὐσία οὖσα, μήτε τόδε τι μήτε ὄν, ἀναλογίαν ἔχει πρὸς

τ' χαλκὸν δυνάται. Εἰ πόμπα τὰ ὸν συγκάσεσι τῆ φυσικῆ θεωρεμένα, αἰσθη-
τά ἐστι ὀντιςπτά, πᾶς ἡ ὕλη ὀξ ἧς ἐςὶ αἰσθητὰ, ἀναλογία ὀςὶν ὀντιςπτὴ, καὶ ὀκ αἰ-
σθητά· ἢ πῶς ὅλως ὀκ μὴ αἰσθητῶ δυνατὸν γνώεσθαι τὰ αἰσθητά. Εἰ πόδέ τι
ὀςὶ καὶ ὃ μίαν ἀρχὴν ἔ), πῶς ἡ ὕλη τὸ μὴ εἶναι μίαν ἀρχὴν ἔχει, ὃ ἦ ἔ) αὐ-
τῆ· πόδέ τι ὀκ ἔχει· ἢ εἰ ὃ ἔ) πόδέ τι, καὶ τὸ πόδέ τι μὴ εἶναι οὐσία ὀςί, πῶς ἡ
ὕλη ὃ μὴ πόδέ τι μὴ εἶναι ὀςὶν, οὐσία δὲ ὀκ ἔςι. πᾶς ἦ δυνατή τις ὀκβαίνειν
τ' ὕλην τ' ἔ) ἦν, ὁ διελὼν αὐτὴν εἰς δύο εἶδη, εἷς τε ὃ ὑποκείμενον τῶν γιγνομέ-
νων, εἰς ὃ ἀντικείμενον. Εἰ ὕπω δῆλον ὀκ τῆ εἰρημένων, εἰ οὐσία ὀςὶ τὸ εἶδος;
ἡ ὃ ὑποκείμενον, πῶς ἀποφαντικῶς εἴρηκε περὶ τῆς ὕλης, τὸ μὴ ἔ) αὐτὴν οὐσίαν
μήτε πόδέ τι, μήτε ὄν· ὃ γὰρ ὑποκείμενον εἴρηκεν ἔ) τὴν ὕλην, ποτὲ μὲν μὴ εἶναι
αὐτὴν οὐσίαν, μήτε τόδέ τι, μήτε ὄν· ποτὲ δὲ ἄδηλον εἰ οὐσία ὀςί, πῶς ὀκ ἔςι
τῆ ὀκ εἰδότων ὃ φασιν.

ΕΚ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΛΟΓΟΥ.

Ζητήσαμεν οἱ κῆ φιλοσοφίαν σκοπῶμεν τὴν ἀγήθειαν καὶ τὴν φύσιν τ' τῆ ὄντων,
ἐξεταπτόσθω ὅτι ὁδὸν ἴσιαν ἀπέλθωμεν ἀπὸ ἀπειρίας, καὶ φασὶν οὔτε γί-
γνεσθαι τῆ ὄντων ὀδὲν, οὔτε φθείρεσθαι, ἀλλὰ ὃ ἀναγκαῖον μὴ ἔ) γίγνεσθαι τὸ γι-
νόμενον ἢ ἐξ ὄντος, ἢ ὀκ μὴ ὄντος, ὀκ δὲ τούτων ἀμφοτέρων, ἀδύνατον εἶναι· οὔτε
γὰρ ὃ ὂν γίγνεσθαι· ἔ) γὰρ ἤδη· ἔκτε μὴ ὄντος οὐδὲν δεῖ ὑπάρχειν· ὑποκεῖσθαι γὰρ
ἂ δεῖ. καὶ οὕτω δὴ ὃ ἐφεξῆς συμβαῖνον αὔξοντες, ὀδὲ ἔ) πολλὰ φασὶν, ἀλλὰ μό-
νον αὐτὸ τ' ὄν. Ἱκανὰ κῆ τοῦτα μάρτυρησαι τῆ ἀγνοίᾳ ὕ' ὑφ' ἡμῶν ῥηθέντος περὶ
τῆ παρ' Ἕλλησι φιλοσόφων, ὡς κῆ τὸν ἀποδεικτικὸν ὀντιςήμονα περὶ τ' ὄντων τοὺς
λόγους μὴ ποιεῖσθαι, ἀλλ' εἰκαιολογῶ ὃ δοκεῖν δεδεικέναι.

ΕΚ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΛΟΓΟΥ.

Ἡμεῖς δὲ λέγομεν, ὅτι τὸ ἐξ ὄντος, ἢ μὴ ὄντος γίνεσθαι, ἢ τὸ μὴ ὄν, ἢ τὸ ὂν ποιεῖν
τι ἢ πάσχειν, ἢ ὁποῖον τόδέ τι γίνεσθαι, ἕνα μὴ δέῃ ὃν ὄντα φθείρεσθαι, ἢ τὸ τ' ἰατρὸν
ποιεῖν τι ἢ πάσχειν, ἢ ὃ ἐξ ἰατροῦ εἶναί τι, ἢ γίνεσθαι. ὥστε ὅλως τοῦτο διχῶς, ἢ πλεο-
ναχῶς λέγεται, δῆλον ὅτι κῆ τὸ ἐξ ὄντος, κῆ τὸ ὂν ἢ ποιεῖν τι ἢ πάσχειν. οἰκοδομεῖ μὲν οὖν
ὁ ἰατρὸς, οὐχ ἦ ἰατρὸς δέ, ἀλλ' ἦ οἰκοδόμος· καὶ λευκὸς γίγνεται, ὀχ ἦ ἰατρὸς, ἀλλ' ἦ μέλας.
ἰατρεύει δὲ κῆ ἀπὸ ἰατροῦ γίνεται, ἢ ἰατρὸς· ὅταν μέλισσα λέγωμεν τ' ἰατρὸν κυρίως ποιεῖν
τι ἢ πάσχειν, ἢ γίγνεσθαι ἐξ ἰατροῦ, ἐὰν ἦ ἰατρὸς τοῦτα ποιῆ ἢ πάσχῃ, δηλονότι καὶ τ'
μὴ ἐξ ὄντος γίγνεσθαι τοῦτο σημαίνει, τὸ ἦ μὴ ὄν· ὅσῳ ὀκέτι μὲν ὃ διελόντες, ἀπέ-
στησεν. καὶ ἀπὸ τοῦτων τ' ἀγοίαν τοσοῦτον προσπεποίηκεν, ὥστε μηδὲν οἴεσθαι γί-
γνεσθαι μήτ' ἔ) τῶν ὄντων, ἀλλ' ἀνελὼν πᾶσαν τὴν ὑπόστασιν. ὁμοίως δὲ καὶ αὖ φα-
μὲν γίνεσθαι μὲν οὖν ἁπλῶς ὀκ μὴ ὄντος, ὅμως μέντοι γίγνεσθαι ὀκ μὴ ὄντος,
οἷ κῆ συμβεβηκός. ὀκ γὰρ τῆς φρονήσεως ὃ ὀςὶ καθ' αὑτὸ μὴ ὄν, ὀκ ἀναπόδοτος
γίνεσθαι μαίζεται δὲ ὅτε, ἐξ ἀδυνάτου οὕτω δοκεῖ, γίγνεσθαί τι ἐκ μὴ ὄντος. ὡσαύ-
τως δὲ οὐδὲ ἐξ ὄντος, οὐδὲ τὸ ὂν γίγνεσθαι, πλὴν κῆ συμβεβηκός· οὕτω δὲ καὶ τὸ
γίγνεσθαι τ' αὐτὸν ἐξ ὄντος, οἷ εἰ ὀκ ζῴου ζῷον δὴ γίνοιτο, καὶ εἰ ἔκ τινος ζῴου τι ζῷον, οἷον
εἰ κύων ἐξ ἵππου γίγνοιτο· γίγνοιτο μὲν γὰρ οὐ μόνον ἔκ τινος ζῴου ὁ κύων, ἀλλὰ καὶ
ὀκ ζῴου, ἀπ' ὠὸς ἢ ζῷον· ὑπάρχει γὰρ ἤδη τοῦτο. εἰ δέ τι μᾶλλον γίγνεσθαι ζῷον μὴ κῆ

" συμβεβηκὸς, οὐκ ἐκ ζώου ὄσα, καὶ εἴ τι ὄν, οὐκ ἐξ ὄντος, οὐδὲ ἐκ μὴ ὄντος. τὸ γὰρ
" ἐκ μὴ ὄντος εἰρῆ) ἡμῖν ἓν σημαίνῃ, ὅτι ἡ μὴ ὄν. ἔτι δὲ κ τὸ οἷ) ἄπτω, ἢ μὴ εἶναι, οὐκ
" ἀναιρεῖ μόν. Εἰ τὸ μήτε ἐκ τοῦ ἁπλῶς ὄντος, μήτε ἐκ τοῦ ἁπλῶς μὴ ὄντος
δυνατὸν ὅτι γίνεσθαί τι, κοινὸν ὅτι τὴν ἐξ ἀπειρίας τε καὶ ἀγνοίας ἀναιρουμένων τ
γίνεσιν, καὶ τοῦτον τοὺς σοφιζομένους διορθωσαμένου, πῶς οὐκ ἀνῄρηται ἡ γίνεσις κ
τ διορθωσάμενον, ὡς ἀνῄρη) κ τοὺς σοφιζομένους. Εἰ ἀδύνατόν ὅτι γίνεσθαί
τι κ συμβεβηκὸς ἐξ ὄντος, καὶ οὐκ μὴ ὄντος, μὴ παρεπιπτουμένης τῆς γενέσεως ὅ
καθ' αὑτὸ γιγνομένου, οἷ ἀδύνατον τ ἰατρὸν γίνεσθαι λευκὸν, μὴ ὅ μέλανος λευ-
κοῦ γιγνομένου, καὶ ἀδύνατον τ ἰατρὸν οἰκοδομεῖν μὴ τοῦ οἰκοδόμου οἰκοδομοῦντος,
εἰ μὴ ἡ μέλας καὶ οἰκοδόμος ὁ ἰατρὸς, πῶς γένεταί τι κ συμβεβηκὸς ἐξ ὄντος, καὶ οὐκ
μὴ ὄντος, μηδενὸς παρεπομένου καθ' αὑτὸ γιγνομένου. Εἰ παρὸν μὲν ὃ
ζῶον, ὕστερον ἡ τὸ ζῶον οὐκ ζώου, καὶ ὃ τὸ ζῶον ἕκλινος ζώου· κ τῇ μὲν γένεσί ὅ ζῶον
οὐκ ζώου ὑποκείται ὃ στέρησις, τῇ δυνάμει μὲν ζῶον, ἐνεργείᾳ δὲ οὐ ζῶον, τῇ δὲ
γενέσει τοῦ ἁπλῶς ζώου ὃ ὑποκείμενον οὐκ ἔν τὸ στέρησις, πῶς οὐκ ἔστι παρὰ φύ-
σιν γιγνόμενον ὃ ζῶον οὐκ ζώου. Εἰ παρὰ τὴν γένεσιν τὸ γιγνόμενον, ἢ μὲν ὕ-
λη ἔν, ὃ δὲ γιγνόμενον ἐξ αὐτῆς οὐκ ἔν, ἢ ἔν ἡ ὕλη, οἷ εἰ ὕλη ἔν τοῦ ἵππου παρὰ
τὴν γένεσιν τ ἵππον. Εἰ πάντα δὲ ἐν τῇ οὐσίᾳ τοῦ ἵππου διαφορά ἐστι γε-
νητά, πῶς ἔν ἀγένητος ἡ ὕλη, ἐξ ἧς γέγονεν ἵππος. Εἰ καθ' αὑτὸ μὲν οὔτε ἡ στέ-
ρησις ὄν ἐστιν, οὔτε ἡ ὕλη, ὃ δὲ συμβεβηκὸς τῷ καθ' αὑτὸ ὄντι συμβαίνῃ, πῶς κ
συμβεβηκὸς δυνατὸν γένεσθαί τὸ οὐκ τῆς στερήσεως, μήτε καθ' αὑτὸ, μήτε κ συμ-
βεβηκὸς οὔσης. Ων διεζευγμένων ὄντων, ἀδύνατόν ὅτι γένεσθαί τι ἐξ ἑκατέρου
αὐτῶν, τούτων οὔτε συμπεπλεγμένων δυνατὸν γένεσθαί φαίνεται, οἷον οὐκ τοῦ ὄντος ἁ-
πλῶς οὐ δυνατὸν γένεσθαί τι· ὡσαύτως καὶ οὐκ τοῦ ἁπλῶς μὴ ὄντος, ἵνα τ Λευ-
κοτέλους χρησώμεθα φωνῇ, πῶς ἀμφότερα γένοιτ' ἂν δυνατὰ, καὶ ὃ γένεσθαι ἐξ
ὄντος, καὶ ὃ γένεσθαι οὐκ μὴ ὄντος. Εἰ τὸ ὑποκείμενον ἐξ ὃ γίγνεται ὃ γιγνό-
μενον τοῖς ἐναντίοις δύναται ὑποκεῖσθαι, οὐκ ἄρα γίγνεταί τι οὐκ τῆς στερήσεως κ
συμβεβηκὸς τοῖς ἐναντίοις μὴ ὑποκειμένοις. Ο δὲ πάσχω μὴ δύναμαι, μήτε εἶ),
μήτε τὸ μὴ οἷ), ἀλλὰ συγχωρῶ τὸ πάσχω εἶναι, κ μὴ οἷ), πῶς δυνατὰ ἀγνοθέν λέ-
γων τινὰ ὕλην μὴ εἶναι, μήτε οὐσίαν, μήτε τόδε τι, μήτε ὄν. Εἰ γίγνεται μὲν ὃ
γιγνόμενον, οὐκ ἐξ ἁπλῶς δὲ μὴ ὄντος, οὔτε ἐξ ἁπλῶς ὄντος, ἀλλὰ ἐξ ἀμφοτέ-
ρων, γίγνε) ἄρα καὶ οὐκ τῆς ὕλης ὡς οὐκ τοῦ ὄντος, καὶ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος, κ ὡς οὐκ τοῦ
τόδε τι ὄντος, καὶ τόδε τι μὴ ὄντος. Ἀλλ' εἰ ζητοῦντα οὕτως ἔχει, ψευδὴς ἄρα ὁ ῥηθεὶς
παρὰ τῆς ὕλης, ὃ μήτε αὐτὴν εἶ) οὐσίαν, μήτε τόδε τι, μήτε ὄν. Ωσαὐτ ἡ ὕλη
ἔστιν ἄμορφος, ὅτων καὶ ὃ εἶδός ὅτι ἄὔλον· ἀλλ' εἰ μὲν ἡ ὕλη ἐν ὃ ἄμορφον αὐτῆς
εἰσὶ δύο ἀρχαί, κ ὃ εἶδος ἄρα καὶ τὸ ἄὔλον αὐτὸ δύο ἔσονται ἀρχαί. πῶς οὖν τεσ-
σάρων ὄντων τῶν ἀρχῶν, τρεῖς μόναι ἐτέθησαν ἀρχαί.

ΕΚ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΛΟΓΟΥ.

" Ημεῖς γὰρ ὕλην καὶ στέρησιν ἕτερον οἷ) φαμὲν, κ τούτων τὸ μὲν οὐκ ὂν εἶναι κ
" συμβεβηκὸς τῇ ὕλῃ, τ δὲ στέρησιν καὶ καθ' αὑτὴν· κ τὴν μὲν ἐγγὺς καὶ οὐσίαν
" πως, τὴν γὰρ οὐδαμῶς· οἱ δὲ ὃ μὴ ὂν εἶναί φασι, ὃ μέγα καὶ τὸ μικρὸν ὁμοίως ἓν ὃ
" σημαμφότερον, ἢ τὸ χωρὶς ἑκάτερον, ὥστε πάντα ἕτερος ὁ λόγος εἶναι τῆς

τειάδος καὶ εἶνος. Εἰ χ͡ρ συμβεβηκὸς οὐκ ὂν εἴη τῇ ὕλῃ ὄντι, δηλονότι χ͡ρ συμβεβηκὸς ἡ ὕλη οὔτε ὕλη ὄντι, ὥστε ἀρχή. ὅτος γὰρ ὄντι ὃ εἴη) ὕλη, καὶ τὸ εἶναι ἀρχή, καὶ εἰ χ͡ρ συμβεβηκὸς οὐκ ὂν εἶναί ὄντι τῇ ὕλῃ ἀφ᾽ ἑτέρου, δηλονότι καὶ ἃ συμβεβηκὸς ὂν ὄντι ἀφ᾽ ἑτέρου τὸ εἶδος, ἔσται ἄρα ἡ ὕλη καθ᾽ αὑτὸ μόν οὐδέποτε ὄν, χ͡ρ συμβεβηκὸς δὲ ἀεὶ ποτὲ μόν ὂν οὐκ ὂν εἴη), ποτὲ γ᾽ ὂν εἶναι· πῶς οὖν οὐκ ἔστιν ἄτοπον τὸ λέγειν ἐγγὺς εἴη) οὐσίας καὶ οὐσίάν πως τὸ μηδέποτε καθ᾽ αὑτὸ ὄν. Εἰ δή ὸ τὸ ὕλιον εἶναι καὶ δή ὸ τὸ ὑνὸς εἴη) ὕλιον, ᾧ περῆται μόν ἡ ὕλη τῷ ὑνὸς εἴη) ὕλιον, τοῦ δὲ εἶναι αὐτιὸν ὕλιον οὐ περῆται, ἔσται ἄρα καὶ ἡ ὕλη ὂν καὶ οὐκ ὄν· ὂν μόν, ἀφ᾽ ὃ τὸ εἴη) αὐτιὸν ὕλιον· οὐκ ὂν δέ, ἀφ᾽ ὃ τὸ μὴ εἶναι αὐτιόν τινος ὕλιον. ἀλλ᾽ εἰ μηδενός ὄντι ὕλη ἡ ὕλη, ὑδὲν ἄρα τῆς ἀμορφίας ὄντι ἡ ὕλη· εἰ γ᾽ τῆς ἀμορφίας ὄντι ἡ ὕλη, οὐδέποτε ἄρα ἰῶ ἡ ὕλη, ἦ ὕλη, ἀλλ᾽ ἀεί τινος ὕλη, ποτὲ μόν ἡ ἀμορφίας, ποτὲ γ᾽ τῆς μορφῆς. ὅτι δὲ ἀ ὄντι ἡ ἀμορφία, δῆλον ἐξ οὗ ἐτέθη ἀρχὴ εἴη) τῶν γιγνομένων. ἀλλ᾽ εἰ ταῦτα ὕτως ἔχει, οὐδέποτε ἄρα οὐκ ὂν εἶναι τιὸ ὕλιον, δηλ᾽ εἰ ὂν εἴη), ποτὲ μόν ἄμορφον, ποτὲ γ᾽ μεμορφωμένον, δῆ καὶ ἀεὶ γμητή. Εἰ δυύαται ἡ ὕλη τιὸ στεναίδιον αὐτῆς ἀποβαλεῖν ἀμορφίαν, δυύαται ἄρα καὶ τ᾽ στεναίδιον αὐτῆς ἀποβαλεῖν ἀγλυπίαν· εἰ δὲ μὴ ὃ δύτερον, οὐδ᾽ ἄρα τ᾽ πρῶτον. πῶς οὖν γίγνεται ὁ γιγνόμενος ἐκ τῆς ὕλης, τ᾽ ὕλης τιὸ ξυναίδιον αὐτῆς ἀμορφίαν μὴ ἀποβαλούσης. Εἰ ὥσπερ ὁ ῆπος τῆς χ͡ρ τ᾽ Αεισοτέλους πειάδος ἕτερός ὄντι πρὸς τ᾽ ῆπον τ᾽ χ͡ρ Πλάτωνα πειάδος, οὕτω ᾗ ἡ πειὰς ἑτέρα, πῶς οὐκ ἔστιν ἀρχὴ τ᾽ γιγνομένων ἡ ἑξάς, δή ἡ πειάς, καὶ εἰ ἡ πειὰς οὐχ ἑτέρα, πῶς ὁ ῆπος αὐῆς ἕτερος.

ΕΚ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΛΟΓΟΥ.

Η μόν γὰρ ὑποκειμένη στεναία τῇ μορφῇ τῶν γιγνομένων ὄντι, ὥσπερ μήτηρ, ἡ δὲ ἑτέρα μεῖον τῆς ἐναντιώσεως, πολλαχοῦ δὴ φανταθείητε πρὸς ὃ καὶ ποιοῦν αὐτῆς ἀτενίζοντι τιὸ ὄμφαλον, οὐδὲ ἐ͡ρ) ὃ πρόπαν. ὅτος γὰρ τίνος θείου καὶ ἀγαθοῦ ἐφετός, ὃ μὲ ὑπάρχον αὐτῷ φαμὲν εἶναι, τὸ δὲ πεφυκέναι ἐφίεσθαι, καὶ ὀρέγεσθαι αὐτοῦ χ͡ρ τιὸ φύσει ἀδοῦ, πῶς δὲ συμβαίνῃ ὃ ὑπάρχον ὀρέγεσθαι τῆς αὐῆς φθορᾶς, καίτοι οὔτε αὐτοῦ οἷόν τε ἐφίεσθαι ὃ εἶδος, ἄλλῳ γ᾽ μὴ εἴη) ὑπάρχειν, ὅτε ὃ ὑπάρχον. φθαρτικὸ γὰρ ἀλλήλων τὰ ἐναντία, ἅμα τοῦτό ὄντι ἡ ὕλη, ὥσπερ αὖ εἰ ἄλλο ἀχρέιος, καὶ αἰσχρὸν καλόν, πλιὸ οὐ καθ᾽ αὑτ᾽ αἰσχρόν, ἀλλὰ χ͡ρ συμβεβηκὸς, ὑδὲ γὰρ ὑλυμὰ καθ᾽ ὑ συμβεβηκός· φθείρεται γ᾽ καὶ γίνεται ὄντι μόν ὡς, ἔστι δὲ ὡς οὔ· ὡς μόν γὰρ ὃ ὃ ᾧ καθ᾽ αὐτὸ φθείρεται· ὃ γὰρ φθειρόμενον ἐν τούτῳ ὄντι ἡ στέρησις· ὡς γ᾽ χ͡ρ δυύαμιν, ὑ καθ᾽ αὑτὸ, ἀλλὰ ἀφθαρτον καὶ ἀγλύπτον, ἀνάγκη αὐτιὸ εἴη). εἴτε γὰρ ἐγένετο, ὑποκεῖσθαί τί δεῖ πρῶτον, ὃ ἐξ ὑ ἐνυπάρχοντος· ὕτο δή ὄντι αὐτὴ ἡ φύσις, ὥστ᾽ ἔσαι πρὸ γμέσθαι. λέγω γὰρ ὕλιον τὸ πρῶτον ὑποκείμενον ἐξ ὑ γίνεταί τι ἐνυπαρχόντος μὴ χ͡ρ συμβεβηκότος εἴτε φθείρ) τι, εἰς ὅ τ᾽ ἔσχατον ἀφίξε), ὥστε ἐφθαρμένη ἔσαι πρὸ φθαρῶσαι. Εἰ ὥσπερ ἀρχὴ τῶν γιγνομένων ἡ ὕλη, ᾗ ὃ εἶδος, οὕτω καὶ ἡ στέρησις, πῶς ἡ μόν ὕλη στεναία τῇ μορφῇ τῶν γιγνομένων, ἡ γ᾽ στέρησις ὑ στεναία. Εἰ δὴ τοῦτο ἀρχὴ ὃ εἶδος, ὅτῳ ἐξ αὐτοῦ τὸ εἴη) τῶν γιγνομένων, δηλονότι καὶ ἡ στέρησις δὴ τοῦτο ἀρχή, ὅτῳ δ᾽ αὐτιὸ ὃ μὴ εἶναι ὧ γιγνομένῳ. πῶς οὖν ἀρχὴ λέγεται τῶν γιγνομένων ἡ στέρησις. Εἰ ὅτε πάρεσι τ᾽ εἶδος, τότε ἡ στέρησις οὐχ ὑπομένῃ, δηλονότι μὴ πάρόντος τοῦ εἴδους, ὑπομένῃ ἡ στέρησις.

πῶς οὖν οὐκ ἔστιν ἄτοπον τὸ λέγειν μὴ εἶναι τὸ ὑποκείμενον· ὄντος γὰρ ὄντι τὸ ὑποκείμενον. Εἰ ἑτέρα μοῖρα τῆς οὐσιώσεως ὕλη ἡ φύσις, καὶ τὸ κακοποιοῦν ταύτης ὕλη τὸ εἶδος, πῶς οὐκ ἔστι τὸ εἶδος ἀγαθόν τε καὶ κακόν· ἀγαθὸν μὲν τῇ ὕλῃ, ὡς δ' αὐτοῦ ὑπάρχειν τῇ ὕλῃ τὸ οὐσιοῦν εἶναι· κακὸν δὲ τῇ φύσει, ὡς δι' αὐτὸ διαφθορὰν ποιοῦν. Εἰ ἔστι τι θεῖόν τε καὶ ἀγαθὸν, καὶ ἔφετὸν, καὶ ἔχει τὸ ἐναντίον ὃ οὐκ ἔστιν ὕτε ἀγαθὸν, οὔτε ἐφετὸν, ἔσται ἄρα τὸ θεῖον ἀγαθόν τε καὶ οὐκ ἀγαθὸν, ἐφετόν τε καὶ οὐκ ἐφετόν, διὸ καὶ θεῖόν τε καὶ οὐ θεῖον. εἰ δὲ ἄτοπον τοῦτο, οὐκ ἄρα τὸ θεῖον τὸ ἀγαθόν τε καὶ ἐφετὸν, ἔχει τὶ ἐναντίον. τὸ γὰρ ἁπλῶς ἀγαθὸν πᾶσιν ἀγαθὸν, ὅπερ μόνον. Εἰ τὸ ἐναντίον τῆς ἀγαθοῦ, οὐκ ἐφίεται τοῦ ἀγαθοῦ· φθορᾶς γὰρ τῆς αὐτῆ φύσεως ἐφίεται, εἰ ἐφίεται τῆς ἀγαθοῦ· καὶ τὸ εἶδος ἑαυτοῦ οὐκ ἐφίεται· διαιρετὸν γὰρ τὸ εἶδος· ἔστι γὰρ τὸ θεῖον ἐφετόν τε καὶ ὀρεκτόν. θεῖον δὲ ἐφετόν τε καὶ ὀρεκτὸν, εἰ μὴ τῇ ὕλῃ· ἔμψυχος ἄρα ἡ ὕλη. ἐμψύχου γὰρ ὄντος τὸ ἐφίεσθαι καὶ ὀρέγεσθαι· εἰ δὲ ἔμψυχος ἡ ὕλη, πῶς οὐκ ἔστι ψυχὶς, τὸ οὐκ ὂν εἶναι; συμβεβηκὸς τοιγαροῦν ὕλῃ ψυχή. διὰ γὰρ ψυχὴν ὄντος, καὶ τὸ ψυχὴν ἔχον ὄν ὄντος. Εἰ ὡς ὕλη ἐφίεται τοῦ ἀγάθου, καὶ ὡς αἰσχροῦ τοῦ καλοῦ, ἡ ὕλη ἐφίεται τοῦ ἀγαθοῦ, καὶ οὐκ ἔστιν ἡ ὕλη καθ' αὑτὸ ὕλη καὶ αἰσχρὸν, ἀλλὰ συμβεβηκὸς, δηλονότι οὐδὲ καθ' αὑτὸ ἐφίεται τοῦ ἀγαθοῦ, δηλαδὴ συμβεβηκὸς. ἔσται ἄρα καὶ τὸ θεῖον ὃ καθ' αὑτὸ ἀγαθόν τε καὶ ἐφετὸν, καὶ ὀρεκτὸν, δηλαδὴ καὶ ἃ συμβεβηκὸς, ὅπερ ὅτι ἄτοπον λέγειν. Εἰ ἔστιν ἡ ὕλη ἀμιγὴς μὲν ἀφ' ἑαυτῆς τοῦ εἴδους, φθαρτὴ δ' ἀφ' ἑαυτῆς τοῦ φύρσιν, ἀγένητος δὲ δι' ἑαυτὴν καὶ ἄφθαρτος, ἔσται ἄρα ἡ ὕλη ἀεὶ μὲν φθαρτὴ ἡ ἀγενὴς, ἀφθαρτος δὲ καὶ ἀγένητος οὐδέποτε. ἀεὶ γὰρ ἡ φύσις ἐπιτέτακται τῇ ἐν αὐτῇ φθειρομένῃ, ἢ παῦλαν εἶδος ἐν ᾧ ἐν αὐτῇ γινομένῳ. Τὸ ἀγένητον ὅτι μὲν τῶν ἀγενήτων τοῦ φύρσιν σημαίνει ἁπλῶς δυναμένους ἔσεσθαι· ὅτι δὲ τῶν ἀϊδίων, τῶν ἀπόφασιν πάσης σημαινόντων γενέσεως, τῆς τε παραγινομένης καὶ τῶν μελλούσης ἔσεσθαι· οἷόν ὁ χαλκὸς ὁ μὴ ὢν ἔσεσθαι ἀνδριάς, φησὶν ἀγένητον ἀνδριάς, ἀγένητος λέγεται τοῦ φύρσιν, διὰ δὲ δυνάμενον αὐτὸν γενέσθαι ἀνδριάντα ὅτι ὁ Θεοῦ ὃ ἀγένητον, πάσης ἀποφάσεως σημαινούσης τῆς κατ' οὐσίαν γενέσεως παραγινομένης τε καὶ μελλούσης· δύο τούτων ὄντων τῶν τῆς ἀγενησίας ἴδιων, καὶ ποῖόν ὅτι ἀγένητος ἡ ὕλη. εἰ μὲν καθὰ φύρσιν, ἀγένητος ἄρα ἡ ὕλη ὡς περ ὁ χαλκός· εἰ δὲ καὶ ἀπόφασιν ὅτι ἡ ὕλη ἀγένητος, οὐδὲν ἄρα γένος ἡ ὕλη, ὅτι οὐ λόγον ἔχει ὁ χαλκὸς πρὸς τὸ ἀνδριάντα, τοῦτον δυνάμενα ἔχειν ἡ ὕλη πρὸς τὴν οὐσίαν, καθὰ εἶπεν Ἀριστοτέλης. Εἰ οὕτως ὅτι ἡ ὕλη ἀγένητος ὡς ὁ Θεὸς, καὶ δύναται ὁ Θεὸς οὐκ τοῦ ἀγενήτου ποιῆσαί τι, δῆλον ὡς δύναται ὁ Θεὸς καὶ οὐκ τοῦ ἁπλῶς μὴ ὄντος ποιῆσαί τι. καὶ γὰρ ἔχει ἀνεπιτηδειότητα ὃ μὴ ὂν πρὸς ὃ μὴ γενέσθαί τι ἐξ αὐτοῦ καὶ φύσει, καὶ καθὰ τέχνῃ, καὶ αὐτὸν ἔχει καὶ ὃ ἀϊδίως ἀγένητον πρὸς τὸ γενέσθαί τι ἐξ αὐτοῦ καὶ φύσει, καὶ καθὰ τέχνην. πῶς οὖν οὐκ μὲν τοῦ ἀϊδίως ἀγενήτου ἠδυνήθη ὁ Θεὸς ποιῆσαί τι· οὐκ ἂν ὃ ἁπλῶς μὴ ὄντος οὐκ ἠδυνήθη· ἀλλὰ πρόδηλος ἡ ἀπιστία τοῦ δύνασθαι τὸ Θεὸν οὐκ μὴ ὄντος ποιῆσαί τι, ὑπὸ μὲν πρώτους φιλοσόφους εἰς ἄρνησιν πάσης τοῦ ὄντων οὐκ τῆς ὕλης γενέσεως, ἀπώσαντος· τὸ δὲ τοῦτο διορθωσάμενον Ἀριστοτέλης, εἰς αἵρεσιν τῆς γενέσεως τῆς ὕλης. Εἰ ἔστι τὸ γεγονὸς μὴ ὄντος, καὶ ὅτι τι ὃ τοῦτο γίγνεται, καθὰ εἶπεν ἐν τοῖς ἀνωτέρω· οὐδὲν ἄρα τούτων ὅτι ἡ ὕλη, εἰ ἀγένητός ὅτι καὶ ἄφθαρτος. Εἰ ἀγένητός ὅτιν ὕλη καὶ ἄφθαρτος, ἐξ ἀνάγκης καθ' ἑκάτερον τῆς ἀγενησίας ἔσται ἀγένητός ὅτιν, οὔτ' ἄρα γένεταί τι ἐξ αὐτῆς, οὔτε φθείρεται ἐν αὐτῇ· πῶς οὖν φθείρε)

ὸν ἀφθάρτῳ ἡ γένησις. Εἰ μία ἐστὶν ἡ ὕλη, πολλὰ δὲ καὶ διαφορὰ τὰ ἐξ αὐτῆς γιγνόμενα, πῶς μία μόνη τοῦ ὕλου ἀγήρατον, τὸ ἀεὶ διαμένειν αὐτῆς μὴ δυναμένου μόνη ἀδιαφθόρου. Εἰ ἀριθμῷ μὲν μία ἐστὶν ἡ ὕλη, εἴδει δὲ δύο, καί ἐστιν ἀγήρατος, καὶ ἄφθαρτος, ἡ μὲν ὅλη ἐστὶν ἀγήρατος, ἡ δὲ ἄφθαρτος, ἡ δὲ ἥμισυ αὐτῆς. Ἀλλ' εἰ μὲν ὅλη ἐστὶν ἀγήρατος, καὶ ἄφθαρτος, δηλονότι ἡ δὲ ἥμισυ αὐτῆς τοιοῦτον. εἰ δὲ τὸ ἥμισυ αὐτῆς ἐστὶν ἀγήρατόν τε, καὶ ἄφθαρτον, ἡ τὸ ἥμισυ αὐτῆς οὐ τοιοῦτον, ἔσται μὲν ἡ διαίρεσις τοῦ αὐτοῦ γηρᾶς, οὗ μὲν ἀδυνάτου. Εἰ δὲ διχόμοιον τὸ εἶδος ἡ σὰρξ τοῦ γήρατος ἔσται, ἡ δὲ ἐκείνου γήρατος ἔσται, πῶς ἀγήρατος ἡ ὕλη τὸ εἶδος διχόμοιόν.

Εἰ τὸ ὅλον ἐστὶ τὸ ἀγήρατον ἔσται, ἡ ἄφθαρτον, πῶς ἡ ὕλη ἡ οὐκ ἔστι, ἡ ἀγήρατος, καὶ ἄφθαρτός ἐστι. Εἰ τὸ ἀγηράτου οὐ τὸ τοῦ ἀγηράτου, ἀγήρατον καὶ τοῦτο, πῶς ἡ ἀγήρατος οὖσα τὸ τῇ ὕλῃ σὰρξ γίνεται, καὶ φθείρεται. Εἰ καθὼς εἴρηται ἱκανὸν τὸ ἕτερον τοῦ σπαθίου τῇ ἑαυτοῦ πρόσοψίᾳ τε καὶ ἀπτοσίᾳ ποιεῖν τὸ μεταβολήν, οὗ τὸ μεταδημόμενον τῆς ὕλης ἀγήρατον, ἡ ἀφθάρτου οὔσης. Εἰ τὸ ἀγήρων, καὶ ἄφθαρτον τὸ τὴν οὐσίαν χωρεῖται, τὸ ἀγήρατον, ἢ ἀφθάρτου ὄντος, πολὺ τὸ ἀγήρων, ἡ ἄφθαρτον τὴν ὕλης, οὐσίας μὴ ὕσης τῆς ὕλης. Εἰ μὴ ἓν ἦν ὁ χαλκὸς ᾧ τὸν τοιοῦτον ἀυτὸν ἦν, οὔτε ἀνδριὰς ἐγένετο· πῶς γὰρ ἡ ὕλη ἡ οὐκ ἦν τὸ ὕλης τι, τὸν ὕλης μὴ τοιοῦτον. Εἰ μὴ ἐφθείρετο ὁ χαλκὸς, οὐδὲ ὁ χαλκοῦν ἐφθείρετο· πῶς γὰρ φθείρεται τὸ ὑλικὸν, τῆς ὕλης ἀφθάρτου οὔσης.

Εἰ οὐκ ἦν ἀσωμάτῳ σῶμα οὐκ ἀπετελέσθη, πῶς γέγονε σῶμα οὐκ τῆς ὕλης, καὶ τῶν εἰδῶν, καθ' αὐτὰ ἀσωμάτῳ ὄντων. Εἰ φυσικὴ ἀνάγκη ἀγήρατον τὸν ἀγήρατον, καὶ ἀφθάρτου τὸ ἀδιαφθορεῖν, ἡ τὸ ἄπειρον, πῶς οὐ τοῖς διηρημένοις ἡ ἀγήρατος εἴδεσιν ἐστὶν ἡ ἀγήρατος καὶ ἄφθαρτος ὕλη, ἡ πῶς καπὶ ἀλλοίωσιν γὰρ τὰ πεπόνθασι καὶ τὴν ὕλην, καθὼς οὐ τῇ οὐκ ἦσαν τὸν ἡμισείων ἔμπων διωρίσατο οὐ τοῖς ἀνωτέρω.

ΕΚ ΤΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΛΟΓΟΥ ΤΗΣ Φυσικῆς ἀκροάσεως Αριστοτέλους.

Ἔνα μὲν οὖν ἔμπων ἡ Φύσις οὕτω λέγεται, ἡ ὡσαύτως ἑκάστῳ ὑποκειμένη ὕλη τῶν ἐχόντων οὐ αὐτοῖς ἀρχὴν κινήσεως καὶ μεταβολῆς· ἄλλον δὲ ἔμπων, ἡ μορφὴ καὶ ὃ εἶδος τὸ κατὰ τὸν λόγον. ὥσπερ γὰρ τέχνη λέγεται ὃ καθ' ἕτερον τέχνιον, καὶ τὸ τεχνικὸν, οὕτω καὶ Φύσις τὸ κατὰ Φύσιν λέγεται, καὶ τὸ Φυσικόν. Τί οὖν αὖ εἰποιμεν τὸ καθ' αὐτὸν ὕλον, καὶ τὸ ὑλικὸν, εἰ μὴ ὕλον· εἰπεῖν τι ἕτερον. εἰ δὲ ὕλον λεγόμενον τοῦτο, ἔσται ἄρα τόδε ὕλον ἢ αὐτὸν ὕλον, ὅτε τὸ κατὰ ἕτερον ὕλον, καὶ τὸ ὑλικόν. καὶ γὰρ ἡ Φύσις τόδε Φύσις, ὅτε τὸ κατὰ Φύσιν, καὶ τὸ Φυσικόν· ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ τέχνη. Τὸ γὰρ κατὰ ἕτερον ὂν σκεῦος μόνον ἔμπων ἀυτὸν ὡσαύτως ἐχὸν λόγον· ἀνάγκη ποτὲ ἡ ὕλη ὑπάρχειν, ὅτε ὃ κατὰ ἕτερον ὕλον καὶ τὸ ὑλικὸν, οὐκ ἄρα ἀγήρατος ἡ ὕλη.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΕΚ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΛΟΓΟΥ.

Ὥστε ἀνάγκη ἔμπων ἡ Φύσις αὐτὸν εἶναι τῶν ἐχόντων οὐ αὐτοῖς κινήσεως ἀρχὴν, ἢ μορφὴ καὶ ὃ εἶδος, οὐ χωριστὸν ὄν, ἀλλ' ἢ καθ' ὁ λόγον· ὃ δὲ οὐκ ἔστιν τούτων Φύσις μόνον οὐκ ἔστι, Φύσις δὲ ἀνθρωπος. Εἰ καθ' Φύσιν ἐστὶν ὁ ἄνθρωπος, καὶ Φυσικὸν ἢ ζῶον, πῶς οὐκ ἔστι Φύσις ὁ ἄνθρωπος. διωρισάμενος γὰρ ἔλεγε, Φύσις λέγεται ὃ κατὰ Φύσιν καὶ ὃ Φυσικόν.

ΕΚ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΛΟΓΟΥ.

Εν μὲν οὖν τοῖς κ τέχνῃ ἡμεῖς ποιοῦμεν τὴν ὕλην τοῦ ἔργου ἕνεκα· ἐν δὲ τοῖς φυσικοῖς ὑπάρχει οὖσα. Επειδή ἐστιν ἕτερον ἔργον ἕτερον ὃ μήτε κατὰ φύσιν, μήτε κ τέχνῃ, ποιεῖ τοῦτο τοῦ ἔργου ἡ ὕλη ἁπάντων. γίνεται γὰρ ζῶον ἐκ ζώου, καὶ εἰ μὴ ἐφεῖτο ὃ ζῶον ὅτι ζῶον ἐκ ζώου, καὶ κ φύσει μὲν γένοι) ὃ ἐκ ζώου ζῶον, κατὰ φύσιν δὲ τὸ ζῶον ἁπλῶς, ἀλλ' εἰ μὲν ἐν τοῖς κατὰ τέχνην ἡ ὕλη ἔξωθεν, ἐν δὲ τοῖς κ φύσει ἡ ὕλη ἐν τοῖς φυσικοῖς, δηλονότι ἐν τοῖς μήτε κατὰ τέχνην, μήτε κατὰ φύσιν ἔργοις ἡ ὕλη ἑτέρως ὑπάρχει· ὃς εἰ μὴ ποιήσεις τὸ διορισμὸν, ὁ πρὸ τῶν φυσικῶν τὴν ἐφεξῆς ἔχων, ἀσύστατα ποιεῖ τὰ πρότερα ἤδη διωρισμένα. εἰ γὰρ ὅτε αἰσθόμεθα εἰδέναι ἔκαστον, ὅταν τὰς αἰτίας γνωρίζωμεν τὰ πρῶτα, καὶ τὰς ἀρχὰς τὰς πρώτας, πῶς ἂν γνωρίσαι αἴτις ὃ ἐκ ζώου ζῶον, ὁ τὸ ζῶον ἀγνοῶν ὃ μὴ ἐκ ζώου. ἐκεῖνο γὰρ τούτου ἀρχή τε καὶ αἴτιον.

ΕΚ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΛΟΓΟΥ.

Επειδή ἐστι τὸ αὐτόματον καὶ ἡ τύχη αἰτία ὧν ἀν νοῦς γένοιτο αἴτιος, ἡ φύσις, ὅταν κ συμβεβηκὸς αἴτιόν τι γένῃ) τούτων αὐτῶν, ἄδηλον δὲ κατὰ συμβεβηκὸς ἐστι πρότερον τῶν καθ' αὑτό· ὕστερον ἄρα τὸ αὐτόματον καὶ ἡ τύχη νοῦ, καὶ φύσεως. ὥστε ὅπι μάλιστα τοῦ ἀοριστου αἴτιον τὸ αὐτόματον, ἀναίτιον πρότερον νοῦ αἴτιον, καὶ φύσει εἴη), ἢ ἄλλων πολλῶν, καὶ τοῦδε τοῦ πυρός. Εν τούτοις οὐ μόνον τῶν πρώτων, ἢ ἰδίων δυτέρων αἰτίων ἐφύλαξεν εἶπε τὴν ἕξιν, ἀλλὰ καὶ τὸν οὐρανὸν, οὐ κ αὐτὸν ἐν τῷ δυτέρῳ λόγῳ τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως ἐν τοῖς δυτέροις ὑπῆξείλετο τῆς αὐτομάτου γενέσεως, ἐνταῦθα ὑπέβαλε τῇ γενέσει, οὐ μόνῃ τῇ αὐτομάτῳ, ἀλλὰ καὶ τῇ ἀπὸ νοῦ τε κ φύσεως· ὅπερ ὅτι πρόδηλως ἄτοπον, ὃ τ εἰληφότα ἀφ' νοῦ τε κ φύσεως τὸ κατ' οὐσίαν γένεσιν ἀφ' τῶν πρώτων αἰτίων, τοῦτον πάλιν ἀπὸ τῶν δυτέρων αἰτίων τὴν αὐτὴν λαβεῖν γένεσιν. Επι δὲ πῶς ἐστι τὸ ἀποπλάτων, ὃ τ αὐτὸ ποτὲ μὲν ἐξελήφθη τῆς αὐτομάτου γενέσεως, ποτὲ δὲ ἐπαυδυήφθη τούτῃ, κ ποτὲ μὲν ἀγένητον ὀνομάζει, ποτὲ δὲ γενητὸν παρὰ φύσιν. ποιήσομαι τὴν τῶν φωνῶν τούτων τὴν ἔκθεσιν ἐν αἷς ταῦτα παρ', ἵν' ἐκ παραλλήλου γνωσθῇ ὃ ἐν αὐτῇ πεπερασμένον ψεῦδος.

ΕΚ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΛΟΓΟΥ.

Εἰσὶ δὲ οἱ κ τῆς οὐρανοῦ τοῦδε, καὶ τῶν κοσμικῶν πάντων αἰτίαν τὸ αὐτόματον· ἀπὸ ταυτομάτου γὰρ φασι γενέσθαι τὴν δίνην, κ τὴν κόσμου, τὸ ἀφ' οὗ συστάσεως κ καθ' ἁρμόσασθαι εἰς τοιοῦτον τὴν τάξιν ὃ πᾶν· ἐξ μάλα τοῦτό γε αὐτὸ θαυμάσαι ἄξιον λέγοντας. ὃ γὰρ τὰ μὲν ζῶα, κ τὰ φυτὰ ἀπὸ τύχης μήτε εἴη), μήτε γίνεσθαι, ἀλλ' ἤτοι φύσει, ἢ νοῦ, ἢ τοιοῦτόν ἐστι ἕτερον εἶναί π. οὐ γὰρ ὅπι ἔτυχεν ἐκ τοῦ σπέρματος ἐκείνου γίνεσθαι φησ' ἐκ μὲ τοῦ τοιουδὶ βοῦς, ἐκ δὲ τοιουδὶ ἄνθρωπον· τὰ γ' ἧττον ἔτι φανερὰ ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου γίνεσθαι· τοιαύτην δὲ αἰτίαν μηδεμίαν εἴη) οἶναι τοῦ ζώου, ἢ τῶν φυτῶν. κάτοι εἰ οὕτως ἔχει, τοῦτο γ' αὐτὸ αἴτιον εἶη ἂν ζητήσεως, καὶ καλῶς ἔχει λεχθῆναί τι περὶ αὐτοῦ τούτου. πρὸς γὰρ τοῖς καὶ δίκης ἄξιον εἴη) τὸ λεγόμενον, ἔτι ἀποπώτερον τὸ λέγειν ταῦτα, ὁρῶντας ἐν μὲν τῷ οὐρανῷ ὄντα ἀπὸ ταυτομάτου

μόνου γιγνόμενον· ἐν δὲ τοῖς οὖσι ἀπὸ τύχης πολλὰ συμβαίνοντα ἀπὸ τύχης, τούτων γε εἰκός τι εἶναι ὃ ἀναίδιον. Ὅτι μὲν ἀπὸ ταυτομάτου γέγονεν ὁ οὐρανὸς, καὶ πάλιν μὴ ἀπὸ ταυτομάτου, δηλοῦσιν αἱ λέξεις ὧν τοῦδε ἕνεκεν πεποίηκε μάλιστα τὸν διορισμὸν τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως, ἐν τοῖς δυσὶ κεφαλαίοις τοῦ τε ἐνδεκάτου, καὶ ὃ δωδεκάτου. ὅτι δὲ ἀΐδιον, καὶ πάλιν γενητὸν ἐστὶ φύσεως λέγει αὐτοῖς, ποιησάμενος καὶ τούτων τὴν λέξιν τοῦδε ἕνεκεν, ἐν αἷς τοῦτο πεποίηκεν.

ΕΚ ΤΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΠΕΡΙ ΟΥΡΑΝΟΥ λόγου Αεισοτέλους.

" Ὅτι μὲν οὖν ὁ γέγονεν ὁ πᾶς οὐρανὸς, οὔτε ἐν δέχεται φθορὰν, καθάπερ τινές φασιν, ἀλλ' ἔστιν εἷς καὶ ἄϊδιος, ἀρχὴν μὲν καὶ τελευτὴν οὐκ ἔχων τοῦ παντὸς αἰῶνος, ἔχων δὲ καὶ περιέχων ἐν ἑαυτῷ τὸν ἄπειρον χρόνον, ἔκ τε τῆς εἰρημένων ἔξεστι λαμβάνειν τεκμήριον. Ταῦτα περὶ τῆς ἀϊδιότητος τοῦ οὐρανοῦ εἶπεν Αεισοτέλης, ὅσα οἷόν πάλιν περὶ τῆς γενέσεως αὐτοῦ λέγει ἐν τῷ τοιούτῳ περὶ οὐρανοῦ λόγῳ, Καὶ ὀρθῶς ἔοικεν ἡ φύσις ὃ μόνον ἔσεσθαι ἀΐδιον καὶ ἄφθαρτον, ἐξελέσθαι ἐκ τῶν ἐναντίων· ἐν τοῖς ἐναντίοις γὰρ ἡ γένεσις καὶ ἡ φθορά. Εἰ δὲ ἀδυνάτων μὲν οὐδὲν οὔτε ἔστιν, οὔτε ἔσται, δυνατὸν, ἔστι δὲ τὸν ἀδυνάτων ὃ μόνον ἔσεσθαι ἀΐδιον εἶναι) ἀρχὴν τε καὶ ἀπεριληπτον, ἔχον τὸ περιέχον ἐν ἑαυτῷ τὸν ἄπειρον χρόνον, ἔσται ἄρα ὁ ζῷον τοιοῦτον λέγων, δυνατόν τε καὶ ἀδυνάτων τοιαῦτα διαφορά.

ΕΚ ΤΟΥ ΓΡΩΤΟΥ ΠΕΡΙ ΟΥΡΑΝΟΥ λόγου Αεισοτέλους, ἐν τῷ τέλει τοῦ λόγου.

" Οὐδὲν γὰρ ἀπὸ ταυτομάτου, οὔτε ἄφθαρτον, οὔτε ἀΐδιον οἷόν τε εἶναι). Πᾶς οὖν ἄν τις πιστεύσειε τῶν ἀμφότερα λέγοντι περὶ τοῦ οὐρανοῦ· ἐν μὲν τῷ ἐνδεκάτῳ κεφαλαίῳ ὃ αὐτὸ μάτων αἴτιον εἶναι) λέγει τοῦ οὐρανοῦ· ἐν δὲ τῷ δωδεκάτῳ ἀναρχόν τε καὶ ἀΐδιον τὸν οὐρανὸν εἶναι) λέγει.

ΕΚ ΤΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΛΟΓΟΥ τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως.

" Διττὰὶ δὲ ἀρχαὶ αἱ κινοῦσαι φυσικῶς, ὧν ἡ ἑτέρα ἡ φυσικὴ· αὕτη γὰρ ἔχει κινήσεως ἀρχὴν ἐν ἑαυτῇ· ἰσοδύναμον δὲ ἐστὶν εἴ τι κινῇ μὴ κινούμενον· ὥστε τοῦτο πρῶτον ἁπάντων ἀκίνητον καὶ ὃ πρῶτον ὡσαύτως. Γῶς δὲ οὖν κινήσει φυσικῶς ἡ ἀρχὴ ἡ μόνη φυσικὴ οὖσα, μόνη τῇ φύσει κινοῦσα. τῇ γὰρ μίνῃ φυσικῇ ἀρχῇ τῇ κατὰ φύσιν κινούσῃ ἀκόλουθόν ἐστι ὃ φυσικῶς κινῆσαι. Εἰ ἀρχὴ ἡ μὴ οὖσα φυσικὴ οὐκ ἔχει ἐν ἑαυτῇ ἀρχὴν κινήσεως, δῆλον ὅτι ἡ φυσικὴ ἀρχὴ ἔχει ἐν ἑαυτῇ ἀρχὴν κινήσεως· ἀλλ' ἡ ἀρχὴ ἐν ἀρχὴν ἔχουσα, οὐκ ἔστιν ἀρχή. Εἰ ἐν τοῖς ἀϊδίοις ἀκίνητος ὑδὲν οὐδένος πρότερον ἢ ὕστερον εἶναι) δυνατὸν, πῶς ἡ ἀρχὴ ἀκίνητος, ἡ μὴ κινουμένη, κινοῦσα, πάντων πρῶτον ὄντων, ἢ ὅλως ἀρχή.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΡΙΤΟΥ ΛΟΓΟΥ τῆς αὐτῆς πραγματείας.

" Τοῦ δὲ εἶναι) ἄπειρον τὴν πίστιν λαμβάνουσιν ἔκ τε τοῦ χρόνου. οὗτος γὰρ ἄπειρός ἐστι,

τῷ οὕτως ἀὶ μόνως μὴ ὑπολείπειν ἡμέσιν, καὶ φθορὰν εἶ ἄπειρον εἴη, ὅθεν ἀφαιρῆται ὃ γινόμενον. Εἰ ὁ χρόνος ἀεὶ ἐν τῷ γίνεσθαι ὃ ἔστι, τὸ δὲ γεγονὸς οὐκ ἔστιν ὡς ἔπος εἰπεῖν, πῶς ἄπειρός ὁ χρόνος, ᾧ ἀεὶ τὸ ὑπάρξεως ἐστερημένον ἢ ἀνύπαρξία. ᾗ γὰρ ὃ μέλλει ὑπάρξειν, ἐστὶ τὸ μέλλον μέλλει ὑπάρξειν, ἐστὶ δὲ ὑπάρχον ἤδη γέγονεν ἢ γίνεσθαι. Εἰ τῷ μὴ ὑπολείπεσθαι τῷ ἡμέσιν καὶ τῇ φθορᾷ, ἀὶ ἄπειρον ἐστὶ τῷ ἡμέσιν καὶ τῇ φθορᾷ, ἔσται ἅμα ἡ ἡμέσις, καὶ ἡ φθορὰ ἀνάρχος, ὡς οὗ τὸ ἀγένητον καὶ ὃ ἄφθαρτον· εἰ δὲ τοῦτο ἀδυνάτων, οὐκ ἄρα ἄπειρος ἡ ἡμέσις καὶ ἡ φθορά.

ΕΚ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΛΟΓΟΥ.

Ἀλλὰ μὴν οὐδὲ ἀριθμὸς οὕτως ὡς κεχωρισμένος ἐστὶν ἄπειρος· ἀριθμητὸν γὰρ ὁ ἀριθμὸς· εἰ οὖν ἐστὶν ὃ ἀριθμητὸν οὐδέποτε ἀριθμῆται, καὶ ὃ διεξελθεῖν οὐκ ἔστιν δυνατὸν ὃ ἄπειρον. Εἰ τῷ ἀριθμητῷ, καὶ τοῦ ἔχοντος ἀριθμοῦ, οὐκ ἔστιν ἄπειρος ὁ ἀριθμὸς, ἀριθμητὸς δὲ ὁ γεγονὼς χρόνος, πεπερασμένος ἄρα ἂν εἴη ὁ γεγονὼς χρόνος.

ΕΚ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΛΟΓΟΥ.

Ὅτι δὲ εἰ μὴ ἔστιν ἄπειρον οὐδὲν οἷόν πολλὰ ἀδύνατα συμβαίνει, δῆλον. ἔστι γὰρ χρόνου ἔσεσθαι ἀρχὴ καὶ τελευτὴ, καὶ τὰ μεγέθη οὐ διαιρετὰ εἰς μεγέθος, ᾧ ἀριθμὸς οὐκ ἔσται ἄπειρος. Εἰ τῷ ἀπείρου ὃ μόριόν ἐστιν ἐνεργείᾳ, τὸ δὲ δυνάμει, ἀδύνατον δὲ ὃ νῦν ἐνεργείᾳ ὂν τῷ ἀπείρου μὴ ποτὲ εἶναι ἔστι δυνάμει, ἀδύνατον ἄρα ὃ ἄπειρον ἀεὶ τὸ μὲν ἔστι ἐνεργείᾳ, ὃ δὲ δυνάμει· ἀλλὰ εἰ ποτὲ ἔσται μὴ δυνάμει, ὕστερον ἢ ἐνεργείᾳ. Εἰ ὥσπερ τῷ ὃ μόριον ἀπολήγοντος ὁ χρόνος, ὥστε καὶ κατὰ ὃ πρῶτον λῆγον ἄρχεται, ἔσται ἄρα ὁ ἀπείρου, ὥσπερ ἀνάπτης τῷ ὃ μόριον, ὥστε ᾗ τῷ ὃ πρῶτον λῆγον· εἰ ἢ ὥστε, ἀδύνατον ἀνάπτειν ἔστι τὸ χρόνον τῷ μόριον καθὸ οὔπω ἔστι χρονικῶς· ἐπεὶ ὡς ἢ κατὰ ὃ πρῶτον λῆγον, οὐκ ἄρα ἄναρχος ὁ χρόνος. ὃ μὲν γὰρ ἀνάρχου οὐκ ἔστι ἡμέσις· ὃ δὲ χρόνου ἐστίν. Εἰ οὐδὲν δυνάμει ἐνεργείᾳ ἔστι ἄπειρον, οὐκ ἄρα αἱ ἤδη ληφθεῖσαι διχοτομίαι ὧν μεγέθους ἄπειροί εἰσιν, οὐδὲ τι ὃ ἤδη ληφθεὶς ἀριθμὸς, ἀριθμός, ἀμφότερα γὰρ ἐνεργείᾳ εἰσίν· εἰ δὲ οὐκ εἰσὶν ἄπειροι, πεπερασμένοι ἄρα· εἰ δὲ πεπερασμένοι, καὶ ἀρχὴν ἄρα ἔχουσι, ὃ μὲν τῷ διχοτομεῖσθαι, ὃ δὲ ᾧ ἀριθμεῖσθαι.

ΕΚ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΛΟΓΟΥ.

Τὸ ἄπειρον, ἔστι μὲν τῷ ἀδιόν, ἔστι ἢ ἀφαιρετόν· ὃ δὲ μέγεθός ἐστι μὲν κατ' ἐνέργειαν οὐκ ἔστιν ἄπειρον, εἴρηται, διαιρετὸν δέ ἐστι λειπόμενον οὗπερ δυνάμει ἐστὶ, ὃ ἄπειρον. ὧν δεῖ δὲ ὃ δυνάμει ἔν λαμβάνειν ἀεί περ εἰ δυνατὸν ἐντυχεῖν ἀνθρώπῳ ἐστὶ, ὡς καὶ ἔσαν ἐντυχεῖν ἀνθρώπῳ, οὕτω τι καὶ ἄπειρον, ὃ ἔσαν ἐνεργείᾳ, ἀλλ' ἐπεὶ πολλαχῶς τὸ δυνάμει ἐστὶ, ὡς μὲν τὸ ἡμέρα ὅτι καὶ ὁ ἀγαθὸν τῷ ἀεὶ ἄλλο ἢ ἄλλο γίνεσθαι, οὕτω ἢ τὸ ἄπειρον. καὶ γὰρ ὅτι τοῦτόν ἐστι ἢ δυνάμει, καὶ ἐνεργείᾳ· ὅλως μὲν γὰρ ὅτων ὅστι ὃ ἄπειρον, τῷ ἀεὶ ἄλλο ἢ ἄλλο λαμβάνεσθαι, ἢ τὸ λαμβανόμενον ἀεὶ πεπερασμένον ἐστὶ, ἀλλ' ἀεὶ ἕτερον καὶ ἕτερον. Εἰ κατ' ἐνέργειαν οὐκ ἔστι τι ἄπειρον, δηλονότι πρῶτον ὃ ἐνεργείᾳ ὄν, ἀεὶ πεπερασμένον ἐστί· πεπερασμένον δὲ ὄν, ὅξ ἀνάγκης ἀρχὴν ἔχει· ἀρχὴν δὲ ἔχον, ὅξ ἀνάγκης ἐστὶ ἡμιτόν· ἡμιτὸν δὲ ὄν, ὧν ἄρα ποτὲ ὅτε οὐκ

ἰῶ, τοῦτο ὅτι πᾶν τὸ ἄπειρον τῷ αἱρέσει τι καὶ ἀφαιρέσει, δυνάμει τι καὶ διαιρέσει λεγόμενον.

ΕΚ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΛΟΓΟΥ.

Οὐσῆ εἴ τι ἔξω ἐστί, τοῦτο ἄπειρόν ἐστιν, ἀλλὰ δὲ δεχόμενον τὸ ἔξωθεν, μεῖζον ἂν οὗ ἰῶ τοῦ τε δέξασθαι ὃ ἔξωθεν, τὸ δὲ τῇ τοῦ δύνασθαι τοῦ ἔξωθεν μεῖζον ἑαυτοῦ γιγνόμενον, ἀεὶ πεπερασμένου ἐστίν. Εἰ δὲ ἄπειρον ἀεὶ ἂν τοῦ δύνασθαι καὶ ἀφαιρέσει, ἀεὶ ἄρα ἂν τοῦ δύνασθαι δὲ ἄπειρον. πῶς οὖν ἐνδέχεται τὸ ἀεὶ ἐν τῷ γίνεσθαι ὃ εἶναι ἔχον· ἀληθὲς γὰρ ἐνδέχεται οὐκ ἔστιν. Ἀπείρου αἱ διχοτομίαι τὸ μεγέθους, ὥστε δυνάμει μόνον ἐστίν, ἐνεργείᾳ δὲ οὔ· ἀεὶ γὰρ διαιρεῖ τὸ λαμβανόμενον πεπερασμένον ὡρισμένον πλῆθος· ἀλλ' οὐκ ἀεὶ ἔσται ὁ ἀριθμός, οὐδὲ μόνον ἡ ἀπειρία, ἀλλὰ γῆ, ὥσπερ καὶ ὁ χρόνος, καὶ ὁ ἀριθμὸς τοῦ χρόνου. Εἰ οὐ μόνον ἡ ἀπειρία, ἀλλὰ γίνεται ὥσπερ καὶ ὁ χρόνος, καὶ ὁ ἀριθμὸς τοῦ χρόνου, οὐδὲν ἄρα ἄπειρον ἀληθές. εἰ δὲ πᾶν ἄπειρον ἀληθές, ἀληθὲς ἄρα καὶ τὰ μὴ πάντα ἐν οἷς λέγεται εἶναι τὸ ἄπειρον. Εἰ τὸ συμβαῖνον τῶν ἀπείρων ἐξ ἀνάγκης συμβαίνει καὶ ἐπὶ τοῦ ἐν οἷς ἐστὶν ἡ ἀπειρία· συμβαίνει δὲ τῷ ἀπείρῳ τὸ ψεύδεσθαι καὶ ὃ εἶναι πραγμένον, ἀληθὲς ἄρα ὁ χρόνος καὶ πραγμένος· ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ κίνησις ἧς ὁ χρόνος ἐστὶν ἀριθμός.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΕΤΑΡΤΟΥ ΛΟΓΟΥ
τῆς αὐλῆς τοῦ χρηματιστοῦ.

Τὸ γὰρ μὴ ὂν οὐδαμοῦ εἶναι. Πῶς οὖν ἡ ὕλη μηδὲν οὖσα, μήτε οὖσα μήτε ὄν, μήτε τόδε τι.

ΕΚ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΛΟΓΟΥ.

Δόξειε δ' ἂν καὶ Ἡσίοδος ὀρθῶς λέγειν, ποιήσας πρῶτον τὸ χάος· λέγει γοῦν,

Πάντων μὲν πρώτιστα χάος γένετ', αὐτὰρ ἔπειτα Γαῖα εὐρύστερνος, ὡς δεῖ πρῶτον ὑπάρξαι χώραν τοῖς οὖσι, διὰ τὸ νομίζειν ὥσπερ εἰ πολλοὶ τόποι εἶεν ποῦ καὶ ἐν τόπῳ· εἰ δὲ ἔστι τοιοῦτον, ἅπαν μᾶλλον ἂν εἴη ἢ τὸ ὕπαυ δυνάμενον, καὶ πρότερα πάντων. οὐ γὰρ ἀνάγκη τὰ ὄντα οὐδὲν ἔστιν, εἰς ἓν τὰ ὄντα ἀναίρεσις πρῶτον εἶναι). Εἰ τοίνυν πρῶτος ὁ τόπος, καὶ ὕστερα τὰ ἐν ᾧ τόπῳ φυσικὴ ἀνάγκη, καθὼς εἶπεν ὁ Ἡσίοδος, καὶ ὁ Λευκιππίζειν προσποιούμενος τῇ τοῦ λόγου ὀρθότητι, πῶς οὐκ ἔστι τὸν ἀδυνάτων ὃ τ' ὄντα ἐν τῷ τόπῳ οὐρανὸν λέγειν ἀληθῆ. τοῦτο γὰρ ἴσον ἐστὶν ᾧ λέγειν, πρὸς τὸ ἀληθῆ εἶναι τὸ ψευδῆ.

ΕΚ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΛΟΓΟΥ.

Πρῶτον μὲν οὖν δεῖ καταμοῆσαι, ὅτι οὐκ ἀν ἐζητεῖτο ὁ τόπος, εἰ μὴ ἡ κίνησις ἦν ἢ ἦν τι τόπου. Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ τὸν οὐρανὸν οἰόμεθα μᾶλλον ἐν ᾧ τόπῳ, ὅτι ἀεὶ ἐν κινήσει. Εἰ ἀδύνατον ἐστὶ τὸ ἀληθῆ τοῦ εἶναί τι καὶ τοῦ ὃ κινῆσθαι δεῖσθαι τοῦ κινεῖσθαι, ἀδύνατον ἄρα τὸν οὐρανὸν εἶναι ἀληθῆ. ὀκτιδέεται γὰρ τοῦ τόπου τοῦ ὃ εἶναί τι καὶ τοῦ τὸ κινεῖσθαι.

ΕΚ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΛΟΓΟΥ.

Μέγιστος μὲν ἔχει ὁ τόπος, σῶμα δὲ οὐδέν. Εἰ μὲν πεπερασμένα ἔχει ὁ

τόπος γὰρ διαστήματα καὶ ὁ μέγεθος, γλυπτὸς ἄρα ὁ τόπος· εἰ δὲ ἄπειρα, ἢ ἄρα δυνάμει, ἢ ἐνεργείᾳ· ἀλλὰ εἰ μὴ δυνάμει, ἔστι γλυπτὸς ἄρα ὁ τόπος ὡς παρ' ὁ χρόνος, ἢ ὁ τῦ χρόνου ἀριθμός· εἰ δὲ ἐνεργείᾳ, ψευδὴς ἄρα ὁ λόγος ὁ λέγων μηδὲν ἐνεργείᾳ δυνάμει εἶ) ἄπειρον. Εἰ κῦ μὴ τοιαῦταί τινές εἰσιν ὁ τόπος ὅ ἐστι, καὶ ἔχει ὃ ἔχει, γλυπτὸς ἄρα ὁ τόπος, καὶ τ τοιούτοις δύτερος. εἰ γ' ἀγλυπτός τι ἢ ἀμάρχως ἐστὶν ὁ τόπος ὅ ἐστι, καὶ ἔχει ὃ ἔχει, ἀγλυπτος ἄρα ὁ τόπος ὃ τοιῦτος τῶν ἐν τόπῳ πάντων ἐν οἷς ἐστὶν ὁ οὐρανὸς, καὶ γὰρ ἐν τῷ οὐρανῷ φαινόμενα. οὐ γὰρ ἀῦθι τῶν ἀστέρων ἐστίν, ἐκάστο δὴ τῶν ἀστέρων ἀνάγκη τοιοῦτον εἶ).

ΕΚ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΛΟΓΟΥ.

Ὡς γὰρ εἰ ἀλλοιοῦται, ἔστι τοῦτο ὃ νεῦν μὲν λευκὸν, πάλαι δὲ μέλαν, δῆλο φανεῖν ἔναί τι τ ὕλιν, οὕτως ὃ ὁ τόπος ἀφ' ἑαυτῆς τινὸς δοκεῖ εἶ) φαντασίας, πλεῖν ἐκάστο μὲ δῆστι ὃ ἐν ἀὴρ, τοῦτο νεῦν ὕδωρ· ὃ δὲ τόπος, ὅτι οὐ ἐν ἀὴρ, ἐνταῦθά ἐστιν ὕδωρ. Εἰ ὃν ἔχει λόγον ὁ τόπος πρὸς τὰ ἐν αὐτῷ, τοῦτον ἔχει ἡ ὕλη πρὸς τὰ ἐν αὐτῇ ἀφ' ἑαυτῆς ὁμοίας φαντασίας, δῆπος ἂ ὁ τόπος, ἡ ἡ ὕλη, τοῦτό ἄρα ἐστὶν ἡ ὕλη τῶν ἐν αὐτῇ ἀνομοιομερῶν τὰ καὶ μιγομερῶν, ὃ οὐκ οὐσία· πῶς οὖν ἐτίθη ἡ ὕλη οὐσία εἶ) τῶν ἁπλῶς μιγομερῶν.

ΕΚ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΛΟΓΟΥ,
ἤτοι τῦ δυτέρου.

Παῖ σῶμα ἢ κατὰ φοράν, ἢ αὔξησιν κινητὸν, καθ' αὑτὸ που· ὁ γ' οὐρανὸς ὡς παρ' εἴρηται, ἐ που ὅλως, τοῦτό ἐν τινι τόπῳ ἐστὶν, εἴ τι μηδὲν αὐτῷ πρόσεστι σῶμα. Εἰ δὲ κατὰ φοράν κινητὸν καθ' αὑτὸ που, κῦ φορᾷ δὲ κινητὸς ὁ οὐρανός, καθ' αὑτὸ ἄρα ἀνάγκη εἶναί που τ οὐρανόν· εἰ δὲ μὴ ὃ δύτερον, ὕστ' ἄρα ὃ πρῶτον· ἀγάγοιτο γὰρ ἀλλήλων· καὶ τῇ ἀναιρέσει τῦ θατέρου ἂν ἀκολουθεῖ ἡ τῦ δυτέρου ἀναίρεσις.

Εἰ οὖν ἔστιν ὁ οὐρανὸς ἐν τόπῳ καθ' αὑτὸ, πῶς κυκλικὴν φορὰν φερόμενος, τὴν μεράδων αὐτῦ τὰ μὲν ἄνω γίνεται τὰ δὲ κάτω γίνεται ἄνω. ἄνω γ' καὶ κάτω ὧν τοῖς ἑαυτῦ μέρεσι, πῶς οὐκ ἔστι ψευδὴς ὃ λέγων τ οὐρανὸν μὴ εἶ) ἐν τόπῳ.

ΕΚ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΛΟΓΟΥ.

Στίγμῆς οὐκ ἔστιν ὁ τόπος. Οὐκοῦν οὐκ ἔστι που ἡ στιγμὴ, ὡς παρ' καὶ ὃ μὴ ὄν· εἰ δὲ ψευδὲς τοῦτο, ὃν ἄρα ἐστὶν ἡ στιγμὴ, καὶ που. εἰ δὲ που, καὶ τόπον αὐτῆς εἶναι ἐξ ἀνάγκης.

ΕΚ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΛΟΓΟΥ.

Καί ἐστιν ὁ τόπος ἐν που, οὐχ ὡς ἐν τόπῳ δ' ἐν ὡς πέρας ἐν τοῦ περιεχομένου. ὃ γὰρ τόπος ὃ ὄν, ἀλλὰ τὸ κινητὸν σῶμα. Εἰ πρῶτόν τ' τόπῳ που ἐστὶ, τὸ δὲ πρῶτόν ὃ που ἐν τόπῳ ἐστὶ, πλείων ἄρα τ' που ὃ τόπος. πῶς οὖν μιᾶς καὶ ληπτέας εἶναι λέγεται τ' που καὶ ὃ ἐν τόπῳ, τὰ ταυτὸν ἀλλήλων διαφέροντα, ὥστε καὶ τ τόπον λέγειν εἶ) καθ' που, οὐκ τῷ τόπῳ δέ· καὶ εἰ ὃ πέρας τῦ περιεχομένου, ἕτερον μὲν περιεχομένου ἐστὶ τόπος, ἑτέρου δὲ πέρας, πῶς οὐκ ἔστιν ἀνάγκη ἀεὶ τ τόπον εἶναι καὶ τόπον τ πέρας καὶ εἰ τοῦ τῷ τόπῳ ὁ τόπος ἐστὶ, πῶς ἐ λέλυται ἡ ἀνάγκη

τῷ ἀεὶ τ' ποτὲ εἶναι ὅπου μὴ ἄπειρον, πέρας ἂν ἔχοι· καὶ εἰ ὃ μηδαμοῦ ὂν οὐκ ἔστιν ἐν τόπῳ· εἴη γὰρ ἄν που καθ' αὑτὸ εἶναι· πῶς οὐκ ἔστι ζωὸν τόπου ὂν ἐν τόπῳ· καὶ εἰ μὴ ἄπειρον ἐν ὅπου τὸ ὄν, πῶς οὐκ ἔσται ζωὸν τὰ μὴ ὄντα τῶν ὄντων, εἴγε τὸ μὴ εἶναι ἐν τόπῳ τινὸν ἐστὶν ἀμφοτέρων, καὶ τὸ κινητὸν σῶμα μόνον ἐν τόπῳ ἐστί, πῶς ὁ οὐρανὸς σῶμα ὂν κινητὸν, οὐκ ἔστιν ἐν τόπῳ.

ΕΚ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΛΟΓΟΥ
περὶ τοῦ χρόνου.

Ὅτι μὲν οὖν ἢ ὅλως οὐκ ἔστιν, ἢ μόλις καὶ ἀμυδρῶς, οὐκ ἐκ τῶνδε τῶν λόγων ἐστὶ θεωρῆσαι. Τὸ μὲν γὰρ ἄνευ γήνεσθαι ἢ οὐκ ἔστι, τὸ δὲ μόνῃ καὶ οὐ πάνυ ἐστίν· οὐκ ἦν τούτων ἡ ὁ ἄπειρος καὶ ἀεὶ λαμβανόμενος χρόνος συγκεῖται· τὸ δὲ οὐκ μὴ ὄντων συγκείμενον, ἀδύνατον μὴ δόξαι μετέχειν οὐσίας. πάντες γὰρ μερισμὸν ἐπάγουσιν, ἀνάγκη ὅτι ἔστιν, ἢ πάντα ἢ μέρη εἶναι. Τοῦ δὲ χρόνου τὰ μὲν γέγονε, τὰ δὲ μέλλει, ἔστι ἦν οὐδὲν ὄντος μερισμοῦ, τὸ δὲ νῦν οὐ μέρος· μετρᾷ γὰρ τὸ μέρος, καὶ συγκεῖσθαι δεῖ τὸ ὅλον ἐκ τῶν μερῶν· ὁ δὲ χρόνος οὐ δοκεῖ συγκεῖσθαι ἐκ τῶν νῦν. Εἰ πάντῃ δὲ γεγονὸς μόνον περὶ τὸ γεγενῆσθαι οὐκ ἴσον, οὐκ ἄρα ἀΐδιός τε ἡ ἀρχὴ ὁ χρόνος, ὅτε οὔτε ἡ κίνησις ἔστιν ἀΐδιός τε καὶ μία ἀρχὴ, ἥς ὁ χρόνος ἐστὶν ἀριθμός· εἰ γὰρ τὸ μέλλον μέρος τοῦ χρόνου, οὔπω ἐστίν· ἴσον δὲ καὶ τὸ γεγονὸς μέρος τοῦ χρόνου περὶ τοῦ γεγενῆσθαι μόνον· ἴσον ἄρα ὅτε οὐκ ἴσον ὃ γεγονὸς μέρος τοῦ χρόνου. καὶ εἰ δεῖ τὸ ἄπειρον μία ἀρχὴν εἶναι, οὐκ ἄρα ἄπειρος ὁ χρόνος, τινὸ μεταβολὴν τοῦ μέλλοντος ἔχων ἀρχήν ἔ εἶναι· καὶ εἰ μὴ τὸ γεγονὸς μέρος τοῦ χρόνου, ἐνέργεια ἐστὶ χρόνου, τὸ δὲ μέλλον δυνάμει· ἐν δὲ τοῖς οὖσιν ἡ ἐνέργεια καὶ δυνάμεις· οὐκ ἄρα ἐκ μὴ ὄντων σύγκειται ὁ ἐκ τοῦ γεγονότος καὶ μέλλοντος συγκείμενος χρόνος. καὶ εἰ τῆς οὐσίας ἢ μετέχει ὁ χρόνος, δῆλον ὡς τοῦ παθεῖν καὶ τῆς οὐσίας μετέχει, ὡς ἢ ἐκ τούτου φανερὸν, ὅτι τῶν ὄντων ἐστὶν ὁ χρόνος. καὶ εἰ τὸ γεγονὸς μέρος τοῦ χρόνου ἐν τοῖς γεγονόσι μέρεσι τοῦ μεμετρῆσθαι, πῶς οὐκ ἂν μέρος ἔστι τοῦ χρόνου μεμετρημένου ὄντος. καὶ εἰ ὃ νῦν οὐκ ἔστιν ἀμέρες μέρος τοῦ χρόνου, ἢ ἔστι τὸ ἐξαίφνης καὶ ὃ ἄτομον, ἢ ἡ στιγμὴ τοῦ χρόνου λεγόμενον, πῶς ἂν δείχθη ἐκ μὴ τῶν μὴ ὄντος γίνεσθαι εἰς τὸ νῦν τὴν μεταβολήν· οὐκ ἦ τοῦ νῦν εἰς ὃ προελήλυθε, τοῦ νῦν μὴ ὄντος μέρους τοῦ χρόνου. πάντα γὰρ μέρος τοῦ χρόνου, ἦν τε, μέλλον, ὕστερον, νῦν, ἔπειτα, προελήλυθε.

ΕΚ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΤΕΤΑΡΤΟΥ ΛΟ-
γου τ' αὐτῆς πραγματείας.

Ὅτι μὲν οὖν οὔτε κίνησις, οὔτε ἄνευ κινήσεως ὁ χρόνος ἐστὶ, φανερόν. Ἀλλ' ὅτι γε ἀριθμός ὁ χρόνος, καὶ οὐκ ἄϊδιος ὑπάρχει καὶ οὐκ ἄναρχος, πεπερασμένος τε καὶ οὐκ ἄπειρος, φανερὸν ἔστι καὶ τοῦτο. εἰ γὰρ ὁ χρόνος τοιοῦτος, ἐξ ἀνάγκης καὶ ἡ κίνησις, ἧς ἀριθμός ἐστιν ὁ χρόνος.

ΕΚ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΛΟΓΟΥ.

Ὅσα γὰρ ἡ κίνησις, τοσοῦτος καὶ ὁ χρόνος ἀεὶ δοκεῖ γεγονέναι. Οἷς τὸ γεγονὸν καὶ τὸ γεγονέναι ταὐτόν ἐστι, τούτων οὐκ ἀνάγκη ὃ ἀΐδιόν τε καὶ ἄναρχον, καὶ τὸ ἄπειρον ἄπειρον.

ΕΚ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΛΟΓΟΥ.

Τότι φαμὲν γινόμενα χρόνον, ὅταν τῷ πρότερον καὶ ὑστέρου ἐν τῇ κινήσει αἰσθησιν λάβωμεν· ὁρίζομεν δὲ ὥς ἄλλο καὶ ἄλλο ὑπολαβὴν αὐτὸ, ἐν ᾧ μεταξὺ αὐτῶν ἕτερον. ὅταν γὰρ ἕτερα τὰ ἄκρα τῷ μέσου νοήσωμεν, καὶ δύο εἴπῃ ἡ ψυχὴ τὰ νῦν, τὸ μὲν πρότερον, ὃ ἦ ὕστερον, τότε καὶ τοῦτο φαμὲν εἶναι χρόνον. ὃ γὰρ ὁριζόμενον παρὰ νῦν, χρόνος εἶναι δοκεῖ. ἔστι γὰρ ὁ χρόνος ἀριθμὸς κινήσεως κατὰ τὸ πρότερον καὶ ὕστερον· οὐκ ἄρα κίνησις ὁ χρόνος, ἀλλ' ἡ ἀριθμὸν ἔχει ἡ κίνησις· σημεῖον δὲ, ὃ μὲν πλῆθος καὶ ἑλκτὸν ἀριθμούμενον ἀριθμῷ· κίνησιν ἢ πλείω καὶ βάττω χρόνῳ.

Ο τὸ νῦν ἡμῖν τῷ χρόνου παρὰ τὸ τῇ κινήσει πρώτῳ καὶ ὑστέρῳ ὁριζόμενος, ἀΐδιόν τι καὶ ἀΰαρχον, ᾧ ἄπειρον οὔτε τὸ χρόνον λέγει, οὔτε τὸν κίνησιν. εἰ γὰρ γέγονεν, οὔτε ἀΐδιόν ἐστιν, οὔτε ἀΰαρχον· καὶ εἰ τοῖς οἰκείοις ἄκροις ἔστι περατούμενον, ἄπειρος οὐκ ἔστιν.

ΕΚ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΛΟΓΟΥ.

Τὸ ἦ νῦν τὸν χρόνον μετρῇ ἢ πρότερον καὶ ὕστερον, ᾧ ἀκολουθῇ παρὰ μεγέθη ἡ κίνησις, ταύτῃ δὲ ὁ χρόνος. Εἰ οὖν ἔστι τὸ νῦν μέρος τοῦ χρόνου καθὼς εἴπεν ὁ παρὰ τελευταῖος πεῖρα κεφαλαίῳ, πῶς μετρῇ τὸ χρόνον· ἢ ἄρα οὐ μετρῇ τὸ χρόνον τὸ νῦν, ἢ μέρος αὐτὸ ἀναίτιον εἶναι τοῦ χρόνου· ᾧ εἰ ἀκολουθεῖ ᾧ μεγέθη ἡ κίνησις, ταύτῃ δὲ ὁ χρόνος, ἤτοι ἄρα τὸ μέτρος, ὡς καὶ ἡ κίνησις καὶ ὁ χρόνος, τὰ ἐκείνῳ ἀκολουθοῦντα.

ΕΚ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΛΟΓΟΥ.

Τῆς γραμμῆς βάλτος ἀριθμὸς, πλήθη μὲν ἔστι δύο ἢ μία· μεγέθη δὲ οὐκ ἔστιν ἐλάχιστος. βάλτος γὰρ τῷ μὲν ἀριθμὸν ἔστιν ὁ εἷς ἢ δύο, κατὰ δὲ μέγεθος οὐκ ἔστιν.

Εἰ μὴ ἐλάχιστόν ἐστι μέρος, ἐν τῇ γραμμῇ μὲν ἢ στιγμὴ, ἐν παρὰ χρόνῳ δὲ τὸ νῦν, τὸ ἕτερόν ἐστιν ἢ στιγμὴ ἐν τῇ γραμμῇ, ᾧ τὸ νῦν ἐν τῷ χρόνῳ· εἰ δὲ οὐκ ἐλάχιστόν ἐστι μέρος, ἀλλὰ πέρας, πῶς οὖν χωρὶς μὲν τοῦ πεπερασμένου, ἀδύνατόν ἐστιν εἶναι τὸ πέρας, χωρὶς δὲ τῆς γραμμῆς ἐνδέχεται εἶναι τὸ νῦν στιγμὴν· καὶ εἰ ἐν οἷς οὐκ ἔστι τὸ ἐλάχιστον, ἐν τούτοις οὐδὲ τὸ μέγιστον, καὶ ἡ λοιπὴ διαφορὰ τὴν μερῶν τοῦ μεγίστου καὶ τοῦ ἐλαχίστου, διαιρουμένης τῆς διαφορᾶς.

ΕΚ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΛΟΓΟΥ.

Ωστε φανερὸν ὅτι τὰ ἀεὶ ὄντα, ἢ τὰ ἀεὶ μὴ ὄντα, οὐκ ἔστιν ἐν τῷ χρόνῳ· οὐ γὰρ περιέχεται ὑπὸ χρόνου, οὐδὲ μετρῆται ὃ ἕτερα αὐτῶν ὑπὸ τοῦ χρόνου. Ως οὖν τὴν κίνησιν εἴρηκας εἶναι ἀΐδιον, καὶ τὸν χρόνον τοιοῦτος ἀριθμόν. ὧν γὰρ ὁ χρόνος ἔστιν ἀγένητος, τοιοῦτα οὐκ ἐνδέχεται μὴ εἶναι ἐν χρόνῳ.

ΕΚ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΛΟΓΟΥ.

Οσα μήτε κινῆται, μήτε ἠρεμεῖ, οὐκ ἔστιν ἐν χρόνῳ. ὃ μὲν γὰρ ἐν χρόνῳ ἔστι ὃ μετρῆται χρόνῳ· ὁ δὲ χρόνος κινήσεως καὶ ἠρεμίας μέτρον. Εἰ τ' ὢν ἐν τῷ χρόνῳ, οὐδὲν κινῆται καὶ ἠρεμεῖ, κινῆται δὲ ὁ οὐρανὸς κατὰ τὸν λέγεται, ᾧ ἠρε-

μαῖ ἡ γῆ, ὁ χρόνος ἄρα ὁ οὐρανὸς ἢ ἡ γῆ, καὶ ἡ τούτων κίνησίς τε καὶ ἠρεμία, καὶ εἰ ἠρεμεῖ ὁ χρόνος, ἐξ ἀνάγκης

*

ἐξ ὑποκειμένου εἰς οὐχ ὑποκείμενον· οὐδαμοῦ ἄρα ἡ ὕλη ἐὰν εἴπῃς ἐν τοῖς ἀνωτέρω ὑποκειμένοις τοῖς γινομένοις τε καὶ φθειρομένοις, τοῖς μὲν ὡς ἐξ οὗ, τοῖς δὲ ὡς εἰς ὅ.

ΕΚ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΛΟΓΟΥ.

Τὸ μὲν γὰρ μὴ λευκὸν, ἢ μὴ ἀγαθὸν, ὅμως ἐνδέχεται κινεῖσθαι κατὰ συμβεβηκός· εἰπὲ γὰρ ἄνθρωπος ὃ μὴ λευκὸν, ὃ δὲ ἁπλῶς μὴ τόδι, οὐδαμῶς· ἀδύνατον γὰρ ὃ μὴ ὂν κινεῖσθαι. Εἰ οὖν τῷ μὴ κινουμένου ἀδύνατον ὑπάρχειν οὐσίαν καὶ τὸ ἁπλῶς, τὸ δὲ μὴ ὂν οὐδαμῶς κινεῖται· ἀδύνατον γὰρ τὸ μὴ ὂν κινεῖσθαι· πῶς γένοιτο ἂν τῆς ὕλης οὐσία ἁπλῶς τόδε τι οὖσης.

ΕΚ ΤΟΥ ΕΝΑΤΟΥ ΛΟΓΟΥ
τῆς αὐτῆς πραγματείας.

Εἰ δὲ ἀδύνατον ἐστὶ καὶ ποῆσαι χρόνον ἄνευ τοῦ νῦν, ὁ δὲ νῦν μεσότης τίς, ἢ ἀρχὴ ἢ τελευτὴ ἔχον· δηλονότι ἀρχὴ μὲν τοῦ ἐσομένου χρόνου, τελευτὴ δὲ τοῦ παρελθόντος, ἀνάγκη ἀεὶ εἶναι τὸν χρόνον. Ὃ γὰρ ἕκαστον τοῦ τελευταίου ληφθέντος χρόνου, ὃ νῦν ἐστιν. Οὐδὲν γὰρ ἔστι λαβεῖν ἐν τῷ χρόνῳ παρὲξ τὸ νῦν· ὥστε ἐπεὶ ἔστιν ἀρχὴ καὶ τελευτὴ, ἀνάγκη ἐνταῦθα εἶναι χρόνον· δηλονότι εἰ χρόνον, ἀνάγκη ἐξ κίνησιν, εἴπερ ὁ χρόνος πάθος ἐστὶ κινήσεως. Ἐν τούτοις κατασκευάζει ὁ Ἀριστοτέλης τὸν οὐρανὸν ἀΐδιον· εἰ γὰρ μεσότης τίς ἐστι, καὶ ἀρχὴ, ἐξ τελευτὴ, καὶ ἑκατέρωθεν ἀεὶ ἔξει χρόνον, ᾧ τεθέντι ἀνάγκη ἕπεσθαι· ὃ τὸν χρόνον εἶναι ἀΐδιον· καὶ εἰ ὁ χρόνος ἀΐδιος, καὶ ἡ κίνησις ἐξ ἀνάγκης ἐστὶν ἀΐδιος, ἧς ὁ χρόνος ἐστὶν ἀριθμός, καὶ εἰ ἡ κίνησις ἀΐδιος, ἐξ ἀνάγκης καὶ τὸ κινούμενον σῶμα ἀΐδιόν ἐστι. Τοῦτο δὲ ἀπόπτως ἔθηκε ὃ σὺν ἀΐδιον εἶναι, καὶ ἐγείρθησεται οὕτως· ὡς γὰρ γενήσεται ὁ μέλλων γίνεσθαι χρόνος, οὕτως γέγονε καὶ ὁ παρελθών· ἀλλ' ὁ μέλλων γίνεσθαι χρόνος ὥσπερ τὸ μελλούσαν γένεσιν ἔχει, οὕτως ἐξ τέλους ἀρχήν· καὶ ὥσπερ ἐστὶν τῷ παρελθόντος ἐν τῷ μέλλοντι, οὕτως ἐστὶ τοῦ μέλλοντος ἐν ᾧ παρόντι· ἀνάγκη εἰ τὸ νῦν ὂν ἐστὶ ἐξ παρέσει, ὃ ἦ μέλλον οὔπω ἐστὶν, ὅτε ὄν, οὔτε παρόν, οὐκ ἄρα ἐστὶ τὸ παρὸν νῦν ἀρχὴ τοῦ μέλλοντος χρόνου, ἀλλὰ τὸ μέλλον ἔσεσθαι νῦν, οὐκ ἐνόν ἐστιν ἀρχὴ τοῦ μέλλοντος, ὃ οὔτε μεσότης τίς ἐστιν ἔχον ἐπ' ἀμφότερα χρόνοι, ἀλλ' ὅτι θάτερον, οὔτε ἀρχὴ καὶ τελευτή. τὸ αὖθ' μὲν νῦν, ἀνάγκη δὲ ἐξ ἀνάγκης χρόνου, οὗ ἀρχὴ μὲν τοῦ μέλλοντος, τελευτὴ δὲ ἧ παρελθόντος, ἄλλ' ἀνάγκη μὲν νῦν ἀρχὴ, καὶ ἀνάγκη τελευτὴ, ἓν αὐτὸ ἦ χρόνου. ἀνάγκης δὲ εἰ ἀδύνατον ὃ νῦν εἶναι νῦν, ἐὰν μὴ πρότερον ἦ μέλλον καὶ οὐκ ὄν, ἀδύνατον ἄρα ὃ νῦν σὺν ἀΐδιον εἶναι· εἰ γὰρ πᾶν τὸ πρότερον οὐκ ὄν, ὕστερον δὲ γενητὸν τοῦτο, γενητὸν ἄρα τὸ νῦν· εἰ δὲ ὃ νῦν, ἐξ ἀνάγκης καὶ ὁ πᾶς χρόνος, οὗ ἀρχὴ καὶ τελευτὴ τὸ νῦν· καὶ εἰ ὁ χρόνος, ἐξ ἀνάγκης ἐστὶ καὶ ἡ κίνησις, ἧς ὁ χρόνος ἐστὶν ἀριθμός· ἐστὶ καὶ εἰ ἡ κίνησις, ἐξ ἀνάγκης καὶ τὸ κινούμενον σῶμα ἀΐδιον ἐστι γενητόν.

ΕΚ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΛΟΓΟΥ.

Ολως δὲ ὃ νομίζει τοῦτο τὸ ἀρχὴ εἶναι ἰκανῶς, ὅτι ἀεὶ ὄντι οὕτως, ἢ γίνεται, οὐκ ὀρθῶς ὄντι ὑπολαμβάνει· ἐφ' ὃ Δημόκριτος ἀνάγει τοὺς περὶ φύσεως αἰτίας, ὅτι οὕτως καὶ ὃ πρότερον ἐγένετο. τοῦ δ' ἀεὶ οὐκ ἀξιοῖ ἀρχὴ ζητεῖν, λέγων ὅτι τινῶν ὀρθῶς· ὅτι δὲ ὅτι πάντων, οὐκ ὀρθῶς. καὶ γὰρ τὸ τείχωνοι ἔχει δυσὶν ὀρθαῖς ἀεὶ τὰς γωνίας ἴσας· ἀλλ' ὅμως ὅτι τῆς ἀϊδιότητος ταύτης ἕτερόν αἴτιον ἀΐδιον· τὴν μὴν τοῦ ἀρχῶν οὐκ ἔστιν αἴτιον ἀΐδιον οὐσῶν. Εἰ γάρ ἐστιν ὡς γίνεται νῦν, οὕτως ἦν ὃ πρότερον ἐγένετο, οὐκ ὀρθῶς ὄντι ὑπολαμβάνει ἀρχὴ· εἰ τῷ ἀεὶ καὶ φύσει γιγνομένων· ἐξ ἀνάγκης ἄρα ὀρθῶς ὄντι ὑπολαμβάνει ἀρχὴ εἶναι τοῦ καὶ φύσει γιγνόμενον τὸ μὴ οὕτως γεγονός, ὡς τὸ νῦν γίγνεται, ἀλλ' ἑτέρως· δεῖ δίκαιον ὄντι καὶ τοῦ ἀεὶ γινομένου ζητεῖν τὴν ἀρχήν, μᾶλλον γίνεται ζῷον ἐκ ζῴου, καὶ μᾶλλον γέγονε ζῷον ἐκ μὴ ζῴου, καὶ ὃ μὲν ζῷον ἐκ μὴ ζῴου οὔτε καὶ φύσει γέγονεν, οὔτε ἀεὶ γίνεται· ὃ δὲ ζῷον ἐκ ζῴου ἀεί τε καὶ φύσει γίνεται, ἐξ ὅτου ἔλαβεν ἀρχὴ τοῦ γίνεσθαι ἐκ ζῴου τοῦ μὴ ἐκ ζῴου, ἢ δῆλον ὅτι πάντων τὸ ἀεὶ καὶ φύσει γιγνομένων, οὐκ ὅτι τινῶν μόνον· ἀδύνατον γὰρ τὰ ἐξ ἀρχῶν γιγνομένων τοιαύτην ἔχειν γένεσιν εἰς ἄπειρον αἱ ἀρχαί. Η δὲ τοῖς γιγνομένοις ἀϊδιότης ἀνάγκης ἐστὶν οὐ δύναται· καὶ γὰρ ὃ τείχωνοι ἀεὶ ταῖς δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχει τὰς τῆς γωνίας, ἀρχὴν ἔχον γενητὴν τὴν οὐσίαν, ἧς ὁ λόγος ὄντι, γραμμὴ ἄκρως τετμημένη. αὕτη γάρ ἐστιν αἰτία τοῦ τὸ τείχωνον δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχειν τὰς τῆς γωνίας· καὶ ταύτης μὴν οὐκ οὔσης, οὐκ ἂν δέχεται εἶναι τείχωνον· τειχώνου δὲ μὴ ὄντος, οὐδὲ δέχεται ἐστὶν οὐσίαν. Αἱ ἀρχαὶ τε κατὰ φύσιν ἀεὶ γιγνομένων, ἀΐδιοι εἰσὶν οὐ δυνατόν). εἰ γὰρ ἐν ἔχουσι φύσιν, ταύτην μεταδιδόασι τοῖς ἐξ αὐτῶν γιγνομένοις, γενητὴ ἂν αὕτη, γενητὴ ἄρα καὶ ἡ τῶν ἀρχῶν φύσις, εἰ δὲ ὁ τρόπος τῆς γενέσεως ἀπήλλακται, καὶ ὄντι ἕτερος τῶν ἐξ ἀρχῶν.

ΕΚ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΛΟΓΟΥ.

Ανάγκη εἶναί τι ἓν καὶ ἀΐδιον, ὃ πρῶτον κινοῦν· δέδεκται γὰρ ὅτι ἀνάγκη ἀεὶ κίνησιν εἶναι· εἰ δὴ ἀεί, ἀνάγκη συνεχῆ εἶναι· καὶ γὰρ ὃ ἀεὶ συνεχές. τὸ γὰρ ἐφεξῆς οὐ συνεχές· ἴδιον δὲ ζωοχὴς μία, μία δὴ ὑφ' ἑνὸς τὸ κινοῦντος, καὶ ἑνὸς τοῦ κινουμένου. εἰ γὰρ δύο ἢ δύο κινήσεις, οὐ συνεχὴς ἡ κίνησις, ἀλλ' ἐφεξῆς. Εἰ τὸ πρῶτον κινοῦν τὸν κατὰ φορὰν κίνησιν, εἰ ἦν κατὰ φορὰν κίνησις ὄντι τοῦ οὐρανοῦ, ὁ δὲ οὐρανὸς ὄντι τὸ φυσικὸν σῶμα, ὃ ἦν φυσικὸν σῶμα ἐν ἑαυτῷ ἔχει φυσικῶς τὴν κίνησιν τὴν ἀρχὴν, πρώτως ἄρα κινήσεται ὁ οὐρανὸς, τοῦ πρώτου κινοῦντος τὸν κατὰ φορὰν κίνησιν, ἵνα καὶ εἰ μὴ τὸ πρῶτον κινοῦν ἑκάστῳ αὐτῶν, ἐκινήσατο δ' ὑπ' αὐτοῦ ὑφ' ἑαυτοῦ, ἀφ' ὃ εἶναι αὐτῷ πέμπτον τοιχεῖον, μήτε βαρύτητα ἔχον κινοῦσθαι αὐτὸν ὄντι τὸ κάτω, μήτε κουφότητα κινοῦσθαι αὐτὸν ὄντι τὸ ἄνω, ἀλλὰ ἑτέραν δύναμιν ἀνάγουσαν κινοῦσθαι αὐτὸν πρὸς τὸ μέσον. Εἰ ὃ πρῶτον κινοῦν τὸν κατὰ φορὰν κίνησιν τὸν οὐρανὸν, οὔτε καὶ φύσει αὐτὸν κινεῖ· πρώτη γὰρ ὃ οὕτως κινεῖ οὔτε πρὸς φύσιν· δυοῖν γὰρ ὄντι κίνησις ἡ πρὸς φύσιν τῆς κατὰ φύσιν κινήσεως· οὐκ ἄρα κινεῖ τι τὸν οὐρανόν.

Εἰ πᾶσα κίνησις ὡς γίνεται νῦν, οὕτως καὶ ὃ πρότερον ἐγίνετο· γίνεται δὲ νῦν καὶ μεταβολὴν τοῦ μᾶλλον γίνεσθαι· τὸ δὲ μᾶλλον γίνεσθαι πρὸς τοῦ γίνεσθαι οὔπω ἐστί· τὸ δὲ πρῶτον μὴ οὐκ ὄν, ὕστερον δὲ γίνεται τοῦτο πάλιν· τὸ δὲ γινόμενον ἀνάγκη τε καὶ ἀΐδιον ἢ δυνατὸν εἶναι)· οὐκ ἄρα ἡ κίνησις ἀΐδιός τε καὶ ἄναρχος.

ΕΚ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΛΟΓΟΥ.

" Φανερὸν ὅτι ἡ φορὰ πρώτη· ὃ γὰρ πρῶτον ὡς ἁπλῶς ἐφ' ἑτέρων, ὄντως καὶ ὅτι κινήσεως
" αἱ λέγεται πλεοναχῶς· λέγεται γὰρ πρότερον, ἓν μὲν ὄντες, ὅσα ἔσται τὰ ἄμεσα, ὅσα ἐν τῷ
" ἀΐδιον τῶν ἀϊδίων· καὶ ὃ χρόνῳ, καὶ τὸ κατ' οὐσίαν. ὅτι δυνάτη τινὶ φορᾷ ἐστὶ πρώτην.
" οὐδὲ γὰρ μία ἀνάγκη, οὔτε αὔξεσθαι, οὔτε ἀλλοιοῦσθαι τὸ φερόμενον, οὐδὲ δὴ γίνε-
" σθαι, ἢ φθείρεσθαι. τούτων γὰρ οὐδὲν μίαν ὑποδέχεσθαι τῆς συνεχοῦς μὴ οὔσης, ὥστε κινεῖ
" τὸ πρῶτον κινοῦν. ἔτι χρόνῳ πρώτη· τοῖς γὰρ ἀϊδίοις μόνον ὑποδέχεται κινεῖσθαι τοῦτο,
" ἀλλ' ἐφ' ἑνὸς μόνου τῶν ἐχόντων τινὶ γένεσιν, τινὶ φορᾷ ὑστάτην δυνάτην ἐστὶ
" τῶν κινήσεων. μετὰ γὰρ τὸ γίνεσθαι, πρῶτον αὔξησις καὶ ἀνάπλωσις· φορὰ γὰρ ἤδη τελεί-
" ωσίς τίς ἐστιν, ἀλλὰ ἕτερον ἀνάγκη κινούμενον εἶναι τῇ φορᾷ πρότερον, ὃ καὶ
" τῆς γενέσεως αἴτιον ἔσται τοῖς γιγνομένοις οὐ γιγνόμενον, οἷον ὃ γενέσεως τῆς γενητότητος,
" ἐπεὶ δόξειεν ἂν ἡ γένεσις εἶναι πρώτη τῶν κινήσεων, διὰ τοῦτο, ὅτι γένεσιν δεῖ τὸ προεξι-
" μᾶν πρῶτον. ὃ δὲ ἐφ' ἑνὸς μὲν οὐτουοῦν τῶν γιγνομένων οὕτως ἔχει, ἀλλ' ἕτερον ἀνάγ-
" κην πρότερόν τι κινεῖσθαι τῶν γιγνομένων ὃν αὐτὸ, καὶ μὴ γιγνόμενον, καὶ τοῦτου ἕτερον
" πρότερον. Εἰ τὸ αὐξανόμενον καὶ τὸ ὅλῃ γένηται, αὐξανόμενον ἡ φορὰ ὧν ποσοῦ τῆς κινή-
σεως, ὄκ ἀΐδιος ἡ φορά. τὸ γὰρ φερόμενον σῶμα ἔχει τὰ πέρας διαφόρους ἐν οἷς καθ' ἕτερον
τὸ μετάξασιν τὸ αὐτὸ μέγεθος, φερόμενον ποιεῖ τὴν φορὰν κινήσεως τὴν αὔξησιν.

. Εἰ δὲ αὐτὴν ἔχει ἡ φορὰ ὧν ποσοῦ τῆς κινήσεως τὴν αὔξησιν, πῶς λέγει ἡ φορὰ τὴν
αὔξησιν κινήσεως εἶναι πρώτην. Εἰ ἀδυνάτον ὄντος τὸ μὴ ἠρεμοῦντος καὶ πεπερασμέ-
νου δέξασθαι τὴν προσθήκην τινὶ αὔξησιν, ὄκ ἄρα ἄπειρος ἡ φορὰ ὧν ποσοῦ τῆς κι-
νήσεως. ἀεὶ μείζων οὖσα ὧν γιγνομένη. Εἰ ἡ φορὰ δὲ τῷ γίνεσθαι, καὶ ἀπογίνεσθαι
δὲ ἔοικεν ἔχειν, ὄκ ἄρα ἀΐδιος ἡ φορά, ἧς ἀεὶ προσηκεῖται τὸ εἶναι δὲ μὴ ἔοικεν). πᾶσα γὰρ
κίνησις τοῦ μεταβολὴν γένεσιν τοῦ μήπω ὄντος, ἀναγκαῖον μονάδος. Εἰ πᾶσα φορὰ ὧν
πρὸς ἐλάττονα πεπερασμένον ὄντος, ὃ δὲ πεπερασμένον πᾶν ἐξ ἀνάγκης καὶ ἠρεμοῦ-
ντος, τὸ δὲ ἠρεμοῦντος πᾶν ἠρεμεῖ, ἠρεμεῖ ἄρα ἡ φορά· καὶ εἰ ἡ φορὰ τοῦ φερομένου σώ-
ματος ὄκ ἔστι πρότερα, ἠρεμεῖ ἄρα καὶ ὃ φερόμενον. Εἰ δὲ τοῖς ἀϊδίοις ὃ μόνον
μόνον κινεῖ, ὃ δὲ μόνον κινεῖται ἀϊδίως τινὶ τῇ φορᾷ κίνησιν, πῶς ὄκ ἔστι τὸ ἀδυ-
νάτων ὃ τὸ ἀπαρχὴν ἠρεμοῦντι κινεῖσθαι κίνησιν. Εἰ τὸ οὖ ἀΐδιον τῶν ἀϊδίων οὐδέν
ὄντι, ἔοικε οὐσία τε καὶ χρόνῳ τῶν ἀϊδίων πρώτην ὄντι, πῶς ὄκ ἔστιν ἀκίνητον. ἐτέθη γὰρ
ὃ πρῶτον κινοῦν, πεπόνθοτων πρῶτον ἐστὶ) καὶ ἀκίνητον. ἔτι ἡ ὁ οὐρανὸς καὶ τὰ ὑπ' ὦ οὐ-
ρανῷ φαμόμενά τε καὶ κινούμενα εἶναι ἀκίνητα πεπόνθασι, ὅταν ὄντι ἄτοπον, ὃ λέγειν
ἀκίνητόν τι ὄντι) τοῦ πινὸς ἀϊδίου τὸ τοῖς ἀϊδίοις. Εἰ ὃ πρῶτον κινοῦν τινὶ ζωτε-
χνικῇ κίνησιν, κινεῖ δὲ οὔτε τινὶ τῇ φύσιν, οὔτε τὴν πρώτην φύσιν, ὁπεῖνον μὲν ὡς πε-
πεπτωκὸς καθὰς ἐῤῥέθη, τοῦτον ἢ ὡς δυνάτεραν οὖσαν τῆς φύσιν κίνησιν, ὄκ ἄρα
κινεῖ τινὶ συνεχῆ κίνησιν ὁσονοῦν. Εἰ τῶν ἀϊδίων κινουμένων οὔτε ἡ κίνησις
πρότερα τῶν κινουμένων, οὔτε τὰ κινούμενα πρότερα τῆς κινήσεως· ἔστι δὲ ἡ κίνη-
σις πᾶσα τοῦ μεταβολὴν τοῦ μήπω ὄντος, ἀλλὰ μονάδος, ἔσται ἄρα τὰ κινούμενα
πάντα ὄκ μεταβολῆς τοῦ μήπω ὄντος, ἀλλὰ μονάδος τὸ εἶναι ἔχοντα. Εἰ ἐφ'
ἑνὸς τῶν γιγνομένων ἡ φορὰ ὑστάτη τῶν κινήσεων, ἀνάγκη ἕτερον κινούμενον κατὰ
φορὰν εἶναι πρότερον, ὃ καὶ τῆς γενέσεως αἴτιον ἀγένητον ὄν, πῶς τὸ δέχεται τὸ
αὐτὸ τῆς τοῦ φύσιν γενέσεως αἴτιον εἶναι, καὶ τὸ ὑπὸ τινὶ φύσιν γενέσεως. ὁ γὰρ πρῶ-

των ἠρεμήσας οὐκ ἐξήλθη, κατὰ τὸ πρότερον κινούμενον, οὕτως ἐκινήθη ὑπὸ τῆς γενέσεως τοῦ πρώτου χρονόμου, ὡς ὕστερον ἐκινήθη ὑπὸ τῆς ἠρεμήσεως τῆς ἐξ ἐκείνου. τί ἄρα ἐστὶν αἴτιον τῆς πάσης ἠρεμήσεως ὁ οὕτω κινούμενον ἀληθῶς, ἢ οὐ κινῆ τὸ πρῶτον κινοῦν τῇ συνεχῆ κίνησιν, διαφορᾶς ἠρεμήσεως τὰ ὑπὸ τῶν χρονομέτρων θεωρουμένης, καθ' ἃ καὶ ὑφ' ἃ τὰ μὲν κατὰ τὴν φύσιν γέγονε, τὰ δὲ παρὰ φύσιν. Εἰ ἔστιν ἀληθὴς ὁ πρότερον καὶ ὕστερον, ἔστω ἄρα ὅτι τὸ ἀληθὲς οὐκ ἀληθές, ὅπερ ἐστὶν ἄτοπον, τὸ ποτὲ μὴ εἶναι ὃ ἀληθές.

ΕΚ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΛΟΓΟΥ.

Εἰ δὴ τῶν συνεχῶν ἔνεστι μὲν ἄπειρα ἡμίσεα, ἀλλ' οὐκ ἐντελεχείᾳ, ἀλλὰ δυνάμει. Εἰ ἐντελεχείᾳ μὲν οὐδὲν ἄπειρον, δηλονότι οὐδὲ ἡ κίνησις, οὐδὲ ὁ χρόνος ὁ ἐν τῷ ἀπείρῳ κινήσεώς τε καὶ χρόνου τῶν πρεληλυθότι πεπερασμένων ὄντων, ὧν ἀδύνατος εἰσὶν ἠρεμίαι· ἐν οἷς δὲ ἀδύνατος εἰσὶ καὶ ἠρεμίαι· εἰ δὴ ἡ κίνησις ἐν ᾧ ὁ χρόνος εἰσὶ ἠρεμοῦσι, ἐν οἷς ἀδύνατος ἄρα καὶ τὸ κινούμενον σῶμα, τὸ ἀεὶ ἐν ᾧ κινεῖσθαι τὸ εἶναι ἔχον· εἰ δὲ καὶ ἀεὶ τὸ ληφθὲν χρόνου τοῦτου τὰ ἡμίσεα ἐνδέχεται ληφθῆναι ἐν τῷ μήκει, ἐν ᾧ πεφυκέναι τῶν πρεληλυθότι, ἀεὶ δὴ οὕτως ἐνδέχεται τὸ χρόνον τῶν πρεληλυθότι ἄπειρον εἶναι ἐντελεχείᾳ ποτέ.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΕΚ ΤΟΥ ΠΕΡΙ οὐρανοῦ πρώτου λόγου.

Ἀναγκαῖον εἶναί τι σῶμα ἁπλοῦν, ὃ πέφυκε φέρεσθαι τὴν κύκλῳ κίνησιν κατὰ τὴν ἑαυτοῦ φύσιν. Τίς οὖν χρεία τοῦ πρώτου κινοῦντος καὶ ἀΐδιον σῶμα, ὃ ἐν τῇ τοῦ ἑαυτοῦ φύσιν τὴν κύκλῳ κινούμενον κίνησιν.

ΕΚ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΛΟΓΟΥ.

Φανερὸν ὅτι πέφυκέ τις οὐσία σώματος μήτε τοῖς ὀλίγοις συγκρίσεως, ἥττονος καὶ πρότερα τούτων ἀπόντων. Εἰ δὲ τὸ σῶμα ἀΐδιον ἐν ἀρχῇ τοῦ τὴν γῆν ἐν τῷ μέσῳ συνεστάναι οὐδὲν οὐσίαν κινῆσαι, πῶς δυνατὸν τῆς γῆς ἐν πρότερον, ἧς χωρὶς οὐκ ἦν ἐκινεῖτο τὴν κύκλῳ κίνησιν· καὶ εἰ τὸ ἀΐδιον, ἐν ᾧ ἀληθὲς, καὶ τὸ χρήσιμον πρὸς σύστασιν τῶν ὀλίγων γιγνομένων, ὡς πρόσεστι τῇ τοιούτῳ σώματι, οὕτως πρόσεστι τῇ γῇ, δῆλον ὅτι ὃ σῶμα ἐκεῖνο ἡμιώτερον ἐν πρότερον τῆς γῆς.

ΕΚ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΛΟΓΟΥ.

Τὸ δὲ κύκλῳ σῶμα φερόμενον ἀδύνατον ἔχειν βάρος ἢ κουφότητα. Εἰ τὸ μὴ ἔχον βάρος καὶ κουφότητα, οὐ δυνατὸν εἶναι ἀπλοῦν· ἐν γὰρ τοῖς ἔχουσι βαρος ἢ κουφότητα δῆλον ὅτι ὃ ἁπλοῦν· πῶς τὸ ἐκείνων μήθ' μὴ δυνάμενον εἶναι ἔχειν, ἐκεῖνα δὲ οὐκ ἔχει. πῶς ἂν τῇ αὐτοῦ κινήσει θερμαντικήν τινα δύναμιν ἀέρος ἀποτελεῖ, καθάπερ τὰ στοιχεῖα σώματα τὰ ἔχοντα βαρύτητα καὶ κουφότητα, διὰ τὴν ἑαυτῶν κινήσεις θερμαντικὰς ἐκπληρώσα ἐνεργείας.

ΕΚ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΛΟΓΟΥ.

Αἱ δὲ τῆς φορᾶς ἐναντιώσεις καὶ τοῖς τόποις εἰσὶ συναντιώσεις. εἰ μὲν γὰρ ἴσαι

" ἦσαν, ἐκ ἀΐδιοι κίνησις αὐτῶν. διὸ δὲ ἡ ἑτέρα κίνησις ἐπικρατεῖ, ἡ ἑτέρα οὐκ ἀΐδιος·
" ὥστε εἰ ἀμφότερα ἀΐδια, μᾶλλον ἀΐδια ἁπλᾶ σώματα μὴ κινούμενα τὴν αὐτῶν κί-
" νησιν. μᾶλλον γὰρ ὑπάρξημα τοῦ λογισμοῦ οὗ μή ἐστιν ὑπάρξις. ὁ γὰρ Θεὸς καὶ ἡ
" Φύσις οὐδὲν μᾶλλον ποιοῦσιν. Εἰ ἦσαν ἐν φορᾷ σφαιρικῇ κινήσεις σύμπασαι ἢ ἴσαι
καὶ τὴν αὐτὴν ἐπιτείνασαν καὶ λύουσαι τὰς ἀλλήλων κινήσεις, εἴτε ἀΐδιοι, καὶ ἀφ' τοῦ
ὑπερέχειν τὴν ἑτέραν ἡ ἑτέρα ἄκίνητον ἐγίνετο, τῇ βίᾳ τοῦ ὑπερέχοντος ὁ κρατούμενος, τὴν αὐτὴν κατὰ φύσιν μὴ ἀΐδιον κίνησιν, μᾶλλον δὲ ἐλάμβανε τὰ οὕτως πρὸς τὰ οἰκεῖα τε καὶ κατὰ φύσιν κινήσεις ἐκπεπλησμένα, καὶ Θεοῦ οὐκ ἀν ἕνεκα ἔργα ταῦτα, οὔτε φύσεως δηλονότι· εἰ τὴν μάτην γινομένων ὁ Θεὸς τούτων ποιητὴς οὐκ ἦν, οὔτε ἡ φύσις τὴν οὐ μάτην ἄργα γινομένων, ἀλλ' ἀνεμποδίστως τὰ κατὰ φύσιν αὐτῶν κινήσεις ἐκπεπλωκότων, ὁ Θεὸς τούτων ἐστὶ ποιητὴς καὶ ἡ φύσις. πῶς οὖν οὐκ ἔστι τὸ ἀνθρωπότατον, τὸ ἀλήθεια λέγειν, αἴδιά τε καὶ ἄμαρχα ταῦτα, ὧν ὁ Θεὸς καὶ ἡ φύσις ἐστὶ ποιητής. καὶ εἰ ὑπάρξιματα ἔργα τεχνίτου ἐκεῖνα λέγομεν ἔχοντα ὑπόδεσιν, διὰ τί μὴ τὰ σώματα τὰ κατὰ φύσιν τὰς οἰκείας ἐκπεπλωκότα κινήσεις, λέγομεν ποιήματα Θεοῦ τε καὶ φύσεως.

ΕΚ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΛΟΓΟΥ.

" Τὸ μὲν οὖν ἕτερον εἶδος τὸν λόγον τὸν ἄνευ τῆς ὕλης, καὶ τὸ ἐν τῇ ὕλῃ τὸ μορφῆς, κα-
" λῶς λέγεται καὶ ἔστω τοῦτο ἀληθές, ἀλλ' οὐδὲν ἦττον οὐδὲ μία ἀνάγκη ἀφ' τούτου
" πλείονας εἶναι κόσμους, οὐδὲ ἐνδέχεται πλείονας γενέσθαι, ἐπείπερ οὕτως ἐκ πάσης ἐστὶ
" τῆς ὕλης, ὥσπερ ἔστιν. Εἰ δὲ αὔλως καὶ αὐλως ἐστὶ τοῦ λόγου πρὸς τὸ λόγου ἡ
ἀφαφορά, δηλονότι ὕστερον τοῦ λόγου τοῦ αὔλου ὁ λόγος ὁ αὐλος· πῶς οὖν ἀληθὲς
ὁ κόσμος ἐκ τοῦ ὑστέρου λόγου τοῦ σύστασιν ἐχικοῦς. Εἰ ἀΐδιος καὶ ἀνούσιος,
καὶ τοῦ εἶναι τόδέ τι ἐστερημένη ἡ ὕλη πρὸς τὸ λαβεῖν ὃ εἶδος, καὶ γενέσθαι οὐσία,
καὶ τόδέ τι, πῶς ἀληθὲς ὁ κόσμος ἐκ τῆς τοιαύτης ὕλης γεγενῶς. Εἰ ὁ ἐχικοὺς
τὸν λόγον τοῦ ἑνὸς κόσμου, τοῦτ' καὶ πλείονων κόσμων εἶχε τοὺς λόγους, καὶ μὴ ἂν ἀφε-
στηκότος τοῦ κόσμου ἐποίει τὴν ποίησιν καὶ τὴν οἰκείαν βούλησιν, ἀλλὰ τῇ εὐπορείᾳ
τῆς ὕλης ἴσχυσε ποιεῖν κόσμον ἕνα, καὶ τῇ ἀπορείᾳ αὐτῆς οὐκ ἴσχυσε ποιεῖν πλείονας
κόσμους, πῶς οὐ δοκεῖ μάτην ἐσχηκέναι πλείονων κόσμων τοὺς λόγους, ὧν τὴν ποίη-
σιν οὐκ ἴσχυσε διὰ τὴν ἀπορίαν τῆς ὕλης. Εἰ ἐξ ἀληθοῦς ἀδυνάτου γενέσθαι ἀ-
ληθὲς, ἀληθὲς, πῶς εἰ ἀληθὲς μὲν ἡ ὕλη, ἀληθὲς δὲ καὶ ὁ κόσμος, γενέσθαι ἐξ ἐκείνης.

Εἰ μὴ ὡς ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὰ ἐκ τῆς ὕλης, οὕτως καὶ τὴν ὕλην ἐποίησεν, οὐκ ἄρα ποιεῖ ὁ Θεὸς ὅσα βούλεται, ἀλλ' ὅσα ἰσχύει· εἰ δὲ ἴσην τῇ βουλήσει ἔχει τὴν ἰσχὺν ἐν πᾶσι, ποιητὴς ἄρα τῆς ὕλης ὁ Θεὸς, ὥσπερ καὶ τῶν ἐκ τῆς ὕλης. Εἰ ἡ ὕλη ὑ-
πεκειμένη Θεῷ εἰς ποίησιν τῶν ἐξ αὐτῆς ἀνείδεος οὖσα καὶ ἀνόητος, ἄποιός τε καὶ
ἄποσος, πρὸ τῆς τοῦ Θεοῦ διακόσμεως μετεβλήθη εἰς ταῦτα πόθεν καὶ γέγονεν οὐ-
σία πεποιωμένη καὶ πεποσωμένη, πῶς οὐκ ἠυξήθη πρὸ τῆς αὐξήσεως τοῦ Θεοῦ διακό-
σμεως, τοσαύτας ἐν αὐτῇ ἐργασαμένης μεταβολὰς εἰς τοσοῦτον, ὥστε καὶ πλείο-
νας κόσμους γενέσθαι ἐξ αὐτῆς, ἀλλ' εἰς γένεσιν ἑνὸς κόσμου ἀναγωγίσα ἔχοντα τὸν
Θεὸν ἔπαυσε τοῦ ποιεῖν πλείονας κόσμους.

ΕΚ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΛΟΓΟΥ.

" Ὁ δὲ οὐρανὸς ἐστὶ μὲν τῷ καθ' ἕκαστα, καὶ τὸ ἐκ τῆς ὕλης, ἀλλ' εἰ μὴ ἐκ μορίου

αὐτῆς συνέχηται, ἀλλ' ἐξ ἁπάσης ὅ μὴ ἔστι αὐτὸ οὐρανῷ, καὶ τῷδε τῷ οὐρανῷ ἕτερόν ἐστιν, οὐ μόνον οὔτε εἷς ἀμφοῖν ἀμφοῖν, οὔτ' ἂν ἐνδέχοιτο γενέσθαι πλείους, ἀφ' ὅ παράδειγμα τοῦ ὕλου τοιοῦτον γεγενῆσθαι τοῦτον. Εἰ ἔστιν ὁ οὐρανὸς τῶν καθ' ἕκαστα, καὶ ἔστι σὺν τῆς ὕλης καὶ λόγου συγκειμένων, ὥστε τὸ μὴ ἔστιν αὐτὸ οὐρανῷ, ὧδε αὖλον ἢ λόγῳ εἶναι ἕτερον, πῶς οὐκ ἔστι γένεσις, ἐφεξῆς ἔχων τῆς οἰκείας οὐσίας, τοῦ συνθέσεως ὕλης τε καὶ λόγου ἐξ ὧν ἐστι. Εἰ ἡ ὕλη καθ' ἑαυτὴν οὔτε βαρύτητα ἔχει, οὔτε κουφότητα· ἔστι γὰρ ταύτα τὰ ἐξ αὐτῆς γινομένων ἁπάντων· εἰ οὐκ πάσης τοιαύτης ὕλης γίγνεται ὁ οὐρανὸς ὁ μήτε βαρύτητα ἔχων, μήτε κουφότητα, πόθεν γέγονε τὰ δύο πρῶτα τῆς ὕλης διωρισμένα πάσης εἰς τοῦ οὐρανοῦ ποίησιν. Εἰ καὶ τοῦ εἴδους ποιῆσαι τοῦ ὕλου ὡς εἶδος τοῦ οὐρανοῦ οὕτως, οὐκ εἶχε βαρύτητα καὶ κουφότητα, ὡς νῦν οὐκ ἔχει μὴ ὁ εἴδους ποιῆσαι αὐτοῦ, πῶς οὐκ ἐκινήθη καὶ τῆς εἴδους ποιήσεως ὡς νῦν κινεῖται μὴ τοῦ εἴδους ποίησιν. Εἰ δὲ κινεῖσθαι οὐσίας ἐστί, καὶ τὸ μὴ ἔχειν βαρύτητα καὶ κουφότητα ὕλης ἐστί, καὶ οὐκ οὐσίας· κινεῖται δὲ ὁ οὐρανὸς τοῦ κύκλῳ κίνησιν, ἀφ' ὅ μὴ ἔχειν βαρύτητα καὶ κουφότητα, δηλονότι ἀφ' τοῦ ὕλου ὅ κινεῖσθαι οὕτως ἔχει ὁ οὐρανὸς, καὶ οὐ ἀφ' ὅ εἶδος. πῶς οὖν ἀκίνητος ἡ ὕλη καὶ ὃ εἴδους καὶ τὸ κύκλῳ κίνησιν, οὔτε βαρύτητα ἔχουσα, οὔτε κουφότητα.

ΕΚ ΤΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΛΟΓΟΥ
περὶ οὐρανοῦ.

Ἕνεκά ἐστιν ὧν ἔστιν ἔργων ἕνεκα τοῦ ἔργου· Θεοῦ δὲ ἐνέργεια ἀθανασία, τοῦτο δ' ἐστὶ ζωὴ ἀΐδιος· ὥστε ἀνάγκη τῷ Θεῷ κίνησιν ἀΐδιον ὑπάρχειν· ἐπεὶ δὲ ὁ οὐρανὸς τοιοῦτον σῶμα γάρ τι θεῖον ἀφ' τοῦτο ἔχει ἐγκύκλιον σῶμα, ὃ φύσει κινεῖται ἀεί. Εἰ τοῦ μὲν ἀγήρατον καὶ ἀΐδιον σωτῆρ ἐστὶ τοῦ ἐστὶ αἴτιον· ὧν δ' ἐστὶν ἕνεκα, τοῦτα δ' ἕνεκεν τοῦ ἔργου ἐστὶν, οὐκ ἄρα ἀΐδια, ὧν τὰ ἔργα τοῦ εἶναί ἐστιν αἴτια. Εἰ ἀψύχων ἐστὶ τὸ τῇ προαιρέσει μόνον ἐνεργεῖν τοὺς κατὰ φύσιν ἐνεργείας· λογικὸν δὲ τὸ τῇ βουλήσει, πῶς ἐστὶ Θεὸς ὁ οὐρανὸς, ὁ μὴ βουλήσει τοῦ ἀθανασίαν ἐνεργῶν, ἀλλὰ τῇ κινήσει τὸ καὶ τῇ μεταξάσει τῶν ἑαυτοῦ μερῶν. Εἰ τὸ ἀγήρατον οὔτε ποιητὸν ὂν εἶναι, οὔτε ποιητὸν ὂν ποιητοῦ χρήζει τινὸς, ἢ τινῶν τῶν ἔξωθεν τῆς ἐνεργείας, πῶς ὁ οὐρανὸς ὢν ποιητὸν τὸ εἶναι αὐτὸν κινητὸν χρήζει τῆς γῆς ποιητοῦ κινοῦντος, καὶ ποιητὸν τοῦ ἡλίου, τῆς σελήνης, καὶ τῶν λοιπῶν ἄστρων, ὅσων ἀγήρατον.

Εἰ τοῦ ἀγήρατου οὐκ ἔστι λόγος ἐν τῇ ποιούσῃ, πῶς εἰ ἀγήρατος ὁ οὐρανὸς ἔχει λόγον ἄυλον ἐν ᾧ ποιοῦσι, καὶ λόγον ἔνυλον ἐν τῇ ὕλῃ δι' ὃν ἕτερον ὁ οὐρανῷ ἐστὶ τῶν τόδε οὐρανοῦ εἶναι. Εἰ δ' δύναται ὁ οὐρανὸς ποιῆσαι τῇ βουλήσει ἃ ποιεῖ τῇ κινήσει, πῶς Θεὸς ἐστὶ ἀΐδιος, ἀΐδιον ἐνεργῶν ζωὴν ἀδουλήτως. Εἰ ἐν τοῖς ἀϊδίοις οὐκ ἐνεργεῖ ὁ οὐρανὸς τοῦ αἰώνιον ζωὴν· ἔχουσι γὰρ ταῦτα ἐκ τῆς οἰκείας φύσεως· τὰ γήινα δὲ καὶ φθαρτὰ αἰωνίως οὐ ζῶσι, πολλῷ ἧττον αἰώνιος ζωὴν ἐνεργεῖ ὁ οὐρανός. Εἰ μὴ μόνον τοῦς γήινοις τῶν γενομένων, ἀλλὰ καὶ τοῦς τοῦ τῶν φθειρομένων χρησίμην ἐστὶ οὐρανοῦ κίνησις, πῶς Θεὸς ὁ οὐρανὸς, καὶ ἡ ἐνέργεια αὐτοῦ ζωὴ αἰώνιος, δι' ἧς φθείρεται τὰ φθαρτά. Εἰ ἐκ τῆς ὕλης σὺν ἀγήρατον τῇ ὕλῃ οὐ δυνατὸν εἶναι), πῶς ἀγήρατος ὁ οὐρανὸς ὢν ἐκ τῆς ὕλης. Εἰ δ' ἐξ ἀμφοτέρων, ὑστερον ἀμφοτέρων, πῶς ὁ οὐρανὸς ὢν ἐκ τῆς ὕλης καὶ τοῦ εἴδους, σὺν ἀΐδιός ἐστιν ἀμφοτέρως. Εἰ δ' εἶδος ἐκ τῆς ὕλης, ἀλλ' ἐκ τοῦ ποιοῦντος, πῶς ὁ οὐρανὸς ἀγήρατον ἔχων τῇ ὕλῃ καὶ ἐτέρου τὸ εἶδος, ἀγήρα-

τός ἐστιν. Εἰ ὑλικὸν ἐστὶ σῶμα ὁ οὐρανός, ἢ σφαιρικὸν ἔχει τὸ σχῆμα, καὶ ἐστὶν ἀγένητος, πῶς οὐκ ἀμφότερα ἔχει ἐκ τῆς ὕλης, καὶ ὃ εἶδος ὅ ἐστι, καὶ τὸ ἔγειν ὃ ἔχει. Εἰ ἔστιν ἡ ὕλη, ὃ ζῶις καθ' αὑτὴν ἐξ αὐτῆς μεγαλομέρειας πρώτως ὑποκείμενον ἢ ἐνυπάρχον, πῶς ἀγένητος ὢν ὁ οὐρανός, ὡς τὰ γεννητὰ τινὶ ὕλῃ ἔχει ὑποκειμένῃ τε καὶ ἐνυπάρχουσαν.

ΕΚ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΛΟΓΟΥ.

Ἐπειδὴ ὁ οὐρανὸς σῶμά τί ἐστιν, ἀφ' οὗτο ἔχει ὃ ἐγκύκλιον σῶμα ὁ φύσει κινῆται κύκλῳ ἀεί, δῆλόν τί ἐστιν οὐχ ὅλον τὸ σῶμα τοῦ οὐρανοῦ τοιοῦτον· ὅτι ἀνάγκη μόριόν τι τοῦ σώματος τοῦ φερομένου κύκλῳ, ὃ ὁπότε τοῦ μέσου, τούτου δὴ ἐνδέχεται μόριόν τι μένειν οὔτε ὅλως, οὔτε ὁπότε τοῦ μέσου. καὶ γὰρ δὴ καὶ ἡ κατὰ φύσιν κίνησις διὸ αὐτό ἐστι μέσον, φύσει δὲ κύκλῳ κινῆται· οὐ γὰρ αὖ ἴσως ἄδηλος ἡ κίνησις. οὐδὲν γὰρ πρὸς φύσιν ἄδηλον· ὅτερον γὰρ ἢ ὃ πρὸς φύσιν τοῦ κατὰ φύσιν. ἀνάγκη πάντως γάρ εἶναι. τοῦτο γὰρ ἀπορεῖ ὁπότε τοῦ μέσου. ἀλλὰ μὴν εἰ γάρ, ἀνάγκη ἢ πῦρ εἶναι· πῦρ γὰρ ἐναντίωσιν θάτερον εἶναι φύσει, ἑαυτῷ ἢ ἐναντίον, ἢ ὃ εἶναί τινα αὐτοῦ φύσιν. εἰ γὰρ αὐτὴ ὕλη τῶν ἐναντίων καὶ τῆς στερήσεως πρότερα, λέγω δ' οἷς ὃ θερμὸν τοῦ ψυχροῦ. ἀλλὰ μὴν εἰ πῦρ ὁπότε πῦρ ἡ γῆ, ἀνάγκη καὶ τὰ μεταξὺ αὐτῶν εἶναι. ἐναντίωσιν γὰρ ἔκαστον ἔχει πρὸς ἕκαστον τῶν στοιχείων· τούτων δ' ὑπερχόντων, ἀνάγκη φθείρεσθαι εἶναι ἀφ' ὃ μηδὲν ἔστ' αὐτῶν εἶναι ἄϊδιον. πάσχει γὰρ καὶ ποιεῖ τὰ ἐναντία ἀπ' ἀλλήλων, καὶ φθαρτικὰ ἀπ' ἀλλήλων ὁπότε ἐστί· ἔτι δὲ ὁπότε βούλοιτο, εἶναί τι κινητὸν ἄϊδιον οὐ μὴ ὑπολέγεται φύσει δ' ἐστὶ κίνησιν ἄϊδιον, τούτων δὴ ἔστι κίνησις. ὅτι μὲν τοίνυν ἀναγκαῖόν εἶναι φθείρεσθαι, ὁπότε τούτων δῆλον· εἰ δ' ἐστὶ φθείρεσθαι, ἀναγκαῖόν ἐστὶ καὶ ἢ μίαν, ἢ πλείους. ἐστὶ γὰρ τινὰ τοῦ ὅλου ὡσαύτως ἀναγκαῖα ἔχειν τὰ στοιχεῖα τῶν ὑπὸ σελήνην πρὸς ἀλλήλα. τοιοῦτον δὲ τοσοῦτόν ἐστι δῆλον ὡς τινα αἰτίαν πλείω τὰ ἐγκύκλια ἐστὶ σώματα, ὅτι ἀνάγκη φθείρεσθαι εἶναι, εἴπερ καὶ πῦρ τοῦτο δὲ καὶ τὰ ἄλλα, εἴπερ καὶ τινὰ γῆν· τοῦτο δὲ ὅτι ἀνάγκη μόριόν εἶναί τι ἀεὶ, εἴπερ καὶ κινεῖσθαί τι ἀεί. Εἰ δὴ μὴν ὃ μὴ ἔχειν βαρύτητα καὶ κουφότητα ἔστι σῶμα ἀεὶ κινητὸν περὶ τὸ μέσον τοῦ οὐρανοῦ σῶμα, ἀνάγκη ἄρα ὅλον ὃ σῶμα τοῦ οὐρανοῦ κινεῖσθαι περὶ τὸ μέσον· εἰ ἢ σῶμα μὴν τοιοῦτον ἔχει ὁ οὐρανὸς, κίνησιν ἢ τοιαύτην οὐκ ἔχει, δηλονότι φύσει κινῆται. Εἰ περὶ ὃ μέσον κινῆται τοῦ οὐρανοῦ σῶμα, οὐχ ὅλον δὲ κατὰ τινὰ φορὰν τοῦ στοιχείου ἐξ οὗ εἶναι λέγεται ὃ σῶμα, ἀλλὰ σφαιρικῶς κατὰ ἀπτὶ μεταξὺ τῶν μερῶν, πῶς οὐχὶ ἡ σφαιρικὴ κίνησις ὀπτέον τινὶ τοιχείου κίνησιν· κἀπὶ οὐδαμῶς τῶν ἐν τῷ στοιχείων σώμασιν ἡ κίνησις κατὰ ὃ εἶδος ὑπάρχει, ἀλλὰ κατὰ τὰ στοιχεῖα ἐξ ὧν εἰσὶ, πῶς οὖν ἐν τῷ οὐρανοῦ σώματος ἡ ἀνάγκη τῆς κινήσεως συμβαίνειν. Σώματι μήτε βαρύτητα ἔχοντι, μήτε κουφότητα, ἀναγκαῖόν ἐστιν ἔχειν φάσιν ἀκίνητον μᾶλλον, ἢ κίνησιν ἄστατον. εἰ γὰρ μήτε κατὰ βαρύτητος ἐστὶ κατωφερὲς, μήτε κατὰ κουφότητος ἀνωφερὲς, ἀνάγκη μόριόν αὐτὸ ἀκίνητον. Εἰ ἐφαπτόμενόν τι λίθος τοῦ τῆς σφαίρας σχήματος, καὶ ἐπίτηδες ἐπὶ ὧ ἀεί, ἐνεχθείσας κάτω εἰς τινὰ ἑαυτῆς χώραν, οὐκ ἂν ἐφέροιτο κάτω κυλιόμενος σφαιρικῶς δῆλόν ὃ σχῆμα. ἀλλὰ κατ' ἰδίαν ἐφέροιτο κατὰ τὴν ἑαυτοῦ βαρύτητα, πῶς ὃ πέμπτον στοιχεῖον ἐξ οὗ ἐστὶν ὁ οὐρανὸς τὸ περιφυὲς περὶ τὸ μέσον κινεῖσθαι, δῆλόν τὸ μὴ ἔχειν βαρύτητα ἢ κουφότητα, οὐ κατὰ τὴν οἰκείαν φύσιν ὅλον σπεύδει τοῖς ἑαυτοῦ μέρεσι φέρεται περὶ ὃ μέσον, ἀλλὰ σφαιρικῶς κατὰ ἀπ-

ὑμετάσταση τῶν μερῶν κινῆται τὴν κίνησιν, οὐκ οὐσῶν τῆς τοῦ στοιχείου φύσεως, ἀλλὰ τοῦ σφαιρικοῦ σχήματος. Εἰ οὔτε κατὰ φύσιν, οὔτε παρὰ φύσιν, οὔτε μετὰ τῶν ἐστὶν ἐν τοῖς ἀϊδίοις, πῶς οὐκ ἔστιν ὁ οὐρανὸς κατὰ φύσιν κινούμενος, ἢ μετὰ τῶν ἔχει τοῦ στοιχείου τὴν φύσιν καθ' ἣν οὐ κινῆται, ἢ παρὰ φύσιν ἀλλὰ βιαίως κινούμενος μὴ κινουμένου κινῆται κίνησιν, ἵνα ἢ χωρὶς ἐκείνης ἠδύνατο κινεῖσθαι. Εἰ μὴ ὃ ἡρεμοῦν πρέμει ἀεὶ ὅτι τῷ μέσῳ, οὐκ ἀν ὃ κινούμενον ἀεὶ παρὰ τὸ μέσον ἐκινῆτο, πῶς οὐκ ἔστι φυσὶς τοῦτο καὶ τοῦ οὐρανὸν κινεῖσθαι ἀεὶ τὴν ἑαυτοῦ φύσιν. Εἰ μὴ τὴν φύσιν καὶ τὴν θέσιν ἵνα ἔχει ἔχει ἡ γῆ, ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ οὐρανὸς εἰ μὴ τὴν φύσιν καὶ τὴν θέσιν ἵνα ἔχει ἔχει, οὐκ ἂν ὃ κινούμενον ἐκινῆτο, οὔτε ἂν τὸ πρεμοῦν πρέμει· πῶς οὖν ἀΐδια ταῦτα ἐστὶ καὶ ἀγήρατα, ὧν τὸ μὴ εἶναι, καὶ ὃ παθεῖν εἶναι ὅτιον ἑκατέρου μᾶλλον θάτερον, ὅσῳ ὅτιον ἴδιον τῶν γιγνομένων. Εἰ ἐν τοῖς ἀϊδίοις οὔτε κατηγορίαι ὅτι ἐστί, οὔτε ὃ αὐτόματον. Τὰ γὰρ κατηγορίας, διὰ τί ἐστι τῆς κατηγορίας, καὶ τὸ κατ' αὐτόματον, ἢ κατὰ φύσιν, ἢ συμβεβηκὸς ἐν τοῖς κατὰ προαίρεσιν γινομένοις ἐστίν· ἀλλὰ ὃ μὴ κατὰ φύσιν διότι ἐστὶ τῆς φύσιν· κατὰ γὰρ τὴν ἐναντίωσιν τοῦ κατὰ φύσιν, γίνεται ὃ κατὰ φύσιν, καὶ ὃ συμβαίνει ἐν τοῖς κατὰ προαίρεσιν γινομένοις διότι ἐστὶ τῆς προαιρέσεως, πῶς ὑπάρχει ἐν τοῖς ἀϊδίοις ὃ εἶναι πρὸς, ἀφ' ὃ τὸ εἶναι διπλοῦν πρὸς τι. ἢ γὰρ ὁ οὐρανὸς ἐστὶν, ἀναίτιον ἐστὶ καὶ τὴν γῆν· εἰ γὰρ γῆ κατὰ φύσιν ἐστί, τὸ δὲ προαιρέσεως ἐστὶν ἔργον, τῆς πρὸς ὃ πῶν ἐκ διαφόρων κατ' οὐσίαν τὶ κατὰ χρείαν μερῶν ποιήσεως· ἢ ἆρα ἐκ ἀΐδια ὅ, τε οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς πάντα, τὰ προαιρέσεως ὄντα εἶναί τι καὶ ποιεῖν καὶ πάσχειν ἀλλήλοις συμπεπλεγμένα· ἢ εἰ ἀΐδια, οὐκ ἀναίτιον πρὸς πρὸς εἶναι, διπλοῦν πρὸς πρὸς ἐστίν. Μίαν μὲν ἀΐδιον ἀνάγκην ἐπεισάγει ὁ Λευκιππίλος, πολλὰς δὲ ἀγαθὰς ἀϊδίους αἰτίας ἐκ τοῦ ἐπιδεχομένου ἐξήρτησεν. ἀνάγκη φησὶν εἶναι κίνησιν ἀΐδιον· εἰ δὲ κίνησις, ἀνάγκη εἶναι καὶ χρόνον ἀΐδιον· ἀριθμὸς γὰρ κινήσεως ὁ χρόνος. εἰ δὲ ἀΐδιος ἡ κίνησις, ἀνάγκη ταύτην εἶναι συνεχῆ. εἰ δὲ ξυνεχὴς ἡ κίνησις, ἀνάγκη εἶναι σῶμα ἁπλοῦν πρὸς τὰ ἐκτὸς σώματα, μήτε βαρύτητα, μήτε κουφότητα ἔχον. Τὰ γὰρ βαρέα καὶ κοῦφα σώματα διπλᾶ κατ' ἀΐδιον κίνησιν, συνεχῶς κινεῖσθαι δυνάμενα· εἰ δὲ συνεχῶς κινῆται, ἀνάγκη σφαιρικὸν ἔχειν σχῆμα. Τούτῳ γὰρ τῷ σχήματι ἐπιδέχεται μόνῳ τὸ συνεχῆ γίνεσθαι κίνησιν· εἰ δὲ σφαιρικῶς κινῆται, ἀνάγκη τὸ γῆν εἶναι ἐν τῷ μέσῳ ἀεὶ ἡρεμοῦσαν, ἵνα πρὸς αὐτὸν γίνηται τῆς σφαίρας ἡ κίνησις· εἰ δὲ ἡ γῆ, ἀνάγκη καὶ τὰ μεταξὺ γῆς τε καὶ πυρὸς σώματα· εἰ δὲ ταῦτα, ἀνάγκη εἶναι τὸν ὑγρὸν· ἐπεὶ δὲ ταῦτα ἀΐδια ἐστὶν οὐ δυνάμενα, οὐδὲ ἡ γένεσις ἀνάγκη εἶναι, καὶ φθορὰ ἐκάστων σωμάτων· ἀλλ' εἰ πρὸς πρὸς ὅτι, ἀνάγκη ταῦτα πρὸς εἶναι, ἐν τοῖς ἀγενήτοις τε καὶ ἀΐδιοις χαίρει οὐκ ἔχει, οὐκ ἆρα ἀΐδιά τε καὶ ἀγήρατα τὰ ῥηθέντα. εἰ δὲ ἀΐδια ταῦτα καὶ ἀγήρατα, ἐκ ἆρα ταῦτα δι' ἐκεῖνο, οὔτε ἐκεῖνο διὰ ταῦτα. Ἐπεὶ δὲ εἰ ἡ γῆ ὅτιν, ἀνάγκη καὶ ὃ πῦρ εἶναι, καὶ τὰ μεταξὺ αὐτῶν σώματα, πῶς εἰ μὴ γῆ ἀγήρατός τε καὶ ἀΐδιος, ὃ πῦρ οὐκ ἀΐδιον τὸ ὑπάρχον κοῦφόν τε καὶ ἀνώφερές· εἰ γὰρ ὡς φησιν, ὧν ἐσαεῖ ὃν θάτερον φύσεως, καὶ τὸ θάτερον ἀνάγκη φύσεως εἶναι, πῶς οὐκ ἄτοπον τὸ πῦρ εἶναι ἀΐδιόν τι καὶ ἀγήρατον, ὃ μὲν πῦρ μὴ εἶναι ἀΐδιον· ἢ τὸ πῦρ μὲν εἶναι ἀΐδιον, πῦρ δὲ γῆν εἶναι ἀΐδιον, τὰ δ' ἀμφότερα ὄντα. Εἰ δὲ τὴν γένεσιν ἀνάγκη εἶναι ἀγήρατα σώματα, πῶς οὐχ ἡ γένεσις ὅτιν αἰτία τοῦ ἀϊδίων· ἀΐδια γὰρ τὰ ἐγκύκλια σώματα, καὶ ἡ γένεσις κατὰ τὴν τούτων κίνησιν· εἰ δὲ τοῦτο ἄτοπον, οὐκ ἆρα τὰ ἐγκύκλια σώματα ἀγήρατα· ὧν γὰρ ὃ εἶναι μὴ τὸ ἀγήρατα γένεσθαί ἐστι,

ἠρεμοῦντα τοῦτα καὶ οὐκ ἀΐδια. Εἰ δὲ δύναται ἐν τοῖς ἀϊδίοις ὑπάρξαι τὸ ὑπάρξαν ἐν τοῖς ἠρεμοῦσι, πότερον ἀνάγκη εἶναι, ἐπεὶ τόδε ἐστὶ τόδε, οὐδὲν ἄρα διαφέρει τὰ ἀγένητα τῶν ἠρεμούντων. ἐν γὰρ, φησὶ, τοῖς ἀϊδίοις τὸ ἐνδεχόμενον οὐδὲν διαφέρει τοῦ εἶναι.

ΕΚ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΛΟΓΟΥ.

Ἐπειδὴ ἔστι διχῶς ὅτι τὸ κύκλου κίνησιν, καὶ οὐκ εἰσὶν ἀναγκαῖαι αὗται, ἀλλὰ εἰ μηδὲν ὡς ἔτυχε μηδ' ἀπὸ τοῦ τυχόντος ἐνδέχεται ἐν τοῖς ἀϊδίοις εἶναι, ὁ δὲ θερμὸς ἀΐδιος, καὶ τὸ κύκλῳ φορᾷ, διὰ τοῦτο ποτὲ αἴτιόν ὅτι θάτερα φέρεται, ἀλλ' οὐκ ὅτι θάτερα. ἀνάγκη γὰρ καὶ τοῦτο ἀναγκαῖον εἶναι, ἢ εἶναι αὐτὸ ἀναγκαῖον. εἰ γὰρ ἡ φύσις ἀεὶ ποιεῖ τῶν ἐνδεχομένων τὸ βέλτιστον ἔστι δὲ καθάπαξ τοῦτο ὅτι τῆς θύραθεν φορᾶς ἡ πρὸς τὰ ἄνω τόπου ἡμιωτέρα. ἡμότερος γὰρ ὁ τόπος ὁ ἄνω τοῦ κάτω, τὸ αὐτὸν τόπον ἢ ἡ εἰς ὃ πρὸς ἄνθρωπος τῆς εἰς τὸ ὄπισθεν. ἔχει γὰρ εἴπερ καὶ τὸ δεξιὸν, ἢ ὃ ἀριστερόν. μόριον δὲ ἡ ῥηθεῖσα διαφορά, ὅτι ὃ πρόσθιον καὶ τὸ ὕστερον. αὕτη γὰρ ἡ αἰτία λοιπὴ τοῦ διαφοράν. εἰ γὰρ ἔχει ὡς ἐνδέχεται βέλτιστα, αὕτη ἂν εἴη αἰτία ἢ τοῦ εἰρημένου. βέλτιστον γὰρ κινεῖσθαι ἁπλῶς τε κίνησιν, καὶ ἄπαυστον, ἃ τούτων ὅτι ὃ ἡμιωτέρου. Εἰ τὸν οὐρανὸν ἡ φύσις ἐποίησε κινητὸν εἰς ὃ ἔμπροσθεν, καὶ μὴ εἰς ὃ ὀπίσω ἢ ἀεὶ τῶν ἐνδεχομένων τὸ βέλτιστον ποιοῦσα, πῶς ἀΐδιος ὁ οὐρανὸς, καὶ ἡ τούτου φορά, ἀπὸ τῆς φύσεως ἐνυπάρχουσα, ἢ τὸ τοῦ βέλτιστον κινητὸν κίνησιν ἔχον. Εἰ τοῦ διαφορὰ ἐν ἔχει ὁ ἄνω τόπος πρὸς τὸν κάτω, τούτου ἔχει ἡ ἐς τὸ πρόσθεν κίνησις πρὸς τοῦ εἰς ὃ ὄπισθεν κίνησιν ἢ τὸ ἡμιώτερον, καὶ ἡμότερον, καὶ βέλτιστον, πῶς οὐκ εἰσὶν ἀναγκαῖαι αἱ κινήσεις αὗται ἀλλήλων διαφέρουσαι. Εἰ τοῦ ἁπλῶς ἁπλῆ ἡ κίνησις ἁπλῆ οὐ ἢ ἐνδεχόμενον, ἀλλὰ ἢ ὃ ἀΐδιον, πῶς διχῆς κίνησιν δυνατὸν ὁ οὐρανὸς ἁπλοῦν σῶμα ἔχειν, ἢ κινεῖται ἐνδεχομένως. Εἰ πάντα χρόνον ἐστὶν ὁ οὐρανὸς ἴσος ἑαυτῷ, καὶ ἴσα ἔχει τὰ μέρη τοῖς μέρεσι, καὶ ὡς ἐκεῖ κινηθῆ τοῦ σφαιρικὴν τε καὶ ἕλικα, οὕτω κίνησιν, δυνατὰ ἄρα ἢ ἀπὸ μεσημβρίας κινηθῆναι εἰς ἄρκτον, ἢ ἀπὸ ἄρκτου εἰς μεσημβρίαν, ὡς δυνατὸν) κινηθῆναι ἀπὸ ἀνατολῆς εἰς δύσιν, ἢ ἀπὸ δύσεως εἰς ἀνατολήν· πῶς οὖν ἂν μόνον ἡ φύσις τῷ σώματι τοῦ οὐρανοῦ ἐνέθηκε τοσαύτην κινήσεων ἀρχὰς δυνάμεις, εἰ τέτταρας μόνον ἔχει τὰς δυνάμεις, μονοχρόας ἢ κινήσεις.

ΕΚ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΛΟΓΟΥ.

Περὶ δὲ τῶν καλουμένων ἄστρων ἐπόμενον ἂν εἴη λέγειν, ἐκ ποίων στοιχείων, καὶ ποίας αἱ κινήσεις αὐτῶν. βέλτιστα δὲ ἐν τοῖς εἰρημένοις ἐπόμενον, τὸ ἕκαστον τῶν ἄστρων ποιᾶς ἐκ τούτου τοῦ σώματος, ἐν ᾧ τυγχάνει τῶν φορᾶν ἔχον, οὕτως. ἔφαμεν μόριόν τι εἶναι ὁ κύκλῳ φέρεσθαι πέφυκεν. ὥσπερ γὰρ οἱ πάλαι φάσκοντες εἶναι, ὅ ἐκ τούτου λέγουσιν, ὅτι ὃ ἄνω σῶμα πῦρ εἶναι φασὶν, ὡς βέλτιστον ὂν ἕκαστον στοιχείων ἐκ τούτων ἐν οἷς ἕκαστόν ἐστιν, ὁμοίως καὶ ἡμεῖς λέγομεν. τὸ δὲ θερμότης ἀπ' αὐτῶν καὶ ὃ φῶς γίνεται, τοῦ μὲν θερμοῦ τοῦ ἀέρος ἐκ τῆς ἐκείνου φορᾶς· πέφυκε γὰρ ἡ κίνησις ἐκ πυρῶν, καὶ λίθων, ἐκ ξύλων, καὶ σιδήρων. βέλτιον δὲ ἐξ ὑγροτέρων τοῦ πυρὸς, ἐξ ὑγροτέρου ἢ ὁ ἀήρ, οἷ καὶ ὅτι τῶν φερομένων βέλτιστον. τοῦτα γὰρ ἐκ πυρῶν ἐστιν, ὥστε τὰς μολυβδίδας, καὶ ἐπεὶ ἂν αὐτὰ ἐκ πυρῶν, ἀνάγκη καὶ ὃν κύκλῳ αὐτῶν ἀέρα ὃ αὖ πάσχειν. τοῦτα μὲν οὖν αὐτὰ ἐκ θερμαίνεται ἀφ' ἑαυτῶν

» ἀέρι φέρεσθαι, ὅς ἀφ' ἑαυτοῦ πλησθεὶς τῇ κινήσει γένεται πῦρ· τὴν δὲ ἄνω ἔκστασιν ἐν τῇ
» σφαίρᾳ φέρεται, ὥστε αὐτὰ μὴ ἐκπυροῦσθαι· τὸν δὲ ἀέρος ὑπὸ τοῦ τοῦ κυ-
» κλικοῦ σώματος σφαῖραι ὄντος, ἀνάγκη φερομένης ἐκείνης, θερμαίνεσθαι καὶ ταύ-
» τῃ, μᾶλλον δὲ ὁ ἥλιος τυγχάνει ἐνδεδεμένος· ἀφ' ἧς πλησιάζοντός τε αὐτοῦ καὶ ἀπο-
» χωροῦντος, ἐν ὑμῖν ἡμῖν ὄντες, γίνεται θερμότερ. ὅτι μὲν οὖν οὔτε πέρατά ἐστιν, οὔτε ἐν
» τῷ πυρὶ φέρεται, ταῦτ' ἤδη εἰρήσθω περὶ αὐτῶν. Εἰ δὲ τὸ αὐτὸ ὕλης ἐξ ἧς
» ἐστὶν ὁ οὐρανός, ἐκ ταύτης ἐστὶ καὶ τὰ ἄστρα, πῶς οὐκ ἔστι ψευδὲς ὃ, ἐκ πάσης γέ-
» γονε τῆς ὕλης ὁ οὐρανός, ἐν τῷ, Πάσαν τὴν ὕλην ἀπειλήφει. Εἰ δὲ κινούμενον
ἐν τῇ κινήσει θερμαντικὸν ἑτέρου γεγόμενον, ἐαὶ μὴ προσπεφυκὸς αὐτῷ τῇ ἑαυτῆς
κινήσει θερμανθῇ, θερμαντικὸν ἑτέρου γενέσθαι ἀδύνατον, πῶς ἡ σφαῖρα ἐν τοῖς ἐν
αὐτῇ ἄστροις θερμήνουσι τῇ ἑαυτῆς κινήσει τὸ ἀέρα, αὐτὰ μὴ θερμαινόμενα. Εἰ δὲ
τῇ ἑαυτοῦ κινήσει θερμαντικὰς ἐνεργείας οὐκ ἀπολεῖ, ἀνάγκη ἔσται ἢ βαρύτητα ἔχειν,
ἢ κουφότητα, πῶς ὁ οὐρανὸς καὶ τὰ ἐν αὐτῷ ἄστρα, μήτε βαρύτητα ἔχοντα, μήτε
κουφότητα, τὰς θερμαντικὰς ἐκτελεῖ ἐνεργείας. Εἰ τὰ μὲν αὐτῶν ἔχοντα κινητικὴν
οὐσίαν, τοῦτο μὲν ἀνάγκη τινὰ αὐτῶν κεῖσθαι κάτω κινεῖσθαι κόσμου, καὶ μὴ ἅμα συμβεβη-
κὼς, πῶς οὐκ ἔστιν ὁ ἥλιος κατὰ συμβεβηκὸς κινούμενος, εἰ τῇ σφαίρᾳ ἐνδέδεται· καὶ
περὶ τῶν ἄνω ἄστρων ὁ αὐτὸς λόγος, εἰ μὴ δι' ἑαυτῶν κινοῦνται τὰς ἴδιας φύσεις αὐ-
τῶν κινήσεις, ἀλλὰ ἀφ' ἑτέρου σφαιρῶν αἷς εἰσιν ἐνδεδεμένα. Εἰ δὲ ἐκ τῆς αὐτῆς ὕ-
λης ἐστὶν ὁ ἥλιος ἧς ἐστὶν ὁ οὐρανὸς τῆς μήτε βαρύτητα, μήτε κουφότητα ἐχούσης, τὴν
σφαιρικὴν ἔχει δύναμιν, ὥσπερ ἔχει καὶ ὁ οὐρανὸς, ἀφ' ἧς μὴ ὡσαύτως κινοῦ-
ται ἀμφότεροι, ἢ τὴν αὐτὴν μετάστασιν τὴν μεριδιανὴν, ὥσπερ κινεῖται ὁ ἥλιος. Εἰ οὐ-
δὲν παρὰ φύσιν ἐν τοῖς ἀϊδίοις, πῶς οὐκ ἔστι παρὰ φύσιν τὸ τοῦ κόσμου ἐν αὐτοῖς ἔχειν
τὴν κατὰ φύσιν, ταύτην μὴ δι' ἑαυτοῦ κινεῖσθαι, ἀλλὰ δι' ἑτέρου. κινοῦνται γὰρ
ὅ, τε ἥλιος καὶ τὰ ἄστρα, οὐ δι' ἑαυτῶν, ἀλλὰ ἀφ' τῆς σφαιρῶν ἐν αἷς εἰσιν ἐν-
δεδεμένοι. Εἰ ὥσπερ τὰ ἡμέρα κατὰ λόγον ἐστὶν ὁ γίνεται, οὕτως καὶ τὰ ἀν-
ήμερα κατὰ λόγον ἐστὶν ὁ ἐστὶν· ὕστερα ἄρα τοῦ λόγου τὰ ἡμερά. εἰ δὲ τοῦτο ἀδύ-
νατον, οὐκ ἄρα κατὰ λόγον ἐστὶ τὰ ἀνήμερα· μὴ ὄντων δὲ αὐτῶν κατὰ λόγον, πῶς ἕκα-
στον αὐτῶν ἀρχαδῶς ἐστὶν ὅ ἐστι, καὶ ἔχει ὃ ἔχει, καὶ ποιεῖ ὃ ποιεῖ; τὰ γὰρ ἀρχαδῶς ὄν-
τα, λόγου τε καὶ οὐσίας ἐστὶν ἔργα. Εἰ ἀκολουθεῖ τοῖς ἡμέραις τὸ οὐ λόγου εἶ-
ναι καὶ ὕλης, οὐκ ἄρα οὐ λόγου καὶ ὕλης τὰ ἀνήμερα. πῶς οὖν ἀνήμερα ὅ, τε οὐ-
ρανὸς, καὶ τὰ ἐν αὐτῷ πάντα, καὶ ἐστὶν οὐ λόγου καὶ ὕλης. Εἰ καθὰ εἶπεν ὁ Αρι-
στοτέλης ἐν τοῖς ἀϊδίοις οὐδὲν μάτην, οὐδὲ παρὰ φύσιν, πῶς ἀφ' ὧν εἶπε περὶ τῆς
τοῦ ἡλίου κινήσεως, συμβαίνει τῷ ἡλίῳ ἀμφότερα, καὶ τὸ μάτην, καὶ τὸ παρὰ φύσιν.
εἰ γὰρ τῷ ἡλίου τῇ κινούσῃ αὐτὸν σφαίρᾳ μὴ ἐνδεδεμένου, τὸ αὐτὸν τῇ φύσει ἐκι-
νεῖτο κίνησιν ἣν νῦν κινεῖται, πῶς οὐ μάτην οὐκ ἐνδέδεται τῇ σφαίρᾳ· εἰ δὲ μὴ ταύτην ἐ-
κινεῖτο κατὰ φύσιν, ἀλλ' ἑτέραν παρὰ ταύτην, εἴτε τῷ ποσῷ, εἴτε τῷ ποιῷ, πῶς οὐ
παρὰ φύσιν κινεῖται νῦν.

ΕΚ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΛΟΓΟΥ.

» Τοὺς μὲν κύκλους κινεῖσθαι, τὰ δὲ ἄστρα ἡρεμεῖν, ἢ οὐκ ἐνδεδεμένα τοῖς κύκλοις φέ-
» ρεσθαι. Εἰ μὲν τῇ φύσει ἡρεμεῖ οὐ τοῖς κύκλοις τὰ ἄστρα, μάτην ἐνδέδεται τοῖς
κύκλοις. εἰ δὲ παρὰ φύσιν ἡρεμεῖ, δι' ἀλογίστου βίᾳ ἡρεμᾷ· ἀλλὰ οὐ τοῖς ἀϊδίοις οὐδὲν

οὔτε

οὔτε μόνιμον, οὔτε τῇ φύσει. ὅτι ἄρα δῆλον ὁ Ἀριστοτέλης τὸ περὶ τῆς τῆς ἄστρων κινήσεως λόγου· ἀΐδια γὰρ λέγει τὰ ἄστρα, καὶ οὐ κατὰ τὸν αὐτὸν κινήσεως, ἀμφότερα φάσκειν, ὅ μόνιμον, καὶ τῇ φύσει.

Εἰ ἀΐδια μὲν τὰ ἄστρα, ἀΐδιος δὲ καὶ ὁ οὐρανὸς ἐν ᾧ ὄντα τὰ ἄστρα διαμένοντα, ὃ Θεὸς ἔκτισεν αὐτῶν προσηγόρευται, πῶς οὐκ εἰσὶ θεοὶ ἀεὶ θεῶν συνεχόμενοι· τὰ γὰρ τοῦ κινουμένου συνεχόμενα συνεχομένως κινεῖται. Εἰ μὴ ἡ στοιχεῖωσις οὐσίας (ὕλης γὰρ καὶ εἴδους) καὶ μὴ ἡ στοιχεῖωσις ἐκ τῆς οὐσίας ἐχόντων μεμαθήκαμεν, πῶς ἀΐδια ταῦτα λέγεται, τὰ ἀμφοτέρας ἔχοντα τὰς στοιχείους. ὁ γὰρ οὐρανὸς ἔχων ὃν ἥλιον καὶ τὰ ἄστρα σύνδεσμα μέρη, στοιχεῖα ἐξ αὐτῶν ὄντα· ἔχων γὰρ ταῦτα ἐν ἑαυτῷ ὄντι ὁ οὐρανός.

ΕΚ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΛΟΓΟΥ.

Πρὸς δὲ τούτοις, ἄξιον ὃ μηδὲν ὄργανον ἀΐδιον ἀποδοῦναι τῇ φύσει πρὸς τὴν κίνησιν. οὐδὲν γὰρ ὡς ἔτυχε ποιεῖ ἡ φύσις, οὐδὲ τῶν μὲν ζώων φροντίσασα, τῶν δὲ οὔτε ῥᾳδίων ἀναβιβάσαι, μὴ ἔσχεν ὡσαύτως ὀπτήσεις ἀφελεῖν πόρρω δι' ὧν σύνδεσμοι προσίενται καθ' αὑτά. Εἰ τῶν ἀϊδίων τὰ καὶ ἀληθῶν οὐδείς ἐστι ποιητὴς, οὐδὲ φροντιδιστὴς εἰσὶν ἃ εἰσὶν, ἢ ἔχουσιν ἃ ἔχουσι κατὰ φύσιν, πῶς εἰ ἀληθὴς ὁ οὐρανὸς, καὶ τὰ ἐν τῷ οὐρανῷ φαινόμενα σωματώματα ὑπάρχει αὐτῷ, τῇ φύσει ἔχει ποιητὴν τε καὶ φροντιστὴν τῶν πρὸς τὴν σύστασιν αὐτῶν τελουμένων. Εἰ ἅρμοττε τῷ περὶ τῆς κινήσεως τῶν ἀϊδίων τὸν λόγον ποιεῖσθαι ὃ λέγει τὴν φύσιν μηδὲν ὡς ἔτυχε ποιεῖν, πῶς οὐκ ἔστι δῆλον ὅτι ἔργα εἰσὶ τῆς φύσεως ὅ, τε οὐρανὸς καὶ τὰ ἐν τῷ οὐρανῷ φαινόμενα τὰ ἀφειλούσης αὐτῶν τὰ ὄργανα τῆς κινήσεως.

ΕΚ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΛΟΓΟΥ.

Ἐπεὶ οὖν δεῖ τὸν μὲν οὐρανὸν κινεῖσθαι τὴν ἐαυτοῦ κίνησιν, τὰ δὲ μὴ ἄστρα μὴ φέρεσθαι δι' αὐτῶν, διὰ τίνος ἂν ἑκάτερον εἴη σφαιροειδές. ὅτῳ γὰρ μάλιστα τὸ μὲν κινήσει, τὸ δὲ ἠρεμήσει. Εἰ δὲ ἠρεμεῖν ἐκεῖνο λέγει τὸ δυνάμενον κινεῖσθαι τὴν κίνησιν ἐκείνην ἀφ' ἧς ἠρεμεῖ, πῶς ἠρεμεῖ τὰ ἄστρα ἰδίαν οὐκ ἔχοντα κίνησιν καθ' ἣν κινεῖσθαι ἐκλείπει· εἰ δὲ δυνάμει μὲν ἔχει τὸ κινεῖσθαι, κωλύεται δὲ ὑπὸ τοῦ ἐνδεδέσθαι τῇ σφαίρᾳ, πῶς οὐ κατὰ φύσιν ἔχει τὸ κινεῖσθαι ἀεί. Εἰ τῇ ἀεὶ κινουμένοις ὡς ἁρμόδιον ἐδόθη τὸ σφαιρικὸν σχῆμα, πῶς τῶν ἐχόντων τὸ σφαιρικὸν σχῆμα τὸ μὲν κινεῖσθαι ἀεὶ ὡς ὁ οὐρανὸς, τὸ δὲ ἀεὶ ἠρεμεῖ.

ΕΚ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΛΟΓΟΥ.

Ὥστε ἐπεὶ οὐ φάσκειν οὐδὲ ἀεὶ συμβαίνειν, ὅτε μὲν ἔμψυχον, ὅτε βίαιον φέρεσθαι φορὰν οὐδὲν αὐτῶν, ὡσαύτως τὸ μόνιμον ἔσεσθαι προσήκουσαν τῇ φύσει, ὅτῳ μὴ τοῦτον τὸν τρόπον ἐχούσης τῆς κινήσεως, ὅθεν δὴ καὶ τῶν δύο τρόπων ὁμοίως ἔχον.

Γοῦν ἀΐδια καὶ ἀληθῆ τὰ κατὰ τὴν τοιαύτην τῆς φύσεως τὸ εἶδος διαιρεῖσθαι, καὶ τὸ κινεῖσθαι διαιρεῖσθαι εἰληφότα· τὰ γὰρ κατὰ μὲν δύο τρόπον τὸ μόνιμον, τὰ ἀΐδια οὐδενὸς ὄντα δεύτερα. Εἰ δὲ μόνιμον ἔσεσθαι κατὰ τὸ εἶναι οὐκ ἔστιν, πῶς οὐδέχεται κατὰ τὸν οὐρανὸν, καὶ τὴν ἄστρων, καὶ τῆς αὐτῶν κινήσεως ἀμφότερα εἶδη ὄντα, τὸ μόνιμον ἔσεσθαι, καὶ ὃ ἀΐδια, καὶ ἀληθῆ αὐτὰ εἶδη. τὸ γὰρ μόνιμον οὔπω ὄντι, καὶ

τὸ ἀΐδιόν τε ⸂καὶ⸃ ἀκίνητον πάντοτε ἔνεστιν. Εἰ ἕνεκα τῆς ⸂περὶ τὸ μέσον τόπου⸃ ὡς ἔχει ὁμοίως ἔχει, τὸ εἰρημένον ⸂σχῆμα τῆς κινήσεως τοῦ οὐρανοῦ⸃ ἡ φύσις ⸂ποιεῖσθαι⸃ εἶναι, πῶς ἀΐδιά τε καὶ ἀκίνητα ⸂ἔσται⸃, ἃ ἕνεκεν τῶν κινητῶν ἐστὶν ὡς ὄντι, καὶ κινήσεται ὡς κινήσεται.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΡΙΤΟΥ ΛΟΓΟΥ
περὶ οὐρανοῦ.

" Ἐπειδὴ γὰρ δέδεικται ὅτι οὐ πεφύκασι κινεῖσθαι δι' αὐτῶν, εἰ δὲ φύσις ἐστὶν ἀμόρφως ἐστὶ μάτην ποιεῖ, δηλονότι καὶ σχῆμα ⸂τοιοῦτον⸃ ἀπέδωκε ⸂τοῖς ἀκινήτοις⸃ ὃ ἦκιστά ἐστι κινητικόν. ἧκιστα ⸂δὲ⸃ κινητικὸν ἡ σφαῖρα, διὰ ⸂τὸ μηδὲν ἔχειν ὄργανον περὶς τὴν⸃ κίνησιν, ὥστε δηλονότι σφαιροειδῆ ἂν εἶη τὰ ὄντα. Εἰ ἡ φύσις ἀπέδωκε ⸂τοῖς ἀεὶ κινητοῖς⸃ σφαιρικὸν σχῆμα ⸂ὑπεναντίον πρὸς τὴν⸃ ὠκινησίαν, πῶς οὐκ ἔστι ⸂τὰ ἄστρα μάτην εἰληφότα σχῆμα τοιοῦτον⸃, ἐνδιδεμένα τοῖς κύκλοις, καὶ ⸂τὴν τοῦ⸃ φύσιν αὐτῶν μὴ δυναμένα ἐκτελεῖν κίνησιν. Εἰ οὖν πεφύκασι ⸂τὰ ἄστρα δι' αὐτῶν κινεῖσθαι⸃, οὐκ ἄρα ἔχουσι ⸂τοῦ φύσιν τινὰ ἀΐδιον⸃ κίνησιν· πῶς οὖν εἰσὶν ἐκ ⸂τοῦ αὐτοῦ στοιχείου ἐξ οὗ⸃ καὶ ὁ οὐρανὸς, ⸂τοῦ μήτε βαρύτητα ἔχοντος, μήτε κουφότητα⸃. Ὁ μὲν ⸂γὰρ κύκλος διὰ τὸ εἶναι⸃ αὐτὸν ἐκ τοιούτου στοιχείου, καὶ διὰ ⸂τὸ σφαιρικὸν ἔχειν τὸ σχῆμα, πέφυκε περὶ⸃ τὸ μέσον κινεῖσθαι ἀεὶ δι' ἑαυτοῦ· ⸂τὰ δὲ ἄστρα ἐκ τοῦ αὐτοῦ ὄντα στοιχείου, καὶ τὸ αὐτὸ⸃ ἔχοντα σχῆμα, οὐ πεφύκασι κινεῖσθαι δι' ἑαυτῶν· μάτην ὡς ἔοικε δέδωκεν αὐτοῖς ἡ Φύσις οὐσίαν τὴ καὶ σχῆμα ⸂περὶς τὴν ἀεὶ κίνησιν ὑπεναντίον⸃, εἰ φασὶν ἔχουσιν ἀκίνητον. Τὸ οὐσίαν ἔχειν καὶ σχῆμα ἀκίνητον ⸂τὰ ἄστρα⸃, τὸ φασὶν ἀκίνητον, πῶς οὐκ ἔστι δεῖγμα τῆς ἀμόρφου τε καὶ ματαίας ποιήσεως ⸂τῆς περὶ τὴν⸃ Φύσιν πεποιημένας ἡμεμεῖν ⸂τὰ ἄστρα⸃. Εἰ ⸂τὴν ἀκίνητον τε καὶ ἀΐδιον⸃ οὐσίαν πάσης ποιήσεως τῆς τε ⸂τοῦ τόπου⸃, καὶ ⸂τῆς περὶ τὸ λόγον⸃ ἀμώτρατοί εἰσι, πῶς εἰ ἀκίνητος ὁ οὐρανὸς καὶ ⸂τὰ ἄστρα⸃, ⸂τοῦ ποιότητα⸃ τῆς φύσεως ⸂τὸ μηδὲν ἀμόρφως μήτε ματαίως ποιούσης⸃, εἰσὶν ὅ εἰσι, καὶ ἔχουσιν ἃ ἔχουσιν. Εἰ οὐκ ἐχρεῶν κινεῖσθαι ⸂τὰ ἄστρα⸃, ⸂διὰ τί ὅλως κινοῦνται⸃ δι' ἑτέρων· εἰ δὲ ἐχρεῶν κινεῖσθαι, ⸂διὰ τί μὴ δι' ἑαυτῶν κινοῦνται⸃, ἀλλὰ δι' ἑτέρων, δυναμένης τῆς Φύσεως ποιεῖν αὐτὰ κινεῖσθαι δι' ἑαυτῶν τὴν κίνησιν ἣν νῦν κινοῦνται δι' ἑτέρων, τῆς ⸂δὲ δυνατωτάτης αὐτῶν οὐσίας πεποιημένας αὐτὰ ἀκίνητα καθ'⸃ αὑτά. Εἰ ⸂δὲ τοῖς ἀϊδίοις ἐστὶν ⟨τὸ⟩ Φύσει, ⟨τὸ⟩ Φύσει δὲ ὂν οὐσίαν μὲν ⸂τὴν σχῆμα⸃ ἔχειν ἀκίνητον, φασὶν δὲ ἀκίνητον, ⸂ἆρα οὐκ ἀΐδια τὰ ἐν οἷς ὂν⸃ ⟨τὸ⟩ Φύσει, ἢ ψευδὲς τὸ ⸂ἐν τοῖς ἀϊδίοις ἐστὶν⸃ ⟨τὸ⟩ Φύσει. Εἰ ⸂ἐστὶν τὰ ἀκίνητον⸃, οὔτε ὃ ἔχει, οὔτε ὃ μὴ ἔχει ⸂τὴν ποιότητά τινος ἔχει⸃, ἢ οὐκ ἔχει, πῶς εἰ ἀκίνητος ὁ οὐρανὸς καὶ ⸂τὰ ἄστρα⸃, ⸂τὴν ποιότητα⸃ τῆς Φύσεως ὄργανον μὲν οὐκ ἔχει κινήσεως, σχῆμα δὲ ἔχει σφαιρικὸν ἀντὶ τοῦ ὀργάνου, ⸂περὶς τὴν συνεχῆ κίνησιν ὑπεναντιώτερον⸃ ὂν τὰ πορευτικῶν ὀργάνων.

ΕΚ ΤΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΛΟΓΟΥ
περὶ οὐρανοῦ.

" Ἡ μὲν ⸂γὰρ τῶν⸃ μία οὐσία πολλὰ κινεῖ τὴν ⟨τοῦ⟩ ξύλου φύσιν, αἱ δὲ πολλαὶ οὐσίαι
" ἓν μόνον· ἕκαστον γὰρ τὴν πλανωμένων ἓν ὁτιοῦν πλείους φέρεται φοράς· ⟨αὐτὴ οὖν⟩
" ἀφίσταται ἡ Φύσις, ⟨τὸ⟩ ποιεῖ πινὰ ταξίν, τῇ μὲν μιᾷ πολλὰ ἀποδιδοῦσα σώματα, τῷ
" δὲ ἑνὶ ⟨σώματι⟩ πολλὰς φοράς. ⟨τὸ⟩ πολλαῖς γὰρ σφαίραις ἡ μία σφαῖρα ⟨τὸ⟩ διὰ μέσου

φέρεται· ἐκάστη δὲ σφαῖρα σῶμα τυγχάνει ὄν. Εἰ τῶν ἀγενήτων τὸ μὲν ἀΐδιον οὐσιῶν ποιητὴς ἐστίν, πῶς ἀΐδιά τε μὴ ἀγένητα ταῦτα, ὧν ἡ φύσις τοιαύτης ἐστὶ ποιητής, τῇ μὲν μιᾷ ἀπολελυῦσα πολλὰ σώματα, τῶν δὲ ἑνὶ σώματι πολλὰς φοράς, τὰ πλήθη τῶν τοῦ ἑνὸς σώματος φορῶν ἰσάζουσα τῶν πλήθεσι τῶν σωμάτων. Εἰ τὰ ἀγένητα ταῦτα καὶ ἀπόνητα, πῶς οὐδέχεται ἐν τοῖς ἀγενήτοις ποιότητα εἶναι τοιαύτην φυσικήν. Σφαῖρα σφαίρᾳ ἐνδεδεμένη, τὸν αὐτὸν ἔχουσα ἄξονα ἐστὶν ἓν ἔχει ἡ σφαῖρα ἢ οὐδέχεται, πῶς οὐ φανεῖται ἀμφοτέρας ἔχουσα τὰς ἀτοπίας τὰς ἐν τοῖς ἀϊδίοις μὴ ὑπαρχούσας, ὃ μόνον ἔχει τὸ κινητὸν ἄξονα καθ' ὃν οὐ κινεῖται, καὶ τὸ παρὰ φύσιν κινεῖσθαι κατὰ συμβεβηκός.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΡΙΤΟΥ ΛΟΓΟΥ
περὶ οὐρανοῦ.

Τῶν φύσει λεγομένων τὰ μὲν εἶναι οὐσίαι, τὰ δὲ ἔργα καὶ πάθη τούτων· λέγω δ' οὐσίας μὲν τὰ ἁπλᾶ σώματα, οἷον πῦρ, καὶ γῆν, καὶ τὰ σύνεγγυα τούτοις, καὶ ὅσα ἐκ τούτων, τόν τε οὐρανὸν, καὶ τὰ μέρη τούτου, πάλιν τὰ ζῶα, καὶ τὰ φυτὰ, καὶ τὰ μέρη τούτων. Ὁ μὲν οὖν οὐρανὸς ἓν ἐστὶ) ὅτι ἁπλοῦ τινὸς στοιχείου ἕτερον ὄντος τοῦδε τὰ σύνεγγυα στοιχεῖα, καὶ ὅτι οὐκ ἐνδέχεται οὐρανοὺς πλείους γεγενῆσθαι, ἀφ' οὗ τοῦτο πᾶσαν τὴν ἀνωφέρειαν τοῦ ὅλου, πῶς νῦν λέγω οὐκ ἔστιν αὐτῶν ἓν) στοιχείων ὃν οὐρανὸν, ἐξ ὧν καὶ τὰ ζῶα, καὶ τὰ φυτά. Ἀλλ' εἰ μὴν πλείους οὐρανοὺς λέγει ἐξ ἀπείρων στοιχείων γεγενῆσθαι, πῶς ὁ φυσικὸς) λέγων, οὐκ ἐνδέχεται) πλείους οὐρανοὺς εἶναι) πλοῦ ἑνός· εἰ δὲ τὸν αὐτὸν λέγει οὐρανὸν, ποτέρου μᾶλλον ἐξ ἑνὸς ἢ ποτέρου στοιχείου τοῦδε τὰ σύνεγγυα, ποτὲ δὲ οὐκ ἐκ τῶν αὐτῶν στοιχείων, πῶς οὐκ ἔστι διαπορῆσαι ψευδόμενος.

ΕΚ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΛΟΓΟΥ.

Περὶ μὲν οὖν τῆς περάτου τῶν στοιχείων εἴρηται, καὶ ποῖόν τι τὸ φύσιν, καὶ ὅτι ἄφθαρτον, καὶ ἀγένητον. Εἰ στοιχεῖόν ἐστι ὃ ἐξ οὗ γίγνεται τὸ γιγνόμενον ὑπάρχον αὐτό, πῶς ἐνδέχεται τὸ αὐτὸ μὴ στοιχεῖον εἶναι), καὶ ἀγένητον. Εἰ περάτων ὂν στοιχεῖον, ἔστιν τὸ οὐκ ἐκ τοῦ στοιχείου, πῶς ἀγένητον ὂν στοιχεῖον ἐξ οὗ ὁ οὐρανὸς, καὶ σύνολα ἀγένητος αὐτὸς ὁ οὐρανός. Εἰ ἀφ' οὗτο ἀγένητον τὸ στοιχεῖον ὅτι οὐκ ἐκ τινείου, πῶς ἀγένητος ὁ οὐρανὸς ὁ ὢν ἐκ στοιχείου.

ΕΚ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΛΟΓΟΥ.

Ἀΐδια μὲν οὖν ἐστὶ) ἀδυνάτων ὁρῶμεν γὰρ καὶ πῦρ, καὶ ὕδωρ, ἕκαστον τῶν ἁπλῶν γιγνόμενον· ἀφανιζόμενον· ὥστ' ἀνάγκη γενητὰ καὶ φθαρτὰ εἶναι τὰ στοιχεῖα τῶν σωμάτων. Εἰ στοιχεῖον τῶν γιγνομένων ἐστὶ καὶ ἡ γῆ, πῶς δὲ μὴ γλῶ στενὰ ἀΐδιόν τε καὶ ἀγένητον εἴρηκεν ὁ οὐρανὸν, τὰ δὲ μέρη στοιχεῖα γενητὰ καὶ φθαρτά.

ΕΚ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΛΟΓΟΥ.

Τῶν στοιχείων ἡ γένεσις ἐξ ἀλλήλων. Πᾶς γὰρ ἐξ ἀλλήλων τὰ στοιχεῖα πρῶτον μὲν γενομένων καὶ τῶν γένεσιν τὸν ἐξ ἀλλήλων· τούτων γὰρ τῶν γένεσιν ἀνάγκη προηγεῖσθαι ἐκείνης τῆς γενέσεως. ὄντων γὰρ αὐτῶν, μεταβαίνεται εἰς ἄλληλα, καὶ γένοιτ' ἐξ ἀλλήλων. Ἡ φύσις ἡ ποιοῦσα τὰ φυσικὰ, ἐὰν μὴ προηγουμένως γ-

νηται ἐκεῖνο τῶ μὴ κατὰ φύσιν ποιοῦντος, οὔτε ὑπάρχῃ, ὅτε ποιῇ. Ὅτι οὐχ ἁπλῶς πᾶν τοιοῦτον γινόμενόν τε καὶ φθαρτὸν, ἐν τῇ γενέσει ἔχει τὸ τελεσμερῆ χρόνον, ἀρχὴν καὶ ἐπίδοσιν, ἀκμὴν καὶ παρακμὴν, ἀλλὰ τὸ φύσει, ἢ τέχνῃ γινόμενον.

Εἰ τοῖς ἡμετέροις ὀνόμασι κεκλῆται ὁ Θεὸς, πᾶν εἴ τι κεκλῆται, οὐκ ἔστιν ἀΐδιον ἐπειδὴ τῷ Θεῷ δηλ. τὸ ὄνομα ὅσα ἐπὶ) ὡς ἡμετέρῳ ὀνόματι· κεκλῆται γὰρ ὁ Θεὸς καὶ ἀκήδεια, καὶ ἀγαθὸς· καὶ τῇ μὲν ἀκηδείᾳ ἀντίκειται τὸ νωθρὸς, τῷ δὲ ἀγαθῷ τὸ κακὸν, ὡς δὲ Θεῷ οὐδὲν ἀντίκειται· τοῦτο μὲν τοίνυν ὁ Γλαύκων ὑπεναίσιόν τι ἐδογμάτισε τῷ Θεῷ κακὸν, ἀμαλακόν τε καὶ ἄϊδιον. Οὐκ ἔστι τὸ ὂν μὴ τόδε τι ὄν, οὗ οὐκ ἔστι σῶμα μὴ τόδε σῶμα ὄν, ἀλλ' εἰ ἡ ὕλη ὃ ἐπὶ) τόδε οὐκ ἔχει, ὕλη ἄρα τὸ εἶναι ἔχει· ἀχώριστον γὰρ τὸ εἶναι τοῦ τόδε ἐπὶ). Ἡ φύσις καὶ ἡ τέχνη οὐκ τῶν οὐσιῶν ποιοῦσιν ἄνθρ ποιοῦσιν, οἷ οὐκ ἀπέρματος ποιᾷ ἡ φύσις τὸν ἄνθρωπον, ἐξ οὗ δ' ἀνθρώπου ὃ ἀπέρμα· οὐσίαι δὲ εἰσι τό, τε ἀπέρμα καὶ ὁ ἄνθρωπος· ὡσαύτως καὶ αἱ τέχναι ποιοῦσιν οὐκ τοῦ χαλκοῦ ἀνδριάντα, καὶ οὐκ πλίνθων οἰκίαν· οὐσίαι δὲ εἰσιν ὅ, τε χαλκὸς καὶ αἱ πλίνθοι, τοίνυν τὴν ὕλης οὐκ ὅσης οὐσίας, ὡς ἔστιν ὁ ποιήσας ἐξ αὐτῆς ἢ γένηται ἐξ αὐτῆς, τὴν φύσεώς τε καὶ τέχνης ἀδυνατούσης ποιῆσαι ἢ ἐκ μὴ ὄντος. Εἰ καθὼς φησιν Ἀριστοτέλης, ἔστι σῶμα μήτε ξηρὸν, μήτε κοῦφον, μήτε ἐν τοῖς τεσσάρων στοιχείων, μήτε ἐκ τῶν τεσσάρων στοιχείων, δηλονότι εἰ ὑγρὸς ἦν τι, ἔσται σῶμα μήτε θερμὸν, μήτε ψυχρὸν, μήτε κατὰ φύσιν, μήτε κατὰ πάθος. Ὃ γὰρ κατὰ φύσιν, ἢ κατὰ πάθος θερμὸν, ἢ ψυχρὸν, ἢ τῶν τεσσάρων στοιχείων ἐστὶν, ἢ ἐκ τῶν τεσσάρων ἐστὶ στοιχείων. εἰ δὲ σῶμα οὐκ ἔστι μήτε κατὰ φύσιν θερμὸν, ἢ ψυχρὸν, μήτε κατὰ πάθος, ὕλη ἄρα ἐστὶ σῶμα μήτε ξηρὸν, μήτε κοῦφον, μήτε ἐν τοῖς τεσσάρων στοιχείων, μήτε ἐκ τῶν τεσσάρων στοιχείων· πῶς οὖν λέγει θερμὸν εἶ) τὴν αἰθέρα δηλ. τὴν κίνησιν τοῦ ἀφανοῦς σώματος, καὶ τῶν ἐν αὐτῷ κινουμένων σωμ. τὰ γὰρ ταῖς κινήσεσι θερμαίνοντα σώματα περὶ ὧν θερμαινομένων ἐστὶ αὐτῶν θερμαίνονται· ἀλλ' εἰ θερμαίνεται, δηλονότι κατὰ πάθος θερμαίνεται· εἰ δὲ κατὰ πάθος, δηλονότι κατ' ἀναίσωσιν· εἰ δὲ κατὰ ἀναίσωσιν, δηλονότι κατὰ μεταβολὴν· εἰ δὲ κατὰ μεταβολὴν, δηλονότι ἐκ τοῦ ἀναίσου εἰς τὸ ἀναίσιον μεταβαλόντος) ἀναίσιον δὲ τὸν ψυχρὸν ὁ θερμὸν, ἐκ τοῦ ψυχροῦ ἄρα εἰς τὸ θερμὸν μεταβαλόντος). ἀλλ' ὅπερ οὐκ ἔστι σῶμα ἐκ τοῦ ψυχροῦ εἰς ὃ θερμὸν κατὰ πάθος μεταβαλόμενον, μὴ ὂν μήτε τῶν τεσσάρων στοιχείων, μήτε ἐκ τῶν τεσσάρων στοιχείων, δηλ. τοῦτο οὐκ ἔστι τὸ ὑφάνιον σῶμα ἕτερον στοιχεῖον τοῦτο τὰ τέσσαρα στοιχεῖα. θερμαίνεται γὰρ κατὰ πάθος ἐκ τοῦ ψυχροῦ εἰς τὸ θερμὸν μεταβαλόμενον. Εἰ δὲ ἐκ τῆς κινήσεως θερμαινόμενα σώματα τῷ πλείονι τῆς κινήσεως πλέονος θερμαίνεται, πῶς εἰ κατὰ τὸν Ἀριστοτέλειον σῶμά ἐστιν ὁ ἥλιος ὑ κατὰ φύσιν θερμὸν, ἀλλὰ κατὰ κίνησιν, ᾧ πλείονι τῆς κινήσεως οὔτε θερμαίνεται, ὅτε θερμαίνῃ, ἀλλὰ ἀεὶ τῷ ἴσῳ τὴν κινήσεως ὃ ἴσον ἔχει τῆς θερμότητος. Εἰ κατὰ τὸν Ἀριστοτέλειον ὅρος τῆς οὐσίας ἐστὶ ὃ τῶν στοιχείων δυὰ μέρος δεκαεπτὰ, πῶς λέγει πάλιν ὁ αὐτὸς Ἀριστοτέλης πλὴν ὕλαν μὴ εἶ) οὐσίαν, οὔσαν τῶν στοιχείων δυὰ μέρος δεκαεπτὰ· τῆς τετράσεως γὰρ, καὶ ἕξεως. Εἰ ὁ στερεὸς τὸ εἶ) τόδε, ἔστιν καὶ τὸ εἶ) ἐστέρηται, πῶς λέγει ὁ Ἀριστοτέλης ἀδυνατον ἐκ τοῦ μὴ ὄντος γενέσθαί τι, τῆς ὕλης κατ' αὐτὸν ἀμφοτέρων στερουμένης, καὶ τοῦ εἶναι, ᾧ τὸ τόδε εἶ). Εἰ ἐκ τοῦ μηδὲν μὴ ὄντος ἢ γίνεταί τι, δῆλον ὅτι ἐκ ὃ ὄντος γίνεταί τι· ἀλλ' εἰ ἡ ὕλη τοῦτο, πῶς ἀληθὲς Ἀριστοτέλης λέγων πλὴν ὕλαν οὐκ ὄν.

Εἰ μὴ ἀλλοιοῦται ἡ ὕλη, οὐ δυνατὸν γενέσθαί τι ἐξ αὐτῆς, ἀλλ' εἰ πᾶν τὸ γι-

λοιοῦσθαι οὐκ ἔοικε εἰς τόδε ἄλλοιοῦσθαι· οὐκ ἔστι ἡ ὕλη τόδε, οὐκ ἄρα ἀλλοιοῦται, οὐδὲ συνίσταταί τι ἐξ αὐτῆς. Ἐκ τοῦ τυχόντος εἰς ὃ τυχὸν ὁ ἀὴρ μεταβολὴ, ἀλλὰ εἰς ὃ ἐναντίον ἐν ᾧ αὐτῷ ἡμῖν, οἷς ἐν τῇ ποιότητι ὁ γίνεται μεταβολὴ οὐκ ἔστι λευκοῦ ἧς ὃ μέγα, ἀλλ' ἧς ὃ μέλαν. πῶς οὖν μεταβάλλοι ἡ ὕλη ἐν τῇ ἡμέρᾳ τὸ ἐξ αὐτῆς γενόμενον ὕσταλι μηδὲν ἔχουσα δυνάμενοι μέλαινεσθαι. Εἰ ὥσπερ ἐν τοῖς ζωϊκοῖς ὃ ζῶον, καὶ ἐν τοῖς μεγέθεσι ὃ μέγεθος, οὕτως ἐν τοῖς ὑλικοῖς ἡ ὕλη, πῶς ἀναιρεθέντων τῶν ζωϊκῶν στοιχείων ὃ ζῶον, καὶ ἀναιρεθέντων τῶν μεγεθῶν ὃ μέγεθος, οὕτως ἀναιρεθέντων τῶν ὑλικῶν οὐκ ἀναιρεῖται ἡ ὕλη. Εἰ τὸ ἀπέχειν καὶ τὸ μετέχειν ὧν ὄντων δῆλον, ὅτι μηδέτερον μὴ ὄν, οὔτε ἀπέχει τινός, οὔτε μετέχει. πῶς οὖν μετέχει ἡ ὕλη τῆς τριάσεως, ἐν ὧν ὄντων οὐκ ἔστιν. Εἰ ἀδύνατον τὸ αὐτὸ ἐν ᾧ αὐτῷ ἀμφοτέρας κινεῖσθαι τὰς κινήσεις, τόν τε κατὰ φύσιν, καὶ τὸν παρὰ φύσιν, πῶς ὁ ἥλιος καὶ φύσει μὲν κινεῖται ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς εἰς δύσιν· παρὰ φύσιν δὲ ἀπὸ τῆς δύσεως εἰς ἀνατολὰς ἅμα τὸν σφαῖραν. οὐ γὰρ δυνατὸν τὸ αὐτὸ ἐν τῷ αὐτῷ τὰς ἐναντίας καὶ φύσει κινεῖσθαι κινήσεις. Τοῦ ἡλίου μὴ ὄντος, πόσους ἂν ἔφη ὁ ὀφθαλμούς· καὶ τῷ ὀφθαλμοῦ μὴ ὄντος, πόσους ἂν ἔφη ὁ ἥλιος· ἀλλ' ὅπερ δι' ἑκάτερον ἀναλογίαν ἑκάτερος, ἀμφὸς ἄρα ἑκάτερος· ὃ γὰρ ἀόρατον δι' αὐτὸν ὅτι ἀόρατον. Εἰ ἀδύνατον χρόνον ὄντος ὃ γιγνόμενον γίνεσθαι μᾶλλον κατ' αἰτίαν, καὶ καὶ χρόνον ἦ, πῶς λέγουσιν οἱ Ἕλληνες τὸν κόσμον γεγονέναι κατ' αἰτίαν, καὶ οὐ κατὰ χρόνον. Εἰ ἀδύνατον τὸν κόσμον εἶναι χωρὶς ἐναντοῦ, πῶς ἀΐδιος καὶ ἀγήρατος ὁ κόσμος, ἀλλ' ἐναντοῦ οὐκ ὄντος ἀϊδίου, ἀλλ' ἐκ πλείονος πλέονα ἡμερῶν ὃ εἷς ἔχοντος. Εἰ γηρατὸς ὁ ἐναυτὸς, πῶς ἀΐδια καὶ ἀγήρατα τὰ ἐν ᾧ ἐναυτῷ.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΟΥΣΤΙΝΟΥ, ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΑΙ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΑΣ.

Ερώτησις αζ.

ΕΙ τῷ μείζονι ὁ ἀνθρωπος ἀγαθῷ μείζονα ἀντίκειται κακόν, μείζονα δὲ ὁ ἀνθρωπος ἀγαθὸν ὁ γράψας τὸ ὄντως ὄντα Θεὸν, μείζονα ἄρα κακὸν τὸ ζῆν ἀγνοεῖν· ἀλλ' ἐπειδὴ ὄντι τοῦτο κακὸν ἔν τισι τῶν ἀνθρώπων, πεῖσόν ὄντι ὡς δημιουργῷ τοῦ κόσμου Θεῷ εὐαρεστοῦντες, ὁ σὸς ἀξιοῖ τὸν τῆς βίου καταστασιν, καὶ ἀπαλλάξαι τοὺς ἀνθρώπους τοῦ μείζονος κακοῦ, καθὼς ὁ τοῦ Χριστιανοῦ βούλεται λόγος, ἢ ὃ ἔασαι μᾶλλον τὸν κόσμον ὑπὸ τῆς αὐτοῦ καταστάσεως, καὶ τοὺς ἀνθρώπους τῷ μείζονι κακῷ ἀεὶ καταζημιοῦσθαι.

Απόκρισις Ελληνική.

Πρῶτον μὲν πρὸς τὸ πρῶτον ἄπορον ῥητέον, ὡς μείζονι κακὸν οὐδέν ὄντι· εἰ γὰρ τῷ ἀγαθῷ ὁ μείζονι ὁ Θεὸς ὄντι, δηλονότι εἴ τις ὑποθοῖτο μείζονι κακὸν, εὑρεθήσεται ἑτέρα ἀρχὴ σύγκλυσα τῷ Θεῷ, ὅσαν οἱ Μανιχαῖοι κακῶς λέγοντες λέγουσι. καὶ γὰρ ἄτοπον τὸν Θεὸν μὴ πάντα καταλαμβάνειν, μὴ πᾶσι τοῖς ἑαυτοῦ ἀγαθότησι ὑπολάμπειν. μείζονι τούτου κακὸν οὐδέν. καὶ γὰρ ἡ ἄγνοια πολλάκις ἐπ' ἀγαθῷ δίδοται τοῖς ἀνθρώποις. ὁρῶ μὲν οὖν ὅτι πολλοῦ, ὡς πολλάκις συμβαίνει μᾶλλον καταφρονεῖν τῶν γνωσκομένων, ἢ ὧν ἀγνοουμένων· ἀνάγκη τε καὶ τὸ ἀγνοεῖν τὸν ὄντως ὄντα Θεὸν, οὐκ ἐκ νόσου ἀνόητου, ἀλλ' ἐκ τῆς οἰκείας λήθης ἢ ψυχὴ πάσχει. τοῦτο γίνεται δὲ καὶ τῇ ἐνεργείᾳ ψυχαῖς γνῶσις Θεοῦ· ὡσαύτως οὖν ὁρῶμεν καὶ σοφοὺς ἀνθρώπους γνώσκοντας ὅτι Θεοῦ. εἰ δέ τις ἐθέλοι τὸ ἀληθὲς λέγειν, οὐδέ ὄντι ἄλλως ἄγνοια ἐστὶ Θεοῦ· πάντες γὰρ ὅτι ὄντι ὁ Θεὸς ὁμολογοῦσι κοινῇ ἐννοίᾳ. ὅτι δὲ καὶ ἐνεργείᾳ ὄντες δυνάνται οἱ ἄνθρωποι γνώσκειν τὸν Θεὸν, καὶ ἡ τῶν ὀρθοδόξων πίστις σαφῶς δηλοῖ, λέγουσα τὸν Θεὸν αὐτοῖς κατελθεῖν καὶ ἐγκαθαῦσαι τοῖς ἀνθρώποις. εἰ τοίνυν δυνατὸν καὶ συλλαβεῖν τοὺς ἀνθρώπους ὄντας γνώσκειν τὸν Θεὸν, οὐδὲν ἄλογόν μείζονι κακὸν συμβαίνειν ὂν τῷ ἐλλαβεῖν εἶναι. τοῖς ἀγνοοῦσι γάρ, καθὼς εἴρηται, ὂν τῆς ἀπίστου φύσεως ὁ ἀγνοεῖν τὸν Θεὸν συμβαίνει. εἰ δέ τις καὶ συγχωρήσει, ὅσαν ἄτοπον, μείζονι εἶναι κακὸν τὸ σύζεσθαι, καὶ κάλλιον ὑπάρχειν ὃ μὴ εἶναι τοῦ τῆδε τῷ εἶναι, εἰ μὲν λέγει κακὰ πεποιηκέναι τὸν τῆδε τὸν δημιουργὸν δι' ἀθέσμου, δύσπαιν, τὸν τῷ Θεοῦ δυνάμιν φάσκων μὴ καταλαμβάνειν πάντα. εἰ δὲ δυνάμενος κακὰ ποιῆσαι τοῦ τῆδε, συνεχώρησεν ἑτέρους κακὰ ποιεῖν, καὶ τοῦτο ἔξαι

κατηγόρημα Θεοῦ. ὁ γὰρ δειλαίμων μὲν παῦσαι, θεοφορεῖ δὲ, ἀληθέστερον αὐτὸς σφᾶς· εἰ δὲ αὐτὸς ἔστιν ὁ Θεὸς ὁ ποίησας τὰ τῆδε, δῆλον ὅτι τῷ αὐτῷ Θεοῦ μένοντος, καὶ εἰς ὕστερον, ἀεὶ τὰ αὐτὰ ἔσαι. ἃ γὰρ πάλαι ἠδύνατο, καὶ νῦν δύναται. εἰ δὲ νῦν ἃ πλέον δύναται τοῦτο τὰ πρὸ τοῦ, ἔγγρεονος αὐτῷ ἔσαι ἡ τοιαύτη δύναμις· ὅπερ ἄτοπον· ὃ γὰρ ἔλλιπρεονος, φθαρτόν. εἰ δὲ δειλαίμων καὶ πάλαι κωλῦσαι τὸ μέγιστον ὕστερον κακὸν οὐκ ἐκώλυσε, φθονερὸς μᾶλλον εἶη, ὅπερ ἀσεβὲς καὶ φαυλίζεσθαι. δεῖ οὖν τὸ αὐτὸν, ὅτι τῶν αὐτῶν μέμνηται τὰ αὐτὰ ποιῆσαι.

Ελεγχος τῆς ἀποκρίσεως οὐκ ὀρθῶς ἡμαρτημένης.

Ικανὸς μὲν οὖν εἰς ἔλεγχον τῆς ἀσυζύγου λόγου αὐτὸς ὁ λόγος ἐαυτῷ μαχόμενος. ταῦτα γὰρ λέγει· οὐ δέχεται μὲν τὸ λόγου μὴ ὄν μέγιστον κακὸν, οὐ μὴν τέλεά γ' τοῦ λόγου ὃ ἀσεβὲς εἶναι καὶ μόνης φαντασίας ὃ τὰ' ἀξίαν τοῦ Θεοῦ φρονῆσαι, πῶς οὐκ ἔστι κεχρημένως εἰσαγόμενον τὸ μέγιστον κακὸν ὃ ἀκρίτως οὐκ βλητέον τοῦτό γ' ἀποκρινομένου. εἰ δὲ προσιέμενη τῇ τοιαύτῃ οὐκ μόνης φαντασίας ἀσεβείᾳ καὶ τὸ λέγειν, μείζων γὰρ ἡ ἀσέβεια· εἰ δὲ σεμνὸν τὸ λέγειν καὶ τὸ γράφειν, ἐξ ἀνάγκης πᾶσαν κακίας ὑπερβολὴν ἡ ἀσέβεια ἔχουσα. εἰ γὰρ τοῦτο οὕτως ἔχει, καί ὅστις οὐ πᾶσι τοῖς ἀναξίοις τοῦ Θεοῦ λεγομένοις τὸ καὶ γραφομένοις, ἢ καὶ μόνον φαντασθεῖσθαι ἀσέβεια καθαρτικὴ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ· ἔστιν ἄρα ἐξ ἀγνοίας Θεοῦ ὃ μέγιστον κακὸν ἐν ἀνθρώποις. ἀλλ' ὅπερ ἔδοξε τῇ σῇ θεοσεβείᾳ, ὃ καὶ πᾶν ἡμῶν ἐλεγχόμενον ἐλεγχθῆναι τοῦ λόγου τὸ ἀσύζυγον, ἀφ' οὗτος οὐ σεμνὸν γράφειν τὰ ἀποτελούμενα. ὃ γὰρ δεῖ πλάσαντα ἐλέγξαι τοιοῦδε λόγου, ναρκῶδες καὶ ὦ γράφοντι, καὶ τοῖς ἀναγινώσκουσι. Δύο εἴδη τοῦ μεγίστου κακοῦ ἔθηκεν ὁ ἀποκρινάμενος οὐ τῇ ἑαυτοῦ ἀποκρίσει, καὶ τοῖα εἴδη τῆς ἀγνοίας τοῦ Θεοῦ, οὐσίαν μὲν τοῖς Μανιχαίοις, τοῦτο δὲ κατ' αὐτὸν τὸν ἀποκρινάμενον· ἓν τῶν δύο εἰδῶν τοῦ μεγίστου κακοῦ, ὃ μὲν ἔλεγε κατ' οὐσίαν, ὃ δὲ κατ' ἐνέργειαν τῆς κατ' οὐσίαν· τὴν δὲ τοιαύτην εἰδῶν τῆς τοῦ Θεοῦ ἀγνοίας, τὸ μὲν ἔλεγε τοῖς λήθην, τὸ δὲ τοῖς τὴν ἄπιστον φύσιν, ὃ γ' τοῖς τὴν ἀγαθὴν δόσιν· ποιῶν δὲ σεμνόμενον τὴν διαίρεσιν καὶ τὴν τοῖς Μανιχαίοις, ἓν ἴσον κατ' αὐτὸν, ἔφασκε, ποτὲ μὲν διαιρεῖν ὧν Μανιχαίων τὴν δόξαν, καί φησι, Μέγιστον κακὸν οὐδέν ἐστιν· εἰ δέ τις ὑποθοῖτο μέγιστον κακὸν, εὑρεθήσεται ἑτέρα ἀρχὴ σκαιὰ παρὰ Θεῷ, ὅπερ οἱ Μανιχαῖοι κακῶς λέγουσιν· ποτὲ γ' ὅταν φησὶ, Τὸν ὅλως ὄντα Θεὸν οὐκ ἐξ ἑνὸς τινὸς, ἀλλ' ἐκ τῆς οἰκείας λήθης ἢ ψυχὴ πάσχει· ἐν ἐκείνοις μὲν διαιρεῖ ὃ κατ' οὐσίαν μέγιστον κακόν· ἐν τούτοις δὲ τὸ κατ' ἐνέργειαν. διαιρεῖ γ' τὸ καὶ εἴδη τῆς ἀγνοίας τοῦ Θεοῦ, ἃ αὐτὸς ἔθηκε, καί φησιν, Οὐδέ ἐστιν ὅλως ἄγνοια περὶ Θεοῦ· πάντες γὰρ ὅπερ ἔστι Θεὸς ὁμολογοῦσι κοινῇ ἐννοίᾳ. εἰ μὲν οὖν οὐκ ἔστιν ὅλως ἄγνοια περὶ Θεοῦ, δῆλον ὅτι ψευδὲς τὸ, Ἀγνοεῖ δὲ Θεὸν συμβαίνῃ τοῖς ἀνθρώποις ἢ καθ' ἁμαρτίαν, ἢ διὰ τὴν ἄπιστον φύσιν, ἢ κατὰ τὴν ἀγαθὴν δόσιν. εἰ δὲ κοινὴν ἔννοιαν πάντων λέγει, τὴν κατὰ τὸν εἰδικὴν ἔννοιαν ἐκβάσης τῆς καλοδόξου αἱρέσεως ἀναιρεθησομένην, οὐδ' οὕτως ἔσαι γνῶσις Θεοῦ ἐν τοῖς πᾶσιν· ἡμεῖς γ' οὔτε τὸ τοῖς Μανιχαίοις μέγιστον κακὸν, οὐδὲ τὴν κατ' αὐτὸν τὸν ἀποκρινάμενον ἄγνοιαν Θεοῦ ἐθήκαμεν ἐν τῇ ἐρωτήσει, ἀλλὰ μέγιστον κακὸν κατ' ἔννοιαν εἴπομεν, τὸ κατὰ τὸν Θεοῦ ψεῦδος. ἄγνοιαν δὲ Θεοῦ, τὴν ὃ ψεῦδος εἰρηκέναι, ὅπερ ὅστε τέλεον εἶδος τοῦ μεγίστου κακοῦ ἐκ τῆς ἐκουσίου ἀπειθείας τε καὶ ἀπιστίας ἀνθρώπων συμβαῖνον αὐτοῖς· ὃ προσθήκιμος ὁ ἀποκρινάμενος διαιρεῖ, διότι μὲν τοῖς καὶ τοῖς Μανι-

χαίους δύο τῦ μείζονος κακοῦ εἴδη· ὃ ἢ καθ' ἡμᾶς οὐκ ἀνέλε. δεῖ δυοῖν θατέρου ἀνάγκη ἡμᾶς λέγειν περὶ τῦ ἀποκρινομένου, ἢ τὸ μὴ νοῆσαι ὃ καθ' ἡμᾶς τέλειον εἶδος τοῦ μείζονος κακοῦ· ἢ τὸ μὴ βουπορῆσαι δικαίας ἀπολογίας τούτου ἀναιρετικῆς. ὅτι δὲ ὄντι τὸ καθ' ἡμᾶς μείζονι κακὸν ἐξ ἀγνοίας Θεοῦ συμβαίνει τοῖς ἀνθρώποις, δείκνυται οὕτως· τὸ μείζονι κακὸν ὃ μὴ ὂν κατ' οὐσίαν, τοῦτο δεῖ τὴν ἄγνοιαν τοῦ Θεοῦ ὑπέθεντο οἱ ἄνθρωποι τοῖς ἑαυτῶν δόγμασι. μάρτυρεῖ τούτῳ καὶ αὐτὸς ὁ
» ἀποκρινάμενος ἐν οἷς ἔλεγε, Μείζονι κακὸν οὐδὲν ὄντι. καὶ εἴ τις ὑποθοῖτο μείζονι κα-
» κὸν, εὑρεθήσεται ἑτέρα ἀρχὴ ἀναιρία τῷ Θεῷ, ὅσαρ οἱ Μανιχαῖοι κακῶς λέγοντες
» λέγουσι. καὶ γὰρ ἄτοπον τὸν Θεὸν μὴ πάντα καθαλαμβάνειν μὴ πᾶσι τὴν ἑαυτοῦ ἀ-
» γαθότητα ὑπολαμπεῖν· μείζονι τούτου κακὸν οὐδέν. Ἐν τούτοις ἀνήρηται μὲν τὸ κατ' οὐσίαν μείζονι κακὸν, ὑποπεπλάσθαι δὲ δοκεῖ καθ' ὑπόθεσιν ἐν δόγματι· ὃ ἐλήλαμεν ἡμεῖς ἐν τῇ ἐρωτήσει. ἀλλ' ὅλῃ τοιᾷδε ἀναιρέσει τὸ καθ' ἡμᾶς μείζονι κακοῦ ὁ ἀπο-
» κρινάμενος ἀποτιθέμενος ἔλεγε, Μείζονι κακὸν οὐδέν ὅστι, δῆλόν τε ὅλως ὅστι ὁ ἀ-
ποκρινάμενος ἢ μὴ νοήσας, καθὰ εἴρηται, τὸ καθ' ἡμᾶς μείζονι κακὸν, ἢ μὴ βουπορή-
σας δικαίας ἀπολογίας. ἀλλ' εἰ τοῦτο οὕτως ἔχει, δῆλον ὅτι ἔστι μείζονι κακὸν ἐν ἀν-
θρώποις καθ' ὑπόθεσιν ἐν δόγματι. εἰ γὰρ, φησί, μείζονι τῶν ἀγαθῶν ὁ Θεός ὅστιν, ἀγνοῆς μὲν καὶ βλασφήμου φωνὴ ἡ λέγουσα τὸν Θεὸν μείζονι εἶ τῶν ἀγαθῶν· ἀλλ ἐπειδή τινες τῶν ἀνθρώπων ἐξ ἀγνοίας Θεοῦ, ἀποστεροῦσι μὲν τὸν ὄντως ὄντα Θεὸν τῶν δικαίων αὐτῷ προσηκόντων τι καὶ ἡμῖν, καὶ προσάπτουσιν αὐτοῖς τοῖς οὐκ οὖσι, ἆρά γε οὐ δικαίᾳ τῷ ἀποκρινομένῳ ἀσέβεια ἐγκαλεῖται; καὶ διπλῆ, ἧς μείζων οὐκ ἔστι, ὃ τὸν μὲν ὄντως ὄντα Θεὸν ἀγνοεῖν, τὰ δὲ οὐκ ὄντα παῖς ἐκείνου ἡμῖν προσηκούσης καὶ ἡμῖς; πῶς δ' οὐ δόξειεν ἂν τῷ ἐκείνης ἀποφαῦσι λέγουσθαι, μὴ εἶναι μείζονι κακὸν ἐν ἀνθρώποις, τῆς μείζονος ἀσεβείας οὔσης ἐν ἀνθρώποις, εἰ μή τι γε ἄρα τῷ
» μείζονι ἀσέβημα, ᾧ οὐκ ἠξιοῦτο μείζονι εἶναι κακόν. Εἴ τις, φησὶν, ὑποθοῖτο μείζονι κα-
» κὸν, εὑρεθήσεται ἑτέρα ἀρχὴ ἀναιρία τῷ Θεῷ, ὅσαρ οἱ Μανιχαῖοι κακῶς λέγοντες
» λέγουσι. καὶ γὰρ ἄτοπον τὸν Θεὸν μὴ πάντα καθαλαμβάνειν μὴ πᾶσι τὴν ἑαυτοῦ
» ἀγαθότητα ὑπολάμπειν· μείζονι τούτου κακὸν οὐδέν. Εἰ μείζονι κακὸν οὐδέν ὅστιν ἐν ἀνθρώποις, πῶς διέβαλες τοὺς Μανιχαίους ὡς κακῶς λέγουσιν ἃ λέγουσιν. εἰ μὲν γὰρ κακῶς λέγουσιν οἱ Μανιχαῖοι ἃ λέγουσιν, δηλονότι κακόν ὅστι τὸ λεγόμενον πρὸς αὐτῶν. πᾶς γὰρ ὁ λέγων κακῶς, τὸ κακὸν λέγει κακῶς· τὸ δὲ χρὴ τοὺς Μανιχαίους κακὸν τοιοῦτόν ὅστιν, οὗ μεῖζον οὐκ ἔστιν· ἀλλ' εἰ ἀληθὲς τοῦτο, ἀληθῶς ἄρα ἔστι μέγα
» κακὸν ἐν ἀνθρώποις, εἰ καὶ μὴ κατ' οὐσίαν, ἀλλ' ἐν ὑποθέσει τῷ δόγματι. Καὶ γὰρ,
» φησὶν, εἰ ἄγνοια πολλάκις ἐπ' ἀγαθῷ δίδοται τοῖς ἀνθρώποις· ὁρῶμεν γοῦν ὅτι πολ-
» λάκις ὡς πολλάκις συμβαίνει μᾶλλον καθαφεῖσθαι τῶν γινωσκομένων, ἢ σαφῆ τὰ ἀγνοου-
» μένων, ἀλλ' ὡς τὸ καὶ τὸ ἀγνοεῖν τὸν ὄντως ὄντα Θεὸν, οὐκ ἔκ τινος ἀλλοῦ, ἀλλ' ἐκ τῆς οἰκείας λήθης ἡ ψυχὴ πάσχει· πολλαχόθεν δὲ καὶ τὸ εἰδέναι ψυχαῖς γνῶσις τοῦ Θεοῦ· ὥσαρ οὖν ὁρῶμεν τὴν ἐπὶ πολὺ ἀνθρώπους γνώσκειν τὸν Θεόν· εἰ δὲ τις ἐθέλοι τὸ ἀ-
» ληθὲς λέγειν, οὐδὲν ὅστιν ὅλως ἄγνοια περὶ τοῦ Θεοῦ. πάντες γὰρ ὅπερ ἔστι Θεὸς ὁμο-
» λογοῦσι κοινῇ ἔννοια· ὅτι δὲ καὶ ἐνίοις ὄντως δοκοῦσι οἱ ἄνθρωποι γινώσκειν τὸν Θεὸν,
» καὶ ἡ τῶν ὀρθοδόξων πίστις σαφῶς δηλοῖ, λέγουσα τὸν Θεὸν αὐτὸν καταλαλυφέναι, καὶ
» ἐγνωσθαι τοῖς ἀνθρώποις. Εἶπεν ὅτι ἐπ' ἀγαθῷ δίδοται πολλάκις τοῖς ἀνθρώποις ἡ ἄγνοια· ἀλλ' εἰ μὲν τὸ τῆς λέξεως ἄγνοια περὶ ἧς ὅστιν ἡμῖν ὁ λόγος, πάντως δῆλος ἂ-

τοῦ τὸ ἄγνοιαν τ̃ Θεοῦ λέγειν ἐπ' ἀγαθῷ δίδοσθαι τοῖς ἀγνοοῦσι. Οὕτω γὰρ ἂν λόγῳ ἔσονται πᾶσαι αἱ θρησκεῖαι αἱ ἀγνοοῦσαι τ̃ Θεόν, ἐπ' ἀγαθῷ ἑαυτῶν ἀγνοοῦσαι τ̃ Θεόν. ἡ δὲ τὸν Θεὸν γινώσκουσα θρησκεία οὐκ ἐπ' ἀγαθῷ ἑαυτῆς. εἰ δ' ἑτέραν λέγει ἄγνοιαν παρὰ ἣν παρέχειν ἡμῖν λέγει, ἄκυρος ἡ παράθεσις αὐτοῦ τ̃ ζητουμένης ἀγνοίας τ̃ μὴ ζητουμένου ἔχουσα. Εἶπεν ὅτι οὐκ ἔστ' οἰκείας λήθης πάσχειν ἡ ψυχὴ τ̃ ἀγνοεῖν τ̃ Θεόν· εἶπεν ὅτι καὶ ἐνίοις παραγίνεται ταῖς ψυχαῖς γνῶσις Θεοῦ· εἶπεν ὅτι καὶ σύλαῦθα ὁρῶμεν γινώσκοντας τ̃ Θεόν· εἶπεν ἐπ' ἐδέλως ὄντι ἄγνοια παρὰ Θεοῦ πᾶσιν γὰρ ὅτι ἔστι Θεὸς ὁμολογοῦσι κοινῇ ἐννοίᾳ. εἶπεν ὅτι καὶ σύ-
" ζωῦδα δυνάμει οἱ ἄνθρωποι γινώσκειν τ̃ Θεόν· καὶ τοῦτον εἰς ἀπόδειξιν πρόκειται τὸ πίστιν τὴν ὀρθοδόξων λέγουσαν αὐτὸν τ̃ Θεὸν καταλελυθέναι, καὶ ἐγνῶσθαι τοῖς ἀνθρώποις. Ἀλλ' εἰ μὴ ἀληθὲς ὅτι τῇ οἰκείᾳ λήθῃ πάσχει ἡ ψυχὴ ὃ ἀγνοεῖ τ̃ Θεόν, δι-
" λανοητὴ ψευδὲς τὸ, Οὐδὲ ὅστι ὅλως ἄγνοια παρὰ Θεοῦ· πάντες γὰρ ὅτι ἔστι Θεὸς ὁ-
" μολογοῦσι κοινῇ ἐννοίᾳ. Ἵνα δὲ ἴῳ χρεία τοῦ παραμυθεῖσθαι ταῖς ἐνίοις ψυχαῖς γνῶ-
σιν ὑ Θεοῦ, πάντων γινωσκόντων τ̃ Θεὸν καὶ ὁμολογουμένων κοινῇ ἐννοίᾳ. Ὃ δὲ, Καὶ
" σύλαῦθα ὁρῶμεν ἀνθρώπους γινώσκειν τ̃ Θεόν, παρὰ ἄνων λέγει ἀνθρώπων εἰ μὴ παρὰ τὴν ἐγνωκότων τ̃ Θεὸν κατελθόντα καὶ γνωσθέντα αὐτοῖς χῦ τῷ πίστει τ̃ ὀρ-
θοδόξων, ἀληθὴς ὁ λόγος. Ὁρῶμεν γὰρ αὐτοὺς. πῶς δὲ ὁ τῆ τ̃ Θεοῦ παρὰ ἀνθρώ-
πους προοίμια ἀποδείξῃ χρησάμενος τοῦ δυνατὸν εἶ) τοῖς ἀνθρώποις, καὶ σύλαῦθα γνῶναι Θεὸν, αὐτὸς ἀπιστεῖ τοῖς πρὸ αὐτοῦ ῥηθεῖσι παρὰ τ̃ τ̃ κόσμου ἀνακλήσεως. Εἰ γὰρ ἄπιστος ἀπόδειξις πίστιν οὐ δείκνυσι ὃ εἰς δεῖξιν παρεκείμενον· εἰ δὲ μὴ τοὺς σὺκ ἀδιδασκάλους τ̃ κατελθόντος Θεοῦ ἀνθρώπους λέγει σύλαῦθα ἐγνωκότας τὸν Θεόν,
" ψευδὴς ὁ λόγος ὁ λέγων, Ὁρῶμεν ἀνθρώπους σύλαῦθα ἐγνωκότας τ̃ Θεόν. ἐγὼ γὰρ τοῦ-
τους οὐχ ὁρῶ. καὶ εἰ σὺκ ἴῳ ὅλως ἄγνοια παρὰ Θεοῦ· πάντες γὰρ ὁμολογοῦσι κοινῇ ἐννοίᾳ ποία γνῶσις τ̃ Θεοῦ σύλαῦθα παραγέγονε τοῖς ἀνθρώποις, εἰ μὴ ἡ ἐδικὴ γνῶσις, καθ' ἣν πᾶσαν αἰ οὖσαι ὑπὸ γῆς θρησκεῖαι, τ̃ μὲν τ̃ ἀληθῆ λόγον παρεσθλώ-
σης θρησκείας, ἁπλῶς τῶν ψευδῶν, ἀλλήλων δὲ ταῖς διαφοραῖς τ̃ ψευδῶν διαφέρουσιν. Ἀλλ' εἰ τοῦτο οὕτως ἔχει, σὺκ ἄρα χῦ τ̃ λόγου τ̃ ἀποκρυπτομένου παραγέ-
νεται τ̃ ἐνίοις ψυχαῖς γνῶσις Θεοῦ, ἀλλὰ μᾶλλον ἡ ἄγνοια, εἴγε μὴ τὴ καθόλου γνώσῃ τ̃ Θεοῦ οὖσῃ ἐν αὐταῖς ἀλλήλων διαφέρουσιν αἱ θρησκεῖαι, τῇ ἐδικῇ δὲ
" μᾶλλον τῇ σύλαῦθα παραμυθούμεναι αὐταῖς. Εἰ τοίνυν δυνατὸν χῦ ἐνίοις τοῖς ἀνθρώ-
" ποις ὄντας γινώσκειν τ̃ Θεόν, οὐδὲν αὐτοῖς μέγιστον κακὸν συμβαίνει σὺκ ὂ σύλαῦθα εἶ-
" ναι. Τοῖς ἀγνοοῦσι γὰρ, καθὼς εἴρηται, σὺκ τῆς οἰκείας ἀπίστου Φύσεως ὃ ἀγνοεῖ τ̃ Θεὸν
" συμβαίνει. Δύο φωνὰς ἀληλων διαιρετικὰς συμπλέξας ὁ ἀποκρυπτόμενος, εἴρηκεν ἐν τῇ ἑαυτ̃ ἀποκρίσει, Ὃ, Εἰ δυνατὸν τοῖς ἀνθρώποις ἐνίοις ὄντας γινώσκειν τ̃ Θεόν,
" οὐδὲν αὐτοῖς μέγιστον συμβαίνει κακὸν· καὶ τό, Τοῖς ἀγνοοῦσιν σὺκ τῆς οἰκείας ἀπίστου
" Φύσεως συμβαίνει ὃ ἀγνοεῖ τ̃ Θεόν. καὶ ὃ μέγιστον κακὸν ὃ ἐξέβαλε διὰ τῆς πρώ-
της φωνῆς, τοῦτο διὰ τῆς δευτέρας εἰσήγαγε φωνῆς, εἰ μέγιστόν ὅστι κακὸν ὃ χῦ δι-
πλοῦν ἀσέβειαν ἀσεβεῖν εἰς τὸν ὄντως ὄντα Θεόν, αὐτὸν μὲν ἀποστερεῖν τῆς κατ' οὐ-
σίαν δόξης, τοῖς δὲ σὺκ οὖσι ποιεῖν τῇ σκείνου δόξῃ ψευδῶς ἐμφῦ, ὅσαν ἐπιβαλλοῦσαν οὐδὲ μιᾶς ἀπολείπεται κακίας. Ὃ δὲ, Διὰ τὸ δυνατὸν εἶ) ἀνθρώποις ἐνίοις οὖσι γινώσκειν τὸν Θεὸν μηδὲν αὐτοῖς μέγιστον συμβαίνει κακὸν, τοῦτο σὺκ ἔστ' τοῦ μεγίστου κακοῦ ἀναίρεσις, ἀλλ' ὑπόπτωσις· ὅτι καὶ ἐν τῷ δυνατῷ ἀδυνατοῦσιν οἱ ἀν-

θρωποι ἐκ τῆς οἰκείας ἐκείνου ἀπιστίας, ἢ δυνάμενοι τῇ ἀπλῶ βούλεσθαι ζῆν κακὴν δύνασθαι βούλεσθαι, τοσοῦτῳ τῶν τοιούτων τὸ ἁπλῶ ἀσύλεσθαι, ὡς μὴ λέγω μείζονι κακῷ, τῷ ἀτοπωτάτῳ ὄντι. Εἰ δέ τις καὶ συγχωρήσοι, ὅταν ἄτοπον, μείζονι εἶ) κακὸν τὰ εἰλαῦθα, καὶ κάλλιον ὑπάρχειν τὸ μὴ εἶναι τὰ τῇδε τὰ εἶ). εἰ μὲν λέγοι κακὰ πεποιηκέναι τὰ τῇδε τὸ δημιουργὸν διὰ ἀδύνασιαν, ἀμαθίαν, τῷ τοῦ Θεοῦ δυνάμει φάσκων μὴ καταλαμβάνειν πόθεν. εἰ δὲ δυνάμενος ποιῆσαι καλὰ τὰ τῇδε συνεχώρησεν ἐτέρως κακὰ ποιεῖν, καὶ τοῦτό ἐστι καλλιέρημα τοῦ Θεοῦ. ὁ γὰρ δυνάμενος μὴ παῦσαι, τοιοῦτος δέ, ἀμηχάνοις αὐτὸς ὁρᾶ. Εἰ τῷ τὰ ὁμοτέρω εἰρηνεύειν συμβαίνει τοῖς ἀγνοοῦσι τὸν Θεὸν ὁ ἀγνοῶν ὃν Θεὸν ἐκ τῆς οἰκείας ἀπίστου φύσεως, ὥσπερ ὄντι μείζονι ὁμολογούμενον κακὸν, πῶς τοῦτο τῷ ἄτοπον συγχωρεῖ συγχώρησιν, ἀλλ' οὐκ ἐφ' ἡμαῖς ὄντι ἐκ φύσεως τὸ μείζονι κακὸν, ἀλλὰ τοῖς Μανιχαίοις· καθ' ἡμᾶς γὰρ καλὰ τὰ τῇδε πάθη, ὡς ὂν μείζονι τῶν ἀγαθῶν ἔχοντα δημιουργόν· καὶ μείζονι κακὸν κατ' οὐσίαν οὐδέν ὄντι ἐν αὐτοῖς, οὔτε τῷ ἐνέργειαν τὴν κατ' οὐσίαν, ἀλλὰ καλὰ τῷ ἐκούσιον προαίρεσιν τῶν ἀνθρώπων ὁ φιλόδοξος προτιμῶσιν τῆς ἀληθείας, τῷ τοιαύτῃ διπλῶ ἀσίβεια. ὡς δυναμούμενος ὁ τὸν κόσμον δημιουργὸς καὶ Θεός, ἔταξε τὴν ἡμέραν καθ' ἣν πάντων τῶν ἐν τῷ κόσμῳ ὀξὺ ἀπιστίας τὸ καὶ ἀπειθείας τοῦ Θεοῦ κακὸν ποιεῖ τῷ ἀναίρεσιν, τῷ πίστιν τῶν ὀρθοδόξων ὧν εἰλαῦθα ἐπιγνωκότων τὸν Θεὸν, ἐν τῷ μαρτυρεῖσθαι τοῦ ἀποκρυπτομένου. ἐκ ἐχρῆν οὖν τὸν ἀποκρυπτόμενον τοῦς ὃ καθ' ἡμᾶς μείζονι κακὸν ἔχοντα ὃν λόγον, τοῦς τὰ καλὰ τοῖς Μανιχαίοις μείζονι κακὸν ἀποτίνεσθαι. ἀγνοίας γὰρ τοῦτο σημεῖον, ἢ ἀπειρίας ἐλέγχου καθὰ εἴρηται. συγχωρεῖ ὑμᾶς τοσοῦτῳ ἀ ἐκουσίως αἰσθόμενα κακὰ, οὐ διὰ τὸ ἀδύνασθαι τῆς αὐτοῦ δυνάμεως, ἀλλ' ἵνα τὸ ἡμῶν αὐθαίρετον, καὶ ὃ αὐτοῦ μακρόθυμον δηλοῦν, ὃν χωρεῖς οὔτε λιμοῖς ἀνθρωποι, οὔτε αὐτὸς ἀγαθὸς ἐνδέχεται εἶ) ὅπῃ τῆς παρούσης καταστάσεως. Εἰ δὲ αὐτός ἐστιν ὁ Θεὸς ὁ ποιήσας τὰ τῇδε, δῆλον ὅτι τοῦ αὐτοῦ Θεοῦ μόνοτος, καὶ ἐς ὕστερον, ἢ ἀεὶ τοιοῦτα ἔσται. ἃ γὰρ πάλαι ἠδύνατο, καὶ νῦν δύναται· εἰ δὲ νῦν πλέον ἢ δύναται τοσοῦτο καὶ τοῦ, ἕλκυσος αὐτοῦ ἔσται ἡ ταὐτὰ δύναμις, ὅταν ἄτοπον· ὃ γὰρ ἕλκυσον, φθαρτόν. Ἐφ' ὧν λέγεται ὃ ποιήσας, ὅπῃ τούτων λέγει) καὶ τὸ πεποίηκε, ἢ ὃ ποιῶν· καὶ ὡς ἰσοδυναμούντων ἀλλήλοις ὄντων ἢ μεταλήψις ἀκώλυτος· τοσοῦτον δὲ τὸ ποιήσας τοῦ ποιοῦντος φυσικῇ δυάλκῃ, ἃ τινά ἐστι σημαντικὰ τῶν δύο ἄκρων τοῦ χρόνου· ὃν δὲ ἔχοντα τὰ δύο ἄκρα τοῦ χρόνου, τοιοῦτός ὃ πρελαμβάνων ἢ τὸ μέσον, δυάλκη ἔχει καὶ τὸ μεταξὺ τῶν ἄκρων τοῦ χρόνου, τοιοῦτος τὸ ἐνεστώς. καὶ ὅπῃ χρονικὴν ἔχει ἔμφασιν τὸ ποιήσας, ἐξ δυάλκης καὶ ὁ Θεὸς ποιήσας τὰ τῇδε καλὰ τῷ φωνῇ ᾧ ἀποκρυπτόμενον, τὸ χρόνῳ αὐτὰ πεποίηκεν· ἄλλα ποιήσας ὁ Θεὸς τὰ τῇδε, τὰ ἄφθαρτα, καὶ τὰ φθαρτὰ ἐποίησε. μέρη γὰρ τοῦτα τῶν τῇδε· δῆλον ὅτι βουλόγως μὲν ἔθηκεν ὁ ἀποκρυπτόμενος ὅτι τοῦ Θεοῦ τὸ ποιήσας. ἀλόγως δὲ τῶν ἐξηρτῶν τὰ φθαρτὰ τῶν ἀφθάρτων διέστελε, δῆλον τῇ τοῦ ποιήσας φωνῇ δηλῶν μὴ δύνασθαι μόνον, εἴτε ἐποίησε τὰ φθαρτὰ ἢ τὰ ἄφθαρτα. εἰ τοίνυν ὁ λέγων τοῦ τοῦ Θεοῦ ὃ ποιῶν, τῷ δυάκλισιν καλὰ τοσοῦτῳ λέγει τῆς ἐξηρτῶν δυνάμεως ἔσται ἄρα ἐξ ὁ λέγων τοῦ αὐτοῦ ὃ ποιήσας, καλὰ τοσοῦτῳ λέγων τῆς ἐξηρτῶν δυνάμεως, εἴγε ἠξιοῦμεν πόθεν χρὴ τὸ ποιήσας ἢ ποιῶ-

οφ· εἰ δὲ ποιήσας οὐ κατὰ προέλησιν ἐποίησε τῆς ἐξ ἀρχῆς δυνάμεως, οὐδὲ ἄρα
" ποιητὴς ἦν προέλησιν τῆς ἐξ ἀρχῆς δυνάμεως. Εἰ δὲ δυνάμενος ἐμὲ πάλαι κα-
" λῦσαι ἔδω τὸ μέχρι νῦν κακὸν οὐκ ἐκώλυσε, φθονερὸς ἂν εἴη, ὅσῳ ἀσθενὲς τὸ φθο-
" νεῖν ἢ τὸ ἐλεεῖν· διὰ ταῦτα ἢ αὐτὸν δεῖ τὴν αὐτῶν μόνον, τὰ αὐτὰ ποιῆσαι. Οτι ἕνεκεν ἀπ-
γνοίας Θεοῦ πολυθέους ἀσεβοῦσιν οἱ ἄνθρωποι, εἰ ἢ ὄντως ὄντα Θεὸν ἀγνοοῦσιν, ἐν
τοῖς ἀνωτέρω ἐδείξαμεν. διὰ γὰρ ἀδυνατοῦσι τὸν Θεὸν, ἀπὸ τῶν ἐμοῦ τὴν ἰδίαν δό-
ξαν, καὶ τοὺς οὐκ ὄντας θεοὺς τοῖς ἀκέρου ὀνόμασι καὶ πράγμασι ψευδῶς ἐμοῦσιν, ἢ
τὸν δημιουργόν τε καὶ προνοίαν τοῦ κόσμου ἀποστῆσαι ἔθελ), μαχομένων ἀλλή-
λοις δημιουργῶν, διὰ τὸ τὸν ἀληθῆ τοῦ μὲν τὸν μόνον πρέπον τῷ δημιουργῷ τοῦ κό-
σμου Θεῷ, ὀνομάζοιτο τὰ μέρη τοῦ κόσμου, καὶ χωρὶς τοῦ δημιουργοῦ προσκυνοῖ-
το τὰ Θεῷ ὀφειλόμενα τοῦ δημιουργοῦ, ἵνα παρέλθῃ τὰ ἀμέτρα τῶν ἀνθρώπων εἴδω-
λα μείζονα κακῶν, τὰ ἴσον, ἢ καὶ μείζονα ἔχοντα ἀσέβειας ὧν φθο-
νερὸν ἢ Θεὸν φαίνεσθαι μόνον. Ἀλλ' εἰ ταῦτα μὲν καὶ τὰ τοιαῦτά ἐστιν ἐν ἀνθρώποις
μείζονα κακά· τοῖς δὲ ἀπὸ Χριστιανῶν κηρυττομένοις δόγμασιν, ἐν οἷς πρότερον
τῶν ἐν ἀνθρώποις κακῶν τοῖς ψυχικοῖς καὶ κατὰ τὸ σῶμα κακοῖς ἡ ἀναίρεσις, ὁ ἀποκρι-
νάμενος ἀπιστεῖ· πῶς οὐκ ἔστι κατ' αὐτὸν ὁ Θεὸς φθονερὸς, ὃς δυνάμενος καλῦσαι
τὰ ἐν ἀνθρώποις μέγιστα κακὰ, οὐ κωλύει, ἀλλ' ὅτι ὧν αὐτῶν μόνων ἀεὶ ποιεῖ πρὸς
εἰς αὐτὸν τε καὶ εἰς ἀλλήλους ἀσεβοῦντας. Ὅθεν δὲ ἕνεκεν ἀπιστεῖ ὁ ἀποκρινάμενος
τῷ κόσμου τοῖς ἀνάκτοιον· ἆρα τοῖς ἀδυνατεῖν τοῦ ποιοῦντος, ἢ ὄκνῳ ὁ ἀναιρεῖσθαι
τῷ ἔργου; ἀλλ' εἰ μὲν ὄκνῳ τοῖς ἀδυνατεῖν τοῦ ποιοῦντος, ἔσται ὁ Θεὸς οὔτε ποιητὴς
ὧν γὰρ τῆς μεταποιήσεως ὁ Θεὸς οὐκ ἔχει τοῖς δυνατὸν μὴν, τούτων οὐδὲν τοῦ ποιήσεως
ἔχει· ἐπόμενον γὰρ ὅστε ταῦτα ἀλλήλοις, ἀθέμιτον, ἢ ἀναιρετόμενα. εἰ δὲ ὄκνῳ ὁ ἀ-
ναιρεῖσθαι τοῦ ἔργου, ἔσται ἄρα τὸ κρεῖττον ἔργον μὴ πρέπον αὐτῷ, ὅσῳ ἄτοπον, τὸ λέ-
γειν φθαρτοῖς μὲν ἀνθρώποις πρέπειν αὐτῷ ποιεῖν, ἀφθάρτοις δὲ μὴ πρέπειν ἀνα-
τῷ ποιεῖν.

Ερώτησις Χριστιανικὴ πρὸς τοὺς Ελληνας βζ

Εἰ ἀδύνατα ἐστὶ Θεὸν τὸν μηδὲν πεποιηκότα, πῶς ὅστι Θεὸς, εἰ ὁ κόσμος ἀγένη-
τος, καθάπερ δοκεῖ.

Απόκρισις Ελληνικὴ πρὸς τοὺς Χριστιανούς.

Τὸ λέγειν ἀδύνατον εἶναι Θεὸν τὸ μηδὲν πεποιηκότα, ἄτοπόν ἐστι. πάλαι γὰρ καὶ
ταῦτα ὁ αὐτὸς ἐφαρμόζει λόγος, ὡς οὐδὲν ἔξωθεν ὄντος τοῦ πρὸς τοῦ Θεῷ. εἰ δὲ μηδὲν
ἔξωθεν ὄντος τοῦ πρὸς τὸ Θεῖον, δῆλον ὡς οὔτε ὁ προελθὼν τῆς χρόνου ἁρμόζει ὀνό-
φέρειν τῷ Θεῷ· εἰ ἢ τοῦτο μὴ ἁρμόζει, τὸ πεποιηκέναι τὸν Θεὸν ὃ, ποιῶ ἂν ἁρ-
μόττοι λέγειν. Τί δαὶ, φαίης ἂν, ἀνεργητον τὸν Θεὸν ἡμᾶς λέγοντας ἀπεφήναμεν. ἀλλ'
οὐ τοῦτο φαμὲν, ἀλλ' ὅτι οὐ πεποίηκε μὲν ὁ Θεὸς, οὔτε ποιεῖ, οὔτε ποιήσει· τὸ χρεὼν
οὐδὲν γὰρ μᾶλλον πεποίηκεν ἢ ποιεῖ; οὐδὲ αὖ ποιεῖ ἢ ποιήσει· ἀλλὰ τὸ, τε προελθὸν
τοῦ πρὸς τοῦ Θεῷ τὸ ὂν ἐνεστὼς, καὶ τὸ μένον τὸ τοῦ ἤδη γεγονέναι, ὡς οὐδὲν μὲν ῥᾴδι-
τὸν ἔχοντος τῶν Θεοῦ, ἀεὶ ἢ τὰ αὐτὰ ποιοῦντος, ἀπὸ τοῦ τελείου αὐτοῦ καὶ ἀμετα-
βλήτου δυνάμει τε καὶ ἐνεργείᾳ ποιεῖ τοῦτον τὸν κόσμον ἐν αὐτῷ τούτῳ ὅπερ ὅστι, τοῦ
κίνησιν αὐτοῦ ἄπαυστον παρέχειν, τοῦ ἡδέως αὐτὸν δι' ἀϊδίου, ὥστε πεποίηκε μὲν
οὐδὲν, οὔτε ποιεῖ· ποιεῖ ἢ ἀεὶ ὁ αὐτὸς ὢν αὐτὸς, μὴ ἔχων ἀρχὴν τῆς ποιήσεως, ἵνα
μὴ δὲ τέλος· ὡς εἴγε ἀρχὴν ἔσχεν καὶ τελευτὴν αἱ ἐνέργειαι αὐτοῦ, φθαρτὸς ἔσται

ὁ Θεὸς τῇ ἐνεργείᾳ, ὅσαν ἄπορον. ἔσαι γὰρ καὶ ἡ δυάμις αὐτῦ μεταλλητή, ὡς ἀήθοτε ἀήθαις χαλεπωλήθοις ἐνεργείαις, καὶ ἡ ὑσία σαλθηήσε), ἀήθοτε ἀήθας ἀληνῶσα δυνάμεις, καὶ μὴ ἀθήουσα ἐν τ αὐταῖς. ὥστε εἰ ζῶν τα ἀληθῆ πάντων, δῆλον ὡς ὁ Θεὸς ἔσαι μεταλλητὸς οὐσία, δυναμει, καὶ ἐνεργείᾳ, ὅσαν ἄπορον. ὁ αὐτὸς ζάτω ἀήθων, ἀήδὲν ἔχῃ ἴδιον. ποιῇ τάτων τ χόσμον ζα τῶν αὐτὸν ἀεὶ, καὶ ὁ κόσμος τῷ μὴ ἀεὶ φθορᾷ ἁλῶται, τῷ δὲ ἀεὶ ὄντι) ὁ αὐτὸς, ἀληήτος ὑπάρχῃ.

Ελεγχος τῆς ἀποκρίσεως ὅτι ὀρθῶς γελωπαθής.

Τὸ λέγειν ἀδυάτων ἐστὶ) Θεὸν τ μηδὲν ποιῆσαι, ἄτοπόν ὄντι. πάλαι γὰρ καίρωθα ὁ αὐτὸς ἐφαρμόζῃ λόγος, ὡς ὁσονῦν ἔλεγχόν ὄντι τοῦτο τῷ Θεῷ. Εἰ δὴ τὸ μηδὲν ἔλεγχον ἐστὶ) τοῦτο τῷ Θεῷ, ἄτοπόν ὄντι τὸ λέγειν τοῦτ αὐτὸ τὸ ποιῆσαι, τῆς αὐλῆς ὄντι ἀτοπίας, καὶ τὸ ποιῆσ ἔλεγχον, ὡς τὸ ποιῆσαι. πῶς οὖν δύαρμοσον μὴν λέγῃ ὁ ἀποκριναάμενος τῷ Θεῷ τὸ ποιῆσαι, δύαρμοσον δὲ τὸ ποιῆ. Εἰ καὶ μὴν τὸ ποιῆσας ἴσον δυνάαται τῷ ποιῆσαι, ὡσαύτως ἢ καὶ τὸ ποιῆ τῷ ποιῆσ-ῆν δὲ ἰσοδυναμούντων ἀκαλύπτως ἡ μεταλλητὴς, πῶς ἂν μὴν τῇ τοιάτῃ ἀποκρίσ ἐδήλωσεν ὁ ἀποκριναάμενος ὅτι τῷ Θεοῦ τὸ ποιῆσαι καὶ τὸ ποιῆ, νῦν δὲ δύαρῃ ἀπ' αὐτοῦ ἀμφότερα. καὶ τὸ μὴν ποιῆσαι οὕτως ἔδηλωσεν ὅτι τῷ Θεοῦ. Ο αὐτὸς ὄντι, φησὶν, ὁ Θεὸς ὁ ποιῆσας ζὰ τῆδε. τὸ δ' ποιῆ οὕτως ἔδηλωσε. Δῆ οὖν, φησὶ, τ αὐτὸν ὄντι τ αὐτῶν μέροτα, ζὰ αὐτὰ ποιῆ. δύαρῃ δὲ ὁ τῇ δευτέρᾳ ἀποκρίσ ζὰ κείμενα ὁ τῇ τοιάτῃ ἀποκρίσ, οὕτως φησὶν, Ἀτοπον τὸ λέγειν Θεὸν τ μηδὲν ποιῆσαι. καὶ πάλιν, Οὔτε ποιῆσεν ὁ Θεὸς, οὔτε ποιῆ, οὔτε ποιῆσ ὁ χρόνος. ἀλλ' ἴσως τὸ αὐτὸς ἑαυτῷ ἀντιλέγειν, καθ' ἑαυτὸν ὑπέμεινε, καθ' ὡς εἶπε, συμβαφὴ τῆς ἀνθρώπεις τὸ ἀγνοῆν. ἐξεπάσωμεν δὲ ἡμεῖς ζὰ τούτων ἑξῆς. Οὐδὲν, φησὶν, ἔλεγχόν ὄντι τοῦτο τῷ Θεῷ, δῆλον ὡς οὔτε τὸ πῦρ ελληνιδὸς ὂν χρόνου ἀρμόζῃ ὀνομάζειν τὸν Θεόν. εἰ δὲ τοῦτο μὴ ἀρμόζῃ, καὶ τὸ ποιῆσαι τ Θεὸν τὸ ὁ, ποιῶ οὐχ ἁρμόσῃ λέγειν. Εν τούτοις τὸ ἄτοπον ὑποθέμενος ὁ ἀποκριναάμενος, ὡς ὁσονῦν ἔλεγχον τοῦτο τῷ Θεῷ, ζὰ τὸν ἀπόπτωσιν ἐξ ἀνάγκης ἐπὶ μῆκα ὡς βύλεται ὀνομάζειν τὸ, Εἰ μηδὲν ἔλεγχον τοῦτο τῷ Θεῷ, δῆλον ὡς οὔτε τὸν πῦρ ελληνιδὸς τοῦ χρόνου ἀρμόζῃ ὀνομάζειν τὸν Θεόν· εἰ ὂν τοῦτο μὴ ἀρμόζῃ, καὶ τὸ ποιῆσαι τὸν Θεὸν τὸ ὁ, ποιῶ οὐχ ἁρμόζῃ λέγειν. Ὅτι δὲ ἀνάπτως ὑπέθηκε τὸ μηδὲν ἔλεγχον ἐστὶ) τοῦτο τῷ Θεῷ, οὐ τοῖς τ ἀποδέξιν τοῖς ἑξῆς ἐπαγομένοις ἐλέγξαται, ἐλέγχει αὐτὸς ἑαυτὸν ὁ ἀποκριναάμενος, ἐν οἷς ἐφασκεν ὁ τῇ τοιάτῃ ἀποκρίσ. Εἰ ὂν αὐτὸς, φησὶν, ὁ Θεὸς ὁ ποιῆσας ζὰ τῆδε, δηλονότι τ αὐτὸν Θεοῦ ῥήματος, καὶ ἐς ὕστερον, ἀεὶ ζὰ αὐτὰ ἔσαι. ἃ γὰρ πάλαι ἠδύνατο, καὶ νῦν δυνάαται. Εἰ πάντα μηδὲν ἔλεγχον ὄντι τοῦτο τῷ Θεῷ, δῆλον ὅτι οὔτε τὸ ποιῆσας, οὔτε τὸ ποιῆ, οὔτε τὸ τοιάτερον καὶ ὕστερον, οὔτε τὸ πάλαι καὶ τὸ νῦν, οὔτε τὸ ἠδύνατο καὶ δυνάαται. τὸ γὰρ ποιῆσας, ζὰ τὸ τοιάτερον, ζὰ τὸ πάλαι, καὶ τὸ ἠδύνατο, ζοῦ πῦρ ελληνιδὸς χρόνου ὄντι δηλωτικά· καὶ τὸ ποιῆ, καὶ τὸ ὕστερον, ζὰ τὸ νῦν, καὶ τὸ δυνάαται, τ ὡσαύτως καὶ τὸ μήποτε χρόνου ὄντι σημαντικά· εἰ δὲ ζῶν τα κείμενα ὄντι τοῦ Θεοῦ σημαντικά τε καὶ ῥητικὰ γίνοιτο τοῦ παντὸς ζὰ ποιήματα τ Θεοῦ ἔλεγχον εἶναι πρὸς αὐτὸ, δῆλον ὅτι ἀνάπτως ὑπέθηκε τὸ, μηδὲν ἔλεγχον ἐστὶ) πρὸς αὐτῶν. Τούτου δὲ ὡς ἀνάπτως ὑποτιθέντος δύαρευμένου, στεναυρᾶται ἐξ ἀνάγκης καὶ τὸ μὴ ἁρμόζειν τῷ Θεῷ τὸ, ποιῆσαι. καὶ τούτου γὰρ δύαρεθέντος, ἐξ ἀνάγκης ἕληται τὸ τοῦτο ἐναντίον, τουτέστι τὸ ἁρμόζειν τῷ Θεῷ τὸ ποιῆσαι. ὅτι πάντως γὰρ

χρὴ ἢ τὴν φάσιν εἶναι, ἢ τὴν ἀπόφασιν· καὶ μάτην δὲ τῷ ἁμαρτήματι τῷ Θεῷ τὸ
πεποιηκέναι, ἀδύνατον λέγειν Θεὸν τὸ μηδὲν πεποιηκέναι. Τοῦτο γὰρ ὅστις ἐκείνῳ ἐπό-
μνυσιν. Τί οὖν, φαίης ἂν, ἀνενέργητον ἡμᾶς ὁρᾷ ὁ Θεὸς λέγοντας ἁμαρτάνειν; ἀλλ' οὐ δι-
καίως φαμέν, ἀφ' ὅτι οὐ πεποίηκε μᾶλλον ὁ Θεὸς ὁρᾶν, οὔτε ποιῆ, οὔτε ποιοῦσι τὸ χρόνῳ.
ὁρᾶν γὰρ μᾶλλον πεποίηκεν ἢ ποιῆ, ἤδη· αὖ ποιῆ ἢ ποιοῦσι, ἀλλὰ τό, τε παρελθὸν πα-
ρὰ τῷ Θεῷ τὸ ὦ ἐνεστῶτι, καὶ τὸ μέλλον τὸ τῷ ἤδη γεγονέναι, ὡς ὁρᾶν μᾶλλον ῥᾴδιον
ἔχοντες τῷ Θεοῦ, ἀεὶ δὲ ζῶντα ποιοῦντος ἀφ' ἑνὸς τελείαν αὐτὴν καὶ ἀμεταβλητον ἐνέργειαν. Ἀλλὰ τὸ φθάνειν μᾶλλον ἑνὸς ἁμαρτίαν λέγουσιν τὸ Θεὸν
ἀνενέργητον, λέγειν δὲ ὧδε αὐτὸ, οὔτε πεποίηκεν, οὔτε ποιῆ, οὔτε ποιοῦσί τι χρόνου, εἰς τὸν αὐτὸν ἐστιν ἁμαρτίαν ἐμπεσεῖν. εἰ γὰρ ἠβουλήθης ἁμαρτάνειν, τὸ λέγειν τὸ
Θεὸν ἀνενέργητον, ἓν πλέον εἶχες λέγειν ὧν νυνὶ εἴρηκας, μὴ βουλόμενος ἁμαρτάνειν, καὶ λέγειν ἀνενέργητον τὸ Θεὸν, τῷ μήτε πεποιηκέναι τὸν Θεὸν, μήτε ποιῆ, μήτε ποιοῦσί τι. τὸν γὰρ ῥηθέντα ὧν χρονικὴν ἔμφασιν δηλούντων, καὶ ἐχόντων, ἐκ τῆς
ἐνεργείας τοῦ Θεοῦ ἀναιρεῖσθαι μύθων, εὑρεθήσεται ὁ Θεὸς ἀνενέργητος· ἀφ' οὗ τε ποιητὴς,
εἰ μηδὲν ἔλαττόν ἐστι τοῦ ὄντος τῷ Θεῷ, δῆλον ὅτι οὔτε ὁ παρελθὼς τοῦ χρόνου ἐστὶ
παρ' αὐτῷ, οὔτε ὁ ἐνεστὼς, οὔτε τὸ μέλλον. πῶς οὖν ὁ ἀπόκρυφος μύθος, ἀναιρῶν ἀπὸ
τοῦ Θεοῦ τὸ ἔλαττον, ἵνα μὴ ὄν τοῦ Θεοῦ τὸ ἔλαττον, φησὶν, Ἀλλὰ τό, τε παρελ-
θὸν τοῦ Θεῷ τὸ ὦ ἐνεστῶτι, καὶ τὸ μέλλον τὸ ὦ ἤδη γεγονέναι. Τοῦτο δυσὶν μύ-
θοις ἔχει τὸν ἔμφασιν, ἢ τοῦτο μὴ ὂν τοῦ Θεοῦ ἔστι τὸ τοῦ μὴ ὄντι, ἢ τοῦτο ὂν
τοῦ Θεοῦ ὅστιν ἐν ᾧ ὄντι· ἀλλ' εἰ μὲν τὸ παρῳχηκὸς, ἔστιν ἀδύνατον (τὸ γὰρ ἓν μὴ
εἶναι, ἢ μὴ εἶναι, ἢ ὄντος ὅστις) εἰ δὲ τὸ δεύτερον, ἔστι τοῦ τοῦ Θεοῦ τὸ μὴ ὂν τὸ ᾧ ὄν-
τι, τοιούτῳ τὸ παρελθὸς τῷ χρόνου τὸ τῷ ἐνεστῶτι τοῦ χρόνου. τούτου δὲ κειμέ-
νου, ἔλεγχος ἡμῖν τῷ μὴ ὀρθῶς εἰρῆσθαι τὸ, ὁρᾶν ἔλαττον τοῦ τοῦ Θεῷ, τὸ παρε-
λθὸς τὸ ᾧ ἐνεστῶτι, καὶ τὸ μέλλον τὸ τῷ ἤδη γεγονέναι, ἃ πινὰ ὅστιν ἔλαττονα. καὶ εἰ
τὸ ἥλαττε τὸ ζῆν πῶς ὅστι τοῦ τοῦ Θεοῦ τοῦ τῷ χρόνου μέρη, ἀλλ' ὅμως δέ-
δωκεν εἶναι παρ' αὐτῷ τῷ χρόνου τὸ παρελθὸς, τὸ τὸ ἐνεστὼς, καὶ τὸ μέλλον. καὶ εἰ μὴ
μᾶλλον τὸ πεποίηκε τοῦ ποιῆ, οὐδὲ αὖ τὸ ποιῆ τῷ ποιοῦσί, ἐπεί τις ἰῷ χρεία τῆς τοῦ
μᾶλλον ἀναιρέσεως ἀπὸ τὴν ποιήσεων ὧν χρῇ τὸ πεποίηκε, καὶ ποιῆ, καὶ ποιοῦσί, ἀλλή-
λων δίχα φερουσῶν τὴν ποιήσεα, οὐκ οὐσῶν τὴν χρῇ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον μὴ ἀφαφε-
ρουσῶν ἀπ' ἀλλήλων· οὐδὲ γὰρ ἀναίρεσίς ἐστι τῷ πεποιηκέναι τὸ μὴ μᾶλλον πεποίηκεν, ἢ
ποιῆ, ἀλλὰ ἧσις μᾶλλον τὸ πεποίηκεν· ἀπὸ δὲ τοῦ δῆλος πάντα ὅσα ἀφῆλεν ἀπὸ τὸ
Θεοῦ τοῦ ἔλαττονα ἐν τοῦ τοῦ μίαν τὴν δευτέρας ἀποκρίσεως, ζῶντα αὐτῷ κατέλιπεν ὁρᾶν, Ὡς οὐδὲν ῥᾴδιον ἔχοντες τῷ Θεοῦ, ἀεὶ δὲ ζῶντα ποιοῦντος, ἀφ' ἑνὸς
τελείαν αὐτὴν καὶ ἀμεταβλητον δύναμίν τε καὶ ἐνέργειαν. Ὁ ἀναιρῶν τοῦ ἔλαττονα, οὐ δήπου τοῦ ἔλαττονα· πῶς οὖν εἰ χρῇ τὸ ἀποκρυφικὸν μύθον μηδὲν ἔλαττον παρὰ τῷ
Θεῷ, ποιῆ τοῦ αὐτὰ ὁ Θεός. Τὸ γὰρ ποιῆ ἀδύνατον νοηθέντα τῷ ἐνεστῶτος χρόνου ἐκτὸς· πῶς δὲ ἔχῃ τελείαν δύναμίν τε καὶ ἐνέργειαν ὁ Θεὸς, εἰ δὴ ἀπαύστως ποιῆ τοῦ
αὐτά· εἰ γὰρ ἀφ' ἑνὸς λέγεται ἡ κίνησις ἐνέργεια ἀτελὴς ἀφ' ὃ ἀεὶ κινεῖσθαι, ἧς
εἰ χρῇ μίμησιν καὶ ὁ Θεὸς ἐποίει, ἀτελὴς ἔσται ἡ αὐτὸς ἐνέργεια, καὶ οὐ τελεία· εἰ γὰρ
τελεία ἐνέργεια ἐν τοῦ ἤδη ἀποτελεσθέντι ἔργῳ θεωρεῖται, καὶ οὐκ ἐν ᾧ ἀτελέσιν·
ἀλλ' εἰ μὲν ἀφ' ὃ ἀτελὲς τῆς ἐνεργείας, καὶ δίχα τὸ ἀτελέσαι τῷ λόγου λέγειν τὸν
Θεὸν μηδὲν πεποιηκέναι ὁ ἀποκρυφικὸς μύθος, οὐκ ἀληθῆ λέγων τελείαν εἶναι τὴν

ἐνέργειαν τοῦ Θεοῦ, τὸν μηδὲν οὔτε τῶν ὅλων, οὔτε τῶν μερῶν τελέσασθαι. εἰ δὲ τοῦ ἔργου μὴ τελεσθέντος, ἀδυνάτου τελείας εἶναι τὸν ἐνέργειαν ὑπάρχειν, δῆλον ὅτι οὐδὲ ὁ Θεὸς ἔχει τελείαν ἐνέργειαν ἀεὶ ποιῶν τὸ ποιούμενον.

Γοιᾶς τοίνυν τὸν κόσμον ἐν αὐτῷ ταύτῃ ὑπάρχει, τὸν κίνησιν αὐτῷ ἄπαυστον παρέχων, ᾧ ἡγάμπτειν αὐτὸν δι' αἰῶνος. Εἰ οὖν τῇ προσῳῇ τῆς κινήσεως ποιεῖ τὸν κόσμον ὁ Θεὸς, δῆλον ὅτι ἔλλειπον ποιεῖ τὸν κόσμον. οὐ γὰρ ἀΐδιον ἐλλιπὲς ἡ κίνησις ἡ τῷ κόσμῳ παρὰ τοῦ Θεοῦ παρεῖσα τὸν αὐτῆς κίνησιν παρεγομένην. εἰ τοίνυν τὸ ποιεῖν τοῦ ἐναντίου ἐστὶν ἐλλιπές, ᾧ ἡ κίνησις ἐλλιπές ἐστι, πῶς οὐκ ἔστι ψευδὲς τὸ, οὐδὲν ἐλλιπὲς ἐστι παρὰ τοῦ Θεοῦ. πῶς γὰρ δυνατὸν κινεῖσθαι τὸν κόσμον ἐν μήπω γεγονότα, ἀλλ' εἰ ἐν τῷ ποιεῖσθαι ἔστω, ᾧ τὸ μὴ Θεὸν ποιεῖν ἀτελές ἐστιν, ὃν γὰρ κόσμον ἐν ᾧ τελέως ποιεῖσθαι. ἀΐδιον γὰρ ὡσαύτως ποιεῖ ὁ ποιῶν, οὕτως ποιεῖσθαι τὸ ποιούμενον ἀτελέως. εἰ δὲ τῇ προσῳῇ τῆς κινήσεως ποιεῖ τὸν κόσμον ὁ Θεὸς, καὶ οὐχ ἁρμόττει τὸ λέγεσθαι περὶ αὐτοῦ τὸ πεποίηκε τὸν κόσμον, οὐδὲ ἄρα τῷ κόσμῳ ἁρμόττει τὸ κινεῖσθαι, εἰ ἕτερον μὲν τὸ κινούμενον, ἕτερα δὲ ἡ κίνησις· οὗ, ἕνεκα τὸ μὲν κινούμενον ὁ ἥλιος, λέγω δὲ κίνησις αὐτοῦ μετάστασις κατὰ φοράν ἐκ τόπου εἰς τόπον, ἡ δὲ κίνησις οὐ προσέχει μὲν τῷ λιλίῳ τὴν οὐσίαν, προσέχει δὲ αὐτῷ τὸ κινεῖσθαι κατὰ φοράν, δῆλον ὅτι δύο ποιοῦσι ἔχει ὁ ἥλιος, μίαν μὲν τῆς οὐσίας, ἑτέραν δὲ τῆς κινήσεως, οἷόν ὅτι ὁ ἥλιος πίλημα αἰθερώδες τὴν οὐσίαν, λαμπρὸς τῷ εἴδει, σφαιροειδὲς τῷ σχήματι, ὧν οὐδὲν ἄνευ κινήσεως ἔχει ὁ ἥλιος. ἀλλ' εἰ μηδὲν τούτων ἄνευ τῆς κινήσεως ἔχει ὁ ἥλιος, δῆλον ὅτι οὐδὲ ἄνευ τῆς ποιήσεως τὸ παρὰ τοῦ Θεοῦ. εἰ δὲ τῇ προσῳῇ τῆς ἀπαύστου κινήσεως ποιεῖ τὸν ἥλιον ὁ Θεὸς δι' ὅπερ μέρος τοῦ κόσμου, ὡσαύτως ποιεῖ ὅλον τὸν κόσμον, καὶ δεῖ πάντα εἶναι τὰ κινητὰ καὶ ὕστερον τὴν κίνησιν, ἣ ἄρα ἀποίητός ἐστιν ὁ ἥλιος τῇ οὐσίᾳ, ᾗ κατὰ μέλλοντα ποίησιν ἐποίησεν αὐτοῦ τὴν οὐσίαν, ᾗ κατὰ μέλλοντα ποίησιν τὴν κίνησιν, καὶ ποιήσας μὲν πάντα αὐτοῦ τὴν οὐσίαν, ὕστερον δὲ πολλοστῷ αὐτῷ τὴν κίνησιν· ἀλλ' εἰ δύναται κινεῖσθαι αὐτὸν ἀεὶ ποιεῖ, τὴν μὲν οὐσίαν αὐτοῦ οὐκ ἀεὶ ποιεῖ, δῆλον ὅτι μὴ τὴν ποίησιν τῆς οὐσίας αὐτοῦ, προσέχει αὐτῷ τὴν ἄπαυστον κίνησιν, καὶ ἔστι τὸ τέλος τῆς οὐσίας τὸ ποιήσεως αὐτοῦ ἀρχὴ τῆς κινήσεως ἀϊδίου. εἰ δὲ τοῦτο οὕτως ἔχει, δῆλον ὅτι οὐδὲν ἄρχουσι παρὰ τῷ Θεῷ· λέγω γὰρ ποίησιν ποίησιν δι' ἣν χρόνου ἄρχουσι οὐκ ἔστιν· ὥστε πεποίηκε μὲν οὐδὲν, οὔτε ποιεῖ· ποιεῖ δὲ ἀεὶ ὁ αὐτὸς τὸ αὐτὸ, μὴ ἔχων ἀρχὴν τῆς ποιήσεως ἵνα μὴ ᾖ τέλος. Διαφέρειν δὲ δοκεῖν εἶναι τὸ ἡλίου τὴν ποίησιν τὴν οὐσίας, καὶ δοκεῖν τὴν Δι' κινήσεως, λέγω ἄπαυστον ὠνόμασεν ὁ ἀποκριναμένος, καὶ ὅτι προσηκόντως λέγω ποίησις τῆς οὐσίας αὐτοῦ, τὴν δι' κινήσεως ποίησιν, πῶς οὐκ ἔστιν ἄτοπον τὸ ἀπαρχὴν λέγειν τοῦ ἡλίου τὴν ποίησιν, τὴν Δι' τῆς κινήσεως τοῦ λιλίου παρὰ τὴν ἀπαύστου δι' κινήσεως ποίησιν, τὴν τῆς οὐσίας παυσαμένου ποίησιν ἐχούσης. λέγω τοίνυν οὐκ ἔστι ποιητὴς τὴν τοῦ ἡλίου οὐσίας ὁ Θεὸς, ἢ οὐκ ἔστιν ἀπαρχὴς ἡ Δι' τῆς κινήσεως ποίησις τοῦ λιλίου· ἀλλ' εἰ μὴν τὸ παρεῖναι, εἰ οὐκ ἔστι ποιητὴς τοῦ ἡλίου οὐσίας ὁ Θεὸς, οὐδὲ ἄρα Δι' τῆς κινήσεώς ἐστιν αὐτοῦ ποιητής· πρὸ οὗ γὰρ ἔχει τὴν οὐσίαν, πρὸ τούτου ἀΐδιον ἔχει καὶ τὴν κίνησιν· εἰ δὲ τὸ δεύτερον, φθαρτὸς ἔσται ὁ Θεὸς τῇ ἐνεργείᾳ, εἴγε καὶ τὴν ἀποκριναμένου παυσαμένης τῆς ἐνεργείας τοῦ Θεοῦ, φθείρεται ὁ Θεὸς τῇ ἐνεργείᾳ· εἰ δὲ ποιητὴς τὴν τῆς ἡλίου οὐσίας ἐστὶν ὁ Θεὸς, καὶ τοῦτον ἀεὶ οὐ ποιεῖ, δῆλον ὅτι πεποίηκε τοῦτον παρὰ τὴν κινεῖσθαι αὐτὸν, καὶ οὐδὲν ποίημα ἄχρονον παρὰ τῷ Θεῷ, ὡς εἴγε καὶ ἀρχὴν ἔχουσι καὶ τελευτὴν αἱ ἐνέργειαι αὐτοῦ, φθαρ-

τὸς ἔξω ὁ Θεὸς τῇ ἐνεργείᾳ, ὅταν ἄπαυστον. ἔξω δὲ καὶ ἡ δύναμις αὐτοῦ μεταβλητὸ, ἀλλοτε ἀλλας ἐνεργείας περέχουσα. διὸ ἡ δύναμις μεταβλητὴ ἀλλοτε ἀλλαις κεχρημένη ἐνεργείαις, καὶ ἡ οὐσία σαλευθήσεται, ἀλλοτε ἀλλας ἐνυπάρχουσα δυνάμεις, καὶ μιμήσουσα τὸ τῶν αὐτῶν· ὥστε εἰ ζῶντα ὄντα πάντων, δηλονότι ὁ Θεὸς ἔξω μεταβλητὸς οὐσίᾳ, δυνάμει, ἐνεργείᾳ, ὅταν ἄπαυστον. Ὡσαύτως οὖν ὁ Θεὸς οὐκ ἔχει ἀρχὴν τῆ πάλιν τοῦτο, οὕτως οὐδὲ διὰ ἐνέργεια αὐτοῦ, οὐδὲ τὰ ἔργα αὐτοῦ. αἱ γὰρ ἐνέργειαι αὐτοῦ ἐν τοῖς ἔργοις αὐτοῦ εἰσὶν· ἔξω ἄρα ὡσαύτως μὴ χρόνον αὐτὸς τῶν ποιουμένων, οὕτως οὐδὲ τὰ λεγόμενα αὐτοῦ ἔργα· ἔξω ψεῦδος καὶ τὸ λέγειν τὸν Θεὸν ποιητὴν τῶν κατ' αὐτὸν ὑπάρχων τε ὄντων καὶ ἀπαλλοτρίων. εἰ δὲ πάμπαν χρὴ διαφορὰν περιυπάρξεώς τε καὶ μεθυπάρξεως διέρχειν ὁ ποιητὴς τῆς ποιήματος, δῆλον ὅτι ὁ μὲν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἔργων αὐτοῦ ἡ διαφορὰ τοῦτο, ἀμφότερα ἀπερεῖ, τὸν Θεὸν καὶ τὰ ποιήματα, τὸν μὲν τῆς ποιητοῦ περιουσίας, τὰ δὲ τῆς τῶν ποιημάτων. καὶ εἴ ἐστι μὲν ἡ τοῦ Θεοῦ δύναμις ἄπειρος, ὥσπερ οὖν καὶ ὄντι, πεπερασμένα δὲ τὰ ἔργα αὐτοῦ, πῶς οὐκ ἔστιν ὁ Θεὸς καθ' ἃς ἔχει μὲν δυνάμεις, μὴ ἐνεργῶν δὲ κατ' αὐτὰς, οὐ φθαρτὸς τῇ ἐνεργείᾳ, χρῷ τῷ κρίσει τῶν ἀποκριναμένου. εἰ δὲ καθ' ἃς ἔχει δυνάμεις, καὶ μὴ ἐνεργῶν κατ' αὐτὰς, φθαρτὸς οὐκ ἔστιν, οὐδὲ ἄρα παυσαμένης τῆς ἐνεργείας τοῦ Θεοῦ τῆς τὸν κόσμον περιεχούσης, φθείρεται Θεὸς τῇ ἐνεργείᾳ, ὅσον δὲ καὶ βούλεται, καὶ οὐχ ὅσον δύναται· καὶ οὐ ποιεῖ φθαρτὸν τὸν Θεὸν ἡ τῆς ἐνεργείας συστολή· οὐδὲ ἄρα ὅτῳ συστέλλῃ τῷ ἐνεργείᾳ καὶ μεταβολῇ συστέλλεται τῆς δυνάμεως, ἀλλ' ἔστι μὲν ἡ δύναμις τοῦ Θεοῦ ἀεὶ ἀμετάβλητος, κεχρημένη δὲ ταῖς ἐνεργείαις ἐφ' ὅσον βούλεται. οὐ γὰρ ἐνεργεῖ Θεὸς καθάπερ ἐνεργοῦσιν οἱ ἐν ᾧ ἐνεργεῖν ὃ εἶ) ἔχοντες, καὶ παυσαμένης τῆς ἐνεργείας παύονται καὶ αὐτοὶ τοῦ εἶναι, οἷς δὲ πῦρ καὶ ἡ χιών. εἰ γὰρ οὕτως ἐνεργεῖ Θεὸς, οὐχ ἕνεκεν τῶν γινομένων μᾶλλον, ἢ ἕνεκεν τοῦ εἶ) αὐτὸν ἐνεργεῖν, ὡς εἰ παύσοιτο τοῦ ἐνεργεῖν, παύσεται καὶ τοῦ εἶ). εἰ δὲ ἄπαυστον τοῦτο, ἄπαυστον ἄρα καὶ τὸ λέγειν μεταβλητὸν τὸν Θεοῦ δύναμιν τῇ συστολῇ τῆς ἐνεργείας, ἢ σαλευομένην τὴν οὐσίαν αὐτοῦ ταῖς ποικίλαις ἐνεργείαις ἀλλοτε ἀλλας περιεχομένην· καθάπερ ποιεῖ ἡμᾶς ὁ Θεὸς περὶ τὸν μὲν βρέφη, ἔπειτα δὲ νεανίσκους, εἶτα γέροντας, οὐ χρὴ τὴν μεταβολὴν ποιεῖ τῆς δυνάμεως, οὐδὲ χρὴ τὴν φθορὰν τῆς ἐνεργείας, οὔτε καθὰ τὴν σαλευομένην αὐτοῦ οὐσίαν συναλλάσσειν ἡμῖν τὰς ἡλικίας κατὰ διαφόρους καιροὺς τῶν περὶ τῶ καὶ ὑστέρω ἀλλήλων διαφερούσας, ἀλλὰ χρὴ τὴν περιβολὴν καὶ συστολὴν τῆς ἐνεργείας, οὕτως οὐ χρὴ τὴν μεταβολὴν τῆς δυνάμεως ἐρχομὴν καὶ τέλος ἡ ἐνέργεια αὐτοῦ ἔχει, ἀλλὰ καθὰ περιβολὴν καὶ συστολήν. εἰ μὲν γὰρ συστελλομένης τῆς ἐνεργείας οὐκέτι ἠδύνατο ὁ Θεὸς τῇ παυσαμένῃ ἐνεργείᾳ κεχρῆσθαι, δικαίως ἂν ἐλέγετο φθορὰ ἐνεργείας. εἰ δὲ ἀεὶ δύναται τὴν αὐτὴν ἐνέργειαν ὅτε βούλεται περιβάλλεσθαι, οὐκ ἄρα φθείρεται ἡ ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ συστελλομένη. τὸ γὰρ δυνάμεως μὴ φθειρομένης ἀδύνατον φθαρῆναι τὴν ἐνέργειαν. ἀλλὰ γάρ ἐστιν ἡ φθορὰ τῆς ἐνεργείας, καὶ ἀλλ' ἡ συστολὴ τῆς ἐνεργείας· ὡς εἰ μὴ συνεστέλλετο ἡ ἐνέργεια ἡ τὸν κόσμον ποιοῦσα, ἄπειροι ἂν κόσμοι ἐγίνοντο ἐν πλήθει καὶ τὸ ἄπαυστον ἐνέργειαν. νῦν δὲ ἑνὸς μόνου τοῦ κόσμου γινομένου, ἐν πεπερασμένῳ τῷ ἔργῳ δείκνυ) πεπερασμένη ἡ ἐνέργεια ἡ τὸν κόσμον ποιήσασα.

Ο αὐτὸς πάλιν μήσω, οὐδὲν ἔχει ἔλεγχον· ποιεῖ πάλιν δὲ κόσμον ζῶντα ὁ αὐτὸν ἀεὶ, καὶ ὁ κόσμος ἐν μὲν ἀεὶ φθορὰν γίνεται, τῷ δὲ ἀεὶ εἶ) ὁ αὐτὸς ἀλλὰ

τος ὑπάρχῃ. Εἰ μηδὲν ἔχει ἔλλογον ὁ Θεὸς, ἀλλ' ἄρα ὁ ποιῶν ἔχῃ ἔλλογον; καὶ γὰρ ὁ ποιῶν καὶ εἰ ποιῶ τὸν κόσμον ὁ Θεὸς, μὴ τὴν οὐσίαν αὐτὴν ποιῶ; οὐ ποιῶ δὲ κόσμον· ὁ γὰρ κόσμος χωρὶς οὐσίας οὐκ ἔστι κόσμος. εἰ δὲ ὁ κόσμος οὐσίαν ἔχει, ἀποίητος ἐξ ἀνάγκης καὶ ἀφθαρτός ἐστιν. οὐ γὰρ ποιῶ ὃ γινέσθαι κατ' οὐσίαν οὐ δύναται, τοῦτο οὐδὲ ποιῶ τὸ φθαρῆναι ὀπτὸν δύναται. εἰ γὰρ ἀγήρατος φύσις οὐδενὸς τῶν ἔξωθέν ἐστιν ὀπτὸν δεκτική, καὶ εἰ ὀπτὸν πάντως χρὴ ἢ τὴν φάσιν, ἢ τὴν ἀπόφασιν εἶναι λέγειν, πῶς ὁ ἀποκρινάμενος ἀμφότερα εἶπεν ὀπτὸν τὸ τῆς κόσμου γένεσιν, καὶ τὸ φάσιν, καὶ ἀπόφασιν, λέγων αὐτὸν εἶναι γενητὸν καὶ ἀγένητον. Ἔτι δὲ εἰ καθὰ εἶπεν ἐν τῇ τελευτῇ ἀποκρίσει, ἀγένητος ὢν ὁ Θεὸς ἀγενήτους ποιῶ πάντα οὐ γινόμενα, ἀλλὰ συνυφισάμενα. ἀλλ' ὅπερ πάλιν ζωυφισάμενον τῇ τῶ ᾧ συνυφίσατο σωτείᾳ σώζεται, μὴ χρῆζον ἑτέρας φθορᾶς πλὴν τῆς ἐκείνου σωτείας. σωζομένου γὰρ ἐκείνου, σέσωσται καὶ αὐτὸ δι' αὐτό, εἰ χρεία ἐστὶ φθορᾶς πρὸς σωτείας, ἐκ δὲ χρῆζει φθορᾶς πλὴν τῆς ἐκείνου σωτείας, οὗ γενόμενον συνυφίσατο τὰ ζωυφισάμενα, οὐχὶ τὰ συνυφισάμενα. ἀλλ' εἰ ταῦτα οὕτως ἔχει, οὐκ ἄρα ὁ κόσμος χρῄζει φθορᾶς ὁ ζωυφισάμενος ᾧ Θεῷ· ἀλλ' αὐτὸς ὁ Θεὸς ᾧ συνυφίσατο ὁ κόσμος. εἰ δὲ τοῦτο ἄτοπον, ἄτοπον ἄρα καὶ τὸ τὸν κόσμον λέγειν συνυφισάμενον τῷ Θεῷ. χρὴ οὖν λέγειν βουλήσει τοῦ Θεοῦ γενέσθαι τὸν κόσμον, καὶ βουλήσει τοῦ Θεοῦ διαμένειν ὁ αὐτὸς, εἰ καὶ μὴ ἀεὶ ὡσαύτως τὰ τῇ ἐπουσίᾳ λυθέντα συνυφισάμενα τῇ ἐκείνου διαμονῇ διαμένῃ, οὐχὶ ἑαυτῶν, ἀλλ' τῇ σοφίᾳ τοῦ τὰ γράμματα ζωυφίσαντα αἱ γωνίαι· καὶ λύσεσι τὰ συνθέσεως, λύονται καὶ αἱ γωνίαι· καὶ δύναται λύεσθαι τὰς συνθέσεως, δύναται καὶ αἱ γωνίαι· καὶ εἰ χρεία ἐστὶ τοῦ διαμένειν τὰς γωνίας, ἀνάγκη δοῦναι φθορὰν τῇ συνθέσει τῶν γραμμάτων, οὐχὶ ταῖς γωνίαις καθ' ἑαυτάς, ἀλλὰ καὶ συμβεβηκὸς μᾶλλον τῶν γωνίας· καθ' ἑαυτὸ δὲ τῇ συνθέσει τῶν γραμμάτων καὶ ταῦτα χρὴ νοεῖν τὸν κόσμον, εἰ ἀγένητος ζωυφίσα ᾧ Θεῷ, καθά φησιν ὁ ἀποκρινάμενος.

Ερώτησις Χειστιανικὴ πρὸς τοὺς Ελληνας γ΄

Εἰ ὦ Ἕλληνες, καὶ οὐ τῷ βάλεσθαι ποιῶ ὁ Θεὸς, ὅτι θερμαίνῃ τὸ πῦρ τοῦ εἶναι, πῶς αὐτὸς μόνον ἐστὶ τὸ καλὸν ἁπλοῦν, καὶ μονοειδὲς, διαφόρων καὶ οὐσιῶν ὄντων ποιητής.

Απόκρισις Ελληνικὴ πρὸς τοὺς Χειστιανούς.

Οὐκ εἰπτέον· ὥσπερ γὰρ ἐν ἡμῖν ἄλλο μόνον ἐστὶ τὸ ἔλλογον, ἄλλο δὲ τὸ βούλεσθαι, οὕτω καὶ ἐν τῷ Θεῷ. ἀλλὰ τὸ αὐτὸ ἀπόκρισις ὑπάρχει τὸ ἔλλογον, καὶ τὸ βούλεσθαι ἐν τῷ Θεῷ. ὃ γὰρ ἐστὶ καὶ βούλεται, καὶ ὃ βούλεται ἐστὶ, καὶ οὐδεμία διαίρεσις ὀπτὴ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τὸ αὐτοπάρεκτον ἔλλογον τὸ Θεοῦ· ὥστε καὶ τὴν διαίρεσιν τοῦ εἶναι πρὸς τὸ βούλεσθαι ὀπτὴν τοῦ Θεοῦ ἀπορριπτέον. ἀλλὰ μὴν ἅπερ τὸ Θεῖον τὸ εἶναι ποιοῦντα ἀναγκαῖον ὡς τὸ πῦρ θερμαίνειν. τὸ γὰρ πῦρ εἰ καὶ οὐσιωδῶς, ἀλλ' ὅμως συμβεβηκυῖαν ἔχει τὴν θερμότητα. τοιγαροῦν τοῦ Θεοῦ οὐδὲν οὔτε οὐσιωδῶς συμβέβηκεν, οὔτε συμβεβηκότως. ὁπηνίκα οὖν συμβέβηκε μόνον αὐτοῦ οὐδὲν, τὸ δὲ ἔλλογον καὶ τὸ βούλεσθαι ταυτὸν ὑπάρχει ᾧ Θεῷ, ἁπλοῦν τέ ἐστι καὶ μονοειδὲς, ποικιλιῶν ἀγνώτων τῶν ὄντων. ὥσπερ γὰρ ὁρῶμεν ὅτι τὰ γνωτὰ ὄντα ἄνθρωπος ὁ δεῖνα γνωτὸς γνώμενος, γνωτὸς τὸ ὢν γνωτὰ ποιῶ, καὶ καθόλου τὰ γνωτὰ γνωτῶς γνώμενα, γνωτὰ ποιῶ, καὶ ἐξ αὐτῶν ποιῶ, τὸ αὐτὸ ἔργον καὶ ὁ Θεὸς ἀγνώτος ὤν, ἀγνώτων ποιῶ πάντα οὐ γινόμενα, ἀλλὰ συνυφισάμενα· καὶ τῇ μόνῃ τῆς δυνάμεως ἀπειρίᾳ διαφέρα ποιῶ. μὴ προσίχωμεν δὲ τοῖς Θεοῖς ἀνθρώποις. οὐ γὰρ ὥσπερ ἡμεῖς ὃ προέστιν ἀνάγκως ἔχοντες, ὕστερον εἰς ἀνάγ-

μετα-

μεταβαλόντες λεγόμεθα ποιῆν, οὕτως καὶ ὁ Θεὸς ποιῆ· ἀλλὰ δι' ἐπιβαλούσας τι δυνάμεις ἀχρόνως ποιῶν πάντα, τελεῖ πάντα· καὶ ἅμα ᾧ αὐτὸν εἶναι καὶ τὰ ὄντα ποιῆ, ὑ χρείαν ἔχων ὥσπερ ἡμεῖς ὃ προτίθεμαι ἡμέραν, καὶ τελεωθῆναι, καὶ ὕστερον ποιῆσαι ὃ ὕστερον, ἀλλ' ὁ τὸ μηδὲν εἶναι αὐτῷ προτίθεται καὶ ὕστερον, ὁρῶν ἅμα ὧν καὶ τινὰ φύσιν αὐτῷ ᾧ εἶναι ποιούσαν, καὶ ἀθρόον ἀεὶ τινὰ μεταβολὴν ἐργαζομένην, ὥσπερ καὶ ὅταν τῆς πήξεως τοῦ γάλακτος ἀθρόως τινὰ πῆξιν ἰδώμεθα παραγινομένην ᾧ γάλακτι· πολλῷ δήπου μᾶλλον αὐτίκα ἀθρόως καὶ ἀχρόνως πάντα ποιεῖ, αὐτὸν μὲν ὄντα ἓν, τὴν δὲ ἀπειρίαν τῆ δυνάμεως τὰ διαφορα παραγόμενα, καὶ αὐτὰ πάντα ἀπεράσκια τυγχάνοντα.

Ελεγχος τῆ ἀποκρίσεως οὐκ ὀρθῶς γεγυμνασθείσης.

Οὐκ οὖν τοῦτον, φησὶν, ὥσπερ ἐν ἡμῖν ἄλλο μέν ἐστι τὸ εἶναι, ἄλλο δέ ἐστι τὸ βούλεσθαι, οὕτως καὶ ἐν τῷ Θεῷ. Ὁ γὰρ ἔστι, καὶ ὃ βούλεται ἔστι, καὶ οὐδεμία διαίρεσις ἔνεστι τοῦ Θεοῦ, διὰ τὸ αὐτάρκεστον εἶναι τὸν Θεὸν, ὥστε τινὰ διαίρεσιν τὴν τοῦ εἶναι καὶ βούλεσθαι ἔνεστι τοῦ Θεοῦ ἀπορρίπτεσθαι. Τοῦ Θεοῦ ἔχοντος οὐσίαν μὲν τοῦ ὑπάρχειν, βούλησιν δὲ τοῦ ποιῆσαι, ὁ ἀπορρίπτων οὐσίας τὸ καὶ βουλῆς τὴν διαφοράν, ἐκ τινὰ ὑπαρξιν ἀπορρίπτει τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸ ποιῆσαι, ὑπαρξιν μὲν τινὰ αὐτοῦ, ποιῆσαι δὲ τὸν οὐκ ὄντων. Οτι δὲ μὴ ἔστιν ἡ οὐσία τοῦ Θεοῦ, ᾗ μὴ ἡ βουλὴ, δείκνυται καὶ ἐκ τοῦ λόγου τοῦ ἀποκριναμένου τοῦ εἰπόντος, ὁ γὰρ ἔστι καὶ βούλεται, ᾗ ὃ βούλεται ἔστι, διὰ τέτρωται τὴ οὐσίᾳ τινὰ βουλὴ, καὶ τὴ βουλὴ τινὰ οὐσίαν. διὰ τέτροφὴ δὲ οὐδαμῶς ἐνδέχεται νοεῖσθαι τὴν διὰ τέτρεφομένων οὐκ ὄντων μὴν καὶ μὴν, ἢ λόγῳ, ἢ ἀριθμῷ. Τὸ τῷ ἀριθμῷ ἓν ὃν οὐδεὶς κωλύει ᾧ λόγῳ μὴν καὶ μὴν εἶναι, οἷς ἡ ψυχὴ γραμμὴ τὴ μὲν ἀπεσασαν ἀριθμῷ μία ἔστι, τῷ δὲ λόγῳ τῆς ψυχῆς καὶ τῆς γραμμῆς μὴν ᾗ ἄλλο. καὶ τοῦτον οὐ διαιρεῖται ὁ Θεοῦ ἡ φύσις τῷ λόγῳ τῆς οὐσίας ᾗ τῆς βουλῆς. Εἰ μὴν ὃ ὑπάρχει, καὶ ἄλλο τὸ συνυπάρχειν, ᾗ ὑπάρχει μὲν τοῦ Θεοῦ ἡ οὐσία, συνυπάρχει δὴ τῆ οὐσίᾳ ἡ βουλὴ, ἄλλη ἄρα ἡ οὐσία τοῦ Θεοῦ, ᾗ μὴν ἡ βουλή. Εἰ ἡ μὲν βουλὴ τοῦ Θεοῦ οὐκ τῆς οὐσίας, ἡ δὲ οὐσία οὐκ ἐκ τῆς βουλῆς, μὴν ἄρα ἡ οὐσία τοῦ Θεοῦ, καὶ ἄλλη ἡ βουλή. Η οὐσία τοῦ Θεοῦ ὃ μὴ ἔστι οὐσία οὐ δέχεται, ἡ δὲ βουλὴ τοῦ Θεοῦ δέχεται ὃ μὴ βούλεσθαι, οἷς ἐβούλετο ὁ Θεὸς ποιῆσαι ἕνα ἥλιον, δεύτερον ἥλιον οὐκ ἐβούλετο ποιῆσαι, ὅτι ὥσπερ χρεισιτελὲς τοῖς οὖσι τὸ ἕνα εἶναι τὸν ἥλιον, οὕτως οὐκ χρεισιτελὲς τοῖς οὖσι ὃ νοεῖσθαι δεύτερον ἥλιον· καὶ ἐβούλετο μὲν ὃ λεσιτελές, τὸ δὲ μὴ λεσιτελὲς οὐκ ἐβούλετο· ἀλλ' εἰ τοῦτο, ἄλλη ἄρα ἡ οὐσία τοῦ Θεοῦ, καὶ ἄλλη ἡ βουλή. Εἰ ὅ ἐστιν ὁ Θεὸς τοῦτο καὶ βούλεται, δηλονότι βουλητόν ἐστι, ᾗ οὐ βουλή· πῶς οὖν τοῦτον ἐστι τῆ οὐσίᾳ ἡ βουλὴ, ὃ βουλητοῦ ᾗ τῆς βουλῆς μήν ᾗ ἄλλου ὄντος, καθαρὸν ὃ ἀγαθὸν ᾗ ἡ ἀγαθότης. Εἰ ἄναρχος καὶ ἀΐδιός ἐστι Θεὸς, οὔτε αὐτοπάρεκτός ἐστιν, οὔτε ἑτεροπάρεκτος. ὁ γὰρ ἁπλῶς αὐτοπάρεκτος τοῦτ' ἔστιν ἀΐδιος ᾗ ἄναρχος.

Ο ἀποκρινάμενος δι' ἑτέρας φωνῆς διαιρεῖ τῆς οὐσίας τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς βουλῆς ὃ ἕτερον, δι' ἑτέρας ᾗ φωνῆς τοῦτο δήπου· διαιρεῖ μὲν τῆς οὐσίας τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς βουλῆς ὃ ἕτερον ἔλεγε, Οὐκ οὖν τοῦτον ὥσπερ ἐν ἡμῖν ἄλλο μέν ἐστι τὸ εἶναι, ἄλλο δὲ ὃ βούλεσθαι, οὕτω καὶ ἐν τῷ Θεῷ. Ἀδήλωτος ᾗ τὸ ἕτερον φησὶν, Αλλὰ ὃ αὖθ' ἡνίκα ὑπάρχει· καὶ πάλιν, ὃ δὲ εἶναι καὶ τὸ βούλεσθαι τοῦτον ὑπάρχει ᾧ Θεῷ. ὥσπερ γὰρ ὃ ἕτερον ἄλλο ἄλλῳ ἐστὶν ἕτερον, οὕτως ᾗ τὸ τοῦτον ἄλλῳ ἄλλῳ ἐστὶν ἀντίκρυς

ζωὴν· ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ ἀθάνατος ἀνθρώπου ἀθάνατος· ἀνθρώπου δέ ἐστιν ἡ οὐσία τοῦ Θεοῦ, καὶ ἡ βουλὴ, ἀθάνατος ἔσται ἄνθρωπος καὶ ἄνθρωπος. εἰ δὲ μήγε, ἀφαιρεθήσεται ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἄλλου, ἀφαιρεθήσεται ἐξ ἀνάγκης τὸ ζωὴν τῆς οὐσίας τοῦ Θεοῦ, καὶ τῆς βουλῆς, καὶ τοῦ ἀθάνατος. Ὡσαὐτως δὲ καὶ ἐνέργεια ἐστὶ κινήσεως, οὕτως καὶ τὸ βούλεσθαι βουλῆς ἐστὶν ἐνέργεια, ἔχω ἔχει διαφορὰν ἡ δύναμις πρὸς τὴν ἐνέργειαν, ταύτην ἔχει ἡ βουλὴ πρὸς τὸ βούλεσθαι. ἀδύνατον γὰρ τὸ βούλεσθαι πρὸς μὲν τὴν βουλὴν ἔχειν τὴν διαφοράν, πρὸς δὲ τὸν βουλόμενον μὴ ἔχειν· εἰ δὲ ἐνδέχεται λόγῳ δυνατὸν ζωὴν εἶναι τὸ βούλεσθαι, καὶ τὴν βουλὴν, καὶ τὸν βουλόμενον, δῆλον ὅτι ὁ ἀπορρίπτων τὸ Θεοῦ καὶ τοῦ βούλεσθαι τὸ ἄνθρωπον καὶ τὸν βουλόμενον ἀπορρίπτει τὴν διαφοράν, ὅπερ ἄτοπον. Εἰ ἄνθρωπον καὶ συμπόσιον, καὶ ἄλλο τὸ ἀμύπόσιον, καὶ Θεὸς μὴ ἐκ ἔνδοξον, τὸ βούλεσθαι ἢ ζῆν, δηλονότι ὁ τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ βούλεσθαι ἀπορρίπτων τὸ ἄνθρωπον καὶ ἄλλο, ἢ τὸ συμπόσιον ἀπορρίπτει, ἢ τὸ ἀμύπόσιον. Εἰ χρὴ γὰρ λόγον τοῦ ἀνθρώπου ὅπερ ἐστὶ Θεὸς καὶ βούλεται, καὶ ὁ βούλεται ἐστὶ, δῆλον ὅτι εἰ μὴ βουληθείη Θεὸς τὸ μὴ φθείρεσθαι τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ, πᾶσα μήνις αὐτῆς οὐ φθείρεται βουληθέντος αὐτοῦ· ἔστι ἄρα ἐστὶν ὁ Θεὸς ὃ βούλεται.

Εἰ δὲ ποιεῖ ἐστὶ τῆς τοῦ Θεοῦ βουλῆς, δῆλον ὅτι ὡσαύτως διαφέρει τὸ ποιεῖ ἁπλῶς τοῦ ποῖα, καὶ πόσα, καὶ πότε ποιεῖ, οὕτω διαφέρει τὸ εἶναι τοῦ βούλεσθαι.

„ Ἀλλὰ μὴν οὐδὲ οὕτως τὸ Θεὸν τὸ εἶναι ποιεῖν ἀναγκαῖόν, ὡς τὸ πῦρ θερμαίνειν. Τὸ „ μὲν πῦρ εἰ καὶ οὐσιωδῶς, ἀλλ' ὅμως συμβεβηκυῖαν ἔχει τὴν θερμότητα. τοῦτο δὲ „ τοῦ Θεοῦ οὐδὲν, οὔτε οὐσιωδῶς συμβέβηκεν, οὔτε συμβεβηκότως. ἐπεὶ οὖν συμβέ„ βηκε μὲν αὐτῷ οὐδὲν, τὸ δὲ εἶναι καὶ τὸ βούλεσθαι τοῦτον ὑπάρχει τῷ Θεῷ, ἁπλοῦν „ τέ ἐστι, καὶ μονοειδὲς, ποικίλον ἀληθήτως τὴν ὄντως. Τὸ μὲν πῶς συμβέβηκε τῷ πυρὶ ἡ θερμότης, ὡς βούλεται λέγειν ὁ ἀποκριναμένος, λεγέτω. οὐ γὰρ περὶ τοῦ πῶς αὐτῷ συμβέβηκεν ἡ θερμότης νῦν ἐστὶ τὸ ζητούμενον, ἀλλὰ περὶ τῆς ἀδυνήτου ἐνεργείας, καθ' ἣν τῷ πυρὶ ἐστὶν ἐνεργεῖν. Τὸ βούλεσθαι ἢ οὐσίας ἐστὶν, ἢ περὶ σιν τὴν οὐσίαν· ἀλλ' εἰ μὲν οὐσία ἐστὶν, οὐκ ἔστιν ὁ βουλόμενος· εἰ δὲ περὶ σιν τὴν οὐσίαν, ἐξ ἀνάγκης ἄνθρωπος καὶ ἄλλο ἐστὶν. Οὐκ ἔστι γὰρ τὸ ὂν καὶ ὃ περὶ σὸν ζωήν. Εἰ πολλὰ μὲν βούλεται ὁ Θεὸς, πολλὰ δὲ οὐκ ἔστιν, οὐκ ἄρα ζωὴν τοῦτον πρὸς τὸν Θεὸν τὸ εἶναι τῷ βούλεσθαι. Ὁ Θεὸς εἰ ὅσα μὲν βούλεται ποιεῖ δύναται ποιεῖν, οὐχ ὅσα δὲ δύναται ποιεῖν βούλεται ποιεῖν, οὐ ζωὴν ἄρα πρὸς αὐτὸν τὸ εἶναι τοῦ βούλεσθαι. Ὁ Θεὸς εἰ ἓν μὲν ἐστὶ, καὶ ἁπλοῦν, καὶ μονοειδὲς· πολλὰ δὲ βούλεται, καὶ πολλὰ οὐ βούλεται, οἷς βούλεται μὲν τὴν ποικιλίαν πολλὰ τὰ ὄντα, ἄπειρα ἢ αὐτὰ εἶναι τοῦ πλήθη οὐ βούλεται, οὐκ ἄρα ζωὴν πρὸς αὐτὸν τὸ εἶναι τῷ βούλεσθαι. Ὁ Θεὸς εἰ ὃ μὴ πρός ἐστιν οὐ ποιεῖ, ποιεῖ ἢ ὃ βούλεται, βούλεται δὲ ποιεῖν τὸν κόσμον, οὐκ ἄρα ζωὴν πρὸς αὐτὸν τὸ εἶναι τὸ βούλεσθαι. Εἰ ἀληθήτως ἀληθήτα οὐ γνώσεται, οὐδὲ ἄρα ἀληθήτως ἀληθήτα ποιεῖ ὁ Θεός. ἀδύνατον γὰρ εἶναι ποιητὸν ἀληθήτων. Ὡσαὐτως ἡ διδασκαλία ἐνέργειά ἐστὶ τοῦ διδάσκοντος ἐπὶ τοῦ μανθάνοντι, οὕτως ἡ ποίησις ἐνέργειά ἐστὶ τοῦ ποιοῦντος ἐπὶ τοῦ ποιουμένου· ὁ ἄρα ἀναιρῶν τὴν ῥύσιν ἀπὸ τοῦ ποιουμένου, ἀναιρεῖ καὶ τὴν ἐνέργειαν ἀπὸ τῆς ποιήσεως τοῦ ποιοῦντος. Μάτην ἐνεργεῖ Θεὸς τὴν ποίησιν, οὐκ ὄντος τοῦ γινομένου. Εἰ ἀποίητος οὐ ποιεῖ ὁ Θεὸς, οὐδὲ ἄρα ἀληθήτως ποιεῖ. Ὃ ποιεῖ ὁ Θεὸς, φάσις ἐστὶ ποιήσεως, τὸ ἢ ἀποίητος ποιεῖ, δυνάμει ἀποφάσις ἐστὶ φάσεως. Μαχόμενα ὀνόματα, τὸ ἀληθήτως καὶ τὸ ποιητὸν.

Εἰ τὸ ἀδ. ποιήσιμον ἀγήτον, οὐκ ἄρα ἀγήτον ὃ μὴ ἀδ. ποιήσιμον. Οὐδὲν διαφέρει ὃ λέγω, ὁ μὴ ποιήσας ἐποίησε, τὸ δὲ ποιούμενον οὐκ ἐγένετο, ὃ λέγω, ποιεῖ ὁ Θεὸς τὰ ἀγήτα. Εἰ βούλεσθε τὸ λέγω, ὁ Θεὸς ἀγήτους ἀγήτα ποιεῖ, βούλεσθε ἄρα καὶ ὃ λέγω, ἀγήτους τὰ ἀγήτα γίνεσθαι. ἀκολουθεῖ γὰρ τῷ ποιεῖ τὸ γίνεται φυσικῇ ἀνάγκῃ. εἰ δ' ἄτοπον ὃ δεύτερον, ἄτοπον ἄρα καὶ τὸ πρῶτον. Εἰ ἔγχρονον ὃ γενέσθαι, ἔγχρονον καὶ τὸ ποιεῖσθαι, ἰσοδυναμεῖ γάρ. ἀδύνατον γὰρ οὗ ὃ ποιεῖν τὸν ποιοῦντα μὴ γίνεσθαι τὸ ποιούμενον. Εἰ ἀγήτους οὐδὲν γίνεσθαι, οὐδὲ ἄρα ἀγήτους ποιεῖται τι. ὃ γὰρ γενέσθαι ἐστὶ τὸ ποιεῖσθαι λέγειν μὲν οὐ ζητῶ, ἔργῳ δὲ ζητῶ.

Ο Θεὸς εἰ τῶν ὄντων ποιεῖ, ἀναγκαστικῶς ποιεῖ ἃ ποιεῖ· εἰ δὲ ὧν βούλεσθαι ποιεῖ, ἀναγκαστικῶς ποιεῖ· ἀναγκαστικῶς δὲ ποιεῖ, ὅσα βούλεται, καὶ οἷα βούλεται, καὶ ὅτε βούλεται ποιεῖ. Ο Θεὸς εἰ τῶν ὄντων ποιεῖ, εἰς οὐδὲν αὐτὸν χρησιμεύει τὸ βούλεσθαι, ὃ οὐδαμῶς δυνάμενος κεκρύφθαι. Δύο ἀσύμβατα φήσιν εἶναι τὸν Θεοῦ ὁ ἀποκριναμένος· ποιητικὸν αὐτὸν ὀνομάζει τῶν ὄντων, καὶ προσαναιρεῖ αὐτῷ ὃ ἀγήτους ποιεῖν. εἰ γὰρ αὐτὸς μὲν ἀγήτους ποιεῖ, ὃ δὲ ποιούμενον οὐδαμῶς γίνεται, οὔτε γενητῶς, οὔτε ἀγενήτως, οὔτε ποιητῶς, οὔτε ἀποιήτως· ὥσπερ ἄρα οὐ γίνεται ὃ ποιούμενον, οὕτως οὐδὲ ποιεῖ ὁ ποιῶν.

Ὡσπέρ φησι, ὁρῶμεν ὅτι τὰ γενητά, οἷς ἄνθρωπος γενητῶν γενόμενος, γενητός τε ὢν γενητὰ ποιεῖ, καὶ καθόλου τὰ γενητὰ γενητῶν γενόμενα, γενητὰ καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν ποιεῖ· τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ὁ Θεὸς ἀγήτος ὤν, ἀγενήτους ποιεῖ πάντα, οὐ γενόμενα, ἀλλὰ συνυφισάμενα, καὶ τῇ μὲν τοῦ δυνάμεως ἀπειρίᾳ τὰ διαφορὰ ποιεῖ.

Τίς οὖν ἐστιν ὁ ποιήσας τὸ ἄνθρωπον τὸν ἐκ τῶν τριῶν φωνῶν τοῦ ἀποκριναμένου γενητῶν γενόμενον, καὶ αὐτὸν ὄντα γενητὸν, γενητῶν γενητὰ ποιούμενα; μηδὲ εἰ μὲν ὁ Θεὸς, πῶς οὐκ ἐνηύσατο ὁ ἀποκριναμένος εἰπών, Ο Θεὸς ἀγήτος ὤν, ἀγενήτους ἀγένητα ποιεῖ. εἰ δὲ οὐχ ὁ Θεὸς, πῶς οὐ τῶν ἀλλοτρίων κρείττων ὁ Θεὸς, κρείττονι ὄντι ἀνθρώπῳ, ὃν οὐκ ἔστι ποιητής. εἰ δὲ ἄτοπον ὃ μὴ λέγειν τὸν Θεὸν ποιητὴν τοῦ ἀνθρώπου, ἄτοπον ἄρα καὶ ὃ λέγειν τὸν Θεὸν ἀγενήτους ἀγένητα ποιεῖν. ἰσοδυναμεῖ γὰρ τὸ πεποίηκε τὸν ἄνθρωπον γενητῶν, ὄντα γενητόν. Εἰ οὖν τὰ μέρος γενητὸν, τοῦτου ἕνεκα ἀνάγκης καὶ τὸ ὅλον γενητὸν, μέρος δὲ τοῦ κόσμου ὁ ἄνθρωπος ὁ ἐκ τῶν τριῶν φωνῶν τοῦ ἀποκριναμένου γενητῶν γενόμενος, γενητὸς ἄρα καὶ ὁ κόσμος. Εἰ ἀγένητός ἐστιν ὁ Θεὸς, καὶ τὰ ἀγένητα ποιεῖ, πῶς ὁ ἐκ τῶν κενοῦ φέρει τὸ τοῦ ἀγενήτου ἔνομα ἢ μανδὴν αὐτὸν ἀντίδιαφέλλων. Εἰ ὁ Θεὸς ὅ ἐστιν οὐ ποιεῖ, ἀδύνατον γάρ· ποιεῖ δὲ ἃ οὐκ ἔστι, γενητὰ ἄρα ποιεῖ ἀγένητος αὐτὸς ὤν, ὃ ζητοῦμεν ἢ πρῶτον τὸ πῶς ποιεῖ ὁ Θεὸς, ἀλλὰ τὸ τί ποιεῖ. θύραθεν γὰρ τὸ τί ποιεῖ, ὥρισται καὶ τὸ πῶς ποιεῖ. Εἰ ἀγένητος ὑπάρχει ὁ Θεὸς, ἀγενήτους ἀγένητα ποιεῖ, καὶ ἀδιάστατος ἄρα ὑπάρχων, ἀδιαστάτους ἀδιάστατα ποιεῖ. εἰ δὲ ἄτοπον ὃ δεύτερον, ἄτοπον ἄρα καὶ τὸ πρῶτον. Τὰ ἀδιαστάτως συνυφισάμενα δηλονότι, οὐδὲν αὐτῶν οὐδενὸς αὐτῶν ἐλαττοῦται ἢ ποιητής· εἰ δὲ μή τι, ἀλλήλων ἔσονται ποιητά· εἰ ἢ τοῦτο ἄτοπον, ἄτοπον ἄρα καὶ ὃ λέγειν τὸν Θεὸν ποιητὴν τῶν ἀδιαστάτως αὐτῷ συνυφισαμένων. Εἰ ἄπειρος μὲν δύναται ποιεῖν ὁ Θεὸς, ἀλλὰ τοῦ βούλεσθαι· ὁ Θεὸς δὲ διαφορὰ μὴ εἶναι οὐ δύναται· ἓν γὰρ ὄντι, καὶ ἁπλοῦν, καὶ μονοειδές· διαφορὰ δὲ οὐ βούλεται· οὐκ ἄρα τοῦ εἶναι ποιεῖ, ἀλλὰ τοῦ βούλεσθαι. Εἰ ὥσπερ τῇ συνθέσει τῶν γραμμῶν συνυφίσανται αἱ γωνίαι, οὕτως καὶ ὁ κόσμος τοῦ Θεῷ· ἀναγκαστικῶς ἄρα καὶ ἀβουλήτως ποιεῖ τὸν

κόσμου ὁ Θεὸς, καὶ συμβεβηκὸς, καὶ οὐ καθ' αὑτό. ἀναλογικῶς γὰρ καὶ κατὰ συμβεβηκὸς σεσωφίσται αἱ γωνίαι τῇ ἴσῃ τῆς γραμμῆς. Ο ποιῶν τὸ μὴ ὂν ποιεῖ. ὃ γὰρ ὂν οὐ χρήζει ποιεῖσθαι· ἀλλ' εἰ ἔστιν, οὐκ ἄρα ποιητὴς ὅστις ὁ Θεὸς τῶν σεσωφισμένων αὐτῷ κατὰ φησιν ὁ ἀποκρινάμενος. Ο Θεὸς οἰκίαν οὐκ ἐποίησεν, ἀλλ' ἐποίησε τὸν ἄνθρωπον, καὶ δέδωκεν αὐτῷ δυνάμιν ποιητικὴν τῆς οἰκίας. οὐδὲν οὖν τούτων ἀληθῶς λέγεται τοῦ Θεοῦ, οὔτε ἡ ποίησις τοῦ ἀνθρώπου, οὔτε ἡ δόσις τῆς δυνάμεως. Δύο χαμαίας ἔδηκεν ὁ ἀποκρινάμενος, ἕνα μὲν ὅτι τῆς ποιήσεως τῶν ἀληθῶν ὄντων, καὶ ἀληθῶς ποιούντων· ἕνα δὲ ὅτι τῆς ποιήσεως τῶν ψευδῶν ὄντων καὶ ψευδῶς ποιούντων, ἃ τὰ μὲν, φησὶν, ἔργα ὧν ἀληθῶν σεσωφίσται τοῖς ἑαυτῶν ποιηταῖς ἀληθῶς· τὰ δὲ ἔργα τῶν ψευδῶν ἐλέγχεται. μηδενὸς πώποτε ὢν ἀληθῶς ἐλέγχους ποιούντων, δηλονότι τὰ ψευδῆ οὔτε γένεσιν τοῦ ἀληθοῦς, οὔτε ψεύσασθαι δυνάμενα.

» Μὴ τοίνυν μοῦ δὲ ὁ ποιῶν τὸν Θεὸν ἀνθρώπινος, οὐδ' ὡσαύτως ἡμεῖς τὸ πρότερον ἀνάγκης ἔχοντες, ὕστερον εἰς ἀνάγκην μεταβαίνοντες λεγόμενα ποιῶν, οὕτως καὶ ὁ Θεὸς ποιεῖ. ἀνάγκη δ' ἄρρητον ἐπαναβαίνουσά τε δυνάμεων ἀχρόνως ποιοῦν πάντα τελοῦσα, καὶ ἅμα τῷ αὐτὸν εἶναι καὶ τὰ ὄντα ποιεῖ, οὐ χρείαν ἔχων ὥσαύτως ἡμεῖς τοῦ πρότερον » γνόεσθαι καὶ τελεωθῆναι, καὶ οὕτως ποιῆσαι, ἀφ' ὃ μηδὲν εἶναι ἐν αὐτῷ πρότερον » καὶ ὕστερον. Ημεῖς μὲν τὸ πρότερον μεταβαίνομεν εἰς τὸ ὕστερον, τῇ αὔρᾳ τοῦ βελτίονος· ὁ δὲ Θεὸς οὐχ οὕτως, ἀλλ' ὥσαύτως πρόσεστι τὸ ἐξ ἀρχῆς ποιεῖ οὐ μεταβάλλων εἰς ὕστερον τὰ πρότερα· εἰ γὰρ προσῆκε μοὶ ἐξ ἀρχῆς τὸ μεταβάλλειν εἰς ὕστερα τὰ πρότερα, καὶ οὐ μεταβάλλειν, ἢ ἀδύνατα ἐνομίζετο τῆς δυνάμεως, ἢ ὅτι οὔπω τοῦ προκειμένου τὸ βέλτιον, ὧν οὐδὲν πρόσεστι τῷ Θεῷ, οὔτε ἡ ἀδύνατα τῆς δυνάμεως, οὔτε τὸ ὕστερον αὖθις τοῦ πρότερου τὸ βέλτιον. Εἰ ποιεῖ ὁ Θεὸς πάντα τὰ μὴ γενόμενα, ἀνάγκη σεσωφισμένα, πρεπὸν ἦν τὰ ἅμα ὦ εἶναι αὐτὸν ὄντα ποιεῖν. ὥσαύτως γὰρ πρεπὸν ἦν οὔσης τῆς ζωοποιήσεως τῶν γραμμῶν ποιῆσαι τὰς γωνίας, οὕτως πρεπὸν ἦν ὄντος τοῦ Θεοῦ σεσωφισμένῳ τῷ κόσμῳ ποιῆσαι τὸν κόσμον, εἰ ἄρα σεσωφίσται τῷ Θεῷ, καθά φησιν ὁ ἀποκρινάμενος. Εἰ ἅμα ὦ εἶναι τοῦ Θεοῦ ὅστι καὶ ὁ κόσμος, ὁ δὲ κόσμος ἀεὶ ἐν κινήσει, κίνησις δὲ χρόνου, ἐν χρόνῳ ἄρα ὁ Θεὸς σεσωφισμένῳ κόσμῳ. Εἰ ἀληθῶς ὢν ὁ Θεὸς, καὶ ἀληθῶς ἀληθῆ ποιεῖ, οὐ τὰ γινόμενα, ἀλλὰ τὰ σεσωφισμένα αὐτῷ, ἀληθῶς ἄρα καὶ ὁ ἄνθρωπος μέρος ὢν τοῦ κόσμου. πῶς οὖν ψευδῆ ἔστιν ἀποκρινάμενος καλῶ· καὶ εἰ ἀληθῶς ὢν ὁ Θεὸς καὶ ἀληθῶς ἀληθῆ ποιεῖ, δηλονότι καὶ ἁπλοῦς ὢν ἁπλᾶ πάντα ζωοποιήσαντα αὐτῷ ποιεῖ. ἀλλ' εἰ ἔστιν, οὐκ ἄρα σεσωφίσται τῷ Θεῷ ὁ κόσμος σεσωσμένος ὢν καὶ ὅλος, καὶ μέρη. Εἰ ἓν ὅστιν ὁ Θεὸς, καὶ οὐχ ἓν τὸ σεσωφισμένον αὐτῷ, οὐδὲ ἄρα σεσωφίσται αὐτῷ τὰ ψευδῆ ἀληθῶς ὄντα. Ο Θεὸς εἰ νοητῶν τε καὶ αἰσθητῶν ἐστὶν ἐπέκεινα, καὶ οὐ ποιεῖ ἔργα νοητῶν τε καὶ αἰσθητῶν ἐπέκεινα, οὐδ' ἄρα ἀληθῆ ὢν ἀληθῆ ποιεῖ. Εἰ ἀδύνατον ζωοποιῆσαθαι τῷ ἐπέκεινα ἑαυτῷ, πῶς σεσωπέσῃ ὁ κόσμος τῷ Θεῷ ἐπέκεινα ὄντι αὐτῷ. Εἰ ἀδύνατον εἶναι ἀληθῆ τὰ σεσωσμένα, πῶς ὁ οὐρανὸς καὶ ὁ ἥλιος κόσμοι εἰσὶν ἀληθῶς ζωοποιοὶ ὄντες, ἀφ' οὗ ἔχοντες τὸ ὕλιον, καὶ ἀφ' οὗ τὸ εἶδος.

» Ορῶ μὲν καὶ τὴν Φύσιν αὐτῷ τῷ εἶναι ποιοῦσαν, καὶ ἀεὶ τὴν μεταβολὴν » ἐργαζομένην, ὥσαύτως ὅτι τῆς πόλεως ἡ γαλαξίας ἀεὶ τὴν πῆξιν ἀνόμασται πα-

ρεγκινεθίζω τῷ γάλακτι. πολλῷ πίνω τὸν Θεὸν μᾶλλον αἰτίον ἀθεράπευτα καὶ ἀχρήστως πάσχοντα ποιῆν, ἀοράτον μὲν ὄντα ἐν, τῇ δὲ ἀπειρίᾳ τῆς δυνάμεως ἀφθόρως ἀγήρατα, καὶ αὐτὰ πάντελως αὐτοπάρεκτα τυγχάνοντα. Ἡ μὲν Φύσις ἀθεράπευτα τῷ μεταβολῷ ἐργάζεται, οὐ κατὰ ποίησιν οὐσίας, ἀλλὰ κατὰ ποίησιν τοῦ πάθους. Ἰδὲ γὰρ πῆξις ἐν τῷ γάλακτι, πάθος ἐστὶ τοῦ γάλακτος· οὐσία δὲ οὐδαμῶς ἀθεράπευτα ποιεῖ ἡ Φύσις. πῶς οὖν οὐκ ἔστιν ὁ ἀπεκρινάμενος ἀποικείως κατοδτήματι τῇ ἐργασίᾳ τῆς Φύσεως χρησάμενος κατὰ κατάφασιν τῆς τοῦ Θεοῦ ἀχρήστως ἐργασίας, δημιουργοῦ πολλῶν καὶ διαφόρων οὐσιῶν ὄντος, ὃς καὶ ἀθεράπευτα ποιῆ ὁ Θεός, οὐδὲ οὕτως ἀχρήστως. Τὸ γὰρ ἀθεράπευτον τοῦ χρήστου ἐστὶ τὸ ἄτιμον. Τῶν αὐτοπαρέκτων οὐ κυριεύει ἡ τοῦ Θεοῦ βούλησις· κυριεύει γὰρ ἡ βούλησις τοῦ Θεοῦ ὧν αὐτὴ παρέχει. ἀλλ' εἰ κυριεύει ἡ βούλησις τοῦ Θεοῦ πάντων, οὐδὲν ἄρα αὐτοπάρεκτον. αὐτοπάρεκτον ὑπομένει ὁ ἀπεκρινάμενος καὶ τὸν Θεὸν, καὶ τὸν κόσμον. ἀλλ' εἰ αὐτοπάρεκτός ἐστιν ὁ κόσμος συνυφισάμενος τῇ αἰτίᾳ τοῦ κατασκευάσαντος αὐτὸν, δυάλιτη ἄρα καὶ τὸν Θεὸν αὐτοπάρεκτον ὄντα, συνυφίσασθαι τῇ αἰτίᾳ τῆς κατασκευάσεως αὐτοῦ. ἀνὴ εἴ γε ἄτοπον, ἄτοπον ἄρα καὶ ὃ λέγει τὸν Θεὸν καὶ ὃν κόσμον αὐτοπάρεκτους, καὶ συνυφισαμένους ἀγνώλοις ἀδιασάτοις. Εἰ καθ' αὑτὸ μόνον ἐστὶν ὁ Θεὸς αὐτοπάρεκτος, τῷ συμβεβηκὸς δὲ ὁ κόσμος οὐ συνυφισάμενος αὐτῷ, πῶς οὖν ἔστι ψευδὲς τὸ, οὐδὲν συμβαίνει Θεῷ, εἴ γε αὐτοπάρεκτος καθηγεμόνευτὸς Θεοῦ, συνυπέρη αὐτῷ αὐτοπάρεκτος ὁ κόσμος. Εἰ τὰ φυσικῇ δυάλιτη τινὶ συμβεβηκότα, ἀδιαλύτως συμβαίνει αὐτῷ, πῶς εἰ φυσικῇ δυάλιτη συνυφίσαται ὁ κόσμος τῷ Θεῷ, οὐκ ἀβουλήτως αὐτῷ συνυφίσαται καὶ συμβεβηκός. Εἰ τοῦτό ἐστι κατὰ τὸ Θεῷ τὸ εἶναι τῷ βούλεσθαι, δηλονότι ὃ οἷς οὐ βούλεται ὁ Θεὸς, ὃ τούτοις οὐδέ ἐστι. πῶς οὖν μὴ ὄντος αὐτοῦ, ὁ κόσμος αὐτῷ συνυφίσαται. ἀβουλήτως γὰρ αὐτῷ συνυφίσαται ὁ κόσμος.

Εἰ ὁ ἀλύτητος ἀλυτήτως ἀλύτητα ποιεῖ, δηλονότι καὶ ὁ ἀσυνδέτως ἀσυνδέτως ἀσυνδέτα ποιεῖ· εἰ δὲ μὴ τὸ δεύτερον, οὐδὲ ἄρα τὸ πρῶτον. συνδέτως γὰρ ὁ κόσμος. Εἰ ὁ Θεὸς ἀϊδίως ἀϊδίως ἀεί ποιεῖ, πῶς ὁ ἀλύτητος ἀλυτήτως ἀλύτητα ποιεῖ. ἀεὶ γὰρ αὐτὸς ἑαυτῷ συνυφίσαται, ἀλλὰ ἕτερος. Ἄλλο τὸ Θεὸς, ἄλλο δὲ ἀλύτητον· οὐκοῦν μὲν ὑπάρχει, τοῦτο δὲ χωρίζεται τῆς ἀλυτητῶν. ἀεὶ ποιεῖ ὁ Θεὸς ὑπάρχει, ποιεῖ οὐ χωρίζεται. εἰ δὲ καὶ ᾧ χωρίζεται ποιεῖ, ἀλλὰ τῷ συμβεβηκὸς, ἀλλ' οὐ καθ' αὑτὸ, πῶς οὐδὲν συμβαίνει τῷ Θεῷ τῷ συμβεβηκὸς ποιοῦντι. Εἰ ὥσπερ συνυφίσαται τῇ σφαίρᾳ τὸ κοῖλον καὶ τὸ κυρτὸν, οὕτως συνυφίσαται τῷ Θεῷ ὁ κόσμος ἀλληλαίτιοι ἄρα ὁ μὲν Θεὸς τοῦ κόσμου, ὁ δὲ κόσμος τοῦ Θεοῦ, καθάπερ κἀκεῖνα. Εἰ δὲ ποιεῖ ὡς βουλητὸν ἃ καὶ μὴ βουλόμενος ἐποίει, πῶς οὖν βουλητὸν ὃν κόσμον ἐποίησεν ὁ Θεὸς, ὃν καὶ μὴ βουλόμενος ποιεῖ, ἐξ ἀνάγκης ἐποίει. Εἰ ἓν μὲν τῇ οὐσίᾳ ὁ Θεὸς, ἄπειρος δὲ τῇ δυνάμει, τὰ δὲ συνυφισάμενα αὐτῷ μήτε ἓν τῇ οὐσίᾳ αὐτῷ, μήτε ἄπειρα τῇ δυνάμει αὐτοῦ, οὐδὲ ἄρα συνυφίσαται αὐτῷ. Ὁ Θεὸς ἀεὶ τέλειός ἐστι, ἀεὶ δυνατός ἐστι, καὶ τὸ αὐτῷ μὲν κρεῖττον καὶ ὕστερον οὐδέν, ἐν ᾗ τοῖς ἔργοις αὐτοῦ ἐστιν ἀμφότερα. Εἰ συνύφανται τὰ ἔργα αὐτοῦ, πῶς δὲ συνύφανται ἐξ ἁπλοῦ σύγκειται, καὶ ἀδυνάτου ἅμα τε τὰ ἁπλᾶ τοῖς συνθέτοις. κρεῖττα γὰρ τὰ ἁπλᾶ, ὕστερα δὲ τὰ σύνθετα. Ὡσπερ ἀδιάλυτος ὁ Θεὸς διὰ τὴν ἀληθείαν τῆς δυνάμεως, ὅτι μὴ ποιήσας πλείους κόσμους, ἀλλὰ ποιήσας ἕνα κόσμον ἔπαυσε τὸν ποιεῖν, οὕτως ἀδιάλυτος ὁ Θεὸς διὰ τὴν ἀπλότητα τῆς δυνάμεως, ὅτι μὴ ἄ-

μα τῷ εἶ) αὐτὸν τ̀ κόσμον ἐποίησεν, ἀλλ' ὅτι ἐβούλετο. Οὐδὲν διαφέρει τὸ αὐτοπάρακτον τ̀ αὐτοκίνητος, ἀλλὰ εἰ αὐτοπάρακτος ὁ Θεὸς καὶ αὐτοπάρακτος ὁ κόσμος, ἔσονται αὐτοκίνητοι ὅ, τι Θεὸς καὶ ὁ κόσμος. Εἰ ὥσπερ ὁρῶμεν ἀθρόως τὴν πῆξιν τοῦ χάλικος γενομένην, οὕτως ἀθρόως γίνεται ὁ κόσμος ὂν εἶναι, κίνητός ἐστιν ὁ κόσμος καὶ μεταβλητὸς ἐκ τῆς ἀνοισίου εἰς οὐσίαν· τὸ γὰρ γινόμενον ὂν κινεῖσθαι δηλεῖ. Εἰ αὐτοπάρακτος ὁ Θεὸς, καὶ αὐτοπάρακτος ὁ κόσμος, ἡ αὐτοπαραξία ἑκατέρου ἑκατέρου ἔσται ἀρχὴ τῆς ὑπάρξεως. πῶς οὖν ἀναρχος καὶ ἄϊδιος ὁ Θεὸς καὶ ὁ κόσμος ταῖς αὐτοπαραξίας ἔχοντες αὐτῶν ἀρχὰς τῆς ὑπάρξεως αὐτῶν. Τὸ αὐτοπάρακτον γενόμενον ἔχει σημασίαν ἀφ' ἑαυτοῦ γενομένου· ἀλλὰ ὅπερ πρὸ τοῦ γενόμενοι ἢ τῇ προυσίᾳ γένεται καὶ μεταστασιν ἐκ τόπου εἰς τόπον, ἢ τῇ οὐσίᾳ γένεσιν καὶ ποίησιν ἄγουσαν ἐκ τῆς ἀνυπαρξίας εἰς ὕπαρξιν· μηδὲν ἧ τούτων πρέποντα ὡς Θεῷ, δηλονότι ἐκ ὀρθῶς αὐτὸν ὠνόμασεν ὁ ἀποκρινάμενος αὐτοπάρακτον. Τὸ γὰρ αὐτοπάρακτον τῷ ἑτεροπαρέκτῳ τοῦ ὅλως αὐτοπαρέκτῳ οὐδὲν διαφέρει. Εἰ ἀδιάϊστον εἶ) τὸ ἀκίνητον ἀποίητον, ἀδιάϊστον εἶναι τὸν κόσμον ἀκίνητον, καὶ τ̀ ποιήσματα αὐτὸν Θεόν. εἰ δὲ ὡς ποιητῷ διαφέρει ὁ κόσμος τῷ Θεοῦ, ἐξ ἀνάγκης καὶ ὡς κινητῷ διαφέρει. ποιητὸς γὰρ ὁ κόσμος, ἀποίητος δὲ ὁ Θεός. Εἰ ὁ φυσικὴν ἀνάγκην τοῦ ἀκινήτου συναφισάμενος, ἀποίητός ἐστι, πῶς οὖν ὐκ ἔστι ψευδὴς ὅ, Ἐποίησε ποιητὸν κόσμον ὁ Θεὸς ἀποίητον ὄντα καὶ ἀκίνητον κατ' αὐτόν. Εἰ αὐτοπάρακτός ἐστιν ὁ κόσμος καὶ οὐ ποιητός, ἐξ ἀνάγκης καὶ αὐτοποίητός ἐστιν. Τοῦ αὐτοπαρέκτου τὸ αὐτοκίνητον καὶ αὐτοποίητον οὐδὲν διαφέρει· ἀλλὰ εἰ αὐτοπάρακτος ὅ, τι Θεὸς καὶ ὁ κόσμος, αὐτοκίνητοι δ' αὐτοποίητοι ἔσονται. εἰ δὲ τοῦτο ἄτοπον, ἄτοπον ἄρα καὶ τὸ λέγειν, αὐτοπάρακτον μὲν τ̀ ἀναρχόν τι καὶ ἄϊδιον Θεὸν, ἀκίνητον ἢ καὶ αὐτοπάρακτον ὂν ποιητὸν κόσμον. Εἰ αὐτοπάρακτός ἐστιν ὁ κόσμος, οὐκ ἔστι θεοπάρακτος, καὶ εἰ μὴ θεοπάρακτος, οὐδὲ πρόνοιαν αὐτοῦ ὁ Θεός. πῶς οὖν ὁ ἀποκρινάμενος, ὅταν λέγῃ τοιαῦτα μὲν τ̀ Θεὸν, αὐτοπάρακτον δὲ ὂν κόσμον, οὐκ ἔστι ψευδῆ καὶ ἀσύμβατα λέγων. Γολλῷ τίνων, φησὶ, τὸν Θεὸν μᾶλλον οἰκτίσει ἀθρόως καὶ ἀχρόνως πάντα ποιῆσαι, αὐτὸν μὴ ὄντα ἔν, τῇ δὲ ἀπειρίᾳ τῆς δυνάμεως τὰ διάφορα τοιαῦτα, ἢ αὐτὰ πάντα λῶς αὐτοπάρακτα τυγχάνοντα. Καὶ εἰ ἰσοδυναμεῖ ὁ ποιῆσαι τῷ ποιήσῃ, πῶς ὁ μὲν αἱρῶν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ὁ ποιήσῃ ὡς ἔμφασιν μὲν ἔχει τοῦ μὴ ὄντος χρόνου, νῦν δὲ ὄντος ἐπ' αὐτῷ ὁ ποιῆσαι τὸν αὐτὸν ἔχει τοῦ χρόνου ἔμφασιν. εἰ δὲ σὺν τῇ ἐμφάσει τοῦ μὴ ὄντος χρόνου ἔχει ὁ ποιῆσαι καὶ τοῦ προελπιδόντος τὸν ἔμφασιν, πῶς οὐκ ἔστιν ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ ἐργασίᾳ τοῦ χρόνου πάντα τὰ μέρη ὑπάρχοντα.

Ερώτησις Χειστιανικὴ πρὸς τοὺς Ελλήνας.

Εἰ ἀδιάϊστον τῷ προῆλθε μὲν οὐκ ὄντι, ὕστερον δὲ ὄντι, συναΐδιον εἶναι τῷ ἀεὶ ὄντι, πῶς εἰ γλυπτὸς ὁ κόσμος, συναΐδιός ἐστι τῷ ὧ Θεῷ.

Απόκρισις Ελληνικὴ πρὸς τοὺς Χειστιανούς.

Οτι μὲν ἀδιάϊστον ὃ ἔλεγον (τοῦτο γὰρ σημαίνει ὃ πάλαι μὲν μὴ ὄν, ὕστερον δὲ ὄν) ἄϊδιον εἶ) καὶ ζωναΐδιον τῷ ἀεὶ ὄντι, δῆλον. ὅτι δὲ καὶ ἐκ τούτου τοῦ λόγου δείκνυται ὁ κόσμος ἀκίνητος, ἧ τοῦτο πάντῃ που δῆλον. ἀλλ' εἴ τίς ἐθέλει λέγειν ὡς ἡμεῖς τὸν παλαιὸν τὸν κόσμον ἀκίνητον καλοῦσιν, εἰ μὲν ὅτι παλαίως σκέπτονται τοὺς λόγους, μέμψονται μὲν δικαίως τοὺς ὑπὲρ τῶν λεγόντας· εἰ δὲ τὸ βάθος κατανοήσουσι ἀκρι-

ζως τ̃ λεχθέντων, θρήσουσιν ἀκριβῶς δὲ σαφῶς ἀγλύπτον τοῦτον τ̃ κόσμον ἀπο-
φαμοῦμεν. αὖθι γὰρ λέγοντες τὸν τε παραδείγματικὴν καὶ τὸν ποιητικὴν αἰτίαν
ἀγένητον εἶ), δηλονότι καὶ ὃν κόσμον δημιούργημα τούτων ὄντα, σαφῶς ἀγλύπτον
ἀποφαίνουσι. τοῖς γὰρ παλαιοῖς ἀποδέδεκται τὰ κατὰ μέρος τοῖς τὶ ἅμα τῇ φύσει
ὑπάρχειν. ἐπεὶ οὖν ἡ τε εἰκὼν πρὸς τὸ παράδειγμα, καὶ τὸ παράδειγμα πρὸς τὸν
εἰκόνα, καὶ τὸ δημιούργημα πρὸς τ̃ δημιουργὸν, καὶ ὁ δημιουργὸς πρὸς τὸ δημιούρ-
γημα ἅμα τῇ φύσει ὑπάρξει. εἰ τοίνυν ἀγένητος ὁ δημιουργὸς, καὶ τὸ παράδειγ-
μα ἀγένητον, καὶ ὁ κόσμος τῷ μὴ παραδείγματος εἰκὼν ὤν, τοῦ δὲ δημιουργοῦ
δημιούργημα. Ὅτι δ' τοῖς πρὸς τι ἅμα τῇ φύσει ὑπάρχει, σαφῶς πᾶσιν ἀποδέ-
δεκται καὶ ὁμολόγηται, καὶ αὐτόθεν ῥᾴδιον γνῶσθαι· τὸ γὰρ δεξιὸν καὶ ἀριστερὸν τῶν
πρὸς τί. ὥσπερ οὖν οὐκ ἂν δέχεται δεξιὸν εἶ) μὴ ὄντος τοῦ ἀριστεροῦ, μηδὲ τὸ ἀρι-
στερὸν ἂν τὸ τοῦ δεξιοῦ, οὕτως οὐκ ἂν δέχεται τ̃ δημιουργὸν εἶναι ἄνευ τοῦ δημιουρ-
γήματος, ἢ τὸ δημιούργημα ἄνευ τοῦ δημιουργοῦ. εἰ οὖν ἀγένητος ὁ δημιουργὸς, ἀ-
γένητον καὶ τὸ δημιούργημα· εἰ δέ τις ἄλλως λέγει, ὅτι πρότερον μὲν ἦν ὁ δημιουρ-
γὸς, ὕστερον δὲ γέγονε τὸ δημιούργημα, καὶ οὐδεμιᾷ πίστει ἁλώσεται ἀτόπου. εὑρεθήσε) γὰρ
δυνάμει εἶ) λέγων τ̃ δημιουργὸν, καὶ οὐκ ἐνεργείᾳ, ὅπερ ἐστὶν οὐδὲν ὄφελος, ἢ τ̃ Θεὸν
ἀτελῆ λέγει. καὶ πρὸς τούτοις ἔτι ἦν ἀτοπον συγχωρῆσαι ἂν ὅ δημιουργὸν τὸ δημιούρ-
γημα, δυνάμει ὂν καὶ μὴ τοῦτο ὥσπερ ὁ δημιουργὸς, ἀπόντα χρόνῳ τῶν πρὸς τι ὑφισταμέ-
νων ὑπόστασις. εἰ μὲν οὖν ὁ δημιουργὸς δυνάμει, καὶ τὸ δημιούργημα δυνάμει· εἰ δὲ ὁ
δημιουργὸς ἐνεργείᾳ, καὶ τέλειος, καὶ τὸ δημιούργημα ὁμοίως· σαφῶς τοίνυν πρώτη
δῆλον ὑπάρχει, τὸ συνυφίστασθαι τῷ δημιουργῷ κατὰ δημιουργὸς τὸ δημιούρ-
γημα.

Ἔλεγχος τῆς ἀποκρίσεως οὐκ ὀρθῶς γεγυμνασμένης.

Ὡς δείξας ὁ ἀποκρινάμενος ἐν ταῖς δηλαῖς αὐτοῦ ἀποκρίσεσι τ̃ κόσμον ἀγλύπτον,
οὕτως καὶ ἐν τῇ πρόσθεν ἀποκρίσει ἐπαγγέλλεται δείξαι τὸν κόσμον ἀγένητον· κεῖται
ἐν ταῖς δηλαῖς αὐτοῦ ἀποκρίσεσιν, οὔτε ἐκ τῶν φανερῶν τι καὶ γνωρίμων τοῦ κόσμου
ἐδογμάτισε τινὰ ἀγλυφίαν, οὔτε λόγῳ τ̃ ἀποδείξεως τοιοῦτόν ἐστιν, ἀλλὰ μόνον
κατὰ τινὰ οἰκείαν αὐθαιρεσίαν ὃ δοκεῖν αὐτῷ ἀπεφήνατο. ἔχων δὲ εἰς τ̃ πρόσθεν τοιού-
τινα ἀπόκρισιν, ἐν ᾗ πειρᾶται δεῖξαι τὸν κόσμον ἀγένητον, τοιοῦτον μέμιμηται τ̃ παλαι-
ὸν γλυπτὸν εἰρηκότων τ̃ κόσμον, οἷς δικαίας μέμψεως ἔλεξεν ἀξίους, γλυπτὸν τὸν
κόσμον εἰρηκότας, εἰ μὴ τ̃ ἑτέρας αὐτῶν φωνὰς τοῦ οἰκείας αὐτῶν φωνὰς ἀνέσπε-
ψεν λεγούσας τ̃ κόσμον γλυπτόν. τοῦτο γὰρ οὐ δικαίας ἐστὶ μέμψεως ἀπαλλακτικὸν,
ἀλλὰ ποιητικὸν μᾶλλον τῆς μεγάλης καὶ δικαίας μέμψεως, ὃ δῆλον ὅτι τῆς τοῦ
κόσμου γλυφέως τινὰ φάσιν καὶ τινὰ ἀπόφασιν, καὶ ὃ τοῖς οἰκείοις λόγοις μάχεσθαι
αὐτὸν ἑαυτῷ. καὶ ταῦτα μὲν εἰρήσθω εἰς ἔλεγχον τοῦ μὴ δικαίως κεχρῆσθαι τ̃ ἀ-
ποκρινάμενον ταῖς ἀλλήλαις μαχομέναις φωναῖς, πρὸς ἀπόδειξιν συσταπικὴν
τοῦ τὸν κόσμον εἶναι ἀγλύπτον· ἡμεῖς δὲ ἐξεπασώμεθα τοῖς τῶν παλαιῶν ἐκ εἶναι φω-
νὰς, ἐν αἷς διδάσκουσιν τὸν κόσμον ἀγένητον ἀποφαίνοντες, κατὰ φησιν ὁ ἀπο-
κρινάμενος.

Ὅτι δὲ, φησὶ, καὶ ἐκ τούτου τοῦ λόγου δείκνυται ὁ κόσμος ἀγένητος, ὃ τοῦτο πρώτη
που δῆλον, ἀγαθὲ ὃ εἴ τις ἐθέλοι λέγειν ὡς ἅπαντες τῶν παλαιῶν τ̃ κόσμον γλυπτὸν κα-
λοῦσιν, εἰ μὴ ὅτι πολλαχοῦ χρησάμενοι τοῖς λόγοις, μέμψονται ἂν δικαίως τοὺς τ̃ τα

λέγοντας. εἰ δὲ τὸ βάθος κατθμοήσουσιν ἀκριβῶς τὴν λεγομένην, εὑρήσουσιν ἀκριβῶς καὶ σαφῶς ἀγήρατον τοῦτον τὸν κόσμον ἀποφαινομένους. αὐτοὶ γὰρ λέγοντες πλὴν τὸ παράδειγμα λογικὴν καὶ ποιητικὴν αἰτίαν ἀγήρατον εἶναι, δηλονότι καὶ τὸν κόσμον δημιούργημα τούτων ὄντα, σαφῶς ἀγήρατον ἀποφαίνουσιν. Εἰ κεῖται τοῖς παλαιοῖς τὸν γηρατὸν εἶναι τὸν κόσμον, καὶ ὅτι παλαιὸς μὲν νοούμενος ὁ κείμενος μηδὲν ἀμετάβλητον, οὕτως δὲ νοούμενος ὡς ὁ μὴ τικείμενος μεταπίπτει, δῆλον ὅτι μὲν τὸ παράδειγμα λογικὴν τε καὶ ποιητικὴν αἰτίαν πλὴν κειμένου τοῖς παλαιοῖς, ταῖς ὁμοίαις προσοχαῖς ὅτι ὅτι παλαιὸς ὁ βαθέως χρησαμένου εἰς μὴ τικείμενον μεταβαλομένοις χρησάμενος ὁ ἀποκρινάμενος, τὸν γηρατὸν κόσμον τὸ κείμενον τοῖς παλαιοῖς, εἰς ὃν ἀγήρατον μετέβαλεν, ἅμα τοῖς τοῦτο εἰρηκόσιν διὰ τῆς μεμψέως ἀπαλλάξει. εἰ μὴ τοῦτο ποιῇ ἄτοπον, χρὴ τοῖς τῶν προσχημάτων φύσιν ἐοικυῖαν τοῖς παλαιοῖς τοῖς λόγοις, καὶ μὴ τοῖς διαφόροις προσοχαῖς μεταβαλομένους τὰ κείμενα εἰς τὰ μὴ τικείμενα. Εἰ δηλονότι τὸ παράδειγμα, καὶ ἄλλο τὸ τῷ τὸ παράδειγμα· ἀπλοῦν γὰρ ὂν τὸ παράδειγμα, σύνθετον ἢ ὂν τῷ τὸ παράδειγμα· ὃ δὲ αὐτοῦ δηλονότι καὶ ἄλλο, ἐξ ἀνάγκης δηλονότι καὶ ἄλλοτε καὶ ἄλλοτε· τὸ μὲν ἀγήρατον καὶ ἄλλοτε, πρότερον δὲ ὕστερον, οὐ δυνάμενα ἅμα εἶναι τῇ φύσει· οὐκ ἄρα ἅμα τῇ φύσει ὂν τὸ παράδειγμα ὂν τὸ κατὰ τὸ παράδειγμα. Ὁ ἀποκρινάμενος ποτὲ μὲν καινὸν δημιούργημα λέγει τὸν κόσμον διὰ τὴν παραδειγματικὴν αἰτίαν καὶ τὴν ποιητικήν, καὶ φησι, Δῆλον ὅτι καὶ τὸν κόσμον δημιούργημα τούτων ὄντα· ποτὲ δὲ τῆς μὲν ποιητικῆς δημιούργημα, τῆς δὲ παραδειγματικῆς εἰκόνα. καὶ δῆλον ἐκ τούτου, ὅτι ὅτε τῷ δημιουργῷ πρὸς τὸ ὄντι καθὸ εἰκὼν ὁ κόσμος, οὔτε ὃν παραδείγματι καθὸ δημιούργημα· διὰ εἰ ὅτε, οὐκ ἄρα διὰ τὸ τούτων εἶναι δημιούργημα ὁ κόσμος.

Εἰ δὲ παραδείγματι δημιουργεῖ ὁ δημιουργὸς τὸν κόσμον, βουλόμενος αὐτὸν δημιουργεῖν· διὰ εἰ ὃ εἰ αὐτὸν δημιουργῶ, βέλτιον ὃ παράδειγμα, τὸν εἰ τὸν Θεὸν ἀρκεσθῆναι πρὸς ποίησιν ἢ ποιουμένου, καὶ παράδειγμα τὸ βούλημα. οὐ γὰρ ἂν βέλτιστα ἃ μὴ βουλομένῳ ἢ ποιοῦντι ἐγένετο· τοῦτον γὰρ ὃ ἔργον τὸν ὂν εἶναι ποιοῦντων. Ὁ Θεὸς μὲν αὐτός ἐστιν ἀγήρατος, ὃ δὲ παράδειγμα ἐγήρασεν ἐκ τῆς ἑαυτοῦ ἀφθορίας, τὸν δὲ κόσμον ἐδημιούργησεν ἐκ τῆς ὕλης καὶ ὃ παράδειγμα. ἀλλ' εἰ κατὰ τὸν ἀποκρινάμενον, ὅτι δημιούργημα τοῦ ἀγήρατου δημιουργοῦ ἐστιν ὁ κόσμος, διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς ἀγήρατός ἐστιν, ἔσται ἄρα καὶ ὁ παράδειγμα ἀγήρατον, ἐπεὶ γήρασα τοῦ ἀγήρατου ἐστίν. εἰ δὲ ἄτοπον ὃ λέγειν ἀγήρατον τὸ γήρασα, ἄτοπον ἄρα καὶ ὃ λέγειν ἀγήρατον ὃ γηρατόν. Εἰ διὰ τὸν εἰ τὸν δημιουργὸν ἀγήρατον, ἀνάγκη καὶ ὃ δημιούργημα εἶναι ἀγήρατον, δῆλον ὅτι τούτῳ τῷ τρόπῳ ἀνάγκη εἰ καὶ ἀδημιούργητον τὸ δημιούργημα· ἀδημιούργητος γὰρ ὁ δημιουργός. εἰ δὲ τοῦτο ἄτοπον, ἄτοπον ἄρα καὶ ὃ λέγειν τὸν κόσμον ἀγήρατον. Τὸ δημιουργητὸν τοῦ δημιουργοῦ ἧττον ὃ γηρατοῦ λέξει μᾶλλον διαφέρει· παραδείγματι γὰρ οὐ διαφέρει· διὸ καθόλου ἀντιστρέφει ἀλλήλοις διὰ τὸ εἰ αὐτὰ ἐπίστασις. εἴτι γὰρ γηρατὸν, τοῦτο ἐξ ἀνάγκης καὶ δημιουργητόν, καὶ εἴτι δημιουργητόν, τοῦτο ἐξ ἀνάγκης καὶ γηρατόν. ἀλλ' ὅτι ἀδύνατόν ἐστι τὸν κόσμον εἶναι ἀγήρατον καὶ γηρατόν· δεῖ πάντως γὰρ ἢ τὸν φασὶν ἀληθῆ, ἢ τὸν ἀποφασιν· ἄρα τὸν κόσμον δυνατὸν εἶναι δημιουργητὸν καὶ ἀγένητον. Τὸ δὲ εἶναι τὸ αὐτὸ καὶ ἀληθῆ, ἐξ ἀνάγκης ἄλλοτε καὶ ἀληθῆ, ὃ τὸ παράδειγμα ἐστὶ καὶ τοῦ Θεοῦ, καὶ καὶ τῆς ὕλης· καὶ καὶ ὃ Θεῷ μὲν ἀπαθὲς, παθητὸν δὲ καὶ τῇ ὕλῃ, καὶ καὶ τοῦ Θεῷ μὲν οὐ κόσμος, ἀλλὰ τοῦ κόσμου παράδειγμα, καὶ τῇ ὕλῃ ὁ κόσμος. ἀληθῆ εἰ μὲν ἀληθῆ καὶ ἀλη-

λοτε, καὶ ἀΐδιος καὶ ἀΐδιος, ἐξ ἀϊδίκης καὶ προέτερον ἢ ὕστερον· εἰ δὲ προέτερον ἢ ὕστερον, δηλονότι οὐ συναΐδιον. Τοῖς παλαιοῖς ἀποδέδεκ) τὸ καλούμενα πρὸς τὶ ἅμα τῇ φύσῃ ὑπάρχειν. ἐπεὶ οὖν ἡ τε εἰκὼν πρὸς τὸ παράδειγμα, καὶ τὸ παράδειγμα πρὸς τὴν εἰκόνα, καὶ τὸ δημιούργημα πρὸς τὸν δημιουργὸν, καὶ ὁ δημιουργὸς πρὸς τὴν εἰκόνα, δημιούργημα, ἅμα τῇ φύσῃ τὰ τοιαῦτα ὑπάρξει. εἰ τοίνυν ἀγήνητος ὁ δημιουργὸς καὶ τὸ παράδειγμα, ἀγήνητος καὶ ὁ κόσμος, τοῦ μὴ παραδείγματος εἰκὼν ὤν, τῷ δὲ δημιουργοῦ δημιούργημα. οἷς παλαιοῖς ἀποδέδεκται τὰ πρὸς τὶ ἅμα τῇ φύσῃ, αὐτοῖς ἀποδέδοται τῆς εἰκόνος ὁ λόγος. εἰκὼν, φησὶν, ὅστις, ἧς ἡ ὑφέσις ἀφὸ μιμήσεως. ἀλλ' εἰ χῇ τὸν ἀποκρισάμενον ἀγήνητός ἐστιν ὁ κόσμος, δηλονότι ἀπώλεσεν ὁ κόσμος τῆς εἰκόνος τὸ ὄνομα, καὶ τὸ ὄνομα, καὶ τὸ προσῆμα· οὐ γὰρ ἀδύνατον τῷ κόσμῳ σώζειν τὴν εἰκόνα τὸν λόγον. Ο λέγει τὸ δημιούργημα ἀγήνητον, ὅπερ ὁ δημιουργὸς αὐτὸ ἀγένητός ἐστιν, ὀφείλῃ καὶ ἀδημιούργητον λέγειν τὸ δημιούργημα, ὅπερ ὁ δημιουργὸς αὐτοῦ ἀδημιούργητός ἐστιν. μὴ παρακελευόμεθα γὰρ ἀλλήλοις ἐξ ἀϊδίκης, τῷ μὴ ἀγήνητῳ τὸ ἀδημιούργητον, ἢ ᾧ ἀδημιουργήτῳ τὸ ἀγήνητον. εἰ δὲ τοῦτο ἄτοπον, ἄτοπον ἄρα καὶ τὸ λέγειν δημιούργημα ἀγένητον. Εἰ ἅμα τῇ φύσῃ τὰ πρὸς τὶ, καὶ δῆλον ὅτι ἀϊδίκη συναγήνητον εἰ) τῷ δημιουργῷ τὸ δημιούργημα, καθὰ τῷ ἀποκρισαμένῳ δοκεῖ, ἀϊδίκη ἄρα τὸν αὐτὸν τρόπον συναγήνητον λέγειν τὸ ἀγένητον τῷ ἀγενήτῳ· πρὸς τὶ γὰρ καὶ τοῦτό ἐστι πρὸς γὰρ τὸ γενητὸν τὸ ἀγένητον, καὶ πρὸς τὸ ἀγένητον τὸ γενητόν. εἰ δὲ τῷ γενητῷ μὴ ὄντες, δυνάμει ἐσὶ τὸ ἀγένητον ἀγένητον· ὄντος δὲ τοῦ γενητοῦ, ἐνεργείᾳ ἐστὶν ἀγένητον τὸ ἀγένητον, ἀϊδίκη ἄρα καὶ ἅμα τοῦ δημιουργοῦ, καὶ τοῦ δημιουργήματος, καὶ τῆς εἰκόνος τοῦτο ὡσαύτως νοῆσαι, καὶ οὐδὲν ἄτοπον συμβαίνει. ὧν γὰρ ἔχει φύσιν τὸ πρὸς τὶ χῇ τὸν δημιουργὸν καὶ τὸ δημιούργημα, τὰ αὐτὰ ἔχει καὶ χῇ τὸ γενητὸν καὶ ἀγένητον· ᾧ τὸ προῆκον καὶ ὕστερον, τοῦτο πρὸς τὶ ὄντα· πρὸς γὰρ τὸ προῆκον τὸ ὕστερον, ᾧ πρὸς τὸ ὕστερον τὸ προῆκον, καὶ ἅμα εἰσὶ τῇ φύσῃ δυνάμει, ἢ τῇ φύσῃ ἐνεργείᾳ. ἀλλ' εἰ χῇ τὸν ἀποκρισάμενον τὸ δημιούργημα συναγένητον ὄντα τῷ δημιουργῷ, ὅπερ πρὸς τὶ ὄντα ᾧ ἅμα τῇ φύσῃ, ἔσαι ἄρα τούτῳ ᾧ τρόπῳ καὶ τὸ γενητὸν συναγένητον τῷ ἀγενήτῳ Θεῷ. προῆκτος μὲν γὰρ ὁ Θεὸς, ὕστερον δὲ τὸ γενητόν· καὶ ὅστις ὡς πρὸς τὶ ἅμα τῇ φύσῃ τὸ προέτερον καὶ ὕστερον. εἰ δὲ χωρὶς ἦν ποτὲ μὲν δυνάμει, ποτὲ δὲ ἐνεργείᾳ, ἀδύνατον ὅστι τὸ προῆκτον καὶ ὕστερον εἶναι ἅμα τῇ φύσῃ, ἢ ἄρα τὸ δημιούργημα ζωαΐδιόν ὅστι τοῦ δημιουργοῦ, οὗτε ἡ εἰκὼν ᾧ παράδειγμα. Οπερ ἢ τὰ πρὸς τὶ ἅμα τῇ φύσῃ ὑπάρχειν, σαφῶς πᾶσιν ἀποδέδεκται, καὶ ὡμολόγηται, καὶ αὐτόθεν ῥᾴδιον γινώσκειν. τὸ γὰρ δεξιὸν καὶ τὸ ἀριστερὸν τῶν πρὸς τί. ὡς γὰρ οὖν οὐκ ἐνδέχεται τὸ δεξιὸν εἰ) μὴ ὄντος τοῦ ἀριστεροῦ, μηδὲ τὸ ἀριστερὸν εἶναι τοῦ δεξιοῦ, οὕτως οὐκ ἐνδέχεται τὸ δημιουργὸν εἰ) μὴ τοῦ δημιουργήματος, ἢ τὸ δημιούργημα μὴ ὄντος τοῦ δημιουργοῦ. εἰ οὖν ἀγένητος ὁ δημιουργὸς, ἀγένητον καὶ τὸ δημιούργημα. Εἰ μὲν γὰρ ὡσαύτως χῇ τὰ αὐτὰ οὐσίαι ὑπῆρχε τὸ δεξιὸν καὶ τὸ ἀριστερὸν ἐν τῷ ὅλῳ μέρει πρὸς ἀλλήλα, οὕτως ὑπῆρχε καὶ ὁ δημιουργὸς, καὶ τὸ δημιούργημα χῇ τὰ αὐτὰ οὐσίαι ἐν τῷ ὅλῳ μέρει πρὸς ἀλλήλα, εἶχεν ἂν χώραν τὸ ὑποδείγμα, ᾧ χρησάμενος ὁ ἀποκρισάμενος ἐπειρᾶτο δεῖξαι ζωαγένητον τῷ δημιουργῷ τὸ δημιούργημα. εἰ δὲ τὸ μὲν δεξιὸν καὶ τὸ ἀριστερὸν χῇ τὰ αὐτὰ οὐσίαι ὄντα ἐν ᾧ ὅλῳ μέρει πρὸς ἄλλη-

λα· ὁ δὲ δημιουργὸς καὶ ὁ δημιούργημα οὐκ ἔστι ταὐτόν, δῆλον ὅτι ἀμοίκεια ὑποδείγματι ἐχρήσατο ὁ ἀποκρινάμενος πρὸς τὴν φύσιν ὧν προέγματος μηδεμίαν ἀναλογίαν ἔχοντι πρὸς ὃ ὑποδηκνύμενον. Τῶν πρὸς τι τὰ μὲν ἀλλήλων λέγονται ὅσα λέγονται, οἷον ὁ πατὴρ τοῦ υἱοῦ λέγεται πατήρ, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ πατρὸς λέγεται υἱός· τὰ δὲ οὐ λέγονται ἀμφότερα ἀλλήλων ὅσα λέγονται, ὡς ὃ ἄνω καὶ ὃ κάτω φέρεσ, ὧν ὅστι κινοῦν ὃ ποτὲ μὲν δυνάμει λέγεται θάτερον ὅσα λέγονται, ποτὲ δ' ἐνεργείᾳ· τὰ δὲ ἀμφότερα ἀεὶ ἢ δυνάμει ὄντα, ἢ ἐνεργείᾳ, ὡς ὃ κοῖλον καὶ τὸ κυρτόν· τὰ δὲ ἀεὶ ἐνεργείᾳ, ὡς ὃ ἄνω καὶ κάτω. Τούτων οὐσῶν τῶν πρὸς τί ὧν διαιρέσεων, ὅταν βουλώμεθά τινος ζητουμένου λύσαι ὃ ἄπορον ἀφ' ἑτέρου πρὸς τι, χρὴ πρῶτον καταμαθεῖν, ποίας διαιρέσεως τῶν πρὸς τί ὄντι ὃ ζητούμενον· εἶτ' οὕτως χρὴ πρὸς φύσιν τῆς διαιρέσεως κατασκευάζειν πρὸς ἀπολογίαν ὧν ἔχῃ ὃ ὑποδείγμα πρὸς τὸ ὑποδηκνύμενον· εἰ δὲ μήγε, φανεῖται ὃ ὑποδείγμα ἀοίκειον, καὶ τὸ ἄπορον λύτον. Εἰ ὁ δημιουργὸς καὶ ὃ δημιούργημα τῶν πρὸς τί ὄντι τῶν ἀλλήλων λεγομένων ὅσα λέγονται· δημιουργοῦ γὰρ ὃ δημιούργημα, καὶ τοῦ δημιουργήματος ὁ δημιουργός· ὁ δὲ ἀποκρινάμενος βουλόμενος ὑποδείγματι δεῖξαι συναγόντων τῶν ἀληθῶν τὸ ψευδὲς, ἔλαβεν εἰς τὸ τούτου δεῖξιν τὸ πρὸς τι τῶν ἀλλήλων μὴ λεγομένων· ὃ γὰρ δεξιὸν οὐ λέγεται τοῦ ἀριστεροῦ, οὔτε ὃ ἀριστερὸν ὧν δεξιοῦ· ἄλλος ἐστὶν ὅτι ἀοίκειόν ὑποδείγματι ἐχρήσατο πρὸς τὴν φύσιν τῆς δηκνυμένου ἀναλογίαν οὐκ ἔχοντι λυτικὴν ἀπορίας τοῦ ζητουμένου πρὸς ὃ ὑποδηκνύμενον.

Εἰ δέ τις θέλοι λέγειν ὅτι πρότερον μὲν ὢν ὁ δημιουργὸς, ὕστερον ἢ γέγονε ὃ δημιούργημα, καὶ οὐχ ὡσαύτως πεπεισθῆναι ἀπόπτω. Εὑρεθήσεται γὰρ δυνάμει εἰ λέγων τὸν δημιουργὸν μὴ οὐκ ἐνεργείᾳ, ὅπερ σοφόν ἐστιν, ἢ τὸν Θεὸν ἀτελῆ λέγοι, καὶ πρὸς τούτοις σοφὸν ἦπον συναφίσεται τοῦ δημιουργῶ ὃ δημιούργημα, δυνάμει ὂν καὶ αὐτὸ ὥσπερ ὁ δημιουργὸς, ἀπομαχοῦ τοῦ πρὸς τὶ ὑφισαμένου ὀλίσθης. εἰ μὲν ὄντως ὁ δημιουργὸς δυνάμει, καὶ ὃ δημιούργημα δυνάμει. εἰ δὲ ὁ δημιουργὸς ἐνεργείᾳ, καὶ τέλφος, ἐξ ὃ δημιούργημα ὁμοίως σαφὲς πάντα πάντη δῆλον ὑπάρχῃ τὸ συναφίσασθαι τοῦ δημιουργῶ καθὸ δημιουργὸς ὃ δημιούργημα. Εἰ ὥσπερ πρὸς ὃ δημιούργημα τὸν καὶ τὸ πρὸς τί ἔχειν ἔχῃ ὁ Θεὸς ὡς δημιουργὸς, οὕτως ἔχῃ τὸν αὐτὸν καὶ ὃ πρὸς τί ἔχειν, καὶ πρὸς τὸ ἀληθὲς ὡς ἀληθὲς, καὶ πρὸς τὰ ὕστερα ὡς πρῶτος, καὶ σοφὸν ἀτελὲς ἔχῃ οὔτε σὺν τῇ ἀληθείᾳ αὐτοῦ, οὔτε σὺν τῇ πρωτείᾳ αὐτοῦ. Σοφὸν γὰρ λόγῳ δυνατὸν εἰπεῖν τὸν Θεὸν ἀληθῆ ἀτελῆ, ἢ πρῶτον ἀτελῆ ἀφ' ὃ εἰ) αὐτὸν ποτὲ δυνάμει ἀμφότερα, ἀληθῆ τε, καὶ πρῶτον, οὕτως οὐκ εὐδίκῃ) ἀτελῆ εἶναι τὸν Θεὸν πρότερον ὄντα δυνάμει δημιουργὸν. εἰ ἢ ἀφ' ὃ εἰ) αὐτὸν πρῶτον μὲν δυνάμει δημιουργὸν, ὕστερον δὲ ἐνεργείᾳ, ἀφ' ὃ δηλοῦται ὡς ἀτελῆ, ἀνάλογα ἄρα καὶ ἀφ' ὃ εἰ) αὐτὸν πρῶτον μὲν δυνάμει, ἀληθῆ τε καὶ πρῶτον, ὕστερον ἢ ἐνεργείᾳ, ἀφ' ὃ δηλωθῆναι αὐτὸν εἰς ἀτελῆ. εἰ δὲ ἄποπον ὃ ἀφ' ὃ δηλοῦν τὸν Θεὸν ὅτι τῇ ἀτελείᾳ τῆς ἀληθείας τε καὶ πρωτείας, ἄποπον ἄρα καὶ ὃ ἀφ' ὃ δηλοῦν αὐτὸν ὅτι τῇ ἀτελείᾳ τῆς δημιουργικῆς αὐτοῦ δυνάμεως, ἀφ' τὸ μὴ ἄμα τοῦ εἰ) αὐτὸν ποιοῦσαν τὸν κόσμον, ἀλλὰ ὕστερον ὅτε ἐβούλετο. οὐκ εὐδίκῃ) γὰρ τὸν κατὰ χρόνον τῶν πρὸς τί ἔχειν ἀτελῆ ὄντα, μὴ χρὴ καὶ λοιπὰς πάσας τῶν πρὸς τί ἔχοντος ὁμοίως εἰ) ἀτελῆ.

Ερώτησις Χειστιανικὴ πρὸς τοὺς Ελλήνας ξ'

Εἰ ἀθάνατός ὁ οὐρανός, καὶ ἀγένητος ὁ Θεός, καὶ οἰκεῖ ἐν τῷ οὐρανῷ ὁ Θεός, πῶς κατοικῶ ἐν τοῖς οἴκοις αὐτὸς ὁ Θεός, οὐχ ὑβρίζεται· ὃν γὰρ οἴκοις ἐποίησεν οὐράνιον, οὐκ ἔστιν αὐτός.

Απόκρισις Ελληνικὴ πρὸς τοὺς Χειστιανούς.

Οτι μὲν ἀθάνατος ὁ Θεός, καὶ ἀγένητος ὁ οὐρανός, δῆλον ἔκ τε τῆς ὑπὸ παλαιῶν παντῶν εἰρημένων, καὶ ἐκ τῆς παρὰ πολλῶν θνητῶν ἀποδεδειγμένων. ὅτι δὲ τὸν Θεὸν φαῦλα κατοικεῖν ἐν τῷ οὐρανῷ οὐκ ἔστιν οὔλογον, σκεπτόμεθα τῆδε. πρῶτον μὲν γὰρ ὁ οἰκούμενος τὰ οἰκοῦντας πρὸς ὑπηρεσίαν γίγνεται, ὥστε εἰ ὁ μὲν κόσμος οἰκητήριον, ὁ δὲ Θεὸς οἰκεῖ, δῆλον ὅτι ὁ μὲν κόσμος σώζει τὸν Θεόν, ὁ δὲ Θεὸς ὑπηρετεῖται ὑπὸ τοῦ κόσμου· ὅπερ ὄντι πάντων ἀτοπώτατον. ἀλλως τε ὁ χρήσιμος τοῦ καταδεεστέρου ὄντι περιεκτικὸν, ὁ δὲ καταδεέστερος ὑπὸ τοῦ χρείττονος περιέχεται· ἀλλὰ μὴν τὸ οἰκοῦν ὑπὸ τῆς οἰκήσεως περιέχεται, καὶ τὸν Θεὸν ἄρα περιέξει ὁ οἰκητήριον· καὶ ἔσται οὐκ ὂν τοῦτο τοῦ λόγου ὁ μὲν Θεὸς ἐν τῇ χειρὶ ὑπάρξει, ὁ δὲ δημιούργημα ἐν τῇ χειρί. ἀλλως τε καὶ ὁ περιεχόμενον ἐν τόπῳ ὄντι, πάντῃ δὲ ἐν τόπῳ ὂν σῶμά ὄντι, καὶ ὁ Θεὸς ἄρα εἰ ἐν τόπῳ ὄντι, σῶμα ἔσται· πῶς οὖν σεσώσται σῶμα ὂν ἔλαττον καὶ περιέχεται, ὁ μείζων σῶμα. ἄτοπον λέγειν· ὅτι γὰρ ὁ οἰκοῦν ἐν τόπῳ περιεχόμενον ὄντι τῇ αἰτίᾳ, πάντῃ που δῆλον ἐκ τῶν αὐτόθεν τυφλώττοντι. Πῶ οὖν, φαίης ἄν, πῶς Ομηρος λέγει τὸν δημιουργὸν οἴκημα τοῦ οὐρανοῦ. ἢ ὅτι πάντα μὲν τὰ ἔλαττον τοῦ Θεοῦ δεσπόμενος ὑπὸ τὸν κόσμον, οἴκησιν δὲ κόσμον ἐκάλεσε τὸν Θεοῦ, ὡς ἐπὶ τοῦ δεσπότου ὅπου ἡ ποιήσεως καὶ δημιουργίας πάσης τοῦ Θεοῦ; εὐχαρίστως γὰρ τὸν οὐρανὸν καλοῦσι, δηλονότι τὸν πάντος κόσμου τὸ ἀκρότατον τὸν οὐρανὸν πᾶσιν εἶναι ὡμολόγηται.

Ελεγχος τῆς ἀποκρίσεως οὐκ ὀρθῶς γεγραμμένης.

Τὸ λέγειν δημιουργὸν μὲν τὸν Θεὸν, ἀδημιούργητον δὲ τὸν κόσμον· τὸ γὰρ ἀδημιούργητον ἴσον δύναται τῷ ἀθανάτῳ· τῷ ἰσοδυναμούντων ἀκώλυτος ἡ μεταλήψις· καὶ τὸ λέγειν, ὁ ἀδημιούργητος Θεὸς ἀδημιούργητα ποιεῖ, ὃ ἴσον ὄντι τῷ τὸν ἀθάνατον Θεὸν ἀθανάτως ἀγένητα ποιεῖν· καὶ τὸ λέγειν ἀΐδιον μὲν τὸν Θεὸν, σεσωΐδιον δὲ τὸν κόσμον, καὶ οὐκ ἐν δυνάμει παρξίας εἰς ὑπαρξιν τὸν Θεὸν, καὶ τὸν κόσμον αὐτοπαρέκτως παρεγόμενον· τὸ γὰρ αὐτοπάρεκτον ὅτι τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ κόσμου λεγόμενον τοῦτο ἔχει τὴν δήλωσιν· καὶ τὸ λέγειν αὐτοπάρεκτον, καὶ ἑτερεφθείρητον τὸν κόσμον· τὸ γὰρ ἀνεφθείρητον δηλοῖ τὸ ἑτερεφθείρητον. ἕτερος γὰρ ὁ κόσμος, καὶ ἕτερος ὁ Θεὸς ὁ τὸν κόσμον φθείρων, ὃν αὐτοπάρεκτον ὄντα δυνατοῖς ἐγχειρῶ καὶ αὐτοφθείρητον εἶ)· καὶ τὸ λέγειν τὸν Θεὸν καὶ τὸν κόσμον ἀθανάτους, καὶ αὐτοθανάτους· τὸ γὰρ αὐτοπάρεκτον ὅτι τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ κόσμου λεγόμενον δηλοῖ τὸ αὐτοθάνατον· καὶ τὸ λέγειν, ποιήσας τὰ τῆδε ὁ Θεός, καὶ πάλιν τὸ, οὐκ ἐποίησεν· ἔλεγχον γὰρ ὡς τὸ ἐποίησεν, οὕτως καὶ τὸ ποιήσας· καὶ τὸ λέγειν αἰδίως σεσωφίσαθαι ἀδιαφόρως τοῦ Θεῶ τὸν κόσμον, ὃν ἐκ τῆς ὕλης καὶ τοῦ εἴδους θνητῶς ἀφ' ἑαυτοῦ σεσωθέντος τὴν ὑπαρξιν τῷ δημιουργοῦ λαβόντα· καὶ τὸ λέγειν ἄφθαρτον, καὶ φθαρτὸν εἶναι τὸν κόσμον, ἄφθαρτον μὲν ὂν εἶ), φθαρτὸν δὲ τοῦ φθαρῆναι· καὶ τὸ λέγειν, ὁ κόσμος, τὸ δὲ θνητὸν ἔλεγχον, καὶ τὸ ἔλεγχον φθαρτὸν· καὶ τὸ λέγειν πάσης ποιήσεώς τε καὶ δημιουργίας Θεοῦ ὑποδεχόμενον εἶ) τὸν κόσμον, καὶ τὸ φθαρτὸν μὴ εἶναι δημιουργὸν τοῦ Θεόν· ὁ γὰρ Θεὸς κρίνων τὸν ἀποκρινάμενον οὐδὲν ἔλεγχον ποιεῖ, τὰ δὲ θνητὰ καὶ ἔλεγχα πάντα κατ'

αὐτόν ἐστιν ἀεὶ φθαρτά· ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα οὐκ ἔστιν ἀμφοῖν τὴν κτίσιν τῶν τοιούτων φύσεως ἀπὸ γραφῆς ἀποδείξεως τὸ πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὸν κόσμου ἀποδιακρινόντων, ἀλλὰ ῥητορικευόντων ἀμφοτέρων, τὴν κτίσιν τοῦ αἰῶνος ὁ δικαίως αὐτῆς πρὸς τὸν Θεὸν ἢ τοῦ κόσμου ἀποφαινομένων. Τὸ δὲ κακίζειν μοῦ τῆς τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ οὐρανῷ αἰτήσεως τοῦ λέξιν, ὡς μὴ πρέπουσάν Θεῷ, ἀνθρώπων ἐστὶ τὴν ἐχόντων τὰ ἀτόπως λεγομένων τοῦ αἰσθησιν. Εἰ γὰρ κακέμφατος λέξις κακέμφατον ἔχει καὶ τοῦ ἔννοιαν. ἡμεῖς δὲ οὐκ ἐδιακρίνομεν ἐν τῇ ἐρωτήσει τὸ ζήτημα τῆς τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ οὐρανῷ οἰκήσεως, ὃν ὁ ἀπόκρυφος ἀνθρωπος διέδραμεν· ἀλλὰ δεῖ ἀγένητός ἐστιν ὁ οὐρανός, οὐκ ἔστι τοῦ Θεοῦ. καὶ οἱ λέγοντες κατοικεῖν τὸν Θεὸν ἐν αὐτῷ, ἐφ' ὑβρει λέγουσι τοῦ Θεοῦ κατοικοῦντος ἐν τῷ οὐρανῷ οὐκ αὐτόν. εἶχεν δὲ τὸ ζήτημα λέγομεν τοῦ Θεοῦ τὸν οὐρανόν, οὐχ ὡς τοῦ Θεοῦ ζώπυρον πρὸς οἴκησιν, ἢ πρὸς καθέδραν χεῖζοντος, ἀπείρεγε ἄπλου καὶ ἀνενδεοῦς παντελῶς ὑπάρχοντος· ἀλλ' ἵνα μὴ πρὸς τὸ μέγεθος τῆς αὐτοῦ ὑποστάσεως, καὶ τὸ ἄφθαρτον τῆς οὐσίας αὐτοῦ ἀφορῶντες, Θεὸν τοῦτον, ἢ ἰσότιμον Θεῷ ὑπολάβωμεν, ἀφ' τοῦτο ὀνομάζομεν αὐτὸν εἶναι καὶ θρόνον τοῦ Θεοῦ. τοῦτο τῇ ὀνομασίᾳ πάσης τῆς πρὸς τὸν Θεὸν κατ' οὐσίαν καὶ τῆς τῆς οὐσίας πρὸς συγγενείας κοινωνίας αὐτὸν χωρίζοντες. ὥσπερ γὰρ ὁ οἶκος ὁ θρόνος ὕστερός ἐστι τοῦ ποιήσαντος αὐτὸν, οὕτως καὶ ὁ οὐρανὸς ὕστερός ἐστι τοῦ Θεοῦ, ὡς γεννητὸς τοῦ ἀγεννήτου· καὶ εἰ ἄφθαρτον λέγομεν τὸν οὐρανὸν ὅ νῦν, ὑ συνωνύμως αὐτὸν τῷ Θεῷ ὀνομάζομεν ἄφθαρτον. ὁ μὲν γὰρ Θεὸς ἀκτίστως ἐστὶ τοῦ αὐτοῦ οὐσίας καὶ ἀϊδίως ὁ ἄφθαρτον ἔχει· ὁ δὲ οὐρανὸς κτιστῶς ἐστι τῆς τοῦ Θεοῦ βουλήσεως ἔχει τὸ ἄφθαρτον, πρὸς τὴν χρείαν τοῦ τῆδε, καὶ πληρωθείσης τῆς χρείας, εἰς ἕτερον τύπον ἀφθαρσίας μεταφέρεται· ὁ γὰρ δεδωκὼς αὐτῷ Θεὸς σώματος μέγεθος, ὅσον ἠβουλήθη καὶ οὐχ ὅσον ἠδυνήθη. ἠδυνήθη γὰρ ποιῆσαι αὐτὸν τῷ μεγέθει πολὺ μείζονα, ἢ ὅπερ ἐστί, νῦν αὐτὸς αὐτὸν ἔταξε τῷ οἰκείῳ ὅρῳ ἐν ἀφθαρσίᾳ διαμένειν, ἕως τοῦ καιροῦ τῆς τῶν ὅλων εἰς τὸ κρεῖττον μεταποιήσεως καὶ τῇ πίστει τοῦ ὀρθοδόξων, τῇ ἐκ διδασκαλίας τοῦ γνωσθέντος αὐτοῖς Θεοῦ, Θεὸν ἐγνωκότων, καὶ τῷ μαρτυρήσαντι τοῦ ἀποκρυπτομένου.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΟΥΣΤΙΝΟΥ ΑΠΟΚΡΙΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥΣ ΠΕΡΙ ΤΙΝΩΝ ΑΝΑΓΚΑΙΩΝ ΖΗΤΗΜΑΤΩΝ.

Ερώτησις αζ

ΕΙ τὴν ἀρχαίαν μὴν λαζρείαν ἀθέλει ὁ Θεὸς, ὡς αὐτὴν μὴ ἀρεσκόμενος, τί δὲ τὴν Χεισιανὴν ὡς ἀρεστὴν αὐτῷ μὴ ἀντεισήγαγε· οἱ δὲ ὀρθόδοξοι οἱ μόνοι Θεῷ ἀρέσκοντες, τῶν Ελλήνων τε καὶ Ιουδαίων, καὶ πάντων τῶν αἱρετικῶν, οὐκ ἴσοι τῷ ἀριθμῷ τυγχάνουσιν, ἀλλ' ὀλίγοι, ὡς ἡ ἀνταπόδοξις τοῦ μὴ κατὰ πίστιν ὀρθῶς τὴν ἀληθείαν τοῦ αὐτοῦ ἀντ' ἐκείνης ζητοῦντος τὴν λαζρείαν, μένει ἀνεκρίζωτον τὴν πλάνην· πῶς δὲ οὐκ ἀνωφελὴς ἡ ἐκείνης τῆς λαζρείας λύσις, πλανὴς ἔτι πολλὰς κατεχούσης τὸν κόσμον.

Απόκρισις ἤτοι λύσις τῆς ἐρωτήσεως.

Τὴν ἀρχαίαν τοῦ Θεοῦ λατρείαν λύσαντες, τὴν νέαν δὲ ἀντεισαγαγεῖν δίχα τῆς παλαιᾶς διαθήκης προσηκόντως, εἰ μὴ ἀντεισήγαγε, ταύτην ἀντ' ἐκείνης ἀντεισαγαγὼν, προεφήτευε μὲν χρυσηλατήλατα λόγοις θείαις δυνάμεσι μαρτυρούμενος, ἀνῆλθεν Ιουδαϊσμόν τε καὶ Ελληνισμόν· ὕστερον δὲ ἔργοις θείαις ὡσαύτως δυνάμεσι γνωριζόμενος, πάσης τῆς ἐν ἀνθρώποις τε καὶ δαίμοσι πλάνης ποιεῖ τὴν ἐκείνων σωτηρίαν ἢ καὶ πάντων τῶν ἐν τῷ κόσμῳ κακῶν αἱρέσεων λύσιν τὴν λατρείαν, πίστεώς τε καὶ ποιήσεως. εἰ μὴ πάντες οἱ δεδεγμένοι τὴν λαζρείαν, τὴν αὐτὴν δόξαν τῶν αὐτῶν προαγμάτων τηροῦσι καὶ ἔχουσιν, ἀλλ' οἱ μὲν ὀρθῶς, οἱ δὲ οὐκ ὀρθῶς, ἕνεκα οὐκ ἔστι πρόφημα τοῦ Θεοῦ ὑπὲρ σωτηρίας δυνάμεως ὃ ἐκείνους ἐκ τῆς οἰκείας ἀμαθείας, ἢ ἑτέρας ἀσεβείας ὀρθῶς μὴ νοοῦντας ἐπ' αὐτῶν πιστεύοντα, ἀλλὰ τῆς ἐκείνων ἀμαθείας. εἴρηται δὲ ἐν τῇ εἰσαγομένῃ λατρείᾳ τοῦ τὴν ὀρθοδόξων ὀλιγότητος, ποτὲ μέν, Πολλοὶ μέν εἰσι κλητοὶ, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί· ποτὲ δὲ ὅτι στενὴ καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν, καὶ ὀλίγοι εἰσὶν οἱ εὑρίσκοντες αὐτήν· ὡσαύτως δὲ καὶ τῶν αἱρέσεων, ἃς ὁ Κύριος ἐν ταῖς ἑαυτοῦ προφητείαις ζιζάνια καὶ σαπρεῖς καλεῖ ἰχθύας. εἰ τοίνυν μηδὲν ἐφωσμένον ὄντι ἐν τῇ τῶν Χεισιανῶν λαζρείᾳ, ὡς ἡ τῶν προαγμάτων μαρτυρὴ ἀληθεία, ἐκ τῶν προλαβόντων πεπιστευμένα ποιοῦσα τὰ μηνύοντα, οὐδαμῶς ἄρα κατολέλειπται προφάσεως τὸ δίχα τὸν Θεὸν ὑπὲρ σωτηρίας δυνάμεως, ἢ τῆς ἀνωφελῆ λέγειν τὴν ἀντὶ λατρείας

λατρείαν εἰσαγομένων· τὸν νῦν μὲν λυπεῖ οὐδὲν Ἰουδαϊσμοῦ τι καὶ Ἑλληνισμοῦ, ὕστερον δὲ καὶ τῶν αἱρέσεων.

Ἐρώτησις βʹ

Εἰ ζῆν μέλλοντα γίνεσθαι, οἷς πολέμων ἔπαυσα, ἐξέφυγεν ἔφοδον, καὶ πόλεων ἀναιρέσεις ἀφ' ὧν ὑπέτιθεμένων αὐτᾶις, περιφρήκασι περιφῆται καὶ ἀπόστολοι, περιέφυγεν ἢ ἐν τῷ Ἑλληνι χρησμῷ λόγοι, πόλεις οἱ τούτων χρείττους γνωρίζονται τὸ ἔξωθεν, πῦρ' ἑκατέρωθεν μίσους ὁ τῶν ἐσομένων γεθημωνίας περιρρήσεως.

Ἀπόκρισις.

Τοῦ αὐτοῦ Θεοῦ ὄντι πάντα ζῶντα, καὶ ἡ περίρρησις τῶν λόγων, ἐν ᾗ ἔκβασις ὧν ἔργων, πολὺ ἐν ἀφ' ὧν περιφῆναί τι ἐν ἀποστόλων περιεμυήσαντος ἃ ἔμελλε ποιεῖν· ὡσαύτως δὲ ἐξ ἀφ' ὧν ἔξωθεν ἡ βιαιοσύνη αὐτὸς περιεμύησεν ἃ ἔμελλε ποιεῖν. ὥσπερ γὰρ ἀφ' ὧν μαντείων Βαλαὰμ τὸν μὲν Ἰσραὴλ εὐλόγησε, τοὺς δ' ἐχθροὺς αὐτοῦ κατηράσατο, ἐκάτερον δὲ ποιήσας ἀφ' ὧν περιεμυήσεως τῶν ἐσομένων· ὡσαύτως δὲ καὶ ἀφ' ὧν μαντείας ὁ Ναβουχοδονόσορ βασιλεὺς Βαβυλῶνος, τὸν μὲν ἔσωσε τὸν Ἰσραὴλ περιεμύησε, καθά φησιν ὁ περιφήτης Ἰεζεκιήλ, Καὶ ἔστη ὁ βασιλεὺς Βαβυλῶνος ὀπίσω τῆς ὁδοῦ, ἐπ' ἀρχαίαν ὁδὸν, ἐπ' ἀρχῆς τῶν β', τοῦ μαντεύσασθαι μαντείαν, ἐξ ὧν ἀναβεβάσαι ἐφόδιον, καὶ ἐπερωτῆσαι ἐν τοῖς γλυπτοῖς, καὶ καταστοχάσασθαι ἐν δεξιῶν αὐτοῦ· ἐξ ἐγένετο ὅτι Ἰερουσαλὴμ, ἐξ τὰ ἑξῆς. ὅτων καὶ ἀφ' ὧν πῦρ' Ἑλληνι μάντιον ὅσα ἀφ' ὧν ἔργων τὸ ἔκβασιν ἐδέξατο, αὐτὸς περιεμύησε· ἀφ' οὗ δὲ τὸ περιφητῶν καὶ τῶν μάντεων παλιὰ. περὶ τοῦ μὲν, ὅτι Θεὸν οὐ δύναται περιεφήτευσεν οἱ περιφῆται καὶ οἱ ἀπόστολοι, τούτου ἐγένοντο τῇ γνώσει, καὶ τῇ πίστει, ἐξ τῇ λατρείᾳ· καὶ πάντα ὅσα περὶ τε τῆς τῶν Ἑλληνικῶν ἀναιρέσεως, ἐξ τῆς μαντείων καθαιρέσεως, ἐξ τῆς τῶν Χριστιανικῶν γραμμάτων συστάσεως περιφῆναι οἱ περιφῆται, τῇ ἐκβάσει ἐδέξατο· ἔπειτα δὲ ὀφθῆναι ὧν περιφῆναι οἱ μάντεις, ἢ χρῆν τῇ τῆς ἀληθείας Θεῷ καὶ τῶν σεβομένων αὐτὸν, ἢ χρῆν τῆς συστάσεως τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων, τῇ ἐκβάσει ἐδέξατο. καὶ τούτων μάρτυς ἡ ὧν Ἀσυρίων ἀναίρεσις, οὐ διὰ τῆς εἰκαίας μαντείας ὁρμώμενοι, ἔλεγον μὴ ἀφῆναι Κύριον ἀναβῆναι ὅτι τὴν γῆν ταύτην τὸ ἐρημῶσαι αὐτὴν Κύριός μοι εἶπεν, ἀνάβηθι καὶ ἐρήμωσον αὐτήν. ἐν ἀναβὰς παρὰ τὴν μαντείαν ἠρημώθη.

Ἐρώτησις γʹ

Εἰ πάντες μὲν οἱ πιστεύσαντες ἁμαρτάνουσι, πλέον ἢ οἱ ἐγνωκότες τὸ τοῦ Θεοῦ θέλημα ἐν μὴ ποιήσαντες, ἢ τὸ κέρδος τοῦ Χριστιανοῦ καὶ τὸ Ἕλληνος, τοῦ βαπτισθέντος ἐν τοῦ μὴ βαπτισθέντος, τοῦ ὀρθοδόξου ἐξ τοῦ μὴ ὀρθοδόξου.

Ἀπόκρισις.

Εἰ ἐν ὁ ἀπόστολος Παῦλος ὁ πιστὸς ὁ μὴ περιποιῶν ὧν ἰδίων, ἐρμηνεύεται ὅτι ἐν τῶν ἀπίστων χείρων, ὡς μὴ σὺν τῇ γνώσει, ἐξ πίστει, καὶ τοῦ βαπτίσματι, καὶ ὁ ἕτερος ἐπαγόμενος χαρακτηριστικὸν τῆς τοῦ Χριστοῦ μαθητείας, ἀλλὰ μόρφωσιν μὲν ἔχων εὐσεβείας, τὴν δὲ δύναμιν αὐτῆς ἠρνημένος, χείρων ὅτι ὧν ἀπίστων· οὕτως ἐστὶ καὶ χείρων ὅτι ὁ μὴ γνώσεως ἁμαρτάνων, τοῦ μὴ γνώσεως, ὅσον τὸ μὴ ἀπολογήτων ἁμάρτημα τοῦ ἀπολογίαν ἔχοντος ἁμαρτήματος.

Ἐρώτησις δʹ

Εἰ πάσῃ δυνάμει ἐπιστάμεθα οἱ αἱρετικοὶ γνῶναι, καὶ φυλάξαι τὸν τῶν δογμά-

των ἀληθῆ, καὶ οὐκ ἴσχυσεν, πῶς οὐκ ἄδικον ὃ ζητοῦσι ὡς ἀποσφαλείας τῆς ἀληθείας ἐπονομάζειν καλάσιν.

Ἀπόκρισις.

Τοσοῦτον οὐκ ἐζήτησεν οἱ αἱρετικοὶ πάσῃ δυνάμει τὴν ἀλήθειαν, ὅτι καὶ ἀποδέχεσθαι μέλλουσιν αὐτοῖς τοὺς τούτων διηκόντων, οὔτε ἴσχυσεν, οὔτε ἐβούλετο δέξασθαι αὐτούς. καὶ εἰ μὲν ἀληθὴς αὕτη ἡ ἀπολογία, ἐχέτω αὐτοῖς ἀληθοῖς συγγινώσκειν σφαλομένοις, ὡς ἀθενείᾳ δυνάμεως, καὶ ἀπειρίᾳ γνώμης τοὺς αἱρέσεις συστησαμένους μεγαλοδόξους ἑαυτοῖς τε καὶ τῇ ἀληθείᾳ. νῦν δὲ καθ' ἑαυτοὺς ἐλέγχονται ἀλλήλοις ὅτι ὡς ἀληθείᾳ ἢ φρονήματος, δῆλοί εἰσιν ὅτι οὐκ φιλοδοξίας ἢ φιλαρχίας τῆς αἱρεσιαρχῶν, πᾶσαι αἱ αἱρέσεις τοὺς ἀφορμὰς ἐσχήκασι τῆς συστάσεως αὐτῶν, δι' ὧν αἰτίαν λύκοι βαρεῖς ἐπεισῆλθον τῷ ἀποστόλου ὠνομάθησαν οἱ τῶν αἱρέσεων ἀρχηγοί. ὅπερ ἀδύνατον ὅτι μὴ τυγχάνοντος τῆς αἱρέσεως τῆς ἐν ὅλῃ καρδίᾳ τε καὶ δυνάμει ζητουμένου τὴν ἀλήθειαν, μάρτυρά ὁ Κύριος λέγων, Γάϊος ὁ ἄρτων λαμβάνει, καὶ ὁ ζητῶν αἱρέσεις, ἢ τῆς κρούοντι ἀνοιγήσεται.

Ἐρώτησις ϛ.

Εἰ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τῶν αἱρετικῶν δυνάμεις ἐνεργοῦνται, οἷς νοσημάτων ἰάσεις, καὶ πνευμάτων διωγμοὶ ἀκαθάρτων, καρπῶν γῆς φορά, ἢ ὑγιείου ἀναβλύσεις, πῶς οὐκ ἀνάληψη ἐν τούτων ἐν τῇ πλάνῃ βεβαιοῦσθαι οὐκ εἰσιν.

Ἀπόκρισις.

Ὡς καὶ ὁ ἀπόστολος τὸν ἥλιον ὅτι ποιεῖ καὶ ἀγαθούς, καὶ βρέχει ὅτι δικαίους καὶ ἀδίκους, οὐκ ἔστι βεβαιωτικὸν ποιεῖν καὶ ἀδίκων ἐν τῇ ποιείᾳ ἢ ἀδικίᾳ, ἀλλὰ προδεικτικὸν εἰς δικαίαν μισθαποδοσίαν, οὕτως οὐκ ἔστι βεβαιωτικὸν τῶν αἱρετικῶν ἐν τῇ πλάνῃ, ὃ ἐνεργεῖν τινας ἐν αὐτοῖς δυνάμεις. εἰ γὰρ ἐν ἀποδείξεις καὶ σημεῖον θεοσεβείας τὸ ἐνεργεῖν δυνάμεις, οὐκ ἂν ὁ Κύριος ἀδοκίμους τε καὶ ἀνάξιους τοὺς αὐτὸν οἰκειώσεως ἀποφαίνεται τοὺς εἰρηκότας, Κύριε οὐ τῷ σῷ ὀνόματι προεφητεύσαμεν, καὶ τῷ σῷ ὀνόματι δαιμόνια ἐξεβάλομεν, καὶ τῷ σῷ ὀνόματι δυνάμεις πολλὰς ἐποιήσαμεν, λέγων πρὸς αὐτούς, οὐδέποτε ἔγνων ὑμᾶς· ἀποχωρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν. οὐκ εἶπον διδάξας ὑμᾶς νομίζειν καὶ ποιεῖν τὰ πιστῶντα καὶ διδάσκοντα; πολὺ μᾶλλον αὐτοὺς τοὺς ὁμοίως ὢν ἐδίδαξεν ἡμᾶς ποιεῖν φρονίμων πῦρ ὅτι τὰς κεφαλὰς αὐτῶν ἀξίως τὸν δωτῆρα τῆς πίστεως οὐκ ἐγνωκότων.

Ἐρώτησις ζ.

Εἰ ἐν τοῖς ἀγαθοῖς καὶ πονηροῖς ὁ παθητικὸν σῶμα δείκνυται, τούτου δὲ οἱ ἀμύητοι, καὶ κείνου οἱ δίκαιοι ἐν τῇ κρίσει, πῶς ἀληθεύει ὁ λέγων ἀπάθειαν τοῖς ἀνθρώποις μὴ τὴν ἀνάστασιν νομίζεσθαι.

Ἀπόκρισις.

Ἀπαθεῖς λέγομεν ἀναστήσεσθαι, ὅτι ἀφ' ὧν ἐσμεν καὶ φύσιν, ἔστιν οὐ δηλοῦμεν, οὔτε εἰς τὰ ἀντικείμενα καὶ ὄν καὶ μὴ ὄν, οὔτε εἰς τὰ ἐναντία, καὶ ἃ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον, οἷς οὐκ ἐν τῇ χρείᾳ οὐ πεπόμεθα εἰς τὴν λύπην, οὔτε χαίρομεν ὅτι τοῦ αὐτοῦ ἀγαθοῦ ποτὲ μὲν μᾶλλον, ποτὲ δὲ ἧττον, καὶ ὅτι μείζονος ἀγαθοῦ μᾶλλον χαίρομεν, ὅτι ἐλάττονος δὲ ἧττον, ἀλλὰ καὶ οὕτως καὶ τὴν ἀναλογίαν τῶν ἀγαθῶν μόνῃ ὃ ποθοῦντες χρείας ἄπεστιν· καὶ ὅτι μὲν ὅτι τὰ εἰς ζωὴν ἁγίασμόν, ὅτι δὲ ἐν εἰς κρίσιν ἁγίασμόν ὁ αὐτὸς λόγος, ὅταν ἀπαλλάξωνται ὥσπερ τοῦ θανάτου κρίσεως. καὶ γὰρ

τῶν ἀμίσα μόνων οἱ μὲν εἰς ζωὴν, οἱ δὲ εἰς κρίσιν ἀμίσανται.

Ερώτησις ξζ

Εἰ ἔστιν γνώσιμα ὅ τε καλὰ καὶ τὰ φαῦλα λαμβάνειν εἰς ἔννοιαν, πῶς ἀ-πεφθοι οἱ κολαζόμενοι, καὶ τῷ τῶν δικαίων λογιζόμενοι ἀΐδιοι, ἢ πάλιν οἱ ἐν ἀΐδιοι τυγχάνοντες, καὶ τὸ ὧν ἀμάρτωλοι ἐνθυμοῦμενοι κύλασιν· ὅτε γὰρ ἐκάτερον ἐν θατέρῳ δίδωσι πλείονα τὴν αἴσθησιν, ὅτε τῶν ἐναντίων ἡ ἀντίθησις ἔχει.

Απόκρισις.

Εν τῷ μέλλοντι αἰῶνι ὁ ποσὸν τῆς αἰσθήσεως ἡμῶν τε καὶ ἡμερείας, ἐν ᾧ μέτρῳ κεῖται ἡμῶν τε καὶ ἡμερείας, καὶ οὐκ ἐνδέχεται τῇ ἀντιθέσει τῶν ἀντικειμένων δέ-χεσθαι τὴν αἴσθησιν, τὸ αὔξησιν, ἢ τὴν μείωσιν. ἀπρεπὲς γὰρ τὰ ἐκεῖ πάντα, ὥς-περ καὶ ὁ ποιὸν, οὕτως καὶ κατὰ τὸ ποσόν.

Ερώτησις ηζ

Εἰ τὸ γνῶσιν καλοῦ τε καὶ κακοῦ παρὰ τοῦ Θεοῦ ἐστὶ τοῦτο εἰληφαμεν, πῶς οὐκ ἔστιν αἴτιος ἑκατέρου ὁ καὶ τὴν γνῶσιν ἀμφοτέρων, καὶ δυνάμιν ἑκατερεβεβλη-μένος τῇ φύσει παρὰ τὴν ἐκείνων ἐκπλήρωσιν.

Απόκρισις.

Οὐ μόνον δὲ ἐστὶν ἡμᾶς καὶ τοῦ γινώσκειν τὸ καὶ παρέπεσθαι ὅ καλόν τε καὶ τὸ κακὸν, δέ-δωκεν ἡμῖν τὴν δυνάμιν ὁ Θεὸς, ἀλλὰ καὶ ὃ αὐταίρετον ἡμῖν ἐκαείσατο, καὶ τὸ κρί-νειν αἱρεῖσθαι τῶν γινωσκομένων ὃ δοκιμῶ, κατέσπειν ἡμᾶς κυρίους, καὶ τὸ ἀγαθοὺς ἡμᾶς εἶναι ἢ κακοὺς οὐκ ἐν τῇ γνώσει ἔθηκε τῶν γινωσκομένων, ἀλλ' ἐν τῇ αἱρέσει ὧν αἱρουμένων. οὐκ ἄρα ὁ Θεός ἐστιν αἴτιος τοῦ εἶναι ἡμᾶς ἀγαθοὺς ἢ κα-κοὺς, ἀλλὰ ἡ παραίρεσις. ὡς περ γὰρ ὁ ὁρῶν γυναῖκα πόρνην, καὶ γινώσκων ταύτην τὸ εἶναι πόρνην, οὐκ ἔστι πόρνος ἀπὸ τῆς γνώσεως· ἀλλ' οὔτε εἰ ἡ γνῶσις ἐξυπνίσει ὃ τῆς ἐπιθυμίας πάθος, οὐδὲ οὕτως πόρνός ἐστιν· ἐὰν ἢ συγκαταθέσθαι δὲ πάθη ἡ παραίρεσις, τότε ἔστι πόρνος, ἢ κατὰ τὴν ἕξιν, ἢ κατὰ τὴν δόξησιν· οὕτως καὶ τῶν ἀγαθῶν καὶ κακῶν ἀνθρώπων οὐχ ἡ γνῶσις ἐστὶν αἰτία τοῦ ἀγαθοὺς αὐτοὺς εἶναι ἢ κακοὺς, ἀλλ' ἡ παραίρεσις καὶ παρὰ μησιν τὸ δοκιμῶ αἱρουμένων.

Ερώτησις θζ

Εἰ τὰ παραλειφθέντα δέδωκεν ὁ Θεὸς, σιφασὶ δὲ καὶ κολάζει παρὰ τὸν παρ-ξιν τῶν ἀνθρώπων ἕκαστον, πῶς δικαίως ποιεῖται ἀμφότερα, ἐκάτερα τοῦ ἀν-θρώπου ἔργου.

Απόκρισις.

Τὸ ἡμῶν καὶ ὃ ἐφ' ἡμῖν ἀλλήλων διαφέρει· ἡμεῖς μὲν ἄρρενες, καὶ θηλεῖαι ἐσμεν, ἐφ' ἡμῖν δὲ τὸ εἶναι σώφρονας, ἢ πόρνους. σιφυόμεθα οὖν ἢ κολαζόμεθα διὰ τὸ ἐφ' ἡμῖν· ἐφ' ᾧ γὰρ ἡ παραίρεσις ἡμῶν ἄγει ἡμᾶς, διὰ τοῦτο ἢ σιφυόμεθα, ἢ κολα-ζόμεθα. ὃ γὰρ παρὰ τοῦ παρέπεσθαι δέδωκεν ἡμῖν ὁ Θεὸς δυνάμεις, ἀλλὰ τούτοις ὑπέταξε τῇ ἐξουσίᾳ τῆς παραιρέσεως, καὶ παρὰ τὴν παραίρεσιν ἔχει ὁ Θεὸς τὴν δίκην κυβερνητικὴν τῶν ἐν ἡμῖν παραιρετικῶν δυνάμεων, καὶ οὐ παρὰ τὴν φύσιν. ἐλεόμεθα δὲ παρὰ τοῦ Θεοῦ τοῦ παρέπεσθαι, καὶ τὸ μὴ παρέπεσθαι τὸ δυνάμει, παρέπε-σθαι μόνα τὰ δίκαια, οὐ παρέπεσθαι δὲ τὰ ἄδικα. ὅταν οὖν οὕτως παρέπωμεν, καὶ μὴ παρέπωμεν, δικαίως σιφανούμεθα· μεταλήψεις δὲ τοῦ παρέπεσθαι καὶ τοῦ μὴ παρέπεσθαι εἰς τὸ ἀνθρώπινον, δικαίως κολαζόμεθα.

Ερώ-

Ερώτησις ιζ.

Εἰ τὰ ζωμπτικὰ περὶ τὴν ἐν Ἑλλησι θεῶν πολυθεΐαν, καὶ περὶ τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν προφητῶν εἰρημένα, κατ' ἀλληγορίαν ἑτέραν ἔχει τινὰ νόησιν, πῶς οὐ μῦθος ἀμφότερα δείκνυται.

Απόκρισις.

Τὰ ἀλληγορικῶς περὶ τῶν προφητῶν περὶ τοῦ Θεοῦ λεγόμενα, κατ' ἀναφορὰν ἐλέχθη ἐκ τῶν φύσει εἰς τὸ ὑ φύσει, οἷς ὡς τὸ, Ὡσφράνθη Κύριος ὀσμὴν εὐωδίας. ὅτι μὲν τὸν ἀνθρώπων ὡσφράνθη καὶ φύσει, ὅτι ἦν τοῦ Θεοῦ καταχρηστικῶς, καὶ ὑ φύσει. τὰ δὲ περὶ τῶν ποιητῶν μυθικῶς περὶ τῶν θεῶν λεγόμενα, ὑ λέγεται κατ' ἀναφορὰν ἐκ τοῦ φύσει εἰς τὸ μὴ φύσει. ὑ γὰρ κατὰ φύσιν ἄνθρωπος ἄνθρωπον καὶ φύσει, ἵνα κατ' ἀναφορὰν τοῦτο εἴπωμεν, καὶ τὸν Κρόνον καταπίνει ὁ Δία· ἔστι γὰρ ὁ περὶ τοῦ κρόνου καταπόθησιν τοῦ Δία μῦθος, πλὴν τοῦ ψευδοῦς ἐκ ἔχων ἀλλό τι.

Ερώτησις ιη.

Εἰ τὸ περιέχον μεῖζον μόνον ἐστὶ τοῦ περιεχομένου κατ' οὐσίαν, ἤπερ δὲ κατ' ἀξίαν, οἷς οὐρανὸς καὶ γῆ, ἀγγέλων ἅγιος οἰκουμένων σώματι ψυχῆς, περιέχει δὲ ὁ πόλος ὁ Θεὸς, πῶς οὐκ ἔστιν ἤπερ τοῦ πόρτις τοῦ λόγου τῆς μιᾶς ἀξίας.

Απόκρισις.

Ο λόγος οὗτος οὐκ ἔστι καθόλου, διὰ οὔτε ὑγιῶς ἠρωτήθη (ὧν γὰρ ὁ ἐναντίος διὰ τῶν αὐτῶν ἐσδίεται βιβρώσκειν, ζῶπα ὡς μὴ ἔχοντα τὸ μυαλκῆον) οὐδὲ ὁ πιστὴν ἔχει. ἔστι γὰρ ἅπερ περιεχόμενα ἤπερα ὅπερ τῶν περιεχόντων, καὶ τῇ οὐσίᾳ, καὶ τῇ ἀξίᾳ, ὡς τὰ γήλοφα τῶν ὀρέων· ἐπὶ δὲ τὰ λεγόμενα περιεκτικὰ τοῦ εἶναι περιέχει τὰ περιέχοντα· μόνος γὰρ ὁ Θεὸς περιέχει τῇ βουλήσει ὁ πόλος, καὶ τὰ μὴ ὄντα περιέχοντα χρήζουσι καὶ αὐτὰ τοῦ περιέχοντος, ὁ δὲ Θεὸς οὐ χρῄζει τοῦ περιέχοντος αὐτὸν, καὶ οἷς μὴ ὄντος περιεχόμενοις, ὃ εἰ), καὶ τὸ ἁμαρτάνειν, οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ περιέχοντων αὐτά· τοῦ δὲ πόρτι ἀμφότερα ὑπάρχει ἐκ τοῦ Θεοῦ, καὶ τὰ μὴ λεγόμενα περιεκτικὰ, ἁμαρτάνει τὰ περιεχόμενα ὑπάρχουσιν· ὁ δὲ Θεὸς οὐ χρῄζει τὸ πόλου ὑπάρχει, διὰ μείζων ὁ Θεὸς τοῦ πόρτις, ὥσπερ τῇ οὐσίᾳ, οὕτως καὶ τῇ ἀξίᾳ.

Ερώτησις ιβ.

Εἰ τὸ περιέχον ὅτι φθορᾶς καὶ σωτηρίας ὅτι τοῦ περιεχομένου, πῶς ὁ Θεὸς περιέχων τὸ πόλου, οὐκ ὅτι φθορᾶς τοῦ κακοῦ καὶ ἁμαρτίας περιέχει τὸ πόλου· ὑ γὰρ ἐν τῷ μέρει τοῦ πόρτις τὸ κακὸν γνωρίζεται.

Απόκρισις.

Τὸ πόλου ἔργον ὅτι τοῦ Θεοῦ, καὶ τηρῶν ὁ Θεὸς τὸ πόλου, τὸ ἔργον ἑαυτοῦ τηρεῖ, καὶ ὡσπερ οὐκ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὴν φύσιν κακὴν, οὕτως οὐδὲ τηρεῖ τὴν φύσιν κακήν.

Ερώτησις ιγ.

Εἰ γένεται ἡ διάσεισις ἁμαρτίᾳ τινὶ τῶν βεβιωμένων ἐκάστῳ ἀνταπόδοσιν, πῶς τὰ βρέφη, ἢ καὶ τὰ ἐν μητρὶ τελειόσωμα παθητῶς, οὐκ ἀνίσασιν, οὔτ' ἔργων ἀμοιβαῖς χωμιζόμενα, οὔτε διάσεως ἢ θλίψεως ἁμαρτίᾳ τὸ τῆς ἡλικίας ἄωρον λαβεῖν διωάμενα αἴσθησιν.

Απόκρισις.

Τῷ πιστεύοντι ἀληθῆ εἶ). Τὸ, Σπείρεται ἐν ἀσθενείᾳ, ἐγείρεται ἐν διωάμει, τοῦτο διωατὸν καὶ πρέπον ὅστι τὸ πιστεύειν, ἐν τῷ βρέφη τινὶ διάσεισιν. ὁ γὰρ τὴν ἀφθαρσίαν ἀνθ' ἧς πρέχων, διωάμει καὶ τινὶ αἰσθητικὴν ὧν προσόντων ἀγαθῶν χαρίσασθαι

αὐτῆς δυνάμει, ὧν εἰ μὴ τις δύναται, βιάζεται ὁ Θεὸς μὴ τὸν πλασάμενον αὐτὰ· εἰ δὲ μή τινα ποιεῖ ὁ Θεὸς σώζειν, δύναται ἄρα καὶ ἕνα βρέφη εἰς δεῖν σωζεσθαι ἄνευ τῆς δυνάσεως. πῶς δ' οὐκ ἄτοπον ὁ τοσοῦτον τὸν ἐκδίκησιν τῶν βρεφῶν δυναμένοις καταπρίνειν τὴν Ἡρῴδου, ὧν βρεφῶν οὐκ ὄντων τὴν ἐκδικευομένων, μάρτυρες δὲ τούτοις τὰ τοῦ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου εἰς τὴν χιλίας τῆς μητρὸς, τὰ ἀγαλλιάσεως σπαρτήματα, καὶ ὁ ὕμνος τῶν νηπίων ἐν ἡλικίοντων.

Ερώτησις ιδ'.

Εἰ ἐνυσμένον τυγχάνει καὶ μάταιον ὂν τὸ αἱρετικὸν διδόμενον βάπτισμα, ἆρά γε οἱ ὀρθόδοξοι τὸν προσφεύγοντα τῇ ὀρθοδιξίᾳ αἱρετικὸν οὐ βαπτίζουσιν, ἀλλ' ὡς τὸ ἁγνὸν, ᾧ πάθῃ ἐοῦσι βαπτίσματι· εἰ δὲ καὶ χλευαστέα τύχοι πρὸς ἑκείνων δεξάμενος, καὶ τοῦτον ὡς βεβαίαν αὐτοῖ ἀποδίχονται, πῶς οὖν ὁ διχθεὶς καὶ εἰ δεξάμενοι τὸ ἄμεμπτον ἔχουσιν.

Απόκρισις.

Τοῦ αἱρετικοῦ ὅτι τὸν ὀρθοδοξίαν ἐρχομένου τὸ σφάγμα διορθοῦται, τῆς μὲ κακοδοξίας, τῇ μεταθέσῃ τῶ φρονήματος· τὸ δὲ βαπτίσματος, τῇ ὑπερχείσῃ τοῦ ἁγίου μύρου· τὸ δὲ χλευαστέα, τῇ χλευασίᾳ· καὶ οὐδὲν τῶν πάλαι μεμὴ ἔχοντων.

Ερώτησις ιε'.

Εἰ οὐχ ἥμαρτεν ὁ Ἰακὼβ ἀρασάμενος τὴν ἡμέραν, δηλονότι ὡς δίκαιος ἠχύθη, καὶ εἰ μὴν ἠχύθη, ὃν αἰκεῖον ὁ Θεὸς ἀνίερωτον ὄφειν, καὶ ἀνάγκη ζητεῖν τὸ τῆς γραφῆς τὴν ἑκείνης τῆς ἡμέρας ἀπώλειαν· εἰ δὲ οὐκ ἠχύθη, πῶς οὐ δεῖ λέγειν ὅτι ἀμάρτωλός ὢν πρηκύθη. Θέλημα γὰρ τῶν φοβουμένων αὐτὸν ποιήσῃ ὁ Θεὸς· ὥσε καὶ ἢ τὸ ἁμάρτωλον εἴρηται, ὅτι ἐπὶ πλεῖστον τὴν δίκην, οὐκ εἰσαχύσομεν ἡμῖν.

Απόκρισις.

Ο σκοπὸς τῷ Ἰακὼβ οὗτος ἦν τὸ τῆς προσευχῆς κατάρα, ὡς εἰ ἔλεγεν, εἴη τοῦ ἡ ἡμέρα ἐκείνη ἡ ἐλυπήθην, καὶ τὰ κατάρα τοῦτον κεκατεργασθῶ. Διὰ τί ἵνα ἐγὼ, φησὶ, μὴ ἐλυπήθην. οὐ γὰρ ἐδύνατο τινα λυπηθῆναι τὴν τοιαύτην ἡμέραν τῇ οὕτως κεκλημένῃ. οὐκ ἔστιν οὖν ἡ κατάρα αὕτη οὕτως κεκλημένη, ὡς δύναμένουσα τοῦ ἕκδασιν. εἰ γὰρ τοῦ οὕτως καλυπτομένη ἡ κατάρα ὡς δύναμένουσα τοῦ ἕκδασιν, δύνεκαλέσατο δῶ τοῦ ἰδίαν φωνὴν, ἀπαλλαγήσεσθαι αὐτὴν τῶν θλίψεων καὶ τὸ τοῖς χρείποσι λυομένου. Διὰ γοῦν τοῦ ὑποβολὴν τῆς αὐτῆς θλίψεως, τὰ τ' καρδίας ἐφθέγξατο ῥήματα, ἧς ἀπ' αὐτῆς, δηλονότι ἑκείνῃ τοῦ αὐτοῦ τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἔχε τοῦ γενόμενον.

Ερώτησις ις'.

Εἰ καὶ τοῦ ἡμετέραν φύσιν, εἴ τι λύπημα, τοῦτο τῶν λυπουμένων ὁμοούσιον, πῶς οὐχὶ καὶ τοῦτον εἴ τι γελάσῃται, μέθυσθῆναι τῶν λυπουμένων· εἰ δὲ μὴ τὸ δύνατον, οὐδὲ ἄρα τὸ προῆν. ὁμοίως ἡμῖν ὅτι τὸ θείας λυπήσεως νοηθήσεται.

Απόκρισις.

Ημεῖς ὡς προηγουμένως τῆς λυπήσεως ἔχοντες τοῦ ὑπάρξιν καὶ τὸ ὕπαρξιν λυομένης, ὁ δὲ Θεὸς ἅμα τῶν ὑπάρχειν ἐλύπησε, δηλονότι οὐκ ἔστι τοῦτο τῷ Θεῷ μεθύπαρξις λυπήματος, ὅπερ οὐδὲ πρεσύπαρξις λυπήσεως.

Ερώτησις ιζ'.

Εἰ τὸν θεῖον ἀνασάσεων ἡ ἕνωσις ὅτιν ἀδιαίρετος, πῶς δύναται τρεῖς ἀνα-

τάσεις καὶ τρία ὀνομάζεσθαι προσωπα, καὶ οὐχὶ μᾶλλον μία ὑπόστασις τριώνυμος ἢ τριπροσώπος.

Ἀπόκρισις.

Τῶν θείων ὑποστάσεων ὁ μὲν τῆς οὐσίας ἐν ὅστι ἀδιαίρετον, ὁ δὲ αὐτῶν ἧς ὅστι διαιρετόν· διὸ αἱ ἧς ὑποστάσεις ἰδιάζουσιν ὀνόμασιν εἰσὶ πρὸς, καὶ τὴν ὑπόστασιν τοῦ καλοῦμεν πατέρα, οὐκέτι τὴν αὐτὴν ὑπόστασιν καλοῦμεν καὶ υἱόν, ἀλλ' ἑτέραν. τὴν γὰρ τριάδα τῶν ὀνομάτων, τῆς τριάδος λέγομεν εἶναι ὧν ὑποστάσεων, οὐχὶ τῆς μοναδος αὐτῶν· διὸ εἷς ὅστιν ὁ Θεὸς ᾧ ἑνὶ καὶ ἀδιαιρέτῳ τῇ οὐσίας, τρία δὲ τὰ προσωπα τῇ διαιρέσῃ τῶν ὑποστάσεων.

Ερώτησις ιη

Εἰ ὁ μὲν Θεὸς τῆς οὐσίας, ὁ δὲ πατὴρ τοῦ προσώπου ὅστι δηλωτικὸν, πῶς ζωὴ ὁ λέγων υἱὸν Θεοῦ τὴν λέγων υἱὸν τοῦ πατρός.

Ἀπόκρισις.

Εαὶ διεζευγμένως λέγωμεν ὅτι υἱὸν, ποτὲ μὲν υἱὸν τοῦ πατρός, ποτὲ δὲ υἱὸν τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ διεζευγμένως αὐτὸν οὐδέποτε νοοῦμεν. υἱὸς οὖν ὅστι τοῦ πατρὸς ὁ υἱὸς ὢν κατ' οὐσίαν Θεοῦ, ζωὴν δὲ ὁ λέγων υἱὸν τοῦ πατρός, ᾧ λέγων υἱὸν τοῦ Θεοῦ, ὅπερ εἴ τι ὅστι τοῦ προσώπου, τοῦτό ὅστι καὶ τῆς τοῦ προσώπου οὐσίας.

Ερώτησις ιθ

Εἰ οἱ τοῖς ἀπηρθρωμένοις ὑπὸ τῶν αἱρέσεων, ἢ τῶν παλαιῶν ὅστι προσηκόντως, διὰ τί οἱ αἱρεσεῖς πάσῃ δυνάμει ζωὴ τὴν ἀπωλῶν βουλόμενοι, οὐκ ἰσχύουσιν, ἢ φανερὸν, ἢ σκυθρωπὸν μιμούμενοι ζωήν. καὶ εἰ μὲν φαῦλον τοῦτο, πῶς προσῆκε τοῖς ἡμετέραις ὑπηγόνται προσήκουσιν· εἰ δὲ ἀγαθὸν, ὅθεν οὐκ εἴμεθ, ὕπνος ἔσχεν ἀπηρθρωται.

Ἀπόκρισις.

Η μὲν προσήκουσις τῶν μιμουμένων, τῆς ψυχῆς ὅστιν ὑπὸ τοῦ θείου πνεύματος φωτιζομένης πρὸς τὴν εἴδησιν τῶν τέως ἀδήλων, καὶ οὐχ ὑπὸ τῆς ἀδουλήτου κινήσεως τοῦ σώματος. ὁ δὲ παλμὸς παθος ὅστι σωματικὸν ὑπὸ τῆς ἀφαιρομένης τῆ φυσικοῦ πνεύματος ὑπὸ τοῦ σώματι ὑφισταμένου πνεύματος τῶν ζώων· διὸ δικαίως ἔκριναν οἱ ἅγιοι εἶναι κριτήριον τῶν μιμουμένων τὸ τοιοῦτον σωματικὸν κίνημα· καὶ καθάπερ οἱ παλαμοὶ ῥιπαὶ, καὶ οἱ ἦχοι ὧν προσῆκε τῇ ἡμετέρᾳ ὑπηγόνται προσήκουσιν, οὕτως καὶ ὁ παλμός. ἔτι δὲ τῆς εἰληφόσι τῆς μιμουσης καθαστάσεως τὴν ἐλπίδα, καὶ ἕνα ἔχουσι ὃν σκοπὸν, τὸ προσῆκε ἐκείνῳ διὰ παντὸς προεσπουδασμένως ἀπολέπειν, προσεκτέον ὅστι ὁ φανερὸν, ἢ σκυθρωπὸν οὐχὶ διὰ παλμῶν προσγινόσκει. καὶ εἰ ὁ αὐτὸς παλμὸς ὁ προσμιμούμενον πλοῦτον προσγίνεται τῇ βιωτικῇ δυνάμει, καὶ ᾧ ἀσκητῇ, πῶς οὐ διέφυγεν ἡ διὰ παλμοῦ προσμιμήσεως τὸ πλούτου τῆς προαιρέσεως τὸ ἀσκητοῦ, οὐ μόνον τὴν ὑπόκτησιν τῶν οὐ πρόντων οὐχ αἱρουμένης, ἀλλ' οὐδὲ τὴν κτῆσιν τῶν πρόντων.

Ερώτησις κ

Εἰ προσῆκε ἦσαν τοῦ φθορεῖ οἱ ἁγιοι ζωὴ ἐξ ὕδατος ἀπὸ τῶν ὑδάτων λαμβάνοισι, πῶς ἧς ζωὴν αἰώνιον ὁ διασώστης Χριστὸς μιμῆσθαι διὰ τῶν ἀποστόλων τοὺς ἀνθρώπους εἰσαγαγὼν, ἁγιάσας αὐτοὺς ποιῆν ἀνθρώπων ἐπηγγείλατο.

Ἀπόκρισις.

Επειδὴ ἐκρεῖν τοὺς ὑπὸ τῶν ἀποστόλων ἀγρευομένους ἀνθρώπους τῇ σαγλίῃ τῆς βασιλείας, ἀπήγαγεν ἀπὸ τῆς προτέρας αὐτῶν ἐν ἀμυρίαις ζωῆς, διὰ τούτου τῆ

ἄγρα τ ἰχθύων πᾶσι εἶκοσιν ὁ Κύριος τ ἄγραν τῶν ἀνθρώπων. προσέθηκε δὲ ὃ εἰς ζωὴν, ὃ ἦν τὸ ἐπιτέλεσμα τῶν ἐπιθυμούντων προσθήκης.

Ερώτησις κα.

Εἰ σώφρονι λογισμῷ κατεχόμενοι οἱ μοναχοὶ τὰς γαμικὰς ἡδονὰς ἀπεγράφηθ, ἀλλὰ τί ὲν τ καθ' ὕπνους φαντασίαις τὰ ἀβούλητα πάσχουσι, καὶ οὐ μόνον εἰς τὰς τυχούσας, ἀλλ' ἔστιν ὅτε καὶ μητέρσι, τ ἀδελφαῖς ὁμιλῶν ἐν τῇ φαντασίᾳ νομίζουσι. πῶς ἐῶν χρηστὸν προσλαμβάνειν τὸν ἀπαλλαγὲν τοῦ ἰδίου πολέμου· καὶ εἰ τ πολεμηθέντα δεῖ τῶν μυστηρίων ἀπέχεσθαι· καὶ εἰ προσεύχεσθαι αὐτοῖς ἀναγκαῖον, ἢ λουσάμενον, ἢ ἑτέρῳ τινὶ τοιούτῳ τινὶ χρησάμενον, ὥστε μὴ Ιουδαϊκῶς καθαίρεσθαι, δίδαξον, ὅπερ πολλὴ ὄντως περὶ τούτου ἡ παρ' αὐτῶν ἡ ζήτησις.

Απόκρισις.

Επειδὴ οἱ ἀκαθαίρετοι Θεῷ ἄγρυπνον ἔχουσιν ὑπηκοὸν, τ πᾶσι τοῖς δυνατοῖς αὐτῷ ζήτοις μηχανώμενον θεῖναι τοῖς βουλομένοις μῶμον, ἀφ' τούτου ἀβούλητα καθ' ὕπνους πάσχουσι· καίτοι εἰδὼς ὁ ὑπήκοος ὅτι ἐν τοῖς οὐκ ἐφ' ἡμῖν, οὔτ' ὅτι τοῖς σεμνοῖς ἐπαινούμεθα, οὔτ' ὅτι τοῖς αἰσχροῖς ψεγόμεθα (οἱ γὰρ ἔπαινοι καὶ οἱ ψόγοι τῶν μὴ συνεκπαθόντων τ λογισμοῦ ὑφ' ὑμῶν προφερόμενοι εἰσὶ) καὶ ὅτι τὰ ἐνύπνια τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν ὄντων, ἀλλ' ὅμως κὴ ἀφ' ὧν ἐνυπνίων κινεῖ ἐν ἡμῖν ἀμφοτέρων τὰς προσέξεις, καὶ τῶν σεμνῶν, καὶ ὧν αἰσχρῶν, τούτους ἔχων ἐν αὐτῷ τὰς ἐπιθέσεις, μήπως ἢ τῇ τῶν σεμνῶν ἐργασίᾳ ἐξεγείρας ἡμᾶς εἰς μεταίρειν καύχησιν ὧν ἡμῖν μὴ πεπροσγμένων, ἢ τῇ τ αἰσχρῶν ἐργασίᾳ δυνηθείη βίᾳ ἡμᾶς ὅτι δύμως προέξεσθαι προμήθους. ἀλλὰ ὃ μὲν ἰδεῖν τὰ τοιαῦτα ἐνύπνια, οὐκ ἔστιν ἐφ' ἡμῖν· ὃ δ' ὑπερφθεῖναι ὅτι τῇ οὕτω ἀβουλήτῳ προσέξει, ἢ λυπηθῆναι, τοῦτο ἐφ' ἡμῖν ὄντ. καὶ μὲν δὴν ἔφη ἡμᾶς ὅτι τῇ ἀβουλήτῳ προσέξει προμήθους, καυχᾶται ὡς νικητὴς ὁ ὑπήκοος· ἐὰν δὲ λυπούμενος, μεταποῦται τῇ βουλῇ πεπωλούμενος. ἐκεῖνον δὲν ὑπερέχει προσέξει τῶν ἀκουσίων μηχανημάτων, ὃ λυπηθῆναι ὅτι τῶν ἀβουλήτων συμβεβηκότων, καὶ διάκρισιν ἐποιήσατο τὸ μυσαρὸν τῶν οὕτως ἀβουλήτων ἐν ἡμῖν ὑφισταμένων φαντασιῶν. ἀπέχεσθαι δὲ τοὺς οὕτως τὰ ἀβούλητα πάσχοντας τῆς κοινωνίας τῶν θείων μυστηρίων, οὐ δόλως δίκαιόν ὄντ· εἰ δὲ μάλα, διαφερόντως κὴ τοῦτο τ βουλητῶν τε τῶν ἀβουλήτων κακῶν τ διαφορά.

Ερώτησις κβ.

Εἰ τῶν σίτων σὺν αὐξάνεσθαι τὰ ζιζάνια ὁ δεσπότης Χριστὸς ἀπεφήνατο, πῶς τὰ μὲν ζιζάνια πεπλήθυνται, χρεὼν ἦν ὁ σῖτος ἐξέλιπε· καὶ τίς ἡ ἀπόδειξις τοῦ εἶναι σίτου τ ἐκλείψαντα· πῶς δὲ τῆς συναυξήσεως τούτων ἡ προέρησις οὐ διέφυγεν.

Απόκρισις.

Απόδειξις τοῦ σίτου ἐστὶν τ ἐκλείψαντα αὐτὴ ὄντ, ἡ παρ' αὐτοῦ προέρησις λέγουσα, Διὰ τὸ πληθυνθῆναι τὴν ἀνομίαν, ψυγήσεται ἡ ἀγάπη τῶν πολλῶν· καὶ πάλιν, Εν ὑστέροις καιροῖς ἀφίστανταί τινες τῆς πίστεως, καὶ προσέχοντες πνεύμασι πλάνοις καὶ διδασκαλίαις δαιμονίων. καὶ πάλιν, Απὸ μὲν τῆς ἀληθείας ἀποστρέφονται· προσὸς δὲ τοὺς μύθους ἐκτραπήσονται. Τ πάλιν, Εἰσελεύσονται εἰς ὑμᾶς λύκοι βαρεῖς, μὴ φειδόμενοι τοῦ ποιμνίου· καὶ ἀπὸ ὑμῶν τοὺς μαθητὰς ὀπίσω αὐτῶν. Οπερ ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος οὐκ ἐκλείπει ὁ σῖτος, δηλονότι ὁ Κύριος λέγων, Διὰ τοὺς ἐκλεκτοὺς οὓς ἐξελέξατο ὁ πατὴρ, κολοβωθήσονται αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι. ἀλλ' εἰ μὲν συνέβη

τὴν τοῦτο δὲ μὴ εἰρηκέναι τοῦ αὐτοῦ ἀξιοῦντος τὸ ἐκλείπειν, δῆλον ὅτι διέψευσται ὁ τοῦ αὐτοῦ λόγος. εἰ δὲ ἐξ ἀρχῆς τὸ κηρύγματος ἕως τῆς σωτηρίας τοῦ αἰῶνος πᾶσα τὰ συμβησόμενα αὐτοῖς ἀφ' ἑαυτοῦ τοῖς προφήταις δέδοται, φανερὸν ὑπάρχει ὅλως οὐδαμῶς διέψευσται ὁ τοῦ αὐτοῦ λόγος. ἀλλ' εἰ μὴ ἔστι τὰ ζιζάνια, ἀνάγκη εἶναι καὶ τὸν σῖτον. ἐκ γὰρ τῆς ἀντιθέσεως ὁ μὴ σῖτος γνωρίζεται ὅπερ ἐστίν, ἑαυτοῦτος καὶ τὰ ζιζάνια, ἢ ἀνάπαλιν μὴ ὄντος σίτου τὸ ἕτερον γνωρίζεται ὅπερ ἐστίν.

Ερώτησις κη'.

Εἰ τοῦ μὲν τὸν πάθους ὁ Κύριος ηὔχετο ἀγιασθῆναι ὑπὸ τοῦ πατρὸς τοὺς μαθητάς, μὴ δὲ τοῦτο ὁ Ἰούδας ἀπώλετο, πῶς ἡ ψυχὴ αὐτοῦ τοῦ σωθεῖσα δοκεῖ φαίνεται διδυμένη, πῶς ἦ δίκαιος καὶ ὁ, Οἶδα ὅτι πάντοτέ μου ἀκούεις.

Απόκρισις.

Ἡ μὲν τοῦ Ἰούδα ἀπώλεια ἐκ τότε γεγένηται, ἐξ ὅτου λαβὼν ὁ Χριστὸς τὸ ψωμίον, καὶ βάψας αὐτὸ δέδωκε, καὶ λαβὼν τὸ ψωμίον ὁ Ἰούδας, εἰσῆλθεν εἰς αὐτὸν ὁ Σατανᾶς, καὶ ἐξελθὼν ἀπέρριξεν ἑαυτὸν τῶν λοιπῶν μαθητῶν· ἡ δὲ ψυχὴ τῶν μαθητῶν δοκεῖ μὴ τὸν χωρισμὸν τοῦ Ἰούδα ἐνθύμητο· καὶ τοῦτο δείκνυται ἐξ αὐτῆς τῆς βύβλου, ὅτε εἶπε πρὸς ὁ Κύριος ἔλεγεν, Οὓς δέδωκάς μοι ἐφύλαξα, καὶ οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἀπώλετο, εἰ μὴ ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας, ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ. γέγονε μὲν οὖν πρότερον ἡ τοῦ Ἰούδα ἀπώλεια, ὕστερον δὲ ἡ ψυχὴ τῶν μαθητῶν βύβλη, ἔπειτα δὲ τὸ πάθος τοῦ Σωτῆρος.

Ερώτησις κθ'.

Εἰ Θεὸς ἔστι δημιουργὸς ἡ δεσπότης τῆς κτίσεως, πῶς τὰ Απολλωνίου τελέσματα ἐν τοῖς μέρεσι τῆς κτίσεως διώκεται· καὶ γὰρ θαλάττης ὁρμαὶ, καὶ ἀνέμων φοραὶ, καὶ μυσὼν, καὶ θηρίων ὁπὸ ὁρμαὶ ὡς ὁρῶμεν κωλύονται. καὶ εἰ τὰ ψυχὰ τοῦ Κυρίου μὴ γινόμενα θαύματα ἐν μόνῃ τῇ δηλουμένῃ Φέρεται. τὰ δὲ περὶ ἐκείνου πλάσα καὶ ἐπ' αὐτῶν τῶν προφημάτων δηκνύμενα, πῶς οὐκ ἀπατᾷ τοὺς ὁρῶντας. καὶ εἰ μὴ τῆς θείας τοῦτο συνχώρησιν γέγονε, πῶς οὐδεὶς εἰς Ελληνισμὸν οὐ γέγονεν ἡ τοιαύτη συνχώρησις· εἰ δὲ μὴ τοῦτο, πῶς οὐ δυνάμεθα τῶν δαιμόνων ἐκφυγεῖν πάλιν δὲ εἴπωμεν ὡς ἀγαθῷ τῷ γινομένῳ ἡδόμενος ἐκείνῳ συμπήγνυσι, διὰ τί μὴ ἀφ' ἑαυτοῦ προφήτων ἢ ἀποστόλων τὰ τοιαῦτα γεγένηται· εἰ δὲ μὴ ἠρέσκετο ὡς Παῦλος, ἵνος ἕνεκεν ὁ Παῦλος ἢ βύβλος οὐκ ἐκώλυσεν, ἢ μὴ βεβαίως οὐ κατέλυσεν, ἀλλ' ἕως αἰῶνος τὴν ἡμέραν τῆς κτίσεως χρατεῖν συνεχώρησεν. Απόκρισις.

Ἡ μὲν Απολλώνιος ὡς ἀνὴρ ὀπτικήμων τῆς φυσικῆς δυνάμεων, καὶ ὧν ἐν αὐταῖς συμπαθῶν τε καὶ ἀντιπαθῶν, τῷ τοιούτῳ τοῦ ὀπτικημίου τὰ τελέσματα ἐποίησεν, οὐ τῷ θείῳ αὐθεντίαν· διὰ ἐν ἅπασι τοῖς ἀποτελέσμασιν ἐδεήθη τῆς τοῦ ὀπτικοῦ ὑλικῆς βοηθείας συνεργούσης αὐτῷ πρὸς τὸ τὰ τελουμένα ἐκπλήρωσιν· ὁ δὲ Σωτὴρ ἡμῶν Χριστὸς τῷ θείᾳ αὐτοῦ αὐθεντίᾳ ποιεῖ τὰ θαύματα, οὐδαμῶς ἐδεήθη ὕλης, ἀλλὰ τοῖς προστάγμασί τε καὶ προφήτοις αὐτοῦ ἠκολούθη, καὶ ἀκολουθοῦσι τὰ προφήματα. καὶ τὰ μὲν τοῦ Απολλωνίου τηνικάτα τελέσματα, ὅπου τῷ ὀπτικήμονι γεγένηται τῆς φυσικῆς δυνάμεων, πρὸς τῷ σῶμα μόνην ἐργάσαι δαιμόνων· οὐκ ἀνέτρεψεν ὁ Κύριος· αὐτὸν δὲ τὰ δαίμονα ὄντα ἐν τῷ ἐκείνου ἀγάλματι ἱδρυμένα, τὸν ἐν ταῖς μαντείαις ἀπατήσαντα τοὺς ἀνθρώπους, ὡς Θεὸν σέβειν καὶ τιμᾶν ὃν Απολλώνιον, ἐφίμωσε καταργήσας αὐτοῦ τὰς μαντείας.

σεως αὐτοῦ δὲ καὶ τῶν λοιπῶν δαιμόνων ὧν ὁ παρὼν ἐνόμιζεν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἁμαρτάνεσθαι, καθάπερ τοῦ δωδεκαθέου, καθὼς ὀφθησόμεθα· ἔχοντες δὲ ἐν τούτοις τῆς τοῦ Χριστοῦ θείας δυνάμεως τὰ γνωρίσματα, οὐ χρὴ λέγειν τὰ τοῦ Χριστοῦ θαύματα ὁ φιλῶν κεῖσθαι διηγήσεσθαι.

Ερώτησις κε΄.

Εἰ ἐπαιδεύθη Μωϋσῆς ὁ πάσῃ σοφίᾳ Αἰγυπτίων, καὶ ἦν δυνατὸς ὁ ἔργοις καὶ λόγοις, καθὼς φησιν ἡ θεία γραφὴ, πῶς ἀστρονομίαν, καὶ γεωμετρίαν, καὶ ἀστρολογίαν, καὶ τὰ τούτοις ἐπόμενα οὐ μετέλαβεν ὁ αὐτὸς μακάριος προφήτης· τῶν γὰρ Αἰγυπτίων τότε ἡ σοφία τὰ τῆς πλάνης ὑπῆρχε διδάσκουσα διδάγματα. Δῆλον ἡ οὖν ὅτι τοιούτοις λόγοις ἢ ἔργοις ὑπὸ τῆς γραφῆς θαυμάζεται.

Απόκρισις.

Θαυμάζει τὸν προφήτην ἡ θεία γραφὴ ὅτι τῇ δυνατίᾳ τῶν λόγων καὶ τῶν ἔργων, οὐχ ἕνεκεν τῶν λόγων καὶ τῶν ἔργων καθ' αὑτά· ἀμάξια γὰρ ἦν ἐκεῖνα καθ' αὐτὰ πρὸς τὰ ἐξαίρετα τοῦ προφήτου· ἀλλ' ὅτι δι' ἑκατέρας μὲν τελεσθέντος ὑπῆρχε τοῖς Αἰγυπτίοις ὁ προφήτης, ἵνα τε τῆς λόγου παιδείας, καὶ τῆς τοῦ βίου κοσμικῆς ἁμαρτούσης, ἀμφοτέρων ἢ τὸν εἰς Θεὸν εὐσέβειαν ἡμᾶς, διὰ τοῦτο αὐτὸν ἐθαύμασεν ἡ θεία γραφή· ἀστρονομία δὲ, καὶ ἀστρολογία, καὶ γεωμετρία παρ' Αἰγυπτίοις τότε χυδαῖά τε, καὶ πεζὰ, καὶ ἀγεραῆ μαθήματα λελόγισται. Ἡμᾶς ἢ ἵνα τι περὶ αὐτοῖς μαθήματα τὰ ἱερογλυφικὰ καλούμενα, τὰ οὐ τοῖς ἀδύτοις οὐ τοῖς τυχοῦσιν, ἀλλὰ τοῖς ἐκλεκτοῖς παραδιδόμενα, ὧν ὁ προφήτης εἰ καὶ τὸν εἴδησιν ἔσχεν, ἀλλ' οὐκέτι καὶ τὸν χρῆσιν, ὡς ἀντικειμένην τῇ κατὰ Θεὸν πολιτείᾳ τῶν Ἑβραίων, διὰ τοῦτο καταφρονήσας τῆς ἐν Αἰγύπτῳ πάσης βασιλικῆς δυνατίας, εἵλετο συγκακουχεῖσθαι τῷ λαῷ τοῦ Θεοῦ.

Ερώτησις κς΄.

Εἰ πηγὰς τὰ ὕδατα αἵματα ἐποίησε Μωσῆς γενέσθαι, πῶς ἐπάγει ἡ γραφὴ τό, Ἐποίησαν δὲ καὶ οἱ ἐπαοιδοὶ τῶν Αἰγυπτίων ὡσαύτως. εἰ γὰρ ψευδὴς ὃ πηγὰς τὰ ὕδατα γενέσθαι αἵματα ἐποίησε Μωσῆς, ἢ πάλιν ὃ τοὺς ἐπαοιδοὺς ποιήσαι ὡσαύτως, καὶ περὶ τῶν λοιπῶν τῶν κατ' αὐτοὺς θαυμάτων ὁ αὐτὸς λόγος.

Απόκρισις.

Πάντων τῶν ὑδάτων ὧν ἐπηγάσθησαν τῆς γῆς αἵματα γενομένων, ἐπαλαίοντο οἱ Αἰγύπτιοι κύκλῳ τῶν ποταμῶν ὀρύττοντα Φρέατα, καὶ ἀντλοῦντα ὕδωρ, καὶ πωλοῦντα ἐξ αὐτοῦ ἑαυτούς τε, καὶ τὰ ζῶα αὐτῶν, καὶ τὰ ἀρέμματα. ἐκ τούτου τοῦ ὕδατος δὲ ἐκ τῶν Φρεάτων ἀντλουμένου, ἐπίστευσαν οἱ ἐπαοιδοὶ ὃ αἷμα, καὶ οὐδαμῶς διέψευσαν ὁ λόγος. καὶ τὰ μὴ ὑπὸ Μωσέως γενόμενα θαύματα, ἅτε τῆς θείας ἐνεργείας οὐκ ἐργάσας, μεταβολὴν γενέσθαι Φύσεως τοῦ προειρημένου εἰς τὴν Φύσιν τοῦ ἐκτελευτημένου· τὰ δὲ ὑπὸ τῶν ἐπαοιδῶν γενόμενα, τῆς θείας ἐνεργείας ἐλλείποντα ὧν δαιμόνων, τῶν φαντασμάτων τὰ ὄψεις ὧν ὁρώντων, ὃν μὲν ὄφιν ὁρᾷν ὡς τὸν ὄφιν, καὶ τὸ μὲν αἷμα ὡς αἷμα, καὶ τοὺς μὴ βατράχους ὡς βατράχους.

Ερώτησις κζ΄.

Εἰ ὀναρίᾳ ἑαυτῷ Μωϋσῆς οὐκ ἐδίδασκε, τὰ μὲν ὁσία τοῦ Ἰωσὴφ ἐπαγόμενος, ὃν δὲ ἀπόμενον νεκροῦ ὡς ἀκάθαρτον μυσαπόμενος· καὶ εἰ ἐκ τούτου αἰτίαν, τοῦτον μὲν τῶν μαθημάτων ἕνεκεν ἡ γραφὴ οὐκ εἶπε δι' ἃ αἰτίαν οὐκ ἦν ποιεῖν Μωϋσῆν, ταῦτα ἐδίδασκεν.

Απόκρισις.

Επειδὴ πλάνων ὁ Ιωσὴφ, καὶ τῆς μετακομιδῆς τῶν ὀστέων αὐτοῦ ὅρκισε τοὺς υἱοὺς Ισραὴλ, καὶ ἰδοὺ ἀμφότερα ὁ Μωϋσῆς εἰς φυλακὴν παρεκείμενα, τὸ μὴ παραβαίνειν ὅρκον, καὶ τὸ μὴ ἅπτεσθαι νεκροῦ, ἀφ' ὧν τοῦτο τῇ λύσει τοῦ νόμου λέγοντες μὴ ἅπτεσθαι νεκροῦ, ἐφύλαξε τὸν ὅρκον ἀπαρέβαστον. ἀδύνατον γὰρ ἰδοὺ αὐτοῦ ἀμφότερα φυλαχθῆναι ἀπαράβατα, καὶ τὸν νόμον, καὶ τὸν ὅρκον. τῇ μείζονι οὖν φυλακῇ τοῦ ὅρκου ἔλυσε τὴν ἐλαττοῦσαν φυλακὴν τοῦ νόμου· πάνυ γὰρ τὸ ἔλαττον κακὸν αἱρετώτερον τοῦ μείζονος. καὶ διαῦτα πολλὰ βυίσκεται ἐν τῇ θείᾳ γραφῇ, ἵνα οὐ λογίζηται ὁ Θεὸς εἰς ἁμαρτίαν τῶν παραβαινόντων αὐτὰ, ἀφ' ἃ τὴν ἀνάγκην συμβεβηκυῖαν ἀνάλυσιν, ὡς τὸ ὁλοκαύτωμα τὸ περιστερὸν, καὶ τὸ ὁλοκάτωμα τὸ ἐκ κύκλου τῆς Ιερειχὼ, καὶ τὸ ἐν σαββάτῳ προσαγαγεῖν τὴν θυσίαν, ἄλυτα παρέχοντα τὸ σαββάτου τὴν λύσιν. ἔτι εἰ ἔταξεν ὁ προφήτης τοὺς ἐκ μαθητὰς βαστάζοντας τὰ Ιωσὴφ τὰ ὀστᾶ καὶ κατὰ * ἀφ' ὧν δὲ τὸν νόμον τοῦ Μωϋσέως τοῦτον τὸν ἀριθμὸν * καθαιρέσεως, οὐκ ἀναίρεσιν ὧν εἶπε, τί διεπρέξατο ὁ προφήτης. Τὸ δὲ ζητεῖν ἀφ' ὧν ἐκεῖ εἶπεν ὁ προφήτης τοῦτον τὴν αἰτίαν, ὁμοιόν ἐστι τῷ λέγειν, ἀφ' ὧν μὴ πᾶσαν αἰτίαν ἠρμηνευμένην παρεδόθησαν τοῖς ἐκτεθνηκόσιν αὐτοῖς· ὅθεν ἐν τῷ προφήτου διηγήσει ἐμφατικῶς παρείληπται ἡ τοῦ προφήτου ἔννοια, διὸ τοῖς ἐδικαίωσεν ἡ γραφὴ τὸ ἐκβατικῶς τοῦτον δηλῶσαι.

Ερώτησις κη'.

Εἰ τὴν τῶν Φαρισαίων ἐχθραλισμένην βλασφημίαν ἐλέγχων ὁ Κύριος ἔλεγεν, ὅτι τάφοι κεκονιαμένοι εἰσὶν πεπληρωμένοι ὀστέων νεκρῶν, καὶ πάσης ἀκαθαρσίας. καὶ ἐν τῷ νόμῳ ὁ ἀπτόμενος νεκροῦ ἀκάθαρτος ἐλογίζετο, ὡς ἄτοπον ἐρωτᾶσθαί τι, τοὺς τε νεκροὺς, καὶ τοὺς τούτων μυσαττόμενα τάφους, ἐπὶ τε παλαιᾶς καὶ καινῆς ἀκαθάρτου τῆς νεκροῦ κεκαλυμμένου, πῶς ἀμφοτέρων ὁ Χριστὸς ἐπαίνως οὐκ ἔπαρξεν, ὅτι δὴ ὑμῶν τῆς χάριν ἀνίστων, ἥψατο τῆς σοροῦ, καὶ τὴν θυγατέρα τοῦ Ιαείρου τῆς χειρὸς ἐκράτησεν. εἰ γὰρ καὶ ἀμφότερα πεπλυμένοις ἐφάνησαν, ἀλλὰ τὴν ἀφὴν τὰ νεκρὰ ἐδείξαν σώματα.

Απόκρισις.

Τῶν πεπωμένων τὰ νεκρὰ σώματα, καὶ οἱ τούτων τάφοι μυσάττονται διὰ τὴν ἐπομένην αὐτοῖς βαρβαρότητα, καὶ οὐ διὰ τὰ νεκρούσιν. εἰ γὰρ ἁπλῶς διὰ τὴν νέκρωσιν ἐμυσάττοντο τῶν νεκρῶν τὰ σώματα, οὐκ ἄρα ἐχρῆν τοῖς ὧν ζώων νεκρῶν σώμασι μέρεσι χρῆσθαι πρὸς τὴν τῶν ζώντων χρείαν, ὡς τοῖς δέρμασι, καὶ τοῖς κέρασι, καὶ θειξὶ, καὶ χολαῖς, καὶ τοῖς σίαις, καὶ τῇ σαρκὶ, ἅπινα οὐδεὶς λόγος δύναται ὑπεξελθεῖν τῆς προσούσης αὐτοῖς νεκρώσεως· εἰ δὲ νεκρὰ μὲν καὶ ταῦτα, ἀλλὰ μυσαττόμενα δὲ διὰ τὴν ἐξ αὐτῶν χρείαν, πῶς οὐκ ἔστι τῶν ἀνοσιωτάτων τὸ καθαρὰ μὲν ἡγεῖσθαι ταῦτα διὰ τὴν ἐξ αὐτῶν χρείαν, μυσάττεσθαι δὲ τῶν ἁγίων μαρτύρων τὰ σώματα, καὶ τοὺς τάφους ἐπὶ τοῦ Ελλείου, φυλακικὰ ὄντα ἀπὸ τῆς τῶν δαιμόνων ὑποβουλῆς, καὶ ἰαματικὰ νοσημάτων τῶν κατὰ τὴν ἰατρικὴν τέχνην ἀμάτων. πρέπει καλῶς δὲ ὁ Κύριος τὴν ὧν Φαρισαίων ἐχθραλισμένην βλασφημίαν τάφοις κεκονιαμένοις, ὅτι ὥσπερ τῇ νοσῇ τῶν ζώντων βδελυκτὴ ὄντι ὧν νεκρῶν σώματι ἡ δυσωδία καὶ ἀκαθαρσία, οὕτως καὶ ἡ ἐκείνων ἀνομία βδελυκτὴ ὄντι τῇ νοσῇ τῶν θείων,

ζήπου τινὰ οὖσα αὐτῶν ψυχῆς νέκρωσις, καὶ δυσωδία, καὶ ἀκαθαρσία. ὥσπερ γὰρ χωλευθέντος τῆς ψυχῆς τοῦ σώματος, νεκρὸν τὸ σῶμα, καὶ δυσῶδες, καὶ ἀκάθαρτον, οὕτως χωλευθέντος τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ τῆς ψυχῆς, νεκρὰ ὑπῆρχε ἡ ψυχὴ, καὶ δυσώδης, καὶ ἀκάθαρτος· κατ' ἀναλύσιν ἦ ἔπαθεν ὁ Κύριος οὐδὲν οὔτε τῇ παλαιᾷ, οὔτε τῇ καινῇ· οὐκ ἴσῳ γὰρ ὑπὸ τὸ νόμον ὅτι τοὺς ἐν τῇ ἐρωτήσει ἐρημώδους νεκροὺς ἤγειρεν. ἀπὸ γὰρ τοῦ βαπτίσματος ἤρξατο ὁ Κύριος τῆς διαγελικῆς πολιτείας, οὗπερ ἔξωθεν τῆς τοῦ νόμου φυλακῆς, διὸ οὐκ ἐμιαίνη ἀνάμιξις τοῦ νεκροῦ· κατὰ δὲ τὸν καιρὸν ἐκεῖνα μόνα ἴσῳ μιαστικὰ ἀνθρώπων ἦν ἐκ τῆς καρδίας ἐξερχόμενα κακά· ὃ δὲ ἀπόλεσθαι νεκρὸν οὐ μιαίνει τὸν ἄνθρωπον.

Ἐρώτησις κθ΄

Εἰ πεπλήρωτο ὁ οἶκος εἶδα ὁ Κύριος ἴσῳ, ὅπποκα ὁ τοῦ λύτης ἔμελλε ἀνεκπύεσθαι, καὶ διὰ τοῦτο ἴσῳ ἀγαθήσομαι οἱ βασάζοντες αὐτὸν καταλῦσαι τὸν ὀρφὸν, καὶ δι' αὐτὸς καθεῖναι ὃν ἀθυμοῦντα, πῶς οἱ ἐν ᾧ οἴκῳ ἠθεσμένοι ὄχλοι οὐκ ἐπλήρησαν τῆς ὀρφῆς λυομένης.

Ἀπόκρισις.

Αἰσθανόμενοι οἱ ἐν τῷ οἴκῳ μένουσης τῆς ὀρφῆς ἀποτηρεῖσθαι, πάντως ὑπεχώρησαν. οὐ γὰρ οὕτως ἦσαν ἀνόητοι οἱ τὸν ὀρφὸν ἀποτηροῦντες, ὥστε μὴ ἐᾶσαι τοῖς ἐν ᾧ οἴκῳ ἐπαναχωρῆσ, ἵνα μὴ πλήσωνται. οὐδὲ γὰρ ὅλης τῆς ὀρφῆς ἴσῳ χρεία ἀποτηρεῖσθαι, ἀλλὰ τόσου ὅσου ἤρκει εἰς τὴν ἐπανάλασιν τοῦ τοῦ λύτου.

Ἐρώτησις λ΄

Εἰ ἐκάστῳ ἀνθρώπῳ ἄγγελος παρέπεται φύλαξ, καθὼς ἡ θεία γραφὴ λέγει· οἱ δὲ ἄνθρωποι ποτὲ μὲν αὔξησιν, ποτὲ δὲ μείωσιν, ὡς ὅτι τὴν καθαρισμοῦ καὶ τὴν λοιπῶν συμφορὰν, διὰ τοὺς ἑαυτῶν παραξύλους ὑπέμειναι, οἱ τῆς τῶν ἀγγέλων αὐξήσεως καὶ μειώσεως ὄντες ἀνεπίδεκτοι, ποίαν τότε λειτουργίαν ἐπλήρωσαν, ἐκείνου τῶν ἀγγέλων παρὰ Θεοῦ λειτουργήσαντος ἐξ ἀρχῆς εἰληφότος.

Ἀπόκρισις.

Οἱ μὲν ἄγγελοι πάντοτε ἀόρατοί τε καὶ ἀόχλητοι λειτουργίαν ἐκπληροῦσι χαίρουσι τοῖς οὐρανοῖς, καὶ τοῖς ἄνω· ὃν ἀνθρώπων οἱ ἦ λειτουργῶν εἰληφότες τὸ παρέπεσθαι τοῖς ἀνθρώποις φύλαξι, καὶ μὲν αὔξονται, μειοῦνται δὲ οὐδέποτε. εἰ γὰρ παρέπονται τῶν σωματοφυτῶν, ψυχῇ λέγω καὶ σώματι, ἢ παρέπονται τῇ ψυχῇ μόνῃ ἐκ τοῦ σώματος ἐξόδου τῆς ψυχῆς, ἕως τοῦ κρίματος τοῦ τοῦ κόσμου ἀνακλίσεως· πρώτῃ δὲ τάξει παρέπεσθαι τοῖς ἀνθρώποις, καὶ φυλάττειν αὐτοὺς, ἐν ταῖς ἀνάγκαις ὑπὲρ ἀνθρώπων λειτουργίας λειτουργοῦσι τοῖς οἰκείοις ἄρχουσιν.

Ἐρώτησις λα΄

Εἰ νόμιμα ἀνέφελα τὰ ὑετὰ τῇ γῇ καταπέμποντι, διὰ τί τὰς νεφέλας οἱ καλούμενοι νεφοδιῶκται ἐπαοιδίαις ἵσοι καταδυάζονται, εἶδα βούλονται χαλάζας καὶ ἀμέτρους ὑετοὺς ἀκροτίζειν.

Ἀπόκρισις.

Τοῦτο ὅπερ καὶ τὰς ἀγίας γραφὰς μάρτυρές, περὶ ὑετοὺς εἰ) ἐκ τῶν ἐπαοιδῶν ἄπιστον. ἐ γὰρ αὐτὸς ὁ τοῦ τοῦ παρὰ τούτου ἐρωτήσας τὴν ἐρώτησιν, οὐκ ἀφ' ὧν ἐδιδάσκω γινομένων τοῦ ἐρώτησιν πεποίηκας, ἀλλ' ἀφ' ὧν ἤκουσας.

Ερώτησις λβ΄.

Εἰ θνητὸν ὁ Θεὸς τὸν ἡμέτεραν ἔκτισε φύσιν, πῶς λέγεις ὅτι ὁ Θεὸς θάνατον οὐκ ἐποίησεν.

Ἀπόκρισις.

Οὐκ εἶπε θνητὸν τῇ φύσει, οὐδὲ ἀνάλκητον πάντως ἀποθανεῖν· καὶ τοῦτου ἡ ἀπόδειξις, ὁ θνητὸς Ὀνίας τὸν φύσιν τὸν τε Ενὼχ καὶ ὁ Ηλίας, εἰς ἀθανασίαν ἔτι διαμένοντες, ἕως Γῆν εἶ καὶ εἰς γλῶ ἀπελθόντα, γλυκυτέρους ἀνάτερω. ἀγνῶς οὖν ὁ θνητὸν τὴν φύσιν εἰπὼν πεποιηκέναι τὸν Θεὸν, καὶ εἰσελθεῖν τὸν θάνατον εἰς τὸν κόσμον τῇ τοῦ ἀνθρώπου παρακοῇ. εἰ μὴ γὰρ ὡς οὐκ ἐποίησεν ὁ Θεὸς θνητὴν τὴν φύσιν, οὕτως ἐποίησε καὶ τὸν θάνατον, οὐκ ἂν ἦν ἐξ τῆς παρακοῆς ὁ θάνατος· καὶ εἰ ὁ Θεὸς τὸν παρακοὴν οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ ἄρα ἦν θάνατος.

Ερώτησις λγ΄.

Εἰ τὸν ἀνθρώπων ἡ Φύσις ὡς θνητὸν μὴ ἦν οἰκεῖον ὑπεγνώσκε πέρας, ὁ δὲ ἐκείνου χρόνος οὐ κατὰ ἕνα ἐστὶν ὅρον, ὅταν καλέσῃ οἱ ἐκτὸς εἰμὶ μύριοι, πῶς τὰ Εξεκία παρεστάθησαν χρόνοι. Ὁ γὰρ προφήτης ὅτι τῷ προειδότος ἀριθμὸν διηνεκὲς λαμβάνεται. πόθεν οὖν ὅτι τῶν τελειόντων ὁ τῦ χρόνου ἀόριστον δείκνυται.

Ἀπόκρισις.

Οὐ δὲ οὐχ ὥρισται τῆς ἐκείνου ζωῆς ὁ χρόνος, δείκνυται ἐκ τῶν γραφικῶν φωνῶν ὅτων, Εαὶ, φησὶν, ἐν ᾧ πεδίῳ εὕρῃ ἄνθρωπος παίδια μεμηνιγμένα, καὶ διασάλπιος αὐτοῦ καιμηθῇ μετ' αὐτῆς, τὸν μὲν ἄνδρα ἀποκτείνατε, τοῦ δὲ παίδια μὴ ἀποκτείνητε. ὁτι γὰρ ἕτερον ἐπάταξεν ἄνθρωπος ὅτι ὃν πλησίον αὐτοῦ, καὶ πατάσσων αὐτὸν οὐχὶ πρῶτον ὁ βοηθῶν, οὕτως ἐγένετο τὸ παράγγελμα τοῦτο· Καὶ ἔδοσαν ἡ πάνις, καὶ ὁ ἐσπαθοῦ αὐτῇ σὺν ἐμοῦ. Οὐκ ἄν δὲ πρεύσειεν ἡ θεία γραφὴ τοῦ βεβιασμένου κάμνοντι τῇ βεβιασμένῃ ἀναιρέσει, εἰ μὴ ὁ θάνατος ὡρισμένος. Ὁ γὰρ παρὰ Θεοῦ ὡρισμένον ἀδίασύ τε καὶ ἀπαραβατον· ἀλλ' εἰ τοῦτο, δηλονότι ὁ τῇ παρωρισμένῃ ζωῇ τῦ Εξεκίου παρεστάθησαν χρόνοι ζωῆς, ἀφ' οἷς ἀοριστως παρελαβόσου ἕτεσι αὐτοῦ, ὧν ὁ τέλος ἐγένετο ἀπὸ τῦ θανατικοῦ πάθους, μὴ τῦ Θεοῦ ἐκ τοῦ πάθους ἰασαμένου αὐτὸν, ἐς εἰς τὸ ζῆν αὐτὸν ἀποκαλασήσαντος.

Ερώτησις λδ΄.

Εἰ καθώς τινές φασιν ὁ κατακλυσμὸς ἐν πάντι τόπῳ τῆς γῆς οὐ γέγονεν, ἀλλ' ἐν ᾧ οἱ τότε ἄνθρωποι ᾤκουν, πῶς ἀληθὲς ὅτι ὑψώθη τὸ ὕδωρ ἀπάνω πάντων τῶν ὑψηλῶν ὀρέων δεκαπέντε πήχεις.

Ἀπόκρισις.

Οὐ δοκεῖ ἀληθὲς εἶναι τὸ μὴ ἐν παντὶ τῷ κόσμῳ τὸν κατακλυσμὸν γεγονέναι, εἰ μή τι ἄρα κοιλότερόν ἦσαν αἱ τόποι ἔνθα ὁ κατακλυσμὸς ἐγένετο, τῶν λοιπῶν τόπων τῆς γῆς. Ερώτησις λε΄.

Εἰ τῶν ἀλόγων ἀπάντων δημιουργὸς ὅστιν ὁ Θεὸς, διὰ τί τὸ διχηλοῦν ὁπλὴν καὶ μηρυκισμὸν μὲν ἔχει, καθαρὸν εἶ ἀπεφήνατο· καὶ πάλιν διὰ τί τὸ μηρυκισμὸν μὲν ἔχει, οὐ κάμηλος, ὁπλὴν δὲ μὴ διχηλοῦν, ἐν τοῖς καθοῖς τέτακται· καὶ τὸ διχηλοῦν μὲν τὴν ὁπλὴν, μηρυκισμὸν δὲ μὴ ἔχει, οὐ χοῖρος, ἐν τοῖς μὴ καθαροῖς λελόγισται· καὶ ἐν τοῖς ἰχθύσι δὲ τὰ ἀλεπίδωτα, καὶ τὰ πετεινὰ διὰ τί διήρηται, καὶ οἱ μὲν καθαροὶ, εἶ γε συγχωρηθῆναι ταῦτα τοῖς ἀκαθάρτοις, ἐδιάτων καὶ παρατίθοντο.

Απόκρισις.

Φύσει μὲν καθαρὰ ὑπῆρχε πάντα τὰ ζῶα, καὶ κτίσματα τοῦ Θεοῦ ὄντα ἀρχῆς γενόμενα καὶ ὄντα ἐκρίθη μόνον, Καὶ εἶδεν ὁ Θεὸς πάντα ὅσα ἐποίησε, καὶ ἰδοὺ καλὰ λίαν, καὶ ἡ θλίψις τῆς συγκοπῆς βλασφημίας λεγούσης, Αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε. ἀλλ' ὅτι οὐκ ἐβούλετο ὁ Θεὸς ὡς τότε ἐν πᾶσι τοῖς ἔθνεσι μόνοις κατὰ τὴν ζυγὸν τῆς ἐκ νόμου δουλείας ποιήσασθαι τοὺς Ἰουδαίους, ἀφ' ἑαυτοῦ τὸ ζῷον, καὶ πετεινὸν, καὶ ἰχθύων, ἅτινα μὲν ὀνόμασι καθαρὰ, ὧν καὶ πλεῖ σφαγὴν, καὶ πλεῖ βρῶσιν τοῖς Ἰουδαίοις ἐπέτρεψε· πινὰ δὲ ἀκάθαρτα ὠνόμασεν, ὧν πλεῖ βρῶσιν αὐτοῖς ἀπεῖργε. καθαρὰ οὖν ταῦτα καὶ ἀκάθαρτα λέγονται· καθαρὰ μὲν ἀφ' πλεῖ φύσιν, ἀκάθαρτα δὲ ἀφ' τὸν νόμον. διὸ καὶ πάλιν καθαρὰ καὶ ἀκάθαρτα λέγονται, ἀφ' ἑαυτοῦ πλεῖ αἰτίαν, ὅτι ἐν τῇ Αἰγύπτῳ τότε πάντα τὰ ζῶα πλεῖ τὸν χρόνον ἐθεοποιοῦντο, ἀφ' ἑαυτοῦ τὸν ζῶον τὰ μὲν καθαρὰ, τὰ δὲ ἀκάθαρτα ὠνόμασε· καὶ τὰ μὲν καθαρὰ ἐπέτρεψεν αὐτοῖς βρῶσι, τὰ δὲ μὴ ἐαθῆναι ὡς ἀκάθαρτα, ἑκατέρου δηκοῦν αὐτὰ ἀναίξια ὄντα τῆς τοῦ Θεοῦ προσηγορείας τὸ καὶ ἡμᾶς, καὶ ἀφ' τοῦ βρωθῆναι, καὶ ἐαθῆναι· καὶ πάλιν ἀφ' ἑαυτοῦ καλεῖσθαι αὐτὰ ἀκάθαρτα.

Ερώτησις λϛ

Εἰ ὁ Ἰησοῦς ἔσπευδε ἀναπέδεκτον, ἀφ' τί πρὸ τῆς χρείσεως τοῦ Σαοὺλ λέγει μεταμέλεσθαι, καὶ πρὸ τῆς καταστροφῆς τῆς Νινευὶ ὅτι μετενόησεν.

Απόκρισις.

Ο διαπάντος Θεὸς καὶ κτίστης ὁ ὑπάρχων, καὶ κατὰ τὸ προφάσεις τοῖς προπούσας αὐτῷ προέξεις ἀπρεπεῖς ὄντι. προγνοὺς γὰρ πλεῖ προπομένων προῆκε τὸ λειτουργεῖν τοῖς ἐπ' αὐτῷ προγενομένοις, πρέπει τὰ προσήκοντα, ἀφ' καὶ προῆκε τὸ συγχωρῆσαι, καὶ προῆκε τὸ μὴ συγχωρῆσαι ἀπρεπῶς ἔχει· συγχωρῆσαι γὰρ ἀπρεπῶς τοῖς διορθοῦσι τὰ ἑαυτῶν πλημμελήματα τοῖς ἢ ἀδιορθώτως ἔχουσι προῆκε τὰ καλὰ, ἀπρεπῶς οὐ συγχωρῆσαι. ὃ οὖν μεταμέλημεν, ὃ ἄρεσεν αὐτῷ ἐμφαίνει τὸ κτίστου τὸ μὴ συγχωρῆσαι· ὃ δὲ μετενόησεν ὁ Κύριος, τὸ ἄπρεπον αὐτῷ δηλοῖ ὃ κτίστου τὸ συγχωρῆσαι. ἄπρεπος γὰρ ὄντι ὁ Θεὸς καὶ ἀεὶ ὢν τοῖς αὐτῷ πρέπουσι ποιεῖ ἀφομοιῶν, ἕως ποτὲ εἰς τὸ ποιεῖν τὰ μὴ πρέποντα αὐτῷ οὐ δέχεται ποτέ.

Ερώτησις λζ

Εἰ ὁ Ἰωάννου βάπτισμα μὴ κτίστου νόμου ἦν, ὡς τότε οὖν οὔτε ἦν, πῶς οὐκ ἦν προῆκε τὸν νόμον, καὶ πῶς ἔσπευδε τῶν ἐν νόμων ἐδέχετο· πῶς δὲ οὐ προῆκε νόμοι οἱ ἔσπευδε τὸν νόμον ὄντες, ἃ ὁ προῆκε τὸν νόμον διέκαμνον βάπτισμα· εἰ δὲ ἔσπευδε τὸν νόμον ἐτύγχανε ὃ τῆς χάριτος βάπτισμα μήτε κτίστου νόμου, μήτε ἔσπευδε νόμου, μήτε προῆκε νόμου λεγόμενον, κτίστου νόμου ὀφειλόμενον.

Απόκρισις.

Τὸ βάπτισμα Ἰωάννου, προσῆκεν ἦν τῷ διαγγελίου τῆς χάριτος, ἀφ' καὶ ἔσπευδε τοῦ νόμου ἦν· οὐδὲ γὰρ ἐπεδέχετο τοὺς κτίστου τὸν νόμον ἀμύητον πίστεως, οὐ τοίνυν διὰ μετανοίας τὸ καὶ πίστεως τῷ Χριστῷ δίκαιοθαι πλεῖ συγχώρησιν.

Ερώτησις λη

Εἰ πιστώσασθαι τοὺς μαθητὰς ὁ Ἰωάννης προῆκε τῷ Χριστῷ, ὅτι αὐτός ἐστιν, ἐβούλετο, ὅτε ἀπέστειλεν αὐτοὺς προῆκε αὐτόν (τοῦτο γὰρ τινες εἰρήκασι) ἀφ' τί μὴ κτίστου ἀποφασιν εἶπεν αὐτοῖς, ἀλλὰ πρῶτον δι' αὐτῶν τῶν Χριστῷ προσήκαλω· εἰ δὲ αὐτὸς ἀφ'

ὃ τῇ εἰρκτῇ ἑαυτὸν ἐμβεβλῆσθαι ὑπὸ τῶν νοουμένων ποικίλως εἰς τὸν περὶ αὐτοῦ ἀμφιβολίαν καταίρει (καὶ γὰρ τοῦτο εἰρήκασιν ἕτεροι) λέγω δὲ ὡς μηδέπω αὐτὸν γεγόνοτα ἐγνωκὼς ἐρωτᾷ· Σὺ γάρ, Σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἕτερον προσδοκῶμεν, ὡς μηδέπω μὴ ὄντ Χριστὸν προσδεχόμενον, εἶχεσθαι δὲ αὐτὸν προσδοκώμενον τοῖς ὑπάρχουσιν δίδωσι. πεπεισμένος γὰρ ἦν, οὐκ ἂν ἐπηρώτησε, Σὺ εἶ ὁ Χριστὸς, ἢ ἕτερός τις προσδοκῶμεν. Ἀπόκρισις.

Ἐπειδὴ διάφορα φῆμαι περὶ ὧν ἐποιήσατο θαυμάζει ὁ Ἰησοῦς διήγειρον, τὰ μὲν λεγόντων, Ἡλίας ἐστὶν ὁ ζῶντα ποιῶν, τὰ δὲ, Ἱερεμίας, ὧν δὲ, ἄλλος τις τῶν προφητῶν, ζωώσας ταῖς φήμαις ἀκοὰς ὁ Ἰωάννης ἐν τῇ εἰρκτῇ, πέμπει τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ μαθεῖν, εἰ ὁ τὰ σημεῖα ποιῶν αὐτός ἐστιν ὁ ὑπ' αὐτοῦ μαρτυρηθεὶς, ἢ ἕτερός τις, ὁ παρὰ πολλοῖς θρυλούμενος. γνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς τὸν Ἰωάννου τὸ σκοπὸν, ὅτι τῆς παρουσίας τοῦ μαθητοῦ Ἰωάννου ἐποίησε πολλὰ θαύματα, πείθων αὐτοὺς καὶ ὃν Ἰωάννης δι' αὐτῶν, ὡς αὐτὸς εἴη ὁ ποιῶν καὶ τὰ ὑπ' ὀνόματι ἑτέρων φημιζόμενα θαύματα, ὁ ὑπ' αὐτοῦ μαρτυρηθείς.

Ἐρώτησις λϑ.

Εἰ πάντας ἔλκειν πρὸς ἑαυτὸν ὁ διδάσκων Χριστὸς μέλλει τὰ ἀκοὰς ὠφέλησιν ἐπαγγέλλεται, πῶς οὐ πάντες τῇ εἰς αὐτὸν πίστει προσίστανται· πῶς δὲ αὐτὸς ἐπαγειλάμενος πρὸς αὐτὸν ἕλκειν, οὐκ ἀναστοῦται φησὶν, Οὐδεὶς ἔρχεται πρός με, ἐὰν μὴ ὁ πατήρ μου ἕλκύσῃ αὐτόν. Ἀπόκρισις.

Ἀπὸ τῆς οἰκείου τέλους πᾶς λόγος κρίνεται· τέλος δὲ τοῦ πάντας ἕλκειν πρὸς ἑαυτὸν, ὅταν καταργήσῃ πᾶσαν ἀρχὴν καὶ ἐξουσίαν, καὶ δύναμιν. οὐ χρὴ οὖν πρὸ τῆς τέλους καὶ τῆς τέλους ἀπαιτεῖν· ἕλκει γὰρ ὁ πατὴρ πρὸς τὸν υἱὸν τῷ δίδοναι καὶ τῷ υἱῷ ἐξουσίαν, καὶ δύναμιν τοῦ δύνασθαι πάντας ἕλκειν πρὸς ἑαυτόν. οὐκ ἀνάγκη οὖν ἕλκει ὁ πατὴρ πρὸς τὸν υἱὸν, καὶ ἀνάγκη ὁ υἱὸς πρὸς ἑαυτὸν, ἵνα μὴ δοκῇ ἀναιρεῖν τὰ τοῖς λόγοις.

Ἐρώτησις μ.

Εἰ ἐν τοῖς δαίμοσιν οἱ δαίμονες διηνεκῶς οἰκοῦσι, πῶς ἑτέροις κατασκυάζουσι βλάβας· εἰ δὲ τοῦτο ποιοῦσι τῶν παρόντων πρὸς βραχὺ γινομένων, πῶς ὅτι ἀοράτου δυνάμει ἀπ' αὐτῶν διωχθῶσιν, οὐκέτι ἐν αὐτοῖς ἴσχει τὴν οἰκείας πράξεως ἀφιεῖσιν. Ἀπόκρισις.

Ἀδύνατον ὂν τοῖς δαίμοσι ποιῆσαι τῇ ἀπ * ποιῇ τῇ προθέσεια προόντος τοῦ * οὐδὲ τὰ ἴσχει αὐτοῦ πρᾶξιν. ἡ γὰρ ἀπολαύουσα αὐτὴν ἀόρατος δύναμις φόβον αὐτοῖς ἐπάγουσι τοῦ μηκέτι πλησιάζειν τῷ τῆς ἀφεδρῶνος.

Ἐρώτησις μα.

Εἰ μόνον Θεοῦ ἐστὶ ζωὴ καὶ ἰσχὺς δίδοναι τοῖς σώμασι, πῶς οὖν ποιοῦσιν οἱ δαίμονες, ἐνισχύοντες τῶν δαιμονιώντων τὰ σώματα, ὥστε τὰ δεσμὰ τὰ τοὺς ἀγρίους σωστείβειν. ἐδέσμουν γὰρ ἁλύσεσι καὶ πέδαις, καὶ διαῤῥήσσων τὰ δεσμὰ ἠλαύνετο ὑπὸ τοῦ δαίμονος εἰς τὴν ἔρημον. Ἀπόκρισις.

Οὐ τῷ σώματι πρέπει ὁ δαίμων τὴν δύναμιν τοῦ δύνασθαι σῴζειν καὶ διαῤῥήσσειν τὰ δεσμὰ καὶ τὰς ἁλύσεις, ἀλλὰ αὐτὸς ὁ δαίμων σωστείβει, καὶ διῤῥήσσει τὰ δεσμὰ καὶ τὰς ἁλύσεις, εἰ καὶ ἡ θεία γραφὴ τῷ δαιμονιζομένῳ προσ-

ψι τῶ δαίμονος ϛ̀ ἔργα.

Ερώτησις μβ̄

Εἰ τῶ μερῶ τῆς κλίσεως οἱ δαίμονες ὀκ ἐξουσιάζουσι, διὰ τί παρέχωσιν τοῖς τῶ χρησμῶ τοῖς Ελλησι μυρείας ἐπήγαγον, καὶ θεραπεύοντων ὧν εἰδώλων ζώπας ἀνέχουσι, καὶ ἀγαθὰ αὐτοῖς αὐτὶ τούτων παρέχουσι· πόθεν οὖν αὐτοῖς δυνατὸν εἰς τὸ ἑκατέρου ἔννοιαν.

Απόκρισις.

Εἶπος ἰῶ τοῖς δαίμοσι τοὲς πλαίσιον ἀνθεῖπον τοεσπλέναι ἑαυτοῖς ὥσπερ τῶ Θεοῦ τὸ ὄνομα, οὕτως καὶ τὸ ἰσχύ· ὅτι δὲ ὀκ ἔστι τοῖς δαίμοσιν ἰσχὺς ἀμείωτικὴ τῶ ἀνηκόων, καὶ ἐνεργετικὴ τῶ ὑπηκόων, δίκυται ἐκ τῆς καθαλύσεως ἧς ὑπέμειναν ὁ Ελληνισμὸς ὑπὸ τῶ Χριστιανισμοῦ. φανερὸς γὰρ ὤφθη ὁ Ελληνισμὸς οὐχ ἑτέρα δυνάμει χρ̄ῶ Χριστιανισμοῦ χρησάμενος, πλὴν τῆ δι' αὐτοῦ ἀνθεῖπον καὶ ξιφῶν. εἰ γὰρ ἐνῆρχε ὁ Ελληνισμὸς θείας δυνάμεως ὑπερμαχούσης αὐτῶ καθαλυομένω, ὀκ ἂν τῆ ἀνθρωπίνη δυνάμει ἐχρήσατο σώζειν ἑαυτὸν, μήτε τοεσδοκήσας θεοὺς αὐτῶ ἐκ τῆς καθαλύσεως, ὅπερ ἐστὶ μέγιστος ἔλεγχος τῶν δαιμόνων ἀδυνασίας, καὶ ἃ μηδέποτε αὐτοῖς δυνηθῆναι θεῖα ἔργα ὀκ ἐτέλεσε, διμορφικὰ τῶ ἀνηκόων, καὶ ἐνεργετικὰ ὧν ὑπηκόων. ἔτι δὲ εἰ πᾶσα θεραπεία ἐστὶ ζώντων τὸ καὶ ἀναθυμιάσεων, πῶς ὀκ ἔστι τοεσδήλως ψυδὲς τὸ, Θεραπεύοντων ἢ ὧν εἰδώλων ἀνέχουσι ζῶ μυρείας, τῶν μήτε ζώντων, μήτε ἀναθυμιάσεων· ἀνὴ ὥσπερ τοὲς ζῶ θεραπείας, οὕτως καὶ τοὲς τὸν παρόντα τῶ χρησμῶ ἀναθύτας ἔχοντων.

Ερώτησις μγ̄

Εἰ ὁ ϖ̄ χειρῶ τῆς καθαρσμοῦ λέγει ὅτι δύο δύο, καὶ ἑπτὰ ἑπτὰ ὁ τῆ κλωστῶ εἰσπέμψασθαι ἀλογίας, οὐ πάσας ἐκ καὶ δεκαπάσας ὀκ τῶν ἀκαθάρτων, καὶ καθαρῶν· καὶ τίνες γὰρ εἰρήκασι, ζωὲς δὲ ὅτι δύο καθαρὰ μόνον ἐστίν, πόθεν ὀκ τῶν δύο ἀγνήστερον;

Απόκρισις.

Αληθέστερον εἶπεν ὁ εἰπὼν πάσας καὶ δεκαπάσας τῶν εἰπόντος δύο καὶ ἑπτά· τὰ γὰρ δύο δύο εἶπεν διὰ τῶν δύο ἄρρενα καὶ δύο θήλεα, καὶ ἑπτὰ ἄρρενα καὶ ἑπτὰ θήλεα, ἀκαθάρτα δὲ τὰ δύο δύο.

Ερώτησις μδ̄

Επειδὴ τὸν τῶν πολυμμάτων ζῶων Ησαΐας ϖ̄ Ιεζεκιὴλ ἐνιαύσιον ὁπλασίαν, ἆρα ἀμφοτέρους ἐν τὶ ἀπεκαλύπτετον, ἢ θατέρῳ ἐδίκνυτο θατέρου, ἢ δὶ καὶ ἐδίκνυτο δίκαιόν μόνον.

Απόκρισις.

Διὰ μὲν τῆς χῦ ὃν τοεφήτου Ησαΐου ὁπλασίας τὸ κατὰ τοῦ Χριστοῦ ἐδήλου μυστήριον, καθήμενον ὀπὶ θρόνου δόξης, καὶ τῆ βραύσι τῆς αὐλίας αὐτῶ ζωὴς, καθαρισμὸν ποιούσης ἀμαρτίας ἀσιδῶν ἀνθεῖπον, τῶν ὁ πάση τῆ γῆ δοξαζόντων τὴν αὐλίαν καὶ ὁμοτίμων τελάδα, ὅτι τῶ μεγέθη ὧν ζώων δωρεᾶν, ἃς ϖ̄ ὀνόματι βαπτιζόντες ἐδικαιώθησαν, λαβόντες τῆς τῶν οὐρανίων καὶ αἰωνίων ἀγαθῶν μετουσίας τὸν ϗπίδα. ὃν γὰρ ἐδιάσατο ὁ τοεφήτης ἀνθρακα τῆς ἀκαθάρτης αὐτῶ χείλεσι τοεσαγόμενον, εἰς καθαρσιν ἁμαρτιῶν τε καὶ ἀμαρτίαν, μιμούμενον εἶχε τὸ διασταυρικὸν ζωὸς καθαιρούσης τὸ στυγνὸς τῶν ἐναντίων αὐτῶν ἀπὸ πάσης ἀσεβείας. Διὰ δὲ τῆς χῦ ὃν τοεφήτου Ιεζεκιὴλ ὁπλασίας τὰ μόνοπα ἐδήλου συμβήσεσθαι τῶν Ναβουχοδονόσορ βασιλῆ Βαβυλῶνος, ψυχαγωγίαν ὅπα τῶν ἐν τῆ αἰχμα-

λωσία ἐν Βαβυλῶνι ὄντων Ισραηλιτῶν. ἐθαύμασε δὲ ὁ προφήτης πρᾶγμα ξένον, ὁμοιώματα ἔχοντα ἀνθρώπου τε καὶ λέοντος, μόχλου τε καὶ ἀετοῦ· λέγει δὲ καὶ
" ὁ προφήτης Δανιὴλ πρὸς τὸν Ναβουχοδονόσορ, ὅτι ἠυξάνθησαν εἰ ὄνυχες αὐτοῦ ὡς
" ἀετοῦ, καὶ αἱ τρίχες αὐτοῦ ὡς λέοντος, καὶ χρόνον ἐθώμισεν αὐτὸν ὡς τὸ μόχλον, καὶ κα-
" θῖσα ἀνθρώπου ἐδόθη αὐτῷ. ἐκ τούτων δὲ τῆς ὁπτασίας ψυχαγωγίαν τινὰ ἐνόησαν τοῖς Ισραηλίταις, τὸν προφήτην τινὰ κρίναι τε καὶ ἐχυρὰν σφόδρα τὴν Βαβυλωνίων δυναστείαν ἀποβλέψαντες, καὶ ἐν ἀπογνώσει καθεστῶτας τοῦ μὴ δύνασθαι ἔτι ἐκ τῆς τοιαύτης αἰχμαλωσίας τυχεῖν ἐλευθερίας. ἵνα οὖν ἀπὸ τούτων τὴν ἀπογνώσιν μετασήσῃ τοῖς Ισραηλίταις ὁ Θεός, καὶ παρασκευάσῃ αὐτοῖς προὸς τὴν αὐτῶν δυναστείαν ἀποβλέπειν, διὰ τοῦτο τὴν προφήτην ἡμέρου τε καὶ ἀνημέρου ζώου τινὰ σύλληψιν, καὶ βαρυσώμου ἅμα καὶ πετεινοῦ τινὰ σύμπηξιν. ἥμερον μὲν γὰρ ζῶον ὁ ἄνθρωπος, ἀνήμερον δὲ ὁ λέων· καὶ βαρύσωμον μὲν ζῶον ὁ μόχλος, πετεινὸν δὲ καὶ κοῦφον ζῶον ὁ ἀετός. ἐν ἑκάστοις μὲν οὖν δηλοῖ τινὰ τῆς βασιλείας ἐξ ἀνημέρου εἰς ἡμερότητα μετάστασιν, ἐν τούτοις δὲ τῆς βαρύτητος τῆς δουλείας εἰς τὴν ἐλευθερίαν μεταβολήν· ὁ γὰρ ζυγὸς μὲν ὁ μόχλος, ζυγοῦ δὲ ἐλεύθερος ὁ ἀετός. δείκνυσι δὴ τῷ προφήτῃ καὶ ἔχει ἐν τῷ ἔρχεσθαι μέλλουσιν δὲ αὐτῶν τινὰ τῶν Ιουδαίων ἀπαγαγὼν εἰς αἰχμαλωσίαν, καὶ ἀπαγαγὼν εἰς τὰ ἴδια.

Ερώτησις μζ

Διὰ τί ὅτι τῷ Ιεζεκιὴλ καθαχέχυται ὁ θεῖος ἐνθουσιασμὸς τοῦ δι' ἀνθρώπου προφήτου, ὅταν ὅτι ὧν ἀνὴρ προφήτης οὐκ ἐποίησε. καὶ εἰ τινὰ παλαίσμου ἀνάστασιν ὅτι ὧν ξηρῶν ὀστέων ὁ αὐτὸς προφήτης τεθέαται, καὶ εἰ ὃ ὅτι ἀνέστησαν τὰ ὀστᾶ ἄνθρωποι γνήσιοι τέλειοι, καθὼς ἡ τοῦ αὐτοῦ προφήτου διδάσκει βίβλος.

Απόκρισις.

Επειδὴ ἔμαθε διὰ τοῦ προφήτου Ιεζεκιὴλ κατ' ὀπτασίαν προχεάφεσθαι τὴν νεκρῶν ἡ ἀνάστασις, μαθοῦσα γίνεσθαι ὅτι προσμάτων διὰ τοῦ ἰοῦ τοῦ ἀνθρώπου τοῦ εἰρημένου, Ερχεται ἡμέρα καὶ νῦν ἔστιν, ὅτε πάντες οἱ ἐν τοῖς μνημείοις ἀκούσονται τῆς φωνῆς τοῦ ἀνθρώπου, καὶ οἱ ἀκούσαντες ζήσονται· διὰ τοῦτο καλέσαι τὸν τοῦ ἰοῦ τοῦ ἀνθρώπου ὀνόματι, καθάπερ Ιησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ μαθὼν κατ' ἀποκάλυψιν πλέον καὶ σαλεύειν προστάττειν, τὸν κλῆσιν λαμβάνει τοῦ Ιησοῦ, ὃν ἐκ τοῦ τῆς κλίσεως τὴν ὑπακοὴν τοῦ προσλάγματος ἁμαρτόντων, οὕτως καὶ ὁ Ιεζεκιὴλ λαμβάνει τοῦ ἰοῦ τοῦ ἀνθρώπου τὸ ὄνομα, καὶ διὰ τῆς ὁπτασίας ἐγείρει τοὺς νεκροὺς τῇ δυνάμει τοῦ προστάγματος. ἰδοὺ δὲ ὅτι τοῦ Ιεζεκιὴλ τὰ πρότερα ὁπτασία, τὰ ὀστᾶ, καὶ ἡ τούτων ἀνάστασις. δείκνυσι δὲ ὁ προφήτῃ τοῦτον τὸν ὁπτασίαν ὁ Θεός, προφητικῶς μὲν μέλλουσαν δι' αὐτῆς τὴν ἐσομένην διὰ Χριστοῦ πάντων κοσμικὴν ἀνάστασιν τοῦ ἐκ νεκρῶν· ἔπειτα δὲ διὰ τοῦ ψυχαγωγίαν τῶν Ισραηλιτῶν ὧν ἀπογνόντων ἑαυτοὺς τοῦ δεδουλῶσθαι, ὅτι διὰ βίου ἔσονται τῆς τῶν Βαβυλωνίων βασιλείας. καθάπερ γὰρ τὰ νεκρὰ σώματα ἐν τοῖς μνημείοις κείμενα διὰ πάσης ἐλπίδος ὄντα ἐγέρσεως, οὕτως ἑαυτοὺς ἐλογίσαντο εἶ) ἐν Βαβυλῶνι, χωρὶς πάσης ἐλπίδος τοῦ
" ἐπανόδου. δηλοῖ γὰρ τὸ ὅτι ὁ αὐτὸς προφήτης ἐν οἷς λέγει, Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς
" με λέγων, υἱὲ ἀνθρώπου, τὰ ὀστᾶ ταῦτα, πᾶς οἶκος Ισραὴλ ὅλον, αὐτοὶ λέγουσι ξη-
" ρὰ γέγονε τὰ ὀστᾶ ἡμῶν, ἀπώλετο ἡ ἐλπὶς ἡμῶν, καὶ τὰ ἑξῆς.

Ερώτησις μϛ.

Εἰ καλὰ τὰ τοῦ βίου πράγματα, διὰ τί οἱ Ἰουδαῖοι ἀπειχόμενοι, ὡς γραφαῖς ἐπαρῶνται, καὶ οἱ ἀντιχόμενοι αὐτῶν διαβάλλονται· εἰ δὲ φαῦλα τυγχάνει, διὰ τί τὰ φαῦλα τῇ ἡμετέρᾳ ζωῇ συμπαρέβυκται, καὶ τοῦτα ἀγαθοῦ τοῦ δημιουργοῦ τυγχάνοντες.

Απόκρισις.

Οὐχ ἁπλῶς ἐπαινετὸν τὸ ἀπέχεσθαι τῶν τοῦ βίου καλῶν, οὔτε ἁπλῶς ψεκτὸν τὸ ἀντέχεσθαι αὐτῶν, ἀλλ' ἐκάτερα πρέπουσι λόγῳ μεγάλοις, καὶ τὸ ἀπέχεσθαι, καὶ τὸ ἀντέχεσθαι αὐτῶν ὅτε μὲν ἐπαινετόν· οὕτω καὶ διὰ μεγάλους, ἀμφότερα ὅτε μὲν ψεκτά. ὅτι δὲ τοῖς φαύλοις κατ' οὐσίαν συμπαρέβυκται τῇ ἡμετέρᾳ ζωῇ, δηλοῖ ἡ θεία γραφή, τῷ δημιουργημένῳ ἐπαινοῦσα τὸν λόγον, λέγουσα, Καὶ εἶδεν ὁ Θεὸς πάντα ὅσα ἐποίησε, καὶ ἰδοὺ καλὰ λίαν. τοῖς δὲ πεφυκόσιν διὰ παντὸς ἐκτὸς τὰ καλὰ, φαῦλα ὑφίσταται. οὐκ ἔστι γὰρ φαῦλον ἐν τοῖς ὑγιέσι, τῶν ἐν αὐτοῖς καλῶν διαπρεπῶν ὄντων, ὥστε μηδὲν εἶναι φαῦλον παρὰ τὸ τοῖς ἐκτὸς τοῦ καλοῦ. ὅθεν οὖν συμπαρέβυκται τῇ ἡμετέρᾳ ζωῇ τὰ φαῦλα· οὐ γὰρ ἡ πόλις ἀπέκτεινε καὶ ἀληθεύουσι, φησὶ οἱ πολῖται.

Ερώτησις μζ.

Διὰ τί ὁ Κύριος ἔλεγε τοῖς τοῦ Μαρίαν μὴ τοῦ ἔφρειν, Μή μου ἅπτου· οὔπω γὰρ ἀναβέβηκα πρὸς τὸν πατέρα μου. εἰ μὲν οὖν πρὸ τῆς ἀναλήψεως ἔδει ἐξιὼν αὐτὸν ἅπτεσθαι, πῶς μὴ μικροὶ τοῖς μαθηταῖς καὶ τῷ Θωμᾷ ποιῇ ἐπίτρεπτον· εἰ δὲ ἐξιὼν, πῶς ὁ ἔμελλε μὴ μικρὸν τοῖς πολλοῖς ὀπτρέπειν, ἀπηγόρευσε τῇ Μαρίᾳ πρὸ μικροῦ.

Απόκρισις.

Τὸ, Μή μου ἅπτου, εἴρηται πρὸς τοῦ Μαρίαν ἀπὸ τῆς ὑστέρας καὶ τὸ εἶναι αὐτὸν μή μοι ἀκολούθει, ὥστε διὰ πάντος στῆναί μοι καὶ τοῦ τὸ φανερὸν μου διδασκαλεῖν. ἐβούλετο γὰρ καὶ μικρὸν ἀπτίζειν τοὺς μαθητὰς τῆς τοῦ σώματος αὐτοῦ θέας τὸ ἐν προνοίᾳ· διὸ οὔτε διὰ πάντος ἐᾶσε τοῖς μαθηταῖς ἐν ταῖς ἡμέραις ἐν αἷς διέτριβεν ὅτι τῆς γῆς μὴ τοῦ ἀνάστασιν, οὔτε πάντα ἀθέατον αὐτὸν ἑαυτὸν κατέστησεν, ἀλλ' ἐν διαλείμματος ἀμφότερα ἐποίησε, καὶ ὁρᾶσθαι αὐτοῖς, καὶ τὸ μὴ ὁρᾶσθαι.

Ερώτησις μθ.

Τίς ἡ ἀπόδειξις τῶν μέτα δύο θηρία τὸ χίλιοι, ἔτεσιν, καὶ θηλυ ἐν τῇ κοσμοποιΐᾳ πεπῆχθαι, ὅθεν τοῦτό πινες τῶν θύσεων εἰρήκασι τοῖς σύσασιν τοῦ μὴ ἐξ ἀλόγων δυοῖν τοὺς διαμφίβολους χιτῶνας τοῖς πρώτοις ἀνθρώποις ὑπὸ τοῦ Θεοῦ δίδοσθαι.

Ἀπόκρισις.

Εἰ σὺ ἐκεῖνο γινώσκεις ὅτι πνεῦμα γινάρχη, καὶ τὰ μὴ γινάρχη ὄντα ἔργα Θεοῦ, τὰ δὲ ὑπὸ τὰ γινάρχη εἰσὶν ἔργα φύσεως ἀλλ' οὐσίας καὶ γινέσεως ὑφεστῶτα, δυνατόν ἐκεῖνο γινοῦς σὺν τῆς μιᾶς ζυγῆς ἀρρένο θήλεος οὐκ ἐποίησεν ὁ Θεός· κτετῶνας διθρμαλίνους ἐποίησεν ὁ Θεός, οὐκ αὐθεντικῶς, ἀλλὰ δημιουργικῶς. οὐ γὰρ ζῶα σφάζας, ἐ τούτων τὰ δέρματα συρράψας, κτετῶνας ἐποίησεν, ἀλλ' αὐτὸς τοὺς κτετῶνας ἐδημιούργησε τοὺς δερματίνους. ἀλλ' ἴσως ἐρεῖ τις, ὅτι εἰ ἐδημιούργησεν ὁ Θεὸς τοὺς δερματίνους κτετῶνας μετὰ τὰ ἑπτὰ ἡμέρας τῆς δημιουργίας, πῶς λέγει ἡ θεία γραφή, ὅτι κατέπαυσεν ὁ Θεὸς ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων ὧν ἤρξατο ποιῆσ. κατέπαυσε τοῦ ποιῆσαι, τουτέστι τῦ ποιῆσ τὰ μὴ ὄντα· τὰ δὲ δέρματα ἃ νῦν ποιῆς, οὐ νῦν ἄρχεται ποιῆσ, ἀλλ' ἐν τῇ ποιήσῃ τῶν ζώων καὶ τὰ δέρματα αὐτῶν ἐγένοντο πάλαι. κἀ τοῦτο ἦ καὶ τὸ, Ἐπλασεν ἔτι Κύριος ὁ Θεὸς ἀπὸ τῆς γῆς πάντα τὰ κτήνη, καὶ τὰ θηρία τῆς γῆς, καὶ ἤγαγε αὐτὰ πρὸς τὸν Ἀδάμ, καὶ τὰ ἑξῆς· τὸ γὰρ ἔτι, τοῦ δευτέραν σημαίνει τούτων γένεσιν.

Ἐρώτησις ιζ

Ἐπειδὴ πάλαι μοῦ οἱ παῖδες, ψεῦδε ἡμεῖς ὑμνοῦντες τῇ ὠσφυᾷ φωνῇ, καὶ τῇ τῦ ἀλληλουΐα κεχρήμεθα, ἅ ἐστιν ἡ τούτων ἑρμηνεία.

Ἀπόκρισις.

Ἑρμηνεία ἐστὶ τῦ μὲν ἀλληλουΐα, ὃ ὑμνήσατε μετὰ μέλους ὄντα, τῦ δὲ ὠσφυᾷ, μεγαλωσύνη ἐπάρχει μέλους.

Ἐρώτησις ιη

Εἰ ἄτοπόν ἐστιν, πῶς βλασφημούμενον ὑπὸ βλασφημούντων τοὺς ἀμοιβὰς ἀμφοτέρης τῆς ἑκατέρων προαιρέσεως πολλάκις ἀλλοίας ἀποδώκεν.

Ἀπόκρισις.

Μένων ὁ Θεὸς ἐν τῇ οἰκείᾳ ἀγαθότητι καὶ δικαιοσύνῃ ἀπρέπως, ἑκάστῳ τὰ κατ' ἀξίαν ἀποδίδωσιν, οὐ μέλλων κατ' ἀναγκαιότητα τοῦτο ποιῆ βίᾳ, ἀλλ' ἀεὶ ἑκόντως, ἔχει δὲ ἐν τούτοις ἄτοπον· ἢ ἔχων ἐν ἴσῃ τάξει, ἔχει πρὸς τὸ βλασφημεῖν ἢ πρὸς ἀναθεματισμοῦ κατεχομένους, ἢ ἀδικίας, ἅπερ ἐστὶ τὰ ἀλλότρια.

Ἐρώτησις ιβ

Εἰ βούλεσθε ζήλῳ χαυνούμενος ὁ Σαοὺλ τοὺς ἐγγαστριμύθους ἀνῄλε, διὰ τί σιωπηθῆναι ὥστε πρὸς ἐγγαστριμύθου ζητῆσαι προῆρηνο· καὶ εἰ πρὸ ὅτου ἐκεῖνον ὁ Σαμουὴλ ἀνήγαγε, ὅπερ τοῦτό φησιν ἡ γραφή, καὶ ὅτι ἀληθῆ μὲν αὐτὰ, ὁ δὲ προῆγμα ἀσεβές, δῆλον.

Ἀπόκρισις.

Ὁ ζῆλος θείῳ ποιῶν τι, σοῦ ὑπομεχεῖ, ἐπόησεν ὁ Σαοὺλ ἐμπαικῶς εἰς τὸν Δαβίδ, ὡς εἰς αὐτὸν μετέθηκεν ὁ Θεὸς τὴν αὐτῦ βασιλείαν, πολλάκις ἐμηχανᾶτο αἰωρῆσ τὸν Δαβίδ, ἵνα εἰς ἔργον μὴ ἐκβῇ ἐπ' αὐτὸν ἡ θεία ψῆφος. ἀνῄλε γὰρ τοὺς ἐγγαστριμύθους, τοῦτο προσδοκήσας διαλλάξαι τὸν Θεὸν, ὥστε μὴ αἱρεθῆναι τὴν ἀποδοκιμασθεῖσαν αὐτὸν τῆς βασιλείας οἰκείαν ψῆφον, ἢ τὴν ἀσέβειαν τῶν ἐγγαστριμύθων μισῶν, ἀλλὰ τὴν βασιλείαν φιλῶν· καὶ ὅπερ οὐ προσεδέξατο ὁ Θεὸς τὸ σκοπὸν αὐτῷ, διὰ τοῦτο αὐτὸν ἐκατέλιπεν ὑπτιδεικνύων ὧν οὐκ ἀγαθῷ σκοπῷ ἐποίησε τὴν ἀφαίρεσιν. τὰ δὲ μὴ πάντα ἀπὸ τῆς ἐγγαστριμύθου γενόμενα καὶ τὴν ἐνέργειαν τοῦ δαίμονος τοῦ τὸν ὄφιν φαντάσματος ἦν ὁρώντων ὅτι οὐκ ὄντα Σαμουὴλ· εἰ δὲ ἀλη-

ἡμᾶ τῷ ῥημ῀ λέγονει ἐκ τῦ Θεοῦ τοῦ διδυκότος τῷ δαίμονι ἐν χάρατι ἔ Σα-
μουὴλ ὀφθῆναι τῇ ἐγγαστριμύθῳ, καὶ δεῖξαι τῦ μάντεσι τίνι δόλεσον. ἐν ὅλῳ τοῦ
Σαμουὴλ οὐκ ἦκουσε ὁ Σαοὺλ τῦ εἰρηκότος αὐτῷ τῆς βασιλείας τίνι ἀφαίρεσιν,
ἀλλὰ καὶ μᾶ τίνι ἰδίαν ψῆφον ἀποδεικνύσασθαι αὐτὸν τῆς βασιλείας, ἵνα αὐτὸ-
ποιήσῃ τῆς βασιλείας δι' αὐτῶν, ἀνάξιον αὐτὸν ἔκρινεν ὁ Θεὸς τῦ δέχεσθαι τῶν ἀναγκαί-
μάτων αὐτῷ τροφιλεῦσαι αὐτῷ τὰ ἐσόμενα, καθάπερ πεποίηκε καὶ ὅτι τὸν Α-
χαὰδ βασιλέα τῦ Ισραὴλ, ὃν ἀπιστήσαντα τοῖς τῆς ἀληθείας προφήταις, καὶ πι-
στεύσαντα τοῖς ψευδοπροφήταις· δι' ὧν αἰτίαν ἔπεμψεν αὐτῷ πνεῦμα ψευδὲς, καθὼς
φησιν ἡ βίβλος τῶν βασιλέων, καὶ πιστεύσας ὁ Αχαὰδ καὶ πλανηθεὶς, ἀπῆλθεν εἰς
τίνι ἔρημον, καὶ ζῶν οὐκ ἀνέκαμψεν.

Ερώτησις ξγ΄

Εἰ ἔστιν ἐν ἄλλῳ ἔτει καὶ τῆς παιδοποιΐας ἐκλιθῆ, τῆς ἀναστάσεως γινομένης ἔσο-
νται οἱ ἄνθρωποι τίνι ὧν παιδοποιῶν μορίων διαφορὰν ἔχοντες; καὶ εἰ ναὶ,
πῶς οὐκ ἔστι πρόσκομα, ὃ μὴ ἐπάγεσθαι ἄτοπα.

Απόκρισις.

Εἰ καὶ τοῖς παιδοποιΐαν οὐκ ἔστι χρήσιμα τὰ γυναικεῖα μόρια μᾶ τίνι ἀνάστα-
σιν, ἀλλὰ τοῖς ἀνάμνησιν τῦ διὰ τῶν τοιούτων μορίων εἰληφέναι τοὺς ἀνθρώ-
πους τίνι γλῶσσάν τε καὶ τὴν αἴσθησιν, καὶ τὴν διαφορὰν, ὅτι χρήσιμα. εἰσαγόμεθα γὰρ
δι' αὐτῶν εἰς ἔννοιαν τῆς παλιγκοίτης Χριστοῦ σοφίας, τὰ ναὶ
τοῦ θανάτου αὐξανομένης φυλακῆς, τῦ γλῶσσαν ἡμᾶν τὸ ἀθανασίᾳ τὴν
διαφορὰν τῶν ὀκτρομένων.

Ερώτησις ξδ΄

Εἰ τίνι τῶν ἀνάβασιν διὰ τίνι μνήμονσιν ταύτην ἐπάγεσθαι τὴν λαῦ ὑμωσίαν
ὁ Μωσῆς προσεφθέγξατο, διὰ τί μετ' ὠδῆς αὐτὰ ἔλεγε, χαίνωσιν μᾶλλον ἢ τὴν ὠ-
φέλειαν εἰδότων τῶν ἀσμάτων τοῖς ἀνθρώποις εἰσερχάζεσθαι.

Απόκρισις.

Κατὰ τὸ τὰς ᾠδὰς ἐμφερόμενα διηγήματα, ἁρμονίως οἱ ῥυθμοὶ τὸ μέλος
ἐλήγοντο, ἄγοντες τὰς ψυχὰς εἰς τὴν τρέπουσ῀ τοῖς ἀκροωμένοις αἵρεσιν. ἡ γὰρ γενεὰς

τῶν ἰουδαίων ἡ τῦ ἰουδαϊσμοῦ ἀγαθοῦ γενόμενα αἵρεσις.

Απόκρισις.

Πολλὰ μὲν αἵρεται καὶ ὑπὸ τῶν θυσιῶν ἰαματικὰ τὰ χρονίων νοσημάτων,
καὶ ὑπὸ Σολομῶνος τῦ βασιλέως μέν, σοφὸς δὲ τῶν ἔξωθεν τῆς θυσίας εἶχε
τίνι κατάληψιν ἰατρικήν.

Ερώτησις ξε΄

Εἰ τὰ πλαστῶνια ζῴφη ἔπαινον ἢ μέμψιν οὐκ ἔχουσιν ἐξ ἔργων, πῶς ἡ διαφο-
ρὰ ἐν τῇ ἀναστάσει τῶν ὑπὸ σὲ μὲν βασιλευόντων, καὶ μηδὲν προξάντων, τὰ
τῶν

τὴν μὴ βαπτισθέντων, καὶ ὁμοίως μηδὲν προσῆκόντων.

Ἀπόκρισις.

Αὕτη ἐστὶν ἡ διαφορὰ τῶν βαπτισθέντων πρὸς τὰ μὴ βαπτισθέντα, τοῦ τυχεῖν μὲν τὰ βαπτισθέντα ὧν διὰ τὸ βάπτισμα ἀγαθῶν, τὰ δὲ μὴ βαπτισθέντα μὴ τυχεῖν. ἀξιοῦνται γὰρ τὴν διὰ τὸ βαπτίσματος ἀγαθὴν τῇ πίστει ὧν προσφερόντων αὐτὰ τῷ βαπτίσματι.

Ἐρώτησις ξζ

Εἰ δύο ἡμῖν ὁ Μωϋσῆς οὐρανὸν ἐξέθετο τοῖς γράφουσιν, πῶς πλάνων διδάσκει ἡμᾶς ἡ γραφὴ ὑπάρχειν, ποτὲ μὲν λέγουσα, Οἱ οὐρανοὶ τοῦ οὐρανοῦ· ποτὲ δέ, Ἀνεώχθησαν αὐτῷ οἱ οὐρανοὶ· καὶ, Θεωρῶ τοὺς οὐρανοὺς διεῳγμένους· καὶ, Ἡρπάγη ἕως τρίτου οὐρανοῦ· καὶ οὐκ εἶπεν, ἕως τοῦ τρίτου μέρους τοῦ οὐρανοῦ, ἀλλ' ἁπλῶς, ἕως τρίτου οὐρανοῦ· καὶ πολλὰ δέ τοιαῦτα δύναιτο ἂν τὴν γραφὴν κατηγορεῖν πλάνης. πῶς οὖν οὐ παναλήθη ἑαυτῇ λέγουσι, κατ' ἀμφότερα δὲ ὅμως ἀληθεύουσιν. Ἀπόκρισις.

Ὁ Μωϋσῆς μὲν εἶπεν ἁπλοῦς οὐρανοὺς, ἀριθμῷ δὲ οὐ διέλαβεν, οὔτε ἕνα, οὔτε δύο, οὔτε πλείονας. ἔθηκε δὲ ἡ θεία γραφὴ τὰ διαστήματα τῶν μερῶν ὑπερκείμενα οὐρανοὺς ὀνομάζειν, ὡς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἀετὸς ἐξ οὐρανοῦ, καὶ τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ. ἐκ τῆς ἀκηλουθίας οὖν τῶν καιρῶν φωνῶν νοοῦμεν οὐρανοὺς κατ' οὐσίαν μὲν δύο, τοῖς διαστήμασι δὲ πλείονας· οὕτω δὲ νοουμένων τῶν οὐρανῶν, εὐθέμιλα συναπτώσει τὰ τοῖς λόγοις ὑπολαμβάνεται.

Ἐρώτησις πζ

Εἰ δὲ προσκόπτει τῷ Χριστῷ ἄγνοιαν εἶναι αὐτὸν, δῆλον ὅτι πάντων ἔχει πλείαν τὴν προγνωσιν. πῶς οὖν οὐκ ἔστιν αἴτιος τῆς τοῦ Ἰούδα προδοσίας, καὶ τῆς τοῦ Πέτρου συμμύτου ἀρνήσεως ὁ ταῦτα μὴ προγνούς, μὴ κωλύσας δέ· καὶ πῶς τῆς τοῦ διαβόλου, καὶ τοῦ προπλάστου ἀπὸ τοῦ Θεοῦ συμπλώσεως, ὁ αὐτὸς λόγος ἀρμόσθη.

Ἀπόκρισις.

Εἰ εἷς τῶν Χριστοῦ δι' ἐνὸς τῶν αὐτοῦ μαθητῶν προδοθῆναι, ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ, δηλονότι αἴτιός ἐστιν ὁ Χριστὸς τῆς συμπληρώσεως τῆς γραφῆς, καὶ οὐ τῆς προδοσίας τοῦ Ἰούδα. ταύτης γὰρ αὐτὸς ὁ Ἰούδας ἰδίῳ αἴτιος, ἰδίῳ μιήσουσάν ὁ Θεὸς προφθάσας, προέφθε διὰ τῆς γραφῆς· καὶ οὐκ ἔστιν ἡ προγνωσις αἰτία τοῦ μιήσοντος ἔσεσθαι, ἀλλὰ τὸ μιήσον ἔσεσθαι, αἴτιον τῆς προγνώσεως. οὐ γὰρ τῇ προγνώσει ἕπεται τὸ μιήσον, ἀλλὰ τῷ μιήσοντι ἡ προγνωσις, καὶ οὐδαμῶς ὁ προγινώσκων αἴτιός ἐστι τοῦ μιήσοντος ἔσεσθαι, ὥστε οὐχὶ ὁ Χριστὸς αἴτιός ἐστι τῆς προδοσίας, ἀλλ' ἡ προδοσία αἰτία τοῦ Κυρίου προγνώσεως. καὶ ὅτι τοῦ διαβόλου, καὶ τοῦ προπλάστου ὁ αὐτὸς λόγος.

Ἐρώτησις πθ

Εἰ ἐν τῇ νυκτὶ ὁ ἥλιος ἀποκρύπτεται, πῶς οὐ σφαῖρα ὁ οὐρανὸς ἀποδείκνυται. ὁ γὰρ ἀπὸ Φιλοσόφων ἥλιος φησὶν εἶπε * οὐ σώματι· σοὶ οὖν ὡς ὑπόκειται τῇ γῇ· καὶ ὁ μὲν διὰ τὸ κοῦφον ἀνωφερὴς· εἰ δὲ διὰ τὸ βαρὺ ὅτι κατωφερὴς· διὰ διὰ τὸ ἀνθολκὴν ὑπὸ ἀήρων στενέχου). εἰ δὲ τοῦτο ἀληθὲς, ὅλου τοῦ ἐφικτοῦ κύκλου εἰς τὸ * ὑπάρχει τοὺς φωτῆρας καὶ φαίνειν ἀεί, πῶς οὖν ἀποκρύπτονται. Ἀπόκρισις.

Εἰ ὁμολογουμένως πολλά ἐστιν ἔτι ἃ τὰ οὐ διὰ αὐτὰ καὶ ἴσως ἐλπιστὸν ὄντα, καὶ διὰ τὸ μῆκος τῶν διαστημάτων κεκρυμμένα ὄντα τοῖς ὄψεσι, διὰ τὰ πλοῖα τὰ ἐν τῇ

θαλάσσης ὑπὸ ἀλλήλων μὴ ὁρώμενα, τῆς πλάτους τῆ τ ὑδάτων ὑπεφανείᾳ περιορίζοντος τὴν ὄψιν, ἀφ ἀρτίρω μὴ ἀποτείνεσθαι τῆς ὁρίζοντος, ἢ θαυμαστὸν εἰ καὶ ὅλη τῶν φωτήρων γῆν ὑπέκρυψε. Διὰ τ αὐτὴν αἰτίαν· ἡ δὲ διὰ τὴν ἀνθολκὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς, ἴσασθαι τ οὐρανὸν ᾧ τὴν γῆν, ὅτι μὴν τοῦ περάτου οὐρανοῦ ᾧ τῆς γῆς ὅση ἔστι ἐικάσαι, διὰ δ ἄμφω γλυπῆς αὐτά· ὅθεν ἡ τοῦ στερεώματος καὶ τ γῆς σύκετι δυνατὸν ἔστι νοηθῆναι. ἴσατο γὰρ ἡ γῆ περὶ τὸ στερεώματος τὴν ἄπασαν βασάζουσα ὑγρὰν οὐσίαν χωρὶς ἀνθολκῆς τ στερεώματος· ὕστερον γὰρ τῆς γῆς γένοιτο τὸ στερέωμα.

Ερώτησις ξζ

Εἰ ἡ διαφορὰ τ ἐκ μορφὰς χρήσιμος ἡμῖν ὑπῆρχε εἰς τὸ διὰ τὰ σώματος χρείας, καὶ τὰ ὑπτηδεύματα, καὶ τὰ σεναλλάγματα, ἀνενδεοῦς ἂν τῆ δυνατὸν ἦν διαμένειν τοῦ σώματος, εἰ μὴ τῆ αὐτῆ τῶν μορφῶν διαφορᾷ διαμένομεν, πῶς σὺκ ἄχρηστος αὕτη· εἰ δὲ σὺ ὁμοιώματι ᾧ αὐτῷ, τίς ἡ τούτου ἀπόδειξις. πῶς δὲ καὶ ἡ τῆ Λαζάρου, καὶ τοῦ πλουσίου διαφορὰ τὴν μορφὴν οὐ δείκνυσι τὸ διαφέρον· πάντως γὰρ σὺκ ἄνευ τούτης δῆλον. εἰ δὲ λέγοιεν ἅνες ὡς γραῦς ἃς ἐδόθη αὐτῷ πρὸς τ τῆ Λαζάρου καὶ τοῦ Αβραὰμ ὑπάγουσιν, πόθεν τοῦτο διδάσκουσι ὅτι ἦ Κυρίου, ἵνίκα σώματα τῶν ἀγίων ὧν κεκοιμημένων ἀνέστη, καὶ σὺ εφανίσθησαν πολλοῖς, πάντως τῆ ἰδίᾳ μορφῆ ἕκαστος ἐπιγνωστὸς γέγονεν.

Απόκρισις.

Πολλαὶ μὲν εἰσιν αἱ αἰτίαι δι' ἃς χρὴ τοὺς διαμένοντας σὺν τῆ οἰκείᾳ διαφορᾷ μορφῆ. πρῶτον μὲν πρὸς τὴν ἐνδόξου τῆς μεγάλης τ καὶ θείας γνώσεως τοῦ Θεοῦ, τ δυνάσθαι ἐν τοσούτῳ διαριθμήτῳ πλήθει τῶν διαμενόντων ἑκάστῳ ἀποσωζομένῃ τὴν οἰκείαν μορφήν· ἔπειτα δὲ, ἵνα μὴ νομισθῆ δημιουργὸν καινὸν διάφορον καὶ μὴ τὸν τεθνηκότας διαιτῶν, διὰ τοῦτο ἕκαστον τῶν διαμενόντων τ οἰκείαν ἔχειν μορφήν· ἀγνοουμένων γὰρ ὧν μορφὴν τοῦτε ἀδικησάντος καὶ τοῦ ἀδικηθέντος, ἀπόλυσις τῆς κρίσεως ὃ δίκαιον· ἔτι δὲ, εἰ λυθησῶν τῶν χρόνων δι' ἃς ἀναλήψεται γέγονε τῶν μορφῶν ἡ διαφορὰ, πάλιν καὶ ἄχρηστος διείσεται αὕτη, πάλιν καὶ ἄχρηστός ἔστι καὶ τῶν ὀνομασιῶν ἡ διαφορά. πῶς οὖν ὁ πλούσιος τ Αβραὰμ, ᾧ δὲ Λάζαρον ἐξ ὀνόματος καλεῖ, σὺν τῆς χρὴ τὴν ὀνομασίαν διαφορᾶς μὴ γνωριζομένων τ προσώπων· ὃ δὲ χρὴ ὃν Λάζαρον καὶ τ πλούσιον διήγημα, οὔτε παραβολή ἐστιν, οὔτε ἱστορία, εἴτε ἡ μὲ παραβολή ἐστι λόγος ὁμοιότητα πάλιν ἔχων τ γεγονότος πράγματος πρὸς ὃ ἐσόμενον· ἱστορία δὲ, λόγος διήγησιν πάλιν ἔχων τοῦ ἤδη γεγονότος πράγματος. οὔτε γὰρ πρὸς τ δυνάσθαι τῶν ἑκάστῳ βεβιωμένων ἀνάπαυσις γίνεται, οὔτε μὴν τὴν δυνάσθαι δηλῆς ὃ, Εχουσι Μωσέα καὶ τοὺς προφήτας· ἀκουσάτωσαν αὐτῶν. ἔτι δὲ τὸ πάλιν τοῦ Λαζάρου καὶ τοῦ πλουσίου διήγημα, ἐναντότητος λόγου διδασκαλίαν ἔχοντος τοῦ μὴ δύνασθαι μὴν τ ἐκ τοῦ σώματος ἔξοδον τ ψυχῆς κτ προσῆναι ἵνα ἡ ἀσυμβόλου ὠφελείας πρὸς τυχὸν τοὺς ἀνθρώπους.

Ερώτησις ξη

Εἰ μόνος ἀθάνατός ἐστιν ὁ Θεὸς κτ ὃν ἀπόστολον, πῶς δηλῆς κατ' αὐτὸν τὸ, Γαὶ τις μὲ οὐ χιμηθησόμεθα. Απόκρισις.

Μόνος ἔχων τ ἀθανασίαν λέγει ὁ Θεὸς, ὅτι σὺκ ἐκ τελήματος ἀνθρώπου τοῦτο ἔχει, καθάπερ οἱ λοιποὶ πάντες ἀθάνατοι, ἀλλ' ἐκ τ οἰκείας οὐσίας.

Ερώτησις ξβ΄.

Εἰ τῇ τεταρτῃ ἡμέρᾳ τῶν φωστήρων ἡ ποίησις γέγονεν, ἐξ αὐτῶν ἡ ζῴων ἡμερῶν ὁ ἀριθμὸς σεσώσται, πῶς αἱ περὶ τῆς καθαγωγῆς τῶν φωστήρων τρεῖς ἡμέραι ἀμφίβολον ὅτι μὴ τινὰ καθαγωγὴν ἴσην φωστήρων ἀριθμὸν τῇ ἡμερῶν οὐ δηλοῦσιν.

Απόκρισις.

Ἐκ τῆς καθαγωγῆς τῶν φωτὸς ὁ διαχωρισμὸς γέγονε φωτὸς καὶ σκότους, καὶ ἐκ τοῦ διαχωρισμοῦ φωτὸς καὶ σκότους ἡ ἡμέρα ὑπέστη καὶ ἡ νύξ· περὶ δὲ τῶν φωστήρων ποιήσεως ἡ κατὰ θεσιν τοῦ Θεοῦ διακεκριτία φωτὸς ἐποίησε τὴν ἡμέραν, καὶ ἡ διακεκριτία τοῦ σκότους ὁ σκότος, ἤτοι τὴν νύκτα. ἡνομάσθαι δὲ τῶν φωστήρων, ἐπάρθησαν ἐξοισάζει, ὁ μὲν τοῦ φωτὸς καὶ τῆς ἡμέρας, ἡ δὲ τοῦ σκότους καὶ τῆς νυκτός. ὁ γὰρ δημιουργὸς ὁ φῶς μὴ τῆς ὠρισμένης αὐτῷ διακεκριτίας τῷ μείζονι τῶν φωστήρων ἐκληρώσατο, καὶ διαύπας ἡμέρας εἰς ποίησιν ὁ φῶς μὴ τῆς φωσφόρος, διαύλας ἐποίησε καὶ περὶ τῆς ποιήσεως τῶν φωστήρων, καὶ τῆς θέσεως τοῦ Θεοῦ τοῦ τὴν διακεκριτίαν αὐτῷ θεῖσθαι δικαίωσιν, σκῆνος ὁ ἥλιος ἐπέζη ὅτι ἥλιος περὶ τῆς ἀρχῆς ἐμμένει δικαίωσιν κίνησις.

Ερώτησις ξγ΄.

Επειδὴ διαφόρως ὑπὸ ἑρμηνέων ἐκδοθὲν καὶ ἀσαφῶς ὅ, Εν τῷ ἡλίῳ ἔθετο τὸ σκήνωμα αὐτοῦ, τὴν ζαφήνειαν αὐτοῦ δίδαξον.

Απόκρισις.

Εἴπομεν ἐν τοῖς ἀνωτέρω, ὅτι οὐρανοὺς οἶδεν ἡ θεία γραφὴ καθ' ἓν, ἢ τοὺς κατ' οὐσίαν, ὡς τὸν περιέχοντα οὐρανὸν καὶ ὃ στερέωμα, ἢ τὰ ἐκ τῶν ἄνω διαστήματα. ὃ οὖν, Εν τῷ ἡλίῳ ἔθετο ὃ σκήνωμα αὐτοῦ, ἵνα εἴπῃ τοὺς οὐρανοὺς ἔθετο σκήνωμα τοῦ ἡλίου, ἡ γὰρ ἐκ τῆς τῶν Εβραίων γλώττης εἰς τὴν τῶν Σύρων γλῶτταν μεταγωγὴ τῆς λέξεως ὕστερος γεγένηται, Εν αὐτοῖς ἔθετο τοῦ ἡλίου ὃ σκήνωμα· δηλοῖ δὲ ἑτέρου ψαλμοῦ ὁ περιφήμης Δαβὶδ αὐτὸ ὕστερον, καί φησιν, Ο ἐκτείνων τὸν οὐρανὸν ὡσεὶ δέρριν. ἡ γὰ ἔκτασις τῶν δερρέων τὴν σκηνὴν ἀπετέλεσε. τῇ ποικιλίᾳ οὖν ὧν ὑπέστη οὐσιῶν, καὶ τῇ διαφορᾷ τῶν χρωμάτων διηνύσαν αὐτοῖς ἐξ ἀγαθοῦ. εἰ γὰρ ἀγαθὸς φύσις περὶ τὴν ἀγαθὸν φύσιν καὶ φύσιν ἐκ ἔχει διαφοράν· ὃ δὲ καὶ χρείας ἕνεκα ζώοις ἢ ζώοις, ἀλλότριόν ἐστι τῆς ἀγαθοῦ φύσεως.

Ερώτησις ξδ΄.

Εἰ ὥσπερ ὁ Ιωνᾶς ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους ὃ τριήμερον, οὕτως καὶ ὁ Χριστὸς ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γῆς, πῶς οὐ δεκτικὸς τοῦ Κυρίου ὁ ᾅδης τοῦτος γέγονεν. Ιωνᾶς γὰρ μὴ θανὼν, ἐνομίσθη τεθνάναι· εἰ δὲ κατ' ἀλήθειαν ὁ Κύριος τοῦ θανάτου ἐγεύσατο, πῶς ὃ χῦ ὅτι Ιωνᾶ σύμβολον οὐ διέφυγεν.

Απόκρισις.

Οὐ θανάτῳ ὅτι θάνατον συμπαρέβαλεν, ἀλλὰ τὸν τριήμερον ἐν τῷ ᾅδῃ καθαμιλῶ τοῦ Χριστοῦ τῇ τριημέρῳ ἐν τῷ κήτει καθαμοιῇ τοῦ Ιωνᾶ· δηλῶσαι εἰ χῦ τὰ ὅμοια ἰδὼ τὰ καλὰ τοῦ Ιωνᾶ τοῖς χῦ τοῦ Χριστοῦ, ἐκεῖνα ἠδυάσθη ἐν ἅπασι τούτοις ἕν τύπος ἢ εἰκών. χρὴ οὖν τὸν ἀληθῆ πλέον ἢ τοῦ τύπου ἔχειν, χῦ ὃ εἰρημένον, Πλέον Ιωνᾶ ὧδε· σύμβολον δὲ ἀφωνὸς νοεῖται ὃ χῦ τοῦ Ιωνᾶ τοῦ καλὰ τοῦ Χριστοῦ, ὃν τὸν τρόπον, ὅτι ὥσπερ ὁ Ιωνᾶς σημεῖον πίστεως εἶχε τοῦ καθ' τοῦ Θεοῦ ἀποστολικῶν αὐτὸν κήρυκα τῆς καταστροφῆς τῶν Νινευϊτῶν τοῦ τριήμερον ἐκ τοῦ

κήτους ἀναγωγίῳ, οὕτως καὶ ὁ σωτὴρ σημεῖον πίστεως εἶχε τοῦ πρᾶξαι τὸ Θεοῦ ἀποκαλύψαι αὐτὸν κήρυκα τῆς βασιλείας τῷ οὐρανῷ, τῷ τελώνῃ ἐκ τοῦ τάφου ἀνάστασιν.

Ερώτησις ξς'.

Επειδή τινες τῶν τοῦ Κυρίου παθημάτων τὴν τετράδι λέγουσι γεγονέναι, ἐκ τῆς ποσότητος τούτου τῶν ὑπὸ τεσσεράκοντα ἀναζητοῦμεν, πῶς ἡ ἀπόδειξις τῆς ἡμέρας ἐν ᾗ ἡ πάθησις γέγονεν.

Απόκρισις.

Απόδειξις μὲν τῇ τετράδι, ἀλλὰ τῇ πέμπτῃ παραδίδοται ὁ Χριστὸς, αὕτη ἐστὶν, ἐν τῇ νυκτὶ ἧ προεδόθη, ἐν ταύτῃ ὑπὸ τῶν ἀρχιερέων, καὶ πρεσβυτέρων ἐκρίθη, καὶ κατεκρίθη· ὃ περὶ δὲ ἐγκλήματος τῆς νυκτὸς ταύτης, προέδωκεν αὐτὸν ὁ Πιλάτῳ· ἐν ᾗ δὲ ἡμέρᾳ προέλαβεν αὐτὸν ὁ Πιλάτος, ἐν ταύτῃ αὐτὸν καὶ ἐσταύρωσαν· παρελαβὼν γὰρ αὐτὸν παρὰ τῶν ἀρχιερέων, καὶ πρεσβυτέρων τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ Ιησοῦ, ὅπως θανατώσωσιν αὐτόν· καὶ δήσαντες αὐτὸν ἀπήγαγον, καὶ προέδωκαν αὐτὸν Ποντίῳ Πιλάτῳ τῷ ἡγεμόνι. ὡσαύτως δὲ καὶ Ἰωακεὶμ ὁ βιαιοκρίτης φησὶν, Ἀγουσι δὲ Ἰησοῦν ἀπὸ τοῦ Καϊάφα εἰς τὸ πραιτώριον, ἦν δὲ πρωΐ. Ὁ πάλιν, Ὁ Πιλάτος οὖν ἀκούσας τούτων τῶν λόγων, ἠγάλλετο ἔξω τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἐκάθισεν ὅπου τοῦ βήματος εἰς τόπον λεγόμενον λιθόστρωτον, Εβραϊστὶ δὲ Γαββαθά· ἦν δὲ παρασκευὴ τοῦ πάσχα, ὥρα δὲ ὡσεὶ ἕκτη. Εἰ φήσει τῇ νυκτὶ μὲν προεδόθη, καὶ ἐκεῖθεν ὑπὸ ὧν ἀρχιερέων, καὶ κατεκρίθη, ὃ περὶ ᾗ προεδόθη τοῦ Πιλάτου, καὶ τῇ ἕκτῃ ὥρᾳ τῆς παρασκευῆς ἐσταυρώθη, δῆλον ὅτι τῇ πέμπτῃ ἡ παράδοσις γεγένηται.

Ερώτησις ξζ'.

Επειδὴ σαφῶς ὁ Κύριος ἡμῶν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ οὐχὶ τῆς ἀνθρώπου ἑαυτὸν ὀνομάζει, καὶ διὰ τοῦτο πειρῶνται οἱ ἄπιστοι διηγεῖσθαι, ὡς ἐκ γαμικῆς συναφείας ὁ διαπορικὸς γέγονε τόκος· ὃ δὲ τοῦ ἀνθρώπου, φασὶν, οὐδενείας ἐστὶ, ἀλλὰ ἀρρένος τὸ ὄνομα· ἔστιν οὖν λόγοις χρησάμενοι τοῖς τοιούτοις λοιδορίᾳ μᾶλλον λεγομένοις ἐλέγξομεν.

Απόκρισις.

Εἰ ἐκ γαμικῆς συναφείας ὁ διαπορικὸς τόκος ἐλήλυθε, ἐκ τοῦ εἶπεν ἡ γραφὴ ὅτι, Ὡς ἐνομίζετο υἱὸς τοῦ Ιωσήφ. Τὸ δὲ ὡς ἐνομίζετο, ὅτι τῶν ἐκ γαμικῆς συναφείας ἄκτυπόν ἐστιν ἀπαύγασμα χάρας ἐκ ἔχει· ὃ γὰρ ἁγία μᾶς ἀσαφοῖς τε καὶ ὑπὸ πολὺ φωτὸς πάσας τὰς φωνὰς ἐκ είας τὰς περιδήλως καὶ παρελλούσας ὅτι Χριστὸς ἐκ σπέρματος ἀνδρὸς καὶ Μαρίας τῆς προφήτου γεγεννημένον λυτρωτὴν, τῶν ἀποστατῶν ὄφι. πρὸς λύσιν δὲ ἧς μεταίας αὐτῶν ὑπερχρήσεως, καταχρησόμεθα λόγοις τοιούτοις· Εἰ γὰρ ὃ μὴ εἰπεῖν ἑαυτὸν τὸν Χριστὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, ἐκ ἔστι γὰρ τοῦτο υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου δηλονότι· ἆρα καὶ γὰρ τὸ μὴ εἰπεῖν ἑαυτὸν υἱὸν ἀνδρὸς ἀνθρώπου, ἐκ ἔστιν υἱὸς τινος ἀνθρώπου· εἰ δὲ μή τινος ἀνδρὸς ἀνθρώπου ἐστὶν ὁ Χριστὸς υἱὸς, ἐξ ἀνάγκης οὐδὲ ἀνθρώπου ἐστὶν υἱὸς, ἔτι δὲ, εἰ καθὼς ἦν υἱὸς τοῦ Ηλεὶ ἐχρημάτισεν ὁ Ιωσὴφ καὶ ὢν νόμῳ χρείας γαμικῆς συναφείας, τοῦ Θεοῦ τούτῳ τοῦ ἐξ ὅτου βουληθέντος δοῦναι τὸν Ιωσὴφ υἱὸν τοῦ Ηλεὶ, ἵνα ἄτοπον τὸ οὕτως δοῦναι καὶ υἱὸν χρείας γαμικῆς

συναφείας τῷ Ἰωσήφ. Τούτου γὰρ ἕνεκεν προφερόμενον ἡ θεία γραφὴ τὸν πρῶτον μνηστῆρα δύο πατέρας ἐσχηκέναι· ἕνα μὲν κατὰ φύσιν ἐκ γαμικῆς συναφείας, ἕτερον δὲ κατὰ νόμον χάριν γαμικῆς συναφείας· ἐν τῇ ἐκείνου γυναικὶ προσζυγαφοῦσα τὴν Χριστοῦ τὴν μήτηρ ἢ μνηστῆρος μὲν ἐκ πνεύματος ἁγίου, υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. μνηστῆρος δὲ ἐκ τοῦ γραφικοῦ τοῦ Ἰωσήφ, υἱοῦ τοῦ Ἰακώβ. Γενέσθω, φησίν, ἄγιον ἐπελθόν σοι, ὅτι σὺ καὶ δυνάμει ἐμπίπλασάν σοι, δῆλα καὶ ὁ γεννώμενον ἐκ σοῦ ἅγιον τοῦ Κυρίου, κληθήσεται υἱὸς Θεοῦ. ἀλλ' εἰ ὁ γεννώμενον ἐκ τοῦ γραφικοῦ τοῦ Ἡλεὶ υἱὸς ὢν τοῦ Ἡλεὶ καὶ τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ, πολὺ μᾶλλον ἐκ τῆς γραφικῆς τοῦ Ἰωσὴφ καὶ τὴν θείαν διδαχὴν υἱὸς ὢν τοῦ Ἰωσὴφ χάριν γαμικῆς συναφείας.

Ερώτησις ξζ.

Ἐπειδὴ ὁ Ἡσαΐας εἰς τὸ διακόσιον Κύριον προφητεύων φησί, Τὴν γενεὰν αὐτοῦ τίς διηγήσεται, ὅτι διηγήσεται ἄρα, ἢ ἀδιηγήτου τὴν γενεάν, καὶ διὰ τῆς γραφῆς, ἢ τῆς ἀρχῆς τοῦτο ἐκλαβεῖν τὴν λέξιν.

Απόκρισις.

Ἡ μὲν κατὰ σάρκα γέννησις τοῦ Χριστοῦ γενεαλογεῖται, καὶ ὁ τρόπος τούτης ἐν ἀρχῇ διηγήσεται καταλέλεται· ἐκ πνεύματος γὰρ ἁγίου καὶ τῆς παρθένου Μαρίας· διὸ γὰρ τὴν φύσιν αὐτοῦ γέννησίς ἐστιν ἀγενεαλόγητος, διὸ καὶ ἀδιήγητος. ἐμφαίνων οὖν ὁ προφητικὴ ῥῆσις ὃ ἀδιήγητον, ἢ ὃ δυσδιήγητον τὴν γέννησιν.

Ερώτησις ξη.

Εἰ μὴ ὃ αἷμα τοῦ ἀνθρώπου ἐστὶν ἡ ψυχή, διὰ τί ὁ ἐκχυνόμενος ἐκείνου τὸ ζῶον ἀπόλλυται, διὰ ποίαν λόγον καὶ ἐπιδείκνυται ὅτι ἐστὶ ψυχὴ ἐν τῷ σώματι, ἢ ἕτερον τῇ κτίσει ἀόρατον.

Απόκρισις.

Ἐχοντες τὰ φανὰ τοῦ δημιουργοῦ τὰ κτίσεως τὰ διαπεπλεύσασι ψυχὴν σώματος, ἀξιοπιστότερα τούτων ὑποδείγματα εἰς παράστασιν τοῦ προκειμένου ἀγνοίας, οὐκ ὀφείλοιεν ἀπαιτῆσθαι. Ὃ γὰρ δοῦναι τῷ διαβόλῳ καὶ πάσης τῆς σωματικῆς τοῦ Ἰὼβ συγχύσεως τὴν ἐξουσίαν τοῦ παταῖξαι αὐτὸν ὡς βούλεται, καὶ κωλῦσαι αὐτὸν τοῦ ἁψασθαι αὐτοῦ τῆς ψυχῆς, δείκνυσι τὴν ἀσώματον ψυχὴν, ἕτερόν τι παρὰ τὴν πεπληγωμένην σάρκα αὐτοῦ· ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ, Μὴ φοβεῖσθε ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένων ἀποκτεῖναι, τοῦτο δηλοῖ τὸ εἶναι ἢ τοῦ διαφερόντως ἀνθρώπου τὸ μὲν ἀθανασίᾳ διαμένον καὶ μὴ ὂν τοῦ σώματος ἄλλο τοι, ὥστε ἄντικρυ λέγειν αἷμα τὸ ἐκχυθὲν καὶ φθαρὲν, ψυχὴν παρόλον ἀόρατόν, οὕτω ἡ ψυχὴ ἀόρατον τοῖς ἀνθρώποις καὶ τῇ οἰκείᾳ φύσει.

Ερώτησις ξθ.

Διατί ὁ ἑπτὰ ἀριθμὸς ἐν μεγάλοις δέχεται. καὶ γὰρ ἐν σαββάτῳ ὡς τὰ πολλὰ ὁ ἀὴρ μεταβάλλεται, καὶ ἡ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὴν ἡλικίαν παρακοπὴ ἐν τούτῳ τῷ ἀριθμῷ λαμβάνει ὑπόδοσιν, ὀδόντων μὲν φυομένων τῷ ἑβδόμῳ μηνὶ, τῷ δὲ αὐτῷ ἔτει ἀναπιπτόντων τούτων, διπλασιαζόντων δὲ πάλιν, ἀπαρχαϊκὴν παρακοπὴν δυάμενον καὶ ἵνα στομωτέρως εἴπω, ὁ ἀριθμὸς τὴν ἑπτὰ τὴν αὔξησιν καὶ λῆξιν τῶν ἀνθρώπων ἐργάζεται, καὶ τὴν νοσημάτων ποιότητα διάκρισιν, καὶ ἐν νόμῳ τῶν λοιπῶν ἀριθμῶν ὃ αἰδέσιμον κέκτηται.

Απόκρισις.

Γεγὸς τὼ δυνάμων τῆς φύσεως, τῶν ἔργων τῆς φύσεως ἡ ἐκπλήρωσις γένεται, καὶ οὐ πρὸς τὰ χρονικὴν προθέσεσιν ἑβδομάδι μιᾶσῶν ἢ ἐνιαυτῶν ὡρισμένων. διὸ τὰ ὀνομαζόμενα ἔργα τῆς φύσεως ἐν πᾶ ἱερωτήσῃ πολλάκις θαῦμον, ἢ βεβαιότερον τῶν ἐπὶ ἀριθμῶν ὅτι τὼ οἰκείαν ἄγει ἡ φύσις τελειότητα· ἄτοπον γὰρ οὐκ ἂν εἴη τοῦτο, εἰ ἡ φύσις τῇ ἑβδομάδι, καὶ μὴ ἡ ἑβδομὰς τῇ φύσει ἠκολούθει. οὐχ ἡ ἑβδομὰς ὧν ἐστὶν αἰτία τῆς ἐκπληρώσεως τῶν ἔργων τῆς φύσεως, ἀλλὰ ἡ δυνάμις τῆς φύσεως αἰτία τῆς ἑβδομάδος, καθ' ἣν οὐ λαμβάνῃ τῇ φύσει τὰ εἰκῆ ἔργα ἐκτελέσαι, ὡσαύτως δὴ καὶ τῶν ἀνθρωπίνων ἀριθμῶν μιᾶσῶν τε καὶ ἐνιαυτῶν, δι' ὧν ἐκπληροῦται τὸ ἔργον τῆς φύσεως ἐν τοῖς λοιποῖς ζώοις τε καὶ φυτοῖς, ἡ δυνάμις τῆς φύσεώς ἐστιν αἰτία τῷ ἴσου χρόνου, καὶ τῷ πλείονος καὶ τῷ βράδιονος· αἰδεσιμώτερος δὲ ἐν τῇ θεία γραφῇ ὁ ἑπτὰ ἀριθμὸς πρὸ τοὺς λοιποὺς ἀριθμοὺς, ὅτι ἐν αὐτῷ ὁ πᾶς χρόνος τῆς τε τοῦ κόσμου ποιήσεως, καὶ τῆς τοῦ πεποιηκότος αὐτὸν καταπαύσεως, ἑξὰς μὲν ἡ ποιήσεως, μονὰς δὲ τῆς καταπαύσεως. ἵνα οὖν φυλαχθῇ ἡ μνήμη τῆς τοῦ κόσμου ποιήσεως ἐν τοῖς ἀνθρώποις, διὰ τοῦτο ὑμιόντερον τῶν ἀνθρώπων βουλήσεν ἔταξε θεῖον ἑπτὰ ἀριθμὸν ἐν τῇ θείᾳ γραφῇ.

Ερώτησις οζ

Εἰ τὸ χαίρειν ὅτι τοῖς χαρίσμασιν ἀπαγορεύει, ὡς ἐναφηφανείας ποιητικὸν, καὶ πεποφρυσμένον δὲ καὶ ὅτι εἰκὸς τοῖς τοῦτο εἰληφόσιν ἐκ τῆς θείας γραφῆς παραδέδοται, πῶς οὐκ ἀνωφελῆ αὐτοῖς τὰ δωρήματα, αἰσθησιν ὅτι τοῦ πρώτου ἐκείνου καὶ οἰκείου καλοῦ παραιτεῖ μὴ δυνάμενα. Απόκρισις

Τὸ χαίρειν ὅτι τοῖς χαρίσμασι μὴ ἐναφηφανείας ἀπαγορεύει, ὡς ἀναιρετικὸν τοῦ χαίρειν καλῶς· ὁ χαίρειν ἢ ὅτι τοῖς χαρίσμασι μὴ ὅτι εἰκείας, ὃ μόνον οὐκ ἀποτρέπει, ἀλλὰ ζητητέον ὅτι τὼ ἐναντίων ὅτι ἀποτρέπει, ποτὲ μὲν λέγων ὁ Σωτὴρ, Χαίρετε δὲ ὅτι τὰ ὀνόματα ὑμῶν ἐγγέγραπται ἐν τοῖς οὐρανοῖς· ποτὲ δὲ ὁ ἀπόστολος φησιν, Ἀδελφοὶ χαίρετε ἐν Κυρίῳ πάντοτε, πάλιν ἐρῶ χαίρετε· τὸ ὅτι εἰκὲς ὑμῶν γνωσθήτω πᾶσι ἀνθρώποις, τῷ διπλασιασμῷ τοῦ χαίρετε, τὼ ὅτι παῦσιν τὰ χαρᾶς ἐμφαίνων. οὔτε οὖν τὸ χαρὲν ἀναιρῇ τὼ ὅτι εἰκείας, οὔτε τὸ ὅτι εἰκὲς ἀναιρῇ τὼ αἴσθησιν τὰ χαρᾶς, ἀλλὰ δι' ἑκατέρας ἑκατέρα φυλάττεται.

Ερώτησις οη

Επειδὴ τινες περὶ τῆς τοῦ κόσμου συστάσεως ἔφασαν τὸν χαλδαῖον, ὡς ἑξακισχίλια μόνα ἔτη συνέστηται, εἰ ἀληθὲς τοῦτο δι' ἀποδείγματος ἀναγκαίου δύκηται· εἰ δὲ οὐκ ἐκ τῆς θείας γραφῆς, καὶ εἰ ἄδηλον, μάθωμεν.

Απόκρισις.

Εστὶ μὲν πολλοῖς γραφικοῖς φωνοῖς τεκμήρασθαι ἀληθεύειν τοὺς λέγοντας ἑξακισχίλια ἔτη εἶναι τὸν χρόνον τῆς παρούσης τοῦ κόσμου συστάσεως, ποτὲ μὲν λέγουσα, Επ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν τούτων ἐλάλησεν ἡμῖν ἐν υἱῷ· ποτὲ δὲ, Εἰς οὓς τὰ τέλη τῶν αἰώνων κατήντησε· ποτὲ δὲ, Οτι ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου. πᾶσαι γὰρ αἱ τοιαῦται φωναὶ ἐν τῇ ἕκτῃ ἐρρήθησαν χιλιάδι.

Ερώτησις οθ

Εἰ ποτὲ ἄφθονος δείκνυται ἕκαστος, ὅτε ὅταν θελήσῃ, εἰ τὸ δυνατὸν καλὸν ποιῇ, ἐγγὺς πλησίον χωρίζεται, πῶς οὐ φθονερὸς ὁ Θεὸς πᾶσιν δυνάμενος ποιῆσαι θοιὸν,

καὶ μὴ ποιήσας, ἐπὶ καλὸν ὁ Θεός· εἰ δὲ οὐ φθονερὸς, ἀλλὰ ἀδυνάτως ὢν τοῦτο οὐκ ἐποίησε δυοῖν * ἀμαίχη.

τῆς χαειζομένοις τοῖς πλησίον, ἃ δυνατὰ ποιῆ, ἢ ὑπίσχηται καλά. Ὁ γὰρ πλησίον Θεοῦ οὐ χρήζει Θεοῦ εἰς προχωρῶ· ἔχει γὰρ πρὸς αὐτὸν τὰ ἅπαντα ὅσον. ἔτι δὲ εἰ θεοὺς μόνον ἐποίει ὁ Θεὸς, ὃν κόσμον οὐκ ἂν ἐποίει. ἀναγκαίως γὰρ χρήζει ὁ κόσμος τῶν μερῶν τῇ καθ' ὑπέρβασιν καὶ ὑποβασιν ὑσίας ἀλλήλων ἀφαιρέσεων· ἔτι δὲ εἰ ὧν ἀδυνάτων γίνεται ὑπόληψις, ἀδύνατον δὲ νομίζεται Θεὸν (ἄκλιτος γὰρ ὁ ἀποίητος ὁ Θεὸς) πῶς οὐκ ἔστιν εἰπεῖν τὸ, τι λέγει ὁ Θεὸν ἄφθονον, ὅτι τὰ μὴ ὑπερβολικὰ ποιῆ. ἔτι δὲ καλὸν ὅστιν ὁ Θεὸς, ὅτι ἄκλιτός ὅστι καὶ κλίσις· οὐδὲν δὲ τῶν κλίσεων κατ' οὐσίαν δυνατὸν νομίζεσθαι ἄκλιτον, τουτέστι Θεός· ἔοικε γὰρ αὕτη ἡ ἐρώτησις ᾧ λέγοντι λόγῳ, καλὸς ὅστιν ὁ ὀφθαλμὸς, καὶ ἀμώτερος τῶν ποδῶν ἀφῇ· εἰ ἄφθονός ἐστιν ὁ Θεὸς, ἀφῇ τί οὐκ ἐποίησε τοὺς πόδας ὀφθαλμούς. σεσάγκε γὰρ καὶ ὁ λόγος ὅτι τῷ αὐτῷ λόγῳ ἀποπέμψω, τὸ, ἵνα ἀφῇ φθόνου, ἢ δι' ἀδυναμίαν μὴ πεποιηκέναι τὸν Θεὸν τοὺς πόδας ὀφθαλμούς.

Ερώτησις οηζ

Εἰ τότε τὸ καλὸν φαίνεται καλὸν, ὅτε συγκρίνεται τῷ κακῷ· καλὸν δὲ ὁ κόσμος, δῆλον ὅτι κακὸν ὁ μὴ κόσμος, τουτέστι ὃ τοῦ κόσμου. καὶ εἰ μηδὲ ἀμφότερα ὁμοῦ Θεοῦ, τουτέστι ὃ τοῦ κόσμου καὶ ὁ κόσμος, πῶς οὐχ ἑκάτερα ἐξ αὐτῶν, τουτέστι τὸ καλὸν καὶ τὸ φαῦλον· εἰ δὲ θάτερον μὲν ἐξ αὐτῶν, ἕτερον δὲ οὐκ ἐξ αὐτῶν, πῶς οὐκ ἔστιν αὐτὰ μὲν τὸν καὶ μὴ ὄντ' αὐτὸν, ὃ μὴ ἐξ αὐτῶν· πῶς δὲ ἀληθὲς ὁ λέγων, ὅτι ἐξ αὐτοῦ τὰ πάντα. οὐ γὰρ τοῖς πᾶσι καὶ τοῖς οὐκ οὖσι, καὶ τοῖς μὴ οὖσι ἐπιτρέπεται.

Απόκρισις.

Τὸ κακὸν οὐδὲν ἕτερόν ὅστι τοῦ τὸ οὐκ ὂν τοῦ καλοῦ· λέγω δὲ ὅτι ἕτερόν ὅστι τοῦ καλοῦ τὸ κακόν· οὐκ ἔστιν γὰρ ὅστι τοῦ καλοῦ. ἀλλὰ δῆλον ὅτι οὐκ ἐκ τῆς συγκρίσεως τοῦ κακοῦ τὸ καλὸν φαίνεται καλὸν, ἀλλ' ἐκ τῆς οἰκείας φύσεως. Τὸ γὰρ τοῦ κόσμου μὴ ὂν, πρότερον μὴ ὂν ἦν, οὔτε καλὸν ἦν, οὔτε κακὸν, δῆλον ταῦτα μὴ ὄντα οὐδὲν συγκρίνεται. ἔτι γὰρ τὸ πρότερον μὴ ὂν οὔτε ἐκ τοῦ Θεοῦ, οὔτε ἐξ ἄλλου, οὔτι αὐτὸ μὲν τὸν ἐστι. τοῦ τοῦ κόσμου οὕτω οὐδὲν ἕτερον πλὴν Θεοῦ ἦν· πάντα τῆς συγκρίσεως τὴν ὄντων οὔσης τοῦ τὰ πάντα, οὐκ ἄρα συγκρίνεται ὁ κόσμος ταῦτα μὴ κόσμῳ, οὐδὲ ὡς κόσμῳ προσέχει ὃ μὴ κόσμος. τὸ γὰρ μὴ κόσμος οὐδέν ἐστι, ὃ γὰρ προσεχόμενόν ἐστί τι· καὶ ὅτε λέγομεν ὡς τῷ μὴ ὄντος ὃν Θεὸν πεποιηκέναι τὰ πάντα, ὑποθέσει τῷ ὄντος διδάσκομεν ταῦτα μὴ ὄντα, ἀλλὰ πρωτέλει ἀναίρεσιν ὃ μὴ ὄντος.

Ερώτησις οθζ

Εἰ δεῖ ὃ τεκμήρασθαι ὃν Ελληνισμὸν τοῦ Χειστιανισμοῦ, ὑπίδα οὐκ ἔχει ὁ Ελληνισμὸς ἀνακήρυσιν, πῶς πάλαι τοῦ Ελληνισμοῦ νικηθέντα ἡ ἀληθὴς θεοσέβεια, νικᾷ πρὸς ἀνάκλησιν δέδικται. ὅτι γὰρ τοῦ τῆς πλάνης ἐπικρατεῖ ἡ ἀληθεία, μάρτυρούσιν αἱ θεῖαι γραφαὶ ὃν Αδὰμ καὶ πολλοὶ ἑφεξῆς μετ' αὐτὸν δηλοῦσιν, οὐκ εἰδώλοις, ἀλλὰ τῷ ζωοποιήσαντας, κατ' ὀλίγους αὐτῶν τὰ ἀπόπους ἐξεπόθησεν προφήτης.

Απόκρισις.

Εἰ τῆς πρώτης καταστάσεως τὸ τέλος ἐστὶν ἡ ἀρχὴ τῆς δευτέρας κτίσεως τῶν ἀσωμάτων, καθά φασιν αἱ γραφαὶ τῶν προφητῶν τε καὶ ἀποστόλων· ἔτι δὲ καὶ τῆς Σιβύλλης, καθώς φησιν ὁ μακάριος Κλήμης ἐν τῇ πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῇ· ἆρα δὲ αὕτη ἡ κρίσις δι' Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ σταυρωθέντος ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων, ὃν αἰωνίως βασιλεύοντος τῶν Χριστιανῶν βασιλείαν ἀτελεύτητον, τινὶ κρίνει ὅτι τῶν προφητῶν Δημιὰ δεδήλωται αὐτῷ; ἀρά γε τοῦτο σύνεμίαν ἀναχώρησιν ἔχει ὁ Ἑλληνισμὸς τῇ ἐλπίδι, ἀνάγκη τι εἰ καὶ ἐν ᾧ ἐκβήτει δυναστείαν ὁ Ἑλληνισμὸς ὅτι λαὸν τοῦ Θεοῦ, λυθείσης ταύτης οὐδαμῶς πάλιν αὐτῷ ἀνέλαβε, πῶς οὐ μᾶλλον νῦν προσδοκᾷ τῇ ἀναχωρήσει τὴν παλαιᾶς αὐτοῦ δυναστείας. τίνος ἕνεκεν προσδοκᾷ ὁ Ἑλληνισμὸς τῆς παλαιᾶς αὐτοῦ δυναστείας τῇ ἀναχωρήσει, πάντως ἵνα βασάνοις ἀναβιώσῃ τοὺς Χριστιανούς, ἀφίσασθαι μὲν τὴν τοῦ ὄντος τοῦ Θεοῦ λατρείας τε καὶ πίστεως· προσέχοντας δὲ ἐπισθαι τῇ θρησκείᾳ τῶν δαιμόνων· ἀλλ' αἱ βάσανοι αὗται οἷς ἂν πρόσθεν χρησάμενος ὁ Ἑλληνισμὸς προσδοκήσας δι' αὐτῶν ἄνωθεν φυλάττειν ἑαυτὸν, ὃν μὲν Ἑλληνισμὸν κατέπαυσε, τὸν δὲ Χριστιανισμὸν ἔσησεν παλαιότερον.

Ερώτησις οε'.

Εἰ ἐν [illegible] ὁμοίως ἡ ψυχὴ [illegible] καὶ ἀμοιβαὶ οὐ κομίζεται, [illegible] τῇ ἐξετάσει μέχρι τῆς ἀναστάσεως.

Απόκρισις.

Οὐχ ἑκοῦσαι αἱ ψυχαὶ σύνεσμοῦ μὴ τοῦ σώματος καθίστασι, τούτου ἕνεκα καὶ μὴ τοῦ σύνδεσμου ἀπὸ τοῦ σώματος ἔξοδον. σύνεσμὸς μὲν γὰρ τῆς ἑνώσεως πέφυκεν ἀμοιβὰς ὑπάρχειν δικαίων τε καὶ ἀδίκων, ἡ δὲ ἔξοδος ἐστὶν οὐ αὐτοῖς διαφορὰ κτίσεως τούτου, οἷς τὸ ἡδέσθαι καὶ τὸ ἀποθνήσκειν, ἢ τὸ ὑγιαίνειν καὶ νοσεῖν, καὶ τὸ πλουτεῖν καὶ τὸ πένεσθαι, καὶ τὰ ἄλλα τὰ τούτοις ὅμοια· μὴ δὲ τοῦ σώματος ἔξοδον, οὐδὲ γὰρ τῶν δικαίων τε καὶ ἀδίκων ἡ διαφορά. ἄγονται γὰρ ἀπὸ τοῦ σώματος ἀπελθόντων εἰς ἀξίους αὐτῶν τόπους, αἱ μὲν τῶν δικαίων ψυχαὶ εἰς τὸν παράδεισον, ἔνθα σεμνύχια τε καὶ θέα ἀγγέλων τε καὶ ἀρχαγγέλων· κατ' ὀπάσσαι δὲ καὶ τῶν ἁγίων Χριστοῦ τοῦ εἰρηνικοῦ, Ἐκδημεῖν τοῦ ἐκ τοῦ σώματος, καὶ ἐνδημεῖν τοῦ πρὸς τὸν Κύριον· αἱ δὲ τῶν ἀδίκων ψυχαὶ εἰς τοὺς ἐν τῷ ᾅδου τόπους τοῦ εἰρηνικοῦ παρὰ τοῦ Ναβουχοδονόσορ βασιλέως Βαβυλῶνος, Ὁ ᾅδης κάτωθεν ἐπτοίηται σε ἀναστήσας σοι, καὶ τὰ ἑξῆς· καὶ εἰσὶν ἐν τοῖς ἀξίοις αὐτῶν τόποις φυλακὴ ὁλόθεν ἕως τῆς ἡμέρας τῆς ἀναστάσεως καὶ ἀνταποδόσεως.

Ερώτησις οϛ'.

Εἰ παρὰ τῆς ἀναστάσεως οὐκ ἔστιν ἡ τῶν ἔργων ἀνάδοσις, ποῖον τῶν λοιπῶν παρασκευὴν ὄφελος, παρὰ τὸ παράδοσιν αὐτοῦ τῆς ψυχῆς εἰσαγωγίσεως, καὶ μάλιστα ὅτι ὁ μὲν παράδοσις ἀίδιος ἐστὶν, οὐκ ἀίδιος δὲ ἐστὶ τῆς ψυχῆς ἡ οὐσία.

Απόκρισις.

Ὄφελος γίνεται τῶν λοιπῶν εἰς τὸν παράδεισον εἰσελθόντι, τὰ ἔργοις μεθ' ὧν τῆς πίστεως τὸ ὠφέλιμον, δι' ἧς ἠξιώθη τοῦ σεσωθεσίσματος τῶν ἁγίων, ἐν ᾧ φυλάττεται ἕως τῆς ἡμέρας τῆς ἀναστάσεώς τε καὶ ἀνταποδόσεως· ἔχει τὸ τοῦ παραδείσου τὸ ἀίδιον τῷ ἀϊδίῳ πνευματικὸν λεγομένῳ ἀΐδιον, καθὼς ὁρῶσιν αἱ ψυχαὶ ἑαυτάς τε καὶ τὰ ἀλλήλων· ἔτι δὲ καὶ τοὺς ἀπ' ἔλους τε, καὶ τοὺς δαίμονας. οὐ γὰρ νοῦς, οὔτε

ὁρᾷ ψυχὴ ψυχῷ, οὔτε ἄγγελος ἄγγελον, οὔτε δαίμων δαίμονα, ἀλλὰ χωρὶς τοῦ ἡνωμένου σὺν νοερᾷ δυνάμει ἀϊδίοις ὁρῶσιν ἑαυτούς τε καὶ ἀλλήλους, ἔτι δὲ καὶ τὰ σωματικὰ πάθη.

Ερώτησις οζ΄

Εἰ τῇ συνεργίᾳ τοῦ τῶν σωμάτων αἰσθάνεσθαι, ὧν αἰσθητῶν ἡ ψυχὴ λαμβάνει τοῦ αἰσθάνεσθαι, αἰσθητὰ δὲ τὰ καλὰ καὶ τὰ φαῦλα τυγχάνουσι, πῶς οὐκ αἰσθητὴ ἡ ψυχὴ χωρισθεῖσα τοῦ σώματος· εἰ δὲ αἰσθητή, δῆλον ὅτι νεκρὸν νεκροῦ καὶ τὸ ζῶντος διαφορὰ ἡ αἰσθησία διαγνώσεται καὶ αἴσθησις.

Απόκρισις.

Πᾶσαι αἱ κτισταί τε καὶ λογικαὶ οὐσίαι διπλᾶς ἔχουσι καταληπτικὰς δυνάμεις, αἰσθητικήν τε καὶ νοητικὴν, καὶ ἐνεργητικὴν μὲν λέγομεν, καθ' ἣν καταλαμβάνουσιν αὐτάς τε καὶ ἀλλήλας· νοητικὴν δὲ, καθ' ἣν δέχονται τοῦ γνῶναι τὸν ὄντως αὐτάς. οὐ συνεργίᾳ οὖν τῶν σωμάτων αἱ ψυχαὶ τῶν αἰσθητῶν λαμβάνουσι τὴν αἴσθησιν, ἀλλ' αὐτὴ ἡ ψυχὴ αἴσθησιν παρέχουσα τῇ αὐτῆς προσουσίᾳ, αἰσθητικὸν δὲ ζῶον ποιεῖ· καὶ ὡς μὲν πρὸς τὸ ζῶον ὄντι αἰσθητικόν, ὡς δὲ πρὸς ἑαυτὸ ἔστιν αἰσθητική, καὶ οὐδέποτε τοῦ νεκροῦ ἡ ψυχὴ νέκρωσις· ἔμψυχον γὰρ ὑπάρχει, καὶ οὐ τῆς ψυχῆς συνεργίας οὖσα δίδοται τοῦ σώματος πρὸς τοῦτο καταλῆψιν τῶν αἰσθητῶν· ἔστι δὲ ἔμψυχον καὶ ἡ ἐμψυχία, οὐχὶ ἡ ψυχή· δηλοῖ γὰρ τὸ ἔμψυχον, καὶ ἄλλο ἡ ψυχὴ, καὶ δηλοῖ τὸ κατὰ μετουσίαν, καὶ δηλοῖ τὸ κατ' οὐσίαν.

Ερώτησις οη΄

Εἰ τοῦτο ἑαυτοῦ καρδίαν εἶπεν ὁ Δαβὶδ ὁ Θεὸς ἀπεφήνατο, πῶς μὴ τῶν πονηρίαν καὶ φόνον ὁ αὐτὸς προφήτης εἰργάσατο· καὶ εἰ τῶν τοῦ Θεοῦ ὡς φῶλα μεμίσηται, διὰ τί ἐκ τῆς μοιχαλίδος τὸν γιὸν ὁ Θεὸς τοῦ προφήτου συνέστησε, καὶ τὸν διάδοχον Χριστὸν ἐξ αὐτῆς γενεαλογεῖσθαι ἐποίησε· τούτου δὲ ἔχοντος οὕτως, πῶς ἡ γραφὴ ληθεύειν λέγουσα, ὅτι τέκνα μοιχῶν ἀτίλεσα.

Απόκρισις.

Καὶ γὰρ ὁ διὰ μετανοίας τὰ οἰκεῖα σφάλματα διορθωσάμενος Δαβὶδ, καὶ τοῦτο εἰρηκὼς ὡς καρδίαν Θεοῦ τὸν μὴ βουλόμενον τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὡς ὁ ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν αὐτόν, καὶ ὃν μὲν μοιχικῶς ἐνύβρισεν ἐκ τῆς τοῦ Οὐρίου, τοῦτον ἐθανάτωσεν ὁ Θεὸς, διὰ τὸ εἶπεν τέκνα μοιχῶν ἀτίλεσα. τοὺς δὲ μὴ τοῦτον ὑμνήσαντας οὐκ ἐθανάτωσε, διὰ τὸ λαβεῖν αὐτὸν τοῦτο μὴ τοῦ φόνου αἵρεσιν τοῦ Οὐρίου εἰς γενεάρχην· ὑπέχων ἡμῶν δὲ τοῦ μετανοῆσαι ὁ Θεὸς, ἐκ τοῦ ἐκ τῆς τοῦ Οὐρίου ὑμνηθῆναι, συνεχώρησε τοῦ Δαβὶδ ὁ ὑιὸς ὁ Θεὸς, καὶ τὸν Χριστὸν διὰ τοῦτο αὐτοῦ αἰτίαν ἐξ αὐτῆς καταγεσθαι ἐποίησεν.

Ερώτησις οθ΄

Εἰ πρώτων τῶν βασιλέων Ισραὴλ καὶ Ιούδα τὸν πρὸ βδελύξασθαι ζῆλον ὁ Ιωσίας θερμότατον ἐπιδείξατο, τοῖς ζήλας τῶν εἰδώλων ζωντελέσας, καὶ σοὶ τοῖς εἰδωλικοῖς θυσιαστηρίοις τῶν Ελλήνων τὰ ὀστᾶ τεφρώσας, καὶ τὰ ἄλση τῶν πλαισίων ἀρδίων ἐκκόψας, καὶ τοὺς ἐν τοῖς ὑψηλοῖς θυμιῶλας καὶ θύσπας, πρὸ τοῦτο ἐκτελῶν ἀπεκτόνας, καὶ τὸν θεῖαν ἀνωμοσάσας λατρείαν, καὶ λατρεύσας τοῖς τοῦ νόμου ἐορταῖς, ὡς μάρτυρι ἡ γραφὴ, ὃν λαὸν ὑπερτέλεσαν ποιήσας, καὶ ξύφει μὲν Ελληνικῷ τὸν ζωὸν ἐκλησε βιαίως ἀπέλεγε· οἱ δὲ τούτου παῖδες αἰχμάλωτοι εἰς Βαβυλῶνα ἀπήχθησαν, καὶ

τοῦς δουλείαν ὀξεδόθης πολυχρόνιον Ελλησι· πῶς δὲ τούτοις οὐκ ἀν εἴποιεν ἀληθεύοντες Ελληνες, ὅτι ἀνθ' ὧν εἰς τὰ σεβάσματα αὐτῶν ἐπλημμέλησεν, ἢ οὕτως αὐτῷ πικρὰ στενάξησεν ἔκβασις. ποῦ δὲ καὶ εὑρήσομεν αὐτὸν ἀμοιβὰς τοιούτων κατορθωμάτων δεξάμενον, καὶ τοῖς ποίοις τῶν ἔπειτα ὄφελος αἱ μὴ τοιούτων κατορθωμάτων μέγεθος εἰς τὸν Ιωσίαν στοιχήσασαν συμφοραὶ χαφῆ παρεδόθησαν.

Απόκρισις.

Ο καιρὸς τῆς ἀμοιβῆς τῶν εὐσεβείας μετ' ἀρετῆς κατορθωσάντων, οὐχ ὁ παρών ἐστιν, ἀλλ' ὁ μέλλων, καθ' ὃν αἱ ἀμοιβαὶ ἀναφαίρετοι εἰσαὶ τοῖς ἀνοδιχομένοις αὐτάς· ὁδυνηρὸν δὲ τέλος ἐδέξατο τῆς ζωῆς Ιωσίας, ἀφ' ὧν ἀπέθανεν αὐτὸν ἕν τοῖς ἁγίοις Ιερεμίας εἰρηκὼς αὐτῷ, οὐκ ἐν τοῖς ἁγίοις Θεοῦ, μὴ ἐξελθεῖν εἰς στενάστησιν τῆς Βασιλέως Αἰγύπτου εἰς πόλεμον, καθὼς φησιν ὁ Ιερεμίας· ἵνα οὖν καθαρὸν αὐτὸν ἀμαρτημάτων ἀπολαβὴν ἐν τῷ βίου ὁ διαστὴς Θεὸς, ἀφ' τοῦτο στενοχώρησεν Ελληνικῷ ξίφει δίκης δοῦναι ταύτης τῆς ἀπάκτης, τοῖς τὰ διδασκαλίαι τὴν ἐξῆς ἀνθρώποις, τοῦ τε μὴ ἀπειθεῖν τοῖς προφήταις, καὶ ὅτι, Εἰ ὁ δίκαιος μόλις σώζεται, ὁ ἁμαρτωλὸς καὶ ἀσεβὴς ποῦ φανεῖται. οἱ δὲ υἱοὶ τοῦ Ιωσίου, εἰ μεινάντων αὐτῶν ἐν τῇ εὐσεβείᾳ τῶν πατέρων αὐτῶν, αἰχμάλωτοι ἐγένοντο, εἶχεν ἀν χώραι ὁ τῶν Ελλήνων λόγος, ὅτι ἀνθ' ὧν ἐπλημμέλησεν ὁ Ιωσίας εἰς τὰ τῶν εἰδώλων σεβάσματα, οἱ υἱοὶ αὐτοῦ αἰχμάλωτοι ἐγένοντο· εἰ δὲ ἀπέστησαν μὲν τῆς εὐσεβείας τῶν πατέρων αὐτῶν, ἀνέλαβον δὲ τῶν εἰδώλων τὴν λατρείαν, καὶ εἰδωλολατρεύοντες ἠχμαλωτίσθησαν, προδήλως ψευδὴς ὁ λόγος τῶν Ελλήνων.

Ερώτησις πζ

Εἰ μακροθυμεῖ ἡμᾶς πρὸς τὰ γραφὴ διδάσκει, πῶς οὐκ ἐπαίσιον Ελισσαῖος θανατώσας δι' ἄρκους τοὺς ὑβρίσαντας αὐτὸν παῖδας, καὶ μάλιστα βρέφεσιν ἀπιεροκάκοις μαινικὴν κήσας, καὶ τὸν ἀφ' τῶν θείων αὐτοῖς ἀνὰ ψυλὴν τῆς εἰς αὐτὸν ὕβρεως ἐπάγαγε θάνατον.

Απόκρισις.

Οτι ἀφ' τῆς μακροθυμίας τῶν ὑβριζομένων ἡ γίνεται ἡ διόρθωσις, ὅτι ἡ ἀποτομία τῆς μακροθυμίας τοῖς ἀδιορθώτοις μάλιστα δέδεικται χρησιμωτέρα. οὐ χρὴ οὖν ἀφαβάλλειν τὴν προφήτιν ὅτι τῇ ἀποτομίᾳ· εὑρήκως γὰρ τὴν μακροθυμίαν μὴ πρὸς ἔργουσιν τοῖς ἁμαρτάνουσι τὴν ἁμαρτίας τὴν αἴσθησιν, καὶ ἐπειδὴ τοῖς φωναῖς τούτοις ἐπιμένοντες τὴν προφήτιν ἔλεγον οἱ παῖδες πρὸς τὴν γονέων αὐτῶν ἐδιδάχθησαν ἀεὶ πρὸς τοὺς προφήτας ἀπειθῶς ἐχοντων (ὅ γὰρ, Ανάβαφε φαλακρέ, πρὸς δίψυχον ἔλεγον τὸν Ηλίαν ἀναλήψεως, ὡσάμει τοῦτο λέγοντες, λαμβανέτω καὶ σε πνεῦμα, ὃ ῥιψάτω σε εἰς ὄρος ἅγιον, ὡς κἀκεῖνον ἔρριψεν, ἵν' ἀπαλλαγῶμεν καὶ σου, ὡς κἀκείνου ἀπηλλάγημεν) ἀφ' τοῦτο τῇ ἀναιρέσει τῶν παίδων ἐμαστίγωσε τοὺς γονεῖς, ἵνα μάθωσι μὴ ἀπιμέζειν τοὺς προφήτας, καὶ δι' αὐτῶν τὸν Θεόν.

Ερώτησις πη

Εἰ πᾶσα πλανὴ τῆ Χριστοῦ προνοίᾳ κατήργηται, πῶς ἀφ' τῶν καλουμένων ἐναγρυμένων οἱ δαίμονες φθέγγονται· πῶς δὲ οὐκ εὐτελῆ καὶ καταφρονήσεως ἄξιον τὸν Χειστιανισμὸν πρισῶσιν, ὅτου τὸ σώμασι Χειστιανῶν τὰ μὲν τῆς ἀπάτης ὑπεδείκνυται ἔργα, τὰ δὲ τῆς μαντείας ἀπεφθέγγοντο λόγια.

Απόκρισις.

Εἰ χῆ ὁ εἰρημένον οὐδέπω τὰ πάντα αὐτῷ κατεσκευασμένα εἰσὶν, ἄχρις οὗ καταργήσῃ πᾶσαν ἀρχὴν καὶ ἐξουσίαν, ὡς εἶπεν δῆλον ὅτι οὔπω κατήργηται πᾶσα ἀρχὴ τῶν δαιμόνων ἢ πλανὴ· ἀλλ' οἷς μὲν ὁ Χριστὸς πεπίστευται, ἐν τούτοις πᾶσα ἡ δαιμόνων ἢ πλανὴ κατήργηται· οἷς δ' ὁ Χριστὸς ἔλυσε πιστεύσας, ἐν αὐτοῖς ἐνεργοῦσιν οἱ δαίμονες τὴν πλάνην. καὶ γὰρ φαντάσματα οἷς οἱ ἐγκαρτερήσαντες χείρεσι θεοὺς δοκοῦσι καὶ θεάτρων γὰρ τῆς μυστικίας, λόγια, καὶ ἔργα οὐκ ἔστιν ἀληθινὰ σώματα, ἀλλὰ φαντάζονται οἱ δαίμονες τοῖς ὄμμασι τῶν ὁρώντων, ὡς σώματα ὁρᾶν τὰ μὴ σώματα.

Ερώτησις πβ'

Εἰ οὐδαμοῦ ὀνόματα δαιμόνων ἡ γραφὴ τοῖς ἀνθρώποις ἔδειξε, πῶς οἱ Ιουδαῖοι ἐπὶ τῷ Κυρίου ὃ τῷ Βεελζεβοὺλ, ὡς ἐγνωσμένου ὀνόματος ὄνομα, ἐν τούτῳ φάσκοντες αὐτὸν τοὺς δαίμονας ἐκβάλλειν. πῶς δὲ καὶ αὐτὸς ὁ δεσπότης ὡς γινώσκουσι τοῖς μαθηταῖς τὸν τῶν δαίμονος κλῆσιν ἔλεγεν, Εἰ τὸν οἰκοδεσπότην Βεελζεβοὺλ ἐκάλεσαν. τίς δὲ ἡ ἑρμηνεία τοῦ τοιούτου ὀνόματος.

Απόκρισις.

Ωσὰν ὃ εἶπεν δαίμονας ἀπ' αὐτῶν τῶν δαιμόνων ἐμάθομεν οἱ ἀνθρωποι, οὕτως καὶ τὰς ὀνομασίας αὐτῶν παρ' αὐτῶν ἐδιδάχθησαν. ἐφθέγγοντο γὰρ ἔθυσαν οἱ ἄνθρωποι τοῖς δαίμοσι, καὶ ὕστερον εἶπεν ἡ θεία γραφὴ τό, Ἔθυσαν δαιμονίοις, καὶ οὐ Θεῷ· καὶ καθάπαξ περὶ τοῦ εἶπεν τοὺς δαίμονας οὐδὲν φαίνεται ἡ γραφὴ εἰρηκυῖα, ὅμως γε λέγει. Ἔθυσαν τοῖς δαιμονίοις, καὶ οὐ Θεῷ· οὕτως καὶ περὶ τῶν ὀνομασίας αὐτῶν μηδὲν εἰρηκυῖα, λέγει τὰ ὀνόματα τῶν δαιμόνων, τόν τε Βεελζεβοὺλ, καὶ τὸν Βελίαρ. Ποία, φησὶ, συμφώνησις Χριστῷ πρὸς Βελίαρ. οἷς γὰρ ἐχέγγυον οἱ ἀπαιδεύτοις ὀνόμασι πρὸς τὰ προσκυνήματα αὐτοῖς ἔργα, τοῦτο ἐθαυμάσιος πρὸς αὐτῶν ἐμαθήτευον. καὶ γὰρ τὸν τρόπον τῆς θεραπείας, οὕτως καὶ τῷ προσηγορίαν τῆς κλήσεως αὐτῶν ὠνόμαζον. εἴρηται δὲ περὶ Ωσηὲ τούτων τῶν ὀνομάτων ἡ ἑρμηνεία ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τῶν Εβδομήκοντα ὀνομάτων.

Ερώτησις πγ'

Εἰ πᾶσι τῶν ἀλόγων θυσίαις ὁ θεὸς οὐχ ἥδετο, καθὼς λίαν ἔφασαν, ἐν τίνι γὰρ ἐδίδαξε καταπαύσας, ἐφ' ᾧ τὸ πρὸ νόμου τῶν Νῶε τὸ θύειν προσέταξε, καὶ μᾶλλον ὅτε εἰδωλικαὶ θυσίαι οὐδέπω ἐγίνοντο· εἰ δὲ ἥδετο τούτοις, διὰ τί μὴ ἐν νόμοι ἡ τούτων χρῆσις ἐπαύσατο.

Απόκρισις.

Οὐδεὶς τῶν θυσιῶν τὰ ἄλογα θείσαι τῷ Θεῷ πρὸ τοῦ νόμου κατὰ θείαν ἐξέταξιν ἔθυσε, καὶ φαίνεται ὁ Θεὸς τούτῳ προσδεξάμενος, τῇ τούτου ἀποδοχῇ δείκνυσι τὸ θύσθαι θάρσος αὐτῷ. ἃ δὲ προσέταξε τῷ Αβραὰμ καθὼς ζῶα τελείωσε, ὡσαύτως δὲ καὶ χριὸν ἀπ' τοῦ Ισαὰκ προσενέγκαι θῦσαι, οὐχ ὡς τῆς τούτου θυσίας ἡδόμενος, ἀλλὰ χρείας ἕνεκα προμηνυτικῆς τῶν ἐσομένων. τῷ δὲ Νῶε οὐδαμοῦ φαίνεται ὁ Θεὸς προστάξας προσαγαγεῖν αὐτῷ τῶν ἀλόγων θυσίαν.

Ερώτησις πδ'

Εἰ διπλοῦν τὸ τῆς Ηλίᾳ χάρισμα καθὼς Ελισσαῖος ἠκούσθη, πῶς οὔτε ἁπλᾶ, οὔτε διπλᾶ θαύματα ἐποίησεν, οἷς, ὑς τὸν ἐπέχειν, καὶ λιμῷ πιέζειν τὸν γῆν, πυ-

ες καὶ θεσπῶν οὐρανίου φορᾶς, ἱερέων ἀμόμων σφαγάς, πεντηκοντάρχων ὅλο
* καὶ τὰ λοιπά· πόθεν ὦν Ελισσαῖος δέδοται τινὶ ἑαυτοῦ αἴτησιν, καὶ τινὰ τῆς Ηλίᾳ ἐπόχεσι κομισάμενος.

Απόκρισις.

Οὐκ ἠτήσατο Ελισσαῖος διπλοῦν τῆς πνεύματος τοῦ ἐν ποίησιν τῶν αὐτῶν δι πλασίων ἔργων, ἀλλὰ τοῦ ὁ ἰσχύει ἁπλῶς ἐκ τοσοῦτον ὅσα ἰδεῖν χρεία τῆς θεοῦ ἀνθρώπου μὴ μείζονος τοσούτου δυνάμεως. ὃ δὲ αἰτήσεως ὅτι οὐκ ἀπέτυχε, μάρτυρες εἰσὶ τὰ δι' αὐτοῦ γενόμενα θαύματα, ὧν ἕνα μὲν διπλᾶ, τινὰ δὲ ἁπλᾶ ἐξετέλεσε. ὃ γὰρ ἐγεῖραι δύο νεκρούς, ἕνα μὲν ζῶντος αὐτοῦ, ἕνα δὲ τελευτήσαντος, ὃ διπλοῦν ἐδύνατο τῆς ἐν τοῖς λοιποῖς θαύμασιν, εἰ ἐβούλετο, τοσούτου δὲ ἐν αὐτῷ θείας τοῦ πνεύματος χάριτος. καὶ ὅτι μὲν τοῦ Ηλίᾳ τοσοῦτο χρεῖον ἐγένετο τοῦ ἐλαίου ἡ ὑπόδοσις· ὅτι δὲ τοῦ Ελισσαίου καὶ ὑπὲρ τοῦτο χρείαν. καὶ ὁ μὲν Ηλίας πῦρ κατήγαγε ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τοσοῦτον τοῦ ἀμεῖναι τὴν ἔμφασιν· ὁ δὲ Ελισσαῖος ἵππους καὶ ἁρματοβάτας πυρὸς κατήγαγεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τοσοῦτον βοηθῆσαι τῷ Ισραήλ.

Ερώτησις πε.

Εἰ πότε ὅτι τελεία ἁγίασις, ὅτε ὁ τέλειος ἁγίζεται ἀνθρώπος, πῶς λέγει μοι ὁ θεσπέσιος παῦλος ἡ γραφή, ὅτι πολλὰ σώματα τῶν κεκοιμημένων ἁγίων ἠγέρθη· ὅτε οὐκ εἶπεν ὅτι τῶν ἀνέων ὧν ὁ Κύριος ἤγειρεν, οἷς, ὅτι Λαζάρου, καὶ ὅτι τὸν υἱὸν τῆς χήρας, ἢ τοῦ τοῦ Ιαείρου, ἀλλ' ἁπλούστως ὅτι τινὰ ἁγίασιν· πῶς οὖν ὅτι τούτων μόνων, σωμάτων ἁγιασίους μέμνηται, καὶ ἐπαγγέλλεται ὅτι σοι φανήσονται πολλοῖς, ὅταν τῶν πλείστων μέρη φαντασίας ὑπόνοιαν δίδωσι· καὶ εἰ τῶν ὅντι ἄψυχα ἁγίσησαν σώματα, καὶ εἰ ἐπεδείξαντο, ἢ βλέπεσι ἐτελεύτησαν, ἢ μέλλουσιν ἐν ἀθανασίᾳ, καὶ ὅποι, καὶ ἐπὶ τίνι, μοι σημείοις ἐκ τῶν ἐπ' αὐτοῖς γεγενῆσθαι ὠφέλειαν δίδωσι, δίδαξον.

Απόκρισις.

Εἰ τελείαν ἁγίασιν τούτων καλεῖ τὰ ἁγίασμένων ἀνθρώπων, τὰ ψυχῶν εἰσοικιζομένων πάλιν εἰς τὰ σώματα τὰ ἁγίασμένων, δῆλον ὅτι πάντες οἱ τε ἁγασάμενοι, οἵ τε μέλλοντες ἁγίσασθαι ὑπὸ Κυρίου, τέλειοι ἁγίασθαι· ἀδύνατον γὰρ ψυχὰς νεκρῶν ἁγίασαι, τὰ ψυχῆς μὴ εἰσοικιζομένης εἰς ὃ οἰκεῖον σῶμα. καὶ οὕτω εἶπεν ἡ θεία γραφή, ὅτι ὁ διὰ ἁγίασεν ἐκ τῶν νεκρῶν, ἢ ὅτι σώματα ἁγίασεν ἐκ τῶν νεκρῶν, χρὴ ἡμᾶς δι' ἑκατέρας φωνῆς τοῦ τελείαν νοεῖν ἁγίασιν, τοῦ χρὴ ἀπόδοσιν ψυχῆς τοῦ σώματι γινομένου. καὶ καθάπερ ὅταν εἶπῃ ἡ θεία γραφή, Ο ἐγείρας τὸν Κύριον ἡμῶν Ιησοῦν Χριστὸν ἐκ τῶν νεκρῶν, ζωοποιήσει τὰς ψυχὰς καὶ τὰ σώματα ἡμῶν, οὔτε ἀτελῆ λέγει τοῦ ἁγίασιν, οὔτε φαντασίας δίδωσιν ὑπόνοιαν, ἀλλὰ τελείαν ἁγιασίως τοῦ πίστιν· οὕτως καὶ ὅταν λέγῃ, Ηγέρθη πολλὰ σώματα τῶν κεκοιμημένων ἁγίων ἐκ νεκρῶν, τοῦ τελείαν λέγει ἁγίασιν. γίνονται δὲ τούτων τὰ ἁγίων ἡ ἁγίασις ἀπόδειξις * εἰ τὰ τοῦ Χριστοῦ θάνατον τὸ
* ὧν ἀνθρώπων, ζωῆς τὸ τῶν παρόντι *
πάσας τὰς τῶν ἁδὴ ψυχάς. διὸ ὧν αἰτίαν οὐδὲ ἐτελεύτησαν πάλιν, ἀλλὰ μένουσι τὸ ἀθανασίᾳ, καθάπερ ὁ Ενὼχ καὶ ὁ Ηλίας, οἳ εἰσὶ σὺν αὐτοῖς τῶν παραδείσῳ ἁγιαζόντες τοῦ ἤδη αἰωνίαν τὰ τοῦ Χριστοῦ ἁγιασίους γινομένου τὸ ἀναλλοιώτου, καθὼς ὡς φησὶν ὁ θεῖος ἀπόστολος, πάντες ἀλλαγησόμεθα· εἰς γὰρ ἀθά-

ναὸν τε καὶ ἄφθαρτον ζωὴν οὕτω γένοιτό τινος ἡ ἀνάστασις, πλὴν τῶν σωθέντων Χριστοῦ· ἀλλ' ὁ μὲν πονηρὸς τῶν νεκρῶν, καὶ ἀπ' αἰῶνος κεκοιμημένων ἀνηγέρθαι.

Ἐρώτησις ξς'.

Τί ἑρμηνεύεται ἡ μυρά, ὁ ἄφι, ὁ νέβελ, ὁ γόμορ, ὁ σίκλον, ὁ βασιλικὸν, ὁ ἄγγελος, ὁ σατὴρ, ἡ δραχμὴ, ὁ χεδραΐτης, ὁ ὁρμίσκος, ὁ δίδραχμον, ὁ τάλαντον, τὸ ἀσσάριον, ὁ στερεόφοιμ, τὸ βεζέλ, τὸ σαβαὼθ, ὁ ἀδωναΐ, ὁ ἐφούδ. ἀμφοτέρων γὰρ ἡμῶν ἀναγκαία ἡ γνῶσις, ὅπερ ἑκάστη τῇ γραφῇ παρείληπται.

Ἀπόκρισις.

Εἴρηται μὲν ὑπὸ Θεοφίλου ἀνδρὸς ὁσίου κατὰ τὴν Ἑβραίων διάλεκτον, πάντων τῶν ἐν ταῖς θείαις γραφαῖς φερομένων Ἑβραϊκῶν ὀνομάτων, ἡ μέτρων ἡ ἑρμηνεία· σκεψώμεθα ζητήσας, εὑρήσεις ἐν αὐτῇ τὴν πάντων ἑρμηνείαν ὧν ἐζήτησας.

Ἐρώτησις οη'.

Εἰ παρὰ τὴν τοῦ βαπτιστοῦ διαίρεσιν, τὴν ποιὰν τῶν ἁμαρτιῶν ὁ δεκαπέντε διέπραττεν, ὡς φησὶν ὁ Ματθαῖος, καὶ πόθεν ἡ τοιαύτη φήμη τοῖς ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ κατέλαβε, πῶς μὴ τὴν τοῦ παρόντος διαίρεσιν ἀκούων τὰ κατὰ τὸν Χριστοῦ θαύματα ὁ Ἡρῴδης σαφῶς τοῖς Ἰουδαίοις ἔλεγεν ὅτι Ἰωάννης ὅτι παρὰ ζωὴν ἀναστρέφας, καὶ ποιῶν τὰ σημεῖα· ταῦτα γὰρ ἡμῖν διηγεῖται ὁ μακάριος Μάρκος.

Ἀπόκρισις.

Οὐ μὴν πάντα τὰ κατὰ τὸν σωτῆρος γεγονότα θαύματα πάντες οἱ ἀκούσαντες ἐν ἐκείνῳ ἤκουσαν, ἀλλ' οἱ μὲν παρόντες, δῆλοι δὲ ὕστερον, μαρτυροῦσιν αἱ φωναὶ τῶν εἰρηκότων Ὅτι Ἰωάννης οὐδὲν θαύματος ἐποίησεν ἑνὸς γεγραμμένων κατὰ τὸν σωτῆρος μὴ τὴν διαίρεσιν τοῦ Ἰωάννου. Οὐκ ἀεὶ γὰρ ἔλεγον τοῦτο, εἰ ἤκουσαν ἀκούσαντες τὰ παρὰ τῆς διαιρέσεως Ἰωάννου γεγονότα θαύματα κατὰ τοῦ σωτῆρος. οὐδὲν οὖν ἦν θαύματος εἰ καὶ ὁ Ἡρῴδης μὴ τὴν διαίρεσιν τοῦ Ἰωάννου ἀκούσας τὰ ἔργα τῶν μαθητῶν τοῦ Ἰησοῦ, τὰ ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ γεγονότα. τότε γὰρ ἤκουσεν ὁ Ἡρῴδης τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ, ὅτε ἀπέστειλεν ὁ Ἰησοῦς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ εἰς τὰς κώμας καὶ πόλεις κηρύττειν τὴν μετάνοιαν, καὶ θεραπεύειν τὰς νόσους, καθά φησι Μάρκος ὁ διαγελιστής. καὶ γὰρ αὐτὸς ὁ Ἰωάννης παρὼν τῆς ἐξόδου τοῦ ἰοῦ τὴν χάριν, οὐκ ἂν ἀκούσας πάντα ὅσα ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ τε καὶ τῇ Ἱερουσαλήμ, κἄπειτα πολλῶν ὄντων τῶν ἤδη γεγραμμένων κατὰ τὸν σωτῆρος θαυμάτων, καὶ παρὰ τὴν βληθῆναι τὸν Ἰωάννην εἰς φυλακὴν, καὶ μὴ βληθῆναι αὐτὸν εἰς φυλακήν. τότε γὰρ ἀπέστειλε τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ὁ Ἰωάννης παρὰ τὸν Ἰησοῦν μαθεῖν, Εἰ αὐτὸς εἶ ὁ παρακαλούμενος ἄλλον, καθά φησι Λουκᾶς μόνος ὁ διαγελιστὴς τὴν διαγελιστὴν ἐκεῖνον.

Ἐρώτησις πθ'.

Εἰ καλῶς ἡ θεία διδάσκει γραφὴ, καὶ ἡμεῖς πεπιστεύκαμεν, ἀμώμητον γυναῖκες ὁ Χριστὸς οὐκ ἐποίησε, πῶς πάλιν ἀληθεύει ἡ γραφὴ μετὰ ὅρκου βοῶσα, ὅτι οὐδεὶς γυναικὸς ὃς οὐχ ἥμαρτεν, οὐδὲ πεφυκὼς ὃς οὐκ ἠνόμησε. πρὸ δὲ καὶ βρέφος ὃ σύγχρονον τῷ ἔτει τέλος δεξάμενον, ἢ βραχὺ μέρος ζωῆς κομισάμενον, ἁμάρτιαν καὶ ἀνομίαν, ἢ τὰ τούτων ὁμοίως ποιῆσαι ἠδυνάτησε.

Ἀπόκρισις.

Τὸ, Οὐδεὶς γυναικὸς ὃς οὐχ ἥμαρτεν, οὐδὲ πεφυκὼς ὃς οὐκ ἠνόμησε, οὐ δείκνυ-

στι Ἰουδὲς ὃ πρὸς τῷ Χριστῷ εἰρηκόσιν, ὃ, Α μῆλλιαν οὐκ ἐπίστευσεν πρὸς γὰρ τὸν ἐξ ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς γεγενημένον εἴρηται ὁ λόγος οὗτος· ὁ δὲ Χριστὸς ἐκ πνεύματος ἁγίου καὶ ἐξ ἁγίας ἐγεννήθη παρθένου. νοήσας δὲ ὁ λόγος οὗτος, ὅτι εἰς πτῶσιν ἁμαρτάνῃ, ἢ ἀνομεῖν, ὃς οὐχ ἥμαρτεν, ἢ ὅτι ἀνόμησεν. πίπτει δὲ ἁμαρτάνῃ ὁ τὴν τοῦ αὐθαίρετον προαίρεσιν ἄγαν ἑαυτὸν εἰς ὃ προσπίπτει ἃ βούλεται, εἴτε ἀγαθά, εἴτε φαῦλα. ὃ δὲ βρέφος ἅτε οὔπω ὂν τῆς ζωτικῆς δυνάμεως, δῆλον ὅτι οὐδὲ πίπτειν ἁμαρτάνῃ, καὶ ὃ τῆς * ἔσαν ἀπὸ μόνου, ἀλλ' οὐδεὶς, ἐὰν καὶ μία ἡμέρα ὁ βίος αὐτοῦ ἐπὶ τῆς γῆς, οὐδεὶς ζῶπυρ ἀρμὸ * ὃ γὰρ βίος ἀπὸ τῆς πολιτείας ἐ * τῷ δὲ βρέφει ὡσαῦτως οὐκ ἔστι πολιτεία * οὐδὲ βίος.

Ἐρώτησις πζ

Εἰ ὃ σπόρος ὅταν ὁ Γέγος ἐν τῇ ὀπώρᾳ τεθέαται, εἶχε ζωὴ καθαρὰ πιτυρά * καθὼς ἡμῖν ἡ γραφὴ παραδίδωσι * πρότερα φωνὴ προλαμβάνει ἀμφοτέρων τῶν προλεχθέντων καθὼς ἔστιν, εἶπα ζῆσαι καὶ φανῆναι ἐκ τῶν δηλουμένων ὁ αὐτὸς ἀπόστολος ἀπροσδιορίστως καλοῦμενος πρὸς ἡμᾶς ἔσαται, Μηδαμῶς Κύριε, λέγων, ὅτι οὐδέποτε κοινὸν, ἢ ἀκάθαρτον ἔφαγον, πῶς δηλῶν τοιούτων ῥημάτων οὐ δείκνυται πρότερα μὲν ἀπαγορεύων τὰ ἄλογα ὡς ἀκάθαρτα· μεμφόμενος δὲ τῷ τῶν βρωσίν ἀπὸ τῆς ἐξ αὐτῶν ὑπηρέτημα ὡς ἀκαθάρτου ἐδωδῆς καθίσταται ἀπαγόρευσθαι.

Ἀπόκρισις.

Ἀπὸ τῆς τοῦ Γέγου ἀποκρίσεως μεμαθήκαμεν ἵνα ἴδωμεν τὰ σπόρια ἐν τῇ σινδόνι, ζητοῦσι τὰ ἀκάθαρτα μόνα, καὶ οὐκ ἐξ ἀνάγκης ἡ τοῦ πρότερα φωνὴ προείρηκε καὶ τὰ καθαρά. δυνατὸν γὰρ πρότερα τὰ τετράποδα καὶ τὰ πτερωτὰ τῆς γῆς λέγεσθαι, καὶ τὰ ἀκάθαρτα. ὃ δὲ, Οὐδαμῶς Κύριε, οὐδέποτε κοινὸν, οὔτε ἀκάθαρτον ἔφαγον, προσῆλθεν ἵνα πρότερον τῶν ἐν τῇ σινδόνι δηλουμένων αὐτῷ ἀποκρίνατο, καὶ οὐ προσέλαβε. ὃ οὖν σπόρος ἐν ᾧ ἴδωμεν πρότερα ζωὴ πτερωτὰ καὶ ζωὴ τετράποδα * κῆ παρέλαβεν εἴρηται τῷ ἀκαθάρτου, ἀντὶ τοῦ * ἐν ᾧ ἴδωμεν πρότερα ζωὴ ἀκάθαρτα πτερωτὰ καὶ πρότερα ζωὴ τετράποδα τῆς γῆς, ᾗ ὡσαῦτως ὅτε μὲν λέγει ἡ θεία γραφὴ, Πᾶσης ἀνδρὸς ἡ κεφαλὴ ὁ Χριστός ἐστιν, ἀντὶ τοῦ πρώτης φωνὴ οὐ προείρηκε πιστόν τε καὶ ἄπιστον ἀνδρα, ἀλλὰ πιστὸν μόνον. ὁ γὰρ πιστὸς ἀνὴρ ἐστι σῶμα τοῦ Χριστοῦ, καὶ ὁ Χριστὸς ὃ πιστοῦ ἀνδρὸς λέγεται κεφαλή· οὕτως οὐδὲ ἡ τοῦ πρότερα φωνὴ προείρηκε ὅτι καθαρῶν τε καὶ ἀκαθάρτων, ἀλλὰ τῶν ἀκαθάρτων μόνων, δι' ὧν προεμηνύθη τῷ Γέτῃ ἡ προλήμψις τῶν ἀκαθάρτων ἐθνῶν, ὧν τὴ πίστῃ τοῦ Χριστοῦ ὁ Θεὸς ἐκαθάρισε τὰς καρδίας.

Ἐρώτησις ζ

Εἰ βούλεσθε λογισμῷ οἱ πατριάρχαι κινούμενοι ἑαυτοῖς καὶ τοῖς παισὶ τοῖς γαμετοῖς ἐκ τῆς οἰκείας συγγενείας εἰλήφασι, πῶς οὐ προῆλθε τὸν βύσσον τῶν προγόνων σκοπὸν Ἰωσὴφ καὶ Μωϋσῆς διαπρεπέστατοι, ὁ μὲν Αἰγυπτίαν, ὁ δὲ Μαδιαμίτιδα γυναῖκα γημάμενος.

Ἀπόκρισις.

Εἰ μὲν πατριάρχαι φόβῳ τοῦ μὴ ἐκπεπτῶκαι τοὺς υἱοὺς αὐτῶν τῆς βύσσου, οὐκ ἐπέτρεπον αὐτοῖς ἐκ τῶν ἐπιχωρίων λαβεῖν γαμετάς· ὁ δὲ Μωϋσῆς, καὶ ὁ Ἰωσὴφ ὃ

πιούτου φόβου ἦσαν μώτερον· ἐνδὺν οὖν καὶ παρέβασαν δ' σκοπὸν τῆ πατέρων πεποιηκότες φαίνοι) ὅ, τε Μωϋσῆς & ὁ Ἰωσὴφ, λαβόντες ἐθνικὰς γαμετάς. οὐ γὰρ μόνοι αὐτοὶ σὰρξ ἐξεπάπησαν τ βυσιβείας τοῦ τῆ ἑαυτῶν γυναικῶν, ἀλλὰ καὶ τὰς ἑαυτῶν γυναῖκας εἰς τὸν ἑαυτῶν μετέφεροι βύσεβέσαι.

Ερώτησις ιαζ

Εἰ τοῦ τῆς παραβάσεως ὁ Ἀδὰμ λογικὸς ἢ ἀλόγου οὐ τεθέαται θάνατον, πῶς δι σὰρξ εἶδεν ὡς ἐωρακὼς ἀπειληθέντα ἐθνίαις θάνατον· πῶς δὲ ζῶσιν ἀγνοούμενον αὐτῷ ὡς ἐγνωσμένον ἠπείλησεν ὁ Θεός.

Απόκρισις.

Εἰ λογικὸν ἐκεῖνον καλοῦμεν τ ἔχοντα ἐν ἑαυτῷ τ τοῦ τ * σημαινομένων τὰς ἐννοίας, δῆλον ὅτι καὶ ὁ Ἀδὰμ λογικὸς ὢν, εἶχεν ἐν ἑαυτῷ δ θανάτου τὴν ἔννοιαν· καθὼς καὶ μὴ ἑωρακὼς μὲν ὁ Ἀδὰμ λογικὸν ὄντι τῆ ἑαυτῷ γυμνώσει αἰσχυνόμενον, ὅμως δὲ γυμνωθεὶς ἠσχύνθη, ἐγνωκὼς ἐν ἑαυτῷ τῆς αἰσχύνης δ ὄνομα καὶ τ ἔννοιαν, οὕτως εἶχεν ἐν ἑαυτῷ & δ θανάτου τὴν ἔννοιαν, καὶ δ παράγγελμα ἐν σώματι μήπω ἰδὼν θνασιμόνομος· διὸ δίλογος ἐθνίαισι τ θάνατον, εἰδὼς αὐτὸν ἀπὸ τῆς ἐννοίας αὐτοῦ ἀντικείμενον ὄντα τ ζωῆς.

Ερώτησις ιαβ

Επειδὴ ἡ γραφὴ λέγει κρίματα καὶ δικαιώματα, καὶ μαρτύρια καὶ νόμους, ἐντολὰς καὶ παραγγέλματα, εἰ ζῶντα εἰσὶν ἀμφότερα ἀλλήλοις, ἢ ἑκάτερον ἔχει λόγον ἰδιάζοντα, δίδαξον.

Απόκρισις.

Κείμενα μὲν λέγει τοὺς λόγους τοὺς δηλωτικοὺς τῶν οὐ παρακτέων τὰ παρακτέα, & ἅμα μὲν τὸ ὅτι τῆ ὑπακοῆ, ἀτιμίαν δὲ τ ὅτι τῆ παρακοῆ ὠφελιμέτας δικαιώματα δὲ λέγει τῶν κριμάτων τὸ ὀρθότητα ἀποτελεστικὴν τῶν κατ' ἀξίαν ἐκάστου. νόμον δὲ λέγει τὸν ἔνγραφον παιδαγωγὸν πάσης τῆς Ἰουδαϊκῆς λατρείας τε καὶ πολιτείας. μαρτύρια δὲ καλεῖ τὸν ὅτι τοῖς παραγγελμένοις ὑπὸ ὧν δέξαμένων τ * δι' ὑλογίας καὶ κατάρας ἀμοιβὰν, ὧν * ὁ Μωϋσῆς διαμαρτυρόμενος ἔλεγε τοῖς Ἰουδαίοις, συμβήσεσθαι αὐτοῖς πυθομένοις ἢ ἀπειθοῦσιν· ἐντολὰς δὲ καὶ παραγγέλματα λέγει, τ καὶ * λόγων ὀνομάζων τοὺς λόγους ἐνταλτικῶς, ἢ παρακτικῶς λεγομένους, καὶ τὸν ἔμφασιν τῆς θείας αὐθεντίας τὸ ζῶντα ἐνδείκνυσθαι, ἢ παραγόντες.

Ερώτησις ιαγ

Εἰ ζῶντα τὸ οὐρανοῦ περιφέρεται ὕδασι, καθὼς φησιν ἡ γραφὴ, ὅθεν τινὲς ἔφασαν γεγονέναι ἀφὸ τὸν πυρώδη τῶν φωστήρων οὐσίαν, ὥστε τοῖς ὑπερκειμένοις τ οὐρανὸν πιαρόμενον ὕδασι, τῆ ὑπερκειμένη τῶν φωστήρων φλογὶ μόνη ἀχείρωτον, πῶς οἱ ζῶντα λέγοντες ἀληθεύουσι, τῶν φωστήρων οὐκ ἐν τῷ οὐρανῷ, ἀλλ' ὑπὸ τῶν οὐρανὸν κινουμένων· εἰ δὲ ζῶσιν ἐν τῷ οὐρανῷ λέγομένη ἐστὶ), πῶς τὸν κοπτικὴν ἐνέργειαν ἔχοισι, δ οὐρανοῦ σώματος ὃ ἀχίπτου ἔχοντος· εἰ δὲ σεισὸν ὃν οὐρανῷ τὰ ἄστρα λαμβάνει τὸν κίνησιν, πῶς οὐκ ἀληθεύει ὁ σφαῖραν τ οὐρανὸν προσαγορεύων μῦθος. εἰ δὲ ζῶν τὸ μὲν ἀπλανὲς, ὃ δὲ προλεγόμενον τῶν φωστήρων κοῖλον ἀκίνητον, πῶς οὐκ ἄχρηστος τῶν ἄνω ὑδάτων ἡ σύστασις· ἧς δὲ καὶ αὐτὸν ἐν τῇ σεισμοτελείᾳ γενήσεται, ἄνω μὲν τῶν δικαίων, κάτω δ' ἁμαρτωλῶν τὰς τῶν μηνόντων ἀμοιβὰς τότε

μθγώτων κεμίζεσθαι.

Απόκρισις.

Κἂν ἐκτὸς τὸν οὐρανὸν εἰσιν οἱ φωστῆρες, ἀλλ' ἡ φορὰ τῆς τῶν πυρωδῶν οὐσίας ἐνεργείας χῦ φύσιν ὅτι τὰ ἄνω γῆς, διὰ βλεγμὸν ἀρτίως ὅτι δεδώκασιν οἱ εἰρηκότες τοῖς δεγμονικῷ τῦ τρεώματος περφορτῶσθαι τὰ νῶτα τῦ οὐρανοῦ ταῖς ὕδασιν. οὐ ζυτο δὲ μόνον ὅτιν ἄτοπον τῦ ἔξ) τὰ ὕδατα ἐν ταῖς νώτοις ἔ οὐρανοῦ, ὃ ἀχείρωτον αὐτὸν ἔξ) τῇ ἐκτοκφλμῇ φλογὶ τῶν φωστήρων, ἀλλὰ καὶ ὃ βαρεῖσθαι αὐτὸν ὅτι τὸ κάτω ἐκτὸς τῦ πλήθους τῶν ἐν νώτοις αὐτοῦ ὑδάτων, καὶ μὴ δυνεῖσθαι ἐκτὸς τῆς βιαίας τῶν ἀνέμων φορᾶς, καὶ ὃ τινὰ ἄκρας ἐξ αὐτῶν ὅτι ὃ κάτω πέμπεσθαι ψυχρότητα, ἀφ' ἧς μεγίστης τῇ ἄκρᾳ τῦ ἡλίου θερμότητι ἀποτελεῖσθαι τῶν ἀέρων ἡ εὐκρασία τοῖς τινὰ διαμονὴν τῶν ὅτι γῆς ζώων τε καὶ φυτῶν. ἐν δὲ τῇ σωτηρίᾳ, οὐκ ἐν ταῖς νεῶν οὐρανῷ καὶ ἐν τῇ νεῷ γῇ κεμίζονται ὧν τοιαῦτα τὰ ἀμοιβαῖς οἱ θεῖοι, ἀλλ' ἐν ταῖς καινῷ οὐρανῷ, καὶ ἐν τῇ καινῇ γῇ χῦ ὃ εἰρημένον, ὡς-
„ περ ὃ, Ο οὐρανὸς κύριός, ἐστὶ ἡ γῆ καταπαῦσίν μου ἐγώ ποιῶ, μᾶλλον ἐνώπιόν μου εἰς τοὺς αἰῶνας·
„ καὶ πάλιν, Κατ' ἀρχὰς σὺ Κύριε τὴν γῆν ἐθεμελίωσας, καὶ ἔργα ἐῶν χειρῶν σε εἰσὶν
„ οἱ οὐρανοί· καὶ αὐτοὶ μᾶλλον ἀπολοῦνται, σὺ δὲ διαμένεις, καὶ πάντες ὡς ἱμάτιον πα-
„ λαιωθήσονται, καὶ ὡσεὶ περιβόλαιον ἑλίξεις αὐτοὺς, καὶ ἀλλαγήσονται· καὶ πάλιν ἔλε-
„ Απαξ ἐγὼ σείω οὐ μόνον τὴν γῆν, ἀλλὰ καὶ τὸν οὐρανόν. ὃ δὲ σαλευόμενον δηλεῖ τὸ αὐτὸ μεπάσαι, ἵνα μείνῃ τὰ μὴ σαλευόμενα ἀκίνητα.

Ερώτησις ζῆζ

Εἰ ὡς βιβλίον τὸν οὐρανὸν εἰλίσσεσθαι, καὶ τὰ ἄστρα ὡς φύλλα πίπτειν ὅτι τῆς γῆς περσλέγει μᾶλλον ὁ Κύριος, καὶ ὁ προφήτης δὲ τούτοις προσκατάκειται σύμφωνα, πῶς ἡ πλοτελὴς τῦ τρεώματος ἀπόλυσα ἀφ' τῶν ἐκείνων λόγων οὐ δείκνυται· ἢ ὅτι ἡ τῶν τοιούτων ῥημάτων διάνοια, καὶ πῶς ὃ ὧν στοιχείων συνίσασθαι ἄφθαρτον δυνάται.

Απόκρισις.

Ωσπερ τῦ τρεώματος τὴν ποίησιν παραβολικῶς ἡ θεία γραφὴ προείκασε,
„ ποτὲ μᾶλλον τῇ ἐκτάσει τῆς δίρεως, λέγουσα, Ο ἐκτείνων τὸν οὐρανὸν ὡσεὶ δέρι· ποτὲ
„ δὲ τῷ καπνῷ ἐτρεωμένῳ, Ο οὐρανὸς, φησὶν, ὡσεὶ καπνὸς ἐτρεώθη· ποτὲ δὲ ἐκ περι-
„ φερεῖς τῆς καμάρας, Ο τὴν οὐρανὸν ὡσεὶ καμάραν· οὕτως καὶ τὴν ἀνάλυσιν αὐτοῦ παραβολικῶς προείκασε, ποτὲ μᾶλλον βιβλίῳ ἐλισσομένῳ, ποτὲ δὲ στοιχείῳ λυομένῳ πυρί, καθά φησιν ὁ ἀπόστολος Πέτρος ἐν τῇ δευτέρᾳ αὐτοῦ καθολικῇ ἐπιστολῇ· ποτὲ δὲ ἱματίῳ παλαιουμένῳ. ἀναλύκη γὰρ τῇ εἰσαγωγῇ τῦ χρείττονος οὐρανοῦ τῦ καινοῦ καινομένου, ἀναιρεῖσθαι τὸ τρέωμα, ὡς ἄχρηστον ὂν τοῖς ἐκείνοις τὴν καπάσαισιν, ἵνα τῇ αὐτοῦ ἀπωλείᾳ, κἂν τί τὸ μόνιμον τῦ παθεῖν τῆς ἀτιμησίας καὶ ἀφθαρσίας τῦ οὐρανοῦ φε * ὅσα ἀληθῆ τε καὶ
αἴδιον * φερναζοῦσιν εἰρηκότες.

Ερώτησις ζε

Εἰ ἀφ' τὴν ἡμετέραν χρείαν καὶ ὠφέλειαν ἡ παραγωγὴ τῶν κτίσεως γέγονε, καὶ ἀφ' τὴν ἡμετέραν ὁμοίως χρείαν τὰ μᾶλλον φθείρεται, τὰ δὲ ἀφθαρσίαν ἐν τῇ σωτηρίᾳ ἐνδύσονται, οἷον κτήνη μᾶλλον καὶ πετεινὰ καὶ θηρία φθείρεται, οὐρανὸς δὲ καὶ ἡ γῆ φθορᾶς ἀπαλλάττεται· καὶ τὰ μᾶλλον φθείρεται ὡς ἀνενδεοῦς ἡμῶν δίκαιον μᾶλλον τῦ

σώματος

σώματος. ὁ ἀφθαρσία δὲ τὰ δηλωτήρια ἀβρωμάτων τὰ τροφίμων ἡμῖν, μηγότων ἡμῶν ὁ αὐτοῖς χρωμένοις τὴν ἀπόδοσιν, ἀπὸ καὶ θαλαττα πῶς ὁκ ἀχρηστα, εἰ ὁτε μὴν ἄφθαρτα, οὔτε εἰς ἀναπνοὰς, οὔτε εἰς ἐμπορίας, οὔτε ἰχθυοφαγίας, ἢ ἑτέρας τινὸς βοηθείας ἐξ αὐτῶν χρηζόντων ἡμῶν, ἀβρωτοι δὲ ἀνενδεεῖς καθὰς ἔφην, τῶν σώματος.

Ἀπόκρισις.

Εἰ τοῖς ἀποστόλοις Γαῦλοις τοῦτό τὸ χρῆμα τοῦ κόσμου τούτου ὁ Θεὸς, δῆλον ὅτι ἐξ ἀδίκης καὶ ἀδίκα πάντα τὰ τοῦ χρήματος ἐκείνου τοῦ κόσμου γεγονότα, συμπαραβήσεται δὲ τῷ κόσμου σχήματι· εἰσὶ δὲ καινὸς οὐρανὸς καὶ γῆ, ὃν οἷς μαθήσει δίδοσθαι δικαίως τὰ ἀδίκως τῶν τροφίμων αἱ ἀμοιβαί· τῶν δὲ ἀεὶ εἰ καὶ τοῖς ἀπαντεῦσι τότε ἐχρήζομεν, ἀλλὰ τοῖς τὸν κύριον τε καὶ ζωπυρὴν μεταδοσιν ἀναγκαίως αὐτῶν χρησόμεθα. Ἁρπαγησόμεθα γὰρ, φησὶν, εἰς νεφέλας εἰς ἀπάντησιν τοῦ Κυρίου εἰς ἀέρα.

Ἐρώτησις ξζ΄

Εἰ μὴ * χρὴ νομίμων καλοῖς τοῖς τοῦ Θεοῦ ὁ ἔπαινος * ται, οἱ παῖδες οἱ τοῦ Ἡρώδου τὸν ἀβρὸν * λαβόντες ἀναίρεσιν, καὶ τὰ ὅπλα τῶν * πίπτα ὅτι ὁ κτίνους καθήμενος * κατελάμβανε τὸν ὕμνον φθεγξά * οι ἔχοντες δικαίως χρεωστούμενον ἑ * κάκεῖνοι τὸν σφαγὸν ὃν τοῖς τοῦ νομίμου ἐδίξαντο· καὶ τοῦτο οὐ νομὴ δικαία, ἀλλὰ χάσπι δικία ὁ Ἱερουσαλὴμ ὃν ὕμνον ἐκεῖνον ἐφθέγξατο.

Ἀπόκρισις.

Εἰ χάρισμα Θεοῦ ἐστὶ τὸ ὑπὲρ Χριστοῦ παθεῖν (Ἡμῖν, φησὶν, ἐχαρίσθη οὐ μόνον τὸ εἰς αὐτὸν πιστεῦσαι, ἀλλὰ καὶ τὸ ὑπὲρ αὐτοῦ παθεῖν) ἔπαχον δὲ καὶ τὰ βρέφη ὑπὲρ Χριστοῦ δικαίας ἄρα καὶ ἀξιοθρήνητον χάσπος. Ὡς οὖν ὁκ ἐπαρέσκει τοῦτο δικαίως τῇ δόσῃ τῆς δικαίας χάσπος ἐπαινεῖται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ὃ καὶ τοῖς τοῦ νομίμου καλοῖς τὸ ἔπαρον διαφιλονεικούμενον. ἔτι δὲ εἰ τοῖς ὃν ἔπαρον τῶν παθῶν τὸν διωκόμενον θλιβομένων, ὥστε παθεῖν ὁ Θεὸς θλῖψιν τοῖς θλίψασιν, δικαίως ἄρα τὰ βρέφη τὰ δικαιούμενα ὑπὸ Ἡρώδου, ἐπαρθῆναι τούτῳ τῷ ἐπαίνῳ τῶν παθῶν τὸν ὁκ δίκαιον θλίψαντι. Δίκαιον, φησὶν ὁ ἀπόστολος Παῦλος, τοῦ Θεοῦ ἀνταποδοῦναι τοῖς θλίψασιν ἡμᾶς θλῖψιν· ἡμῖν δὲ τοῖς θλιβομένοις ἄνεσιν μᾶλλον ἢ ἡμῶν ὁ τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ.

Ἐρώτησις ξη΄

Εἰ ἡ χάρις ἀβρωτον κέκληται χάρις, ἀβρωτον δὲ τοῖς πᾶσιν ὁ νόμου συνέχειν ἐπιμέτρεσιν, πῶς ὁ τῇ χάριτι ἀφέπονται ὁ τῶν νόμων μᾶλλον ἀθέτησις. ὁ μὲν γὰρ ραντισμοῖς ἁγνοῖς καὶ θυσίαις λόγων ὁ ἀβροφοραῖς βαπτισμάτων ἐκ τοῦ πλάνητος καθ' ἑκάστην ἀπολύει τῆς μέμψεως· ἡ δὲ χάρις ἡ μόνον χαίρειν βαπτισμὸν ἅπαξ δὲ μόνον εἰ μὴ ὑπεπίπλομεν πλάσμασιν, ἅπαξ μόνον καὶ τῆς ἀφέσεως ἐδόμεθα· πολλάκις δὲ ἁμαρτάνοντες, δῆλον ὅτι ἡ πολλάκις τῆς ἀφέσεως χρήζομεν. ὅπερ οὐχ ἡ χάρις, ἀλλ' ὁ νόμος· ἀβρωτον τῶν προσλαμβάνοντος ραντισμῶν καὶ τῶν λοιπῶν πρόσχημα ὑπῆρξε παντὸς οὖν δεήσεται ὁ νόμου ἡ χάρις φιλανθρωπότερα τοῖς ἁμαρτάνουσι, ὥστε ἅπαξ ἐχόντων τῶν προσλημμάτων.

Απόκρισις.

Τῶν τοιούτων πλημμάτων ὁ νόμος ἀφῆκε τὸ βαπτίσματος καὶ θυσίας δίδωσι τὴν ἄφεσιν τῶν μελλόντων συντελουμένων εἰς βλάβην πολιτείας καὶ ζωῆς ἀνθρώπων, οἷς, ὡς ὃ ἄφαθαι νεκροῦ, ἢ λεπροῦ, ἢ λυτος τῶν τοιούτων· ὧν δὲ ἀλλων πλημμάτων μολυμμένων εἰς βλάβην πολιτείας ἢ ζωῆς ἀνθρώπων, ὧν τοιούτων πλημμάτων οὐ δίδωσι συγχώρησιν, οὔτε ἀφῆ τὸ βαπτίσματος, οὔτε ἀφῆ τῆς ὧν ἀλόγων θυσίας, ἀλλα διπλάσιον τε καὶ ἀξίαν ἀμοιβὴν δίδωσι τοῖς πλήσασι ἀφῆ τοῦ ἱσου τῆς ἀντιπλήξεως. Ψυχὴν, φησὶν, ἀντὶ ψυχῆς, ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ, ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος. ὅπου γὰρ ὃ ἴσον τῆς ἀντιδόσεως ἔστιν, ἀφεπὸς ἐκεῖ τὸν ἀφῆ πυρὸς, ἢ λίθου, ἢ ξίφους θάνατον ἀντὶ ποδίδωσι τοῖς πλήσασι. τὴν μὲν γὰρ ζημιατέμνει τοῦ ἱερέως παρέδουσαν, ἀφῆ πυρὸς ἀναλίσκει· τὴν δὲ τοῦ κλέπτου ἀνδρὸς, ἀφῆ λίθου· τὴν δὲ ὑποφόρου, ἀφῆ ξίφους. καὶ οὐδαμοῦ ἰχὼς τοῦ νόμου ἐκ φιλανθρωπίας ἀφῆ βαπτίσματός τε καὶ θυσιῶν σῶσαι ὧν τοιούτων ψυχάς. τὸ δὲ χάσμα πολλὴ τῆς ὅσῳ πορρὼ τὴν ἀμαρτανόντων καὶ ἰχὼς. αὕτη γὰρ καὶ τοῦ νόμου κρατοῦντος εἰ μὴ κατέλαβε τὸ βασιλέα Δαβὶδ διπλοῖς θανατηφόροις, ἐκπεπλωκότα ἁμαρτήμασι, μνείζασα αὐτοῦ τῆς μετανοίας τὴν θύραν, οὐκ ἂν θύρᾳ τοῦ νόμου συσκιὴν ἀμάρτωλοι φιλανθρωπίαν. αὕτη ἔπαξεν ὁ τοῦ κόσμου τὴν ἀμάρτωλον ἱλασμὸν δόκιμον, τὴν μετάνοιαν, τὴν δυναμένην καὶ ἑπτάκις ἑβδομηκοντάκις ἐπὶ πλημμέλειαις ἱλάσθαι, μόνον εἰ βουληθεῖεν χρήσασθαι τοῦ τῆς μετανοίας βουλήματι.

Ερώτησις ιη΄.

Εἰ δὲ φόβον ὁ Κύριος οὐκ ἀναίτιον δι' ὧν λέγει πρόρρησιν· φησὶ γὰρ, Ὁ φοβούμενος οὐ τετελείωται ἐν τῇ ἀγάπῃ, πῶς πάλιν ὁ αὐτὸς διδάσκει μὴ φοβεῖσθαι, φοβηθῆναι, λέγων, τὴν μὲν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα ἐν γεέννῃ ἀπολέσαι δυναμένην.

Απόκρισις.

Οὐκ εἴρηται μὴν ὦ Κυρίῳ ὃ, Ὁ φοβούμενος οὐ τετελείωται ἐν τῇ ἀγάπῃ, εἰ καὶ ὁ εἰρηκὼς τοῦτο καὶ Κύριον εἴρηκε· ὃ δὲ, Φοβήθητε μᾶλλον τὴν δυναμένην καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα ἀπολέσαι ἐν γεέννῃ, οὐκ εἴρηται πρὸς ἀναίρεσιν τῆς τελείας ἀγάπης. ὁ γὰρ μείζονι φόβῳ τοῦ Θεοῦ τὸν ἧττονα ἐκκυλίων τῶν ἀνθρώπων φόβον, τῇ ἀγάπῃ τοῦ Θεοῦ δοῦλος, ὥστε εἶναι ὃν μείζονα φόβον τοῦ Θεοῦ, ἔνεκεν τοῦ μὴ ἐκπεσεῖν ὧν ἠγαπημένων. ὅσοι γὰρ ἂν μὴ θέλωσι, τοσοῦτον ἀγαπῶσι· καὶ ὅσον ἀγαπῶσι, τοσοῦτον ὁ ἀγαπῶν τοῦ ἐκπλῆσαι αὐτὸ φοβήσαι, ἕως ἂν ᾖ ἐν ᾧ τὸ ἀγαπώμενον ἀγῶνι λυθέντος δὲ τοῦ ἀγῶνος, σὺν ἐκείνῳ λύεται καὶ ὁ φόβος τῶν ἀγαπωμένων ἐκπλήσεως, ὥστε ἕως ὅτε ἔστιν ὁ τοῦ Θεοῦ φόβος· οὕτω γὰρ ὡς ὃ μισεῖν ἀναιρετικὸν ὅστι τῆς ἀγάπης (ἀδύνατον γὰρ ὃ τὸν αὐτὸν καὶ ἀγαπᾶν καὶ μισεῖν) οὕτως καὶ ὃ φοβεῖσθαι. συνέρχεται γὰρ τὸ αὐτὸν καὶ ἀγαπᾶν καὶ φοβεῖσθαι.

Ερώτησις ιθ΄.

Εἰ τῶν τῆς ἀλόγων θυσίας ὁ Θεὸς ἐν τοῦ νόμου προσέταξε γίνεσθαι, ὥστε τοῦτο τὸν πρὸς αὐτὸν τοὺς ἀνθρώπους ὁμιλεῖν διαδείκνυσθαι, πῶς ἀφῆ ὃ ἡμῖν ἀνθρώπους Ἕλληνες δείκνυσιν). αὐτῶν ἀποδέχεσθαι, ὅταν φάσκουσι τὸν τῶν παλαιῶν γονέων χάριν ὑπὲρ πλείονος τιμῆς τὸν παῤ αὐτοῖς νομιζομένου Θεοῦ μείζονος ἀξιοῦσθαι, ὁμοίαν αὐτὸν τῇ ὧν λογικῶν θυσίᾳ. ὅσῳ γὰρ τῷ ἀλόγου ὃ λογικὸν ὁμοιότερον, τοσούτῳ καὶ ἡ τούτου θυσία σεμνοτέρα ἐκείνης. καὶ τοῦτο δείκνυσιν οὐκ τὴν χῆ τὸ

Ιεφθάε σαφέστερον, ὅς τὴν ἰδίαν θυγατέρα προσκομίσας θυσίαν, ἐν τῇ πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολῇ ἐπαινεῖται διὰ τὸν ἀπόστολον ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν πίστεων μνημονεύεται.

Ἀπόκρισις.

* σκοπεῖν τὴν κῆ ὃν νόμον Θεῷ προσφερομένων θυσίας, ὅτι τῶν ἀλόγων ἐστὶν αἵματα, ἀλλὰ ὃ πῶς προσδέξατο ταύτην ὁ Θεὸς προσαγομένων αὐτῷ. εἰ μὲν γὰρ ὃ αἷμα τῶν ἀλόγων ζώων ὃ προσφερόμενον οὕτως προσεδέξατο * τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν προσηνέγκατο ὁ τοῦτο * δῆλον ὅτι ἡ μὲν θυσία τὴν πρὸ * ἀπὸ τῆς ὑποδοχῆς τῶν ταύτην ὑμνούντων, καὶ ὁ Θεὸς τὴν ταύτην ὑμνοῦντα. ὅτι δὲ ὡς τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν οὕτως προσέφερε τῷ Θεῷ ὁ ὃ αἷμα τῶν ἀλόγων προσανέπεμπε, μυθικὴ ἡ ῥῆσις γραφὴ λέγουσα, Ἀντὶ τῆς ψυχῆς, φησί, ὧν προσφερόντων ὃ αἷμα τῶν ἱερείων αὐτῶν προσφέρει εἰς τὰ ἅγια τὸν ἀληθῆ· μὴ ὢν ἀπὸ τῆς φύσεως τῶν προσαγομένων, ἀλλ' ἀπὸ τῆς διαθέσεως ὃν προσδιορισμένου χριτέον τῆς θυσίας τὴν ζῴωσιν, καὶ τοῦ Θεοῦ τὴν ὑμνῳδίαν τῶν ὀφεῖλεσθαι τοῦ ἡρῴους τῶν ἀνθρώπων, μὴ βουληθέντος ἀναλῶσαι ζωὰς ἀνθρώπους εἰς θυσίαν καθ' ἡμέραν προσαγομένους, καὶ ἀφαίσας ὃ ἡρῷος, ἀλλὰ διδοκότος ζῶις μὴ ἀνθρώποις ὃ αὐξάνεσθαι δὲ ὃ ἡρῷος, ταῖς δὲ θυσίαις αὐτῶν τὴν μείωσιν ποιοῦσιν. οἱ δὲ παρ' Ἕλλησι θρησκευόμενοι Θεοὶ, ἅτε δαίμονες ὄντες πονηροί τε καὶ μισάνθρωποι, θυσίαις ἔχαιρον μιαιφονίαις τε καὶ ἀφανισμοῖς τῶν ἡρῴων τῶν ἀνθρώπων, ὅπερ ἐστὶ δεῖγμα μέγιστον τῆς μισῶν ἑλληνικῶν Θεῶν θηριώδους ἀπανθρωπίας, τῆς δὲ τῶν Ἑλλήνων ἀθεότητος, τῷ ἀφανισμῷ τῶν ἡρῴων τῶν ἀνθρώπων, μᾶλλον δὲ αἰρέσεως πειρωμένων ὑμᾶς ταῖς ἑαυτῶν θεοῖς. αἰτία δὲ δι' ἣν ὁ Ἰεφθάε τὸν ὃν καταλόγῳ τῶν πίστεων ἐτέθη, ἔστιν αὐτὴν ἠτήσατο ὁ Ἰεφθάε νίκην κατὰ τῶν ἐχθρῶν· ὑφ' ἣν ἔζων τοῦτης τῆς νίκης θυσιαστικὴν θυσίαν προείσεως ἤνεγκατο, ὃ προσαγαγεῖν εἰς θυσίαν τὸν οἶκον αὐτοῦ ἐξερχόμενον εἰς ἀπάντησιν αὐτῷ, οἷα τῶν πολέμου ἐπαναστρεφομένῳ. δεξάμενος δὲ ὁ ἡρῷος τὸν ἀοίστου τῆς θυσίας, ἐμνησικάκησε τὸν αὐτῷ δεῖναι ὃν Ἰεφθάε παῖδα παρακάσεως, καὶ κατὰ τὴν θυγατέρα αὐτῷ μονογενῆ οὖσαν, μὴ κτήνεσιν ἐξελθεῖν οἷα τὸν οἶκον εἰς συναντησιν αὐτῷ, ἵνα φθασάμενον τὸν Ἰεφθάε τῆς θυγατρὸς, ἀνάγκαζῃ ποιήσασθαι τὸν θυσίας τὴν αἴτησιν. ἀλλ' ὅμως παῖδα θεὶς ὁ ἡρῷος, τοῦ θεσπίσματος οὐκ ἔτυχε, προεπιμετέρησε γενομένου τοῦ Ἰεφθάε τὸν ζωῆς τῆς θυγατρὸς τὴν ἀπόδοσιν τῆς θυσίας. συνεχώρησε δὲ ὁ Θεὸς προσενεχθῆναι αὐτὴν εἰς θυσίαν, οὐχ ὡς ἀνθρωπίου αἵματος τερπόμενος, ἀλλὰ πρὸς διδασκαλίαν τῶν ἐξῆς ἀνθρώπων, τὸ μηδὲ πολεμοῦντος ἀοίστως θύεσθαι τοῦ Θεῷ· πολλὰ γὰρ ἔστιν ἃ τοπαῖς τὴν οὕτως ἀοίστον θυσίαν θυσιαζομένων, ὧν τὸ μὴ γενέσθαι ὁ Θεὸς προνοησάμενος, συνεχώρησε θεσπίσαι γενέσθαι τοῦ Ἰεφθάε τὴν θυγατέρα. ὅπερ οὐκ ἐκ τῆς προαιρέσεως προηγουμένως, οὔτε τοῦ Θεοῦ, οὔτε τῶν Ἰεφθάε, ἀλλὰ συμβεβηκός πως τοῦ ἀοίστου τῆς θυσίας. ὅθεν οὖν ὁ Ἰεφθάε τὴν εἰς Θεὸν εὐσέβειαν φυλάττων ἀπὸ τῆς θυσίας τῆς θυγατρὸς ἀνεδείξατο, ἀπὸ τούτου αὐτῷ γέγονεν ἡ μνήμη ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν δικαίων.

Ἐρώτησις ρζ

Εἰ προσήκασιν τῶν ἀληθῆ εἶναι τὴν παρὰ τῶν ὀρθοδόξων ὑμνουμένην λατρείαν, τῶν ἡμαρτόντων χάριν ἐν ταῖς αὐτῶν ἐκκλησίαις κατ' ἀρχὰς ὁ διαπόντιος διδόρη-

ται, διὰ τὸ ἰδίωμα αἱρετικοὶ ὁι αὐτῶν λαοτρεμίλιες, ἀπ' αὐτῶν τὴν ὀρθοδόξων ἀπέστησθαι, ὡς στεναπέση τοῖς ὀρθοδόξοις ἀπὸ ὧν ἐκκλησιῶν καὶ τὰ θεῖα χαρίσματα, ἀλλ' ἡ μὲν τῆς πλάνης λαοτρεία ταῖς ἐκκλησίαις ἐπισύρηται· τὰ δὲ τοῦς τὸν αὔξησιν τῆς ὀρθοδοξίας ἐστὶ τοῦ Θεοῦ δωρηθέντα καὶ ὅτι τὴν αἱρετικὴν τὸ αὐτὸ ὁι ταῖς ἐκκλησίαις εἶχεν ἐνέργειαν.

Ἀπόκρισις.

Εἰ μὲν διὰ τὴν αἱρετικὴν ζώντων, ἢ ἀποθανόντων ἡ θεία χάρις ἐνήργει τὰ χαρίσματα, εἶχεν ἂν ὁ γενόμενος βίλογος ἀπορίαν· εἰ δὲ οἱ τὰ θεῖα θαύματα ὁι ταῖς ἐκκλησίαις ἐνεργοῦντες, ἁγιοί εἰσιν ἀπόστολοι προφῆταί τε καὶ μάρτυρες, ὧν τοῖς θείοις ἔργοις διαμαρτύρεται τῷ κόσμῳ ὁ Θεὸς, ἐκείνων εἰσὶ τὰ ἐκκλησίας, δι' ὧν θαύματα ἐκτελεῖται, δυτέοι τῶν ὀρθοδόξων.

Ἐρώτησις ρα'

Εἰ μελέτη λογικὸς ἅπας τὸν γραφὸν κεμίξεται, γνώσεως δὲ νόμος ὧν μειζόνων προστάσσει τὰ ἥσσονα, ὅταν κρατῆσθαι ὅτι τὴν Ἰουδαίων σαφέστερον δίκυται προέτερον τὰ τῶν νόμου, εἶτ' οὕτως τὰ βιαιβελια πρὸ γνωρίσωσι μαθήματα, πῶς ἡμεῖς οὐκ ἀκολούθως μανθάνομεν προ ὧν ἥσσονα τὰ μείζονα διδασκόμενοι, λέγω δὴ τὰ τοῦ νόμου ἥσσονα, τὰ δὲ τὴν βιαιβελίων μείζονα. μιᾶς γὰρ ἡμῖν τε ἐκ τῆς αὐτὴν φύσεως, μίαν εἶτ' καὶ τὸν τάξιν ἐχέτω τὸ μαθήσεως, ὅπερ καὶ ἐνὸν μὴ ὁι τοῖς μαθήμασι φθάσῃ τὰ χείρονα, τὰ ἀμείνω κωλύεται.

Ἀπόκρισις.

Εἰ τὸν ἀνάγκην ἵνα ἔχῃ ἐκάστα τὰ μαθήματα, ὧν εἰ μὴ προηγεῖται τὸ ἥσσονα ἡ μάθησις, τὰ ἀμείνω κωλύεται, τοῦτον εἶχε τὰ ἡμέτερα μαθήματα, καὶ ἀνακολούθως μαθεῖν τὰ ἡμέτερα μαθήματα· ἀλλ' ὅτι δυνατὸν τὰ ἡμέτερα μαθήματα καὶ ἀνακολούθως μαθεῖν, δῆλον ὅτι ἀπήλλακται τὰ ἡμέτερα μαθήματα ἐκείνης τὸ ἀνάγκης. Τὸ ἀνάγκης γὰρ ἀπηλλαγμένοι ὡς ἀληθῶς ἐσμεν, ἀδιάλυτον ὄντων ὅτι τῇ ἀνακολουθίᾳ· καὶ ταῦτα μὲν ὡς προὸς τὸν λύσιν τῶν ὁι τῇ ἐρωτήσει σοφίσματος· προὸς αὐτὸν δὲ τὸν ἐρώτησιν οὕτως ἀποκρινόμεθα, ὅτι οὐδὲ ἡμεῖς ἀνακολούθως διδασκόμεθα, ἀλλ' ὡς ἐμάθομεν οἱ ἀπόστολοι, προῶτον μὲν τὰ τῶν νόμου, ὕστερον γὲ τὰ βιαιβελια, οὕτως καὶ ἡμᾶς ἐδίδαξαν. μαρτυροῦσι δὲ τοῦτο αἱ αὐτῶν φωναί, ὁι αἷς κατήγγελλαν τὸ βιαγγέλιον. πάρεστι γὰρ ὁι τῶν νόμου τὸν Χριστὸν κηρύσσοντες, ὁι τῶν προφητῶν τὰ ὕστερα, τὲ ὁι τῶν ἥσσονα τὰ μείζονα. Τὸ γὰρ, Προφήτην ὑμῖν ἀναστήσει Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁι τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν κατ' ἐμέ· καὶ τὸ, Εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου, κάθου ὁι δεξιᾶ μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου· καὶ, Ὅτι οὐκ ἐγκατέλιφας τὴν ψυχήν μου εἰς ᾅδου, οὐδὲ ἡ σάρξ μου εἶδε διαφθοράν, φωναί εἰσι τοῦ νόμου προεκαταγγείλασαι τὸν αὐτοῖς τὸν Χριστόν· ὃς καὶ ὁ ἀπόστολος χρησάμενος, τοῖς Ἰουδαίοις τὸ βιαγγέλιον ἐκήρυξε. καὶ ὡς μὲν προὸς τὴν μάθησιν οὐδὲν διέστηκε τὰ βιαγγέλια τοῦ νόμου, ὡς δὲ προὸς τὴν ἐπαγγελίαν καὶ ἀπόδοσιν διέστηκε. Τί γάρ ἐστιν ὁ νόμος· βιαγγέλιον προεκατηγγελμένον. Τί δὲ τὸ βιαγγέλιον· νόμος πεπληρωμένος.

Ἐρώτησις ρβ'

Εἰ προεῖπόν καὶ λόγον τὸν τοῦ σώματος ἡμῶν κατασκευὴν ὁ δημιουργὸς οὐ πεποίηται, διὰ τί ὡς προεῖπόν τὸ τῆς ἀκροβυστίας μέρος ὧν Ἰουδαίων ἀπετίμησεν εἰς

ἃ δὲ χρήσιμον οὐκ ἐστὶν ἑτέρῳ μέρει, ἀλλ' ἐν τῇ παιδοποιᾷ μείζονι τῷ τελείῳ οἱ τοῦ τῆς τοῦ ἀνδρὸς Χριστοῦ προσίας εἰλήφασι. διὸ ἃ δὲ ἐκείνων ὡς χρήσιμα τούτων λαβόντων, τῇ τοιαύτῃ χορηγίᾳ ὁμοίως καὶ ἡμεῖς οὐ κεχρήμεθα.

Ἀπόκρισις.

Ἐπειδὴ διὸ ὄντως αὐτοῦ τε καὶ τῆς ἐλευθερίας μαθητὴς ὁ ἀπόστολος τῇ παιδοποιΐᾳ οὐκ ἦν ἐλευθέρας κεκτημένου * ἐπαγγελίαν παιδοποιΐας ἐξ * τοῦ Θεοῦ, καὶ τῆς βίους Θεῷ τοῦδε τὸ χρέον τῆς ἡλικίας ἔστεθαι πατὴρ ὢν οὐκ τῆς γενεαλογίας εἵρας αὐτοῦ ἡγουμένου υἱοῦ, διὰ * αὐτοῦ ὁ Θεὸς σφεγγίδα τούτης * τῷ τελείῳ τῆς ἀκροβυσίας μέλους τῷ Δεσπότῃ τὸ γῆρας τοῖς παιδοποιΐαις ἀχρήστου ἡγουμένου, Δεσπότῃ δὲ τῷ πίστει τῷ Ἀβραὰμ εἰς παιδοποιΐαν γενητὸς χρησίμου, πρέπεμψε δὲ τούτῳ τῷ τελείῳ εἰς ὅλον τὸ ἡμῖν ὃ οὐκ ἦν πρὸ ἐλπίδα παῖδος ἡγουμένου, ὑφισάμενον εἰς δωδεκάλοφον μυημόσυνον τῆς ἓξ τοῦ Ἀβραὰμ πίστεως, καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ δυνάμεως, τοῦ ζωοποιοῦντος τοὺς νεκροὺς, καὶ καλοῦντος τὰ μὴ ὄντα ὡς ὄντα. τελειούμεθα δὲ καὶ ἡμᾶς τῇ τελειώσει τοῦ Χριστοῦ Δεσπότου τῷ βαπτίσματος, οὐκ δυνάμενοι τὸν Ἀδὰμ δι' ὃν ἁμαρτωλοὶ γεγόναμεν, τεθνήκαμεν, καὶ συδυνάμενοι τὸν Χριστὸν, δι' ὃν δικαιωθέντες δωρεᾶς ἐσμὲν οὐκ τῶν νεκρῶν. Εἰ φησὶν ὁ ἀπόστολος, τελειούμεθα τελειοῦντι ἀχρεοποίητον τῇ ἀποκτύσει τῶν σώματος ἡμῶν.

Ἐρώτησις ργζ

Εἰ ὁ τοῦ σαββάτου ποιήσας τὰ κατὰ δυνάμιν, ἔπαινον, ἢ μέμψιν ὁ μὴ ποιήσας, ἢ μὴ ποιήσας νομίζεται, δῆλον ὅτι ὁ τὰ κατὰ δυνάμιν μὴ ποιήσας ἐπεὶ εἰσιν ἀδύνατα, ὑπάρχει ἀνάθεμα ἐστε. πῶς οὖν ὁ * κατὰ δύναμιν ὑπὲρ πάντων, τουτέστι ὁ μὴ ἁμαρτάνων, ὑπ' ἁμαρτάνοντα κολάσεσι, τῶν ἀνθρώπου ἀδυνάτου ὄντος τοῦ τοῦ νόμου οὐκ πλήρωσιν. μάρτυς ὁ τούτου καὶ ὁ ἀπόστολος, Οὐ δικαιωθήσεται, λέγων, ἐξ ἔργων νόμου πᾶσα σάρξ.

Ἀπόκρισις.

Τὸ πρωτὶ ἀνθρώπῳ ἀδύνατον, τοῦτο καὶ πρὸ ἀνθρώπων ὑπάρχει ἀδύνατον, οὗ γὰρ πέπεισθαι τὸ τοῦ ἀεὶ ὡς ἀεὶ τὸ, ὑπὸ ἀνθρώπῳ ἀδύνατόν ἐστιν, ὅτι καὶ πρωτὶ ἀνθρώπῳ ἐστὶν ἀδύνατον· καὶ ἀνάπαλιν, ὃ ὑπὸ ἀνθρώπῳ δυνατὸν, ὡς ὃ πλοῦς, καὶ πρωτὶ ἀνθρώπῳ δυνατὸν ὑπάρχει. ἀλλ' εἰ καθὼς φησιν ἡ θεία γραφὴ, τινὲς τῶν κατὰ τὸν νόμον, δικαιοσύνην γεγόνασιν ἄμεμπτοι, δῆλον ὅτι καὶ πᾶσι τοῖς κατὰ τὸν νόμον ὑπῆρχε δυνατὸν τὴν ὁμοίαν ἕξιν καὶ τὸ ἐκ νόμου δικαιοσύνῃ ἡμέσθαι ἀμέμπτους. λέγει γὰρ ὁ μὲν μακάριος Παῦλος ὁ ἀπόστολος περὶ ἑαυτοῦ, ὅτι κατὰ τὸ δικαιοσύνῃ τὴν ἐκ νόμου ἡμόμενος ἄμεμπτος· ὁ δὲ μακάριος Λουκᾶς ὁ εὐαγγελιστὴς περὶ τοῦ Ζαχαρίου καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Ἐλισάβετ, ὅτι ἦσαν δίκαιοι ἀμφότεροι ἐναντίον τοῦ Θεοῦ, πορευόμενοι ἐν πάσαις ταῖς ἐντολαῖς καὶ δικαιώμασι τοῦ Κυρίου, ἄμεμπτοι. εἰ δὲ ὅτι πᾶσα ἡ ἐκ τοῦ νόμου δικαιοσύνη ὃ ἀγαπᾷ τὸν Θεὸν μὲν ἐξ ὅλων ἑαυτὸν, τὸν πλησίον δὲ ὡς ἑαυτὸν· ὅπερ οὐκ ἔστιν ἀδύνατον ἀνθρώποις βεβληθαι. διὸ οὖν, Ἐξ ἔργων νόμου μὴ δικαιωθήσεται πᾶσα σὰρξ, καὶ διὰ ὃ μὴ δυνατὰ τὰ ἀδύνατα λέγει, ἀλλὰ διὰ ὃ μὴ βούλεται τὰ δυνατά. τῇ γὰρ βουλήσει τοῦ τὰ δυνατὰ κεχρήμεθα, οὐ τοῦ τὰ ἀδύνατα. τοῖς γὰρ δυνατοῖς καὶ ἐφ' ἡμῖν ὄν-

σιν, ὁ ἔπαρος, ἢ ὁ ψήχων τῷ προσχθῶσιν, ἢ μὴ προσχθῶσι. τοῦ δὲ λόγου τὸ μὴ αἴρεσθαι, καὶ οὐ λόγου τὸ μὴ δύνασθαι, ἁμαρτάνομεν οἱ θεοπνοι, ἔστι τοῦτο σημεῖον, τὸ μὴ πάντας ἀνθρώπους πᾶσι ταῖς τῆς ἁμαρτίας εἴδεσιν ἐμπίπτειν, ἀλλὰ ἄλλας μὲν τοῦτο τοῦ εἴδους τῆς ἁμαρτίας ἐμπίπτειν, ἄλλας δὲ ἐκείνῳ· καὶ ἄλλας μὲν πλείους, ἄλλας δὲ ἐλάττους, ἄλλας δὲ οὐδεμίαν, καὶ τοὺς προφητικοὺς δικαίους, ὅταν οὖν μὴ στενάζουσι ἀνθρωποι, τὸ ἀπὸ μέρους εἴδους τῆς ἁμαρτίας ἁμαρτάνειν, ἀπὸ μέρους τι ἁμαρτάνειν, εἰ ἀδυναμία φύσεως, καὶ οὐκ αἱρέσεως ἡμάρτανον οἱ ἀνθρωποι.

Ερώτησις ρηζ

Εἰ ὅτι τῶν ἑλκηθέντων χώραι μετάνοιας τοῖς ἁμαρτάνουσιν ὁ νόμος οὐ δίδωσι, ἀλλὰ κίνδυνον αὐτοῖς ἐπάγει ἀπαραίτητον, πῶς μοιχείαι καὶ φόνοι ὁ προφήτης Δαβὶδ ἐργασάμενος, οὐ πάντα τὸν νόμον συγγράμμασι ἔδωκαν· καὶ εἰ μὲν ἀγαθὸν ἡ συγγράμμα, διὰ τί ὁ ἀσύγγραφον τῷ νόμῳ στενάξαντα· εἰ δὲ φαῦλον, ὅταν οὐκ οἶμαι, πῶς ὁ τῶν ἀγαθῶν χορηγὸς τὸ φαῦλον τῷ προφήτῃ κεχάρισται.

Απόκρισις.

Εἰ ὅτι τοῖς ἑλκηθεῖσι χώραι μετάνοιας τοῖς ἁμαρτηκόσι ὁ νόμος οὐ δίδωσι, πῶς ἐν τῇ ἐνεστώσῃ ἑβδόμῃ ἐρωτήσει προεθέμεθα τὸ χαίρειν ὁ νόμος, ὥστε τὰς ἐντιμοτέρας καὶ φιλανθρωποτέρας ἄφεσιν ἁμαρτημάτων τοῖς ἁμαρτάνουσιν οὐκ ἔστιν ἡμέραν διὰ τοῦ βαπτίσματος λαβεῖν καὶ τῆς τῶν ἀλόγων θεσίας, τῆς μέμψεως ἀπολυθέντων δὲ ἐν τῇ προκειμένῃ ἐρωτήσει ῥᾳδίως οὐκ ἀποδείξεται τῷ νόμῳ φιλανθρωπίας, ἀλλὰ στενάξαντα αὐτῷ τὸ ἀσύγγραφον κίνδυνον ἐπάγειν τῷ ἁμαρτάνοντι ἀπαραίτητον. καὶ πρὸς μὲν τὸ μὴ ἀνεπισήμαντον, καὶ ὧν ἐρωτήσεων τέλος ἀνατίθησι, εἰρήσθω ταῦτα· πρὸς δὲ τὴν ἐρώτησιν ἀποκρινούμεθα, ὅτι εἰ καὶ ὁ νόμος τὸ ἀσύγγραφον ἔχει, ἀλλὰ καὶ ἡ χάρις μετάνοιαν δίδωσι τῷ ἁμαρτάνοντι. τὸ γάρ, Αἱ χεῖρες ὑμῶν αἵματος πλήρεις, ἀλλὰ λούσασθε καὶ καθαροὶ γένεσθε· καὶ ἐὰν ὦσιν αἱ ἁμαρτίαι ὑμῶν ὡς φοινικοῦν, ὡς χιόνα λευκανῶ· καὶ τὸ, Οὐ βούλομαι τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ ἀλλὰ τὸ ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν αὐτόν, φωναί εἰσι τῆς θείας χάριτος ἁμαρτωλοὺς καλούσης εἰς ὑπάθειαν τοῦ νόμου διὰ μετάνοιας εἰληφότας ὧν πεπλημμελήκασι τὸν συγγνώμην. ἀγαθὸν μὲν οὖν ἐστὶν ἡ συγγράμμη καὶ τὸ θείας χάριτος δῶρον· οὐκ ἔστι δὲ οὐδὲ καὶ τὸ νόμου, οὐδὲ καὶ τοῦ νόμου, ἀλλ' ὑπὲρ τὸν νόμον, καὶ ὑπὲρ τοῦ νόμου· ὑπὲρ τὸν νόμον μὲν, ὅτι χάρις, ὑπὲρ τοῦ νόμου δὲ, ὅτι διὰ μετανοίας ἄφεσις τοῖς ἁμαρτωλοῖς εἰς ὑπάθειαν τοῦ νόμου, καθάπερ καὶ τῷ Δαβίδ.

Ερώτησις ρκ

Εἰ πᾶσι μὲν ἀνθρώποις διὰ τὸ ἀσθενὲς τῆς φύσεως ἀναγκαία ἡ διὰ τῆς ἐγχύτου ὑπάρχει βοήθεια· τοῦτο δὲ τοῦ προέστηκε τῆς διακονίας Χριστοῦ οἷα διακονίᾳ, καὶ ἐρχομένῳ πρὸς πάντα κεκτημένῳ τὴν δύναμιν, διὰ τί τῶν ἀποστόλων συγχύσεως ὑπὸ τῆς χάριτος τοῦ Χριστοῦ μεμαθηκότων προσβλήθησαν.

Απόκρισις.

Ὡσπερ πεινάσας ὁ Κύριος, καὶ διψήσας, καὶ κοπιάσας, δακρύσας τε καὶ ἱδρώσας, κάτοι δυνάμενος διὰ τῆς οὐσιώσεως δυνάμεως μηδὲν τούτων ὑπομεῖναι, διὰ τί ὃ πᾶν ἔχειν γνώρισμα τοῦ ἀνθρώπου ἀνῃρεῖτο φύσεως, ἑκουσίως ὑπέμεινε τὰ τῆς φύσεως ἀσθενῆ, οὕτως καὶ ὃ ἔξεσθαι διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν. εἰ γὰρ ἑκουσίως ὑπομεμενήκασιν αὐτῷ τὰ ἀσθενήματα τῆς ἑαυτοῦ φύσεως, ὁλομοῖοι ὄντες λέγω μὴ ὑπάρχειν

αὐτὸν τῆς ἡμετέρας φύσεως, πῶς οὐκ αὖ ἔλεγον αὖθ τοῦτο μὴ τῆς οὐσίας τῆς ἀποδείξεως, εἰ σωτὸν αὐτῷ μυδαμῶς αὐτὸν δύξαθαι τῷ Θεῷ καὶ πατρί· καὶ ὅπῃ δὲ τῶν ἀποστόλων οὐδεμία γέγονεν ἀμφιβολία εἰ δὼ θεοποιοὶ ἦσαν, ὡς ὃ τῶ σωτῆρος ἔμθυγε γίνεσθαι ἀμφιβολία, διὰ τοῦτο συχρότερον αὐτῶ τῆς λοιπῆς δὼ θεότητος καὶ τὸ δύξαθαι αὐτὸν κατέχλεινε ἡ θεία γραφή. εἰ γὰρ τῶν τῆς ἀρχῆς ἀδελφῶν δὼ ὁτερος διὰ τῆς δὼ ασάσεως ὁμόμθυος, ὡς ἀρχιερεὺς τῆς ὁμολογίας ἡμῶν ἐγυσχύνῃ τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ ἡμῶν, πῶς οὐχὶ μᾶλλον ἔτι καταισχύνθοιτο αὐτὸ τῇ ἀδελφείᾳ τῆς ἀρχῆς, ἐδεῖτο μεγάλης κραυγῆς καὶ ἰσχυρᾶς καὶ δακρύων, ἀλλ' ὧν τῶν δέησιν ἀφεσόμενος τοῦ δὼ ασκθυάσασα ὃ ἔννοιαν, ἢ λόγων οὐ ἡμῶν πλεονάζει.

Ἀπόκρισις.

Τῆς τῶν νοῦν ὀξύτητος ἢ νωθρότητος αἰτίαν ἀποδεδώκασί τινες, τῶν τε στοιχείων ἐξ ὧν σύγκειται καὶ ἡμέτερον σώματα, τῶν ὑγρῶν καὶ τῶν ξηρῶν, καὶ τῶν ὀργανικῶν μορίων τὸ συμμετρίαν, καὶ δικαίως ἀποδεδωκέναι τούτων τὰς αἰτίας. εἰσὶ γὰρ τινες οἱ μὲν ὑγρότητι γλιοπικοὶ τε καὶ ὑπτιδικτικοὶ ὀξέως νοημάτων τυγχάνοντες· οἱ δὲ τῷ γήρᾳ, εἰς ὃ ἐναντίον μεταβεβηκότες, γίνονται τῶν νοῦν ἀργοί. ἔστι δὲ τούτοις σημεῖον, τὸ τῶν ὑγρῶν καὶ ξηρῶν τὸ καὶ δυσκρασίαν εἶναι αἰτίαν τῆς τοιαύτης μετοχῆς. ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ λίαν μεγαλοκέφαλοι, λεγόμενοι βαρυκέφαλοι, διὰ τὸ μὴ σώζειν σύμμετρον ἀναλογίαν τοῦ σώματος δι' ὑπερβολὴν μικρότητος, ἢ μεγέθους, καὶ αὐτοὶ ἀνεπιτήδειοί εἰσιν ὕδωρ ἀζῆν γλιπικοί τε καὶ ὑπτιδικτικοὶ νοημάτων γίνονται· ἢ καὶ ἄλλοι τοῦ καταλῆψαι τῶν τῇ φύσει συνεχόντων τοῦ γραμμάτων, ὀξεῖς τὲ καὶ ἕτοιμοι, καὶ ἀπὸ τῆς ἡλίας χάρτης, ὡς ὁ, Ὁ Κύριος ἔδωκε τῷ Σολομῶνι πλάτος καρδίας ὡς τὸ ἄμμον τὸ παρὰ τὸ χεῖλος τῆς θαλάσσης· καὶ ὡς ὁ, Οἷς δέδοται μὴ διὰ πνεύματος λόγος σοφίας, ἄλλοις δὲ λόγος γνώσεως.

Ἐρώτησις ρζ.

Εἰ ὑπὸ ὧν ἀπίστων τοῦς ἀπάτλους εὑρέθη τὰ ἄσματα, τοῖς δὲ οὐ νόμῳ εἰσηγήθη διὰ φρενῶν ἠπιότητα, οἱ τ' χάριτος τέλεα καὶ τῶν ῥηθέντων ζώων ἀγότεια πεφλεγμένοι μαθήματα, διὰ τί οὐ ταῖς ἐκκλησίαις καὶ τοῖς οὐ τοῦ νόμου ἠπίοις τοῖς ἄσμασι κέχρηται.

Ἀπόκρισις.

Οὐ δὲ ἆσαι ἁπλῶς ὅτι τοῖς ἠπίοις ἁρμόδιον, ἀλλὰ δὲ μετὰ τῶν ἀψύχων ὀργάνων ἆσαι, καὶ μετ' ὀρχήσεως καὶ κροτάλων· διὰ δὲ ταῖς ἐκκλησίαις τοῦ αἱρεται ἐκ ὧν ἀσμάτων ἡ χρῆσις τῶν τοιούτων ὀργάνων, καὶ τὰ δηλωθέντα τῶν ἠπίοις ὄντων ἁρμοδίων, καὶ ὑπολελεῖφθαι δὲ ἆσαι ἁπλῶς. ἡδονὴν γὰρ τῷ ψυχῷ τοῦς ζέουσα πόθον ἔχει οὐ τοῖς ἄσμασιν ἡδομένου· καὶ μίζῃ τὰ ἐκ τῆς ἑρκὸς ἐπαμισάμενα πάθη· τοὺς ὑπὸ

τῶν ἀοράτων ἐχθρῶν ἐμδεδημκότας ἡμῖν λογισμοὺς πονηροὺς ἀπωθῆται· ἀρδεύῃ τε ψυχὴν τοὺς καρποφορίαν θείων ἀγαθῶν· ἡμεροῖ τοὺς τὸν ὃν τοῖς ἄγροις καρτερίαν τοὺς ἀγωνίσασθαι ἐργάζηται τῆς εὐσεβείας· πάντων τῶν ὃν τοῖς βιωτικοῖς λυπηρὰν ἀμελῆ γένῃ) τῆς εὐσεβείας· μάχαιρα τε πνεύματος ἔστω ὁ Γαῦλος ὀνομάζῃ, ὃν ᾧ κεῖται τῶν ἀοράτων πολεμίων ὁπλίζῃ τοὺς ὁπλίτας τῆς εὐσεβείας. ῥῆμα γὰρ θεοῦ ὃν καὶ ἐνεργοῦν καὶ ἀδάμαντος τομώτερον καὶ διϊκνούμενον· δαιμόνων γένεται ἀπελαστικόν. * τικὰ, τελεστικὰ τῆς ψυχῆς ὃν πρὸς κατ' εὐσέβειαν ἀρετάς, διὰ τῶν ἀσμάτων τῶν ἐκκλησιαστικῶν τοῖς εὐσεβέσι τερπνὰ γινόμενα.

Ερώτησις ρπζ

Εἰ συγχώρησις ἡ ἀκούσιος ἐφέλκεται ἄγνοια, καθὼς ἐκ τῶν γραφῶν διδασκόμεθα, πῶς οἱ μὲν πάλαι Ιουδαῖοι ὃν Χριστὸν ἐξ ἀγνοίας σταυρώσωμεν, πλείστων καὶ αὐτοπείστων δηλῶν ἐπιτεφθήσωμ, ὡς ἐν τοῖς τοῦ ἁλώσεως λόγοις μάρτυρι ὁ Ιώσηπος· οἱ δὲ νῦν τῷ Χριστῷ ἀπιστοῦντες αὐτῶν, τῆς μὲν οἰκείας πατρίδος ἀπελαθέντες, εἰς πᾶσαν τὴν γῆν διεκρίθησαν, τοῖς δὲ ἔθνεσιν εἰς δουλείαν ἐξεδόθησαν ἅπαντες, ὡς τὰ τοιαῦτα σήμερον βοᾷ τὰ ἐκφανέστερα· τινὰ δὲ ἐκατέρων αὐτῶν σωτήριον ἄγνοιαν, ποτὲ μὲν ὁ Κύριος, Πάτερ, λέγων, ἄφες αὐτοῖς· οὐ γὰρ οἴδασι τί ποιοῦσι· ποτὲ δὲ ὁ ἀπόστολος φάσκων, Εἰ γὰρ ἔγνωσαν, οὐκ ἂν τὸν Κύριον τῆς δόξης ἐσταύρωσαν· καὶ ταῦτα μὲν τοῖς πάλαι Ιουδαίων· τοῖς δὲ τῶν, Μαρτυρῶ, φησὶν, αὐτοῖς, ὅτι ζῆλον θεοῦ ἔχουσι, ἀλλ' οὐ κατ' ἐπίγνωσιν.

Απόκρισις.

Οτε μὲν ἀκούσιος ἄγνοια τοῖς ἁμαρτάνουσι νομισθῇ γνῶσις, τότε μὲν ἀπαίτησις τῶν κατ' ἄγνοιαν τοιουτοτρόπου τοιούτων πραγμάτων δείκνυσι κατ' ἀμήχανον γνῶσιν, ἢ οὐ πλήρη καὶ ἄγνοιαν. διαλείπουσης δὲ τῆς νομιζομένης γνώσεως διὰ τῆς ἀποδόσεως, ἀγνοίας ὑπαρχούσης τῶν τοιούτων πραγμάτων, οὐ μεμενεκότα τὴν αὐτὴν ἀγνοίαν ὁ ἁμαρτήσας, οὐδεμίαν ἐφέλκεται) συγχώρησιν, ἀλλὰ μετανοίας ἀπαραίτητον. Ἀλλ' ὅτι μὲν οὕτως ἐσταύρωσαν οἱ Ιουδαῖοι τὸν Χριστὸν ὡς γνώσκοντες αὐτὸν ἀληθῆ * Φορ ἔχοντες τὸν Θεὸν ἐν τῇ αἱρέσει αὐτῶν, πάσῃ που δῆλον. Οὐκ ἂν γὰρ αὐτὸν ἐσταύρωσαν εἰ ἤσαν γινώσκοντες, ὅτι μὴ τὸ θάνατον αὐτῶν ὁ Θεὸς ἐνεργῆ ἐν τῷ νεκρῷ. ἐλπὶς γὰρ οὐκ ὢν νεκρὸς ἐστὶν τῷ Θεοῦ, ἔδοξε τοῖς νομιζομένοις καὶ Χριστοῦ γνῶσιν τὴν Ιουδαίων, καὶ ἀληθῆ ἄγνοιαν οὖσαν. ὅθεν οὖν μὴ τὸ ἀναστῆναι τὸν Κύριον ἐκ νεκρῶν, καὶ δηλῶσαι μήτε τὸν Θεὸν σύμφορον γεγενῆσθαι τοῖς Ιουδαίοις ἐν τῷ θανάτῳ τοῦ Χριστοῦ, μήτε τὸν Χριστὸν ἀνεγήρατον μεῖναι ἐν τῷ θανάτῳ καὶ τοῖς τοιαῦτα ἐσταυρωσόντων, ἐπὶ τοῖς Ιουδαίοις ἐν τῇ ἀπιστίᾳ μεῖναι, διὰ τοῦτο οὐκ ἦσαν συγγνώμης ἄξιοι. τὸ γὰρ ἐξαργυρίζειν αὐτὸν τοῖς ἀνάσσουσι, καὶ κλοπὴν τῶν τοιούτων ἔχειν, καὶ κωλύειν τοὺς ἀποστόλους ὅπως τῷ ὀνόματι αὐτοῦ μὴ ἐκτελεῖν θεῖα ἔργα ἐν τῇ δυνάμει τοῦ ἁγίου πνεύματος γινόμενα, οὐκ ἔστιν ἀκουσίου ἀγνοίας συγγνώμην ἐφελκόμενα, ἀλλ' ἐγνωσμένης ἐκουσίου θεομαχίας μετανοίας ἐφελκόμενα. εἰ μὲν γὰρ ταύτῃ τῇ γνώσει ἐσταύρωσαν τὸν Χριστὸν οἱ Ιουδαῖοι, τοῦ μὴ κατηχῆσαι τοῖς διδασκαλίαν αὐτοῦ, καὶ τοῦ μὴ λυθῆναι τὸ Ιουδαϊσμὸν, πῶς οὐκ ἔστιν ἀμφοτέρων ἀσυγχώρητα λυτικὴ τῆς Ιουδαίων καὶ Χριστοῦ ἀκουσίου ἀγνοίας. Ὃ γὰρ, Σὺ πάτερ ἄφες αὐτοῖς· οὐ γὰρ οἴδασι τί ποιοῦσι, καὶ ταύτῃ εἴρηται τοῖς ἔννοιαν, ὅτι γνόντες ὅτι κατ' ἄγνοιαν μὲ

ἐξαίρω, καὶ αὐτοῦσι λύζειν τὴν πλημμελῆ αὐτῶν, τοῖς ἀγίοις αὐτῆς. οὐ γὰρ δίδοται ἄφεσις τῷ νομίζοντι τινὶ ἑαυτῷ ἁμαρτίαν μὴ εἶναι ἁμαρτίαν, ἀλλὰ δικαιοσυνίω. καὶ τὸ εἰρηνεύειν ὁ Παῦλος, ὁ Μαρτυρῶ αὐτοῖς ὅτι ζῆλον Θεοῦ ἔχουσι, ἀλλ' οὐ κατ' ἐπίγνωσιν, πεφυσιωμένως εἰρηται τῇ τοῦ λόγου συγκαταβάσει, ἀσθενὴς τοῖς ἀσθενέσι γενόμενος, ἵνα καὶ τὸ εἰρηνεύειν σώσῃ τοὺς ἀσθενεῖς.

Ερώτησις ρθ΄

Εἰ τὸ τῆς ἀναστάσεως δῶρον πᾶσι τοῖς θανοῦσιν ὁ Θεὸς δεδόναι ὑπέσχετο, καὶ πάντες ἐκ τῶν νεκρῶν ἀναστάντες ἐπὶ κρίσει παρέσεσθαι μέλλουσι, πῶς πληρωθήσεται ὃ, Κρίνῃ νεκροὺς καὶ ζῶντας τὸν Κύριον. πῶς δὲ νεκροὶ κριθῆναι δυνήσονται, οἳ τὰ μὲν σώματα ἐν μνήμασιν ἔρριπται, αἱ δὲ ψυχαὶ τῶν σωμάτων κεχωρισμέναι εἰσίν.

Απόκρισις.

Οὐ πάντες, φησί, κοιμηθησόμεθα· κενοὶ οὖν ζῶντας μὲν, τοὺς τότε ζῶντας· νεκροὺς δὲ, τοὺς ἀναστάντας ἐκ τῶν νεκρῶν. Ἔρχεται, φησὶν, ὥρα, καὶ νῦν ἐστὶν, ὅτε πάντες οἱ ἐν τοῖς μνήμασιν ἀκούσονται τῆς φωνῆς τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, καὶ ἐξέρχονται οἱ τὰ ἀγαθὰ ποιήσαντες, εἰς ἀνάστασιν ζωῆς· οἱ δὲ τὰ φαῦλα πράξαντες, εἰς ἀνάστασιν κρίσεως. ἔχομεν οὖν καὶ τὸ πιστὸν τοῦ λόγου θεωρεῖν τὸ δυνατὸν ἔκ τε σωμάτων, καὶ μὴ ἀπορεῖν τινὰ ἄλογον ἀπορίαν.

Ερώτησις ρι΄

Εἰ τοῖς καταλιμπάνουσι πατέρα, ἢ μητέρα, ἢ τέκνα, καὶ τὰ ἑξῆς, ἑκατονταπλασίονα ἐπηγείλατο δώσειν ὁ Κύριος, ἆρα καὶ γυναῖκας ἑκατὸν οἱ τοιοῦτοι ἀπολήψονται. πῶς δὲ πολλῶν τὰ εἰρημένα δεῖ τινὰ ἐντελῶς καταλιπόντων, ἐν σωφροσύνῃ καὶ μονότητι καὶ ἐρημίᾳ τελουτησάντων, οὐ διέφθασεν ἡ τοιαύτη ἐπαγγελία.

Απόκρισις.

Ὡς μὲν πατέρας καὶ μητέρας, καὶ ἀδελφοὺς καὶ ἀδελφὰς λέγει, τοὺς κατ' οἰκειωτικὴν διάθεσιν τοῦ ἐναμβασαμένους τὸν Χριστὸν, καταλείψαντας πατέρα τε καὶ μητέρα, ἀδελφούς τε καὶ ἀδελφὰς, οὕτως καὶ γυναῖκα λέγει τινὰ ἐν καιρῷ τῆς ἀφῆς Χριστὸν ἕνεκα καταλείψεως τοῦ συνοικοῦντος τῇ καταλείψαντι τινὰ φύσει γυναῖκα. λείπει δὲ ἐκκλησία τοῦ διακόσιοι Χριστοῦ, ἢ ἐξ ἀρχῆς τοῦ Χριστιανικοῦ κηρύγματος ἐκκλησιάζουσα τῷ αὐτῷ ἀνθρωπαρέσκῳ Ἑλλήνων τε καὶ Ἰουδαίων διωκομένη καὶ ἁρπαζομένη πολυχρονίως, πόθεν ἔν τε τοῖς πνευματικοῖς καὶ ἐν τοῖς ἀνθρώποις τοσαύτην ἐν ὀρῶμεν ἐπίδοσιν ἐδέξατο, μὴ τῆς ἁγίας τε καὶ ζώσης καὶ σωτηρίας φωνῆς καὶ πολυπλασιασμὸν ἐκφερομένης, καὶ τινὰ ἀνθρώπων ἐνεργησάσης ἐν αὐτῇ. πόθεν δὲ πλούσιοι ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες ἐαυτῶν ὑπάρξεις ἀποφερόμενοι ἐν τῇ ἐρήμῳ τοῖς ἐκεῖσι διαχωρίζειν ἐζήτησαν, καὶ τούτων τὰ ὑστερήματα ἐπλήρωσαν, καθὰ ἔγνωμεν ἐκ τῆς ἱστορίας τῶν ἁγίων ἀρχαίων ἀνδρῶν, μηδὲ τοῦ διακόσιοι Χριστοῦ δι' αὐτῶν τινὰ ἰδίαν ἐκκλησίαν ἀναγόντος εἰς πέρας.

Ερώτησις ρια΄

Εἰ τοῖς σύμπασι τῆς τῶν σωμάτων ἀναστάσεως ὡς κεφάλαιον ὁ Χριστὸς τὰ σπέρματα ἐκτυπώματι ὁ ἀπόστολος ἐν τῇ πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῇ ἐχρήσατο, πῶς οἱ τεμνόμενοι, ἢ κεντούμενοι ἀναστήσονται, τῶν σπερμάτων μὴ τομὴν, ἢ καῦσιν ὑποστάντων, ἀναλογίας ὁ πρωτοτύπος φθορᾶς μένων.

Ἀπόκρισις.

Τῆς φύσεως οὔσης τῆς ἐργαζομένης τὰ ἐκ τῶν σπερμάτων γινόμενα, ὡς ἔμμεσον λαβούσης παρὰ τοῦ δημιουργοῦ τὴν δύναμιν, ἀνάγκη ἀπαιτεῖσθαι τὰ σπέρματα παρὰ ποίησιν τῶν ἐξ αὐτῶν γινομένων· διὸ καὶ, ἡ τιμηθῇ τὰ σπέρματα, ἄχρηστα γίνεται τῇ φύσει πρὸς ποίησιν ὧν ἐξ αὐτῶν γινομένων· ὁ δὲ Θεὸς οὐκ ἔμμεσον ἔχει τὴν δύναμιν· διὸ τοῦτο οὐδὲν αὐτῶν ἐστιν ἀνεπιτήδειον πρὸς ποίησιν ἃ πρώτων ὧν βούλεται, οὐδὲ κωλύεται ὑπὸ τῆς τομῆς καὶ καύσεως τῶν σωμάτων, τοῦ ποιῆσαι αὐτῶν τὴν δύναμιν. οὐ γὰρ νόμῳ καὶ μέτρῳ φύσεως ἐργάζεται ὁ θεός, ἀλλ' αὐθεντίᾳ βουλῆς τῆς ἐν μηδενὶ ἀπροσδιορίστῳ πρὸς ποίησιν ὧν βούλεται ποιεῖν. ἐχρήσατο δὲ ὁ ἀπόστολος τῷ περὶ τὰ σπέρματα ὑποδείγματι εἰς πίστωσιν τῆς τῶν νεκρῶν ἀναστάσεως, ἵνα μὴ ἀναλογίᾳ πιστώσηται τῆς ἀναστάσεως τὸν λόγον, ὅτι ὡσαὐτως οὐκ ἀπιστοῦμεν τὴν βλάστησιν τοῦ σπέρματος ὁρῶντες ἐν τῇ γῇ ἀποθανόντος καὶ ἀποβεβληκότος τὸ σπέρμα τὴν φύσιν, οὕτως οὐκ ὀφείλομεν ἀπιστεῖν τὴν νεκρῶν τὴν ἀνάστασιν· ὁ γὰρ Θεὸς ὁ δεδωκὼς τῇ φύσει τὸ λόγῳ τοῦ σπέρματος ἐργάσασθαι τὴν βλάστην, πολὺ μᾶλλον αὐτὸς δύναται ἐκ τῶν θανάτου ἐγεῖραι τοὺς νεκρούς.

Ἐρώτησις ριβ΄

Εἰ τὴν βασιλείαν τοῦ Ισραὴλ δόξαι καὶ τροφὴν καὶ πόσιν ὑπέγλον οἱ ἀπόστολοι ὑπολαμβάνομεν, καθάπερ φασὶν, διὰ τί ὁ Κύριος περὶ τούτου πρὸς αὐτῶν ἐρωτᾷ λόγους, οὐ μόνον αὐτοὺς οὐ διωρθώσατο, ἀλλὰ καὶ ἐπεστήριξεν αὐτῶν τὴν ἄγνοιαν φήσας πρὸς αὐτούς, Οὐχ ὑμῶν ἐστι γνῶναι χρόνους, ἢ καιροὺς, οὓς ὁ πατὴρ ἔθετο ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ. αὕτη δὲ ἡ ἀπόκρισις, βεβαιοῖ τὰ ἐκείνων ἐρωτήσεις.

Ἀπόκρισις.

Καὶ τοῦτο ἔστι τῶν τῆς ὑποφοιτήσεως τοῦ ἁγίου πνεύματος μὴ δυναμένων γνωσθῆναι ὑπὸ τῶν ἀποστόλων διὰ τὸ εἰρημένον, Πολλὰ ἔχω λέγειν ὑμῖν, ἀλλ' οὐ δύνασθε βαστάζειν ἄρτι· ὅταν δὲ ἔλθῃ τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ἐκεῖνο ὁδηγήσῃ ὑμᾶς πρὸς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν. μεθ' ὃν δὲ ὑπὸ τὰ πνεύματος τὸ, Τὴν χιλιάδα καὶ τὰ βρώματα ὁ Θεὸς καταργεῖ, ἐκ τῆς Ιουδαϊκῆς ὑπολήψεως εἰς τὴν ἔννοιαν μετενεχθησόμεθα τὴν παρεπούσαν τῇ καταστάσει τῶν ἀνισταμένων ἐκ τῶν νεκρῶν, ἐν ᾗ οὔτε βρῶσις, οὔτε πόσις, οὔτε γάμος, ἀλλὰ ἰσάγγελοι ἔσονται οἱ τῆς ἀναστάσεως υἱοί. Ὃ ἐστιν, Οὐχ ἡμῶν ἐστι γνῶναι χρόνους, ἢ καιροὺς οὓς ὁ πατὴρ ἔθετο ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ, οὐκ ἔχει χρῆμα βεβαιωτικὸν ἐρωτησάντων ἐν τῇ κατ' ἄγνοιαν ὑπολήψει, ἀλλὰ ἀπορητικὸν ἀμφοτέρων, τῆς τε τοῦ χρόνου, καὶ τῆς τοῦ τρόπου ὑπολήψεως τῶν ἐρωτησάντων. δηλοῖ δὲ καὶ ὁ ἀπόστολος Παῦλος τὸν τρόπον ἐκείνης τῆς καταστάσεως, ἐν οἷς λέγει, Ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ οὐκ ἔστι βρῶσις καὶ πόσις, ἀλλὰ δικαιοσύνη καὶ εἰρήνη καὶ χαρὰ ἐν πνεύματι ἁγίῳ.

Ἐρώτησις ριγ΄

Εἰ τέλειον τὸ τέλειον ὅταν πάντα κάκεινα τὰ τέλεια τέλεια δὲ ἄκρως ὃ καθ' ὁποιῶν προσαθήκην, ἢ αὔξησιν μὴ δεχόμενον, πῶς ὁ Θεὸς μὴ προϋπάρχων τῆς κτίσεως, ὕστερον δὲ τὴν κτίσιν ποιησάμενος, οὕτω Θεὸς ὁ δημιουργὸς ὀνομάζεται καὶ προσλαβὼν, ἐκ τοῦ Θεὸς εἰς ὃ καὶ δημιουργὸς εἰς τὴν αὔξησίν τε καὶ τὴν ὑπόστασιν δέδεκται.

Ἀπόκρισις.

Ἄλλο ὃ αὐτὸ ἐστί, καὶ ἄλλο ὃ ἄλλου ἐστί· ἄρχετον μὲν ὃ αὐτὸ ἐστί, ἀρχτικὸν δὲ τὸ ἄλλου ἐστί· ὅτι δὲ οὕτω ὃ πέλαγος τοῦ Θεοῦ ἐστὶ τῷ αὐτὸ ἐστί, δῆλον ποιεῖ· οὐκ αὔξει αὐτὸν ὃ ἄλλου ἐστί· καὶ καθάπερ ὃ ἀρχικὸν ἐστὶν ἀριθμοῦ οὐδὲν συντελεῖ τῷ εἶναι τοὺς τελεῖ αὐτῶν τελειότητα (καὶ γὰρ μὴ ὄντος αὐτοῦ ἀρχῆς ἀριθμοῦ πέλαγος ἦν, καὶ γενομένου αὐτοῦ ἀρχῆς ἀριθμοῦ οὐκ ηὐξήθη) οὕτως καὶ ὁ Θεὸς τοῖς τῆς κτίσεως ἦν πέλαγος, καὶ μὴ τελεῖ κτίσει οὐκ ηὐξήθη. οὐδὲν οὖν τῷ ὄντι τῆς κτίσεως αὔξει Θεόν· Σὺ γάρ, φησὶν, ὁ αὐτὸς εἶ· ἄλλα τελεῖ χρόνοι ἦν ἔχει τοῖς τελεῖ κτίσει πολυτρόπως. Σφόδρα φησὶν, ὑπερυψώθης ὑπὲρ πάντας τοὺς Θεούς· ἡ γὰρ ὡς κατὰ, καὶ δεσποτείας, καὶ κρίσεως, καὶ ποιμενῆς καὶ τοιαῦτα ὅμοια. ἡ καθάπερ ὁ Θεὸς μὴ ποιήσας πλείονας κόσμους

* τὸ καὶ δυνάμενον ποιῆσαι, οὐκ ἀτελὴς ἐκ τούτου ἐδείχθη ἢ αὐτοῦ τελειότητος εἰς ὃ ὑπὲρ * ον. εἰ δὲ μὴ ποιήσας πλείονας κόσμους ὁ Θεὸς οὐκ ἐμειώθη, οὐδὲ ἄρα ποιήσας ἕνα κόσμον ηὐξήθη.

Ἐρώτησις ριζ΄

Εἰ ὃ ἐστὶ τῇ δυνάμει τοῦ ἐστὶ τῇ ἐνεργείᾳ καθίστηκεν ἔλαττον, πῶς ὁ τοῦ κόσμου ποιητὴς τοῦ τοῦ κόσμου ποιήσεως, ποιητὴς ὢν δυνάμει, καὶ οὐκ ἐνεργείᾳ, τῷ τῆς χαριτώσεως οὐχ ὑπαπίπτει ὀνόματι.

Ἀπόκρισις.

Ὧν ἡ δύναμις τῆς ἐνεργείας φύσιν μὲν ἀΐδιον ὑφέστηκεν, οὕτως ἡ δύναμις ἐνεργείας καθίστηκεν· οὗ δὲ ἡ δύναμις τῆς ἐνεργείας οὐ φύσιν ἀΐδιον, ἀλλὰ ἰδίᾳ βουλῇ ἀφέστηκεν, οὔπω δύναται τῷ τῆς χαριτώσεως ὀνόματι. Διεσώθης, φησὶ, καὶ πάντα σοι πάρεστιν.

Ἐρώτησις ριε΄

Εἰ ὃ κλίνων ὃ γόνυ τοῦ πᾶσι τοῦ σώζεσθαι βούλεσθαι μᾶλλον θεῷ τοὺς βουλομένους πρίσηται, καὶ πλέον ὠφέλειται τοῦ θείαν σωτηρίαν, δῆλον ὅτι τὰς κυριακὰς ἡμέρας, καὶ ἀπὸ τοῦ πάσχα ἕως τῆς πεντηκοστῆς, γόνυ οὐ κλίνουσιν οἱ βουλόμενοι· πόθεν δὲ καὶ ἡ τοιαύτη τοῦ τὰς ἐκκλησίας εἰσπλῆξι συνήθεια.

Ἀπόκρισις.

Ἐπειδὴ ἀμφοτέρων ἐχόμεθα ἡμᾶς ἀεὶ μεμνῆσθαι, καὶ τῆς τοῦ τὰς ἁμαρτίας πλύσεως ἡμῶν, καὶ τοῦ χάσεως τοῦ Χριστοῦ ἡμῶν, δι' ἧς ἐκ τῆς πλύσεως ἀνέστημεν, δῆλον ὅτι τοῦτο ἡ ἐν τοῦ ἐξ ἡμέρας ἡμῶν γονυκλισία σύμβολόν ἐστι τοῦ τοῦ ἁμαρτίας πλύσεως ἡμῶν· ὃ δὲ ἐν τῇ κυριακῇ μὴ κλίνειν γόνυ, σύμβολόν ἐστι τῆς ἀναστάσεως, δι' ἧς τῇ τοῦ Χριστοῦ χάσει, τῷ τε ἁμαρτεῖν μέτεστιν, καὶ τοῦ ἐπ' αὐτῶν τεθνάναι τοῦ θανάτου ἦλθον ἐρωθῆναι· ἐκ τῶν ἀποστολικῶν δὲ χρόνων ἡ τοιαύτη συνήθεια ἔλαβε τὴν ἀρχήν, καθὼς φησιν ὁ μακάριος Εἰρηναῖος ὁ μάρτυς καὶ ἐπίσκοπος Λουγδούνου, ἐν τῷ περὶ τοῦ πάσχα λόγῳ, ἐν ᾧ μέμνηται καὶ περὶ τῆς πεντηκοστῆς, ἐν ᾗ οὐ κλίνομεν γόνυ, ὅτι ἰσοδυναμεῖ τῇ ἡμέρᾳ τῆς κυριακῆς, καὶ τί ῥηθέσθω περὶ αὐτῆς αἰτίαν.

Ἐρώτησις ριζ΄

Εἰ δικαίως ὁ δεσπότης ἀπὸ τοῦ μήματος καὶ ἐντάφια ἐν τῷ τάφῳ κατέλιπε, πῶς μὴ τὴν δύασθαι ἢ γυμνὴν αὐτὴν ὀφείλοντα, ἢ ἐπίρωθεν αὐτὸν ἐλθόντα κομισάμενον ἢ γραφῇ οὐχὶ σύρησιν· εἰ δὲ μήτε ἐπίρωθεν ἀμφιάσματα εἴληφε, μήτε γυμνὸς τῆς τότε αὐτὸν ὁρῶσιν ἐφαίνετο, πῶς ἀληθὲς ὅτι τὰ ἱμάτια ἐν τῷ

τάφῳ καταλιπεῖν.

Ἀπόκρισις.

Τὰ μὲν ἱμάτια τῶν σπερμάτων, μὴ τὸ φαυλωθῆναι αὐτὰ, οἱ στρατιῶται διεμερίσαντο· τὰ δὲ μετ' αὐτὰ εἰσενεχθέντα εἰς ὃν τάφον, ἐ * εσίας τῆς ζώσης ἀνεπτύξατο· τὰ δὲ ἱμάτια ἃ ἐφόρει ὁ Κύριος μὴ τὴν ἀνάστασιν, ἢ ἐδημιούργησεν, ἢ ἔλαβεν ἀναχθέντα, ὡς ἔλαβε καὶ ὃν πῶλον εἰς κάθισμα. ἐκάτερον γὰρ ἠδυνάτο, καὶ τὸ δημιουργῆσαι, καὶ ὃ λαβεῖν ἀναχθέν. πολλοὶ δὲ ὅτων τὴν ὑπὸ τοῦ Κυρίου λεχθέντων ὧν ἡ θεία γραφὴ τὰς ἰσοτιμίας οὐ παραδέχεται, ἐξ ἀνάγκης καὶ τὰ μὴ τὴ ἀνάστασιν ἐνδύματα * ιν βλέπειν ὃ ἐκ πάντων τὴν ἀνάστ * ἀνιστορήτου ζητεῖν τὴν αἰτίαν, οὐ * τοῦ ἀνιστορήτου καταπυθάζειν τὴν ἀπορίαν περὶ τοῦ ἐνδύματος τοῦ Κυρίου, ἀλλ' ἐκ τῆ δυνάμεως αὐτοῦ λαβεῖν τὴν πίστιν περὶ τοῦ ἐνδύματος αὐτοῦ.

Ἐρώτησις ριζ

Εἰ σῶμα παχυμερὲς θυρῶν κεκλεισμένων κυκλοτερῶς ἔχει τὴν πάροδον, πῶς μὴ τὴν ἀνάστασιν παρῆλθε τοὺς μαθητὰς ὢν θυρῶν κεκλεισμένων εἰσῆλθεν ὁ Κύριος. ἀλλ' εἰ μὴ ἀληθὲς ὅτι ὃ κεκλεισμένων τῶν θυρῶν ἔνδον ὡρώμενον σῶμα ἐτύγχανε, πῶς ὁ λίθος ὁ τοῦ διαστηκότος ὀπτικείμενος μνήματι ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου ἀπεκυλίσθη ἀφ' ἑαυτοῦ τοῦ σώματος ἕτερον· εἰ δὲ ἀληθὴς ἡ γραφὴ τὸν τῶν θυρῶν λέγουσα κλεισιν, δῆλον ὅτι οὐ σῶμα, ἀλλὰ πνεῦμα εἰσῆλθεν. εἰ δὲ τὸ σῶμα ποτὲ μὲν ἦν σῶμα, ποτὲ δὲ πνεῦμα ἐγένετο, πῶς οὐχὶ δεῖ πάντα τὰ τῆς τοῦ σώματος ἰδιότητα.

Ἀπόκρισις.

Ὡς οὐ χρὴ τὴν ἐκ τοῦ σώματος εἰς τὸ πνεῦμα δεῖκνυσθαι ὁ Κύριος ὅτι τὴν θάλασσαν, ἀλλὰ τῇ θείᾳ αὐτοῦ δυνάμει βαστὰν ἐποίησε τὴ εἰς δεῖκνυσθαι ἄβατον θάλασσαν, οὐ μόνον ἑαυτοῦ σώματι, ἀλλὰ καὶ τοῦ Πέτρου, οὕτως τῇ αὐτοῦ θείᾳ δυνάμει καὶ τὸ μνήματος ἐξῆλθε, τὸν λίθον ὑπεκλιθέντος τοῦ μνήματι, οὐ τοῖς τοὺς μαθητὰς εἰσῆλθε τῶν θυρῶν κεκλεισμένων· οὐ γὰρ ἀφ' ἑαυτοῦ ἕτερον, τὸν λίθον ἐκ τοῦ μνήματος ἐγένετο ἡ ἀφαίρεσις, ἀλλὰ ἀφ' τὸ δηλωθῆναι τοῖς ὁρῶσι τὴν ἀνάστασιν. ὃ γὰρ ἐν τῷ μνήματι τὸ μὴ τὸ σπαφιασμοῦ αὐτοῦ ὁρᾶν ἱμάτια, αὐτὸν δὲ μὴ ὁρᾶν, δεῖγμα τῆς αὐτοῦ ἀναστάσεως γένηται ἀνάστασιν. χρὴ γὰρ ἡμᾶς εἰδέναι ὅτι τὸ ἰσοδύναμα τὴν αὐτὴν ἔχει πίστιν συζυγουμένων αὐτῶν, καὶ τὴν αὐτὴν ἔχει πίστιν ἀναιρουμένων αὐτῶν. ἰσοδυναμεῖ δὲ τὸ δεῖκνυσθαι ὅτι τὴν θάλασσαν ἐν ἀπείρῳ σώματι, ὃ εἰσελθεῖν πρὸς τοὺς ἀποστόλους ἐν ἀπείρῳ σώματι τῶν θυρῶν κεκλεισμένων· καὶ ὅτι τὰ ὑπὲρ φύσιν ἐν τῇ φύσει γενόμενα χρὴ τὴν θείαν δυνάμει, ἀδυνάτου χρὴ ὄν λόγου τῆς φύσεως ποιήσαι ἐν τῇ πράξασιν· ἐξὸν ποιοῦντων τῶν μαθητῶν ὅτι τῇ τοιαύτῃ εἰσόδῳ, ἐπέτρεψαν αὐτοῖς φαλαφᾶν τοὺς πόρους τὰς πύλας τοῦ σώματος αὐτοῦ, ὅτι οὐ χρὴ ἔσται τὸ σώματος εἰς τὸ πνεῦμα, ἐποίησεν εἰς αὐτοὺς τὴν εἴσοδον, ἀλλὰ ἐν παχυμερῇ σώματι τῇ θείᾳ αὐτοῦ δυνάμει ποιητικῇ τῶν ὑπὲρ φύσιν.

Ἐρώτησις ριη

Εἰ πάντα ὁ Θεὸς ποιήσας χρὴ κύκλον τῆς Φύσεως, τὸ πάντος διαστήματος καθήκει· διὸ καὶ Δαβὶδ ἐν πάντι τόπῳ τῆς τοῦ Κυρίου διαστολίας εὐλογεῖν ἡμᾶς τὸν Κύριον ἐξεκελεύετο· ὁμοίως δὲ καὶ ὁ ἀπόστολος ἐν πάντι τόπῳ ἐπαίρειν ἡμᾶς πρὸς Θεὸν

Θεὸν ὁσίοις χεῖρας ἀντίλεται, διὰ τὸ ὡς σημεῖον ἔργου τὸ ἁγιαστήριον δεῖον τὸ πρὸς τὸ ἡλιακὸν κλίμα νομίζοντες ἐν ἀεὶ ἀφορῶντες, ἐις ὕμνους καὶ ἅγια προσευχὰς τῷ Θεῷ διαπέμποιμεν. Ἴσως δὲ καὶ οἱ ταύτῃ τὴν σωτηρίαν τῆς Χριστιανοῖς ἐκδιδάξαντες.

Ἀπόκρισις.

Ἐπειδὴ τῶν πρὸ ἡμῶν καὶ ἡμιωτέρα εἰς ὁμιλὴν τοῦ Θεοῦ ἀφορίζομεν, καὶ διὰ τὸ ἔσω διάστημα ἐκτεταμένον ὀπίσω ἡμιωτέρα ὄντα ἡ διαπλὴ τῶν ἄλλων μερῶν τῆς κλίσεως, διὰ τοῦτο ἐν τῷ καιρῷ τῆς προσευχῆς νεύομεν πρὸς ἀνατολὴν πάντες· κατὰ γὰρ τὴν δεξιᾶν χεῖρα ἐν ὀνόματι Χριστοῦ καταφερόμεθα ἐις τὰς σφενδόνας ταύτης δεομένους, ὅπερ ἡμιωτέρα νομίσαι τῆς ἑσπέρας, κἀκεῖ ἦσαν, καὶ οὐ φύσει διαφέρουσα ταύτης ὑπάρχει· οὕτως καὶ ἡ ἀνατολὴ ὡς ἡμιώτερον μέρος τῆς κλίσεως, εἰς προσκύνησιν Θεοῦ ἀφώρισαι. Οὐκ ἐναπούται δὲ τῇ προφητικῇ τε καὶ ἀποστολικῇ φωνῇ ὅ προς τὸν ἀνατολὰν ποιῶν ἡμᾶς ἐν βήμασι ἐν πόρρω γὰρ ἐστὶν ὑπάρχει ἡ ἀνατολὴ τῶν βαρβάρων· καὶ ὅπερ ἐφ' ὃ μέρος τὸν ὀρατὸν ἀληθινὸν καθήμεθα, τοῦτο ὅ μέρος προσκυνοῦμεν. ἀδύνατον δὲ ἐν ᾧ καιρῷ ἡ προσευχὴς εἰς τέσσαρα μέρη ἡ κλίσεως ἀποβλέπειν, διὰ τοῦτο εἰς ὅ ἓν μέρος ἡ κλίσεως ἀφορῶντες, ποιοῦμεν τὴν προσκύνησιν, οὐχ ὡς μόνον ἔργον τοῦ Θεοῦ, οὐδὲ ὡς εἰς καταγειόν τῷ Θεοῦ τοῦτο ἀφωρισμένον, ἀλλ' εἰς τόπον προσκυνήσεως τῆς πρὸς ἡμᾶς προσαγομένης Θεῷ τεταγμένον. τὸ δὲ ἔθος, πρὸς ὃν εἴληφεν ἡ ἐκκλησία ὅ βλέπεσθαι, παρὰ τούτων εἰληφέναι καὶ ὅ ποῦ βλέπεσθαι· τοῦτο δὲ παρὰ τῶν ἁγίων ἀποστόλων.

Ἐρώτησις ρθ'.

Εἰ μήτε ταῖς ἐκ τῶν δένδρων καρποῖς, μήτε τῆς τῶν κρεῶν ἐδωδῆς οἱ πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ μετελάμβανον, καθὼς ἴσως τῶν πατέρων ἐδίδαξαν, πῶς ὁ Ἄβελ ἐκ τῶν στέατων ὧν πρωτοτόκων ὧν ἐποίμαινε, καὶ ὁ Κάϊν ἐξ ὧν ἐγεώργει καρπῶν τῆς γῆς ὁμοίως προσέφερε· καὶ δῆλον, ὡς ἑκάτερος αὐτῶν τῆς οἰκείας βραχίονος προτιμῶν θῆσον τῇ ταύτῃ θεσίᾳ ἐκέχρητο. εἰ δὲ πῶς ἄχρηστα αὐτοῖς τῷ Θεῷ προσκόμιζον, πῶς τῇ ταύτῃ προσφορᾷ ὅ ἀεὶ ὂν ἠρέσκοντο. ἀξήμιον γὰρ αὐτοῖς τὸ χλοάζειν ἐκάστου αὐτῶν κατέφερε. πῶς οὖν ἡ μὲν τοῦ Κάϊν θεσία ἀπέλειπε, τοῦ δὲ τοῦ Ἄβελ δῶρα ἀμίσιμα γέγονεν.

Ἀπόκρισις.

Ὁ μακάριος ἀπόστολος ὁ τῶν πατέρων πατὴρ, καὶ θεοσεβείας διδάσκαλος, φησί, Τίς φυτεύει ἀμπελῶνα, καὶ οὐκ ἐσθίει τοῦ καρποῦ αὐτοῦ οὐκ ἐσθίει. Τίς ποιμαίνει ποίμνιον, καὶ οὐκ ἐσθίει τοῦ γάλακτος τῆς ποίμνης οὐκ ἐσθίει· δῆλον τοῦτο οὐδείς. Ἀλλ' εἰ μηδεὶς, δῆλον ἄρα ὅτι οὐδεὶς ὁ Ἄβελ ἐποίμαινε τὰ ποίμνια, ἵνα μὴ ἐσθίῃ τοῦ γάλακτος τῆς ποίμνης αὐτοῦ, οὔτε ὁ Κάϊν ἐγεώργει τὴν γῆν, ἵνα μὴ ἐσθίῃ τῶν καρπῶν αὐτῆς. ἐπεὶ δὲ εἰ ἄχρηστοι ἦσαν τοῦ Κάϊν οἱ καρποὶ τῆς γῆς, ἵνα ἐκεῖνοι τοῖς χείροσι μᾶλλον ἐτίμα τὸν Θεὸν, θεία χρείττοσι δὲ αὐτὴ τοῦ Θεοῦ προσεπέμποντο· διὰ ἀπόλειπτος αὐτοῦ γέγονεν ἡ θεσία, μὴ χρήζων τῶν καρπῶν τῆς γῆς. εἰ δὲ προσεπέμποντο ὁ μὲν Ἄβελ τὴν ἰδίας χρείας τὸν Θεὸν, ὁ δὲ Κάϊν τὴν ἰδίαν χρείαν τοῦ Θεοῦ, δῆλον ἄρα ὅτι ἕκαστος αὐτῶν τῆς ἐκ τοῦ οἰκείου πόνου ἔσχηκε θεραπείας.

Ερώτησις ρε.

Εἰ βεβαίαν τοῦ Θεοῦ τὴν ἀνάστασιν τινες ὑπειλήφασι, δίκαιοι δὲ καὶ ἁμαρτωλοὶ ταύτης ἀξιωθῆναι πεπίστευται, πῶς τοὺς τὰ ἀπηγορευμένα ποιήσαντας ἀποκληρονόμους ὁ Παῦλος ἀπέφαινε, φήσας, ὅτι οὔτε πόρνοι, οὔτε μοιχοὶ, καὶ οἱ ἑφεξῆς, βασιλείαν Θεοῦ κληρονομήσουσιν.

Ἀπόκρισις.

Βασιλείαν Θεοῦ οἶδεν ἡ θεία γραφὴ ὀνομάζειν, οὐ τὴν ἀνάστασιν ἁπλῶς, ἀλλὰ τὴν μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἀποκατάστασιν, ἐν ᾗ γίνεται κολαζομένων τε καὶ δοξαζομένων ἡ διαίρεσις, τῷ Θεοῦ κατὰ πάντων ἀναμφιβόλως ὁμολογουμένου τὴν μὲν δόξαν ἐν τοῖς δοξαζομένοις ἐνεργοῦντος, καὶ τὴν κόλασιν ἐν τοῖς κολαζομένοις. Ἀκούσονται, φησὶ, τῆς φωνῆς τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ οἱ ἐν τοῖς μνημείοις, καὶ ἐξελεύσονται οἱ τὰ ἀγαθὰ ποιήσαντες εἰς ἀνάστασιν ζωῆς, οἱ δὲ τὰ φαῦλα πεπραχότες εἰς ἀνάστασιν κρίσεως. Διήρηται οὖν ἡ ἀνάστασις εἰς ζωὴν καὶ κρίσιν, τῷ τὰς διαφορὰς δικαίων τε καὶ ἀδίκων. ὅτι πλέον γὰρ ἡ ἀνάστασις τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ· ἡ μὲν γὰρ ἀνάστασις δικαίους τε καὶ ἀδίκους περιέχει, ἡ δὲ βασιλεία τοῦ Θεοῦ μόνους τοὺς δικαίους περιέχει.

Ερώτησις ρϛ.

Εἰ ἀναθεματισμὸν μόνον ὅτι τῶν ἀντίπων ἡ παλαιά τε καὶ νέα διαθήκη ὠνόμασται, πῶς ὁ μακάριος Πέτρος ἐν τῇ πάλῃ τὸν διαπύστιν ἀρνούμενος, ἀναθεματίζειν ἤρξατο. τίς δὲ ἡ διαφορὰ ἑκατέρων, τουτέστι τοῦ ἀναθεματισμοῦ, καὶ τοῦ καταθεματισμοῦ, ἐξ οὗ ὁ ἐκ τοῦ πατέρου σημαίνομεν.

Ἀπόκρισις.

Ἀνάθεμα λέγεται ὁ ἀναχείμενον καὶ ἀφωρισμένον Θεῷ, καὶ εἰς χρείαν χεῖσον μηκέτι καμβαλόμενον, ἢ ὁ ἀπηλογισμένος Θεοῦ ἕνεκα κακίας. κατάθεμα δέ ἐστι ὁ σκωπτόμενος τοῖς ἀναθεματίζουσιν.

Ερώτησις ρζ.

Εἰ ὥρας καὶ ἡμέρας τὰ καθ' ἡμᾶς οὐ κατέχεται, πῶς ἐν τῷ γάμῳ ὁ Κύριος ἔλεγε τὸ, Οὔπω ἥκει ἡ ὥρα μου, καὶ ὁ διαγγελισὴς πρὸς αὐτὸν ὁ, Οὐδεὶς ἔβαλε ταῖς χεῖρας ἐπ' αὐτὸν, ὅτι οὔπω ἦλθεν ἡ ὥρα αὐτοῦ.

Ἀπόκρισις.

Εἰ καὶ ὥρας καὶ ἡμέρας τὰ καθ' ἡμᾶς οὐ κατέχεται, ἀλλ' ὅμως τῶν πρὸ ἡμῶν ἢ πρὸς ἡμᾶς γινομένων τὰ μὲν γίνεται ἐν ὑποπτώσει χειρῶν, τὰ δὲ ἐν ἀνεπιπτωσίᾳ. καλῶς οὖν ἡ θεία γραφὴ τὸ ὑποπτώσει πρὸς ὃ γινόμενον πρᾶγμα κατὰ προθεσίαν τῆς ὥρας· ὃν δὲ ἀνεπιπτώσει, ἀπιθέσίαν τῆς ὥρας καὶ ὁδοῦ μὴ τὴν ποίησιν τοῦ οἴκου, κατὰ ὑποπτώσει ἠγεῖτο ὁ Κύριος τὴν ἐν τῷ γάμῳ ἀναχώρησιν, ἀφ' οὗτο πρὸς τῆς ποιήσεως τοῦ οἴκου εἶπεν ὁ Κύριος, Οὔπω ἦκεν ἡ ὥρα μου· ἐν πάλῃ δηλονότι ἐν τῷ χειρὶ τοῦ πάσχα τὴν Ιουδαίων ἐχρῆν τὸν Κύριον συλληφθῆναι καὶ παθεῖν ἃ ἔπαθε, ἀφ' οὗτο πρὸς τοῦ πάσχα ἐρρήθη πρὸς αὐτὸν ὁ, Ἀλλ' ὅταν ἐπίδωμεν ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας, ὅτι οὔπω ἦλυθεν ἡ ὥρα αὐτοῦ, οὐ τῆς αἰτίας ἡ ὥρα κωλυούσης αὐτὸν τὴν σύλληψιν, ἀλλ' ἡ τοῦ Θεοῦ προθεσία τῇ ἀιδίῳ τῆς ὥρας ἐκωλύετο τὴν Κυρίου ἡ σύλληψις, καὶ οὐκ ἀν ἄλλην ἐπέσπευδεν ἡ θεία γραφὴ ἢ χωρίς τοῦ τῆς τόπου. Ἀνεχώρησε, φησὶν, ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν Γαλιλαίαν· οὐ γὰρ

ἤγαγεν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ τὸν πατέρα, ὅπου οἱ Ἰουδαῖοι ἐζήτουν αὐτὸν ἀποκτεῖναι. ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο εἰς Αἴγυπτον ἀνεχώρει, ἰκανῆς οὔσης τῆς ἀναλήψεως ἵνα ὄφις φυλάττῃ αὐτὸν ἀσύλητον.

Ἐρώτησις ργζ

Εἰ τὸ ἀγαθὸν ἀπόντων ἐστὶ τὸ κάλλιστον, καὶ τὸ κακὸν ὁμοίως τῶν ὄντων ἐστὶ τὸ χείριστον· καὶ ἀγαθὸς μὲν ἐστιν ὁ Θεός, κακὸν δὲ ὁμοίως ἡ ὁ ἀνθρωπος ἀπόντων τὸ κάλλιστον. οὐδὲ γὰρ τῶν ὄντων ἕτερον, οὐρανὸν λέγω, ἢ γῆς, ἀέρος, φωστῆρων, ἢ ζώων ἐμψύχων, δίκαιόν ἐστι κακὸν εἶναι κτίσμα.

Ἀπόκρισις.

Εἰ ἀνθρώπου ἔστιν ἃ μὴ ἔστιν ἀναθὰ ὁμοίως ἐστὶ, τὰ δὲ ζῶα ἔστιν ὑπάρχοντα, ἐλαττοῦται ἐκείνου ἐστὶ, κάλλιστος ἄρα ἐστὶν ὁ ἄνθρωπος, ὁ μὴ τὰ δ' αὐτὸν ὑπάρχοντα. εἰ δὲ καὶ αὐτὸ τὸ κακοῦσθαι συντελεῖ πως εἰς τὸ βελτίωσιν τοῦ ἀνθρώπου, κάλλιστόν ἐστι ὁ ἄνθρωπος, καὶ μὴ τοῦτο μετὰ τῆς θείας προνοίας τῶν κακοπαθούντων ἀπὸ τῆς ἰδίας γεωμετρίας αὐτὸ κακίας. χρὴ δὲ ὃν βουλόμενον τὸν ἀγαθὸν ἀνθρωπον καταμαθεῖν, πρὸς τὸ τέλος ἀποβλέπειν τὸ μὴ τὰ ἀποβαίνοντα ἀποκείμενον ἀνθρώπῳ. ἔσχατος γὰρ τῶν προὔσης ζωῆς ἐστὶν ὁ κόσμος, τουτέστι μακαριότης ἀτελεύτητος, ἀντὶ τῆς ὀλιγοχρονίου κακοπαθείας ζωῆς.

Ἐρώτησις ργη

Εἰ τῆς ἐκείνου βιώσεως προεγνώσθη ὁ διδάσκαλος καὶ ἔδειξε, διὰ τί μὴ τῷ βούλεσθαι, ἵνα ψυχαὶ τὸ σώμασιν βιάσεσιν εἰσάκουσιν· εἰ δὲ ἠσαυρίζων αὐτοῖς τὰ ἀμείνω τὸ τοῖς μέλλουσιν, τὸ τοῖς πρὸ οὖσιν αὐτοῖς συνεχώρησε θλίβεσθαι, διὰ τί μὴ πάντες τὸ ταῖς θλίψεσιν ὁμοίως οἱ βιασταὶ ἐξεπάζοντο, ὥστε δῆλον εἶναι τοῦτο τὸ καλὸν καὶ τὸ δηνὸν διαβεβαιοῦσθαι· εἰ δὲ ἀμφότερα πρὸς ἀμφοτέρους βλέπεται, πῶς οὐκ ἄδηλος ὁ τοῦ κρείττονος ἐλόγιμος· πῶς δὲ ὡς ἔτυχε τὰ πάντα φερόμενα ἀπορόητα τὰ τοῦ κόσμου, οὐ δείκνυσι βιασταῖς τε ἀσεβοῦς οὐκ οὔσης πρὸς διακρίσεως.

Ἀπόκρισις.

Οὐκ ἐβούλετο ὁ Θεὸς τοῖς πρὸ οὖσιν ἀρετῆς ἁμῆσαι τοὺς αὐτῷ διαφερομένους· τὰ γὰρ τοῦ διαβόλου τῷ βιασταῖς, οὐκ ἔστι μισθὸς ἀρετῆς· καὶ καθὼς φασὶ λέγοντες οἱ βιασταὶ μὴ εἶναι) οὐκ τῷ κόσμου, οὕτως καὶ ἡ δόξα αὐτῶν τε ὁ πλοῦτος, οὐκ ἔστι γήινα. ὅταν οὖν ὁρῶμεν προσόντα τοῖς βιασταῖς ἃ προέστι καὶ τοῖς ἀσεβέσιν, ἀναλογισώμεθα οὐ τοῦτο μὴ εἶναι) ἄξια τὰ πρόσοντα τῷ τῆς ἀρετῆς πόνου· καὶ εἰ φαίνεται Θεὸς τοῖς ἀνθρώποις, ποτὲ ὑψώσας χεῖρας τῷ αὐτῷ διαφερόμενον, ὡς τὸν Ἰωσὴφ καὶ τὸν Δαβίδ, ἀλλ' ὅμως, οὐ τοῖς ἀρεταῖς αὐτῶν τούτοις ἀμειβόμενος, ἀλλὰ διὰ μὲν τὸν Ἰωσὴφ τὸ τῶν Ἰσραηλιτικοῦ γένους αὐξήσεως προνοούμενος, διὰ δὲ τὸν Δαβίδ τιμῶν τὸν τῶν πάθημα βασιλείαν συνεκήσατο. διαφέρουσι δ' οἱ βιασταὶ τῶν ἀσεβῶν, οὐ τοῖς ὑλικοῖς τι καὶ σωματικοῖς οὐδαμῶς. πάντα γὰρ πάρεστιν ἀμφοτέροις τὰ τῆδε καὶ τὰ λυπηρά· διαφέρουσι δὲ ἀλλήλων προηγουμένως μὲν τῇ τῆς ψυχῆς τῶν μελλόντων, καὶ τοῖς ἀπὸ τῆς βιοτείας πάθημασιν, ἔπειτα δὲ καὶ ταῖς θείαις συμμαχίαις, οὐ ἃς πολλάκις προβλέπουσι ἐποίησεν ὁ Θεὸς τοὺς ἰδίους, ποτὲ μὲν τὸν τῶν Αἰγυπτίων δυναστείαν καταλύων, ποτὲ δὲ τοὺς Χαναναίους τοῖς Ἰσραηλίταις ἐπιστήσων, ποτὲ δὲ τὸ Ἀσσυρίων τὸ θράσος χαμαίζων, ποτὲ δὲ τὸ Βαβυλωνίων καθαιρῶν τὸν βασιλείαν, ποτὲ δὲ δρόμου τὸ καὶ τάσιν ἀπὸ φύσιν προστάσσων

τῷ ἡλίῳ· ὁ μὲν τούτοις μὴ ἢ τοῦτο διὰ δείκνυται τῷ Θεοῦ, ὁ δὲ ἐκείνοις δὲ παρασκευάζῃ τοὺς βίοις τοῖς μέλλον βίον ἀφορᾷν ὁ ᾧ ἔχῃ καὶ δόξαν τὸ καὶ ἀδοξίαν δικαίων τὸ καὶ ἀδίκων ἢ ἀφόρισις.

Ερώτησις ρκε΄

Εἰ ἀποδιδόναι κακὸν ἀντὶ κακοῦ, ἢ λοιδορίαν ἀντὶ λοιδορίας ὁ ἀπόστολος Παῦλος ἀπαγορεύει, πῶς αὐτὸς ὢν εἶπεν ὁ σωτὴρ ἔτυπτεν, ποτὲ μὲν τοῦ ἀρχιερέως, ποτὲ δὲ Ἀλεξάνδρου τοῦ χαλκέως ἀρνησάμενος.

Απόκρισις.

Εἰ μὲν ἀντέτυπτεν ὁ Παῦλος ὃν τυπτήσαντα αὐτὸν ἀρχιερέα, ἢ ἀντεκάκωσε τὸν κακώσαντα αὐτὸν Ἀλέξανδρον, ἐγὼ λέγω ὅτι τὰ σωτῆρα ὧν ἐδίδαξεν ἔτυπτε. ὃ δὲ λέγω τὰ ἐκείνου μαθήματα συμβήσεσθαι τοῖς τοῦ Θεοῦ, τοῦ μὲν ἀρχιερέως, Τύπτειν σε μέλλει ὁ Θεὸς τοῖχε κεκονιαμένε· ᾧ δὲ Ἀλεξάνδρῳ ὃ Ἀποδῶ αὐτοῖς Κύριος τὸ ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, οὐκ ἔστιν οὔτε κατάρα, οὔτε λοιδορία, ἀλλὰ παρρησίας παρέπουσαν μὲν τοῖς ἀποστόλοις μὴ οὐκ δικαίως ἑαυτὸν, μᾶλλα δὲ δίδοντι τόπον τῇ ὀργῇ.

Ερώτησις ρκς΄

Εἰ τοὺς βίους ἀμείβεται ὁ Θεὸς τῇ χρὼ τὸν δὲ βίον λαμπρύνει, ὡς τὸν Αβραὰμ καὶ Ισαὰκ καὶ Ιακὼβ καὶ τοὺς ἐξ αὐτῶν, πλούτῳ καὶ δυναστείᾳ καὶ καρπῶν εὐφορίᾳ, πόθεν καὶ τὰ ὁμοια παρείχοντο Ελλησι, πρὶν τὰ εἴδωλα πομπικοῦ ἐκπεφυγέναι. πῶς δὲ ὁ Ελληνισμὸς οὐ δείκνυται σωτήριος, ὅτι ἕως μὲν ἐκεῖνος κατεῖχε τὰς πόλεις, πᾶσαν αἱ πόλεις καὶ οἱ ἀγροὶ εὐθηνίαν καὶ εὐδαιμονίαν ἐκέκτηντο, καὶ τοῦτο συχνότερον πολεμούμεναι. ἀφ' οὗ δὲ αὐτὰς ὁ Χριστιανὸν κατέλαβε κήρυγμα, καὶ οἶκοι, ἢ οἰκιῶνται, καὶ τῆς λοιπῆς εὐδαιμονίας κατέστησαν ἔρημοι, καὶ μᾶλις τὰ λείψανα τῶν πάλαι ἐπὶ τῶν Ελλήνων γενομενῶν κτισμάτων κατέχουσαι, ὃ ποτὲ πόλεις γεγονῆναι δηλοῦσι τὰ παλαιὰ εὐθηνίας καὶ τῆς νεαρᾶς ἐρημίας ἑκατέρας τοὺς θρησκείας αἰτίας ἀμφοτέρων προφέρουσαι.

Απόκρισις.

Γαρὰ τοῦ διαπόντου Θεοῦ τοῦ ὃν ἥλιον αὐγὴ δυνατὸν ὅτι ποιεῖ τε καὶ ἀγαθοὺς, καὶ βρέχοντες ὅτι δικαίους καὶ ἀδίκους, ἀμφοτέρους χορηγεῖ) ἢ καὶ τὰ πρώτα βίου σωματικὴ λαμπρύνης. ᾧ γὰρ τῇ δυνάμει ὁ κόσμος γεγένηται, τούτου καὶ τῇ προνοίᾳ διοικεῖται. ἵνα οὖν ἑαυτοὺς ἐρῶντες οἱ δίκαιοι πλεονάζοντας μὲν τὰ τοῖς ὑπὲρ τῆς βιοτείας πόνοις, ἰσαζομένους δὲ τοῖς ἀσεβέσι τοῖς βιωτικοῖς, βίου ἕτερον προσδοκήσωμεν τὸ ᾧ γένεται ὑμῖν τε καὶ ὑμετέρων, δικαίων τὸ καὶ ἀδίκων ἢ διαιρομένη καθάπερ εἴρηται. ὅτι καὶ κατιόντος τοῦ Ελληνισμοῦ ἐγένοντο οἱ ἀφανισμοὶ πόλεών τε καὶ ἀγρῶν, μυριάς ἢ ἐρημία τῆς Βαβυλωνίων καὶ Ασσυρίων, καὶ τῆς Νινευὶ, καὶ ἑτέρων πολλῶν ἐθνῶν. ποία δὲ πόλις τῶν ἀμφοτέρων πόλεων κατιούσης τοῦ Χριστιανισμοῦ ἠρημώθη, οὐκ ἔστι δεῖξαι. ἀπὸ δὲ τῆς εὐθηνίας τε καὶ εὐφορίας, οἰκήσεώς τε καὶ ἐρημίας πόλεών τε καὶ ἀγρῶν, οὐκ ἔνεστι τεκμήρασθαι τῶν χρημάτων τὴν ὁσιότητα, τοῦ διαπόντου Θεοῦ τοῦ τοιούτων προνοῦ ὁ λειτουργὸς πᾶσι τοῖς ἀνθρώποις τὴν παρεχομένους πεποιῶντος, καὶ τὴν ἀφαίρεσιν. χρῆται δὲ τῶν χρημάτων ἡ ὁσιότης οὐκ ἐν τῷ κτᾶσθαι προσαίρεσιν ἀπ' αὐτῶν προσηκόντων καλῶν. ὃ δὲ ἀνθρώπους προσαγαγὼν τοῖς δαίμοσιν εἰς θυσίας (Εθυσθη, φησὶ, τοῖς υἱοῖς αὐτῶν καὶ ταῖς θυγατράσιν αὐτῶν τοῖς δαιμονίοις) καὶ ὃ τοῖς ἀψύχοις τὴν Θεῷ πρέπουσ προσφέρ-

φέρω

φέρῃ ὑμιλῶ, τ̃ Ελλήνων κρατησάντων ἐγένετο. ὃ ἡ κωλύεαλ τ̃ ἰδιωτ̃ Ελληνικ̃ ἀσσπουργίας, τ̃ Χεισιανῶν κρατησάντων ἐγένετο. χρὴ οὖν ἀπὸ τ̃ τοιούτων Χεισιανῶν γνωρίζῃ τὸν ὁσίστπα, καὶ μὴ ἀπὸ τ̃ βιωτικ̃ τε καὶ οἰκήσεως πολεμίων καὶ ἀγρῶν. τοσοῦτον ἡ πλεονάζῃ ὁ Χεισιανισμὸς καθ' ἡμ̃ τούτους, ὅσον κρατησάντος αὐτ̃ ἔλαθον πολεμῆται ὁ κόσμος ὢν ἐπολεμῆτο κρατησάντος ὑ Ελληνισμ̃.

Ερώτησις ρκζ.

Εἰ τὸ ἀναιρεθήμενον ὑπὸ τ̃ ἀναιρούντων ἀπόλλυται, καὶ τ̃ ἀναιρεῖν φαυλότητι τὰ τ̃ ἀπωλείας ἐργάζεται· πλῆσα δὲ ἰδιῶται ὑπὸ τ̃ ἐμψύχων πάντων τ̃ ἀγόρων βλέπεται, ἢ ὑπ' αὐτ̃ ὄντ̃ θεασαθαι, οὐ μόνον κατ' ἀηθίαν, ἀλλὰ καὶ κατ' ἀνθρώπων τὰ τ̃ βιωτικ̃ ἐπικλήσιμα, πῶς ἀληθὴ ὁ λέγων, ὅτι ὁ Θεὸς πάντα καλὰ καὶ λίαν καλὰ ἐπόησεν. εἰ δὲ ἀληθῆ, ἀγαθὰ δὲ καὶ φαῦλα ὑπ' τ̃ κτίσ̃ ὑπάρχοισι, πῶς τὰ μὲν ἀγαθὰ ἀγαθοῦ, τὰ δὲ φαῦλα φαύλου δημιουργοῦ οὐ γνωρίζονται, καὶ δύο ἀρχαὶ ἔσαισαι ἔρχαι κ̃ Μανιχαίοις διήκουσαι. εἰ δὲ ἡ διαίρεσις τ̃ ἀναιρουμένων ἐπ' ἀγαθῷ ὑμῖν γίνεται, καθὼς ἔοικε πρ̃ ἐνίοις ὑπείληπται, πῶς οὐκ ἰῶ ἀγαθώτερον ὃ ἐν ἀρχῇ ὑπ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶ) αὐτῶν κωλυθῆναι τὴν πάροδον.

Απόκρισις.

Ο ὑπ τ̃ δημιουργίας τ̃ ἐμψύχων λογικ̃ τε καὶ ἀλόγων πρὸ τ̃ δημιουργοῦ ἀπόλουθον τοιούμενος τὴν ζήτησιν κ̃ τὴν φύσιν αὐτῶν, ὀφείλῃ ἀποβλέπειν τὴν κ̃ ὅτι τ̃ δημιουργοῦ ὄντ̃ ἀγαθοῦ πάντα τὰ ὄντα πάντα εἰς ὑπαρξιν, οὕτως καὶ εἰς φθορὰν αὐτὰ ἡ ἀπώλειαν. εἰ δὲ κ̃ ζῶα μὲν ζώου κ̃ λόγων οὐκ ἔστι διαφορά, ὧν δὲ ἀδιαφόρων εἷς καὶ ὁ αὐτός ὅστι δημιουργός· ἵνα δὲ ὑπ τ̃ ἀηθῶν βιωτικ̃ νοσούμενοι ἀπώλειαν, κ̃ τὴν θείαν προνοιαν συνεχώρησαν συμβαίνειν αὐτοῖς. εἰ γὰ νοσούμενων αὐτῶν τ̃ τε κ̃ φύσιν, καὶ τ̃ κ̃ βιωτικ̃ φθορᾶ τε καὶ ἀπωλείᾳ, οὐ πρ̃ τοσοῦτον ἦσαν ἀποποιῆσαι αὐτὰ, πόσῳ μᾶλλον αὖ ἐποποιεῖτο εἰ βλάβης τε καὶ ἀπωλείας δι' ἀηθῆς μεμηχάνηται οὐκ ὀφ. ἵνα οὖν ἀφ' ὧν ὑπολήψοισι γνωρισθῶσιν ἄρ' εἰσί, τοιαύτης ἀξίας τ̃ τ̃ Θεοῦ βουλ̃ τε καὶ προνοησείας, ἀφ' τοῦτο κ̃ φύσ̃ κ̃ βιωτικ̃ βουλ̃ νοσου * εσι· γίνεται δὲ τὰ ἄλλα ζῶα, τὰ μὲν ὅτι νοσουργία δημιουργοῦ, τὰ δ' εἰς ἔδοφιν, τὰ δὲ εἰς παιδιάν, ὡς τὸ, Οδόντες ἡμίον ἐπαποσειλαν ἐπ' αὐτοὺς, μ̃ θυμοῦ συρόντων ὅτι γ̃ς. ἀλλ' εἰ ἀγαθὸν ὅστι τὸ πέφευθαι τ̃ δημιουργοῦ ἐν τ̃ ἀλόγων ζώων, καὶ νοσουργεῖσθαι ὑπ' αὐτῶν, καὶ παιδεύεσθαι δι' αὐτῶν, ἀγαθὴ ἄρα ἡ εἰς τὸ εἶ) αὐτῶν πάροδος, καὶ ἀδιάλυπτος ὅτι φαυλότητι φύσεώς τε κ̃ τ̃ ἐξ αὐτῶν χρείας. εἰ δὲ τοῦτο, δῆλον ὅτι ἑνὸς δημιουργοῦ ἀγαθοῦ ὄντ̃ πάντα τὰ ἄλογα ζῶα δημιουργήματα.

Ερώτησις ρκη.

Εἰ τὴν προσληθεῖσαν φαυλότητα φθορᾶ τ̃ ἐν̃ ἀηθῶν σωτηρίας ὁ τ̃ ἐν̃ θεὸς ἀγαθὸς κατεργάζεται, μηχανώμενος ἀφ' ἑαυτ̃ τοὺς μθγούσας αὐτοὺς ὑπαβάλλῃ κολάσεσι· τὰ ἄλογα δὲ μήτε σωτηρίας, μήτε ζημιρίας ὑπ τ̃ μθγόντων κολάζεσθαι μθγόντα, καὶ δι' ἑαυτὸ ἀπολέμητον ἔχοντα * πῶς ὑ μόνη φαυλότητι φύσεως τὰ φαῦλα μετέρχονται.

Απόκρισις.

Τὸ ὅτι φαυλότητι προσλήψεως ἀφανοῦσι τ̃ ἀγόρων τὰ φύσ̃, οὐκ ἔστιν ἄλλο-

γειν. ὧν γὰρ λόγου μετέχόντων ὀρθῶς ὁ ἀγαθὸς ὁ φαῦλος διαφέρεσθαι, οὐχὶ ὧν λόγου ἀμέτοχων. καὶ ὅτι ἀφ' ὧν τοῦ λεχθέντος χρεία γίγνεται τῷ ἀλόγων ἡ φύσις, δῆλον ποιεῖ δῆλον ὅτι ἀγαθῆς οὔσης τῆς χρείας, ἀγαθὸν ὀρθῶς καὶ ἡ φύσις.

Ερώτησις ρπθ΄

Εἰ ἁπλοῦν μὲν ὃ καθ' ἑαυτό, ὡς ὀρθῶς τῷ κῷ τὰ γράμματα στοιχείων, οἷς ἴωτα συνῴδησεν δὲ τὸ μὲν ἑτέρου, οἷς πῖ, καὶ τοῦ τῆς αὐτῆς εἶναι οὐσίας ἀμφότερα, τί, τὸ ἴωτα, καὶ τὸ ἐκ τούτων ἴωτα συγκείμενον, οὐκ ἀφαιρεῖται τὸ ἐξ ἀμφοτέρου συγκειμένου συνῴδησεν· πῶς ὁ Θεὸς ἀσυνῴδητος λέγεται, τοῦ ἐκ δύο τροσώπων ὁμοουσίων νοουμένων, παῦλος λέγω καὶ ἰησοῦς, καὶ ἑνὸς τροσώπου ἰδιαζούσης οὐσίας ἐκ τῶν τροχρόνων ἀνθρώπων διδόντος, τῷ πνεύματος ἅγιου, τοῦ συνῴδησιν ἔχων, καὶ εἰς καλεῖται καὶ ἀπειρόγαμος, ὁσαύτης καὶ ὁμοίας οὔσης τῆς τῷ ἀνθρώπων αὐτοῦ, εἴπερ τῷ τροσώπων διαχρίσεως καὶ διαιρέσεως.

Απόκρισις.

Τὸ ἴωτα καὶ ὁ πῖ, κατ' οὐσίαν ἀγγέλων οὐδὲν διαφέρουσι. γράμματα γὰρ ὑπάρχει ἑκάτερον. γράμμα δὲ γράμματος ἢ γράμμα, οὐδὲν ἀλλοφέρει. διαφέρει δὲ ὁ ἴωτα τοῦ πῖ τῇ ποιᾷδι θέσει, καθ' ἣν τοῦτο μὲν ἴωτα, τοῦτο δὲ πῖ ὑπάρχει, καὶ τὸ μὲν πῖ ἢ γράμμα ὄντων, ἐν ὄντων· ἢ δὲ πῖ ὄντι, τεμαχὸς ὄντι, καὶ συνῴδητον καὶ ἄγραπτον. κῷ μέσος γὰρ καὶ χρονικῆς τοῦ παύσης, ὁ εἰ) πῖ ὑπέστη ὑπὸ τοῦ συμβεβηκότος καὶ πεποιηκότος αὐτό. χρὴ οὖν τὸ κῷ ἁπλᾶ φυσικὴν ἀμαλογίαν νοεῖσθαι τὸ κατὰ φύσιν ὄντα, ἐκ ἓξ μόνα λαβόν ἐκ δ' ἀνομοιότητος καὶ ἀρμονίαν ὄντα, ὧν δ' ἀνομοιότητος νοουμένου, οἷς ὃ ἐν καὶ τὸ τρῖς, τροσθέσει ὧν πῖ καὶ τοῦ Θεοῦ, λογικὰ ὧν μὲν πῖ ἀγαπητῶς καὶ συνῳδήτως, ὧν ὁ Θεὸς ἀγαπήτως τε καὶ ἀσυνῳδήτως. ὁ γὰρ μὴ ἔχων τὸ πεποιηκέναι καὶ συνεστηκέναι, οὔτε ἀγαπητός ὅτι, οὔτε συνῳδητός. δῆλον ὅτι μὲν τοῦ Θεοῦ τὸ ἀΐδιον λέγομεν συνυπάρχειν. ὑπάρχει δὲ καὶ συνῳδησιν. ὅτι δὲ τοῦ πῖ τὸ συνῳδησιν δῆλον τῷ κῷ μέσος αὐτὸ ἀγνοεῖσθαι. εἰς τοῦτο ὅτι ὁ Θεὸς, ἡ τελειότῃ μοναδὶ τῆς οὐσίας, χωρὶς πάσης κῆς τοῦτο διαιρέσεως καὶ χρίσεως, ὥσπερ ἐν τὸ πῖ τῇ μοναδὶ τῆς γραμμῆς, χωρὶς πάσης τῆς κῆς τοῦτο διαιρέσεως καὶ διακρίσεως. διαφορὰ δὲ ὅτι τὸ μὲν τῇ ἁγίᾳ τελειότητι καὶ τοῖς ζῴποις τῆς τῶν ὑποστάσεων ὑπάρξεως, τὸ δὲ πῖ τῷ ποιαὶ θέσει τῆς γραμμῆς.

Ερώτησις ρλ΄

Εἰ διὰ τὸ καὶ Ελλῆνας σφᾶιραι εἰ) τὸν οὐρανὸν, καὶ κυροῦσθαι τὸ πᾶν, πῶς διὰ τὸ ὡς καμάρας πεπῆχθαι, ἢ ὡς δίευ κῆ τοῦ γράφειν ἐκ τετάσθαι ὁ οὐρανὸς ὄκ τὸ πᾶν ὄντα. ὥσπερ γὰρ τὸ κυρτὸν μόνον, οὕτως καὶ τὸ πεπηγὸς μόνον τὸ πᾶν δύναται τὸ μίξεσθαι. εἰ δὲ τοῦτο, πῶς τοῦ ὅτι τῇ τοῦ γράφῃ τὸ οὐρανοῦ πρὸς ἀλλήλων καταγνῶσιν δικαίαν οὐχ ἕξομεν. εἰ μὴ ὁ οὐρανὸς κατ' ἀμφοτέρους τὸ πᾶν, καὶ ἑκατέρους ἢ τὸ πᾶν τόπου ποιότης καὶ ποσότης καθέστηκεν ἄγνωστος, ᾧ πλέον θατέρου θατέρων καταγνῶσθαι δυνάμεθα τῆς τοῦ τῶν τροκεκλεγμένων καταγνώσεως καὶ ἀγνοίας ἑκατέρους ὁλίσθους κατεχούσης.

Απόκρισις.

Εἰ μὲν γὰρ ἔλεγον οἱ Χριστιανοὶ τὸν οὐρανὸν μὴ εἰ) τὸ πᾶν, καθάπερ λέγουσιν οἱ Ελλῆνες, ἴσον ἂν ἔμελλεν εἰ) ἢ πρὸς ἀγνόιαν καταγνῶσις, λεγόντων μὲν μὴ εἰ) ὄν οὐρανὸν τὸ πᾶν, φωναῖς δὲ σημαντικῆς τῆς τὸ πᾶν εἰ) τὸν οὐρανὸν τοῖς ἀλλήλοις χρησαμένων. εἰ δὲ τοῦ μὲν σφᾶιραν εἰ) τὸν οὐρανὸν, καὶ σφαιρικῶς κυροῦσθαι

ἀδιωάτου ὄντος. τῷ δὲ ὡς καμάραι εἶ) αὐτὸν διωατοῦ δηκνυμένου, ὡδιμία ἄρα ἡ τῶν Χειστιανῶν ὅτι τῇ ἀγνοίᾳ καταγνωσις. ὡδὲ δὲ τῷ τόπου, ὡς τ καθ ἡμᾶς ὡραζόμεθα ὡδὲ αὐτῷ, ὅπ ὥσπερ πρὸ ἡμῶν ὅτου ἡ ὡδιφερὲς ἢ σῶμα ὂμαλόν τε καὶ κοῖλον, πάντα χόδην ἰσοπεριμέτρητον, ἐαὶ πω μαθῇ ὅτι τὰ ὕδατα, βασάζεται ὑπὸ τῶν ὑδάτων, ἡ ὅτῳ βασάζεται ὁ οὐρανὸς ὑπὸ τ ὑδάτων. Ο τοιμῶ ζος, φησὶ, τ ὑεγρὸν ὡς καμάρεσ τῷ τῆς καμάρας ὀνόματι, ὃ ὡδιφερὲς ἐδήλωσε τῷ σώματος τῷ ουεγροῦ. βασάζ οὖν τὸν μὲν οὐρανὸν τὰ ὕδατα, τὰ δὲ ὕδατα ἡ γῆ, τὴν δὲ γῆν τὸ ἄηρ. Ο χρεμάσας φησὶ τὴν γῆν ἐπ' οὐδενός.

Ερώτησις ρλα

Εἰ οἱ βαγγελισταὶ Ματθαῖός τε καὶ Λουκᾶς, ὃ χς σάρκα γνεσιογονῶντες τ Κύριον, ὁ μὲν τὴν κατὰ φύσιν, ὁ δὲ τὴν χς σάρκα γνεαλογίαν συνέγραψε, διὰ τί οὕτως τὰ χς τῶν Ιουδαίων συνίσαθαι, πῶς ὁ μακάριος Λουκᾶς οὐ διέκυπται τῷ Ματθαίῳ μαχόμενος πλείοναις τοῖς χς νόμοις τῶν χς γόνοις τῆς Χεστοῦ γνησπόρας, διὰ τὸ οἰκείου βαγγελίου ἐκθέμενος, ζυγαστίοις πρὸ αὐτῷ χαφλῶναι ὀφείλοντας, ὅπῃ ἥκοναις τοῖς χς γόνοις τῶν χς φύσιν πατέρων ὁμαλογίζεαθαι ὁμάλκη. ὁ δὲ χρεται γὰρ γνέαθαι χς νόμον * τῆς χς φύσιν παῖδος τοῦ παῖδα γνησπόμπος. πῶς οὖν, καθαρῶ ἔφιν, τοῦτο τοῖς βαγγελισταῖς ἡ * ἀντέγραπται, καὶ ὁ Λουκᾶς ἴσως, μᾶλλον δὲ ἥκοναις τοῖς χς νόμοις τῶν κατὰ φύσιν ὀφείλων τοῖς τῆς Χεστοῦ ὀνομάζειν γνησπόρας, πλείοναις ὠνομάζων βυίσκεται. εἰ δὲ ὁ τῇ γνεαλογίᾳ ἑαυτῷς καὶ ἄλλοις μαχόμενα λέγοισι, πῶς ὁ τοῖς λοιποῖς τοῦ τῆς σωτῆρος διδάγμασι, τὸ ἀξιόπιστον κεκτῆσθαι δωπόσονται, ὁπ ὡρομίων τοῖς ἀντίρρησιν κινοῶντες τ μὴ λόγου τῇ ἡμετέρᾳ θρησκείᾳ τοῖς τεθλῖψαι βυλόμενοι.

Απόκρισις.

Ὁ τῇ γνεαλογίᾳ τῇ χς Λουκᾶ ὁ Ηλεὶ μόνος ὄζι πατὴρ τῆς Ιωσὴφ χς ὃν νόμον. ἀπὸ δὲ τοῦ Ηλεὶ ἕως τοῦ Νάθαν πάντες οἱ ὑποτεταγμένοι χς φύσιν εἰσὶν υἱοὶ τῶν ὑποτεταγμένων, τῶν δηλ τ αἰσιν ὡς ἔχει ὁ Ηλεὶ τοῖς τ Ιωσὴφ, πάντων κατα * λογιζομένων, τοῦ Ιωσὴφ μὲν μ * χς ὃν νόμον, τῶν λοιπῶν δὲ πάντων, χς φύσιν. ζητοῦντι ἡ οὕτως νοουμένου, διαιρῆται πᾶσα ἡ τῶν βαγγελιστῶν ὅτι τῇ ἀντιλογίᾳ διαβολὴ ἡ ὁπ τῆς ῥᾳθυμίας τῶν ἐκείνων φωνῶν νομισθεῖσα τοῖς ῥᾳθυμήσασιν.

Ερώτησις ρλβ

Εἰ χς ὃν Μωσαϊκὸν νόμον ὁ ἀδελφὸς τοῦ τελευτήσαντος ἄπαιδος τὴν γυναῖκα τοῦ μετηλλαχότος λαμβάνειν ἐπαιδοποιῆ ἐξ αὐτῆς, χς φύσιν μὲν ἑαυτῷ, κατὰ νόμον δὲ τῷ ἀδελφῷ, ἆρα εἰ συνέβη τὸν πρεσβύτατον ἀδελφὸν ἔχειν γαμετὴν, συμβαίνει καὶ τὸν τοῦ τελευτήσαντος ἀδελφοῦ γαμετὴν εἰς γυναῖκα λαμβάνειν, καὶ πῶς ἔσται οὐκ ἄτοπον. εἰ γὰρ τοιαύτη καὶ συμπέσοι ἐτύχομεν, πῶς τοῖς τῷ ἀτόπου χρῆ ὁ ὠφελὲς ὁ γάμος οὐκ ἐπήνεγκεν, χς τοῦ νόμου ὁ τοῖς τεταγμένα πάντα χόδην ἐδείκνυτο ἄπορον τοῦ τελευτήσαντος οὐ λαμβάνοντος ὃ διὰ παιδοποίας μνημόσυνον, τί γὰρ καὶ τῷ ἀπαιδευσίᾳ τοῖς τεθλίψεται τὸ ὄφελος ὃ διὰ παιδοποίας ἑτέρου ἐκείνου μὴ τέλος πατέρα ἄλλοτείας γοῆς ὀνομάζεσθαι.

Απόκρισις.

Τοῦ νόμου μὴ κωλύσαντος τοὺς Ισραηλίτας γυναῖκα λαβεῖν εἰ βούλοιντο, οὐ μέ-

νον συνείδα, ἀλλὰ ἢ αἰχμαλώτιδα ἢ παλλακίδα· οὐδὲν ἄρα ἄπτει, οὐδὲ φλαῦ πῆ ἐκ τῆ γυναῖκα ὅτι γυναικὶ λαζῆι. * ἀδελφὸν τῆ τετελυτηκότος, τῆ νόμου μὴ καταλυομένου. πᾶσα γὰρ ἀπιστία ὅτι τῇ τοῦ θεοῦ τῆ νόμου ἀφίσταται. κἂν συμβαίη δὲ * καὶ ὑπάρχῃ, ἀλλ' ἄδικον τοῦτο * αἰ τῇ γυναικὶ, τῶν δὲ ἀδίκων ἐκ ἔστι * περιδιῶν τὸν νόμον. ἐτίθη δὲ ὁ νόμος ἵνα, ἵνα ὦν ἀφίλεται ὁ θάνατος ὃν τετελυτηκότα, τουτέστι τῆς τε παθητότητος καὶ τοῦ κληρονόμου, ταῦτα τοῦτο ἐκ αὐτῇ τῇ τοῦ νόμου τοῦ ποιοῦσα. εἰ γὰρ μιμησεσθαι ἕνεκεν καὶ κληρονομίας τοῦτο τὸν ἀμὲν οἱ ἄνθρωποι ἔρχονται, δῆλον ὅτι ᾧ * τοῦτο κληθεὶν Θεὸς ταῦτα τοῦτο ἀμὲν ἀνθρώπους, ἀνωφελὲς οὐ γίνεται τὸ τοῦτο μα. τοῦτοτε δὲ ταύτῃ τῶν νόμῳ ἢ ἕτερόν τι ὠφέλιμον, ἵνα ταύτῃ τῇ διτγαμία ὁ κληρονόμος μείνῃ ἐν τῇ αὐτῇ φυλῇ, καὶ μὴ μετάζῃ εἰς ἕτερον φυλεύ. καὶ ὅλῃ ἅπαξ σεσαφῆσα ἡ γυνὴ ᾧ ἀνδρὶ τῶν τοῦτο ἓν σῶμα γένηται, ἀφ' οὗ οὐ γίνεται πατὴρ ἀμοτείας χρείας ὁ τελευτήσας, ἀλλὰ τῆ ἐκ τοῦ ἰδίου αὐτῆ σώματος ἢκτομένου. ὥσπερ γὰρ ὁ ἢκτόμενος ἐκ τῆς τοιαύτης σεσαφείας ὀνομάζεται τῆ τελευτήσαντος, οὕτως καὶ ἡ γυνὴ ἐκείνου ὀνομάζεται γυνή.

Ερώτησις ρλγ'

Εἰ ὁ τοῦ λεχθὲς νόμος τοῦ τῷ χρόνῳ τῆ Δαβίδ τοῖς Ισραηλίταις ἐτέτακται, πῶς ὁ εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος τῷ χῷ φύσιν πατέρων τοῦ τῆ Δαβὶδ ἢ μῷ τὸν Δαβὶδ ἐμνημόνευσεν· ὁ δὲ Λουκᾶς τοῦ μοῦ τῆ Δαβὶδ τῷ χῷ φύσιν, μῷ δὲ τὸν Δαβὶδ, ὧν χῷ νόμον πατέρων τὸν μνήμην πεποίηται. καὶ εἰ τὸ ὀνόματα τῷ χῷ φύσιν ἢ χῷ νόμον πατέρων ἀπαραλείπως μῷ τὸν μετοίκησιν Βαβυλῶνος ἐν ἡλίας γραφαῖς οὐχ εὑρίσκεται, ἀλλὰ χῷ ἀποφάσιν γίγραπται, πῶς τὸ χῷ ἀποφάσιν γραφέντα ἀνατρέπεται ἀκριβεστέρων * δυνήσεται. Απόκρισις.

Καὶ ὁ Λουκᾶς τῷ κατὰ φύσιν πατέρων τῆ Ηλεὶ ἐμνήσθη, τῷ τε τοῦ τῆ Δαβὶδ, καὶ ὧν μῷ τὸν Δαβὶδ. ὁ δὲ Ηλεὶ μόνος ἰῶ μῷ τὸν νόμον πατὴρ τῆ Ιωσὴφ, ὃ ἀφ' ἑνὸς τὸν χῷ νόμον ὑότητα ἕως τοῦ Ναθαν χῷ τὸν αὐτὸν σχέσιν διαγράφω. τὸ γὰρ διαστόλιν Χεσὼν ὀνομαζόμενον ὑὸν τῆ Ιωσὴφ δύο πατέρας ἐσχήκοτος, ὃν μοῦ χῷ νόμον ἡ θεία χάρις ἀφιερώμενον, ἵνα ὄντως ἀκούωμεν τὸν Χεσὼν ὑὸν μοῦ ὄντα τῆ Ιωσὴφ, μὴ γνησίως γ' κατὰ φύσιν ἐξ αὐτοῦ, μὴ ξενιοθῶμεν· ὃν δὲ χῷ φύσιν. ὥσπερ γὰρ αὐτὸς ὁ Ιωσὴφ ὑὸς μοῦ ἐκλήθη τῆ Ηλεὶ, μὴ γνησίως δὲ ἐξ αὐτοῦ, ὅτι τῷ θείῳ νόμῳ οὕτως ἔδοξεν ἐκ τῆς γυναικὸς τοῦ Ηλεὶ δοῦναι υἱὸν τῷ Ηλεὶ, οὕτως ἔδοξε τῷ Θεῷ, ἐκ τῆς γυναικὸς τῆ Ιωσὴφ δοῦναι υἱὸν τῷ Ιωσὴφ μὴ γνησίως χῷ φύσιν ἐξ αὐτῆ. Ιωσὴφ, φησὶν, υἱὸς Δαβὶδ μὴ φοβοῦ, τῆς παραλαβεῖν Μαριὰμ τὴ γυναῖκα σου. ὃ γὰρ ἐκ γυναικὸς ἄνευ χάρις πορνείας γεγενημένον, υἱὸς ἔστιν ἐξ ἀμαρτίας τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς γυναικὸς, ᾧ ἔξεστιν βούλεται ὁ Θεὸς δοῦναι υἱὸν τῷ ἀνδρὶ, ἢ ἀφ' ἑαυτοῦ σεσαφείας, ἢ χάρις σεσαφείας. ἐκ ἀποφάσει. δὲ χρώμενοι οἱ εὐαγγελισταὶ τοῦ ἄκρως ἐποιήσαντο τῷ ἐν ταῖς γενεαλογίαις ὀνομαζόμενοι, ἀλλὰ ταῖς ἐπεφθοις ἱστορίαις. Εζεκίου γὰρ ἦσαν ἐξ Εζεκίου οἱ τὰς γενεαλογίας συγγεγραφότες, ἄγιοι εὐαγγελισταὶ πρὸ οἷς πολλὴ χρὶς ἰῶ ἀσυνδετῶ τῆ ἐπεφθος ἔχειν τῆς βασιλικῆς τε καὶ Ισραηλιτικῆς φυλῆς τοῦ γενεαλογίαν· ἀμοιβῇ μῷ τοῦ ἐκ Βαβυλῶνος ἐπάνοδον ὁ Εσδρας οὐ οὐχ εὑρὼν ἐν τοῖς ἱερέων καταλόγῳ γενεαλογημένους, οὕτως ἐξ-

λεγεν ἀπὸ τῆς ἱερατικῆς λειτουργίας, καὶ τοῦτο δείκνυται ἐκ τῆς βίβλου τῶν παραλειπομένων.

Ερώτησις ρλη΄

Εἰ δὲ νόμον τοῖς Ισραηλίταις ὁ Θεὸς διὰ Μωσέως κατέπεμψε, πῶς ἐν πλείοσι τόποις τῆς θείας γραφῆς, νόμος, καὶ οὐ νόμου νομοθέτης ὁ Μωσῆς ὀνομάζεται.

Απόκρισις.

Εἷς ἐστὶν οὐ μόνον τοῖς δυθεσπίσις, ἀλλὰ καὶ τῇ θείᾳ γραφῇ ὃς τὸ εἰρηκότος τὸν λόγον ὀνόματι ὀνομάζειν τὸν λόγον, εἰς δήλωσιν ὅ τινος εἶη ὁ λόγος· ὡς τὸ Ἐκάθητο ὁ δυνοῦχος ἁρματος, καὶ ἀνεγίνωσκε τὸν προφήτην Ησαΐαν· καὶ πάλιν, Τὸ βδέλυγμα, φησὶ, τῆς ἐρημώσεως τὸ εἰρημένον τοῦ προφήτου Δανιήλ. ὡσαύτως δὲ καὶ ἡμῖν ἔθος λέγειν, Εκτισάμην δὲ τοῦ προφήτου Ηερεμίου, ἢ τὸν Ἀπόστολον.

Ερώτησις ρλϛ΄

Εἰ ἀληθινός ἐστιν ὁ Χριστὸς ὁ τοῦ προέχειν καὶ τοῦ κλῆσιν τοῦ θείαν γραφὴν ὑπιδηκνύμενος, Εμμανουὴλ ὃν καλέσουσι τὸν Χριστὸν ἡ θεία γραφὴ προσηγόρευσε, πῶς ἀληθινὸς ὁ Κύριος νομισθήσεται, ὁ μὴ τὸ τεχθῆναι μεσάμοῦ τοῦ Εμμανουὴλ τοῦ προσηγορίαν δεξάμενος. οὐδὲν γὰρ τὸν ῥηθέντα Χριστὸν τῇ κλήσει τοῦ Εμμανουὴλ ὑπὸ λέξεως προσηγόρευσεν.

Απόκρισις.

Εἰ ἐν τοῖς εὐαγγελικοῖς διηγήμασι παρέλαβε τὴν θείαν περὶ Χριστοῦ προφητείαν ἡ ἔκθεσις, παρέδωκε δὲ ἡμῖν αὐτὴν ὁ τὸν χθὲς θείαν προφητείαν προσειρήκοτα ὃς τοῦ Εμμανουὴλ καλέσουσι ὀνόματι, ὁ μακάριος Ματθαῖος· πῶς οὐ καλέσουσι τοῦ τοῦ Εμμανουὴλ ὀνόματι. οὐ διέλιπε δὲ ἡ ἁγία τοῦ θεοῦ ἐκκλησία θοῦσα ἐκ τῆς διδασκαλίας τοῦ ἁγίου εὐαγγελίου Εμμανουὴλ ὀνομάζειν τὸν Κύριον. ἔχομεν δὲ καὶ τὴν ὀνομασίαν τοῦ Χριστοῦ πάσας τοῖς λοιπὰς ὀνομασίας τοῦ Χριστοῦ προσεχόμενοι, εἰ καὶ μὴ πάσαις ἀεὶ κεχρήμεθα. οὐδὲ γὰρ ὅλῳ καλέσουσι Εμμανουὴλ, ἐστὶ· ἀλλ' ὅλῳ ἐστὶ, καλέσουσι.

Ερώτησις ρλζ΄

Εἰ δὲ τοῖς γονεῖς ἀθλίοις ἐκτὸς τῆς θείας γραφῆς ἀπαγορεύται, καὶ ὁ μείζων τὰ ἀπαγορευόμενα ἁμαρτωλὸς ὀνομάζεται, πῶς ἐν ἁγίαις τὸ πατροκτόνος τοῖς οἰκείοις γονεῖς ὁ δεσπότης Χριστὸς ἀθετήσας, νῦν μάρτυρος δείκνυται. ἐν μὲν γὰρ τοῦ γάμου λόγῳ τὸ, Τί ἐμοὶ καὶ σοὶ γύναι, τῇ μητρὶ λέγων, ἐπίπληξεν. οὐκοῦν ὃ θαυμάσαι αὐτὸν ἡ μήτηρ ἠθέλησε, μητέρα καὶ ἀδελφοὺς τοὺς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ποιοῦντας ὀνόμασε· καὶ πάλιν ὅτε ἐμακαρίζετο ἡ βαστάσασα αὐτὸν κοιλία, ἐν οἷς μαστοὶ οὓς ἔθηλασε, πρὸς τοιοῦτος τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ αὐτὸς ἐμακάριζεν· ἄρα ἄπαντα ἐφ' ὑβρεῖ τῆς μητρὸς πρὸς αὐτὸν νομίζονται λέγεσθαι, ἀφ' ὅσης μητρὸς αὐτὸν ὀνομασθείσης καὶ μακαρισθείσης, ἐν αὐτῷ ἐμακαρίσθησαν ἕτεροι. ἢ δὲ ἀντιδιαστολὴ, δῆλον ὅτι ἐπ' ἐναντίων προσωπάτων λαμβάνεται. ἀλλ' ὡς τε εἰ τῷ ἁγίᾳ πρὸ θέσιν ἐν τοῖς τοσαύτης αἰχνομίας ὑπουργίαν ἐκλέλεκται, πῶς ἀναξία μακαρισμοῦ ἐν τῷ προσλεχθέντα ἡ πρὸ θέσις νενόμισται. εἰ δὲ τὰ ῥηθέντα ἑαυτοῖς ἔχει πρὸς ἄλληλα, πῶς τὰ ἀμηλίοις ἑαυτοῖς τῷ πρὸ ἀμηλίων οὐ λαμβάνει καταλύσιν.

Ἀπόκρισις.

Τὸ, Τί ἐμοὶ καὶ σοὶ γύναι, οὐ πρὸς ὀνείδισιν εἴρηται τῇ μητρὶ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ πρὸς ἔνδειξιν ὅτι μὴ ἡμᾶς, φησὶν, εἰς τοὺς ἁμαρτωλοὺς ὄντας ἐν τῷ γάμῳ ἀναλισκομένου οἴνου τέλειν φέρει τὸ θαῦμα· ὅμως οὐκ ὀλιγωρεῖ, εἰ μὴ ἐλίμπανε, ἵνα μὴ λείψῃ αὐτοῖς οἶνος, εἰπεῖν τοῖς ὑπηρέταις, ἵνα ποιήσωσιν ἃ λέγει αὐτοῖς. καὶ βλέπεις ὅτι οὐ μὴ λείψῃ αὐτοῖς οἶνος. ὅπερ καὶ γέγονεν. Οὐκ ἂν οὕτω λέγῃ τις μητέρα ἐπέπληξεν, ὡς τοῖς ἔργοις ἐτίμα. Ἐν δὲ ταῖς ἄλλαις φωναῖς οὐχ ὡς ἀποστρέφων τὴν μητέρα τῆς παρουσίας ἡμᾶς, ἀλλὰ διδάσκει κατὰ ποίαν μεθόδου μακαρία ἐστὶν ἡ παρθένος· εἰ γὰρ ὁ ἀκούων τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ φυλάττων, αὐτὸς ἀδελφός ἐστι τοῦ Θεοῦ καὶ ἀδελφὴ καὶ μήτηρ· πρόσωπον δὲ τῇ μητρὶ αὐτοῦ ἀμφότερα, δῆλον ὅτι κατὰ τοῦτο τὴν μεθόδου μακαρίζεσθαι τὴν μητέρα αὐτοῦ. Ὁ γὰρ ἀκούων τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ φυλάττων, ἀρετῆς ἐστι, καὶ καθαρᾶς ψυχῆς ὅλης πρὸς τὸν Θεὸν βλεπούσης. καὶ ὅτι οὐ τὴν τυχοῦσαν γυναῖκα ἐπελέξατο ὁ Θεὸς γενέσθαι μητέρα τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ τὴν πασῶν γυναικῶν ταῖς ἀρεταῖς ὑπερκειμένην, δῆλον τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς ἀπὸ ταύτης τῆς ἀρετῆς ἐβούλετο μακαρίζεσθαι τὴν μητέρα αὐτοῦ, δι' ἣν ἠξιώθη παρθένος μήτηρ γενέσθαι. ὅτι δὲ πρὸς ἀτιμίαν, ἢ ἀπειθίαν γονέων οὐδαμῶς ἐμφαίνεται ὁ Χριστὸς πεποιηκώς τι, μάρτυρες Λουκᾶς ὁ εὐαγγελιστὴς λέγων περὶ αὐτοῦ, ὅτι κατέβη μετὰ Ἰωσὴφ καὶ Μαρίας ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ, καὶ ἦν ὑποτασσόμενος αὐτοῖς.

Ἐρώτησις ρλζ

Εἰ τοῦ τοῦ Ἰωσὴφ ἡ Μαρία τὸν Κύριον τοῦ μύρου ἤλειψεν, ἡμεῖς δὲ τοῦ παθους καὶ τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ ἐν τοῦ βαπτίσματι τελοῦμεν τὰ σύμβολα, πῶς τοῦτον μὴ ἐλαίῳ χριόμεθα, ἔπειτα δὲ τὰ τοῦ λειφθέντα ἐν τῇ κολυμβήθρᾳ τελέσαντες σύμβολα, τῷ μύρῳ σφραγιζόμεθα ὕστερον, καὶ κατ' ἀναστροφὴν τὴν τοῦ τὸν Κύριον γεγενέτων τοῦτο ποιοῦντα νομίζομεν, εἴγε τοῦτον ὁ Κύριος τῷ μύρῳ ἤλειψε, καὶ ὕστερον ἔπαθε. πῶς δὲ καὶ οὐ τοῦτο ἡ χρῖσις τοῦ ἐλαίου τοῦ σφίγγεται τοῖς βαπτιζομένοις, εἴ τι μέτα τῷ μύρῳ τοῦτο τῷ πάθει ἐχρίσθη ὁ Κύριος.

Ἀπόκρισις.

Ἐπειδὴ ἡ ποιᾷ * τὸν ἐνταφιασμὸν καὶ τὸν θάνατον αὐτοῦ ποιεῖ τοῦ ἐνταφιαζομένου· ἡ δὲ μακαρία Μαρία τοῦ τοῦ θανάτου ἐμύρισε τὸν Κύριον κατὰ τὸ γεγραμμένον, Ὃ ἐποίησε, φησὶ, αὕτη τοῦτο ἐνταφιασμόν μου ἐποίησε. προλαβοῦσα γὰρ ἐμύρισέ μου τὸ σῶμα. Τὸ δὲ προλαβοῦσα, οὐχὶ τοῦ τοῦτο τοῦ δίοντος χριστοῦ ἐμύρισέ μου τὸ σῶμα· Διὰ τοῦτο οὐδὲ γέγονεν κατ' ἀναστάσιν, ἀλλὰ τὸ ὅτι τοῦ Κυρίου γεγονὸς τοῦτο τοῦ χριστοῦ, τοῦτο ὅτι τῶν βαπτιζομένων ἐν τῷ δίοντι κηρῷ· χριόμεθα ἢ τῷ παλαιῷ ἐλαίῳ, ἵνα γινώμεθα χριστοὶ τῷ μύρῳ τοῦτο δώρημα τοῦ τὴν χρίσιν τοῦ μύρου ἐνταφιασμὸν ἑαυτοῦ λογιζομένου, καὶ τύπῳ μὲν ὅτι τοῦ παθόντος, ἀληθείᾳ δὲ ὅτι τοῦ μεθέντος εἰς τὴν κοινωνίαν τῆς τε ἑαυτοῦ παθημάτων, καὶ τῆς δόξης ἡμᾶς καλέσαντος σαρκὸς Χριστοῦ.

Ἐρώτησις ρλη

Εἰ δίκαιός ἐστιν ὁ τὸν ἡμαρτηκότα ἐπ' ὧν ἥμαρτε ψυχοφθόρος, πῶς δίκαιος ὁ Θεὸς ὁ Ἰησοῦν τὸν λαὸν δι' ἁμαρτίαν θανατώσας ἑτέρων. λέγω δὲ τὸν ἁμαρτήσαντα Ἰωνάθαν καὶ τὸν Δαβὶδ, τὸν μὲν ἐξ ἀγροικίας λύσαντα τὴν νηστείαν τῇ γεύσει τοῦ μέ-

λιπες, τὴν δὲ τοσοῦτον τὸ λαὸν ἀριθμήσαμτα. εἰ δέ τις λέγοι ὡς τὴν ὑπακοὴν ὁ θεὸς ὅτι ἠμαείας τὴν ἀρχόντων ἐζήτει, πῶς οὐκ ἀδικεῖ, τοὺς ἁμαρτίους ἀποδιδοὺς ἀλλοτρίοις κολάσεσιν· ἐναντιοῦται δὲ τῇ λεγούσῃ γραφῇ, ὅτι ψυχὴ ἡ ἁμαρτήσασα, αὐτὴ ἀποθανεῖται.

Ἀπόκρισις.

Οτι πικροτάτη ἠμαείας τὴν ἡμαρτηκότων βασιλέων, ἡ τῆμαείας τοῦ λαοῦ, δηλοῖ αὐτὸς ὁ μακάριος Δαβὶδ, δεόμενος τοῦ Θεοῦ εἰς αὐτὸν τε καὶ εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ μεταγαγεῖν ἀπὸ τοῦ λαοῦ τὴν πληγήν. σάλος γὰρ ὅσπερ τῆς βασιλείας, ἡ μίκωσις τῶν βασιλευομένων. ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ Σαοὺλ ἐμίσησεν ἀναιρεῖν τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ιωνάθαν, ἵνα τῇ ἀναιρέσει αὐτοῦ τὴν πληγὴν ἰάσηται τοῦ λαοῦ, εἰ μὴ θάσας ὁ λαὸς ὤμοσε μὴ ἀποθανεῖν ἐᾶσαι τὸν Ιωνάθαν· καὶ ὡς σύγκειται ὁ ἀνθρωπος οὐκ ψυχῆς καὶ σώματος, οὕτως καὶ ἡ βασιλεία σύγκειται ἐκ τοῦ βασιλέως καὶ τῶν βασιλευομένων· ἐὰν οὖν ἁμαρτήσας ὁ ἀνθρωπος ἁμάρτημα δέξηται, καὶ τυπτηθῇ εἰς τὸ πῶτον, οὐκ ἀδικεῖ ὁ τυπτήσας αὐτὸν, οὕτως οὐκ ἀδικεῖ Θεὸς ὅτι τοῖς τῶν βασιλέων πταίσμασιν τὸν λαὸν ἠμωγούμενος. μεγάλως γὰρ οἶδεν ἀνιᾶν τοὺς βασιλῆς ἡ πληγὴ τοῦ λαοῦ. τὸ γὰρ βασιλείας ὅστ ἠμφεία ἡ πληγὴ τοῦ λαοῦ.

Ερώτησις ρλθ.

Εἰ εἷς ὅστ Θεὸς ὁ Θεὸς, δῆλον ὅτι καὶ πάντα κέκτηται τὸ εἶ ἐν οἷς ὃ ἀπλοῦν ἢ τὸ σεμνὸν, ὃ ἀθάνατον ἢ τὸ ἀθάνατα, τὸ ἄμητον ἢ ὃ ἀγήμητον, τὸ γλυκὺ ἢ τὸ μὴ γλυκύ, πῶς οὖν τοῦ μὲν παῖς γλυκήσαντος, καὶ τοῦ ὑοῦ μὴ γλυκήσαντος, καὶ τοῦ ὑοῦ γλυκήντος, τοῦ δὲ παῖς μὴ γλυκήντος, δοκεῖ εἷς Θεὸς καλεῖσθαι ὁ πατὴρ, καὶ ὁ υἱός, καὶ ὃ πνεῦμα, ἐξ αὐτοῦ τοῦ γλυκᾶσθαι ἢ μὴ γλυκᾶσθαι, καὶ τοῦ γλυκὺ καὶ μὴ γλυκὺ τὴν ἐναντίωσιν κεκτῆσθαι νομιζομένου.

Ἀπόκρισις.

Εἰ ἔστιν ὁ Θεὸς τῇ σεμνοπρεπῇ τῶν τελείων φύσεων ἀποστάσεων τῶν διαφερουσῶν ἀλλήλων οὐ τῇ οὐσίᾳ, ἀλλὰ τοῖς τῆς ὑπάρξεως ἐζήποις, ἡ διαφορὰ ἡ τῶν ἰδίων ὑπάρξεων ἐζήπου οὐ διαιρεῖ ὃ ἐν τῇ οὐσίᾳ· καὶ ὥσπερ ὅτι τοῦ Ἀδὰμ, καὶ τῆς Εὔας, καὶ τοῦ Σὴθ, εἷς λόγός ἐστιν ὁ τῆς οὐσίας λόγος· ψυχὴ γὰρ λογικὴ καὶ σῶμα θνητὸν ἐζήποι δὲ τῆς ὑπάρξεως διαφορά· ὁ μὲν γὰρ Ἀδὰμ γέγονεν ἀπὸ τῆς γῆς, ἡ δὲ Εὔα ἐκ τῆς πλευρᾶς, ὁ δὲ Σὴθ ἐκ τοῦ σπέρματος· καὶ ἐν διαφόροις ἰδίαις ὑπάρξεως ἐζήποις μένει ὁ τῆς οὐσίας λόγος εἷς ἀδιαίρετός τε καὶ ἀπαραλλάκτος, οὕτως ἓν ὅστ Θεοῦ, τῇ ταυτότητι τῆς τῶν τριῶν προσώπων οὐσίας εἷς Θεὸς πεπίστευται, ὅ, τε πατὴρ, καὶ ὁ υἱός, καὶ ὃ ἅγιον πνεῦμα. τοῦτο γὰρ σεμνότητι τοῦς ὃν τῆς οὐσίας λόγον ὁ ἐζήπος ἰδίας ὑπάρξεως. τὰ μὲν οὖν ὅτι τῶν ἰδίων τελείων ἀποστάσεων ὡσαύτως ἀπαραλλάκτως λεγόμενα, ἐν τούτοις νοῦ ὃ ἐν τῆς οὐσίας· τὰ δὲ μὴ ὡσαύτως, ταῦτα νοῦ τοῦ ἐζήπου τῆς τῶν προσώπων ὑπάρξεως.

Ερώτησις ρμ.

Εἰ κληρονόμον ἑαυτὸν ὁ Χριστὸς ὠνομάζει, τοῦτον δὲ κατὰ τὸν τρόπον οἱ γεωργοὶ, τουτέστιν οἱ Ιουδαῖοι, ἐπέγνωσαν, καὶ ἵνα γεωργίας διασώσαι θελήσαντες, ὡς κληρονόμον ὃν κληρονόμει ἀπέκτειναν, πῶς αὐτὸς ὁ ἀπόστολος Παῦλος ὃ ἐλαμήμητος αὐτῶν ἐμαρτύρησεν ἀγνοιαν· ὁ μὲν λέγων, Αφες αὐτοῖς· οὐ γὰρ οἴδασι τί ποιοῦσιν· ὁ δὲ φάσκων, Εἰ ἔγνωσαν, οὐκ ἂν τὸν Κύριον

τῆς δόξης ἐσώρωσθμ.

Ἀπόκρισις.

Διχῶς ἡ ἄγνοια λέγεται. ἢ γὰρ μὴ βουλόμενός τις ἀγνοεῖ, ὅταν τὰ πράγματα ὁδηγοῦντα εἰς γνῶσιν οὐκ ἔχῃ· ἢ βουλόμενος ἀγνοεῖ, ὅταν τὰ μὲν πράγματα ἔχῃ ὁδηγοῦντα εἰς γνῶσιν, μὴ βουλόμενος δὲ γνῶναι. ταύτῃ δὲ τῇ βουλητῇ ἀγνοίᾳ οἶδεν ἡ θεία γραφὴ ποτὲ μὲν ἄγνοιαν, ποτὲ δὲ γνῶσιν ὀνομάζουσαν ἄγνοιαν μέ, ὡς ὅταν λέγῃ, Καὶ ἐμὲ οἶδατε, καὶ πόθεν εἰμὶ οἴδατε, καὶπὶ οὐ δυνάσθε ἀφ' ὧν ἐργάζομαι γνῶναι τῆς τε ὀνομασίας τῆς ἐμῆς, καὶ τῶν λόγων μου τῇ ἀληθείᾳ ψηφιζομένους γὰρ οὐ δυνάται ταῦτα ποιεῖν. ὃ δὲ λέγει τὴν γεωργὸν γινώσκειν ὅτι κληρονόμον, καθὰ ἐπάσαμτο τοῦτον λέγειν πάντα εἶ) ἀνθρώπου ἐστὶ τῇ προθέσει ζωῆς, τοῖς ἔργοις οἷς ἐποίει, καὶ τῇ κλήσει τοῦ υἱοῦ, καὶ τῇ ἀποστολῇ τῶν ἀποστόλων τὰς ἀποδολῆς. ὅτι δὲ μὴ ὃ ἀπέθανεν αὐτὸν ἀπέκτεινεν αὐτὸν ὁ Θεὸς ὡς τὸν νεκρὸν εἰς ἀθάνατον ζωὴν, καὶ ἵνα ἐστὶν αὐτὸν πάντων κληρονόμον, οὐκ ἔγνωσαν. οὔτε γὰρ ἡ ἀποστόλων ἀποδολῆς ἔφασαν τοῦτο τὸ μυστήριον. καὶ ταύτῃ οὖν τῇ ἀγνοίᾳ εἶπεν ὁ Χριστὸς, Πάτερ ἄφες αὐτοῖς· οὐ γὰρ οἴδασι τί ποιοῦσιν. ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ ἀπόστολος, Εἰ γὰρ ἔγνωσαν, οὐκ ἂν τὸν Κύριον τῆς δόξης ἐσταύρωσαν.

Ἐρώτησις ρμα'.

Εἰ μόνος ὁ Χριστὸς τὸν θεῖον νόμον ἀκριδῶς ἐξετέλεσεν, πῶς ἐπορεύοντο καὶ τῷ νόμῳ ἄμεμπτοι ὅ, τε Ζαχαρίας καὶ ἡ Ἐλισάβετ, περὶ ὧν φησιν ὁ Λουκᾶς ἐμαρτύρησεν· καὶ ὁ Παῦλος δὲ καὶ δικαιοσύνην τὴν ἐν νόμῳ γινομένην ἄμεμπτος.

Ἀπόκρισις.

Ἄλλο δ' ἄμεμπτον, καὶ ἄλλο δ' ἁμαρτητον. ὁ μὲν γὰρ ἁμαρτητος οὐκ πάντως καὶ ἄμεμπτος, οὐκέτι δὲ ὁ ἄμεμπτος ἐξ ἀνάγκης καὶ ἁμαρτητος ἐστίν. ὁ γὰρ ἁμαρτάνων παρὰ τὸν νόμον, συγχωρεῖν ἁμαρτίαν τῇ παρεισαγωγῇ τῶν θεσμῶν, καὶ τῇ ἐξαγορεύσει τῶν πλημμελημάτων λαῶν τῇ ἄφεσιν, γίνεται καθαρὸς, καὶ ἄμεμπτος κατὰ τὴν οὐ νόμου δικαιοσύνην. ὁ δὲ Χριστὸς ἅτε ἁμαρτητος ὤν, καὶ οὐδαμῶς παραβὰς τὸν νόμον, οὔτε διεπορεύετο ἢ βεβηλώσεως διόμενον ἐδέξατο δὲ καὶ τὸν βαπτισθῆναι Ἰωάννου, καὶ ἐβαπτίσθη ὑπ' αὐτοῦ, ἵνα πληρώσῃ πᾶσαν δικαιοσύνην, ἣν ὁ Παῦλος παρέδωσεν πιστεύσας Χριστῷ, οὔπω ἦν δεκάμηνος, ἐπεὶ οὐκ ἂν εἰσῆλθε τὴν συναγωγὴν, ἀφ' οὗτο ὁ Χριστὸς μόνος λέγεται ἁμάρτητος γεγενῆσθαι.

Ἐρώτησις ρμβ'.

Εἰ ὁ ἄγγελος τοῦ ἀνθρώπου ἀνώτερος, καὶ θεοὶ τοῖς ἀνθρώποις ἡ γραφὴ ὀνομάζῃ, πῶς οὐχ ἁρμόζῃ καὶ τοῖς ἀγγέλοις θεοὺς πρὸ ἡμῶν ὀνομάζεσθαι.

Ἀπόκρισις.

Τῶν ἀγγέλων ὅσοι τὸ πάσχειν Θεοῦ ὤφθησαν, ἢ ἐλάλησαν τοῖς ἀνθρώποις, ἐχήκεσι καὶ αὐτοὶ τοῦ Θεοῦ τὴν κλῆσιν, ὡς ὁ λαλήσας τῷ Ἰακὼβ καὶ τῷ Μωϋσῇ. ἐκλήθησαν δὲ καὶ οἱ ἄνθρωποι θεοί. ἑκατέροις δέ, διὰ τὴν ἐγχειρισθεῖσαν αὐτοῖς χρείαν, ἐδόθη τοῦ Θεοῦ τὴν τάξιν ἢ τὴν προσηγορίαν ἔχειν· πληρωθείσης δὲ τῆς χρείας, παύονται τοῦ καλεῖσθαι θεοὶ οἱ χρείας χάριν ἔσεσθαι εἰληφότες τοῦ θεοῦ τὴν κλῆσιν. ὅτε μὲν γὰρ ἐσχήκεσι τῷ ἀγγέλῳ τὴν ὀλιγοστὴν τοῦ λαοῦ, ἔφασκε τῷ Μωσῇ πρὸς αὐτὸν, Μὴ ἀπιστήσῃς αὐτῷ ὅτι ὄνομά μου κεῖται ἐπ' αὐτῷ. ὅτε γὰρ ἐσχήκεσι τοῖς ἄρχουσι τὴν κρίσιν τοῦ λαοῦ, φησὶ πρὸς αὐτοὺς, Δικαίαν κρίσιν κρίνατε, ὅτι ἡ κρίσις τοῦ

Θεοῦ ὄντι. καὶ πάλιν, Ἐγὼ εἶπα, θεοί ἐστε καὶ υἱοὶ ὑψίστου πάντες· Θεοὺς αὐτοὺς ἔλεγεν πρὸς τοὺς, οἷς ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἐγένετο· καὶ οὐ δύναται λυθῆναι ἡ γραφή· ὃν ὁ Πατὴρ ἡγίασε καὶ ἀπέστειλεν εἰς τὸν κόσμον, ὑμεῖς λέγετε ὅτι βλασφημεῖς, ὅτι εἶπον· Υἱὸς τοῦ Θεοῦ εἰμι;

Ἐρώτησις ρμγ΄.

Εἰ μὴ ἐπίστευσε μοι ὁ Θεός, μὴ πιστεύσητε δι' ὁ ἄνθρωπος, πῶς οὐκ ἀπάντησε ὁ ἄνθρωπος Θεὸς τοῖς ἀπίστοις;

Ἀπόκρισις.

Αὕτη ἡ ἐρώτησις οὔτε Χριστιανῷ ἁρμόζει, οὔτε Ἕλληνι. καὶ ἔτι γὰρ οἱ εἰς ἡμᾶς ὑποβεβηκότες μετέχεται τῆς ὑπεραβεβηκότος ἡ κλῆσις καὶ τοῦ ἐκείνου δόξαν. ἃ χρὴ οὐκ ἐκ τοῦ ὁμολογουμένων καταβιβάζειν τὰ ἀποδείκνυσθαι ἐκ τῶν ἀμφιβόλων.

Ἐρώτησις ρμδ΄.

Εἰ ἔχει ὁ Θεὸς ὑποστάσεις ὑπάρχουσας, καὶ βουλεύεται συνυπάρχουσαν, καὶ υἱὸν ὑπάρχοντα, πῶς οὐκ ἔστιν οὗτος συγκεχυμένος ἁπλοῦς ὀνομάζεται;

Ἀπόκρισις.

Ὁ Θεὸς ὡσαύτως ὅλος ἐστὶ πανταχοῦ, καὶ ὅλος ἐν ἑκάστῳ, καὶ ὅλος ἐφ' ἑαυτοῦ, καὶ τοῦτον πίστιν μὲν ἔχομεν, οὕτως καὶ ὁ ἁπλοῦς αὐτὸς ὅλον υἱὸς ἐστι, καὶ ὅλον υἱὸν ἔχει ὄντι, καὶ ὅλον βουλὴ ἐστι, καὶ ὅλον βουλεύεται ἔχει ὄντα. οὐ γὰρ ἐστι τῇ τοιαύτῃ φύσει ὁ Θεός, ὥστε τὸ εἶναι αὐτὸν, καὶ τὸ ἔχειν νοηθῆναι ὡσαύτως * ἀλλ' ὡσαύτως τῇ φύσει ὢν, οὕτως καὶ τὸ εἶναι αὐτὸν καὶ τὸ ἔχειν ὄντα ὡσαύτως τοῖς σεσωσμένοις.

Ἐρώτησις ρμε΄.

Εἰ δι' ὧν ἡ σὰρξ, δι' αὐτῶν καὶ τὸ αἷμα σωίζεται, δι' ὧν τοῖς μὲν βρῶσιν τῆς τοῦ ζῴου σαρκὸς ὁ Θεὸς ὀνειδίζει, τοῖς δὲ ἐν τῷ αἵματι ἀπαγορεύει μεταλαμβάνειν, Γλαῦκε κρέας, λέγων, ἐν αἵματι οὐ φάγεσθε.

Ἀπόκρισις.

Ἵνα καὶ ἐν τούτῳ χωρίσῃ ἡμᾶς ὁ Θεὸς τῆς τῶν θηρίων ὁμοιότητος, τῷ σὺν τῇ σαρκὶ τῆς σαρκὸς λαμβάνοντας καὶ τὸ αἷμα ὡς τὰς σάρκας ἐσθίουσιν.

Ἐρώτησις ρμς΄.

Εἰ ὁ Θεὸς ὅτι τὰ ἀρχαῖα τοῖς ἔθνεσιν ἐφιλότιμον, καὶ διὰ τῶν προφητῶν ἔσεσθαι προεμήνυσεν, ὅπως οἱ Ἕλληνες τοὺς Ἕλληνας διεμάχοντο, πολλάκις κατὰ χρησμὸν προέξαντές τι ὧν ἡ θεία γραφὴ τοῖς προέξουσιν ἀπηγόρευσε, τῷ σὺν τῇ δευτέρᾳ πρόσει καὶ μόνων ἀρνεῖσθαι ἀπηλλάγησαν, οἷς ὅτι μὲν πολέμου, ὡς ὅταν οἱ ἐπὶ ἅ ὅτι θύσας ἄδειν μὲν καταστρέφειν τοῖς προῤῥηθεῖσι πόλιν ἐμόνον· μανίβυσα μόνον δὲ Τφρσίου, ὁ Μενοικεὺς κατὰ δὲ δοκεῖν τῇ μανικίᾳ ἑαυτὸν ἐτίμως κατέσφαξε, καὶ οὕτως κατὰ τὴν προῤῥησιν τῆς μάντεως, ἡ μὲν πόλις διεσώθη, οἱ δὲ πολέμιοι ἐπὶ τῷ σὺν τῇ πόλει ἀνῃρέθησαν. καὶ τοῦτο μὲν τοῖς σὺν τοῖς πολέμοις ἔπαιον ἐν σὺν πολλοῖς ἡμῖν εἴρηται.

Ἀπόκρισις.

Ὁ ποιῶν τὴν λύσιν τῶν ζητουμένων, πρέπον ὀφείλει θεῖναι τὰ ὁμολογήματα, εἶτα ἐξ αὐτῶν ποιήσασθαι τῶν ζητουμένων τὴν λύσιν. ἔστι δὲ τῶν ὁμολογουμένων, τὸ ἕνα εἶναι Θεὸν δημιουργὸν τε καὶ προνοητὴν τοῦ κόσμου πάντος, ὃν καταγγέλλουσιν αἱ γραφαὶ τῶν Χριστιανῶν γραφαῖς λόγοις θείαις δυνάμεσι μεμαρτυρημένοις, πρὸ οὗ ὄντι τὰ μηνύοντα ἦτε προῤῥήσεις καὶ ἡ ἔκβασις· ἐκβαίνουσι δὲ αἱ γραφαὶ αὗται κα-

παγέλλουσαι, τοῖς τῶν Ελλήνων Θεοῖς· Εἰ ἀλλάξεται, φησί, τὰ ἔθνη τοῖς Θεοῖς αὐτῶν· ἃ οὐδὲ εἰσὶ θεοί. ὧν δὲ οὐκ εἰσὶν οἱ Θεοὶ Θεοί, τούτων οὐδὲ οἱ μάντεις εἰσὶν ἀληθείας προφῆται· οὐδὲ ἡ αὐτῶν προῤῥησις ἀπόδειξιν τε καὶ ἀγωγὴν ἔχει πρὸς ἔκβασιν. ὥσαν γὰρ εἰσὶ μαχηταὶ τῆς ἀληθινῆς θεότητος, οὕτως καὶ οἱ τῶν μιγλήτων προφῆται. ὅτι δὲ ἡ ἐν τῇ μάχῃ τῶν Ελλήνων πρὸς Ελληνας, τὸ πολυθέατον, μάλιστα ἐν τοῖς πολέμοις, ταῖς μαντείαις χρῆσαι μῶσιν, ὁ τῶν Χαλδαίων Θεὸς τοῖς ἰδίοις ἔσπευδε βουλήσεσιν. μαρτυρεῖ δὲ ἡ μάχη Αλεξάνδρου καὶ Δαρείου, τῷ μὲν κατὰ νίκας τὰς μαντείας, τῷ δὲ καταργήσας. μαρτυρεῖ δὲ ἡ τοῦ Λασυρίου ἡ μάχη ἐν οἷς εἶχε πρὸς τὰ σπήλαια πολλὰ καὶ ἰσχυρὰ ἔθνη, ἐν οἷς ὁ Θεὸς ῥᾳδίως τῆς ὀργῆς καὶ θυμοῦ ἐκάλεσε, ποτὲ μὲν λέγων, Ἰδοὺ ὁ Λασύριος, ῥάβδος ἐστὶ τῆς ὀργῆς μου· ὅτι ἔθνος ἀμαρτωλὸν * αὐτόν· ποτὲ δὲ λέγων πρὸς αὐτόν, Μὴ * θυμοῦ δίκαιον τὸν ἔλεγχον αὐτόν; καίτοι * ὁ Λασύριος ὅτι τῆς ὀπτασίας τῶν προφητειῶν οὐκ ἤλπιζε πρὸς τῶν Θεῶν αὐτὸν ἀφῃρῆσθαι τῶν μάντεων, θαρρῶν ἐν ταῖς ἐφόδοις τὰ ἐλεφάντινα ἔθνη καὶ ὁμοίως αὐτῷ τῇ ποιήσει τῶν προφητῶν συμβεβληκότα αὐτῷ εἰς πόλεμον, ἐν ἀποτυχίᾳ τῆς ἀφῃρημένης ὑπὸ Θεοῦ συγχωρήσαντος ὀπτασίας τῷ Λασυρίῳ τὴν προφητείαν, ἐν τυχίᾳ δὲ τὰ ἔθνη. πρὸς ὧν ὁ μὲν Θεὸς ἀφῃρημένος τὸν προφήτου Ησαΐου φησὶν, Ο Θεὸς ἀνῆκε τὸν χεῖρά μου, ἐν ἐξηραίνθησάν· ὁ δὲ Λασύριος φησὶ, Μὴ ἐρρύσαντο οἱ Θεοὶ τὰ ἔθνη τὸν λαὸν αὐτῶν ἐκ τῆς χειρός μου, ὅτι ῥύσεται Κύριος τὸν Ιερουσαλὴμ ἐκ τῆς χειρός μου; Καπὰ μὲν τοὺς χρησμοὺς οὐκ ἐδύξατο ὁ Λασύριος πρὸς τῶν μάντεων, ὁμοίως ἐφθέγξατο φωνὰς δὲ καπὰ τῶν ἐθνῶν, καὶ καπὰ τῆς Ιερουσαλὴμ· καὶ τοῦ Θεοῦ συγχωρήσαντος, ἐπέτυχε ὁ Λασύριος τῶν χρησμῶν καπὰ τῶν ἐθνῶν· καπὰ δὲ τῆς Ιερουσαλὴμ, ἀπέτυχε τῶν χρησμῶν, τοῦ Θεοῦ μὴ συγχωρήσαντος. πῶς οὖν ἀπέτυχον οἱ μαντεῖαι οἱ ἐπὶ ὅτι Θήβας τὸ Ἄμμωνος ἀπολέσαν τὴν πόλιν, ἡ γὰρ ἀπόλυσις τῆς μαντείας, ἔλεγχος ἦν τῆς ἀληθείας τοῦ Θεοῦ τοῦ λέγοντος τὰς μαντείας προμιμύσασθαι καὶ ἀνέκβατα, ἐν εἰ καπὰ τὴν ἀψευδῆ τοῦ συντόνως φωνὴν, Χωρὶς Θεοῦ τρουφῆσαι οὐ πεσεῖται ἐπὶ τῆς γῆς, πολὺ μᾶλλον ἔθνος ἄλαι, ἢ πόλις ὅλη οὐκ ἂν ἀπόλοιτο μὴ τοῦ Θεοῦ συγχωρήσαντος. ὅτι δὲ πᾶν ἔθνος Ελληνικὸν τὸ ἔθνος Ελληνικὸν ἀπολύμενοι τὸ ῥάβδου ἃ τρίονος τῆς ὀργῆς τοῦ Θεοῦ ἀπόλλυται, φανερὸν καθέστηκεν ἐκ ὧν περὶ τοῦ Λασυρίου εἰρημένων. ἔτι δὲ εἰ τὰ πρὸς τῶν Ελλήνων περὶ τῆς μάντεως Τειρεσίου εἰρημένα, πάντα πασῶν ὅσα κατηγόρασε, πῶς οὐδέχεται τὰ δι' αὐτοῦ λεγόμενα εἶναι ἀληθῆ. φασὶ γὰρ περὶ αὐτοῦ ἄνδρα τὸ γυναῖκα γεγονέναι αὐτὸν, καὶ ἀμφοτέρων ἔχειν τὰς πλάσεις, καὶ πολλὰς μάχας τῶν Θεῶν διαλύσαντος. διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν, ἡ μὲν Ηρα χολωθεῖσα αὐτῷ, ἐπήρωσεν αὐτόν· ὁ δὲ Ζεὺς εἰς ἀντιμυθίαν τῆς πηρώσεως αὐτοῦ ἐχαρίσατο αὐτῷ τὴν μαντικήν. ἀλλ' εἰ ἀλλότρια πίστεως ὑπάρχει τὰ περὶ αὐτοῦ μυθευόμενα, πῶς οὐδέχεται ἀληθῆ εἶναι τὰ περὶ αὐτοῦ μυθευόμενα. ἔτι δὲ εἰκότως φασὶν Ελληνες, τὰ περὶ τῶν μοιρῶν ὑπειλημμένα ἀδιάπτωτα ὅτι ἀδιαπτώτως, πῶς οὐκ εἰσὶν ἀνωφελεῖς αἱ μαντεῖαι τοῖς αὐτῶν χρωμένοις, τῶν μοιρῶν ὅτι τὸ ἀπόβασιν τέλος ἀναλλοιώτως ἀγουσῶν τὰ περὶ αὐτῶν ὑπειλημμένα, ἀλλ' εἰ ταῦτα οὕτως ἔχει, πῶς οὐκ εἰσὶ ψευδεῖς αἱ τε μοῖραι καὶ αἱ μαντεῖαι περὶ ἀλλήλων ἀναγεγραμμέναι. πῶς δὲ οὐκ ἔστιν ὁ Μενοικεὺς μάτην καταφάξας ἑαυτὸν, κατὰ ὃ δικαιοῖ τὴν μαντείαν, τῆς

αἰτίας τῶ ἀναιρεθῆναι μὲν τοὺς πολεμίους, σώζεσθαι δὲ τὴν πόλιν, μὴ ἐκ τοῦ δαίμονος τῶ ὄντι μαίτιος χρημάτισμος ὑπαρχούσης, ἀλλ' ἐκ τῆς τοῦ δεισιδαίμονος τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ συλλογίσεως.

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΑΣ.

α' Η [illegible] ποιοῦσα τὰ φαινόμενα, ἐαὶ μὴ τοῦ ἡμετέρου μύθου [illegible] ὃ τοῦ μὴ κατὰ φύσιν ποιοῦντος, οὔτε [illegible] εἰ, ὅ τε ποιῆ.

β' Οτι οὐχ ἁπλῶς πᾶν [illegible] ἡμῖν τε καὶ φθαρτὸν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ κτίσει ὃ τε ἡμέρᾳ χρόνου, ἀρχὴν καὶ ὑπόδυσιν, ἀκμὴν καὶ παῦλαν ἀκμῆς· ἀλλὰ ὃ φύσει ἢ τύχῃ γινόμενον.

γ' Εἰ ζῶν ἡμῖν ἐρεῖς ὀνόματι καλῆται Θεὸς πᾶν εἴτι καλῆται, οὐκ ἔστιν ἀναίτιον ἔτε ἀθεΐας τοῦ Θεῶ ἕνεκα ὃ ὄνομα, ὅσα ἔστιν τοῦ ἡμετέρου ὀνόματι καλῆται δὲ ὁ Θεὸς καὶ ἀληθῶς, καὶ ἀγαθὸς καὶ τῇ ὄντι ἀληθείᾳ αὐτὸς ἐστὶν ὃ ψεῦδος, τοῦ δὲ ἀγαθοῦ ὃ κακόν, τοῦ δὲ Θεῶ οὐδὲν ἀνάπτεται· τοῦτο μὲν νοήσας ὁ Πλάτων, ὑπεναντίον τι ἐδόγμάτισε τοῦ Θεῶ, κακὸν ἀναίτιόν τε καὶ ἀΐδιον.

δ' Οὐκ ἔστι τι ὃ μὴ τόδε τι ὄν· οὐ, οὐκ ἔστι σῶμα ἀλλ' ἢ τόδε σῶμα ὄν. ἀλλ' εἰ ἡ ὕλη ὃ τόδε οὐκ ἔχει, οὐδ' ἄρα ὃ εἶναι ἔχει· ἀχώριστον γὰρ τοῦ εἶναι ὃ τόδε εἶναι).

ε' Η φύσις καὶ ἡ τύχη οὐκ τῶν οὐσιῶν ποιοῦσιν ἀλλὰ ποιοῦσιν· οὐ οὐκ ἀσπέρματος ποιεῖ ἡ φύσις ὃν ἀνθρωπον, ἐξ ἀνθρώπου ὃ σπέρμα· οὐσίαν δὲ εἶσι τό, τε σπέρμα καὶ ὁ ἄνθρωπος. ὡσαύτως καὶ αἱ τέχναι ποιοῦσιν οὐκ τὸ χαλκοῦ ἀνδριάντα, καὶ οὐκ πλίνθων οἰκίαν. οὐσίαν δὲ εἶσιν ὅ, τε χαλκὸς καὶ οἱ πλίνθοι. οὕτω τῆς ὕλης οὐσίας οὐκ οὔσης, τίς ἔστιν ὁ ποιήσας ἐξ αὐτῆς, τ' φύσεώς τε καὶ τῆς τέχνης ἀδύνατον ποιεῖν τι οὐκ μὴ οὐσίας.

ς' Εἰ καθὼς φησιν Αριστοτέλης, ἔστι σῶμα μήτε βαρύ, μήτε κοῦφον, μήτε ἐν τῶν τεσσάρων στοιχείων, μήτε οὐκ ὧν τεσσάρων στοιχείων, δῆλον ὅτι εἰ ἀληθὴς ὁδὸς ἔστι σῶμα, μήτε θερμὸν μήτε ψυχρόν, μήτε κατὰ φύσιν μήτε κατὰ πάθος· ὃ γὰρ κατὰ φύσιν ἢ κατὰ πάθος θερμὸν ἢ ψυχρόν, τῶν τεσσάρων ἔστι στοιχείων. εἰ δ' σῶμα οὐκ ἔστιν μήτε κατὰ φύσιν θερμὸν ἢ ψυχρόν, μήτε κατὰ πάθος, οὐκέτι ἔστι σῶμα μήτε βαρύ, μήτε κοῦφον, μήτε ἐν τῶν τεσσάρων στοιχείων. πῶς οὖν λέγει θερμὸν εἶναι ὃ αἰθέρα δηλονότι τὴν κίνησιν τοῦ οὐρανίου σώματος, ἐν τοῖς ἐν ἀπὸ κινουμένων σωμάτων· τὰ γὰρ ταῖς κινήσεσι θερμαινόμενα σώματα, εἰ τοῦτο τῶν θερμαινομένων ἐστὶν αὐτῶν θερμαίνεται, δῆλον ὅτι κατὰ πάθος θερμαίνεται· εἰ δ' κατὰ πάθος, δῆλον ὅτι καὶ κατ' ἀλλοίωσιν· εἰ δὲ κατ' ἀλλοίωσιν, δῆλον ὅτι καὶ κατὰ μεταβολήν· εἰ δ' κατὰ μεταβολήν, δῆλον ὅτι οὐκ τοῦ ἀνάπτου εἰς ὃ ἀνάπτον μεταβάλλεται· ἀνάπτον δὲ τοῦ θερμοῦ ὃ ψυχρόν· οὐκ τοῦ ψυχροῦ ἄρα εἰς ὃ θερμὸν μεταβάλλεται. ἀλλ' ὅπερ οὐκ ἔστι σῶμα οὐκ τοῦ ψυχροῦ εἰς ὃ θερμὸν κατὰ πάθος μεταβαλλόμενον, μὴ ὂν μήτε τῶν τεσσάρων στοιχείων, μήτε ἐξ τῶν τεσσάρων στοιχείων, δῆλον τοῦτο οὐκ ἔστι ὃ οὐρανίων σῶμα ἕτερον στοιχεῖον παρὰ τὰ τέσσαρα στοιχεῖα. θερμαίνεται γὰρ κατὰ πάθος οὐκ τοῦ ψυχροῦ εἰς ὃ θερμὸν μεταβαλλόμενον.

ζ' Εἰ τὰ οὐκ τῆς κινήσεως θερμαινόμενα σώματα, τῶν πλείστων τῆς κινήσεως πλέον θερμαίνεται, πῶς κατὰ τὸν Αριστοτέλην σῶμά ἐστιν ὁ ἥλιος, οὐ κατὰ φύσιν θερ-

μὸν, ἀλλ' ἀϊ κίνησιν, εἰ ὃ πλῆθος τῆς κινήσεως πλειόνως οὔτε διαμένεται οὔτε διαμένῃ, ἀλλ' ἀεὶ τῷ ἀμύθῳ τ' κινήσεως ὃ ἴσον ἔχῃ τ' διαμύθησεν.

ιη' Εἰ καὶ ὃν Ἀριστοτέλων ὄρος τῆς οὐσίας ἐστὶ τὸ τῶν ἐναντίων δύο μέρος δεκτικὸν, πῶς λέγῃ πάλιν ὁ αὐτὸς Ἀριστοτέλης τινὰ ὕλην μὴ εἶναι οὐσίαν οὖσαν τῶν ἐναντίων δύο μέρος δεκτικήν· διαφορᾶς γὰρ καὶ ἕξεως. εἰ δὲ τὸ τοιοῦτον μέρος τῶν ὄντων, ἐστὶ καὶ ἐστὶν ἐστέρησαι, πῶς λέγῃ ὁ Ἀριστοτέλης ἀδύνατον ἐκ τοῦ μὴ ὄντος γίνεσθαι τι, τῆς ὕλης κατ' αὐτὸν ἀμφοτέρων τοιούτων, καὶ τοῦ ὄντος, καὶ τοῦ μὴ ὄντος.

ιθ' Εἰ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος οὐ γίνεταί τι, δῆλον ὅτι ἐκ τοῦ ὄντος γίνεταί τι· ἀλλ' ἐπὶ ὕλης τοῦτο, πῶς δηθεὶς Ἀριστοτέλης λέγων τινὰ ὕλην οὐκ ὄν.

κ' Εἰ μὴ ἀλλοιοῦται ἡ ὕλη, ἀδύνατον γίνεσθαί τι ἐξ αὐτῆς. ἀλλ' εἰ πηλὸς ὃ ἀγαλματούμενον ἐκ τοῦδε εἰς τόδε ἀγαλματοῦται· οὐκ ἔστι δὲ ἡ ὕλη τόδε, οὐκ ἄρα ἀλλοιοῦται, οὐδὲ γίνεταί τι ἐξ αὐτῆς.

κα' Εἰ οὐκ τῷ τυχόντος εἶδος ὃ τυχὸν οὐ γίνεται μεταβολὴ, ἀλλ' εἰς ὃ οἰκεῖον ἐν ᾧ αὐτῷ γίνῃ, οὗ ἐν τῇ ποιότητι οὐ γίνεται μεταβολὴ ἐκ τοῦ λευκοῦ εἰς μέλαν τι, ἀλλ' εἰς ὃ μέλαν. καὶ τὶ οὖν μεταβαλεῖται ἡ ὕλη ἐν τῇ γινομένῃ τῶν ἐξ αὐτῆς γινομένων οὐσιῶν οὐδὲν ἔχουσα δυνάμενον μεταβαλεῖσθαι.

κβ' Εἰ ὡς γὰρ ἐν τοῖς ζωϊκοῖς ὃ ζῷον, ἐν τοῖς χρωϊκοῖς ὃ χρῶμα, οὕτως καὶ ἐν τοῖς ὑλικοῖς ἡ ὕλη, ὥσπερ διαιρουμένων τῶν ζωϊκῶν, συναναιρεῖται καὶ ὃ ζῷον· καὶ διαιρουμένων τῶν χρωϊκῶν, διαιρεῖται καὶ ὃ χρῶμα· καὶ διαιρουμένων τῶν ὑλικῶν, οὐκ ἀναιρεῖται καὶ ἡ ὕλη. εἰ δὲ συναναιρεῖται τοῖς ὑλικοῖς ἡ ὕλη, πῶς ὑπάρχει τῶν ὑλικῶν ἡ ὕλη.

κγ' Εἰ ὃ ἀπέχει καὶ ὃ μετέχει τῶν ὄντων ἐστὶ, δῆλον ὅτι ὃ πηλὸς μὴ ὂν οὔτε ἀπέχει τινὸς, οὔτε μετέχει· πῶς οὖν μετέχει ἡ ὕλη τῆς στερήσεως, ἐπεὶ τῶν ὄντων οὐκ ἔστιν.

κδ' Εἰ ἀδύνατον ὃ αὐτὸ ἐν τῷ αὐτῷ ἀμφοτέρας κινεῖσθαι τὰς κινήσεις, τινὰ τε κατὰ φύσιν καὶ τινὰ παρὰ φύσιν, πῶς ὁ ἥλιος κατὰ φύσιν μὲν κινεῖται ἀπὸ τῆς δύσεως εἰς ἀνατολὰς, παρὰ φύσιν δὲ ἀπὸ ἀνατολῆς εἰς δύσιν διὰ τινὰ σφαῖραν. οὐ γὰρ δυνατὸν ὃ αὐτὸ ἐν τῷ αὐτῷ τὰς ἐναντίας καὶ φύσιν κινεῖσθαι κινήσεις.

κε' Τοῦ ἡλίου μὴ ὄντος, πῶς ἐστὶ τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμοῦ μὴ ὄντος, πῶς ἐστὶ τὸ ἐν τῷ ὁ ἥλιος· ἀλλ' ὅπερ δι' ἐκείνου ἀναλογοῦσι ἐκείνοις, ἀμφότερα δὲ ἐκείνοις. τὸ γὰρ ἀόρατον δι' αὐτὸ ἐστὶν ἀόρατον, ἀλλὰ δι' αὐτὸ μόνον, μᾶλλον δὲ οὐ δι' αὐτό· ἀναίτιον γὰρ ὃ ἀναίτιον.

κς' Εἰ ἀδύνατον χρόνου ὄντος τὸ γινόμενον γίνεσθαι μὴ κατ' αἰτίαν, οὐ καὶ χρόνου ἦν, πῶς λέγουσιν οἱ Ἕλληνες ὃν κόσμον γεγονέναι κατ' αἰτίαν, ἐν ᾧ καὶ χρόνον.

κζ' Εἰ ἀδύνατον ὃν κόσμον οἷς χωρὶς ἑαυτοῦ, πῶς ἀΐδιος καὶ ἀγήρατος ὁ κόσμος, τῷ ἑαυτοῦ ἐκ ὄντος ἀϊδίου, ἀλλ' ἐκ τῆς παρεισάκτου πλείονων ἡμερῶν ὃ εἶναι ἔχοντος.

κη' Εἰ γήρατος ὁ ἑαυτοῦ, πῶς ἀγήρατα καὶ ἀΐδια τὰ ἐν τῷ ἑαυτῷ.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΕΛΛΗΝΙΚΑΙ ΠΡΟΣ τοὺς Χριστιανούς, περὶ τῦ ἀσωμάτου, καὶ περὶ τῦ Θεοῦ, καὶ περὶ τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν.

α' Πόθεν δῆλον εἰ ἔστι τι ἀσώματον, καὶ εἰ ἔστιν ἀσώματον.

β' Πόθεν δῆλον ὅτι αὐτὸ ἐφ' ἑαυτῦ δυνάται εἶναι ἐκτὸς σώματος, καὶ εἰ ἔστιν αὐτὸ ἐφ' ἑαυτοῦ ἀσώματον.

γ' Πόθεν δῆλον εἰ ἔστι κάλλιον τὸ ἀσώματον τῦ σώματος, καὶ εἰ οὐ κάλλιον τὸ ἀσώματον τῦ σώματος.

δ' Τίνος τὸ ἀσώματον πότερον ψυχὴ, ἢ κρεῖττον ψυχῆς, οἷον Θεός.

ε' Καὶ πῶς ἀληθὲς ψυχὴ Θεοῦ.

ς' Καὶ πόθεν δῆλον εἰ ὅλως ἔστι Θεός.

ζ' Καὶ εἰ ἔστι Θεός, ζητητέον εἴτε ποιῆ, εἴτε ἐποίησε πόλε, εἴτε καὶ μηδέπω ποιῆ τὸ, ὅτι πόθε

η' Καὶ εἴτε ἐποίησεν, εἴτε ποιῆ, εἴτε ποιήσῃ.

θ' Καὶ πῶς ποιῆ, καὶ πῶς ποιῆ, εἴτε μὴ βουλῆς, εἴτε καὶ μὴθὲ βυλῆς.

ι' Καὶ εἰ μὴ βουλῆς, ὀργάνῳ κεχρημένος, ἢ μὴθὲ ὀργάνου.

ια' Καὶ εἰ μὴθὲ βουλῆς, πότερον ἀλόγως ποιῆ μὴθὲ ἀφορμῆς καὶ ἐπιστοφῶς, ἢ μετὰ λόγου ἐπικρίσεως.

ιβ' Καὶ εἰ μὴ ἐπικρίσεως, λόγος σοφίας ἐπικρίσεως δεῖται· εἰ δὲ ἀκρίτως, ποίᾳ τῷ λόγῳ διεφθαρμένον.

ιγ' Καὶ εἰ δύναμαι γένεσθαί τι παρ' αὐτῦ, πότερον τὸ γενόμενον ἄφθαρτον, ἢ φθαρτόν· καὶ εἰ μὲν φθαρτόν, ἀπορεῖται μὲν εἰ ὅλως γένηται ἄφθαρτον δυνάται εἶναι, ποίᾳ τῷ λόγῳ, καὶ εἰ φθείρεται, ἢ ἀφθαρεῖ ζῷ τὸ αἰθαιάτου ἔργα τῶν ἀνθρώπων

* πολλαπλασίονα χρόνον πολλάκις πολλαπλάσιον τούτων ἀφαιρεῖ τὸ ποιήσαντος αὐτὸ φθαρέντος, αὐτὰ ἄφθαρτα, μὴ τίνος ὡς ἐπ' οἰκοδόμων * τούτων.

ιδ' Καὶ εἰ φθείρεται τὸ γενόμενον παρὰ τῦ Θεοῦ, ζῶν κακία φθείρεται, τὸ ποιήσαντος, ἢ τῦ γεγονότος, ἢ ζῶν ἔξωθεν ὑπενανπίου γενομένου τῷ ποιήσαντι. ὃ, τί σῆ' ἀν αὐτῶν ἐπισκοπῶμεθα, δῆλον ὅτι τὸ ποιήσαντος ἡ κακία. εἴτε γὰρ τὸ γεγονὸς ἀφῃ πρὸ ἑαυτὸ ἔμφυτον ἑαυτοῦ κακίαν ὀφείλῃ φθαρῆναι, ὁ ποιήσας αἴτιος, ὅτι τοιοῦτον αὐτὸ ἐποίησεν, ὥστε ἐπολυμπρόεσθαι ἐν ἑαυτῷ κακόν τι· εἴτε ἔξωθέν ὅστι τὶ ὑπεναντίον τῷ ποιήσαντι, καὶ οὕτως κακία τῦ ποιήσαντος, ἀφ' ὃ μὴ δύνασθαι κατακρατεῖν τῶν ἐναντίων· εἴτε ἐκ τῦ ποιήσαντος ἡ κακία, περίδηλον ὡς αὐτὸς ὁ κακός. ζητῦτα μὲν περὶ τούτων, τίνος ἐκ πολλῶν ὀλίγα. εἰ γὰρ ἐθέλομεν, ζητητέον καὶ τί ὅστι σῶμα καὶ ἐκ τίνων τὸ σῶμα, ἢ ζῷ ὅτι τοῦτος ἀπορεῖας. ζητῦτα δὲ τίνος ἐάσαντες ὡς ἀνωφελῶν μηδὲν τῷ λόγῳ, τίνος ὧν, χρησιμοτέρων ὄντι θαύματος ἀξιονμένῳ λόγῳ περὶ τῶν περὶ τὴν ἀναστάσεως λόγων. ἔν γὰρ τῷ ὧν βύτελῶν λόγῳ τῷ περὶ τοῖς λιθοκαρδίοις κινουμένων ὅστι καὶ τοῦτο. εἰ γὰρ δεῖ, φησὶ, σώους ἀθίσασθαι τοὺς τετελευτηκότας, πῶς εἰ συμβαίη ἀνθρώπου ἀποθανόντα εἰς θάλατταν, εἶτα βρωθέντα τοῦτο ὑπὸ ἰχθύων αὖθις ὑπὸ ἄλλων ἀνθρώπων καταβρωθῆναι ἐξὸ μέσων τῶν ἰχθύων, πῶς ἂν ἀναλάβοι ἑαυτοῦ σάρκας ἑαυτοῦ εἰς ἑκάστους ἀνθρώπους καταδαπανηθείσας. ἢ γὰρ τοῦτο ἀδύνατον παρὰ ἑαυτοῦ σάρκας ἀναζῆναι ἃς ἔφαγον οἱ ἐκεῖνοι ἄνθρωποι ἐξὸ μέσων τῶν ἰχθύων, καθὼς πολλάκις εἴρηται, ἢ ἐκείνους μέλη τῶν ἑαυτοῦ σωμάτων ἀπαιτου-

μῆρους, ἀποθέσθαι καὶ ἥμπτῆς ἡμέσθαι, ἵνα ἀπεπληρώσωσι τὸ ῥῆμα τὸ λεγόμενον αὐτῶν ἀδίκως καταβρωθέντων. καὶ ταῦτα οἱα ἡμῶν τῶν ἀληθῶς φιλοσόφων ἐστί. ἐγὼ δὲ τοῦ κελεύω τοὺς ἀπορίας καὶ παρασκευαστικοὺς λόγους τῆς ἀναστάσεως μανθάνειν, ὅτι ἐξ ἀνάγκης ἀποδεικνύουσι ὅτι ἀνάγκη ἐστὶ) ἀνάστασιν, ἀλλὰ μόνων ἀποδεικτικῶν καὶ ἀληθῶν λόγων τῆς γὰρ ἀποδείξεως ἐρρωμένων ταῖς ἀληθείαις, οὐδὲν ἂν ἀπειρίας λόγον δῶμεν ποιήσομεν. καὶ γὰρ ἄτοπον καὶ φιλόνικον τοῖς ἐρρωμένοις ἀπόδειξιν ἐναντία εἰζῆν.

ΑΠΟΚΡΙΣΕΙΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΑΙ ΠΡΟΣ ΤΑΣ ΠΕΡΙΕΡΓΑΣΤΟΥΣ ἐρωτήσεις ἀπὸ τῆς βυσσείας τῶν φυσικῶν λογισμῶν.

Οὔτοι οἱ λόγοι οὐκ εἰσὶ λογικὴ ἀπορία, ἀλλ' ἐρωτήσεις ἄτοποι. ὁ γὰρ λόγος ὁ καταβυθίζων λογικὰς ἀπορίας εἰς τοὺς ἀκολούθως τοῖς λεγομένοις ζωϊκὴ ὃ ἄτοπον· οἷς μόνος ὁ ἀνθρωπος ἡμαρτικὸν, πνῶν γαμαρτικὸν ζῶον, μόνος ἄρα ὁ ἄνθρωπος ζῶον, ἀμαρτίαν εἰσὶν ἀκόλουθοι τοῖς πάσης μᾶλλον, ἄτοπον δὲ συμπέρασμα. εἰ δὲ τοῖς τοῖς κεφαλαίοις λόγοις οὐδὲν ἄτοπον τῷ ἀκολουθίαν σωνάγειν, οὐκ ἄν εἰλόγως ἐκλήθημεν ἀπορίαι.

Εἰ ἀδιάφορον ὃ αὐτὸ τοῦ αὐτὰ καὶ ἀγνοεῖν καὶ γινώσκειν (ὅτι πάντως γὰρ ἀγνοῶ τὸν καπάφασιν ἐστὶ) δῆλον ἡ τὸν ἀπόφασιν) πῶς ὁ ἀγνοῶν εἰ ἔστιν ἀσώματον, γινώσκει βούλησιν τε καὶ ὄρεξιν, διαίρεσιν τε καὶ ὄρεξιν, νοῦν τε ἢ λόγον, ἃ ἐστὶ τῶν ἀσωμάτων ἐνεργήματα. ὃ γὰρ εἰ ἀγνωσία τῆς τῶν ἀσωμάτων ὑπάρξεως γινώσκειν τῶν ἀσωμάτων τοῦ ἐνεργήματα, οὓς οὐκ εἰδότων ὁ φασὶν ὄντων.

Τὸ καταβυθίζειν ἀπορίαν, καὶ λύειν ἀπορίαν, οὐκ ἔστιν αἰσθήσεως ἴδιον, οὐδὲ σώματός ὄντι. ὃ γὰρ μὴ ὂν σῶμα τος, τοῦτο ἀνάγκη ἐστὶ) τῶν ἀσωμάτων.

Οὗτοι ζητοῦμεν τῆς τῶν ἀσωμάτων ὑπάρξεως τὴν δήλωσιν. εἰ μὲν γὰρ ὃ ζητεῖν τοῦ ἴνος, εἰ ἔστιν, ἢ οὐκ ἔστι, λόγου ὄντι· ὁ δὲ λόγος, τῆς λογικοῦ ὑπάρχει ἐνέργημα. ἄλογον δὲ ὃ σῶμα καθ' ἑαυτὸ, δῆλον ὅτι ἔστι τὶ ἀσώματον, ᾧ ἴδιον ὑπάρχει ὃ ζητεῖν καὶ κρίνειν. Αλλο. Τῷ μὴ ὁμολογοῦντί εἶναί τι ἀσώματον, ἀνάκαιον ὑπάρχει ὃ, λόγῳ ζητεῖν καὶ κρίνειν, εἰ ἔστι τὶ ἀσώματον. ἄλογον γὰρ ὃ κεχρῆσθαι μὲν ταῖς τῶν ἀσωμάτων ἐνεργείαις, ἀγνοεῖν δὲ τοῦ ἀσωμάτου τὴν ὕπαρξιν. Αλλο.

Δύο εἰσὶν οἱ ἡμῖν καταληπτικὴ τῶν πραγμάτων δυνάμεις, ἥ τε αἴσθησις, καὶ ἡ νόησις, ὧν αἱ ἐνέργειαι τοσοῦτον ἀλλήλων διαφέρουσι, ὅσον τὸ ὑποδιαιρεῖν καὶ παραμένα νόμενα μὴ δυνάσθαι καὶ παραμένειν ἐπὶ τοῦ ἑτέρου· ἀλλ' ὅλως πᾶσαν δυνάμεις οὐσίαν εἰσὶ δυνάμεις, δῆλον ὅτι ἀνάγκη ἐστὶ) οὐσίας δύο, ὧν τὸ μὲν ἴδιον ὃ αἰσθάνεσθαι, τὸ δὲ ὃ νοεῖν ἀλλ' εἰ ἔστιν, ἔστιν ἄρα οὐσία τις ἀσώματος, ἧς ἴδιον ὑπάρχει ὃ νοεῖν, ὥσπερ ὃ αἰσθάνεσθαι τῷ σώματι. Αλλο. Εἰ ἔστι τὶ ἔμψυχον, ἀνάγκη ἐστὶ) τὸ ψυχικόν. τῷ γὰρ τὸ ψυχῆς μετοχῇ ὃ ἔμψυχον ὑπάρχει ἔμψυχον. Εἰ ἡ ὄρεξις μὴ οὐκ ἔστιν ἐφ' ἑαυτῆς, ἀλλ' ἐν τῇ ψυχῇ, ἀνάγκη ἐστὶ) ἄρα τῷ ψυχικῷ ἐφ' ἑαυτῆς εἶναι ἡ ὑπάρχει ὃ ὄρεξις. Αλλο. Εἰ ὃ μὲν σῶμα δεῖται τῆς ψυχῆς τοῦ ζῆν τε καὶ αἰσθάνεσθαι, ἡ δὲ ψυχὴ οὐδεμιᾶς δεῖται τῶν σώματος οὔτε τοῦ ζῆν, οὔτε τοῦ νοεῖν, ἕτερον ἄρα ἡ ψυχὴ τοῦ σῶμα. Αλλο. Εἰ ἡ μὲν ψυχὴ τοῦ συμπάσχει τῷ σώματι, ὃ δὲ σῶμα συναυξεῖ τοῖς τῆς ψυχῆς τοῦ συμπάθεσιν, ἕτερον ἄρα τὶ ἡ ψυχὴ

πρὸς τὸ σῶμα. Αλλο. Εἰ ἡ μὲν ψυχὴ τεχνίτου λόγου ἐπέχει, τὸ δὲ σῶμα ὀργάνου, οὐ ταυτὸν δὲ ὑπάρχει τῷ τεχνίτῃ τὰ ὄργανα, οὐ ταυτὸν ἄρα τῇ ψυχῇ τὸ σῶμα. Αλλο. Εἰ πρᾶγμα ὁ λόγος, καὶ ὕστερον τὸ κτῆμα τοῦ λόγου (τὸ μὲν γὰρ τῇ ψυχῇ ὁ λόγος, τὸ δὲ τῇ ὕλῃ τὸ κτῆμα τοῦ λόγου) ἕτερον ἄρα τὸ πρᾶγμα τῆς ψυχῆς. τὸ δὲ ὕλης ἕτερον, τοῦτο καὶ σώματος ἕτερον. Αλλο. Εἰ τὸ μὴ ὂν σῶμα ἐστὶ οὐσία ἐστί, πῶς διαιρεῖται ἡ οὐσία εἰς σῶμα καὶ ἀσώματον, τῆς διαιρουμένου μιᾶς ὑπαρχούσης τὰ τοῖς εἰς ἃ διαιρεῖται. Ερώτησις.

Εἰ ἔστι τι ἀσώματον, πόθεν δῆλον ὅτι αὐτὸ ἐφ' ἑαυτοῦ δύναται εἶναι;

Απόκρισις.

Οὗ τῇ προσοχῇ τὸ σῶμα τὸ καθ' ἑαυτὸ ζωῆς τε καὶ αἰσθήσεως καὶ διανοίας ἀμέτοχον, καὶ τῇ ἀπουσίᾳ πάλιν νεκρόν τε καὶ ἀναίσθητον καὶ ἀδιανόητον γίνεται, τοῦτο ἀναίσκη εἶναι ἐφ' ἑαυτοῦ, ὡς τῇ ἑαυτῆς φύσει ὑπάρχον ἀφθαρτον. Αλλο. Τὸ κατασκευάζειν ἐπιστημόνως τὰς λογικὰς ἀπορίας, καὶ τούτας ὁμοίως ἐπιστημόνως λύειν, οὐκ ἔστιν αἰσθήσεως ἔργον. ὁμολογηται γὰρ τὸ μὴ δύνασθαι τὴν αἴσθησιν οὐσίας τε καὶ ἀληθείας ἐφάπτεσθαι γνώσεως. εἰ δὲ τοῦτο καὶ ἐπιστήμης μᾶλλον ἐστὶ τὸ ἐφάπτεσθαι οὐσίας τε καὶ ἀληθείας γνώσεως, αἰσθήσεως δὲ οὐκ ἔστι. Τὸ δὲ μὴ ὂν τῆς αἰσθήσεως, οὐδὲ σώματός ἐστιν, ἀνάγκη ἄρα εἶναι τι ἀσώματον ἐφ' ἑαυτοῦ, οὐ ᾧ ὑπάρχει ἡ ἐπιστήμη. Αλλο. Εἰ δεῖ τὴν οὐσίαν εἶναι ἐφ' ἑαυτὴν, διαιρεῖται δὲ ἡ οὐσία εἴς τε τὸν ὑποκειμένου διαίρεσιν εἰς σῶμα καὶ ἀσώματον, πῶς οὐκ ἔστι τὸ ἀσώματον οὐσία ἐφ' ἑαυτὸν ὑπάρχουσα. Αλλο. Τὸ δυνάμενον ἑαυτὸ χωρίζειν τοῦ προσπάσχειν σώματι καὶ μὴ φθείρεσθαι, δύναται καὶ χωρισθῆναι τοῦ σώματος καὶ μὴ φθείρεσθαι, δῆλον καλλιον καὶ ἀμώτερον ὅτι τοῦ σώματος, ὡς αἴτιον ὑπάρχον τοῦ καλεῖν εἶναι. τὸ σῶμα τῇ αὐτῆ προσοχῇ, τὸ τοιοῦτόν φαμεν εἶναι τῇ λογικῇ ψυχῇ, πνεῦμα οὐσιῶδες προσὸν, ζωτικήν τε καὶ γνωστικὴν καὶ αὐξητικήν, ἅς ὁμοουσίους εἶναι φαμὲν τοῖς τε ἀγγέλοις καὶ τοῖς δαίμοσι· καὶ καθόλου εἰπεῖν, πᾶν οὐσιῶδες τὸ ὑποκείμενον μὴ δυνάμενον χωρεῖσθαι, σῶμά ἐστι τοῦ χωρητοῦ αὐτοῦ. τὸ δὲ θεῖον φαμὲν εἶναι ἀσώματον, οὐχ ὅτι ἔστιν ἀσώματον (ἐπέκεινα γὰρ ἐστὶν ὁ Θεὸς τῆς αὐτῆ οὐσίας ὡσαὐτῶς τοῦ σώματος, οὕτως καὶ τοῦ ἀσωμάτου, ὡς ἑκατέρου τούτων ὑπάρχων δημιουργός. οὐδὲ γὰρ ἐπίσταται ὁ Θεὸς ἃ αὐτὸς ὑπάρχει) ἀλλ' ὡσαὐτῶς εἰώθαμεν ἐν τοῖς πρὸ ἡμῶν ὁμωνύμοις ὑλικοῖς ἀεὶ χαίρειν ὃ λέγων, οὕτως καὶ ἐν τοῖς ὀνόμασιν, οὐχ ὡς τοῦ Θεοῦ τούτων δεομένου, ἀλλ' ἡμῶν τοῦ αὐτὸ ἕπεσθαι αὐτοῖς ἐνδεχομένων. τούτῳ οὖν τῷ τρόπῳ ὀνομάζομεν αὐτὸν ἀσώματον, καὶ τοιοῦτον εἰδότες αὐτὸν ἐπέκεινα ὑπάρχοντα τοῦ ἀσωμάτου, ὡς τούτου δημιουργόν. κείσθω δ' ἄλλως καὶ τοῦτο ἐν ᾧ λόγῳ δέκτικὸν ὑπάρχον τοῦ εἶναι τι ἀσώματον. εἰ δὲ μηδὲν ἐν τοῖς οὖσιν ἀσώματον, οὐ σὺ δὲ τὸ σῶμα. ἀλλ' ὅπερ ἐστὶ τι ἀσώματον ὥσπερ ἐστὶ τι σῶμα, διὰ τοῦτο ἀνάγκη τοῖς ἀνθρώποις ὀνόμασι τὰ ἀνάρθρα ἀλλήλων διαιρεῖν. καὶ γὰρ τὸν Θεὸν καλοῦμεν ἀκτίσον, ἐκ τοῦ ἀκτίστου ὀνόματος, τὴν κτίσιν αὐτὸν διαιροῦντες. καὶ εἰ μὲν ἦσαν τὰ κτιστὰ, οὐδὲ Θεὸς τούτων διεῖλετο ἐκ τοῦ ἀκτίσου ὀνόματος. καὶ τούτου οὖν τοῦ γνωρίσματος τοῦ τοῦ ἀκτίστου ὀνόματος διείλομεν, δείκνυται ὁ Θεὸς σωμάτων τε καὶ ἀσωμάτων ὑπάρχων ἐπέκεινα. εἰ γὰρ τὸ κτιστὸν ὄνομα πᾶσιν συλλήβδην ἐδύνατο περιέχειν τὰ σώματά τε καὶ τὰ ἀσώματα, δῆλον ὅτι ὁ τούτῳ ἐκ ὀνόματι τὴν κτίσιν διαιρούμενος, ἐξ ἀνάγκης τὰ σωμάτων τε καὶ ἀσωμάτων διέταλλεν, καὶ ὅταν προσοῖτο τοῖς θεοῖς ἀσωμάτοις ὁ μὴ κεκ-

τῖσθαι ὑπὸ σωμάτων, ζοὐτῳ προέστι καὶ τῷ Θεῷ ὡς ᾧ ἀσωμάτῳ οὐχὶ, ἀλλ' ὡς τῷ ἐπέκεινα τῆ ἀσωμάτου. καὶ ὅτι τὸ μὴ ἔχειν δημιουργὸν καὶ διαστάτεω τῆ ἔχειν δημιουργὸν καὶ διαστάτεω ἀμείωτερόν ὅστι, δῆλα ζοῦτο ὅτι καλοῦμεν ἄκτιστον. ὃ γὰρ ὑπάρχον ἄκτιστον, οὔτε δημιουργὸν δύναται ἔχειν, οὔτε διαστάτεω. ὡσαύτως δὲ ὅτι τὸ μὴ κρατῖσθαι ὑπὸ τινὸς τῆ κρατῖσθαι ἀμείωτερόν ὅστι, δῆλα ζοῦτο καλοῦμεν αὐτὸν ἀσώματον.

Ερώτησις.

Πόθεν δῆλον εἰ ὅλως ὅστι Θεός. Απόκρισις.

Εκ τῆς τῶν ὄντων συςάσεώς τε καὶ διαμονῆς. οὐ γὰρ δύνωται τὰ ὄντα μὴ τῆ Θεοῦ προϋπάρχοντος αὐτῶν, τῆ πάντα τὰ μέρη τῆς κτίσεως χρῆσθαι πρὸς λειτουργίαν τῆς ὅλης κτίσεως ὑποτεταγμένου, τῆ ἡμῖν γνωσθέντος διὰ προφήσεως καὶ διδασκαλίας προφητῶν τε καὶ τῆ Κυρίου καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ιησοῦ Χριστοῦ, καὶ τῶν αὐτοῦ ἀποστόλων λόγοις θείαις δυνάμεσι μεμυθυρημένοις.

Ερώτησις.

Εἰ ποιῆ Θεός, ἢ ἐποίησεν, ἢ μέλλῃ ποιῆν, καὶ εἰ ποιῆ μὴ βουλῆς, ἢ ἄνευ βουλῆς.

Απόκρισις.

Εποίησεν ὁ Θεός, καὶ ποιῆ, καὶ ποιήσῃ διὰ τῆς οἰκείας βουλήσεως. ἐποίησε γὰρ τὴ κτίσιν οὐκ οὖσαν προότερον βουληθεὶς αὐτός· ἀλλὰ τῆ ἑαυτοῦ προαιρέσει ὑπὸ τῶν εἰς ὕπαρξιν, ὅπερ ὅστι ποιῆ, ἀλλὰ καὶ μέλλῃ ἀνακτίζειν, καὶ εἰς τὸ βέλτιον ἀναγεῖν κατάσασιν διὰ τῆς ἀνακτίσεως, ὅπερ ὅστι ποιήσῃ· ἵνα καθαρίσῃ αὐτὸν ἀπὸ πάσης ἀτοπίας τῆς ἐκ τῶν λογικῶν βαθυμίας συμβάσης αὐτῆ, οὐκ ἐκ τῆς ὀλιτρίσεως δὲ καὶ ὀλισθήσεως ὕστερον εὑρὼν τὸ βέλτιον, ἀλλὰ διὰ τὸν καὶ προὸ τῆς τοῦ κόσμου ποιήσεως ἀλλ' αὐτῷ διαθεμένου τῆ ποιῆν. οὔτε γὰρ δεὸς γνῶσιν, οὔτε προὸς δύναμιν δυνατὸν προσελθεῖν τῷ Θεῷ ὕστερον, ὃ μὴ προότερον εἶχε. δίγμα ἦ τῆ βουλήσῃ τὸν Θεὸν ποιῆν τὸ κόσμον, τοῦτό ὅστι, τὸ δυναμοῦν τῆ Θεοῦ πλείονας ποιῆν ἥλιους, οὐκ ἐποίησε πλείονας, ἀλλ' ἕνα μόνον ἐποίησεν. ὁ γὰρ μὴ δυνάμενος πλείονας ποιῆσαι ἥλιους, οὔτε ἕνα δύναται ποιῆν· καὶ ὁ τὸν ἕνα ἥλιον δυνάμενος ποιῆσαι, ἐξ ἀνάγκης καὶ πλείονας δύναται ποιῆν πῶς οὖν οὐκ ἐποίησεν ὁ Θεὸς πλείονας ἡλίους οἷς ἐδύνατο ποιῆν, εἰ μὴ ἦ ἄρα οὐκ ἐβούλετο πλείονας ποιῆν ἡλίους· εἰ δὲ οἷς οὐκ ἐποίησεν ἡλίους, βουλήσῃ οὐκ ἐποίησε, δῆλον ἄρα ὅτι καὶ οὓς ἐποίησε. καὶ καθάπερ τὸν ἥλιον, οὕτως καὶ τὰ λοιπὰ πάντα τὰ μέρη τῆς κτίσεως, τά τε ἄφθαρτα καὶ τὰ φθαρτά, τὰ οὐκ ἦν πρὸ τῆ Θεοῦ βουλῆς, ποτὲ εἰ καὶ τὰ δὲ εἰ ἔχοντα.

Ερώτησις.

Εἰ κάλλιον ὃ ἀσώματον τῆ σώματος.

Απόκρισις.

Εἰ ζωοῦται τὸ σῶμα, καὶ δύναται γίνεται οὐ σώματος ἑτέρου προσία, ἀλλὰ τῆ τοῦ ἀσωμάτου, πῶς οὐκ ἔστι τὸ ἀσώματον τοῦ σώματος ὑπερέχον κάλλιον.

Αλλο. Εἰ οὐκ ἦν ὕλης καὶ τοῦ εἴδους ὅστι πᾶσα ἡ σωματικὴ οὐσία, καὶ οὐκ ἐκ τῆς ὕλης τὸ εἶδος, ἀλλ' ἀναχθεὶς προσγίνεται τῆ ὕλῃ, πῶς οὐκ ἔστι τὸ ἀσώματον κάλλιον τῆς ὕλης, ἐξ οὗ προσγίνεται εἰς τὴν ὕλην τὸ εἶδος. Αλλο. Εἰ οὐκ ἐνδέχεται γνωσθῆναι τὸ ἴσον τοῦ διπλασιουμένου, πῶς ἐνδέχεται γνωσθῆναι τὸ σῶμα τοῦ ἀσωμάτου ἀγνοουμένου. Αλλο. Εἰ τὰ σωματικὰ πάντα ἐν σώ-

μασι

μαπι μὴ ὑπάρχῃ εἰδωλικῶς, ἡ ψυχὴ δὲ λογικῶς, πῶς οὐκ ἔστιν ἡ ψυχὴ ἀσώματος.
Αλλο. Εἰ δυνατόν τῇ ψυχῇ τῷ νοῦ ἐνεργεῖν· ἐνεργεῖ δὲ τῷ νοῦ ἡ ψυχή, ὅταν χωρίζῃ ἑαυτὴν πάσης αἰσθήσεως, πῶς οὐκ ἔστιν ἐφ' ἑαυτῆς ἡ ψυχή.

Ερώτησις.

Τί διαφέρει Θεὸς ψυχῆς. Απόκρισις.

Η διαφέρει ὁ δημιουργὸν τῷ διασότιλον εἶ) τὸ δημιουργὸν τῷ διασότιλον ἔχειν, τῷ ἢ διαφέρει ὁ γὰρ τὸ ὂν τοῦ ὄντος.

Ερώτησις.

Εἰ μὴ βουλῆς ποιεῖ ὁ Θεὸς, ὀργάνῳ χαίρει μόνῳ, ἢ δύο ὀργάνου.

Απόκρισις.

Ανενδεὴς ὄντι ὁ Θεὸς πάντως τῷ ἔξωθεν τῆς ἑαυτοῦ φύσεως, καὶ ὡς γὰρ δύο ὀργάνου βουλεύεται, οὕτως καὶ δύο ὀργάνου ποιεῖ. εἰ γὰρ ἅμα ὃ βούλεσθαι αὐτὸν γενέσθαι τι, ὑφίσταται, βουλητὸν τες, πῶς οὐ δεῖται τῶν ὀργάνων ἡ φύσις τῶν γινομένων.

Ερώτησις.

Εἰ δύο βουλῆς ποιεῖ ὁ Θεὸς, πότερον ἀλόγως ποιεῖ δύο διανοίας καὶ ὑπονοέψεως, ἢ μετὰ λόγου ὑπόκρισεως, καὶ εἰ μὲν ὑπόκρισεως, ἕνος ἐνδεία ὑπόκρισεως δεῖται· εἰ δὲ ἀκρίτως, ποίῳ τῷ λόγῳ. Απόκρισις.

Εἰ γνωστὰ τῷ θεῷ τὰ ἔργα αὐτοῦ τὰ δὲ γνωστὰ, λόγῳ ὅτι γνωστὰ, πῶς οὐ λόγῳ γινώσκει ὁ Θεὸς ἃ ποιεῖ. Ὃ δὲ μὴ διανοίας καὶ ὑπονοέψεως καὶ ὑπόκρισεως ποιεῖν τι τῶν παρ' ἡμῖν, τεχνιτῶν ὄντι ἴδιον, τῶν τοιούτοις ἐοικὸς ἄμεινον τέλος τῶν γινομένων ἀφικνουμένων. ὁ δὲ Θεὸς, ἅτε μήτε ἐοικὼς ἀναμβαίνων γνῶσιν, μήτε ἀποδεὴς γνῶσιν, οὐδενὸς τούτων δεῖται.

Ερώτησις.

Εἰ τὸ ὅλως ἀμήτον δυνατὸν ἄφθαρτον εἶ), ποίῳ τῷ λόγῳ.

Απόκρισις.

Ων ἡ ἀφθαρσία οὐκ ἐκ τῆς ἑτέρου βουλῆς ἐξήρτηται, τοιοῦτα οὐ δυνατὸν ἀμήτως ἄφθαρτα εἶ)· δεῖ μόνον ὃν Θεὸν λέγομεν ἔχειν ἀθανασίαν, ὅτι ἐκ τῆς οἰκείας φύσεως καὶ οὐκ ἐκ τῆς ἑτέρου βουλῆς ἐστὶν αὐτοῖς τοῦτο.

Ερώτησις.

Εἰ φθείρει τὸ γινόμενον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ἕνος κακίᾳ φθείρει· τῷ ποιήσαντος, ἢ τῷ γενομένου, ἢ ἕνος ἔξωθεν ὑπεναντίου γινομένου τῷ ποιήσαντι.

Απόκρισις.

Οὔτε ἐκ τῆς τοῦ πεποιηκότος κακίας, οὔτε ἐκ τῆς τοῦ ὑπεναντίου φθείρεται τὰ φθειρόμενα, ἀλλὰ τῷ ὅρῳ τοῦ δημιουργοῦ τοῦ ἐργαζομένου, ἐν μὲν τοῖς καθήκουσι τιμὴ φθορᾶ, ἐν δὲ τοῖς καθόλου τιμὴ ἀφθαρσίας. εἰ γὰρ ἐκ τῶν εἰρημένων ἕνος κακίας ἐφθείρετο τὰ φθειρόμενα, ὅλως ἂν τὸ γένος ἐφθείρετο, καὶ ὃ καθήκουσι, καὶ τὸ καθόλου, εἰ γὰρ δύναμιν ἐκ ἕνος κακίας εἶ) τιμὴ φθορᾶ, οὐκ ἂν διεσώθη ἐν τοῖς φθειρομένοις τὸ γένος τῶν γινομένων ἄφθαρτον, τῆς κακίας ὥσπερ τοῦ καθήκουσι, οὕτως καὶ τοῦ καθόλου κυριευούσης. εἰ δὲ ἕνος κακίᾳ ὃ καθόλου φθαρτὸν ἀδύνατον, οὐδ' αὖ ὃ καθήκουσι ἕνος φθείρεται κακίᾳ, ἀλλὰ τῷ ὅρῳ τοῦ Θεοῦ. εἰ γὰρ οὐκ ἔστιν ἐν τοῖς οὖσι κακία τις δυναμένη κωλῦσαι τιμὴ γένεσιν, οὐδ' ἄρα ἔστιν ἐν τοῖς οὖσι κακία τις ἡ φθείρουσα ὃ γένος. Αλλο. Ο Θεὸς εἰ ὑπὸ

μὴ τοὺς ἀφθάρτους ὄντι ὡς ζώντων ποιητὴς, ὑπαρ δὲ ὁ ἀληθὴς οὐκ ἔστιν. οὐδὲ γὰρ ἔστι τῶν ἀληθῶν δημιουργός· οὐκ ἄρα ἔστι τῶν ἀφθάρτων ὁ ἀληθής.

Αλλο. Εἰ ἄφθαρτός ὄντι ὁ Θεὸς τῇ αὐτοῦ φύσει, ἄφθαρτος δὲ καὶ ἡ ψυχὴ τῇ ἑαυτῆς βουλήσει τῶν δημιουργοῦ, πῶς ἐν τοσαύτῃ ἀφθαρσίας διαφορᾷ ἔστι καθ' ἡμᾶς τῶν ἀφθάρτων ὁ ἀληθής. Αλλο. Εἰ οὖν τελῶν τὰ πρὸς σύστασιν τῶν φθαρτῶν, πῶς οὐκ εἰσὶ τῶν φθείρων προσημάτων τὰ ἄφθαρτα ὑπουργικὰ, τῆς αἰτίας ἧς ἀφθαρσίας αὐτῶν πρὸς τὴν τοιαύτην ἀγώνισιν αὐτὰ ὑπουργίαν. ἀλλ' εἰ τοῦτο, δῆλον ὅτι ἀφθαρσίαν μὲν διὰ πολλῶν λαβὼν διυάται τις ἔχειν, ἀληθείαν δὲ οὐκέτι· ὁ γὰρ ἀληθὴς, χωρὶς πάσης προφάσεως αἰτίας δεῖ ὑπάρχειν ἀληθής.

Αλλο. Εἰ πρῶτον μὲν σῶμα τὸ στοιχεῖον, δεύτερον δὲ σῶμα τὸ οὐ στοιχεῖον· τὸ δὲ οὐ στοιχεῖον σῶμα οὐκ οὐδέποτε εἰ) ἀληθὲς· οὐδὲν γὰρ ἀληθὲς ὕστερον εἰ) διυάται γενέσθαι· πῶς εἰ ἔστι τὰ οὐ στοιχεῖον σώματα ἄφθαρτα, οὐ γενητὰ ἔσονται ἄφθαρτα. Αλλο. Εἰ γενητὰ πάντα τὰ στοιχεῖα, πῶς οὐκ ἔστι πρῶτος ὁ τὰ οὐ στοιχεῖων λέγων ἀληθῆ. εἰ γὰρ ἡ ὕλη καθ' ἑαυτὴν μὲν οὐκ ἔστιν οὔτε στοιχεῖον, οὔτε οὐσία, προσλαβοῦσα ἢ ποιότητά τε καὶ ποσότητα στοιχεῖον γέγονε καὶ οὐσία, πῶς τὰ οὐ τῶν τοιούτων στοιχείων ἀποτελούμενα διυάται εἰ) τὰ ἀληθῆ, εἰ συμβαίη αὐτοῖς εἰ) ἄφθαρτα. Αλλο. Εἰ ἀλλο ὁ σῶμα, καὶ ἄλλο τὸ ἄφθαρτον σῶμα, ἢ ἀλλο ὁ φθαρτὸν σῶμα· κρῖ δὲ τὴν διαφορὰν ἀφθαρσίας τὸ καὶ φθορᾶς διαιρῆται ὁ σῶμα εἰς ἄφθαρτόν τε καὶ φθαρτὸν σῶμα, πῶς οὐκ ἔστιν ἀμάλγητον ἴδιον εἰ) τῷ διαιρουμένου σώματος ὁ γενητὸν ἢ ὁ ἀληθῆ. εἰ δὲ οὐδὲν τούτων ἴδιον ὄντι τῷ διαιρουμένου σώματος, πῶς οὐκ ἔσται τὸ διαιρούμενον σῶμα οὔτε γενητὸν, οὔτε ἀληθές. εἰ δὲ τοῦτο ἀδυάτου ὁ μηδέποτε εἶναι ὁ διαιρούμενον σῶμα, ἀμάλγητον ἄρα ὄντι τεθνηκὸς ὁ διαιρούμενον σῶμα, τοῦτο εἰ) τὸ ἄφθαρτον σῶμα καὶ ὁ φθαρτὸν, εἰς ἃ διαιρῆται ὁ διαιρούμενον σῶμα.

ΑΠΟΚΡΙΣΕΙΣ ΠΕΡΙ ΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ
πρὸς τοὺς προφρηθείσας ἐρωτήσεις περὶ αὐτῆς.

α' Τὸ τ' ἀνθρωπον εἰ) ἢ γυναῖκα ἐξουσίερον, ἢ τὸν ἐξουσίον ἀνθρωπόσερον, οὔτε τ' ἀνθρωπον, εἰς ἐξουσίον ἀνδρικὸν, ὅτι τ' ἐξουσίον εἰς ἀνθρωπον, ἀλλ' ἑκατέρα ἡ ἀνάλυσις γέγονε εἰς τὰ στοιχεῖα ἐξ ὧν τ' ἀρχικὴ ζωὴ τέθνηκε· εἰ καὶ ὁ τρόπος τ' ἑτέρων ἀναλύσεως γέγονε διαφόρως ὑπ' ἀληθῶν βρώσεως· ἀλλ' ἀπάσης ἀναλύσεως τ' καθ' εἱανδήποτε τρόπον γενομένης ὁ τέλος ὄντι, ὁ εἰς τὰ στοιχεῖα χωρῆσαι τὰ ἀναλυόμενα. οὐ χρὴ οὖν διαφέρειν τὴν ὑπ' ἀληθῶν βρῶσιν ἀνθρώπου καὶ ἰχθύος, σισυφισμένοις καταπυνάζειν ἀπορίαν ἀναιρεῖν καὶ ἀναστάσεως, ἀλλὰ πρὸς τὴν δυνάμιν διαφορὰν τοῦ Θεοῦ ὃς μὴ μόνον ἐπαγγελλομένου ποιῆσαι τὴν νεκρῶν τὴν ἀνάστασιν, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς ἤδη πραγμένης ἀναστάσεως τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Χριστοῦ, βεβαίαν παρεσκεύασε πᾶσι τούτης τὴν πίστιν, ἀλλ' εἰ τὰ στοιχεῖα ὑπάκουσι εἰς τὴν κτίσιν τῶν γενομένων, καὶ εἰς ἀνάκτησιν τῶν φθαρέντων, πῶς εἰ ἄπιστον καὶ ἀδυάτον ἡγεῖται ὃν τὴν ἀνάκτησιν τῶν φθαρέντων, οὐκ ἄπιστος καὶ ἀδυάτος ἔσται καὶ ἡ κτίσις τῶν γενομένων τ' ἀρχικὴν ὅταν ὄντι ἄπιστον.

β' Οὔτε τ' κτίσιν τοῦ κόσμου, οὔτε τὴν ἀνάκτησιν αὐτοῦ πιστεύουσιν Ελληνες· ἀλλ' εἰ μὴ ἀληθεύουσι, τὸ πρῶτον οὕτως ἀνθρώπου δῆλον. λέγουσι γὰρ τ' χρόνου εἰ) ἄϊδιον.

ἀλλ' εἰ μὴ ὁ χρόνος ἐστὶν αἰδίος, ἀνάγκη ἄρχ. καὶ τὰ μέρη τοῦ χρόνου εἶ) αἰδία, τοιαῦτα τοίνυν καὶ τὰ ὤρας, καὶ τὰς ἡμέρας, τοιάς τε μιᾶνας, καὶ τ' ἐνιαυτόν. εἰ δὲ τοῦτα οὐκ ἔστιν αἰδία, δῆλον ὅτι εἶ) οὐ πάντες τὰ μὲν πρότερα, τὰ δὲ ὕστερα, οὐδὲ ἅρα ὁ κόσμος ὢν ἐν τῷ χρόνῳ δυνάται εἶ) ἀγήρως.

γ' Διὰ δύο τοίνυν πράγματα χρὴ ἀπιστεῖν τῷ νεκρὸν τινὰ ἀνάστασιν, ἢ ὅτι μὲν δύναται τ' Θεὸν ἐγεῖραι τοὺς νεκρούς, ἢ ὅτι δὲ μὴ λειτουργήσει τοῖς ἀνισταμένοις εἶ) αὐτοὺς ἀφθάρτους. τοῦτον δὲ τὸ μέν ἐστιν ἀσεβές, τὸ δὲ γελοῖον, ἀλλ' εἰ τοῦτο, πῶς οὐκ ἐν τῇ ἀσαφείας καὶ γέλωτος σεσώσηται ὁ λόγος τῶν ἀπιστούντων τ' νεκρῶν τ' ἀνάστασιν.

δ' Ἀποιὸς ὁ Θεός, αὐτουργικῶς τοῦτα πρὸς πάγματα ποιῶ. σὺν χρόνος δὲ ᾧ πρὸς πάγματα τῷ Θεοῦ, ἢ ὕπαρξις ὧν ἐπ' αὐτῷ πιστευθέντων. Διενοήθης, φησὶ, ἐκ πρέπης. ἀλλ' εἰ τοῦτο ἁρμοδίως εἴρηται πρὸς τὸ Θεοῦ, πῶς ὁ ἀπιστῶν τινὰ ἀνάστασιν, οὐκ ἀπιστεῖ καὶ τῷ Θεῷ ὃ ἔχει τινὰ τοιαύτην δύναμιν. οὐδὲ γὰρ ἑτέρου τινὸς δέονται οἱ ἀνισάμενοι ἐκ τῶν νεκρῶν πλὴν τοῦ πρὸς πάγματος τοῦ Θεοῦ.

ε' Εἰ ἀληθὲς ὄντι τὸ, τῶν ἀδυνάτων πόρον εὗρε Θεὸς, καθάπερ οἶμαι καὶ ἀληθὲς, πῶς ψευδὴς τ' λόγον ποιῶ ὁ τῶν νεκρῶν ἀπιστῶν τινὰ ἀνάστασιν.

ς' Εἰ γινομένης τῆς ἀναστάσεως ἐξ ἀνάγκης ἀναιρῆται πᾶσα ἡ πρὸς τὸν δημιουργὸν τοῦ κόσμου καὶ τῶν ἔργων αὐτοῦ ἐν ἀνθρώποις διχόνοια, πῶς οὐκ ἔσται τοῦ κόσμου ἡ ἀνάστασις καλλίων τῆς τοῦ κόσμου κτίσεως. δῆλον γὰρ τινὰ ἀνάστασιν καλὴν ἐκ ἡ κτίσις· ἐκείνης δὲ ἀπεσυμβώσης ὡς ἀδυνάτου, πῶς οὐ κάκιστος ἔσται ἡ τοῦ κόσμου κτίσις.

ζ Ἄλλο τὸ πρώτη ἀδυνάτου, καὶ ἄλλο δυνατὸν ἀδυνάτου, πρώτη μὲν ἀδυνάτου ὄντι, ὡς τῇ ἀναμίξει τὸ συμμέσον εἶ) τῇ πλευρᾷ. δυνατὸν δ' ἀδυνάτου ὄντι, ὡς τῇ φύσει ὃ χωλὸς ἀπίστατος ποιῶ ζῶον. τὴν τοίνυν τῶν ἀδυνάτων ἐπανόρθωσιν τινὰ ἀνάστασιν οἱ τοιοῦτοι ἀπιστοῦντες. ἀλλ' εἰ μὲν τῷ πρώτῳ, ψευδὴς ὄντι ὁ λόγος. οὐ γὰρ τ' ἀνάστασιν ἀσύμμεσος γίνεται ἡ ἀναμίξεως τῇ πλευρᾷ. εἰ δὲ ἀνισάμενοι, τ' ἀνάστασιν ἀνίσαν ται. εἰ δὲ ᾧ τινὶ, ἀλλὰ τῷ Θεῷ πρότερα δυνατὰ ἦν τινὰ ἀδυνάτα.

η' Εἰ ὅτι τῷ παρόντος βίου ὁ βίος τοὺς τ' ἀσεβοῦς ἐλπίδι μόνῃ ἀναφέρῃ, πῶς ὁ ἀναιρῶν τῶν μυθόντων τινὰ ἐλπίδα, οὐκ ἀναιρῇ βίος τε τ' ἀσεβοῦς τινὰ διαφοράν.

θ' Εἰ χωλὸς τῷ καθόλου ἀδυνάτου ὄντι ὑπάρχῃ ὁ καθόλου, πῶς εἰ κτίσιν ὁ καθόλου, οὐ κτίσιν ἔσται ἢ τὸ καθόλου. ἀλλ' εἰ τοῦτο, πῶς οὐκ ἔστι ψευδὲς τὸ στοιχεῖον εἶ) ὃν ἀνθρώπου, καὶ τὰ λοιπὰ μέρη τῆς κτίσεως τῷ Θεῷ· εἰ γὰρ κτιστὸς ὁ Γλάτων, πῶς οὐ κτιστὸς ὁ ἀνθρωπος.

ι' Πῶς εἰ Ἕλλην ἐπανόρθωσιν ὁ αἰδίου εἶ) τ' κόσμου, τὰ τῇ ἐπανόρθωσις ἐξ ἀνάγκης ἐπάνορθωμα ἐδόγμα πίστεως. ἀλλ' εἰ μὴ ἐκ τ' αὐτοῦ αἰδίος ὁ κόσμος, εὐλόγως ἀνθέλεγεν μὴ ἔσεσθαι τῷ κόσμου τινὰ ἀνάκλισιν. τῷ γὰρ κτιστῷ κόσμου ἐστὶν ἡ ἀνάκτισις, καὶ οὐχὶ τοῦ ἀκτίστου. ὅτι δὲ οὐκ ἔστιν αἰδίος ὁ κόσμος, δῆλον ἐκ τοῦ μὴ εἶ) τ' ἀνθρώπου ζωαίδιον τῷ Θεῷ. εἰ γὰρ συναίδιον ἦν Θεῷ ὃ καθόλου ἐξ ἀνάγκης καὶ ὃ καθόλου· εἰ δὲ μὴ ὃ καθόλου, οὐδὲ ὃ καθόλου.

ια' Τὸ ἐφάπαξ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους ἀφ' ἧς ἀνακτίσεως εἰς τὸ εἶ) αὐτοὺς ἀφθάρτους μεταγαγεῖν, πολὺ ἰδιωδέστερον ὑπάρχῃ κατὰ μ[illegible] τῆς αὐτοῦ εἰς τινὰ ἕνα τινὰ τοιοῦτον καπάσαν. ἐφ' ἧ νεῶ ἐσμὲν εἰσαγαγεῖν. ἐφύλαττε δὲ ἡμᾶς ὃ κατάλληλον καὶ ἰδιωδέστερον ὡς ὕστερα, ὡς ἐν αὐτῷ τότε τῆς ἡμῶν ἐπανορθώσεως κείμενον. οὗ εἰ ἀπιστηθείη ἡμῶν τοὺς ἀπιστοῦσας τινὰ ἀνάστασιν, πόσῳ

μᾶλλον δὲ ἐῶ κάλλιον ὃ μὴ εἶναι τῶν ἡμᾶς. ἄρχησον γὰρ πόρρω ὁ τερύμνιος τοῦ οἰκείου τέλους.

ιβ' Εἰ δυνατὸν ὑπὲρ τῶν μὴ ὄντος παραγράφους τῆς ἑαυτοῦ ζωῆς παρεπιμῆσαι τὸν θάνατον, πῶς εἰ καὶ ὑμᾶς οὐκ ὄντος ἀληθοῦς τοῦ περὶ τῆς ἀμαρτίας δόγματος, ὑπὲρ τούτου τῆς ἑαυτῶν ζωῆς παρεπέμποντο οἱ μάρτυρες τὸν ἑαυτῶν θάνατον· ποίας δὲ μήνης θρησκείας πολυθέοις βασμοῖς τε καὶ θανάτοις ἐβεβαιώθη τὸ δόγμα τῆς ἑαυτῶν θρησκείας· λέγω δὲ τὸ Χριστιανῶν, περὶ τῆς τῶν νεκρῶν ἀναστάσεως.

ιγ' Εἰ δὲ μὴ πιστεύουσιν Ἕλληνες ζῶντα οὔτε ὄντι, οὔτε ἔσται, ἐν τῇ γνώσῃ ἄρα τῶν Ἑλλήνων κρίνεται ὡς ὄντων ἡ ὕπαρξις. πῶς οὖν ἐν τοῖς πλείστοις τῶν κυριωτάτων δογμάτων ἑαυτοῖς τε καὶ ἀλλήλοις μαχόμενοι διάκεινται· ἡ γὰρ τοιαύτη μάχη οὐκ ἐᾷ κεῖσθαι ἐν τῇ γνώσῃ τῶν Ἑλλήνων, τὸν ὄντων τινὰ ὕπαρξιν.

ιδ' Εἰ τῇ παραδόσῃ τῶν θειοτάτων λόγων ἐν ἀρχῇ τῆς ἀναστάσεως ἀναστάντα εἶδε τὸν νεκρὸν εἰς ἀθάνατον ζωὴν ἀπιστοῦσιν· ἀλύτῳ δὲ ἀποδείξει λύσει τὸ τῆς ἀναστάσεως δόγμα ἀσθενοῦσι. τὸ γὰρ ἐξευρόντα γλυκὺ τὸν ἀνθρωπον, ἀπειρίαν μὲ ἔχει, ἀπόδειξιν δὲ οὔ. ἀδυνάτου γὰρ ὃ αὖθις παράγραμμα καὶ θεότητι ἐπιστρέπειν ὡς γένους· τῆς δὲ παράγραμμα τῇ οὐσίᾳ δυνάμει ἀποδεδειγμένου, σοφὶς συλλογισμὸς δυνατὰ ποιήσασθαι τινὰ ἀνάστασιν.

ιε' Ὁ ἥλιος ὅτε ὄντι ἐπὶ γῆν, ἐπὶ τινὰ γῆν οὐκ ἔστι· καὶ ὅτε ὄντι ἐπὶ τινὰ γῆν, ἐπὶ τινὰ γῆν οὐκ ἔστι· πῶς οὖν ἀΐδιος καθ' ὑμᾶς ὤν, ὁ εἷς) αὐτὸν ἐπὶ τὴν γῆν ἢ ἐπὶ τὸν γῆν ἀΐδιος οὐκ ἔχων. εἰ δὲ τὸν οὐκ ἀΐδιον ὡς ἀΐδιον ὑπολαμβάνουσιν Ἕλληνες, πῶς ἔσονται) ἀξιόπιστοι νομοθέται) τῷ μὴ ἔσεσθαι τὸν νεκρὸν τὸ ἀνάστασιν.

ις' Τὸ ποτὲ μὲν ἄνω, ποτὲ δὲ κάτω, τῶν ποτὲ οὐκ ὄντων ὄντι οὔτε ἄνω, οὔτε κάτω, πῶς οὖν ἀΐδιος ὁ ἥλιος, ὁ περὶ τῆς εἷς) ἄνω ἢ κάτω οὐκ ὤν. τοῖς οὖν τὸν ἥλιον κατὰ τὸ οἰκείαν φύσιν γλυκὺν ὄντα μὴ ὀπτῶσα μόνοις, πῶς οὐκ ἄπιστα τούτοις πιστεύειν περὶ τῶν μὴ ἀνίσασθαι τοὺς νεκρούς, ὧν ὁ ἀρχηγὸς τῆς ἀναστάσεως παρεπόρκες αὐτῶν ἤδη γέγονεν ἐκ τῆς ἀναστάσεως.

ιζ' Ὅτε ἡ δυνάμις ἰσχύϊ τῶν ποιούντος, ὁπότε καὶ ἡ ὕλη ὑποτιθέμενος παρὸς τινὰ ποίησιν τῶν γινομένου. ἀλλ' εἴ τις νεκρὸς ὑποτιθέμενος ὄντι παρὰ Θεῷ παρὸς ἔγερσιν, ἐξ ἀνάγκης καὶ πῶς, καὶ οὐ μὴ πῶς, σοφὶς. οὐ χρὴ δὲ τοῖς ἡμετέροις εὐφυμήμασι μεταξὺ τῶν Θεοῦ τὰ ἔργα. ὑπὲρ νοῦν γὰρ καὶ αἴσθησιν καὶ λόγον τοῦ Θεοῦ τὰ ἔργα, ἐν οἷς ὄντι καὶ τὸν ἐξευρόντα νεκρὸν, ἀνάγκη πάλιν εἰς ὃ εἷς) ζῆν, εἰ καὶ σεσωσμένον αὐτὸν φθαρῆναι ὑπὸ ἰνός.

ιη' Γνῶς ὄντι ἀγαθὸς τῶν ζώντων καὶ νεκρῶν κυριεύων ὅτι Κύριον, καθ' ὑμᾶς οὐκ ἔχοντα δύναμιν θατέρου εἰς ἕτερον μεταποιητικήν.

ιθ' Εἰ ποιητὴς τῶν μὲν χρηστῶν ὄντι ὁ Θεὸς, τῶν δὲ βελτιόνων οὐκ ἔστι, πῶς οὐκ ἔστι τοῦτο δίκημα τοῦ Θεοῦ ἀδυνασίας. ὑπὲρ ὄντι ἀσεβὲς λέγειν· εἰ γὰρ ἴσον ὄντι τὸ Θεοῦ δύναμις παρὸς ποίησιν ἑκατέρου, δῆλον ὅτι ἀπιστεῖτε τινὰ δύνασιν τῶν νεκρῶν τῶν εἰς ἀφθαρσίαν λύσιν μόνων.

κ' Εἰ Θεῷ μὲν παρὸς ὃ ποιεῖν ὄντι οὐκ ἀδυνατον, ἡμῖν δὲ παρὸς τὸ γλυκάθαι ὄντι λειτουργὸς ὃ οὐκ ἐν πολυσταχάκτου τε καὶ ἐμφθάρτου ζωῆς ἀγαγεῖν ἡμᾶς εἰς μακαρίαν τε καὶ ἄφθαρτον κατάστασιν, δῆλον τὸν δυνατώτερον μᾶλλον, ἢ τὸν οὐκ ἐν φιλοσόφων φιλοποίας εἰς τινὰ τῶν μυρμήκων φιλοποίαν ἀναγαγεῖν τοὺς φιλοσοφοῦντας

Ελλήνας ἀμφὶ τῆς μετεμψυχώσεως, τί γελοιοδίδασκον τῷ ἐκείνῳ μῦθῳ μεμαρυρημένῳ ἀπιστῖν, τοῦτο δὲ ἀσυγχώρητος πίστις καὶ δογματίζειν· ὥστε τ' πάλαι ἀθλοποιοῦντα φιλόσοφοι Πλάτωνα, ὕστερον μυρμηκίζειν.

κα' Εἰ χ' ζεὺς Ελλήνας τ' εἶ), ἐν οὐ ὦ βούλεαι ποιῆ ὁ Θεὸς τοὺς ἀνθρώπους, πῶς ὁ Πλάτων ποτὲ μῦθ' ἐστὶ ζῶον λογικὸν ἐν ἀνθρώπος, ποτὲ δὲ ζῶον ἄλογον καὶ μύρμηξ ἀμφὶ τῆς μετεμψυχώσεως. εἰ μῦθ' ἔπεται τῷ Θεῷ ὃ ἡμέας ὅτι Πλάτωνα ἀνθρώπον, ἀνάγκη μεταγεμῆσθαι τὸ Πλάτωνος ἐκ τοῦ εἶ) αὐτὸν ἄνθρωπον εἰς ὃ ἡμέσθαι αὐτὸν μύρμηκα, μεταγεμέσθαι καὶ τ' Θεὸν τοῦ εἶναι ὅ ἐστιν. εἰ δὲ ὁ Πλάτων μῦθ' μεταφέρεται, ὁ δὲ Θεὸς τ' εἶναι ὅ ἐστιν οὐ μεταφέρεται, πῶς τῷ εἶναι, ἐν οὐ ὦ βούλεται ὁ Θεὸς ποιῆ τοὺς ἀνθρώπους.

κβ' Εἰ δ' ἔργον τ' Θεοῦ οὐ φθείρεται, ὁ δὲ ἄνθρωπος φθείρεται, οὐκ ἄρα ἐστὶν ὁ ἄνθρωπος ἔργον τοῦ Θεοῦ κ' τοὺς τοῦτο λέγοντας.

κγ' Εἰ δ' γένος ἡμῶν εἰς ὃ εἶ) εἰσάγεται ἀφ' ἡμῶν ἡμέσεως, καὶ τοῦ εἶναι ἐξ ἀγεῖ) ἀφ' ὧ φθοράς, πῶς οὐ δέχεται τὸν Θεὸν ὅ εἶναι ἐν τοῦ μὴ εἶναι ἄπιον εἶναι, οὐ τῷ βούλεσθαι, ἀλλὰ ὦ εἶναι αὐτόν.

κδ' Εἰ τὰ οὐκ ἐν τῷ στοιχείῳ πάλιν στοιχεῖα, τί ἄτοπον ἢ ἀδυνάτον φάγεται ὃ πάλιν εἶ) τὰ οὐκ ὄν στοιχείων.

κε' Εἰ οὐκ ἔστιν ὑπὸ τ' ὄφιν ὁ Θεὸς, ἀλλὰ πάντος ὄφεν ὑπάρχῃ διαστάσης, πῶς τοῦ μὴ ἡμέσθαι καὶ φθείρεσθαι τοὺς ἀνθρώπους διασώζῃ Θεὸς, τοῦ δὲ γένεσθαι καὶ μὴ φθείρεσθαι ἡμᾶς οὐ διασώζῃ.

κς' Εἰ ἀνακλίζων ἡμᾶς ὁ Θεὸς εἰς ἀφθαρσίαν, οὐκ μεταμέλειας καθ' ὑμᾶς τοῦτο ποιῆ, πῶς οὐ μᾶλλον οὐκ μεταμέλειας στοιχάρῃ εἶναι ἀεί.

κζ Εἰ ἀμεταμέλητα τὰ χαρίσματα τοῦ Θεοῦ, ἐχαρίσατο δὲ ἡμῖν ὃ εἶναι ἡμᾶς, πῶς οὐ τ' ἐξ ἀρχῆς ἀεὶ ἡμᾶς πλησιάσκοντο ὁ Θεὸς, ἀνακλίζων ἡμᾶς εἰς ἀφθαρσίαν.

Κατὰ τοὺς πιστεύοντας τ' νεκρῶν τ' ἀνάστασιν, τῇ ὑ' Θεοῦ δικαιοκρισίᾳ κ' ἀποθνήσκομεν καὶ ἀναζωποιούμεθα; οὐκ ἔστο μῦθ' τῇ τοῦ ἀνθρώπου πλάσκῃ, τοῦτο δὲ τῇ ὑ' ἀνθρώπου ὑπακοῇ· πῶς εἰς οἷον ἄγνωστον ὃ ἄπιον ὑ' θανάτου, πλάσκοντος καὶ ὁ τῆς φύσεως ὑ' ἀνθρώπου δημιουργὸς ἐστιν ἄγνωστος. ἀγνοούντων δὲ αὐτῶν ὃ ἄπιον τοῦ θανάτου, καὶ τ' δημιουργὸν τῆς φύσεως ἀνθρώπου, πῶς οὐκ ἐξ ἀγνοίας λέγουσι ὃ μὴ εἶναι τῶν νεκρῶν τὴν ἀνάστασιν.

κθ' Αλλο ὃ πάντη μὴ ὄν, κ' ἀεῖ ὃ ζωὴ ὃ ζωὴν δὲ μὴ ὄν· οἷ), ἀεῖ ὃ τὸν ἀρχὴν μὴ ἡμέας ἀνθρώπου, καὶ ἀεῖ ὃ τὸ μὴ ὃ ἡμέσθαι αὐτὸν φθαρῆναι· καὶ ὅπῃ οὐκ ἔστ ὦ Θεῷ ἔργον ἔργου ἐργαδέσεσθαι, πῶς οὐκ ἔστιν ἄλογον ὃ πιστεύειν μῦθ' Θεῷ ὅτι τῇ ποιήσῃ ὧν πάντα οὐκ ὄντων, ἀπιστῖν δὲ αὖτ' ὅτι τῇ μεταποιήσῃ τῶν φθαρέντων.

λ' Εἰ ὥσπερ τοῦς ἡμέσθαι τ' ἀνθρώπου, ὁ ἄνθρωπος δυνάμει ἦν ἐν τοῖς στοιχείοις ἐξ ὧν γέγονεν, οὕτως κ' μὴ ὃ φθαρῆναι αὐτὸν, ἔστι δυνάμει ἐν τοῖς στοιχείοις, πῶς ἀπιστοῦσιν οἱ Ελληνες Θεῷ ἐπαγγελλομένῳ ἀνίστασιν τοῖς νεκροῖς, ὡς ἐπ' ἀδυνάτῳ τοῦ ἀνθρώπου δυνάμει ὄντος ἐν τοῖς στοιχείοις, ὥσπερ πάλαι κτιζομένου, οὕτως καὶ νῦν ἀνακτιζομένου.

λα' Εἰ οὐκ ἠδυνάτει ὁ Θεὸς ἐξ ἀρχῆς ἀφθάρτους ποιῆσαι τοὺς ἀνθρώπους, δῆλον ὅτι οὐδὲ νῦν δυνάται. εἰ δὲ καὶ ἐξ ἀρχῆς ἔσχε δυνάμιν τοῦτο ποιῆσαι ἡμᾶς ἀφθάρτους, κ' ὐκ ἀπέδωκε τοῦτ' ἐν, πῶς οὐκ ἔστιν ἄλογον ὃ, ὡς ἐπ' ἀδυνάτῳ τοῦ πράγματι

πίσιν Θεῷ ἐπαγγειλαμένῳ καὶ ὁμόσαντι τῷ ἐγερθέντι ἐκ τῶν νεκρῶν ἐπ' αὐτῷ εἰς ἄφθαρτον ζωὴν, ἀφθάρτους ποιῆν καὶ ταῖς λοιπαῖς λύθεσι.

λβ' Δυνάμει τὸ ζῶον ἐν τῷ σπέρματι τῇ φύσει, δυνάμει κλίνη ἐν τῷ ξύλῳ τῇ τέχνῃ, δυνάμει οἱ ἀνίσαμενοι ἐν τοῖς τοιχείοις ὦ Θεῷφιλῆ εἰ τοῦτο, πῶς οὐκ ἔστιν ἄτοπον ὃ πιστεύῃ μὲν τῇ φύσει τὰ φυσικὰ, καὶ τῇ τέχνῃ τὰ τεχνικὰ, ἀπιστεῖν δὲ Θεῷ τὰ θεῖα.

λγ' Τῇ θείᾳ αὐθεντίᾳ ἐστὶν ὅτι ἀπιστίας· εἰ ἡ θάλασσα ἢ ἡ γῆ τῷ θείῳ προστάγματι πάλαι δέδωκεν ἃ οὐκ ἔλαβε, πῶς οὐ πιῶ μᾶλλον δώσῃ ἃ ἔλαβε, προστάξαντος τοῦ Θεοῦ.

λδ' Εἰ ὥσπερ ἡ φύσις ἐκ τοῦ φθαρέντος σπέρματος οὐ δύναται ποιῆσαι τὸ ζῶον, καὶ ἡ τέχνη ἐκ τοῦ φθαρέντος ξύλου οὐ δύναται ποιῆσαι τὴν κλίνην, οὕτως οὐδὲ ὁ Θεὸς δύναται ἐκ τοῦ φθαρέντος ἀνθρώπου ἄφθαρτον ποιῆσαι ἀνθρωπον· ἐμμένεις ἄρα ἔσῃ ἡ δύναμις τοῦ Θεοῦ, ὥσπερ τῆς φύσεως, ἢ τῆς τέχνης. εἰ δὲ τοῦτο ἄτοπον λέγῃς, ἄτοπον ἄρα καὶ τὸ ἀπιστεῖν Θεῷ ποιῆσαι ἐκ τοῦ φθαρέντος ἀνθρωπου ἄφθαρτον ἄνθρωπον.

λε' Εἰ ὥσπερ ἀπίστοις ἀνθρώποις ἀδύνατον φαίνεται γνῆσιον τὴν ἀνάστασιν, οὕτως ἀδύνατόν ἐστι τῷ Θεῷ τὸ ποιῆσαι τὴν ἀνάστασιν, οὐδὲν ἄρα κωλύει τοῦτο διαφέρειν Θεὸς ἀνθρώπου. εἰ δὲ ἀπιστοῦντες διαφέρει, ὥσπερ οὖν καὶ διαφέρει, πῶς οὐκ ἔστιν ἄτοπον τὸ ἀπιστεῖν Θεῷ τὴν ποίησιν ὧν ἔχει τοῦ ποιῆσαι τὴν δύναμιν.

λς' Ὧν ἰσχύει Θεὸς τὴν κατὰ φύσιν ποίησιν, τούτων πῶς οὐκ ἔστιν ἄτοπον τὸ ἀπιστεῖν αὐτῷ τὴν κατὰ φύσιν μεταποίησιν.

λζ' Εἰ τὸ μὴ κατὰ φύσιν γινόμενον, τούτου ἄπιστον καὶ ἀδύνατον τὴν ποίησιν λαμβάνει, πῶς οὐκ ἔσται καὶ τοῦ προτέρου γεγονότος ἀνθρώπου ἄπιστος καὶ ἀδύνατος ἡ ποίησις, μὴ κατὰ φύσιν γεγενημένου. ἀδύνατον γὰρ γενέσθαι ἐξ ἀνθρώπου ἄνθρωπον κατὰ φύσιν, μὴ πρότερον ὄ ἀνθρώπου γενομένου κατὰ φύσιν.

λη' Εἰ μὴ γέγονεν πάλιν ὥσπερ ἦμεν, πῶς ἀπολαμβάνει τῆς ἀρετῆς ἢ ἡ κακίας τὰς ἀμοιβὰς, ὧν ὅτε τοῦ πρότερος οὐκ ἔτυχεν. εἰ γὰρ οὐ γέγονεν τῷ νεκρῷ ἡ ἀνάστασις, πῶς οὐκ ἔσονται ἴσοι ἀλλήλοις οἵ τε δρῶντες τοὺς μυστικοὺς ἀγῶνας, καὶ οἱ ὑπομένοντες. εἰ δὲ ἄδικον τοῦτο, πῶς οὐκ ἄδικον τὸ μὴ γένεσθαι τῷ νεκρῷ τὴν ἀνάστασιν, ἐν ᾗ μόνῃ ἐνδέχεται γένεσθαι τῷ πεποιηκότων τὰ ἄδικα, καὶ τῷ ὑπομεμενηκότων τὴν διάκρισιν, καὶ τὴν διαφορὰν ἁμαρτίας τε καὶ δικαιοσύνης.

λθ' Εἰ ὃ ἦν ὁ ἄνθρωπος καὶ ὅτι, πῶς προσεχώρησεν ἀποθανεῖν τὸ τοῦ Θεοῦ γνῶσεως. οὐκ ἀπέστη τὸ εἶναι αὐτὸν πάλιν ὃ ἦν· τὰ γὰρ ἔργα τοῦ Θεοῦ γνωστὰ, αὐτῷ καὶ δυνατά· καὶ εἰ μὴ δυνατὰ αὐτῷ, οὐδὲ γνωστὰ αὐτῷ.

μ' Εἰ καλὸν μὲν ὃ εἶναι ἡμᾶς ἐν τῷ πρώτῳ ἔπλασεν· κάλλιον δὲ ὃ εἶναι ἡμᾶς ἀθανάτους ἐν ᾧ μέλλομεν, πῶς οὐκ ἔστιν ἄτοπον ὃ λέγει τὸ Θεὸν δυνατὸν μὲν πρὸς ποίησιν τοῦ καλοῦ, ἀδύνατον δὲ πρὸς ποίησιν τοῦ κρείττονος.

μα' Εἰ ἀδύνατον ὦ Θεῷφιλῆ ἔπλασεν σῶμα ποιῆσαι ἀθάνατον, πῶς οὐκ ἔσαι ὁ θάνατος ἰσχυρότερος τοῦ Θεοῦ, ἐξ αὐτοῦ μὴ δυναμένου ῥύσασθαι τοὺς αὐτοῦ ὑποκειμένους.

μβ' Εἰ ὁ Θεὸς ἔχει δύναμιν ζωοποιητικὴν τῶν νεκρῶν, πῶς οὐκ εἰσὶν ὕπτιοι δῆλοι πρὸς δύασιν οἱ ἀνίσαμενοι τοῦ Θεοῦ· δὲ πρὸς ἀνίσασιν τοὺς νεκροὺς δυνατοῦ ὑπάρχοντος, καὶ τῶν ἀνισαμένων ὑπτιασίων πρὸς ἀνίσασιν ὑπαρχόντων, ποίαν ἔχει χώραν

ἡ ἀπιστία τῶν ἀπιστούντων τὴν ἀνάστασιν.

μγ' Εἰ δ' εἰ) καὶ τῶ μὴ εἰ) ἡμᾶς διασώζῃ Θεὸς, πῶς οὐκ ἔσται ἀπὸ τῆς αὐτῆς αὐτῷ διαστολῆς ὁ γόης ἡμᾶς ἀθανάτους· εἰ γὰρ ὁ γλυκὺς ἡμᾶς ἀθανάτους, ἔξω ἐστὶ τοῦ Θεοῦ διαστολῆς καθέστηκε, πῶς οὐκ ἔσται Θεὸς τῶ μὴ εἰ) ἡμᾶς μὴ διασώζων.

μδ' Εἰ ἰῶ ἔρωσι φύσιν τὰ ἀθάνατα καὶ τὰ θνητὰ, οὐκ ἰῆς τοῦ Θεοῦ ἔχουσι βουλήσεως, πῶς οὐκ ἔστι δυνατὸν ὁ ἀθανατίζεσθαι τοὺς νεκροὺς βουληθέντος τοῦ Θεοῦ.

με' Ὡν τὰ ἀθλιώτατα ἀνθρ, τούτων ἡ σύγκρισις βεβαία· ἀλλ' εἰ πάντη ἀντίκρισις ἔστιν κεχρημένοι οἱ Ἕλληνες τοῖς ἀναίρεσιν τῆς τῆς ἀναστάσεως δόγματος, ἀναιρῆ τοῦτο οὐκ ἰσχύσει, τῇ τῶ ποιοῦντος τὴν ἀνάστασιν Θεοῦ δυνάμει ἀσάλευτον ὂν ταῖς πολυτρόποις ἀντιστάσεσι φυλαττόμενον ὁ δόγμα, οὐ ἡ ἄπιστος τὴν νεκρῶν ἡ ἀνάστασις τοῦ περὶ τούτου δόγματος μήτε ὑπὸ χεῖρῶν, μήτε ὑπὸ γλώσσης σαλευομένου.

μς' Εἰ μέγιστόν ἐστι δόγμα τῆς τοῦ Θεοῦ ἀπτήτου καὶ ἀπεριγράπτου δυνάμεως, ὃ εἶναι πάντων τῶν ἀνθρώπων ζώντων τε καὶ νεκρῶν ἐστὶ τε ἰδέας καὶ ἐστὶ παρέξεις ἀγαθὰς τε καὶ φαύλας, πῶς οὐκ ἔστι τῶν νεκρῶν ἡ ἀνάστασις ἀπόδειξις τῆς τοῦ Θεοῦ ἀπερι-γράπτου δυνάμεώς τε καὶ γνώσεως, δι' ἧς εἰς τὸ εἶναι πάλιν ἀποκαθίστα τοὺς ἀνθρώπους· ἀλλ' εἰ τοῦτο, πῶς οὐκ ἔσται ἀπορρῶν τὸν Θεὸν τῆς τοιαύτης ἀποδείξεως ὁ ἀπορρῶν τοὺς νεκροὺς τῆς ἀναστάσεως.

μζ Εἰ ἐλπίσαντες Ἕλληνες ἀναιρῆ ἐξ τῆς οἰκείας ἀντιστάσεως τὸ περὶ τῆ ἀναστάσεως δόγμα, ἀπέτυχον τῆς ἐλπίδος, πῶς οὐκ ἔσονται ἀποτυγχάνοντες πάλιν τῆ ἐλπίδος, ἐλπίζοντες πάλιν μὴ ἔσεσθαι τῶν νεκρῶν τὴν ἀνάστασιν.

μη' Ἐγχειρῶ τοῖς Ἕλλησι μαχεσαμένοις τῷ περὶ τῆ ἀναστάσεως δόγματος, ἢ μὴ ἡττᾶσθαι ἐν τῇ μάχῃ, ἢ ἡττηθέντας, μὴ ἀπιστεῖν τὴν ἀνάστασιν· εἰ δὲ μήγε, ἔσται αὐτῶν ἡ περὶ τῆ ματαιοπονία ἔλεγχος τῆ ἀλόγου αὐτῶν ἀπιστίας.

LOCORVM QVI ALITER QVAM impressi sunt, in aliis codicibus leguntur, aut legendi videntur, Adnotationes.

Pag.	Vers.	
1	1	ΣΕΡΙΝΩ
	17	συμβουλεύων ἡμεῖς
	19	μάχης δὲ καὶ
	30	μὴ καταπιπαιδύοντας.
2	12	ἀδικῶν μὴ ὑπορραφαείτω
	34	μηδὲ διδυπόρμων
	42	βιάρεσιν γόσται
3	25	ὁμιλίαι μεγαλοφ.
	28	ζῆλον ἔχοντες
	39	καὶ τιμὴ γεώμιλω
4	20	πᾶσι δ' ἐζηζῆζω
5	5	σώζης
	15	χαμηλέοντες ὁ τῷ
	16	ὑποποιεῖ κατάμ.
6	9	μαχαίρα ᾗ αὐτὸν ἢ λείζη κατασφάζων
	36	γήρως αἰδίου
	41	καμαχαὶ αὐτῶν
7	2	καπακυπλούσας
	7	ἀκινητούσης. ὁμιλ.
8	5	ποιῆσι τὰ βουλήματα τῶ
9	17	ἡδὺ κερυπόποισι.
	27	ἡδὺ ἡολογίαν
11	16	καὶ διδασκάλοις Φιλοσόφ.
	22	πάντα ἀβλαλύεσθαι.
	28	εἰς τοῦτο τὰ πάντα ἀμαλύεσθαι φησιν
12	37	ξηραίνεσθαι
	42	ἀποφημαμύων δάξ.
13	21	αὖζοις γεῶναι δήλ.
	25	οὐσιῶσθαι ἀποφήνας
	39	ὅπ πεπλαπμύοις
14	9	καπιλθὸν πλῆκζον
15	6	ὠφελῆσαι ἀὐ.θρ.
	28	Ἑβραίων ἦθος
16	24	ἀκριβῶς ἱστορπ.
	29	ἱστορᾷ καὶ μάρτυρᾷ
	42	ἱστορίας ἐχούσας βίβλους

Pag.	Vers.	
17	38	κερσοπίκιν, φαῆ.
	37	ἡλίας ὑπαρ' ἦν ἀὐ.θρ.
18	2	Ορφᾶς δίνων ὁ Τ
	17	μεγάλοιο ἀὐακτος
19	34	εἶναι ἐμφαίνῃ ζαῦτ.
20	11	ἀκηύσαπε ζαὐτῆιω. οὕπω
	13	ὅλως ὁ ὅλῳ ᾧ κόκλῳ ὅπισκο πῶν, πάσας τ' ἡμέσιός ὅδι χρῆσις, αἷων τῆ ὅλων. γρ. ἡ ἐπῶν τῆ ὅλων
	22	ἡαῖς ζοῖς βουλ.
21	6	ὅ ὄντος ὅ Θεοδ ὄντων καὶ μὴ
23	3	σοφὶς λάζεο
	26	ἕνα χρόνον δηλ.
	38	ὁ ζοὺς κερκλαδοῦσιν
24	13	ἑαυτ ὁ ᾧ βίῳ πολλὰ ἀδικ.
	37	γεάπλοντες
25	10	διηγεῖται λέγων
	30	κελασκιαδάσκιμπα, ἕπω λέγεσαφ
26	33	Μωϋσέως διδαχθεὶς ῥητ.
	31	ὕστερον ὕστως, Οεσ, ποιησ. Veram esse hãc lectionem probat Exod. cap. 25.
27	22	κερόκλησιν
29	13	ᾗ ὅῖκον καὶ ὃν φασπασ.
	22	ἀποσφαμμύοις πλαίῳ
	34	ὁμολογῶν εἰδέναι
30	1	ὁ οὐρανοῖς ὡς
	28	πόλῃ, ἓξ σημείων διεζῶσθαι
	29	ὁ ᾧ οἰκίαι μεγίς.
	35	ὁ μέσῳ τῷ οἴκῳ
	42	καὶ καπερχομύοις
31	12	ἀβῆ ὃ πεπαῦσθαι
	28	κερῶπα δύαπλάσας
32	31	Φοβουμύοις, μήπε ἀγαθὸν ᾗπίζοντας ὁκ
33	33	καὶ με ἤρᾳ, sic exemplar habet, pro ἤρεσκε.

Pag.	Vers.	
34	15	Εἰ δὲ φιλοσοφία εὐδαιμονίας ποιεῖ, ἔφη, οὐχ ὁ τυχὼν ἐκεῖνος. sic exẽplar habebat. ad marginẽ autẽ erat, εἰμὴ ὅλως αὐ εἴη κάλλιον, ἢ οὕτω φιλοσοφία εὐδαιμονίας ποιεῖ, ἔφη ὁ σοφὸς ἐκεῖνος.
36	11	lege ἀνάπλεω
37	34	ὁμολογοῦντες εἰς τοῦτον
39	7	πεπεισόμεθα, vide nũ πεπύσμεθα
	43	τὰ ἐσχῶς. Esaiæ cap. 52 sic habet, τὰ ἐσχῶς ἐξελεύσεσθε, οὐδὲ φυγῇ πορεύεσθε
40	5	πεδίον
	18	ἦλθη εἰς θάνατον, Bibl.
	21	ἐαὶ δῶτε
	29	αὐλαίων σε σφίγξον, μὴ
41	30	lege εἰσι. καὶ
42	6	τὰ ἱάματα, sic Bibl. exẽ. ἰμάτια
	9	καὶ ῥῆμα με, in Bibl. est, καὶ ῥῆγμα
	22	lege καὶ ὑμῶν ἀφωσιωμ.
	39	οἷς κἀκείνοις, vide num κἀκείνης
43	22	οὐκ εἰσίλθατε, καὶ τοὺς ἐρχομένους ἐκωλύσατε
44	27	vide nũ leg. χέρσι μὴ ἀκούσαι
45	16	ὁ τῶν δώμασιν.
	24	φέγγος αὐτοῖς;
46	10	σύναγάγατε est in Bibl.
	15	χαμόῤῥους, sic exẽpl. cor. χαμόθεν
	26	θηεία τῆ θρυμοῦ, κτήνη (ρος
	22	ἀφὸ χλέων σε. σὺ δ'
47	1	leg. ἀφὸ τοῦτό σοι
	19	corrg. ὅτι ἡ ἡμέρα
48	25	σύσπιμον, vt est in Bibl.
52	32	αὐτῶν ἀθετήσω, παυσ.
53	6	πεπάρωται
54	15	ὁ τῇ βίβλῳ τῆ βασιλέων ὑπ' αὐ.
	24	τὰ ἀπὸ τῆ τὰ πλαίσια πνεύματα
57	14	ὀπίσω αὐτοῦ erat in exempl.
60	27	διόπερ, hæc non leguntur hodie in Bibl. ad eũ vsque locum, καὶ καταλιφθήσεται
	41	leg. ἔφη οὕτως, Εἶπε

Pag.	Vers.	
61	40	ὁ τῆ οὐσίας γλυόμ.
63	32	vide nũ legẽdũ ἐκλογῇ quod paulo post κατ' ἐκλογὴν dicit.
66	17	ἔλθη ὁ ἀπόκειται, καὶ
67	19	μέχρι μου ὅτου ἀνές.
71	36	μὴ χρισθῆ, vide nũ χρίσει leg.
77	13	χριθῆ ὃν λαὸν
78	35	ἀπειθῆ παιδείαις
81	17	καὶ ὅσοι ὁ τοῖς
84	4	τὰ ἐὰν ἁμαρτάνῃ
	6	ἢς ἐποίησεν
86	28	τὰ σκιωθῆσαι αὐτῆ.
89	19	οἰκοδομήσουσι, καὶ ἄλλοι κατοικήσουσι, καὶ οὐ μὴ φυτεύσουσι
93	9	ὅτι ξύλου
	10	ὁ τῆ Μαμβρῆ
94	42	πνευματικὰ ὄργανα
99	27	τοῖς ποιμνιομένοις erat in exẽ.
100	1	lege παθῶν.
104	23	ὅτι τῶν καταδικασθέντων
110	6	καὶ ὁ ἐργῶς
112	6	οἱ λέγε ῦ, &c. videtur verbum deesse, quod τῶν οἱ respondeat, nisi οἱ abundet.
121	5	ὁδὸν αὐτοῦ
122	20	τοιοῦτός ἐστι ὁ μέγ.
128	19	ἀλλ' ὅτε τοιοῦτο ἔπραξε, καὶ ὅτως ἐκλαυσ' ὁ μέγας ὅτος βασιλεύς,
129	21	ὅπερ ὁ τοῦ Χεμ ῦ διδάγματα ἐγνωσμένα, post hæc verba multa desunt quæ ex Euseb. lib. IIII. hist. Eccl. reponi possũt ab eo loco, ἐφ' φερηνίθη τῆ, & c. quæ initio huius operis descripta sũt
	27	ἀπηλλάχθαι ἐπεῖπε, καὶ τοῦ ἀγαθοῦ παλέρα τῆ βασιλέα τῆ Θεοῦ περιθ. ita leg. apud Euseb.
131	35	leg. ὠνομασμένων
	36	ἀφιλοσόφου
	37	τοῦ ὧν ἃ μὴ ὑπέσχηται

Pag. Vers.

37 41 ἢ ἢ εἰ σὺ λυχνὸν μὴ σιωπᾶκε τὸ σὸ αὐγῆς μεγαλεῖον

132 1 προσηύξατο με

135 6 καὶ Οὐεσπασίανῳ, apud Euseb.

7 Φιλοσόφου Καίσαρ. ibid.

21 τῆν προσηγμάτων, ὧνπέρ

142 7 excẽpl. habebat, αἱ διαφθόρων, & in margine, εἶμαι, αἱ διαφθόρων παίδων

143 42 ἐκ ἡνετῆς πατρικῆς, arbitror legendum πατρικῆς

144 22 καὶ οἱ κύριοι

23 Adauctus ἐρηκλείσας, ὧν

148 25 μυστικὸν lego μυστικῶν, vt ad προσφιλῶν referatur.

40 ὧν Σοφονίας, μνημονικὸν ἀμάρτημα. sunt enim hæc non Sophonix, sed Zachariæ verba.

153 13 καὶ ὑπερκλύσαι, ὡς

156 3 εἰπεῖν, παυόμεθα

157 5 ἔλαθε ἐν ἀποκρύφοις

158 6 ὥστε τὸ κατέπληξεν, ὡς

160 34 αὐτὸς γὰρ προσεῖλε

163 4 ὡς ὦ Θεῷ φίλον, ζωὴν ἡμέαθω

13 Σερεπίου, apud Euseb. lib. IIII.

16 ἐπιχώριαι

25 Καίσαρ Μάρκος Αὐρήλιος Αντωνῖνος σεβ.

26 ὕπατος πέμπτον καὶ δέκατον, ὕπατος ὃ τέταρτον, ὃν κοινῶς, sic apud Euseb. lib. IIII. cap. ιγ'. vnde & reliqua huius epistolicet conferre.

164 18 θύραθεν παιδείοις.

165 5 Suidas & Eusebius citant, περὶ Θεοδοσιανῆς ἀρχίας.

166 11 Θεοδοσίου ἐτιμήθη γνώσιν

14 τ' ἔτυχε, καὶ

21 Στέφωνος, οὕτως

30 μητρὸς Φίλης

34 Εἷς ἓς' αὐτοτελὴς, αὐτοῦ δὲ ὕπο πατρὸς τελεῖται

Pag. Vers.

167 24 Μίαν δικαίων, ἑτέραν δ' ἀσεβῶν.

27 ὦ Νικήφορε,

168 22 Μηδὲ βραχέως ὦ φίλτατ' ἐπιθυμήσης ποτὲ ἀλλοτρίας. ὁ γὰρ

39 Οὐδὲ εἰς οἰκίαν

170 12 ἀνθρώπων ἡλικ

41 τοῖς εὐσεβεστάτοις

42 πῶς τοῦτ' εἰ κελεύεις

171 1 Ο Ζαχ

24 μηδὲ πιθανοῖς καὶ

172 6 καὶ τῶν Ελλήνων ἐπιλαθόντες

8 ἡγεμονίας ἀποδέξει

15 σὺ ἀμουσα τοῖς

27 ἀνεδίχθη

31 ὡς, εἰ διαφέρει ὃ

173 7 τῆς) σημαίνεται τῷ

21 εἰσὶ γνωστικά.

30 ὃ ἰδικὸν τῶν πν.

42 μέσον προφητικοὺς φωνὰς, σκοπεῖν δεῖ μᾶλλον

174 21 ὑσίας ἠπίστατο τὸν υἱὸν

23 τελεῖς εἰς οὐρανὸν ἀνόδους

27 σφραγῖδα ἣν διὰ τῆς διδασκαλίας, φησ.

34 ἡμῖν σεσωσμένη

175 7 δι' ἧς διδασκαλίας σεσωσ.

15 πρόσωπα τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ δηλαδὴ ἀνθρώπου μὲν αὐτοῦ σεσαρκωμένου υἱοῦ

30 ὃ τῆς γῆς, πάντα

40 ὁ Θεὸς παρεῖχε

176 3 ὅτι τὸ κατ' ἐξουσίαν ἀεὶ βούλεσθαι καὶ πειρᾶσθαι, καὶ δεινὰ μᾶλλον

6 ἐχούσης ἡδύνασθαι ἢ κτίσεως μηδὲν εἶναι μέσον, βεβαιούσης, πρὸς ὃ τὸ κτίσεως προσήλακε) τῇ θείᾳ οὐ προσήλακε) ὃ παρήλακε) δηλονότι, εἰ δὲ δεῖ. ἢ ἐχούσης ἢ κτίσεως ἡδύνατος ἐπείπερ τοῦτο ἀκλίνειν, ἢ κτίσεως μηδὲν εἶναι βεβαιούσης μέσον πᾶν ὃ τὸ κτίσεως προσήλακε) τῇ θείᾳ, ἢ προσήλακται δηλονότι, δεῖ πλείονων

10 ἐχάτης ἀνοίας δεῖ

176 11 αὐτὰ ὀνομάζῃ, τῷ
22 εἰ δὲ Θεὸς, ὃ κατ' οὐσίαν κινωνὰ
24 ἦν τὸ διὰ ἐρωτᾶν, ἵτ' ἀμεῖον ἐυλοίμην
28 τ' ἐναρίως τ' μειζόνων καὶ ἀμήχανος
38 ἡνίων χεαφῶν γνῶσιν
39 ἐσόπτρου βλέπειν, καὶ
177 1 ἀλλὰ ζῶντ. μὴ ἢ φεγγὸν ὅσιον, ἢ
λέγῃ ὁσιώτερον
13 ἢ τὸ τελμηρὸν, γλυκὺ μὴν ἀπαθῶς
26 τῇ ἀμηχεῖ γνώσῃ
28 λόγῳ προσέλθωμεν
35 χρείαν χρῆσάμ.
178 1 καταργῶν τὸν
6 λογικῶμενος φύσ. οὕτω
7 διχόμενος φύσεως
11 μηδὲν ἐναργὲς τι περὶ ζύτου, μήτε πρὸς ἐμοῦ, μήτε πρὸς ἑτέρου μαθόντ' ἐλπίσαι. εἰ
15 καταλήψω εἶπεμι.
19 ψυχῇ μὴν γὰρ νοερᾶ λογισ.
21 εἰργάζετ. κατ' ἀμῶν δὲ ζάζαπειρὰ πρὸς εἰρηται. ἢ
33 ἀῦ τις δικαίως καλέσαι
41 ἡ ψυχὴ δὲ πάλιν ὁμοίως
179 1 Χριστὸς ἀμὸς ὢν
9 χρὴ ὃ λοιπὸν δὲ φυκῆ.
19 τῶ προσώπου φωτὸς προς
37 ἥλιος, καὶ ἔν
39 λόγου, τὸ δὲ πάλιν οὐχ ὑὸν εἶ ὃν
180 3 τῶ μονογενοῦς ὑιοῦ
14 μᾶλλον πάλιν τὸν λόγον
27 πνεύματος ἐρῆ, ὅτι δυνάμεως περιουσία πνεύμα
35 προσβάλλ. χημαπίζόμενοι, οἱ
38 λόγον γλυπᾶσθαι λέγον.
40 οὐ καπέλιπε
181 4 μεταποιῶν, ἢ ἔμεινε μὲ ἀνθρώπου σῶμα ὃ σῶμα, ἄφθαρτον δὲ καὶ ἀθάνατον δηλονότι ἕνωσιν ὃ λοιποῦ διέμεινεν;
7 ἑαυτοῦ οὐσίαν μεταβολὴν ὃ σῶμα,

πάλιν ἐρωτήσομεν, πῶς
19 λυπήσῃ λόγον.
21 προσφερε ζοῖς
23 οὐδὲν ἀπὸ ζούτου βλάβος ζοῖς
26 εἰκόνα προσέθηκεν
32 λέγεται, ἀμὴ ἢ
37 ὃ χρῆμα, σεως.
42 πίστεως ἡμῶν. ζαύτην δὲ διῖσαμεν
182 6 δὴ λοιπὸν τῶ λόγου
9 σεως τελεσθαι, ἀλλὰ
18 λοιπῶν ἐφαπλωμένων
23 ναὸν οἷ ὀφθαλμὸν
29 Χριστοῦ προσάγοντες τ'
36 αὐζὸν ἐν αὐτοῖς ἀναστρέφοντες, τ' μακαρίαν
201 28 ἀῦ ἀρχὴν ἠργμένον
227 33 ἀγλύπτης ὑπάρχων ὁ θεὸς
237 18 διαθήκης προσεπομένου, εἰ
238 32 τί ὃ διαλλάττον τῶ
239 42 χρὴ γὰ θαίτερα τῷ
246 12 τῇ δυναμεῖ τῷ λόγ.
250 13 ἑκατέρου, videtur legendum δὶ ἑκατέρου
254 25 τ' Μαρίαν. Exéplar habebat τ' μητέρα Μαρίαν, sed ad margine hæc, ὅπερ τι φησὶν ἐνταῦθ. ὑ γὰ τ' ὑ Κυρίου μητέρα φησὶ ὃ πρὸς ἡμῶν ἱερὸν διάγγελιον, ἀμὰ τὴν Μαγδαληνὴν Μαρίαν λέγ. μὴ πολὲ οὖν οὐ τῶ διδασκάλου ὄντ' ζοῦτο, ἀμὰ τ' μεταχαφόντων προσθήκη, ἢ διὰ τοῦτο οὐδὲν ἐν τῇ λύσει ζαύτῃ τῶ ζητήματος προσκέπαι.
257 24 τοῦ τ' ὑ Θεῶ ποιήσεως, ὁ
181 1 καὶ αἰτεῖσθαι λύτρον
283 33 τετραμμένου θανάτου
304 18 προτερον βουληθέντος αὐτὸ· ἵνα

302

BIBLIOTECA NAZIONALE CENTRALE
LAB. RESTAURO
ROMA